

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ

Διευθυντής: Καθηγητής Νίκος Σακελλαρίδης

"Η συμβολή του Νικολάου Μυρεψού στην προώθηση και την τεκμηρίωση της βοτανολογίας και της φαρμακευτικής κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή"

Διδακτορική Διατριβή

ΗΛΙΑΣ ΑΠ. ΒΑΛΙΑΚΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Υποβλήθηκε για την εκπλήρωση μέρους των απαιτήσεων για την απόκτηση του Διδακτορικού Διπλώματος
Λάρισα 2014

© 2014 Ηλίας Απ. Βαλιάκος

Εξώφυλλο: κώδικας Paris gr.2243 BNF, φ. 10v

Η έγκριση της διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Ιατρικής της Σχολής Επιστημών Υγείας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα (Ν. 5343/32 αρ. 202 παρ. 2).

“Η συμβολή του Νικολάου Μυρεψού στην προώθηση και την τεκμηρίωση της βοτανολογίας και της φαρμακευτικής κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή”

Ηλίας Απ. Βαλιάκος

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Ιατρικής, 2014

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δρ. Νίκος Σακελλαρίδης, Καθηγητής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας - (Επιβλέπων),

Δρ. Μάριος Μαρσέλος, Καθηγητής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Δρ. Ελένη Σκαλτσά, Καθηγήτρια Τομέα Φαρμακογνωσίας και Χημείας Φυσικών Προϊόντων, Φαρμακευτικό Τμήμα, ΕΚΠΑ

Εγκρίθηκε από τα Μέλη της Επταμελούς Εξεταστικής Επιτροπής (1η/29-1-2014 ΓΣΕΣ):

- 1^{ος} Εξεταστής
(Επιβλέπων)** Δρ. Νίκος Σακελλαρίδης
Καθηγητής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
- 2^{ος} Εξεταστής** Δρ. Μάριος Μαρσέλος
Καθηγητής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- 3^{ος} Εξεταστής** Δρ. Ελένη Σκαλτσά
*Καθηγήτρια Τομέα Φαρμακογνωσίας και Χημείας Φυσικών Προϊόντων,
Φαρμακευτικό Τμήμα, ΕΚΠΑ*
- 4^{ος} Εξεταστής** Δρ. Απόστολος Σ. Καρπόζηλος
*Ομότιμος Καθηγητής, Βυζαντινής Φιλολογίας, Τμήμα Φιλολογίας,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*
- 5^{ος} Εξεταστής** Δρ. Δήμητρα Μάγκουρα
Ερευνήτρια Α', Δ/ντρια Κέντρου ΠΙΝΚΨ-ΙΙΒΕΑΑ
- 6^{ος} Εξεταστής** Δρ. Νίκος Πιτσιάκας
*Αναπληρωτής Καθηγητής Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας*
- 7^{ος} Εξεταστής** Δρ. Άννα Βασιλάκη
*Επίκουρος Καθηγήτρια Φαρμακολογίας, Τμήμα Ιατρικής, Πανεπιστήμιο
Θεσσαλίας*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Από το σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους όσους με βοήθησαν να ολοκληρώσω την παρούσα διατριβή.

Ιδιαίτερα τον επιβλεπόντα Καθηγητή Φαρμακολογίας, Νίκο Σακελλαρίδη της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και τον Καθηγητή Φαρμακολογίας, Μάριο Μαρσέλο της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων χωρίς την ώθηση, την υποστήριξη και την καθοδήγηση των οποίων δεν θα ήταν εφικτή η υλοποίηση της παρούσας διατριβής. Ένα επιπλέον ευχαριστώ οφείλω στον Καθηγητή κο Μαρσέλο μια και μου παρέδωσε το πρωτογενές και αδημοσίευτο χειρόγραφο κώδικα που είχε στο αρχείο του για αρκετά χρόνια, χωρίς δισταγμό και φειδώ αλλά με παρότρυνση να το επεξεργαστώ.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Καθηγήτρια Φαρμακογνωσίας του Πανεπιστημίου Αθηνών κα Ελένη Σκαλτσά, της οποίας οι υποδείξεις, παρατηρήσεις και επισημάνσεις για τα φυτά των συνταγών και τις φαρμακευτικές τους ιδιότητες ήταν πολύτιμες για την αξιολογική κρίση των συστατικών των φαρμακευτικών συνταγών.

Ακόμη τους κ.κ. Νίκο Πιτσικά και Κων/νο Δήμα και την κα Άννα Βασιλάκη, μέλη ΔΕΠ του Εργαστηρίου Φαρμακολογίας, που με τις συζητήσεις τους με οδήγησαν να εξετάσω και άλλες πτυχές της σύνθεσης των συνταγών, όπως και τους άγνωστους σ' εμένα υπαλλήλους των Βιβλιοθηκών του Παρισιού, της Οξφόρδης, της Μαδρίτης, των Αθηνών και τη Γραμματέα του Τμήματος Χειρογράφων του Ιδρύματος Πατερικών Μελετών του Οικουμενικού Πατριαρχείου που ανταποκρίθηκαν άμεσα στα αιτήματα αποστολής αντιγράφων των κωδίκων.

Τέλος θέλω να ευχαριστήσω τη σύζυγο και τα παιδιά μου, που όχι μόνο υπέμεναν την απουσία μου, αλλά με παρότρυναν να ασχοληθώ εντατικά για τις ανάγκες της διατριβής.

Ηλίας Απ. Βαλιάκος

ΣΥΝΤΟΜΟ ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

ΕΠΩΝΥΜΟ: Βαλιάκος
 ΟΝΟΜΑ: Ηλίας
 ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΓΕΝΝΗΣΗΣ: 19/06/1968
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ: Πολυκλείτου 38 – 41335 ΛΑΡΙΣΑ

ΣΠΟΥΔΕΣ:

1991 Πτυχίο Ιστορίας-Αρχαιολογίας, Α.Π.Θ.
 1998 Μεταπτυχιακό στη Νεότερη Ελληνική Ιστορία Α.Π.Θ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ:

2001-2013 Διοικητικός Υπαλληλος Πανεπιστημίου Θεσσαλίας
 2000-2001 Εκτακτος Καθηγητής ΟΕΕΚ – 2ο ΙΕΚ Λαρίσας
 2000 Καθηγητής Γυμνασίου Δομενικού - Λαρίσας
 2000 Υπευθυνός Προγράμματος Youth For Europe
 1999 Υπευθυνός Προγράμματος Leonardo Da Vinci
 1999 Υπευθυνός Προγραμμάτων Κοινωνικού Αποκλεισμού
 1998 – 1999 Υπευθυνός Προγράμματος «European Voluntary Service»
 1998 – 1999 Εκτακτος Καθηγητής ΤΕΙ Λαρίσας
 1998 Υπευθυνός Προγράμματος Leonardo Da Vinci για τη Λάρισα
 1996 – 1997 Υπευθ. Προγράμματος Horizon για τη Λάρισα
 1994 – 1995 Καθηγητής Γυμνασίου Μεγ. Δοξαπαράς - Εβρου

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ

1994 Γερμανικά, Deutsches Sprachdiplom, Goethe Institut Munchen
 1990 Αγγλικά

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

2000 Εκπρόσωπος σε Διεθνές Συνέδριο για το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη», στην Ισπανία
 1999 Εκπρόσωπος σε Διεθνές Συνέδριο για το πρόγραμμα «Νεολαία για την Ευρώπη», στην Πορτογαλία
 1998 Εκπρόσωπος σε Διεθνές Συνέδριο για τη «Νεολαία για την Ευρώπη», στη Γαλλία
 1998 Εκπρόσωπος σε Διεθνές Συνέδριο για τον Εθελοντισμό - Volunteer
 1996 Εκπρόσωπος σε Συνέδριο με θέμα "HELIOS II"

ΑΡΘΡΑ – ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ:

1995-2013 Μέλος του Συλλόγου «Μεγαλοελευθεροχωριτών Λάρισας»
 1995 Αρθρ. "Θεσσαλικό Ημερολόγιο" με θέμα: «Ο οικισμός Άγιος Γεώργιος»
 1994 Εκδοση Βιβλίου "Μεγ. Ελευθεροχωρι"

- 1993 Αρθρ. Στην Εφημ. "Ημερ. Κηρυκας", με θέμα: «Η απελευθέρωση του Μεγάλου Ελευθεροχωρίου το 1912»
- 1999-2000: Υπεύθυνος Έκδοσης και αρθρογράφος του διμηνιαίου περιοδικού «ΠΟΤΑΜΙΑ»
- 2000: Δημιουργός, συγγραφέας και επιμελητής του CDROM: «Ποταμιά, Από το χθες στο σήμερα»

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ:

- 1994 – 2013 Μέλος του συλλόγου: «Μεγαλοελευθεροχωριτών Λάρισας»
- 1998 – 2000 Πρόεδρος του συλλόγου: «Μεγαλοελευθεροχωριτών Λάρισας»
- 1999 – 2002 Δημοτικός σύμβουλος Δήμου Ποταμιάς Ελασσόνας
- 1999 – 2000 Πρόεδρος του Κέντρου Νεότητας Αναδειξης και Προβολής του Δήμου Ποταμιάς, ΝΠΔΔ

Στη σύζυγό μου Βούλα
και στα παιδιά μου, Μαρία, Απόστολο και Γιώργο

Περίληψη

Ο Νικόλαος Μυρεψός έζησε κατά τον 13^ο αιώνα, πιθανότατα στη Νίκαια της Βιθυνίας, στη δυτική Μικρά Ασία. Το επώνυμο «Μυρεψός» σημαίνει μυροποιός. Δόθηκε πιθανότατα στο Νικόλαο εξαιτίας της ειδικότητάς του¹ και έχει επικρατήσει να σχετίζεται αποκλειστικά με το πρόσωπό του.

Έγραψε μια συλλογή φαρμακευτικών συνταγών που συμβατικά μας είναι γνωστό ως *Δυναμερόν*. Το έργο μολονότι δεν είναι βέβαιο πότε ακριβώς γράφτηκε, θεωρείται όμως πιθανό, αυτό να συνέβη λίγο μετά τα μέσα του 13^{ου} αι. Περιέχει 2.667 συνταγές αν και ο αριθμός τους δεν είναι απόλυτος. Η συλλογή κατατάσσει σε 24 «Στοιχεία», δηλαδή σε 24 ενότητες, τις φαρμακευτικές συνταγές με βάση, πάντα, τα γράμματα του ελληνικού αλφάβητου, απ' το οποίο ξεκινά ο τίτλος της συνταγής. Η κάθε συνταγή περιλαμβάνει επίσης, τόσο την ασθένεια που καταπολεμά όσο και τα συστατικά τα οποία την συνθέτουν καθώς και τη δοσολογία συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών χρήσης της.

Το έργο είναι γραμμένο στα ελληνικά, με πληθώρα φαρμακευτικών συνταγών και ενδείξεων, και **παρέμενε μέχρι την ανά χείρας διατριβή αδημοσίευτο**. Είναι δε το πλουσιότερο συνταγολόγιο της ύστερης Βυζαντινής εποχής και επηρέασε την δυτικοευρωπαϊκή φαρμακοποιία επί τρεις αιώνες. Τούτο τεκμαίρεται κι απ' το γεγονός, ότι το *Δυναμερόν* του Νικολάου Μυρεψού στη λατινική μετάφρασή του, αποτέλεσε σημείο αναφοράς και εγχειρίδιο τόσο για τους φαρμακοποιούς, όσο και για τους επιστήμονες άλλων ειδικοτήτων στη Δύση, αποτελώντας οδηγό για τη σύνταξη επίσημων Εγχειριδίων Φαρμακοποιίας ανά την Ευρώπη.

Διασώθηκε σε μόλις 7 χειρόγραφους κώδικες: στους grec2237, grec2238, grec2243 της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Παρισιού, στον Barocci171 της Οξφόρδης, στον EBE1478 της Αθήνας, στον E192 της Μεγίστης Λαύρας και στο Revilla83 του Εσκοριάλ. Ως προς το περιεχόμενό του, επηρεάστηκε τόσο από το Antidotarius “magnus” sive Universalis του Σαλέρνου, όσο και από τους έλληνες γιατρούς Αίλιο Προμώτο, Γαληνό, Αέτιο Αμιδινό κ.α. Στο «Δυναμερόν» εμφανίζονται νέες μορφές σκευασίων, όπως: κηρωτά, ξηρία, εδρικές σκευασίες και νέα βότανα και φυτά, όπως: το μυροβάλανο, το κάχριον, η κουρκούμη, το πιπέρι melegueta κ.α. Το πλήθος των παθήσεων, είναι μεγάλο και αγγίζει όλο το εύρος της ιατρικής επιστήμης, με πληθώρα αναφορών στο αναπνευστικό, το καρδιαγγειακό, το πεπτικό, ενώ δεν παραλείπει αναφορές σε κακοήθειες. Αντιμετωπίζει την ελονοσία, καθώς διαχωρίζει τον πυρετό σε *τεταρταίο, ήμιτριταίο, τριταίο*,

---

¹ Σχετικά με το προσωνύμιο “Μυρεψός” δεν είναι σαφές αν πρόκειται για επαγγελματική ειδικότητα ή για τιμητικό τίτλο. Οι επαγγελματίες μυρεψοί, δηλαδή οι αρωματοποιοί ήταν έμποροι βοτάνων, παραλαμβάνοντας από τους εισαγωγείς την πραγματεία. Εμπορεύονταν πιπέρι, ναρδόσταχυ, κανέλα, ξυλαλόη, άμβαρ, μόσχο, λιβάνι, σμύρνα, βαρζί (κόκκινη βαφή), λουλάκι, λάκα, λαζούρι και ό,τι άλλο σχετικό με τη μυρεψική και τη βαφική. [Επαρχικόν Βιβλίον, (1991), 110-111]. Από την άλλη για το Οικουμενικό Πατριαρχείο ο «Μυρεψός» ήταν τιμητικός τίτλος, ο οποίος αποδιδόταν κατά τους βυζαντινούς χρόνους σε γιατρούς. Ο τίτλος αυτός διατηρείται μέχρι και σήμερα και απονέμεται από το Οικουμενικό Πατριαρχείο, στην έδρα του οποίου εξάλλου κάθε 10 χρόνια παρασκευάζεται το Άγιο Μύρο.

καθημερινό, άμφημερινό, άπλό, διπλό, κανσώδη, χρόνιο, περιοδικό, παρέχει οδηγίες αντιμετώπισης του πόνου των *όφθαλμών* και των *όδόντων*, αναφέρει την *ύδρωπικία* και τον διαβήτη, παθήσεις ρευματολογικές ενώ κάνει και μνεία στην παραλυσία και την αιμορραγία. Σημειώνει τα *αρθριτικά*, τις *αιμορροΐδες*, τη *μελαγχολία*, την *αποπληξία*, την *επιληψία*, την *ποδάγρα*, την *ελεφαντίαση*, την *καχεξία*, την *ατροφία*, τη *λύσσα*, τη *λιποθυμία*, την *αναισθησία*, τον *τρόμο*, την *κατάθλιψη*, το *κόμα*.

Στο *Δυναμερόν*, καταγράφονται φυτά και βότανα, πολύ διαδεδομένα στη Βυζαντινή επικράτεια, αλλά και άλλα ανατολικής προέλευσης, μολονότι στη μετάφραση ή την ερμηνεία τους παρατηρούνται αρκετά λάθη.

Η πρώτη μετάφραση του *Δυναμεροῦ* στα λατινικά κυκλοφόρησε το 1549 στη Βασιλεία (Basel) από τον ιατρό και φαρμακολόγο Λεονάρδο Φουξ (Leonhart Fuchs). Το έργο του Φουξ επανεκδιδόταν επανειλημμένα μέχρι και τα μέσα του 17^{ου} αι.

Abstract

Nicholas Myrepsos lived in the 13th century. The surname "Myrepsos" means the fragrance maker and attributed probably due to his specialty. He wrote in Greek the richest pharmaceutical collection of the late Byzantine era, consisting of 2667 recipes, conventionally known as "Dynameron". The work is probably written a few years after the mid-13th century. The collection is divided into 24 sections, the "Elements", as he calls them. The section of each chapter and each recipe starts with the corresponding letter of the Greek alphabet. Each recipe includes ingredients which compose it, disease-fighting, dosage and directions of using the drug. His work influenced the Western European Pharmacopoeia for three centuries, becoming a reference for physicians, pharmacists and other sciences. The Dynameron was saved in seven manuscripts. As for the content, it was influenced by the Antidotarium (magnus) of Nicholas and it was based on older Greek, Latin and Arabic pharmaceutical textbooks and collections. It references preparations from more than 290 plants and herbs widespread in Byzantine territory. It indicates full range of ailments, including diseases whose diagnosis was difficult at the time, such as diabetes and cancer. The Dynameron is a valuable source for the study of diseases, pathology, botany and herbal medicine in the pharmacopoeia. The first translation into Latin, was published in 1549 in Basel by Leonhart Fuchs, but still remains unpublished in the Greek language.

σελ. 16 **Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here.**

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	13
ABSTRACT	15
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	19
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	22
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	23
1. Ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του 13 ^{ου} αι.	23
1.1. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας	23
1.2. Η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας	26
1.3. Η κοινωνία τον 13 ^ο αι.	27
1.4. Η ιατρική κατά τον 13 ^ο αι.	28
1.4.1. Οι ακτουάριοι-γιατροί και η περίθαλψη	28
2. Ο Νικόλαος Μυρεψός	29
2.1. Η βιβλιογραφία του	29
2.2. Οι απόψεις των ερευνητών	32
2.3. Οι πληροφορίες από το « <i>Δυναμερόν</i> »	34
2.4. Προσδιορισμός του βίου του Νικολάου Μυρεψού	36
3. Το Δυναμερόν	37
3.1. Το σύγγραμμα	37
3.2. Οι διασωθέντες κώδικες	39
3.3. Χρονολόγηση	49
3.4. Διάρθρωση	51
3.5. Τα «Στοιχεία» του «Δυναμεροῦ»	52
3.6. Διάρθρωση	71
3.7. Η γλώσσα	71
3.8. Το λεξιλόγιο	72
4. Τα αντιδοτάρια	73
4.1. Τα «Αντιδοτάρια του Νικολάου» και οι συγχύσεις	77
4.2. Η διάδοση του «Δυναμεροῦ» του Νικολάου Μυρεψού	78
ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ ΑΛΦΑ	81
“ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΔΟΤΩΝ”	83
1. Οι συνταγές	84
1.1. Ο αριθμός των συνταγών	84

1.2. Δομή των συνταγών	112
1.3. Κατάταξη των συνταγών	113
1.4. Τρόποι και μέθοδοι παρασκευής των φαρμάκων	113
1.5. Μέτρα και σταθμά	115
1.6. Η δοσολογία	115
1.7. Ιστορικά πρόσωπα	116
2. Οι ασθένειες	120
2.1. Οι αναφερόμενες ασθένειες	120
2.2. Η κατάταξη των ασθενειών	121
3. Τα συστατικά	133
3.1. Τα φυσικά οργανικά συστατικά	133
3.2. Τα ανόργανα συστατικά	284
3.3. Σκευάσματα	288
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	289
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	310
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	323
ΑΡΘΡΑ	323
ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	350
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ	352
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ	357
ΛΕΞΙΚΑ - ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΣ	359

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να αναδείξει το έργο του Νικολάου Μυρεψού, το «**Δυναμερόν**», να γίνει επεξεργασία του, ανάλυση των φαρμακευτικών συνταγών, των συστατικών και να προβληθεί η αξία του έργου, επιχειρώντας να συμβάλλει στην ανάδειξη της φαρμακοποιίας και βοτανοθεραπείας, όπως διασώθηκαν στη φαρμακευτική συλλογή του Νικόλαου Μυρεψού.

Αφορμή για την εκπόνηση της παρούσας διατριβής στάθηκε η ιστορική αναζήτηση ιατρών, φαρμακοποιών ή βοτανολόγων το έργο των οποίων δεν έχει ερευνηθεί αρκετά. Οι συζητήσεις με τον Καθηγητή Φαρμακολογίας κο Νίκο Σακελλαρίδη, ήταν πολλές και είχαν κυρίως τη μορφή ακαδημαϊκού χαρακτήρα. Τον προβληματισμό αυτό, τον μεταφέραμε στον κο Μάριο Μαρσέλο, Καθηγητή Φαρμακολογίας στην Ιατρική Σχολή των Ιωαννίνων, ο οποίος μας πρότεινε ως αντικείμενο μελέτης έναν αδημοσίευτο κώδικα θεραπευτικής από την ύστερη βυζαντινή περίοδο που έτυχε να έχει στο αρχείο του.

Καθώς μετέγραφα τον κώδικα διαπίστωνα ότι, όχι μόνο άξιζε τον κόπο να ασχοληθεί κανείς μ' αυτό, αλλά το συγκεκριμένο κείμενο ήταν εξολοκλήρου ανεξερεύνητο με ελάχιστες έρευνες και μελέτες για το περιεχόμενό του. Όπως και ότι αξίζει τα δεδομένα του να διερευνηθούν εργαστηριακά και να αποτελέσουν μελλοντικούς φαρμακευτικούς στόχους.

Για να μπορέσει να το αντιληφθεί κανείς αυτό, αρκεί να τονιστεί ότι μετά από πέντε χρόνια εντατικής ενασχόλησης με το σύγγραμμα, που είναι συμβατικά γνωστό ως «**Δυναμερόν**», του λεγόμενου «**Νικολάου Μυρεψού**», το κείμενο έχει μεταγραφεί και έχει υποστεί επεξεργασία κατά το ένα πέμπτο και μόνο σε συγκεκριμένους τομείς: της ιστορικής, της ιατρικής, της βοτανικής και της φαρμακοποιίας, ενώ μένει να διερευνηθεί η φαρμακολογική του αξία, αν δηλαδή οι καταγεγραμμένες συνταγές μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη, ως σκευάσματα.

Η μεταγραφή του κειμένου, που στην συγκεκριμένη διατριβή παρατίθεται ως παράρτημα, με παρότρυνε και με ώθησε στην αναζήτηση απαντήσεων σε αναρίθμητα ερωτήματα που ανέκυπταν. Αυτό οδήγησε με τη σειρά του, σε μια όλο και πιο εμπειριστατωμένη γνώση του έργου που είχα στο χέρι μου και επιβεβαίωσε το γεγονός ότι δεν θα μπορούσε να εξαντληθεί το εύρος του αντικειμένου της σε μία και μόνο διατριβή.

Έτσι αναγκάστηκα να αναζητήσω ιστορικά πρόσωπα άλλα γνωστά κι άλλα άγνωστα, την αξία των συνταγών και τη συμβολή τους στην πορεία της φαρμακοποιίας και της ιατρικής ανά τους αιώνες. Είναι άλλωστε άξιο αναφοράς το γεγονός ότι στο «**Δυναμερόν**», διασώζονται συνταγές που επιβεβαιωμένα αναφέρονται από τον 1^ο αι. π.Χ. και μετά.

Μετά την πάροδο ενός έτους, και αφού είχα ολοκληρώσει την ανάγνωση και τη μεταγραφή του κειμένου, διαπίστωσα, ότι είχα στα χέρια μου μόνο το πρώτο μέρος του συγγράμματος, αυτό με τον τίτλο: «*περί τῶν Ἀντιδότων*», που ναι μεν ήταν το ένα τεσσαρακοστό όγδοο των κεφαλαίων του κειμένου, αλλά περιείχε το ένα πέμπτο των συνταγών του έργου.

Έτσι ξεκίνησε μια νέα αναζήτηση σε κώδικες των βιβλιοθηκών της Ευρώπης, που κατέδειξε ότι 18 κώδικες αναφέρουν το όνομα «Νικόλαος Μυρεψός» ως συντάκτη μιας συλλογής συνταγών, αλλά μόλις οι επτά εξ αυτών περιέχουν το πρωτότυπο κείμενο του «**Δυναμεροῦ**». Κάθε ένας είναι μοναδικός, έχοντας μικρότερες ή μεγαλύτερες διαφοροποιήσεις ως προς τη διάρθρωση των κεφαλαίων, τον αριθμό των συνταγών, τις ονομασίες των φυτών, τον αριθμό των συστατικών, τη δοσολογία. Βέβαια οι έξι εξ αυτών έχουν ουσιαστικά την ίδια διάρθρωση των κεφαλαίων, ενώ μόνο ο έβδομος έχει δομικές και διαρθρωτικές διαφοροποιήσεις. Ο κώδικας αυτός περιέχει αδιαμφισβήτητη την πρότερη μορφή του έργου και βρίσκεται πολύ κοντά στο πρωτότυπο κείμενο, χωρίς τις παρεμβάσεις του “επιμελητή”, αποτέλεσμα του οποίου ήταν οι έξι «όμοιοι» κώδικες που ακολούθησαν.

Η αναζήτηση πληροφοριών για τον συντάκτη του κειμένου, τον επονομαζόμενο Νικόλαο Μυρεψό, κατέληξε σε κενό, καθώς διαπίστωσα όχι μόνο έλλειψη πληροφοριών, αλλά και όσες εξ αυτών ανευρέθηκαν ήταν αντικρουόμενες μεταξύ τους. Η ελλιπής βιβλιογραφία αναπαράγει τις ίδιες θεωρίες και τις ίδιες απόψεις γεγονός που δείχνει την απουσία εμπειριστατωμένης έρευνας αλλά και την έλλειψη ενδιαφέροντος. Εν μέρει αυτό μπορεί να στοιχειοθετηθεί από το γεγονός ότι στη Δυτική Ευρώπη θεωρήθηκε αντίγραφο μιας άλλης φαρμακευτικής συλλογής, της επονομαζόμενης «Antidotarius “magnus” sive Universalis, αλλά και του ότι κατά τον 16^ο αι. κυκλοφορούσαν πολλών ειδών «Αντιδοτάρια», που κρίθηκαν σημαντικότερα από τους ερευνητές να μελετηθούν.

Το κείμενο δεν έχει δημοσιευτεί ποτέ στην πρωτότυπη, ελληνική γλώσσα, παρά μόνο στα λατινικά. Από τα σχόλια που βρίσκει κανείς στο λατινικό κείμενο, που πρωτοεκδόθηκε το 1549 στη Βασιλεία και επανεκδόθηκε άλλες πέντε φορές, προέκυψαν πληροφορίες, που κρίνονται επικουρικές στην ερμηνεία των συστατικών κάποιων συνταγών. Παράλληλα, όμως, μερικές εσφαλμένες αναγνώσεις, μεταφράσεις και ερμηνείες στο λατινικά μεταφρασμένο κείμενο, οδήγησαν και οδηγούν, δυστυχώς ακόμη και σήμερα, τον κάθε αναγνώστη σε λάθος συμπεράσματα.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός, ότι τόσο το λατινικό κείμενο, όσο και μια μερίδα κωδίκων αναφέρει ως τίτλο του έργου το «**Ιατρικό βιβλίο**» κι όχι τη λέξη «**Δυναμερόν**». Έτσι μια νέα έρευνα άρχισε με το ερώτημα: ποιος είναι ο πραγματικός τίτλος του συγγράμματος; Η αναζήτηση κατέληξε στη διαπίστωση ότι η λέξη «**Δυναμερόν**» θα πρέπει να είναι μεταγενέστερη προσθήκη του “επιμελητή”. Ωστόσο η παλαιότερη αναφορά της λέξης γίνεται στις αρχές του 1^{ου} αι. μ.Χ. και πιο συγκεκριμένα από τον Αίλιο Προμώτο. Ο συγκεκριμένος συγγραφέας το έργο του οποίου καλούνταν «**Δυναμερόν**». Σ’ αυτό διάβασα αρκετές συνταγές όμοιες με εκείνες που αναφέρει στο βιβλίο του ο Νικόλαος Μυρεψός. Αντίθετα ο τίτλος «**Ιατρικό βιβλίο**» είναι ένας γενικός κοινός τίτλος που καταγράφεται σε αρκετά συγγράμματα που απευθύνονται σε γιατρούς ή που περιέχουν επικουρικές συμβουλές γι’ αυτούς. Εδώ βέβαια το σύγγραμμα του Νικολάου Μυρεψού επί της ουσίας αγγίζει περισσότερο στην έννοια του «**Δυναμερόν**», δηλαδή μιας πραγματείας σχετικής με τις ιδιότητες των φαρμάκων.

Τέλος θέλοντας να κατατάξω τα συστατικά των συνταγών συνάντησα μεγάλες δυσκολίες: λέξεις που αρχικά θεωρούσα φυτά, ήταν έννοιες, αρκετά φυτά είχαν δύο ή και τρεις ονομασίες: κοινά, αρχαία, λατινικά, και άλλα ήταν αδύνατο να ταυτιστούν. Στο σημείο αυτό ανέτρεξα στο βιβλίο του Διοσκουρίδη. Για τα περισσότερα βρήκα απαντήσεις που ζητούσα για

κάποια άλλα, λίγα ευτυχώς δεν βρήκα απαντήσεις. Αυτές τις έλαβα από άλλες εκδόσεις, άλλων βοτανολόγων. Όμως εδώ θα πρέπει να σημειώσω, ότι για κάποια φυτά, οι επιστήμονες δεν έχουν αποφανθεί με βεβαιότητα για το είδος τους. Έτσι υπάρχουν αμφισημίες και διχογνωμίες τις οποίες και κατέγραψα. Αν μπορούσα να κάνω μια μικρή αποτίμηση της ως τώρα εργασίας, μπορώ να πω ότι βρίσκομαι ακόμα στην αρχή και για πολλά ερωτήματα που μπορεί να θέσει ο απλός αναγνώστης αυτής της διατριβής ίσως να μην του παρέχω ικανοποιητικές απαντήσεις.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Στην παρούσα διδακτορική διατριβή χρησιμοποιώ λίγες συντομογραφίες κυρίως αυτές που έχουν να κάνουν με τους κώδικες η αναφορά των οποίων είναι συχνότατη. Έτσι:

2237	gr. 2237	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας -BnF στο Παρίσι
2243	gr. 2243	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας -BnF στο Παρίσι
2238	gr. 2238	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας -BnF στο Παρίσι
192	E 192	Μονή Μεγίστης Λαύρας στο Άγιο Όρος
171	Barocci 171	Bodleian Βιβλιοθήκη της Οξφόρδης
83	Revilla 83	Βασιλική Βιβλιοθήκη στο Εσκοριάλ της Μαδρίτης
1478	EBE 1478	Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στην Αθήνα

Επίσης χρησιμοποιήθηκαν συντομογραφίες Λεξικών. Ο αναγνώστης μπορεί να βρει τόσο τη σύντμηση όσο και τον πλήρη τίτλο του στη βιβλιογραφία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο του 13^{ου} αι.

1.1. Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας

Ο 13^{ος} αι. αρχίζει με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους, το 1204² [http://fmg.ac], [IEE, 1976], [Βασιλιεφ, 1971], [Michell, 1914], [Villehardouin, 1915], [Sollbach, 1998], [Χωνιάτης, 1835], [Jaspert, 2004], [Lilie, 2004], [Maleczek, 1988], [Ostrogorsky, 2006], [Queller, 1977], [Runkel, 2005], [Setton, 2006], [Streit, 1887], [Phillips, 2004]. Αυτό συντέλεσε στην κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και στον κατακερματισμό της σε πέντε Λατινικά κράτη:

- τη **Λατινική Αυτοκρατορία**³, γύρω από την Πόλη, [Carile, 1978], [Külzer, 2006], [Setton, 1969], [Fine, 1994], [Geanakoplos, 1959], [Jacobi, 1999], [Miller, 1908], [Nicol, 1993], [Setton, 1976],

- το **Βασίλειο της Θεσσαλονίκης**⁴

Νοτιοανατολική Ευρώπη και Μικρά Ασία το 1204

William R. Shepherd, *Historical Atlas*, New York, 1911

² Η Δ' Σταυροφορία οργανώθηκε το 1201 και μολονότι αρχικός της σκοπός και στόχος ήταν η απελευθέρωση της Ιερουσαλήμ από τους Αραβες, εντούτοις το 1204 οδήγησε στην κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, με φυσικό επακόλουθο την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και τη σύσταση πέντε Λατινικών κρατών.

³ Η Λατινική Αυτοκρατορία ή Λατινική Αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης ήταν το κράτος που αποτέλεσε τη συνέχεια μετά της κατάληψης της Πόλης από τους Λατίνους στρατιώτες της Δ' Σταυροφορίας, με πρώτο αυτοκράτορα τον Βαλδουίνο της Φλάνδρας. Καταλύθηκε το 1261, με την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης από το στρατηγό Αλέξιο Στρατηγόπουλο του Μιχαήλ Η' Παλαιολόγου, συναυτοκράτορα της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας.

⁴ Το Βασίλειο της Θεσσαλονίκης ήταν ένα από τα κράτη που δημιούργησαν οι σταυροφόροι της Δ'

περιλαμβάνοντας τη Μακεδονία, τη Θράκη και τη Θεσσαλία [Finlay, 1851], [Housley, 1992], [Tennent, 1845], [Gibbon, 1855], [Nicol, 1988], [Haberstumpf, 1995], [Runciman, 2005],

- το **Πριγκιπάτο της Αχαΐας**⁵ εκτεινόμενο σ' όλη σχεδόν την Πελοπόννησο [von Löhneysen, 1977], [Runciman, 1980], [Longnon, 1949], [Topping, 1977], [Bon, 1969], [Müller-Wiener, 1966], [Jacoby, 1971], [Jacoby, 1967] και
- το **Δουκάτο των Αθηνών**⁶ που απλωνόταν στην Ανατολική Στερεά [Setton, Catalan...,1975], [Setton, Athens..., 1975], [Frantz, 1961].

Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας στα 1250

Ramsey Muir, *Muir's Historical Atlas, Medieval and Modern*, London, 1911

Ακόμη συστάθηκαν τρία ελληνικά κράτη, των επιγόνων και διεκδικητών της συνέχειας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας:

Σταυροφορίας μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης το 1204. Πρώτος βασιλιάς θεωρείται ο Βονιφάτιος Μονφερατικός (του Μονφερρά), μολοντί ο ίδιος δεν χρησιμοποίησε ποτέ τον τίτλο του βασιλιά. Στην πραγματικότητα το Βασίλειο της Θεσσαλονίκης δεν ήταν ανεξάρτητο κράτος, αλλά υποτελές στη Λατινική Αυτοκρατορία της Κωνσταντινούπολης. Συνεχίζοντας τις εκστρατείες βοήθησε στη σύσταση του Δουκάτου των Αθηνών και του Πριγκιπάτου της Αχαΐας.

⁵ Το Πριγκιπάτο της Αχαΐας ήταν ένα κρατίδιο που δημιουργήθηκε στα 1205, από τον Γουλιέλμο Σαμπλίτη και στρατιώτες της Δ' Σταυροφορίας, στην Πελοπόννησο (Μοριά), που διένειμαν μεταξύ τους τα εδάφη που κατέλαβαν.

⁶ Το Δουκάτο των Αθηνών δημιουργήθηκε το 1205 από τους Φράγκους μετά την κατάκτηση της Κωνσταντινούπολης κατά την Δ' Σταυροφορία και διατηρήθηκε ως την κατάληψη των Αθηνών από τους Τούρκους, το 1456 μετά από ύπαρξη 251 ετών.

- το **Δεσποτάτο της Ηπείρου**⁷, [IEE, 1980], [Ηπειρος, 1997], [Ζιάγκος, 1974], [Nicol, 1996], [Fine, 1994], [Oxford Dictionary of Byzantium, 1999], [Nicol, 2010], [Osswald, 2007], [http://www.stratos-theodosiou.gr]
- η **Αυτοκρατορία της Νίκαιας**⁸ στη Μικρά Ασία [Lilie, 2003], [Μητσιού, 2006], [Angold, 1975], [Finlay, 1877], [Gardner, 1912], [Norwich, 1998], [Παπαρηγόπουλος, 1887], [http://www.stratos-theodosiou.gr] και
- η **Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας**⁹, στον Πόντο [Diehl, ISBN 960-87191-1-9], [Fallmerayer, 1848], [Miller, 1968], [Bryer, 1980].

Τέλος να σημειώσουμε ότι στα βόρεια εκτεινόταν:

- η **Βουλγαρική Αυτοκρατορία**¹⁰ [Jireček, 1967], [Ecker, 1984], και στην κεντρική Μικρά Ασία
- το τουρκικό **Σουλτανάτο του Ικονίου ή Ρουμ**¹¹ [IEE, 1980], [Π.Ι.ΣΤ, 2004].

Σ' όλο το πρώτο μισό του 13^{ου} αι. οι έριδες, οι συνωμοσίες, οι στρατηγικές συμμαχίες και οι τοπικές πολεμικές συγκρούσεις ήταν το μόνιμο φαινόμενο μεταξύ όλων των κρατών των Βαλκανίων [ΙΕΑ, 2004]. Απ' όλα αυτά κερδισμένη αναδείχθηκε τελικά η Αυτοκρατορία της Νίκαιας. Με ηγέτες αρχικά το Θεόδωρο Α' Λάσκαρη¹² (1204-1222)

⁷ Το Δεσποτάτο της Ηπείρου ήταν ένα από τα κράτη που προέκυψαν από την κατάλυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μετά την Δ' Σταυροφορία το 1204. Ιδρύθηκε από τον Μιχαήλ Α' Δούκα. Ο Μιχαήλ Αγγελος Κομνηνός Δούκας ήταν εξάδελφος των αυτοκρατόρων Ισαάκιου Β' Αγγέλου και Αλεξίου Γ'.

⁸ Η Αυτοκρατορία της Νίκαιας ήταν ένα από τα διάδοχα κράτη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, μετά την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους σταυροφόρους το 1204. Το 1261, ο αυτοκράτορας της Νίκαιας, ανακατέλαβε την Κωνσταντινούπολη, καταλύοντας τη Λατινική αυτοκρατορία και ανασυσταίνοντας τη Βυζαντινή αυτοκρατορία.

⁹ Η Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας ήταν ένα από τα ανεξάρτητα κρατίδια που προέκυψαν μετά τη διάλυση της Βυζαντινής αυτοκρατορίας το 1204. Ιδρύθηκε από τους αδελφούς Αλέξιο και Δαβίδ Κομνηνούς, που ήταν εγγονοί του αυτοκράτορα Ανδρόνικου Α' Κομνηνού.

¹⁰ Κατά τον Μεσαίωνα το οχυρό του Λόβετς, έγινε έδρα των Άσεν, των ιδρυτών της Δυναστείας του Βασιλείου της Βουλγαρίας, που μετά από τη συνθήκη ειρήνης που υπέγραψαν με τον αυτοκράτορα Ισαάκιο Β' Αγγελο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας το 1186/1187. Με τη συνθήκη αυτή, η Βουλγαρία αναγνωρίστηκε ως ανεξάρτητο βασίλειο. Νέα πρωτεύουσα του Βουλγαρικού βασιλείου επιλέχτηκε η πόλη Ταρνοβγκραντ (Tarnograd). Υπό τη Δυναστεία των Άσεν το νεότευκτο βασίλειο επέδειξε νέες επιτυχίες, φτάνοντας στο απόγειο της δόξας του κυριαρχώντας όχι μόνο στρατιωτικά αλλά και πνευματικά στην περιοχή των Βαλκανίων. Προσωπικότητες που ξεχώρισαν ήταν ο Καλογιάννη, ιδρυτής της γενιάς του, που το 1204 απέκτησε την εύνοια του πάπα της Ρώμης για την Τσαρική στέψη του και την ανεξαρτητοποίηση της βουλγαρικής εκκλησίας, με επικεφαλής έναν Βούλγαρο πατριάρχη, από το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

¹¹ Το Σουλτανάτο του Ρουμ (δηλαδή των «ρωμαϊκών εδαφών») ήταν ένα σελτζουκικό κράτος που εγκαθιδρύθηκε στην Μικρά Ασία από το 1077 ως το 1307, με έδρα αρχικά την Νίκαια (την πρώτη δεκαετία) και αμέσως μετά το Ικόνιο. Το διαδέχτηκαν οι Οθωμανοί. Περισσότερα για το Σουλτανάτο του Ρουμ.

¹² Ο Θεόδωρος Λάσκαρης ήταν ο πρώτος αυτοκράτορας της Νίκαιας (1204-1222). Ήταν στρατιωτικός και γαμπρός του αυτοκράτορα Αλεξίου Γ' Αγγέλου (1195-1203). Γεννήθηκε γύρω στα 1175 και όντας μέλος επιφανούς οικογένειας του Βυζαντίου προωθήθηκε γρήγορα σε υψηλά στρατιωτικά αξιώματα, στα οποία και διακρίθηκε για την γενναιότητα και τις ικανότητές του.

[CMH, 1995], [ODB, 1991] και εν συνεχεία τον γαμπρό του Ιωάννη Γ' Βατάτζη¹³ (1222-1254) [Fine Jr., 1987], [Langdon, 1992], [Ostrogorsky, 1969], κατάφερε όχι μόνο να επιβιώσει αλλά να στερεωθεί, να εξαπλωθεί και τέλος να ανακαταλάβει την Κωνσταντινούπολη, ανασυσταίνοντας την Βυζαντινή Αυτοκρατορία, το 1261¹⁴ με τον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο¹⁵ (1259-1282) [Norwich, 1995], [Βασιλιεφ, 1971, 2: 230-241], [Ostrogorsky, 2006].

1.2. Η ανασύσταση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας

Το 1263 οι Λατίνοι παραχώρησαν το Μυστρά για την απελευθέρωση του Γουλιέλμου Βιλλεαρδουίνου και ο Μιχαήλ Παλαιολόγος έκανε την πόλη έδρα του νέου Δεσποτάτου του Μορέως. Μολονότι επιδίωξε να ενδυναμώσει την επανιδρυθείσα Αυτοκρατορία, εντούτοις δεν κατάφερε να συνάψει ασφαλείς και επωφελείς συμμαχίες. Τόσο η επίτευξη διπλωματικών συμφωνιών με τον πάπα Ουρβανό Δ' και παρά τις υποσχέσεις για ένωση των Εκκλησιών, δεν κατάφερε να κάμψει τις προσπάθειες και φιλοδοξίες ηγεμόνων, κυρίως του Καρόλου των Ανδεγαυών ή Ανζού, για ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης. Διαβλέποντας τον κίνδυνο αυτό, ο Μιχαήλ, οι αντιπρόσωποι της Ανατολικής Εκκλησίας υπόγραψαν στη Λυών το 1274, συμφωνία Ένωσης με τους Δυτικούς. Η συμφωνία όμως αυτή, παρέμειναν γράμμα κενό, διότι ο κλήρος και ο λαός ποτέ δε την δέχθηκαν, μένοντας προσηλωμένοι στα δογματικά πιστεύω της Ορθόδοξης

¹³ Ο Ιωάννης ο Βατάτζης ήταν Αυτοκράτορας της Νίκαιας (1222-1254) Χαρακτηριζόταν ως «πένης βασιλεύς» λόγω του λιτού τρόπου ζωής του, ενώ τα χρόνια της εξουσίας του το κράτος του υπερεδιδρασιάστηκε. Βοήθησε την αγροτική και αστική τάξη επιδιώκοντας την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των υπηκόων του, επιτάσσοντας τεμάχια γης από τους μεγαλογαιοκτήμονες και τους αριστοκράτες και διανέμοντας τα στους μικροκαλλιεργητές, για να ζουν καλύτερα. Ίδρυσε φιλανθρωπικούς και ευκτήριους οίκους, όπως πτωχοκομεία, νοσοκομεία, γηροκομεία, βιβλιοθήκες, έχτισε ναούς και μοναστήρια. Για το έργο του αυτό η Εκκλησία τον ανέδειξε Άγιο τιμώντας τη μνήμη του, την ημέρα της κοιμήσεώς του, την 4^η Νοεμβρίου.

¹⁴ Το 1260 ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος επιχείρησε επίθεση εναντίον της Κωνσταντινούπολης που όμως απέτυχε. Καταλαβαίνοντας ότι χρειαζόταν ισχυρό στόλο για να αντιμετωπίσει το βενετικό στόλο που υπερασπιζόταν την πόλη υπέγραψε το 1261 στο Νυμφαίο συνθήκη με τη Γένοβα, με την οποία της παραχωρούσε εμπορικά προνόμια στην αυτοκρατορία και ένα ειδικό τομέα απέναντι από την Κωνσταντινούπολη με αντάλλαγμα τη ναυτική βοήθεια Γένουας για επίθεση εναντίον της Κωνσταντινούπολης. Ωστόσο η ανάκτηση της Κωνσταντινούπολης, αποδείχτηκε ευκολότερη υπόθεση από ότι υπολόγιζε ο Μιχαήλ. Τον Ιούλιο του 1261 έστειλε το στρατηγό Αλέξιο Στρατηγόπουλο με μικρή δύναμη για αναγνωριστική αποστολή στα σύνορα με τη Βουλγαρία με τη διαταγή να περάσει κοντά στην Κωνσταντινούπολη και να κάνει μία επίδειξη δύναμης. Περνώντας έξω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης ο Στρατηγόπουλος πληροφορήθηκε ότι το σύνολο της φρουράς της πόλης και του βενετικού στόλου έλειπαν σε μία επιχείρηση για την κατάληψη του νησιού Δαφνουσία του Ευξείνου Πόντου. Έτσι, με ξαφνική επίθεση στην σχεδόν αφύλακτη πόλη ο Στρατηγόπουλος κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη στις 25 Ιουλίου του 1261. Οι Βενετοί, όταν πληροφορήθηκαν τα συμβάντα, έσπευσαν να επιστρέψουν, αλλά το μόνο που κατάφεραν ήταν να παραλάβουν τα γυναικόπαιδα που είχαν καταφύγει στην λιμάνι και να διασώσουν τον Λατίνο αυτοκράτορα Βαλδουίνο Β'. Η λατινική κυριαρχία έφτασε έτσι άδοξα στο τέλος της ύστερα από 57 χρόνια. Στις 15 Αυγούστου 1261 ο Βυζαντινός αυτοκράτορας Μιχαήλ Παλαιολόγος μπήκε στην πόλη και στέφθηκε για δεύτερη φορά αυτοκράτορας, αυτή τη φορά χωρίς τον Ιωάννη Δ' που παραγκωνίστηκε τελείως και λίγο καιρό αργότερα τυφλώθηκε. Με την ανακατάληψη της Κωνσταντινούπολης, η Βυζαντινή αυτοκρατορία επανιδρύθηκε και κράτησε μέχρι και το 1453.

¹⁵ Ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος στέφθηκε Αυτοκράτορας το 1259 στο Νυμφαίον (ως συναυτοκράτορας του ανήλικου Ιωάννη Δ' Λάσκαρη), και βασίλευσε μέχρι το θάνατό του το 1282. Έχοντας ήδη αποδείξει την αξία του στα πεδία των μαχών ως στρατιωτικός, ο Μιχαήλ έδωσε δείγματα ηγετικών και διπλωματικών ικανοτήτων. Αντιμέτωπος με το ασθενικό βασίλειο των Λατίνων, η επάνοδος των Βυζαντινών υπό τη βασιλεία του στο φυσικό τους χώρο ήταν θέμα χρόνου.

Ανατολικής Εκκλησίας. Ο Κάρολος, επιχειρήσε τρεις φορές να καταλάβει τη Βασιλεύουσα, χωρίς επιτυχία. Ο Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος πέθανε το 1282, χωρίς να ψαλεί νεκρώσιμη ακολουθία, μια και θεωρήθηκε «λατινόφρων». Τον διαδέχτηκε

Η Βυζαντινή αυτοκρατορία στα 1265

William R. Shepherd, *Historical Atlas*, New York, 1911

ο μεγαλύτερος γιος του, ο Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος (1259 - 1332), αυτοκράτορας μεταξύ 1282 και 1328. Ο Ανδρόνικος, αντιλαμβανόμενος την άρνηση των υπηκόων του να δεχθούν τα τετελεσμένα της συμφωνίας της Λυών, φρόντισε να απαλλαγεί από τις δεσμεύσεις του πατέρα του Μιχαήλ. Προχώρησε, εξαιτίας των εντονότατων οικονομικών δυσκολιών, σε δραστικές περικοπές των στρατιωτικών δαπανών, με κύρια την κατάργηση του Βυζαντινού Ναυτικού. Έτσι, βρέθηκε εκτεθειμένος στους εκβιασμούς και τις απειλές των Γενουατών και των Βενετών, προκειμένου να καλυφθεί το κενό αυτό. Παρ' ό' αυτά, η χειρότερη από τις αποφάσεις του ήταν η πρόσληψη της Καταλανικής Εταιρείας το 1302, υπό τη διοίκηση του Ρογήρου του Φλογ. Η εταιρεία αυτή ήταν ουσιαστικά μια ομάδα τυχοδιωκτών, κυρίως Ισπανών μισθοφόρων, οι οποίοι υπό τις διαταγές του αρχηγού τους επιδίδονταν σε πειρατεία, ληστεία, επιδρομές λεηλασίας, και σε ανείπωτες σφαγές και καταστροφές, πρωτόγνωρης ωμότητας και βίας. Η αδυναμία του Ανδρόνικου να αναστρέψει την καταστροφική πορεία του κράτους, η πείνα, η φορολογία, η ερημωση της Θράκης και της Ελλαδικής χερσονήσου, αλλά και η ανενόχλητη προέλαση των Οθωμανών στη Μικρά Ασία, τον κατέστησαν εξαιρετικά αντιδημοφιλή [ΙΕΛ, 2004], [Βασίλειφ 1971].

1.3. Η κοινωνία τον 13^ο αι.

Οι στρατιωτικές νίκες στα πεδία των μαχών και εν συνεχεία οι συνθήκες που αναγνώριζαν την κυριαρχία της, [ΙΕΛ, 2004] της έδωσαν νέα δυναμική στην περιοχή. Παράλληλα, τόσο ο Θεόδωρος Α' Λάσκαρης, αλλά κυρίως ο Ιωάννης Γ' Βατάτζης,

ασχολήθηκαν με την οργάνωση του κράτους, την ενίσχυση της οικονομίας, την ευημερία των πολιτών, την πρόοδο των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών καθώς και τον εξοπλισμό και την ενίσχυση του στρατού [ΙΕΛ, 2004]. Γι' αυτό απηύθυναν προσκλήσεις σε λόγιους, μορφωμένους και προσωπικότητες που είχαν διασκορπιστεί σε διάφορα μέρη των Βαλκανίων και της Ιταλίας, ζητώντας τους να εγκατασταθούν στη Νίκαια της Βιθυνίας¹⁶. Επίσης μειώθηκε η φορολογία των πολιτών, βοηθήθηκε η ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, ούτως ώστε μελλοντικά να επωφεληθεί οικονομικά σε περιόδους λιμού. Σταδιακά ανέβηκε το βιοτικό επίπεδο των πολιτών της, ενώ προάγονταν η παιδεία και η μόρφωση. Στη Νίκαια χτίστηκαν πολλά κοινωφελή ιδρύματα, όπως βιβλιοθήκες, νοσοκομεία, εκκλησίες, μοναστήρια, σχολεία. Αξίζει ν' αναφερθεί ότι ο ίδιος ο Αυτοκράτορας Ιωάννης Βατάτζης έδωσε εντολή για συλλογή, μεταγραφή ή μελέτη χειρογράφων που βρισκόταν στη Θεσσαλία, τη Μακεδονία και τη Θράκη με σκοπό τη μεταφορά τους στη Νίκαια, την πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας. Ταυτόχρονα με επιστολές του σε λόγιους και εγνωσμένα μορφωμένους δασκάλους της εποχής, τους προσκαλούσε να στελεχώσουν τα ιδρύματα ή απλά να διαμείνουν στην πρωτεύουσα [ΙΕΛ, 2004]. Όλ' αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα να εγκατασταθούν πολλοί λόγιοι στη Νίκαια και ν' αποτελέσει, η πόλη αυτή, πρόσκαιρο καταφύγιο των λογίων και εγγράμματων ανθρώπων κατά το πρώτο μισό του 13ου αι., εκ των οποίων ξεχωρίζουν ο συγγραφέας και δάσκαλος Νικηφόρος Βλεμμύδης¹⁷, ο ιστορικός και πολιτικός Γεώργιος Ακροπολίτης¹⁸, ο ιστορικός και θεολόγος Νικήτας Χωνιάτης¹⁹ και ο προσωπικός γιατρός και ακτουάριος²⁰ του Ιωάννη Βατάτζη, ο Νικόλαος Μυρεψός, ο συντάκτης του φαρμακευτικού συγγράμματος «*Δυναμερόν*» [Βασίλειφ, (1971)].

1.4. Η ιατρική κατά τον 13^ο αι.

1.4.1. Οι ακτουάριοι–γιατροί και η περίθαλψη

Η λέξη ακτουάριος απαντάται για πρώτη φορά κατά τον πέμπτο αιώνα, στα πλαίσια της Ρωμαϊκής Ιστορίας. Ακτουάριοι ονομαζόταν οι Ρωμαίοι αξιωματούχοι που

¹⁶ Το σημερινό Iznik της Τουρκίας

¹⁷ Ο Νικηφόρος Βλεμμύδης ήταν λόγιος κληρικός. Γεννήθηκε το 1197 και καταγόταν από πλούσια οικογένεια της Κωνσταντινούπολης. Μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους το 1204 μαζί με την οικογένειά του εγκαταστάθηκε αρχικά στην Προύσα και στη συνέχεια στην Έφεσο όπου διδάχτηκε ρητορική, φιλοσοφία, λογική, μαθηματικά.

¹⁸ Ο Γεώργιος Ακροπολίτης (1217/1220 - 1282) ήταν σημαντικός Έλληνας λόγιος, διπλωμάτης και ιστορικός του 13ου αιώνα. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη από γονείς ευγενείς το 1217 (κατ' άλλους το 1220). Ο πατέρας του, Κωνσταντίνος, κατείχε τη θέση του Μέγα Λογοθέτη. Σε ηλικία δεκαέξι χρονών αποδήμησε στην Νίκαια όπου διδάχτηκε φιλοσοφία από τον Βλεμμύδη. Τιμήθηκε από τον αυτοκράτορα Ιωάννη Δούκα Βατάτζη με το αξίωμα του μεγάλου Λογοθέτη.

¹⁹ Ο Νικήτας Χωνιάτης ή Ακομινάτος (περ. 1155 - περ. 1216) ήταν υψηλόβαθμος αξιωματούχος του βυζαντινού κράτους και ιστορικός.

²⁰ ακτουάριος: Για τους Βυζαντινούς, ήταν ο γιατρός της αυλής ή ο υπάλληλος της στρατιωτικής επιμελητείας. [livepedia.gr]

συγκέντρωναν τις πράξεις των δημόσιων υπηρεσιών, τις οποίες τοποθετούσαν στο αρχείο της πολιτείας. Ήταν, επίσης, γραμματείς που κατέγραφαν τις ομιλίες διαφόρων ομιλητών στη Γερουσία και τα δικαστήρια. Στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, κατά τον έβδομο αιώνα, ο ακτουάριος ήταν ένας τίτλος για αξιωματούχους, που ήταν επιφορτισμένοι με οικονομικά θέματα της Αυτοκρατορίας. Κατά το δωδέκατο αιώνα, ο τίτλος δίδεται κατά διάκριση μόνο στους ειδικούς ιατρούς των ανακτόρων. Ο Ιωάννης Ζωναράς, στο χρονικό «*Επιτομή Ιστοριών*», αναφέρει ότι ο ακτουάριος-γιατρός, μετέφερε τον βαριά ασθενούντα αυτοκράτορα Αλέξιο Κομνηνό, από το παλάτι στον ξενώνα της μονής των Μαγγάνων²¹, το 1118, για να νοσηλευτεί εκεί. Από την αναφορά αυτή διαπιστώνουμε για πρώτη φορά την ταύτιση του τίτλου του ακτουάριου με εκείνο του αρχίατρου, καθώς και το γεγονός ότι τα μοναστήρια είχαν εξελιχθεί σε νοσηλευτικά ιδρύματα κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο. Βέβαια, ήδη από τον 4^ο αι., ο Άγιος Βασίλειος αλλά και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, αναφέρουν περίθαλψη φτωχών και ασθενών στους ξενώνες των μονών τους. Η περίθαλψη κατά τον 7^ο αι. βελτιώθηκε σημαντικά, σε σημείο που να απασχολούνται χειρουργοί, οφθαλμίατροι κ.α. στους ξενώνες των μοναστηριών. Μάλιστα οι ηγούμενοι πολλών μονών καλούνταν και «ξενοδόχοι». Στις αρχές του 12^{ου} αι. ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου, Ιωάννης Β΄ Κομνηνός, ίδρυσε το νοσοκομείο της Μονής του Παντοκράτορα. Από το «Τυπικόν» της Μονής πληροφορούμαστε, ότι ήταν κατανομημένο σε πέντε πτέρυγες: χειρουργική, οφθαλμολογική, γυναικολογική, μαιευτική και παθολογική, ενώ διέθετε και πενήντα κλίνες. Σ' αυτό απασχολούνταν τόσο άντρες όσο και γυναίκες γιατροί.

2. Ο Νικόλαος Μυρεψός

2.1. Η βιβλιογραφία του

Ελάχιστα πράγματα είναι γνωστά για τη ζωή του Νικολάου Μυρεψού, στον οποίο αποδίδεται η μεγαλύτερη συλλογή φαρμακευτικών συνταγών, με τον τίτλο «*Δυναμερόν*»²². Η βιβλιογραφία αναφέρει ότι:

«... πιθανότατα να πρόκειται για τον ίδιο γιατρό που αναφέρει ο Γεώργιος Αιροπολίτης, στο έργο του [Αιροπολίτης, 2003]. Βρισκόταν στην αυλή του Ιωάννη Γ' Βατάτζη, στη Νίκαια της Βιθυνίας, όταν έλαβε χώρα η έκλειψη ηλίου, 6 Οκτωβρίου 1241, λίγο πριν το θάνατο της βασίλισσας Ειρήνης. Ήταν της απολύτου εμπιστοσύνης του αυτοκράτορα, αποκτώντας και τον τίτλο του ακτουάριου. Όλ' αυτά ταιριάζουν απόλυτα με τις χρονολογίες και την προσωπική του ιστορία που βρίσκουμε στο έργο του. Αναφέρει τον Μεσούα τον νεότερο, (xxxi, 117²³) που πέθανε το 1015, τον Μιχαήλ Άγγελο βασιλέα, (ί,

²¹ Μονή Αγίου Γεωργίου των Μαγγάνων: μοναστήρι που έκτισε ο Κωνσταντίνος Θ' Μονομάχος (1042-1055) στην περιοχή των Μαγγάνων της Κωνσταντινούπολης. Εκεί τάφηκε και ο αυτοκράτορας το 1055. Το μοναστήρι καταστράφηκε μετά το 1453 όταν πέρασε στα χέρια των Τούρκων.

²² Ο τίτλος *Δυναμερόν* αναφέρεται στους κώδικες 2243, 2149, 2238.

²³ **Στοιχείον Κάππα**, «*περί Κοκκίων*» [xxxi], **ρη'** [117], "Κοκκία, άόρια καλούμενα, εκ τού μεζουέ, δόκιμον:"

295²⁴), που πιθανότατα είναι ο πρώτος αυτοκράτορας της οικογένειας των Παλαιολόγων και ξεκίνησε τη βασιλεία του το 1260, τον Πάπα Νικόλαο (ii, 9²⁵), που εννοεί τον Πάπα Νικόλαο τον ΙΙΙ, που ξεκίνησε την κυριαρχία του το 1277 και τον κύριο Ιωάννη, (x, 103²⁶) και μάγιστρο Ιωάννη, (xxxi, 99²⁷) που είναι πιθανότατα ο Ιωάννης Ακτουάριος, που έζησε τον 13^ο αι. Αναφέρει ότι έχει περιοδεύσει ή ζήσει στην Νίκαια (xxiv, 12²⁸) και επίσης στην Αλεξάνδρεια (i, 241²⁹, xvii, 17³⁰), απ' όπου μερικές φορές αποκαλείται και Νικόλαος ο Αλεξανδρινός...» [Smith, (1870), 1192-3], [Faton, (1963), 1:450-1], [Allgemeine (1834), 4:33-40], [Gerabek, (2005), 1020]³¹, [Scarborough, (1983), 157].

Δεν αναφέρεται ούτε πότε γεννήθηκε ούτε πότε πέθανε. Το μόνο βέβαιο είναι ότι έζησε κατά τη διάρκεια του 13^{ου} αι. Εξαιτίας αυτών των πενιχρών προσωπογραφικών πληροφοριών, ορισμένοι ερευνητές δεν αποδέχτηκαν την ταύτιση του Μυρεψού με συγκεκριμένο ιστορικό πρόσωπο [Held, (1916), Lehmann, (1927), Lutz, (1960), Lutz, (1963)].

Επιδιώκοντας να ανασυνθέσουμε τις πληροφορίες για τη ζωή του Νικολάου Μυρεψού, αναζητήσαμε σε συγγράμματα του 13^{ου} αι, αναφορές σχετικά με κάποιο πρόσωπο που να φέρει το όνομα Νικόλαος και να ασκούσε το επάγγελμα του γιατρού. Ο Γεώργιος Ακροπολίτης, συγγραφέας της ιστορίας της Αυτοκρατορίας της Νίκαιας, στο βιβλίο του με τίτλο «Χρονική συγγραφή», αναφέρει έναν *ιατρό Νικόλαο*, ο οποίος ήταν ο προσωπικός γιατρός του Αυτοκράτορα Ιωάννη Βατάτζη [Ακροπολίτης, 2003]. Του είχε αποδοθεί μάλιστα, ο τίτλος του *ακτουάριου* [liverpedia.gr]³², του αρχιάτρου δηλαδή, του γιατρού της Αυλής του. Έχαιρε δε μεγάλης εκτίμησης και από την ίδια την αυτοκράτειρα Ειρήνη, η οποία τον υπερασπίστηκε σε μια διαφωνία. Στο ίδιο βιβλίο, αναφέρεται ότι στα 1238, ο ίδιος ο Ακροπολίτης, ήταν παιδί 21 ετών, ενώ ο Νικόλαος γνώριζε άριστα την ιατρική, *δια πείρας*[Ακροπολίτης, 2003]. Συνεπώς, εκείνη τη δεδομένη στιγμή, θα πρέπει ο *ιατρός Νικόλαος*, να ήταν πολύ μεγαλύτερός του, υποθέτουμε 40 περίπου χρονών. Τον ίδιο *ακτουάριο Νικόλαο* αναφέρει και ο διάδοχος του αυτοκρατορικού θρόνου (1255-1258), Θεόδωρος Β' Λάσκαρης, γιος του Ιωάννη Βατάτζη, στις επιστολές του [Lascaris, 1898], χαρακτηρίζοντάς τον ως τον ικανότερο ιατρό της αυλής. Ωστόσο αυτή η πληροφορία από μόνη της δεν μας εξασφαλίζει την βεβαιότητα, ότι ο *ιατρός Νικόλαος*, ο *ακτουάριος* του

²⁴ **Στοιχείον Άλφα**, «περί Αντιδότων», σπθ' «Αντίδοτος ἄλλη μιχαήλ τοῦ συγγέλου, ἡ βασιλική»

²⁵ **Στοιχείον Άλφα**, «περί Αλατίων», θ' «Ἄλας καθαρικόν ἐν κῶ, ὃ πάπας νικόλαος ἐχρίσατο»

²⁶ **Στοιχείον Έψιλον**, «περί Ἐμπλάστρον» [x], ργ' [103], «Ἐμπλαστρον ἐμετικόν, τοῦ κυροῦ ἰωάννου»

²⁷ **Στοιχείον Κάππα**, «περί Κοκκίων» [xxxiii], ρ' [99], «Κοκκία, τοῦ μαῖστωρ ἰωάννου, καθαρικᾶ»

²⁸ **Στοιχείον Κάππα**, «περί Κολλουρίων» [xxiv], ιβ' [12], «Κολλούριον τὸ διὰ κέρατος»

²⁹ **Στοιχείον Άλφα**, «περί Αντιδότων» [ii], σλζ' [241] Αντίδοτος, ἡ ζωαρχία ἦν ἔλαβον ταύτην, ἀπὸ πόλεως ἀλεξανδρείας

³⁰ **Στοιχείον Κάππα**, «περὶ Ἐνεμάτων» [xvii], ιζ' [17]: «Ἐνεμα κατατερικόν· ὃ ἐχορησάμην ἐγώ, τοῦ/το· ὄν ἐν ἀλεξανδρεία καὶ εὐδοκίμησα· ἔστι δὲ/ θαυμάσιον...» Οι ἄλλες αναφορές ὑπάρχουν: στο **Στοιχείον Κάππα**, «περὶ Ἐνεμάτων» [xvii], ιστ' [16]: «Ἐνεμα πρὸς κωλικούς ... τὸ προεξημένω ὑπνοποι/ὄν ἐνεμα· πεπεῖρατε τοῦτο ἐν ἀλεξανδρεία:» καὶ «περὶ Πεισῶν» [xxxviii], ξα' [62]: «Πρόπομα, ἀρωματικόν, ὃ ἐσκευάσας, ἐν ἀλεξανδρεία:»

³¹ Εἰδὼ διατυπώνεται μιὰ εὐλογη ἀντίφαση: Θεωρεῖται γιατρός τοῦ 2^{ου} μισοῦ τοῦ 13^{ου} αι., με συνειρμικὴ ἀποδοχὴ-ταύτιση τοῦ Μυρεψοῦ, ὡς τοῦ ἀρχιάτρου στὴν αὐλὴ τοῦ Ι. Βατάτζη(1222-1254). Ἡ σύνταξη τοῦ *Δυναμεροῦ* τοποθετεῖται μεταξὺ 1270 καὶ 1290.

³² Ὁ *ακτουάριος*, ἦταν γιὰ τοὺς Ῥωμαίους, ὁ πρακτικογράφος τῶν δημόσιων συνελύσεων ἢ τῆς συγκλήτου, ἐνῶ γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, ὁ γιατρός τῆς αὐλῆς ἢ ὁ υπάλληλος τῆς στρατιωτικῆς ἐπιμελητείας

αυτοκράτορα Ιωάννη Βατάτζη είναι και ο συντάκτης του «*Δυναμερόν*». Εντούτοις, μια ενδεχόμενη επιβεβαίωση αυτής της εκδοχής, θα μπορούσε να βρισκεται αν τη συνδέαμε με τους χειρόγραφους κώδικες Barocc. 171 της Οξφόρδης και Rev.83 του Εσκοριάλ. Οι κώδικες αυτοί, εισάγουν ως συντάκτη μιας φαρμακευτικής συλλογής, το όνομα *Νικόλαος ιατρός, ο επονομαζόμενος και Μυρεψός*. Βέβαια εδώ δεν αναφέρεται ότι ο συγκεκριμένος γιατρός ήταν και ο αρχίατρος του Αυτοκρατορικού θρόνου, αλλά η σχέση τους φαίνεται πολύ πιθανή, σχεδόν βέβαιη, όχι όμως δεδομένη. Προχωρώντας στην αναζήτηση και άλλων πηγών για να διαπιστώσουμε αν και κατά πόσο πρόκειται ή όχι για το ίδιο πρόσωπο βρίσκουμε τους κώδικες Paris gr.2243³³ [qantara.com], [Mondrain, (1999)], Paris gr.2149, Paris gr.2237³⁴ και Paris gr.2238³⁵, της Εθνικής Βιβλιοθήκης του Παρισιού, όπως και τον κώδικα Lavr. E192³⁶ της Μονής Μεγίστης Λαύρας του Αγίου Όρους, να μας παραδίδουν το ίδιο κείμενο με αυτό της Οξφόρδης³⁷ και του Εσκοριάλ³⁸. Συντάκτης αυτών αναφέρεται ο *Νικόλαος Μυρεψός* το δε έργο, τιτλοφορείται «*Δυναμερόν*»³⁹. Να σημειώσουμε εδώ ότι «Μυρεψός» σημαίνει μυροποίος, αρωματοποιός και αποδόθηκε πιθανότατα στο Νικόλαο εξαιτίας της ειδικότητάς του.

Ωστόσο το νέο δεδομένο που προκύπτει και πρέπει να κρατήσουμε, είναι το γεγονός ότι ένα από τα αντίγραφα του έργου του Νικολάου Μυρεψού, ο κώδικας Paris gr.2243, ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1339. Επίσης οφείλουμε να σημειώσουμε, ότι ο κώδικας Paris gr.2237 διασώζει μια προγενέστερη μορφή, μια πρώτη γραφή του συγγραμματος. Συνεπώς το έργο θα πρέπει να γράφτηκε από τον Νικόλαο Μυρεψό πριν την ολοκλήρωση του 13^{ου} αι. ή ίσως και νωρίτερα. Αλλά πόσο νωρίτερα; Ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρει στο **Στοιχείον άλφα**, στο «*Περί άλατίων*», τον πάπα Νικόλαο. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται ότι πρόκειται για τον Πάπα Νικόλαο τον Γ' (1277-1280). Ωστόσο είναι παράτολμο να συνδέσουμε τον αρχίατρο του αυτοκρατορικού θρόνου Νικόλαο, με τον πάπα Νικόλαο τον Γ' μια και είναι βιολογικά αδύνατο να έζησε το πρόσωπο αυτό, 100 περίπου χρόνια και να συνέγραψε το μεγαλειώδες αυτό έργο όντας αιωνόβιος. Ως εκ

³³ Ο κώδικας αυτός βρίσκεται στο Παρίσι, στην Εθνική βιβλιοθήκη της Γαλλίας, (BnF) και έχει τον κωδικό grec 2243. Ολοκληρώθηκε η γραφή του τον Αύγουστο του 1339, στην Αθήνα από τον κληρικό και έξαρχο του Πατριαρχείου στην Αθήνα, Κοσμά Κάμηλο για λογαριασμό του γιατρού Δημήτριου Χλωμού, όπως φαίνεται στο φ. 664r. Περιέχει αντιγραμμένο το «*Δυναμερόν*» του Νικολάου Μυρεψού, μεταξύ των φ. 002v και 550v.

³⁴ Ο κώδικας αυτός βρίσκεται στο Παρίσι, στην Εθνική βιβλιοθήκη της Γαλλίας, (BnF) και έχει τον κωδικό grec 2237

³⁵ Ο κώδικας αυτός βρίσκεται στο Παρίσι, στην Εθνική βιβλιοθήκη της Γαλλίας, (BnF) και έχει τον κωδικό grec 2238

³⁶ Ο κώδικας αυτός βρίσκεται στο Άγιο Όρος, στη Μονή Μεγίστης Λαύρας με τον κωδικό E 192

³⁷ Στη βιβλιοθήκη Bodleian Library της Οξφόρδης, της συλλογής Barocci, βρίσκεται, με τον αύξοντα αριθμό 171, ένα αντίγραφο του *Δυναμερόν* του Νικολάου Μυρεψού.

³⁸ Στη βιβλιοθήκη του Escorial φυλάσσεται με τον αύξοντα αριθμό 83 ένα αντίγραφο του *Δυναμερόν* του Νικολάου Μυρεψού.

³⁹ Το όνομα του Νικολάου Μυρεψού ή έργου με την επωνυμία *Δυναμερόν*, παραδίδεται και σε άλλους 12 κώδικες, είτε αποσπασματικά, είτε με πολλά κενά. Κανένας δε εξ αυτών δεν περιέχει το σύγγραμμα του Μυρεψού. Όλ' αυτά είναι ψευδεπίγραφα.

τούτου πρέπει να απορρίψουμε τη συμβίωση του Μυρεψού είτε με τον μεν είτε με τον δε. Έτσι οφείλουμε να τον κατατάξουμε χρονικά στο πρώτο ή το δεύτερο μισό του 13^{ου} αι.

2.2. Οι απόψεις των ερευνητών

Ο Fabricius, [(1726), 13:4-15], στο βιβλίο του *Bibliothecae Graecae*, αφού αναφέρει το Νικόλαο Μυρεψό, ως Αλεξανδρινό στον τίτλο, συνεχίζει λέγοντας: *Νικόλαος ο μυρεψίς, Αλεξανδρινός ιατρός, που έγραψε ένα εκτενές έργο για τη σύνθεση των φαρμάκων σε 48 κεφάλαια*. Ακολουθώντας λέει ότι εκδόθηκε στα λατινικά από τον Leonhart Fuchs, αρχικά στη Βασιλεία, το 1549, μετά στη Λυόν (Lugdunum) το 1550, στη Φρανκφούρτη το 1626, στη συλλογή του Στεφάνου το 1567 και με τον τίτλο *Theatri Medico practice* στη Νυρεμβέργη το 1658. Παρατηρεί δε ότι δεν εκδόθηκε στην ελληνική γλώσσα, ενώ ο τίτλος που εμφανίζεται στο πρωτότυπο είναι ο εξής: *Νικολάου τὸ μέγα δυνάμερον ὃ περιέχει καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς μυρεψικῆς τέχνης ἐν βιβλίοις κδ', κατ'ἀλφάβητον*. Σημειώνει ότι αντιγράφει τον Αέτιο τον Αμιδινό, το Γαληνό, τον Παύλο τον Αιγηνίτη και άλλους συγγραφείς τους οποίους και αναφέρει. Ο Matthaueus Sylvaticus, τον αναφέρει σε διάφορα σημεία στο έργο του *Opus Pandectarum Medicae*. Το γεγονός αυτό βεβαιώνει τη γραφή πριν από το 1300.

Ο Meyer, [(1856), 3:381-402], στο βιβλίο του *Geschichte der Botanik*, σημειώνει ότι είναι διαφορετικό πρόσωπο ο Νικόλαος Μυρεψός, από τον Νικόλαο Πραιπόζιτο και τον Ιωάννη Ακτουάριο. Επιχειρώντας να τον κατατάξει χρονικά, αναφέρει ότι ο Fuchs μετέφρασε τον “Νικόλαο Μυρεψό Αλεξανδρινό” αφήνοντας μερικά σκοτεινά σημεία όσον αφορά το πρωτότυπο κείμενο και το πρόσωπο που έγραψε το βιβλίο. Αν και ο Meyer δεν είναι σε θέση να εξάγει συμπέρασμα από τις αναφορές των προσώπων που συναντά στο κείμενο, εντούτοις αναφέρει ότι οι Fr. Pedemontanus, M. Sylvaticus και ειδικά ο P. de Abano, τον χρησιμοποίησαν ως πηγή. Δεδομένου ότι οι δύο πρώτοι ήταν αρχίατροι του βασιλιά της Σικελίας, Ροβέρτου Α΄, που εξουσίασε μεταξύ 1310 και 1343, εκ των οποίων ήδη το 1313 ο Sylvaticus αναφέρει συνταγές του Μυρεψού και λίγα χρόνια πριν ο Νικόλαος ο Ρηγίνος τον αντιγράφει, θα πρέπει –σύμφωνα με τον Meyer- να έγραψε το βιβλίο ο Μυρεψός μεταξύ των ετών 1270 και 1290.

Ο Held, στη διδακτορική του διατριβή με τίτλο *Nicolaus Salernitanus und Nicolaos Myrepsos* [Held, (1916), 1-47], αναζητώντας τον Νικόλαο του Σαλέρνο, σημειώνει ότι δεν υπάρχουν πληροφορίες για το πότε έζησε, παρά μόνο ότι ήταν ο συντάκτης ενός Αντιδοταρίου της Σχολής του Σαλέρνο. Στη συνέχεια παρουσιάζει χρονικά τα «Αντιδοτάρια» που εμφανίστηκαν, όπως το *Antidotarium Nicolai*, του 1471, εκείνο του Nicolai Praepositi του 1505, την έκδοση του 1541 “*Nicolai Alexandrini liber de compositione medicamentorum*” [Nicolai Alexandrini, (1541)], και τέλος αναφέρει την έκδοση του L. Fuchs το 1549, με συγγραφέα τον Nicolai Myrepsi Alexandrini. Η αναφορά όλων αυτών των βιβλίων που φέρουν ως συγγραφέα κάποιον Νικόλαο κίνησε την περιέργειά του και αφού παραθέτει αναλυτικά τα περιεχόμενα των «Αντιδοταρίων» αυτών, διαπιστώνει ότι

υπάρχει σχέση μεταξύ τους, μια και μετά από αντιπαραβολές συνταγών, είναι εμφανείς οι επικαλύψεις. Έτσι φτάνει στο συμπέρασμα ότι οι μεταγενέστερες φαρμακευτικές συλλογές, αντέγραφαν τις προγενέστερες. Τέλος, θεωρεί πρώτο στη σειρά σύνταξης των «Αντιδοταρίων», κάποιον Νικόλαο που αναφέρει ο Αέτιος, και τελευταίο το Νικόλαο Μυρεψό.

Ο H. Lehmann στην εργασία του *Zu Nicolaus Myrepsus*[1927], συγκρίνει το “*Nicolai Alexandrini liber de compositione medicamentor*”, του 1541, με το Δυναμερόν του Νικολάου Μυρεψού. Αντικρούει την άποψη του Fr. Lo Parco, ότι το *Antidotarium magnus* ήταν αντίγραφο του Δυναμερόν. Θεωρεί σίγουρο, ότι έγινε το αντίθετο μια και αρκετές λατινικές λέξεις μεταφέρονται αυτούσιες στο ελληνικό κείμενο του Νικολάου Μυρεψού. Φαίνεται ότι είχε στην κατοχή του τόσο τη λατινική έκδοση του Fuchs, όσο και ένα αντίγραφο του πρωτότυπου κειμένου. Υπερασπίζεται την άποψη ότι δεν υπήρξε ποτέ Νικόλαος Μυρεψός τονίζοντας ότι το όνομα Νικόλαος είναι δάνειο, προερχόμενο από το Νικόλαο του Σαλέρνο, ο οποίος συνέταξε το *Antidotarium magnus*.

Τέλος ο Alf. Lutz, στην εργασία του *Das Dynameron des sog. Nikolaos Myrepsos und das Antidotarium Nicolai*, [(1963), 57-73], σημειώνει ότι το χαμένο μετά τον 16^ο αι. *Antidotarius magnus* του 11^{ου} αι. βρέθηκε. Αυτό οδήγησε στο να προσδιοριστεί χρονικά η συγγραφή του *Antidotarium Nicolai*, μεταξύ της 2^{ης} και 4^{ης} δεκαετίας του 13^{ου} αι. αν και δεν κατέστη δυνατό να βρεθεί ο συντάκτης του, ο Μάγιστρος Νικόλαος. Σημειώνει ότι κατά το παρελθόν αναφέρονται ως συντάκτες πέντε πρόσωπα με το όνομα Νικόλαος: κάποιος Νικόλαος του 2^{ου} ή 1^{ου} αι. π.Χ. που αναφέρουν ο Γαληνός, [(Kuehn) XIII, 831], ο C. Aurelianus, ο Αέτιος ο Αμιδινός και ο Παύλος ο Αιγηνίτης· ακολουθεί ένα βιβλίο με τον τίτλο *Antidotarius magnus seu Universalis*, που περιέχει 1060 αλφαβητικά καταχωρημένα κεφάλαια, με 1200 περίπου συνταγές. Εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1541 και ο εκδότης του από σύγχυση το αποδίδει σε κάποιον Νικόλαο από το Ρήγιο (1314-1345), που το μετάφρασε στα λατινικά από τα ελληνικά. Το πρωτότυπο αυτό κείμενο ήταν του 6^{ου} αι. με συγγραφέα κάποιον Νικόλαο Αλεξανδρινό. Στη συνέχεια βρίσκουμε το *Antidotarium Nicolai* γραμμένο μεταξύ 1220 και 1240, από τον Μάγιστρο Νικόλαο, όπως αναφέρει ένας κώδικας που βρέθηκε στη Βασιλεία⁴⁰. Περιείχε αρχικά 110 συνταγές αργότερα 135 με 150 συνταγές αλφαβητικά ταξινομημένες, οι περισσότερες των οποίων είναι αντιγραμμένες

⁴⁰ Σύμφωνα όμως με τους ερευνητές Kramer A., Scheidt K., [(1999), 109-116] οι οποίοι ανέγνωσαν τον κώδικα της Βασιλείας D III 14, διαπίστωσαν ότι ο αντιγραφέας του συγκεκριμένου κώδικα που περιέχει το *Antidotarius magnus*, σημείωσε στο εσώφυλλο: *Antidotarius magnus Galieni firmum ordinem Alphanii acta quia in fine libri*. Πράγμα που σημαίνει ότι ο αρχικός συντάκτης των συνταγών ήταν ο Γαληνός απ' τον οποίο τις μετέγραψε-μετάφρασε στα λατινικά ο Αλφάνος. Ο συγκεκριμένος κώδικας ήταν αντίγραφο του Palat.lat.747 της εθνικής βιβλιοθήκης της Φλωρεντίας. Ο τελευταίος κώδικας είναι χρονολογημένος στα 1153 και αναφέρει και το όνομα Barbarossi. Πράγμα που σημαίνει ότι ο Friedrich Barbarossa (Φρειδερίκος Α΄ Μπαρμπαρόσσα), έδωσε την εντολή για την σύνταξη του. Στο ερώτημα γιατί και με ποια αφορμή η απάντηση είναι εύκολη: Ο Φρειδερίκος Α΄, ο επιλεγόμενος Μπαρμπαρόσσα, δηλ. Κοκκινογένης (*1122 - +1190), στέφθηκε αυτοκράτορας της Αγίας Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (1155-1190) για τις ανάγκες αντιμετώπισης των ασθενειών ή των ασθενούντων στρατιωτών του.

από το *Antidotarius magnus*. Ακολουθεί το Δυναμερόν του λεγόμενου Νικολάου Μυρεψού, με 3000 περίπου συνταγές σε 2650 κεφάλαια. Αποδόθηκε από τον Fuchs στον Νικόλαο Μυρεψό τον Αλεξανδρινό και μεταφράστηκε για πρώτη φορά στη Βασιλεία το 1549. Τέλος βρίσκουμε το φαρμακευτικό βιβλίο *Dispensarium ad aromatarios* του Νικολάου Πραιπόζιτου, που εκδόθηκε γύρω στα 1490, στη Λυόν. Στη συνέχεια ο Lutz A., αναφέρει τις πολλές συγχύσεις που προέκυψαν ανά τους αιώνες, με τα αντιδοτάρια αυτά καθ'αυτά ενώ καταγράφει σημεία και συνταγές του Δυναμερόν που μεταφέρουν αυτούσιες λατινικές και ιταλικές λέξεις, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι: «το Δυναμερόν θα πρέπει να συντάχθηκε στο πρώτο τέταρτο του 14^{ου} αι. και αποτελεί μια σύμπτυξη των κυριότερων και σύγχρονων λατινικών φαρμακευτικών βιβλίων μεταφρασμένο στα ελληνικά. Αυτή η μεταφύτευση της δυτικής γνώσης στην Ανατολική Αυτοκρατορία οδήγησε κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή στον εμπλουτισμό, την επιβίωση και την επιρροή της φαρμακευτικής».

2.3. Οι πληροφορίες από το «Δυναμερόν»

Στρεφόμενοι, στο έργο του Νικολάου Μυρεψού, και αναζητώντας τυχόν πληροφορίες και ενδείξεις, οι οποίες θα μας βοηθήσουν να τον τοποθετήσουμε χρονικά στο πρώτο ή δεύτερο μισό του 13^{ου} αι. συναντάμε κάποιες έμμεσες ενδείξεις. Μία τέτοια ένδειξη διαβάζουμε στο «**Στοιχείον άλφα**» του κεφαλαίου «**περί τῶν Ἀλατίων**», στη συνταγή Θ' [9], που τιτλοφορείται ως εξής: «Ἄλας καθαρτικόν ἐν κ[υρί]ῳ, ὃ πάπας νικόλαος ἐχρίσατο...». Με δεδομένη τη συνταγή αυτή, στη βιβλιογραφία σημειώνεται ότι το έργο του, ο Νικόλαος Μυρεψός, το συνέγραψε μεταξύ 1280 και 1290 περίπου, μετά τον θάνατο δηλαδή του Πάπα Νικολάου του Γ', το 1280 (εξελέγη ποντίφικας το 1277). Ωστόσο, οφείλουμε να παρατηρήσουμε ότι δε γίνεται να συνέγραψε ο Νικόλαος αυτό το μεγαλειώδες πόνημα, των τόσων συνταγών και να συμπεριέλαβε μια συνταγή την οποία όχι μόνο πληροφορείται, αλλά και ήταν σε θέση να γνωρίζει ότι ἐχρίσατο μ' αυτή ο Πάπας της Ρώμης, χωρίς να έχει μεσολαβήσει ένα εύλογο χρονικό διάστημα -είκοσι τουλάχιστον ετών- από τον θάνατό του, και μετά, αφού πληροφορήθηκε το γεγονός, να το μνημονεύσει στη συγκεκριμένη συνταγή. Άλλωστε η χρήση του αόριστου, δείχνει ότι αυτό συνέβη κατά το παρελθόν και περιήλθε σε γνώση του αρκετά αργότερα. Σ' αυτή την περίπτωση, όμως, ο Νικόλαος Μυρεψός δεν μπορεί να ήταν αρχίατρος του Ιωάννη Βατάτζη, αφού οι χρονολογίες δε συμφωνούν, μια και θα έπρεπε ο Νικόλαος να είναι πάνω από 100 χρονών, όταν συνέγραφε το *Δυναμερόν*. Πιο πιθανό είναι, ο Πάπας Νικόλαος που αναφέρεται στο «**Στοιχείον άλφα**», στη συνταγή Θ' [9], του κεφαλαίου «**περί τῶν Ἀλατίων**», να μην είναι ο Πάπας Νικόλαος ο Γ' αλλά ο Β', Ποντίφικας μεταξύ 1058 με 1061 ή ίσως ακόμη πιο πιθανό, ο Νικόλαος ο Α', εκλεγμένος Πάπας για το διάστημα μεταξύ 858 και 867⁴¹.

⁴¹ Είναι πολύ πιθανό ο αναφερόμενος πάπας Νικόλαος της συγκεκριμένης συνταγής να είναι ο Πάπας Νικόλαος ο Α'. Ο συγκεκριμένος Πάπας της Ρώμης απασχόλησε για μεγάλο χρονικό διάστημα τον Οικουμενικό Πατριάρχη Φώτιο (810 ή 820 – 893) αλλά και ολόκληρη τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, στο δεύτερο μισό του 9^{ου} αι.

Μια άλλη πληροφορία είναι η αναφορά που γίνεται μέσα από τις συνταγές στην πόλη Νίκαια της Βιθυνίας⁴², μια πόλη που πριν γίνει πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας, ήταν μια απλή, συνηθισμένη πόλη⁴³. Ταυτόχρονα διαπιστώνουμε ότι πουθενά και σε κανένα σημείο καμίας συνταγής δεν αναφέρεται η Κωνσταντινούπολη, η πρωτεύουσα του Βυζαντίου. Να σημειώσουμε εδώ ότι πολλαπλή αναφορά γίνεται και για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, πόλη στην οποία κατά πάσα πιθανότητα γεννήθηκε, σπούδασε ή ταξίδεψε⁴⁴.

Ένα ακόμη σημείο που οδηγεί τους κατά το παρελθόν μελετητές, να τοποθετήσουν χρονικά το Νικόλαο Μυρεψό στο β' μισό του 13^{ου} αι., είναι η αναφορά στη λατινική μετάφραση του L. Fuchs, στο κεφάλαιο «De Antidotus ad varios morbos», και στη συνταγή με αριθμό **295**, με τη μετάφραση να έχει ως εξής: “Antidotus Michaelis angeli regalis...” Ωστόσο στο πρωτότυπο κείμενο και σε όλους ανεξαιρέτως τους διασωθέντες χειρόγραφους κώδικες, τόσο στη συνταγή **τς'** [294], όσο και στην αμέσως επόμενη **τςα'** [295] αναφέρεται ευκρινώς: «Ἀντίδοτος τοῦ συγγέλου, ἢ βασιλική...» και «Ἀντίδοτος ἄλλη μιχαήλ τοῦ συγγέλου, ἢ βασιλική...». Πουθενά δεν υπάρχει η αναφορά «Ἀγγέλου» για να εξαχθεί το, στα λατινικά μεταγραμμένο, Angeli. Έτσι θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη η εσφαλμένη ταύτιση του Μιχαήλ συγγέλου με τον Μιχαήλ Ἄγγελο, τον μετέπειτα Αυτοκράτορα Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο. Ἄλλωστε, ουδέποτε ο αυτοκράτορας διέτελεσε σύγκελος⁴⁵. Ωστόσο πολλοί ερευνητές μετακύλησαν το χρόνο συγγραφής του «Δυναμερόν» στο τελευταίο τέταρτο του 13ου αι. στηριζόμενοι και σε αυτή την αναφορά μη γνωρίζοντας ότι πρόκειται για αναγνωστικό λάθος του L. Fuchs.

Άλλο ένα δεδομένο για τη χρονολόγηση του «Δυναμερόν» προς το τελευταίο τέταρτο του 13^{ου} αι., που αξιώνεται από τη βιβλιογραφία είναι η αναφορά, στο **Στοιχείον Ἐψιλον**, στο κεφάλαιο «περὶ Ἐμπλάστρων», στη συνταγή **ργ'** [103], που τιτλοφορείται: “Ἐμπλαστρον ἐμετικόν, τοῦ κυροῦ ἰωάννου” και αναφέρεται στον “κύρο Ιωάννη”, καθώς επίσης και στο **Στοιχείον Κάππα**, στο κεφάλαιο «περὶ Κοκκίων» και στη συνταγή **ρ'** [99], που έχει για τίτλο: “Κοκκία, τοῦ μαῖστωρ ἰωάννου, καθαρτικᾶ”, όπου γίνεται μνεία στον “μάγιστρο Ιωάννη”. Ἀμφότερες οι αναφορές αποδίδονται στον Ιωάννη Ακτουάριο.

⁴² “Περὶ Κολλουρίων”, συνταγή **ιβ'**: “Κολλούριον τὸ διὰ κέρατος”

⁴³ Σε σύγκριση με το εύρος τη Κωνσταντινούπολης, της Θεσσαλονίκης, της Αλεξάνδρειας και άλλων βυζαντινῶν πόλεων και παρὰ το γεγονός ότι εκεί συνήλθε η Πρώτη και η Ἐβδομη Οικουμενική Σύνοδος, δεν κατάφερε ποτέ να ξεχωρίσει και να αναδειχτεί.

⁴⁴ Είναι εξαιρετικά απίθανο να μην έζησε, έστω και για μικρό χρονικό διάστημα, στην Αλεξάνδρεια, καθώς, τόσο οι συνταγές, όσο και τα πρόσωπα τα οποία αναφέρει στο “Δυναμερόν”, προέρχονται ή σχετίζονται άμεσα με την πόλη αυτή.

⁴⁵ Εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι «σύγκελλος» είναι τίτλος εκκλησιαστικού αξιώματος που ανάγεται στον 8ο αιώνα. Η λέξη αναφέρεται στο γραμματέα της Επισκοπής ή της Μητρόπολης, ο οποίος ήταν επιφορτισμένος με όλη τη γραφική δουλειά. Με βάση αυτά τα δεδομένα, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο σύγκελος Μιχαήλ που κατονομάζεται στην προλεχθείσα συνταγή, ενδεχομένως να είναι ο Όσιος Μιχαήλ ο και Ομολογητής επονομαζόμενος, που έζησε μεταξύ 761 και 846.

Μια πιο προσεκτική, όμως, εξέταση των προσηγορικών “κύρος”⁴⁶, “μάγιστρος”⁴⁷ και “ακτουάριος” καταδεικνύουν ότι πρόκειται για διαφορετικούς τίτλους διαφορετικών εποχών. Σίγουρα ωστόσο, δεν αναφέρεται στον Ιωάννη ακτουάριο, μια και ο τελευταίος διαδέχτηκε, ίσως όχι άμεσα, στο αξίωμα του ακτουάριου τον Νικόλαο του Ιωάννη Βατάτζη. Να σημειωθεί εδώ ότι, για να έχει ο Ιωάννης τον τίτλο του ακτουάριου, του αρχιάτρου δηλαδή, δεν θα πρέπει να ζούσε ο προκάτοχός του. Άλλωστε είναι απίθανο να ζούσαν την ίδια εποχή δύο ακτουάριοι, δύο αρχιάτροι ενός αυτοκράτορα. Αυτό σημαίνει ότι ο Ιωάννης απέκτησε τον τίτλο του ακτουάριου, αφού προηγουμένως είχε πεθάνει και άρα είχε «χρηρέψει» η θέση του ακτουάριου στην αυλή του Βυζαντινού αυτοκράτορα ή διαδέχτηκε τον αποθανόντα αυτοκράτορα ένας νέος, έχοντας αποδώσει τον τίτλο του ακτουάριου στον προσωπικό του γιατρό.

2.4. Προσδιορισμός του βίου του Νικολάου Μυρεψού

Μολονότι υπάρχει η πληροφορία, ότι ο Μυρεψός έζησε στην Ιταλία [Haller, 1771], μια και μνημονεύεται όχι μόνο από τον Πέτρο Άμπανο⁴⁸ αλλά και από τους αρχιάτρους του βασιλιά της Σικελίας⁴⁹ [Held, 1916], τούτο φαίνεται μάλλον απίθανο. Πιθανότερο κρίνουμε να έγινε γνωστό το σύγγραμμά του Νικολάου Μυρεψού, αρχικά στον Άμπανο, κατά την παραμονή του στην Κωνσταντινούπολη, μεταξύ 1270 και 1290, και εν συνεχεία μέσω των αναφορών των έργων του στους μαθητές του, που ήταν οι αρχιάτροι του

⁴⁶ Η λέξη “κύρος” κατά τη βυζαντινή εποχή σήμαινε τον κύριο, τον άρχοντα. Ίσως, λοιπόν, ο κύριος αυτός να ήταν ο ίδιος ο αυτοκράτορας Ιωάννης Βατάτζης, τον οποίο υπηρετούσε και ήταν ο προσωπικός του γιατρός.

⁴⁷ “Μάγιστρος” ήταν τίτλος που δινόταν σε κάποιο πρόσωπο που καταλάμβανε το ανώτατο αξίωμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ενώ ταυτόχρονα ήταν και ο πιο σημαντικός σύμβουλος, του αυτοκράτορα. Ο τίτλος αυτός παύει να αναφέρεται μετά τις αρχές του 12ου αιώνα, πράγμα που σημαίνει ότι μας είναι πρακτικά αδύνατο να ταυτίσουμε σε ποιον ακριβώς «μάγιστρο Ιωάννη», γίνεται αναφορά στο συγκεκριμένο σημείο, στην προλεχθείσα συνταγή [wikipedia.org].

⁴⁸ Ο Πέτρος Άμπανο (Pietro d'Abano) (1257-1316), ήταν φιλόσοφος και μελετητής της ιατρικής επιστήμης του Μεσαίωνα. Γεννήθηκε στο Άμπανο της Πάδοβας της Ιταλίας. Ταξίδεψε στην Ελλάδα, αρχικά στην Πελοπόννησο και αργότερα στην Κωνσταντινούπολη, προκειμένου να μαθητεύσει κοντά στους βυζαντινούς δασκάλους. Στη συνέχεια μετέβη στο Παρίσι, όπου και άρχισε το κήρυγμα των ελληνικών γραμμάτων και της γλώσσας, που ήταν σχεδόν άγνωστα τότε στους Ευρωπαίους. Ακολούθως συνέχισε στην Αγγλία και ιδίως στην Οξφόρδη, όπου είχαν συγκεντρωθεί οι λόγιοι της ηπειρωτικής Ευρώπης. Παράλληλα με τη διδασκαλία του, ο Άμπανο κυκλοφόρησε το πρώτο σύγγραμμά του με τον τίτλο «Συμβιβαστής των υφιστάμενων διαφωνιών μεταξύ φιλοσόφων και ιατρών», με το οποίο και υποστήριζε την ανάγκη του προσανατολισμού της φιλοσοφίας προς τις θετικές επιστήμες γενικά, και ιδιαίτερα με την φυσιολογία, την ανατομική, τη φυσιολογία και την παθολογία. Στο περίφημο σύγγραμμά του «Περί των φαρμάκων εναντίον των δηλητηρίων» τέθηκαν οι βάσεις της μετέπειτα τοξικολογίας, ενώ ταυτόχρονα εκφράζονταν πρωτοφανείς περιεργοί μέθοδοι διάγνωσης [Ήλιος, (1926)], [wikipedia.org].

⁴⁹ Να σημειώσουμε ότι οι αρχιάτροι ήταν οι Matthaëus Sylvaticus (~* 1285 - ~† 1342) και Francisus Pedemontanus (~* 1265 - ~† 1320), ενώ βασιλιάς της Σικελίας ήταν ο Ροβέρτος ο Α΄ (~1310).

Βασιλιά της Σικελίας, Ροβέρτου [fmg.ac]⁵⁰. Αυτό βέβαια σημαίνει, ότι δεν μπορεί ο Νικόλαος Μυρεψός να συνέγραψε το έργο του κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, αλλά νωρίτερα, μια και μόνο έτσι θα μπορούσε να γίνει αυτό γνωστό στον Άμπανο κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης παραμονής του στην Πόλη.

Αν ακολουθήσουμε, λοιπόν, συνειρμικά τα δεδομένα, εικάζουμε ότι ο Νικόλαος ο ιατρός του αυτοκράτορα [Ακροπολίτης, 2003], είναι το ίδιο πρόσωπο με τον Νικόλαο ιατρό, τον επονομαζόμενο και Μυρεψό⁵¹ ή πιο απλά Νικόλαο Μυρεψό, συγγραφέα του «Δυναμερόν»⁵², το οποίο μελέτησε και αναφέρει στο έργο του ο Άμπανο. Κι επιχειρώντας να προσδιορίσουμε την ηλικία του, προσεγγίζοντας το χρόνο γέννησης και θανάτου του, συγκλίνουμε στο γεγονός ότι πιθανότατα να γεννήθηκε γύρω στα 1190, στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, ενώ ο θάνατός του να επήλθε λίγο πριν το 1260, στη Νίκαια της Βιθυνίας. Έτσι μπορούμε να απορρίψουμε τις ως σήμερα κρατούσες απόψεις, ότι δεν υπάρχει ουδεμία σχέση μεταξύ του Νικολάου ιατρού-ακτουάριου και του Νικολάου ιατρού του επονομαζόμενου και Μυρεψού, μολοντί στο «Δυναμερόν», δεν αναφέρεται ότι ο γιατρός αυτός είναι αυλικός, ή ακτουάριος.

Ωστόσο, ακόμη και αν δεχθούμε το γεγονός ότι ο Νικόλαος Μυρεψός, είναι ένα φανταστικό όνομα, θα πρέπει εντούτοις να παραδεχτούμε, ότι κάποιος το έγραψε το σύγγραμμα-συλλογή, ακόμη και στην περίπτωση που αποδεχτούμε, ότι το Δυναμερόν αποτελεί, εν μέρει, μια εκτενή ελληνική μετάφραση του αντίστοιχου Antidotarium magnum Nicolai, των 1065 συνταγών, βασιζόμενοι στο γεγονός των πολλών λατινικών λέξεων που υπάρχουν στο ελληνικό κείμενο, πολλές εκ των οποίων έχουν μεταγραφεί αυτούσιες.

Τέλος να σημειώσουμε ότι το όνομα Νικόλαος είναι ένα πάρα πολύ συνηθισμένο όνομα στην Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία κι ως εκ τούτου δεν αποκλείεται κάποιος που είχε το όνομα Νικόλαος και ασκούσε το επάγγελμα του μυροποιού, αρωματοποιού [Ακεστορίδης, (1871)] και που λόγω της επαγγελματικής του ιδιότητας ν' αποκαλούνταν Νικόλαος ο Μυροποϊός ή Νικόλαος ο Μυρεψός να συνέγραψε αυτή τη μεγαλειώδη συλλογή φαρμακευτικών συνταγών με τον τίτλο *Δυναμερόν*.

3. Το Δυναμερόν

3.1. Το σύγγραμμα

Ο Νικόλαος Μυρεψός, έγραψε μια συλλογή φαρμακευτικών συνταγών που έχει επικρατήσει να καλείται με τον τίτλο *Δυναμερόν*. Το έργο αυτό, είναι γραμμένο στην

---

⁵⁰ Ο Ροβέρτος ο Α', ήταν βασιλιάς της Σικελίας μεταξύ 1309 και 1344

⁵¹ Με την επωνυμία αυτή τιτλοφορείται το έργο των κωδίκων 171 της Οξφόρδης και 83 του Εσκοριάλ, που περιέχουν ολόκληρο το έργο του Νικολάου Μυρεψού

⁵² Στους κώδικες 2149, 192 και 2243 αναφέρεται, εντός του κειμένου, τόσο το όνομα Νικόλαος Μυρεψός όσο και ο τίτλος *Δυναμερόν*.

ελληνική γλώσσα. Είναι το πλουσιότερο συνταγολόγιο που έχει υπάρξει ποτέ. Γράφτηκε κατά την ύστερη Βυζαντινή εποχή και διασώθηκε σε λίγους χειρόγραφους κώδικες. Ωστόσο η λέξη *Δυναμερόν*, ως τίτλος συγγράμματος, αναφέρεται και σε άλλους κώδικες⁵³, χωρίς ωστόσο να περιέχουν το πραγματικό έργο του Νικολάου Μυρεψού. Οι συνταγές που καταγράφονται στους κώδικες αυτούς, είναι τόσο επιλεκτικές που δεν μπορεί κανείς να πει με βεβαιότητα αν προέρχονται ή όχι απ' το *Δυναμερόν*. Γι' αυτό και είναι παρακινδυνευμένο να αποδοθεί ένας οιοσδήποτε κώδικας με τον τίτλο *Δυναμερόν* στον Νικόλαο Μυρεψό. Άλλωστε οφείλουμε να σημειώσουμε, ότι τον ίδιο τίτλο φέρει και το έργο του Αίλιου Προμώτου⁵⁴, ενός Έλληνα ιατρού του 1^{ου} μ.Χ.

Για το έργο, δεν είμαστε σε θέση να πούμε με βεβαιότητα πότε ακριβώς γράφτηκε⁵⁵, μια και δεν διασώθηκε το πρωτότυπο. Το παλαιότερο χρονολογημένο χειρόγραφο-αντίγραφο που υπάρχει είναι του έτους 1339. Είναι ο κώδικας Paris gr.2243 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας, στο Παρίσι. Ωστόσο, όπως εύκολα διαπιστώνει κανείς, προκύπτει ότι, το παλαιότερο αντίγραφο ή τουλάχιστον αυτό που βρίσκεται πιο κοντά

⁵³ Τέτοιοι κώδικες είναι οι: 10058 της Βρετανικής Βιβλιοθήκης του Λονδίνου (http://www.bl.uk/manuscripts/Viewer.aspx?ref=add_ms_10058_f007r), ο κώδικας 180 του Βερολίνου, οι κώδικες 20 και 30 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Αυστρίας στη Βιέννη κ.α.

⁵⁴ Ο Αίλιος Προμώτος [Smith, (1864), 1:29], [Γαληνός, (1821), 7: 730], [Ihm, 1995], [books.google.com.au/books?id=IL8rAAAAYAAJ], [Crismani, 2002], ήταν γιατρός από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, κατά τον 1ο αι. μ.Χ. Για τη ζωή του γνωρίζουμε λίγα πράγματα. Το έργο του οποίου σώζεται σε τρεις κώδικες, ανά την Ευρώπη: στον κώδικα 180 (φ. 136-188v) του 16ου αι., της Βασιλικής Βιβλιοθήκης του Εσκοριάλ στη Μαδρίτη, στον κώδικα 299 (φ. 451-452v) της Αποστολικής Βιβλιοθήκης του Βατικανού και τέλος στον κώδικα 295 (φ. 195-274v), της Μαρκιανής Βιβλιοθήκης της Βενετίας. Τέλος να σημειώσουμε ότι ο ίδιος ο Αίλιος αναφέρει στο σύγγραμμά του, στο κεφάλαιο ΖΖ' που έχει τον τίτλο Κολύρια, στη συνταγή 9, μεταξύ άλλων ότι: ...ἀνέθηκεν ἀναγεγραμμένον ἐν Μέμφιδι, καὶ ἐν τῷ μεγάλῳ Σαραπίῳ* καὶ ἐν τῷ Κανώβῳ**. Ἡ δὲ στήλη καὶ ἡ κατασκευή ἔγκειται ἐν τῷ μεγάλῳ Δυναμερῶ, ...» Η αναφορά αυτή παραπέμπει στην εποχή του Πτολεμαίου του Α', ο οποίος δημιούργησε τη θεότητα του Σάραπι και έχτισε το ιερό στη Μέμφιδα***, όπου λατρεύονταν ο νέος θεός. Εκτοτε γίνεται μνεία, για ύπαρξη ενός μεγάλου Δυναμερού, πιθανότατα ενός μεγάλου Αντιδοταρίου ή Συνταγολογίου κατά την ελληνιστική εποχή στην Αίγυπτο.

* Ο Σάραπις, θεός χθόνιος, συνδύαζε χαρακτηριστικά του αιγυπτιακού Οσίριδος-Απίδος και του ελληνικού Πλούτωνα με ιδιότητες του Διός. Η λατρεία του θεωρείται δημιούργημα του Πτολεμαίου Α' με σκοπό την ισχυροποίηση των θρησκευτικών δεσμών των Ελλήνων και του εγχώριου πληθυσμού. Ο Σάραπις επισκίασε τις υπόλοιπες θεότητες του ελληνικού πάνθεου ως τον 3ο αι. μ.Χ. όταν τη θέση του κατέλαβε ο Μίθρας. Στα ιερά του (Σαραπίειον Αλεξάνδρειας κ.ά.) γινόταν χρησιμοδοσία με εγκοίμηση και όνειρα.

** Η πόλη Κανώβος βρισκόταν στο Δέλτα του Νείλου, είκοσι περίπου χιλιόμετρα ανατολικά της Αλεξάνδρειας. Ήταν γνωστή για το μεγάλο ναό του Σαραπίωνα, για το εμπόριο και την πολυτέλειά της. Κατά την εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας ήταν πασίγνωστη για την ακολασία που επικρατούσε στην πόλη.

*** Η Μέμφις ήταν η αρχαία πρωτεύουσα της Κάτω Αιγύπτου

Τέλος να σημειώσουμε ότι *Δυναμερόν* είναι μια λέξη που χρησιμοποιείται από τους μεταγενέστερους Έλληνες συγγραφείς, και επεξηγείται από την Du Cange (Gloss. Med. et Infim. Graecit.) ως δύναιμις, ισχύς. Ωστόσο συχνά χρησιμοποιείται και με την έννοια του εγχειρίδιου φαρμακευτικών σκευασμάτων.

⁵⁵ Μολονότι ο Tischer [1925] και ο Lutz [1963] προκρίνουν ως χρονολογία σύνταξης του πρωτότυπου το 1325, εντούτοις άλλοι μελετητές, όπως ο .....θεωρούν πιθανότερη τη συγγραφή του "*Δυναμερόν*" στην αρχή του ο τελευταίου τέταρτου του 13ου αι. Ωστόσο εκ των διασωθέντων κωδίκων και των αναφορών του έργου, θεωρείται πιθανότερη ως χρονολογία σύνταξης τα μέσα του 13ου αι.

στην αρχική έκδοση του έργου, είναι ο Paris gr.2237 κώδικας, που βρίσκεται στην ίδια Βιβλιοθήκη, χρονολογημένος στα τέλη του 13^{ου} αι.⁵⁶

Το σύγγραμμα του Νικολάου Μυρεψού μεταφράστηκε, σχολιάστηκε και εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1549 στη Βασιλεία της Ελβετίας, στη λατινική γλώσσα από τον Λεονάρδο Φουξ (Leonhart Fuchs⁵⁷), χωρίς να αναφέρεται ο τίτλος του έργου «Δυναμερόν»⁵⁸. Λίγους μήνες αργότερα επανεκδόθηκε στη Λυόν της Γαλλίας, ενώ κατά τα επόμενα χρόνια ακολούθησαν και άλλες εκδόσεις.

Μεταξύ των χειρόγραφων κωδίκων που έχουν διασωθεί και της λατινικής μετάφρασης υπάρχουν μερικές σημαντικές διαφορές⁵⁹. Να σημειώσουμε ακόμη ότι στην ελληνική γλώσσα, στο πρωτότυπο, δεν έχει δημοσιευτεί ως σήμερα.

3.2. Οι διασωθέντες κώδικες

Αναζητώντας το έργο του Νικολάου Μυρεψού, βρίσκουμε 18 κώδικες, που φυλάσσονται σε διάφορες βιβλιοθήκες της Ευρώπης και αναφέρονται ή διασώζουν το «Δυναμερόν»⁶⁰. Πέντε βρίσκονται στο Παρίσι, από δύο στη Βιέννη, στο Λονδίνο και στην Αθήνα και από ένας στο Άγιο Όρος, στη Σάμο, στο Βατικανό, στη Βενετία, στο Βερολίνο, στη Μαδρίτη και στην Οξφόρδη, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

⁵⁶ Σύμφωνα με τη χρονολόγηση που αναφέρεται από την ιστοσελίδα [pinakes.irht.cnrs.fr] και τον [Omont, (1896)], [Omont, (1897)], [Omont, (1898)].

⁵⁷ Ο Λέονχαρτ Φούκς (*1501-†1566), ήταν γιος του δημάρχου της πόλης Wemding. Το 1515 Fuchs σπούδασε στο Πανεπιστήμιο της Ερφούρτης φιλοσοφία και φυσικές επιστήμες. Το 1516 επέστρεψε στο Wemding, όπου άνοιξε ένα ιδιωτικό σχολείο το οποίο ένα χρόνο αργότερα έκλεισε. Το 1519 φοίτησε στο Πανεπιστήμιο του Ingolstadt σπουδάζοντας Ελληνικά, Λατινικά, Εβραϊκά και φιλοσοφία. Το 1521 έλαβε μαζί με το πτυχίο και την άδεια διδασκαλίας και ξεκίνησε την ίδια χρονιά στο Ingolstadt τις σπουδές στην Ιατρική. Το 1524 απέκτησε τον τίτλο του γιατρού. Μέχρι το 1535 ασκούσε την ιατρική, διδάσκοντας στο Μόναχο και το Ingolstadt. Το 1535 έλαβε μια καθηγεσία στην Ιατρική, στο Πανεπιστήμιο του Tübingen, όπου διητέλεσε επτά φορές (1536, 1540, 1546, 1549, 1554, 1560, 1564) πρύτανης. Ο αυτοκράτορας Κάρολος ο Ε΄, τον τίμησε κατατάσσοντάς τον στο σώμα των Ευπατριδών. Θεωρείται ένας από τους πατέρες της βοτανικής και ο κύριος εκπρόσωπος της νέας Σχολής του Γαλιανού. Έγραψε πάνω από 50 βιβλία. Τη μεγάλη του φήμη την οφείλει στα βιβλία για τα βότανα. Στα 1542 δημοσιεύτηκε στα λατινικά το πρώτο του βιβλίο σχετικά με τα βότανα: *Historia De stirpium commentarii Insignes* και ακολούθησε το 1543, το *New Kreüterbuch* ως μια γερμανική μετάφραση. Ο Ch. Plumier ονόμασε προς τιμήν του, το είδος *Fuchsia*, της οικογένειας του νυχτολούλουδου (*Onagraceae*). Ο C. Linnaeus αποδέχτηκε αργότερα αυτό το όνομα. [wikipedia.org]

⁵⁸ Ο τίτλος της συγκεκριμένης έκδοσης είναι: *Nicolai Myrepsi Alexandrini, Medicamentorum opus in sectiones quadraginta octo digestum, hactenus in Germania non visum, a Leonharto Fuchsio e graeco in latinum recens conversum luculentissimisquc annotationib. illustratum ...*

⁵⁹ Οι χειρόγραφοι κώδικες έχουν αρκετές διαφορές μεταξύ τους. Συμβατικά, θεωρούμε ότι ο κώδικας 2243 αποτελεί μεταίχιμο τόσο χρονολογικά όσο και τεκμηριωτικά για τον τίτλο, το όνομα του συγγραφέα και το περιεχόμενό του, σε σχέση με τους λοιπούς κώδικες, αλλά και τα λατινικά έντυπα κείμενα.

⁶⁰ Ο συγκεκριμένος πίνακας προέκυψε μετά από αναζήτηση στην ιστοσελίδα: pinakes.irht.cnrs.fr, που αποτελεί βάση δεδομένων για τα ελληνικά κείμενα και χειρόγραφα. Σ' αυτόν, άγνωστο γιατί, δεν περιλαμβάνεται ο κώδικας 10058 της Βρετανικής βιβλιοθήκης του Λονδίνου που μεταξύ των φ. 7r και 74v και 74r με 154, φέρει δύο φορές τον τίτλο «Δυναμερόν». Στην πρώτη ενότητα οι συνταγές που περιγράφονται φαίνεται ότι είναι επιλεγμένες από το έργο του Νικολάου Μυρεψού χωρίς ωστόσο να αναφέρεται το όνομά του. Στη δεύτερη ενότητα ο τίτλος «Δυναμερόν» συνοδεύεται από το όνομα του Γαλιανού.

A/A	Πόλη	Βιβλιοθήκη	Κώδικας	Φύλλα	Αιώνας
1	Παρίσι	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας - BnF	gr. 2237	7-162v	13-14
2	Παρίσι	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας - BnF	gr. 2243	2v-551v	14
3	Παρίσι	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας - BnF	gr. 2238	1-539	15
4	Άγιο Όρος	Μονή Μεγίστης Λαύρας	E 192	1-209v	15
5	Οξφόρδη	Bodleian Βιβλιοθήκη	Barocci 171	1-180	15
6	Εσκοριάλ (Μαδρίτη)	Βασιλική Βιβλιοθήκη Real Biblioteca	Revilla 83	12-300	16
7	Παρίσι	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας - BnF	gr. 2149	102-146	16
8	Αθήνα	Εθνική Βιβλιοθήκη Ελλάδος	1478	1-179	17
9	Σάμος	Βιβλιοθήκη της Μητρόπολης	χωρίς αρίθμηση	;	;
10	Βατικανό	Αποστολική Βιβλιοθήκη Βατικανού	Palat. gr. 279	219-266	14-15
11	Λονδίνο	Βρετανική Βιβλιοθήκη	Add. 10058	7-73	15
12	Βερολίνο	Εθνική Βιβλιοθήκη (Preussischer Kulturbesitz)	Phillipps 1583 (180)	1-42	15
13	Λονδίνο	Ιατρικός Σύλλογος	060	20-45	15
14	Βιέννη	Εθνική Βιβλιοθήκη Αυστρίας - ÖNB	med. gr. 20	460-466	14
15	Βιέννη	Εθνική Βιβλιοθήκη Αυστρίας - ÖNB	med. gr. 30	440-445v	14
16	Βενετία	Εθνική Μαρκιανή Βιβλιοθήκη	gr. app. V. 008 (coll. 1334)	156-157v	14
17	Παρίσι	Εθνική Βιβλιοθήκη Γαλλίας - BnF	gr. 2315	276-277	15
18	Αθήνα	Βυζαντινό Μουσείο	129 – Loberdou	120-121v	17

Από αυτούς μόνο επτά, οι: Paris gr.2243, Paris gr.2238, Paris gr.2237 του Παρισιού, ο Barocci. 171 της Οξφόρδης, ο Rev.83 του Εσκοριάλ, ο E192 της Μεγίστης Λαύρας και ο Athens EBE1478 της Αθήνας αποσπασματικά, και ίσως ένας όγδοος, αυτός της Μητροπόλεως της Σάμου, περιέχουν το πλήρες σύγγραμμα του Μυρεψού. Όλοι οι υπόλοιποι είτε περιέχουν αποσπάσματα συνταγών, από τα **“Στοιχεία”** του «Δυναμερόν»,

είτε κακώς αποδίδονται στον Νικόλαο Μυρεψό, ενώ ο κώδικας Paris gr.2149 του Παρισιού αποτελεί ιδιαίζουσα περίπτωση.

Από τη μελέτη των κωδίκων αυτών, προκύπτει ότι:

- υπάρχουν κώδικες που αναφέρουν το όνομα: Νικόλαος Μυρεψός και τον τίτλο του έργου του, το «Δυναμερόν», όπως οι κώδικες Paris gr.2243⁶¹, Paris gr.2238⁶² και Lavr. E192⁶³.
- υπάρχουν κώδικες που αναφέρουν το όνομα: Νικόλαος ιατρός, ο επονομαζόμενος και Μυρεψός, χωρίς το όνομα του έργου του, όπως συμβαίνει με τους: Barocc. 171⁶⁴ και Esc.Rev.83⁶⁵
- υπάρχουν κώδικες που αναφέρουν τον τίτλο «Δυναμερόν», χωρίς να μνημονεύουν το όνομα του Νικολάου Μυρεψού. Οι κώδικες αυτοί δεν περιέχουν το πραγματικό έργο του, παρά μόνο σημειώνουν αποσπασματικά μερικές συνταγές. Τέτοιοι είναι οι: Brit. Libr.10058, Paris. gr.2315⁶⁶, Paris gr.2149⁶⁷, Athens.Byz.Mus.279, Berl.Pr.Bibl.gr.1583 (Phill.180)⁶⁸, 129, 60, ONB.med.gr.30 και ONB.med.gr.20, και τέλος
- υπάρχουν κώδικες που δεν αναφέρουν ούτε το όνομα ούτε τον τίτλο του έργου, αλλά περιέχουν, αποδεδειγμένα, το «Δυναμερόν» του Νικόλαο Μυρεψό. Αυτοί είναι οι: Athens EBE1478, Paris gr.2237⁶⁹ και πιθανότατα της Σάμου.

Τέλος αξίζει ν' αναφέρουμε, ότι υπάρχουν κώδικες που αναφέρονται από συγγραφείς ότι περιέχουν το πραγματικό και πλήρες κείμενο του «Δυναμερόν», ωστόσο η τύχη τους αγνοείται. Τέτοιους κώδικες είχαν στην κατοχή τους διάφοροι εγνωσμένοι γιατροί ή εκδότες. Εξ αυτών γνωρίζουμε ότι αντίγραφα του «Δυναμερόν», είχαν στην κατοχή τους τόσο ο L. Fuchs, όσο και ο Fabricius [(1746), 13:4-15]. Του μεν ο κώδικας ανήκει στην τελευταία ομάδα των κωδίκων, ενώ του δε στην πρώτη.

---

⁶¹ φ. 11v

⁶² φ. 9r

⁶³ φ. 4r

⁶⁴ φ. 8r

⁶⁵ φ. 12r

⁶⁶ Στον συγκεκριμένο κώδικα περιγράφονται τα «περι έμπλάστρων», όπως σημειώνει ο [Diels, (1906), 2: 69], το οποίο το θεωρεί ανεξάρτητο σύγγραμμα, ενώ στην πραγματικότητα πρόκειται για κεφάλαιο του «Στοιχείου έψιλον», αποσπασμένο από το «Δυναμερόν».

⁶⁷ φ. 113r

⁶⁸ Την συγκεκριμένη άποψη είχε ενστερνιστεί και ο Held, [(1916), 16]

⁶⁹ Ο κώδικας 2237 αναφέρει το όνομα του Νικολάου Μυρεψού σε μεταγενέστερη γραφή. Αξιοσημείωτο ακόμη είναι το γεγονός ότι η λέξη **“Δυναμερόν”**, σημειώνεται μετά το **“Ωμέγα στοιχείον”**, με το εξής τρόπο: «Τα παραβληθέντα εκ του δυναμερού του Αείου Έρινα», με λβ' συνταγές. Προφανώς εδώ αναφέρεται ο Αείιος Αμιδινός, εκ του οποίου γνωρίζουμε ότι έχουν αντιγραφεί συνταγές. Ωστόσο έργο «Δυναμερόν» που να συνέγραψε ο Αείιος δεν υπάρχει. Γι' αυτό εικάζουμε ότι η λέξη **“Δυναμερόν”** παραπέμπει ή ταυτίζεται με την έννοια «Συνταχολόγιο» ή «Φαρμακευικό σύγγραμμα».

3.2.1. Ο κώδικας Paris gr.2237

Ο κώδικας Paris gr.2237 είναι ο παλαιότερος όλων, γραμμένος πιθανότατα, στα τέλη του 13^{ου} αι., αρχές 14^{ου} αι. [Omont, (1898), 219]. Αποτελείται από 319 φύλλα, όπου από το φ. 7 ως και το 162ν, υπάρχουν τα «Στοιχεία» του «Δυναμερόν» του Νικολάου Μυρεψού, με αλφαβητική σειρά. Στα φφ.:165ν-315τ συναντάμε Φαρμακευτικές συλλογές εκ του Γαληνού, Οριβάσιου και Αέτιου εκ των

βιβλίων δ' - ι'. Ακολουθεί τέλος στα φφ.: 315ν-318ν Σχόλια ανώνυμου εις τους Αφορισμούς του Ήπποκράτους. Μελετώντας το κείμενο εκείνο, που καταγράφει ο κώδικας για το Νικόλαο Μυρεψό, διαπιστώνουμε διαφορές, έναντι των άλλων κωδίκων. Αυτές έχουν να κάνουν πρωτίστως με τη διάρθρωση των «Στοιχείων» και των κεφαλαίων τους και δευτερευόντως με το γεγονός ότι οι συνταγές είναι θεματικά αριθμημένες. Με άλλα λόγια η αρίθμηση των συνταγών που εισάγονται με τον ίδιο τίτλο, επί παραδείγματι *ἀθανασία*, *ἀδριάνιος*, *κάλλιστος*, *ήπατική*, κ.λπ. έχουν έναν αριθμό κι όχι τρεις, πέντε ή έντεκα, όπως θα έπρεπε. Ακόμη, ο κώδικας Paris gr.2237, περιέχει 61 κεφάλαια, αντί των 48 που περιέχουν όλοι οι άλλοι κώδικες. Απ' αυτά τα κεφάλαια, κάποια τα βρίσκουμε συγχωνευμένα σε ένα κεφάλαιο στους άλλους κώδικες, ενώ κάποια άλλα δεν αναφέρονται καθόλου. Επιπρόσθετα μερικά ονόματα φυτών έχουν την ελληνική ονομασία κι όχι την κοινώς γνωστή και εμφανιζόμενη στα άλλα χειρόγραφα (όπως το *ρού συριακού* σε *σουμάκι*). Να σημειωθεί επίσης ότι απουσιάζουν περί τις 45 συνταγές, από το «*περί τῶν Ἀντιδότων*», οι συνταγές απ' το «*Στοιχείον Γάμμα*» δεν καταγράφονται αν και στον πίνακα περιεχομένων αναφέρονται. Και καθώς φαίνεται, ο συγκεκριμένος κώδικας περιέχει μια προγενέστερη μορφή, ίσως πολύ κοντινή στο πρωτότυπο του «Δυναμερόν».

Το συγκεκριμένο χειρόγραφο απαιτεί ειδική μελέτη γι' αυτό και δεν θ' ασχοληθούμε περαιτέρω μ' αυτόν τον κώδικα. Μια ενδεχόμενη δε δημοσίευσή του θα δημιουργούσε πολύ περισσότερα προβλήματα στην επιστημονική κοινότητα παρά θα τα έλυne, ενώ θα οδηγούσε σε συγχύσεις και παρερμηνείες.

3.2.2. Ο κώδικας Paris gr.2243

Ο κώδικας Paris gr.2243, είναι ένας δερματόδετος τόμος, που περιέχει 664 φύλλα και τέσσερα καταληκτικά. Οι διαστάσεις του είναι 26 cm X 18 cm. Στο φ. 664ν αναφέρονται τα εξής: Ὡσπερ ξένοι χαίρουσιν ἡδεῖν πατρίδα καὶ ἢ θαλατένοντες εὐρεῖν λημένα· οὕτως καὶ ἢ γράφωντες ἰδεῖν βιβλίον τέλος· ἐπληρώθη δὲ τὸ παρὸν ἰατρικῶν βιβλίον ὑπὲρ ἐξόδου καὶ μόχθου πολοῦ καμοῦ δημητρίου ἱητροῦ ἀμαρτολοῦ τούνομα χλωμοῦ τοῦ πιβλην ἐχὼν χηρεῖ δὲ τοῦ γράψαντος τὸ τοιοῦτον κου κοσμά ἱερέως τοῦ καμήλου· καὶ ἐξάρχου τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως ἀθηνῶν ἐν μηνὶ αὐγουστ<ου> ἰνδ. ζ' ἔτους ,στῶμζ': ἀμὴν ἀμὴν· ἀμὴν γένοιτο γένοιτο: [Λάμπρου (1902), 16-7]. Η αντιγραφή του «Δυναμεροῦ», λοιπόν, όπως γίνεται αντιληπτό, ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1339 από τον Κοσμά Κάμηλο, για

λογαριασμό του γιατρού Δημητρίου Χλωμού⁷⁰. Στον κώδικα αυτό, αναφέρεται αδιαμφησβήτητα, τόσο ο τίτλος του συγγράμματος, όσο και το όνομα του συντάκτη του: “*Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῷ Ἁγίῳ τοῦ Δυναμεροῦ τοῦ πρώτου στοιχείου τοῦ ἄλφα Ποίημα Νικολάου Μυρεψοῦ*”. Το κείμενο εκτείνεται από το φύλλο 2ν ως το 551ν. Στο φ. 9ν περιέχεται μια μικρογραφία, ξεχωριστής καλλιτεχνικής και ιστορικής αξίας⁷¹. Ο συγκεκριμένος κώδικας περιήλθε, άγνωστο πότε, στην κατοχή του Αντωνίου Επάρχου⁷² ο οποίος τον πούλησε/δώρησε στη συνέχεια, γύρω στο 1540, στον βασιλιά της Γαλλίας Φραγκίσκο Α΄, όπως φαίνεται στο φύλλο 1ν, του κώδικα. Αυτός με τη σειρά του τον παραχώρησε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, στο Παρίσι όπου και βρίσκεται ως σήμερα.

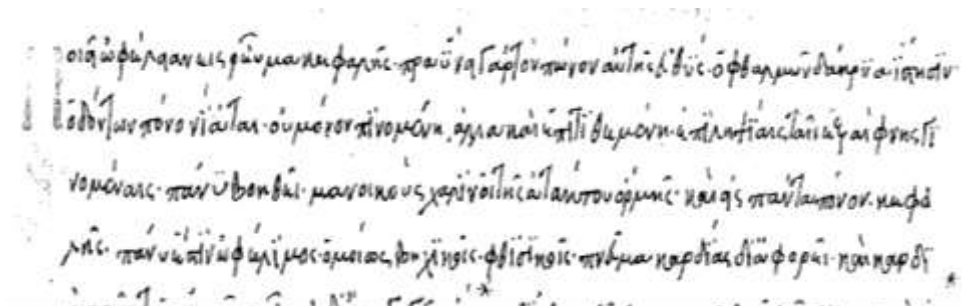
⁷⁰ Ο Κοσμάς Κάμηλος ήταν ιερέας και βυζαντινός βιβλιογράφος του 14ου αιώνα. Η καταγωγή του ήταν από την Αθήνα. Έγραψε σε περσική τον κώδικα που φυλάγεται στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Παρισιού με τον αύξοντα αριθμό 2243. Ο κώδικας περιέχει την ιατρική συγγραφή του Νικολάου του Μυρεψοῦ και άλλα ιατρικά συγγράμματα. Τα πολλά ορθογραφικά λάθη που παρατηρούμε δείχνουν το σημείο και την θλιβερή εικόνα της ελληνικής παιδείας στην Αθήνα τον καιρό των Καταλανών. Εντολοδόχος της σύνταξης του συγκεκριμένου κώδικα ήταν ο ιατρός Δημήτριος Χλωμός που πιθανώς να διέτριβε στην Αθήνα. Η σημείωση αυτή είναι σημαντική και από την άποψη ότι το Πατριαρχείο της Κωνσταντινούπολης δεν είχε παραιτηθεί από τα δικαιώματα που είχε στην Αθήνα. Αν και δεν χειροτονούνταν ορθόδοξοι μητροπολίτες, οι έξαρχοι της Μητροπόλεως Αθηνών, ήταν άνθρωποι του Πατριαρχείου. [Λάμπρου, 1902]

⁷¹ Ο κος Αθανάσιος Σέμογλου, Αναπληρωτής Καθηγητής Βυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης, του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, μας ανέφερε σχετικά: «*Η μικρογραφία προέρχεται ένα ελληνικό κοσμικό εικονογραφημένο χειρόγραφο, το οποίο φέρει το όνομα του Νικολάου Μυρεψοῦ, γνωστού Έλληνα φαρμακογνώστη από την Αλεξάνδρεια και προσωπικού ιατροῦ του αυτοκράτορα της Νίκαιας Ιωάννη Γ Βατάτζη (1222-1254). Το χειρόγραφο φυλάσσεται στην Bibliothèque Nationale στο Παρίσι (Par. Gr. 2243), η αντιγραφή και διακόσμηση του οποίου ολοκληρώθηκε τον Αύγουστο του 1339. Ο γραφέας του, ιερέας Κοσμάς Καμήλος, Έξαρχος της Μητρόπολης της Αθήνας, εκτέλεσε παραγγελία του ιατροῦ και φυσικού Δημητρίου Χλωμού. Το χειρόγραφο αγοράσθηκε από τον Αντώνιο Έπαρχο και δωρήθηκε στο βασιλιά της Γαλλίας τον Φραγκίσκο Α΄ εις ένδειξη ευγνωμοσύνης. Στο folio 10ν λαμβάνει θέση μία ολοσέλιδη δίζωνη μικρογραφία, χαρακτηριστική της οποίας είναι η απουσία κάμπου (φόντου). Αποτελείται από δύο διαφορετικά θέματα, από τα οποία το επάνω καταλαμβάνει και τη μεγαλύτερη έκταση της μικρογραφίας : στο επάνω τμήμα εικονίζεται μία Δέηση με τον Χριστό ένθρονο στο κέντρο να πλαισιώνεται από την Παναγία αριστερά και τον Ιωάννη τον Πρόδρομο δεξιά καθώς και από τους δύο αρχαγγέλους, Μιχαήλ και Γαβριήλ. Ψηλότερα και από ένα ουράνιο ημικύκλιο εκπορεύεται προς το κεφάλι του Χριστού μία ακτίνα με το Άγιο Πνεύμα εν είδει περιστεράς. Η απεικόνιση της Δέησης ερμηνεύει την υποκείμενη απεικόνιση κοσμικού χαρακτήρα και περιεχομένου καθιστώντας ανάγλυφο τον υπαινιγμό της σχέσης ανάμεσα στα θάύματα του Αγίου Πνεύματος και τις ιατρικές φροντίδες τοποθετώντας τες αυτόματα κάτω από την θεία σκέπη και προστασία. Το κάτω τμήμα εικονίζει φαρμακευτικό εργαστήρι με τον « ιητρό » Νικόλαο να παριστάνεται σε πλατιά πολυθρόνα στα αριστερά και να κρατά φιαλίδιο. Η μορφή είναι πολυτελώς ενδεδυμένη με κωνικό σκουφί στο κεφάλι και εικονίζεται σε μεγαλύτερη κλίμακα σε σχέση με τις υπόλοιπες, σαφής ένδειξη της σπουδαιότητάς της. Στο μέσον εικονίζονται οι ασθενείς, ένας κοντός και μία γυναικεία καθιστή μορφή με το παιδί στην αγκαλιά της. Ο βοηθός του ιατροῦ-φαρμακοποιός (« σπεσιάλιος ») εικονίζεται στα δεξιά φέροντας κιβωτίδιο με φάρμακα και κρατώντας βιβλίο με το αριστερό του χέρι. Στην δεξιά άκρη κάθεται νεαρός βοηθός, ο οποίος παρασκευάζει φάρμακα αλέθοντας τα σε αγγείο. Ακριβώς από πάνω του είναι τοποθετημένα ράφια σε τρεις σειρές με φιαλίδια και κιβωτίδια με φάρμακα. Τα ενδύματα, οι κομμώσεις, οι αναλογίες αλλά και οι στάσεις των μορφών προδίδουν λατινικό εργαστήρι. Η απεικόνιση είναι πολύτιμη λόγω της μοναδικότητάς της, αλλά και διότι μας δίνει μία εικόνα για την λειτουργία ενός ιατρείου ή μυρεψικού εργαστηρίου κατά την ύστερη βυζαντινή περίοδο». Σχετική βιβλιογραφία: **T. Velmans**, « *Le parisinus Grecus 135 et quelques autres peintures de style gothique dans les manuscrits grecs à l'époque des paléologues* », *Cahiers Archéologiques* XVII, 1967, fig. 26 (το fol. 10ν), σελ. 229. Για μια ανάλυση βλ. σελ. 233. (όλο το άρθρο της σελ. 209-235. **Gary Vican**, « *Art, Medicine, and Magic in early Byzantium* », *Dumbarton Oaks Papers* 38, 1984, p. 65-86 (όλο το άρθρο. Η αναφορά του στην σελ. 66, υποσ. 3. **I. Spatharakis**, *Corpus of Dated Illuminated Greek Manuscripts to the Year 1453*, Leiden, 1981.*

⁷² Ο Αντώνιος Έπαρχος ήταν λόγιος του 16ου αιώνα. Γεννήθηκε το 1491 στην Κέρκυρα. Πατέρας του ήταν ο Γεώργιος, λόγιος και επίσημος άνδρας, ενώ μητέρα του ήταν η θυγατέρα του Ιωάννη Μόσχου του Λάκωνα. [Dorez, (1893), 13:13, 281-364], [http://el.wikipedia.org/wiki/Αντώνιος_Έπαρχος], [Mondrain, (1990), 105-107].

3.2.3. Ο κώδικας Paris gr.2238

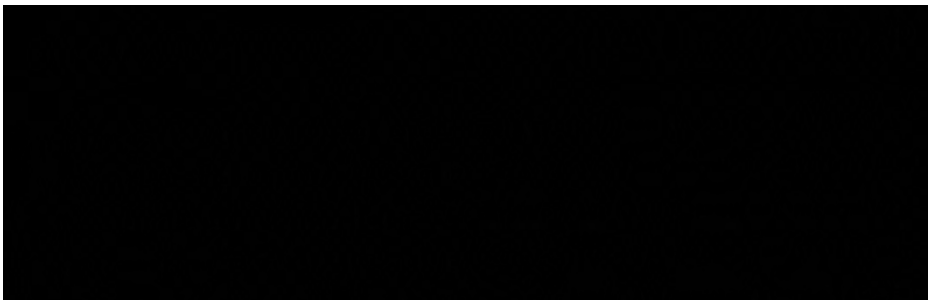
Ο κώδικας Paris gr.2238 είναι του 15^{ου} αι. Αποτελείται από 614 σελίδες. Από τη σ. 1 ως και τη 539 εκτείνεται το έργο του

Νικολάου Μυρεψού, διαρθρωμένο στα 24 στοιχεία του. Στον ίδιο κώδικα, περιέχονται και τα εξής: σ.539-592, Διοσκουρίδης: Περί συνθέσεως απλών φαρμάκων, σ.:592-593, Περί μέτρων και σταθμών, σ.: 593-598, Γαληνού, φ.:598-614, Βοτανικό λεξικόν. Ο κώδικας αυτός, στο κείμενο του Νικολάου Μυρεψού, έναντι των άλλων κωδίκων, έχει μερικές επιπλέον συνταγές. Όπως επίσης και κάποιες διαφοροποιήσεις έναντι των άλλων, όπως και ο Lanx. E192, επιβεβαιώνοντας ότι οι αντιγραφείς κωδίκων επενέβαιναν στο κείμενο. Έτσι από το «Στοιχείον Ζήτα», έχει αφαιρεθεί το κεφάλαιο «περί Ζομιγμάτων», που το συναντάται στους άλλους κώδικες. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο ωστόσο το βρίσκουμε στο «Στοιχείον Σίγμα» ως «περί Σμιγμάτων». Αυτή είναι βέβαια η ορθή γραφή της λέξης, αλλά όχι η πρωτότυπα γραμμένη. Χρονολογείται, ότι συντάχθηκε τον 15ο αι. [Omont, (1898), 219].

3.2.4. Οι κώδικες Barocc. 171 και Esc.Rev.83

Ο κώδικας Barocc. 171 της Οξφόρδης, του 15^{ου} αι. Ο κώδικας Esc. Rev.83 του Εσκοριάλ του 16^{ου} αι. είναι

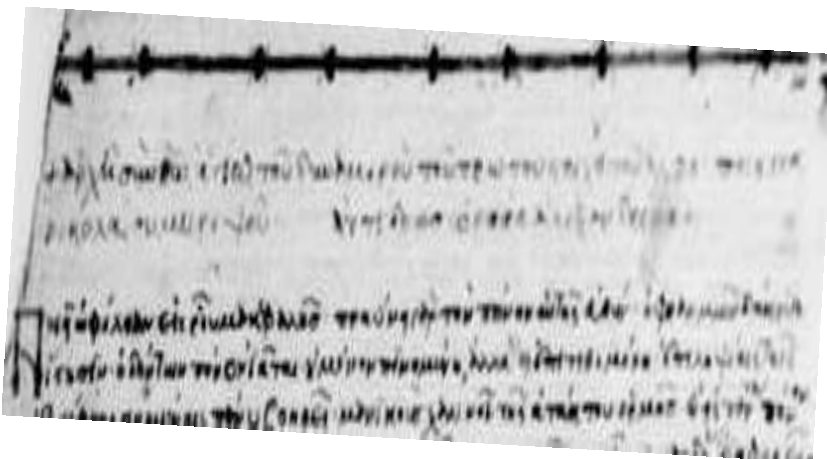
γραμμένος σε χαρτί. Αποτελείται από 301 φύλλα, διαστάσεων 302 X 200 mm. Χρονολογείται στον 16^ο αιώνα. Ολόκληρος ο κώδικας περιέχει μόνο το έργο του Νικολάου Μυρεψού. Τρεις είναι οι κωδικογράφοι του: α) φφ.: 1-189 β) φφ.: 190 -221γ και γ) φφ.: 221ν – 300, χωρίς να περιλαμβάνεται το φ.: 301, το οποίο περιέχει το επίγραμμα πιθανότατα από το χέρι του Αντωνίου Επάρχου, στον οποίο ανήκε ο κώδικας. Στο φ.1r, αναφέρεται: Νικολάου ιατροῦ τοῦ καὶ Μυρεψοῦ λεγομένου, ἰατρικὸν βιβλίον κατὰ στοιχείων: ἀρχὴ τοῦ ἀ'στοιχείου. Φαίνεται πως είχαν και οι δύο κώδικες είχαν ως πηγή, το ίδιο κείμενο μια και ο δεύτερος κώδικας, αν και μεταγενέστερος, συμπληρώνει τον πρώτο σε μερικά σημεία. Και οι δυο, αριθμούν φα' [501] συνταγές στο «Περί τῶν Αντιδότην» του Στοιχείου Ἄλφα.

Ωστόσο μια ενδελεχής μελέτη των συνταγών αποδεικνύει ότι δεν παραλείπονται κατά την αρίθμηση μόνο τέσσερις συνταγές, αλλά περισσότερες. Στο φ. 23ν μετά τη συνταγή σ' ακολουθεί εκείνη με αριθμό **σκα'**, αντί του ορθού **σα'**. Οι δύο συγκεκριμένοι κώδικες αναφέρουν ένα επίγραμμα στη μνήμη του Ιανού Λάσκαρι⁷³. Αυτό είναι σημειωμένο στο εσώφυλλο του Barocc. 171 και στο 7ν του Esc.Rev.83, σημειώνοντας τα εξής:

*Ιωάννου Λασκάρεος εις τὸν ἑαυτοῦ τάφον
Λάσκαρις αλλοδαπή γαίην ἐνὶ κάτθετο γαίην /
οὔτι λίην ξείνην ὧ ξένε μεμφόμενος./
εὖρατο μελιχίην, ἀλλ' ἄχθεται εἰ περ ἄχαιοῖς/
οὐδ' ἔτι χοῦν χεύει πατριῶς ἐλευθέριον:*

Το ίδιο τετράστιχο είναι γραμμένο στον τάφο του, το οποίο συνέθεσε ο ίδιος ο Ιανός Λάσκαρις.

3.2.5. Ο κώδικας *Lavr. E192*

Στο Άγιο Όρος και πιο συγκεκριμένα στη Μονή Μεγίστης Λαύρας, υπάρχει άλλο ένα αντίγραφο του Ν. Μυρεψού που φέρει τον κωδικό Ε 192. Και ο κώδικας αυτός, όπως ο Paris gr.2238, δεν έχει στο «**Στοιχείον Ζήτα**», το κεφάλαιο «**περί**

Ζομιγμάτων», αλλά στο «**Στοιχείον Σίγμα**» ως «**περί Ζομιγμάτων**». Επίσης δεν αναγράφεται το προοίμιο του εν λόγω Στοιχείου.

3.2.6. Ο κώδικας *Paris gr.2149*

Ο κώδικας Paris gr.2149 είναι ένας απόγραφος και ελλειπής κώδικας. Αν και από το φ.: 102-146 τιτλοφορείται το έργο *Δυναμερόν, τοῦ Νικολάου Μυρεψοῦ*, κι ενώ από το φ. 102r ως και το φ. 111r βρίσκουμε τον πίνακα των συνταγών του «**περί τῶν Ἀντιδότην**», με φστ' τίτλους συνταγών, και παρά το γεγονός ότι στο φ. 113r αναφέρεται «**Ἀρχὴ σὺν Θεῷ**

⁷³ Ο Ιανός Λάσκαρις (1445-1535), ο επονομαζόμενος από τους συγχρόνους του και Ρυνδακινός λόγω της καταγωγής των προγόνων του από τη Ρύνδακο της Προποντίδας, ήταν διπλωμάτης και ένας από τους σημαντικότερους Βυζαντινούς λογίους της Αναγέννησης. [wikipedia.org], [Π.Λ.Μ., τόμ. 32], [Βακαλόπουλος, 1985].

Αγίω τοῦ Δύναμεροῦ, τοῦ πρώτου στοιχείου, τοῦ α', ποίημα Νικολάου Μυρεψοῦ», εντούτοις στη συνέχεια καταγράφονται μόλις οι πρώτες έντεκα [ια'] συνταγές. Μετά από ένα λευκό φύλλο, καταγράφεται το **Η' Στοιχείον** με το κεφάλαιο «περὶ τῶν *Ἡπατικῶν* *θεραπιῶν*». Ακολουθεῖ το **Θ' Στοιχείον**, με το «περὶ *Θανασίμων* *φαρμάκων*» με μόλις δύο συνταγές, αλλά καταγεγραμμένες τρεις, εκ των οποίων οι δύο αρχίζουν με το γράμμα γιώτα, {ι}, το οποίο δεν αναφέρεται καθόλου. Ακολουθεῖ το **Κ'[άππα]** **Στοιχείον**, με ένα κεφάλαιο το «περὶ τῶν *Κεφαλαγῶν* *θεραπιῶν*» με ἰδ', συνταγές, κ.ο.κ. Η γενικὴ εντύπωση που δίνεται εἶναι ὅτι ο αντιγραφέας του συγκεκριμένου κώδικα, περιέκοψε στο μέγιστο βαθμό το «*Δυναμερόν*», θεωρώντας το ἔργο υπερβολικὰ μεγάλο και επέλεξε να καταγράψει μερικές μόνο ενδεικτικὲς συνταγές. Η πρόχειρη εργασία-αντιγραφή μπορεί επίσης να γίνει κατανοητὴ και ἀπὸ το γεγονός ὅτι λείπουν παντελῶς τα *Προοίμια* ὅλων των στοιχείων, λείπουν ἀκόμη ἀπ' ὅλες τις συνταγές τα μέτρα, τα σταθμὰ και η δοσολογία. Ἔτσι απορρίπτουμε κάθε πιθανή σκέψη, να βρίσκεται ο συγκεκριμένος κώδικας κοντὰ στο πρωτότυπο. Ἄλλωστε τα λεκτικὰ λάθη εἶναι τόσα πολλὰ που εύκολα παραπέμπουν σε αντιγραφέα γνώστη της ελληνικῆς γραφῆς, ἀλλὰ με ἀγνοία εννοιῶν, ὄρων, λέξεων και ορθογραφίας.

3.2.7. Ο κώδικας Athens EBE1478

Ο κώδικας Athens EBE1478 της Αθήνας, που τοποθετείται χρονικά στον 17^ο αι., εἶναι ο νεότερος ὅλων. Δε φέρει τίτλο.

Συμπληρώνει συντακτικὰ κενὰ

που αφήναν οι άλλοι κώδικες. Οι παρεμβάσεις αυτές θεωρούμε ότι είναι του αντιγραφέα. Στο συγκεκριμένο κώδικα παραλείπονται αρκετές συνταγές, όπως από το «Στοιχείον ἄλφα» στο «Περί Αντιδότηων», οι τελευταίες συνταγές στο «Περί ἀλειμμάτων», ενώ λείπει εξολοκλήρου το «Περί τῶν ἀπό μέλιτος σκευασιῶν». Το στοιχείον Βήτα και το στοιχείον Γάμμα λείπουν εντελώς, όπως και από το «Περί Διὰ μόρρων» οι αρχικές συνταγές ως και την ξο' συνταγή, κ.ο.κ. Ο συγκεκριμένος κώδικας πιθανότατα αντέγραψε άλλον, ο οποίος είχε φθαρεί και είχαν αποκολληθεί σελίδες του. Σ' αυτό συνηγορούν και οι παραλείψεις των συνταγών και ο τρόπος που αυτό σημειώνεται με τις λέξεις «Λείπει τὰ ἐξῆς».

3.2.8. Οι ἄλλοι κώδικες

Ο κώδικας 180 της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο Βερολίνο [Studemund, (1897), I: 78], ο οποίος ταυτίζεται με εκείνον του κώδικα 10058 της Βρετανικής Βιβλιοθήκης [bl.uk/manuscripts], μολονότι τιτλοφορούνται «Δυναμερόν», δεν περιέχουν εκείνο του Νικολάου Μυρεψού, αλλά μια πιο σύντομη έκδοσή του. Το ίδιο ισχύει και για τους κώδικες 20 και 30 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Αυστρίας στη Βιέννη [Hunger, H., (1969), 1:2: b65, b81].

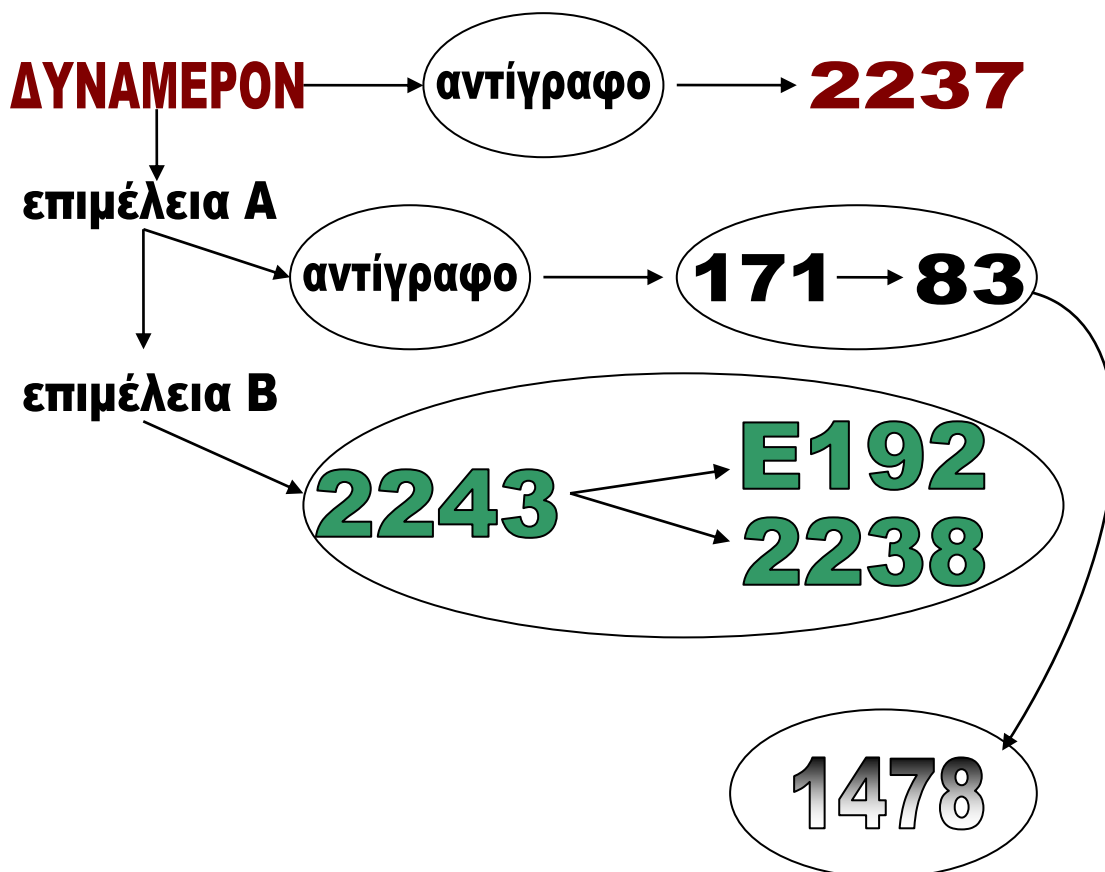
3.2.9. Συμπεράσματα αντιβολής των κωδίκων

Κάνοντας μια συνολική αποτίμηση και ανασκόπηση των σωζόμενων σήμερα κωδίκων μπορούμε να οδηγηθούμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ο παλαιότερος κώδικας είναι αναμφίβολα ο Paris gr.2237 και ο αμέσως επόμενος ο Paris gr.2243. Φαίνεται ότι ο μεν είναι πολύ κοντά στο πρωτότυπο έργο ο δε έχει την παλαιότερη τελική μορφή που πήρε το σύγγραμμα και καθιερώθηκε ως «Δυναμερόν» του Νικολάου Μυρεψού. Ωστόσο ο κώδικας Paris gr.2237 δεν είναι ούτε το πρωτότυπο ούτε εκείνο το επεξεργασμένο κείμενο, πάνω στο οποίο βασίστηκε ο Κοσμάς Κάμηλος, το 1339 και συνέταξε τον κώδικα Paris gr.2243. Από την αντιπαραβολή, θεωρούμε πολύ πιθανό να μεσολάβησε τουλάχιστον μία επεξεργασμένη έκδοση μεταξύ του πρωτότυπου και του κώδικα Paris gr.2237. Όπως και το γεγονός ότι μετά το χειρόγραφο Paris gr.2237, θα πρέπει να μεσολάβησαν πιθανότατα, μία αν όχι δύο επεξεργασμένες αντιγραφές, και το κυριότερο, επαυξημένες, για να φτάσουμε τελικά, στον κώδικα Paris gr.2243, που είναι ο αμέσως επόμενος, χρονικά, σωζόμενος κώδικας. Μια εκ των αποδείξεων είναι το γεγονός ότι ο κώδικας Paris gr.2237, μολονότι στα περιεχόμενα αναφέρει, εντούτοις δεν καταγράφει αναλυτικά τις συνταγές για το Στοιχείον Γάμμα, πράγμα που κάνει ο κώδικας Paris gr.2243. Άρα ο Paris gr.2243 αποκλείεται να αντέγραψε ή να είχε ως πρωτότυπο τον Paris gr.2237.

Έτσι έχουμε:

Οι αμέσως επόμενοι, χρονικά, κώδικες φαίνεται ότι διαθέτουν είτε τη μία είτε την άλλη επεξεργασμένη έκδοση (Δ1, ή Δ2). Υιοθετούμε την άποψη περί δύο επεξεργασμένων εκδόσεων κυρίως λόγω του ότι έχουμε δύο ομάδες κωδίκων. Εκείνη με αναφορά στο συντάκτη ή/και τον τίτλο του και εκείνη χωρίς αναφορά. Ωστόσο όλες τους έχουν την ίδια δομή και τον ίδιο περίπου αριθμό συνταγών. Μετά τη σύνταξη του πρωτότυπου, που δεν μας έχει διασωθεί, έχουμε τον κώδικα Paris gr.2237 που είναι πολύ κοντά –κατά τη γνώμη μας- στο πρωτότυπο.

3.3. Χρονολόγηση

Αναζητώντας τη χρονολογία σύνταξης του «Δυναμεροῦ», ανατρέξαμε στο έργο για να βρούμε κάποιο πρόσωπο ή κάποια αναφορά, η οποία θα αποτελέσει το χρονικό όριο απώτερης αναφοράς (*terminus post quem*). Στο σύγγραμμα αναφέρονται μεταξύ άλλων και πρόσωπα που έζησαν από τον 6^ο αι. π.Χ. μέχρι και τον 13^ο αι. μ.Χ. Για αρκετά από αυτά τα πρόσωπα, γνωρίζουμε πότε έζησαν, όπως για το Γαληνό⁷⁴, τον Αρχιγένη⁷⁵,

⁷⁴ Ο Κλαύδιος Γαληνός (*129 μ.Χ. – † 199 μ.Χ) ήταν ο δεύτερος σπουδαιότερος ιατρός της Αρχαιότητας

τον Ιπποκράτη⁷⁶, τον επονομαζόμενο Ιωάννη Δαμασκηνό ή αλλιώς Μεσούα τον νεότερο⁷⁷ [Sarton, G., (1975)], [Forbes, R.J. (Brill 1970)], ενώ για άλλα, είναι αμφίβολη ακόμα και η ταύτισή τους. Έτσι για πρόσωπα όπως ο *Ανάταλος ο έπαρχος*⁷⁸, ο *Πάπας Νικόλαος*⁷⁹ ή ο *Μιχαήλ*⁸⁰, ή ο κύρος *Ιωάννης*⁸¹, για την ταύτιση των οποίων δεν έχει αποφανθεί με

μετά τον Ιπποκράτη και ο τελευταίος χρονικά από όλους τους σημαντικούς ιατρούς του ελληνορωμαϊκού κόσμου. Οι μελέτες του αναφέρονται στην ανατομική, τη φυσιολογία, τη χειρουργική, την οφθαλμολογία, τη μαιευτική, την παθολογία, τη θεραπευτική, την υγιεινή και τη φαρμακολογία. Τα πολυσύνθετα φαρμακευτικά σκευάσματα, που ο ίδιος παρασκεύαζε είναι γνωστά στη βιβλιογραφία ως «γαληνικά» και η αντίστοιχη φαρμακοτεχνία ονομάζεται «γαληνική φαρμακευτική» Σώζονται περί τις εκατό μελέτες του, που προώθησαν σημαντικά την ιατρική επιστήμη.

⁷⁵ Ο Αρχιγένης ήταν ένας διαπρεπής Έλληνας γιατρός που έζησε το 1ο και 2ο αιώνα. Γεννήθηκε στην Απάμεια της Συρίας, και άσκησε τις ιατρικές του ικανότητες στη Ρώμη, την εποχή του Τραϊανού. Οι τίτλοι μερικών μόνο έργων του έχουν διατηρηθεί ως σήμερα.

⁷⁶ Ο Ιπποκράτης (*460 π.Χ. - † 377 π.Χ.) ήταν αρχαίος Έλληνας γιατρός και θεωρείται μία από τις πιο εξέχουσες προσωπικότητες στην ιστορία της ιατρικής. Είναι θεμελιωτής της ορθολογικής ιατρικής που κατόρθωσε να την απαλλάξει από τα μεταφυσικά στοιχεία, τις προλήψεις, τις προκαταλήψεις, τις δαιμονολογίες και τις δεισιδαιμονίες. Πέτυχε το αρμονικό συνταίριασμα της ανθρωποκεντρικής επιστήμης με την ιατρική τέχνη και το φιλοσοφικό στοχασμό, ταυτίζοντας την επαγγελματική της άσκηση με τις ηθικοδεοντολογικές αρχές και αξίες, την προώθηση της συστηματικής μελέτης της κλινικής ιατρικής, συνοψίζοντας την ιατρική γνώση και συνταγογραφώντας πρακτικές για γιατρούς μέσω της Ιπποκρατικής Συλλογής.

⁷⁷ Μεσούα, ή Ιωάννης Μεσούα Δαμασκηνός, ή Masawaih al-Mardini (Yahya Ibn al-Masawaih Mardini). Ήταν άραβας παθολόγος.

⁷⁸ Δεν κατέστη δυνατό να ταυτιστεί ιστορικά το πρόσωπο αυτό. Πολύ πιθανό να ήταν διοικητής-έπαρχος μιας περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου την εποχή μεταξύ του 1^{ου} αι. π.Χ. και 2^{ου} αι. μ. Χ.

⁷⁹ **Στοιχείον άλφα, «περί Αλατίων»,** συνταγή θ' [9]. Ο Πάπας Νικόλαος θα μπορούσε να είναι ο Α', ο Β' ή ο Γ'. Ο Πάπας Νικόλαος Α' (858-86) διαδέχθηκε στο παπικό θρόνο το 858 τον Πάπα Βενέδικτο Γ' και παρέμεινε Πάπας για εννέα χρόνια, μέχρι το θάνατό του το 867, οπότε και τον διαδέχθηκε ο Πάπας Αδριανός Β' [CEN], [BBKL]. Ο Πάπας Νικόλαος Β' (1058/9-1061) διαδέχθηκε στον παπικό θρόνο τον Πάπα Στέφανο Θ' το 1059 και παρέμεινε Πάπας για τρία χρόνια, μέχρι τον Ιούλιο του 1061, οπότε τον διαδέχθηκε ο Πάπας Αλέξανδρος Β'. [CEN], [BBKL]. Ο Πάπας Νικόλαος ο Γ' (1277-1280) διαδέχθηκε στο παπικό θρόνο τον Πάπα Ιωάννη ΚΑ' το 1277 και παρέμεινε Πάπας για τρία χρόνια, μέχρι το θάνατό του, τον Αύγουστο του 1280, οπότε τον διαδέχθηκε ο Πάπας Μαρτίνος Δ'. [CEN], [BBKL]

⁸⁰ **Στοιχείον άλφα, «περί Αντιδότων»,** συνταγή [295]. Ο Μιχαήλ που αναφέρεται στη συνταγή αυτή, ως σύγκελος θα μπορούσε να είναι ο Όσιος Μιχαήλ Σύγκελος ο Ομολογητής (761-846) Γεννήθηκε στην Παλαιστίνη το 761 ή το 763. Καθίσταται σύγκελλος και σύμβουλος του Πατριάρχη Ιεροσολύμων. Φυλακίζεται μέχρι και τη λήξη της βασιλείας του Θεοφίλου. Μετά την αποφυλάκισή του, του αποδίδεται από την Εκκλησία, ο χαρακτηρισμός του "Όμολογητή", αφού στο σώμα του έφερε τα στίγματα των αγώνων του. Του παραχωρείται η μονή της Χώρας όπου και ζει τα υπόλοιπα χρόνια της ζωής του, όπου και πέθανε το 846. [gonia.gr/gonia.php?saint=6482] Η ταύτιση όμως αυτή δεν είναι βεβαιωμένη. Άλλοι προτείνουν εσφαλμένα, ότι εδώ προκειται για τον Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο (1259-1282), εξαιτίας του ότι στο **Στοιχείον άλφα, «Περί Αντιδότων»,** συνταγή **σπη'**: "Αντίδοτος του συγγέλου, ή βασιλική" και **σπθ'**: "Αντίδοτος άλλη μιχαήλ του συγγέλου, ή βασιλική", να μπορούν να αποδοθούν στον μετέπειτα αυτοκράτορα Μιχαήλ Η' Παλαιολόγο, κυρίως λόγω της αναφοράς του ονόματος Μιχαήλ αλλά και του χρόνου διαβίωσης του, εντούτοις στη βιβλιογραφία δεν αναφέρεται ποτέ και πουθενά ότι ο εν λόγω αυτοκράτορας κατείχε σε κάποια στιγμή της ζωής του, το αξίωμα του Σύγκελου, ούτε ότι κατείχε ποτέ το βαθμό της ιεροσύνης, ούτε ότι ασχολήθηκε ποτέ με συγγραφή έργων και πολύ περισσότερο εγχειριδίων φαρμακολογίας. Απεναντίας ήδη στα 26 του έγινε στρατηγός και η ζωή του όλη ήταν αφιερωμένη στα πεδία των μαχών. Θεωρούμε δε πολύ πιο πιθανό, ο Μιχαήλ σύγκελος που αναφέρεται στις ανατερόω συνταγές να είναι ο Όσιος Μιχαήλ ο Σύγκελος και Ομολογητής", που έζησε μεταξύ 761 και 846, και η μνήμη του οποίου εορτάζεται στις 18 Δεκεμβρίου από την Ορθόδοξη εκκλησία. Ήταν άνθρωπος της εκκλησίας και η ζωή του όλη ήταν αφιερωμένη στην εκκλησία, ο δε Πατριάρχης των Ιεροσολύμων Θωμάς, τον κατέστησε σύγκελλο και σύμβουλο του.

⁸¹ **«περί Εμπλάστρων», ργ'** [103] "Εμπλαστρος έλκτικη του Ιωάννου". Και μόνο η αναφορά της λέξης κυρού, δηλ. κυρίου, δεν μας επιτρέπει να συνεχίσουμε την κουβέντα, μια και πρόκειται για μια συχνότατη

βεβαιότητα κανέναν ερευνητή, κρίνουμε ότι οποιαδήποτε χρήση τους ως αποδεικτικό στοιχείο ταύτισης σε συγκεκριμένο πρόσωπο είναι ατυχής. Βέβαια είναι γεγονός ότι μια αναφορά σε πρόσωπα, πολλῶν δε μάλλον όταν αυτά είναι επώνυμα, προσδίνουν μια υπεραξία στο έργο του καθενός συντάκτη. Εκ των ανωτέρω κυρίων ονομάτων δεν μπορεί ωστόσο να προκύψει ασφαλές όριο χρονολόγησης του έργου του Νικολάου Μυρεψού. Όμως, οι ενδείξεις, κυρίως των διασωθέντων κωδίκων, του παλαιότερου χειρόγραφου που χρονολογείται στα τέλη του 13^{ου} αι. και των αναφορών του Πέτρου ντ'Άμπανο και του Ματθαίου Συλβατικού στα έργα τους, μας δείχνουν ένα απώτατο όριο αναφοράς: το τέλος του 13ου αι. Επιπρόσθετα, από τον συγκερασμό αυτών και της έλλειψης αναφοράς της Κωνσταντινούπολης στο «Δυναμερόν», εν αντιθέση με τη Νίκαια, θεωρούμε ως πιθανότερο χρόνο συγγραφής το 1260, λίγο μετά δηλαδή από τα μέσα του 13^{ου} αιώνα⁸². Κι αυτό γιατί, είναι αδύνατο να ήταν ο Νικόλαος Μυρεψός σύγχρονος τόσο του Ιωάννη Γ' Βατάτζη όσο και του πάπα Νικολάου του Γ' ποντίφικα της Ρώμης. Άλλωστε οι αμφισημίες και οι έντονες αντιρρήσεις που προκύπτουν για τα πρόσωπα και κυρίως για εκείνα που φέρεται ότι έζησαν τον 13^ο αι. είναι πολλές, με αποτέλεσμα να καθιστούν εξαιρετικά δύσκολη την χρονολογία σύνταξης του **Δυναμεροῦ**, στα τέλη του 13^{ου} αι.

3.4. Διάρθρωση

Σύμφωνα με τους διασωθέντες κώδικες μπορούμε να προσδιορίσουμε τη δομή του *Δυναμερόν*. Το σύγγραμμα είναι χωρισμένο σε 24 «**Στοιχεία**» που μπορούν να νοηθούν ως ενότητες. Καθένα από τα στοιχεία αυτά ονοματίζονται αλφαβητικά. Αυτό σημαίνει ότι η πρώτη ενότητα είναι το «**Στοιχείον ἄλφα**», η δεύτερη ενότητα το «**Στοιχείον βήτα**», η τρίτη το «**Στοιχείον γάμμα**» κ.ο.κ. Σε κάθε μία από τις ενότητες-στοιχεία εμπεριέχονται κεφάλαια. Τα κεφάλαια αυτά φέρουν διακριτικούς τίτλους. Τα «**Στοιχεία**» άλλοτε αποτελούνται από ένα, δύο ή και περισσότερα κεφάλαια, που φτάνουν μέχρι και τα εννέα κεφάλαια. Σε κάθε «**Στοιχείο**» εντάσσονται τα κεφάλαια που αρχίζουν από το συγκεκριμένο γράμμα της ελληνικής αλφαβήτας. Έτσι για παράδειγμα, το «περί Βηχικῶν» ανήκει στο «Στοιχείο Βήτα», το «περί Θηριακῶν», στο «Στοιχείο Θήτα», ενώ το «περί Τροχίσκων» στο «Στοιχείο Ταυ», κ.ο.κ. Κάθε κεφάλαιο αρχίζει με την πρόταση: «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ...» και ακολουθεί ο τίτλος του κάθε «Στοιχείου» ή του κάθε κεφαλαίου. Εν προκειμένω για το «Στοιχείο ἄλφα» και το πρώτο κεφάλαιο: «Περὶ τῶν ἀντιδότων» διαβάζουμε: «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τῶν ἀντιδότων τοῦ πρώτου στοιχείου τοῦ ἄλφα». Αμέσως μετά ακολουθεί μια ονομαστική καταγραφή των τίτλων των συνταγών, με τη μορφή ευρετηρίου ή περιεχομένων. Μετά, ακολουθούν αναλυτικά οι συνταγές, αριθμημένες με τον ελληνικό τρόπο αρίθμησης: α', β', γ',...ι', ια',... Η ολοκλήρωση τού κάθε κεφαλαίου, αλλά και του κάθε στοιχείου-ενότητας, τελειώνει με τη λέξη «τέλος...»

αναφορά της καθημερινής ζωής στο Βυζάντιο. Η ταύτιση κάποιων, κατά το παρελθόν, με τον Ιωάννη Ζαχαρία Ακτουάριο, είναι άτοπη και άστοχη.

⁸² Μ'αυτή την άποψη συμφωνούν και οι Kramer A. και Scheidt K., [(1999), 113]

και τον τίτλο του, εν προκειμένω: «τέλος τῶν Ἀντιδότων». Στη συνέχεια ακολουθεί το επόμενο κεφάλαιο με τίτλο «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τοῦ ἀ' στοιχείου περὶ ἀλατίων» κ.ο.κ.

Ωστόσο είναι βέβαιο ότι το αρχικό κείμενο δεν είχε σε κάθε του “Στοιχεῖο” τον αριθμό των κεφαλαίων όπως αυτά σώζονται σήμερα. Ενδεικτικό γι’ αυτό είναι ότι ο κώδικας Paris gr.2237, που διασώζει μια παλαιότερη μορφή του συγγράμματος, αναφέρει 61 κεφάλαια. Πολλά από τα κεφάλαια αυτά είναι ανεξάρτητα και δεν έχουν ακόμα συγχωνευτεί σε ένα⁸³. Έτσι για παράδειγμα, το “Στοιχεῖον Λάμπδα” σε όλους τους κώδικες, αριθμεί ένα κεφάλαιο, το «περὶ Ληξοπύρετων» με κγ’ [23] συνταγές. Στον κώδικα Paris gr.2237, όμως, το συγκεκριμένο “Στοιχεῖον” αποτελείται από δύο κεφάλαια: «περὶ Λιξοπύρετων» (δ’) και «περὶ Λιχίνων» (η’). Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλα “Στοιχεῖα”.

Αν υπεισέλθουμε σε λεπτομερέστερη εξέταση, θα διαπιστώσουμε ότι μόλις τέσσερις συνταγές εισηγούνται με τη λέξη “Λιξοπύρετον...” και οι άλλες 19 ως “Λιχινικόν...”. Απ’ αυτό συμπεραίνουμε ότι τα δύο κεφάλαια συγχωνεύτηκαν σε ένα, πιθανότατα λόγω των ελαχίστων συνταγών που διέθεταν. Η συγχώνευση αυτή πρέπει να έγινε χρονικά μεταξύ του κώδικα Paris gr.2237 και Paris gr.2243. Αλλά γιατί αλήθεια περιείχαν τα συγκεκριμένα κεφάλαια τόσο λίγες συνταγές; Η απάντηση μπορεί να είναι διττή: είτε το “Δυναμερόν” δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί, λόγω πιθανότατα του θανάτου του συντάκτη του, μια και αποτελούσε εγχειρίδιο συλλογής και καταγραφής φαρμακευτικών συνταγών προγενέστερων συγγραφέων, είτε πραγματικά αυτές και μόνο αυτές ήταν οι συνταγές που περιέχονταν στα συγκεκριμένα κεφάλαια, όταν καταγράφηκαν από τον Νικόλαο Μυρεψό. Όποια κι αν είναι η απάντηση το βέβαιο είναι ότι κάποια στιγμή, αυτό το σύγγραμμα, περιήλθε στην κατοχή κάποιου κωδικογράφου ή διαδόχου μαθητή του πρώτου συντάκτη, ο οποίος το επεξεργάστηκε και του έδωσε την τελική του μορφή. Από την επεξεργασία αυτή προέκυψε το κείμενο που διασώζεται σήμερα και είναι γνωστό ως “Δυναμερόν” του Νικολάου Μυρεψού και περιέχεται στους κώδικες Paris gr.2243, Barocc. 171, 83, Lavr. E192, Paris gr.2238 και Athens EBE1478. Είναι δε βέβαιο ότι αυτός δεν είναι ο Κοσμάς Κάμηλος, αντιγραφέας του παλαιότερα χρονολογημένου διασωθέντος χειρογράφου, του Paris gr.2243 μια και μεταγενέστεροι κώδικες σημειώνουν πληροφορίες που δεν υπάρχουν σ’ αυτόν.

3.5. Τα «Στοιχεῖα» του «Δυναμεροῦ»

Με την έναρξη του κάθε «Στοιχείου», υπάρχει μία παράγραφος, ένα προοίμιο, που τα συνδέει μεταξύ τους. Περιγράφει δηλαδή την ολοκλήρωση του προηγούμενου και τη μετάβαση στο επόμενο “Στοιχεῖον”. Πιο κάτω παρουσιάζουμε τα Στοιχεῖα και τα

⁸³ Ένα τέτοιο συγχωνευμένο κεφάλαιο φαίνεται ότι ήταν και το “Περὶ οἴνου”. Σ’ όλους τους κώδικες η συνταγή κθ’ του “Περὶ ὀξυμελίτων σκευασίων” του “Στοιχείου Ὀμικρον” αναφέρει: “Τὴν ὀξυμελίτων σκευασίαν διαδραμῶντες, δεῦρω καὶ ἐπὶ τὰς τῶν οἴνων σκευασίας πα/ραγενόμενοι· τὰς τοῦτων σκευασίας, σαφέ/στατα δημηγορήσωμεν· ὧν πρώτων κεφά/λεον ἐστίν, ἢ δια μῆλων καὶ κηδωνίων σκευασία.”

κεφάλαια, όπως αυτά περιέχονται στο **Δυναμερόν** του κώδικα Paris gr.2243⁸⁴. Σε αγκύλες σημειώνουμε τα φύλλα στα οποία περιλαμβάνονται οι συνταγές. Τα ενδιαμέσα είναι λευκά. Επίσης σημειώνουμε τις συνταγές τόσο με το ελληνικό, όσο και με το σημερινό αριθμητικό σύστημα, που σε μερικά κεφάλαια δεν συμπίπτει η μεν με τη δε, λόγω παράληψης στην αρίθμηση μικρού αριθμού συνταγών, από τον αντιγραφέα του συγκεκριμένου κώδικα.

❶ το **Στοιχείον Άλφα** περιέχει τέσσερα κεφάλαια:

- ⇒ «*περί Αντιδότων*» [2v⁸⁵/11v⁸⁶ - 99r⁸⁷] με φε' [511] συνταγές,
- ⇒ «*περί Αλατίων*» [101v/104r - 107r] με κα' [21] συνταγές,
- ⇒ «*περί Αλειμμάτων*» [109r/112r - 126v] με Cη' [98] συνταγές και
- ⇒ «*περί τῶν Ἀπό μέλιτος σκευασιῶν*» [129r/130r - 107r] με ιδ' [14] συνταγές.

❷ το **Στοιχείον Βῆτα** περιέχει δύο κεφάλαια:

- ⇒ «*περί Βηχικῶν*» [132v/134r - 139v] με νC' [56] συνταγές. και
- ⇒ «*περί Βαλάνων*» [141r/143r - 144v] με κα' [21] συνταγές

❸ το **Στοιχείον Γάμμα** περιέχει ένα κεφάλαιο

- ⇒ «*περί Γυναικείων καθαρτικῶν*» [145r/146r - 147v] με κ' [26] συνταγές

❹ το **Στοιχείον Δέλτα** περιέχει δύο κεφάλαια

- ⇒ «*περί Δροσάτων*» [148v/152r - 183r] με ρκα' [121] συνταγές
- ⇒ «*περί Διά μόρρων*» [184r/187r - 195r] με πε' [86] συνταγές

❺ το **Στοιχείον Έψιλον** περιέχει οκτώ κεφάλαια:

- ⇒ «*περί Ἐμπλάστρων*» [197v/202r - 232r] με ρCθ' [199] συνταγές
- ⇒ «*περί Ἐπιθεμάτων*» [235r/236r - 237r] με θ' [9] συνταγές
- ⇒ «*περί Ἐδρικῶν*» [239r/240r - 242v] με κζ' [27] συνταγές
- ⇒ «*περί Ἐλιγμάτων*» [244v/245r - 245v] με ζ' [8] συνταγές

⁸⁴ Είναι ο χειρόγραφος κώδικας **grec 2243** της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας (**BnF**), στο Παρίσι.

⁸⁵ Φύλλο έναρξης του πίνακα περιεχομένων των συνταγών

⁸⁶ Φύλλο έναρξης της αναλυτικής καταγραφής των συνταγών

⁸⁷ Φύλλο καταγραφής της τελευταίας συνταγής του εν λόγω κεφαλαίου

⇒ «περὶ Ἐλμίνθων» [246v/248r – 248v] με η΄ [9] συνταγές

⇒ «περὶ Ἑρρινῶν» [249v/251r – 251v] με η΄ [8] συνταγές

⇒ «περὶ Ἐλαιῶν» [253v/255r – 264r] με να΄ [51] συνταγές

⇒ «περὶ Ἐνεμάτων» [266v/269r – 277v] με να΄ [51] συνταγές

6 το Στοιχεῖον Ζήτα περιέχει τρεις ενότητες

⇒ «περὶ Ζμιγμάτων» [280r/282r – 287r] με να΄ [51] συνταγές

⇒ «περὶ Ζουλαπίων» [288v/290r – 293v] με κη΄ [28] συνταγές

7 το Στοιχεῖον Ἡτα περιέχει μία ενότητα

⇒ «περὶ Ἡπατικῶν σκευασιῶν» [294v/296r – 297v] με κδ΄ [24] συνταγές

8 το Στοιχεῖον Θήτα περιέχει δύο ενότητες

⇒ «περὶ Θυμαμάτων» [299v/301r – 304r] με ιη΄ [18] συνταγές

⇒ «περὶ Θηριακῶν ἀντιδότων σκευασία» [306v/308r – 312v] με ι΄ [10] συνταγές

9 το Στοιχεῖον Ἰῶτα περιέχει μια ενότητα:

⇒ «περὶ Ἰερῶν σκευασιῶν» [313r – 313v/314r – 321v] με λζ΄ [37] συνταγές

10 το Στοιχεῖον Κάππα περιέχει εννέα ενότητες:

⇒ «περὶ Κολλουρίων» [323v – 324v/326r – 339v] με πζ΄ [87] συνταγές

⇒ «περὶ Κρανιακῶν πασμάτων» [341r/341v – 343r] με ιε΄ [16] συνταγές

⇒ «περὶ Καθαρτικῶν διὰ χρησμάτων» [343r/343v] με δ΄ [4] συνταγές

⇒ «περὶ Καθαρτικῶν ὑδραγῶγων» [345r–345v/346r – 351v] με μγ΄ [43] συνταγές

⇒ «περὶ Καθαρτικῶν ἐλιγμάτων» [353r/353v – 355v] με κα΄ [21] συνταγές

⇒ «περὶ Καταπλασμάτων» [357v/359r – 360r] με ια΄ [11] συνταγές

⇒ «περὶ Κηρωτῶν σκευασιῶν» [360v/362r – 363r] με θ΄ [9] συνταγές

⇒ «περὶ Κωλικῶν κατὰ πλασμάτων» [363v/365r – 367v] με κε΄ [25] συνταγές

⇒ «περὶ Κοκκίων» [369v – 371r/371v – 391v] με ρλη΄ [138] συνταγές

- ❶❶** το Στοιχειῖον Λάμπδα περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Ληξοπυρέτων» [393v/395r – 396v] με κγ' [23] συνταγές
- ❶❷** το Στοιχειῖον Μῦ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Μαρκιάτων σκευασιῶν» [397v/399r – 402v] με κε' [25] συνταγές
- ❶❸** το Στοιχειῖον Νῦ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Νάρδου σκευασιῶν» [404v/406r – 408v] με ιδ' [14] συνταγές
- ❶❹** το Στοιχειῖον Ξῖ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Ξηρίων σκευασιῶν» [411r – 412v/413v – 426r] με ρμβ' [143] συνταγές
- ❶❺** το Στοιχειῖον Όμικρον περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Όξυμέλιτος σκευασιῶν» [428v-429v/431r-442r] με ςζ' [97] συνταγές
- ❶❻** το Στοιχειῖον Πῖ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Πεσσῶν» [444v-446v/448r- 468r] με ρπζ' [189] συνταγές
- ❶❼** το Στοιχειῖον Ρῶ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Ροδομέλιτος σκευασιῶν» [468v/470r – 471v] με ι' [10] συνταγές
- ❶❽** το Στοιχειῖον Σῖγμα περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Σατηριακῶν ἐντατικῶν» [473v/475r – 477v] με ιδ' [14] συνταγές
- ❶❾** το Στοιχειῖον Ταῦ περιέχει μία ενότητα
⇒ «περὶ Τροχίσκων» [479v-481v/483r-506v] με ρνθ' [163] συνταγές
- ❷❶** το Στοιχειῖον Ὑψιλον περιέχει τρεις ενότητες
⇒ «περὶ Ὑπογλωττίων» [508r-508v/510r – 515r] με λστ' [36] συνταγές
⇒ «περὶ Ὑπνοτικῶν ἐπιθεμάτων» [516v/518r – 519r] με ιβ' [12] συνταγές
⇒ «περὶ Ὑδάτων διαφορῶν» [519v/521r – 525v] με λβ' [32] συνταγές
- ❷❷** το Στοιχειῖον Φῖ περιέχει μία ενότητα:
⇒ «περὶ Φθηρῶν καὶ ἐτέρων σκευασιῶν» [527v/529r-532r] με ιζ' [17] συνταγές

❷❷ το Στοιχείον Χι περιέχει μία ενότητα

⇒ «περὶ Χειλῶν κατερρόγοντων» [533v/536r – 538r] με ιστ' [16] συνταγές

❷❸ το Στοιχείον Ψι περιέχει μία ενότητα

⇒ «περὶ Ψώρας ἀλειμμάτων» [539v/541r–542v] με ιδ' [15] συνταγές

❷❹ το Στοιχείον Ωμέγα περιέχει μία ενότητα

⇒ «περὶ Ὠτικῶν θεραπειῶν» [545r/545v–550v] με κγ' [23] συνταγές

3.5.1 Στοιχείον Ἄλφα

Δεν έχει προοίμιο. Περιέχει τέσσερα κεφάλαια:

- «περὶ Ἀντιδότων» με φε' [511] συνταγές. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα εξεταστεί διεξοδικά στη συνέχεια της παρούσας διατριβής.
- «περὶ Ἀλατίων» με κα' [21] συνταγές. Στο κεφάλαιο αυτό, περιγράφονται 21 συνταγές. Όλες, πλην της τελευταίας, εισάγονται με τις λέξεις: Ἄλας ἢ Ἀλάτιον. Κάθε μια απ' αυτές περιέχει ἀμμωνιακόν ἄλας. Οι συνταγές είναι καθαρτικές, πεπτικές, θηριακές, προς ὄρασιν. Αναφέρονται και τα εξής κύρια ονόματα: [ε'] Μάγνου σοφιστή, [στ'] Ἀμβλύχου, [θ'] Πάπα Νικόλαου, [ια'] Δωδεκάθεον, [ιβ'] Θεοδότιον, [ιδ'] Ἁγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, [ιε'] τῶν Ἁγίων Δώδεκα Ἀποστόλων, [ιζ'] τοῦ Ἁγίου Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, [ιη'] Στεφάνου, [κ'] σοφιστοῦ Ἰωάννου. Η τελευταία συνταγή, η κα', εισάγεται με τη λέξη: Ἀχλισμα.
- «περὶ Ἀλειμμάτων» με ςη' [98] συνταγές. Από αυτές, μόνο δύο, η οθ' και η ς' δεν εισάγονται με τη λέξη Ἄλειμμα. Στις συνταγές αναφέρονται και τα εξής κύρια ονόματα: [γ'] [δ'] [ε'] Μαρκιάτου, [ιε'] Γαληνοῦ, [ιζ'] Ζωσιμᾶ [ιη'] [ιθ'] Δρόπαξ, Γάλος Ὀρειβασίου, [λγ'] Ὀρειβάσιος, [λδ'] Ἡρακλέως, [λστ'] Σαμψύχου, [μ'] Ὠρίωνος τοῦ κτενιστοῦ, [πα'] Καίσαρος Πατρόκλου. Η οθ' εισάγεται ως “Ἀπόστημα”, η δε ς' τιτλοφορεῖται ως: “Πρὸς γλώσσαν ἀνθρώπου” και
- «περὶ τῶν Ἀπὸ μέλιτος σκευασιῶν» με ιδ' [14] συνταγές. Το κεφάλαιο αυτό περιέχει τρεις συνταγές, που εισάγονται με τη φράση “Ἀπὸ μέλιτος σκευασία” [α', β' και γ'], μία ως “Ἀπηδίτου οἶνον σκευασία” [δ'], ένα ως “Ἄδιψον καταπότιον” [ε'], και εννέα συνταγές ως “Ἀποφλεγματισμός” [στ'] ως και [ιδ'].

Ο κώδικας Paris gr.2237 περιέχει τα εξής κεφάλαια (σε παρένθεση ο αριθμός των συνταγών): «περί τῶν Ἀντιδότων» (σξγ'), «περί τῶν Ἀρτηριακῶν» (ιγ'), «περί Ἀλατίων» (κγ'), «περί τῶν Ἀποφλεγματικῶν» (ε'), «περί τῶν Ἀλεμμάτων» (ξθ').

3.5.2. Στοιχεῖον Βῆτα

Το προσοίμιο του στοιχείου Βῆτα είναι το εξής: “Τὴν τοῦ ἄλφα πραγματίαν δι’ ἐξεληθῶντες ἀρίστως, δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ βῆτα στοιχείου, συγχωρήσωμεν· καὶ τοῦ/του τὴν πραγματίαν δηλώσωμεν, πρὸς τέρψιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐν τυγχανόντων· ὄραϊον γὰρ καὶ τερπνὸν/τοῖς ὄρῳσιν, ἢ τῶν στοιχείων ἐφεξῆς σύνθεσις· ὧν ἐν πρῶ/τοῖς ἐτάξαμεν, βηχικῆν θεραπείαν· ἦν τινές, παυλίαν/ἐκάλεσαν· ἔστι γὰρ θεραπεία, τοῖς ἀπείρως βῆς/σουσιν· φθησικοῖς· ἐμπύικοῖς· περὶ πνευμονικοῖς· σπᾶς/μασι καὶ ῥήγμασι· καὶ τοῖς αἷμα ἀνάγοντας· ποιεῖ δὲ, καὶ/ πρὸς τὰς τοῦ στομάχου ἀνατροπᾶς· καὶ πρὸς πολλὰ πά/θη, εὐχρήστως τυγχάνη· ἀντιπάσχει δὲ, καὶ τοῖς θανα/σίμοις φαρμάκοις· καὶ πρὸς τὰς τῶν ἰοβόλων θηρίων /πληγᾶς· ἔχει δὲ ἡ σκευασία τῆς τοιαύτης ἀντιδότου· τῆς καὶ παυλίνας ὀνομαζομένης, τοιάδε· ἤγουν:-

Αποτελεῖται ἀπὸ δύο κεφάλαια:

- «περὶ Βηχικῶν» με νC' [56] συνταγές⁸⁸. Ὅλες οἱ συνταγές εἰσάγονται ὡς “Βηχικὴν ἀντίδοτος”. Ἀπ’ αὐτές μόνο ἡ νA' ἀναφέρει κύριο ὄνομα, αὐτό του Ἀνδρόμαχου.
- «περὶ Βαλάνων» με κA' [21] συνταγές. Οἱ συνταγές εἰσάγονται ὡς «Βάλανος, ἦτοι ὑπόθετον», πλην τῆς ιγ' που τιτλοφορεῖται ὡς “Βδέλας καταποθεῖσας καὶ ὄφις ἐκβάλειν” καὶ τῶν κ' καὶ κA' που ἀποκαλοῦνται “Βάλανος, ἦτοι ἐπομφάλιον”.

3.5.3. Στοιχεῖον Γάμμα

Το προσοίμιο του «Στοιχείου Γάμμα» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ βῆτα πραγματίαν· δι’ ἐξεληθῶντες ἀρίστως·/ δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ γάμμα στοιχείου, σύγχωρίσωμεν/ καὶ τοῦ/του τὴν πραγματίαν δηλώσωμεν· πρὸς τέρ/ψιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐν τυγχανόντων· ὄραϊον γὰρ καὶ/ τερπνὸν τοῖς ὄρῳσιν, ἢ τῶν στοιχείων ἐφεξῆς σύνθεσις·/ ὄν ἐν πρῶτοις· περὶ γυναικῶν ἐλάσσον καθαρσίων:- “

Περιλαμβάνει ἓνα κεφάλαιο, τὸ «περὶ Γυναικείων καθαρτικῶν» με κ' [26] συνταγές. Ἀπ’ αὐτές, μόνο οἱ 14 ἀναφέρονται στὴ “Γυναίκα...”, ὅπως τιτλοφορεῖται καὶ τὸ συγκεκριμένο κεφάλαιο. Ἄλλες πέντε βρίσκουν ἐφαρμογὴ σε παθήσεις τῆς γλώσσας καὶ εἰσάγονται σχετικὰ: ἡ η' καὶ ι', καλεῖται “Γλῶσσαν λελυμένην”, ἡ ιζ' ὡς “Γλῶσσης

⁸⁸ Ο κώδικας 2238 περιλαμβάνει νC' συνταγές. Εἰδὼ προτιμάται ἡ γραφὴ Βηχικὴ ἀντίδοτος. Στις συνταγές κ' καὶ κA' λείπει ἡ διευκρίνιση «Βάλανος ἦτοι...»

τραχύτητα”, η ιη΄ ως “Γλώσσαν τραχύαν”, και η ιθ΄ ως “Γλώσσαν παράλελυμένην”. Τέλος η κ΄ τιτλοφορείται: “Γαστρος ρύσιν στέλλη”.

3.5.4. Στοιχειῶν Δέλτα

Το προοίμιο του «Στοιχείου Δέλτα» είναι το εξής: : “Τὴν τοῦ γάμμα πραγματεῖαν δι’ ἐξελεθῶντες ἀρίστως⁸⁹,/ δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ δέλτα στοιχείου, σύγχωρήσω/μεν· καὶ τοῦτου τὴν πραγματίαν δηλώσωμεν, πρὸς/ τέρψιν καὶ ἀσφάλειαν, τῶν ἐν τυγχανόντων ὥραι/ον γὰρ καὶ τερπνὸν τοῖς ὀρῶσιν· ἢ τῶν στοιχείων ἐφε/ξῆς σύνθεσις· ὧν ἐν πρώτοις⁹⁰, διέτάξαμεν, δρο/σάτων σκευασίας διάφοροις· ἔχει δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν/ εἰρημένων σκευασιῶν τῶν δροσάτων· τοιάδε:- “

Αποτελεῖται ἀπὸ δύο κεφάλαια:

- «περὶ Δροσάτων» με ρκα΄ [121] συνταγές. Ὅλες οἱ συνταγές εἰσάγονται ὡς “Δροσάτον...”
- «περὶ Διὰ μόρρων» με πε΄ [86] συνταγές. Μόλις τρεῖς συνταγές φέρουν τὸν τίτλο “Διὰ μόρρων”, οἱ [α΄], [β΄] καὶ [γ΄]. Ακολουθοῦν οἱ [δ΄] καὶ [ε΄] “Διὰ τῶν ῥοῶν”, [στ΄] “Διὰ γλεύκοις”, [ζ΄] “Διὰ χρηστος”, [η΄] καὶ [θ΄] “Διὰ καρύων”. Απὸ [ι΄] ὡς [μη΄] καὶ ἡ [ογ΄] “Διὰ χρισμα” ἢ “Διὰ χριστος” με ἐξαίρεση τῆς [μδ΄], [με΄] καὶ [μζ΄] που εἰσάγονται ὡς “Διὰ κλισμα”, [μθ΄] ὡς [νθ΄] καὶ [οδ΄] ὡς [πε΄] “Δυσεντερικὸν”, ἐνῶ παρεμβάλλονται ἡ [ξ΄] καὶ [ξα΄] “Διὸσπολίτου”, ἡ [ξγ΄] ὡς [ξε΄] ὡς “Δυσπνοϊκὸν”, ἡ [ξστ΄] “Δρόπαξ”, ἡ [ξζ΄] “Δέρματα”, ἡ [ξη΄] “Δέκα μύρου σκευασία”, ἡ [ξθ΄] “Διὰ μασσιμα”, ἡ [ο΄] “Διουρητικὸν”, ἡ [οα΄] “Διὰ κανισις”, καὶ ἡ [οβ΄] “Δυσουριουδισιν”.

Ὁ κώδικας Paris gr.2237 περιέχει τὰ ἐξῆς κεφάλαια: «περὶ Δροσάτων» (λστ΄), «περὶ μόρρων καὶ Διαχρήστων» (κστ΄), «περὶ τῶν Δυσεντερικῶν ἔρριμάτων» (ιδ΄).

3.5.5. Στοιχειῶν Ἐψιλον

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ἐψιλον» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ δέλτα στοιχείου δι’ ἐξελεθῶντες· δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Ε χορήσαντες στοιχείων· πλήστας τὰς/ δυνάμεις εὐρῶντες· ἐκ τοῦ Ε ἐχοῦσας τὰς πρὸς/ήγωρίας· καὶ ταῦτας συναγαγῶντες, δηλας κατ’ ἐσθή/σαμεν, τοῖς φιλομαθέσιν· ἐν τοῖς πρώτων· τὴν τῶν,/ ἐμπλάστρων σύνθεσιν καὶ πραγματίαν τοῦτου διε/τάξαμεν· μετὰ ταῦτα δὲ, ἐπιθεμάτων· καὶ τῶν /συνθέτων ἐλαιῶν χρίσει· καὶ ἐδοικᾶς ἀγωγὰς πρὸς/τέτακται δὲ τῆς τοῦτων ἀνάγραφης, φαρμάκων/ σπουδέων· ἦν οἱ παλαιοῖ, μιλίνην καλοῦσιν· ἄλλοι δὲ / ἀπόστολικὴν ταύτην

⁸⁹ Ἡ λέξι ἀρίστως λείπει ἀπὸ τὸν 2237

⁹⁰ Το ὑπόλοιπο κείμενο ἔχει ὡς ἐξῆς: περὶ δροσάτων σκευασιῶν τοῦτο δηλώσωμεν. Οὕτην ἀρχὴν πρὸς βηχικοῦς καὶ κατάρροιοιζομένους, ἔχει:

κατόνομάζουσιν· δια τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως· καὶ διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰδῶν λαμβάνειν: “

Αποτελείται ἀπὸ οκτῶ κεφάλαια:

- «περὶ Ἐμπλάστρων» με ρϞθ' [199] συνταγές. Ὅλες τους εἰσάγονται ὡς “Ἐμπλαστον...”, πλην των: [πθ'] που καλεῖται “Ἐλιγμα”, [ρϞ'] ὡς “Ἐπὶ δυσεντερικοῖς ἄχλισμα”, [ρϞα'] ὡς “Ἐπίθεμα”, [ρϞβ'] ὡς “Ἐπὶ παντοίαν αἰμορραγίαν”, [ρϞε'] ὡς “Ἐπὶ τὰ ὑπὸ τὴν γλῶτταν” καὶ [ρϞζ'] ὡς “Ἐπὶ τοῖς κατὰρωζομένοις”.

- «περὶ Ἐπίθεμάτων» με θ' [9] συνταγές⁹¹. Ὅλες οι συνταγές, καὶ οι εννέα, ξεκινοῦν με τὴ λέξη: “Ἐπίθεμα...”. Στον κώδικα Paris gr.2237 υπάρχουν [κε'] συνταγές στο “Περὶ τῶν ἐπιθεμάτων”, ἐκ των οποίων πέντε δεν εἰσάγονται ὡς “Ἐπίθεμα...” ἀλλὰ ὡς ἐξῆς: οι [δ'], [η'], [θ'], ὡς “Ἐπίθεμα ἐπομφάλιον...” , ἡ [ζ'] ὡς “Ἐμπλαστον καθαρτικόν...”, ἡ [ι'] ὡς “Σύνθεσις ἐλαίων...” καὶ ἡ [ιγ'] ὡς “Περὶ τοπικῶν κενώσεων...”

- «περὶ Ἐδρικῶν» με κζ' [27] συνταγές. Στὸ συγκεκριμένο κεφάλαιο περιλαμβάνονται 16 συνταγές με τίτλο: “Ἐδρικόν...”, ἀπὸ τὴ συνταγή [α'] ὡς καὶ τὴν [ιστ'] καὶ ἔντεκα “Ἐπὶ ἐσοχάδας” ἢ “Ἐπὶ ἐξοχάδας...”, ἀπὸ τὴ συνταγή [ιζ'] ὡς τὴν [κζ'].

Ὁ κώδικας Paris gr.2237 περιλαμβάνει στο συγκεκριμένο κεφάλαιο: «περὶ Ἐδρικῶν...» [ιδ'] συνταγές ἐκ τῶν οποίων μόλις μία, ἡ τελευταία, ἡ [ιδ'], τιτλοφορεῖται ὡς “Πυρὶ πρὸς ἐξοχάδας...”, περιέχοντας ὡστόσο ἄλλες τρεῖς συνταγές χωρὶς ἀρίθμηση που εἰσηγούνται ὡς ἐξῆς: [ιδα'] “Ἄλλη πρὸς ἐξοχάδας...”, [ιδβ'] “Ἄλλη...”, [ιδγ'] “Ἄλλη...”.

- «περὶ Ἐλιγμάτων» με ζ' [8] συνταγές. Οι ἕξι πρώτες συνταγές εἰσάγονται ὡς “Ἐλιγμα...”, ἡ δε [ζ'] ὡς “Ἐπὶ τεταρταίους πόμα...”. Στον κώδικα Paris gr.2237 περιλαμβάνονται [ζ'] συνταγές εἰσηγμένες ὅλες με τὸν τίτλο: “Ἐλιγμα...”.

- «περὶ Ἐλμίνθων» με η' [9] συνταγές. Ὅλες οι συνταγές εἰσάγονται με τὴ λέξη: “Ἐλμίνθας...”. Στον κώδικα Paris gr.2237 ἀριθμείται μόλις μία συνταγή στο «περὶ τῶν Ἐλμίνθων», με τίτλο: “Ἐλμίνθας φαρτικὰ καὶ κινωτὰ”, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι καταγράφονται καὶ ἄλλες τρεῖς: ἡ [αα'] ὡς “Ἐλμίνθας ἔκβαλε...”, ἡ [αβ'] ὡς “Ἄλλη εἰς τὸ αὐτὸ” καὶ ἡ [αγ'] ὡς “Ἄλλη...”

- «περὶ Ἐρρινων» με η' [8] συνταγές. Ἀπὸ τις οκτῶ συνταγές οι ἕξι εἰσάγονται με τὴ λέξη: “Ἐρινον...”, ἐνὼ ἡ [ε'] τιτλοφορεῖται ὡς “Ἐπομφάλιον...” καὶ [ζ'] “Ἐμετὸς ἀπὸ ῥαφανίδων, σκευαζόμενος”. Στον κώδικα Paris gr.2237 τὸ συγκεκριμένο κεφάλαιο τιτλοφορεῖται ὡς: “Ἐρινα, καθαρτικὰ καὶ θώρακος φλέγματος πάνυ καλὰ” ἀριθμοῦνται τρεῖς συνταγές, ἐκ των οποίων μόνο ἡ πρώτη εἰσάγεται ὡς “Ἐρινον...” ἡ

⁹¹ Στον κώδικα 2238 ἡ λέξη Ἐπίθεμα εἶναι γραμμένη με ἓνα μ.

οποία ωστόσο περιλαμβάνει άλλες τρεις μη αριθμημένες συνταγές με το ίδιο πάντα τίτλο. Οι υπόλοιπες δύο αριθμημένες συνταγές είναι όμοιες με εκείνες των άλλων κωδίκων.

- «περὶ Ἐλαιῶν» με ν᾿ [51] συνταγές. Όλες οι συνταγές εισάγονται ως “Ἐλαιον...” και όλοι οι κώδικες συμφωνούν με τον αριθμό αυτό.
- «περὶ Ἐνεμάτων» με ν᾿ [51] συνταγές. Οι συνταγές εισάγονται με τη λέξη: “Ἐνεμα,...”, πλην των δύο τελευταίων που εισάγονται με τη λέξη «Ἐπίθεμα...». Στον κώδικα Paris gr.2237 υπάρχουν δύο ξεχωριστά κεφάλαια «Περὶ ἐνεμάτων...». Το μεν πρώτο αποκαλείται περὶ Ἐνεμάτων δυσεντεριῶν» όπου αριθμούνται μόλις ἑξί, αν και καταγράφονται συνολικά επτά συνταγές, ενώ πριν τη [στ'] συνταγή, παρεμβάλλεται το εξής κείμενο: «Τὰς σκευασίας τῶν ἐτέρων δυσεντερικῶν ἐνεμάτων ζῆτει ἐν τοῖς τροχίσκοις κα..εἰ γὰρ μέλλουσι γραφῆναι:- ». Το δε δεύτερο καλεῖται «περὶ τῶν κωλικῶν Ἐνεμάτων» που αριθμεί [κστ'] συνταγές.

Στο κώδικα Paris gr.2237 περιλαμβάνεται ως ξεχωριστό κεφάλαιο, σε συνέχεια εκείνου των «περὶ τῶν Ἐνεμάτων» με στ' συνταγές, το «περὶ τῶν κωλικῶν Ἐνεμάτων» με [κε'] συνταγές, αλλά η αρίθμηση συνεχίζει από εκεί που σταμάτησε το «περὶ τῶν Ἐνεμάτων».

3.5.6. Στοιχεῖον Ζῆτα

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ζῆτα» είναι το εξής: : “Τὴν τοῦ Ε στοιχείου πραγματίαν συνστήσαμεν,/ δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ Ζ' στοιχείου, χωρίσωμεν/ σύστασιν συνάγωντες ἐπὶ τῇ αὐτοῦ θεραπείᾳ/ σῶσαι. Διὰ τοῦ στοιχείου ζ'· τὰς ὀνομασίας/ λαμβάνουσιν, ἐν οἷς πρόκειται, περὶ παντίων/ ζσιμμάτων, κατὰλόγω· πρῶτον διὰ πάντων /πρὸ ἐτάξαμεν, ζσίγμα μέγιστον λεγόμενον· / ὁ ἐπονομαζόμενος ἴνδος ις· ἔχει δὲ ἡ ἀρχὴ τῶν/ εἰρημένων σκευασιῶν τῶν δροσάτων· τοιάδε:-”⁹²

Περιέχει δύο κεφάλαια:

- «περὶ Ζσιμάτων» [280r/282r – 287r] με ν᾿ [51] συνταγές. Εδώ, το κεφάλαιο των Ζσιμάτων, αποτελεί παραφωνία, μια και η λέξη αυτή γραμμένη μ' αυτόν τον τρόπο, δεν υπάρχει στην ελληνική γλώσσα. Αντί του ορθού “Σμίγμα...”, προτιμήθηκε η φωνητική γραφή “Ζσίγμα”. Οι κώδικες Paris gr.2238 και Lavr. E192 διορθώνουν την παραφωνία αυτή καὶ μεταφέρουν το συγκεκριμένο κεφάλαιο στο “Στοιχεῖον Σίγμα”. Στον κώδικα Paris gr.2243 υπάρχουν [να'] συνταγές και όλες αρχίζουν με τη λέξη: “Ζσίγμα...”, ενώ στον κώδικα Paris gr.2237 διαβάζουμε μία λιγότερη.

⁹² Ο κώδικας 2238 δεν έχει προοίμιο στο «Στοιχεῖον Ζῆτα» .

- «περί Ζουλαπίων» [288ν/290r – 293ν] με κη' [28] συνταγές. Απ' αυτές οι πρώτες δεκατρείς, [α'] ως και [ιγ'], αρχίζουν με τη λέξη: "Ζουλάπιον...", ενώ οι επόμενες εννέα, [ιδ'] ως και [κβ'], εισηγούνται ως: "Ζεμάτιον..." και ακολουθούν η [κγ'] και [κζ'] ως "Ζέσεις και φλεγμονὰς και ἐρυσίπελα...", η [κδ'] ως "Ζόφωσιν ὀφθαλμῶν..." και τέλος οι [κε'], [κστ'] και κη'] ως "Ζωμὸς ὑπακτικὸς κοιλίας". Ο κώδικας Paris gr.2237 περιλαμβάνει αριθμημένες, δύο συνταγές λιγότερες, αλλά στην πραγματικότητα, αυτές που υπολοίπονται καταγράφονται, με την παρατήρηση ότι μετά τη συνταγή [ιστ'], ακολουθεί άλλο κεφάλαιο με τίτλο: "περί Ζεματίων καθαρτικῶν", μολονότι δεν ανακόπτεται η προηγούμενη αρίθμηση.

3.5.7. Στοιχείον Ἡτα

Το προσίμιο του «Στοιχείου Ἡτα» είναι το εξής: "Τὴν τοῦ ζ' πραγματίαν δι' ἐξιόντες, τὴν ἐπὶ τοῦ η' /χωρίσωμεν σύστασιν· συνάγοντες, ἐπὶ τὴν ἐπὶ / τοῦ αὐτοῦ στοιχείου, θεραπείαν· τὰ τε ἥπατι/κᾶ καὶ ἡμικρανικᾶ, παντοῖα βοηθήματα· καὶ / δὴ πρῶτον ἀρχὴν εἶπωμεν περὶ ἥπατικῶν ἐπιθεμμάτων· ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον ἐπιθεμα, / πάνυ θαυμαστὸν· πρὸς τὰς ψυχρὰς διαθέσεις καὶ ἐμφράξεις τοῦ ἥπατος· ἔχει:-"

Περιέχει ένα κεφάλαιο:

- «περί Ἡπατικῶν σκευασιῶν» με κδ' [24] συνταγές. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο αποτελείται από συνταγές με τίτλο: από την [α'] ως την [ζ'] ως "Ἡπατικόν...", η [η'] ως "Ἡδυχρῶον μάγματος...", και από την [ι'] ως και την [κδ'] ως "Ἡμικρανίου...". Ο κώδικας Paris gr.2237 αριθμεί μόνο [θ'] συνταγές. Όλες οι "ημικρανικές" συνταγές αναφέρονται στη [θ'].

3.5.8. Στοιχείον Θῆτα

Το προσίμιο του «Στοιχείου Θῆτα» είναι το εξής: "Τὴν τοῦ η' πραγματίαν διαδραμοῦντες· ἐν συν/τόμῳ· εὐθυδρομῶς ἐπὶ τὴν τοῦ θ' πραγματίαν· χωρήσαντες· καὶ συνάγαγῶντες τὰ τοῦτων· / φερονύμως ἱστορίας, πρὸς ἐθήκαμεν τοῖς σπου/δαίοις· τέρψιν ἡδίστην· ἐν οἷς προστέτακται, ἢ τῶν / θυμιαμάτων σύνθεσις· καὶ προπάντων, ἄξιον ἡγησάμην, προτεῦειν τῆς πραγματίας, τὴν τῶν κυφίων, σύνθεσίν τε καὶ φύσιν:-"

Περιέχει δύο κεφάλαια:

- «περί Θυμιαμάτων» με ιη' [18] συνταγές. Στον κώδικα Paris gr.2243 περιλαμβάνονται [ιη'] συνταγές, όλες εισηγούμενες με τη λέξη: "Θυμίαμα...", ενώ στον κώδικα Paris gr.2237 αναφέρεται επιπρόσθετα άλλη μία.

- «περί Θηριακῶν ἀντιδότων σκευασία» με ι' [10] συνταγές, οι οποίες εισηγούνται όλες με τη λέξη: "Θηριακή...", ενώ στον κώδικα Paris gr.2237 αναφέρονται επιπρόσθετα άλλες δύο.

3.5.9. Στοιχείον Ἰῶτα

Το προσοίμιο του «Στοιχείου Ἰῶτα» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ θ’ πραγματίαν δι’ ἐξελεθῶντες εὖ μάλα/ δεῦρω καὶ ἐπὶ τὸ ἰῶτα ἤδη ἐσπεύσαμεν ἀνιχνεύωντες· εἴ που τοῦτο ἐφ’ ὀρμῶσαι δυνηθῶ/μεν· τὰς φερωνύμως αὐτῶ ἀγωγᾶς· εὐρῶντες/ δὲ αὐτῶ πρῶτην καὶ μεγίστην· καὶ σωτηριώδη θε/ραπειᾶν· εἴ τις ἀπὸ τοῦ ἰῶτα λαμβάνει τὴν ὀνομασίαν· λέγω δὴ, ἱερᾶν τὴν λογαδίου τοῦ με/μφίτου· ταῦτην ἐταξάμεν ἀρχὴν, τῆς τοῦ ἰῶτα πραγματίας· καὶ δια τοῦτο, δεδήλωται / ἐνταῦθα, σαφέστερον :- “

Αποτελείται ἀπὸ ἓνα κεφάλαιο:

- «περὶ Ἱερῶν σκευασιῶν» με λζ’ [37] συνταγές. Ἀπ’ αὐτές, οἱ: ἀπό [α’] ὡς καὶ [κε’] καὶ [λδ’] ὡς καὶ [λζ’] εἰσηγούνται με τὴ λέξη “Ἱερᾶ...” , ἐνῶ ἡ [κστ’] ὡς “Ἱρίνου σκευασία...”, ἡ [κζ’] “Ἱερῶν ἀντιδότων”, οἱ [κη’], [κθ’] καὶ [λ’] ὡς “Ἱκτερικόν...”, καὶ τέλος οἱ [λβ’] καὶ [λγ’] ὡς “Ἱσχοίου..”. Στον κώδικα Paris gr.2237 ἀριθμούνται κγ’ συνταγές, μολονότι ἀναφέρονται 37.

3.5.10. Στοιχείον Κάππα

Το προσοίμιο του «Στοιχείου Κάππα» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ ἰῶτα πραγματίαν· ἐν συντόμῳ διαδρα/μῶντες· πρὸς πλατύτερα διήγηματα· ἤδι/στα ἐπὶ τὴν τοῦ κ’ στοιχείου ἱστορίαν χωρήσαντες· καὶ συναγαγόντας πλείστας δυνάμεις· ἔτιον ἐστὶν / πρὸς στραγουρίαν· ἐξ αὐτοῦ, κέκτεινται τοῦ στοι/χειού·ταῦτα πρὸς ἐθήκαμεν, τοῖς φιλομαθέ/σι· καὶ ἐν πρῶτοις μὲν, τὴν περὶ ὀφθαλμῶν σω/τηρίαν ἐτάξαμεν, κολλουρίων ὀφθαλμικῶν συνθέσεις· καὶ κεφαλικῶν βοήθημάτων· καὶ πρῶ/των μὲν, πάντων περὶ τέτακται· κολλουρίον / καλοῦμενον ὀρια· μανίθωνος λεγωμένη:- “

Περιέχει ἐννέα κεφάλαια:

- «περὶ Κολλουρίων» με πζ’ [87] συνταγές⁹³. Περιλαμβάνει [πζ’] συνταγές, ἐκ τῶν ὁποίων ὅλες, πλην τῆς τελευταίας, εἰσάγονται με τὴ λέξη: “Κολλούριον...”, ἡ δε τελευταία με τὴ λέξη “Υδατος ὀφθαλμικοῦ σκευασία...”. Ὁ κώδικας Paris gr.2237 περιλαμβάνει [πβ’] συνταγές, εἰσηγμένες ὅλες ὡς “Κολλύριον...”⁹⁴.

⁹³ Ὁ κώδικας 2238 περιλαμβάνει πζ’ συνταγές που ἔχουν ὡς ἐπίτιτλο: «σκευασία τῶν ὀφθαλμικῶν κολλουρίων»

⁹⁴ Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι στὸν κώδικα 2237 ἡ λέξη «Κολλύριον» εἶναι ἐτσι γραμμένη, ὅπου τὰ δύο λ βρίσκονται πᾶν ἀπὸ τὰ γράμματα ο καὶ υ, ἐνῶ ἀκολουθεῖ ἡ κατάληξη -ριον. Τὸ δε Κ εἶναι ἀρχίγραμμα. Εἶναι βέβαιο ὅτι ἀπὸ σύγχυση τοῦ πρῶτου ἀντιγραφέα που ἐπεξεργάστηκε καὶ ἔδωσε τὴν τελικὴ μορφή στο «Δυναμερόν», ἀντὶ νὰ ἀντιγραφεῖ ἡ λέξη ὡς Κολλύριον, καταγράφηκε ὡς Κολλούριον, μολονότι δὲν ὑπάρχει πουθενά ἓνα δεῦτερο ο. Ἐτσι αὐτὸ τὸ λάθος βρῖσκεται σὲ ὅλους τοὺς σωζόμενους κώδικες.

- «περί Κρανιακῶν πασμάτων» με ιε' [16] συνταγές. Όλες οι συνταγές εισηγούνται με τη λέξη: "Κρανίου πάσματα...", ενώ στον κώδικα Paris gr.2237 αριθμούνται [θ'] συνταγές, μολονότι καταγράφονται 16.

- «περί Καθαρικῶν διὰ χρυσμάτων» με δ' [4] συνταγές⁹⁵. Εδώ τρεις συνταγές, η α', γ' και δ' εισηγούνται με τη φράση λέξη: "Καθαρικὸν ἐπομφάλιον...", ενώ μόνο η β' αναφέρεται ως "Καθαρικὸν διάχρισμα...".

Στον κώδικα Paris gr.2237 υπάρχει μόνο ένα κεφάλαιο για τα «περὶ τῶν Καθαρικῶν», με ρ' συνταγές. Σ' αυτό εμπεριέχονται τα κεφάλαια: «περὶ δια Χρυσμάτων», «περὶ Καταπλασμάτων και Καθαρικῶν ὑδραγῶγων», «περὶ Καθαρικῶν ελιγμάτων», «περὶ Κατάπλασμάτων».

- «περί Καθαρικῶν ὑδραγῶγων» με μγ' [43] συνταγές. Απ' αυτές, οι: α' ως και κ' εισηγούνται με τη λέξη "Καθαρικὸν...". Οι ἑξὶ ἐπόμενες, ἀπὸ τὴν κβ' ως τὴν κζ' και οι λα' και λβ' τιτλοφορούνται ως "Κηδωνάτον...". Οι συνταγές ἀπὸ τὴν κη' ως και τὴν λ' εισηγούνται ως "Κατασκευή...", ενώ τέλος ἀπὸ τὴν λγ' ως και τὴν μγ' ως "Κονδύτον...".

- «περί Καθαρικῶν ελιγμάτων» με κα' [21] συνταγές. Απ' αυτές, οι πρώτες ἑντεκα, οι α' ως και ια' εισηγούνται με τη λέξη "Καθαρικὸν ἔλιγμα...", οι ἐπόμενες πέντε, ἀπὸ ιβ' ως και ιστ', ως "Καθαρικὸν ὑδράγωγον...", ενώ οι τελευταίες πέντε ιζ' ως και κα' αναφέρονται ως "Καθαρικὸν διὰ ἀλόης", "Καθαρικὸν διὰ πεπερέου", "Καθαρικὸν διὰ κυμίνου", "Καθαρικὸν κεφαλῆς ἔρινου", "Καθαρικὸν κόλπων ρυπαρῶν".

- «περί Κατάπλασμάτων» με ια' [11] συνταγές.

Στον κώδικα Paris gr.2237 αποτελεί ξεχωριστό κεφάλαιο, αμέσως μετά εκείνου των «περὶ τῶν Καθαρικῶν» (πα'), το «περὶ τῶν Καταπλασμάτων» (ζα'), το «περὶ τῶν Καθαρικῶν δειγμάτων» (ρ'). Η ἀρίθμηση ὁλων των συνταγῶν εἶναι συνεχόμενη.

- «περί Κηρωτῶν σκευασιῶν» με θ' [9] συνταγές, όπου όλες οι συνταγές εισηγούνται με τη λέξη «Κηρωτή...».

- «περί Κωλικῶν κατὰ πλασμάτων» με κε' [25] συνταγές. Στον κώδικα Paris gr.2237 το συγκεκριμένο κεφάλαιο καλεῖται ἀπλά «περὶ Κωλικοῖς» (ζ'). Αμέσως μετά αναφέρονται και τα ἐξῆς κεφάλαια: «περὶ τῶν Κυφέων» (δ'), «περὶ τῶν Κυδωνάτων σκευασία» (ιζ') και «περὶ τῆς Κεφαλαλγίας» (ι').

⁹⁵ Ο κώδικας 2238 περιλαμβάνει δ' συνταγές. Εδώ προτιμάται η γραφή χρυσμάτων. Στο τέλος του κεφαλαίου αναφέρεται: +Τέλος τῶν ἐπομφάλιον καὶ ἔδρικῶν καθαρικῶν

- «περὶ Κοκκίων» με ρλη' [138] συνταγές. Όλες οι συνταγές εισηγούνται με τη λέξη: “Κοκκία...”, πλην της οζ' που καλείται: “Κατὰ πότια...”. Στο κώδικα Paris gr.2237 το «περὶ τῶν Κοκκίων» (ριθ'), προηγείται εκείνο του «περὶ τῶν Κηρώτων σκευασμάτων» (θ').

3.5.11. Στοιχείον Λάμπδα

Το προοίμιο του «Στοιχείου Λάμπδα» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ κ' στοιχείου ὑπάγοριαν διεξεληθῶντες,/[ἀρίστως] δεῦρω [δεῖ] καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ λ' στοιχείου [τὴν ἀκόλουθειαν διαδραμ. τὴν θεραπείαν] διαδρομὴν/ τὴν ἀκόλουθειαν ποιήσωμεν· [καὶ τούτου τὴν πραγματίαν δηλώσωμεν πρὸς τέρψιν καὶ ἀσφάλειαν τῶν ἐντυγχανόντων ὠραῖον καὶ τερπνόν τοῖς ὀρῶσιν οἱ τοῦ στοιχείου ἐφεξῆς σύνθεσις ὧν] ἐν οἷς πρῶτον, [τὴν ὀνομασίαν λιξοπυρέτου ποιουῦμεν:-] /ἐστὶν· λιξοπύρετον, ἢ ἀμβροσία:- “

Περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Λιξοπυρέτων» με κγ' [23] συνταγές. Μόλις οι τέσσερις εισηγούνται με τη λέξη “Λιξοπύρετον...”, [α'] ως και [δ'], ενώ οι λοιπές τιτλοφορούνται ως “Λιχινικόν...”, [ε'] ως και [κβ'], η δε τελευταία [κγ'] ως “Λιθιοῦντων ποτὸς...”. Στον κώδικα Paris gr.2237 το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελείται από δύο κεφάλαια: «περὶ Λιξοπυρέτων» (δ') και «περὶ Λιχίνων» (η').

3.5.12. Στοιχείον Μῦ

Το προοίμιο του «Στοιχείου Μῦ» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ λ' στοιχείου· συντόμως διεξεληθόντες/ [πραγματίαν, δεῦρω καὶ] ἐπὶ τὴν τοῦ μ' στοιχείου / καταλαβῶντες, τὴν τοῦτου ἐξήγησιν τῶν / θεραπιῶν ποιήσωμεθα· [διαδρομὴν/ ὧν πρῶτον ἐστὶν / κεφάλαιον]:“

Περιέχει ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Μαρκιάτων σκευασιῶν» με κε' [25] συνταγές⁹⁶. Μόνο η πρώτη συνταγή φέρει τον τίτλο “Μαρκιάτου σκευασία”. Η αμέσως επόμενη, η [β'], καλείται “Μασουφίου ἰνδικοῦ σκευασία”. Ακολουθούν δεκαπέντε, από [γ'] ως και [ιζ'] εισηγούμενες ως “Μάλαγμα...”, εν συνεχεία διαβάζουμε την [ιη'] “Μυρτίτου σκευασία”, τις [ιθ'], [κβ'], [κγ'], [κδ'] και [κε'] “Μύρον ... σκευασία”, την [κ'] “Μέδου ἔψησις”, την [κα'] “Μήλων σκευασία”. Και ο κώδικας Paris gr.2237 αναφέρει τις ίδιες συνταγές και την ίδια αρίθμηση.

⁹⁶ Στον κώδικα 2238 το συγκεκριμένο κεφάλαιο τιτλοφορείται ως: σκευασία μαρκιάτου, μαλαγμάτων και μύρων

3.5.13. Στοιχείον Νῦ

Το προοίμιο του «Στοιχείου Νῦ» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ μ’ πραγματίαν, καλῶς διεξεληθῶντες,/ δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ ν’ στοιχείου, σεμνῶς ἀρχὴν / ποιησόμεθα ὧν πρῶτον τῶν κεφαλέων, ἢ / τοῦ νάρδου μύρου σκευασία ἐστὶν δὲ δόκιμος ἔχει: - “.

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Νάρδου σκευασιῶν» με **ιδ’** [14] συνταγές. Οι πρώτες πέντε συνταγές φέρουν τον τίτλο: “Νάρδου σκευασία”. Οι αμέσως επόμενες, από την [στ’] ως και την [θ’], καλούνται: “Νεφρῶν...” ἢ “Νεφρητικοῖς...”. Ακολουθεῖ ἡ [ι’] εισηγμένη ως “Νεῦρου τρωθέντος...”, ἐν συνεχείᾳ διαβάζουμε τις [ια’] καὶ [ιβ’] ως “Νομὰς πᾶσας διάθσεις...”, καὶ τέλος τις [ιγ’] καὶ [ιδ’] “Νήτρον, ...”. Στον κώδικα Paris gr.2237 το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελείται ἀπὸ τὰ εξῆς τρία κεφάλαια: «περὶ Νάρδου» (ε’), «περὶ Νεφρῶν» (δ’), «περὶ Νεύρων» (ε’).

3.5.14. Στοιχείον Ξῖ

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ξῖ» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ ν’ στοιχείου τὴν ἐξηγήσιν τῆς θεραπείας αὐτοῦ τρανῶς διαδραμῶντες· δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ μετ’ αὐτοῦ στοιχείου τοῦ ξ’ τὰς αὐτοῦ δημηγορίας,/ τῶν ἐξηγήσεων τ’ αὐτοῦ, δημηγορίσωμεν ἀόκνως / ἐν αἷς περὶ ξηρίων πασῶν σκευασιῶν, βούλεται ἢ/μᾶς διδάξαι, ὁ μυσταγωγὸς ἡμῶν· ἐστὶν δὲ πρῶτην / ἐϋρεσις τῆς θεραπείας ξηρίου τοῦ ἀνθηροῦ· ποι/οῦν θαυμαστῶς, πρὸς τε αἰμορραγείας, καὶ ὑπὲρ / καὶ τὰ ἐν στόματι πάντα ἔχει: - “

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Ξηρίων σκευασιῶν» με **ρμβ’** [143] συνταγές. Απ’ αυτές, μόνο οι εξῆς, δὲν τιτλοφοροῦνται ως “Ξήριον...”: ἡ ν’ ως “Ξῆφος...”, ἡ οε’ ως “Ξηραντικὸν πᾶσμα”, καὶ οἱ: **μη’**, **μθ’** καὶ **να’** ως “Ξηρόμυρον...”. Ο κώδικας Paris gr.2237 ἀριθμεῖ [ρια’] συνταγές.

3.5.15. Στοιχείον Ὅμικρον

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ὅμικρον» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ ξ’ πραγματίαν καλῶς διεξεληθῶντες,/δεῦρο καὶ ἐπὶ τὴν τὸ ο’ στοιχείου παραγενάμε/νοι, τὴν πρόσηγορίαν ποιησόμεθα· ὅπως /ἐρευνησόμεν, τὴν τοῦτου ἐρμηνίαν καὶ θε/ραπείαν· πρὸς τέρψιν καὶ ἐμφάνειαν, τῶν ἐν τυ/γχανόντων ὧν ἐν πρῶτο κεφαλαίῳ, περὶ / ὄξυμέλιτος καθαρτικοῦ σκευασία, ἐξηγησόμεθα φιλοκάλως καὶ σαφέστατα: - “.

Περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο:

- «περι Όξυμέλιτος σκευασιῶν» με ρζ' [97] συνταγές. Από τις 97 συνταγές, μόνο οι πρώτες είκοσι φέρουν τη λέξη "Όξυμέλιτος...". Οι υπόλοιπες εισηγούνται με τις εξής έννοιες-λέξεις: οι [κβ'], [κγ'], [κδ'], [κε'], [κστ'], [κη'] ως "'Όξυπόριον...", οι [κθ'] ως και [μβ'] ως "Όϊνον...", οι [κζ'], [μζ'], [μη'] ως "Όύλα...", οι [ν'] ως και [πα'] ως "Όδόντων...", ενώ οι υπόλοιπες εισάγονται με διάφορα ονόματα. Στον κώδικα Paris gr.2237 το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελείται από τα εξής κεφάλαια: «περι Όξυμέλιτος» (νβ'), «περι Ουλῶν» (λστ'), «περι τῶν Όξυποριῶν» (ιη'), «περι τῶν Όξυπόριων/περι Όστέου καταπότια» (κγ').

3.5.16. Στοιχείον Πι

Το προοίμιο του «Στοιχείου Πι» είναι το εξής: "Τὴν τοῦ ὀ' στοιχείου πραγματίαν διέξησαντες / δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ π' στοιχείου παρὰ γενά/μενοι, τὰς ἐξηγήσεις πᾶσας· καὶ δημηγορίας / τῶν θεραπιῶν τοῦτου, τὰς προσηγορίας / ποιήσωμεθα· ὡς πασῶν τῶν στοιχειῶν· / ἐν αἷς κατ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου στοιχείου τοῦ π' / τὴν προσηγορίαν, περὶ συλλήψεως πεσῶν, δημηγορίαν ποιουμένων· ἐπειδὴ καὶ κατ' ἐκεῖ/νων τὸν καιρὸν· μέγας καὶ κατὰ πολλὸν περι/βλεπτος ἄναξ· ὁ καὶ ἐπ' ὀνομαζόμενος, εἰ μι/θριδάτης· ἐπιστολὴν πέμψας, πρὸς τὸν ἐλλή/νων ἄνακτα, δηλοῦνται κανταῦτα· καὶ τὰ /τῆς ἐπιστολῆς γράμματα, ἔχοντα οὕτως·- / πει δῆσε ὀρῶμεν σπεῦδοντα τὴν αἰτίαν κατά/νοεῖσαι τί ἐστὶν· διὸ συμβέβει· μηδὲν δύνασθαι / τεκεῖν τὴν ἀδελφὴν, τῶν ἄλλων· αὐτῆ, τῶν κατὰ / τὸ σῶμα· κατατρόπν ὑπαρχόντων· τῶν ἐφι/λοτιμήθημεν, διατάγματος· πάντας παρὰ/τάξασθαι τοῖς τῆς οἰκουμένης ἰητροῖς· καὶ τοῖς / πάντων ἀξιολογοτάτοις τὴν πείραν λαβόν/ντες ἀπεστάλκαμεν, σὺν τῇ δυνάμει· εἰ τις ἐ/στίν, πρακτικωτάτη καὶ σφόδρα ἡμῖν ἐπὶ τυ/χεῖς· μόνον βασιλεισῶν δοκιμασθῆσαν· ἐξ αὐ/τῆν, τὴν τοιαύτην τοῦ πεσσοῦ δύναμιν· πρῶ/τον ὁ αὐτὸς βασιλεὺς, ὁ εἰρημένος ἄνωθεν· εἰμι/θριδάτης· λαβῶν τὴν γραφὴν αὐτοῦ· ἦν παρὰ/των ἰατρῶν ἐχρήσατο· λέγων οὕτως, τὰ τῆς ἐ/πιστολῆς· ὅτι γυναικα, οἷαν θέλει· κανετῶν ξ' ἦν /καὶ μὴ βλέπουσαν κατὰ μήνια, ποιήσει καθαί/ρεσθαι· / ἵνα συλλάβει παρὰ χρῆμα, ἐπὶ τῆς τοιαύτης δωρεᾶς καὶ ἐνεργείας· ἔχει δὲ οὕτως·- "

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περι Πεσῶν» με ρπζ' [189] συνταγές. Οι πρώτες [με'] συνταγές φέρουν τον τίτλο "Πεσῶς...". Ακολουθούν 25, από [μστ'] ως και [ξθ'] με την εισηγητική λέξη: "Πρόπομα...", άλλες 18, από την [ο'] ως και την [πη'] που εισάγονται ως: "Πρὸς ἄλωπεκίαν", και όλες οι υπόλοιπες, από την [πθ'] ως και την [ρπζ'] συνταγή ως: "Πρὸς...", με διάφορες ασθένειες, παθήσεις ή εφαρμογές. Στον κώδικα Paris gr.2237 το συγκεκριμένο στοιχείο αποτελείται από τα εξής κεφάλαια: "περι Πεσῶν" (λβ'), "περι Προπόματος" (κγ'), "περι Ἄλωπεκίας" (ρι'), «περι Πυριῶν» (ε').

3.5.17. Στοιχείον Ῥῶ

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ῥῶ» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ π' πραγματίαν· διέξελθόντες ἀρίστως / δεύρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ ρ' στοιχείου συγχωρήσω/μεν· καὶ τοῦτου τὴν πραγματείαν δηλώσωμεν / πρὸς τέρψιν καὶ ἀσφάλειαν, τῶν ἐντυγχα/νόντων· ὠραῖον γὰρ καὶ τερπνὸν τοῖς ὀρώσιν, / ἢ τῶν στοιχείων ἐφέξης σύνθεσις· ὧν ἐν πρῶ/τοις περὶ τοῦ ῥοδομέλιτος τὴν σκευασίαν /καὶ θεραπείαν· τὸ τοίνυν ῥοδόμελι, δυ/νάμεως ἐστὶν ἀρμόζουσης· εἰς φλεγμονὴν στόματος· ἐν τε τοῖς οὐλοῖς· καὶ παρ'ίσθμιοις· /ἐξ ἐπίρροης, θερμοῦ ρεῦματος, διάκρα/τοῦμενον, ἐν τῷ στόματι, καὶ ἀναγαγαρι/ζόμενον· διδόμεν δὲ αὐτὸ, καὶ τοῖς ἐκκε/ομένης τὴν γαστέρα· καὶ διψῶσιν διὰ ξηρό/τηταν χολῆς· χολαγώγου τινὸς χυμοῦ περὶ / ουσίαν· καὶ χολοδῶν ρευμάτων πρὸ ἔμμε/σάντων· δηλον ὅτι, τῶν πασχόντων δίδοται· καὶ σὺν χρισμῶ τοῖς πυρέττουσιν, μετὰ / ὕδατος· ἔδει τῆς φλογός· καὶ ἀκμῆς τοῦ/πυρετοῦ μετὰ ἐφεστηκυῖας· πολλάκις γὰρ/ τὸ ροδόμελι, ὡς αὐτως καὶ τὸ ὑδρορωσά/τον· διδόμενον δαψιλέστερον, ἐν τῷ προ/ήκοντι καιρῷ, ἤρκεσε· χωρὶς ἄλλου τινὸς / σβέσαι, τὴν τοῦ πυρέττοντος δυσκρασίαν· / καὶ κατάρηξιν καὶ ὑπαγωγὴν τῶν δρυμαί/ων χυμῶν· εἰς γαστέρα ὑπελθῶν· ὧν πρῶ/τον κεφάλαιον ἐστὶν ἐν τῷ τοιοῦτω στοιχείῳ, τόδε:- “

Αποτελεῖται ἀπὸ ἓνα κεφάλαιον:

- «περὶ Ῥοδομέλιτος σκευασιῶν», με ι' [10] συνταγές. Ὅλες οἱ συνταγές ἀναφέρονται στα ῥόδα, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο [α'], [δ'] τιτλοφοροῦνται “Ῥοδομέλιτος..”, καὶ δύο ὡς “Ῥοδοζουλαπίου...”, κ.α. Στον κώδικα Paris gr.2237 ὑπάρχει μία ἐπιπλέον, ἡ [ια'], ἡ ὁποία ὀνομάζεται “Ῥοδόμηλου σκευασία”.

3.5.18. Στοιχείον Σίγμα

Το προοίμιο του «Στοιχείου Σίγμα» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ ρ' λέξεως· πραγματείαν συστησάμενοι προ/ήγοριαν· ἐπὶ τὴν τοῦ σ' στοιχείου, χωρήσωμεν / σύνστασιν· σὺνάγοντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, ἅπασαν / θεραπείαν· δι' αὐτοῦ α' τῆς ὀνομασίας τὴν / ἀρχὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου λαμβάνουσαν· ἐ/ναῖς δὲ α', περὶ σατηριακῶν καὶ ἐντατικῶν· τὴν ἀρχὴν τῶν βοθημάτων ποιήσωμεν:-“

Αποτελεῖται ἀπὸ ἓνα κεφάλαιον:

- τὸ «περὶ Σατηριακῶν ἐντατικῶν», με ιδ' [14] συνταγές. Στον κώδικα Paris gr.2237 τὸ συγκεκριμένο στοιχείον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κεφάλαια: “περὶ Σατηριακῶν ἐντατικῶν” (ἦ') καὶ “περὶ Σάπων” (ζ'), ἔχοντας ἐναντι τοῦ κώδικα Paris gr.2243 μία συνταγὴ παραπάνω.

3.5.19. Στοιχείον Ταῦ

Το προσοίμιο του «**Στοιχείου Ταῦ**» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ σ’ πραγματίαν· ἐν συντόμου, λόγου/ διαδραμοῦντες εὐθυδρομῶς· δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ τ’ στοιχείου τὴν πραγματίαν/ χωρήσωμεν· καὶ συναγαγόντες τὰ τοῦτων/ δημηγοροῦμενα περὶ θεραπειῶν· προθύ/μωσ τοῖς φιλομαθέσι καὶ σπουδαίοις, ἐκ/θέμεθα· πρὸς τέρψιν ἡδίστην. Ἐν εἰς προ/τέτακται, ἢ τῶν τροχίσκων σύνθεσις/ καὶ πρὸ πάντων, ἄξιον ἐστὶν ἠγήσασθαι / προτεῦειν τῆς θεραπείας, γνῶσιν δηλῶ/σαι τί ἐστὶν τροχίσκος· καὶ κατὰ τί, εἴρητο τροχίσκος· καὶ ὁ σαχὸς, ὀνομάζεται τροχίσκος. Τροχίσκος γὰρ ὀνόμασται, ἀπὸ τοῦ σχήματος·εἶδη δὲ αὐτῶν, τρία· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, εἰσὶν πότιμοι· οἱ δὲ, ἐνετικοῖ· οἱ δὲ, κατάχρηστοι καὶ τῶν μὲν οὖν ποτίμων, οἱ μὲν εἰσὶν· ἐπὶ σχετικοῖ κοιλίας· ἢ αἵματος· ἢ ἄλλης τινός, ῥύσεως· τοῦ ψύχειν· ἢ στύφειν/ ἢ παρεμπᾶσιν· ἢ ξηραίνειν, ἔτι ἔχοντος.”

Αποτελεῖται ἀπὸ ἓνα κεφάλαιο:

- «**περὶ Τροχίσκων**» με ρνθ’ [163] συνταγές. Ὅλες οἱ συνταγές εισηγούνται με τὴ λέξη: “**Τροχίσκος...**” πλην τῶν [μδ’] καὶ [με’] που ἡ μὲν ἀποκαλεῖται “**Τῆς πολυειδοῖς, σφραγίδος, σκευασία**” καὶ ἡ δε: “**Τοῦ κροκομάγματος σκευασία...**”. Ὁ κώδικας Paris gr.2237 ἔχει ἀριθμημένες [ρν’] συνταγές.

3.5.20. Στοιχείον Ὑψιλον

Το προσοίμιο του «**Στοιχείου Ὑψιλον**» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ τ’ στοιχείου προσηγορίαν διέξελεφόν/τες ἀρίστως· δεῦρω καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ υ’ στοιχείου, καταλαβόντες στοιχείωσιν· ὡς πλήστας/τᾶς δυνάμεις ἐν ταυτῶ εὐρῶντες· ἐναῖς/ πρῶτον· τὴν προσηγορίαν ἐξ αὐτοῦ μεμα/θήκαμεν· καὶ ταῦτας συνάγαόντες τᾶς / δημηγορίας, δήλας κατεστήκαμεν τοῖς φιλομαθέσι· πρὸς τέρψιν καὶ ἡδύτηταν, / τῆς στοιχειώσεως· ἐναῖς πρῶτον τὴν τῶν ὑπογλωττίων πραγματίαν, δηλώσωμεν ἐ/νέργειαν· ἠγουν ἀρχὴ, τῶν ὑπογλωττίων:- ”

Αποτελεῖται ἀπὸ τρία κεφάλαια:

- «**περὶ Ὑπογλωττίων**», με λστ’ [36] συνταγές. Ἀπὸ τις 36 [λζ’] συνταγές, οἱ πρῶτες εἴκοσι [α’] ὡς καὶ [κ’] καθὼς καὶ οἱ [λβ’], [λγ’], [λδ’] εισηγούνται με τὴ λέξη “**Ὑπόγλωττία**”, οἱ [κα’], [κβ’], [κγ’], [κζ’] καὶ [λζ’] ὡς “**Ὑδωρ**”, οἱ [κζ’], [κη’] καὶ [λ’] ὡς “**Ὑδρομήλου...**”, καὶ οἱ υπόλοιπες ὡς εξής: [κδ’] “**Ὑπήλατον...**”, [κε’] “**Ὑδατος σκευασία**”, [λα’] “**Ὑπὸ μυρτήτου σκευασία**”, [λε’] “**Ὑπὲρ ἀμβλυωπίας...**”.
- «**περὶ Ὑπνοτικῶν ἐπιθεμάτων**» με ιβ’ [12] συνταγές, ὅπου ὅλες οἱ συνταγές, [α’] ὡς καὶ [ιβ’], εισηγούνται με τὴ λέξη “**Ὑπνοτικόν...**”.

- «περί Ὑδάτων διαφόρων» με λβ' [32] συνταγές. Από τις 32 [λβ'] συνταγές, οι 16, από [δ'] ως και [ιη'] καθώς και οι [κθ'], [λ'], εισηγούνται με τη λέξη "Υδράγωγον", οι [α'], [β'], [γ'], ως "Υδωρ", οι [ιθ'], [κ'], [κα'], [κβ'] ως "Υστερικᾶς...", οι [κγ'], [κε'], [κζ'], [κζ'], [κη'], ως "Υδροπικόν", οι [λα'] και [λβ'] ως "Υπήλατον...", και τέλος η [κδ'] ως "Υδερικοῖς...".

Ο κώδικας Paris gr.2237 αναφέρει στο "περί Ὑπογλωττίων" (ιη') συνταγές, στο "περί Ὑδάτων διαφόρων" (λγ') συνταγές και στο "περί Ὑπνοτικῶν" (στ') συνταγές. Στον συγκεκριμένο κώδικα η τομή μεταξύ του πρώτου και του δευτέρου κεφαλαίου γίνεται με την [κ'] συνταγή. Το κεφάλαιο "περί Ὑδάτων διαφόρων", αρχίζει με την [κα'] συνταγή, του Paris gr.2243, που είναι η (α') συνταγή του Paris gr.2237 και η [α'] συνταγή του "περί Ὑδάτων διαφόρων" του Paris gr.2243 αντιστοιχεί στην (ι') συνταγή του Paris gr.2237.

3.5.21. Στοιχειῶν Φῖ

Το προοίμιο του «Στοιχείου Φῖ» είναι το εξής: "Τὴν τοῦ υ' στοιχείου τὴν πραγματίαν· διέξελε/θῶντες ἀρίστως, δεῦρω δὴ καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ φ' / στοιχείου προδσηγορίαν· σπεύσαντες ἀνιχνεύ/σωμεν ἀκριβῶς· εἶ που τοῦτο, ἐφόρμῶσαι/ δυνηθῶμεν· τὰς φερονύμως αὐτῶ ἀγωγᾶς / εὐρόντες, δὴλα τοῖς πᾶσιν αὐτὰς ποιήσω/μεν· ὡς ἐνάρομοσάμενοι τὰς ἐν ταῦτῶ φε/ρόμενας, μεθόδοις, τῶν ἐν αὐτῶ θεραπι/ῶν· ἐναῖς πρῶτον τὴν θεραπεῖαν· τὴν ἀπὸ κεφαλῆς, περὶ φθειρῶν ποιήσωμεν:-"

Αποτελεῖται ἀπὸ ἓνα κεφάλαιο:

- «περί Φθηρῶν καὶ ἐτέρων σκευασιῶν», με ιζ' [17] συνταγές. Μόλις οι δύο συνταγές τιτλοφορούνται με τη λέξη "Φθήρας τοῖς ἐν τῇ κεφαλῇ...", η [α'] και η [β'], μολονότι περιέχουν καθεμιά, πέντε συνολικά, τις [α'], [αα'], [αβ'], [αγ'], [αδ'], και [β'], [βα'], [ββ'], [βγ'], [βδ'], διαχωριζόμενες η μεν ἀπὸ τη δε, με το «...ὁμοίως...», το «...ὡς αὐτῶς...», ἢ το «...ἢ...». Ἀπὸ τις υπόλοιπες οι [γ'], [δ'], [ε'], [στ'], εισηγούνται ως "Φακοῖς...", οι [ζ'] και [η'], ως "Φοινιγμός...", οι [θ'], [ι'], [ιε'], [ιστ'], ως "Φλεγμονῶν...", οι [ιγ'], [ιδ'], ως "Φωνήν...", η [ια'] ως "Φήματα...", η [ιβ'], ως "Φλεκτένας...", και η τελευταία η [ιζ'] ως "Φούσκα λίθων θρυπτική...".

Στον κώδικα Paris gr.2237, αμέσως μετὰ το εισαγωγικό προοίμιο αριθμεῖται μία συνταγή, η (α'), η οποία ωστόσο περιλαμβάνει ἄλλες ἑξί, ὅλες ὑπὸ τον τίτλο: "Φθήρας τοῖς ἐν τῇ κεφαλῇ...", ὅπου οι ἐπόμενες, μετὰ την πρώτη, [αα'], [αβ'], [αγ'], [αδ'], [αε'], [αζ'], διαχωρίζονται ἀπὸ τη λέξη "Ἄλλη...". Ἀμέσως μετὰ ὑπάρχει κενό και ακολουθεῖ ο τίτλος: «Ἐτι τοῦ φ' στοιχείου περὶ φακοῖς καὶ νεφέλας ἐν προσώπου», που περιέχει ὅλες τις ἄλλες συνταγές, δείχνοντας ἔτσι ὅτι το συγκεκριμένο «Στοιχείον Φῖ», αποτελεῖται στον εν λόγω κώδικα, ἀπὸ δύο κεφάλαια.

3.5.22. Στοιχείον Χι

Το προοίμιο του «Στοιχείου Χι» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ φ’ πραγματίαν διαδραμῶντες ἐν / συντόμῳ εὐθυδόμῳς εὐθύς· δεῦρῳ καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ χ’ πραγματίαν χωρήσαντες· καὶ συνάγαγοντες, τὰ τοῦ φερονύμῳς, ἱστορίας /πρὸς ἐθήκαμεν τοῖς σπουδαίοις· πρὸς τέρψιν καὶ ἀσφάλιαν ἡδύστην· ἐν οἷς πρὸ τέτακται/ ἢ τῶν ἐν τοῖς χεῖλεσι παθῶν· ἐν αἷς πρὸ πάντων, ἄξιον ἡγησάμην, προτεῦειν τὴν πραγ/ματείαν· τὴν τῶν κατέρρογοντων χειλῶν:- “

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Χειλῶν κατερρόγοτων» με **ιστ’** [16] συνταγές. Απ’ αυτές, οι πέντε πρώτες, καλούνται “Χειλῶν...”, η [στ’] “Χύμεθλα...”, και από την [ζ’] ως και την [ιστ’] “Χειράδας...” Ο κώδικας Paris gr.2237 αριθμεί [ι’] συνταγές, μολονότι καταγράφονται όλες οι προλεχθείσες.

3.5.23. Στοιχείον Ψι

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ψι» είναι το εξής: “Τὴν τοῦ χ’ πραγματίαν στοιχείου διάδραμῶντες / συντόμῳς, δεῦρῳ καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ ψ’ στοιχείου πραγματίαν χωρήσαντες, καὶ συνάγαγοντες/ τὰ τοῦ φερονύμῳς, ἱστορίας, πρὸς ἐθήκα/μεν τοῖς σπουδαίοις· πρὸς τέρψιν καὶ ἀσφά/λειαν ἡδύστην· ἐν οἷς πρὸ τέτακται, ἢ τῶν/ ἐν τοῖς ψώρας παθῶν, θεραπείᾳ· ἐν αἷς πρὸ / πάντων, ἄξιον ἡγησάμην· προτεῦειν τὴν πραγ/ματίαν·, ψωρῶν παθημάτων:-“

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Ψώρας ἀλημμάτων» με **ιδ’** [15] συνταγές. Αν εξαιρέσει κανείς τις συνταγές [ια’] ως και [ιγ’] που αναφέρονται σε “Ψίλοις...”, οι υπόλοιπες συνταγές αναφέρονται στην καταπολέμηση της “Ψώρας...”

3.5.24. Στοιχείον Ωμέγα

Το προοίμιο του «Στοιχείου Ωμέγα» είναι το εξής: “Ἐπιδείπερ εὐθηδρόμῳς τὴν πραγματίαν τοῦ / ψ’ στοιχείου· ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν τῶν ἐτέρων στοιχείων / διάλεξιν ὑπεξέλθειν κατηξιώθημεν· θεοῦ συν/ἐργοῦντος καὶ ἐνισχύοντος ἡμᾶς, δεῦρῳ μετὰ / τῆς πρεποῦσεις ἡμῖν θυμηδίας· καὶ ἐπὶ τὴν / τοῦ τελευταίου πασῶν τῶν στοιχείων ᾧ προς/ἡγήοριαν· ἀόκνῳς· καὶ φιλοπόνῳς, βαδῆσαι /σπουδάσωμεν· ἵνα ἀκριβῶς καὶ ἀσφαλῶς / ἀνερευνησαντες· τὰ δια τοῦ αὐτοῦ στοιχείου / ἐπόφελές καὶ πάνυ ἀναγκαῖα, τοῖς φιλομα/θέσιν καὶ σπουδαίοις, δῆλα καταστήσωμεν· πρὸς τέρψιν καὶ ἡδύτητα, τοῖς αὐτᾶ

χρομένοις· ἀσφαλῆ καὶ ἀδιστάκτω λογισμῶν ὧν/ἐν πρ[τῶ κεφαλαίῳ, τὰ διὰ τῶν ἐν τοῖς ὡσὶ παθῶν γινόμενα θεραπείαν εὐρῶν τε / τοῖς πᾶσιν δῆλα καταστήσωμεν:- “

Αποτελείται από ένα κεφάλαιο:

- «περὶ Ὠτικῶν θεραπειῶν» με κγ' [23] συνταγές. Ὅλες εισηγούνται με τη λέξη: “Ὠτικόν...”.

Τέλος, να σημειωθεί ότι στον κώδικα Paris gr.2237, μετά το «Στοιχεῖον Ὠμέγα» ακολουθεῖ κεφάλαιο με τίτλο: «*Τα παραβληθέντα ἐκ τοῦ δυναμεροῦ τοῦ αετίου ἔρινα*» (λβ'), καθώς και μια ομάδα (ιγ') συνταγῶν χωρὶς τίτλο, η οποία ωστόσο υπάρχει μόνο στο ευρετήριο χωρὶς να περιγράφεται αναλυτικά.

3.6. Διάρθρωση

Προχωρώντας σε διαπιστώσεις αναφορικά με τη διάρθρωση του έργου «Δυναμερόν» θα αθροίσουμε κδ' [24] «**Στοιχεῖα**». Αυτά χωρίζονται σε 48 κεφάλαια και τα οποία περιέχουν 2667 συνταγές, εκ των οποίων οι ,βχμγ' [2643] είναι αριθμημένες. Σε καμία εκ των έντυπων λατινικών εκδόσεων, δεν καταγράφονται τα Στοιχεῖα-ενότητες παρά μόνο τα κεφάλαια, για τα οποία, ωστόσο διατηρήθηκε η σειρά κατάταξης, ως είχε στο πρωτότυπο ελληνικό κείμενο χωρὶς να ακολουθηθεῖ η αλφαβητική σειρά της λατινικής.

3.7. Η γλώσσα

Η γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο το «**Δυναμερόν**», είναι η ελληνική, και μάλιστα η κοινή ελληνική. Σε μερικές περιπτώσεις ωστόσο παρατηρούμε και κλασική αρχαία όσο και κοινή ελληνιστική. Ακόμη βρίσκουμε και νεολογισμούς λέξεων, αλλά και κλίση προς μια απλούστερη γλώσσα που θα μπορούσε κανείς να πει, ότι είναι δημοτική ελληνική σε πρώιμη μορφή.

3.7.1. Η γραμματική

Ο κώδικας Paris gr.2243 είναι γραμμένος με ευδιάκριτη σεσουρμένη γραφή. Από άποψη γραμματικής, παρατηρούμε την χρήση όλων των τονικών συμβόλων, όπου εκτός από την οξεία και την περισπωμένη διακρίνουμε και τη βαρεία. Για το τελευταίο δε τονικό σημάδι, δεν εφαρμόζονται οι κανόνες της στίξης και της μετατροπής της σε οξεία, αλλά η βαρεία παραμένει πάντα στη τονιζόμενη λήγουσα, όταν αυτή δεν περισπάται. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και μετά από κόμμα ή τελεία, η βαρεία διατηρείται (ἔστιν δέ, ποιῆ γάρ.).

Τα πνεύματα χρησιμοποιούνται αμφότερα, όχι όμως με την ορθή τους χρήση, αλλά κατά βούληση. Έτσι ακόμη και σε ίδιες λέξεις άλλοτε τοποθετείται η ψιλή και άλλοτε η δασεία (*ἦτοι* και *ἦτοι*, *ἔως* και *ἔως*...)

Η υπογεγραμμένη δεν σημειώνεται ποτέ.

Η ορθογραφία στις περισσότερες περιπτώσεις τηρείται αλλά υπάρχουν και φορές όπου αυτή δεν εφαρμόζεται πχ. *κονδίτου* αλλά και *κωνδύτου*.

Αρκετές σύνθετες λέξεις κατά κανόνα τονίζονται δύο φορές, τόσο στο πρώτο όσο και στο δεύτερο συνθετικό. Έτσι διαβάζουμε *ἀπόζέματος* και *ἀποζέματος*, *ἀπόβεβρασμένου* και *ἀποβεβρασμένου*, *πρόλέλεκται* και *προλέλεκται*.

Συχνότατα το *ι* στη μέση της λέξης παίρνει διαλυτικά. Έτσι βρίσκουμε *λινόσπορον*, *κελτικής*, *δίκταμου* αλλά και *κοκίον*, *δαμασωνίου*, *κασίας*. Το ίδιο συμβαίνει περιστασιακά και με το *υ*. Έτσι διαβάζουμε: *πῦρέθρου*, *γλυκόριζον*, *μοσχοκάρυδον* αλλά και *ἀδυναμίαν*, *μαρουλίον*, *όξυφοίνικα*...

Σε μερικές περιπτώσεις δε δασύνεται το *ρ* στην αρχή της λέξης, (*ρίζης*, *ροδοστάγματος*, *ραίων*), ενώ σε κάποιες άλλες κατά τον αναδιπλασιασμό του, το μεν πρώτο παίρνει ψιλή το δε δεύτερο δασεία, στο μέσον της σύνθετης λέξης (*αίμορράγίας*, *καταρρόης*, *ἔρρινα*).

Τέλος, εξαιτίας του μη διαχωρισμού με κενό διάστημα μεταξύ κάποιων λέξεων, ο τονισμός μας βοηθά να τις ξεχωρίσουμε: δεῦσονμετὰ, μετὰμουσέλαιου, κ.λπ.

Γίνεται δε χρήση της άνω τελείας, κυρίως όποτε θα πρέπει να υποδειχτεί ο διαχωρισμός ενός συστατικού από ένα άλλο, ενώ στη λήξη της κάθε συνταγής σημειώνεται μετά την διπλή τελεία και η παύλα, ως ένδειξη ολοκλήρωσής της.

3.7.2. Η σύνταξη

Στο “Δυναμερόν” βρίσκουμε τόσο την παρατακτική, με τη χρήση του ασύνδετου σχήματος και των συνδέσμων, όσο και την υποτακτική σύνδεση των προτάσεων. Ακόμη παρατηρούμε ασύντακτα σχήματα και σημεία, σε τέτοιο βαθμό που σε μερικές συνταγές είναι δύσκολη η ερμηνεία του κειμένου.

3.8. Το λεξιλόγιο

Οι λέξεις που χρησιμοποιούνται είναι ελληνικές με προσθήκες κάποιων ιταλικών και ελάχιστων αραβικών. Οι μη ελληνικές, αναφέρονται, στη συντηρητική τους πλειοψηφία, σε ονόματα μπαχαρικών και λοιπών κυρίως εξωτικών φυτών ή ειδικών συστατικών των συνταγών, όπως: *μπε ἄλμπε*, *λαξατίβα*, *μπροίσκος*, *μενεγέτα*, *μπράντζε ούρσιμα*, κ.α. αλλά και προσδιορισμούς για αποχρώσεις χρωμάτων, όπως: *ἄλβε* (=το λευκό), *ρούμπιε* (=το κόκκινο). Ακόμη χρησιμοποιείται σε αρκετές συνταγές το μέτρο

βάρους σκρόπουλον⁹⁷, που είναι λατινική/ιταλική λέξη για το σιταρόκοκκο. Βέβαια σε πολλές περισσότερες χρησιμοποιείται η αντίστοιχη ελληνική.

4. Τα αντιδοτάρια

Μετά τα μέσα του 15^{ου} αι. τυπώθηκαν πολλά ιατρικά και φαρμακευτικά βιβλία. Εξέχουσα θέση τόσο για τους γιατρούς όσο και για τους φαρμακοποιούς είχαν τα “Εγχειρίδια Φαρμακοποιίας”, εκείνα δηλαδή που καθοδηγούσαν τους γιατρούς ή φαρμακοποιούς δίνοντάς τους οδηγίες για την παρασκευή και τη χρήση φαρμάκων από βότανα. Αυτά τα εγχειρίδια ονομάστηκαν “Αντιδοτάρια” μια και περιείχαν τα αντίδοτα φάρμακα των ασθενειών.

Το παλαιότερο και ίσως διασημότερο, στην Δυτική Ευρώπη, αντιδοτάριο είναι το Antidotarium Nicolai, το οποίο παρουσιάζεται, από τους ερευνητές, ως το παλαιότερο του είδους του⁹⁸, τυπώθηκε το 1471

στη Βενετία, και επανεκδόθηκε το 1476 στη Ρώμη και το 1478 στη Νάπολη της Ιταλίας⁹⁹. Η επανέκδοσή του συνεχίστηκε για αρκετά χρόνια, ακόμη και ως τις μέρες μας [Dorveaux P., (2010)]. Ωστόσο, ανάλογα με το χειρόγραφο που χρησιμοποιείται ως πηγή η εκάστοτε έκδοση περιέχει από 70 ως 150 συνταγές, όπου άλλες παραλείπονται και άλλες

⁹⁷ Το σκρόπουλον αναφέρεται ως μέτρο βάρους στις παρακάτω συνταγές: β', ι', ια', ιβ', κ', κζα', κγ', κδ', κε', λβ', λζ', λη', λθ', ξγ', ογ', οε', οζ', οο', οθ', πγ', πδ', ζ', ζα', ζβ', ζε', ζζ', ζη', ρ', ρα', ργ', ρδ', ρκε', ρκζ', ρλδ', ρλε', ρμζ', ρνε', ροθ', ρπ', ρπα', ρπε', ρζθ', σα', σβ', σγ', σστ', σί', σιβ', σιστ', σζ', σοδ', σοε', σοζ', σπδ', σζθ', τιγ', τιδ', τιζ', τκε', τκζ', τλα', τνε', τογ', τπδ', υστ', υζ', υιζ', υιη', υιθ', υλ', υογ', υπγ', υζε', υζθ', φ'.

⁹⁸ Μολονότι οι ονομασίες των συνταγών αλλά και αρκετά ονόματα φυτών είναι στα ελληνικά, αυτά αποσιωπήθηκαν, στρέφοντας την προσοχή των ερευνητών, στην αξία του περιεχομένου του έργου, μια και πρώτη φορά εμφανιζόταν στη Δυτική Ευρώπη (αντι)γραμμένο στη λατινική γλώσσα ένα αντιδοτάριο με τη μορφή φαρμακοποιίας και ταυτόχρονα ενός χρηστικού εγχειριδίου απαραίτητο στον κάθε γιατρό. Από τους μελετητές, δόθηκε μεγάλη βαρύτητα στη διαδρομή των συνταγών, στον τόπο και στον τρόπο που έγιναν οι πρώτες μεταγραφές του κειμένου, από τον Κωνσταντίνο Αφρικανό και τους μοναχούς της μονής του Σαλέρνου, που θέσπισαν και Σχολή για την εκπαίδευση και την κατάρτιση των αρχικά των νέων μοναχών γιατρών, που περιέθαλπαν ασθενείς και που σταδιακά στη συνέχεια εξελίσσονταν σε γιατρούς, αναγάγοντας και εξελίσσοντας τη Σχολή του Σαλέρνου στην πλέον ονομαστή της Ιταλίας. Ελάχιστοι ερευνητές ασχολήθηκαν με την προέλευση των συνταγών αυτών.

⁹⁹ Nicolai Alexandrini liber de compositione medicamentorum. Secundum loca, translatus e graeco in latinum a Nicolao Rhegino Calabro, ... Ingolstadii, 1541, ed. J. Agricola Ammonius, in offic. Alex. Weissenhorn.

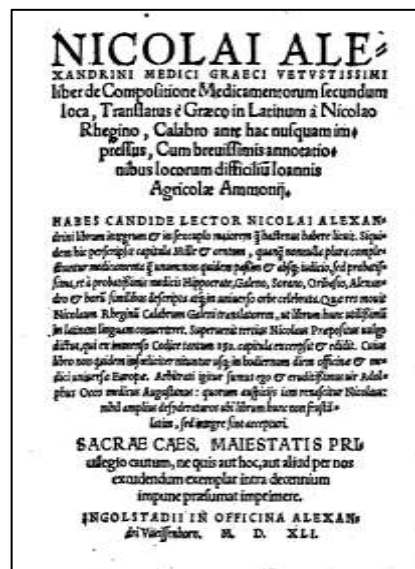
προστίθενται. Έχει δε ονομαστεί κατά καιρούς –και κάποια εγχειρίδια ακόμη και σήμερα κάνουν χρήση αυτού του όρου- ως Antidotarium “parvum” Nicolai σε αντιδιαστολή με το Antidotarium “magnus” Nicolai για το οποίο η βιβλιογραφία ως και τα μέσα του 20^{ου} αι., ανέφερε ότι περιείχε ένα πληρέστερο Αντιδοτάριο με πολύ περισσότερες συνταγές. Η πρώτη έκδοσή του περιέχει 70 συνταγές¹⁰⁰.

Ακολουθεί, στα 1491 η έκδοση του βιβλίου “Dispensarium ad aromatorios” του Νικολάου Πρεπόζιτου, το οποίο επανεκδίδεται το 1505, ενώ στα 1512 φέρει έναν εκτενέστερο τίτλο: “Dispensarium magistri Nicolai prepositi ad aromatarius nuper diligentissime recognitum: Platearius, vulgo Circa instans nuncupatus, de simplici medicina, novis excornatus additionibus”. Το όνομα του συγγραφέα, που παρεμπιπτόντως αναφέρεται και στον τίτλο του βιβλίου, στάθηκε αφορμή να προκληθεί σύγχυση στη βιβλιογραφία, για το ποιος συνέγραψε ποιο βιβλίο και αν το περιεχόμενο του ενός βιβλίου ήταν διαφορετικό του άλλου. Κι αυτό γιατί το 1541, και για μια δεκαετία, τυπώνονται συγγράμματα με παρόμοιο περιεχόμενο, τίτλο και συγγραφέα. Έτσι ξεκινά μια περίοδος παρατεταμένης σύγχυσης για την ταυτότητα και την γνησιότητα των έντυπων αντιδοταρίων.

¹⁰⁰ Οι συνταγές είναι: Aurea Alexandrina, Adrianum, Acharistum, Athanasia, Alcanalon, Antimoron, Antidotum emagogum, Blanca, Benedicta, Confectio aliptae muscatae, Confectio galliae muscatae, Confectio uere, Diacatolicon, Diamargariton, Diacameron, Diamoron, Diantos, Diasatirion, Diaprunis, Diaprassium Diaolibanum, Diarodon, Diapenidion, Diaciminum, Diacastoreum, Diacostum, Diadragantum, Diairis, Diacalamentum, Diapapaver, Diacodion, Diasene, Diacitoniten, Dialacca, Diacurcuma, Diaysopum, Diagalangu., Esdra., Electuarium ducis, Electuarium pliris arcoticon (archonticon), Elect. de succo rosarum, Elect. frigidum secundum Cophonem, Emplastrum aplancon (apostolicon), Elect. psilliticum, Empl. ceroneum, Empl. oxycroceum, Filantropos, Filonium majus, Gariofilatum., Hygia graeca, Idrotopion, (Idrocopion) olympiacum, Justinum., Katarticum imperiale, Litontripion, Metridatum, Musa enea, Micleta, Mel rosaceum, Nefrocatarticum, Oleum rosatum, Ol. mandragoratum, Ol. camomellinum, Ol. frigidissimum viride, Opopira, Oxi, Oxizaccara, Oximel, Potio St. Pauli, Paulinum antidotum, Pancristum antidotum, Pigra (Picra) Galieni, Potio muscata major, Pilulae sine quibus esse nolo, Pil. aureae, Pil. diacastoreae, Pil. arteticae, Pil. Optomerae, Pil. probatae contra fluxum ventris, Pil. de quinque generibus mirobalanorum, Pil. cinoglosae, Pil. ante et post cibum, Pil. arabicae, Pil. de elaterio, Pil. cotie (cochiaie), Pil. foetidae, Pil. de fumo terrae, Quadrumeron, Rosata novella, Rubea trociscata, Requies magna, Rodozaccara, Zucharum violatum, Sotira magna, Stomaton, Stomaton frigidum et calidum, Sal sacerdotale, Syrupus rosaceus, Sir. violatus, Syr. contra pleuresim et peripneumoniam, Syr. contra acutas passiones, Syr. contra fluxum ventris, Syr. de papavere, Spongia somnifera, Syr. diureticus, Tiriaca magna, Tiriaca diatesereon, Trifera saracenic, Trifera magna, Trionfilon, Tria sandali, Theodoricon yperiston, Theod. anacardinum, Trocisci diarodon, Troc. diani (de violis albis), Troc. ydiocri (hedychroi), Troc. croci magnetis (croci magmatis), Troc. squilliti (scillitici), Troc. diacoralli, Troc. de aniso, Troc. de tyro, Vomitus noster, Vom. patriarchae, Vom. valens tertianariis, Unguentum marciaton, Ungu. arogon, Ungu. agrippa, Ungu. dialtea, Ungu. citrinum, Ungu. album, Ungu. fuscum, Ungu. populeon, Ungu. ad mollificandum splenem, Ungu. laxativum, Ungu. contra scrpiginem, Yeralogodion (Hiera Logadii) memphitum, Yera Rufini, Yera picra Constantini, Yera picra abbatis de Curia, Yera Galieni, Zinziber conditum.

Στα 1541 τυπώνεται στην πόλη Ingolstadt της Γερμανίας το βιβλίο με τίτλο: Nicolai Alexandrini liber de compositione medicamentorum, secundum loca, translatus e graeco in latinum a Nicolao Rhegino Calabro, antehac nusquam impressus, cum brevissimis annotationib. locor. difficilium J. A. A. κλπ. Το βιβλίο αυτό αποτέλεσε μετάφραση ενός αντιγράφου που περιήλθε στην κατοχή του επιμελητή της έκδοσης, από τον γιατρό Adolf Occo τον II¹⁰¹, ο οποίος ζούσε στην πόλη Augsburg της Γερμανίας. Στη βιβλιοθήκη της συγκεκριμένης πόλης, ο Αντώνιος Έπαρχος πούλησε πολλούς χειρόγραφους κώδικες, περί το 1540, όπως άλλωστε έκανε και προς τον Φραγκίσκο Α΄ της Γαλλίας [Völkel, (2010), 293–308]. Θεωρήθηκε ότι το συγκεκριμένο βιβλίο, ανήκει στον Νικόλαο Μυρεψό, πληροφορία την οποία αναπαράγει ο Ludwig Choulant [Choulant L., (1841), 156-8], θεωρώντας ότι ο Νικόλαος Ρηγίνος, ο επιμελητής της έκδοσης, το περιέκοψε και το μετέφρασε στα λατινικά ή ότι είχε ήδη περικοπεί και μεταφράστηκε στα λατινικά, ενώ πιστεύει ότι εκδότης του, ο Ammonius, το συγχώνευσε με εκείνο του Νικολάου Πραιπόζιτου. Ο Choulant, έκρινε το συγκεκριμένο βιβλίο, ως παρόμοιο αλλά σε μια μη ολοκληρωμένη μορφή σύγγραμμα του Νικολάου Μυρεψού. Ωστόσο η πραγματικότητα είναι διαφορετική¹⁰². Το συγκεκριμένο σύγγραμμα όπως κατέδειξε ο A. Lutz, το 1960 είναι το λεγόμενο «Μεγάλο Αντιδοτάριο» ή αλλιώς γνωστό στη βιβλιογραφία ως Antidotarium magnus¹⁰³, ή Antidotarium Nicolaus Major κάτι το οποίο είχαν απορρίψει ως μη υπαρκτό, ή ότι δεν είχε γραφεί ποτέ, πολλοί σχολιαστές και ερευνητές [Smith, W., (1870), 2:1193], [Choulant L., (1841), 157]. Περιέχει 1057 συνταγές, μολονότι η αρίθμηση φτάνει ως το 1065. Αρκετές από τις συνταγές που περιέχονται στο συγκεκριμένο βιβλίο, τις αναφέρει και ο Νικόλαος Μυρεψός, με αρκετές όμως

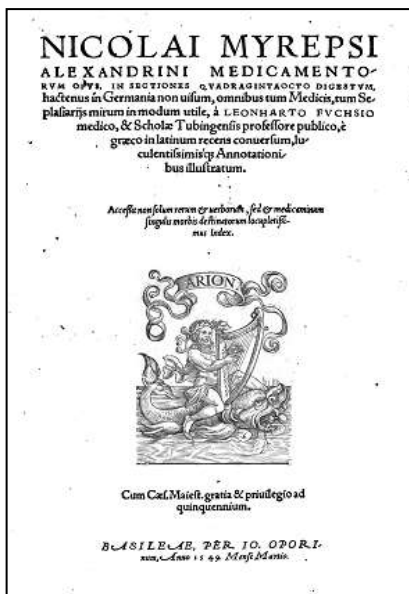

¹⁰¹ Ο Αδόλφος Όκκο ο Β' (Adolf Occo II) ήταν υιοθετημένος γιος του Αδόλφου Όκκο του Α' (Adolf Occo I). Γεννήθηκε το 1494 στο Brixen (=Bressanone) της βόρειας Ιταλίας. Σπούδασε Ιατρική στην Μπολόνια απ' όπου απέκτησε το 1519, τον τίτλο Διδάκτορα της Ιατρικής. Μετά την επιστροφή του στη Γερμανία εγκαταστάθηκε στο Augsburg ως γιατρός και εργάστηκε εκεί μέχρι το θάνατό του το 1572. Ο θετός πατέρας του, ο Adolf Occo ο I (*1447-1503) καταγόταν από πολύ πλούσια οικογένεια. Έγινε προσωπικός γιατρός πολλών προσωπικοτήτων, όπως του πρίγκιπα Φιλίππου, του Παλατινάτου, το 1485, του Αρχιδούκα Sigismund του Τιρόλου, το 1491. Το 1494 μετακόμισε στο Augsburg και εγκαταστάθηκε εκεί ως γιατρός, όπου και πέθανε. Κληροδότησε μια πλουσιότατη βιβλιοθήκη πολλών κωδίκων στο θετό γιό του [Brucker, (1734), 27-33]. Ο Αδόλφος ο Όκκο ο Γ' (*1524- 1606), επίσης γιατρός και γιος του Όκκο του Β' έμεινε στην ιστορία ως ο συντάκτης της φαρμακοποιίας της πόλης του με τίτλο: "Pharmacopoeia seu Medicamentarium pro Republica Augustana" το 1564 [Brucker, (1734), 27-33], [wikisource.org].

¹⁰² Ο Ebert, [ABL, 2: 180]. διακρίνει το διαφορετικό περιεχόμενο στην ύλη, γι' αυτό και τα θεωρεί ως δύο ξεχωριστά βιβλία, μολονότι τα κατατάσσει και τα δύο ως έργα του ίδιου συγγραφέα του Νικολάου Μυρεψού.

¹⁰³ Ο Sonnedecker, [(1986), 32-3] αποδέχεται τις διαπιστώσεις του A. Lutz, περί της ταύτισης του χφ, που βρέθηκε σε μονή της Βασιλείας με την έκδοση του 1541 και της ύπαρξης του Antidotarium magnus, ήδη από τα μέσα του 11^ο αι.

παραλλαγές ή παραλείψεις. Σύμφωνα, όμως, με τους ερευνητές A. Kramer, K. Scheidt [(1999), 109-116] οι οποίοι ανέγνωσαν τον κώδικα της Βασιλείας D III 14¹⁰⁴, διαπίστωσαν ότι ο αντιγραφέας του συγκεκριμένου κώδικα, που περιέχει το *Antidotarius magnus*, σημείωσε στο εσώφυλλο: *Antidotarius magnus Galieni firmum ordinem Alphani acta quia in fine libri*. Πράγμα που σημαίνει ότι ο αρχικός συντάκτης των συνταγών ήταν ο Γαληνός απ' τον οποίον τις μετέγραψε-μετάφρασε στα λατινικά ο Αλφάνος¹⁰⁵.

Στα 1549 στη Βασιλεία τυπώνεται βιβλίο με τίτλο: *Nicolai Myrepsi Alexandrini Medicamentorum opus in sectiones quadraginta octo digestum, hactenus in Germania non visum, a Leonharto Fuchsio e graeco in latinum recens conuertum luculentissimisque annotationibus illustratum* κ. εξ. Ο Ludwig Choulant σημειώνει ότι πρόκειται για ένα πιο ολοκληρωμένο χειρόγραφο που μεταφράστηκε στα λατινικά και περιέχει σχόλια. Εμπεριέχει 48 ενότητες και ο αριθμός των συνταγών φτάνει τις 2667¹⁰⁶. Το συγκεκριμένο σύγγραμμα επανεκδόθηκε στη Λυών το 1549 και 1550, από τον Balth. Arnoletum, στη Φρανκφούρτη το 1625 και 1626. με τον τίτλο: *Dispensatorium medicum*, στη Νυρεμβέργη το 1658 με τον τίτλο: *Theatrum medico-practicum*. Το συγκεκριμένο βιβλίο είναι η λατινική μετάφραση του έργου

του Νικολάου Μυρεψού, αλλά σε καμία έκδοση και σε κανένα αντίτυπο, δεν υπάρχει ο τίτλος «Δυναμερόν». Μάλιστα ο συγγραφέας αναφέρεται ως «*Nicolai Myrepsi Alexandrini*», δηλαδή «Νικόλαος Μυρεψός, ο “Αλεξανδρινός”»¹⁰⁷. Η τύχη του

¹⁰⁴ Ο συγκεκριμένος κώδικας όπως αποδείχτηκε το 1996, [Kramer A., Scheidt K., (1999), 113] είναι αντίγραφο του Palat.lat.747 της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Φλωρεντίας, του έτους 1153.

¹⁰⁵ Ο Αλφάνος (*1015 - † 1085) ήταν ποιητής, μεταφραστής και ηγούμενος της Μονής Monte Cassino. Από το 1058 ως το θάνατό του διετέλεσε Επίσκοπος του Σαλέρνο [wikipedia.org].

¹⁰⁶ Οι ενότητες που καταγράφονται είναι οι παρακάτω (ο πρώτος αριθμός –με λατινική αρίθμηση- είναι ο αύξων αριθμός της ενότητας. Ακολουθεί η λατινική ονομασία της ενότητας. Ο τελευταίος αριθμός –με αραβική αρίθμηση- είναι το πλήθος των συνταγών που η ενότητα περιέχει): I. Antidota 511, II. Salia 21, III. Urguenta 98, IV. Apomeli et Aporthegmatismus 14, V. Bechica 56, VI. Glandes et Epomphalia 21, VII. Ad muliebria et linguae mala 26, VIII. Drosata s. Serapia 121, IX. Stomatica, Illitiones et Dysenterica 86, X. Emplastra 199, XI. Epithemata 9, XII. Hedrica s. de iis quae ad sedem adhibentur 28, XIII. Eligmata 8, XIV. Ad lumbricos 8, XV. Errhina 9, XVI. Olea 51, XVII. Enemata 51, XVIII. Smegmata 51, XIX. Zulapia et Decocta 27, XX. Ilepatica et Hemicranica 24, XXI. Suffitusa 24, XXII. Theriacae 10, XXIII. Hierae, medicamenta ad i et erum et ischiadem 37, XXIV. Collyria 87, XXV. Inspersilia 4, XXVI. Uctiones purgantes 4, XXVII. Purgatoria et Conditia 43, XXVIII. Purgantia eligmata 21, XXIX. Cataplasmata 11, XXX. Cerata 9, XXXI. Cataplasmata colica et cephalica 25, XXXII. Pilulae 138, XXXIII. Lexopyreta et Lichenica, contra febres, lichenes et calculos 23, XXXIV. Malagmata et Unguenta 26, XXXV. Nardina, nephritica, nomas sanantia et abstersoria 14, XXXVI. Pulveres 143, XXXVII. Oxymelita, Oxyporia. Confectiones vini, gingivarum, dentium etc. remedia 97, XXXVIII. Pessi, Propomata ad alopecias etc. 189, XXXIX. Rosata sc. mel, saccharum, zulapium roitatum 10, XL. Satyriaca, Sapones, Sinapismi 14, XLI. Pastilli 163, XLII. Hypoglottides et Aquae 36, XLIII. Somnifera 12, XLIV. Aquae, aquam ducentia et uterine 32, XLV. Ad pediculos, lentigines, phlegmonas, tubercula, pustulas et vocem laesam 17, XLVI. Adfissuras labiorum et strumas 16, XLVII. Ad scabiem, Psilothra 15, XLVIII. Auricularia 26.

¹⁰⁷ Σε μια μεταγενέστερη του 14ου αι. σημείωση στο εσώφυλλο του κώδικα 2238, φαίνεται ότι το επώνυμο

συγκεκριμένου χειρόγραφου κώδικα απ' το οποίο ο L. Fuchs το μετάφρασε, αγνοείται. Φαίνεται ωστόσο ότι το περιεχόμενό του, ταυτίζεται σχεδόν απόλυτα με τους υπόλοιπους διασωθέντες κώδικες και ιδίως με τον Paris gr.2243, Barocc. 171 και 83 [Fabricius, (1746), 13: 4-15]¹⁰⁸.

4.1. Τα «Αντιδοτάρια του Νικολάου» και οι συγχύσεις

Οι έντυπες εκδόσεις των τεσσάρων αυτών, διαφορετικών μεταξύ τους, αντιδοταρίων προκάλεσαν και προκαλούν, είναι η αλήθεια ως τις μέρες μας, μεγάλη σύγχυση για το πιο έργο είναι τίνος συγγραφέα. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερευνητών ασχολήθηκε και συνεχίζει να ασχολείται, με το *Antidotarius magnus* και το *Antidotarium Nicolai*¹⁰⁹. Για το πρώτο εξ αυτών, έχουν γίνει αναγωγές στον 8ο αι. και ουσιαστικά αποδίδεται σε μοναχούς¹¹⁰ της Μονής Cassino του Σαλέρνου¹¹¹ [Ballester, (1994), 11-19]. Άλλοι αναφέρουν ως συντάκτες τους Αφλάκιο και Αζό¹¹² [Ballester, (1994), 15], ενώ άλλοι τον Γιαροπόντο, Πετρόκελο και Αλφάνο [Prioreschi (2003), 5: 207-212]. Ωστόσο εδώ θα πρέπει να σημειώσουμε ότι καίρια ήταν η συμβολή του Κωνσταντίνου Αφρικανού¹¹³ [Burnett Ch., Jacquart D., (1995), 189], στην ανάπτυξη και εξέλιξη της Ιατρικής Σχολής του Σαλέρνου¹¹⁴ [wikipedia.org]. Ο Κωνσταντίνος Αφρικανός ως «σαρακινός», χριστιανός δηλαδή της βόρειας Αφρικής, διέσωσε και μετέφρασε από τα ελληνικά και τα αραβικά, στα λατινικά πολλά έργα γιατρών. Θεωρείται επίσης πολύ πιθανό ο ίδιος να

Αλεξανδρινός αιτιολογείται από τη συνταγή τξζ', όπου ο σχολιαστής σημειώνει ότι: *Mensium Nomina apud Alexandrinos usurpata ad Grecos redacta uide in αντιδοτ. τξζ'* και δηλώνεται ξεκάθαρα ότι πρόκειται για την απόδοση των μηνών στην ελληνική εντούτοις φαίνεται ότι αυτό στάθηκε αρκετό να δηλώνει την καταγωγή του.

¹⁰⁸ Ο Fabricius, φαίνεται πως είχε στην κατοχή του ένα χφ που στο εσώφυλλο αναφέρεται το ίδιο ακριβώς κείμενο όπως αυτό, το μεταγενέστερα συμπληρωμένο στο εσώφυλλο του κώδικα 2243: *Νικολάου <Μυρεψού> το μέγα δυναμερόν, ό περιέχει και την κατασκευήν της μυρεψικής τέχνης έν βιβλίους κδ', κατ' άλφάβητον, με τη διαφορά ότι παραλείπεται το επίθετο Μυρεψός.*

¹⁰⁹ Ο Givens, J. A., [(2006), 115-125] παρουσιάζει απεικονίσεις και μικρογραφίες αντιγράφων φαρμακευτικών και βοτανικών χειρογράφων, με το *Antidotarium Nicolai* να κατέχει περιόπτη θέση και να γίνεται πολλαπλή αναφορά.

¹¹⁰ Ενδιαφέρον κρίνεται και το σύγγραμμα Gregorio Penco, (Milano 1983), *Storia del monachesimo in Italia: dalle origini alla fine del Medioevo*, σχετικά με τη συγγραφική δράση των μοναχών και των Μονών στην Ιταλία κατά το Μεσαίωνα.

¹¹¹ Πόλη της Ιταλίας, στον ομώνυμο κόλπο της Τυρρηνικής θάλασσας.

¹¹² Ο Afflacijs και Azus, θεωρούνται μεταφραστές ελληνικών έργων στη λατινική γλώσσα κατά τη διάρκεια του 2^{ου} μισού του 11^{ου} αι. στη Μονή Monte Cassino, του Σαλέρνο. Ήταν συνάδελφοι μοναχοί και συνεχιστές του έργου του Κωνσταντίνου Αφρικανού.

¹¹³ Κατά το δεύτερο ήμισυ του 11ου αιώνα ακμάζει ο Κωνσταντίνος ο επονομαζόμενος και Αφρικανός, γεννημένος στην Καρχηδόνα, της βόρειας Αφρικής. Ταξίδεψε σε Ανατολή και Δύση, αλλά εγκαταστάθηκε τελικά στο Σαλέρνο όπου και δίδαξε στη νεοσύστατη ιατρική σχολή της πόλης.

¹¹⁴ Η Σχολή του Σαλέρνου (λατ.: *Schola Medica Salernitana*, ιταλ.: *Scuola medica Salernitana*) είχε ως αντικείμενο την εκπαίδευση και την έρευνα της Ιατρικής. Το μοναστήρι του Monte Cassino διατηρούσε στο Σαλέρνο ένα νοσοκομείο για ασθενείς μοναχούς. Με την πάροδο του χρόνου τα περιπλέοντα πλοία, που έδεναν στο λιμάνι της πόλης, οδηγούσαν εδώ τους ασθενείς τους. Από την ομάδα των θεραπειών της, αναπτύχθηκε μια εκ των πρώτων Ιατρικών Σχολών της Ευρώπης. Υπό τον Αρχιεπίσκοπο Αλφάνο τον Α' και με τη συμβολή του ιατρογνώστη Κωνσταντίνου Αφρικανού, ενός Αραβα, ο οποίος μετέφρασε στα λατινικά ελληνικά και αραβικά ιατρικά κείμενα, άκμασε η Σχολή μεταξύ 10^{ου} και 13^{ου} αι.

έδωσε την εντολή ή κάποιος εκ των διαδόχων του, για τη σύνταξη ενός εγχειριδίου-συνταγολογίου, με πολλαπλή χρήση. Φαίνεται ότι αποτέλεσε όχι μόνο συνταγολόγιο για ίδια χρήση των μοναχών στην αντιμετώπιση των ασθενειών αλλά και το βασικό εγχειρίδιο πάνω στο οποίο εξετάζονταν οι μαθητές-σπουδαστές της Σχολής για την απόκτηση του ιατρικού τίτλου. Το δεύτερο ευρέως γνωστό σύγγραμμα στη Δυτική Ευρώπη, το *Antidotarium Nicolai*, θεωρείται πολύ πιθανό να συντάχθηκε στις αρχές του 13^{ου} αι. αποτελούμενο αρχικά από 70 συνταγές. Σ' αυτές θεωρείται βέβαιο, ότι εν τη παρόδω του χρόνου προσθέτονταν και άλλες με αποτέλεσμα το συγκεκριμένο συνταγολόγιο να αριθμεί περί τις 150. Για το λόγο αυτό οι παλαιότερες εκδόσεις περιέχουν και τις λιγότερες συνταγές, ενώ οι νεότερες τις περισσότερες¹¹⁵. Επ' αυτού όμως, δεν θα επεκταθούμε περισσότερο μια και άλλοι ερευνητές πιο επισταμένα αναλύουν τη διαχρονική αξία και εξέλιξη του συγκεκριμένου έργου.

4.2. Η διάδοση του «Δυναμερού» του Νικολάου Μυρεψού

Το βιβλίο του Νικολάου Μυρεψού εκδόθηκε έξι φορές, όλες με τη μετάφραση του L. Fuchs. Πρώτη έκδοση είναι αυτή της Βασιλείας το 1549, σε επιμέλεια και έκδοση του ίδιου. Και εκδόθη τον J. Oporinum με τον εκτενή τίτλο: Nicolai Myrepsis Alexandrini medicamentorum opus in sections quadraginta octo digestum, hactenus in Germania non visum, a Leonharto Fuchsio e graeco in latinum recens conversum luculentissimisque annotationibus. Illustratum etc. Ακολούθησε η έκδοση στη Λυόν (Lugdunum) το ίδιο έτος όπως και μία τρίτη στην ίδια πόλη το 1550 από τον εκδοτικό οίκο του Barth. Arnoletum. Ακολούθησε στα 1625 και 1626 η έκδοση της Φρανκφούρτης με διαφορετικό τίτλο: *Dispensatorium medicum* και τέλος στη Νυρεμβέργη το 1658 υπό τον τίτλο: Nicolai Myrepsi Alexandrini, *Theatrum Medico-practicum sive de recta medicamentorum praeparatione et usum opus in sections XLVIII*, του εκδότη W. I. & I.A. Entderos, ενώ συμπεριλήφθηκε στη συλλογή του Στεφάνου το 1567.

Πέραν αυτών οι συνταγές που περιλαμβάνει το συνταγολόγιο του Νικολάου Μυρεψού αναφέρονται σε πάρα πολλά "Εγχειρίδια Φαρμακοποιίας", που άρχισαν να κυκλοφορούν στην Ευρώπη, μετά το 1546. Επιπρόσθετα οι συνταγές του Νικολάου Μυρεψού των οποίων γίνεται αναφορά ή χρήση, είναι αναρριθμητες. Η πρωιμότερη όπως και η τελευταία χρονικά μνεία το 1573 και το 1734, γίνεται από την Φαρμακοποιία της πόλης του Augsburg. Και παρά το γεγονός ότι αυτή αναθεωρήθηκε πολλές φορές κατά τα

¹¹⁵ Μια πιο εκτενή αναφορά στα Αντιδοτάρια, τα συγγράμματα Φαρμακοποιίας και ειδικότερα για το *Antidotarium magnus* και το *Antidotarium Nicolai* μπορεί να διαβάσει κανείς στο βιβλίο Hunt T., (Cambridge 1990), 1-16

ενδιάμεσα χρόνια η αναφορά σε συνταγές του Μυρψού δε λείπουν από καμμία έκδοση. Επίσης χρήση των συνταγών του βρίσκουμε στη Φαρμακοποία της Καταλονίας, της Βόννης, της Φλωρεντίας, της Κολονίας, της Νυρεμβέργης της Μαδρίτης κ.α. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι μόνο απαρατήρητο δεν πέρασε το **Δυναμερόν** ως και τα μέσα του 18^{ου} αι. Οι πολλαπλές αναφορές μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι μαζί με φαρμακευτικές συλλογές άλλων συνταγολογίων, κυρίως των Μεσοά και του Antidotarium Nicolai, φαίνεται πως αποτέλεσε τη βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκε και αναπτύχθηκε η Φαρμακοποία στην Ευρώπη και οδήγησε στην καθιέρωση της ως επιστήμη. Τούτη με τη σειρά της σταδιακά και σταθερά οδήγησε στην ανάπτυξη της Φαρμακολογίας ως ξεχωριστής επιστήμης στην Ευρώπη.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ ΑΛΦΑ

“περί τῶν Ἀντιδότων”

Ο όρος "αντίδοτο" χρησιμοποιούνταν για φάρμακα που λαμβάνονταν εσωτερικά για τη θεραπεία των παθῶν.

Στην παρούσα διατριβή θ' αναφερθούμε μόνο στο “Αντιδοτάριο” ή καλύτερα στο κεφάλαιο του «**Στοιχείου ἄλφα**», που καλείται «**περί τῶν Ἀντιδότων**», την πρώτη και πλέον εκτενέστερη, με **φε'** [511] συνταγές και όπως αυτές καταγράφονται στον κώδικα Paris gr.2243, διατηρώντας την ορθογραφία του και χωρίς να επεκταθούμε στις υπόλοιπες ενότητες-στοιχεία, ούτε σε άλλα κεφάλαια του “**Στοιχείου ἄλφα**”, του έργου του Νικολάου Μυρσιφύ, μολονότι γνωρίζουμε ότι πολλές από τις παρατηρήσεις που διατυπώνουμε αμέσως πιο κάτω ισχύουν και για τα υπόλοιπα “Στοιχεία” και κεφάλαια του «*Δυναμεροῦ*».

Να σημειωθεί, ότι πολλές απ' τις συνταγές που καταγράφονται στο «*Δυναμερόν*» είναι συλλεγμένες από προγενέστερους ιατρούς-φαρμακολόγους. Στις συνταγές δεν αναφέρονται ως συστατικά μόνο φυτά ή βότανα, αλλά και λίθοι, καθώς και μέλη και εντόσθια ζῶων, αίμα ανθρώπων και ζῶων κ.α. Τα φυτά που αναφέρει δεν είναι μόνο της ελλαδικής ή μικρασιατικής γης, αλλά ολόκληρης της Ανατολικής Μεσογείου. Χρησιμοποιεί λέξεις ιταλικές αλλά και “σαρακίνικες”, ενώ αρκετά φυτά αναφέρονται με δύο ή και τρεις διαφορετικές ονομασίες.

1. Οι συνταγές

1.1. Ο αριθμός των συνταγών

Ένα από τα βασικά θέματα που μας απασχόλησαν, σχετικά με τις συνταγές που καταγράφονται στο «περι τῶν Ἀντιδότων», είναι ο ακριβής αριθμός τους, η αρίθμηση τους και το περιεχόμενό τους. Από τη μελέτη των κωδίκων διαπιστώσαμε ότι ο αριθμός των συνταγών διαφέρει. Αυτό συμβαίνει γιατί κάποιες, λίγες στον αριθμό, παραλείπονται ή προστίθενται αθροιστικά. Τούτο μας οδήγησε στην υπόθεση ότι το παλαιότερο διασωθέν αντίγραφο θα έπρεπε να έχει τις λιγότερες και το νεότερο τις περισσότερες συνταγές.

Πράγματι ο κώδικας Paris gr.2237, του τέλους του 13^{ου} αι., έχει τις λιγότερες συνταγές, 422 στον αριθμό. Είναι από μόνος του ένας «μοναδικός» κώδικας, μια και δεν έχει διασωθεί άλλο όμοιο αντίγραφο του και απαιτεί ειδική-διεξοδική μελέτη.

Οι αμέσως επόμενοι, σε αριθμό συνταγών, κώδικες είναι οι Barocc. 171 και Esc. Rev. 83 που καταγράφουν 481 συνταγές. Μολονότι είναι γραμμένοι κατά τον 15^ο και 16^ο αι. αντίστοιχα, ωστόσο φαίνεται ότι και οι δύο αυτοί κώδικες, που από μόνοι τους αποτελούν μια ομάδα, μια και είναι σχεδόν πανομοιότυποι, είχαν το ίδιο πρωτότυπο κείμενο, το οποίο δεν διασώθηκε, αλλά χρονολογικά θα πρέπει να τοποθετηθεί στις αρχές του 14^{ου} αι. Αμφότεροι, οι κώδικες αυτοί, ήταν στην κατοχή του Ιανού Λάσκαρι και πιθανότατα το πρωτότυπο να παρέμεινε στην κατοχή του.

Ακολουθούν οι κώδικες Paris gr.2243 και Lavr. E192 με 511 συνταγές. Οι κώδικες αυτοί, που αποτελούν την τρίτη ομάδα, ανήκουν στον 14^ο και τον 15^ο αι. Είχαν και αυτοί ένα κοινό πρωτότυπο κείμενο το οποίο δεν διασώθηκε. Το γεγονός ότι ο κώδικας Paris gr.2243 ανήκε στον Αντώνιο Έπαρχο και ο κώδικας Lavr. E192 είναι σχεδόν όμοιός¹¹⁶ του, μας οδηγεί στο να υποθέσουμε ότι το πρωτότυπο κείμενο παρέμεινε στην κατοχή του Αντωνίου. Στην συγκεκριμένη ομάδα θα πρέπει να τοποθετήσουμε και το κείμενο που κατείχε ο L. Fuchs, και τον οποίο μετάφρασε και εξέδωσε στα λατινικά το 1549, που αριθμεί 511 συνταγές όπως και τον κώδικα Athens EBE1478 που μολονότι πολύ μεταγενέστερος όλων, εντούτοις βασίζεται στην ίδια πηγή, διασώζοντας ωστόσο, λόγω κενών του προγενέστερου κώδικα τον οποίο ανέγραψε, μόλις 431 συνταγές.

Τέλος ο κώδικας Paris gr.2238 έχει 512 συνταγές. Μολονότι έχει μία συνταγή παραπάνω, εντούτοις η δομή, η διάρθρωση και το περιεχόμενο του καταδεικνύουν ότι και αυτός θα πρέπει να ενταχθεί στην τρίτη ομάδα.

---

¹¹⁶ Ο Lavr. E192 συμπληρώνει, αλλά και διαφοροποιείται από τον Paris. gr.2243.

Προχωρώντας εν συνεχεία στην αρίθμηση των συνταγών, και την ταύτιση της μίας συνταγής του ενός κώδικα με την αντίστοιχη συνταγή άλλου κώδικα, διαπιστώνουμε ότι πρόκειται για μια περίπλοκη διαδικασία. Γιατί, πέραν της πρώτης συνταγής, όπου η αρίθμηση ταυτίζεται σε όλα τα χειρόγραφα, εκείνη των υπόλοιπων διαφέρει. Σε κανέναν κώδικα, η αρίθμηση της μίας συνταγής δεν αντιστοιχεί με την αρίθμηση ενός άλλου. Επίσης ανακύπτουν αμφισημίες και αντιρρήσεις για τον ακριβή αριθμό των συνταγών που περιείχε το αρχικό κείμενο του **Δυναμερόν** και ποιος κώδικας βρίσκεται πιο κοντά στο αρχικό πρωτότυπο κείμενο.

Υπάρχει συνταγή που σ' ένα χειρόγραφο είναι δύο, σ' άλλο μία, ενώ σε άλλο τρεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη συνταγή *Αντίδοτος πρὸς ἴκτερον δεδοκιμασμένη, ὅσα πρὸς ἦπαρ ἀπλᾶ βοηθήματα, πάνυ ἐπαινετᾶ, ... ὅσα πρὸς ἴκτερον, δεδοκιμασμένα, πάνυ καλᾶ ...* η οποία στους κώδικες Barocc. 171 και Esc. Rev. 83, καταγράφεται ως μία¹¹⁷, στον Lavr. E192, Athens EBE1478, Paris gr.2237, Paris gr.2238 και Paris gr.2243 ως δύο, ενώ ο L. Fuchs, τη διαχωρίζει σε τρεις¹¹⁸. Επίσης μερικές συνταγές δεν αριθμούνται στο ένα χειρόγραφο, ενώ σε άλλο διαθέτουν αύξοντα αριθμό. Άλλες συνταγές, που αποτελούν ομάδα συνώνυμων συνταγών, έχουν έναν αριθμό αρίθμησης (αυτό συμβαίνει σχεδόν αποκλειστικά στον κώδικα Paris gr.2237), ενώ στους άλλους κώδικες έχουν συνεχόμενη αρίθμηση. Τις μεταβολές και τις αριθμήσεις μπορεί να τις δει κανείς πιο αναλυτικά στον παρακάτω πίνακα ακολουθώντας την ορθογραφία του κώδικα Paris. gr. 2243 (με κόκκινο έχουν σημαδευτεί οι συνταγές που έχουν «άλογη» αρίθμηση):

---

¹¹⁷ Η συγκεκριμένη συνταγή φέρει τον αριθμό **σπζ'**

¹¹⁸ Η αρίθμηση κατά Fuchs είναι: 275, 276 και 277

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ τῷ ἀγίῳ, τῶν ἀντιδότων τοῦ **πρώτου στοιχείου τοῦ ἄλφα**

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΣΥΝΤΑΓΗΣ	Paris gr.2237	Paris gr.2243	Bar. 171 /Esc.83	Paris gr.2238 / Lavr. E192	Athens EBE1478	Fuchs	
Ἀντίδοτος ὠραία ἀλεξανδρίνα, θαυμαστὴ	α'	α'	α'	α'	α'	[01]	I.
Ἀντίδοτος ἡ ἀδριάνιος, πάνυ δόκιμος	β'	β'	β'	β'	β'	[02]	II.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ ἀδριάνιος ὁμοία	βα'	γ'	γ'	γ'	γ'	[03]	III.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ ἀδριάνιος ἡ μικρὴ	ββ'	δ'	δ'	δ'	δ'	[04]	IV.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ ἀδριάνιος, ῥωμαϊκὴ	βγ'	ε'	ε'	ε'	ε'	[05]	V.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀδριάνιος, πάνυ ἐπαινετὴ	βδ'	ζ'	ζ'	ζ'	--	[06]	VI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀδριάνιος, πρὸς πᾶν πᾶθος	βε'	η'	η'	η'	ζ'	[07]	VII.
Ἀντίδοτος ἡ ἀχάριστος, πάνυ θαυμαστὴ	γ'	θ'	θ'	θ'	η'	[08]	VIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ ἀχάριστος, πάνυ καλή	δ'	ι'	ι'	ι'	--	[09]	IX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ ἀχάριστος, πάνυ δόκιμος	δα'	ια'	ια'	ια'	θ'	[10]	X.
Ἀντίδοτος ἡ ἀθανασία, πάνυ ἐπαινετὴ	--	ιβ'	ιβ'	ιβ'	ι'	[11]	XI.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ ἀθανασία, θαυμαστὴ	ε'	ιγ'	ιγ'	ιγ'	ια'	[12]	XII.
Ἀντίδοτος ἄλλη θαυμαστὴ ἡ ἀθανασία	εα'	ιδ'	ιδ'	ιδ'	ιβ'	[13]	XIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία ἡ μικρὴ	εβ'	ιε'	ιε'	ιε'	ιδ'	[14]	XIV.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία πρὸς πλευριτικοῖς	εγ'	ιζ'	ιζ'	ιζ'	ιδβ'	[15]	XV.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	εδ'	ιθ'	ιθ'	ιθ'	ιδβ'	[16]	XVI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία, πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς πάθη	εε'	ιθ'	ιθ'	ιθ'	ιδβ'	[17]	XVII.

Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία, ἢ καθολικωτέρα	εζ'	ιζ'	ιη'	ιη'	ιε'	[18]	XVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία πάνυ ἐπαινετή	εζ'	ιη'	ιθ'	ιθ'	ιστ'	[19]	XIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἀθανασία, ἢ κρείττονα	εη'	ιθ'	κ'	κ'	ιζ'	[20]	XX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ μόσχου, πάνυ δόκιμος	--	κ'	κα'	κα'	ιη'	[21]	XXI.
Ἀντίδοτος πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς	--	κα'	κβ'	κβ'	ιθ'	[22]	XXII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ ἀνύσσου, πάνυ ἐπαινετή	στ'	κβ'	κγ'	κγ'	κ'	[23]	XXIII.
Ἀντίδοτος ἢ ἀλκάνκαλι ἐπονομαζομένη	ζ'	κγ'	κδ'	κδ'	κα'	[24]	XXIV.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ ταμαρῶ ἥτταλία γλώσσα λεγόμενη	η'	κδ'	κε'	κε'	κβ'	[25]	XXV.
Ἀντίδοτος ἢ αἰμάγωγος πάνυ θαυμαστή	θ'	κε'	κζ'	κζ'	-	[26]	XXVI.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ καστορίου πρὸς σκοτωματικοῖς	ι'	κζ'	κς'	κς'	κδ'	[27]	XXVII.
Ἀντίδοτος πρὸς ῥίγον, διὰ πείρας.	ιβ'	κς'	κη'	κη'	κε'	[28]	XXVIII.
Ἀντίδοτος ἢ κάλλιστος, πρὸς χυμοῖς πατοίου	ιγ'	κη'	κθ'	κθ'	κστ'	[29]	XXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ κάλλιστος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	ιγα'	κθ'	λ'	λ'	κς'	[30]	XXX.
Ἀντίδοτος ὁμοίως ἢ κάλλιστος, πάνυ καλή	ιγβ'	λ'	λα'	λα'	κη'	[31]	XXXI.
Ἀντίδοτος, ἢ δια ραίου μπαρμπάρου	--	λα'	λβ'	λβ'	κθ'	[32]	XXXII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ ῥαίου μπαρμπάρου	--	λβ'	λγ'	λγ'	λ'	[33]	XXXIII.
Ἀντίδοτος ὁμοίως ἄλλη, λασατίβα, δόκιμος	--	λγ'	λδ'	λδ'	--	[34]	XXXIV.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ κωραλίου, πάνυ καλή	--	λδ'	λε'	λε'	--	[35]	XXXV.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κωραλίου, θαυμαστή	--	λε'	λζ'	λζ'	--	[36]	XXXVI.
Ἀντίδοτος, ἢ δια μαργαριτῶν, πάνυ δόκιμος	ιδ'	λζ'	λη'	λη'	--	[37]	XXXVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ μαργαριτῶν, γαλινού	ιδα'	λς'	λη'	λη'	--	[38]	XXXVIII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ καμαρῶ πρὸς φθησικοῖς	ιε'	λη'	λθ'	λθ'	--	[39]	XXXIX.

Αντίδοτος ή δια κινάμωμου προς στραγγουρίαν	ιστ'	λθ'	μ'	μ'	--	[40]	XL.
Αντίδοτος ή δια κόρου, προς δυσσουρίαν	ιζ'	μ'	μα'	μα'	--	[41]	XLI.
Αντίδοτος, ή δια του τραγίου αίματος, προς λιθιοῦντων	ιη'	μα'	μβ'	μβ'	--	[42]	XLII.
Αντίδοτος ἄλλη, ως ή προδ ταύτης δόκιμος	ιηα'	μβ'	μγ'	μγ'	--	[43]	XLIII.
Αντίδοτος ἄλλη ὁμοία, πάνυ ὠφέλιμος	[-]	μγ'	[-]	χ.α.	--	[44]	XLIV.
Αντίδοτος, κονδίτον νεφρητικὸν πάνυ καλὸν	ιηβ'	μδ'	μδ'	μδ'	--	[45]	XLV.
Αντίδοτος ἄλλη, προς λιθιοῦντας, θαυμαστή	ιηγ'	με'	με'	με'	--	[46]	XLVI.
Αντίδοτος ἄλλη, ὁμοία εις τὸ αὐτὸ, δόκιμος	ιηδ'	μζ'	μζ'	μζ'	--	[47]	XLVII.
Αντίδοτος ἄλλη, ή δια ῥαίου προς νεφροῖς	ιηε'	μζ'	μζ'	μζ'	--	[48]	XLVIII.
Αντίδοτος προς δυσσουρίαν, πάνυ ἐπαινετή	ιης'	μη'	μη'	μη'	--	[49]	XLIX.
Αντίδοτος προς λιθιοῦντας ὁ ἐχρίσατο ἀνάταλος	ιηζ'	μθ'	μθ'	μθ'	--	[50]	L.
Αντίδοτος ἄλλη προς τοῖς ἐν τῇ κύστη λίθοις	ιηη'	ν'	ν'	ν'	--	[51]	LI.
Αντίδοτος ἄλλη, προς λιθιοῦντας καὶ νεφρητικοῖς	ιηθ'	να'	να'	να'	--	[52]	LII.
Αντίδοτος ἄλλη, προς τὸ ἀπόρίπτειν, τοῖς ἐν τῇ κύστη λίθοις	ιηι'	νβ'	νβ'	νβ'	--	[53]	LIII.
Αντίδοτος ἄλλη προς λιθιοῦντας, δόκιμος	ιηια'	νγ'	νγ'	νγ'	--	[54]	LIV.
Αντίδοτος ἄλλη, παρά ιουλιανου του πιμεντάλου	ιηιβ'	νδ'	νδ'	νδ'	--	[55]	LV.
Αντίδοτος ἄλλη προς νεφροῖς καὶ λιθιοῦντας	ιηιγ'	νε'	νε'	νε'	--	[56]	LVI.
Αντίδοτος ἄλλη, ὁμοία προς λιθιοῦντας	ιηιδ'	νζ'	--	νζ'	--	[57]	LVII.
Αντίδοτος ἄλλη προς λιθιοῦντας πάνυ ἀγαθή	ιηιε'	νζ'	νζ'	νζ'	--	[58]	LVIII.
Αντίδοτος ἄλλη προς λιθιοῦντας πανυ θαυμαστή	--	νη'	νζ'	νη'	--	[59]	LIX.

Ἀντίδοτος ὁμοίως πρὸς στραγγουρίαν καὶ δυσουρίαν	--	νθ'	νη'	νθ'	--	[60]	LX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως πρὸς στραγγουρίαν θαυμαστή	ιηζ'	ξ'	νθ'	ξ'	νη'	[61]	LXI.
Ἀντίδοτος γαλινῶν πρὸς στραγγουρίαν καὶ δυσουρίαν	ιηζ'	ξα'	ξ'	ξα'	νθ'	[62]	LXII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ γαλαγγά, πάνυ ὠφέλιμος	ιθ'	ξβ'	ξα'	ξβ'	ξ'	[63]	LXIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ἀνθού πρὸς καρδιακοὺς	κ'	ξγ'	ξβ'	ξγ'	ξα'	[64]	LXIV.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ σατήριον, πρὸς παιδοποιίαν	κκ'	ξδ'	ξγ'	ξδ'	ξβ'	[65]	LXV.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ σατήριος, ἢ λεγόμενη χορηγός	κκα'	ξε'	ξδ'	ξε'	ξδ'	[66]	LXVI.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ πεπέρεως ἢ λεγομένη χορηγός	κα'	ξζ'	ξε'	ξζ'	ξε'	[67]	LXVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ σατήριος, ἢ λεγομένη περσιατικὴ	καα'	ξζ'	ξζ'	ξζ'	ξζ'	[68]	LXVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἐντατικὴ εἰς τὸ αὐτὸ δόκιμος	καβ'	ξη'	ξζ'	ξη'	ξζ'	[69]	LXIX.
Ἀντίδοτος ἤτοι ἄλλημμα ἐντατικόν, εἰς τὸ αὐτὸ	καγ'	ξθ'	ξη'	ξθ'	ξθ'	[70]	LXX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως ὡς ἢ πρὸ ταύτης, θαυμαστή	καδ'	ο'	ξθ'	ο'	ο'	[71]	LXXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ πεπεραίου, εἰς τὸ αὐτὸ ἐπαινετή	καε'	οα'	ο'	οα'	οα'	[72]	LXXII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ τερεβυθίνης ὡς ἢ πρὸ ταύτης	καζ'	οβ'	οα'	οβ'	οβ'	[73]	LXXIII.
Ἀντίδοτος ἢ δι' ἐρμοδακτύλου, λασατίβα	--	ογ'	οβ'	ογ'	ογ'	[74]	LXXIV.
Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη ποδαλγική, πάνυ δόκιμος	--	οδ'	ογ'	οδ'	οδ'	[75]	LXXV.
Ἀντίδοτος ἤτοι δραγγαία, πρὸς ἔμφραξιν ἥπατος	--	οε'	οδ'	οε'	οε'	[76]	LXXVI.
Ἀντίδοτος ἄλλη δραγγαία, ἢ λεγομένη σύμπλυκι	--	οζ'	οε'	οζ'	οζ'	[77]	LXXVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως, πρὸς ποδαλγικοὺς	--	οζ'	οζ'	οζ'	οζ'	[78]	LXXVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως πρὸς ἀρθρητικοὺς	--	οη'	οζ'	οη'	οη'	[79]	LXXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη δραγγαία πρὸς τὰ τοιαῦτα πάνυ καλὴ	--	οθ'	οη'	οθ'	οθ'	[80]	LXXX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς ποδαλγικοὺς καὶ ἀρθρητικοὺς	--	οθ'	οθ'	π'	π'	[81]	LXXXI.

Αντίδοτος ἄλλη λασατίβα, πρὸς ποδαλγικοῖς	--	π'	π'	πα'	πα'	[82]	LXXXII.
Αντίδοτος ἄλλη λασατίβα, πρὸς τὰ προειρημένα πάθη	--	πα'	πα'	πβ'	πβ'	[83]	LXXXIII.
Αντίδοτος ἄλλη δραγγαία λασατίβα ὡς ἢ πρὸ ταύτης	--	πβ'	πβ'	πγ'	πγ'	[84]	LXXXIV.
Αντίδοτος ἄλλη δραγγαία, πρὸς ποδαλγικοῖς θαυμαστή	--	πγ'	πγ'	πδ'	πδ'	[85]	LXXXV.
Αντίδοτος ἄλλη, δραγγαία, ἰσχυροτέρα τῶν πρὸ εἰρημένων	--	πδ'	πδ'	πε'	πε'	[86]	LXXXVI.
Αντίδοτος ἄλλη δραγγαία, πρὸς κακόχροιαν προσώπου	--	πε'	πε'	πζ'	πζ'	[87]	LXXXVII.
Αντίδοτος ἢ διὰ δαμασκηνῶν πρὸς πυρετοῖς ὀξύς·	κβ'	πζ'	πζ'	πς'	πς'	[88]	LXXXVIII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ πράσιος, πρὸς φθησικοῖς	κγ'	πς'	πς'	πη'	πη'	[89]	LXXXIX.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ πράσιος ἢ μεγάλη τοῦ ἁγίου πέτρου	κγα'	πη'	πη'	πθ'	πθ'	[90]	XC.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ λεγομένη μικρῆ, πρὸς βήχα	κγβ'	πθ'	πθ'	ς'	ς'	[91]	XCI.
Αντίδοτος, ἢ διὰ λιβάνου, πάνυ καλὴ λίαν	κδ'	ς'	ς'	ςα'	ςα'	[92]	XCII.
Αντίδοτος ἢ διὰ ῥωδῶν, ἢ μεγάλη θαυμαστή	κε'	ςα'	ςα'	ςβ'	ςβ'	[93]	XCIII.
Αντίδοτος ἢ διὰ ῥωδῶν ἀμπατῆ ἦτοι τοῦ ἡγουμένου·	κς'	ςβ'	ςβ'	ςγ'	ςβ'	[94]	XCIV.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ ῥωδῶν, πρὸς ἀσθματικοῖς	κςα'	ςγ'	ςγ'	ςδ'	ςγ'	[95]	XCV.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ ῥωδῶν. ὡς ἢ πρὸ ταύτης	κςβ'	ςδ'	ςδ'	ςε'	ςδ'	[96]	XCVI.
Αντίδοτος ἢ διὰ πενηδιῶν, πρὸς βηχικοῖς	κς'	ςε'	ςε'	ςς'	ςε'	[97]	XCVII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ τετραγκάνθου, εἰς βάρος στήθου	κη'	ςς'	ςς'	ςζ'	ςς'	[98]	XCVIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ τετράγκανθον, εἰς ψυχρᾶς διαθέσεις	κηα'	ςζ'	ςζ'	ςη'	ςζ'	[99]	XCIX.
Αντίδοτος ἢ διὰ κυμίνου, εἰς ψυχρώτηταν στήθου	κθ'	ςη'	ςη'	ςθ'	ςη'	[100]	C.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κυμίνου ἢ μεγάλη θαυμαστή·	λ'	ςθ'	ςθ'	ρ'	ςθ'	[101]	CI.

Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καστωρίου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ὠφέλιμος	ια'	ρ'	ρ'	ρα'	ρ'	[102]	CII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ἥρεως, πρὸς γαργαριαίωνας	λα'	ρα'	ρα'	ρβ'	ρα'	[103]	CIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τετραγκάνθου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	κθα'	ρβ'	ρβ'	ργ'	ρβ'	[104]	CIV.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καλαμινθίου, πάνυ θαυμαστῆ	λβ'	ργ'	ργ'	ρδ'	ργ'	[105]	CV.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κωδίων, εἰς δυσεντερικοῖς.	λγ'	ρδ'	ρδ'	ρε'	ρδ'	[106]	CVI.
Ἀντίδοτος, ἢ ἐκλογῆ ἐπονομαζομένη, ἐπαινετῆ	λδ'	ρε'	ρε'	ρζ'	ρε'	[107]	CVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ σπερμάτων θαυμαστῆ	λε'	ρζ'	ρζ'	ρη'	ρζ'	[108]	CVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἷμα ἀπὸ τῶν ἐντὸς φερομένων	λστ'	ρζ'	ρζ'	ρη'	ρζ'	[109]	CIX.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ μήλων καὶ κηδωνίων εἰς δυσεντερικοῖς	λζ'	ρη'	ρη'	ρθ'	ρη'	[110]	CX.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ λίθου ζεμφύρου, πρὸς μελαγχολικοῖς	οοα'	ρθ'	ρθ'	ρι'	ρθ'	[111]	CXI.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ σέναις, πρὸς μελαγχολικοῖς	λη'	ρι'	ρι'	ρια'	ρι'	[112]	CXII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κηδωνίων, εἰς ἀτωνίαν στομάχου	λθ'	ρια'	ρια'	ριβ'	ρια'	[113]	CXIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ μήλων, παμφλαγωνικῶν	μ'	ριβ'	ριβ'	ριγ'	ριβ'	[114]	CXIV.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ παπαβάρεως, εἰς δυσεντερικοῖς	μα'	ριγ'	ριγ'	ριδ'	ριγ'	[115]	CXV.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τριῶν πεπέρεων, δόκιμος	μβ'	ριδ'	ριδ'	ριε'	ριδ'	[116]	CXVI.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ τριῶν πεπέρεων θαυμαστῆ	μβα'	ριε'	ριε'	ριζ'	ριε'	[117]	CXVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ τριῶν πεπέρεων ἐπαινετῆ	μββ'	ριζ'	ριζ'	ριη'	ριζ'	[118]	CXVIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κούρκουμα, γαλινοῦ, δόκιμος	μγ'	ριη'	ριη'	ριθ'	ριη'	[119]	CXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ κούρκουμα, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	μγα'	ριθ'	ριθ'	ρκ'	ριθ'	[120]	CXX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κούρκουμα, πάνυ καλῆ	μγβ'	ριθ'	ριθ'	ρκ'	ριθ'	[121]	CXXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κούρκουμα, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	μγγ'	ρκ'	--	ρκα'	ρκ'	[122]	CXXII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ λάκκα, πρὸς ἥπατικοῖς	μδ'	ρκα'	ρκ'	ρκβ'	ρκα'	[123]	CXXIII.

Αντίδοτος ή διά φηλιδώνου, εις θερμότητα στομάχου	με'	όκβ'	όκα'	όκγ'	όκβ'	[124]	CXXIV.
Αντίδοτος, ή δι' έρμοδακτύλου, εις ποδαλγικοίς	μστ'	όκγ'	όκβ'	όκδ'	όκγ'	[125]	CXXV.
Αντίδοτος άλλη, ή δι' έρμοδακτύλου, πάνυ δόκιμος	μστα'	όκδ'	όκγ'	όκε'	όκδ'	[126]	CXXVI.
Αντίδοτος άλλη, ή δι' έρμοδακτύλου, ώς ή πρό ταύτης	μστβ'	όκε'	όκδ'	όκζ'	όκε'	[127]	CXXVII.
Αντίδοτος άλλη ποδαλγική, κατά πάντα πεπειραμένη	μζ'	όκζ'	όκε'	όκζ'	όκζ'	[128]	CXXVIII.
Αντίδοτος άλλη ποδαλγική, ή λεγομένη πρόκλου	μζα'	όκζ'	όκζ'	όκη'	όκζ'	[129]	CXXIX.
Αντίδοτος άλλη ποδαλγική, προς πάντα τὰ ρευματιζόμενα μέρη	μζβ'	όκη'	όκζ'	όκθ'	όκη'	[130]	CXXX.
Αντίδοτος άλλη ποδαλγική ή λεγομένη κλίμαξ	μζγ'	όκθ'	όκη'	όλ'	όκθ'	[131]	CXXXI.
Άλλη αντίδοτος ποδαλγική, ή λεγομένη περιβόητος	μζδ'	όλ'	όκθ'	όλα'	όλ'	[132]	CXXXII.
Άλλη αντίδοτος ποδαλγική, ή διά μόσχου	μζε'	όλα'	όλ'	όλβ'	όλα'	[133]	CXXXIII.
Αντίδοτος ή διά ρωδών γαλινού, εις ήπαικοίς	μη'	όλβ'	όλα'	όλγ'	όλβ'	[134]	CXXXIV.
Αντίδοτος, ή διά παπαβάρεως, εις άσθματικοίς	--	όλγ'	όλβ'	όλδ'	όλγ'	[135]	CXXXV.
Αντίδοτος, ή δια μήλων, προς ψυχράν διάθεσιν στομάχου	ν'	όλδ'	όλγ'	όλε'	όλδ'	[136]	CXXXVI.
Αντίδοτος, ή διάμπρα, προς στομαχικοίς	να'	όλε'	όλδ'	όλζ'	όλε'	[137]	CXXXVII.
Αντίδοτος ή διά κρόκου, του έσδρα, ώς ή πρό ταύτης	νβ'	όλζ'	όλε'	όλζ'	όλζ'	[138]	CXXXVIII.
Αντίδοτος άλλη του έσδρα ώς ή πρό ταύτης	νβα'	όλζ'	όλζ'	όλη'	όλζ'	[139]	CXXXIX.
Αντίδοτος άλλη άπλη του έσδρα πάνυ καλή	νββ'	όλη'	όλζ'	όλθ'	όλη'	[140]	CXL.
Αντίδοτος άλλη του έσδρα, προς κεφαλαλγούντας	νβγ'	όλθ'	όλη'	όμ'	όλθ'	[141]	CXLI.
Αντίδοτος πευτική, ή διά κυδωνίων	νγ'	όμ'	όλθ'	όμα'	όμ'	[142]	CXLII.
Αντίδοτος ή διά κυτρίων, προς βραδυπέπτοις	νδ'	όμα'	όμ'	όμβ'	όμα'	[143]	CXLIII.

Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κυτρίων, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	νδα'	ῥμβ'	ῥμα'	ῥμγ'	ῥμβ'	[144]	CXLIV.
Ἀντίδοτος πεπτηκῆ, ἢ δια σκυβελίτου	νε'	ῥμγ'	ῥμβ'	ῥμδ'	ῥμγ'	[145]	CXLV.
Ἀντίδοτος ἄλλαις, ἱαμβλίχου πάνυ θαυμαστῆ	νζ'	ῥμδ'	ῥμγ'	ῥμε'	ῥμδ'	[146]	CXLVI.
Ἀντίδοτος ἄλλαις, πολίτου, διαχωρητικῆ	νζ'	ῥμε'	ῥμδ'	ῥμζ'	ῥμε'	[147]	CXLVII.
Ἀντίδοτος, ἄλας τὸ δωδεκάθεον, πάνυ καλόν·	νη'	ῥμζ'	ῥμε'	ῥμζ'	ῥμζ'	[148]	CXLVIII.
Ἀντίδοτος πλήρις, ἀρχοντικὸν ἐπαινετὸν	νθ'	ῥμζ'	ῥμζ'	ῥμη'	ῥμζ'	[149]	CXLIX.
Ἀντίδοτος ἄλλον, πλήρις ἀρχοντικὸν τὸ ἀπλοῦν	νθα'	ῥμη'	ῥμζ'	ῥμθ'	ῥμη'	[150]	CL.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κωδίων πρὸς βηχικοῖς	μθ'	ῥμθ'	ῥμη'	ῥν'	ῥμθ'	[151]	CLI.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥοδοζουλάπου καθαρτικῆ	νθβ'	ῥν'	ῥμθ'	ῥνα'	ῥν'	[152]	CLII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ ῥοδοζουλάπου, πικηλωτέρα	--	ῥνα'	ῥν'	ῥνβ'	ῥνα'	[153]	CLIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ ῥοδοζουλάπου καθαρτικῆ	ξ'	ῥνβ'	ῥνα'	ῥνγ'	ῥνβ'	[154]	CLIV.
Ἀντίδοτος πρὸς δυσεντερικοῖς, καὶ κοιλιακοῖς	ξα'	ῥνγ'	ῥνβ'	ῥνδ'	ῥνγ'	[155]	CLV.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς	ξβ'	ῥνδ'	ῥνγ'	ῥνε'	ῥνδ'	[156]	CLVI.
Ἀντίδοτος εἰς κατάλυσιν σαρκὸς καὶ εἰς ξηρότητα σώματος	ξγ'	ῥνε'	ῥνδ'	ῥνζ'	ῥνε'	[157]	CLVII.
Ἀντίδοτος, πρὸς τριταίοις καὶ τεταρταίοις θαυμαστῆ	ξδ'	ῥνζ'	ῥνε'	ῥνζ'	ῥνζ'	[158]	CLVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη πρὸς τριταίοις τεταρταίοις καὶ ἀφημερινοῖς	ξδα'	ῥνζ'	ῥνζ'	ῥνη'	ῥνζ'	[159]	CLIX.
Ἀντίδοτος ὁμοία, πρὸς τριταίοις καὶ τεταρταίοις	ξδβ'	ῥνη'	ῥνζ'	ῥνθ'	ῥνη'	[160]	CLX.
Ἀντίδοτος ὁμοία, ὡς τὰς προγεγραμμένας	ξδγ'	ῥνθ'	--	ῥξ'	ῥνθ'	[161]	CLXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοία, εἰς τὰ τοιαῦτα πάθη	ξδδ'	ῥξ'	--	ῥξα'	ῥξ'	[162]	CLXII.
Ἀντίδοτος ὁμοία πρὸς τοῖς αὐτοῖς ἐξόχοις	ξδε'	ῥξα'	ῥνη'	ῥξβ'	ῥξα'	[163]	CLXIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοία, ἐξαιρετος παρὰ πάντας	ξδζ'	ῥξβ'	ῥνθ'	ῥξγ'	ῥξβ'	[164]	CLXIV.
Ἀντίδοτος, πρὸς τοῖς φερομένοις αἶμα	ξε'	ῥξγ'	ῥξ'	ῥξδ'	ῥξγ'	[165]	CLXV.

Αντίδοτος, πρὸς βηχικοῖς καὶ ὀρθοπνωϊκοῖς	ξζ'	ῥξδ'	ῥξα'	ῥξε'	ῥξδ'	[166]	CLXVI.
Αντίδοτος ἄλλη, εἰς τὰ τοιαῦτα, πάνυ καλὸν	ξζα'	ῥξε'	ῥξβ'	ῥξζ'	ῥξε'	[167]	CLXVII.
Αντίδοτος, ἦτοι ἔλιγμα βηχικὸν, πάνυ καλὸν	ξζβ'	ῥξζ'	ῥξγ'	ῥξζ'	ῥξζ'	[168]	CLXVIII.
Αντίδοτος, πρὸς βηχικοῖς διὰ πείρας, θαυμαστῆ	ξζγ'	ῥξζ'	ῥξδ'	ῥξη'	ῥξζ'	[169]	CLXIX.
Αντίδοτος βηχικῆ, πρὸς ὀρθοπνωϊας	ξζδ'	ῥξη'	ῥξε'	ῥξθ'	ῥξη'	[170]	CLXX.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς βηχικοῖς, διὰ πείρας	ξζε'	ῥξθ'	ῥξζ'	ῥο'	ῥξθ'	[171]	CLXXI.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς τὰ τοιαῦτα βηχικᾶ πάθη	ξζς'	ῥο'	--	ῥοα'	ῥο'	[172]	CLXXII.
Αντίδοτος ἄλλη, ἦτοι ἔλιγμα βηχικὸν	ξζζ'	ῥοα'	--	ῥοβ'	ῥοα'	[173]	CLXXIII.
Αντίδοτος ἄλλη, ἔκλυτος σωκράτοις θαυμαστῆ	ξζη'	ῥοβ'	ῥξζ'	ῥογ'	ῥοβ'	[174]	CLXXIV.
Αντίδοτος ἄλλη βηχικῆ, εἰς τὰ προεξηρημένα πάθη	ξζθ'	ῥογ'	ῥξη'	ῥοδ'	ῥογ'	[175]	CLXXV.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς βηχικοῖς ἐμπυτικοῖς φθησικοῖς αἷμα ἀνάγοντας	ξζι'	ῥοδ'	ῥξθ'	ῥοε'	ῥοδ'	[176]	CLXXVI.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς τὰ τοιαῦτα βηχικᾶ πάθη	ξζια'	ῥοε'	ῥο'	ῥοζ'	ῥοε'	[177]	CLXXVII.
Αντίδοτος ἢ ἐπονομαζομένη ἀνώδυνος βηχικῆ	ξζιβ'	ῥοζ'	ῥοα'	ῥοζ'	ῥοζ'	[178]	CLXXVIII.
Αντίδοτος βηχικῆ καὶ δυσεντερικῆ, πάνυ καλῆ	ξζιγ'	ῥοζ'	ῥοβ'	ῥοη'	ῥοζ'	[179]	CLXXIX.
Αντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ διὰ μυροβαλάνου	ξζ'	ῥοη'	ῥογ'	ῥοθ'	ῥοη'	[180]	CLXXX.
Αντίδοτος πρὸς δυσουρίαν, καὶ λίθων θριπτικῆ	ξη'	ῥοθ'	ῥοδ'	ῥπ'	ῥοθ'	[181]	CLXXXI.
Αντίδοτος ἢ διὰ μόσχου, πρὸς μελαγχολικοῖς	ξθ'	ῥπ'	ῥοε'	ῥπα'	ῥπ'	[182]	CLXXXII.
Αντίδοτος ἢ λεγομένη μοῦσα, πρὸς τεταρταίους	οοβ'	ῥπα'	ῥοζ'	ῥπβ'	ῥπα'	[183]	CLXXXIII.
Αντίδοτος γαλινού, ἢ διὰ πεπερέου, πρὸς τεταρταίους	οα'	ῥπβ'	ῥοζ'	ῥπγ'	ῥπβ'	[184]	CLXXXIV.
Αντίδοτος, ἢ διόσπολίτου, πρὸς τεταρταίους	οβ'	ῥπγ'	ῥοη'	ῥπδ'	ῥπγ'	[185]	CLXXXV.

Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διόσπολίτου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης		ῥπδ'	ῥοθ'	ῥπε'	ῥπδ'	[186]	CLXXXVI.
Ἀντίδοτος πρὸς κάθαρσιν νεφρῶν καὶ λιθιῶντων	οβα'	ῥπε'	ῥπ'	ῥπC'	ῥπε'	[187]	CLXXXVII.
Ἀντίδοτος, ἦτοι βοήθημαν νεφρητικὸν πάνυ καλὸν	ογ'	ῥπC'	ῥπα'	ῥπζ'	ῥπC'	[188]	CLXXXVIII.
Ἀντίδοτος, ἦτοι βοήθημαν, πρὸς γυναῖκας ἐκ τιτρωσκοῦσα	ογα'	ῥπζ'	ῥπβ'	ῥπη'	ῥπζ'	[189]	CLXXXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, νεφρητικὴ διὰ πείρας	ογβ'	ῥπη'	ῥπγ'	ῥπθ'	ῥπη'	[190]	CXC.
Ἀντίδοτος ἄλλη, νεφρητικὴ διὰ πείρας θαυμαστῆ	ογγ'	ῥπθ'	ῥπδ'	ῥC'	ῥπθ'	[191]	CXCI.
Ἀντίδοτος ἄλλη νεφρητικῆ, ἢ διὰ βαλσάμου	ογδ'	ῥC'	ῥπε'	ῥCα'	ῥC'	[192]	CXCII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τῶν ἐξήκωντα εἰδῶν νεφρητικῆ	ογε'	ῥCα'	ῥπC'	ῥCβ'	ῥCα'	[193]	CXCIII.
Ἀντίδοτος, ἦτοι κονδύτον νεφρητικὸν	ογC'	ῥCβ'	ῥπζ'	ῥCγ'	ῥCβ'	[194]	CXCIV.
Ἀντίδοτος, ἦτοι βοήθημαν νεφρητικὸν, καὶ εἰς κύστην	ογζ'	ῥCγ'	ῥπη'	ῥCδ'	ῥCγ'	[195]	CXCV.
Ἀντίδοτος, ἦτοι κονδύτον νεφρητικὸν πάνυ καλὸν	ογη'	ῥCδ'	ῥπθ'	ῥCε'	ῥCδ'	[196]	CXCVI.
Ἀντίδοτος ἄλλη νεφρητικῆ, καὶ τοῖς περὶ κύστεως, διουρητικῆ	ογθ'	ῥCε'	ῥC'	ῥCζ'	ῥCε'	[197]	CXCVII.
Ἀντίδοτος νεφρητικῆ, ἦν ἐχράτω, κωνστανίνος, ὁ βασιλεὺς	ογι'	ῥCζ'	ῥCα'	ῥCζ'	ῥCζ'	[198]	CXCVIII.
Ἄλλο	--	ῥCζCζ'	--	ῥCζζ'	--	[199]	CXCIX.
Ἀντίδοτος, ἢ ἐπονομαζομένη παρ' ἰταλίους μιγγλέτα	οδ'	ῥCζ'	ῥCβ'	ῥCη'	ῥCζ'	[200]	CC.
Ἀντίδοτος, ἢ ἐπονομαζομένη, τοῦ σαρδακία	οε'	ῥCη'	ῥCγ'	ῥCθ'	ῥCη'	[201]	CCI.
Ἀντίδοτος, εἰς τὰ τοιαύτα, ἠδὲ μυροβάλανου θαυμαστῆ	οεα'	ῥCθ'	ῥCδ'	σ'	ῥCθ'	[202]	CCII.
Ἀντίδοτος, ἄλλη πρὸς ἀσθματικοῖς, καὶ κατάρδιζομένοις	οC'	σ'	ῥCε'	σα'	σ'	[203]	CCIII.
Ἀντίδοτος, ῥοζάτω νοβέλα, πρὸς θέρμην στομάχου	οCζ'	σα'	ῥCζ'	σβ'	σα'	[204]	CCIV.
Ἀντίδοτος, πρὸς συνεχεῖς πυρετοῖς καὶ καυσώδης	οη'	σβ'	ῥCζ'	σγ'	σβ'	[205]	CCV.
Ἀντίδοτος, ἢ σῶτηρα μάννα, εἰς κεφαλῆς βάρους	οθ'	σγ'	ῥCη'	σδ'	σγ'	[206]	CCVI.
Ἀντίδοτος, πρὸς στομαχικοῖς ψυχροῖς, θαυμαστῆ	π'	σδ'	ῥCθ'	σε'	σδ'	[207]	CCVII.

Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς στομαχικὸν θερμὸν	πα'	σε'	σ'	σϚ'	σε'	[208]	CCVIII.
Αντίδοτος, ἢ τρύφερα σαρακίνικος, θαυμαστῆ	πβ'	σϚ'	σκα'	σζ'	σϚ'	[209]	CCIX.
Αντίδοτος, ἢ τρύφερα μάννα, πρὸς γυναικεῖα πάθη	πγ'	σζ'	σκβ'	ση'	σζ'	[210]	CCX.
Αντίδοτος ἄλλη τρύφερα ἦν Ἰσαὰκ ἐξέθετο	πδ'	ση'	σκγ'	σθ'	ση'	[211]	CCXI.
Αντίδοτος, ἢ τριόφυλλος, πρὸς τεταρταίους	πε'	σθ'	σκδ'	σι'	σθ'	[212]	CCXII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ τρισαντάλου, εἰς θέρμην στομάχου	πϚ'	σι'	σκε'	σια'	σι'	[213]	CCXIII.
Αντίδοτος ἢ θεοδώρητος, πρὸς κεφαλαλγίαν	πζ'	σια'	σκϚ'	σιβ'	σια'	[214]	CCXIV.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ Θεοδώρητος, εἰς εἰμικρανικοῖς	πη'	σιβ'	σκζ'	σιγ'	σιβ'	[215]	CCXV.
Αντίδοτος ἄλλη Θεοδώρητος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	πηα'	σιγ'	σκη'	σιδ'	σιγ'	[216]	CCXVI.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ Θεοδώρητος, πάνυ ὠφέλημος	πηβ'	σιδ'	σκθ'	σιε'	σιδ'	[217]	CCXVII.
Αντίδοτος ἢ ἀνακάρδιος, ἢ λεγομένη Θεοδώρητος	πθ'	σιε'	σκθθ'	σιϚ'	σιε'	[218]	CCXVIII.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ ἀνακάρδιος, εἰς ἐπιλυπτικοῖς	πθα'	σιϚ'	σλ'	σιζ'	σιϚ'	[219]	CCXIX.
Αντίδοτος ἢ παῦλα, ὀνομαζομένη, πρὸς βράχωση	Ϛ'	σιζ'	σλα'	σιη'	σιζ'	[220]	CCXX.
Αντίδοτος τρύφερα, ἢ λεγωμένη, διὰ σιδήρου	Ϛα'	σιη'	σλβ'	σιθ'	σιη'	[221]	CCXXI.
Αντίδοτος ἢ διὰ γαλαγγὰ δόκιμος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	Ϛβ'	σιθ'	σλγ'	σκ'	σιθ'	[222]	CCXXII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ μόσχου, πρὸς πᾶσαν καχεξίαν	Ϛγ'	σκ'	σλδ'	σκα'	σκ'	[223]	CCXXIII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ ψιλλίου ὀνομαζομένη δόκιμος	Ϛδ'	σκα'	σλε'	σκβ'	σκα'	[224]	CCXXIV.
Αντίδοτος ἢ πάγχρηστος, πρὸς πᾶσαν ἀσθένειαν	Ϛε'	σκαα'	σλϚ'	σκγ'	σκβ'	[225]	CCXXV.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ πάγχρηστος ἢ μικρῆ πρὸς ἐμπνευμάτωσιν	Ϛεα'	σκβ'	σλζ'	σκδ'	σκγ'	[226]	CCXXVI.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ πάγχρηστος πάνυ ἐπαινετῆ	Ϛεβ'	σκγ'	σλη'	σκε'	σκδ'	[227]	CCXXVII.

Ἀντίδοτος, ἡ πανακλαία, πρὸς βήχας χρονίας	ζστ'	σκδ'	σλθ'	σκζ'	σκε'	[228]	CCXXVIII.
Ἀντίδοτος ἡ λεγομένη αἴγυπτία ἡ μεγάλη	ζζ'	σκε'	σμ'	σκζ'	σκεε'	[229]	CCXXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ λεγομένη αἴγυπτία ἡ μεγάλη	ζζα'	σκζ'	σμα'	σκη'	σκζ'	[230]	CCXXX.
Ἀντίδοτος ἡ αἴγυπτία ἡ μικρῆ, πρὸς δυσουρίαν	ζζβ'	σκζ'	σμβ'	σκθ'	σκζ'	[231]	CCXXXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ αἴγυπτία ἡ λεγομένη ἱερᾶ κλήμακα	ζζγ'	σκη'	σμγ'	σλ'	σκη'	[232]	CCXXXII.
Ἀντίδοτος ἄλλη αἴγυπτία, πάνυ θαυμαστῆ	ζζδ'	σκθ'	σμδ'	σλα'	σκθ'	[233]	CCXXXIII.
Ἀντίδοτος ἡ ἀρωματικὴ καλουμένη, πάνυ δόκιμος	ζη'	σλ'	σμε'	σλβ'	σλ'	[234]	CCXXXIV.
Ἀντίδοτος, ἡ δημοκράτοις, ἀντιφάρμακον	ζθ'	σλα'	σμζ'	σλγ'	σλα'	[235]	CCXXXV.
Ἀντίδοτος ἡ διὰ ὀρόβων, πρὸς βηχικοῖς	ῥ	σλβ'	σμζ'	σλδ'	σλβ'	[236]	CCXXXVI.
Ἄλλη ἀντίδοτος ἡ διὰ ὀρόβων, πρὸς φθησικοῖς	ῥα'	σλγ'	σμη'	σλε'	σλγ'	[237]	CCXXXVII.
Ἀντίδοτος, ἡ διὰ καλαμινθίου, πρὸς αἴμηνα γυναιξιν	ῥα'	σλδ'	σμθ'	σλζ'	σλδ'	[238]	CCXXXVIII.
Ἀντίδοτος, ἡ φιλοξένιος, ποιούσα πρὸς κατάρροις	ῥβ'	σλε'	σν'	σλζ'	σλε'	[239]	CCXXXIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ φιλοξένιος πρὸς ἐμπυτικοῖς	ῥβα'	σλζ'	σνα'	σλη'	σλζ'	[240]	CCXL.
Ἀντίδοτος, ἡ ζωαρχία, πρὸς τριταίοις καὶ τεταρταίοις	ῥγ'	σλζ'	σνβ'	σλθ'	σλζ'	[241]	CCXLI.
Ἀντίδοτος τοῦ Φύλωνος, πάνυ ἐπαινετῆ	ῥδ'	σλη'	σνγ'	σμ'	σλη'	[242]	CCXLII.
Ἀντίδοτος ἄλλη τοῦ Φύλωνος, πρὸς κωλυκοῖς	ῥδα'	σλθ'	σνδ'	σμα'	σλθ'	[243]	CCXLIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη τοῦ φύλωνος, πρὸς στομαχικοῖς	ῥδβ'	σμ'	σνε'	σμβ'	σλθ'	[244]	CCXLIV.
Ἀντίδοτος ἡ λεγομένη ὑγία, πρὸς ποδαλγικοῖς	ῥε'	σμα'	σνζ'	σμγ'	σμ'	[245]	CCXLV.
Ἀντίδοτος, ἡ διὰ ἀσσάρου, πρὸς ὑδροπικοῖς	ῥζ'	σμβ'	σνζ'	σμδ'	σμα'	[246]	CCXLVI.
Ἀντίδοτος, ἡ λεγομένη θαυμαστῆ, πρὸς βηχικοῖς	ῥζ'	σμγ'	σνη'	σμε'	σμβ'	[247]	CCXLVII.
Ἀντίδοτος, ἡ πανάρετος, πρὸς βηχικοῖς	ῥη'	σμδ'	σνθ'	σμζ'	σμγ'	[248]	CCXLVIII.
Ἀντίδοτος, ποδαλγικῆ, ποίημα τριβόνου νοταρίου	ῥθ'	σμε'	σξ'	σμζ'	σμδ'	[249]	CCXLIX.

Αντίδοτος ἄλλη θαυμαστῆ, ποδαλγικὸν ἐπίθεμα	--	σμζ'	σξα'	σμη'	σμε'	[250]	CCL.
Αντίδοτος ἡ ζινόφυλος, πρὸς νεφρητικοῖς	ρί'	σμζ'	σξβ'	σμθ'	σμζ'	[251]	CCLI.
Αντίδοτος ἡπατικῆ, ἡ καλουμένη φλευότομος	ρία'	σμη'	σξγ'	σν'	σμζ'	[252]	CCLII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ἡ καλουμένη φλευότομος	ρίαα'	σμθ'	σξδ'	σνα'	σμη'	[253]	CCLIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, πρὸς ἡπατος ἔμφραξιν	ρίβ'	σν'	σξε'	σνβ'	σμθ'	[254]	CCLIV.
Ἄλλη ἀντίδοτος, ἡπατικῆ, δόκιμος	ρίβα'	σνν'	σξζ'	σνγ'	σν'	[255]	CCLV.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, πρὸς τὰς σκληρώδεις τοῦ ἡπατος	ρίββ'	σνα'	σξζ'	σνδ'	σνα'	[256]	CCLVI.
Αντίδοτος, πρὸς σκληρίας ἡπατος καὶ ἔμφραξιν	ρίβγ'	σνβ'	σξη'	σνε'	σνβ'	[257]	CCLVII.
Αντίδοτος, πρὸς ἡπατος καὶ σπληνὸς ἔμφραξιν	ρίβδ'	σνγ'	σξθ'	σνζ'	σνγ'	[258]	CCLVIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ἡ διὰ ἀψινθείας	ρίβε'	σνδ'	σο'	σνζ'	σνδ'	[259]	CCLIX.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ἡ καλουμένη ἀθανασία	ρίβζ'	σνε'	σοα'	σνη'	σνε'	[260]	CCLX.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ὠφέλιμος πάνυ	ρίβζ'	σνζ'	σοβ'	σνθ'	σνζ'	[261]	CCLXI.
Αντίδοτος πρὸς ἡπατικοῖς, πάνυ δόκιμος	ρίβη'	σνζ'	σογ'	σξ'	σνζ'	[262]	CCLXII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, πεπειραμένη πάνυ	ρίβθ'	σνη'	σοδ'	σξα'	σνη'	[263]	CCLXIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡ διὰ τῶν ἑννέα εἰδῶν δόκιμος	ρίβι'	σνθ'	σοε'	σξβ'	σνθ'	[264]	CCLXIV.
Αντίδοτος ἄλλη ἀραβικῆ, πάνυ θαυμαστῆ	ρίβια'	σξ'	σοζ'	σξγ'	σξ'	[265]	CCLXV.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, δόκιμος ἡ δι' εὐπατορίου	ρίβιβ'	σξα'	σοζ'	σξδ'	σξα'	[266]	CCLXVI.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, πάνυ ὠφέλιμος	ρίβιγ'	σξβ'	σοη'	σξε'	σξβ'	[267]	CCLXVII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ἡ παρὰ ἀγάθωνος	ρίβιδ'	σξγ'	σοθ'	σξζ'	σξγ'	[268]	CCLXVIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἡπατικῆ, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	ρίβιε'	σξδ'	σπ'	σξζ'	σξδ'	[269]	CCLXIX.

Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, διὰ πείρας	ῥίβιζ'	σξε'	σπα'	σξη'	σξε'	[270]	CCLXX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, ἡ παντάγαθος	ῥίβιζ'	σξζ'	σπβ'	σξθ'	σξζ'	[271]	CCLXXI.
Ἀντίδοτος ἡ ἀχάριστος, πρὸς ἥπατικοῖς	ῥιγ'	σξζ'	σπγ'	σο'	σξζ'	[272]	CCLXXII.
Ἀντίδοτος, ἡ παντάγαθος, πρὸς νεφρητικοῖς	ῥιγα'	σξη'	σπδ'	σοα'	σξη'	[273]	CCLXXIII.
Ἀντίδοτος ἥπατικῆ, ἡ διὰ ἀνήθου, δόκιμος	ῥιγβ'	σξθ'	σπε'	σοβ'	σξθ'	[274]	CCLXXIV.
Ἀντίδοτος πρὸς ἥπαρ, ἀπλᾶ βοηθήματα	ριδ'	σο'	σπζ'	σογ'	σο'	[275]	CCLXXV.
ὅσα πρὸς ἥπαρ σκηροῦμενον ὠφελῆ καὶ ἔμφραξιν	ῥιε'					[276]	CCLXXVI.
Ἀντίδοτος πρὸς οἶκτερον, πάνυ δόκιμος		σοα'		σοδ'	σοα'	[277]	CCLXXVII.
Ἀντίδοτος, ἡ εὐχάριστος, πρὸς ὑστερικὰς γυναῖκας	ῥιζ'	σοβ'	σπζ'	σοε'	σοβ'	[278]	CCLXXVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ εὐχάριστος, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	ῥιζα'	σογ'	σπη'	σοζ'	σογ'	[279]	CCLXXIX.
Ἀντίδοτος, ἡ ἰσόθεος, πρὸς φθησικοῖς	ῥιζ'	σοδ'	σπθ'	σοζ'	σοδ'	[280]	CCLXXX.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ ἰσόθεος, εἰς πόνον στομάχου καὶ ἥπατος	ῥιζα'	σοε'	σζ'	σοη'	σοε'	[281]	CCLXXXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἰσόθεος, εἰς βηχικοῖς καὶ φθησικοῖς	ῥιζβ'	σοζ'	σζα'	σοθ'	σοζ'	[282]	CCLXXXII.
Ἀντίδοτος, ἡ σωτήριος ἡ καὶ θεοδότος λεγόμενη	ῥιη'	σοζ'	σζβ'	σπ'	σοζ'	[283]	CCLXXXIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἡ σωτήριος, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	ῥιηα'	σοη'	σζγ'	σπα'	σοη'	[284]	CCLXXXIV.
Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ σώτηρα πρὸς διάφορα πάθη	ῥιθ'	σοθ'	σζδ'	σπβ'	σοθ'	[285]	CCLXXXV.
Ἀντίδοτος, ἡ φίλανος, πρὸς ὑδρωπικοῖς δόκιμος	ῥκ'	σπ'	σζε'	σπγ'	σπ'	[286]	CCLXXXVI.
Ἀντίδοτος, ἡ πολύευκτος, πρὸς στομαχικοῖς	ῥκα'	σπα'	σζζ'	σπδ'	σπα'	[287]	CCLXXXVII.
Ἀντίδοτος, πρὸς ἀφήμερινοῖς πάνυ καλή	ῥκβ'	σπβ'	σζζ'	σπδ'	σπβ'	[288]	CCLXXXVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς ἀφημερινοῖς, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	ῥκβα'	σπγ'	--	σπε'	σπγ'	[289]	CCLXXXIX.
Ἀντίδοτος, ἡ καλουμένη μύσθηριον, πρὸς πλευρητικοῖς	ῥκγ'	σπδ'	σζη'	σπζ'	σπδ'	[290]	CCXC.

Αντίδοτος, ή ζωοπύριος, προς ἐπιληπτικοῖς	ῥκδ'	σπε'	σζθ'	σπζ'	σπε'	[291]	CCXCI.
Αντίδοτος ή μούσα, προς ὑδροπικοῖς	ῥκε'	σπζ'	τ'	σπη'	σπζ'	[292]	CCXCII.
Αντίδοτος, ή ὀνομαζομένη περσική	ῥκζ'	σπζ'	τα'	σπθ'	σπζ'	[293]	CCXCIII.
Αντίδοτος τοῦ σύγγελου, ή βασιλική, εις ἀμβλιωπίαν	ῥκζ'	σπη'	τβ'	σζ'	σπη'	[294]	CCXCIV.
Αντίδοτος ἄλλη μιχαήλ τοῦ συγγέλου, ή βασιλική	ῥκζα'	σπθ'	τγ'	σζα'	σπθ'	[295]	CCXCV.
Αντίδοτος, ή καλουμένη φλευότομος	ῥκη'	σζ'	τδ'	σζβ'	σζ'	[296]	CCXCVI.
Αντίδοτος ή δια κρόκου, προς ήπατικοῖς	ῥκθ'	σζα'	τε'	σζγ'	σζα'	[297]	CCXCVII.
Αντίδοτος , κύφιου, ή δια τῶν πεντήκοντα ειδῶν	ῥλ'	σζβ'	τζ'	σζδ'	σζβ'	[298]	CCXCVIII.
Αντίδοτος ἄλλη, κυφαίου, ή δια τῶν κη' ειδῶν	ῥλα'	σζγ'	τζ'	σζε'	σζγ'	[299]	CCXCIX.
Αντίδοτος ή κλίμαξ, προς ψύχραν στομάχου	ῥλβ'	σζδ'	τη'	σζζ'	σζδ'	[300]	CCC.
Αντίδοτος ἀπολλωνίου, εις δισπνοϊκοῖς	ῥλγ'	σζε'	τθ'	σζζ'	σζε'	[301]	CCCI.
Αντίδοτος ή μούσα, ἀπολλωνίου, εις δισπνοϊκοῖς	ῥλδ'	σζζ'	τι'	σζη'	σζζ'	[302]	CCCII.
Αντίδοτος ἄλλη ή μούσα, προς ήπατικοῖς	ῥλδα'	σζζ'	--	σζθ'	σζζ'	[303]	CCCIII.
Αντίδοτος τὸ ἀφραστον, εις παραλυτικοῖς	ῥλε'	σζη'	τια'	τ'	σζη'	[304]	CCCIV.
Αντίδοτος, μάγνου ἰατροῦ, προς κωλυκοῖς	ῥλζ'	σζθ'	τιβ'	τα'	σζθ'	[305]	CCCV.
Αντίδοτος, ή δια κρόκου, προς κωλυκοῖς	ῥλζ'	τ'	τιγ'	τβ'	τ'	[306]	CCCVI.
Αντίδοτος ἄλλη κωλυκή, πάνυ δόκιμος και καλή	ῥλζα'	τα'	τιδ'	τγ'	τα'	[307]	CCCVII.
Αντίδοτος ἄλλη προς κωλυκοῖς και ἐμπνευματώσεις	ῥλζβ'	τβ'	τιε'	τδ'	τβ'	[308]	CCCVIII.
Αντίδοτος ἄλλη κωλυκή, ὁμοίως θαυμαστή	ῥλζγ'	τγ'	τιζ'	τε'	τγ'	[309]	CCCIX.
Αντίδοτος κωλυκή, ἦν ἔλαβον παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ κώνονος	ῥλζδ'	τδ'	τιζ'	τζ'	τδ'	[310]	CCCX.

Ἀντίδοτος ἢ καλουμένη ἀθανασία, πρὸς κωλικοῖς	ῥλζε'	τε'	τιη'	τζ'	τε'	[311]	CCCXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη, κωλυκῆ, ἀνώδεινος δόκιμος	ῥλζζ'	τς'	τιθ'	τη'	τς'	[312]	CCCXII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, κωλυκῆ ἀνώδεινος σφόδρα καλῆ	ῥλζζ'	τζ'	τκ'	τθ'	τζ'	[313]	CCCXIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη κωλυκῆ, ὄρκω ἀμεταδότω	ῥλζη'	τη'	τκα'	τι'	τη'	[314]	CCCXIV.
Ἀντίδοτος βηχικῆ, πάνυ ἐπαινετῆ καὶ δόκιμος	ῥλη'	τθ'	τκβ'	τια'	τθ'	[315]	CCCXV.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ ἰσόσταθμος	ῥλθ'	τθ'	τκβ'	τιβ'	τθ'		
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καστορίου, πρὸς πλευρητικοῖς	ῥμ'	τι'	τκγ'	τιγ'	τι'	[316]	CCCXVI.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥαίου, πρὸς καρδιακοῖς	ῥμα'	τια'	τκδ'	τιδ'	τια'	[317]	CCCXVII.
Ἀντίδοτος εἰς ἀρμοπονίαν, ἢ δι' ὀπίου ὀνομαζομένη	ῥμβ'	τιβ'	τκε'	τιε'	τιβ'	[318]	CCCXVIII.
Ἀντίδοτος ἢ δεσμοτήριος πρὸς ἐπιλυπτικοῖς	ῥμγ'	τιγ'	τκς'	τις'	τιγ'	[319]	CCCXIX.
Ἀντίδοτος, ἢ ἀργυροφορᾶ, πρὸς κεφαλῆς πάθη	ῥμδ'	τιδ'	τκζ'	τιζ'	τιδ'	[320]	CCCXX.
Ἀντίδοτος ἢ ἄδρια, ἢ ἐπόνομαζομένη, ὄχησα μεγάλη	ῥμε'	τιε'	τκη'	τιη'	τιε'	[321]	CCCXXI.
Ἀντίδοτος, ἢ βηχοανάπαυσις, πρὸς τὰ βηχικᾶ πάθη	ῥμς'	τις'	τκθ'	τιθ'	τις'	[322]	CCCXXII.
Ἀντίδοτος, ἢ ἰσόχρηστος, εἰς ψυχρᾶς διαθέσεις	ῥμζ'	τιζ'	τλ'	τκ'	τιζ'	[323]	CCCXXIII.
Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη τοῦ ξηροῦ διόσπολίτου	ῥμη'	τιη'	τλα'	τκα'	τιη'	[324]	CCCXXIV.
Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη τοῦ ὑγροῦ διόσπολίτου	ῥμθ'	τιθ'	--	τκβ'	τιθ'	[325]	CCCXXV.
Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ δι' ἐμέτων	ῥν'	τκ'	τλβ'	τκγ'	τκ'	[326]	CCCXXVI.
Ἀντίδοτος αἰμοστατικῆ, πρὸς πᾶσαν αἰμορραγίαν	ῥνα'	τκα'	τλγ'	τκδ'	τκα'	[327]	CCCXXVII.
Ἀντίδοτος, ἢ δια κυμίνου πεπτικῆ	ῥνβ'	τκβ'	τλδ'	τκε'	τκβ'	[328]	CCCXXVIII.
Ἀντίδοτος γαλινοῦ, ἢ λυσιπόνιος θαυμαστῆ	ῥνγ'	τκγ'	τλε'	τκς'	τκγ'	[329]	CCCXXIX.
Ἀντίδοτος ἢ καλουμένη ἐκλογῆ, πρὸς κοιλιακοῖς	ῥνδ'	τκδ'	τλς'	τκζ'	τκδ'	[330]	CCCXXX.
Ἀντίδοτος, ἢ πολυέτες, ἢ μεγάλη πρὸς ἀνορεκτοῦντας	ῥνε'	τκε'	τλζ'	τκη'	τκε'	[331]	CCCXXXI.

Αντίδοτος , ή διάκόρου, εις πάσαν πληγὴν ἰοβόλων	ῥνϚ'	τκϚ'	τλη'	τκθ'	τκϚ'	[332]	CCCXXXII.
Αντίδοτος ή παιώνια, πρὸς κατάρροις και βήχας	ῥνζ'	τκζ'	τλθ'	τλ'	τκζ'	[333]	CCCXXXIII.
Αντίδοτος, ἦτοι βοήθημαν, τὸ πολυετὲς τὸ μικρὸν	ῥνη'	τκη'	τμ'	τλα'	τκη'	[334]	CCCXXXIV.
Αντίδοτος πλευρητικὴ πάνυ ἐνεργεστάτη λίαν	ῥνθ'	τκηη'	τμα'	χ.α.	τκηη'	[335]	CCCXXXV.
Αντίδοτος, τοῦ χυλοῦ τοῦ κυδωνάτου	ῥξ'	τκθ'	τμβ'	τλβ'	τκθ'	[336]	CCCXXXVI.
Αντίδοτος, τοῦ διὰ μελικράτου σκευασία	ῥξα'	τλ'	τμγ'	τλγ'	τλ'	[337]	CCCXXXVII.
Αντίδοτος εις πᾶν ῥεῦμα ὀφθαλμῶν και ἀμβλυπίαν	ῥξβ'	τλα'	τμδ'	τλδ'	τλα'	[338]	CCCXXXVIII.
Αντίδοτος, ή διὰ θείου ἀπείρου, ἀφημερινῶν	ῥξγ'	τλβ'	τμε'	τλε'	τλβ'	[339]	CCCXXXIX.
Αντίδοτος, τοῦ διάνθηροῦ, ξηρίου	ῥξδ'	τλγ'	τμϚ'	τλϚ'	τλγ'	[340]	CCCXL.
Αντίδοτος, ή ἰουλιάνιος πρὸς ἐπεχομένην κοιλίαν	ῥξε'	τλδ'	τμζ'	τλζ'	τλδ'	[341]	CCCXLI.
Αντίδοτος τοῦ χρυσίπου πρὸς κεφαλαλγικοῖς	ῥξϚ'	τλε'	τμη'	τλη'	τλε'	[342]	CCCXLII.
Αντίδοτος, ή δι' οἰνάνθης, πάνυ δόκιμος	ῥξζ'	τλϚ'	τμθ'	τλθ'	τλϚ'	[343]	CCCXLIII.
Αντίδοτος, ή πανακία, πρὸς φθησικοῖς και αἰμοπτωικοῖς	ῥξη'	τλζ'	τν'	τμ'	τλζ'	[344]	CCCXLIV.
Αντίδοτος, ή διὰ κήτρων πρὸς βραδυπέπτοις	ῥξθ'	τλη'	τνα'	τμα'	τλη'	[345]	CCCXLV.
Αντίδοτος, ή παλάς ἀγαθὴ πρὸς σύλληψιν	ῥο'	τλθ'	τνβ'	τμβ'	τλθ'	[346]	CCCXLVI.
Αντίδοτος, ή διὰ τοῦ κροκομάγματος σκευασία	ῥοα'	τμ'	τνγ'	τμγ'	--	[347]	CCCXLVII.
Αντίδοτος, ή εὐπνοια, ή διὰ καραιοφύλου	ῥοβ'	τμα'	τνδ'	τμδ'	--	[348]	CCCXLVIII.
Αντίδοτος τοῦ μεγάλου ἀποζέματος, ή διὰ ὕσσώπου	ῥογ'	τμβ'	τνε'	τμε'	--	[349]	CCCXLIX.
Αντίδοτος ή δια βακάνου, πάνυ θαυμαστὴ	ῥογα'	τμγ'	τνϚ'	τμϚ'	--	[350]	CCCL.
Αντίδοτος, τοῦ εὐῶδες κληδίου, πάνυ δόκιμος	ῥοδ'	τμδ'	τνζ'	τμζ'	--	[351]	CCCLI.

Ἀντίδοτος ἢ διὰ τραγημάτων πάνυ ἐπαινετῆ	ῥοε'	τμε'	τνη'	τμη'	--	[352]	CCCLII.
Ἀντίδοτος ἢ πολυέτες, πρὸς ὀρθοπνοίαν	ῥοϚ'	τμϚ'	τνθ'	τμθ'	--	[353]	CCCLIII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ σαμψύχου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	ῥοζ'	τμζ'	τξ'	τν'	--	[354]	CCCLIV.
Ἀντίδοτος, ἢ δι' ὀποῦ τιθημάλλου, σωσιανοῦ	ῥοη'	τμη'	τξα'	τνα'	--	[355]	CCCLV.
Ἀντίδοτος, ἢ πραξαγόρος, πρὸς ὀρθοπνοϊκοῖς	ῥοθ'	τμθ'	τξβ'	τνβ'	--	[356]	CCCLVI.
Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη κληδεῖον, πρὸς βήχας	ῥπ'	τν'	τξγ'	τνγ'	--	[357]	CCCLVII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καρδαμώμου, πρὸς βήχας	ῥπα'	τνα'	τξδ'	τνδ'	--	[358]	CCCLVIII.
Ἀντίδοτος, ἢ λυξοπύρετος ἦν καλοῦσιν τινές, τοῦ θείου	ῥπβ'	τνβ'	τξε'	τνε'	--	[359]	CCCLIX.
Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως, ἢ λυξοπύρετος, πρὸς βήχας	ῥπγ'	τνγ'	τξϚ'	τνϚ'	--	[360]	CCCLX.
Ἀντίδοτος ἢ χρύσα, πρὸς φθησικοῖς καὶ ἐμπυτικοῖς	ῥπδ'	τνδ'	τξζ'	τνζ'	--	[361]	CCCLXI.
Ἀντίδοτος, ἢ ἀνώδεινος, πρὸς βηχικοῖς διὰ πείρας	ῥπε'	τνε'	τξη'	τνη'	--	[362]	CCCLXII.
Ἀντίδοτος, ἢ σύμφωνος, πρὸς βηχικοῖς καὶ φθησικοῖς	ῥπϚ'	τνϚ'	τξθ'	τνθ'	--	[363]	CCCLXIII.
Ἀντίδοτος, ἢ κυφοῖδες, πρὸς ψυχρᾶς δισκρασίας ἥπατος	ῥπζ'	τνζ'	το'	τξ'	--	[364]	CCCLXIV.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ δαφνίδων, βηχικὴ δόκιμος	ῥπη'	τνη'	τοα'	τξα'	--	[365]	CCCLXV.
Ἀντίδοτος πρὸς ὀρθοπνοίας, καὶ πλευρητικοῖς	ῥπθ'	τνθ'	τοβ'	τξβ'	--	[366]	CCCLXVI.
Ἀντίδοτος πρὸς δυσπνοϊκοῖς, ἀρχιγένους	ῥϚ'	τξ'	τογ'	τξγ'	--	[367]	CCCLXVII.
Ἀντίδοτος πρὸς ἰκτερον δεδοκιμασμένη	ῥϚα'	τξα'	--	τξδ'	--	[368]	CCCLXVIII.
Ἀντίδοτος, πρὸς δισπνοϊκοῖς, πάνυ θαυμαστῆ	ῥϚβ'	τξβ'	τοδ'	τξε'	--	[369]	CCCLXIX.
Ἀντίδοτος, πρὸς ποδαλγικοῖς, καὶ ἀρθρητικοῖς	ῥϚγ'	τξγ'	τοε'	τξϚ'	--	[370]	CCCLXX.
Ἀρχὴ τῶν ἀλεξανδρέων μηνῶν, εἰς ἑλληνικὴν ἐρμηνίαν	ῥϚγ'	τξδ'	--	τξζ'	--	[371]	CCCLXXI.
Ἀντίδοτος, ἢ εὐδῖος πρὸς βήχαν καὶ ὀδύνας πλευρῶν	ῥϚδ'	τξε'	τοϚ'	τξη'	--	[372]	CCCLXXII.
Ἀντίδοτος μυστηρίου καλουμένη πρὸς πλευρητικοῖς	ῥϚε'	τξϚ'	τοζ'	τξθ'	--	[373]	CCCLXXIII.

Αντίδοτος πρὸς φθησικοῖς, ἀνὰ καθαρτικῇ	ῥζζ'	τζξ'	τοη'	το'	τζζ'	[374]	CCCLXXIV.
Αντίδοτος, πρὸς ἥπαρ κάλλιστος καὶ πρὸς στομαχικὴν, διὰ πείρας	ῥζζα'	τζη'	τοθ'	τοα'	τζζ'	[375]	CCCLXXV.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς ἥπατικοῖς, πάνυ θαυμαστῇ	ῥζζβ'	τζθ'	τπ'	τοβ'	τζη'	?	?
Αντίδοτος ἀμβροσία, ἢ πολύχρηστος, ἐπαινετῇ	ῥζζ'	το'	τπα'	τογ'	τζθ'	[376]	CCCLXXVI.
Αντίδοτος ἄλλη πολύχρηστος, εἰς πάντα τὰ ἰοβόλα	ῥζη'	τοα'	τπβ'	τοδ'	τοα'	[377]	CCCLXXVII.
Αντίδοτος, ἢ ἵπποκράτοις, εἰς φθησικοῖς καὶ πλευρητικοῖς	ῥζθ'	τοβ'	τπγ'	τοε'	τοβ'	[378]	CCCLXXVIII.
Αντίδοτος πρὸς κατὰ ψυγμένον στόμαχον	σ'	τογ'	τπδ'	τοζ'	τογ'	[379]	CCCLXXIX.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς ἐμπνευματοῦντα στόμαχον	σσ'	τοδ'	τπε'	τοζ'	τοδ'	[380]	CCCLXXX.
Αντίδοτος, ἢ λεγομένη σπληνότομος, πάνυ καλῇ	σα'	τοε'	τπζ'	τοη'	τοε'	[381]	CCCLXXXI.
Αντίδοτος ἢ ἀδριανὸς ἄλλως πάνυ ὠφέλιμος	σβ'	τοζ'	τπη'	τοθ'	τοζ'	[382]	CCCLXXXII.
Αντίδοτος ἢ φιλώνιος, πρὸς κεφαλαλγικοῖς	σγ'	τοζ'	τπη'	τπ'	τοζ'	[383]	CCCLXXXIII.
Αντίδοτος, αἰμοπτωικῇ, παρὰ μητροδῶρου	σδ'	τοη'	τπθ'	τπα'	τοη'	[384]	CCCLXXXIV.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωικοῖς, θαυμαστῇ	σε'	τοθ'	τζ'	τπβ'	τοθ'	[385]	CCCLXXXV.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωικοῖς καὶ ἀποστηματικοῖς	σζ'	τπ'	τζα'	τπγ'	τπ'	[386]	CCCLXXXVI.
Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωικοῖς ξηρίων, δόκιμος	σζ'	τπα'	τζβ'	τπδ'	τπα'	[387]	CCCLXXXVII.
Αντίδοτος, ἢ δί' ὀπίου πρὸς ὀπισθοτονικοῖς	ση'	τπβ'	τζγ'	τπε'	τπβ'	[388]	CCCLXXXVIII.
Αντίδοτος, πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς, δόκιμος	σθ'	τπγ'	τζδ'	τπζ'	τπγ'	[389]	CCCLXXXIX.
Αντίδοτος ἦτοι κατὰ πότιον ἀδειψον	σι'	τπδ'	τζε'	τπζ'	τπδ'	[390]	CCCXC.
Αντίδοτος λυκτάριον χολαγῶγον, δόκιμον	σια'	τπε'	τζζ'	τπη'	τπε'	[391]	CCCXCI.
Αντίδοτος ἄλλη, λυκτάριον χολαγῶγος θαυμαστὸν	σιαα'	τπζ'	τζζ'	τπθ'	τπζ'	[392]	CCCXCII.

Ἀντίδοτος λευκή. ἢ λεγομένη, μὴ ἐγκαφαιτίτηδα	σιβ'	τπζ'	τζη'	τζ'	τπζ'	[393]	CCCXCIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ἰρεως, πρὸς ἀσθματικούς	σιγ'	τπη'	τζθ'	τζα'	τπη'	[394]	CCCXCIV.
Ἀντίδοτος, πρὸς αἰμοπτωϊκοῖς πάνυ καλὴ	σιδ'	τπθ'	υ'	τζβ'	τζ'	[395]	CCCXCV.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωϊκοῖς δόκιμος	σιδα'	τζ'	υα'	τζγ'	τζα'	[396]	CCCXCVI.
Ἀντίδοτος, πρὸς αἰμοφόουντας συσταλτικὴ	σιε'	τζα'	υβ'	τζδ'	τζβ'	[397]	CCCXCVII.
Ἀντίδοτος πρὸς αἰμορραγίας, παντοίας ῥηνῶν	σιζ'	τζβ'	υγ'	τζε'	τζγ'	[398]	CCCXCVIII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνός δόκιμος	σιζα'	τζγ'	υδ'	τζς'	τζδ'	[399]	CCCXCIX.
Ἀντίδοτος, πρὸς αἰμορραγίας παντοίας, θαυμαστὴ	σιζβ'	τζδ'	υε'	τζζ'	τζε'	[400]	CD.
Ἀντίδοτος, ἀρχηγένοις, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνός	σιζ'	τζε'	υζ'	τζη'	τζς'	[401]	CDI.
Ἀντίδοτος ἄλλη θαυμαστὴ, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνός	σιζα'	τζς'	--	τζθ'	τζζ'	[402]	CDII.
Ἀντίδοτος ἄλλη δόκιμος, πρὸς ῥηνός αἰμορραγίαν	σιζβ'	τζζ'	υζ'	υ'	χ.α.	[403]	CDIII.
Ἀντίδοτος πρὸς αἰμοπτωϊκοῖς, πάνυ καλὴ	σκ'	τζη'	υη'	υα'	τζη'	[404]	CDIV.
Ἐξορκισμός, πρὸς αἰμορραγίας ῥηνῶν θαυμαστός	σιη'	τζθ'	--	υβ'	τζθ'	[405]	CDV.
ὄρκισμός πρὸς πᾶσαν αἰμορραγίαν	σιθ'	τζθ'	--	υβ'	τζθ'	[405]	
Ἀντίδοτος, ἢ Θεοδώρητος, ἀνακάρδιος	σκα'	υ'	υθ'	υγ'	υ'	[406]	CDVI.
Ἀντίδοτος, τοῦ ἀψιθάντου σκευασία πάνυ καλὴ	σκβ'	υα'	υι'	υδ'	υα'	[407]	CDVII.
Ἀντίδοτος ἄλλη, τοῦ ἀψιθάντου σκευασία	σκβα'	υβ'	υια'	υε'	υβ'	[408]	CDVIII.
Ἀντίδοτος ἢ ἀψίνθητος ἢπατικὸν καλὸν	σκββ'	υγ'	υιβ'	υς'	υγ'	[409]	CDIX.
Ἀντίδοτος ἀψίνθατος, διούρητικὸν καθαρτικὸν	σκγ'	υδ'	υιγ'	υζ'	υδ'	[410]	CDX.
Ἀντίδοτος ἢ μιθριδάτου, πρὸς ρεῦματα χρόνια	σκδ'	υε'	υιδ'	υη'	υε'	[411]	CDXI.
Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ μιθριδάτου, κρεῖττον πάντων	σκδα'	υς'	υιε'	υθ'	υς'	[412]	CDXII.
Ἀντίδοτος ἢ πάγχρηστος, ὡς ἢ προγεγραμμένη	σκε'	υζ'	υις'	υι'	υζ'	[413]	CDXIII.

Αντίδοτος ἤτοι ζουλάπιον, πρὸς δυσεντερικοῖς	σκζ'	υη'	υιζ'	υια'	υη'	[414]	CDXIV.
Αντίδοτος ἤτοι ζουλάπιον τὸ βασιλικὸν	σκζ'	υθ'	υιη'	υιβ'	υθ'	[415]	CDXV.
Αντίδοτος ἤτοι ἀπόζεμαν εἰς εἰμιπλήκτοις	σκη'	υι'	υιθ'	υιγ'	υι'	[416]	CDXVI.
Αντίδοτος, ἤτοι ἄλημμα εἰς κνισμονήν	σκθ'	υια'	υκ'	υιδ'	υια'	[417]	CDXVII.
Αντίδοτος ἤτοι σκευασία περὶ συκαμίνων ἤτ(οι) μόρων	σλ'	υιβ'	υκα'	υιε'	υιβ'	[418]	CDXVIII.
Ἄντιδοτος ἄλλη περὶ μόρων, ἵπποκράτοις καὶ γαλινού	σλα'	υιγ'	υκβ'	υιζ'	υιγ'	[419]	CDXIX.
Αντίδοτος στομαχικὸν, παρὰ πτολεμαίου σοφίτου	σλβ'	υιδ'	υκγ'	υιζ'	υιδ'	[420]	CDXX.
Αντίδοτος ἤτοι σκευασία, τοῦ μεγάλου ζουλαπίου	σλγ'	υιε'	υκδ'	υιζα'	υιε'	[421]	CDXXI.
Αντίδοτος, πρὸς καρδιακοῖς καὶ λυποθυμίας	σλδ'	υιζ'	υκε'	υιη'	υιζ'	[422]	CDXXII.
Ἄντιδοτος, ἀλίτου μοσχάτου σκευασία	σλε'	υιζ'	υκζ'	υιθ'	υιζ'	[423]	CDXXIII.
Αντίδοτος σκευασία, γαλιάτου μοσχάτου	σλζ'	υιη'	υκζ'	υκ'	υιη'	[424]	CDXXIV.
Αντίδοτος, πρὸς καρδιακοῖς καὶ λυποθυμίας	σλζ'	υιθ'	υκη'	υκα'	υιθ'	[425]	CDXXV.
Αντίδοτος, ἢ διὰ χρυσοβαλάνου	σλη'	υκ'	υκθ'	υκβ'	υκ'	[426]	CDXXVI.
Ἄντιδοτος, ἢ διὰ ραίου ποντικοῦ, θαυμαστῆ	σλθ'	υκα'	υλ'	υκγ'	υκα'	[427]	CDXXVII.
Ἄντιδοτος, ἢ δια κινάμου νεφρητικῆ	σμ'	υκβ'	υλα'	υκδ'	υκβ'	[428]	CDXXVIII.
Αντίδοτος, ἢ δι' ἐρμοδακτύλου δόκιμος	σμα'	υκγ'	υλβ'	υκε'	υκγ'	[429]	CDXXIX.
Αντίδοτος, ἢ δια τεττήγων, νεφρητικῆ	σμβ'	υκδ'	υλγ'	υκζ'	υκδ'	[430]	CDXXX.
Αντίδοτος, ἢ δια τοῦ λιθοσπέρμου, θαυμαστῆ	σμγ'	υκε'	υλδ'	υκζ'	υκε'	[431]	CDXXXI.
Αντίδοτος, ἢ δια πρασοσπέρμου, δόκιμος	σμδ'	υκζ'	υλε'	υκη'	υκζ'	[432]	CDXXXII.
Αντίδοτος, ἢ δια τικολίθων, πάνυ καλῆ	σμε'	υκζ'	υλζ'	υκθ'	υκζ'	[433]	CDXXXIII.

Ἀντίδοτος, ἢ δια σπέρματος, ἀγρίας μαλάχης	σμζ'	υκη'	υλζ'	υλ'	υκη'	[434]	CDXXXIV.
Ἀντίδοτος, ἢ δια τραγημάτων, νεφρητικῆ	σμζ'	υκθ'	υλη'	υλα'	υκθ'	[435]	CDXXXV.
Ἀντίδοτος, ἢ δια σπερμάτων, δια σπολίτου	σμη'	υλ'	υλθ'	υλβ'	υλ'	[436]	CDXXXVI.
Ἀντίδοτος, πρὸς γυναικεῖα πάθη τῆς ὑστέρας	σν'	υλα'	υμ'	υλγ'	υλα'	[437]	CDXXXVII.
Ἀντίδοτος, ἢ δια καρῶου, καὶ δια σπερμάτων	σμθ'	υλβ'	υμα'	υλδ'	υλβ'	[438]	CDXXXVIII.
Ἀντίδοτος, ἢ δια τῶν αἱμάτων, δόκιμος	σνα'	υλγ'	υμβ'	υλε'	υλγ'	[439]	CDXXXIX.
Ἀντίδοτος, τοῦ δια λυκίου, κάλλιστον ἥπατος	σνβ'	υλδ'	υμγ'	υλζ'	υλδ'	[440]	CDXL.
Ἀντίδοτος θεοδώρητος ἢ δια ἀνακαρδίων	σνγ'	υλε'	υμδ'	υλζ'	υλε'	[441]	CDXLI.
Ἀντίδοτος Θεδώρητος, ἢ δίχα ἀνακαρδίων	σνδ'	υλζ'	υμε'	υλη'	υλζ'	[442]	CDXLII.
Ἀντίδοτος, ἢ δια κενταυρίου κατὰ λέοντος δρογγαρίου	σνε'	υλζ'	υμζ'	υλθ'	υλζ'	[443]	CDXLIII.
Ἀντίδοτος νεφρητικῆ, διαλύων πόρροις	σνζ'	υλη'	υμζ'	υμ'	χ.α.	[444]	CDXLIV.
Ἀντίδοτος ἢ ἐπονομαζομένη ἰτταλία γλώσσα, παγκαλαορία	σνζ'	υλθ'	υμη'	υμα'	υλη'	[445]	CDXLV.
Ἀντίδοτος ἢ δια ἀδιάντου ἐπόνομαζομένη	σνη'	υμ'	υμθ'	υμβ'	υλθ'	[446]	CDXLVI.
Ἀντίδοτος, μπενεδέτα λασατίβα	--	υμα'	υν'	υμγ'	υμ'	[447]	CDXLVII.
Ἀντίδοτος, ἥτοι δραγγαία, πρὸς ἥπατικοῖς	--	υμβ'	υνα'	υμδ'	υμα'	[448]	CDXLVIII.
Ἀντίδοτος ἀποζέματος τοῦ μεγάλου, πρὸς μελαγχολικοῖς	--	υμγ'	υνβ'	υμε'	υμβ'	[449]	CDXLIX.
Ἀντίδοτος ἄλλου ἀποζέματος, πρὸς τὰ μελαγχολικὰ πάθη	--	υμδ'	υνγ'	υμζ'	υμγ'	[450]	CDL.
Ἀντίδοτος ἢ δια ἀνθῶν γαλινοῦ, πρὸς λυποθυμίαν	σνθ'	υμε'	υνδ'	υμζ'	--	[451]	CDLI.
Ἀντίδοτος, ἢ δια ἀδιάντου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	σνηα'	υμζ'	--	υμη'	--	[452]	CDLII.
Ἀντίδοτος ἄλλη παγκαλαορία λεγομένη, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	--	υμζ'	--	υμθ'	--	[453]	CDLIII.
Ἀντίδοτος, ἢ δια ἀνθός, πρὸς βηχικοῖς	--	υμη'	--	υν'	--	[454]	CDLIV.
Ἀντίδοτος ἢ δια ζεφύρου, ὠφελῆ, ὡς καὶ ἢ δια ἀνθῶν	σξ'	υμθ'	--	υνα'	--	[455]	CDLV.

Αντίδοτος, πρὸς ἀδυναμοῦντας καὶ βηχικοῖς	σξα'	υν'	υνε'	υνβ'	--	[456]	CDLVI.
Αντίδοτος πρὸς λυποθυμίας καὶ συγκοπὴν καρδίας	σξβ'	υνα'	υνζ'	υνγ'	--	[457]	CDLVII.
Αντίδοτος, ἢ δια μυροβαλάνου, πρὸς μελαγχολικοῖς	--	υνβ'	υνζ'	υνδ'	--	[458]	CDLVIII.
Αντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ μυροβαλάνου, πρὸς φλεγματικοῖς	--	υνγ'	υνη'	υνε'	--	[459]	CDLIX.
Αντίδοτος, ἢ διὰ θείου ὀνομαζομένη, πρὸς ἐλεφαντιοῦντας	--	υνδ'	υνθ'	υνζ'	--	[460]	CDLX.
Αντίδοτος ἢ βασιλικὴ λεγομένη, πρὸς κεφαλαλγικοῖς	σξγ'	υνε'	υξ'	υνζ'	--	[461]	CDLXI.
Αντίδοτος, ἢ δια ζιντζιβέρεως ὀνομαζομένη	--	υνζ'	υξα'	υνη'	--	[462]	CDLXII.
Αντίδοτος, ἢ δι' ἐρμοδακτύλου, εἰς ποδαλγικοῖς	--	υνζ'	υξβ'	υνθ'	--	[463]	CDLXIII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ ῥαίου μπαρμπάρου, εἰς δίψαν πολλήν	--	υνη'	υξγ'	υξ'	--	[464]	CDLXIV.
Αντίδοτος, ἢ διὰ σέναις, πρὸς ἐλεφαντιοῦντας	--	υνθ'	υξδ'	υξα'	--	[465]	CDLXV.
Αντίδοτος, ἢ διὰ ἀκόρου, πρὸς νεφρητικοῖς	--	υξ'	υξε'	υξβ'	--	[466]	CDLXVI.
Αντίδοτος, ἢ διὰ κιναμώμου, πεπτικῇ	--	υξα'	υξζ'	υξγ'	--	[467]	CDLXVII.
Αντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κιναμώμου, πρὸς στομαχικοῖς ἀλγοῦντας	--	υξβ'	υξζ'	υξδ'	--	[468]	CDLXVIII.
Αντίδοτος, ἢ διὰ ἀκόρου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης	--	υξγ'	υξη'	υξε'	--	[469]	CDLXIX.
Αντίδοτος πρὸς ἐπιληπτικοῖς, ἢ διὰ ζιτζιβέρεως	--	υξδ'	υξθ'	υξζ'	--	[470]	CDLXX.
Αντίδοτος καθαρτικῇ, ἢ διὰ ῥαίου μπαρμπάρου	--	υξε'	υο'	υξζ'	--	[471]	CDLXXI.
Αντίδοτος ἢ διὰ σένες πρὸς ποδαλγικοῖς	--	υξζ'	υοα'	υξη'	--	[472]	CDLXXII.
Αντίδοτος ἢ διὰ σαμψύχου, πρὸς ἥπατικοῖς	--	υξζ'	υοβ'	υξθ'	υξζ'	[473]	CDLXXIII.
Αντίδοτος ἢ διὰ βέρβερις, καθαρτικῇ	--	υξη'	υογ'	υο'	υξη'	[474]	CDLXXIV.
Αντίδοτος ἢ διὰ κάχρου, καθαρτικῇ	--	υξθ'	υοδ'	υοα'	υξθ'	[475]	CDLXXV.

Ἀντίδοτος ἢ διὰ κιναμώμου, πρὸς ποδαλγικοῖς	--	υο'	υοε'	υοβ'	υο'	[476]	CDLXXVI.
Ἀντίδοτος πρὸς καρδιακοῖς, καὶ πυρέσσοντας	--	υοα'	υοζ'	υογ'	υοα'	[477]	CDLXXVII.
Ἀντίδοτος ἢ δι' ἐρμοδακτύλου, πρὸς ἀρθρητικοῖς	--	υοβ'	υοζ'	υοδ'	υοβ'	[478]	CDLXXVIII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ κιναμώμου, πρὸς δυσεντερικοῖς	--	υογ'	υοη'	υοε'	υογ'	[479]	CDLXXIX.
Ἀντίδοτος ἢ μόσχου, πρὸς μελγχολικοῖς	ο'	υοδ'	υοθ'	υοζ'	υοδ'	[480]	CDLXXX.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ κρόκου, καθαρτικῆ	--	υοε'	υπ'	υοζ'	υοε'	[481]	CDLXXXI.
Ἀντίδοτος πρὸς βήχας καὶ κατάρρους, δόκιμον	--	υοζ'	υπα'	υοη'	υοζ'	[482]	CDLXXXII.
Ἀντίδοτος, πρὸς λυποθυμίαν καὶ ἀτονίαν σώματος	--	υοζ'	υπβ'	υοθ'	υοζ'	[483]	CDLXXXIII.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ μυροβαλάνων, πρὸς μελαγχολγίαν	--	υοη'	--	υπ'	υοη'	[484]	CDLXXXIV.
Ἀντίδοτος ἢ διὰ ῥαίου, πρὸς μελαγχολικοῖς	--	υοθ'	--	υπα'	υοθ'	[485]	CDLXXXV.
Ἀντίδοτος πρὸς καρδιακοῖς συγκοπτομένοις	--	υπ'	υπγ'	υπβ'	υπ'	[486]	CDLXXXVI.
Ἀντίδοτος, πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς	--	υπα'	υπδ'	υπγ'	υπα'	[487]	CDLXXXVII.
Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, πρὸς ἀρθρητικοῖς	--	υπβ'	--	υπδ'	υπβ'	[488]	CDLXXXVIII.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥαίου μπαρμπάρου καθαρτικῆ	--	υπγ'	--	υπε'	υπγ'	[489]	CDLXXXIX.
Ἀντίδοτος, ἢ διὰ σένες πρὸς ἀρθρητικοῖς	--	υπδ'	--	υπζ'	υπδ'	[490]	CDXC.
Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ διὰ κοραλίου δόκιμος	--	υπε'	υπε'	υπζ'	υπε'	[491]	CDXCI.
Ἀντίδοτος πάνυ ἐπαινετῆ, ἢ διὰ κρόκου, καθαρτικῆ	--	υπζ'	υπζ'	υπη'	υπζ'	[492]	CDXCII.
Ἀντίδοτος, πρὸς ἥπατος ἔμφραξιν, ἢ διὰ μυροβαλάνου	--	υπζ'	υπζ'	υπθ'	υπζ'	[493]	CDXCIII.
Ἀντίδοτος, ἥτοι δραγγαία, πρὸς ποδαλγικοῖς	--	υπη'	υπη'	υζ'	υπη'	[494]	CDXCIV.
Ἀντίδοτος, ἥτοι δραγγαία, πρὸς ἀρθρητικοῖς	--	υπθ'	υπθ'	υζα'	υπθ'	[495]	CDXCV.
Ἀντίδοτος ἥτοι δραγγαία, πρὸς ἥπατικοῖς καὶ κακοχρόοις	--	υζ'	--	υζβ'	υζ'	[496]	CDXCVI.
Ἀντίδοτος, πρὸς ἀπεψίαν στομάχου καὶ κατάρρους	--	υζα'	--	υζγ'	υζα'	[497]	CDXCVII.

Αντίδοτος, πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ λυεντερικοῖς	--	υζβ'	υζ'	υζδ'	υζβ'	[498]	CDXCVIII.
Αντίδοτος ἤτοι δραγαία, πρὸς ἥπατικοῖς	--	υζγ'	--	υζε'	υζγ'	[499]	CDXCIX.
Αντίδοτος ἤτοι σκευασία, τοῦ λεγομένου, ἄγεβίτα	--	υζδ'	υζα'	υζς'	υζδ'	[500]	D.
Αντίδοτος καθαρτικῆ, πρὸς μελαγχολικοῖς	--	υζε'	υζβ'	υζζ'	υζε'	[501]	DI.
Αντίδοτος ἡ διὰ καθολικὴ ὀνομαζομένη καθαρτικῆ	--	υζς'	υζγ'	υζη'	υζς'	[502]	DII.
Αντίδοτος ἄλλη, ἡ διὰ καθολικὴ ὀνομαζομένη, ὡς ἡ πρὸ ταύτης	--	υζζ'	υζδ'	υζθ'	υζζ'	[503]	DIII.
Αντίδοτος, ἡ διὰ ραίου βαρβάρου ὀνομαζομένη	--	υζη'	υζε'	φ'	υζη'	[504]	DIV.
Αντίδοτος ἡ διὰ σένες, ὀνομαζομένη δόκιμος	--	υζθ'	υζς'	φα'	υζθ'	[505]	DV.
Αντίδοτος, ἡ διὰ κινάμωμου λεγομένη λασατίβα	--	φ'	υζζ'	φβ'	φ'	[506]	DVI.
Αντίδοτος μπενεδέτας λασατίβας, δόκιμος	--	φα'	υζη'	φγ'	φα'	[507]	DVII.
Αντίδοτος, μπενεδέτας, σύμπληκη θαυμαστή	--	φβ'	υζθ'	φδ'	φβ'	[508]	DVIII.
Αντίδοτος ἑτέρα μπενεδέτας σύμπληκη ἐπαινετῆ	--	φγ'	φ'	φε'	φγ'	[509]	DIX.
Αντίδοτος λασατίβα ἡ ἐπονομαζομένη ριάλε ἀρμένηγος	--	φδ'	φα'	φς'	φδ'	[510]	DX.
Αντίδοτος ἤτοι σκευασία τοῦ λεγομένου ἄγαβίτα	--	φε'	--	φζ'	φε'	[511]	DXI.
	--	--	--	φη'	--	--	

Εμείς στην παρούσα εργασία θα παρουσιάσουμε τις συνταγές, όπως αυτές καταγράφονται στον χειρόγραφο κώδικα, τον Paris gr.2243, με όλες τις αδυναμίες του, όπως τα ορθογραφικά λάθη, τις συντμήσεις λέξεων και τις αβλειψίες στην αρίθμηση των συνταγών. Ειδικά για το τελευταίο θα πρέπει να επισημάνουμε, ότι, όπου παραλείπεται η αρίθμηση, στον συγκεκριμένο κώδικα, εμείς παρεμβαίνουμε και σημειώνουμε με αναδιπλασιασμό το τελευταίο γράμμα της αρίθμησης. Παραδείγματος χάριν, μετά τη συνταγή **ιβ'** η επόμενη συνταγή παραλείπεται στην αρίθμηση. Εμείς, σημειώνουμε τη συγκεκριμένη συνταγή εν μέσω γωνιωδών αγκυλών, ως <ιββ'>. Ο αριθμός αυτός βέβαια, δεν υπάρχει στην πραγματικότητα. Τον δημιουργούμε, για να δείξουμε μια συνέχεια, χωρίς ωστόσο να επεμβαίνουμε στην αρίθμηση του ίδιου του κώδικα. Θα συναντήσουμε άλλες τρεις τέτοιες “άλογες” αριθμήσεις: <ρζζζ'>, <σνν'>, <τκτη'>.

Στις αριθμήσεις του κώδικα βρίσκουμε και δύο περιπτώσεις συνταγών που επαναλαμβάνεται η αρίθμηση, χωρίς όμως να επαναλαμβάνεται η συνταγή. Είναι οι: **ο'**, **~ο'** και **σκα'**, **σκα'** τις οποίες τις ξεχωρίζουμε δίνοντας στη μία την πραγματική αρίθμηση, δηλαδή εν προκειμένω, **ο'** ή **σκα'** και στην αμέσως επόμενη συνταγή, η αρίθμηση της οποίας επαναλαμβάνεται, εμείς δίνουμε πάλι την “άλογη” αρίθμηση-ένδειξη **οο'** ή **σκαα'**. Μ' αυτόν τον τρόπο, και πάλι, δεν παρεμβαίνουμε στην αρίθμηση του πρωτότυπου κειμένου, ενώ το παράδοξο της αρίθμησης, εύκολα γίνεται αντιληπτό από τον οιονδήποτε. Έτσι η αρίθμηση των συνταγών στο «περι τῶν Ἀντιδότην», μπορεί να φτάνει στο χειρόγραφο Paris gr.2243 στο **φε'** δηλ. στο 505, αλλά με τις ανακατατάξεις που προείπαμε, καταλήγουμε στον αριθμό 511. Ο αριθμός βέβαια αυτός δεν αναφέρεται στο χειρόγραφο, απλά προκύπτει από την καταμέτρηση των συνταγών.

1.2. Δομή των συνταγών

Στο «**Δυναμερόν**», η αναγραφή των συνταγών φαίνεται ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία, έγινε με λογική, με σχολαστικό τρόπο και εμπειριστατωμένα. Δοθέντος του στοιχείου αυτού, μπορούμε να αναλύσουμε τη δομή όλων των συνταγών και να τις χωρίσουμε σε τέσσερα τμήματα:

- στο πρώτο αναφέρεται η ονομασία της συνταγής ή εκείνος που την έχει παρασκευάσει ή παραδώσει ή καταγράψει,
- στο δεύτερο σημειώνονται οι ασθένειες τις οποίες καταπολεμά ή στις οποίες βρίσκει εφαρμογή η συνταγή,
- στο τρίτο καταγράφονται τα συστατικά από τα οποία αποτελείται το φάρμακο, που σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι μόνο φυτά ή βότανα ή μπαχαρικά, αλλά και πολύτιμοι ή ημιπολύτιμοι λίθοι καθώς και μέρη σπλάχνων ζώων. Η δοσολογία συνοδεύει πάντα τα συστατικά υλικά τα δε σταθμά ή μέτρα ποικίλουν, και

- στο τέταρτο και τελευταίο μέρος της κάθε συνταγής αναφέρεται ο τρόπος άλλοτε της χορήγησης του φαρμάκου και άλλοτε της παρασκευής της συνταγής, με άλλα λόγια οι οδηγίες χρήσης της.

Ωστόσο υπάρχουν και λίγες συνταγές που δεν έχουν μερικά από τα ανωτέρω αναφερόμενα τμήματα, που να τις χαρακτηρίζουν. Γι' αυτές θα επιχειρηθεί η όσο το δυνατόν καλύτερη προσέγγιση και προσπάθεια ένταξής τους –με βάση τα συμφραζόμενα- σε κάποια από τις ομάδες ή τις κατηγορίες.

1.3. Κατάταξη των συνταγών

Εκ των ανωτέρω προκύπτει, ότι αν επιδιώκαμε να κάνουμε μια ομαδοποίηση των συνταγών θα μπορούσαμε να το επιχειρήσουμε μόνο στο πρώτο ή δεύτερο τμήμα που νοητά χωρίζεται ή αναφέρεται η κάθε συνταγή. Η ομαδοποίηση με βάση τον τίτλο είναι πιο πρακτική, πιο λογική και πιο εύκολη, γιατί έτσι μπορεί να ερευνηθεί ακόμη και η προέλευσή της. Η κατάταξη αυτή προϋπάρχει σ' όλους τους κώδικες, παραδίδοντάς μας έτσι ένα είδος πίνακα-ευρετηρίου των συνταγών του κάθε κεφαλαίου και του κάθε Στοιχείου κι έτσι από εμάς δεν έχει νόημα να επαναληφθεί.

Η κατάταξη των συνταγών με βάση τις ασθένειες που καταπολεμά ή που βρίσκει εφαρμογή μια συνταγή, μολονότι φαντάζει ιδιαίτερα χρήσιμη, εντούτοις είναι εξαιρετικά δύσκολη έως εξαντλητική να γίνει και τούτο γιατί σχεδόν κάθε συνταγή δεν καταπολεμά μία μόνο ασθένεια αλλά τουλάχιστον τρεις. Ωστόσο, και στα πλαίσια της έρευνας και για να δοθεί το εύρος της εφαρμογής και της αξίας του «**Δυναμερόν**», στην ιατρική και την φαρμακολογία, ο αναγνώστης στην παρούσα εργασία και στο σχετικό κεφάλαιο, μπορεί να βρει ομαδοποιημένες τις συνταγές ανά ασθένεια.

Η ομαδοποίηση συνταγών με βάση τα φυτά που περιέχονται σε συνταγές είναι άνευ αξίας, μια και μόνο ένα φυτό/βότανο δεν γιατρεύει από μόνο του μία ασθένεια σύμφωνα με το «**Δυναμερόν**». Ωστόσο έχει μεγάλη αξία η αναφορά ή και χρήση φυτών σε συνδυασμό για την καταπολέμηση ασθενειών.

Τέλος ομαδοποίηση συνταγών με βάση τη δοσολογία ή τα μέτρα και τα σταθμά που χρησιμοποιούνται, ή με βάση τη χρήση ή τη χορήγησή της δε θα γίνει. Αυτό που θα γίνει είναι μια αναφορά σε ξεχωριστό κεφάλαιο για το ποια εξ αυτών χρησιμοποιούνται σε όλες τις συνταγές και ποια η αξία ή η χρήση τους κατά τον 13^ο αι.

1.4. Τρόποι και μέθοδοι παρασκευής των φαρμάκων

Κάθε συνταγή περιγράφει μεταξύ άλλων, και τον τρόπο και τη μέθοδο παρασκευής του συγκεκριμένου φαρμάκου, καθώς και τον τρόπο χορήγησής του. Κάθε συνταγή, η οποία αποτελεί και ένα ξεχωριστό φάρμακο, περιέχει κατά μέσο όρο είκοσι βότανα, άλλες περισσότερα και άλλες λιγότερα.

Σε όλες τις συνταγές χρησιμοποιούνται κάποιες βασικές μέθοδοι παρασκευής όπως η μάλαξη, ο σακελισμός, το απόβρεγμα, το απόζεμα, το απόσταγμα, το τρίψιμο, το κοσκίνισμα, το βράσιμο, κ.α.

Σε μερικές συνταγές διατυπώνεται με ακρίβεια ο τρόπος παρασκευής. Σ’ αυτές τα φυτά τα οποία απαιτεί η σύνθεση της, ψιλοκόβονται, κοσκινίζονται, βράζουν σε νερό, μέχρι να αποτριώσουν¹¹⁹. Μετά σακελίζονται, στραγγίζονται δηλαδή, διαχωρίζοντας τα βρασμένα φυτά απ’ το ζωμό-νερό. Έπειτα λαμβάνει ο φαρμακοποιός άλλο νερό και βράζει μέσα σ’ αυτό ζάχαρη μέχρι αυτή να πήξει, όπως το μέλι. Ακολούθως παίρνει το ζωμό και τον προσθέτει στο μελωμένο νερό, συνεχίζοντας για λίγο ακόμη το βράσιμο. Στη συνέχεια τα τριμμένα και βρασμένα φυτά, μαλάττονται και προσμειγνύονται με το μελωμένο ζωμό.

Πρέπει δε να επισημανθεί ότι σημειώνεται ακόμη και το συγκεκριμένο δοχείο μέσα στο οποίο θα γινόταν η παρασκευή ή η φύλαξη του φαρμάκου, όπως σε λέβητα, σε πηξίδα, σε σκεύος, σε βυκίο, λοπάδα¹²⁰ σε ή κυρίως σε αγγείο αποτελούμενα από γυαλί, από ξύλο βελανιδιάς, από ασήμι ή κασίτερο.

Το παραχθέν φάρμακο δίνεται με την κατάλληλη δόση, στον ασθενή και συνοδεύεται κάθε φορά από διαφορετικό ρόφημα. Άλλες συνταγές μετά την παρασκευή τους, συνοδεύονται από το οξύκρατον¹²¹, άλλες από οίνο λευκό, από χλιαρό νερό, αφεψήματα¹²² διαφόρων φυτών, υδρόμελο¹²³, κρασί, οινόμελο, ροδόσταγμα, ροδέλαιο, οξύμελο, πτησάνη¹²⁴ κ.α. Τα ρόφημα αυτά διαφέρουν τόσο από ασθένεια σε ασθένεια όσο και από συνταγή σε συνταγή. Για παράδειγμα η ίδια συνταγή δίνεται με άλλο ρόφημα στους νεφροπαθείς και με άλλο στους κεφαλαλγικούς. Ενώ έχουμε και πασχοντες που για μία ασθένεια λαμβάνουν διαφορετικές συνταγές με διαφορετικά συνοδευτικά ροφήματα. Δηλαδή στη μία συνταγή δίδεται για τους νεφροπαθείς αφεψήμα ξυλοκασίας, στην άλλη χλιαρό νερό και στην επόμενη υδρόμελο εύκρατο¹²⁵.

Άλλες πάλι συνταγές δίνονται πριν ή μετά το φαγητό και άλλες πρωί ή βράδυ.

Σημαντικές είναι οι πολλές και διαφορετικές μορφές που είχε το τελικό παρασκεύασμα. Άλλη δηλαδή συνταγή δίνονταν στον ασθενή ως τροχίσκος, άλλη ως «χυλός» (όπως περίπου τα σημερινά σιρόπια), άλλη ως σκόνη και άλλη για επάλειψη με τη μορφή αλοιφής.

¹¹⁹ άπο-τριτώ, συρρικνωση, με μαγείρεμα, στο τρίτο [Δημητράκου (1966)]

¹²⁰ λοπάδα η : το επιτραπέζιο πήλινο σκεύος φαγητού, η πιατέλα συνώνυμα: γαβάθα. [Δημητράκου (1966)]

¹²¹ οξύκρατον, τό, μίγμα ξυδιού και νερού [Δημητράκου (1966)]

¹²² απόζεμα = απόβρασμα = αφεψήμα [Δημητράκου (1966)]

¹²³ υδρόμελι, το: νερό με μέλι [Δημητράκου (1966)]

¹²⁴ πτησάνη, ή: το ξεφλουδισμένο κριθάρι, αλλά και το αφεψήμά του [Δημητράκου (1966)]

¹²⁵ εύκρατος, ο καλά αναμειγνύμενος, ο καλά θερμαινόμενος, τὸ εύκρατον: το ζεστό ποτό [Δημητράκου (1966)]

Ποικίλουν επίσης και το μέγεθος-βάρος των σκευασμάτων, όπως κυάμου αιγυπτιακού (τα κουκιά) ή σπανιότερα σε δραγγαία-τροχίσκο. Σε άλλες περιπτώσεις υπολογίζονταν επακριβώς η δόση σύμφωνα με τις μονάδες μέτρησης της εποχής, όπως: ή δόσις ουλκή α' ή κάρου ποντικού¹²⁶ α', ή ούγγια ήμισυ.

Τέλος αξίζει ιδιαίτερης μνείας η καταγραφή συνταγών που περιέχουν μέλη ή αίμα ζώων.

1.5. Μέτρα και σταθμά

Τα μέτρα και τα σταθμά που χρησιμοποιούνται στο «περί τῶν Ἀντιδότην» είναι ποικίλα και διαφόρων εποχών. Έτσι χρησιμοποιείται το ξυλόκοκκον που είναι ίσο με 4 κόκκους κριθαριού. Τα 24 ξυλόκοκκα είναι ένα εξάγιον, δηλαδή 96 κόκκοι κριθαριού, ενώ η λίτρα, έχει 72 εξάγια ή 6912 κόκκους κριθαριού. Να σημειωθεί εδώ, ότι ο κριθόκοκκος είναι πιο βαρύνει έναντι του σιτόκοκκου, με αποτέλεσμα ένα ξυλόκοκκο να ισοδυναμεί με 5 κόκκους σιταριού¹²⁷. Ακόμη ο ξέστης έχει λήτραν α' και ήμισυ, η λήτρα, έχει ούγγιες ιβ', η κοτύλη, έχει ούγγιες θ', ο κύαθος, έχει ούγγια α' και ήμισυ, η ούγγια, έχει στάγια στ', τὸ στάγιον έχει εξάγιον α', ο στατήρ, έχει εξάγια τρία, τὸ βασιλικὸν κάρου έχει στάγια γ', τὸ στάγιον, έχει εξάγ α', τὸ ποντικὸν κάρου έχει κέρατα ιη', τὸ κοχλυάριον έχει στάγ ζ', τὸ στάγιον, έχει κέρατα κδ', τὸ κέρατον έχει σιτάρια δ', η δραχμή, η ουλκή, το σκρόπουλον και το ισοδύναμο δηνάριον έχουν κέρατα ιη', το γράμμα έχει κέρατα στ' ἤτοι ξυλόκοκκα, ο ὀβολός, έχει κέρατα τρία, η δραχμή, έχει κέρατον α' καὶ ήμισυ, τὸ σκρόπουλον, έχει τουρνέσιον α'. Πιο παραστατικά έχουμε:

Όνομα	Ισοδυναμία	Υποδιαίρεση
λίτρα	=327 gr	1
ουγγιά,	=27.3 gr	1/12
στατήρας	=13.65 gr	1/24
εξάγιον	=4.54 gr	1/72
δράμι, δραχμή, ολκή, κάρου ποντικό	=3.41 gr	1/96
γράμμα, σκρόπουλα	=1.14 gr	1/288
οβολός	=568 mg	1/576
σπέρμα, κεράτιο	=189 mg	1/1728
σιταρόκοκκα	=47 mg	1/6912

1.6. Η δοσολογία

Όπως προείπαμε για την ορθή χρήση της κάθε συνταγής, σημαντικό, αν όχι καίριο ρόλο, παίζει η δοσολογία. Στο έργο του ο Νικόλαος Μυρεψός δεν χρησιμοποιεί μία συγκεκριμένη ονομασία για τα μέτρα αλλά περισσότερες. Τούτο έχει να κάνει κυρίως με το γεγονός ότι οι πηγές των συνταγών του ήταν, γιατροί-φαρμακολόγοι διαφορετικών εποχών, όπως ο Ιπποκράτης, ο Πρόκλος, ο Αρχιγένης, ο Γαληνός, ο Εσδρά, ο Ιωάννης Mesue ο Δαμασκηνός,

¹²⁶ ουλκή = κάρου ποντικό = δράμι = δραχμή = 3.2 gr

¹²⁷ [Schilbach/Schnaitsee [1999]]

κ.α., ενώ υπάρχουν και συνταγές άλλων για τους οποίους δε γίνεται ονομαστική αναφορά στο «Δυναμερόν», όπως: του Αίλιου Προμώτου, του Αέτιου Αμιδινού, του Αλέξανδρου Τραλλιανού, του πατριάρχη Φώτιου, του Μιχαήλ Ψελλού, του Ορειβάσιου, του Διοσκουρίδη κ.α. Έτσι με τη μετάβαση από τη μια εποχή σε μια άλλη, μέτρα και σταθμά είτε άλλαξαν ονομασία λόγω της πολιτισμικής πρόσμιξης των ανθρώπων και της χρήσης διαφορετικών γλωσσών και πολιτισμών, μεταβαίνοντας δηλαδή από την Ελληνιστική, στη Ρωμαϊκή περίοδο και εν συνεχεία στη Βυζαντινή, όπου όλη η Μεσόγειος και κυρίως η Ανατολική, αγκαλιάζει πολλούς λαούς και πολλές γλώσσες. Ενδεικτικό παράδειγμα είναι το εξάγιον, η δραχμή και το σκρόπουλο, που πρόκειται για το ένα και το αυτό μέτρο.

Τα μέτρα και τα σταθμά που αναφέρονται στο «Δυναμερόν» είναι: η ουγγιά, το εξάγιον, η λίτρα, ο σιταρόκοκκος, ο παρασιταρόκοκκος, ο κόκκος, το σκρόπουλο, το γράμμα, η δραχμή που θα εξεταστούν αναλυτικά πιο κάτω.

1.7. Ιστορικά πρόσωπα

Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρονται και κύρια ονόματα ή πρόσωπα τα οποία στη συντριπτική τους πλειοψηφία μπορούμε να τα ταυτίσουμε, μολονότι για κάποια διατηρούμε επιφυλάξεις. Τα πρόσωπα αυτά είναι τα ακόλουθα:

1. **Αδριανός.** Ο Πούπλιος Αίλιος Τραϊανός Αδριανός (24 Ιανουαρίου 76 - 10 Ιουλίου 138 μ.Χ.), στα λατινικά Publius Aelius Traianus Hadrianus, υπήρξε Αυτοκράτορας της Ρώμης κατά τα έτη 117 - 138, καθώς επίσης στωικός και επικούρειος φιλόσοφος. Ο Αδριανός ήταν οπαδός των φιλοσόφων Επίκτητου, Ηλιόδωρου και Φαβορίνου και γενικά θεωρείται επικούρειος, όπως και ορισμένοι από τους φίλους του. Ίδρυσε στην Αίγυπτο την πόλη με το όνομα Αντινόπολις, προς τιμήν του φίλου του Αντίνοου που πνίγηκε στο Νείλο το 130. Ο ίδιος έγραψε ποίηση τόσο στα λατινικά όσο και στα ελληνικά. Αναφέρεται από τον Νικόλαο Μυρεψό, στη συνταγή **τοστ'**.
2. **Ανάταλος ο έπαρχος.** Δεν κατέστη δυνατό να ταυτιστεί το όνομα αυτό με κάποιο ιστορικό πρόσωπο. Αναφέρεται από τον Νικόλαο Μυρεψό, στη συνταγή **μθ'**
3. **Απολλώνιος.** Μολονότι κατά το παρελθόν το όνομα το κατείχαν πολλοί διάσημοι και ξεχωριστοί άνθρωποι εντούτοις εικάζουμε ότι εδώ θα μπορούσε ν' αποδοθεί στον Απολλώνιο το Μϋ [Leven, (2005), σ. 67], που γεννήθηκε και πέθανε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, μεταξύ του 1^{ου} αι. π.Χ. και 1^{ου} αι. μ.Χ. Ήταν γιατρός και φαρμακολόγος, οπαδός της σχολής του Ηρόφιλου. Ασχολήθηκε με τη φυσιολογία, την παθολογία, τη γυναικολογία και τη φαρμακολογία. Συνέγραψε μια πραγματεία που αποτελείται από τουλάχιστον είκοσι εννέα βιβλία. Το έργο του αναφέρεται από τον Γαληνό, το Σωρανό τον Εφέσιο αλλά και από τον Νικόλαο Μυρεψό, στις συνταγές **σζε'** και **σζστ'**.

4. **Αρχιγένης.** Γεννήθηκε στην Απάμεια της Συρίας, επί Τραιανού. Έζησε μεταξύ 50μ.Χ. και 113 μ.Χ. περίπου. Έγινε γνωστός ασκώντας την ιατρική στη Ρώμη. Έγραψε τα παρακάτω έργα: Περί σφυγμῶν, Περί τῆς τῶν πυρετῶν σημειώσεως, Επιτομή, Περί τόπων πεπονθότων, Περί τύπων, Περί τῶν ἐν ταῖς νόσοις καιρῶν, Ὄξειῶν νόσων, Χρονίων νόσων, Περί τῶν κατὰ γένος φαρμάκων, Περί καστορίου χρήσεως, Περί τῆς δόσεως τοῦ ἔλλεβρου, κ.α. ἐκ τῶν ὁποίων κανένα δε σώζεται. Αναφέρεται ἀπὸ τον Νικόλαο Μυρεψό, στη συνταγή **τξ'.**
5. **Ιουλιάνιος** και **Ἰουλιανοῦ τοῦ Πιμεντάλου.** Αναφέρεται ἀπὸ τον Νικόλαο Μυρεψό, στις συνταγές **τλδ'** και **νδ'.** Πρόκειται ἐνδεχομένως γιὰ τον αυτοκράτορα Ιουλιανό, χωρὶς κάτι τέτοιο νὰ εἶναι δεδομένο ἢ σίγουρο. Επιπρόσθετα ἡ αναφορὰ του προσδιοριστικοῦ ὀνόματος **Πιμεντάλου,** δυσχεραίνει ἀκόμη περισσότερο την προσπάθεια ταύτισης, μιὰ και πρόσωπο μ'αὐτὸ το ὄνομα δεν κατέστη δυνατό νὰ βρεθῆ.
6. **Πυθαγόρας.** (*580 π.Χ. - † 500 π.Χ.) Πρόκειται πιθανότατα γιὰ τον γνωστὸ φιλόσοφο, μαθηματικὸ, γεωμέτρη και θεωρητικὸ της μουσικῆς. Υπήρξε ὁ θεμελιωτῆς τῶν ἐλληνικῶν μαθηματικῶν και δημιούργησε ἓνα σύστημα γιὰ την ἐπιστήμη τῶν ουρανίων σωμάτων, κατοχυρώνοντας ὅλες τις ἀριθμητικῆς και γεωμετρικῆς ἀποδείξεις. Ὁ Νικόλαος Μυρεψὸς τον ἀναφέρει στη συνταγή **υιγ'**
7. **Ἰσαὰκ** που ἀναφέρεται στη συνταγή **ση'** δεν στάθηκε δυνατό νὰ διευκρινιστεῖ σε ποιο πρόσωπο ἀναφέρεται.
8. **Κωνσταντῖνος, ὁ βασιλεὺς.** Δεν μπορούμε νὰ ταυτίσουμε σε ποιον Αυτοκράτορα Κωνσταντῖνο γίνεται ἀναφορὰ στη συνταγή **ρζστ'.** Νὰ σημειώσουμε ὅτι στο θρόνο του Βυζαντίου ἀνῆλθαν 11 βασιλεῖς με το ὄνομα Κωνσταντῖνος. Πολύ πιθανόν ἐδῶ νὰ πρόκειται γιὰ τον Μέγα Κωνσταντῖνο.
9. **Λέοντος δρουγγαρίου.** Πιθανότατα πρόκειται γιὰ τον αυτοκράτορα Λέοντα ΣΤ' το Σοφό, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀνέβει στο θρόνο διετέλεσε δρουγγάριος.
10. Ὁ **Μιθριδάτης** ΣΤ' ὁ Εὐπάτωρ (132 - 63 π.Χ.) ἦταν βασιλιάς του Πόντου ἀπὸ το 120 ἕως το 63 π.Χ. Ἐμεινε στην ἱστορία ὡς ἓνας ἀπὸ τους ἀντιπάλους τῶν ἐπεκτατικῶν βλέψεων τῶν Ρωμαίων της ὕστερης περιόδου της ρωμαϊκῆς δημοκρατίας. Δημιούργησε τὴ σύνθεση του «Μιθριδάτειον», που ὡστόσο συγχέεται με τὴ "θηριακὴ", ἐνὸς φαρμάκου σύνθετου ἀπὸ πολλές οὐσίες και δίδονταν ὡς ἀντίδοτο στα δῆγματα δηλητηριωδῶν ζώων, ἐρπετῶν, φιδίων, τὰ ἀποκαλούμενα "θηρία". Ὁ Γαληνὸς σημειώνει ὅτι ἐλάμβανε τὴν θηριακὴ, γιὰ νὰ προφυλαχθεῖ ἀπὸ δηλητηρίαση. Ἐτσι προέκυψε και ὁ ὅρος "μιθριδατισμός".
11. **Μιχαὴλ ὁ Σύγκελος:** Πρόκειται πιθανότατα γιὰ τον Ὅσιο Μιχαὴλ τον ὁμολογητῆ. Ἦταν σύγκελλος στο ἀξίωμα κοντὰ στον πατριάρχη Ἱεροσολύμων Θωμά. Καταγόταν ἀπὸ την Παλαιστίνη. Ὡς σύγκελλος ἀπεστάλη στη Ρώμη μεταφέροντας στον εικονομάχο αυτοκράτορα Λέοντα Ε' ἐπιστολές του πατριάρχη σχετικὰ με τὴν ἱερότητα τῶν ἁγίων εἰκόνων. Συνελήφθη και φυλακίσθηκε γιὰ πολλὰ χρόνια. Μετὰ

την οριστική αναστήλωση των εικόνων από την αυτοκράτειρα Θεοδώρα το 842 μ.Χ. μετέβη στην Κων/πολη, αρνήθηκε να γίνει πατριάρχης λόγω των γηρατειών του και μετέβη στην τοπική μονή της Χώρας, όπου και απεβίωσε το 846 μ.Χ. σε ηλικία 80 ετών.

12. **Πραξαγόρος** Πρόκειται μάλλον για το διάσημο γιατρό της αρχαίας Ελλάδας που έζησε τον 4ο περίπου π.Χ. αιώνα. Καταγόταν από το νησί Κω. Από τα έργα του διασώθηκαν ελάχιστα αποσπάσματα. Ο Πραξαγόρας κατατάσσεται στους δογματικούς γιατρούς που ακολουθούσαν τη μέθοδο της λογικής διερεύνησης, σε αντίθεση με τους εμπειρικούς. Σπουδαιότερα έργα του από τα οποία σώζονται αποσπάσματα είναι: "Ανατομή", "Περί των αλλοτρίων παθών", "Φυσικά" κ.ά. Αναφέρεται απ' τους Γαληνό, Πλίνιο, Ρούφο, Ορειβάσιο αλλά και από τον Νικόλαο Μυρεψό, στη συνταγή **τμθ'**
13. **Πρόκλος**. Ο Πρόκλος υπήρξε ένας νεοπλατωνικός φιλόσοφος, από τους τελευταίους της Αθηναϊκής Σχολής, και ο κυριότερος εκπρόσωπός της. Σπούδασε Ρητορική, Φιλοσοφία και Μαθηματικά. Μέχρι το θάνατό του, το 485μ.Χ., ήταν διευθυντής της Πλατωνικής Ακαδημίας στην Αθήνα που, ως γνωστό, έκλεισε ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός (529 μ.Χ.) με διάταγμα που απαγόρευε τη διδασκαλία της φιλοσοφίας. Αναφέρεται από το Νικόλαο Μυρεψό, στη συνταγή **ρκζ'**.
14. Στη συνταγή **υιδ'** γίνεται αναφορά σε κάποιον **Πτολεμαίο Σοφιστή**. Μολονότι το όνομα Πτολεμαίος ήταν ένα πολύ συχνό όνομα της ελληνιστικής εποχής το οποίο έφεραν πολλοί βασιλείς, ιστορικοί, στρατιωτικοί και πολιτικοί, εντούτοις εδώ φαίνεται ότι γίνεται μνεία στον Πτολεμαίο το Σοφιστή από τη Ναυκρατίδα¹²⁸ για τον οποίο δεν διασώζονται περισσότερες πληροφορίες [Λωρέντης Ν., (1837), 468-9].
15. Αν και φαίνεται εύκολη η ταύτιση του ονόματος **Σωκράτης**, με τον έλληνα φιλόσοφο της αρχαιότητας, εντούτοις εδώ, πρόκειται ενδεχομένως για τον Σωκράτη το Σχολαστικό. Ο Σωκράτης ο Σχολαστικός ήταν ιστοριογράφος που έζησε στην περίοδο 380-440. Αναφέρει τους Ελλάδιο και Αμμόνιο, ειδωλολάτρες ιερείς από την Αλεξάνδρεια που εφυγαν από εκεί λόγω μιας εξέγερσης που κατέστρεψε το Σεραπείο της Αλεξανδρείας, το 391 μ.Χ. Ασχολείται κυρίως σε εκκλησιαστικά θέματα, όπως τον Αρειανισμό. Το έργο του χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα, επιμέλεια και αξιοπιστία.
16. Δεν κατέστη δυνατό να ταυτιστεί πρόσωπο με το όνομα **Φιλάνος**, που αναφέρεται στη συνταγή **σπ'**. Μια άλλη εκδοχή είναι να πρόκειται για συντομογραφία της λέξης **φιλάνθρωπος**, μολονότι δεν υπάρχει σημάδι ή ένδειξη συντομογραφίας.
17. Δεν κατέστη δυνατό να ταυτιστεί πρόσωπο με το όνομα **Φιλήδων**, που αναφέρεται στη συνταγή **ρκβ'**. Μολονότι θα μπορούσε να εικάσει κανείς ότι ίσως εδώ να γίνεται

¹²⁸ Η Ναύκρατις ήταν αρχαία πόλη και λιμάνι της Αιγύπτου στην Μεσόγειο στο βραχίονα του Νείλου, 75 χλμ., ΝΑ της Αλεξάνδρειας.

αναφορά στο επίθετο φιλήδονος, -η, -ον, (ετυμ.: αυτός που φιλά, που αγαπά τις ηδονές), εντούτοις η συγκεκριμένη φαρμακευτική συνταγή δεν απευθύνεται σε τέτοιους ασθενείς.

18. **Ιωάννου του Δαμασκηνοῦ** Εδώ δεν γίνεται αναφορά στον άγιο Ιωάννη το Δαμασκηνό, το Σύρο μοναχό και πρεσβύτερο, αλλά στον Masawaih al-Mardini (Yahya ibn al-Masawaih Mardini) γνωστό και ως Μεσουά (Mesue). Ήταν Σύρος γιατρός. Γεννήθηκε στη Μεσοποταμία και εξάσκησε το επάγγελμά του στη Βαγδάτη, στην υπηρεσία του Χαλίφη Al-Hakim bi-Amr. Πέθανε το 1015 στο Κάιρο. Ήταν Νεστοριανός Χριστιανός. Είναι γνωστός για τα βιβλία του *De re medica* και *Antidotarium sive Grabadin medicamentorum*, για την ιατρική και φαρμακοποιία. Αναφέρεται στη συνταγή **ρκβ'**.
19. **Φιλοξένιος** Πρόκειται ίσως για το βασιλιά Φιλόξενο τον Ανίκητο. Το κράτος του εκτεινόταν από την περιοχή Παροπαμισάδαι (νότια της Κασπίας Θάλασσας) ως τον Ινδό ποταμό. Είναι γνωστός μόνο από τα νομίσματα που έκοψε. Απ' αυτά συνάγεται, ότι θα πρέπει να ήταν από τους σημαντικότερους βασιλείς της εποχής του. Η ακριβή χρονολόγηση της κυριαρχίας του αμφισβητείται και κυμαίνεται μεταξύ του 125 με 95 π.Χ. Τα νομίσματά του εμφανίζουν συχνά στη μία όψη το πρόσωπό του και την επιγραφή «Βασιλεως Ανίκητου Φιλόξενου» και στην πίσω όψη τους, έναν ιππέα με επιγραφή σε μια τοπική ινδική γραφή, την Χαρόσθι. Η άποψη ότι ίσως να πρόκειται για τον ομώνυμο ποιητή των διθυράμβων (436 – 380π.Χ.) από τα Κύθηρα, θα πρέπει να αποκλειστεί. Στο «Περὶ τῶν ἀντιδότην» αναφέρεται στις συνταγές **σλε'** και **σλοτ'**.
20. Ο **Ατταλος Γ'** ο Φιλομήτωρ (βασ. 138 π.Χ. - 133 π.Χ.) ήταν ηγεμόνας του ελληνιστικού βασιλείου της Περγάμου στη Μικρά Ασία, μέλος της Δυναστείας των Ατταλιδών. Ήταν γιος του Ευμένη Β' του Σωτήρος και της Στρατονίκης. Η ολιγόχρονη βασιλεία του δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα αξιοσημείωτα γεγονότα. Διακρίθηκε ωστόσο ως βοτανολόγος, ενώ συνέγραψε και σχετικό σύγγραμμα στο οποίο κάνουν αναφορά πολλές πηγές της αρχαιότητας.
21. Ο Χρῦσιππος που αναφέρεται στη συνταγή **τλε'** είναι ενδεχομένως, ο **Χρῦσιππος ο Σολεύς** Υπήρξε από τους σημαντικότερους εκπροσώπους της Στωϊκής σχολής. Συντέλεσε στη διάδοση και τη συστηματοποίηση της στωϊκής φιλοσοφίας, συμπληρώνοντας τα κενά που άφησαν ο Ζήνων και ο Κλεάνθης. Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του Χρῦσιππου, οι άνθρωποι οφείλουν να συμμορφώνονται με τους νόμους της Λογικής και να ασκούν την αρετή, η οποία είναι το μόνο αληθινό καλό. Τα άλλα όλα, ασθένεια ή υγεία, πλούτος ή φτώχεια, είναι αδιάφορα. Η ανθρώπινη ευτυχία πηγάζει από την απάθεια σε κάθε επιθυμία και εξωτερική επίδραση, αλλά και στην ευεργεσία προς τους εχθρούς του. Ως προς αυτό, η στωϊκή Ηθική όπως διαμορφώθηκε από τον Χρῦσιππο αγγίζει τα όρια της χριστιανικής ηθικής.

22. Ο **Φίλων ο Αλεξανδρεύς** ή Φίλων (ο) Ιουδαίος (λατ. Philo Judaeus) (20 π.Χ. - 50 μ.Χ.)¹²⁹ ήταν ελληνιστής Ιουδαίος φιλόσοφος ο οποίος γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, η οποία αποτελούσε εκείνη την εποχή κέντρο της εβραϊκής διασποράς. Οι ελάχιστες βιογραφικές πληροφορίες για τον Φίλωνα προέρχονται από τα δικά του έργα, συγκεκριμένα στο έργο του Πρεσβεία προς Γάιον, και από τον Ιώσηπο στο έργο του Ιουδαϊκή Αρχαιολογία.
23. Ο **Ἀπόστολος Πέτρος** αναφέρεται στη συνταγή **πη’**. Ο απόστολος Πέτρος κατοικούσε στην Καπερναούμ από όπου καταγόταν η γυναίκα του και εκεί εγκαταστάθηκε μετά το γάμο του. Είναι πολύ πιθανό η σύζυγος του να μη ζούσε όταν τον κάλεσε ο Χριστός στο αποστολικό αξίωμα. Η κλήση του στο αποστολικό αξίωμα έγινε σταδιακά. Πρώτα παρουσίασε τον Πέτρο στο Χριστό ο αδελφός του Ανδρέας.
24. Ο **Βεσπασιανός**, γνωστός με τον τίτλο Τίτος Φλάβιος Βεσπασιανός, έγινε αυτοκράτορας της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας το 69. Κατά τη διάρκεια της βασιλείας του δημιούργησε πολλά κτήρια, όπως το Κολοσσαίο και το Φόρουμ. Αναφέρεται από το Νικόλαο Μυρεψό στη συνταγή **ν’**.

2. Οι ασθένειες

2.1. Οι αναφερόμενες ασθένειες

Στο έργο του ο Νικόλαος Μυρεψός, καταγράφει συνταγές, σε συνδυασμό οργανικών -φυτικών και ζωικών προϊόντων- και ανόργανων υλικών που καταπολεμούν παθήσεις όπως:

ο **βήχας**, το **άσθμα**, η **φυματίωση**, το **φλέμα**, η **καταρροή**, η **κεφαλαλγία**, ο **κολικός**, ο **πυρετός** (*τεταρταίο, ήμιστριταίο, τριταίο, καθημερινό, άμφημερινό, άπλό, διπλό, καυσώδη, χρόνια, περιοδικό*), *πάθη των σπλάχνων* όπως: το **ήπαρ**, τα **νεφρά**, η **καρδιά**, ο **σπλήνας**, τα **έντερα**, το **στομάχι**, η **κοιλία**, οι **πνεύμονες**, το **στήθος**, η <ουροδόχο> **κύστη**, τα **αφτιά**, ο **λάρυγγας**, ο **φάρυγγας**, **στόμα**, ο **οισοφάγος**, τα **μάτια**, οι **αρτηρίες**, τα **δόντια**, **πλευρά** (ή *πλεύρισις*), η **ύδρωπικία**, η **ρευματολογία**, οι **πόννοι των άκρων**, η **παραλυσία**, η **αιμορραγία**, η **αιμόπτυση**, τα **αρθρητικά**, οι **αιμορροΐδες**, η **δύσπνοια**, ο **ίκτηρος**, **ισχύο**, η **πέψη**, ο **θώρακας**, η **μελαγχολία**, η **αποπληξία**, η **επιληψία**, **παθήσεις γυναικολογικές**, των **γεννητικών οργάνων** και **πρωκτού**, τα **αφροδίσια**, η **ποδάγρα**, η **ελεφαντίαση**, η **διάρροια**, η **δυσκοιλιότητα**, ο **διαβήτης**, η **χολέρα**, η **δυσουρία** και η **στραγγουρία**, η **καχεξία**, η **ορθοπνοΐα**, η **ατροφία**, η **λύσσα**, η **σκοτωματική**, η **λιποθυμία**, η **οπισθοτονία**, η **μανία** και η **υστερία**, ο **θυμός**, οι **φλεγμονές**, ο **διαφορητικός**¹³⁰, τα **νεύρα**,

¹²⁹ Antike und Orient im Mittelalter, (De Gruyter, Berlin 1962), Paul Wilpert: „Philon bei Nikolaus von Kues“ 69-90

¹³⁰ διαφορητικός, = ό,τι προωθεί την εφίδρωση, εφιδρωτικό, εφιδρωτικό [Δημητράκου (1966)], [opereone.de]

η αναισθησία, ο τρόμος (τρομικοί¹³¹), η κατάθλιψη (λυπείριος¹³²), το κόμμα (λιθαργικοί¹³³), τα δήγματα.

Γίνεται επίσης αναφορά και σε παθήσεις που δεν μπορούμε να τις κατατάξουμε με σαφήνεια σε κάποια ειδικότητα της ιατρικής όπως: *ἀπόστημα ἔνδον, πᾶν ρεῦμα, φθοροποιᾶν ὕλην, πᾶθος ἐντὸς, πᾶθος πᾶν, χυμοῖς ψυχροῖς.*

Τέλος τονίζεται συχνά ἡ ἐπισημασία¹³⁴ και ἡ ἀλγηδών¹³⁵. Αυτό μας υποδεικνύει την προσοχή που ἔπρεπε να δείχνουν οι γιατροί για την ἐγκαιρη διάγνωση της νόσου ἀπ' την οποία ἔπασχε ο ασθενής και το υψηλό επίπεδο στο οποίο εἶχε φτάσει η Ιατρική. Επίσης γίνεται και ἔμμεση αναφορά στον καρκίνο, όπως: *σάρκα κατάλυσιν, ὅπως και σε κάποιες ασθένειες ὅπως: ἡ κακόχροιαν προσώπου, κατεψυγμένοις, νιατομένοις, ξανθοχολικοῖς, πνηγᾶς ὕστερικᾶς, σπασμῶδες φύσις, φύσις μηδέποτε χαροπιᾶν ἔχοντες.*

2.2. Η κατατάξη των ασθενειών

Στο «περὶ τῶν Ἀντιδότην» του «Δυναμεροῦ», αναφέρονται συνταγές για την καταπολέμηση των ασθενειών του σώματος ὅπως: την ἀδυναμίαν σώματος, την του σώματος κακόχροιαν, την του σώματος ψυχρότητα, την του σώματος νέκρωσιν, τα πάθη σώματος, τον ἐσωτίον¹³⁶ πόνον.

2.2.1 Παθήσεις του αναπνευστικού συστήματος

Οι αναφερόμενες παθήσεις και δυσλειτουργίες του αναπνευστικού συστήματος κατέχουν τα πρωτεία στις συνταγές του «Δυναμεροῦ». Αυτό είναι εύλογο μια και τα ὄργανα του αναπνευστικού μας συστήματος ὅπως η στοματική και η ρινική κοιλότητα, ο λάρυγγας, η τραχεία, οι βρόγχοι, το διάφραγμα και οι πνεύμονες, προσβάλλονται συχνά ἀπὸ ιογενείς λοιμώξεις μικρῆς διάρκειας. Οι λοιμώξεις αυτές συχνά ονομάζονται λαρυγγίτιδα, τραχειίτιδα, ἢ βρογχίτιδα. Στο «περὶ τῶν Ἀντιδότην» αναφέρονται οι ασθενούντες πνευμονικοῖς, το αἷμα πνεύμονος φέροντες, και οι ἐμπυϊκοῖς¹³⁷, που σημειώνονται στις συνταγές: **ιβ', ιγ', ιθ', πθ', ζα', ζγ', ζε', στ', ρμζ', ροδ', ροστ', σα', σγ', σια', σιε', σιζ', σκα', σκη', σλε', σλστ', σμα', σοδ', σοε', σοστ', σοζ', σοη', σου', σπε', σ ζβ', τιγ', τιδ', τκζ', τμθ', τνδ', υμ', υμστ'.** Επιπρόσθετα στο «περὶ τῶν Ἀντιδότην» γίνεται ειδική αναφορά σε προβλήματα στήθους, με αναφορές σε στήθος βάρως, στήθος βράχωσιν, πάθη στήθους στις

¹³¹ τρομικός, ὁ: αὐτός που πάσχει ἀπὸ το τρέμουλο ἢ τον τρόπο ὅπως αποκαλεῖται στην ιατρική ορολογία. Το τρέμουλο είναι μικρές, διαδοχικές παλμικές κινήσεις -λόγω συσπάσεων των μυῶν- που γίνονται χωρὶς τη θέληση του ατόμου. Εκδηλώνονται στα μέλη ἢ σε ολόκληρο το σώμα. Ο ἰδιοπαθῆς τρόμος, είναι η συχνότερη νευρολογική πάθηση μετὰ ἀπὸ τα εγκεφαλικά επεισόδια. Είναι πάθηση τρεις φορές συχνότερη ἀπὸ τη νόσο Πάρκινσον. [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³² λυπηρός, λυπήριος: καταθλιπτικός, στενάχωρος, ενοχλητικός [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³³ λιθαργικός: αὐτός που ἔχει σχέση, ανήκει, αναφέρεται ἢ πάσχει ἀπὸ λήθαργο, ο κωματώδης [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³⁴ ἐπισημασία, ἡ: η ἔνδειξη, ο προάγγελος στην ιατρική ο προάγγελος της ασθένειας [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³⁵ ἀλγηδών, ἡ: αἴσθηση του πόνου [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³⁶ ἐσωτίος, ὁ: ο ἐσωτερος, ο εσωτερικός [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹³⁷ ἐμπυϊτικός, ἡ, ὄν: ο ἀνάγων/ἐκφέρων το ἔλκος, κυρίως του πνεύμονα [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

συνταγές **ιβ'**, **ρμθ'**, **σλβ'**, **σζε'** και **τιδ'** οι οποίες περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων, είτε προβλήματα πνεύμονα είτε βήχα.

Δε θα μπορούσαν επίσης να λείψουν φαρμακευτικές συνταγές για το **θώρακα** (πληγή θώρακος). Ειδικότερα: η **υζθ'** καθέρει τον θώρακαν, η **δ'** εφαρμόζεται σε θώρακος πληγᾶς, η **πη'** κάνει λόγο για αίμα και φλέγμα· κατέρχόμενον ἐν τῷ θώρακι καὶ ποιῶν πόνον, η **ρμστ'** μόνο για φλέγμα θώρακα, οι **σια'** και **σιε'** μιλούν για πάθος θώρακα, ενώ οι **σκα'**, **σμ'**, **τνε'** και **νε'**, για ασθενείς ρευματιζομένων θώρακι, η **σζδ'** για θυμόν κατερχόμενον εἰς θώρακα. Οι **τκζ'** και **υβ'**, αναφέρονται γενικά σε πάντα πάθη θώρακα, η **τμστ'** σε κατεψιγμένοις μέχρι θώρακα, και η **τοζ'**, κάνει λόγο για αποστημάτων θώρακα. Η αντιμετώπιση του άσθματος¹³⁸ αναφέρεται μαζί με άλλες ασθένειες στις συνταγές **πη'**, **ζ'**, **ζγ'**, **ρα'**, **ρλγ'**, **σ'**, **σλθ'**, **σοη'**, **σπε'**, **τιγ'**, **τλθ'**, **τμη'**, **τπη'**. Μολονότι δεν υπάρχει ούτε μία συνταγή αποκλειστικά και μόνο για τους ασθματικούς, εντούτοις στις **ρα'**, και **τπη'**, η αντιμετώπιση του άσθματος αναφέρεται μαζί με την δύσπνοια και την αφωνία. Οι δύο αυτές συνταγές περιέχουν τα ίδια ακριβώς φυτά, σε διαφορετική όμως δοσολογία.

Οι συνταγές **α'**, **ιβ'**, **λη'**, **πζ'**, **πη'**, **ζγ'**, **ζε'**, **ζζ'**, **ρβ'**, **ριγ'**, **ρλγ'**, **ρμθ'**, **ρξδ'**, **ρξε'**, **ροδ'**, **ροε'**, **ροζ'**, **ροζ'**, **σκβ'**, **σκθ'**, **σλβ'**, **σλζ'**, **σλθ'**, **σμα'**, **σμδ'**, **σοζ'**, **σζβ'**, **τνδ'**, **τνε'**, **τνζ'**, **τξε'**, **υιθ'**, **υμ'**, **υμη'**, **υν'**, **υοζ'**, **υοζ'**, **υζθ'**, **φ'** μεταξύ άλλων ασθενειών, καταπολεμούν ή βοηθούν τοῖς βηχικοῖς, τὸ βηχικό πάθος και πᾶν πᾶθος βηχικόν. Βέβαια όπως διαφαίνεται από τις αναφορές κάποιων εκ των συνταγών αυτών, η χρήση του όρου πάθος βηχικό, δε αναφέρεται μόνο στο βήχα¹³⁹, αλλά σε όλες γενικά τις πνευμονολογικές παθήσεις, απ' τις οποίες πάσχει ο εμπυϊκός, ο ορθοπνοϊκός, ο φυματικός και γενικότερα ο πνευμονικός. Ωστόσο αποκλειστικά την καταπολέμηση του βήχα τη συναντάμε στις συνταγές **πθ'**, **ρξζ'**, **ρξθ'**, **ρο'**, **ροα'**, **ρογ'**, **σμη'**, **τθ'**, **τιζ'**, **τνη'**. Η συνταγή **ρξθ'** δεν σκευάζεται από φυτά αλλά από τα εντόστια λαγού. Η καταπολέμηση της **δύσπνοιας** αναφέρεται στα αντιδότα: **ε'**, **η'**, **θ'**, **ζγ'**, **ρα'**, **ρλστ'**, **ρλθ'**, **ροστ'**, **σιε'**, **σιζ'**, **σκη'**, **σκθ'**, **σλζ'**, **σλη'**, **σλθ'**, **σμ'**, **σμα'**, **σξη'**, **σοβ'**, **σοστ'**, **σοη'**, **σου'**, **σπθ'**, **σζδ'**, **σζε'**, **σζστ'**, **τ'**, **τλζ'**, **τλθ'**, **τμη'**, **τμθ'**, **τνγ'**, **τζ'**, **τζβ'**, **τοζ'**, **τπη'**, **υμστ'**. Εξ αυτών οι **τζ'** και **τζβ'** αντιμετωπίζουν τοῖς δυσπνοϊκοῖς μαζί με τους ορθοπνοϊκούς, η **ρα'** απευθύνεται και σε ασθματικούς, ενώ η **σζστ'** αφορά μεταξύ άλλων και τους ορθοπνοϊκούς. Η πάθηση αυτή (ὀρθοπνοϊκοῖς, ὀρθοπνοῖας, ὀρθοπνοῖαν) απαντάται στις συνταγές: **στ'**, **η'**, **ρλθ'**, **ρξδ'**, **ρξη'**, **ροστ'**, **ρζε'**, **σιζ'**, **σκθ'**, **σλη'**, **σμ'**, **σοβ'**, **σοζ'**, **σζβ'**, **σζε'**, **σζστ'**, **τμστ'**, **τμη'**, **τμθ'**, **τνθ'**, **τοζ'**.

Η αντιμετώπιση της καταρροῆς¹⁴⁰ απαντάται στις συνταγές **δ'**, **ξγ'**, **πζ'**, **ριγ'**, **ροστ'**, **σλβ'**, **υν'**, **φδ'**, με την αναγραφή των τύπων *καταρροῖς*, *καταρροϊκοῖς*, *κατάρροις*,

¹³⁸ Το άσθμα είναι χρόνια πάθηση του αναπνευστικού συστήματος η οποία προκαλεί περιοδική στένωση των βρόγχων με αποτέλεσμα να εμφανίζεται δύσπνοια. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹³⁹ Στην ιατρική ο βήχας (αρχαία: βήξ, βηχός) είναι συχνό σύμπτωμα ποικίλων παθήσεων. Δεν είναι νόσος. Αποτελεί ένα αντανακλαστικό, που εκδηλώνεται με επαναλαμβανόμενη εισπνοή και βίαιη εκπνοή, με πίεση του αέρα. Στον βήχα, η εισπνοή κρατά συνήθως πάνω από 2 δευτερόλεπτα, ενώ η βίαιη εκπνοή κρατά κάτω από ένα δευτερόλεπτο [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴⁰ Η καταρροή και η ρινίτιδα προκαλούνται από συγκεκριμένους εισπνεόμενους παράγοντες. Η καταρροή εμφανίζεται με μεγάλη συχνότητα κατά τη διάρκεια της άνοιξης και του καλοκαιριού, λόγω της μεγάλης περιεκτικότητας της ατμόσφαιρας σε γύρη. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

καταροϊζομένοις. Στη συντριπτική πλειοψηφία συνοδεύει τις παθήσεις προς φθησικούς και βηχικούς, γι' αυτό και αντιμετωπίζεται με τα ίδια φυτά-βότανα. Η **πλευρίτις** (πλευρητικοίς, πόνος πλευρών, πάθη πλευρών) αναφέρεται στις συνταγές: **α', β', δ', ε', ιγ', ιδ', ρε', ρστ', ροστ', σιε', σκη', σλθ', σμα', σμη', σξστ', σξζ', σξθ', σοβ', σοε', σοστ', σοη', σπδ', τ', τκζ', τκη', τμθ', τω', τνγ', τνε', τνθ', τξε', τξστ', τοβ', υζθ', φ'**. Εξ αυτών οι τκή και τξστ' αναφέρονται αποκλειστικά στην αντιμετώπιση *τοις πλευρητικοίς*, όπως και η τνθ' με τη διαφορά ότι η τελευταία είναι χρήσιμη και για τους *ορθοπνοϊκούς* αποτελούμενες από 6 ως δέκα συστατικά εκ των οποίων τα μόνα κοινά βότανα που εφαρμόζονται είναι ο *κρόκος*, το *πήγανο* και το *καστόρι*. Μια άλλη συχνή πάθηση είναι η **φυματίωση**¹⁴¹. Οι συνταγές **α', δ', λη', πζ', ρβ', ριγ', ροδ', σιε', σκα', σκδ', σκη', σλγ', σλη', σλθ', σοδ', σοζ', τιγ', τκζ', τλζ', τλθ', τν', τνδ', τνζ', υε',** μεταξύ άλλων ασθενειών, εφαρμόζονται και για *τοις φθησικοίς*¹⁴². Αποκλειστικά για τη φυματίωση υπάρχουν οι συνταγές **ροβ', τξζ'** και **τοβ'**. Αυτές όμως περιέχουν εντελώς διαφορετική σύνθεση η καθεμιά χωρίς καμία απ' αυτές να δίνει έστω ένα κοινό φυτό με την άλλη. Γι' αυτό και δεν μπορεί να εξαχθή κάποιο συμπέρασμα για τα φυτά τα οποία θα μπορούσαν να καταπολεμήσουν τη φυματίωση. Διόλου απίθανο η καθεμιά απ' αυτές να έδιναν το ίδιο αποτέλεσμα με διαφορετική όμως σύνθεση.

Στη συνταγή **πστ'** γίνεται αναφορά σε *έκτικους*¹⁴³, που πρόκειται για έναν άλλο τύπο, μια άλλη διατύπωση για τον φυματικό. Για τους φλεγματικούς (*φλεγματικοίς*¹⁴⁴) δεν αναφέρεται καμία αποκλειστική συνταγή. Ωστόσο μαζί με άλλες ασθένειες αντιμετωπίζεται στις συνταγές **στ', κδ', κη', πα', πη', ρμε', ρμστ', σιστ', σκα', σξη', σοζ', σοη', υα', υνγ', υοθ', υπγ', φδ'**. Να σημειωθεί εδώ, ότι η αντιμετώπιση του *φλέματος* δεν συμπεριλαμβάνει, ούτε ακολουθεί τα συστατικά των άλλων πνευμονολογικών ασθενειών, ενώ ομαδοποιείται κυρίως μ' εκείνες που απευθύνονται προς χολερικούς και χολικούς (*μελαγχολικοίς και ξανθοχολικοίς*). Από τις παραπάνω συνταγές η **υνγ'** και η **υοθ'** είναι ίδιες. Αποτελούνται από τα ίδια φυτικά συστατικά απευθύνεται στις ίδιες ασθένειες, ωστόσο διαφέρει ελαφρώς, η δοσολογία.

Τέλος στην ίδια κατηγορία των παθήσεων του αναπνευστικού εντάσσουμε και την **αιμορραγία**. Ο λόγος είναι ότι στις συνταγές **ιβ', σοε', τκα', τζβ', τζγ', τζδ', τζε', τζστ', τζζ', τζθ', υιστ'** αναφέρεται, μαζί με άλλες παθήσεις, όπως: *εκ ρινός, πάσα αιμορραγία, από παντοίων*, ενώ στις **ιβ', ιγ', ιζ', ιθ', πη', ρζ', ρλστ', ροστ', σκα', σκη', σκθ', σλθ', σοδ', σοε', σοστ', σοζ', σοη', σοθ', τιδ', τκδ', τλζ', τοβ', τοη', τοθ', το', τπα', τπθ', τζ', τζα', τζη', υιστ', υλγ'** γίνονται μεταξύ άλλων και αναφορές για μορφές **αιμόπτυσης**, με τους τύπους: *αίμοπτοϊκοίς, αίμα βήττοντας, αίμα άπεπτοῦσιν, αίμα πνεύμωνος, αίμα ανάγωντας, αίμα εκ τοῦ ἥπατος, αίμα στήθους, αίμα φερομένοις, αίμα φθίνοντας, αναφορητικοίς-αναφορικοίς*¹⁴⁵. Τέλος

¹⁴¹ Η φυματίωση είναι μία κοινή και με υψηλή θνητότητα λοιμώδης νόσος του ανθρώπου προκαλούμενη από το μυκοβακτηρίδιο της φυματίωσης (σύμπλεγμα *Mycobacterium tuberculosis*) και είναι νόσος μεταδοτική. Περισσότερο γνωστή είναι η πνευμονική φυματίωση [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴² φθισικός: αυτός που πάσχει από φθιση, ο φυματικός [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴³ έκτικός, ό: αυτός που υποφέρει από τα δεινά του στήθους, ο φθισικός, ο φυματικός, γενικότερα ο χλομός, ο ασθενικός, ο αρρωστιάτης [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴⁴ Παχύρρευση ουσία που αποβάλλεται από το στόμα ως πτύελο και προέρχεται είτε από τους πνεύμονες είτε από τη ρινική κοιλότητα [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴⁵ αναφορικός: στην ιατρική: η αιμόπτυση ή η έκχυση βλέννας. [Δημητράκου (1966)], [operone.de],

αξιζει να σημειωθεί ότι η συνταγή **τζθ'** δεν περιέχει αντίδοτο αλλά είναι *έξορκισμός, πρὸς αἱμορραγίαν ῥηνός...*

2.2.2 Παθήσεις του καρδιαγγειακού και κυκλοφορικού συστήματος

Το καρδιαγγειακό σύστημα αποτελείται από την καρδιά, τις φλέβες, τις αρτηρίες και τα τριχοειδή αγγεία, που όλα τους ανακυκλώνουν συνεχώς το αίμα στον οργανισμό. Το αίμα πραγματοποιεί την μεταφορά οξυγόνου και άλλων θρεπτικών ουσιών από το πεπτικό σύστημα στους ιστούς, την μεταφορά των άχρηστων υλικών προς το απεκκριτικό σύστημα, την μεταφορά ορμονών και τέλος συμμετέχει και σε άλλους μηχανισμούς που σχετίζονται με την προστασία του οργανισμού. Γι' αυτό και οι παθήσεις της καρδιάς¹⁴⁶ που αναφέρονται στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*» ως *καρδιακοῖς, καρδία λυποθυμία, καρδία πνεῦμα, καρδίας συγκοπήν*, αντιμετωπίζονται στις συνταγές: **α', κ', λδ', λστ', ξγ', πη', ζα', ζβ', ρθ', ρλε', ρμζ', ρπ', σ', σα', σβ', σκα', σμα', τια', τκγ', υιστ', υιθ', υμε', υνα', υοα', υοδ', υοζ', υπ'** μαζί με άλλες παθήσεις. Η **υοα'** είναι η μόνη που απευθύνεται σε καρδιοπαθείς. ενώ οι παθήσεις τοῖς *ἀρτηριακοῖς* καταπολεμούνται με τις συνταγές: **ζγ', σοη', τκζ', υμη'**. Τέλος να σημειωθεί ότι αναφέρεται και ο διαβήτης στη συνταγή **ρζη'**, όπου χρησιμοποιούνται: το μυροβάλανο, η μαστίχα, το γαρούφαλο, το καρύδι, ρόδι, μάκερ, βδέλλιο, κόλιαντρο, στύρακα και άνισσο. Τέλος εντάσσουμε στις παθήσεις του κυκλοφορικού και τις αναφορές για την **αιμορραγία**. Στις συνταγές **ιβ', σοε', τκα', τζβ', τζγ', τζδ', τζε', τζστ', τζζ', τζθ', υιστ'** αναφέρεται, μαζί με άλλες παθήσεις κάθε μορφή αιμορραγίας, όπως: *ἐκ ρινός, πᾶσα αιμοραγία, ἀπὸ παντοίων*.

2.2.3 Παθήσεις του νευρικού συστήματος

Στη συγκεκριμένη κατηγορία κατατάξαμε τις ασθένειες του εγκεφάλου και ευρύτερα του νευρικού συστήματος, που μπορούν να προκαλέσουν ένα μεγάλο εύρος συμπτωμάτων, όπως αυτά αναφέρονται στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*». Διαταραχές, όπως η **επιληψία**¹⁴⁷ (τοῖς *ἐπιληπτικοῖς*), η **κατάθλιψη**¹⁴⁸ (*λυπειρίοις*¹⁴⁹), ή η **μελαγχολία**¹⁵⁰ (*μελαγχολικοῖς, χυμός μελαγχολικός*) είναι συχνές. Για την αντιμετώπισή τους στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*» συστήνονται φαρμακευτικά σκευάσματα που μεταξύ άλλων περιέχουν φυτικά προϊόντα όπως: *ἀνακάρδιον, ἀσαφίτιδα, βάλαμο, ἐλλέβορος, παιωνία, σταπίς, ὕσωπος*. Η μακρόχρονη χρήση τους στη λαϊκή ιατρική έχει επιβεβαιωθεί και εργαστηριακά.

[wikipedia.org]

¹⁴⁶ Η καρδιά είναι το ὄργανο του ἀνθρώπινου σώματος που δίνει στο αἷμα την ἀπαραίτητη ὠθηση (πίεση), για να κυκλοφορεῖ μέσω των ἀρτηριῶν, και να φτάνει σε ὅλα τα ὄργανα. Ουσιαστικά ἡ καρδιά παίρνει το αἷμα ἀπὸ τις φλέβες, στις ὁποῖες βρῖσκεται σε χαμηλή πίεση και το στέλνει στις ἀρτηρίες με υψηλή. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁴⁷ Η **επιληψία** αναφέρεται στις συνταγές: **β', δ', κστ', σιε', σιστ', σκθ', τια', τιγ', τιε', τοζ', τπζ', υξδ'**

¹⁴⁸ Η **κατάθλιψη** αντιμετωπίζεται με τις συνταγές: **πστ', σβ', σκ'**

¹⁴⁹ Ο **λυπηρός** ή **λυπήριος** είναι ο καταθλιπτικός, ο στενάχωρος, ο ενοχλητικός [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹⁵⁰ Την μελαγχολία βρῖσκουμε στα ἀντίδοτα: **β', η', ρθ', ρι', ρπ', σστ', σια', σιστ', σοζ', σοη', τιε', τλδ', τπζ', υε', υστ', υμγ', υμδ', υνβ', υνγ', υοη', υοθ', υζε', φδ'**, ενώ αποκλειστικά και μόνο τη μελαγχολία την αντιμετωπίζουν οι συνταγές: **τλδ', υμγ', υμδ', υνβ', υοη', υζε'** πρὸς τε μελαγχολικοῖς κακοχρώοις, καὶ μανιῶδεσιν καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν σώματος καὶ σπληνός τὰ ἀπὸ μελαγχολικοῦ γινόμενα πάθη.

Άλλες παθήσεις, όπως η **λιποθυμία**¹⁵¹ (λιποθυμία¹⁵²), η **αναισθησία**¹⁵³ (άναισθησία, ύπνοποιόν, ύπνοποιός) ή το **κώμα**¹⁵⁴ (λιθαργικοί¹⁵⁵), απαιτούσαν τη χρήση γλυκύρριζας, γαλαγγά, ξυλαλόης, άνισου, κρόκου, στύρακος και οπίου στη σύνθεση των φαρμάκων, ενώ για την αντιμετώπιση του **μαίνους**¹⁵⁶ (μαινομένοις), της **σκοτωματικής**¹⁵⁷ (σκοτοματικοῖς¹⁵⁸) ή της **μανίας**¹⁵⁹ (μανιακοῖς, μανείαις, μανιῶδοις, γυναικες ὑστερικαῖς) προκρίνεται στις συνταγές η προσθήκη: σμύρνης, κρόκου, ναρδοστάχυ, στύρακος, κασσίας και άσσαρι.

Παθήσεις με ισχνότερη αναφορά, όπως: η **ατροφία**¹⁶⁰ (ἀτροφουντας), η **αποπληξία**¹⁶¹ (τοις ἀποπληκτικοῖς¹⁶²), η **οπισθοτονία**¹⁶³ (ὀπισθοτονικοῖς¹⁶⁴), τα **νευρικά πάθη**¹⁶⁵ (νευρικοῖς) και τον **τρόμο**¹⁶⁶ (τρομικοῖς¹⁶⁷), θέτουν στο θεράποντα ιατρό δύσκολα ερωτήματα σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισής τους. Στο «περί τῶν Ἀντιδότην» προτείνεται η αντιμετώπιση των ασθενειών αυτών με την πρόσμειξη μεταξύ άλλων: κρόκου, γαρύφαλλου, ἐλελίσφακου, ζιγγίβερι, μελισσοβότανου, ὀποβάσλαμου κ.α.

Τέλος ιδιαίτερη και εκτενέστατη αναφορά γίνεται για την **κεφαλαλγία**¹⁶⁸ και την **ημικρανία**. Αναφορά για την καταπολέμηση της κεφαλαλγίας και των συναφών παθήσεων που καταγράφονται με τους όρους: κεφαλαλγικοίς, πόνος κεφαλῆς, ἡμικρανικοῖς, ρεῦμα κεφαλῆς, κεφαλαλούντας, κεφαλῆς φλέγμα γίνεται στο ένα δέκατο των συνταγών¹⁶⁹. Για την

¹⁵¹ Η λιποθυμία αναφέρεται στις συνταγές: λστ', ξγ', ζα', ζβ', ρθ', ρλε', υιστ', υιθ', υμε', υνα', υξα', υεδ', υοδ', υοζ'

¹⁵² Λιποθυμία είναι η παροδική απώλεια των αισθήσεων λόγω μειωμένης αιμάτωσης του εγκεφάλου. Ο ασθενής δεν επικοινωνεί με το περιβάλλον έχει όμως δική του αναπνοή και καρδιακή λειτουργία και αντιδράει στα επώδυνα ερεθίσματα. [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹⁵³ Την αναισθησία τη βρολισκουμε στις συνταγές: μα', λδ', σλθ', τκζ', ροδ', ρεστ'

¹⁵⁴ Αντιμετωπίζεται από τις συνταγές: τιγ', κδ',

¹⁵⁵ Λιθαργικός, είναι αυτός που έχει σχέση, ανήκει, αναφέρεται ή πάσχει από λήθαργο, ο κωματώδης [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹⁵⁶ Σημειώνει στις συνταγές: η', σοζ', τμη', υεδ',

¹⁵⁷ Η σκοτωματική ως ασθένεια αναφέρεται στις συνταγές: β', δ', κστ', σιε', σμβ', σοζ', σοη', σοθ' και τιε'.

¹⁵⁸ Σκοτωματικός χαρακτηρίζεται αυτός που ζαλίζεται [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁵⁹ Η μανία σημειώνεται στις συνταγές: α', ρθ', ρι', ρπ', σκη', σμβ', σοη', τοζ', τπζ', υζε', υζη'

¹⁶⁰ Αντιμετωπίζεται από τις συνταγές: ριη', τμη'

¹⁶¹ Απαντάται στις συνταγές: α', κστ' και σιστ'

¹⁶² Η αποπληξία είναι ένας ιατρικός όρος που αναφέρεται σε μια ξαφνική διαταραχή ροής του αίματος σε ένα ὄργανο, κυρίως του εγκεφάλου. Η αποπληξία προκαλείται είτε λόγω εγκεφαλικής αιμορραγίας είτε λόγω απόφραξης της φυσιολογικής ροής αίματος. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁶³ Αντιμετωπίζεται στις συνταγές: β', πιη', τλθ', τοζ', τπβ'

¹⁶⁴ Οπισθοτονία είναι μια επίμονη μυϊκή κράμπα, επώδυνου σπασμού των μυών προερχόμενης ξαφνικά και απροειδοποίητα, κυρίως στην πλάτη. Οδηγεί σε κάμψη της κεφαλής προς τα πίσω, καθώς και όλης της άνω σπονδυλικής στήλης. Προέρχεται από ένα σύμπτωμα κάποιων νευρολογικών ασθενειών. [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹⁶⁵ Για τοῖς νευρικοῖς γίνεται αναφορά στις συνταγές: ιζ', υεγ', υζεδ'

¹⁶⁶ Αναφέρεται στις συνταγές: κστ', σπε', υεγ', υζεδ'

¹⁶⁷ Το τρέμουλο ή ο τρόμος όπως αποκαλείται στην ιατρική ορολογία, είναι μικρές, διαδοχικές παλμικές κινήσεις λόγω συσπάσεων των μυών που γίνονται χωρίς τη θέληση του ατόμου οι οποίες εκδηλώνονται στα μέλη ή σε ολόκληρο το σώμα. Ο ιδιοπαθής τρόμος, είναι η συχνότερη νευρολογική πάθηση μετά από τα εγκεφαλικά επεισόδια. Είναι πάθηση τρεις φορές συχνότερη από τη νόσο Πάρκινσον. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁶⁸ Η κεφαλαλγία ή ο πονοκέφαλος θεωρείται ως το συχνότερο σύμπτωμα των ανθρώπων. Είναι ένα από τα πλέον διαφορούμενης σημασίας συμπτώματα. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν υποδηλώνει κάποια πάθηση, ενώ μπορεί να αποτελεί προοίμιο σοβαρότατων καταστάσεων. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁶⁹ Οι συνταγές είναι: α', β', δ', ιβ', ιθ', κδ', ρλστ', ρλθ', σκε', σοζ', σοθ', σοη', σιε', ρμε', τια', τιδ', τιε', ρμστ', σγ', σστ', σια', σκα', σπζ', σπη', σζβ', σπ', τκγ', τλε', τμστ', τμη', τεγ', τοζ', τρεθ', υβ', υστ', υζεστ', υζη'.

αντιμετώπιση των ανωτέρω νευρολογικῶν συμπτωμάτων, προτείνεται μεταξύ άλλων συστατικῶν της φαρμακευτικῆς συνταγῆς και η χρήση: ὑοσκιάμου, εὐφορβίου, ξυλοβαλάμου, στύρακος, πύρεθρου, σχοίανθου, δικτάμου και ροδοδάφνης.

2.2.4 Παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος

Η πιο συχνή από τις παθήσεις του μυοσκελετικού συστήματος είναι εκείνη των **αρθρικών**. Για τοῖς ἀρθρικοῖς ἢ τοῖς ἀρθρήτας βρίσκουμε τα αντίδοτα στις συνταγές: **η', ιθ', οζ', οη', οθ', π', πγ', ρκδ', σκα', σκε', σοζ', σοη', σπη', τλθ', τμη', τξγ', τοα', τοζ', υνε', υνζ', υξε', υξστ', υο', υοβ', υζστ', υζη', υπδ', υζδ', υπα', υπβ', υπη', υπθ', φδ'**. Στις συνταγές **υπα', υπβ', υπη'** και **οη'**, αναφέρεται μαζί με την ποδαλγική στην **υπθ'** μαζί με την **ποδαλγική** και την **ασθένεια των νεύρων**, ενώ στις **οθ'** και **π'**, μαζί με την ποδαλγική αναφέρεται και η **νευρική διάθεση**.

Ανακούφιση για τοῖς ἰσχυαδικοῖς και για πόνο τῶν ἰσχύων¹⁷⁰ βρίσκει κανείς στις συνταγές: **στ', σκα', σοδ', σοε', σοστ', σοη', σου', σπστ', σζβ', τια', τλθ', τμη', τνε'** και **τξγ'** ενώ για τοῖς ρευματιζομένοις και το πάθος τοῖς ρευματικοῖς κάνουν λόγο οι συνταγές: **ιζ', ρκη', ρλ', ρνβ', σκη', σλστ', σμ', σξστ', σοζ', σοη', σου', τκγ', τοζ', υξε', υο', υοβ', υπε', υζδ'**. Στις **ρλστ'** και **τλθ'** έχουμε αναφορά σε ρευματισμούς οφθαλμού, στις δε **τμστ'** και **τνε'** σε ρευματιζομένοις από κεφαλῆς μέχρι θώρακος. Τέλος χρίζει ιδιαίτερης προσοχῆς τα αναγραφόμενα στη συνταγή **ρλ'**, όπου σημειώνεται ότι: «...ἐπεὶ δὲ γούν ὁ ρευματισμὸς οὐδεμίαν αἴσθησιν παρέχει ἀλγηδόνος ἔπαρμα¹⁷¹ δὲ κατὰ τὸν τόπων τῶν εἰῶθότων ρευματίζεσθαι γίνεται κατὰ τὴν τοῦ ρεῦματος, χρῆ ἀρμόζεσθαι ποιότητα. Καὶ εἰμὲν θερμὸν εἶη τὸ ρεῦμα, κηρωτῆ μετὰ ῥοδίνου καὶ χυλοῦ σεῦτλου ἐπίθετες εἰ δυο μῆ, χρῶ τὸ ἐναντίον δηλαδὴ ὡς φησὶν ἰπποκράτης τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα χρῶ.»

Σε 42 συνταγές γίνεται αναφορά μεταξύ άλλων ασθενειῶν και για την αντιμετώπιση τοῖς ποδαλγικοῖς, ἢ την ποδαλγικῆ ασθένεια ενώ στις **ρηη'** και **τμη'** για τους ἀτροφούντας. Οι συνταγές **ρκστ', ρκζ', ρκη', ρκθ', σμε', σμστ'** αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο στην καταπολέμηση της ποδαλγικῆς. Το αντίδοτο **σμστ'** χρησιμοποιεῖ ως μόνη δρογγή στη σύνθεσή του την ἴραν. Για την **ποδάγρα**, (ποδαγρικοίς, ποδάγρας, ποδαγρικῆ), γίνεται αναφορά στις συνταγές **ρλ', σκη'** με συστατικά στις συνταγές ὅπως: *γεντιανή, αριστολόχεια, κόστος, ναρδοστάχυ, αμώμη, σμύρνη κ.α.*

¹⁷⁰ Το ισχιακό νεύρο είναι ένα μεγάλο νεύρο ἰνῶν σε ανθρώπους και ζῶα. Ξεκινά στο κάτω μέρος της πλάτης και περνώντας από το γλουτό, φτάνει στο κάτω μέρος του κάτω άκρου. Είναι το μεγαλύτερο και ευρύτερο ενιαίο νεύρο του ανθρώπινου σώματος. Ξεκινά από τα σπονδυλικά νεύρα L4 και διέρχεται από το S3. Περιέχει ἴνες τόσο από την εμπρόσθια και οπίσθια τμήματα του lumbosacral πλέγματος.

¹⁷¹ ἔπαρμα: η προεξοχή ενός οστού ἢ οργάνου του σώματος, το πρήξιμο

Τέλος αναφορά στην παραλυσία και τοῖς παραπληκτικοῖς¹⁷², μαζί με άλλες παθήσεις, γίνεται στις συνταγές: **α', στ', κοτ', σζη', τιδ', τπζ'**. Απ'αυτές η **σζη'** αναφέρεται σε παραλυτικούς, ἀφρίζοντας καὶ δαιμονιοῦντας.

2.2.5. Παθήσεις του πεπτικού συστήματος

Το πεπτικό σύστημα αποτελείται από το γαστρεντερικό σωλήνα και από τους προσαρτημένους σ' αυτό αδένες, που είναι οι σιελογόνοι αδένες, το πάγκρεας και το ήπαρ. Μία από τις παθήσεις, η *ἀπεψία* και οι εν γένει διαταραχές της πέψης, που απευθύνονται προς βραδυπέπτοις, δυσπέπτοις καταγράφονται στις συνταγές: **η', πη', ρθ', τλη', τοζ', σκη', σξστ', τξδ', υζδ'** και **φε'**. Επίσης τα αντίδοτα **ρμα', ρμγ'** και **υζα'** εκτός της πέψης, αντιμετωπίζουν και τους *εμπνευματούντας*, ενώ αποκλειστικά στην αντιμετώπιση των πεπτικών παθήσεων είναι οι **ρμβ'** και **ρμδ'** συνταγές, η δε τελευταία αποτελεί «*πεπτικόν φάρμακον*» μια και απευθύνεται προς όλα τα πεπτικά πάθη, όπως *οξυζούσης, ανορεξία* και *χυμοῖς στομάχου*. Θα πρέπει δε να ενταχθεί στη συγκεκριμένη κατηγορία και η *ανορεξία* (*ἀνορεκτοῦντας*) που καταγράφεται στις συνταγές **κα', ρια', ρλδ', σκα', σοη', τκε', φε'**.

Δε θα μπορούσε να παραλειφθεί η αναφορά στον *οισοφάγο* δηλαδή τοῖς *συναγχικοῖς*¹⁷³ στις συνταγές: **σκη', σλβ', σμα', τκζ'**, όπως και οι παθήσεις των *εντέρων*¹⁷⁴. Οι συνταγές **στ', θ', ια', ιβ', ιββ', ιζ', ιθ', κ', κα', πη', ρδ', ρε', ρστ', ρη', ριγ', ρλστ', ρνγ', ρνδ', ροζ', ρρζζ', σιζ', σκα', σκβ', σκδ', σκη', σλζ', σμα', σμδ', σοδ', σοε', σοστ', σοζ', σοη', τ', τκγ', τκζ', τλε', τλθ', τμη', τν', τνε', τξγ', τξε', τοζ', υογ', υοζ', υζβ'** καταγράφουν ότι αντιμετωπίζουν *δυσεντερικοῖς, ἐντέρων πάθη, διαρροίας, δυσκοιλίους, δυσεντερικῶς ἐν τῇ κύστει, δυσεντερικῶς κωλικῶς* ενώ οι **σοζ'** και **σοη'** αναφέρουν *φλέγμα εντέρων*. Τα αντίδοτα **ρστ'** και **ρη'**, απευθύνονται αποκλειστικά σε *δυσεντερικούς*, ενώ η *διάρροια* (*διαρροίας*), αντιμετωπίζεται στη συνταγή **υιστ'** με *ανακάρδιο, μοσχοκάρυδο, δάφνη, καρύδι μαστίχα, δροσιοβότανο, ξυλαλόην, κρόκον* και *ξυλοβάλαμο*.

Επίσης για τους *στομαχικοῖς, ἐλκομένους, στόμαχος ψύχραν, στόμαχος ἀδυναμίαν, στόμαχος ἀνορεξίαν, στόμαχος ψυχρότητα, στόμαχος ἀλγοῦντας, στόμαχος γέμοντα ἀκαθαρσίαν, στόμαχος θερμη, στόμαχος σιελισμός, ἀλλά και για την ἐμπνευμάτωσιν στομάχου, τους στομάχου ἐμπνευματούντας, τοῖς ἐμπνευματούμενοις*¹⁷⁵, βρίσκουμε **89** αναφορές. Οι συνταγές **τιζ', τη'** και **τιθ'** αναφέρονται αποκλειστικά στην *ίαση του στομάχου*¹⁷⁶.

¹⁷² παραπληκτικός, -ή, -όν: παράλυση μιας πλευράς ενός μέλους του σώματος από την παραπληξία.

¹⁷³ συναγχιτικός, ό: ο πάσχων από φλεγμονή του εσωτερικού των μυών του οισοφάγου [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁷⁴ Έντερο ονομάζεται το τμήμα του πεπτικού σωλήνα μετά από το στομάχι ως τον πρωκτό. Διακρίνεται σε λεπτό και σε παχύ έντερο. Το λεπτό εκτείνεται από το στομάχι μέχρι τη βαλβίδα του παχέος εντέρου το οποίο είναι ευρύτερο από ό,τι το λεπτό. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁷⁵ ἐμπνευμάτωσις, ή: το γέμισμα με αέρα, το φούσκωμα, το πρήξιμο, ο μετεωρισμός. [Δημητράκου (1966)], [operone.de]

¹⁷⁶ Το στομάχι είναι μια διεύρυνση του πεπτικού σωλήνα. Είναι βασικό όργανο πέψης και ένα από τα όργανα που συγκροτούν το γαστρεντερικό σύστημα. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

Ακολουθῶς συναντάμε τον **κολικό**¹⁷⁷. Η αναφορά για τον κολικό δεν περιορίζεται, ούτε προσδιορίζεται μόνο σε ένα μέρος ή ὄργανο του σώματος, ἀλλὰ αναφέρεται στο στομάχι, τα έντερα, τους νεφρούς, τη σπλήνα, κ.α. Ἐτσι οι συνταγές **η', ιγ', ιζ', ϸη', ϱμγ', ϱμδ', ϱοστ', σιε', σιζ', σκη', σκθ', σλθ', σξζ', σϸθ', τ', τα', τβ', τγ', τδ', τε', τστ', τη', τι', τιε', τκγ', τκζ', τλζ', τνε', τξε', τοζ', υβ', υλη', υλθ', υμζ', υνε', υξγ', φδ'**, περικλύουν - μεταξύ άλλων ασθενειών - και ὅλες τις δυνητικά εφαρμόσιμες μορφές και αναφορές *τοῖς κωλικοῖς, κολικοῖς* και *πᾶθος κωλικόν*. Ὡστόσο στις **σϸθ', τβ', τγ', τδ', τε', τστ', τζ', τη'** γίνεται μνεία αποκλειστικά για τον κολικό, ἐνῶ οι **τζ'** και **τβ'** εἶναι ακριβῶς οι ίδιες. Ἀπ' τις παραπάνω συνταγές, η **τη'** περιέχει τα περισσότερα βότανα ἐνῶ η **τγ'** τα λιγότερα.

Μια ἄλλη πάθηση του πεπτικού εἶναι ο **ίκτηρος** και ὅσοι χαρακτηρίζονται ὡς *ίκτηρικοῖς*, βρίσκουν ἀνακούφιση, μαζί με ἄλλες παθήσεις στις συνταγές **δ', πη', ϱλοστ', ϱοστ', σιε', σκθ', σνε', σξστ', σξη', σο', σοα', σοζ', σοη', σπζ', σπη', τ', τλθ', τμη', τξα' και τοζ'**, ἐνῶ οι **σο', σοα'** και **τξα'** εφαρμόζονται αποκλειστικά και μόνο για τον ίκτηρο. Για *τοῖς χολερικοῖς*, που γίνεται ἀναφορά στις συνταγές **ιβ', ιθ', κδ', ϱν', υξζ'** και **υπε'** ὅπου κύρια χρησιμοποιούνται για συστατικά: *πετροσέλινο, ἄσσαρον, ὑσκίαμος, σέλινο, κινάμωμον, κρόκος, φοῦ* κ.α. θα πρέπει να σημειώσουμε ὅτι ἐδῶ πιθανότατα δεν ἐννοούνται οι ἔχοντες χολέρα ἀλλὰ οι χλωμοί, οι ωχροί, οι ικτηρικοί. Συχνή εἶναι και η ἀναφορά στην **ὑδρωπικία**¹⁷⁸. Στις συνταγές **στ', ξβ', ϸγ', ϱιζ', ϱη', ϱκα', σι', σια', σλη', σμβ', σπ', σπστ', σϸζ', τλζ', τλθ', τμη', τοζ', τπζ', υϸδ'** η ὑδρωπικία ἀντιμετωπίζεται με: *αψιθιά, ἐλλέβορο, ϱαφανίδα, ἐλένιο* κ.α.

Πολύ περισσότερες εἶναι οι συνταγές για τις παθήσεις της **κοιλιάς**¹⁷⁹. Η ἀντιμετώπιση των ασθενῶν λόγω *κοιλιακοῖς, κοιλίαν, ὑπακτικῆς κοιλιάς, δυσκοιλίους, κοιλίας ταινισμῶν*¹⁸⁰, *κοιλιακῆν διάθεσιν*, σημειώνεται σε 54 συνταγές, ἐνῶ γίνεται ἐιδική ἀναφορά για *τοῖς στροφομένους*¹⁸¹, *στροφικοῖς* σε δέκα. Τα ἀντίδοτα **ϱδ', ϱε', ϱστ', ϱνδ', ϱρη', ϱϸζ', σμδ', υογ'** υγαίνουν *δυσεντερικοῖς* και *κοιλιακοῖς*, ἐνῶ οι συνταγές **ϱνα'** και **τλδ'** βοηθοῦν μόνο ὅσους ἀσθενοῦν ἀπὸ την *κοιλία*. Αυτές περιέχουν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα βότανα.

Μικρότερη εἶναι η ἀναφορά στην **καχεξία**¹⁸² (*καχεκτικοῖς*), την ὁποία βρίσκουμε στις συνταγές **ξβ', ϱκα', ϱλε', υμζ', υοβ', υϸδ'** και στη **δυσκοιλίότητα** (=δυσκοιλίους) με ἀναφορά

¹⁷⁷ Ο κολικός εἶναι οξύτατος πόνος που προκαλεῖται ἀπὸ τη σύσπαση των μυϊκῶν τοιχωμάτων ἐνός κοίλου ὁργάνου, του ὁποίου το ἀνοίγμα ἔχει ἀποφραχθεῖ [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁷⁸ Αναφέρεται και ἀπὸ τον Διοσκουρίδη, ὑδρωπικ(ε)ία: συγκέντρωση υγροῦ στην κοιλότητα ὁρογῶνων μῆνων ἢ ἀνάμεσα στον υποδόριο συνδετικό ἰστό. Πρόκειται ουσιαστικά για ϱευματοειδή ἀρθρίτιδα. Η Ὑδρωπικία εἶναι μια ἀσθένεια κατὰ την ὁποία οι μυϊκοί ἰστοί κρατοῦν πολλὰ υγρά, προκαλώντας πρήξιμο. [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁷⁹ Η κοιλία, το μέρος του σώματος μεταξύ της πύελου και του θώρακα ἢ το στομάχι

¹⁸⁰ Ἐδῶ πιθανότατα ο Νικόλαος Μυρεψός ἐννοεῖ τον **τεινεσμό**, το αἶσθημα δηλαδή να θέλει να πάει κάποιος στην τουαλέτα χωρίς ὅμως ἀποτέλεσμα.

¹⁸¹ στροφοῦμαι, στροφικός: ο πάσχων ἀπὸ κοιλιακό ἄλγος, ἢ κολικό κοιλίας [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁸² Με τον ὄρο καχεξία περιγράφεται στην ἰατρική το ἀποτέλεσμα του χρόνιου υποσιτισμοῦ συνήθως λόγω κάποιας σοβαρῆς ἀσθένειας. Χαρακτηριστικά της καχεξίας εἶναι η σημαντική ἀπώλεια βάρους ἐντονη χωρότητα, ἀδυναμία και λιποθυμικές τάσεις [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

σε μία μόνο συνταγή, την **υζστ'** για την αντιμετώπιση της οποίας χρησιμοποιείται: τεύτλο, μυροβάλανο, ρούσκος, βατόμουρο, κινάμωμο, νάρδος, κ.α.

Για τις *αίμορροϊδας* γίνεται αναφορά μόνο στην **τζα'** συνταγή όπου χρησιμοποιούνται: στρόβυλοι, κρόκος, ναρδοστάχυ, άνισσο και κοκκοφοίνικα.

Ειδική μνεία γίνεται για τον **πυρετό**¹⁸³ (*πυρετοῖς, πυρέττοντας, πυρέσσουσι, ρίγος* περιοδικό). Γίνεται αναφορά σε τακτικά εμφανιζόμενο πυρετό που διακρίνεται σε *τεταρταίο, ήμιτριταίο, τριταίο* – που σήμερα γνωρίζουμε ότι αναφέρονται σε μορφές της ελονοσίας – *όπως, και σε καθημερινό, ἀμφημερινό, ἀπλό, διπλό, καυσώδη, χρόνιο, περιοδικό και συνεχή*. Ουσιαστικά κάθε πέμπτη συνταγή αναφέρει ότι αν ο ασθενής εμφανίσει πυρετό, τότε το σκεύασμα να δίνεται *μεθ' ὕδατος χλιαροῦ*. Ωστόσο ο οξύς και καυσώδης πυρετός αντιμετωπίζεται στις συνταγές **σβ', σδ', σκα'**. Όσο για τον περιοδικό πυρετό, δηλαδή την ελονοσία, αυτή καταγράφεται με τις εξής μορφές:

- ο **τεταρταίος**¹⁸⁴ στις συνταγές **α', η', ιβ', ιθ', πη', ϸη', ϱί, ϱιδ', ϱνζ', ϱνζ', ϱνη', ϱπα', ϱπβ', ϱπγ', ϱπδ', σθ', σκα', σλζ', σμβ', σξζ', σοβ', σοε', σου', σπα', σπζ', σϸζ', τκζ', τκζ', τλβ', τμη', τνα', τοα', τοζ', υζζ', φδ'**. Για την αντιμετώπισή του γίνεται αναφορά στις συνταγές **ϱπα', ϱπβ', ϱπγ'** και **ϱπδ'**
- ο **τριταίος**¹⁸⁵ στις συνταγές **α', η', ιβ', ιθ', κγ', πστ', πη', ϱνζ', ϱνζ', ϱνη', σκα', σλζ', σμβ', σοβ', σπα', τμη', τνα', τοα', τοζ', υο', υπε', υζζ', φδ'**
- ο **ήμιτριταίος** στις συνταγές **κγ', σκα'**
- ο **καθημερινός** στις συνταγές **α', σλζ', πη'**
- ο **ἀ(μ)φημερινός** στις συνταγές **η', ιβ', ιθ', ϱνζ', ϱνζ', ϱνη', σθ', σκα', σμβ', σπα', σπβ', σπγ', τκζ', τκζ', τλβ', τμη', τοα', τοζ', υο', υζζ', φδ'**. Αποκλειστική μνεία για τον ἀ(μ)φημερινό πυρετό γίνεται στις συνταγές **σπβ'** και **σπγ'**. Οι δύο αυτές συνταγές περιέχουν τα ίδια ακριβώς συστατικά με διαφορετική όμως δοσολογία.
- ο **ἀπλός και διπλός συνεχής** πυρετός στη συνταγή **κγ'**
- ο **διπλός τριταίος συνεχής** πυρετός στις συνταγές **ϱν'** και **φδ'**

Τέλος τα λοιπά όργανα της κοιλιακής χώρας όπως:

το **ήπαρ**¹⁸⁶, για όσους δηλαδή πάσχουν από τις ασθένειες του ήπατος, στο «*περὶ τῶν Αντιδότην*» γίνεται αναφορά σε 99 συνταγές για την αντιμετώπισή τους, όπου συναντάμε

¹⁸³ Πυρετός είναι η αύξηση της θερμοκρασίας του σώματος πάνω από τα φυσιολογικά επίπεδα. Ως πυρετός αναφέρεται η αύξηση της θερμοκρασίας, του σώματος, πάνω από τους 37 βαθμούς Celsius (Κελσίου). [Δημητράκου (1966)], [operone.de], [wikipedia.org]

¹⁸⁴ Παρουσιάζεται στην ελονοσία, ανάλογα με το πλασμώδιο που προκάλεσε τον κύκλο του πυρετού. Το κύριο χαρακτηριστικό της αρρώστιας είναι ότι ο πυρετός πέφτει για δυο 24ωρα και ξανανεβαίνει.

¹⁸⁵ Στον άνθρωπο ανιχνεύονται τα εξής είδη τριταίου πυρετού: το *Plasmodium falciparum* (κακοήθης τριταίος) και το *Plasmodium vivax* (καλοήθης τριταίος). Το *Plasmodium malariae* χαρακτηρίζεται ως τεταρταίος πυρετός.

τις γραφές ἥπατικοῖς, αἷμα ἐκ τοῦ ἥπατος, ἥπαρ θερμότης, ἥπατος ἐμφράξι, ἥπαρ σκληρίαν. Εξ αυτῶν γίνεται αποκλειστική αναφορά στις: **πε΄, σιγ΄, σμθ΄, σν΄, σνν΄, σνα΄, σνβ΄, σνδ΄, σνζ΄, σνζ΄, σνη΄, σξα΄, σξβ΄, σξγ΄, σξδ΄, σξε΄, σξζ΄, σζα΄, σζζ΄, υγ΄, υλδ΄, υνη΄**. Από ένα σύνολο τριάντα βοτάνων, καθεμιά από τις παραπάνω συνταγές χρησιμοποιεῖ πέντε με ἕξι διαφορετικά στη σύνθεσή της για την καταπολέμηση των ἥπατικών ασθενειῶν και παθήσεων. Σημειώνουμε ὅτι οι συνταγές **υλδ΄** και **υνη΄** χρησιμοποιοῦν εντελῶς διαφορετικά βότανα, σε σχέση με τις ἄλλες συνταγές. Να επισημανθεῖ τέλος ὅτι στα ἀντίδοτα **σνβ΄, σνη΄** και **σξδ΄** και για να πετύχει ἡ συνταγή θα πρέπει να *ανακλινέσθω ἐπὶ το δεξιὸ πλευρὸν ο νοσῶν*. και

το **σπλήνα**¹⁸⁷, για τους σπληνικοῖς ωφελούν 57 συνταγές, ἀλλὰ και ὅσους εμφανίζουν ἐμφραξη του σπλήνα, τις του σπλήνα ἐμπνευματώσεις, ἢ την σκληρίαν σπληνός. Μόνο ἡ συνταγή **τοε΄**, ἡ ἐπονομαζόμενη και σπληνοτόμος, εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνο για την ἀντιμετώπιση του ασθενούντος ἀπὸ τον σπλήνα, ἡ ὁποία, ὡστόσο ἐντυπωσιάζει ἀπὸ το γεγονός ὅτι περιέχει 56 διαφορετικά βότανα.

Στην κατηγορία -των παθήσεων του πεπτικού- ἀνήκουν και τα λοιμώδη νοσήματα, ὅπως:

ἡ **λειεντερία**, στις συνταγές **πη΄, ρζζ΄, υζβ΄**, με κύριο συστατικό το *κυδῶνι*, το μαρούβιο, το *σουμάκι*, τη *μαστίχα*, το *νήριο* κ.α,

ἡ **λύσσα** (*λυσοδήκτοις, λυσοιδίκοις*) στις συνταγές: **ιγ΄, σκη΄** με συστατικά ὅπως: *κρόκος*, *κόστος*, *μῶρα ἄορα*, *φοῦ*, *ἀμώνη*, κ.α.

2.2.6. Παθήσεις ουροποιητικοῦ συστήματος

Το ουροποιητικό σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ τους νεφρούς, τους ουρητήρες, την ουροδόχο κύστη και την ουρήθρα. Τα **νεφρά**¹⁸⁸ ἀναφέρονται σε 90 συνταγές που ἀντιμετωπίζουν τοῖς νεφρητικοῖς, πόνος νεφρῶν και λίθοι, *λιθιοῦντας, λίθοις, πᾶθος νεφρῶν, νεφρητικὴ διάθεσιν, νεφρική διάθεσις, νεφροῖς ἀδυνάτοις, νεφρῶν καθαρτικό, νεφρῶν ἀδυναμίαν, νεφρητικὸν βοήθημα, λιθιῶντας, λιθιούντας, λιθιόντας*. Σε περισσότερες ἀπὸ τα μισὰ φαρμακευτικά σκευάσματα ἀναφέρεται ἡ νεφροπάθεια μαζί με την *στραγγουρία*, τη *δυσουρία*, τοῖς ἥπατικοῖς, τοῖς σπληνικοῖς και τοῖς *κολικοῖς*, ἐνῶ αποκλειστικά ἀντίδοτα που *ὕγιαίνουν την νεφρικήν διάθεσιν* βρίσκουμε στις συνταγές: **μζ΄, να΄, νδ΄, νε΄, ρπστ΄, ρπη΄, ρπθ΄, ρζ΄, ρζα΄, ρζβ΄, ρζγ΄, ρζδ΄, ρστ΄, υκδ΄, υκθ΄**. Συστατικά αυτῶν εἶναι: *ἄκορον, μάραθρον*,

¹⁸⁶ Το ἥπαρ ἢ συκῶτι εἶναι ἕνα ζωτικό ὄργανο που παίζει κυρίαρχο ρόλο στο μεταβολισμό και ἐπιτελεῖ πολλές λειτουργίες του οργανισμού.

¹⁸⁷ Ο σπλήνας βρίσκεται στην κοιλιά και ἀποτελεῖ το μεγαλύτερο ὄργανο λεμφικοῦ ἰστού του οργανισμού. Αποτελεῖ ἀιμοποιητικό ὄργανο, καθαρίζει το αἷμα συμβάλλει στην ἀνοσία του οργανισμού, συμμετέχει στο μεταβολισμό του σιδήρου και λειτουργεῖ ὡς ἀποθήκη λευκῶν ἀιμοσφαιρίων και ἀιμοπεταλίων.

¹⁸⁸ Τα νεφρά εἶναι το φυσικό φίλτρο του οργανισμού, το ὁποῖο ἀποβάλλει κάθε περιττή και ἐπικίνδυνη οὐσία ἀπὸ το αἷμα. Καθαρίζουν 200 λίτρα αἵματος κάθε μέρα. Παράλληλα ρυθμίζουν την παραγωγή των ἐρυθρῶν ἀιμοσφαιρίων και ἐνεργοποιοῦν τη βιταμίνη D. Ὄταν δυσκολεύονται ἢ ἀδυνατοῦν να ἀνταποκριθοῦν στο ἔργο τους, ἔχουμε χρόνια νεφρική νόσο.

σύμφυτον, νάρδος κελτική, πέπερι, άσταφίς, σέσελι, φοῦ, ὑπερικόν, ὕσσωπος, εὔζωμον, ἐλένιον, κ.α.

Ένα ακόμη όργανο του ανθρώπου με συχνές παθήσεις που χρήζει αντιμετώπισης είναι η **κύστη**, για την οποία αναφέρονται: λίθοι, διουρητική, δυσσουροῦντας, πόνος κύστεως, κύστης λίθος, λιθιῶντας, λιθιούντας, δυσεντερικᾶς ἐν τῇ κύστει, λιθιόντας, κύστη ἐλκομένην, ενώ ειδικά για τη **δυσουρία** και τη **στραγγουρία**, για πόνους και παθήσεις της κύστης, όπως η **δυσουρία**, **στραγγουρία**, **διουρητική**, **δυσσουροῦντας** γίνεται αναφορά στις συνταγές: **α', η', λθ', μ', μη', νθ', ξα', ροστ', ρπε', ρζε', σιε', σκζ', σο', τιδ', τκζ', τοζ', υε', υζη'** με αποκλειστική αντιμετώπιση στις: **μ', μη', νθ', ξα'** και προκρίνεται η χρήση διαφόρων φυτών για την αντιμετώπισή τους.

2.2.7. Παθήσεις του αναπαραγωγικού συστήματος

Το αναπαραγωγικό σύστημα σκοπό έχει την αναπαραγωγή των έμβιων όντων. Το αναπαραγωγικό σύστημα παρουσιάζει σημαντικές διαφορές στα δύο φύλα. Στο «*περί τῶν Αντιδότων*» οι γυναικολογικές παθήσεις, όπως η *ἄμετρος ἔκρυσση*, *ἔμμηνα*, *πᾶθος γυναικεῖο*, *πᾶθος μήτρας*, *ρόυν γυναικεῖον*, *κατὰ μήνια*, έχουν συχνή αναφορά και αντιμετωπίζονται με: Η συνταγή *υε'* μεταξύ άλλων εφαρμογών *ἐκβάλλει καὶ ἔμβρυα*, *νεκρᾶ*, ενώ η *σιε'* αναφέρει τη *μητρομανία* και *αἰ φλεγμονᾶς τῆς μήτρας*. Γενικότερα για τα **γεννητικά όργανα** και τον **πρωκτό**, όπως οι *παρέσεις τοῦ κόλου* καταγράφονται στις συνταγές **μα', τζ', τνα'**, το *πᾶθος καυλοῦ*, *τρῶσιν καυλοῦ*, στις: **β', δ', σκαα', τιδ', τιε'** και το *πᾶθος μήτρας*, στις: **α', ιβ', σιε'**, και **σοη'**.

Για τα **αφροδίσια νοσήματα** ή αντίδοτα *τοῖς ἀφροδισιαζούσοις*, αντιμετωπίζονται στις συνταγές: **λη', μα', ξδ', ργ', ρκη', ση' και σζδ'**, με αποκλειστικό αντίδοτο για τα αφροδίσια, τη συνταγή **ξδ'**, στην οποία χρησιμοποιούνται τα εξής φυτά: *σατήριον*, *δαῦκος*, *κάρνον ινδικόν*, *πιστάκια*, *ἱριγγίου ρίζαν*, *στροβύλον*, *ζιγγίβεριν*, *άνισσον*, *σίναπι* κ.α.

2.2.8. Παθήσεις των αισθητηρίων οργάνων

Μολονότι στο αισθητήριο σύστημα περιλαμβάνονται οι πέντε αισθήσεις εντούτοις εκείνες με τις πλέον διαδεδομένες παθήσεις στο «*περί τῶν Αντιδότων*», είναι οι οφθαλμικές και οι ωτικές. Στις οφθαλμικές παθήσεις καταγράφονται οι *ἀσθενούντες τοῖς ὀφθαλμοῖς ῥευματιζόμενοι*, οι *ἔχοντες πόνο ὀφθαλμῶν*, *φλεγμονᾶς ὀφθαλμῶν*, *ῥευμα ὀφθαλμῶν* και αντιμετωπίζονται στις συνταγές **ιβ', ιθ', ρλστ', σγ', σκε', σμα', σοε', σοστ', σοζ', σοη', σου', σζβ', τλα', τλθ', τμη', τξγ', τοζ', υβ', υστ'**, ενώ μνημονεύεται και η *αμβλυωπία (ἀμβλυωπίαν)* στις **πζ', σπη', τλα', τλθ', υνε'**. Οι ασθένειες των ώτων, όπως η *ὠταλγίαν* και ο *πόνος των ὠτίων*, σημειώνεται στις συνταγές **ιθ', ρλστ'** και **σγ'**, των οποίων τα βασικά συστατικά είναι: *νάρδος*, *κόστος*, *στύραξ*, *κρόκος*, *σέλινο*, *σχοίνου άνθος* και *ύσσωπος*.

2.2.9. Παθήσεις δερματικές

Το δέρμα καλύπτει τον ανθρώπινο οργανισμό και είναι το μέρος του σώματος που έρχεται σε άμεση επαφή με το περιβάλλον. Αποτελείται από την επιδερμίδα, το χόριο με το υποδόριο λίπος. Στην κατηγορία αυτή εντάξαμε την **ελεφαντίαση** (έλεφαντιῶντας) με αναφορά στις συνταγές ξγ', τλθ', τοζ', τμη', υνδ' και συστατικά, μεταξύ άλλων: κρόκο, σμύρνα, πύρεθρον, καρδαμώμην, πευκέδανο, πύρεθρον, κ.α. και τα πολλά είδη **δηγμάτων** όπως: *αίχεοδήκτοις, φαλαγγιοδύκτοις* στη συνταγή **στ'**, *δήγματα ιοβόλα, πληγή έρπετών, όφροοδήκτοις φαλαγγιοδήκτοις*¹⁸⁹ στη συνταγή **ιβ'**, *πληγή θανασίμοις, πληγή ιοβόλου όφρεος, πληγή ιοβόλων θηρίων* στη **β'**, *δήγμα άράχνης, θηρίοδήκτοις* στη **υστ'**, *κυνοδίκτοις, σκορπιοδίκτοις* στις **τν'** και **τζε'**, *δήγμα υπό έτέρων κυνών* στις: **ιγ', σκη', τν', υστ', σξζ', τζε'** και τοίς διαφορητικοίς¹⁹⁰ στις: **ζα', σα', τιδ', τκβ', υμε'**.

2.2.10 Παθήσεις στοματικής κοιλότητας

Τα δόντια και η στοματική κοιλότητα επιτρέπουν την καλύτερη κατάποση της τροφής. Στο **στόμα** και ειδικότερα το *πάθος του ούρανίσκου* αλλά και τοίς *όζοστόμοις*¹⁹¹ εφαρμόζονται οι συνταγές: **πζ', υστ'** και **ιγ'**. Η *όδονταλγία, τούς όδονταλοῦντας, τόν πόνο τῶν όδόντων* αντιμετωπίζεται από τις συνταγές: **α', ιβ', σγ', υστ', δ', ρλστ', σκη', σκθ', σοη', σου', τλθ', τοζ'**. Οι παθήσεις του **λάρυγγα** και ειδικότερα η *φωνή άποκεκομένην* αντιμετωπίζεται στις συνταγές **τπη'** και **ζε'** ενώ αυτές του **φάρυγγα**, δηλαδή ο *πόνος του φάρυγγος*, όπως και η *τραχύτητα του φάρυγγος* αντιμετωπίζονται στις συνταγές **ιβ', υιθ'** και **ζε'**. Τέλος οι **φλεγμονές** (φλεγμονᾶς) του στόματος και του ουρανίσκου: **σν', υστ'** αλλά και οι *των παρ' ισθμίων φλεγμονᾶς* τις βρίσκουμε στη συνταγή **ιθ'**.

Γίνεται επίσης αναφορά και σε μερικές αδιευκρίνιστες παθήσεις που δεν μπορούμε να τις κατατάξουμε με σαφήνεια σε κάποια ειδικότητα της ιατρικής όπως: *άπόστημα ένδον, πᾶν ρεῦμα, φθοροποιᾶν ὕλην, πάθος έντός, πάθος πᾶν, χυμοίς ψυχροίς, παιδοποιία*

Τέλος τονίζεται μεσω της συχνότατης αναφοράς ή *έπισημασία*¹⁹² και ή *άλγηδών*¹⁹³. Αυτό μας υποδεικνύει την προσοχή που έπρεπε να δείχνουν οι γιατροί για την έγκαιρη διάγνωση της νόσου απ' την οποία έπασχε ο ασθενής, και το υψηλό επίπεδο στο οποίο είχε φτάσει η ιατρική. Επίσης γίνεται και έμμεση αναφορά στον καρκίνο, όπως: *σάρκα κατάλυσιν, ενώ κάποιες ασθένειες όπως: η κακόχροιαν προσώπου, κατεψυγμένοις, νιατομένοις, ξανθοχολικοίς, πνηγᾶς ύστερικᾶς, σπασμώδεσι, φύσις μηδέποτε χαροπιᾶν έχοντες.*

¹⁸⁹ Αναφέρεται και από τον Αιλιανό και τον Νίκανδρο

¹⁹⁰ διαφορητικός= διαφορητικός, προωθώντας εφίδρωση, εφιδρωτικό, εφιδρωτικό

¹⁹¹ όζοστόμος, ό: αποκρουστική στοματική δυσσομία.

¹⁹² έπισημασία, ή: η ένδειξη, ο προάγγελος στην ιατρική ο προάγγελος της ασθένειας

¹⁹³ άλγηδών, ή: αίσθηση του πόνου

3. Τα συστατικά

Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» συναντάμε τόσο οργανικά, όπως φυτά ή δέντρα και ζώα, όσο και ανόργανα, όπως γαίες, άλατα και λίθους συστατικά που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή των συνταγών.

3.1. Τα φυσικά οργανικά συστατικά

Η συστηματική ταξινόμηση των φυτών και των ζώων συλλέχθηκε και διασταυρώθηκε από τον «Κατάλογο της Ζωής» [www.catalogueoflife.org]. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα, έναν πλήρη επιστημονικό κατάλογο, όλων των γνωστών ειδών και οργανισμών της Γης. Ο συγκεκριμένος κατάλογος περιλαμβάνει περίπου 1,5 εκατομμύρια είδη από 115 βάσεις δεδομένων.

Επιπρόσθετα άλλες συμπληρωματικές πληροφορίες που παρατίθενται, κυρίως, για την καλύτερη κατανόηση των ιδιοτήτων των φυτών και των ζώων, από την εξής βιβλιογραφία και δικτυογραφία:

- α. Julius Berendes, Des Pedanios Dioskurides aus Anazarbos Arzneimittellehre, (Stuttgart, Ferd. Enke, 1902) επικαιροποίηση 2004
- β. Bernhard Langkavel, Botanik der spaeteren Griechen, Berlin, F. Berggold, 1866,
- γ. Λεξικόν Φυτολογικόν, Π. Γενναδίου, Αθήνα, Παρ. Λεώνη 1914
- δ. dioscorides.usal.es (2006)
- ε. Christian Keferstein, Mineralogia polyglotta, Halle, Ed. Anton, 1849
- στ. www.wikipedia.org στην αγγλική, γερμανική, ελληνική, γαλλική, ισπανική και ιταλική έκδοση
- ζ. Encyclopedia of Life, <http://eol.org/> με 1,076,031 είδη
- η. Catalogue of Life, <http://catalogueoflife.org> με 1.404.879 είδη
- θ. United States Department of Agriculture, Natural Resources Conservation Service, <http://plants.usda.gov/> με 478.365 είδη
- ι. European Medicine Agency, <http://www.ema.europa.eu/ema/> (Herbal medicines for human use)

Επίσης να σημειώσουμε εδώ, ότι οι φωτογραφίες που παρατίθενται πιο κάτω είναι αντλημένες από την ιστοσελίδα: www.wikipedia.org¹⁹⁴.

---

¹⁹⁴ Η ιστοσελίδα: www.wikipedia.org σημειώνει τα εξής:

Παραχωρείται η άδεια προς αντιγραφή, διανομή και/ή τροποποίηση αυτού του εγγράφου υπό τους όρους της Άδειας Ελεύθερης Τεκμηρίωσης GNU, Έκδοση 1.2 ή οποιασδήποτε νεότερης δημοσιευμένης από το Ίδρυμα Ελεύθερου Λογισμικού· χωρίς Απαράλαχτους Τομείς, χωρίς Κείμενα Εξωφύλλου, και χωρίς Κείμενα Οπισθοφύλλου. Αντίγραφο της άδειας περιλαμβάνεται στην σελίδα με τίτλο GNU Free Documentation License.

Το αρχείο διανέμεται υπό την άδεια Creative Commons Αναφορά προέλευσης

Είστε ελεύθερος:

να μοιραστείτε – να αντιγράψετε, διανέμετε και να μεταδώσετε το έργο

να διασκευάσετε – να τροποποιήσετε το έργο

Υπό τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

αναφορά προέλευσης – Θα πρέπει να κάνετε την αναφορά στο έργο με τον τρόπο που έχει οριστεί από το δημιουργό ή το χορηγούντα την άδεια (χωρίς όμως να εννοείται με οποιονδήποτε τρόπο ότι εγκρίνουν εσάς ή τη χρήση του έργου από εσάς).

παρόμοια διανομή – Εάν αλλάξετε, τροποποιήσετε ή δημιουργήσετε πάνω στο έργο αυτό, μπορείτε να διανείμετε το έργο που θα προκύψει μόνο υπό τους όρους της ίδιας, όμοιας ή συμβατής άδειας.

3.1.1. Φυτά

ἀβρότονο	<i>Artemisia abrotanum</i> L. - Asteraceae
ἀγαρικό	<i>Laricifomes officinalis</i> (Vill.) συνών.: <i>Polyporus officinalis</i> (Vill.)
ἀγγούρι	<i>Cucumis sativus</i> L.- Cucurbitaceae
ἄγνος και ἀγροκόκη (ορθ.: αγνοκόκκιν)	<i>Vitex agnus-castus</i> L. - Lamiaceae
ἀγριέλαιον ή ἔλαιον	<i>Olea europaea</i> L. var. <i>sylvestris</i> Mill. - Oleaceae
ἄγρωστις,	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers. -Poaceae συνών.: <i>Panicum dactylum</i> L. ⇨ <i>Capriola dactylon</i> (L.) Kuntze
ἄγχουσα ή λάκκα, τῶν καφαίων	<i>Alkanna tinctoria</i> (L.) Tausch. συνών.: <i>Anchusa tinctoria</i> (L.) Tausch. – Boraginaceae
ἀδιάντον ή καπήλου βενερισ	<i>Adiantum capillus veneris</i> L.- Pteridaceae
ἀνδράχνη	<i>Portulaca oleracea</i> L.- Portulacaceae
ἀκακία ή κόμεως λευκῆς ή κομμίδην ἀραβικόν, το αραβικό κόμμα που εκκρίνει η ακακία	<i>Acacia Arabica</i> Willd, <i>A. senegal</i> Willd., <i>A. horrida</i> Willd.- Fabaceae
ἀκαλύφη αλλά και κνίδη	<i>Urtica urens</i> L., <i>Urtica pilulifera</i> L. – Urticaceae
ἀκάνθη αλλά και μπαρτζε ουρσίμα (= <i>brancam ursinam</i>)	<i>Acanthus mollis</i> L. - Acanthaceae συνών.: <i>Cnicus ferox</i> , <i>Cirsium morisianum</i>
ἄκορον και κάλαμος ἀρωματικός.	<i>Acorus calamus</i> L. συνών.: <i>Calamus aromaticus</i> (Garsault) - Acoraceae
ἀκριμυρικοίς και μυρίγγου κλόνοις	<i>Tamarix</i> L., <i>T. hampeana</i> , <i>T. cretica</i>) - Tamaricaceae
ἀλυπία,	<i>Globularia alypum</i> L. - Globurariaceae
ἀλθαία:	<i>Althaea officinalis</i> L.- Malvaceae
ἀλόη:	<i>Aloe vera</i> L., συνών.: <i>Aloe barbadensis</i> Mill. - Liliaceae
ἄμμι:	<i>Ammi visnaga</i> (L.) Lam.- Apiaceae
ἄμμωνιακόν, κυρηναϊκός ὄπος, σίλφιο, σκορδοράσαριν, σκορδοράσαρον:	σίλφιο: <i>Thapsia garganica</i> L.- Apiaceae σίλφιο μηδικό: <i>Ferula tingitana</i> συν.: <i>Thapsia gummitera</i> , συν.: <i>Ferula assa foetida</i> L. - Apiaceae
ἀμπελόπρασο:	<i>Allium ampeloprasum</i> L.(= <i>Allium porrum</i> var. <i>ampeloprasum</i> (L.) Mirb.)- Amaryllidaceae
ἀμύγδαλο:	<i>Amygdalus communis</i> L. [= <i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D. A. Webb] - Rosaceae
ἀμώμη:	<i>Anomum subulatum</i> Roxb. συνών. <i>A. costatum</i>

(μαύρο κάρδαμο)	Benth. & Hook.f.- Zingiberaceae
ἀνακάρδιον:	<i>Anacardium occidentale</i> L. - Anacardiaceae
ἄνηθος:	<i>Anethum graveolens</i> L. - Apiaceae
ἄνισον και γλυκάνισον	<i>Pimpinella anisum</i> L. - Apiaceae
ἀριστολοχία	<i>Aristolochia cretica</i> Lam. - Aristolochiaceae
ἄρκευθος και ξυλοτζουνίπερι και τζουνίπάρι (= κέδρος)	<i>Juniperus oxycedrus</i> L. (ξυλοτζουνίπερι= κέδρος) -Cupressaceae
ἀρμοδάκτυλον, ἀρμοδάκτυλα μακρᾶ, ἀρμοδάκτυλον ἐρυθρόν	Αν είναι τα κοινά φασόλια <i>Phaseolus vulgaris</i> L.= <i>Phaseolus nanus</i> L. & Jusl. - Fabaceae
ἀρμονιακό, ἀρμωνιακόν ή ἀρμενιακό	<i>Prunus armeniaca</i> L. - Rosaceae
ἀρνόγλωσσον και πεντάνευρον	<i>Plantago major</i> L. – Plantaginaceae
ἄρον	<i>Arum maculatum</i> L. –Araceae <i>Arum esculentum</i> L.= <i>Colocasia esculentum</i> (L.) Schott= <i>Colocasia antiquorum</i> Schott –Araceae
ἀρτεμισία	<i>Artemisia</i> L. , πιθανόν <i>Artemisia arborescens</i> (Vaill.) L. = <i>Absinthium arborescens</i> Vaill. - Asteraceae
ἄσαρον:	<i>Asarum europaeum</i> L.- Aristolochiaceae
ἀσπάλαθος	<i>Calycotome villosa</i> L.- Fabaceae
ἀσπάραγος	<i>Asparagus officinalis</i> L. ή <i>Asparagus acutifolius</i> L. - Asparagaceae
ἀσταφίς, σταφυλή και σταφύλης	<i>Vitis vinifera</i> L.- Vitaceae
ἄσφαλτος	<i>Psoralea bituminosa</i> (L.) C.H.Stirt. - Fabaceae ή <i>Polygonum aviculare</i> L. -Polygonaceae ή <i>Potentilla anserina</i> L. – Rosaceae
ἀσφόδελος	<i>Asphodelus ramosus</i> L. - Xanthorrhoeaceae
ἀφθάστου ρίζης, κόρταλον:	<i>Senecio vulgaris</i> L. – Asteraceae
ἄψιθιά	<i>Artemisia absinthium</i> L. -Asteraceae
βάκανον αλλά και κράβη, κράμβη ἄγρία, λάχανο	<i>Brassica oleracea</i> L. - Brassicaceae
βαλαύστιον αλλά και ῥόαν, η ροδιά ενώ ῥοϊδίου τὸ ἄνθος: το λουλούδι της μικρῆς ροδιάς σίδια, σίδιον: ο φλοιός της ροδιάς	<i>Punica granatum</i> L. - Lythraceae
βαλσαμήτα: κόστος	<i>Chrysanthemum balsamita</i> (L.) Baill. = <i>Tanacetum</i> <i>balsamita</i> L.= <i>Balsamita major</i> Desf.
βάλσαμον αλλά και σμύρνα, βδέλλιον, ξυλοβάλσαμον, ὄποβάλσαμον, μήρα (= μύρρα, δηλ. της σμύρνης)	myrrha = από πολλά είδη του γένους <i>Commiphora</i> , εδω μαλλον <i>Commiphora opobalsamum</i> (L.) Engl. = <i>Commiphora gileadensis</i> (L.) C. Chr.- Burseraceae ξυλοβάλσαμον = <i>Amyris gileadensis</i> L. - Rutaceae or <i>Balsamodendron gileadense</i> Kunth.

βαμβάκι	<i>Gossypium</i> sp.- Malvaceae
βαρδάνη, αλλά και εϊλαφισ	⇒ <i>Arctium lappa</i>
βάτος	<i>Rubus fruticosus</i> L., <i>Rubus tomentosus</i> Willd. – Rosaceae
βέρβερις	⇒ <i>Berberis vulgaris</i>
βερνικαρίου, βερενίκη	<i>Berenice arguta</i> Tul. - Campanulaceae ή <i>Allium victorialis</i> L. - Amaryllidaceae
βετόνικα αλλά και κέστρον, βεττονίκη, δροσιοβότανον, λαουριόλε, κάκαμπρι	<i>Betonica alopecuroides</i> L. = <i>Stachys alopecuroides</i> (L.) Benth. = <i>Sideritis alopecuroides</i> (L.) Scop. <i>Stachys officinalis</i> (L.) Trevis. = <i>Betonica officinalis</i> L.
βησασά	<i>Peganum harmala</i> L. Rutaceae
πήγανον το ορεινόν	<i>Ruta graveolens</i> L. - Rutaceae
βιόλα, το ἴον	<i>Viola odorata</i> L. -Violaceae
βιτζιτόσιτζι αλλά και χελιδωνᾶϊάν,	⇒ <i>Vincetoxicum hirsutum</i> Medik. ⇒ <i>Cynanchum vincetoxicum</i> (L.) Pers.- Asclepiadaceae
χελιδόνιο το μέγα	<i>Chelidonium majus</i> L.- Papaveraceae
βλήχων αλλά και γλήχων	<i>Mentha pulegium</i> L. - Lamiaceae
βότρυς	<i>Chenopodium botrys</i> L. = <i>Dysphania botrys</i> (L.) Mos. & Cl. – Chenopodiaceae
βούγλωσσον	<i>Anchusa italica</i> Retz. = <i>Anchusa azurea</i> Mill. Boraginaceae
βουνιάδα αλλά και κράμβη, νάπτu, γογγύλη	κράμβη αγρία= <i>Brassica cretica</i> Lam. νάπτu= Λαμψάνη= <i>Sinapis incana</i> L. κράμβη = <i>Brassica oleracea</i> L. βουνιάς= <i>Brassica campestris</i> L. var. <i>napobrassica</i> Cruciferae
βούφθαλμον:	<i>Chrysanthemum aromaticum</i> L. = <i>Chrysanthemum indicum</i> L. var. <i>aromaticum</i> - Asteraceae or <i>Anacyclus valentinus</i> L. - Asteraceae
βράθυς αλλά και σαβίνα:	<i>Juniperus sabina</i> L. - Cupressaceae
βρυωνία	<i>Bryonia cretica</i> L.- Cucurbitaceae
γάλαγγα:	<i>Alpinia galanga</i> (L.) Willd. – Zingiberaceae
γαρούφαλα αλλά και καρεόφυλλα, άντόφαλιν	<i>Caryophyllus aromaticus</i> συνών.: <i>Syzygium aromaticum</i> L. = <i>Eugenia caryophyllata</i> Thunb. – Myrtaceae

γεντιανή αλλά και ζεντζιάνε ή ζιντζιάνια	<i>Gentiana lutea</i> L. –Gentianaceae
γλυκύριζα	<i>Glycyrrhiza glabra</i> L. – Fabaceae
δαγρύδη, διαγρύδη αλλά και σκαμμωναϊαν	<i>Convolvulus scammonia</i> L. – Convolvulaceae
δαμασόνιον	<i>Alisma plantago – aquatica</i> L.- Alismataceae
δαμάσκηνο	<i>Prunus domestica</i> L. – Rosaceae
δαΰκος αλλά και μεντράστω και σταφυλίνος, σταφυλίνος άγριος, σταφυλιναρίων άγρίων= καρότο	<i>Daucus carota</i> L. var. <i>silvestris</i> – Apiaceae
δάφνη αλλά και κοκκοδάφνη	<i>Laurus nobilis</i> L. – Lauraceae
δάφνις	<i>Ruscus hypophyllum</i> L.- Asparagaceae
δαφνίς αλλά και κνιδέλαιον	<i>Daphne alpine</i> L. – Thymeleaceae κνιδέλαιον(κνίδιον έλαιον) - <i>Daphne cnidium</i> L- Thymeleaceae
δαφνόκοκκα αλλά και χαμαιδάφνη:	⇒ <i>Ruscus racemosus</i> L. - Asparagaceae συνών.: <i>Baccarum Lauri</i> , <i>Danae racemosa</i>
δέδωρον αλλά και έρύσιμον:	<i>Sisymbrium</i> L
δενδρολίβανον:	⇒ <i>Rosmarinus officinalis</i>
δρακόντια ρίζα	⇒ <i>Dracunculus vulgaris</i> , ⇒ <i>Arum dranunculus</i>
δρακόντιον αίμα	⇒ <i>Dracaena cinnabari</i>
δίκταμο	⇒ <i>Origanum dictamnus</i>
έλλέβορος: μέλας έλλέβορος λευκός έλλέβορος	⇒ <i>Helleborus officinalis</i> ⇒ <i>Helleborus niger</i> L., και ⇒ <i>Veratrum album</i>
έλελίσφακον	⇒ <i>Salvia officinalis</i>
έπίθυμον αλλά και κούσκουτα	⇒ <i>Cuscuta epithymum</i> .
έρέβινθος	⇒ <i>Cicer arietinum</i> L.
έρίβη, έρείκης	⇒ <i>Erica manipuliflora</i>
έρμοδάκτυλος:	⇒ <i>Hermodactylus tuberosus</i> ⇒ <i>Iris tuberosa</i>
έρπυλλος αλλά και συρεπουλον	⇒ <i>Thymus serpyllum</i> ⇒ <i>Serpylli herba</i>
έρυθρόδανον αλλά και ρίζα έρυθρά:	⇒ <i>Rubia tinctorum</i> ή <i>Rubia peregrina</i> v. <i>lucida</i>
εΰζωμον	⇒ <i>Eruca sativa</i> .
εΰπατόριον	⇒ <i>Agrimonia eupatoria</i>
εΰφόρβιον	⇒ <i>Euphorbia</i> L
έχιον	⇒ <i>Echium rubrum</i> , ή <i>Echium plantagineum</i>
ζιγγίβερι αλλά και κικίμπρι	⇒ <i>Zingiber officinale</i>
ζογχός	⇒ <i>Sonchus/ Helminthia echiodes</i>
ήδύοσμος	⇒ <i>Mentha piperita</i> . ⇒ <i>Mentha spicata</i>
ήρύγγιον	⇒ <i>Eryngium campestre</i>
θέρμος	⇒ <i>Lupinus albus</i>
θλάσπι	⇒ <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.)

σ
ελ
·
1
3
8

Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

θρίδαξ αλλά και μαρούλι	⇒ <i>Lactuca sativa</i> ,
θρύμβη αλλά και κολοκυνθίς	⇒ <i>Citrullus colocynthis</i> ⇒ <i>Cucumis</i>
θύμβρα αλλά και θύμβου	⇒ <i>Satureja thymbra</i> L.
θύμος:	⇒ <i>Thymus vulgaris</i>
ίντυβον αλλά και σέρις ή σίρεος βοτάνης <i>seridis herbae</i>	⇒ <i>Cichorium intybus</i> L.
ίπποσέλινον:	⇒ <i>Smyrniolum olusatrum</i> L.
ίρις Ίλλυρική:	⇒ <i>Iris illyrica</i> L.)
ιτέα ή ιτιά:	⇒ <i>Salix alba</i>
καλαμίνθη:	⇒ <i>Calamintha nepeta</i> ή <i>Calamintha officinalis</i> ή <i>Mentha tomentella</i> ή <i>Mentha gentilis</i>
καμφορά, καφουράν, κέρινο, λευκό ή διαφανές στερεό με ισχυρή, αρωματική οσμή	⇒ <i>Cinnamomum Camphora</i>
κανναβιναία	⇒ <i>Althaea cannabina</i>
καπνέα	⇒ <i>Fumaria officinalis</i>
κάππαρις	⇒ <i>Capparis spinosa</i>
κάρδαμον	⇒ <i>Lepidium sativum</i> L.
καρδάμωμον	⇒ <i>Elettaria cardamomum</i>
καρόη αλλά και κάρων	⇒ <i>Carum carvi</i> .
καρπησία	⇒ <i>Carpesium</i>
κάρνο βασιλικό	⇒ <i>Juglans regia</i> L.
κάρνο ποντικό, λεπτοκάρνον (=φουντούκι)	⇒ <i>Corylus avellana</i> L.
καρύον μυρεψικόν, κάρνον μοσχάτο, κάρνο αρωματικό, νούκη μοσχάτα, μοσχοκάρυδο	⇒ <i>Myristica moschata</i>
κασσία φίστουλα, φίστουκε, κασία σύριγγος	⇒ <i>Cassia fistoula</i>
κασσία, κασιάλινε, γλυκοκάλαμον, σέννα (=τα φύλλα της κασσίας), κιννάμωμον, κανέλα, τριψίδιν, μαλάβαθρον, ξυλοκασία, ξυλοκινναμώμη, μαλαβάθρινον [μύρον]	⇒ <i>Cinnamomum aromaticum</i> συνών.: <i>Cassia</i> <i>Cinnamomum</i> ή <i>Cinnamomum zeylanicum</i> Bl. ⇒ <i>Laurus cassia</i>
καστανία, κάστανο:	⇒ <i>Castanea sativa</i> Mill. συν.: <i>Fagus Castanea</i>
καστόρι	⇒ <i>Ricinus communis</i>
κάχριον	⇒ <i>Lecokia cretica</i>

κέγχρος	⇒ Panicum miliaceum
κεδρίς, ο κέδρος ο συριακός	⇒ Cedrus
κενταύριον	⇒ Centaurea cyanus
κερασιά	⇒ Prunus avium L.
κίκι	⇒ Ricinus communis
κιννάβαρι	⇒ Cinnabaris
κινάρα άγρια	⇒ Cynara scolymus
κισσός:	⇒ Hedera helix L.
κίτρον	⇒ Citrus medica
κνιδέλαιον (=κνίδιον έλαιον)	⇒ Daphne gnidium L.
κνήκος:	⇒ Carthamus tinctorius
κοκκοκνίδη:	⇒ Carthamus corymbosus συν.: Cardopatum corymbosum
κολοκύνθη:	⇒ Cucurbita pepo
κουκουνάρι, αλλά και πεύκης, όπος αλλά και πίτυς και στρόβιλοι	⇒ Pinus pinea L.
κουρκούμη αλλά και ζέδοαρ	⇒ Curcuma zedoaria
κολιάνδρον ή κόριον και κοριόσπερμα	⇒ Coriandrum sativum L., ⇒ Coliandrum sativum
κόνυζα και κόνιζα άρωματική:	⇒ Inula britannica L.
κορκολύκη: κροκολύκη.	⇒ Rhamnus
κορνοπόδην, κορονοπόδιν, coronopus	⇒ Lotus ornithopodioides
κορόμηλον:	⇒ Prunus cerasifera
κουκία, άλευρον της σαρκός	⇒ Vicia faba
κουμπέτες:	⇒ Piper cubeba.
κούρκουμα:	⇒ Curcuma longa
κριθή:	⇒ Hordeum vulgare L.
κρινέλαιον > κρίνο και σουσίνου ευζώμου	⇒ Lilium candidum
κρίταμνο	⇒ Crithmum maritimum
κρόκος	⇒ Crocus sativus L.
κρεμμύδι, κρόμμυον	⇒ Allium cepa L.
κύαμος Έλληνικός:	⇒ Vicia faba
κυδώνι, κυδώνια μήλα:	⇒ Cydonia oblonga Mill.
κυκλάμιος: ή κάσαμον:	⇒ Cyclamen graecum L.
κύμινο ή καρναβάδιον	⇒ Cuminum cyminum.
κυνόγλωσσον:	⇒ Cynoglossum creticum
κυπαία:	⇒ Sedum cepaea
κυπάρισσος:	⇒ Cypressus sempervirens L.
κύπερι:	⇒ Cyperus rotundus

Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

κυφαίον:	⇒ Cuphea hyssopifolia
κώνειον:	⇒ Conium maculatum L.
λάδανον:	⇒ Cistus creticus
λάπαθον:	⇒ Rumex conglomeratus L. ⇒ Rumex spec
λεβήστικον, λιγυστικόν:	⇒ Levisticum officinale
λιβάνι αλλά και μάννα:	⇒ Boswellia
λίγγαβις:	⇒ Fraxinus ornus
λιθόσπερμα: και λιθόσπορον: μελισσόλης = μίλιου σόλις γρανασόλε	⇒ Lithospermum tenuiflorum συν.: Buglossoides tenuiflora ή Lithospermum officinale L.
λινόσπερμα και λινόσπορον:	⇒ Linum usitatissimum
λογχίτις:	⇒ Serapias lingua
λωτός:	⇒ Celtis australis
μαίον (ορθή γραφή μήον)	⇒ Meum athamanticum
μακερ	⇒ Nerium antidysentericum συνών. Holarrhena antidysenterica (L.) και Wrightia antidysenterica R. Br.
μαλάχη:	⇒ Malva sylvestris L.
μάμιρα:	⇒ Doronicum
μανδραγόρας:	⇒ Mandragora officinalis συν.: Atropa mandragora.
μάραθρον και φενούλη:	⇒ Anethum foeniculum συνών.:Foeniculum vulgare
μαρούβιον και μαράβιον αλλά και πράσιον	⇒ Marrubium vulgare, Marrubium catarifolium
μαστήχα, μαστιχέλαιον και σχίνος	⇒ Pistacia lentiscus L
μελάνθιον: αλλά και νιτζελ	⇒ Nigella sativa L.
μελίλωτον:	⇒ Melilotus officinalis L.
μελισσοβότανο, μελισσόχορτο, μελισσόφυλλο	⇒ Melissa officinalis συνών.: Melissa altissima
μελιτζάνα	⇒ Solanum melongena
μενιγέτα, ή κόκκος granum paradise, ή πιπέρι melegueta	⇒ Melegueta pepper ⇒ Aframomum melegueta
μήκων, παπάβαρις, παπαρούνα, κώδεια ή κωδία, όπιον, τεμπαϊκε	⇒ Papaver dubium/ argemone/ somniferum

μήλα άρμενιακά, = βερούκοκκα.	⇒ Prunus armeniaca
μήλα περσικά, = ροδάκινα	⇒ Prunus persica
μόρρα και συκάμιнос, η μουριά	⇒ Morus nigra
μορτόκοκκα = μυρτόκοκκα	⇒ Myrtus communis
μούσκλη	⇒ Eriobotrya japonica
μπέ άλμπε // μορίγκα	⇒ Moringa oleifera
μπροίσκος	⇒ Ruscus aculeatus
μυριόφυλλον	⇒ Myriophyllum spicatum
μυροβάλανα, τὰ πέντε, ή ρίζας τὰς πέντε, κίτρινο, κέπουλι, ινδικό, περίλικι, έμπλικι, αλλά και ξανθοβάλανον, χρυσοβάλανον	⇒ Emblica officinalis συνών.: Phyllanthus emblica
ναδροστάχυ ή απλά νάρδος	⇒ Nardostachys grandiflora ή Nardostachys jatamansi
νάρδος κελτική, τίελτιτζε	⇒ Valeriana celtica
νάρδος συριακή, στάχος	⇒ Patrinia scabiosaefolia συνών.:Cymbopogon iwarancusa, συνών.: Valeriana tuberosa
νάρθηξ	⇒ Ferula communis
νενοῦφαρο	⇒ Nymphaea
ξυλαλόη	⇒ Excoecaria agallocha
ξυρίς	⇒ Iris foetidissima L.
όξαλίς	⇒ Oxalis sp.
όξυάκανθος	⇒ Crataegus oxyacantha συν.:Crataegus laevigata
όποπάναξ, πάναξ, και όξυφοίνιξ	⇒ Ferula opopanax συνών.:⇒ Opopanax chironium
όρεοσέλινον:	⇒ Peucedanum oreoselinum
όρίγανος Ηρακλεωτική:	⇒ Origanum heracleoticum, συν.:Origanum vulgare
όρμινον	⇒ Salvia horminum L. συνών.: Salvia viridis
όροβος, όροβίνος, αλεύρι οροβίνου	⇒ Vicia ervilia
παιώνια αλλά και γλυκυσίδη:	⇒ Paeonia officinalis
παλιούρος:	⇒ Paliurus australis, συνών.:Paliurus spina-christi, P. aculeatus, Rhamnus paliurus L.
πελεκίνη	⇒ Coronilla securidaca
πέπερι και τριπέπεριν: τα τρία είδη του πιπεριού	⇒ Piper
πεπλίς	⇒ Euphorbia peplis
πεπόνι:	⇒ Cucumis melo
περιστερεών:	⇒ Verbena officinalis L. ή Lyocopus exaltatus
πετρέλαιον:	⇒ Coris monspeliensis
πετροσέλινον αλλά και σέλερις και σίνων = το άγριο πετροσέλινο, μακεδονήσι	⇒ Petroselinum sativum συνών.: Apium petroselinum
πευκέδανον:	⇒ Peucedanum officinale L.

Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

πήγανον: πήγανον ἄγριον	⇒ Ruta graveolens και ⇒ Ruta chalepensis L.
πικρίς:	⇒ Helminthia echioides συν.: Picris echioides
πιστάκια:	⇒ Pistacia vera
πόλιον:	⇒ Teucrium polium
πολύγονο	⇒ Polygonum aviculare, ⇒ Polygonum maritimum
πολυπόδιον:	⇒ Polypodium vulgare L
πολυτρίχη:	⇒ Polytrichum commune
πουραγγίου και πουράκιν:	⇒ Borago officinalis
πράσον:	⇒ Allium porrum
πύρεθρον, ἀντιμόνιον	⇒ Anthemis pyrethrum, ⇒ Anacyclus pyrethrum
ῥαῖον ποντικόν:	⇒ Rheum rhabarbarum
ῥαῖον βάρβαρον:	⇒ Reum emodi συνών.: Rheum rhaponticum
ραφανίς:	⇒ Raphanus radícula
ἑλένιο	⇒ Inula Helenium
ῥοδοδάφνη	⇒ Nerium oleander
ῥόδον	⇒ Rosa centifolia
ῥοῦς, ῥοῦ μαγαρικόν, σουμάκι, ῥοῦς ξηρός, ῥοῦς συριακός	⇒ Rhus coriaria
σαγαπηνόν ή θεραπινόν ή σεραπινόν ή σεραπίων	⇒ Ferula Persica, Willd.
σάμψυχον αλλά και μαγγυράναν και ὀρίγανην η ματζουράνα	⇒ Origanum majorana
σάνδαλον αλλά και τρισάνταλον	⇒ Santalum album
σαξιφράγον αλλά και πιμπινέλλα:	⇒ Pimpinella saxifraga
σατύριον:	⇒ Fritillaria graeca
σάχαρ, σάχαρην αλλά και πενίδια και σοῦκορόζαρω, σάχαρ = σοῦκαρι ροζάτου λαξατίβου= sacchari rosati laxative,	Saccharum officinarum
σέλινον	⇒ Apium graveolens
σεμπεσθένη	⇒ Cordia
σέσελι:	⇒ Seseli
σεσέμπριον:	⇒ Nasturtium officinale
σεύτλον:	⇒ Beta vulgaris
σίκυς ἄγριος:	⇒ Ecballium elaterium
σίκυς ἡμερος:	⇒ Cucumis sativus L.
σίλερ:	⇒ Evonymus Europaeus ή Salix purpurea

σίναπτις:	⇒ <i>Sinapis alba</i> , συνών.: <i>Brassica nigra</i>
σήσαμον, σουσάμιον	⇒ <i>Sesamum orientale</i> συνών.: <i>Sesamum indicum</i>
σιταρόκοκκα:	⇒ <i>Triticum hibernum</i> συνών.: <i>Triticum</i>
σίων:	⇒ <i>Sium latifolium</i>
σκίλλα:	⇒ <i>Urginea maritima</i> συνών.: <i>Scilla maritima</i>
σκολοπένδριον, άσπληνον	⇒ <i>Asplenium ceterach</i> , ⇒ <i>Ceterach officinarum</i>
σκόλυμος:	⇒ <i>Scolymus maculatus</i>
σκόρδον:	⇒ <i>Allium sativum</i>
σκόρδιον:	⇒ <i>Teucrium scordium</i> L.
σκορπιοειδές:	⇒ <i>Coronilla scorpioides</i>
σκορπιού ρου:	⇒ <i>Stachys recta</i> ή <i>Heliotropium europaeum</i>
σταπίς, άγριοσταφίδα, σταφίς άγρία	⇒ <i>Delphinium staphisagria</i> L.
στάχυς:	⇒ <i>Stachys</i>
στοιχάς:	⇒ <i>Lavandula stoechas</i> L.
στρατιώτης:	⇒ <i>Pistia stratiotes</i> L.
στρούθιον, στρουθίουρίζης	⇒ <i>Saponaria officinalis</i>
στύραξ, στύρακος καλαμήτου	⇒ <i>Styrax officinalis</i>
σύκα, συκείου ήμέρου	⇒ <i>Ficus carica</i>
σύμφυτον	⇒ <i>Symphytum officinale</i> , <i>Symphytum tuberosum</i>
σφάγνον, βρύα	⇒ <i>Sphagnum</i>
σχοϊνος και σχοινάνθη:	⇒ <i>Andropogon schoenanthus</i> , <i>Cymbopogon schoenanthus</i>
τερεβινθίνη και τερμεντίνη:	⇒ <i>Pistacia terebinthus</i>
τεύκριον και χαμαίδριον:	⇒ <i>Teucrium lucidum</i> , συνών.: <i>Chamaedrys lucida</i> ή <i>Teucrium flavum</i>
τῆλις:	⇒ <i>Trigonella foenum-graecum</i>
τιθύμαλλος:	⇒ <i>Euphorbia Characias</i> ή <i>Euphorbia rigida</i>
τούρπετον και τροπήτην:	
τραγακάνθη και τετράγκαθον	⇒ <i>Astragalus gummifer</i>
τραγορίγανον:	⇒ <i>Thymus graveolens</i>
τρίβολον:	⇒ <i>Tribulus terrestris</i>
τρίφυλλον:	⇒ <i>Psoralea bituminosa</i>
τροχηλόσπερμα (τορδύλιον):	⇒ <i>Tordylium apulum</i>
ύοσκύαμος:	⇒ <i>Hyoscyamus niger</i>
ύπερικόν:	⇒ <i>Hypericum barbatum</i> / <i>Hypericum crispum</i>
ύποκιστίς:	⇒ <i>Cytinus hypocistis</i> L.
ύσσωπος:	⇒ <i>Satureja graeca</i> , συν.: <i>Micromeria graeca</i> , ή <i>Hyssopus officinalis</i>
φακή:	⇒ <i>Lens culinaris</i>
φιλιπένδουλα:	⇒ <i>Spiraea filipendula</i>
φοίνιξ και φοινίκια, φοινίκων όστά	⇒ <i>Phoenix dactylifera</i>
φοῦ:	⇒ <i>Valeriana dioscoridis</i> συν.: <i>Valeriana italica</i>

σ | Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use
ελ | the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

.
1
4
4

φύλλον και φύλλου	⇒ Mercurialis perennis
χαλβάνη και χλαβάνη	⇒ Ferula rubricaulis ή Ferula galbaniflua Boiss.
χαμαιάκτη:	⇒ Sambucus ebulus L.
χαμαιλεύκη:	⇒ Tussilago farfara
χαμαίμηλον:	⇒ Matricaria chamomilla
χαμαιπίτυς αλλά και έζουλα	⇒ Ajuga Iva.
ψύλλιον:	⇒ Plantago psyllium L.
ώκιμον:	⇒ Ocimum basilicum L.

ΑΒΡΟΤΟΝΟ

Το αβρότονο (επιστ.: *Artemisia abrotanum*) [Berendes, (1902), 381], [Langkavel, (1866), 72], είναι ποώδες αγγειόσπερμο φυτό του γένους Αρτεμισία της οικογένειας Asteraceae [Γεννάδιος, (1914), 2:65], αλλιώς γνωστό και ως μελιτίνη [φ.631r]. Είναι αντισηπτικό και καταπολεμά τα εντερικά παράσιτα [Mukherjee PK, et al., (2007)]. Χρησιμοποιείται για τη θεραπεία του ήπατος, της σπλήνας και του στομάχου. Παλαιότερα χρησιμοποιούνταν και ως κατάπλασμα σε πληγές και εγκαύματα. Ο βρασμένος καρπός του καταπολεμούσε το άσθμα, τη δυσουρία, την οστεοπόρωση, αλλά και την εμμηνόπαυση [Nielschutz O. et al., (1968)]. Σήμερα χρησιμοποιείται κατά της δερματίτιδας, των ερεθισμών του δέρματος, το έκζεμα και την υπερκεράτωση [dailymed.nlm.nih.gov]. Στο «περι τών Αντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές: η΄, ι΄, πζ΄, ρλζ΄, σμδ΄, σξ΄, τκστ΄, τνθ΄, υε΄.

ΑΓΓΟΥΡΙ

Το αγγούρι έχει την επιστημονική ονομασία *Πέπων ό ημερος*, *Cucumis sativus* [Langkavel B., (1866), 25]. Είναι καρπός φυτού της ίδιας οικογένειας Cucurbitaceae με τα φυτά που παράγουν το πεπόνι, το καρπούζι και το κολοκύνθι [Διοσκουρίδης, (Κυήν 1829), 6272.135], [Γεννάδιος, (1914), 761-2]. Το αγγούρι τρώγεται είτε σκέτο, είτε σε σαλάτες, ενώ χρησιμοποιείται και σε διάφορες κρέμες ομορφιάς, ενώ εργαστηριακές μελέτες έδειξαν την ανασταλτική επίδρασή του, στην παραγωγή της μελανίνης σε κύτταρα μελανώματος [Kai H., (2008)]. Έχει λίγες βιταμίνες, κυρίως C, B1, B2 ενώ η βιταμίνη A υπάρχει στο φλοιό [Huang S., et al., (2009)]. Στο «Περι τών Αντιδότηων» το συναντάμε στις συνταγές: λα΄, πστ΄, ρβ΄, ρε΄, ρστ΄, ρθ΄, ρλγ΄, ρν΄, ρνε΄, ροβ΄, σί΄, ενώ και η γραφή σίκυς ημερος της συνταγής τκα΄ αναφέρεται στο αγγούρι.

ΑΓΝΟΣ

Το άγνος, είναι η κοινώς λεγόμενη λυγαριά και φέρει την επιστημονική ονομασία *Vitex agnus-castus* [Langkavel B., 1866, 60], της οικογένειας Verbenaceae. Στο «Περι τών Αντιδότηων» το συναντάμε στις συνταγές: ρζ΄, σμζ΄, σνβ΄, τοε΄, υζ΄, υμδ΄, αλλά και ως λυγαία στη συνταγή σζγ΄. Κατά την αρχαιότητα [Διοσκουρίδης, (1829), 1:134] χρησιμοποιούνταν στην επούλωση των τραυμάτων, στις φλεγμονές και τα οιδήματα, αλλά και ως ανθελμινθικό,

εμμηναγωγό καθώς και στην αποβολή του πλακούντα μετά τον τοκετό, στον κατευνασμό των σεξουαλικών ορμών και των γεννητικών οργάνων. Το έγχυμα των φύλλων της λυγαριάς δρα ως στυπτικό εναντίον της διάρροιας. Τέλος σπόροι και φύλλα σε έγχυμα επιφέρουν ηρεμία και ύπνο σε όσους υποφέρουν από άγχος και αϋπνία, ενώ εκχυλίσματα των καρπών της λυγαριάς χρησιμοποιούνται ευρέως για τη θεραπεία προεμμηνορροϊκών συμπτωμάτων [HMPC, (2010)], [Γεννάδιος, (1914), 5-6]. Μελέτες με εικονικό φάρμακο απέδειξαν τις ευεργετικές ιδιότητες και για τα κοινά συμπτώματα προεμμηνορροϊκής μασταλγίας [Wuttke, W., et al., (2003)], [Schellenburg, R., (2001)], [Carmichael, A., (2008)], καθώς και άλλες μελέτες έδειξαν ότι έχει ευεργετική επίδραση και στις ψυχικές παθήσεις [pubmed/12809367]. Σήμερα κάποιες φαρμακοβιομηχανίες, το χρησιμοποιούν λόγω των ενυδατικών, συσφικτικών και καταπραϊντικών της ιδιοτήτων. Η λυγαριά περιέχει φυτο-ενδορφίνες [Daniele, C., et al., (2005)], παρόμοιες με αυτές που παράγονται από τον άνθρωπο, συνεισφέροντας άμεσα στην ευφορία του οργανισμού [Wuttke, W., et al., (2003)].

ΑΓΡΙΕΛΑΙΟΝ

Το άγριέλαιον προέρχεται από τον καρπό της άγριαςελιάς και την επεξεργασία του. Η ελιά, «εξημερωμένο» είδος της άγριας ελιάς, έχει το επιστημονικό όνομα *Olea europaea L.* [Langkavel B., (1866), 42] *var. Sylvestris* [Γεννάδιος, (1914), 263-70]. Είναι γένος καρποφόρων δένδρων της οικογένειας των Ελαιοειδών (Oleaceae), το οποίο συναντάται πολύ συχνά στην Ελλάδα. Ο καρπός του ονομάζεται επίσης ελιά και από αυτόν παράγεται το ελαιόλαδο. Το λάδι της άγουρης ελιάς (*Olea sylvestris*) καθώς και το λάδι από τους καρπούς της άγριας (κότινου) θεωρούνταν από τους αρχαίους Έλληνες το καλύτερο σε ποιότητα [Διοσκουρίδης, (1829), I:136,139]. Σήμερα προκρίνεται η χρήση του για την αντιμετώπιση δερματικών αλλεργιών, ρινίτιδας, βρογχίτιδας, επιπεφυκίτιδας, κνίδωσης και άσθματος [daily.med.nlm.nih.gov]. Λόγω όμως της δυσκολίας και της ιδιαιτερότητας της παραγωγής του, αλλά και εξαιτίας της μικρής ποσότητας του, συνήθως το χρησιμοποιούσαν για την παρασκευή καλλωπιστικών και θεραπευτικών μύρων και αλοιφών, όπως και για τη θρέψη των μαλλιών, για την ξηρότητα της επιδερμίδας, για τα χείλη και για την ενδυνάμωση των βλεφαρίδων. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται μόνο στη συνταγή ὄψστ' ως ένα από τα συστατικά που αποτελούν το "Βοήθημαν νεφρητικόν".

ΑΓΡΩΣΤΙΣ

Η ἀγρωστις, είναι το φυτό με την επιστημονική ονομασία *Panicum dactylum* [Berendes, (1902), 371], [Γεννάδιος, (1914), 12-3]

συνώνυμη του *Cynodon dactylon* [Langkavel, (1866), 123] και του *Capriola dactylon*. Ο Νικόλαος Μυρεψός την αναφέρει στις συνταγές: **ῥπθ' ῥζ', ῥζα',** και **υκδ'** όπου κυρίως γίνεται αναφορά στη ρίζα του φυτού. Η αγριάδα χρησιμοποιείται για τη δημιουργία χλοοταπίτων και ως καλλωπιστικό φυτό για εδαφοκαλύψεις. Από μελέτη που έγινε φέρεται να έχει αντιμικροβιακή και αντι-ική ιδιότητα συμβάλλοντας στη θεραπεία των λοιμώξεων του ουροποιητικού, ανοσοποιητικού, της σύφιλης και της δυσεντερίας [Santosh, K. S., (2007)].

ΑΓΧΟΥΣΑ

Η **ἄγχουσα** [Γεννάδιος, (1914), 13] φέρει την επιστημονική ονομασία *Alkanna tinctoria*, συνών.: *Anchusa tinctoria* [Berendes, (1902), 378], [Langkavel, (1866), 48]. Είναι εγγενές φυτό της νότιας Ευρώπης, ανήκει στην οικογένεια των βοραγινοειδών (boraginaceae). Ένα από τα κύρια συστατικά της ρίζας της είναι η αλκανίνη μια ουσία χρωστική, ευδιάλυτη στα έλαια και το αλκοόλ που δίνει ένα έντονο πορφυρό χρώμα. Εξαιτίας της ιδιότητάς της αυτής χρησιμοποιείται συχνά στην παρασκευή καλλυντικών, ενώ θεωρείται πως έχει αντισηπτικές ιδιότητες και συντελεί στην επούλωση των πληγών και τη θεραπεία των ελκών, ενώ το μέλι από τα άνθη της αλκάνης είναι πολύ γευστικό [Μπάλκε Σ., 9-7-2007, 7-2-2007]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται ως **ἄγχουσα** στις συνταγές **σκστ', σκη', σο' και σοα'** αλλά και ως **λάκκα, τῶν καφραίων** στη συνταγή **ρκα'**. Σήμερα χρησιμοποιείται στα τρόφιμα ως χρωστική ουσία με τον κωδικό E103 (alkannin) [Parageorgiou, V., et al., (1999)]. Το όνομά της προέρχεται από το αραβικό Al-hinnā, Al-Hanna, που σημαίνει η χέννα.

ΑΔΙΑΝΤΟΝ

Το **ἄδιαντον** [Γεννάδιος, (1914), 14] είναι το φυτό με την επιστημονική ονομασία *Adiantum capillus-veneris* [Berendes, (1902), 240], [Langkavel, (1866), 128], ενώ ευρύτερα είναι γνωστό και ως ψαλιδόχορτο, μαλλόχορτο, βροντοτρίχι, καλλίτριχο και πολυτρίχι. Ανήκει στην οικογένεια Pteridaceae. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται τόσο η λέξη **ἄδιαντον** στις συνταγές **μβ', υιε', υμ', υμγ', υμδ'** που καταπολεμούν μεταξύ άλλων τη μελαγχολία, τους πόνους του στομάχου και των νεφρών, όσο και ο όρος **καπήλου βενερίς**. Αυτός αποτελεί το δεύτερο συνθετικό και εξειδικευμένο είδος, του αδιαντου. Από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα χρησιμοποιείται ως φάρμακο κατά της τριχόπτωσης αλλά και ως τονωτικό των μαλλιών, αλλά και ως διουρητικό, αποχρεμπτικό ενώ θεραπεύει και τις διαταραχές της εμμήνου ρύσεως. Σήμερα έχει επιβεβαιωθεί επιστημονικά η αντιμικροβιακή, αντιφλεγμονώδη και αναλγητική δράση του [Haider, S., et al., (2011)], [Singh, M., et al., (2008)].

σ | Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use
ελ | the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

.
1
4
8

ΑΝΔΡΑΧΝΗ

Η ανδράχνη [Γεννάδιος, (1914), 114], (επιστ.: *Ανδράχνη η ολησθηρίς*, συνών.: *Πορτουλάκα η λαχανώδης*, *Portulaca oleracea* [Langkavel, (1866), 21]), ή αντράκλα ή ανδράχλη ή γλυστιρίδα, είναι είδος του γένους πορτουλάκα και ανήκει στην οικογένεια Portulacaceae. Στην Ελλάδα, σε πολλά μέρη, εκτός από τις παραπάνω ονομασίες λέγεται και αντραχλίδα, ή σκλιμίτσα, ή γλυστιρίδα, ή τρευλό ή και χοιροβότανο. Έτσι ερμηνεύεται άλλωστε και στο “Λέξεις βοτάνων έρμηνεία” στο φ. 631r του Paris gr.2243: *Ανδράχνη*, τὸ χειροβότανον ἤτοι ἡ ἄντρακλα. Στο «*Περὶ τῶν Αντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές *κγ', ογ', ςβ', ςδ', ρδ', ρλγ', ρςθ', σδ', σί', τπδ', υιθ', υμε', υμθ', υνη', υξε', υξη', υπγ', υςθ', φδ'*. Χρησιμοποιείται σε σαλάτες ως δροσιστικό και θεωρείται, ως βότανο, κατάλληλο για τον καθαρισμό του αίματος, καθώς επίσης και διουρητικό, ενώ ένα είδος της χρησιμοποιείται για την υπούλωση των επίπονων πληγών. Επίσης καλλιεργείται και ως καλλωπιστικό φυτό επειδή παράγει άνθη όλο το καλοκαίρι. Η αντράκλα περιέχει περισσότερα ωμέγα-3 λιπαρά οξέα (ιδίως α-λινολενικό οξύ) από οποιοδήποτε άλλο φυτό φυλλώδη λαχανικά. Περιέχει βιταμίνες (κυρίως βιταμίνη Α, βιταμίνη C, και κάποιες βιταμίνες Β και τα καροτενοειδή), καθώς και διατητικά μέταλλα, όπως μαγνήσιο, ασβέστιο, κάλιο και σίδηρο. Επίσης έχει αλκαλοειδές χρωστικές ουσίες, που είναι ισχυρά αντιοξειδωτικά καθώς και το οξαλικό οξύ που είναι μια ένωση που διαλύει το σχηματισμό των λίθων των νεφρών [Simopoulos, A., (2004)]. Στο «*Περὶ τῶν Αντιδότων*» αναφέρεται σε πολλές συνταγές¹⁹⁵ οι οποίες στη συντριπτική τους πλειοψηφία αντιμετωπίζουν τις μορφές του πυρετού.

ΑΚΑΚΙΑ

Η ακακία [Γεννάδιος, (1914), 26-7] (*Acacia*), αποτελεί γένος φυτών, που περιλαμβάνει γύρω στα 400 είδη. Ανήκει στην οικογένεια Fabaceae. Χαρακτηριστικό της ακακίας είναι ότι εκκρίνει το αραβικό κόμμι ακόμη και σε άριστες συνθήκες καλλιέργειας, το οποίο θεωρείται παθολογικό φαινόμενο. Ο φλοιός και οι λοβοί πολλών ειδών περιέχουν μεγάλη ποσότητα δεψικών ουσιών και χρησιμοποιούνται στη βυρσοδεψία και τη φαρμακευτική [Omara, EA, et al., (2012)], [Olajuyigbe OO, et al., (2012)], [Bachman E., et al., (1978)]. Το αραβικό κόμμι (*Acacia Arabica* [Langkavel B., 1866, 1]), διαλυμένο σε κρύο νερό, δίνει τη γνωστή «γόμα» για τα χαρτιά. Πολλά είδη ακακίας έχουν σημαντικές χρήσεις στην παραδοσιακή ιατρική. Οι περισσότερες από τις χρήσεις που έχει αποδειχθεί ότι έχουν μια επιστημονική βάση από χημικές ενώσεις που βρίσκονται στα διάφορα είδη έχουν φαρμακευτικά αποτελέσματα [Food Add. Con.

¹⁹⁵ Οι συνταγές είναι: *κγ', λα', ογ', ποτ', ςβ', ςδ', ρδ', ρλγ', ρςθ', σβ', σδ', σί', τλγ', τπδ', υιθ', υμε', υμθ', υνη', υξε', υξη', υπγ', υςθ', φδ'*.

(1998)], [JAmCollNutr.,(1993)], [JRenNutr, (2008)]. Ως φάρμακο είναι χρήσιμο για τη θεραπεία της πρόωρης εκσπερμάτωσης και της λύσσας. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρει όχι μόνο την *ἀκακία*, στις συνταγές *ιββ', ιθ', ν', ρδ', ριγ', τλα', τλε', υστ'* αλλά και την επεξεργασία της σε *χυλό: ια', ρε', ρη', ρνδ', τκα', τκδ', υη', υλα'*. Επίσης σημειώνει και το κόμμα της ως *κόμμεως λευκῆς, κομήδην ἀραβικόν, κομίδι ἀραβικόν, κόμαιος, κόμη, κωμίδην*. Πρόκειται βέβαια για το αραβικό κόμμα που εκκρίνει η ακακία. Καταγράφεται στις συνταγές *λα', ζδ', ζε', ζστ', ρλγ', ρμθ', ρνγ', ρνε', ρξδ', ρζζ', ρζη', σι', τγ', τμ', υη', υιθ', υξε', υξη', υπγ', υζθ', φ'*.

ΑΚΑΛΥΦΗ

Η *ἀκαλύφη* φέρει την επιστημονική ονομασία *Κνίδη η σφαιριδιόκαρπος* [Γεννάδιος, (1914), 519], *Urtica pilulifera* [Langkavel B., 1866, 90] ή *urens L.* και είναι η γνωστή μας τσουκνίδα, που ανήκει στο γένος των αγγειόσπερμων φυτών ούρτικα και στην οικογένεια των Urticaceae (Κνιδοειδών) [Γεννάδιος, (1914), 33]. Ολόκληρο το φυτό καλύπτεται από αδενώδεις τρίχες που κατά την επαφή τους με το δέρμα προκαλούν φαγούρα. Αυτό οφείλεται σε ένα δηλητηριώδες υγρό, που περιέχουν οι λεπτές βελόνες του φυτού στη σύσταση του οποίου υπάρχει μυρμηκικό οξύ, ακετυλοχολίνες και ισταμίνες, οι οποίες όμως βελόνες καταστρέφονται με το βράσιμο ή το ψήσιμο. Η τσουκνίδα είναι πλούσια σε μεταλλικά άλατα μια και περιέχει: ασβέστιο, χαλκό, χλώριο, κάλιο, πυρίτιο, νάτριο, σίδηρο. Το αφέψημα του είδους *σφαιριδιόρπος, urens*, που απαντάται και στην Ελλάδα είναι εξαιρετικό διουρητικό και απαλλάσσει την πέτρα της χολής, ενώ ο χυμός των σπόρων του σταματά την αιμορραγία. Σύμφωνα με ορισμένους βοτανολόγους βοηθά στην αντιμετώπιση δερματικών εκζεμάτων, συμβάλλει στην μείωση του ουρικού οξέος και στην καλή κυκλοφορία του αίματος [AltMedRev., (2007)], [Czarnetzki BM., et al., (1990)]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρεται:

- ⊗ ως *ἀκαλύφη* στις συνταγές *υμ' και υμστ'* και
- ⊗ ως *κνίδη*, στις συνταγές *λθ', ξε', ξστ', ζστ', ρμδ', σλγ', σζη', υιθ', υμστ', υοστ'* και *φ'*.

ΑΚΑΝΘΗ

ἀκάνθη (επιστ.: *Acanthus mollis L.* [Γεννάδιος, (1914), 34]) συνών.: *Cnicus ferox L.* [Langkavel B., 1866, 74], συνών.: *Cirsium morisianum*). Η Ακανθα είναι γένος

αγριολούλουδων, πολύ συνηθισμένη στον μεσογειακό χώρο. Ανήκει στην οικογένεια των Acanthaceae. Το πιο κοινό είδος ακάνθας είναι η Άκανθος η ακανθώδης, *Acanthus spinosus* που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένο είδος. Έχει αγκαθωτά φύλλα και λογχοειδή αγκάθια ανάμεσα στα άνθη της. Ο πιο εντυπωσιακός εκπρόσωπος του γένους Άκανθος είναι η Άκανθος η απαλή (*Acanthus mollis*). Είναι το ομορφότερο είδος ακάνθας και συχνά χρησιμοποιείται ως καλλωπιστικό μια και δεν περιέχει αιχμηρά αγκάθια [Rezanka, T., et al., (2009)]. Αυτό το είδος ακάνθας, αποτέλεσε την πηγή έμπνευσης για το κορινθιακό κιονόκρανο. Επιστημονικά μόλις πρόσφατα έχει ερευνηθεί η επίδραση ενός είδους ακάνθης στην αντιμετώπιση του καρκίνου [Maharipanth, T., et al., (2012)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός, στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*», την αναφέρει στις συνταγές: **ια΄, σμε΄, υνα΄**.

ΑΚΟΡΟ

Το ἄκορον (επιστ.: *Acorus calamus* [Langkavel B., 1866, 118] συνών.: *Calamus aromaticus*) είναι αυτοφυές ποώδες φυτό της ελληνικής επικράτειας [Γεννάδιος, (1914), 36] της οικογένειας Acoraceae. Φυτρώνει σε στάσιμα νερά και στις άκρες των ποταμών. Ξεχωρίζει για το έντονο, ιδιάζον και ποικιλοτρόπως χρήσιμο αιθέριο ελαίο του. Η ρίζα του χρησιμοποιείται για θεραπευτικούς σκοπούς [Khan MA, et al., (2012)], έχοντας ιδιότητες τονωτικές, αρωματικές και στομαχικές. Αντιμετωπίζει την καταρροή, τη δυσπεψία, τον έμετο, το διαλείποντα πυρετό, καθαρίζει τη φωνή, και είναι ηρεμιστικό, καθαρτικό, διουρητικό, αιμοστατικό και αντισπασμωδικό [Erichsen-Brown, Ch., (1989), 231-2], [Mukherjee, PK., et al., (2007), 651-666], [Devi, S., et al., (2011)], [Gilani, AU., et al., (2006)]. Ως αρωματικό χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική, στην ποτοποιία και τη ζυθοποιία. Δίνεται και ως αφέψημα σε αναλογία 8 με 10 γρ. σε ένα λίτρο νερό ή κρασί, πριν από κάθε φαγητό [Muthuraman Ar., et al., (2011)]. Περιέχει αιθέριο έλαιο, ρητίνη, ακορίνη και καλαμίνη. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*» ως ἄκορον το συναντάμε σε πλέον των 32 συνταγών¹⁹⁶, ενώ ως κάλαμον ἀρωματικόν σε 14¹⁹⁷.

ΑΛΜΥΡΙΚΗ

Η γραφή ἄκοιμυρικοίς που συναντάμε στη συνταγή **τοε΄**, με ορθότερη γραφή το ἄκοιμυρικοίς δηλαδή το ἄκο του μυρικού, αναφέρεται στο γνωστό μας αλμυρική [Γεννάδιος, (1914), 44] με την επιστημονική ονομασία *Tamarix L.* [Langkavel B., 1866, 23] συνώνυμο του οποίου είναι το *Trichaurus Am.* Ο Fuchs στα λατινικά το μεταφράζει

¹⁹⁶ Οι συνταγές είναι: β΄, γ΄, ι΄, ια΄, ιε΄, ιθ΄, μ΄, μα΄, ξα΄, ξζ΄, ρκα΄, ροστ΄, ρποστ΄, ρζ΄, ρζδ΄, σιβ΄, σμ΄, σμδ΄, σμε΄, σν΄, τκοστ΄, τκζ΄, υ΄, υστ΄, υλε΄, υλοστ΄, υλη΄, υμζ΄, υνστ΄, υξ΄, υξγ΄.

¹⁹⁷ Στις συνταγές: α΄, γ΄, ι΄, κστ΄, λθ΄, ριε΄, ρκ΄, ρλοστ΄, ρμβ΄, σζ΄, σιθ΄, σζγ΄, τνζ΄, υε΄.

tamarici. Το αλμυρίκι ή αρμυρίκι αποτελεί γένος αγχειόσπερμων, δικότυλων φυτών, που ανήκει στην τάξη των Ιωδών, στην οικογένεια των Ταμαριδοειδών και είναι δενδρούλλια αυτοφυή σε πολλές παραθαλάσσιες περιοχές της Ελλάδας και της Μεσογείου, κοντά σε παραλίες, όχθες ποταμών και ρέματα που ο υδάτινος ορίζοντας είναι υφάλμυρος. Η αντιμικροβιακή και αντιοξειδωτική του δράση έχουν επιβεβαιωθεί σε εργαστηριακά [Sultanova N., et al., (2001)], [Saidana D., et al., (2008)], [Ksouri, R., et al., (2009)]. Η γραφή μυρίγγου κλόνοις αναφέρεται στα κλαδιά του αρμυρικού, του μυρίκιου [Γεννάδιος, (1914), 683-4].

ΑΛΥΠΙΑ

Η άλυπία, (επιστ.: *Globularia alypum L.* [Langkavel B., 1866, 84]) το κοινώς ονομαζόμενο στουρέκι ή σιδέρι είναι αιθαλής, πολύκλαδος θάμνος, με μεγάλα ανθοφόρα κεφάλια, χρώματος κυανού-ιώδους [Γεννάδιος, (1914), 47]. Το γένος των *globularia* περιλαμβάνει περίπου 22 είδη, που ενδημούν στην κεντρική και νότια Ευρώπη, κ.α. Ανήκει στην οικογένεια Plantaginaceae. Είναι φαρμακευτικό και αρωματικό φυτό, γνωστό από την αρχαιότητα για τις καθαρτικές του ιδιότητες [Διοσκουρίδης, (1829)]. Χρησιμοποιούνταν και ως αντιπυρετικό, εφιδρωτικό, κατά της οξύτητας του στομάχου και το αφέψημά του κατά της ισχυαλγίας, ενώ εργαστηριακές μελέτες έδειξαν ότι μειώνει σημαντικά την ισταμίνη και τη σεροτονίνη [Bello, R., et al., (2002)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός χρησιμοποιεί την αλυπία -μαζί με άλλα βότανα- στις συνταγές **σμβ'**, **τμβ'**, **υκγ'** και **υιγ'** για την αντιμετώπιση κυρίως ασθενειών ήπατος, σπλήνα, υδροπικίας, στομάχου και διαλείποντων πυρετών.

ΑΛΘΑΙΑ

Η άλθαία (επιστ.: *Althaea officinalis L.* [Langkavel B., 1866, 18]), είναι η κοινώς γνωστή δένδρομολόχα [Γεννάδιος, (1914), 42] της οικογένειας Malvaceae. Οι θεραπευτικές της ιδιότητες ήταν γνωστές από πολύ παλιά για τις αντιβηχικές και καταπραϋντικές της ιδιότητες. Η ρίζα χρησιμοποιείται κυρίως για πεπτικά προβλήματα και συστήνεται ιδιαίτερα σε όλες τις φλεγμονές του πεπτικού σωλήνα, ενώ καταπραϋνει τις

στομαχικές διαταραχές, το βήχα, τη βρογχίτιδα και το κρύωμα [Sutovska, M., et al., (2011)], [Kobayashi, A., (2002)]. Τα φύλλα χρησιμοποιούνται για τους πνεύμονες και το ουροποιητικό σύστημα [Iauk L., et al., (2003)]. Στην αλθαία αποδίδονται και ανοσοποιητικές ιδιότητες, καθώς βοηθά τα λευκά αιμοσφαίρια να καταστρέφουν τα μικρόβια που εισβάλλουν στον οργανισμό [wikipedia.org]. Ο Νικόλαος Μυρεψός χρησιμοποιεί την αλθαία -μαζί με άλλα βότανα- στις συνταγές **όλγ'**, **όμθ'**, **υκβ'** και **υκδ'** για την αντιμετώπιση του άσθματος, της πνευμονίας, του βήχα και τους πόνους στην σπλήνα και τα νεφρά.

ΑΛΟΗ

Η **αλόη** η γνησία (επιστ.: *Aloe vera* [Langkavel B., 1866, 115]), επίσης γνωστή ως φαρμακευτική αλόη, είναι ένα είδος εύχυμου φυτού. Ανήκει στην οικογένεια Xanthorrhoeaceae. Η αλόη η γνησία όταν τεμαχιστεί εκκρίνει δύο υγρά, τα οποία έχουν διαφορετικές επιδράσεις και ιδιότητες. Τόσο ο ημιδιαφανής εσωτερικός πολτός (ζελέ) όσο και η κίτρινη ρητινοειδής αλοΐνη χρησιμοποιούνται εξωτερικά για να ανακουφίσουν το δέρμα από τραυματισμούς και δερματικές δυσφορίες [Γεννάδιος, (1914), 44-5], [Dat AD., et al., (2012)]. Ο

χυμός της αλόης συμβάλλει στην ανακούφιση του πεπτικού συστήματος. Το ζελέ που βρίσκεται στα φύλλα χρησιμοποιείται για την ανακούφιση μικρής σπουδαιότητας εγκαυμάτων, πληγών και λοιπών δερματικών παθήσεων, όπως το έκζεμα και η δερματοφύτωση [Feily A., et al., (2009)]. Ορισμένες μελέτες σε ζώα έδειξαν ότι το εκχύλισμα της αλόης, έχει αντι-υπεργλυκαιμικές ιδιότητες, που βοηθά στη θεραπεία του διαβήτη τύπου Β' [Kumar, R., (2011)]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρεται με τις εξής διατυπώσεις: **αλόη** στις συνταγές **σιδ'**, **τξη'**, **τπζ'**, **υ'**, **υα'**, **υδ'**, **υλε'**, **υλστ'** **αλόη ξανθή** στις **κδ'**, **κστ'**, **σιε'**, **σιστ'**, **σξε'**, **σνστ'**, **σξη'**, **σξστ'**, **σπβ'**, **σπγ'**, **σζ'**, **τλα'** και **αλόη ήπατική** στις **σμβ'**, **σμη'**, **σιβ'**, **σμη'**, **υβ'**, **υγ'**.

ΑΜΜΙ

Το **άμμι** (επιστ.: *Ammi visnaga*) [Berendes, (1902), 304], γνωστό και ως λαγοκύμνο [φ. 631r.], είναι ένα φυτό της οικογένειας των Apiaceae). Προέρχεται από τη λέξη άμμος. Στην ανατολική Μεσόγειο χρησιμοποιείται για την παρασκευή και κατασκευή οδοντογλυφίδων [Γεννάδιος, (1914), 52]. Οι φαρμακευτικές του ιδιότητες ήταν γνωστές κατά την αρχαιότητα. Οι καρποί του φυτού περιέχουν ενεργά φαρμακευτικά υλικά όπως την φωτοτοξική φουρανοκουμαρίνη, (Furanocoumarine, Khellin) και τα καρδιοδραστικά γλυκοσίδη, κελλινίνη, φλαβονοειδή, πυρανοκουμαρίνη και βισναδίνη (Glykosid Khellinin, Flavonoide, Pyranocoumarine-Visnadin). Η τελευταία ουσία, η, έχει θετική δράση στην κυκλοφορία του αίματος στις κοιλίες της καρδιάς, ενώ καταπραΰνει

τους κολικούς [Samaan, K., et al., (1950)]. Είναι από τα φυτά με την πλέον συχνή αναφορά στις συνταγές στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων»¹⁹⁸. Συνώνυμά του είναι τα: *Daucus visnaga L.* και *Visnaga daucoides Gaertn.*

ΑΜΜΩΝΙΑΚΟΝ

ἄμμωνιακόν (επιστ.: *Ferula tingitana* [Langkavel B., 1866, 40], [Berendes, (1902), 321-2]), είναι ένα είδος της Apiaceae του γένους *Ferula*. Φύεται σε βραχώδεις περιοχές με χαμηλή βλάστηση [Γεννάδιος, (1914), 53]. Οι έρευνες κατά τη δεκαετία του 1980 έδειξαν τη μεγάλη φαρμακευτική αξία των εστέρων και αιθέρων του φυτού [Miski, M., et al., (Jul-Aug1985)], [Miski, M., et al., (Mar-Apr1985)]. Στο «Περὶ τῶν ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: **ι', ρλστ', ρλζ', ρλη', ρμδ', ρνα', σιβ', σκβ',**

σμ', σμα', σμδ', σν', σνγ', σου', σζγ', σζη', σζθ', τκ', τξ', τοε', τοστ', τπζ', τζθ', υβ', ενώ αναφέρεται και ο κυρηναϊκός ὀπός. Πρόκειται ουσιαστικά για το πλέον εύοσμο είδος του σίλφιου που δίνει τον ὀπὸ τον Κυρηναϊκό. Το περσικό είδος του φυτού δίνει τον ὀπὸ το Μηδικό. Το σίλφιον [Langkavel B., 1866, 40], [Berendes, 1902:316-9]), είναι ένα φυτό, ο χυμός του οποίου χρησιμοποιούνταν ήδη από την κλασική αρχαιότητα ως φάρμακο, αλλά και ως καρύκευμα των γευμάτων. Η εξαιρετική οσμή του αφρικανικού είδους, που ανήκε στον ὀπὸ τον Κυρηναϊκό [Γεννάδιος, (1914), 873], είναι το είδος *Ferula tingitana* συνών.: *Thapsia gummitera*, ενώ από το περσικό είδος, απ' το οποίο προέρχεται ο ὀπὸς ο Μηδικός είναι το *Ferula asa foetida* (βλ. λ. ασαφίτιδα). Το σίλφιον, ήταν το βασικό στοιχείο του εμπορίου, της αρχαίας Κυρήνης στη βόρεια Αφρική. Ήταν τόσο σημαντικό για την οικονομία της πόλης που τα περισσότερα νομίσματά της έφεραν μια απεικόνιση του φυτού. Χρησιμοποιούνταν για την αντιμετώπιση του βήχα, του πονόλαιμου, του πυρετού, της δυσπεψίας, των πόνων και γενικά έβρισκε εφαρμογή σε όλα τα είδη των ασθενειών. Εικάζεται ότι το φυτό ίσως να έχει και αντισυλληπτικές ιδιότητες, ενώ ο Πλίνιος αναφέρει την συμβολή του σίλφιου στην εμμηνόρροια, γεγονός που πρόσφατα επιβεβαιώθηκε εργαστηριακά [Haas, C., (2008)]. Ο Langkavel ταυτίζει το σίλφιον και με τη λέξη σκορδοράσαρον, που στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές **ρμδ', ρμε', σκστ', σκη' και τκστ'.**

¹⁹⁸ Οι συνταγές στις οποίες γίνεται αναφορά είναι οι εξής: α', β', γ', κβ', κη', κθ', ζη', ρε', ρστ', ρκβ', ρλστ', ρμδ', ρνη', ροστ', ροθ', ρζζ', σθ', σμ', τιστ', τκδ', τμηθ', τοδ', υε', υστ', υκγ', υκδ', υλ', υλβ', υλθ', υμα', υμζ', υνθ', υξβ', υξδ', υσ', υοβ', υοε', φδ'.

ΑΜΠΕΛΟΠΡΑΣΟ

Το αμπελόπρασο [Διοσκουρίδης, (1829), I:289, II:473] (επιστ.: *Άλλιο Αμπελόπρασο, Allium ampeloprasum* [Langkavel B., (1866), 113]), είναι είδος του γένους των Λειριωδών (*Allium*), της οικογένειας Amaryllidaceae. Είναι γνωστό και ως άγριο πράσο. Αποτελεί τον πρόγονο του ήμερου πράσου [Γεννάδιος, (1914), 566]. Χρησιμοποιείται ως μπαχαρικό αλλά και ως φαρμακευτικό φυτό. Από ιατρική άποψη μπορεί να αντικαταστήσει το σκόρδο, ενώ ο χυμός του απομακρύνει κουνούπια και ποντίκια [Lee, B., (2012)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει μόνο στη συνταγή **σο'**.

ΑΜΥΓΔΑΛΟ

Τα αμύγδαλα, είναι ο καρπός της αμυγδαλιάς (επιστ.: *Amygdalus communis* [Langkavel B., (1866), 5]). Είναι γένος των φυτών της οικογένειας των Rosaceae (Ροδιδών), που πολλές φορές εντάσσεται στο γένος Προύνος. Η Προύνος η γλυκειά, Prunus dulcis φύτεται σε όλες σχεδόν τις θερμές και ξηρές περιοχές της μεσογειακής ζώνης όπου καλλιεργείται από τα αρχαία χρόνια. Τα αμύγδαλα περιέχουν μικρό ποσοστό πρωτεΐνης, σιδήρου, ασβεστίου, φωσφόρου, και βιταμινών Β καθώς και υψηλό ποσοστό λιπαρών ουσιών [Dourado, F., et al., (2004)]. Το ξύλο της αμυγδαλιάς χρησιμοποιείται κυρίως για ξυλουργικές εργασίες [Γεννάδιος, (1914), 101-2]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρονται κυρίως τα πικρά και λιγότερο τα γλυκά αμύγδαλα, ενώ γίνεται και μνεία στο έλαιο του αμυγδάλου¹⁹⁹.

ΑΜΩΜΗ

Η αμώμη, ή το άμωμον με το επιστ. όνομα *Amomum* [Langkavel B., 1866, 101], είναι γένος φυτών που περιλαμβάνει πολλά είδη κάρδαμου. Ανήκει στην οικογένεια Zingiberaceae. Τα φυτά αυτού του γένους ξεχωρίζουν για την πικάντικη γεύση τους, και τις αρωματικές τους ιδιότητες ενώ έχει επιβεβαιωθεί εργαστηριακά η αντιμικροβιακή [Agnihotri, S., et al., (2010)], αντιοξειδωτική [Dhuley JN, (1999)] και αντιελκογόνα [Jafri, MA, et al., (2001)] δράσή τους. Μεταξύ των αρχαίων συγγραφέων το όνομα αμώμη, είχε

¹⁹⁹ Οι συνταγές είναι οι εξής: μη', νβ', ξε', ξστ', πζ', ζε', ρα', ρβ', ρλγ', ρμθ', ρνε', ρεδ', ρζγ', ση', σιη', σλβ', σλστ', σμ', σνν', σνγ', σνθ', σξα', σο', τμ', τπη', υιθ', υκη', υκθ', υλθ', υμ', υμστ', υν', υοστ', υζθ'.

σ | Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use
ελ | the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

.
1
5
6

αποδοθεί σε διάφορα είδη φυτών κι έτσι δεν μπορεί να προσδιοριστεί με βεβαιότητα σήμερα. Βέβαια η λέξη είναι ελληνική, εκ της οποίας σε εκλατινισμένη μορφή περιήλθε στην δυτική Ευρώπη, που παραπέμπει στο ινδικό είδος του φυτού κάρδαμο, το *Amomum subulatum* [Lidell, H.G., Scott R., (1940)], το *Άμωμον το αύλωτόν*, αλλιώς γνωστό και ως μαύρο κάρδαμο [Γεννάδιος, (1914), 110-1]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στο ένα δέκατο περίπου των συνταγών²⁰⁰.

---

²⁰⁰ Οι συνταγές είναι οι εξής: α', κε', ϸθ', γ', ε', στ', ι', ιγ', ιδ', κη', κθ', λε', οδ', ϸ', ρε', ρκθ', ρλ', ρλα', ρλοστ', ρνζ', ρξ', ροστ', ροη', ροθ', ρπδ', σγ', σιβ', σιζ', σκστ', σκη', σλ', σξη', σοστ', σοη', σοθ', σϸβ', τ', τιζ', τκδ', τμθ', τνθ', τσ', τοστ', υγ', υδ', υε', υστ', υλ', υλγ', υμα', υοβ', φα', φβ'

ΑΝΑΚΑΡΔΙΟΝ

Το ἀνακάρδιον, είναι το γνωστό μας κάσιους (επιστ.: *Anacardium* [Langkavel, (1866), 9] *occidentale*, *Ανακάρδιον το δυτικόν*). Το ελληνικό του όνομα αναφέρεται στο σχήμα του καρπού, που μοιάζει με ανεστραμμένη καρδιά. Είναι δέντρο της οικογένειας των Ανακαρδιωδών (Anacardiaceae) [Γεννάδιος, (1914), 112]. Το έλαιο του καρπού, ένα υποπροϊόν της οικογένειας των ανακαρδιοειδών, αποτελείται ως επί το πλείστον από ανακαρδικά οξέα, που έχουν χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση των αποστημάτων των δοντιών, ως αντιδιαρροϊκό, ενώ έχει αντιμυκητιακή δράση [Tedong, L., et al., (2010)], [FoodChemToxicol, (2006)], [JEthnopharmacol, (2011)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός, στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», το χρησιμοποιεί μαζί με πολλά άλλα φυτά, στις *σιέ', σιζ', υ', υλε'* και *υμα'* συνταγές, οι οποίες καταπολεμούν την επιληψία, την αποπληξία, την παραπληγία και την μελαγχολία.

ΑΝΗΘΟΣ

Ο ἄνηθος ή και το ἄνηθον (επιστ.: *Ἄνηθον το βαρύοσμον*, *Anethum graveolens* [Langkavel, (1866), 39], [Berendes, (1902), 302]) είναι φυτό της οικογένειας των σελινοειδών (Apiaceae). Ήταν γνωστός στην Αρχαία Ελλάδα με τις ονομασίες *άνηθον* και *άνησον*. Από τα άνθη του παρασκεύαζαν άρωμα, ενώ το πρόσθεταν σε διάφορα κρασιά που είχαν την ονομασία *ανηθίτης οίνος* [Γεννάδιος, (1914), 117]. Με το αιθέριο έλαιο των καρπών του άλειφαν το σώμα τους οι αθλητές γιατί το θεωρούσαν χαλαρωτικό και τονωτικό των μυών. Σήμερα το φυτό χρησιμοποιείται στη μαγειρική σε σαλάτες, σούπες, διάφορες σάλτσες και αλλού. Το χαρακτηριστικό του άρωμα μοιάζει με αυτό του γλυκάνισου και οι σπόροι του χρησιμοποιούνται στον αρωματισμό διαφόρων φαγητών, ενώ μπορεί να διατηρηθεί και αποξηραμένος. Στη φαρμακευτική, η δράση του θεωρείται ευεργετική κατά διαφόρων κολικών, ενώ χρησιμοποιείται και ως διουρητικό και τονωτικό [Jana S., et al., (2010)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναγράφεται ως *ἄνηθον* στις συνταγές *α', υι', υλβ'* αλλά και ως *ἄνιθον* στις *λθ', ξγ', ο', ογ', πζ', ρλστ', ρλζ', σιζ', σξθ', τθ', τοδ', υια', υκβ', υλγ', υμε', φε'*.

ΑΝΙΣΟΝ

Ο άνισος είναι η κοινή ονομασία του ετήσιου ποώδους φυτού του είδους *Πιμπινέλλα το άνισον* ή *Άνισον το κοινό*, *Pimpinella anisum* [Langkavel, (1866), 37], [Berendes, (1902), 301-2], του γένους πιμπινέλλα της οικογένειας σκιαδοφόρων (Umbelliferae). Ως γλυκάνισος αναφέρονται οι σπόροι του φυτού αυτού. Χρησιμοποιείται από το 2000 π.Χ. ως αρωματικό, ως καρύκευμα αλλά και ως φάρμακο [Γεννάδιος, (1914), 125-6]. Έχει χαρακτηριστικό άρωμα και με πολλαπλές ευεργετικές, για την υγεία του ανθρώπου, ιδιότητες [Shojaii, A., et al., (2012)]. Πολύ συχνά χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία και στα αλκοολούχα ποτά ως αρωματικό. Η χρήση του από τον Νικόλαο Μυρεψό στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», είναι τόσο συχνή που σχεδόν κάθε πέμπτη συνταγή το αναφέρει²⁰¹.

ΑΡΙΛΟΡΟΥ-ΦΟΛΙΟΡΟΥ

ἀριλόρου: Η λέξη αυτή αναφέρεται στη συνταγή ῥνγ' και επιβεβαιώνεται σε όλους τους κώδικες. Όπως σημειώνει ο L. Fuchs, ο ίδιος αγνοεί τη σημασία της και δεν ήταν σε θέση να ταυτίσει τη λέξη με κάποιο φυτό [Nicolai Myrpesi, (1549), 58]. Μια αναγωγή όμως στο γεγονός ότι ο Νικόλαος Μυρεψός πολλές λέξεις τις μεταγράφει αυτολεξί στα ελληνικά από τα λατινικά ή τα αραβικά, επειδή δεν γνωρίζει την ελληνική ονομασία του φυτού, μας οδηγεί στην υπόθεση ότι κάποια ονόματα φυτών έχουν παραφθαρεί κατά τη μεταγραφή τους. Σ' αυτήν την κατηγορία εντάσσουμε τόσο το αριλόρου όσο και την αμέσως επόμενη λέξη της ίδιας συνταγής, το φολιόρου λάουρι. Εξετάζοντας τις λέξεις αυτές, μπορούμε να υποθέσουμε ότι το ἀριλόρου ίσως να είναι δύο λέξεις που παραπέμπουν στο ἀρι λάουρουμ, όπου το ἀρι (ari) είναι η γενική του αρουμ (arum) και το λώρου παραφθορά του λάουρουμ (laurum), λέξη που στα λατινικά σημαίνει δάφνη, με πιθανή τη λατινική λέξη arum laurum και στη γενική ari lauri και την ελληνική μεταφορά με τη σχετική παραφθορά να γράφτηκε αριλόρου. Κατά τον ίδιο τρόπο το φολιόρου λάουρι μπορεί να αναχθεί στο φολιόρουμ λαούρι (foliorum lauri). Και τα δύο αυτά φυτά, πιθανότατα να είναι δύο διαφορετικά είδη του γένους

²⁰¹ Οι συνταγές είναι: α', β', γ', στ', ζ', ι', ια', ιβ', ιζ', ιθ', κβ', λα', να', ξβ', ξγ', ξε', εστ', ςδ', ργ', ρε', ρστ', ριβ', ριδ', ριζ', ρκ', ρκα', ρκε', ρλοστ', ρλζ', ρνγ', ρνθ', ρξβ', ροδ', ροζ', ρπζ', ρπη', ρςα', σθ', σιθ', σκαα', σκβ', σκδ', σκιη', σμ', σμε', σνδ', σξα', σοη', σου', σςθ', τβ', τε', τζ', τη', τθ', τιδ', τιστ', τκ', τκγ', τκδ', τκε', τκη', τκθ', τλ', τλζ', τλη', τλθ', τμστ', τμθ', τν', τξε', τοδ', τοε', τςα', υε', υστ', υζ', υη', υιδ', υκ', υκβ', υκγ', υλ', υλα', υλγ', υλη', υλθ', υμε', υμζ', υνστ', υνθ', υξ', υξβ', υξε', υξη', υσ', υοβ', υογ', υοε', υπγ', υπθ', υςστ', υςζ', φδ'.

Laurus. Ενδέχεται, ωστόσο, το μεν αρουμ>arum να αναφέρεται στον καρπό και το δε φολιόρουμ>foliorum, στο φύλλωμα.

ΑΡΙΣΤΟΛΟΧΙΑ

Η αριστολοχία είναι γένος λουλουδιών με περισσότερα από 500 είδη. Το όνομα της προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις άριστος + λοχεία γιατί στην αρχαιότητα πίστευαν ότι διευκόλυνε τον τοκετό. Στην Ελλάδα υπάρχουν μόλις δέκα είδη αριστολοχίας. Από αυτές η Αριστολοχία η κρητική (*Aristolochia cretica* [Langkavel, (1866), 99]) και η Αριστολοχία η στρογγυλή (*Aristolochia rotunda* [Langkavel, (1866), 100] συνών.: *pallida* [Langkavel, (1866), 99]), της οικογένειας Aristolochiaceae, είναι ενδημικά είδη της Ελλάδας. Κάποια είδη του φυτού καλλιεργούνται σαν καλλωπιστικά [Γεννάδιος, (1914), 140-1]. Ωστόσο, παρά την αναφορά της στην ιατρική κατά την αρχαιότητα, η αριστολόχια είναι γνωστό ότι περιέχει την θανατηφόρα τοξίνη αριστολοχικό οξύ [Emst, E., (2012)], [Chen S., et al., (2010)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός, στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», την αναφέρει σε πάνω από 50 συνταγές²⁰², άλλοτε την στρογγυλή και άλλοτε την μακρά.

ΑΡΚΕΥΘΟΣ

Η ἄρκευθος, (επιστ.: *Juniperus oxycedrus* [Langkavel, (1866), 98]), είναι ο γνωστός μας κέδρος [φ.631Γ], ή αλλιώς γνωστός ως το άγριο κυπαρίσσι. Είναι γένος κωνοφόρων γυμνόσπερμων φυτών, που ανήκει στην οικογένεια των κυπαρισσοειδών (Cupressaceae), με 60 είδη αρωματικών αειθαλών δέντρων ή θάμνων. Η *αρκευθίς*, για την οποία γίνεται λόγος στο «*Περί τῶν ἀντιδότων*», στις συνταγές **ρλστ', σοθ', σζβ', σζγ', υε', υλδ'**, είναι ο καρπός της αρκεύθου, του κέδρου, με γεύση πικάντικη, ελαφρώς πικρή με ευχάριστο άρωμα και χρησιμοποιούνται στον αρωματισμό των αλκοολούχων ποτών, ενώ το έλαιο τους βρίσκει εφαρμογή στην αρωματοποιία και στη φαρμακευτική [Γεννάδιος, (1914), 142-4], [Filipowicz, N., (2003)]. Σήμερα παρασκευάζεται και πωλείται σε ιδιαίτερα υψηλή τιμή το Cadeoil, από το αιθέριο έλαιό του.

ΑΡΜΟΔΑΚΤΥΛΟΝ

ἄρμωδάκτυλον, ἄρμωδάκτυλα μακρᾶ, ἄρμωδάκτυλον ἐρυθρὸν: Μολονότι ο ίδιος ο L.

²⁰² Οι συνταγές είναι οι: α', γ', δ', κε', κοτ', κη', ογ', οδ', πζ', ρ', ρκα', ρκδ', ρκε', ρκοτ', ρκζ', ρκθ', ρλ', ρλα', ρλοτ', ρπα', ρπε', σιβ', σκδ', σκε', σκοτ', σκζ', σκη', σλε', ολοτ', ολζ', σν', σοθ', σποστ', σζζ', τκοτ', τκη', τλγ', τλζ', τνη', τξγ', τξζ', τοα', τοε', υε', υστ', υλδ', υλζ', υμ', υμα', υμστ', υνζ', υεε', υπα'.

Fuchs, στις παρατηρήσεις του επί του κειμένου, δεν μπόρεσε να ταυτίσει το φυτό, εκφράζοντας πολλές αμφιβολίες για την ιατρική και φαρμακευτική του ιδιότητα, διατύπωσε ωστόσο την άποψη ότι πρόκειται για το *Behen rubei*, μολονότι ο ίδιος στην μετάφραση το αντιστοιχεί με το **ερμοδάκτυλον** (επιστ.: *Hermodactylus tuberosus* συνώνυμο του *Iris tuberosa*). Η ταύτιση του φυτού με το *Moringa aptera* όπως προτείνεται από κάποιους μελετητές [Langkavel, (1866)], συνώνυμο του *Moringa Peregrina* (Forssk.) δεν μπορεί να σταθεί.

Ερωτηματικά επίσης προκαλεί το γεγονός ότι στις συνταγές **κη'** και **κθ'** ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει "ἀρμοδάκτυλον ἤτοι κάστανον". Από καμία πηγή δεν τεκμηριώνεται η ταύτιση της καστανιάς ή του καρπού της με το όνομα αρμοδάκτυλον. Σύμφωνα με μια άποψη ίσως να πρόκειται για τα φασόλια (επιστ.: *Phaseolus*), ως μια ερμηνεία του *Behen rubei*, που πρότεινε ο Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] είτε ενδεχομένως για κάποιο είδος του γένους της *Πολυμόνιας* (*Polemonia sp.*) [Roeslin Eu., (1550), 89]. Ωστόσο πιστεύουμε ότι πιο πιθανό είναι να πρόκειται για κάποιο είδος του γένους της *Σιληνής* (*Silene L.*), της οικογένειας Caryophyllaceae. Ίσως τη *S. dioica*, ή τη *S. aegaea*, ή τέλος τη *S. vulgaris*. Κι αυτό γιατί η παλαιότερη ονομασία του γένους της Σιληνής ήταν *Behen*. Στις άλλες συνταγές, στο «περι τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται είτε ως ἀρμοδάκτυλον μακρὺν, όπως στην **λζ'**, είτε ως ἀρμοδάκτυλον ἐρυθρὸν και λευκὸν όπως στις **ὀμζ'** και **ὀςθ'**, είτε τέλος απλά ως ἀρμοδάκτυλον όπως στις **κγ'**, **ὀλστ'** και **υιθ'**.

ΑΡΜΕΝΙΑΚΟ (ΒΕΡΙΚΟΚΟ)

Το ἀρμενιακό, ή **μήλα ἀρμενιακά** με την επιστημονική ονομασία *Prunus armeniaca* [Langkavel, (1866), 5], είναι το γνωστό μας βερίκοκο, ο καρπός της βερικοκιάς [Γεννάδιος, (1914), 145], της οικογένειας Rosaceae. Είναι πλούσιο σε βιταμίνες A, C, B1, B2 και φυσικό σάκχαρο, καθώς και σε φυτικές ίνες [Drogoudi, PD, et al., (2008)]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται μόνο στη **κστ'** συνταγή.

ΑΡΝΟΓΛΩΣΣΟΝ

Το ἀρνόγλωσσο είναι είδος φυτού του γένους *Plantago*. Κατά κάποιους είναι το *Plantago major*

[Langkavel B., 1866, 86], *Αρνόγλωσσον το μείζον* [Γεννάδιος, (1914), 145-6], [dioscorides.usal.es], ενώ κάποιοι άλλοι το ταυτίζουν με το *Plantago asiatica lagopus* [Berendes, (1902)]. Το αρνόγλωσσο είναι ένα γένος ποώδων φυτών 200 περίπου ειδών. Ένα είδος του φυτού, έχει χρησιμοποιηθεί ήδη από τους προϊστορικούς χρόνους ως βότανο. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται ο *ἀρνογλώσσου χυλὸς* στις συνταγές *ια΄, ριγ΄, τκδ΄* και *υη΄*. Αλλά και η γραφή *πεντάνευρον* [Γεννάδιος, (1914), 755], (επιστ.: *Plantago asiatica* [Langkavel B., 1866, 85-6]) παραπέμπει στο ίδιο φυτό. Έχει αντιτοξικές, αντιμικροβιακές, αντιφλεγμονώδεις, αντιισταμινικές καθώς και αποχρεμπτικές, στυπτικές και διουρητικές ιδιότητες. Εξωτερικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κατάπλασμα για τα τσιμπήματα των εντόμων, τα εξανθήματα και τις μικρές πληγές [Γεννάδιος, (1914), 145-6]. Εσωτερικά, χρησιμοποιείται για το βήχα και τη βρογχίτιδα, αλλά και ως τσάι, βάμμα ή σιρόπι [Samuelsen, AB, et al., (2000)].

ΑΡΟΝ

Το *ἄρον*, επιστημονικά γνωστό ως *Ἄρον το σπιλωτόν, Arum maculatum* [Langkavel B., 1866, 119], [Albertus Magnus, (1651), 6:2:3], είναι η κοινή δρακοντιά, ή κατ' άλλους η *Colocasia antiquorum*. Είναι ένα είδος της οικογένειας των αρακαίων (Araceae). Όλα τα είδη αυτού του γένους είναι δηλητηριώδη. Γι' αυτό και στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται ως φαρμακευτικό [Γεννάδιος, (1914), 146]. Η ρίζα του, αφού ψηθεί είναι βρώσιμη και παλαιότερα διακινούνταν με το όνομα portland sago και χρησιμοποιούνταν και σαν σαλέπι [Majumder, P., et al., (2005)]. Στο «*Περί τῶν ἀντιδότων*», ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στη συνταγή *σζδ΄*.

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ

Η *ἀρτεμισία*, είναι γένος φυτών με μεγάλη ποικιλία. Περιλαμβάνει 200 με 400 είδη φυτών, που ανήκουν στην οικογένεια των αστηράκων (asteraceae). Μερικοί βοτανολόγοι μολονότι προχώρησαν στη διάσπαση του γένους, εντούτοις η ανάλυση του DNA, δεν υποστηρίζει τη διατήρηση των γενών *Crossostephium*, *Filifolium*, *Neopallasia*, *Seriphidium*, και *Sphaeromeria* κ.α. Η ονομασία εστραγκόν, παραπέμπει στο είδος *A. dracunculus* [wikipedia.org]. Οι ερευνητές παραπέμπουν στο είδος με την επιστ. ονομασία

Artemisia arborescens [Langkavel, (1914), 72], [Berendes, (1902), 339], που είναι μορφολογικά εξαιρετικά μεταβλητό είδος και κάποιοι την ταυτίζουν [Γεννάδιος, (1914), 164-5] με την *αψιθιά*. Το είδος συγκαταλέγεται στα πλέον αρωματικά. Τα αιθέρια έλαιά του περιέχουν χαμαζουλήνη (=chamazulene) με σημαντικές θεραπευτικές εφαρμογές. Η ουσία αυτή, που περιέχεται στη ρίζα του φυτού, πιστεύεται ότι είναι υπεύθυνη για την αποτελεσματικότητά της στη θεραπεία του ερεθισμένου δέρματος αλλά και σε άλλες δερματικές εφαρμογές που

μπορεί να περιλαμβάνουν εγκαύματα, ακμή, κεράτωση, ηλιακό έγκαυμα, φλεγμονές και λοιπές λοιμώξεις του δέρματος. Μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση αναπνευστικών προβλημάτων, για τη βρογχίτιδα, (ασθματικά & καταρροϊκού) και το βήχα. Το αφέψημά της χρησιμοποιείται ως καθαριστικό και αντισηπτικό, ενώ πιστεύεται ότι εξαλείφει την “ποικιλόχρουν πιτυρίασιν” (πιτυρίδα) [Militello, M., et al., (2011)]. Επίσης από το φυτό αυτό παρασκευάζεται ποτό, το οποίο ονομάζεται “Αψέντι” [Βολανάκης, Ιω., (2000)]. Αναφορά στην αρτεμισία κάνει ο Μυρεψός στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», στις συνταγές *κε’, ῥλστ’, ῥλζ’, ῥλθ’, ῥνγ’, σζ’, σκστ’, σκη’, τνθ’, υστ’*. Ένα είδος της αρτεμισίας είναι και το αβρότονο, που εξετάζεται ξεχωριστά.

ΑΣΑΡΟΝ

ἄσαρον: (επιστ.: *Asarum europaeum* L. [Langkavel, (1866), 100]). Φυτό με το κοινώς γνωστό όνομα άγρια πιπερόριζα ή άγρια νάρδος της οικογένειας Aristolochiaceae. Μερικές φορές συλλέγεται για να χρησιμοποιηθεί ως καρύκευμα ή αρωματική ύλη, αλλά και ως εμετικό και καθαριστικό. Είναι γνωστό από την αρχαιότητα, μια και το αναφέρει ο Πλίνιος. Το φύλλωμα και η ρίζα του έχουν γευση πιπεριού, το ρίζωμα περιέχει συστατικά καμφοράς και αιθέρια συστατικά που ερεθίζουν το δέρμα, τη μύτη, τους πνεύμονες ενώ προκαλεί εσωτερικές αιμοραγίες. Το φυτό

περιέχει αιθέρια έλαια, το συστατικό των οποίων, το ἄσαρον, είναι δηλητηριώδες [Gracza, L., (1983)]. Για το λόγο αυτό και συστήνεται η αποφυγή της χρήσης του στη παρασκευή φυτικών σκευασμάτων. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», άλλοτε με ένα κι άλλοτε με δύο “σ”, σε 34 συνταγές²⁰³.

ΑΣΑΦΙΤΙΔΑ

ἄσαφίτιδα [Liddell, HG, Scott R., (1940)] και σκορδοράσαριν: (*Νάρθηξ ο σκορόδοσμος* [Γεννάδιος, (1914), 155, 695], *Ferula assafoetida*). Είναι ένα πολυετές βότανο της οικογένειας Apiaceae, με δυσάρεστη οσμή. Χρησιμοποιείται ως χωνευτικό και ως καρύκευμα των τροφίμων. Η άπτητη οσμή του είναι τόσο ισχυρή, ώστε μπορεί να μεταδοθεί και στα υπόλοιπα μπαχαρικά όταν αποθηκεύονται γύρω από το φυτό, αν δεν είναι

²⁰³ Οι συνταγές είναι οι: ια’, ιε’, ιθ’, μδ’, ξα’, ςγ’, ρκα’, ρλζ’, ρπη’, ρςβ’, σκ’, σμζ’, σμη’, σν’, σνν’, σξστ’, σξη’, σοη’, σου’, σπ’, σς’, σςβ’, τστ’, τλη’, τλθ’, τνέ’, τξστ’, τοέ’, τοζ’ στη συνταγή ιδ’, υκα’, υκη’, υλγ’, υλστ’.

αποθηκευμένα σε αεροστεγές δοχείο. Ωστόσο, η οσμή και η γεύση του γίνεται πολύ πιο ήπια και πιο ευχάριστη αν το βράσουμε σε λάδι. Η ασαφίτιδα, περιορίζει την ανάπτυξη της μικροχλωρίδας του εντέρου, μειώνοντας το μετεωρισμό [pharmawiki.ch], ενώ έχει χρησιμοποιηθεί στα 1918 στην καταπολέμηση της γρίπης. Επίσης πρόσφατα επιστήμονες του Kaohsiung Ιατρικού Πανεπιστημίου της Ταϊβάν ανέφεραν, ότι οι ρίζες της ασαφίτιδας παράγουν ένα φυσικές αντιικές φαρμακευτικές ουσίες που σκοτώνουν τη γρίπη των χοίρων του ιού H1N1. Τέλος, στη λαϊκή ιατρική θεωρείται ότι συμβάλλει στην αντιμετώπιση του άσθματος, της βρογχίτιδας και ότι έχει αντιμικροβιακές, αντισυλληπτικές και αντιεπιληπτικές ιδιότητες. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται μόνο στην **κστ'** συνταγή.

ΑΣΠΑΛΑΘΟΣ

Ο ασπάλαθος, με την επιστημονική ονομασία *Ασπάλαθος ο λαχναίος*, *Calicotome villosa* [Γεννάδιος, (1914), 151], αναφέρεται ήδη από το Διοσκουρίδη. Το φυτό ανήκει στην οικογένεια των Χεδροπών, Ψυχανθών (Papilionaceae) και άλλες ονομασίες του είναι Σπαλάχτρι, Σπαλάθρι και Ασφάλαθος. Οι Αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι με τα ακανθωτά κλαδιά του ασπάλαθου κτυπούσαν και τιμωρούσαν τους τυράννους στον Άδη [Κοραΐς, Αδ., (1835), 5:88]. Οι καρποί του μοιάζουν με τους καρπούς των φασολιών με την διαφορά ότι είναι πολύ μικροί και σκληροί. Όταν αυτοί ξεραθούν και μεταμορφωθούν σε πολύ σκληρά και επικίνδυνα αγκάθια [mani.org.gr]. Στο «*περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στις συνταγές **σζβ'** και **σζγ'**.

ΑΣΠΑΡΑΓΟΣ

Ο ασπάραγος, κοινώς γνωστός ως σπαράγγι [Γεννάδιος, (1914), 152-3], (*Asparagus officinalis* L.) [Langkavel, (1866), 108], της οικογένειας Asparagaceae, ήταν γνωστός τόσο στην Αρχαία Αίγυπτο, καθώς έχουν βρεθεί τοιχογραφίες στις πυραμίδες, όσο και στη Μικρά Ασία όπου πιστεύεται ότι καλλιεργούνταν ήδη από το 2.000 π.Χ. Ήταν γνωστό φάρμακο για τον οδοντόπονο, καρδιοπάθεια, δηγμάτα εντόμων κ. ά. [Kim, BY, et al., (2009)]. Στην Ελλάδα εμφανίστηκε σαν άγριο, αυτοφυές φυτό σε υγρές, ημιορεινές περιοχές με την ονομασία «βλαστάρια». Όμως γρήγορα εκτιμήθηκε η αξία του για τις διάφορες φαρμακευτικές και διαιτητικές του ιδιότητες [Goyal, RK, et al., (2003)], γι' αυτό και άρχισε η εντατική καλλιέργειά του. Στο «*περί τῶν Ἀντιδότην*» χρησιμοποιείται στις συνταγές: **κη'**, **κθ'**, **λθ'**, **ρπε'**, **ρπστ'**, **ρπη'**, **σο'**, **υκδ'**, **υλθ'** και **υμα'**.

ΑΣΤΑΦΙΣ

Η **άσταφίς** είναι ο καρπός της σταφιδάμπελου [Διοσκουριδής, (1829), 4:152], [Δημητράκου, (1966), 1066,6660], (επιστ.: *Vitis vinifera* L. [Langkavel, (1866), 16]) της οικογένειας Vitaceae. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει το *άσταφίς*, *άσταφήδας* αλλά και τον τύπο *άσταπίς* στις συνταγές *πζ', ρε', ρζδ', τμε', σζβ', τκδ', τνδ', ττη', υε', υκθ', υλη'*, ενώ η *σταφυλή* καταγράφεται στις *μα', ρλστ', ρμγ', ρζ', σμ'*. Το **σταφύλι** είναι ο καρπός του αμπελιού. Το αμπέλι ονομάζεται και *κλήμα*. Είναι αναρριχητικό φυτό και προϊόντα του είναι ο μούστος, το κρασί, το ξύδι και οι σταφίδες, ενώ μπορεί να γίνει και γλυκό του κουταλιού. Καταπολεμά την κατακράτηση υγρών και είναι πλούσιο σε κάλιο και βιταμίνες, έχει αντιοξειδωτική [Chidambara M.KN, et al., (2002)], αλλά και αντικαρκινική δράση [Zhou K., et al., (2012)], λόγω της ρεσβερατρόλης, που βρίσκεται στη φλούδα του. Υπάρχουν πάμπολλες ποικιλίες σταφυλιών που διακρίνονται σε ποικιλίες που είναι κατάλληλες για παραγωγή κρασιού, σ' αυτές που προορίζονται για επιτραπέζια χρήση και σ' αυτές που είναι κατάλληλες για παραγωγή σταφίδας.

ΑΣΦΑΛΤΟΣ

άσφαλος: Η άσφαλος είναι ορυκτή ρητίνη, που προέρχεται από κοίτασμα [Διοσκουριδής, (1829), I:73], [Δημητράκου, (1966), 1114]. Ωστόσο δεν έχει διευκρινιστεί αν εδώ, στις συνταγές *σζη', τιδ' και τπζ'*, ο Νικόλαος Μυρεψός εννοεί αυτή τη ρητίνη, ή ένα εκ των φυτών με το όνομα *ασφάλτιον* που είναι είτε το **βρωμόχορτο** [Διοσκουριδής, (1829), III:109], [Δημητράκου, (1966), 1113], ένα είδος τριφυλλιού με το επιστημονικό όνομα *Psoralea bituminosa* L. [Langkavel, (1866), 3] της οικογένειας Fabaceae, είτε το φυτό **πολύγονον** [Διοσκουριδής, (1829), IV:4], ή αλλιώς **πολυγόνατο** γνωστό στους επιστήμονες ως *Polygonum aviculare* L. [Langkavel, (1866), 89] της οικογένειας Polygonaceae, είτε τέλος το φυτό **Πεντάφυλλον το έρπον** [Διοσκουριδής, (1829), IV:42], [Δημητράκου, (1966), 1113], γνωστό και ως **πενταδάκτυλο**, με την επιστημονική ονομασία *Potentilla anserina* L. [Langkavel, (1866), 7] της οικογένειας Rosaceae.

ΑΣΦΟΔΕΛΟΣ

Ο **άσφοδελος**, αναπτύσσεται σε πετρώδη, άγονα, ξηρά

και καλά στραγγιζόμενα εδάφη, με άφθονο φυσικό φως [Γεννάδιος, (1914), 157-9]. Υπάγεται στην οικογένεια των αγγειόσπερμων, μονοκοτυλήδων φυτών που φέρει την ονομασία Xanthorrhoeaceae. Παλαιότερα το γένος ανήκε στην οικογένεια των κρίνων (Liliaceae). Το είδος *Ασφόδελος ο κλαδώδης*, *Asphodelus ramosus* L. [Langkavel, (1866), 114-5], έχει μεγάλα λευκά λουλούδια με κοκκινωπή-καφέ γραμμή στη μέση. Στην ελληνική μυθολογία, ο ασφόδελος συνδέεται με τους νεκρούς και τον κάτω κόσμο. Ο ασφόδελος στη λαϊκή ιατρική θεωρείται αποτελεσματικός στη θεραπεία κατά των δηγμάτων των δηλητηριωδών φιδιών [El Seedi, HR, (2007)]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές σοθ', σζβ' και σζγ'.

ΑΦΘΑΣΤΟΣ - ΗΡΙΓΕΡΩΝ

ἄφθαστος: Ο L. Fuchs δεν ήταν σε θέση να ταυτίσει το συγκεκριμένο φυτό [Nicolai Myrersi, (1549), 64]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει μόνο μία φορά στη συνταγή ῥπστ'. Ενδεχομένως να πρόκειται για το φυτό με την επιστημονική ονομασία *Senecio vulgaris* [Langkavel, (1866), 74], που κοινώς αποκαλείται σενέκιο, ή ιριγέρων, ή κόρταλον, ή μαρτιάκο ή ογλίγορας. Ως κόρταλον αναφέρεται στη συνταγή υιγ' όπου σημειώνει ο Νικόλαος Μυρεψός: ...ίριγέροντος βοτάνης τὴν ρίζαν τὸ καὶ παρα τῶν ἰδιότων καλούμενον κόρταλον... Πρόκειται δηλαδή για μια άλλη ονομασία του βοτάνου ήριγέρων [dioscorides.usal.es], [Berendes, (1902), 237]. Είναι άκρως δηλητηριώδες, γι' αυτό και στην Αγγλία το μαζεύουν πριν αφήσουν τα ζώα για βοσκή. Παρ' όλο που χρησιμοποιήθηκε παλαιότερα ως φάρμακο για δυσμηνόρροια και αμηνόρροια, σήμερα λόγω της υψηλής τοξικότητάς του δεν χρησιμοποιείται πια ούτε στην Ιατρική ούτε στο μαγείρεμα.[Μπάλκε Σ., (9-7-2007)].

ΑΨΙΘΙΑ

Η αψιθιά (επιστ. *Artemisia Absinthium*, L.), ανήκει στην οικογένεια Asteraceae, είναι αυτοφυές φυτό, ενώ καλλιεργείται κυρίως σε μεγάλες ποσότητες για να χρησιμοποιηθεί στην ποτοποιία. Στην Ελλάδα συναντάμε επτά είδη, αλλά το πλέον διαδεδομένο είναι το είδος *A. absinthium*, η γνωστή μας αψιθιά, απιστιά, πέλινο, αγριαψιθιά [Γεννάδιος, (1914), 164]. Η αψιθιά δευκολύνει την πέψη και συντελεί στο αδυνάτισμα – χωνεύει τα λίπη – και τονώνει το πεπτικό σύστημα [Baumann, IC, (1975)]. Επίσης είναι κατάλληλο για τους διαβητικούς και βοηθά στην αντιμετώπιση των ρευματισμών. Ακόμη, είναι ορεκτικό, αλλά θα πρέπει να λαμβάνεται

σε μικρές δόσεις, γιατί είναι πολύ διεγερτικό. Σε μεγαλύτερες δόσεις καταπολεμά τους σκώληκες και είναι εμμηνάγωγο. Τέλος, η αψιθιά βοηθά την αναιμία, τη διούρηση, τον πυρετό, την υδρωπικία και καθαρίζει το αίμα [Lachenmeier, DW, (2011)]. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές: **κστ', ριζ', σιβ', σκη', σλη', σνδ', σξγ', σξδ', σξε', τιέ', υα', υβ', υγ', υστ', υνδ'**, όπως και ο ζωμός τῆς ἀψιθέας στη συνταγή **ρκ'**.

ΒΑΚΑΝΟΝ

Το **βάκανον** είναι η κράμβη [Δημητράκου, (1966), 1315], που κοινώς είναι γνωστή ως λάχανο (επιστ. *Κράμβη η ελαιώδης, Brassica oleracea* [Langkavel, (1866), 26-7] *var. Capitata*) και ανήκει στην οικογένεια Brassicaceae (Κραμβοειδή). Στην Κύπρο το λάχανο είναι γνωστό ως κραμπί. Εργαστηριακά έχει επιβεβαιωθεί η αντιμετώπιση του καρκίνου λόγω των χημειοαποτρεπτικών παραγόντων των γλυκοζινολικών που υπάρχουν στο λευκό λάχανο [Smiechowska, A., (2008)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **σν'** και **τμγ'** ως **βάκανον**, ενώ στις **κστ', ξ', σιβ'** και **σκε'** ως **κράμβη**.

ΒΑΛΑΥΣΤΙΟΝ

Το **βαλαύστιον**, (επιστ.: *Punica granatum L.*) [Langkavel, (1866), 19], [dioscorides.usal.es], είναι το άνθος της άγριας ροδιάς [Γεννάδιος, (1914), 168], [Δημητράκου, (1966), 1321], ένα φυτό της οικογένειας Punicaceae, του γένους πουνική (*Punica*), με σημαντικότερη την *Πουνική ροιά* (*Punica granatum*), γνωστή με τα κοινά ονόματα ροδιά, ροϊδιά, ρογδιά και ρωβιά. Καλλιεργείται κυρίως για τους καρπούς της, για καλλωπιστικούς σκοπούς αλλά και για την παρασκευή του ποτού γρεναδίνη, που φτιάχνεται από χυμό ροδιών και είναι ιδιαίτερα εύγευστο. Ο καρπός της είναι το ρόδι και παλαιότερα ονομαζόταν σίδιο. Ήταν γνωστό στην αρχαία Ελλάδα ήδη από την εποχή του Ομήρου, ο οποίος αναφέρει ότι το φυτό καλλιεργούνταν στους κήπους του βασιλέα Αλκίνοου. Ο Θεόφραστος την αναφέρει ροιά ή ρόα, όπως και ο Διοσκουρίδης [Kuehn, (1829), I:110-1]. Ήδη από την αρχαιότητα, χρησιμοποιούσαν τη φλούδα της στη βυρσοδεψία και στην ιατρική. Με το βράσιμο του του καρπού αποκτάμε μια μαύρη μελάνη, ενώ η φλούδα του χρησιμοποιούνταν για τη βαφή υφασμάτων σε κίτρινη και μαύρη απόχρωση. Είναι αντιοξειδωτικό, προλαμβάνει αλλά και αντιμετωπίζει πολλές μορφές καρκίνου [Faria, A., et al., (2011)], [Khan, SA, (2009)], [Jurenka JS,

(2008)], [Nair, V., et al., (2011)], ενώ αναγεννά το δέρμα [Adhami, VM, et al., (2009)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές ρδ', ρε', ρζζ', τκδ' και υκ', ενώ διαβάζουμε και τα σίδια και το σίδιον, που είναι ο φλοιός της ροδιάς [Δημητράκου, (1966), 6520].

ΒΑΛΣΑΜΗΤΑ

Πρόκειται για τη βαλσαμίτιδα. Είναι γένος ποωδών φυτών της οικογένειας των σύνθετων (Asteraceae), που περιλαμβάνει πολλά γνωστά είδη με το πλέον διαδεδομένο να είναι η *Βαλσαμίτις ή κοινή* ή κόστος (επιστ.: *Chrysanthemum balsamita* L. συνων. *Tanacetum balsamita* L. συνων. *Balsamita vulgaris* Willd.). Είναι φυτό αρωματικό και χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική και την αρωματοποιία [Δημητράκου, (1966), 1325]. Η βαλσαμίτις, είναι ένα πολυετές φυτό με δυνατή ρίζα και με πολλά αιθέρια έλαια, μεταξύ άλλων την καμφορά και το θούιον [Göckeritz D., (1968), 515-8]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές κστ', ρμζ' και φδ'.

ΒΑΛΣΑΜΟ

Το βάλσαμον (επιστ.: *Amyris gileadensis* συνών.: *Balsamodendron gileadense* [Berendes, (1902), 47-8], *Commiphora gileadensis*, *Commiphora opobalsamum* =βάλσαμόδεντρο), είναι φυτό της οικογένειας Burseraceae (Αμυριδοειδή). Περιλαμβάνει θάμνους ή δενδρύλλια που παράγουν βαλσαμώδεις ρητίνες. Το βαλσαμόδεντρο το καρολίνιον, είναι πολύ αρωματικό ενώ από το βαλσαμόδεντρο η μύρρα, παράγεται η σμύρνα ή αλλιώς η μύρρα (*Commiphora Myrrha*) ή αλλιώς το βδέλιον, μια ευώδης ρητίνη χρησιμοποιούμενη ως θυμίαμα, το οποβάλσαμον [Δημητράκου, (1966), 1325], [Γεννάδιος, (1914), 169-70]. Τα περίπου 185 είδη του γένους των κομιφόρων, απαντώνται κυρίως στη βόρεια Αφρική και την Αραβική χερσόνησο, και παράγουν αρωματικές ρητίνες. Στο «*Περί τών Αντιδότων*» αναφέρεται με όλες τις μορφές και όλα τα έκδοχα:

- ως βάλσαμον αλλά και κυλοβάλσαμον στις συνταγές α' και κζ' που αντιμετωπίζουν διάφορες παθήσεις.
- ως καρποβάλσαμον στις συνταγές α', β', λη', λθ', ξβ', ογ', πζ', ζα', ρίζ', ρκα', ρκβ', ρπδ', ρζ', ρζα', σιζ', σζβ', νε', φδ' που καταπολεμούν κυρίως τις παθήσεις της σπλήνας, του στομάχου, του ήπατος και των νεφρών.
- ως ξυλοβάλσαμον στις συνταγές α', β', γ', κδ', πζ', ζα', ρκα', ρμβ', ροθ', σκ', σνζ', οξη', τκη', τμζ', υζ', υιζ', υιθ' για την κεφαλαλγία, το στομαχόπονο και τους λίθους των

νεφρών.

- ως **όποβάλαμον** στις συνταγές **β', κC', ξη', ξθ', ρλζ', ρC', ρCα', τμθ', τοα', τοε', νε'** για τις ασθένειες της επιληψίας, της παραλυσίας, της τρομικής, της νεφροπάθειας και της παραπληγίας, και τέλος αναφέρεται και μία φορά
- ως **βαλσάμου ἔλαιον**. Ο Γαληνός [Kuehn, (1821)] και ο Διοσκουρίδης [Kuehn, (1829)] το αναφέρουν σαν διουρητικό, επουλωτικό, εμμηναγωγό, αιμοστατικό [Γερούλανος, (20-9-2004)], ενώ χρησιμοποιούνταν και ως σπασμολυτικό, αντιβηχικό, αντιεπιληπτικό, εκτροωτικό.

Εργαστηριακά έχει εξακριβωθεί η συμβολή του φυτού στην αντιμετώπιση προβλημάτων καρδιακή υπέρτασης [Abdul-Ghani, AS, et al., (1997)], ηπατικής βλάβης [Al-Howiriny, TA, et al., (2004)], γαστρικού έλκους [Al-Howiriny, T, et al., (2005)] και κάποιων μορφών καρκίνου [Shen, T., et al., (2007)], [Amiel, E., et al., (2012)].

Να σημειώσουμε ακόμη ότι δε θα πρέπει να συγχέεται με το *Υπερικόν το διάτρητον*, κοινώς βάλσαμο, βαλσαμόχορτο ή σπαθίδα, που ανήκει σ' άλλο είδος και ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει ως *ύπερικόν* (βλ.λ.).

BAMBAKI

Το **βαμβάκι** είναι αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό. Ανήκει στην τάξη των Μαλαχοδών και στην οικογένεια Malvaceae (Μαλαχοειδή). Η επιστημονική του ονομασία είναι **Γοσόπιο, *Gossypium*** [Langkavel, (1866), 18]. Είναι γνωστό απο τα πανάρχαια χρόνια και καλλιεργείται για τις ίνες του [Γεννάδιος, (1914), 170-9]. Από το σπόρο του βαμβακιού παράγεται λάδι, που χρησιμοποιείται ως επιτραπέζιο [Tzen, J., et al., (1993)]. Επίσης από τα υπολείμματα του βαμβακιού παρασκευάζεται η βαμβακόπιτα που χρησιμοποιείται ως ζωοτροφή. Στο «**Περί τών αντιδότων**», αναφέρεται στη συνταγή **υCθ'** που συμβάλλει ώστε να “καθαίρει” το σώμα.

ΒΑΡΔΑΝΗ

βαρδάνη ή **είλαφισ**: Ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)], στα σχόλιά του, σημειώνει ότι πρόκειται για τη μεγάλη Λάππα, που σήμερα φέρει το επιστημονικό όνομα ***Arctium***

Iappa L. [Γεννάδιος, (1914), 142], [Langkavel, (1866), 76-7], της οικογένειας Asteraceae. Επίσης αναφέρει ότι στο κείμενο που έχει στη διάθεσή του και πιο συγκεκριμένα στη συνταγή **υστ'**, ακολουθεί η λέξη **βαρδάνη**, η οποία σε κανέναν κώδικα που διασώζει σήμερα το έργο του Νικολάου Μυρεψού δεν καταγράφεται, ενώ αντίθετα αναφέρεται στη συνταγή **λθ'** η λέξη **μπαρδάνε**. Όπως μπορεί να αντιληφθεί κανείς πρόκειται για τη βαρδάνη. Η **βαρδάνη** πράγματι είναι γένος φυτών της οικογένειας των συανθήρων, οι κοινώς γνωστές κολλητσιίδες [Δημητράκου, (1966), 1337]. Η κολλητσιίδα έχει χρησιμοποιηθεί για την αντιμετώπιση διαφόρων ασθενειών εδώ και αιώνες. Παραδοσιακά, έχει χρησιμοποιηθεί ως “καθαριστής αίματος”, καθαρίζοντας τις τοξίνες από το αίμα, ως διουρητικό μια και βοηθά στην αποβολή υγρών αυξάνοντας την ούρηση, και ως τοπική θεραπεία για δερματικά προβλήματα όπως το έκζεμα, την ακμή και την ψωρίαση. Έχει αντιμικροβιακή δράση έναντι παθογόνων βακτηρίων και μυκήτων. Ο καρπός της κολλητσιίδας μειώνει το σάκχαρο του αίματος. Είναι ισχυρό αντιοξειδωτικό, ικανό να εξολοθρεύσει ρίζες υπεροξειδίου. Η κολλητσιίδα και η βιταμίνη E εξολοθρεύουν περισσότερες ελεύθερες ρίζες όταν χρησιμοποιούνται συνδυαστικά [Chan, YS, (2011)]. Σύγχρονες μελέτες δείχνουν ότι το λάδι της ρίζας της κολλητσιίδας είναι πλούσιο σε φυτοστερόλες και λιπαρά οξέα, συστατικά που είναι απαραίτητα για την διατήρηση του τριχωτού της κεφαλής, ενώ προάγει την φυσική ανάπτυξη της τρίχας [holism.gr], [wikipedia.gr].

ΒΕΡΒΕΡΙΣ

Η **βερβερίς** [iama.gr] (επιστ. *Βερβερίς η κοινή* [Γεννάδιος, (1914), 189-90], *Berberis vulgaris* [Langkavel, (1866), 34], ή *Crataegus oxyacantha L.* [Langkavel, (1866), 8]), της οικογένειας Berberidaceae, είναι φυλλοβόλος θάμνος. Ο φλοιός της βερβερίδας χρησιμοποιείται ως τονωτικό, υπακτικό, αντισηπτικό- ανθελμινθικό. Το αιθανολικό εκχύλισμα της ρίζας της βερβερίδας διαθέτει αντιφλεγμονώδη και ανοσοκατασταλτική δράση

[Imanshahidi M., et al., (2008)]. Στο «Περί τών αντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές **κα'**, **κστ'**, **λα'**, **λζ'**, **πστ'**, **ζβ'**, **ζδ'**, **ρνγ'**, **σ'**, **σδ'**, **σκ'**, **σκα'**, **τια'**, **τιδ'**, **τκδ'**, **υιστ'**, **υιθ'**, **υμε'**, **υμθ'**, **υνα'**, **υνθ'**, **υξη'**, **υξε'**, **υογ'**, **υοζ'** και **υπγ'**. Επιπρόσθετα στη συνταγή **κστ'**, αναφέρεται το **μπαρτζε ουρσίμα**. Σύμφωνα με τον [Langkavel, (1866), 8]), πρόκειται για το λατινικό όνομα της βερβερίδας. Όμως σε μεταγενέστερα του «Δυναμεροῦ» κείμενα, το *brancam ursinam* ερμηνεύεται ως **ακακία** (*Acanthus mollis L.*) ή ως **σπόδιον** (*Spodium vulgare L.*) [Geoffroy,E-F, (1756), 12].

ΒΕΡΕΝΙΚΗ

Σύμφωνα με τον Fuchs η γραφή **βερονικάριο** παραπέμπει στη βερενίκη [Nicolai Myrsepsi, (1549), 63], [Foerster, W.,], [wikipedia.org], ένα μονοτυπικό γένος φυτών που ανήκει στην οικογένεια των Campanulaceae (Καμπανουλακιδών), που περιέχει ένα μόνο είδος τη *Berenice arguta* (L.) Tul. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές ρπγ', ρπδ'. Στη μεν πρώτη έμμεσα με την αναφορά: «...πηγάνου φύλλα, ξηραθέντα ἐν σκιᾷ βερνικαρίου...» ενώ στη δεύτερη άμεσα, με τη χρήση του φυτού ως συστατικό της συνταγής.

ΒΑΤΟΣ

Ο **βάτος** ανήκει στην οικογένεια των Ροδανθών (Rosaceae) και είναι αγκαθωτός θάμνος. Το γένος *Rubus* περιλαμβάνει μόνο στην Ευρώπη πάνω από 2000 είδη, εκ των οποίων τα πιο διαδεδομένα είναι το βατόμουρο και το σμέουρο. Το βατόμουρο, με την επιστημονική ονομασία *Βάτος η θαμνώδης, Rubus fruticosus* L. [Berendes, (1902), 384], [Γεννάδιος, (1914), 185-6], περιέχει πολλές βιταμίνες και κυρίως Α, Β, C, ένα πτητικό αιθέριο έλαιο και μία ουσία που περιέχεται σε πολλά σιρόπια για το βήχα και τον πονόλαιμο. Σχετικά με τις ιδιότητές του, οφείλουμε να τονίσουμε ότι είναι στυπτικό, αιμοστατικό, αντισκορβουτικό, ορεκτικό, τονωτικό, ευεργετικό για την καρδιά και αποτρεπτικό για τους πόνους της γέννας, διαιτητικό, ενώ καταπολεμά την αναιμία, τη διάρροια, τη στηθάγχη, τον πονόλαιμο, τη δυσεντερία, τη δυσκοιλιότητα, το διαβήτη, τη δυσπεψία και τις ασθένειες του στόματος [Alonso R., et al., (1980)]. Τα σμέουρα, γνωστά επιστημονικά ως *Βάτος η Ιδαία* [Γεννάδιος, (1914), 186], *Rubus idaeus* [Berendes, (1902), 385], μοιάζουν με τα βατόμουρα και πολύς κόσμος νομίζει πώς είναι ίδια. Η κύρια διαφορά τους είναι ότι τα σμέουρα είναι κούφια από μέσα όταν συλλέγονται [Zheng, D., et al., (2008)]. Στο «Περὶ τῶν ἀντιδότων» αναφέρεται ο βάτος, στις συνταγές ρε', ρνδ', σκστ', σκη', τκα', τκδ', τλε', τοθ', υκδ' που καταπολεμούν κυρίως τη δυσεντερία και τους πόνους της κοιλιάς.

ΒΕΤΤΟΝΙΚΗ

Η **βετόνικα**, γνωστή με το επιστημονικό όνομα *Βετονίκη η φαρμακευτική, Betonica officinalis* (L.) Trevis. [Langkavel, (1866), 59], είναι ο κοινώς γνωστός προιονίτης. Το αρωματικό τσάι μπορεί να ριζεί τον πυρετό, ενώ λειτουργεί και ως

δυναμωτικό κατά του βήχα και ως καταπραϊντικό του πονόλαιμου. Θεωρείται ότι έχει αναλγητική δράση στους ρευματικούς πόνους και τονώνει την καρδιά. Ένα κατάπλασμα του φυτού στη μύτη, μπορεί να βοηθήσει στο σταμάτημα της αιμορραγίας. Η βετόνικα περιέχει ταννίνες, αλλά κυρίως σταχυδρίνη (stachydrin) [Matkowski, A., (2006)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός την αναφέρει στις συνταγές **λθ'**, **ρζ'**, **σζη'**, **τοε'**, **υκε'** και **όπε'** που συμβάλλουν στην αποβολή των λίθων από τους νεφρούς και τις κύστες. Επίσης συναντάμε και το **δροσιοβότανο**, το οποίο σύμφωνα με τον Fuchs είναι η κίτρινη βετονίκη [Γεννάδιος, (1914), 195-6], (επιστ.: *Betonica alopecuros* L. [Langkavel, (1866), 59] συνων. *Stachys alopecurus* (L.) Benth., συνων.: κέστρον). Ο Fraas σημειώνει ότι πρόκειται για το τσάι του βουνού (επιστ.: *Sideritis syriaca* L.), ο δε Langkavel αναφέρει και τις δύο εκδοχές. Η κίτρινη βετονίκη ή το κίτρινο στάχυ, ανήκει στην οικογένεια των λαβιατών (Lamiaceae). Το βρίσκουμε σε ηλιόλουστες τοποθεσίες σε νωπά και ως επί το πλείστον ασβεστολιθικά λιβάδια [wikipedia.org]. Τα φύλλα του χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των παθήσεων του ήπατος, αλλά και ως διεγερτικό και τονωτικό της πέψης [Skaltsa, HD, et al., (2003)], [Stamatis, G., (2003)]. Σχετικά με το **κέστρον** οι απόψεις για την ταύτιση του φυτού μ' αυτό το όνομα δίστανται. Μερικοί μελετητές ταυτίζουν το κέστρο με τη **βετονίκη** [Δημητράκου, (1966), 3876], [dioscorides.usal.es] και άλλοι με το τσάι του βουνού, το *Sideritis syriaca* [Langkavel, (1866), 59], [Berendes, 1902: 365]. Ωστόσο οι απόψεις αυτές αναφέρονται περισσότερο στην ταύτιση του φυτού που αναφέρει ο Διοσκουρίδης κι όχι στο γένος των φυτών με το ίδιο όνομα **Κέστρον**, *Cestrum*. Πρόκειται για φυτά θαμνώδη άλλα με κοσμητικές και άλλα με δηλητηριώδεις ιδιότητες [Γεννάδιος, (1914), 503]. Ωστόσο στο **Περί των Αντιότων** αναφέρεται στις συνταγές: **ια'** και **κζ'** ως δροσιοβότανον, ενώ στις συνταγές **υξδ'** και **υζβ'** αναφέρεται: δροσιοβότανον, ήτοι κάκαμπρι τρισάνταλον και στη συνταγή **κστ'** ως λαουριόλε, ενώ δεν γίνεται καθόλου μνεία της λέξης κέστρον.

ΒΙΟΛΑ

βιόλα, βιόλας άνθος. Πρόκειται για τη βιολέτα ή αλλιώς το μενεξέ. Είναι κοινή ονομασία πολλών ειδών του γένους βιόλα, της οικογένειας Violaceae (Βιολίδες). Με την ονομασία βιολέτα έχουν περιγραφεί και ταξινομηθεί 500 είδη. Η ετυμολογία της λέξης προέρχεται από το υποκοριστικό του ιταλικού Viola που σημαίνει μενεξές. Έτσι άλλωστε το αναφέρει και ο Νικόλαος Μυρεψός στη συνταγή **υμη'** που καταπολεμά το βήχα και την αρτηριακή πίεση. Ωστόσο για το ίδιο φυτό χρησιμοποιεί και την ελληνική λέξη **ϊον**. Πρόκειται για το είδος *Viola odorata* L. [Berendes, (1902), 432-3], [Langkavel, (1866), 24]), Με το συγκεκριμένο όρο αναφέρεται στις συνταγές: **κγ'**, **κη'**, **ογ'**, **πστ'**, **ρμζ'**, **ρνε'**, **ρζθ'**, **σβ'**, **σδ'**, **σστ'**, **σί'**, **σκα'**, **τπε'**, **υιθ'**, **υιε'**, **υμα'**, **υμδ'**, **υμε'**, **υνη'**, **υζστ'**, **υζζ'**, **υζθ'** και **φδ'**. Από τα άνθη και τα φύλλα τους παραλαμβάνεται το αιθέριο έλαιο που περιέχει λιπαρά οξέα με χαλαρωτικές, αντιφλεγμονώδεις και καταπραϊντικές ιδιότητες [Gerlach SL., et al., (2010)], [Ebrahimzadeh MA, et al., (2010)]. Οι βιολέτες χρησιμοποιούνται στην αρωματοποιία λόγω του ιδιαίτερα έντονου αρώματός τους. Επίσης χρησιμοποιούνται

για στολισμό σε διάφορες τελετές κοινωνικού χαρακτήρα. Από το χρώμα συγκεκριμένων ποικιλιών ετυμολογείται και η λέξη βιολετί που σημαίνει το μωβ χρώμα.

BINTΣΙΤΟΖΙΤΣΙ

βιτζιτόσιτζι [Nicolai Myrepsi, (1549), 37-8]: Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στη συνταγή **πζ'**. Μολονότι ο ίδιος ο L. Fuchs σημειώνει ότι δεν είναι σε θέση να προσδιορίσει για ποιο φυτό πρόκειται, εντούτοις ο Langkavel [(1866), 46] το ταυτίζει με το *Vincetoxicum hirundinaria* Medik., συνών.: *Cynanchum vincetoxicum* (L.) Pers. Πρόκειται για ένα γένος φυτών που ανήκει στην οικογένεια των Asclepiadaceae (=Ασκληπιαδοειδή). Το όνομα *Vincetoxicum* είναι λατινικό και σημαίνει τη νίκη (=vinci) επί του δηλητηρίου (=toxicum) των φιδιών. Απ' το συγκεκριμένο φυτό προκύπτει και το φυτικό **μετάξι**, από την άχρωμη γαλακτώδη ουσία του. Απ' αυτά, το πλέον διαδεδομένο είναι το είδος *Vincetoxicum hirundinaria*, που παλαιότερα χρησιμοποιούνταν στη θεραπευτική, με ιδιότητες όμοιες της σαπονίνης (=saponin) και της τυλοφορίνης (=tylophorin) [Stoeckel, K., et al., (1969)]. Με το συγκεκριμένο όρο αναφέρεται στη συνταγή **πζ'**.

ΒΛΗΧΩΝ

βλήχων [Liddell, HG, Scott, R., (1940)], [Διοσκουρίδης, (Kuehn, 1829), III:3], [Δημητράκου, (1966), 1433]. Πρόκειται για την αρωματική «άγρια μέντα», που στη χώρα μας είναι γνωστή ως φλησκούνι [dimokratism.gr]. Ανήκει στο γένος της μέντας, το δε είδος της είναι η πουλέγιος (επιστ.: *Ηδύοσμος ο Γλήχων* [Γεννάδιος, (1914), 199], *Mentha pulegium* L. [Langkavel, (1866), 54]). Είναι πολυετές ποώδες αρωματικό φυτό με ευχάριστο έντονο άρωμα. Ήταν πασίγνωστο στην αρχαιότητα και θεωρούνταν διεγερτικό της σεξουαλικής ικανότητας. Με το αιθέριο λάδι της αρωματίζονται ακόμα και σήμερα τα μωσχοσάπουννα, ενώ οι αρωματικές παστίλιες και το λικέρ της μέντας, τονώνουν το νευρικό σύστημα [Alpsoy L., et al., (2011)]. Δραστικές ουσίες της φλησκούνης είναι το Μινθέλαιο (αιθέριο έλαιο της φλησκούνης) που περιέχει: μεντόλη, μενθόνη, ταννίνη, αλκοόλες και άλλα ιχνοστοιχεία [Mahboubi, M., et al., (2008)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **τθ'** και **υξβ'**.

ΒΟΤΡΥΣ

Ο **βότρυς**, μολονότι σχεδόν πάντα παραπέμπει στο σταφύλι ή στο τσαμπί, εντούτοις εδώ, στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» και πιο συγκεκριμένα στις συνταγές **σξη'** και **τοστ'** πρόκειται για το *Χηνοπόδιον ο Βότρυς* [Δημητράκου, (1966), 1458], *Chenopodium botrys*, συνών.: *Dysphania botrys*, σύμφωνα με τους μελετητές [Berendes, (1902), 341], [Γεννάδιος, (1914), 204]. Ανήκει στην οικογένεια Chenopodiaceae. Το φυτό έχει μια έντονη μυρωδιά και χρησιμοποιείται ως άρτυμα στη μαγειρική [de-Pascual, T], et al., (1981)], ενώ εργαστηριακά έχει αποδειχθεί η αντιμικροβιακή του δράση [Maksimovic, ZA, et al., (2005)].

ΒΟΥΓΛΩΣΣΟΝ

Το **βούγλωσσον** [Γεννάδιος, (1914), 205], φέρει την επιστημονική ονομασία *Άγχουσα η ιταλική, Anchusa italica* Retz. [Berendes, (1902), 345], [Langkavel, (1866), 48] και παλαιότερα γνωστή ως *Anchusa Azurea* Mill. και ανήκει στην οικογένεια Boraginacea. Περιλαμβάνει περίπου 40 είδη. Οι ρίζες του, όταν καταποθούν, απελευθερώνουν οξυγόνο, ενώ έχουν την ιδιότητα να διακρατούν το σίδηρο [El, SN, et al., (2004)]. Στο «*Περί των αντιδότηων*» αναφέρεται στη συνταγή **σκα'** που καταπολεμά τον οξύ πυρετό.

ΒΟΥΝΙΑΔΑ

βουνιάδα: Δεν είμαστε σε θέση να πούμε με βεβαιότητα αν ο Νικόλαος Μυρεψός στη συνταγή υλγ' αναφέρεται στο είδος *Brassica cretica* Lam., *Brassica napus* L., *Brassica nigra* L., *Brassica campestris* L. [Langkavel, (1866), 27] ή *Brassica rapa* L. γνωστή και ως γογγύλη [Γεννάδιος, (1914), 227], ή αν αναφέρεται στο είδος *Βουνιάς ή εύζωμοειδής, Bunias Erucago* L. [Γεννάδιος, (1914), 205]. Πιθανότερο κρίνεται να παραπέμπει στη *σίναπις*, τη γνωστή μας μουστάρδα, με το επιστημονικό όνομα: *Sinapis alba* L. [Langkavel, (1866), 27], συνών.: *Brassica nigra* L., της οικογένειας Brassicaceae. Είναι ποώδες ετήσιο ή διετές φυτό, αλλιώς γνωστό ως βρούβα, λαψάνα, αγριοσινάπι ή νάπυ [Δημητράκου, (1966), 1471], [Γαληνός, (1821), 432]. Είναι είδος λαχανικού με μεγάλη θρεπτική αξία [wikipedia.gr]. Οι καρποί του όταν ξεραθούν, κονιοποιηθούν και ανακατευτούν με νερό, τότε γίνεται μια χημική αντίδραση, η οποία δίνει το έλαιο αλλυλοσιναπέλαιο, που δεν προϋπήρχε στο φυτό [Wanasundara, JP, (2011)], [Sakho, LA, (2010)]. Η οσμή του είναι ερεθιστική και η γεύση του καυτερή και στυφή. Είναι ετήσιο φυτό που καλλιεργείται για τους σπόρους του, που συνήθως χρησιμοποιούνται ως καρύκευμα. Το φυτό είναι εγγενές στη νότια μεσογειακή περιοχή της Ευρώπης, και καλλιεργείται εδώ και χιλιάδες χρόνια. Οι σπόροι του περιέχουν έλαιο. Αυτό το έλαιο χρησιμοποιείται συχνά ως λάδι μαγειρέματος. Οι σπόροι του φυτού όταν αναμιγνύονται με το μέλι αντιμετωπίζουν το βήχα και συμβάλλουν στη θεραπεία των αναπνευστικών λοιμώξεων [Yuan, H., (2011)]. Άλλες γραφές είναι: *σίνηπι κηπαϊόν, σίνιπι, νάπαιος και νάπην*.

ΒΟΥΦΘΑΛΜΟΝ

Οι απόψεις των μελετητών για το είδος του φυτού **βούφθαλμον** [Γεννάδιος, (1914), 207], που αναφέρεται και από τον Νικόλαο Μυρεψό στη συνταγή υια' δίστανται. Σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη [dioscorides.usal.es] το βούφθαλμον ταυτίζεται με το ποώδες φαρμακευτικό φυτό *Ανάκυκλον τὸ ἀκτινωτόν* (επιστ. *Anacyclus radiatus*) της οικογένειας Matricariinae. Ωστόσο μέχρι πριν λίγο καιρό πιστευόταν ότι επρόκειτο για το ετήσιο κοσμητικό φυτό *Χρυσάνθεμον το στεφανωματικόν*, επιστ. *Glebionis coronaria* L., συνών.: *Chrysanthemum coronarium* L. [Langkavel, (1866), 74], [Berendes,

(1902):353-4], με το οποίο ταυτίζονταν. Επίσης μερικά λεξικά [Liddell, HG, Scott, R, (1940)], [Δημητράκου, (1966)] το ταυτίζουν με το φυτό **ἀείζων**.

ΒΡΑΘΥΣ

βράθυς, πρόκειται για το φυτό *Άρκευθος ή φοινικική* [Γεννάδιος, (1914), 207] ή για τη Σαβίνη [Δημητράκου, (1966), 1489] (επιστ. ονομασία *Juniperus sabina* L. [Langkavel, (1866), 98]. Είναι είδος θάμνου με κυπαρισσοειδή φύλλα. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **σοθ'**, **σζβ'**, **σζγ'**, **τοε'** και **τζζ'**, ενώ σημειώνει και το λατινικό όνομα του φυτού **σαβίνα**, στη συνταγή **κστ'**. Απ' το θάμνο άρκευθος παράγεται η ουσία *sabina*. Χρησιμοποιείται σε προβλήματα του γυναικείου αναπαραγωγικού συστήματος, σε έντονες μητροραγγίες με μεγάλα μαύρα πήγματα και έντονα κόκκινο αίμα, σε έντονους πόνους οσφυαλγίας, όπου ο πόνος εκτείνεται προς την ηβική σύμφυση και τους μηρούς [Emami, SA, et al., (2007)], [San Feliciano, A., et al., (1993)].

ΒΡΥΩΝΙΑ

Η **βρυωνία** ανήκει στην οικογένεια Cucurbitaceae. Μερικά είδη έχουν πολύτιμες φαρμακευτικές ιδιότητες ή είναι δραστικά δηλητήρια, όπως η *Βρυωνία η Κρητική*, *Bryonia cretica* L. [Γεννάδιος, (1914), 215], [Langkavel, (1866), 25]. Κατά την αρχαιότητα εθεωρείτο ότι οι ρίζες, τα φύλλα και οι καρποί του φυτού αυτού κατέχουν μεγάλες φαρμακευτικές και θεραπευτικές ιδιότητες. Γι' αυτό και ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στη συνταγή **τνθ'** που καταπολεμούν την ορθοπνοΐα και την πλευρητική. Η λαϊκή ιατρική έχοντας επίγνωση των φαρμακευτικών ιδιοτήτων του φυτού το χρησιμοποιούσε σε παθήσεις του δέρματος. Σήμερα χρησιμοποιείται για φαρμακευτικούς σκοπούς η σαρκώδης και γαλακτώδης ρίζα της *Βρυωνίας της διοίκου*, *Bryonia dioica* L. [Matsuda, H., et al., (2010)], [Wachinger, M., (1993)].

ΓΑΛΑΓΓΑ

γαλαγγά: Πρόκειται για το φυτό *Άλπινια ή φαρμακευτική* [Δημητράκου, (1966), 1538], *Alpinia galangal* (L.) Willd. [Langkavel, (1866), 101]. Είναι φυτό της οικογένειας Zingiberaceae (Ζιγγιβεροειδή) και χρησιμοποιείται στη

μαγειρική. Είναι ένα από τα τέσσερα φυτά γνωστά ως galangal και διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα με την κοινή ονομασία «η μεγάλη γαλαγγά». Γαλαγγά ονομάζεται επίσης το μπλε τζίντζερ ή η πιπερόριζα της Ταϊλάνδης. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται για να διαλύει τα αέρια που προκαλούν τη φυματίωση λειτουργώντας ως διεγερτικό. Το ρίζωμα του χρησιμοποιείται για τη θεραπεία των λοιμώξεων του δέρματος όπως το έκζεμα, κλπ. [Kaushik, D., et al., (1993)], [Qureshi, S., et al., (1992)]. Στο «*περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται αρκετά συχνά, που ουσιαστικά αποτελεί συστατικό κάθε δέκατης συνταγής²⁰⁴.

ΓΑΡΙΦΑΛΟ

γαρίφαλο και **καρεόφυλλο, καρούφυλλο**: (**Καρούφυλλο το αρωματικό** [Γεννάδιος, (1914), 220, 475] *Caryophyllus aromaticus* [Langkavel, (1866), 19], Nicolai Myrepsi, (1549), 14]) της οικογένειας Myrtaceae. Πρόκειται για το γαριφαλόδενδρο. Το **γαριφαλόδεντρο** ανήκει στην τάξη μυρτώδη και στην οικογένεια των Μυρτοειδών. Η καταγωγή του είναι από τις νήσους Μολούκες και καλλιεργείται στις τροπικές περιοχές για τους ξηρούς οφθαλμούς του από τους οποίους βγαίνει το μπαχαρικό γαρίφαλο. Είναι γνωστό και με την ονομασία *Syzygium aromaticum*, ενώ υπήρχε σαν αρωματικό και καλλωπιστικό φυτό και στην αρχαιότητα. Το γαρίφαλο είναι ένα από τα πιο παλιά και σημαντικά μπαχαρικά με όμορφο καυτερό άρωμα και καυτερή δυνατή, αρωματική γεύση. Μόλις πρόσφατα αποδείχθηκε εργαστηριακά η θετική του συμβολή στην αντιμετώπιση του διαβήτη [Ngubane PS, et al., (2011)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται ως **αντόφαλιν** στις συνταγές **κα', λη', τιδ', υξά', υξβ', υξδ', υογ', υζα', φδ'**.

ΓΕΝΤΙΑΝΗ

γεντιανή: (επιστ. *Gentiana Lutea L.* [Langkavel, (1866), 57]). Η κοινή ονομασία του φυτού, είναι αγριοπιπεριά. Ανήκει στην οικογένεια Gentianaceae. Η ρίζα της γεντιανής έχει άκρως θεραπευτικές ιδιότητες. Στη λαϊκή ιατρική, βρίσκει εφαρμογή κατά του πυρετού υποχονορία, ελονοσία, αλκοολισμό και εντεροπαράσιτα. Ως φάρμακο χρησιμοποιούνται τα αποξηραμένα και ψιλοκομμένα ριζώματα με αντιοξειδωτικές και αντιμικροβιακές ιδιότητες [Nastasijevic, B., et al., (2012)], [Savikin, K., et al., (2009)]. Ως ορεκτικό, αλλά και ως τονωτικό που αντιμετωπίζει την υπνηλία, την έλλειψη βάρους. Ακόμη βοηθά στην πέψη, τονώνει, αυξάνει την όρεξη ενώ ταυτόχρονα είναι και καθαριστικό [Γεννάδιος, (1914), 221]. Και στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» ο Νικόλαος Μυρεψός το χρησιμοποιεί

²⁰⁴ Οι συνταγές είναι: α', κ', κα', κβ', κη', κθ', λδ', λστ', λζ', λη', λθ', ξβ', ξγ', ογ', πζ', ζη', ζθ', ρι', ρια', ριε', ρκε', ρλδ', ρλε', ρμζ', ρμη', ρνγ', ρπδ', σα', σε', σζ', ση', σθ', τιδ', υκβ', υλ', υλβ', υμα', υμε', υμη', υξ', υξά', υξβ', υξγ', υξδ', υοα', υογ', υπ', υπβ', υζα', υζδ', υζε', υφγ', φδ', φε'.

σε πάρα πολλές συνταγές, τις οδ', ρκδ', ρκε', ρκστ', ρκζ', ρκθ', τξγ', ρλ', ρλα', σκζ', σκστ', σκε', σλε', σκη', ρλστ', τοα', σCζ', τξζ', σνν', τιβ', σνδ', σνθ', τκη', υλγ', υλζ', υλθ', τκη', τιδ', σοθ', υέ', σξα', σξγ', σμα', υνζ', υέ' που αντιμετωπίζουν στη συντηρηπτική τους πλειοψηφία την πάθηση ποδαλγική και την ηπατική. Στο «Περί τῶν Αντιδότων» αναφέρεται και η έννοια ζεντζιάνε και ζιντζιάννα. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι πρόκειται για τη γεντιανή.

ΓΛΥΚΥΡΡΙΖΑ

γλυκύροριζα: Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει ως **γλυκόριζα**, σε τουλάχιστον 50 συνταγές. Είναι η ρίζα του φυτού με το επιστημονικό όνομα *Glycyrrhiza glabra* L. [Langkavel, (1866), 3], [Berendes, (1902), 168], [dioscorides.usal.es], [Γεννάδιος, (1914), 225-6], της οικογένειας Fabaceae, απ' την οποία μπορεί να εξαχθεί μια κάπως γλυκιά, στη γεύση, ουσία. Η γλυκιά γεύση της γλυκόριζας προέρχονται από μια ένωση που ονομάζεται ανηθόλη, που προέρχεται από τη γλυκυροριζίνη. Στην Απω

Ανατολή χρησιμοποιείται για τη θεραπεία και τον έλεγχο της χρόνιας ιογενούς ηπατίτιδας. Μελέτες επιβεβαιώνουν τη μείωση των επιπέδων των τρανσαμινασών της, όπως και των ηπατοπροστατευτικών μηχανισμών [Rasheed, A., et al., (2012)], [Fiore, C., et al., (2008)], [Shin, YW., et al., (2007)]. Επίσης η κατανάλωση της γλυκόριζας μπορεί να εμποδίσει την ανάπτυξη υπερκαλαιμίας σε άτομα που υποβάλλονται σε αιμοκάθαρση. Η γλυκόριζα έχει μαλακτικές, διουρητικές και αντιρρευματικές ιδιότητες και χρησιμοποιείται για το βήχα, τη βρογχίτιδα, το κρουλόγημα, την πλευρίτιδα και την πνευμονία. Ουσίες από τη ρίζα της χρησιμοποιούνται σήμερα στην ποτοποιία. Στο «Περί τῶν Αντιδότων» αναφέρεται σε πάρα πολλές συνταγές: κέ', κστ', λβ', λδ', λστ', λζ', ξγ', ογ', πζ', πη', Cστ', Cζ', ρα', ρβ', ρδ', ρλγ', ρμζ', ρνε', ρνθ', ρξδ', ροθ', σα', σδ', σί', σκβ', σλβ', τιδ', υιθ', υμ', υμγ', υμδ', υμθ', υνη', υξστ', υξζ', υοα', υπ', υπδ', υπε', υCστ', υCζ', υCθ', φ', φδ'.

ΔΙΑΓΡΥΔΗ

Η **διαγρούδη**, **δαγρούδη** και **δακρούδη**, αναφέρεται με τις παραπάνω γραφές στις συνταγές: κδ', κθ', λα', λβ', λθ', ογ', πβ', πδ', πστ', ρια', ριβ', ρν', ρνβ', ροη', σιβ', σκ', σπθ', τκ', τκβ', τλδ', τπζ', υξθ', υοε', υCγ', υCστ', υCθ', στο "περί τῶν Αντιδότων". Στη λατινική μετάφραση του κειμένου ο L. Fuchs μεταφράζει το συγκεκριμένο φυτό ως dacyrdium, το

οποίο παραπέμπει σε ένα φυτό του γένους των κωνοφόρων δέντρων και περιλαμβάνει δεκαέξι είδη αιθιαλών δέντρων και θάμνων. Όμως, λεξικά [Graffiot, F., (1934)], [Τεγόπουλος, (1998)] που ερμηνεύουν τη λέξη *διαγρύδη*, την μεταφέρουν ως *χυμός της σκαμμωναίας*, ενός φυτού που φέρει την επιστημονική ονομασία *Convolvulus scammonia* L. [Berendes, 1902:257], [Langkavel, (1866), 53], και ανήκει στην οικογένεια Convolvulaceae. Τούτο επιβεβαιώνεται και από την αναφορά στο “Λέξικ βοτάνης ερμηνείας” του κώδικα Paris gr.2243, όπου στο φ. 632r, το *δακρύδη* ερμηνεύεται ως *σκαμμωναία*. Η λέξη *σκαμμωναία* καταγράφεται στις συνταγές: **κη΄, λ΄, λγ΄, λε΄, οστ΄, οζ΄, οη΄, οο΄, οθ΄, π΄, ρνα΄, τμα΄, τμβ΄, υπα΄, υπβ΄, υπγ΄, υπε΄, υπη΄**. Το συγκεκριμένο φυτό είναι ευρύτατα διαδεδομένο στο χώρο του Αιγαίου και της ανατολικής Μεσογείου. Αν και παράγει όμορφα λουλούδια, είναι ανεπιθύμητο στους κήπους λόγω της ταχείας ανάπτυξης του και της παρεμπόδισης της καλλιέργειας άλλων φυτών [Coombs, EM, et al., (2004)], [Tutin, TG, et al., (1972)]. Η *σκαμμωναία* είναι δραστικό καθαρτικό [Noda N., et al., (1990)], [Noda, N., et al., (1992)]. Χρησιμοποιούνταν τόσο από τους αρχαίους Έλληνες όσο και από τους Άραβες γιατρούς [Alberto-Puleo, M., (1979)]. Η ρητίνη περιέχει καθαρική ουσία, η οποία πρέπει να διαλύεται σε αναλογία 4 προς 1 με το γάλα, ενώ το απόσταγμα των φύλλων της βοηθά στην αντιμετώπιση της κεφαλαλγίας των ρευματισμών και των ερεθισμών των οφθαλμών [Διοσκουρίδης, (Kuehn 1829), 4:177].

ΔΑΜΑΣΟΝΙΟ

Το **δαμασόνιο** (επιστ.: *Alisma plantago-aquatica* L. [Langkavel, (1866), 121]) ή κοινώς *άλισμα* [Γεννάδιος, (1914), 43], είναι είδος της οικογένειας των Αλισματακών (Alismataceae). Τα φρεσκοκομμένα φύλλα του είναι δηλητηριώδη. Στην Ευρώπη χρησιμοποιούνταν το δαμασόνιο για την αντιμετώπιση της λύσσας, της κεφαλαλγίας, ενώ έχει επιβεβαιωθεί η συμβολή του κατά της υπερλιπιδαιμίας, της αθηροσκλήρωσης και του λιπαρού ήπατος [He, XY, (1981)]. Στην πρακτική φαρμακολογία χρησιμοποιείται και ως καθαρτικό, ενώ ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **ρζ΄** και **υκ΄**.

ΔΑΜΑΣΚΗΝΟ

Το **δαμάσκηνο** (επιστ.: *Prunus domestica* L. [Langkavel, (1866), 5]) είναι ένα φρούτο με πολύ γλυκιά γεύση και ωραίο άρωμα. Είναι ο καρπός της δαμασκηνιας και ανήκει στην οικογένεια Rosaceae. Το δαμάσκηνο είναι πλούσιο σε βιταμίνη C. Περιέχει επίσης βιταμίνη A, ασβέστιο, κυτταρίνη και μαγνήσιο, ενώ η αντιοξειδωτική του δράση έχει επιβεβαιωθεί πολλαπλώς [Kayano, S., et al., (2004)], [Kayano, S., et al., (2002)]. Η δαμασκηνια

αναφέρεται από τον Θεόφραστο σαν προύμνη εξ ου και η επιστημονική του ονομασία προύμνος. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **ποστ', ρκβ', ρζδ'** και **υνη'**, που αντιμετωπίζουν τη θερμότητα στομάχου ή ήπατος, αλλά και ως **ταμαρίντη** στις συνταγές: **υζστ'** και **υζζ'**.

ΔΑΥΚΟΣ

δαύκος: (επιστ.: *Daucus carota* L. var. *silvestris* [Γεννάδιος, (1914), 238-9], [Langkavel, (1866), 41]) Πρόκειται για το κοινώς γνωστό καρότο. Είναι φυτό μονοετές ή διετές και ανήκει στο γένος Δαύκος (*Daucus*) της οικογένειας Αριaceae (Σελινοειδή). Ήταν γνωστό φαρμακευτικό φυτό στην Αρχαία Ελλάδα τόσο με το όνομα δαύκος όσο και ως σταφυλίνος. Είναι πλούσιο σε βιταμίνη Α και έχει αρκετή ποσότητα από βιταμίνες Β1, Β2 και νιασίνη [Shebaby WN, et al., (2012)], [Walter, MH, (2011)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*»

αναφέρεται σε πάνω από το ένα δέκατο των συνταγών²⁰⁵. Άλλη γραφή για το καρότο είναι **μεντράστω**, που τη βρίσκουμε στη συνταγή **υλθ'**, ενώ τέλος οι μελετητές [Berendes, (1902), 298-9], [Γεννάδιος, (1914), 912], [dioscorides.usal.es], συμφωνούν ότι η αναφορά **σταφυλίνος**, **σταφυλίνος ἄγριος**, **σταφυλιναρίων ἄγρίων**, παραπέμπει και αυτή στο καρότο.

ΔΑΦΝΗ

δάφνη: Η **Δάφνη η ευγενής**, *Laurus nobilis* L. [Langkavel, (1866), 88], [Γεννάδιος, (1914), 239-41], είναι ένα αρωματικό φυτό της οικογένειας Lauraceae (Δαφνοειδή). Ανήκει στο γένος Δάφνη. Από τους καρπούς παράγεται το **δαφνέλαιο**, που έχει μορφή αλοιφής. Το αιθέριο έλαιο που έχουν τα φύλλα και οι καρποί, το δαφνέλαιο, χρησιμοποιείται για την παρασκευή εντομοκτόνων και παρασιτοκτόνων, ενώ έχει διαπιστωθεί η αντιδιαρροική [Qnais, EY, et al., (2012)] αντιοξειδωτική και αντιμικροβιακή δράση του [Saab, AM, et al., (2012)], [Ramos, C., et al., (2012)]. Στην Ελλάδα η δάφνη

²⁰⁵ Οι συνταγές είναι γ', ε', ι', ιγ', ιε', ιθ', κε', μα', ξα', ξδ', ξζ', πζ', ρε', ρια', ριστ', ριζ', ρκ', ρλοτ', ρλζ', ρλη', ρπη', ρζ', ρζα', ρζδ', ρζε', σθ', σιζ', σκ', σκθ', σμ', σμα', σοστ', τ', τδ', τί', τιγ', τιζ', τκδ', τλθ', τμθ', τν', τέε', τοδ', τοε', ποστ', τσ', τζη', υε', υστ', υζ', υκστ', υλ', υλα', υλβ', υλθ', υνστ', υεδ'.

ήταν γνωστή από τα μυκηναϊκά χρόνια και γίνεται μνεία γι' αυτήν στον Όμηρο. Πρώτοι οι Έλληνες συνήθιζαν να στεφανώνουν με κλαδιά δάφνης τους νικητές των αγώνων. Έτσι, ακόμα και σήμερα η δάφνη ταυτίζεται με τη δόξα, τη νίκη και την υπεροχή. Στην αρχαιότητα ήταν επίσης γνωστές οι θεραπευτικές της ιδιότητες [ΕΕΕ, (1983), 10:95-6]. Στο «*Περί τῶν Ἄντιδότων*» αναφέρεται:

- ⊗ ως δάφνη στις συνταγές: ι', ιβ', κε', ροε', ρπστ', σο', τκη' και υστ' και
- ⊗ ως κοκκοδάφνη στη συνταγή σλε'

ΔΑΦΝΙΣ

δάφνις: Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται και η λέξη δάφνις [Berendes, (1902), 443], που πρόκειται για τον *Ρούσκο τον υπόφυλλο*, *Ruscus hygorhyllum* L. [Γεννάδιος, (1914), 241] [Langkavel, (1866), 109], και εντάσσεται στην οικογένεια Asparagaceae. Είναι ένας μικρός αειθαλής θάμνος. Οι ώριμοι καρποί του είναι κόκκινοι.

ΔΑΦΝΟΚΟΚΚΑ - ΧΑΜΑΙΔΑΦΝΗ

δαφνόκοκκα: [Δημητράκου, (1966), 1768] Ο Lankavel ταύτισε τα δαφνόκοκκα με το ρούσκο (επιστ.: *Ruscus racemosus* L. [Langkavel, (1866), 109]), γεγονός που φαίνεται να ισχύει, ενώ ο L. Fuchs το μεταφράζει ως *Baccarum Lauri* L. ουσιαστικά ως **δάφνη** (βλ. λ.). Σήμερα οι επιστήμονες έχουν μετονομάσει το ρούσκο από *Ruscus racemosus* L. σε *Danae racemosa* L., που αποτελεί ένα μονοτυπικό γένος των ανθοφόρων φυτών με ένα μόνο είδος, τη γνωστή ως Αλεξανδρινή δάφνη και ανήκει στην οικογένεια Asparagaceae. Έχει διουρητικές ιδιότητες και οι βλαστοί του, όταν είναι τρυφεροί, τρώγονται ως λαχανικό, ενώ εργαστηριακά έχουν διαπιστωθεί και ιδιότητες που συμβάλλουν στην αντίληψη του ερεθίσματος του πόνου [Maleki-Dizaji, N., et al., (2007)]. Κυριότερα είδη ρούσκου είναι ο ακιδωτός, που περιγράψαμε πιο πάνω και που ονομάζεται έτσι γιατί τα φυλλοκλάδια του στην κατάληξή τους γίνονται ακανθώδη, και ο υπόφυλλος, με μεγαλύτερα φυλλοκλάδια [liverpedia.gr]. Στο «περι τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται ως:

⊗ δαφνόκοκκα στις συνταγές: α', λθ', οδ', ρπε', ρζ', ρζα', σξδ', σξθ', την', υστ', υλθ', υμζ', υπα'.

⊗ χαμαιδάφνη [Berendes, (1902), 444] στις συνταγές σκστ', σικη'

ΔΕΝΔΡΟΛΙΒΑΝΟ

Το δενδρολίβανον είναι αρωματικός αειθαλής θάμνος και ανήκει στο γένος *Rosmarinus*

(Ροσμαρίνος) και στην οικογένεια Lamiaceae (Χειλανθή) (επιστ.: *Rosmarinus officinalis* L. [Langkavel, (1866), 55]). Κατά την αρχαιότητα οι Αρχαίοι Έλληνες το χρησιμοποιούσαν σε διάφορες θρησκευτικές τελετές και γιορτές, σε στολισμούς κτηρίων, ναών και το έκαιγαν και ως θυμίαμα. Περιέχει τανίνη και αιθέριο έλαιο, το οποίο εξάγεται με απόσταξη κυρίως από τις κορυφές των ανθοφόρων βλαστών. Οι τρυφεροί βλαστοί και τα φύλλα του δενδρολίβανου

χρησιμοποιούνται ως αρωματικό σε πολλά φαγητά. Από τα φύλλα του δενδρολίβανου εξάγεται ένα υγρό που χρησιμοποιείται στην παρασκευή φάρμακου για τους ρευματισμούς, για τους ερεθισμούς του στόματος και για το βήχα [Γεννάδιος, (1914), 243], ενώ είναι αντιφλεγμοδώδες, αντι-πολλαπλασιαστικό [Takaki, I., et al., 2008] και διεγείρει την αντίληψη-αίσθηση του πόνου [Cheung, S., et al., (2007)]. Τα άνθη του προτιμώνται από τις μέλισσες και γίνονται πηγή για τη παραγωγή μελιού. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: ξγ', ρί', ρνγ', ρπε', ρρη', τπζ', υστ', υια', υιθ', υμε', υμη' και υξδ'.

χρησιμοποιούνται ως αρωματικό σε πολλά φαγητά. Από τα φύλλα του δενδρολίβανου εξάγεται ένα υγρό που χρησιμοποιείται στην παρασκευή φάρμακου για τους ρευματισμούς, για τους ερεθισμούς του στόματος και για το βήχα [Γεννάδιος, (1914), 243], ενώ είναι αντιφλεγμοδώδες, αντι-πολλαπλασιαστικό [Takaki, I., et al., 2008] και διεγείρει την αντίληψη-αίσθηση του πόνου [Cheung, S., et al., (2007)]. Τα άνθη του προτιμώνται από τις μέλισσες και γίνονται πηγή για τη παραγωγή μελιού. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: ξγ', ρί', ρνγ', ρπε', ρρη', τπζ', υστ', υια', υιθ', υμε', υμη' και υξδ'.

ΔΡΑΚΟΝΤΙΑ

δρακόντια ρίζα. Η δρακοντιά ή το φιδόχορτο [Γεννάδιος, (1914), 252-3] (*Dracunculus vulgaris* Schott, συνών.: *Arum dranunculus* L. [Langkavel, (1866), 119-20], της οικογένειας Araceae, μυρίζει άσχημα και με τα παράξενα λουλούδια και φύλλα του ήταν για τους αρχαίους συνδεδεμένα με τα φίδια που αντιπροσώπευαν τη μυστικότητα του κάτω κόσμου. Θεωρείται φαρμακευτικό, αλλά και δηλητηριώδες φυτό και η ρίζα του συλλέγεται την άνοιξη ή το φθινόπωρο. Ωμή ή βρασμένη η ρίζα χρησιμοποιούνταν για την αντιμετώπιση του άσθματος, του βήχα, σε λοιμώξεις του αναπνευστικού, σε κατάγματα, αλλά και σαν διουρητικό [Saglik, S., et al., (2002)]. Ο Διοσκουρίδης έλεγε ότι θεραπεύει το έλκος, ενώ αν καταποθεί με κρασί γίνεται αφροδισιακό. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: κδ', σο', υε' που καταπολεμούν κυρίως πόνους στομάχου και κοιλιάς.

δρακόντια ρίζα. Η δρακοντιά ή το φιδόχορτο [Γεννάδιος, (1914), 252-3] (*Dracunculus vulgaris* Schott, συνών.: *Arum dranunculus* L. [Langkavel, (1866), 119-20], της οικογένειας Araceae, μυρίζει άσχημα και με τα παράξενα λουλούδια και φύλλα του ήταν για τους αρχαίους συνδεδεμένα με τα φίδια που αντιπροσώπευαν τη μυστικότητα του κάτω κόσμου. Θεωρείται φαρμακευτικό, αλλά και δηλητηριώδες φυτό και η ρίζα του συλλέγεται την άνοιξη ή το φθινόπωρο. Ωμή ή βρασμένη η ρίζα χρησιμοποιούνταν για την αντιμετώπιση του άσθματος, του βήχα, σε λοιμώξεις του

ΔΡΑΚΟΝΤΙΟ ΑΙΜΑ

δρακόντιον αίμα. Είναι μια κόκκινη φυσική ρητίνη προερχόμενη από διάφορα γένη φυτών, όπως: Croton, Dracaena, Daemonorops, Calamus rotang και Pterocarpus. Μέχρι τον 16° αι. χρησιμοποιούνταν ως βαφή αλλά και ως θυμίαμα ενώ έβρισκε εφαρμογή και στην ιατρική [Γεννάδιος, (1914), 236,814]. Κατά το παρελθόν, επικρατούσε σύγχυση μεταξύ της ρητίνης του είδους

Dracaena cinnabari Balf., της οικογένειας Asparagaceae, που είναι το πραγματικό δρακόντιο αίμα και του κατά πολύ δηλητηριώδους ορυκτού **κιννάβαρι**²⁰⁶ (θειούχο υδράργυρο), σχετικά με την ταυτότητα του τι ονομάζουμε δρακόντιο αίμα. Και τούτο διότι, καθώς φαίνεται, υπήρχε μια τάση να αποκαλείται «δρακόντιο αίμα», οτιδήποτε είχε το έντονο κόκκινο χρώμα. Ήταν γνωστό ήδη από την εποχή των Πτολεμαίων, (Terlyakova, TV, et al., 2012) ως προϊόν της νήσου Σοκότρα, της Ανατολικής Αφρικής, νότια της Αραβικής χερσονήσου. Το δρακόντιο αίμα χρησιμοποιούνταν στην ιατρική για την αντιμετώπιση διαταραχών της εμμήνου ρύσεως, αναπνευστικών και γαστρεντερικών προβλημάτων καθώς και για την επούλωση των πληγών. Σήμερα ερευνάται η δράση του ως αντικαρκινικό [Vachalkova, A., et al., (1995)]. Στο «**Περί τῶν αντιδότων**» αναφέρεται στις συνταγές **ια΄, ιβ΄, κ΄, κστ΄, ριγ΄, ρνγ΄, ρξγ΄, σζη΄, τιδ΄, τπζ΄, τπθ΄, υζβ΄** που αντιμετωπίζει κυρίως τη δυσεντερία, τους κοιλιακούς πόνους, την έμμηνο ρύση, το βήχα κ.α.

ΔΙΚΤΑΜΟΝ

Το **δίκταμο** (επιστ.: *Ορίγανον ο δίκταμος, Origanum dictamnus* L. [Langkavel, (1866), 12] της οικογένειας Lamiaceae) στη Μινωική Κρήτη και την Αρχαία Ελλάδα ήταν ένα από τα σπουδαιότερα φαρμακευτικά φυτά [Γεννάδιος, (1914), 246]. Ο Ιπποκράτης το χρησιμοποιούσε κατά των παθήσεων του στομάχου και του πεπτικού συστήματος, στους ρευματισμούς, τα αρθρικά, ως επουλωτικό, εμμηναγωγό, τονωτικό και αντισπασμωδικό. Το δίκταμο έχει αντισηπτική δράση, τονωτική και αντισπασμωδική. Χρησιμοποιείται για την επούλωση των

τραυμάτων, ως καταπραϊντικό του πεπτικού συστήματος, καθώς και κατά της γρίπης και του κρυολογήματος. Δρα σπασμολυτικά και συμβάλει στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση των κυκλοφορικών και καρδιολογικών προβλημάτων, ανακουφίζει από πονοκεφάλους, και στομαχικές διαταραχές, πονόδοντους και αποστήματα. Ενεργεί επίσης, ως αντιδιαβητικό, εμμηναγωγό αλλά και ως αφροδισιακό [Chinou, I., et al., 2007], [Harvala, C., et al., 1987]. Χρησιμοποιείται ως φάρμακο με τη μορφή αφεψήματος, αντικαθιστώντας το τσάι. Στο «**Περί τῶν Αντιδότων**» αναφέρεται ως **δυκτάμονο**, στις συνταγές **μζ΄, όπη΄, ρζ΄, σμζ΄, σζβ΄, σζθ΄, υστ΄, υια΄** και **υλγ΄** που στη συντριπτική ουσ πλειοψηφία καταπολεμούν τη νεφροπάθεια και τον κολικό.

²⁰⁶ το κοινό μέταλλευμα του υδραργύρου. βλ. και Dracorubin, (SID: 8141538): *PubChem Ουσία*. NIH. στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/summary/summary.cgi?sid=11914>

ΕΛΛΕΒΟΡΟΣ

έλλέβορος [dioscorides.usal.es]: ο μέλας έλλέβορος γνωστός επιστημονικά ως *Helleborus niger* L., συνών.: *Helleborus officinalis* [Langkavel, (1866), 32], [Berendes, (1902):444-8] της οικογένειας Ranunculaceae και ο λευκός έλλέβορος, γνωστός ως *Veratrum album* L. [Langkavel, (1866), 110-1], της οικογένειας Liliaceae). Οι έλλέβοροι είναι φυτά ποώδη με ρίζωμα πολυετές, που ζουν στα ορεινά. Ανήκουν στο γένος των ελλέβορων, που περιλαμβάνει 15 με 25 είδη. Από τα ένδεκα είδη έλλέβορου που υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη, στην

Ελλάδα φυτρώνει μόνο ο *Ελλέβορος ο κυκλόφυλλος*, *Helleborus cyclophyllus* Boiss. [Γεννάδιος, (1914), 302]. Είναι κοινά γνωστός ως Σκάρφι, Κάρπη, Καρπί κ.ά. Οι ελλέβοροι είναι φυτά δηλητηριώδη. Ωστόσο, όπως όλα τα δηλητήρια, χρησιμοποιούνταν παλαιότερα και για φαρμακευτικούς σκοπούς. Οι ρήτορες έτρωγαν μικρές ποσότητες του φυτού για την τόνωση της μνήμης τους κατά την διάρκεια της ομιλίας τους. Ως και το τέλος του 19ου αιώνα, παρασκευάζονταν φάρμακα από έλλέβορο για τη θεραπεία της μανίας, της μελαγχολίας, της υποχονδρίας, της επιληψίας, της υδρωπικίας και των δερματικών νοσημάτων. Η χρήση του γινόταν με μορφή σκόνης ή βάμματος. Σε μεγάλες δόσεις ο έλλέβορος προκαλεί εμετό, διάρροια, πόνους στα πεπτικά όργανα, παράλυση και τελικά τον θάνατο. Σ' όλοκληρο το φυτό βρίσκουμε τις ουσίες σαπονίνη και τις γλυκοσίδες ελλεβορίνη και ελλεβρίνη (saponin, glykoside helleborin και hellebrin) [wikipedia.org], [Wissner, W., et al., 1971]. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές: *ή', ι', κη', μζ', σιβ', σμδ', τμβ' και υμα'.*

ΕΛΕΛΙΣΦΑΚΟΝ

Το έλελίσφακον είναι το γνωστό φασκόμηλο ή φασκομηλιά (σάλβια η φαρμακευτική, *Salvia officinalis* L. [Langkavel, (1866), 55],) ανήκει στην οικογένεια Lamiaceae. Το φυτό έχει έντονη αρωματική οσμή και καλλιεργείται για τις φαρμακευτικές ιδιότητες του, ως αφέψημα και ως καρύκευμα [Γεννάδιος, (1914), 300-1]. Περιέχει ως κύρια ουσία αιθέριο έλαιο, φασκομηλόλαδο, άχρωμο ή ερυθροκίτρινο, σαπωνίνες, πικρές ουσίες, τερπένια, ρητίνες και θουγιόνη (thujone), μια μονοτερπενική κετόνη. Τα φύλλα έχουν αντισηπτικές, αποχρεμπτικές και σπασμολυτικές ιδιότητες [Bozin, B., et al., (2007)]. Το φασκόμηλο με τη μορφή αφεψήματος είναι ιδανικό για την θεραπευτική του στόματος σε περίπτωση τραυματισμών, φαρυγγίτιδας ενώ αντιμετωπίζει και την ουλίτιδα. Πειραματικά βεβαιώθηκε ότι το έλαιό του αντιμετωπίζει τις μεταστάσεις του καρκίνου [Sertel, S., et al., 2011]. Στις περιοχές της Μεσογείου αποξηραίνεται και πίνεται ως αφέψημα, το γνωστό φασκόμηλο. Στην μαγειρική χρησιμοποιείται για τον αρωματισμό διαφόρων ζωμών, φαγητών και του ξιδιού ενώ θεωρείται και μελισσοτροφικό φυτό παρέχοντας μέλι

εκλεκτής ποιότητας [wikipedia.org]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: α', β', κε', κστ', σζη', τπζ', υιδ' και υζδ'.

ΕΛΕΝΙΟ

έλένιον: (επιστ.: *Inula helenium* L. [Langkavel, (1866), 68]). Το ελένιο της ίνουλας, της οικογένειας Asteraceae, μοιάζει με μια μεγάλη χοντρή μαργαρίτα. Είναι γνωστά 60 είδη. Η Ίνουλα η ελένια, φυτρώνει σε υγρά λιβάδια. Από τη ρίζα του κατασκευάζονταν φάρμακα για τη βρογχίτιδα, τη φυματίωση κ.ά. Η Ίνουλα η βαρύσομη, είναι γνωστή και ως κόνυζα, (βλ.λ.) Η ίνουλα ήταν από τα πλέον σημαντικά βότανα για τους Αρχαίους Έλληνες και τους Ρωμαίους. Το θεωρούσαν καθολικό γιατρικό για παθήσεις πολύ διαφορετικές μεταξύ τους, όπως υδρωπικία, πεπτικές και εμμηνορροϊκές διαταραχές, δερματικές νόσους, νευραλγίες, ηπατικά προβλήματα και βήχα. Σήμερα χρησιμοποιείται αποκλειστικά για παθήσεις του αναπνευστικού. Η ρίζα του συλλέγεται τον Σεπτέμβριο και Οκτώβριο και περιέχει 40% ινουλίνη, ελενίνη (αιθέριο έλαιο), γλίσχρασμα, τριτερπένια. Εξωτερικά χρησιμοποιείται για την ψωρίαση, τον έρπη, τη φαγούρα, τις αιμορροΐδες και άλλες δερματικές παθήσεις. Εκτός από τις μικροβιακές του ιδιότητες του αιθέριου ελαίου της [Deriu A., et al., 2008], πρόσφατες έρευνες απέδειξαν και την αντικαρκινική του δράση [Li Y., et al., 2012].

ΕΠΙΘΥΜΟΝ

Το επίθυμον είναι ένα παρασιτικό φυτό που έχει την επιστημονική ονομασία *Cuscuta epithymum* L. [Γεννάδιος, (1914), 305-6],[Langkavel, (1866), 52]. Είναι κοινά γνωστό ως αμπελοκλάδι, ως μετάξι της αλεπούς, ως λύκος κ.α. [Δημητράκου, 1966, 2777]. Ανήκει στην κατηγορία των ζιζανίων και στο γένος του μεταξιού (*Cuscuta*) στην οικογένεια των (*Convolvulaceae*). Στο «περὶ τῶν Ἀντιδότων», ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: κστ', λε', ογ', σια', σιβ', σιγ', σιδ', σιστ', υ', υλη', νοβ', υζγ', υζθ', φα', φβ', φγ' και φδ'. Παράλληλα, σε τέσσερις συνταγές, τις σκ', σκα', υμγ', υμδ', αναφέρεται με το λατινικό όνομα του φυτού, το **κουσκούτα** (κοΐσκουντε και κοΐσκουντι). Μπορεί να χρησιμοποιηθεί με αφέψημα για την αντιμετώπιση της συχνουρίας και της πρόωρης εκσπερμάτισης. Στα φαρμακεία

κυκλοφορούν αρκετά σκευάσματα, με περιεχόμενο κουσκούτας συλλεγμένα από την ελληνική φύση.

ΕΡΜΟΔΑΚΤΥΛΟΝ

Ο έρμοδάκτυλος, είναι γένος της οικογένειας Iridaceae, που αποτελείται από ένα και μόνο είδος, το *Hermodactylus tuberosus* (L.) Mill. Το όνομά του προέρχεται από τις λέξεις: Ερμής + δάκτυλο, εξαιτίας της κονδυλώδους εμφάνισης του βολβού [Γεννάδιος, (1914), 310], και οι ρίζες του χρησιμοποιούνταν στην αρωματοποιία [Μπάλκε Σ., 7-2-2007]. Μετά την απόσχιση από το γένος της ίριδας, τον δέκατο ένατο αιώνα, ως ξεχωριστό γένος, το *Hermodactylus*, μόλις πρόσφατα οι επιστήμονες το επέστρεψαν ξανά στο αρχικό του γένος, μετά από τις ενδελεχείς μοριακές μελέτες. Έτσι είναι ορθότερο να περιγράφεται με το αρχικό του όνομα *Ίρις η Κονδυλόριζος*, *Iris tuberosa* [Langkavel, (1866), 107], [Γεννάδιος, (1914), 439], αν και ακόμα αναφέρεται και ως *Hermodactylus tuberosus*. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: **α', λε', ογ', οη', οο', π', πα', πβ', πγ', πδ', πζ', ρκδ', ρκε', σκζ', σμε', υιστ', υκγ', υμα', υμβ', υμδ', υνε', υνζ', υξε', υο', υοβ', υοε', υπα', υπβ', υπγ', υπζ', υπη', υπθ', υζη', υζγ', υζε', υζστ', φ', φβ', φγ', φδ'**, ενώ μία φορά μνημονεύεται ως *έρουτζε* [Langkavel, (1866), 107], στη συνταγή **τιδ'**. Ωστόσο υπάρχει και η άποψη ότι έρμοδάκτυλον [Δημητράκου, 1966, 2963] καλείται και το είδος του φυτού που περιλαμβάνει τις ποικιλίες: *κολχικό το ποικιλόγραμμα* (= *Colchicum variegatum*) και το *κολχικό το φθινοπωρινό* (= *Colchicum autumnale*) [Γεννάδιος, (1914), 533]. Ο L. Fuchs, ωστόσο, στα σχόλιά του, αναφέρει ότι το φυτό, εισήχθη από τους άραβες, το ονομάζει *behen* και μ' αυτό το ταυτίζει. Το *Behen vulgaris*, άλλωστε ήταν και το προγενέστερο όνομα του. Οι μελετητές του 16^{ου} και 17^{ου} αι. [Lonitzer, A., 1555], [Roeslin Eu., 1550, 206-7], το ταύτιζαν εσφαλμένα με τη *σιληνή* άλλοτε τη λευκή και άλλοτε την κόκκινη και που σήμερα είναι γνωστή ως *Silene vulgaris*.

ΕΡΠΥΛΛΟΣ

έρπυλλος [Γεννάδιος, (1914), 310-1]: Μία μόνο αναφορά γίνεται για τον έρπυλλο στη συνταγή **τμβ'**. Είναι κοινά γνωστό με το όνομα άγριο ή *Υφέρπων Θυμάρι* (*Thymus serpyllum* L. [Langkavel, (1866), 57]) και ανήκει στην οικογένεια Lamiaceae. Είναι εγγενές στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αφρική με έντονα αρωματικά άνθη. Ανήκει στην οικογένεια των Lamiaceae. Χρησιμοποιείται ως αφροδισιακό και για την αντιμετώπιση του βήχα. Επίσης ως καρύκευμα σε γεύματα. Τα ξηρά φύλλα χρησιμοποιούνται ως τσάι. Το αποξηραμμένο φυτό χρησιμοποιείται επίσης ως δρόγη με το όνομα *Serpylli herba*. Ως συστατικά του ανιχνεύτηκαν η τερπίνη καρβακρόλη (terpene carvacrol) και η θυμόλη (thymol) [Paaver, U., et

al., (2008)], [Haas, LF., et al., 1996]. Σε συνέχεια αυτού, το βότανο χρησιμοποιείται κατά της καταρροής του άνω αναπνευστικού.

ΕΡΥΘΡΟΔΑΝΟΝ

έρυθρόδανον ή ριζάρι (= *Rubia tinctorum* L. [Langkavel, (1866), 45] ή *Rubia peregrina v. lucida*) [Berendes, (1902), 356-7]. Το ριζάρι είναι αυτοφυής θάμνος που φύεται στην νότια Ευρώπη και την νοτιοδυτική Ασία. Το επίσημο όνομά του είναι *Ερυθρόδανο το βαφικό* [Γεννάδιος, (1914), 311-2] ή *Ρούβια η βαφική*. Το φυτό είναι αγγειόσπερμο, δικοτυλήδονο και ανήκει στην οικογένεια των Ερυθροδανοειδών (Rubiaceae). Το ριζάρι ήταν ιδιαίτερα χρήσιμο στο παρελθόν γιατί από την ρίζα του παραγόταν μία κόκκινη χρωστική, κατάλληλη για βαφή νημάτων, μια και περιέχουν αρκετές πολυφαινολικές ενώσεις και 1,2-διυδροξυανθρακινόνη (αλιζαρίνη). Η βαφή που προέκυπτε από το ριζάρι έχει ως κύριο συστατικό την αλιζαρίνη. Η χρήση του ριζαριού εγκαταλείφθηκε όταν η χημική βιομηχανία παρήγαγε την ένωση ανιλίνη που έδινε το ίδιο αποτέλεσμα. Παρά το γεγονός ότι οι επιστήμονες δε συμφωνούν με το είδος το οποίο χρησιμοποιείται στις συγκεκριμένες συνταγές, εντούτοις οι αποκλίσεις του ενός είδους από το άλλο είναι μικρές και αναφέρονται κυρίως στην περιεκτικότητα της κόκκινης χρωστικής ουσίας [wikipedia.org], [Westendorf, J., et al., 1988]. Μία μόνο αναφορά, στη συνταγή *νιε'*, συναντάμε το *έρυθρόδανο* στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*», ενώ για *ρίζα έρυθρά* διαβάζουμε στη συνταγή *α'*.

ΕΡΥΣΙΜΟΝ

έρυσιμον ή δέδωρον: Το έρύσιμον *Erysimum* L. είναι γένος φυτών που περιλαμβάνει περίπου 180 είδη. Είναι μικρά, ετήσια, βραχύβια πολυετή βότανα ή μικροί θάμνοι. Εργαστηριακά έχει βεβαιωθεί η συμβολή του στην καλύτερη λειτουργία της καρδιάς [Lei, ZH, 1998]. Τα λουλούδια τους είναι συχνά μοβ ή καστανά. Έχει διατυπωθεί ωστόσο και η άποψη ότι ίσως να πρόκειται για το *Sisymbrium sp.* [Berendes, (1902), 237]. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*περί τῶν Ἀντιδότηων*» στη συνταγή *τκδ'* αναφέρει ότι: *δέδωρον* ήτοι έρύσιμον. Το *έρυσιμον* αναφέρεται στις συνταγές *όζβ'*, και *τνθ'* χωρίς να γίνεται ξεκάθαρο για πιο είδος πρόκειται.

ΕΥΖΩΜΟΝ

εϋζωμον: (επιστ.: *ErUCA sativa* L. [Langkavel, (1866), 27] της οικογένειας Brassicaceae. Μονοετές, ποώδες φυτό, η ρόκα ανήκει στο γένος έρουκα της οικογένειας των σταυρανθών. Η άγρια ρόκα έχει πιο πιπεράτη γεύση και πιο έντονο άρωμα από τη καλλιεργούμενη [Γεννάδιος, (1914), 382-3]. Από τα σπόρια του φυτού λαμβάνεται ένα ελαφρώς καυστικό έλαιο που χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική για να αντιμετωπιστεί το έλκος [Alqasoumi, S., et al., 2009]. Αναφέρεται στις συνταγές: νβ', ξζ', ξθ', ο', οβ', ρμδ', ρζα', ρζδ', υιδ' στο «Περί τών Αντιδότων», που καταπολεμούν κυρίως "λίθους" νεφρών και κύστης.

ΕΥΠΑΤΟΡΙΟΝ

εϋπατόριον: (επιστ.: *Agrimonia eupatoria* L. [Langkavel, (1866), 7], [Berendes, 1902 :386]). Το ευπατόριον [Γεννάδιος, (1914), 391-2] γνωστό και ως αγριμόνιο, ανήκει στην οικογένεια των Rosaceae. Το όνομα αγριμόνια σημαίνει αυτόν που μένει μόνος στους αγρούς, ενώ το ευπατόρια αναφέρεται στον βασιλιά του Πόντου τον Μιθριδάτη τον Ευπάτορα. Τα δραστικά συστατικά του φυτού βρίσκονται στα ανθισμένα μέρη όπως και στα φύλλα του. Τα σημαντικότερα εξ αυτών είναι τανίνες, αιθέρια έλαια, φλαβονοΐδη, τριτερπηνη, φυτά οξέα και πυρίτιο. Λόγω των τανινών τους, το φυτό έχει μια ήπια στυπτική και αντιφλεγμονώδη δράση [Correia, HS., et al., (2007)]. Χρησιμοποιείται για τη θεραπεία της διάρροιας και την αντιμετώπιση της φλεγμονής του στόματος και του λαιμού. Εξωτερικά χρησιμοποιείται για τη φλεγμονή του δέρματος. Το φυτό χρησιμοποιείται ευρέως για τη θεραπεία των νεφρών και της ουροδόχου κύστης, του διαβήτη και της βρογχίτιδας, ενώ αναφέρεται και η δράση του κατά της ηπατίτιδας β' [Kwon DH, et al., 2005]. Στο «Περί τών Αντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές: ιη', ρκ', σνν', σνβ', σνθ', σξα', υνστ', υνη', υξδ'.

ΕΥΦΟΡΒΙΟΝ

Η **ευφορβία** (επιστ.: *Euphorbia sp. (L.)* [Langkavel, (1866), 15]) είναι γένος φυτών της οικογένειας των Ευφορβιοειδών (Euphorbiaceae), που αντιπροσωπεύονται στην Ελλάδα με περισσότερα από 40 είδη. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ευφορβιών αποτελεί η ταξιανθία τους που έχει σχήμα κύπελλου γι' αυτό και ονομάζεται κυάθιο από την αρχαία ελληνική λέξη για το κύπελλο. Η γαλακτώδης ουσία που περιέχεται στο φυτό έχει επουλωτική δράση και εφαρμόζεται σε αμυχές του δέρματος. Η επούλωση επέρχεται σε λίγα μόλις λεπτά. Μεταξύ των συστατικών του φυτού υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός τερπενεστών. Οι τερπενέστες

αυτοί προσδιορίζουν την ένταση των φλεγμονών στο δέρμα. Για το λόγο αυτό η χρήση των ειδών της ευφόρβιας θα πρέπει να γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Κατά το παρελθόν στη λαϊκή ιατρική πολλών εθνών χρησίμευε η γαλκτώδης ουσία ως θεραπευτικό και ιατρικό συστατικό [Γεννάδιος, (1914), 393-4]. Σημεία εφαρμογής ήταν οι αλλεργίες του δέρματος, εκζέματα και νεοπλάσματα [Kimata, H., (2007)], [Gundidza, M., et al., (1993)]. Εξαιτίας της υψηλής περιεκτικότητας σε δηλητήριο της γαλακτώδους ουσίας και των συνεπακόλουθων παρενεργειών του χρησιμοποιείται σήμερα εκεί όπου δεν μπορεί να βοηθήσει κανένα φάρμακο της σύγχρονης ιατρικής. Επίσης το κερωποποιημένο υλικό της ουσίας του φυτού χρησιμοποιείται ως διαχωριστικό στη ζαχαροπλαστική. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές: α', β', γ', δ', στ', κδ', κστ', λθ', ξη', ς', σπ', σπζ', σπστ', τ', τδ', τιβ', τιδ', τλζ', υι', σζζ', ροθ', ρπα', ρπε', τοστ', τοζ', σμε', τκζ', τλθ', τμθ', ε', ξζ', υζ', σμα', ξθ', ρλστ', ρλζ', ροστ', σιζ', σκδ', σκη', σλζ', σλη', σλθ' και σκστ'.

ΕΧΙΟΝ

Το έχιον είναι γένος φυτών. Ωστόσο οι απόψεις σχετικά με το ακριβές είδος του, δίστανται. Κάποιοι [Langkavel, (1866), 49] το ταυτίζουν με το *Echium rubrum* Forssk. και άλλοι με το *Echium plantagineum* L. [Berendes, (1902), 219], [discorides.usal.es], [Γεννάδιος, (1914), 399]. Ανήκει στην οικογένεια των μποραγγιναίων (Boraginaceae). Πιθανότατα, στη συνταγή υλδ' να γίνεται αναφορά στο είδος *plantagineum*.

ΖΕΔΟΑΡ

κουρκούμη ή ζέδοαρ: Γνωστή με το επιστημονικό όνομα: *Curcuma zedoaria* (Christm.) Roscoe. Η κουρκούμη [Langkavel, (1866), 101-2] είναι γένος με 80 περίπου είδη, που εντάσσονται στα φυτά της οικογένειας των Ζιγγίβερων (Zingiberaceae). Το ζέδοαρ, είναι λέξη αραβική και σημαίνει "κουρκούμη".

Σήμερα η χρήση του ως μπαχαρικό είναι σπάνια, αφού έχουν αντικατασταθεί από το ζιγγίβερι (>τζίντζερ). Το ζέδοαρ χρησιμοποιείται σε ορισμένα παραδοσιακά φάρμακα στην Απω Ανατολή, για να καταπολεμά τη δυσπεψία, τους κολικούς και τον καθαρισμό του αίματος. Χρησιμοποιείται επίσης ως αντίδοτο για τα δαγκώματα της ινδικής κόμπρας. Επίσης έχει χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία της στεφανιαίας νόσου, του καρκίνου του ήπατος, της αναιμίας, της χρόνιας πνευμονικής φλεγμονής και της πρόληψης της λευκοπενίας. Οι ουσίες που μπορούν να ανιχνευτούν στο ζέδοαρ είναι η ζεδοαρίνη (=Zedoarin), η κουρδιόνα (=kurdiona) και η κουρκουμόλη (=kurkumol) [Lobo, R., et al., (2009)], [Lai, EY, et al., 2004]. Οι ουσίες αυτές ήταν αντι-νεοπλασματικές ιδιότητες. Το αιθέριο έλαιο που παράγεται από τις αποξηραμμένες ρίζες του φυτού *Curcuma zedoaria* χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία και την σαπουνιοποιία, κατασκευή σαπουνιών, καθώς και ως συστατικό σε πικρά τονωτικά αναψυκτικά. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές: **τιδ', ρκε', τια', τκστ', ρμη', σα', υκβ', λβ'** και **πη'**. Τη γραφή ήνιτταίο [Nicolai Myrepsi, (1549), 101] ο Langkavel [(1866), 101-2], την ταυτίζει με το είδος *Curcuma zerumbet*, συνώνυμο του **ζέδοαρ**.

ZIGGIBERI

Το ζιγγίβερι (επιστ.: *Zingiber officinale* Roscoe [Langkavel, (1866), 102]), είναι γνωστό στην Ελλάδα και ως πιπερόριζα. Ανήκει στην οικογένεια των Zingiberaceae. Δεν παράγει καρπούς και πολλαπλασιάζεται μέσω της ρίζας του [Γεννάδιος, (1914), 404]. Συστατικά του φυτού είναι υδατάνθρακες με το άμυλο ως κυριότερο συστατικό. Επίσης, περιέχει ελαιορητίνες, τζιντζερόλη, τζιντζερόνη, αιθέρια έλαια κ.α. Διάφορες φαρμακολογικές δράσεις, συμπεριλαμβανομένων της αντιεμετικής, της αντιθρομβωτικής, της αντιμικροβιακής, της αντικαρκινικής, της αντιοξειδωτικής, της αντιφλεγμονώδους και της καρδιοτονωτικής δράσης, έχουν διαπιστωθεί σε *in vitro* έρευνες και σε ζώα. Επίσης, αναφέρεται ότι έχει αγχολυτική, υπογλυκαιμική, αντιυπερχοληστερολαιμική, υποτασική και υπερτασική δράση, ότι παρεμποδίζει τη συσσώρευση προσταγλανδινών και αιμοπεταλίων και ότι κατέχει χολαγωγικές και ευστόμαχες ιδιότητες [Zhou HJ, et al., 2006], [Ramadan, G., et al., 2011], [Habib, SH, et al., 2008], [Carasco, FR, et al., (2009)], [Heeba, GH, et al., 2010]. Η πιπερόριζα κατατάσσεται από το συμβούλιο της Ευρώπης ως φυσική πηγή αρωματικής ουσίας τροφίμων [mednutrition.gr]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται πολύ συχνά. Είναι το φυτό με τη μεγαλύτερη χρήση σε πάνω από 120 συνταγές²⁰⁷. Επίσης συναντάμε και τις γραφές **κάκαμπρι**.

²⁰⁷ Μνημονεύεται στις συνταγές: β', γ', ε', η', ι', κ', κα', λ', λγ', λθ', ξα', ξβ', ξγ', ξδ', ξε', ξστ', ξζ', οστ', οη', οο', οθ', πα', πβ', πδ', πγ', ρε', ρζ', ρη', ρα', ργ', ρι', ριστ', ρκβ', ρκε', ρλα', ρλζ', ρμ', ρμβ', ρμγ', ρμδ', ρμη', ρνστ', ρρε', ρπδ', ρζ', ρζα', ρζε', σε', σιβ', σιε', σιθ', σκ', σκδ', σκστ', σλ', σλβ', σμε', σμζ', σμθ', σνε', σνστ', σεξβ', σοβ', σπη', σπθ', σζ', σ ζθ', τα', τβ', τζ', τη', τια', τιη', τιθ', τκβ', τκθ', τλζ', τλη', τμε', τμζ', τνα', τνβ', τνζ', τνθ', τπη', υε', υιδ', υκβ', υκγ', υκστ', υκζ', υλ', υμα', υμβ', υνα', υνγ', υνδ', υνε', υνστ', υνθ', υξ', υξβ', υξγ', υξδ', υξστ', υξζ', υο', υοβ', υογ', υοζ', υοθ', υπ', υπα', υπβ', υπστ', υπη', υπθ', υζ', υζα', υζβ', υζγ', υζδ', υζε', υοβ', υογ', υοζ', υοθ', υπ', υπα', υπβ', υπστ', υπη', υπθ', υζ', υζα', υζβ', υζγ', υζδ', υζε' και υζθ'

είδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use text that you want to appear here.

ΖΟΧΟΣ

Το ζοχό, που φέρει την επιστημονική του ονομασία *Ζοχός ο λαχανώδης, Sonchus oleraceus L.*, ή και *Έλμινθία η εχινοειδής* [Γεννάδιος, (1914), 408], *Helminthia echioides* (L.) Holub [Langkavel, (1866), 81]) και ανήκει στην οικογένεια Asteraceae, ο Νικόλαος Μυρεψός τον αναφέρει μόλις μία φορά στη συνταγή **τικστ'**. Είναι φυτό γνωστό από τα αρχαία χρόνια, με το όνομα σόγχος (Θεόφραστος).

Πρόσφατα αναγνωρίστηκε και η φαρμακευτική του αξία [Xia DZ, et al., 2011]. Ο αγριοζοχός, *Ουρόσπερμα το πικριδιοειδές* [Γεννάδιος, (1914), 408], *Urospermum picroides* [Langkavel, (1866), 81]) ανήκει στην ίδια οικογένεια με το ζοχό. Ο αγριοζοχός μπαίνει σε σαλάτες μαζί με άλλα χόρτα ή σε χορτόπιτες [Metwally AM, et al., 1973]. Στη λαϊκή ιατρική ο χυμός του φυτού χρησιμοποιείται ως αντίδοτο κατά των τσιμπημάτων του σκορπιού. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται και η **πικρίς**. Το όνομα αυτό παραπέμπει στο ίδιο φυτό, την *Έλμινθία η εχινοειδής, Helminthia echioides* [Langkavel, (1866), 81], συνών.: *Πικρίς η εχινοειδή* [Γεννάδιος, (1914), 779], *Picris echioides*) αλλιώς ο αγριοζοχός ή χοιροβότανο.

ΗΔΥΟΣΜΟΣ

Ο ήδυσσμος, είναι η γνωστή μας μέντα (*Ηδύοσμος ο πεπερώδης, Mentha piperita L.* [Langkavel, (1866), 54], [Berendes, (1902), 287], [Γεννάδιος, (1914), 410]). Η μέντα (Mentha) είναι ποώδες αρωματικό φυτό της οικογένειας των Χειλανθών (Lamiaceae) [Γεννάδιος, (1914), 409]. Είναι φυτό φαρμακευτικό, ενώ χρησιμοποιείται στη μαγειρική ως καρύκευμα, καθώς και ως αφέψημα ή αιθέριο έλαιο. Το αιθέριο έλαιο είναι κατάλληλο για κατώτερης ποιότητας προϊόντα αρωματοποιίας και σαπωνοποιίας. Το αιθέριο έλαιο της μέντας είναι η μινθόλη. Η περιεκτικότητα σε αιθέριο έλαιο κυμαίνεται από 0,5-4% (ml/100gr ξηρού βάρους) και απαιτείται εμπορικά να περιέχει εστέρες 4,5-10% (π.χ. methyl acetate), αλκόολες (όχι λιγότερο από 44% (π.χ. menthol) και 15-32% κετόνες (π.χ. menthone). Παρουσιάζει σπασμολυτική και ηρεμιστική δράση λόγω του αιθερίου ελαίου αλλά πιθανά και των φλαβονοειδών. Χρησιμοποιείται σαν τοπικό ήπιο αναισθητικό, αλλά εφαρμόζεται

εξωτερικά για ρευματισμούς, νευραλγίες κ.ά. [McKay, DL, et al., (2006)]. Το αιθέριο έλαιο χρησιμοποιείται ως αρωματική ουσία σε γλυκά, καραμέλες, τσίχλες, παγωτά, οδοντόκρεμες, σε ποτά κ.λπ. Είναι πολύ καλό μελισσοτροφικό φυτό. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στις συνταγές ρκβ', υστ' και υκ'.

ΗΡΥΓΓΙΟΝ

ἠρύγγιον: (*Ἠρύγγιον το αρουραϊόν* [Γεννάδιος, (1914), 415-6], *Eryngium campestre* L. [Langkavel, (1866), 36]). Το Ἠρύγγιον ανήκει στην οικογένεια των Αριάκων με 230 είδη. Αρκετά από αυτά καλλιεργούνται ως λαχανικά, αρτυματικά ή φαρμακευτικά. Το φυτό ήταν γνωστό στους αρχαίους Έλληνες και Ρωμαίους [rodiaki.gr]. Ο Διοσκουρίδης [(Kuehn, 1829), III:21] το συνιστά ως φάρμακο, το οποίο βοηθά στην αποβολή των αερίων του πεπτικού συστήματος [Erdelmeier, CA, et al., (1985)], ακριβώς δε σε αυτή του την ιδιότητα οφείλει και την ονομασία του. Προέρχεται από το ρήμα «ερυγγάνω», που σημαίνει: «εκπέμπω διά του στόματος αέρα εκ του στομάχου» [Liddell, HG, Scott, R., (1940)]. Είναι ένα μαγειρικό βότανο που χρησιμοποιείται ευρέως στη Λατινική Αμερική και τη Νοτιοανατολική Ασία [wikipedia.org]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», αναφέρεται στις συνταγές: α', ξδ', ξε', ξστ', ξζ', ρμε', ρζ', ρζα', ρζγ', σκη', σμα', τκστ', υε', υλδ' και υπζ'.

ΘΕΡΜΟΣ

Θέρμος: Πρόκειται για το βότανο *Θέρμος ο λευκός* [Γεννάδιος, (1914), 419-20] με τη λατινική ονομασία *Lupinus* [Langkavel, (1866), 4] *albus* ενώ ο Berendes [(1902), 212], ταυτίζει το θέρμο του Διοσκουρίδη με το είδος *Lupinus hirsutus* L. Ανήκει στην οικογένεια των Χερδοπών (Fabaceae). Οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν τα λούπινα ως τροφή. Ο Θεόφραστος και ο Διοσκουρίδης αποκαλούσαν το βότανο θέρμος. Το άλευρό του, που περιέχει λεγγουμίνη, μια αζωτούχο ουσία, χρησιμοποιήθηκε κατά το παρελθόν ως διαλυτικό, μαλακτικό και καταπραϊντικό, σε τοπικά καταπλάσματα, ενώ το αφέψημα του χρησιμοποιήθηκε σε καταπλάσματα, πλύσεις, πυριάματα (θερμικά επιθέματα), κατά των χρόνιων δερματικών παθήσεων όπως εκζέματα, λειχήνες κ.α. Τα λούπινα περιέχουν πικρό έλαιο, φωσφορικό ασβέστιο, μαγνήσιο, ίχνη φωσφορικού καλίου και σιδήρου, άμυλο και καθόλου ζάχαρο [Knecht, KT, et al., (2006)]. Όλα τα είδη λουπίνων περιέχουν μία τοξική

ουσία, τη λουπινιδίνη που αν ληφθεί σε μεγάλη ποσότητα, προκαλεί τη θανατηφόρο νόσο λουπίνωση [herb.gr]. Στο «περι τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές: κε', σξε' και σο'.

ΘΛΑΣΠΙ

Θλάσπι [Γεννάδιος, (1914), 421-2], [Διοσκοριδής, (Kühn) 1829]: (επιστ.: *Capsella bursa-pastoris* L. [Langkavel, (1866), 27]). Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει στη συνταγή νε', το **θλασπιόσπερμα**. Πρόκειται για το βότανο με την κοινή ονομασία καψέλλα, αγριοκαρδαμούδα. Ανήκει στη οικογένεια των Brassicaceae. Ανθίζει και καρποφορεί όλο τον χρόνο [phyto.gr]. Χρησιμοποιείται για να κατεβάξει την πίεση του αίματος, ενώ είναι αιμοστατικό και ρυθμίζει την εμμηνόρροη [Kuroda, K., et al., (1969)]. Περιέχει τυραμίνη,

ακετυλχολινική χολίνη, τανίνη, αιθέριο έλαιο, ρητίνη, σαπωνίνες, φλαβονοειδή, διοσμίνη, κάλιο [diaita-express.com].

ΘΡΙΔΑΞ

Θρίδαξ: Πρόκειται για το μαρούλι (**Θρίδαξ η ήμερος** [Γεννάδιος, (1914), 422-3], *Lactuca* [Langkavel, (1866), 81] *sativa*). Είναι ετήσιο, ποώδες φυτό γρήγορης ανάπτυξης της οικογένειας Asteraceae (Σύνθετα). Καλλιεργείται ήδη από την αρχαιότητα. Αναφέρεται από τον Ηρόδοτο του Θεοφράστου και τον Διοσκορίδη με το όνομα "θριδακίνη" και "θρίδαξ". Η ρίζα του είναι πασσαλώδης με μήκος έως μισό μέτρο. Τα φύλλα του βγαίνουν από το βλαστό και είναι λεία, στρογγυλά ή κατσαρά. Η άνθησή του γίνεται σταδιακά και οι καρποί του

βγαίνουν 10-15 μέρες μετά την άνθηση. Έχουν πολύ λεπτή γεύση και η υφή τους είναι τραγανή [wikipedia.org], [Sayyah, M., et al., (2004)]. Στο *Περί τῶν Ἀντιδότων* αναφέρεται στις συνταγές ζ', ρνδ' και τκα'.

ΘΡΥΜΒΗ

Θρύμβη: Είναι το φυτό *Κολοκυνθίς η αγρία*, *Cucumis* ή *Citrullus colocynthis* (L.) Schrad. [Langkavel, (1866), 25]. Κατά το παρελθόν δινόταν ως φάρμακο στη σπαστική

κολίτιδα, σε εναλλασόμενες καταστάσεις του παχέως εντέρου, διάρροια με δυσκοιλιότητα, σε κολικούς βρεφών [homeopathy.gr], [Kumar, S., et al., 2008]. Η κολοκύνθη είναι ένα δηλητηριώδες φυτό της οικογένειας των κολοκυνθοειδών (Cucurbitaceae). Η κολοκύνθη καλλιεργούνται ανέκαθεν για θεραπευτικούς και φαρμακευτικούς σκοπούς. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται κατά του άσθματος, της βρογχίτιδας, του έλκους, της δυσπεψίας, του ίκτερου, της αναιμίας, αλλά και κατά των όγκων. Η επίδραση της κολοκύνθης ωφείλεται στην περιεκτικότητά της στην κουκουρμπιτακινίνη, (Cucurbitacinen) και την τριτερπήνη (=Triterpene). Ο Νικόλαος Μυρεφός την αναφέρει στις συνταγές: **κστ', πζ', ρη', τθ'** και **τμισ'**. Ενώ αναφέρεται και η **κολοκυνθίς**, λέξη συνώνυμη με τη **θρύμβη**. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», αναφέρεται ως κολοκυνθίς.

ΘΥΜΒΡΑ

Θύμβρα και θύμβου (**Θύμβρα η κοινή** [Γεννάδιος, (1914), 424-5], *Satureja thymbra* L. [Langkavel, (1866), 57], [Berendes, (1902), 289]), κοινώς γνωστή και ως θρούμπα, θρύμπα, θρούμπι, τραγόχορτο, γεροντόχορτο. Είναι φυτό της οικογένειας Lamiaceae, με φαρμακευτικές και αρωματικές ιδιότητες. Είναι γνωστή από αρχαιότητα με το όνομα θύμβρη. Περιέχει αιθέριο έλαιο που αποτελείται από καρβακρόλη, θυμόλη, τερπινένια, κυμένιο. Το αιθέριο έλαιο λαμβάνεται μετά από απόσταξη από τα άνθη, τα φύλλα και τα κλαδιά. Την καλύτερη ποιότητα ελαίου δίνουν τα αποξημένα φυτά. Χρησιμοποιείται εναντίον των εντερικών παρασίτων, ως χωνευτικό, ενώ είναι ωφέλιμο για το στομαχόπονο και για τις ζάλες. Ακόμη είναι τονωτικό και διεγερτικό. Το αφέψημά του είναι ορεκτικό, βοηθά τη δυσπεψία, τους στομαχόπονους ενώ είναι και αντιδιαρροϊκό [Giweli, A., et al., (2012)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», αναφέρεται μόνο στη συνταγή **τκε'**.

ΘΥΜΟΣ

Θύμος: Το θυμάρι ή θύμος ο κοινός, (**Θύμος ο κοινός** [Γεννάδιος, (1914), 425-6], *Thymus vulgaris* [Berendes, (1902), 288-9]) είναι αγχειόσπερμο, δικότυλο φυτό, το οποίο ανήκει στην οικογένεια των Χειλανθών (Lamiaceae). Είναι θάμνος με εξαιρετικά ευχάριστο άρωμα. Χρησιμοποιείται και ως μπαχαρικό για τον αρωματισμό διαφόρων φαγητών. Είναι ένα από τα βασικά συστατικά του λικέρ βενεδικτίνη. Περιέχει αιθέριο έλαιο σε ποσοστό 1-2% και κύριο συστατικό του είναι η θυμόλη, έχει δε χρήσεις στην αρωματοποιία και στην οδοντιατρική με επιβεβαιωμένες αντιμικροβιακές [Marino, M., et al., (1999)], [Sienkiewicz, M., et al., (2011)], [Altiok, D., (2010)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*»,

αναφέρεται στις συνταγές: α', κβ', λθ', ργ', ριδ', ρπη', σκ', σκστ', σκη', σλδ', σλη', τα', τγ',
τκε', τογ', τοε', τοζ' υιδ', υκ', υκγ' και υμζ'.

ΚΙΧΩΡΙΟ

ΐντυβον (επιστ.: *Κιχώριο το ΐντιβο* [Γεννάδιος, (1914), 432], *Cichorium intybus L.* [Langkavel B., 1866, 79-80] της οικογένειας Asteraceae). Είναι το γνωστό μας ραδίκι ή η πικροκόλλα, το πικρομάρουλο, το πικροραδίκο, το κιχώρι. Ο Θεόφραστος, ο Διοσκουρίδης και ο Πλίνιος αναφέρονται στο είδος αυτό με τις ονομασίες κιχόρη ή κιχώριον, ήμερος Σέρις, πικρίδα κ.ά. Ο Νικόαλος Μυρεψός, στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*»

το αναφέρει στις συνταγές υη' και υκ'. Ακόμη διαβάζουμε στη συνταγή ρλστ' τη φράση **σίριος βοτάνης**, που όμως καθώς φαίνεται, στο κώδικα που είχε στη διάθεσή του ο L. Fuchs, υπήρχε η λέξη **σέρις** και την ταυτίζει-μεταφράζει ως *seridis herbae*, ενώ στα σχόλιά του σημειώνει ότι ο Γαληνός και άλλοι Έλληνες το ταυτίζουν με το ίντυβο. Το ραδίκι λοιπόν περιέχει πρωτεΐνες, αμινοξέα, λιπίδια, ανόργανα στοιχεία, βιταμίνες και άλλες ουσίες. Από άποψη φαρμακευτική είναι τονωτικό, στομαχικό, διουρητικό, ελαφρά χολαγωγό και καθαρτικό αλλά και αντιηπατοτοξικό, αντιδιαβητικό, αντιοξειδωτικό και αντιβακτηριακό σύμφωνα με πρόσφατες επιστημονικές δημοσιεύσεις [anthoiamata.blogspot.com], [laspistasteria.wordpress.com], [Ahmed B, et al.,(2008)], [Pushparaj PN, et al., (2007)], [Petrovic J, et al., (2004)].

ΙΠΠΟΣΕΛΙΝΟ

ίπποσέλινον [Γεννάδιος, (1914), 437,904]: Το γνωστό και ως αγριοσέλινον ή σμύρνιον και επιστημονικά ως *Smyrniium olusatrum L.* [Berendes,1902:306-7] ανήκει στην οικογένεια Αριaceae. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται μόνο στη συνταγή τμθ'. Οι ρίζες, τα φύλλα και τα άνθη μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη σαλάτα ή ως ορεκτικό, με

εργαστηριακά επιβεβαιωμένες τις αντιμυκητιακές και αντιβακτηριακές δράσεις του φυτού [Γεννάδιος, (1914), 904], [Mölleken U, et al., (1998)], [Marongiu B, et al., (2012)].

ΙΡΙΣ Η ΙΛΛΥΡΙΚΗ

Ϊρις: (επιστ.: *Iris illyrica* L.[Γεννάδιος, (1914), 438-40]) Η ίριδα (επιστ. Iris) είναι γένος αγγειόσπερμων μονοκοτυλήδων φυτών, της οικογένειας των Ιριδοειδών που περιλαμβάνει περί τα 100 είδη πολυετών ποών. Τα πλέον διαδεδομένα είδη της ίριδας είναι: Η Ϊρις η γερμανική (*Iris germanica*), με κυανά-κίτρινα άνθη, η Ϊρις η αττική (*Iris attica*) με κίτρινα άνθη, η Ϊρις η φλωρεντιανή (*Iris florentiana*[Langkavel B., 1866, 107], με λευκά άνθη και η Ϊρις η ιλλυρική, *Iris illyrica* με μόνιμα άνθη ενώ δημοσιεύματα αναφέρουν την αντικαρκινική και την αντιμικροβιακή δράση της [Wollenweber E, et al., (2003)]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται κυρίως η ιλλυρική, στις συνταγές: κδ', κστ', κη', μζ', σιδ', σιε', σζβ', τκστ', νβ', ξα', ρλστ', ρλζ', ρζδ', τλθ', τμστ', τξ', ενώ δεν διευκρινίζεται το είδος της ίριδας που αναφέρεται στις: πζ', πη', ρα', ρξδ', σζ', τκε', τλδ', τπη', τξζ', σιστ', σιζ', σκστ', σλβ', σλγ'.

ΙΤΕΑ

Η **ιτέα** [Γεννάδιος, (1914), 445-8], **Ϊτέα η λευκή, Salix alba** [Langkavel B., 1866, 93] της οικογένειας Salicaceae, είναι δένδρο που το συναντούμε όπου υπάρχει νερό (άκρες ποταμών κλπ.), σ' όλη την Ελλάδα. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται μόνο στη συνταγή **σκστ'**. Η Ιτιά (επιστ. Ιτέα, *Salix*) είναι γένος φυτών που ανήκει στην τάξη των Ιτεωδών (Salicales) και στην οικογένεια των Ιτεοειδών (Salicaceae) και περιλαμβάνει 330 περίπου είδη

δέντρων και θάμνων. Ο φλοιός της ιτιάς χρησιμοποιείται στη βυρσοδεψία, ενώ από το φλοιό ορισμένων ειδών εξάγεται μία ουσία που ονομάζεται γλυκοζίτης σαλικίνη και χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική. Ο φλοιός της ιτιάς είναι δροσιστικός, τονωτικός, αντιπυρετικός και κατά των ελωδών πυρετών. Άλλοτε χρησιμοποιούνταν κατά των αιμοπτώσεων και της δυσεντερίας. Χρησιμοποιείται και ως αντιρευματική («τσάι» φλοιού). Η ιτιά περιέχει «Σαλικίνη» και ιτευλικό οξύ που είναι κατά των ρευματισμών [diata-express.com], [Pasero G, Marson P., (2010)]. Στην το κυριότερο και πιο κοινό είδος είναι η λευκή ιτιά (*Salix alba*). Την ονομασία της την οφείλει στις λευκές αποχρώσεις του κορμού της.

ΚΑΛΑΜΙΝΘΗ

καλαμίνθη: Οι απόψεις για την ταύτιση του συγκεκριμένου φυτού δίστανται. Άλλοι ερευνητές [dioscorides.usal.es] πιστεύουν ότι πρόκειται για την *Calamintha nepeta*, την **Καλαμίνθη κοντή** [Γεννάδιος, (1914), 452] της οικογένειας Lamiaceae και άλλοι [Berendes, (1902), 287] για την *Mentha tomentella* ή την *Mentha gentilis* [Langkavel B., 1866, 54-5]. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «Περί τῶν Ἀντιδότην» την αναφέρει αρκετές φορές, στις συνταγές: **Ζη', ργ',**

ρμε', σιθ', σλδ', σμδ', σπα', σζη', σζθ', τκε', τκζ', τμβ', τμστ', τογ', τοε', υστ', υί', υια', υλβ', υλη', υμ', υμστ', υνδ', υνθ', υξβ', φβ'. Ωστόσο στις συνταγές αυτές φαίνεται ότι πρόκειται πιθανότατα για την Καλαμίνθη κοντή. Τα φύλλα και τα άνθη της καλαμίνθης παράγουν ένα γλυκό και απαλό αρωματικό τσάι, ιδιαίτερα ανακουφιστικό, με πλούσια γεύση και άρωμα. Επίσης το εκχύλισμα της καλαμίνθης καταπραΰνει τις νευρικές ενοχλήσεις, τον ίκτερο, σπασμούς και κράμπες. Ως ρόφημα, είναι εφυδρωτικό και αποχρεμπτικό. Ένα ζεστό κατάπλασμα των φύλλων, ανακουφίζει τους μώλωπες και τους ρευματικούς πόνους [Marongiu B, et al., (2010)].

ΚΑΜΦΟΡΑ

Η **καμφορά** είναι ένα κέρινο, λευκό ή διαφανές στερεό με ισχυρή, αρωματική οσμή. Βρίσκεται στο ξύλο του δέντρου καμφορά (επιστ. *Cinnamomum Camphora* [Γεννάδιος, (1914), 458-9], [Langkavel B., 1866, 88] της οικογένειας Lauraceae). Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται σε αρκετές συνταγές, όπως: **κ', λα', λδ', λστ', ζα', ζβ', ζγ', ζδ', ζε', ζστ', ρμθθ', ρνα', ρξγ', ρπ', σι', τιδ', υζθ', υπγ', υνη', υιη',**

υιζ', φ'. Η καμφορά έχει χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν ως γαστρονομικό καρύκευμα, ως θυμιάμα αλλά και ως φάρμακο. Είναι επίσης εντομοαπωθητικό. Η παραγωγή και αποστολή της καμφοράς, σε μια σταθερή, κέρινη μορφή, ήταν μια σημαντική παραγωγή στην Ταϊβάν στο πρώτο μισό του 20^{ου} αι. Χρησιμοποιήθηκε για ιατρικούς σκοπούς και ήταν επίσης ένα σημαντικό συστατικό στην παραγωγή της άκαπνης πυρίτιδας και της ζελατίνης. Περιέχει πτητικές χημικές ενώσεις σε όλα τα μέρη του φυτού, τόσο στο ξύλο όσο και στα φύλλα και με απόσταξη προκύπτουν τα αιθέρια έλαια [Lee HJ, et al., (2006)]. Η καμφορά έχει έξι διαφορετικές παραλλαγές της χημικής ουσία που ονομάζεται χημότυπος (=chemotypes): τη

λιναλοόλη, την 1,8 -κινεόλη (=cineole), την νερολιδόλη (=nerolidol), τη σαφρόλη και την βορνεόλη (=Borneol).

ΚΑΝΝΑΒΙΝΑΙΑ

Η κανναβιναία ή *καναβηναίαν* όπως αναγράφεται στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», στη συνταγή **σζη'**, είναι η *Κάνναβη η πλατύφυλλος*. Δεν θα πρέπει ωστόσο να συγχέεται με την *Κάνναβη την κοινή (Cannabis sativa)*. Η κανναβιναία είναι το είδος με την επιστ. ονομασία *Althaea cannabina* [Langkavel B., 1866, 18], του γένους της *Althaea* της οικογένεια Malvaceae. Τα άνθη είναι ροζ ή κοκκινωπά-μωβ και έχουν το σχήμα καρδιάς [Kim BY, et al., (2009)].

ΚΑΠΝΙΤΗΣ

καπνέα, (ορθότερα καπνίτης): (*Καπνίτης ο φαρμακευτικός* [Γεννάδιος, (1914), 462], *Fumaria officinalis* [Langkavel B., 1866, 30], [Berendes, 1902:427-8]). Πρόκειται για το φυτό που είναι γνωστό με τις ονομασίες: καπνόχορτο, καπνιά, φουμαριά, μαγιασιλόψορτο. Το φυτό είναι τονωτικό, διουρητικό, καταπολεμά τη δυσπεψία, ενώ έχει και υπνωτικές ιδιότητες, ενώ θεωρείται ότι ανοίγει την όρεξη. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στη συνταγή **σνστ'**. Μολονότι στο φ. 633r αναφέρεται ότι *Ἐθάλλη ἢ καπνέα ἤτοι*

χελιδώνιον, δε φαίνεται εδώ να βρίσκει σύμφωνο το Fuchs. Ο καρπός περιέχει αλκαλοειδή, άλατα καλίου, τανίνες και το φουμαρικό οξύ. Παλαιότερα θεωρούνταν ευεργετικό για τις παθήσεις των ματιών και την αφαίρεση των κηλίδων του δέρματος. Στη σύγχρονη εποχή χρησιμοποιείται για τη θεραπεία ασθενειών του δέρματος, της επιπεφυκίτιδας καθώς και για τον καθαρισμό των νεφρών. Ωστόσο, δε θα πρέπει να λημονηθεί ότι είναι δηλητηριώδες και θα πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο υπό την επίβλεψη ενός γιατρού [Hentschel C, et al., (1995)], [Hermansson J, Sandberg F., (1973)].

ΚΑΠΠΑΡΙΣ

κάππαρις: (*Κάππαρις η ακανθώδης* [Γεννάδιος, (1914), 463], *Capparis spinosa* [Langkavel B., 1866, 26]). Η κάππαρη είναι γένος αγγειόσπερμων, δικότυλων φυτών που ανήκει στην οικογένεια των Καππαροειδών (Capparaceae) και στην τάξη των Καππαρωδών, με 200 είδη δέντρων αλλά κυρίως θάμνων. Η κάππαρη χρησιμοποιείται ως καρύκευμα. Ο φλοιός της ρίζας χρησιμοποιείται στη θεραπεία διαφόρων παθήσεων όπως αρθρίτιδες [Feng X, et al., (2011)], ρευματισμοί και πονόδοντοι [Boga C, et al., (2011)], [Zhou H, et al., (2010)]. Στην αρχαιότητα πίστευαν ότι το φυτό εκτός από θεραπευτικές έχει και μαγικές ιδιότητες. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται η *ρίζα της κάππαρης*, στις συνταγές: **κε'**, **μθ'**, **νγ'**, **ξ'**, **ξα'**,

πζ', ρκστ', ρζα', υζστ', σμε', υζζ', τοε', υκβ', τοε', υλη', υμ',
υμδ', τοζ' <ιε'> και το απόξεμα της κάππαρης, στις συνταγές β'
και τιε'.

ΚΑΡΔΑΜΟΝ

Το κάρδαμον (*Κάρδαμον το ήμερον* [Γεννάδιος, (1914), 464-5], *Lepidium sativum* L.) είναι αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό ανήκει στην οικογένεια των κραμβοειδών (Brassicaceae) (συνώνυμη περιγραφική ονομασία σταυρανθών (Cruciferae). Χρησιμοποιούνται σε σαλάτες και γαρνιρίσματα. Η αρχαιότερη μορφή της λέξης kardamon είναι στη μυκηναϊκή ελληνική όπου αναφέρεται το *ka-da-mi-ja*, γραμμένη στη συλλαβική γραφή Γραμμική Β'. Υπάρχουν αρκετά είδη κάρδαμου με πιο σημαντικό το κοινό κάρδαμο, με την επιστημονική ονομασία *Λεπίδιο το ήμερο*, *Lepidium sativum* [Raval ND, et al., (2011)]. Στο «Περί τῶν Ἄντιδότην» αναφέρεται μόλις σε τρεις συνταγές: ογ', ρπε' και ρπστ'.

ΚΑΡΔΑΜΩΜΟΝ

Το *Καρδάμωμον το κοινόν*, *Elettaria cardamomum* [Γεννάδιος, (1914), 465], [Liddell, Scott, (1940)], είναι είδος φυτού του γένους *Elettaria* της οικογένειας Zingiberaceae. Η λέξη είναι ελληνική και προέρχεται από τη σύνθεση των λέξεων: κάρδαμον (*kardamon*) + ἄμωμον (*amomon*). Προέρχεται από τη νοτιοανατολική Ασία. Κοινά ονόματά της είναι: **πράσινο κάρδαμο**, **αληθινό κάρδαμο**, κ.α. Πρόκειται για ένα πικάντικο αρωματικό ποώδες πολυετές φυτό με σημαντική συμβολή στις γαστρικές παθήσεις [Jamal A, et al., (2006)]. Στο «Περί τῶν Ἄντιδότην» αναφέρεται πολύ συχνά, περίπου ανά έξι συνταγές²⁰⁸

²⁰⁸ β', γ', κ', κα', κβ', κη', λ', λα', λβ', λστ', λζ', λθ', ξα', ξβ', ξγ', ξζ', οζ', πζ', ρα', ρβ', ργ', ρδ', ρθ', ρι', ρια', ριε', ρκα', ρκβ', ρλοστ', ρλζ', ρμ', ρμζ', ρμη', ρεγ', ροστ', ροη', ροθ', ρπ', ρζα', ρζη', σα', σε', ση', σιβ', σιζ', σκδ', σκστ', σλοστ', σμα', σπζ', σρβ', σργ', τ', τθ', τιβ', τλβ', τλζ', τλθ', τμη', τνα', τνγ', τνστ', τξζ', τοε', υβ', υστ', υζ', υκζ', υλ', υλβ', υμα', υμε', υμη', υνδ', υνθ', υξε', υξη', υογ', υπγ', υπζ', φβ', φγ'.

ΚΑΡΟΗ

καρόη [Nicolai Myrepsi, (1549)] και **κάρος**: Οι μελετητές [Διοσκουρίδης, (Kühn) 1829], 406], [Berendes,1902:302] συγκλίνουν στο γεγονός ότι πρόκειται για το φυτό **Κάρος ο κυμνοειδής** [Γεννάδιος, (1914), 467-8], *Carum carvi*, το οποίο είναι επίσης γνωστό ως μάραθο μεσημβρινό, ή περσικό κύμινο. Πρόκειται για είδος κύμινου. Είναι διαιτητικό φυτό της οικογένειας Apiaceae. Το πτητικό έλαιό του εμφανίζεται στους σπόρους και είναι ένα διεγερτικό που διαλύει τα αέρια [CEE]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές **τοδ'**, ως **καρούου** και στην **υζα'** ως **καρόη**. Επίσης το βρίσκουμε και ως **καρναβάδιον** [Δημητράκου, (1966), 3637], [Nicolai Myrepsi,(1549), 112], [Planchon, (1856)] στις συνταγές **α'**, **κβ'**, **κθ'**, **λθ'**, **ογ'**, **πζ'**, **ρμβ'**, **σιθ'**, **τοδ'**, **υια'**, **υκγ'** και **φα'**. Η ταύτιση του **καρναβάδιον** με την **καρόη** γίνεται στον χφ κώδικα Paris gr.2243, στο φ. 633r, στο κεφάλαιο με τίτλο: **Βοτάνων ερμηνεία**, όπου αναφέρεται ότι: *Καρώου, ἤτοι τὸ καρναβάδην:-*

ΚΑΡΠΗΣΙΑ

καρπησία [Langkavel B., 1866, 32]: Η καρπησία είναι το πολυετές φυτό με το επιστημονικό όνομα *Carpesium* και ανήκει στην οικογένεια Asteraceae. Καλλιεργείται από τη νότια Ευρώπη ως την Ανατολική Ασία. Η καρπησία φτάνει το ένα μέτρο ύψος, σε χώμα με γόνιμο έδαφος και με ελάχιστη ή καθόλου σκιά. Οι σπόροι της χρησιμοποιούνται φαρμακευτικά [Nicolai Myrepsi,(1549)]. Έχουν κίτρινο-καφέ ή σκούρο καφέ χρώμα και μια ήπια οσμή. Οι σπόροι της καρπησίας χρησιμοποιούνται για να σκοτώσουν τα εντερικά παράσιτα και για να θεραπεύσουν τον κοιλιακό πόνο, που προκαλείται από εντερίτιδα ή υποσιτισμό. Το αφέψημά της, μπορεί να θεραπεύσει τον πονόλαιμο και τα τσιμπήματα εντόμων [Ma JP, et al., (2008)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές **ρλα'**, **σοζ'** και **σοη'**.

ΚΑΡΥΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ

κάρυα βασιλικά (**Κάρνα η Βασιλική** [Γεννάδιος, (1914), 471], *Juglans regia L.* [Langkavel B., 1866, 94]). Πρόκειται για τα καρύδια, τον καρπό της καρυδιάς και ανήκει στην οικογένεια Juglandaceae. Η καρυδιά κατατάσσεται στα φαρμακευτικά φυτά. Τα εδάδιμα καρύδια περιέχουν γιουγκλόνη, γιουγκλαντίνη, από τις πιο σημαντικές ουσίες της καρυδιάς, ταννίνη, ινοσίτη, δεψικές ουσίες, κερκετίνη, καϊμπφερόλη, καφεϊκό οξύ, ίχνη π-κουμαρικού οξέος, ένα αιθέριο έλαιο, μια χρωστική και μια πικρή ουσία. Η ψίχα της καρυδιάς, είναι λευκού

χρώματος, περιέχει αζωτούχες, λιπαρές και εκχυλισματικές ουσίες, κυτταρίνη, αλβουμίνη, τέφρα και νερό. Από την ψίχα παράγεται με έκθλιψη ένα σημαντικό λιπαρό έλαιο, το καρυδέλαιο, το οποίο περιέχει α-λινολενικό και α – λινολεϊκό οξύ, καθώς επίσης παλμιτικό, στεατικό και ελαϊκό οξύ. Τα άγουρα καρύδια είναι μια από τις πλουσιότερες πηγές ασκορβικού οξέος (βιταμίνη C). Τα φύλλα της καρυδιάς χρησιμοποιούνται εναντίον των παθήσεων των ματιών, όπως βλεφαρίτιδα στα παιδιά και της χοιραδώσεως. Το αφέψημα και το έγχυμά τους είναι τονωτικό του πεπτικού σωλήνα και σταματά τις διαρροϊκές κενώσεις σε τοξικές καταστάσεις. Τα καρύδια συνιστώνται στους αδύναμους οργανισμούς, τους φυματικούς, τους σακχαροδιαβητικούς (περιέχουν μικρή ποσότητα υδατανθράκων) και σε πολλές άλλες παθήσεις [Haider S, et al., 2011], [Hajimahmoodi M, et al., (2011)], [Hosseinzadeh H, et al., (2011)]. Το καρυδέλαιο, είναι γνωστό από τον Διοσκουρίδη ως ανθελμινθικό και ταινιοκτόνο. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται μόνο στη συνταγή **υιβ΄**.

ΚΑΡΥΟ ΠΟΝΤΙΚΟ

κάρυο ποντικό: (*Κάρυο ποντικό*, ή *Λεπτοκάρυο* [Γεννάδιος, (1914), 471], *Corylus avellana* L.[Langkavel (1866), 96]) Πρόκειται για το γνωστό μας φουντούκι ή αλλιώς λεπτοκάρυον, λεπτοκαρυά. Αγγειόσπερμο, δικότυλο, φυλλοβόλο φυτό ανήκει στην οικογένεια των Σημυδοειδών (Betulaceae). Τα φουντούκια είναι θρεπτικά, πλούσια σε πρωτεΐνες και ανόργανα στοιχεία [Amarowicz R, et al., 2008], [Oliveira I, et al. (2008)]. Χρησιμοποιούνται στη σοκολατοβιομηχανία, στη

ζαχαροπλαστική και στην αρτοποιία όπου αλέθονται μαζί με σιτάρι για την παραγωγή ψωμιού. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται μόνο στις συνταγές **υιθ΄**, **ρζγ΄** και **υκη΄**. Ωστόσο η έκφραση “*κάρυου ποντικού τὸ μέγεθος*”, που αναφέρεται συχνά και σε πολλές συνταγές, παραπέμπει στο μέγεθος που πρέπει να έχει το παρακευαζόμενο φάρμακο όταν αυτό θα δοθεί ως αντίδοτο στον ασθενή.

ΚΑΡΥΟ ΜΥΡΕΨΙΚΟ

καρύον μυρεψικόν, κάρυον μωσχάτο, κάρυο αρωματικό, νούκη μωσχάτα, μωσχοκάρυδο: Πρόκειται για το μωσχοκάρυδο (επιστ.: *Μυριστική η ενώδης*, *Myristica fragrans* συνών.: *Myristica moschata* [Langkavel (1866), 34]). Το μωσχοκάρυδο είναι μπαχαρικό και προέρχεται από τα σπόρια του δέντρου

της μοσχοκαρυδιάς. Ανήκει στην οικογένεια Myristicaceae. Στην αρχαιότητα το χρησιμοποιούσαν ως θυμίαμα. Τα μοσχοκάρυδα περιέχουν αιθέρια έλαια σε ποσότητα περίπου 10%. Χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική, στην αρτοποιία, στη μαγειρική, στον αρωματισμό των λουκάνικων και κρεάτων, σε διάφορες σάλτσες αλλά και λικέρ. Από τη σύνθλιψη του βγαίνει έλαιο που ονομάζεται βούτυρο ή έλαιο του μοσχοκάρυδου και χρησιμοποιείται στη φαρμακευτική, στη σαπωνοποιία και την αρωματοποιία [wikipedia.org]. Η αντιδιαρροϊκή αντιβακτηριακή και αντιαγγειογενετικές δράσεις του έχουν βεβαιωθεί πειραματικά [Pillai NR, Lillykuty L., (1991)], [Piaru SP, et al., (2012)], [Narasimhan B, Dhake AS., (2006)]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές λγ', λε', τλη', υλη', υμε', υξα', υο', υοβ', υογ', υοε', υπστ', υπζ', υζ', υζ' και φδ', ως κάρυο μοσχάτο. Ακόμη στις συνταγές: ογ' και φδ' γίνεται αναφορά για νοῦκι μοσχάτα, στην υκβ' και σπη' για κάρυον αρωματικό και στις κα', λβ', λδ', λστ', λζ', ξβ', ξγ', οη', πβ', πδ', πζ', ςγ', ςη', ςθ', ςη', ςια' υμβ', υμθ', θξστ', υξζ', υξθ', υοα', υζα', υζγ', υζθ', υπ', υπα' και υπδ' αναφέρεται το μοσχοκάρυδο.

ΚΑΣΣΙΑ ΦΙΣΤΟΥΛΑ

κάσσια φίστουλα: (επιστ.: *Κασσία η σύριγξ* [Γεννάδιος, (1914), 476-7], *Cassia fistula* [Langkavel, (1866), 1]) γνωστή και ως γλυκοκάλαμος. Η *Κασσία η καλαμωτή*, είναι ένα ανθοφόρο φυτό της οικογένειας Fabaceae. Προέρχεται από τη νότια Ασία. Είναι καλλωπιστικό δέντρο αλλά και φυτικό φάρμακο. Ο καρπός έχει τη μορφή όσπριου, με έντονη οσμή. Οι σπόροι είναι δηλητηριώδη. Η ρίζα του φυτού θεωρείται ένα πολύ ισχυρό καθαρτικό.

Το εκχύλισμα των φύλλων της συμβάλλει στην αντιμετώπιση του έλκους [Karthikeyan, S., et al., 2010], [Duraipandiyan V., et al., 2007]. Η χρήση της στη βοτανολογία έχει πιστοποιηθεί εδώ και χιλιετίες. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές β', δ', ι', ια', ιβ', κγ', κδ', ςζθ', σστ', υμδ', υζστ', υζζ'.

ΚΑΣΣΙΑ

κάσσια: Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο της Σαλαμάνκα και τον Gunther, πρόκειται για το κιννάμωμο το αρωματικό, που είναι συνώνυμο του κινεζικού κιννάμωμου (*Cinnamomum aromaticum* συνών.: *Cassia Cinnamomum* [Langkavel, (1866), 88]), ενώ ο Berendes [(1902), 72] αναφέρεται γενικά στο γένος *Cinnamomum* spec. (οικογένεια Lauraceae). Το κιννάμωμον είναι γένος αειθαλών δέντρων και αρωματικών θάμνων που ανήκει στην οικογένεια Lauraceae. Τα είδη του έχουν τα αρωματικά έλαια στα φύλλα και τον φλοιό. Η κάσσια η κιννάμωμη, συνώνυμη της κάσσιας της αρωματικής, (επιστ.: *Cinnamomum cassia* ή

Cinnamomum aromaticum) είναι ένας αρωματικός φλοιός, παρόμοιος με την κανέλα, αλλά διαφέρει ως προς την δύναμη της οσμής και την ποιότητα. Ωστόσο αυτό καθ' αυτό το γένος της κασσίας περιλαμβάνει πολλά είδη, μερικά εκ των οποίων έχουν ένα καθαριστικό οξύ και αποτελούν την σέννα των φαρμακείων [Γεννάδιος, (1914), 476]. Ο Νικόλαος Μυρεψός χησιμοποιεί την κασσία με τις εξής έννοιες:

- **Κασσία** σε κάθε όγδοη συνταγή²⁰⁹,
- **κανέλα** [Γεννάδιος, (1914), 459-60]: Κανέλα ονομάζεται το μπαχαρικό που παράγεται από φλοιό φυτών του γένους **κιννάμωμο** (βλ.λ.) (= *cinnamomum* [Langkavel, (1866), 88]). Χρησιμοποιείται κυρίως στη μαγειρική και τη ζαχαροπλαστική. Οι φαρμακευτικές του ιδιότητες αξιοποιήθηκαν από την αρχαιότητα και χρησιμοποιήθηκε για τη διατήρηση τροφίμων. Το μπαχαρικό, στην μορφή του έτοιμη προς κατανάλωση έχει καστανοκόκκινο χρώμα, είτε σε μορφή σκόνης είτε σε μορφή φλούδας και έντονο άρωμα. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές: **οζ', οη', ρθ', υψτ', υπθ', υζ', υζθ', υζδ', φ', φε'**. Ο Γεννάδιος πιστεύει ότι πρόκειται για το δέντρο του είδους **Κανέλλα η λευκή, *Canella alba***.
- **Ευλοκασία** στις συνταγές: **β', γ', ι', λζ', λθ', πζ', ζ', ζγ', ρ', ρη', ρκ', ρκα', ρκβ', ρλβ', ρπε', σγ', σιβ', σιστ', σκη', τκη', υστ', υζ'** και **υλη'**
- **Κασιάλινε**: Πρόκειται για λέξη η οποία έχει μεταγραφεί αυτούσια από τα λατινικά στα ελληνικά, στη συνταγή **ριε'**. Έτσι η σωστή γραφή είναι κασσία λίγνε από τη λατινική ***cassia lignae***. Πρόκειται ουσιαστικά για είδος της κινέζικης κασσίας, επιστ.: ***cinnamomum cassia*** ή ***cinnamomum aromaticum***. Βέβαια ο Νικόλαος Μυρεψός χρησιμοποιεί στη συνταγή **τλθ'**, την ελληνική λέξη του είδους, **κασσία σύριγγος**.
- **Κασία αρωματική**: αναφέρεται μόνο στη συνταγή **υκα'**
- **Γλυκοκάλαμον**: Οι απόψεις για το φυτό, στο οποίο αποδίδεται αυτό το όνομα δίστανται. Άλλοι το ταυτίζουν με το σακχαροκάλαμο το φαρμακευτικό [Γεννάδιος, (1914), 225], [Δημητράκου, 1966, 1643], άλλοι με την κασσία [ΛΓΓ] ενώ ο Langkavel το συνεδέει με την ***cassia fistula***, ενώ ο L. Fuchs στις σημειώσεις του [Nikolai Myrepsi, (1549), 37] αναφέρει ότι

²⁰⁹ Οι συνταγές είναι: κε', μ', νβ', ξα', ζθ', ριστ', ριζ', ριθ', ρκη', ρλστ', ρλζ', ρνζ', ρνη', ρξ', ροθ', ρπδ', ρζ', ρζα', ρζγ', ρζθ', ρια', ριγ', ριδ', ριε', ριζ', ρκ', ρκδ', ρκη', ρκθ', ρλ', ρλη', ρμ', ρμδ', ρμε', ρμζ', ρμη', ρνν', ρξστ', ρξζ', ρξη', ρογ', ροδ', ροστ', ροζ', ροη', ροθ', ρπε', ρζα', ρζθ', ρζγ', τ', τβ', τζ', τιγ', τιδ', τιε', τιζ', τλβ', τλστ', τλζ', τμζ', τμθ', τνβ', τνζ', τνθ', τό', τοβ', τοέ', τοστ', υ', υδ', υε', υκζ', υκη', υλε', υλστ'

στα αντίστοιχα λατινικά κείμενα απαντάται και ως ο καρπός της κασσίας *fistula*, της κασσίας της καλαμωτής, ο οποίος είναι γλυκός. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές **πστ'** και **υμγ'**. Από το σακχαροκάλαμο το φαρμακευτικό εξάγεται το υδροξυαιθανικό οξύ, που χρησιμοποιείται σε διάφορα προϊόντα περιποίησης δέρματος. Εξαιτίας της εξαιρετικής ικανότητάς του να διεισδύει στο δέρμα, βελτιώνει την εμφάνιση και την απαλότητα της επιδερμίδας, μειώνοντας τις ρυτίδες, τα σπυράκια ακμής, τις φακίδες ενώ γενικά βελτιώνει και πολλά άλλα δερματολογικά προβλήματα. Λειτουργεί αντιδρώντας με τα λιπίδια της ανώτερης επιδερμίδας και τελικά επιταχύνοντας την απολέπιση των νεκρών κυττάρων της, εκθέτοντας έτσι τα ζωντανά [Bernstein, EF, et al., 2001], [Okano, Y., et al., 2003], [Erbil, H., et al., 2007].

- **κιννάμωμον** (επιστ.: *Cinnamomum zeylanicum* [Langkavel, (1866), 88]) συνώνυμη λέξη της **κασσίας** (*Κιννάμωμον η κασσία, Cinnamomum cassia*), αλλά και της **κανέλας** (Κιννάμωμον το γνήσιον, *Cinnamomum zeylanicum* συνών.: *Laurus Cinnamomum*) [Γεννάδιος, (1914), 507-8]. Στο «*Περί τῶν αντιδότων*» αναφέρεται σχεδόν σε κάθε δεύτερη συνταγή.

Ακόμη, στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» απαντάται και το **μαλάβαθρον**, στις συνταγές **σλ'** και **υστ'**, που πρόκειται φυσικά για το **κιννάμωμον** [Δημητράκου, (1966), 4453], αλλά και το **μαλαβάθρινον [μύρον]**, που πρόκειται για το κατασκευασμένο, το εξαγώμενο έλαιο από το **μαλάβαθρο**, ενώ υπάρχουν και οι γραφές:

- **ξυλοκινναμώμην** στις συνταγές: **ογ'**, **ριβ'**, **τό'** και **υνε'** και
- **τριψίδιν** στη συνταγή **υι'**, λέξεις συνώνυμες που παραπέμπουν στο **κιννάμωμο**.

ΚΑΣΤΑΝΟ

καστανέα και **κάστανο**: (επιστ.: *Castanea* [Γεννάδιος, (1914), 478-82] *sativa Mill.* συνών.: *Fagus Castanea*) Αγγειόσπερμο, δικότυλο δέντρο, που ανήκει στην τάξη των Φηγωδών και στην οικογένεια των Φηγοειδών (Fagaceae). Ο καρπός της, το κάστανο, βρίσκονται μέσα σε ένα ξυλώδες περίβλημα που έχει αγκάθια εξωτερικά και ανοίγει όταν οι καρποί ωριμάσουν. Τρώγονται ψητά ή βραστά, χρησιμοποιούνται στη ζαχαροπλαστική, στη μαγειρική σε διάφορες συνταγές και γίνονται και αλεύρι. [Zlatanov, MD, et al., 2012]. Αναφέρεται στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» στις συνταγές **κδ'**, **πστ'**, **πζ'**, **ρκγ'**, **σιδ'** και **σιε'**.

ΚΑΧΡΙΟΝ

κάχριον: *Κάχρυς η Λιβανωτίς, Cachrys Libanotis*

[Γεννάδιος, (1914), 485], ο καρπός της λιβανωτίδος, ενός αρωματικού φυτού της οικογένειας Selineae, αλλιώς γνωστού και ως *Λεκόκια η Κρητική (=Lecokia cretica)* [Δημητράκου, (1966), 4329], [Liddell, H-G., Scott, R., 1940]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές *λβ', σπη', υνε' και υξθ'.*

ΚΕΓΧΡΟΣ

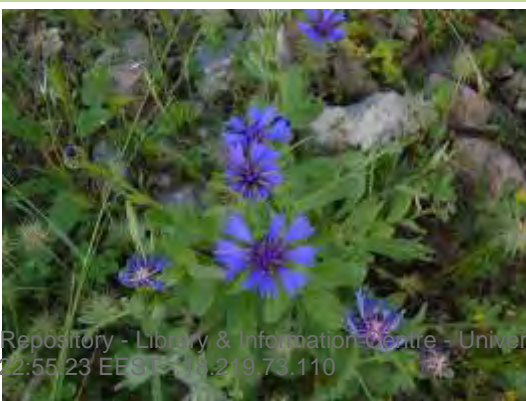
κέγχρος: (επιστ.: *Panicum miliaceum* [Langkavel, (1866), 123], [Γεννάδιος, (1914), 487]). Πρόκειται για το κεχρί. Το κεχρί είναι η γενική ονομασία διαφόρων ειδών ποωδών φυτών της οικογένειας Poaceae, τα οποία παράγουν μικρά εδάδιμα σπέρματα και χρησιμοποιούνται ως τροφή του ανθρώπου ή των ζώων. Το κυριότερο είδος είναι ο *Κέγχρος ο κοινός, Panicum miliaceum* του γένους Πανικό. Είναι επίσης γνωστό ως κοινό κεχρί. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές *υε' και σζβ'.*

ΚΕΔΡΙΣ

κεδρίς: Αναφέρεται στη συνταγή *υε'.* Πρόκειται για κάποιο είδος του γένους *Κέδρος, Cedrus* της οικογένειας Pinaceae [Γεννάδιος, (1914), 489], πιθανότατα για τον *Cedrus libani*. Ο είναι κωνοφόρο αειθαλές δέντρο που περιλαμβάνει τέσσερα είδη, γνωστότερο από τα οποία είναι ο κέδρος του Λιβάνου. Οι γευστικοί και θρεπτικοί σπόροι του, που περιέχουν 70% έλαια και 20% πρωτεΐνες και χρησιμοποιούνται ως συστατικό στην αρτοποιία και την ποτοποιία. Ωστόσο κάποιοι πιστεύουν ότι ίσως να εννοείται εδώ κάποιο είδος του γένους *Juniperus* L. της οικογένειας Cupressaceae. Κατά την αρχαιότητα θεωρούνταν ότι είχαν θεραπευτικές ιδιότητες. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στη συνταγή *υε'.*

ΚΕΝΤΑΥΡΙΟΝ

Ο Νικόλαος Μυρεψός στις συνταγές: *η', κε', ρκδ', ρκζ', σκε', σκστ', σκζ', σκη', σμδ', σο', σοθ', τμβ', τξγ', τοέ', υε', υστ', υλζ', υνζ',* αναφέρει αρκετά είδη του κενταύριου: το μέγα,

το μικρόν, το στρογγυλό, το μακρύ. Ως εκ τούτου εμείς εδώ θ' αναφερθούμε μόνο στο γένος και τα γενικά χαρακτηριστικά του. Το *Κενταύριον*, *Centaurea sp.* είναι γένος της οικογένειας (Asteraceae). Το βοτανικό του όνομα, ανάγεται στον Κένταυρο Χείρων ο οποίος χρησιμοποίησε ένα είδος του για να θεραπεύσει την θρυαλίδα του ήρωα Αχιλλέα [Γεννάδιος, (1914), 490-1]. Το γένος περιλαμβάνει περίπου 500 είδη και φύεται κύρια στην Ευρώπη, την ανατολική Μεσόγειο και την εγγύς Ανατολή.

ΚΕΡΑΣΙΑ

κερασιά (επιστ.: *Prunus asiium L.* [Langkavel, (1866), 6]) Η κερασιά είναι αγγειόσπερμο δικότυλο φυτό που ανήκει στο γένος Προύμνη (*Prunus*), στην οικογένεια των Ροδοειδών (*Rosaceae*), και είναι συγγενής της βυσσινιάς. Είναι φυλλοβόλο δέντρο με ύψος που φτάνει και τα 20 μέτρα. Έχει την επιστημονική ονομασία *Κέρασος ο γλυκύκαρπος*, *Prunus asiium* [Γεννάδιος, (1914), 492-6]. Χρησιμοποιείται όμως και το ξύλο της, που είναι ανθεκτικό στην υγρασία, στην κατασκευή επίπλων αλλά και μουσικών οργάνων και ηχείων, καθώς δίνει καλύτερη ακουστική. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές *υμγ'* και *υμδ'*.

ΚΙΚΙ

κίκι: (*Κρότων ο κοινός* [Γεννάδιος, (1914), 573-4], *Ricinus communis* [Langkavel, (1866), 15]) Φυτό της οικογένειας των ευφορβιδών (*Euphorbiaceae*), της τάξης των τρίκοκκων, της κλάσης των δικοτυλήδων. Στην τροπική Αφρική, από όπου κατάγεται, είναι δεντρώδες φυτό, ενώ στις εύκρατες χώρες (και στην Ελλάδα) αναπτύσσεται ως ποώδες. Ο καρπός είναι μια κάψα, με μαλακά αγκάθια και τρία καστανόμαυρα ωσειδή σπέρματα, πλούσια σε λάδι, που ονομάζεται κικινέλαιο ή ρετσινόλαδο. Το λάδι αυτό περιέχει ρικιλεΐνη και τριγλυκερίνη και χρησιμοποιείται ως καθαρτικό και στην παρασκευή ορισμένων καλλυντικών [e-flowershop.gr]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στη συνταγή *ι'*.

ΚΥΝΑΡΑ

κυνάρα: (*Κυνάρα η σκόλυμος ή κοινή*, *Cynara scolymus* [Langkavel, (1866), 75]) Πρόκειται για τη γνωστή μας αγκινάρα. Η αγκινάρα είναι πολυετές λαχανικό της οικογένειας των Αστεροειδών (*Asteraceae*). Η αγκινάρα είναι πλούσια σε βιταμίνες A, B1, B2, νιασίνη και C. Η

ηπατοπροστατευτική δράση της αγκινάρας οφείλεται σε μία πικρή και αρωματική ουσία: την κυναρίνη. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις υπερλιπιδαιμίας ή ηπατικής ανεπάρκειας, ίκτερου και κακής πέψης των λιπαρών ουσιών [Kusku-Kiraz, Z., et al., 2010], [Lupattelli, G., et al., 2004]. Ωστόσο εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός στη συνταγή **ρκστ'**, αναφέρεται στο άγριο είδος της αγκινάρας, την γνωστή με το όνομα **Κυνάρα η σιβθόρπειος ή η κάκτος ή η καρδονίσκη, *Cynara sibthoriana, cardunculus*** [Γεννάδιος, (1914), 581-2].

ΚΙΣΣΟΣ

συνταγές **δ'** και **υστ'**.

κισσός: (*Κισσός ο κοινός* [Γεννάδιος, (1914), 509-11], *Hedera helix L.* [Langkavel, (1866), 36] της οικογένειας Araliaceae). Ο κισσός είναι εγγενής στην Ευρώπη και τη δυτική Ασία. Καλλιεργείται ευρέως ως καλλωπιστικό φυτό. Στο παρελθόν, τα φύλλα και οι καρποί, τα μούρα λαμβανόμενα από το στόμα, χρησιμοποιούνταν ως αποχρεμπτικό για τη θεραπεία του βήχα και της βρογχίτιδας ενώ πειραματικά έχει διαπιστωθεί η επίδρασή του στη δερματίτιδα [Paulsen, E., et al., 2010]. Στο «**Περί τών αντιδότηων**» αναφέρεται στις

ΚΙΤΡΟΝ

μαρινάρισμα κρεάτων, στη ζαχαροπλαστική για παρασκευή γλυκών, ζαχαρόπηκτων και καραμελών και στην αρτοποιία [Chan YY, et al., 2010]. Στο «**Περί τών αντιδότηων**» αναφέρεται στη συνταγή **φδ'**.

κίτρον: (επιστ.: *Citrus medica* [Langkavel, (1866), 11]). Η κιτριά είναι η κοινή ονομασία του είδους *Citrus medica* (Κιτρέα η μηδική [Γεννάδιος, (1914), 316]) του γένους Κίτρος που ανήκει στα εσπεριδοειδή και πιο συγκεκριμένα στην οικογένεια των Ρυτοειδών, Rutaceae. Ο καρπός της είναι το κίτρο. Στην αρχαιότητα το κίτρο χρησιμοποιείτο για φαρμακευτικούς σκοπούς ενώ ήταν σύμβολο της γονιμότητας και της αφθονίας. Λέγεται και μηδικό μήλο. Η σάρκα του κίτρου χρησιμοποιείται στη μαγειρική για

ΚΝΗΚΟΣ

κνήκος, κνίκος [Γεννάδιος, (1914), 519-20]: (επιστ.:

Carthamus tinctorius [Langkavel, (1866), 79]). Είναι ένα διακλαδισμένο, ποώδες, ετήσιο φυτό της οικογένειας Asteraceae. Καλλιεργείται για τα φυτικά έλαια που βρίσκονται στους σπόρους. Ο κνήκος παραδοσιακά, καλλιεργούνταν για τους σπόρους του και χρησιμοποιούνταν στη βαφή και τα αρωματικά τρόφιμα, στα φάρμακα, και τις χρωστικές ουσίες. Τα τελευταία χρόνια, το φυτό καλλιεργείται κυρίως για το φυτικό έλαιο· εξάγεται από τους σπόρους του. Ο σπόρος του κνήκου, είναι άγευστος και άχρωμος, διατροφικά παρόμοιος με το ηλιέλαιο. Χρησιμοποιείται κυρίως σε καλλυντικά και ως μαγειρικό λάδι, σε σάλτσες σαλάτας και στην παραγωγή μαργαρίνης. Μπορεί επίσης να λαμβάνεται ως συμπλήρωμα διατροφής [Salem N., et al., 2011]. Στο «Περί τῶν ἀντιδότην» αναφέρεται στις συνταγές ρκστ', σκη', τλδ' και υε'.

ΚΟΚΚΟΚΝΙΔΗ

κοκκοκνίδη: Αλλιώς γνωστό ως Χαμαιλέων ο μέλας (επιστ.: *Cardopatum corymbosum* (Pers. [Langkavel, (1866), 79]) συνώνυμο του *Carthamus corymbosus* L.). Είναι ένα γένος ανθοφόρων φυτών της οικογένειας Asteraceae [Pieroni, A., et al., 2006]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται στις συνταγές κδ', σκστ' και σκη'.

ΚΟΛΙΑΝΤΡΟ

κολιάνδρον: (*Κορίαννον το ἡμερον, Coriandrum sativum* [Γεννάδιος, (1914), 538] ή *Coliandrum sativum*).

Ο κοριάνδρος ή το κόλιαντρο, ή και κολιάνδρον είναι ένα ετήσιο βότανο της οικογένειας Apiaceae. Η αρχαιότερη μορφή της λέξης για το φυτό πιστοποιείται στην μυκηναϊκή ελληνική ως ko-ri-ja-da-na, στη συλλαβική γραφή Γραμμική Β', που ανακατασκευάστηκε ως koriadnon. Περιέχει αντιοξειδωτικά [Wangenstein, H.; et al. (2004)], τα οποία μπορούν να καθυστερήσουν ή να αποτρέψουν την αλλοίωση των τροφών αν καρυκευτούν μ' αυτό το μπαχαρικό [Kubo, I., et al., 2004]. Στη λαϊκή ιατρική ο κοριάνδρος έχει χρησιμοποιηθεί για την ανακούφιση του άγχους και της αϋπνίας. Εργαστηριακά πειράματα επιβεβαιώνουν την αγχολυτική του ιδιότητα [Emamghoreisi, M., et al., 2005]. Οι σπόροι κοριάνδρου επίσης χρησιμοποιούνται ως διουρητικό, ως διαλύων τα αέρια [Wynn, S.G., et al., 2007] και ως χωνευτικό [Dawakhana, H., 2007]. Επίσης αναφέρεται ότι θεραπεύει το διαβήτη [Gray, AM., et al. (2007)], μειώνει τα επιπέδα της ολικής χοληστερόλης και των τριγλυκεριδίων, ενώ αυξάνει τα επιπέδα της λιποπρωτεΐνης β-υδροξυ-β-μεθυλγλουταρυλης συνένζυμο Α (beta-hydroxy-beta-methylglutaryl coenzyme A) [Chithra, V., et al., 1997]. Τα φύλλα κοριάνδρου περιέχουν αλδεΐδες, οι οποίες χρησιμοποιούνται στα σαπούνια και τις λοσιόν. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται στις συνταγές: ρη', ρμβ', τλη', τοδ', υλβ' και υμδ'. Το κολιάνδρο, ο

Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στη συνταγή υε' με το όνομα **κοριόσπερμα** [dioscorides.usal.es], [Berendes, (1902), 304], λέξη συνώνυμη με το **κόλιανδρο**.

ΚΟΛΟΚΥΝΘΗ:

Η **κολοκύνθη** (*Cucurbita pepo* L. [Langkavel, (1866), 25]), αλλιώς η κολοκυθιά είναι αγχειόσπερμο, δικότυλο, αναρριχητικό φυτό που ανήκει στην οικογένεια των Κολοκυνθοειδών (Cucurbitaceae). Περιέχει πολύ νερό, έχει ελάχιστες θερμίδες, είναι εύπεπτη ενώ διαθέτει τις βιταμίνες Α και C, καθώς και κάλιο, ασβέστιο, φώσφορο, νάτριο και σίδηρο σε μικρές ποσότητες. Ο σπόρος και το έλαιό του χρησιμοποιούνται στη αντιμετώπιση των

συμπτωμάτων του προστάτη [Gossell-Williams, M., et al., 2006] και των νεφρών [Masurovsky, B., 1922]. Κι αυτό γιατί έχει αντιφλεγμονώδη, αντικαρκινική [Jayaprakasam B., et al, 2003] και διουρητική δράση της [Γεννάδιος, (1914), 526-7], [Masurovsky, B., 1922]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότηων», η αγριοκολοκύνθη αναφέρεται μόνο στη συνταγή κγ' ενώ η ήμερη σε 22 συνταγές²¹⁰, ως κολοκυνθίς ή κολοκύνθη, ή κοινή κολοκυθιά (*Cucurbita pepo* - **Κολοκυθιά ο πέπων**) στις οποίες συνοδεύεται από άλλα είδη της οικογένειας των κολοκυνθοειδών,

όπως το πεπόνι ή το αγγούρι. Οι συνταγές αυτές καταπολεμούν κυρίως τον πυρετό και παθήσεις του αναπνευστικού.

ΚΟΝΥΖΑ

κόνυζα και **κόνιζα αρωματική**: (**Κόνυζα η βρεταννική**, *Inula britannica* L.). Σύμφωνα με το Διοσκουρίδη η **Κόνυζα η ετέρα**, από κάποιους ταυτίζεται με τη λιβανωτίδα, η οποία με τη σειρά της ταυτίζεται με την κάχρυ. Ωστόσο φαίνεται ότι αυτό δεν ευσταθεί γι' αυτό και οι μελετητές ταυτίζουν το φυτό με το είδος **Βρεταννική** του γένους *Inula*. Είναι γένος που αποτελείται από 90 ανθοφόρα φυτά, της οικογένειας Asteraceae. Η κόνυζα είναι ιδιαίτερα κυτταροτοξική σε πολλές κυτταρικές γραμμές όγκου, και η κυτταροτοξικότητά της εξαρτάται, από την

²¹⁰ Στις συνταγές: κδ', κη', ζα', ζβ', ζδ', ζε', ρκδ', ρμθ', ρλγ', ρνζ', ροβ', σί', σιβ', σμβ', τπζ', υζ', υί', υμα', υνζ', υνη', υζζ', υζζ',

φωσφορυλίωση της Bcl-2. [Rafi, MM, (2005)]. Κλινικά έχει χρησιμοποιηθεί ως φάρμακο κατά της ναυτίας και του βλενογόνου, ενώ η χορήγησή του σε ποντίκια βελτιώνει το ρυθμό επιβίωσης με ηπατική βλάβη LPS/PA, μειώνοντας και την κυτοκίνη στο σπλήνα [Song, QH, et al., 2000]. Εκτός της Κόνυζας της βρεταννικής, σημαίνουσα είναι και η **Κόνυζα η δυσεντερική**, *Inula dysenterica*, λόγω κυρίως της φαρμακευτικής της ιδιότητας [Γεννάδιος, (1914), 535-6]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», η κόνυζα η αρωματική αναφέρεται μόνο στη συνταγή **σζβ΄**.

ΚΟΡΚΟΛΥΚΗ

κορκολύκη: Η σωστή γραφή είναι **κροκολύκη**. Πρόκειται, όπως σημειώνει και ο L. Fuchs [Nicolai Myrsepsi, 1549], για το ινδικό λύκιον, το οποίο το αναφέρει και ο Διοσκουρίδης [(Kuehn, 1829), I:132], [dioscorides.usal.es]. Οι μελετητές το ταυτίζουν με το γένος του φυτού *Ramnus* [Berendes, (1902), 101], [Κοραΐς, (1835), VI:141-2]. Όσο για το ακριβές είδος οι απόψεις δίστανται. Το λύκιον (επιστ.: *Rhamnus lycioides*), σχηματίζει ένα γένος εντός της οικογένειας των (Rhamnaceae). Οι καρποί των περισσοτέρων ειδών περιέχουν μια κίτρινη χρωστική ουσία ενώ οι σπόροι αρκετή πρωτεΐνη και έλαια [Terencio, MC., et al., 1990], [Villar, A., (1986)]. Το λύκιον δε θα πρέπει να συγχέεται με το συνώνυμο γένος *Lycium*, το οποίο απαντάται από τη ΝΑ Ευρώπη ως και την Απω Ανατολή. Πρόκειται για θάμνους οι κόκκινοι καρποί των οποίων έχουν αυξημένα αντιοξειδωτικά. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται μόνο στη συνταγή **ρλστ΄**.

ΚΟΡΩΝΟΠΟΥΣ

κορωνόδη: Η σωστή γραφή του αναφερόμενου στη συνταγή **σκζ΄**, είναι **κορωνοπόδιον**. Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως *coronopodis* > *coronopus*, για το οποίο μερικοί ερευνητές αναφέρουν ότι πρόκειται για το φυτό με την επιστημονική ονομασία *Lotus ornithopodioides* που δε θα πρέπει να συγχέεται με τον φρούτο λωτός. Πρόκειται για το γένος *Lotus*, της οικογένειας των Fabaceae. Στο γένος αυτό εντάσσονται 150 είδη [Koelewijn HP., 2003]. Κάποιοι άλλοι ωστόσο θεωρούν ότι η Κορωνόπους είναι το **Αρνόγλωσσον ο Κορωνόπους**, *Plantago coronopus* [Γεννάδιος, (1914), 541], [dioscorides.usal.es]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται μόνο στη συνταγή **σκστ΄**.

ΚΟΡΟΜΗΛΟ

κορόμηλον: Αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό η κορομηλιά (επιστ.: *Prunus cerasifera*). Ανήκει στο

γένος Προύμνη (*Prunus*), στην οικογένεια των Ροδοειδών (*Rosaceae*). Ο καρπός της κορομηλιάς είναι το κορόμηλο. Ο κορμός της, όταν τραυματιστεί, βγάζει μία κολλώδη ουσία σαν ρετσίνι, χρώματος κίτρινου ή πορτοκαλιού το οποίο προσελκύει πολλά έντομα, ενώ επιστημονικά έχει επιβεβαιωθεί η αντιοξειδωτική δράση του [Wang Y., et al., 2012]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές **υζστ'** και **υζζ'** που εφαρμόζονται "πρὸς πᾶσαν νόσον τοῦ σώματος".

ΚΟΣΤΟΣ

Το **κόστος** [Γεννάδιος, (1914), 541], επιστ.: **Κόστος ο αραβικός**, *Costus arabicus* ή **Κόστος ο ευειδής**, *Costus speciosus* [von Fischer-Benzon, (1984) :73], είναι γένος πολυετών ποώδων φυτών, της οικογένειας (*Costaceae*). Μόλις πρόσφατα, το 2006, εντάχθηκε στο γένος *Cheilocostus*, και αποκαλείται έκτοτε *Cheilocostus speciosus* (J.Koenig) C. Είναι ένα από τα πολλά είδη των οποίων οι ρίζες είναι εύοσμες και φαρμακευτικές. Είναι εγγενής στην Ινδική χερσόνησο. Το ρίζωμάτου όπως και άλλα είδη της ίδιας οικογένειας περιέχουν σαπωνίνες. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση διαφόρων παθήσεων, αλλά κυρίως για την αντιμετώπιση του βήχα, της δυσπεψίας αλλά και της δερματίτιδας. Εργαστηριακά έχει βεβαιωθεί η αντιφλεγμονώδη, αναλγητική και αντιτυρετική ιδιότητα του φυτού. [Srivastava S., et al., (2013)].

ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙ

Το **κουκουνάρι** είναι ο καρπός της πίντος, της ήμερης, της καλλιερημένης πεύκης [Δημητράκου, (1966), 4079-80], αλλιώς γνωστής και ως κουκουναριάς (επιστ.: **Πεύκη η πίντος** [Γεννάδιος, (1914), 542], *Pinus pinea*). Ανήκει στην οικογένεια *Pinaceae*. Το κουκουνάρι είναι πλούσιο σε πρωτεΐνες και ω-3 λιπαρά οξέα. Επίσης είναι πλούσια πηγή βιταμινών, φυτικών ινών, φολικού οξέος, ασβεστίου και σιδήρου [Suntar, I., et al., 2012, 381]. Έχει υψηλή ενεργειακή αξία, αλλά και αντιφλεγμονώδεις δράσεις [Guri, A., et al., 2006]. Λόγω της θρεπτικής του αξίας, οι Αρχαίοι Έλληνες αλλά και οι Ρωμαίοι, το εκτιμούσαν ιδιαίτερα και το θεωρούσαν σύμβολο ανδρισμού και γονιμότητας [bagatzounis.com]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές: **ζζ'**, **ρξδ'** και **φ'**, ενώ η αναφορά **πεύκης, όπος**, μολονότι ευκρινώς παραπέμπει στην πεύκη ή το πεύκο [Γεννάδιος, (1914), 768-78], ο L. Fuchs

[Nicolai Myrepsi, (1549)] εσφαλμένα μεταφράζει τη λέξη ως πευκεδάνου χυμού. Επίσης και οι λέξεις: **πίτυς** και **στρόβιλος** [Langkavel, (1866), 99] παραπέμπουν στην **πεύκη**.

ΚΟΥΡΚΟΥΜΑ

κούρκουμα: Το κούρκουμα είναι γένος με 80 περίπου είδη φυτών της οικογένειας Zingiberaceae, που περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την κουρκούμη. Το όνομα προέρχεται από την αραβική λέξη *kurkum*. Η κουρκούμη (*Curcuma longa*), συλλέγεται για το ρίζωμά του. Είναι από τα σπουδαιότερα μπαχαρικά με πικρή γεύση. Έχει πολύ καλή δράση στο πεπτικό σύστημα και βοηθά την πέψη. Εάν προστεθεί λίγη ποσότητα σε ένα ποτήρι ζεστό γάλα, βοηθά στην καταπολέμηση του κρυολογήματος, του βήχα και της

καταρροής, "στεγνώνοντας" προσωρινά τους βλεννογόνους του αναπνευστικού συστήματος και ανακουφίζοντας τον ασθενή. Ο κουρκουμάς είναι βασικό συνθετικό του curry. Οι φαρμακευτικές ιδιότητες αυτού του καρκεύματος αποκαλύφθηκαν σταδιακά διά μέσου των αιώνων. Είναι ένα ήπιο φυσικό αντισηπτικό με αντιβακτηριδιακούς παράγοντες, χρήσιμους για την απολύμανση στα κοψίματα και τα εγκαύματα. Εμπόδισε τον καρκίνο του μαστού από την εξάπλωση στους πνεύμονες σε ποντίκια [Ye MX, et al., 2012]. Μπορεί να εμποδίσει το μελάνωμα και να καταστρέψει τα υφιστάμενα κύτταρα του μελανώματος και μειώνει τον κίνδυνο παιδικής λευχαιμίας. Είναι μια φυσική αποτοξίνωση του ήπατος [Adaramoye OA, 2010]. Μπορεί να αποτρέψει την εμφάνιση μεταστάσεων σε πολλές διαφορετικές μορφές καρκίνου. Είναι ένα ισχυρό φυσικό αντιφλεγμονώδες που λειτουργεί όπως και πολλά αντιφλεγμονώδη φάρμακα, αλλά χωρίς τις παρενέργειες [Ammon, HP, et al., 1991]. Είναι πολλά υποσχόμενο όσον αφορά στην επιβράδυνση της εξέλιξης της σκλήρυνσης κατά πλάκας σε ποντίκια. Σε συνδυασμό με το μαύρο πιπέρι, ανεβάζει την αποτελεσματικότητά του έως 1000 φορές στον άνθρωπο. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές **ριζ΄, ριη΄, ριη΄, ριθ΄** και **ρκ΄**.

ΚΡΙΘΗ

κριθή: (*Κριθή η κοινή, Hordeum* [Γεννάδιος, (1914), 554-64] *vulgare L.* [Langkavel, (1866), 126]). Το κριθάρι είναι δημητριακός καρπός του αγγειόσπερμου, μονοκοτυλήδονου φυτού του είδους Κριθή η κοινή (*Hordeum vulgare*) της οικογένειας των Ποσειδών (*Poaceae*) ή Αγρωστωδών (*Gramineae*). Το κριθάρι είναι πλούσιο σε βιταμίνες Β3, Β6 και μέταλλα όπως κάλιο, σίδηρο, θείο και φωσφορικά οξέα. Περιέχει επίσης ασβέστιο και πρωτεΐνη. Σε αντίθεση με το σιτάρι, το κριθάρι περιέχει και τις δύο μορφές φυτικών ινών (διαλυτές και αδιάλυτες). Οι διαλυτές φυτικές ίνες διαλύονται σε νερό και δημιουργούν κάτι σαν ζελέ, το οποίο βοηθά στην

ελάττωση της χοληστερόλης και τον έλεγχο του σακχάρου στο αίμα. Οι αδιάλυτες φυτικές ίνες αυξάνουν την κίνηση στο γαστρεντερικό σύστημα και είναι ιδιαίτερα ευεργετικές σε άτομα που είναι δυσκοίλια. Το κριθάρι είναι επίσης καλή πηγή τοκοτριενολών, ουσίες που έχουν αντιοξειδωτικές ιδιότητες και την ικανότητα να ελαττώνουν την κακή χοληστερόλη (LDL) περιορίζοντας τη δραστηριότητα ενός ένζυμου στο συκώτι, που είναι υπεύθυνο για την παραγωγή χοληστερόλης. Το κριθάρι είναι επίσης πηγή β-γλυκάνης, ένα είδος υδατάνθρακα, που επίσης ελέγχει τα επίπεδα σακχάρου και χοληστερόλης στο αίμα [Bird, AR., et al., 2004]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές **Ζη', σβ', υμγ'**.

ΚΡΙΝΟΣ

κρινέλαιον, κρίνος: (*Κρίνον το πάλλευκον* [Γεννάδιος, (1914), 565], *Lilium candidum L.* [Langkavel, (1866), 111], [Berendes, (1902), 333]). Το κρίνο, γνωστό και με την ονομασία λείριον και το πλέον διαδεδομένο είναι το *Λείριον το πάλλευκο*, της οικογένειας Liliaceae, που είναι περισσότερο γνωστό ως "κρινάκι της Παναγίας". Το κάτασπρο είδος με το εύοσμο άνθος του, περιέχει αιθέριο έλαιο, το γνωστό ως κρινέλαιο. Κατά την αρχαιότητα καταπραϋντικές

αλοιφές κατασκευάζονταν από διάφορα είδη λουλουδιών, μεταξύ των οποίων και από κρίνο [Γεννάδιος, (1914), 565]. Επίσης χρησιμοποιήθηκε για προβλήματα ανδρισμού, για εγκαύματα και στη χαλάρωση των νευρώνων. Στη λαϊκή ιατρική, ακόμη και σήμερα, χρησιμοποιείται το κρινέλαιο για την αντιμετώπιση του κατεστραμένου ή ερεθισμένου δέρματος, όπως στα εκζέματα, τις νέες πληγές και τα έλκη [Yarmolinsky, L., et al., 2009], [Meot-Duros, L., et al., 2009]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στη

συνταγή **σκε'**, ενώ η φράση **σουσίνου ευζώμου**, που βρίσκουμε στη συνταγή **ξα'** αναφέρεται στον κρίνο.

ΚΡΙΘΜΟΝ

Το **κρίταμνο:** (*Κρίθμον το παράλιον, Crithmum maritimum*, της οικογένειας Αριaceae) ή και κρίταμο [Γεννάδιος, (1914), 564]. Το κρίθμο είναι φυτό γνωστό από την αρχαιότητα για τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Το φυτό περιέχει σε σημαντικές ποσότητες αιθέρια έλαια, μεταλλικά άλατα, ιώδιο και βιταμίνες, τα οποία και θεωρούνται συστατικά ορεκτικά, καθαρτικά του αίματος και τονωτικά [Meot-Duros

L., et al., 2009], [Tsoukatou, M., et al., 2001]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στη συνταγή υκβ'.

ΚΡΟΚΙΝΟΝ

κρόκος: (κρόκινον, κροκόμαγμα, κροκινω έλειω): Ο *Κρόκος ο ήμερος* (*Crocus sativus* L. [Langkavel, (1866), 105-6]) της οικογένειας Iridaceae, είναι ένα από τα πιο σπάνια φαρμακευτικά φυτά. Τα αποξηραμένα στίγματα του λουλουδιού αποτελούν τον πολύτιμο κρόκο ή σαφράν ή ζαφορά ή σαφράνι. Ο κρόκος, στην Ελλάδα, καλλιεργείται και αναπτύσσεται αποκλειστικά στο Ν. Κοζάνης [Γεννάδιος, (1914), 565-6]. Το εκχύλισμα στιγμάτων κρόκου, προκαλεί αναστολή της συγκόλλησης των αιμοπεταλίων [Jessie, SW., et al., 2005]. Βοηθά στη μείωση της χοληστερίνης [Giaccio M., 2004] και σε κρίσεις άσθματος [Boskabady, MH., et al., 2006]. Οι θεραπευτικές του ιδιότητες είναι γνωστές από την αρχαιότητα, όπως αναφέρεται σε αιγυπτιακό πάπυρο που χρονολογείται από το 1550 π.Χ., ενώ αποτελούσε απαραίτητο συστατικό στα ιατρικά παρασκευάσματα του Ιπποκράτη, του Διοσκουρίδη και του Γαληνού, οι οποίοι τον συνιστούσαν ως παυσίπονο, αντιπυρετικό, υπνωτικό, εμμηναγωγό, επουλωτικό. Μεγάλο είναι το ενδιαφέρον και της σύγχρονης ιατρικής για τον κρόκο. Η σχετική έρευνα είναι συνεχής και πολύπλευρη. Από τα μέχρι τώρα εργαστηριακά αποτελέσματα διαπιστώθηκε με βεβαιότητα ότι ο κρόκος ασκεί αντιοξειδωτική [Papandreou, MA., et al., 2006], αντιθρομβωτική [Jessie, SW., et al., 2005] και αντικαρκινική δράση [Nair, SC, et al., 1991]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται σε κάθε δεύτερη συνταγή.

ΚΡΕΜΜΥΔΙ

κρεμμύδι: (κρόμμυον) (επιστ.: *Allium cerea* L. [Γεννάδιος, (1914), 566-72], [Langkavel, (1866), 112]). Το κρεμμύδι είναι φυτό, γνωστό και με τα ονόματα κρόμμυον ή *Άλλιον το κοινό* και ανήκει στην οικογένεια Amaryllidaceae. Είναι γνωστό εδώ και χιλιάδες χρόνια, καθώς θεωρούνταν -όχι άδικα- δυναμωτικό αλλά και με ιαματικές ιδιότητες [Kumari, K., et al., 2002], ενώ η εύκολη καλλιέργειά του και η μεγάλη διάρκεια ζωής σε αποθήκευση βοήθησαν στη διάδοσή του. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές ξδ', ξε', ξστ', ξζ'.

ΚΥΑΜΟΣ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ

κουκιά: (επιστ.: *Vicia faba* [Langkavel, (1866), 4]) ή τα κουκιά (*Κύαμος Ελληνικός ή Κύαμος ο κοινός*

[Γεννάδιος, (1914), 542,575-6], *Faba vulgaris* συνών: *Βίκια η φάβα*, *Vicia faba*). Είναι ποώδες, ετήσιο φυτό της οικογένειας των κυαμοειδών (Fabaceae), που καλλιεργείται για τους καρπούς του. Η θρεπτική αξία των κουκιών είναι μεγάλη αφού είναι πλούσια σε πρωτεΐνες. Κάθε καρπός περιέχει 72% νερό, 8% πρωτεΐνες, 20% υδατάνθρακες, 5% φυτικές ίνες, 1% φυτικά έλαια. Είναι πλούσια σε φολικό οξύ (104 mg ανά 100 γραμμ.), φώσφορο, μαγγάνιο, μαγνήσιο, χαλκό, κάλιο, νάτριο και σίδηρο. Περιέχει επίσης λιπαρά οξέα ω6 152 mg/100gr και ω3 12.0 mg/100gr. Τα κουκιά μπορούν να προκαλέσουν δηλητηρίαση στα ζώα και τον άνθρωπο, τη γνωστή κύαμωση, που εκδηλώνεται ως αιμολυτική αναιμία και σε πολλές περιπτώσεις είναι θανατηφόρος [Chanda, S., 2010]. Η κύαμωση προκαλείται σε άτομα που έχουν, λόγω κληρονομικότητας, έλλειψη του ενζύμου G6PD. Στο «Περί τών Αντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές **σζβ'**, **σλα'**, **σζζ'**, **σζστ'**, και **υλγ'** κυρίως ως μέτρο.

ΚΥΔΩΝΙΑ

κυδώνι, κυδώνια μηλα: (*Κυδωνέα η προμήκης*, *Cydonia oblonga Mill* [Langkavel, (1866), 8].)

Η κυδωνιά [Γεννάδιος, (1914), 578-9] είναι οπωροφόρο δέντρο της οικογένειας των Ροδοειδών (Rosaceae) και χρησιμοποιείται στη ζαχαροπλαστική και ως επιτραπέζιο. Από τα φύλλα του δέντρου παρασκευάζεται αφέψημα, το οποίο έχει μαλακτικές, αποχρεμπτικές, αντιμικροβιακές και αντιοξειδωτικές ιδιότητες [Fattouch, S., et al., 2007], [Silva BM, et al., 2004]. Στο «Περί τών Αντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές **ρλγ'**, **ρμ'**, **ρμθ'**, **υνη'** και **υζβ'**.

ΚΥΚΛΑΜΙΝΟ

Το **κυκλάμινο** (*Κυκλάμινο το ελληνικό* [Γεννάδιος, (1914), 580], *Cyclamen graecum L* [Langkavel, (1866), 63-4] της οικογένειας Primulaceae) είναι ένα από τα ομορφότερα αγριολούλουδα της Ευρωπαϊκής υπαίθρου. Το πιο κοινό είδος κυκλαμίνου στην Ελλάδα είναι το Κυκλάμινο το ελληνικό. Ανθίζει την φθινοπωρινή περίοδο και έχει πυκνά μωβ άνθη [Polymeni, R., et al., 2010]. Στο «Περί τών Αντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές **τοε'** και **υστ'**. Στην τελευταία μάλιστα αναφέρεται ότι το **κάσαμον**, που είναι συνώνυμη λέξη του κυκλάμινου.

ΚΥΜΙΝΟ

Το κύμινο [Berendes, (1902), 302-3] είναι η κοινή ονομασία του φυτού *Κούμινον το ήμερον* [Γεννάδιος, (1914), 580-1], *Cuminum Cyminum* [Langkavel, (1866), 41] της οικογένειας Apiaceae). Επίσης αναφέρεται και στους αποξηραμένους καρπούς του φυτού που χρησιμοποιούνται, είτε ολόκληροι είτε σε σκόνη, για να δώσουν άρωμα στη μαγειρική. Το φυτό είναι ετήσιο ποώδες, μικρού μεγέθους, ισχνό και ανήκει στην τάξη Σκιαδανθή, στην οικογένεια Σκιαδοφόρα (Umbelliferae). Το κύμινο αποτελεί σημαντικό συστατικό σε μίγματα καρκευμάτων όπως το κάρου και οι σάλτσες. Οι σπόροι του κύμινου περιέχουν από 2,5% έως 4,5% αιθέριο έλαιο, συστατικό του οποίου είναι η κουμιναλδεΐδη [Iacobellis NS, et al., 2005]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές β', κε', κστ', κη', λθ', ςθ', ρμστ', ρηδ', ρπε', τλδ', υια', υμα'.

ΚΥΝΟΓΛΩΣΣΟΝ

Το κυνόγλωσσον [Γεννάδιος, (1914), 583], είναι γνωστό με την επιστ. ονομασία *Κυνόγλωσσον το κρητικόν*, *Cynoglossum creticum* Mill./ [Langkavel, (1866), 47-8] *Cynoglossum officinale* [Berendes, (1902), 436] και ανήκει στην οικογένεια Boraginaceae. Στη χώρα μας υπάρχουν πέντε είδη του φυτού: το *Cynoglossum columnae* Ten (Κυνόγλωσσο), το *Cynoglossum creticum* Miller (Κυνόγλωσσο το κρητικό), το *Cynoglossum lithospermifolium* (Κυνόγλωσσο το ασιατικό) και το *Cynoglossum sphacioticum* (Κυνόγλωσσο το σφακιανό). Τα φύλλα του, όταν τα τρίψουμε, αναδύουν μία δυνατή μυρωδιά. Η ρίζα και οι σπόροι του περιέχουν το αιθέριο έλαιο, τα ννίνη και τα αλκαλοειδή κυνογλωσσίνη, και κονσολιδίνη τα οποία ανακουφίζουν από τον πόνο, επηρεάζουν όμως το κεντρικό νευρικό σύστημα. Η ρίζα περιέχει επίσης λιπαρή χρωστική ουσία, ρητινώδη ουσία, ινουλίνη, κομμωδία ύλη, πιμελικό οξύ, υποξαλικό κάλιο, οξεικό ασβέστιο και ξυλώδεις ίνες. Τα φύλλα του περιέχουν αλλαντοΐνη, η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα που επιταχύνει την θεραπευτική διαδικασία στο σώμα μας. Έχει χρησιμοποιηθεί από την αρχαιότητα ως θεραπευτικό βότανο και θεωρούνταν παράλληλα ναρκωτικό και δηλητηριώδες φυτό. Όταν όμως αποξηρανθεί δεν είναι επικίνδυνο και χρησιμοποιείται ως αντιβηχικό, μαλακτικό, για διάρροιες και κολικούς. Σήμερα το κυνόγλωσσο έχει τη φήμη ότι βοηθά στην αντιμετώπιση των καρκινικών όγκων [herb.gr]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στη συνταγή σζη'.

ΚΥΠΑΙΑ

κυπαία: (επιστ.: *Sedum cypaea*) [Berendes, (1902), 360-1]. Η

κυπαία είναι γένος ανθοφόρων φυτών της οικογένειας Crassulaceae. Έχει χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία της επιληψίας και των ασθενειών του δέρματος στην αρχαία Ελλάδα. Η μεγάλη κατανάλωση μπορεί να προκαλέσει ερεθισμούς των βλεννογόνων, κράμπες και αναπνευστική παράλυση. Το συγκεκριμένο είδος δεν έχει ερευνηθεί περαιτέρω επιστημονικά. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στη συνταγή **τκγ'**.

ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ

Το **κυπαρίσσι** (*Κυπάρισσος ο αειθαλής* [Γεννάδιος, (1914), 584-7], *Cypressus sempervirens L.*) ανήκει στην οικογένεια των Κυπαρισσοειδών (Cupressaceae). Το πιο γνωστό είδος κυπαρισσιού είναι το κοινό κυπαρίσσι [Toroglu S., 2007]. Στο «περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στη συνταγή **ρπε', σοθ', σζβ'**.

ΚΥΠΕΡΟΣ

Η κύπερη (*Κύπερος η στρογγυλόρριζος* [Γεννάδιος, (1914), 587-8], *Cyperus rotundus* [Langkavel, (1866), 122], είναι ένα “ζιζάνιο” το οποίο θεωρείται παγκοσμίως από τα πιο ανθεκτικά. Το γένος *Κύπερις*, της οικογένειας (Cyperaceae), περιλαμβάνει πολλά είδη, εκ των οποίων τα πλέον διαδεδομένα είναι το *Cyperus rotundus* και το *Cyperus esculentus*. Η

στρογγυλόρριζος πολλές φορές αναφέρεται με την ονομασία “πορφυρά κύπερη”, ενώ η *esculentus* με το όνομα “κίτρινη κύπερη”. Παρά την κακή φήμη της, η κύπερος η στρογγυλόρριζος, έχει πολλές ευεργετικές χρήσεις. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται για τη θεραπεία των πυρετών, τις διαταραχές του πεπτικού συστήματος, τη ναυτία, τη φλεγμονή, τη δυσμηνόρροια, κ.α. Οι φαρμακολογικές δραστικές ουσίες που έχουν εντοπιστεί στο *Cyperus rotundus*, είναι: α-cyperone, β-selinene, cyperene, cyperotundone, patchoulenone, sugeonol, kobusone και isokobusone [Kilani S., et al., 2008], που μπορούν να εξηγήσουν επιστημονικά την χρήση της στην ιατρική ως αντιφλεγμονώδες, αντιπυρετικό και αναλγητικό [Gupta MB., et al., 1971]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: **γ', λθ', ξα', ζθ', ρμζ', ροθ', ρπ', ρπδ', ρζ', σζ', ση', σοθ', σκστ', σζθ'**.

ΚΟΥΦΕΑ

κυφαίον: Πρόκειται για φυτό που σήμερα είναι γνωστό με το όνομα κουφέα (επιστ.: *Cuphea* P. Browne). Είναι μικρός θάμνος και ανήκει στην οικογένεια Lythraceae. Η αντικαρκινική του δράση έχει επιβεβαιωθεί εργαστηριακά [Wang CC, et al., 1999]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων* αναφέρεται μόνο στη συνταγή υε΄.

ΚΩΝΕΙΟ

κώνειον: (*Κώνειο το στικτόν* 590-1], *Conium maculatum* L. 41-2], της οικογένειας Apiaceae). και δυσάρεστη οσμή που γίνεται σύνθλιψη των φύλλων των καρπών. Στον καρπό του κώνειου εκκριματοφόροι αγωγοί ούτε η κωνειίνη [Lopez TA, et al., 1999]. παρελθόν χρησιμοποιούνταν ως φάρμακο, ενώ σήμερα γνωρίζουμε το φυτό για την τοξικότητά του. Μόλις 5 γραμμάρια από τα φύλλα του μπορούν να προκαλέσουν το θάνατο. Ωστόσο χρησιμοποιείται φαρμακευτικά στις νευραλγίες του προσώπου, στα θωρακικά άλγη, στο σπαστικό βήχα, στις υπερευαίσθησιες των οφθαλμών, των αυτιών κ.α. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων* αναφέρεται στις συνταγές ρζγ΄, τκστ΄ και υκη΄.

[Γεννάδιος, (1914), [Langkavel, (1866), Το φυτό έχει βαριά εντονότερη με την βλαστάν και των δεν υπάρχουν αιθέριο έλαιο αλλά Ο καρπός στο αντινευραλγικό

ΛΑΔΑΝΟΝ

λάδανον: Το πραγματικό όνομα του φυτού είναι *Κίστος ο κρητικός* [Γεννάδιος, (1914), 512-3], *Cistus creticus* [Langkavel, (1866), 24]. Είναι φυτό αρωματικό και φαρμακευτικό· ένας μικρός αειθαλής θάμνος της οικογένειας Cistaceae. Λάδανο ή αλάδανος ονομάζεται η βαλσαμώδη ρητίνη, η αρωματική ύλη που εκκρίνουν τα φύλλα και οι βλαστοί του κίστου. Η ρητίνη αυτή, το λάδανο, έχει έντονες φαρμακευτικές ιδιότητες [Anastasaki T, et al., (1999)]. Το έκκρομα, έχει αντιμικροβιακές και αντιφλεγμονώδεις ιδιότητες [Γεννάδιος, (1914), 512-3], [Chinou I, et al., 1994]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων* αναφέρεται μόνο στις συνταγές ρε΄ και τκδ΄.

ΛΑΠΑΘΟ

λάπαθον: (*Λάπαθο το συνεσπειρωμένον* [Γεννάδιος,

(1914), 599-600], *Rumex conglomeratus* L. [Langkavel, (1866), 89]). Ονομάζεται και αγριολάπαθο ή λάπαθο. Πόα που ανήκει στην οικογένεια των Πολυγωνιδών (Polygonaceae). Τα φύλλα περιέχουν μεγάλη ποσότητα οξαλικού οξέος. Είναι διουρητικό, αντιπυρετικό, τονωτικό. Κατάλληλο για όσους υποφέρουν από αιμορροΐδες, έλκη του στόματος και του λαιμού, υψηλό πυρετό. Πρέπει όμως να αποφεύγεται από όσους υποφέρουν από αρθριτικά, ρευματισμούς, νέφρα και προβλήματα κύστης [Elzaawely AA, et al., 2005]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότηων αναφέρεται μόνο στη συνταγή σοθ'.

ΛΙΓΥΣΤΙΚΟ

Λεβήστικον, λιγυστικόν: (Λιγυστικό το φαρμακευτικό [Γεννάδιος, (1914), 614], *Levisticum officinale*, [Berendes, (1902), 297-8] Το λιγυστικό, είναι κοινώς γνωστό και ως νεραϊδόχορτο ή μαγισσόχορτο. Είναι πολυετές φυτό, το μοναδικό είδος του γένους *Levisticum*, της οικογένειας *Ariaceae*. Το λεβιστικό τσάι μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις πληγές ως αντισηπτικό, ή για την τόνωση της πέψης. Οι σπόροι του χρησιμοποιούνται ως καρύκευμα. Οι ρίζες του εκτός από αντιμυκοβακτηριακές πολυακετυλίνες περιέχουν και πτητικό έλαιο [Schinkovitz A., et al., 2008]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότηων αναφέρεται στις συνταγές: υστ', υιθ', υμζ' και τογ'.

ΛΙΒΑΝΙ

Λιβάνι: Επιστημονικά γνωστό ως *Βοσσελλία* [Γεννάδιος, (1914), 202-3], *Boswellia* [Langkavel, (1866), 10-1] της οικογένειας *Burseraceae*. Λιβάνι ονομάζεται η αρωματική ρητίνη που προέρχεται από τον κορμό του δένδρου *Boswellia sacra* που φύεται στην Αραβική χερσόνησο και στη βορειοανατολική Αφρική. Το δέντρο *Boswellia* ανήκει στην οικογένεια *Burseraceae* και είναι γένος δέντρων γνωστών για την αρωματική τους ρητίνη η οποία έχει πολλές φαρμακευτικές χρήσεις κυρίως ως αντιφλεγμονώδη. Επειδή όταν καίγεται αναδύει άρωμα, έχει χρησιμοποιηθεί από τα παλαιότερα χρόνια για λατρευτικούς αλλά και για κοσμικούς σκοπούς ως βασικό συστατικό του θυμιάματος. Το λιβάνι περιέχει ψυχοδραστικές ουσίες. Στο κάψιμο του λιβανιού ως θυμιάματος αποδίδεται η συμβολή στην πνευματική ανάταση και

αποτελεί αναπόσπαστο μέρος θρησκευτικών και κοινωνικών τελετών για χιλιετίες. Η οξική θυμιαμίνη (incensole acetate) ένα από τα συστατικά του λιβανιού, έχει αγχολυτικές και αντικαταθλιπτικές επιδράσεις, ενώ θεραπεύει το άσθμα καθώς και διάφορες φλεγμονώδεις παθήσεις. Ο φλοιός των *Boswellia* χρησιμοποιείται για τη θεραπεία του πυρετού, των ρευματισμών και των γαστρεντερικών προβλημάτων, ενώ το θυμιάμα ανακουφίζει ακόμα και την κατάθλιψη [Suhail MM, et al., 2011]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», αναφέρεται πάρα πολλές φορές²¹¹ ενώ γίνεται μνεία και στο μάννα [Γεννάδιος, (1914), 638] στις συνταγές: **σγ', σστ', σζ', τλθ', τζδ', υμγ'** και **υμδ'**. Πρόκειται για το μάννα του Λιβανιού.

ΛΙΓΓΑΒΙΣ

Λίγγαβις: Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στη συνταγή **ξδ'** (επιστ.: *Fraxinus ornus* [Langkavel, (1866), 43]). Ο λίγγαβις είναι ένα είδος του γένους *Fraxinus*, της οικογένειας *Oleaceae*. Συχνά καλλιεργείται ως διακοσμητικό δέντρο. Κάνοντας μια τομή στον κορμό του δέντρου, εκλύεται ένα ζαχαρούχο έκκριμα [Stefanova Z., et al., 1995], που συσκευάζονταν ως τα τέλη του Μεσαίωνα και ταυτιζόταν με το βιβλικό μάννα. Επιστημονικά έχει διαπιστωθεί η αντιμικροβιακή, αντιοξειδωτική, επουλωτική, αντιφλεγμονώδη, ανοσορρυθμιστική και αντι-ική του δραστηριότητα [Kostova I., 2001].

ΛΙΘΟΣΠΕΡΜΟ

Λιθόσπερμον: και **Λιθόσπορον:** (*Λιθόσπερμον το φαρμακευτικό* [Γεννάδιος, (1914), 614], *Lithospermum tenuiflorum* [Berendes, (1902), 355-6] συνών.: *Buglossoides tenuiflora* ή *Lithospermum* [Langkavel, (1866), 49] *officinale* L.). Το γένος *Lithospermum* εντάσσεται στην οικογένεια *Boraginaceae*. Παλαιότερα λαμβάνονταν το λιθόσπερμο για την αντιμετώπιση της λιθίασης και λιθοτριψίας, αλλά και των ρευματισμών. Ιδιαίτερα στην ανατολική Ασία χρησιμοποιήθηκε η ρίζα του φυτού για το χρωματισμό του βαμβακιού και του μεταξιού, μια και περιέχει τη χρωστική ουσία, σικονίνη που φέρει μοβ και πορφυρό χρώμα. Στο "*Περί τῶν Ἀντιδότην*" συναντάμε και τη γραφή **μελισόλης**, για την οποία ο L. Fuchs θεωρεί ότι προέρχεται από τη γραφή: μίλιου σόλις που είναι η λατινική λέξη για το λιθόσπερμο. Επιπρόσθετα απαντάται και η γραφή **γρανασόλε**. Όπως εύστοχα παρατηρεί και πάλι ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549), 18],

²¹¹ Οι συνταγές είναι: α', ι', ια', κστ', κη', κθ', ξε', ρλστ', ρλζ', ρπε', τιδ', τλζ', υστ', υνδ', υνθ', φ', ξστ', Γ', ρί', ρνγ', ρπα', ρ Γ', σιζ', σκδ', σλβ', σ Γβ', τπα', τπβ', σ Γγ', σ Γη', τιβ', τιγ', τκα', τκδ', τκζ', τλα', τλε', τλθ', τμη', τνα', τοε'.

πρόκειται για την μεταφορά από τα λατινικά στα ελληνικά του *grana solis*, που ταυτίζεται με το *Lithospermum officinale* L [Hunt T., 1994]. Επιστημονικές μελέτες έδειξαν, ότι η κορυφή του φυτού, συμβάλλει στη θεραπεία των παθήσεων των νεφρών [Surgens H., et al., 1982] ενώ διαπιστώθηκε ότι η σικονίνη, αναστέλλει την μεταγραφική ενεργοποίηση του ανθρώπινου όγκου [Staniforth V., et al., 2004]. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» το αναφέρει στις συνταγές **κστ', κη', κθ', λθ', ογ', ρπε', υμα', φα'** μ' αυτή την επωνυμία.

ΛΙΝΟΣΠΕΡΜΑ

Λίνο ή **Λινόσπερμα** και **Λινόσπορον**: (**Λίνο το χρησιμώτατο** [Γεννάδιος, (1914), 615-21], *Linum usitatissimum* [Langkavel, (1866), 17] της οικογένειας Linaceae). Πρόκειται για το λινάρι. Καλλιεργείται για τις κλωστικές ίνες του από τις οποίες κατασκευάζονται λινά νήματα και υφάσματα. Τα υφάσματα που παράγονται από το λινάρι είναι τα γνωστά λινά υφάσματα, εξαιρετικής ποιότητας. Ο λιναρόσπορος, έχει σημαντικές διατροφικές και θεραπευτικές ιδιότητες γνωστές από την αρχαιότητα σε αναφορές από τον Ιπποκράτη, το Γαληνό κ.α. Το λινέλαιο με την προσθήκη διαφόρων αλεύρων χρησιμοποιείται ως κτηνοτροφή, αφού είναι πλούσιο σε ιχνοστοιχεία. Επίσης στη φαρμακευτική σε διάφορες παθήσεις του αναπνευστικού και του στομάχου καθώς και στην παρασκευή διαφόρων αλοιφών [Kaithwas G., et al., 2011]. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» το αναφέρει στις συνταγές **μδ', μη', να', νβ', ρζ'** και **ρζα'**.

ΣΕΡΑΠΙΑΔΑ

Λογχίτις: (**Σεραπιάδα η γλώσσα** [Γεννάδιος, (1914), 622-3], *Serapias lingua* L. [Langkavel, (1866), 104], [Berendes, (1902), 357]) Η λογχίτις είναι ένα είδος της οικογένειας της ορχιδέας (Orchidaceae). Απαντάται σε λιβάδια και ακαλλιέργητες εκτάσεις της Μεσογείου, και ανθίζει την άνοιξη. Δεν έχουν μελετηθεί οι φαρμακευτικές του ιδιότητες. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται

μόνο στη συνταγή **υε'**.

ΚΕΛΤΙΣ

Λωτός ή **κελτίς**: (*Κελτίς η νότιος* [Γεννάδιος, (1914), 490], *Celtis australis L.* [Langkavel, (1866), 93-4] της οικογένειας Ulmaceae). Το όνομα του δέντρου είναι Κελτίς και μόνο σε μερικά μέρη της Ελλάδας αναφέρεται ως λωτός, ή λουτιά. Τα φύλλα και τα φρούτα έχουν στυπτικές, μαλακτικές και στομαχικές ιδιότητες. Το αφέψημα από τα φύλλα του, όπως και οι καρποί του, χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία της αμηνόρροιας, της αιμορραγίας και των κολικών.

Το αφέψημα μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία της διάρροιας, της δυσεντερίας και του πεπτικού έλκους [Zehrmann N, et al., 2010]. Στο «*Περί τῶν Αντιδότων*» αναφέρεται μόνο στη συνταγή **τκδ'**.

ΜΗΘ

μαϊόν: (ορθή γραφή **μήον**)(επιστ.: *Meum athamanticum*[Langkavel, (1866), 39]). Πρόκειται για ποώδες αρωματικό φυτό της οικογένειας των τάξεως των Σελινοειδών (Ariaceae) [Δημητράκου, 1966, 4674], [dioscorides.usa.es]. Το *Μήον το αθαμαντικόν*, σε μερικά μέρη χρησιμοποιείται στην παραγωγή του φυτικού τυριού. Ο βλαστός και οι ρίζες έχουν μια έντονη αρωματική γεύση [Pala-Paul J., et al., 2004]. Στη λαϊκή ιατρική το μήον ως

αφέψημα, διαλύει την έμφραξη του ήπατος, των νεφρών, του αναπνευστικού και της κύστης, απομακρύνει τον ίκτερο, καθώς και τους πόνους του εντέρου και της μήτρας [wikipedia.org]. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περί τῶν Αντιδότων*» το αναφέρει στις συνταγές **α'**, **ια'**, **μα'**, **ρλστ'** και **τοε'**.

ΜΑΪΔΑΝΟΣ

πετροσέλινο και **μακεδονήσι**, (επιστ.: *Πετροσέλινο το ήμερο* [Γεννάδιος, (1914), 767], *Petroselinum sativum* συνών.: *Apium petroselinum*[Langkavel, (1866), 37]). Πρόκειται για το κοινώς γνωστό μαϊντανό. Είναι διετές, ιθαγενές φυτό που ανήκει στο γένος

Πετροσέλινο (*Petroselinum*) της οικογένειας των Σελινοειδών (*Apiaceae*) συν. Σκιαδοφόρων (*Umbelliferae*). Ήταν γνωστό στους αρχαίους Έλληνες που το χρησιμοποιούσαν ως αρωματικό βότανο αλλά και ως φάρμακο σε διάφορες παθήσεις. Τα φύλλα του μαϊντανού είναι πλούσια σε βιταμίνη C, ενώ περιέχουν και αιθέρια έλαια [Yarnell E., 2002]. Στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες χρησιμοποιείται όχι μόνο ως συστατικό αλλά και ως διακοσμητικό σαλατών ή πιάτων κρέατος [Yousofi A., et al., 2012]. Άλλες γραφές που βρίσκουμε στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» είναι η σέλερις, αλλά και το σίνων. Για αμφότερα πρόκειται για το άγριο πετροσέλινο, τον άγριο μαϊδανό. Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» ως πετροσέλινο το αναφέρει σε πάνω από το ένα πέμπτο των συνταγών, ενώ ως μακεδονήσι στις *α', β', γ', ζ', ιθ', κδ', κστ', λθ', μ', ρκστ', ρκη', σγ', σκε', σλγ', σμ', σοη', σπ', τ', τα'τβ', τδ', τζ', τιδ', τμθ', τνδ', τοβ', τοδ', τοστ', υκστ', υλβ', υλθ', υμα'* και υμζ'.

ΜΟΛΟΧΑ

μαλάχη: Πρόκειται για τη γνωστή μας μολόχα. Η μολόχα (*Μαλάχη η άγρια* [Γεννάδιος, (1914), 633-4], *Malva sylvestris L.* [Langkavel, (1866), 17-8]), είναι το συνηθέστερο είδος Μαλάχης, που ανήκει στην οικογένεια *Malvaceae*. Μερικά είδη μολόχας χρησιμοποιούνται στην αρωματοποιία, λόγω του αρώματός τους, ενώ κάποια άλλα χρησιμοποιούνται ως καλλωπιστικά φυτά. Έχει αντιβακτηριακές ιδιότητες και χρησιμοποιείται για την επούλωση των εκδορών του δέρματος [Pirbalouti AG., et al., 2010]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» σημειώνεται μόνο στη συνταγή *υκη'*.

ΜΑΜΙΡΑ-ΔΩΡΟΝΙΚΟ

δωρόνικο ή μάμιρα: Σύμφωνα με τον Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549), 51-2] πρόκειται για τη ρίζα του φυτού Δωρόνικο [Γεννάδιος, (1914), 262], *Doronicum* [Langkavel, (1866), 74]) Πιθανότατα εδώ να εννοείται το *Δωρόνικον το καρδιοφυλλο*, *Doronicum cordatum*, είδος που αναφέρεται τόσο από τον Θεόφραστο όσο κι απ' τον Διοσκουρίδη. Πρόκειται για

φυτό με άνθος κίτρινο που μοιάζει έντονα με τις μαργαρίτες και σχηματίζει ριζώματα. Το φυτό στο σύνολό του είναι δηλητηριώδες για τον άνθρωπο. Ανήκει στην οικογένεια των *Asteraceae*. Είδη του χρησιμοποιούνται ως καλλωπιστικά φυτά σε πάρκα και κήπους

[florakristonia.blogspot.com]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» σημειώνεται μόνο στη συνταγή ρλστ'.

ΜΑΝΔΡΑΓΟΡΑΣ

μανδραγόρας: (*Μανδραγόρας ο φαρμακευτικός* [Γεννάδιος, (1914), 635-6], *Mandragora officinalis* [Langkavel, (1866), 50] ή *Atropa mandragora* [Berendes, (1902), 408]). Ο μανδραγόρας είναι δικότυλο φυτό της οικογένειας των Σολανιδών (Solanaceae). Το φυτό είναι τοξικό με υπόγλυκο καρπό. Περιέχει μικρό ποσοστό αλκαλοειδών με πολύτιμα φαρμακευτικά προϊόντα, συχνά δηλητηριώδη, όπως τις: σκολοπαμίνη, υοκυαμίνη,

ψευδοϋοκυαμίνη, μανδραγορίνη και αποατροπίνη, που το κατέταξαν στο πλουσιότερο από άποψη φαρμακευτικών ουσιών και πλέον περιζήτητο φάρμακο στην αρχαιότητα [Piccillo GA, et al., 2006]. Τα αλκαλοειδή αυτά αρχικά δρουν στο κεντρικό νευρικό σύστημα και γι' αυτό το πρώτο σύμπτωμα είναι η απώλεια της όρασης. Ακολουθεί το παραλήρημα, η καταστολή και τελικά ο θάνατος. Το μανδραγόρα οι άνθρωποι και κυρίως η λαϊκή ιατρική, τον περιέβαλαν με μυστηριώδεις υπερφυσικές δυνάμεις. Σήμερα ο μανδραγόρας έχει πέσει σε αχρηστία λόγω αντικατάστασής του από τα πλουσιότερα στα ανωτέρω αλκαλοειδή συγγενικά του φυτά, την Άτροπο, την Μπελαντόνα, Ευθάλεια και Υοκύαμο [ftiaxno.gr]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» σημειώνεται στις συνταγές: α', ια', ιββ', ιθ', κστ', ζβ', ρλη', ρνγ', ρξβ', ρπα', σβ', σζ', σκαα', υνστ', υλη', τλζ', τκγ', τιζ', τιβ', σπζ', σπε', σοστ', σοε', σοδ', σμα', σκδ', σκβ'.

ΜΑΡΑΘΡΟ

μάραθρον: (*Μάραθρο το κοινό* [Γεννάδιος, (1914), 639], *Foeniculum vulgare Gaert.* [Berendes, (1902), 308], *συνών.:Anethum foeniculum* [Langkavel, (1866), 39]), μάλαθρο, μάραθρο, μαραθόσπορον, φοινόκιο. Ο μάραθος (ή το μάραθο) είναι ποώδες αρωματικό φυτό. Ανήκει στην οικογένεια Apiaceae. Η επιστημονική του ονομασία είναι φοινίκουλο το κοινό. Περιέχει αιθέρια έλαια κατά 7% και ήταν γνωστό στην αρχαία Ελλάδα, στην Κίνα, στην

Αίγυπτο και την Ινδία. Οι κύριες χρήσεις του φυτού είναι στη μαγειρική και ζαχαροπλαστική, την αρωματοποιία και την οινοπνευματοποιία. Από το μάραθο επίσης παρασκευάζονται φάρμακα [Ozbek H., et al., 2003], όπως σιρόπια, ενώ χρησιμοποιείται και ως μέσο για να διευκολύνεται η έκκριση γάλατος. Από τους σπόρους του μάραθου, που έχουν καυστική γεύση, όπως αυτή του άνηθου, φτιάχνεται αιθέριο έλαιο (μαραθέλαιο). Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» η αναφορά του είναι πολύ συχνή. Αναλογικά κάθε πέμπτη συνταγή περιέχει μάραθο.

ΜΑΡΡΟΥΒΙΟ

μαρούβον και **μαράβιον**: Πρόκειται για το μαρούβιο ή σκυλόχορτο (επιστ.: *Πράσιον το κοινόν* [Γεννάδιος, (1914), 806], *Marrubium vulgare* [Langkavel, (1866), 58], συνών.: *Marrubium catarifolium* [Berendes, (1902), 334] τη οικογένειας Lamiaceae). Το σκυλόχορτο είναι γνωστό φαρμακευτικό και αρωματικό φυτό, με γεύση πικρή. Δραστικό κατά του βήχα και των σπασμών. Ως αφέψημα είναι τονωτικό αλλά σε μεγάλες ποσότητες λειτουργεί και ως καθαρτικό. Περιήφημες είναι οι καραμέλες για το βήχα από σκυλόχορτο [valentine.gr]. Τα φύλλα χρησιμοποιούνται σε τονωτικά, λικέρ και μπίρες. Επίσης ως έγχυμα είναι αποχρεμπτικό, βοηθώντας στην αποσυμφόρηση των παθήσεων του αναπνευστικού. Μια έγχυση χαλαρώνει τους μυς και βοηθά στην αποβολή της βλέννας, στη θεραπεία της βρογχίτιδας, της λαρυγγίτιδας και του άσθματος. Το βάμμα του χρησιμοποιείται σε γαστρεντερικές, ηπατικές και χολικές παθήσεις [Boudjelal A., et al., 2012]. Τέλος, το οινοπνευματικό εκχύλισμα του φυτού λαμβάνεται αντί του κινίνου [dwdkamhnes.gr]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» χρησιμοποιείται μόνο στη συνταγή *πη'*. Η αναφορά σε *πράσιον* στις συνταγές *πη'*, *ρπέ'*, *σκστ'*, *σκη'*, *σλε'*, *σμα'*, *τκστ'*, *υστ'*, *υιθ'* και *υλδ'*, παραπέμπουν στο ίδιο φυτό.

ΜΑΣΤΙΧΑ

μαστίχα, **μαστιχέλαιον**: (*Πιστακία η σχίνος* [Γεννάδιος, (1914), 640-1], *Pistacia lentiscus* L. [Langkavel, (1866), 10] της οικογένειας Anacardiaceae). Μαστίχα ονομάζεται η αρωματική φυσική ρητίνη που εξάγεται από το μαστιχόδεντρο. Στο νησί της Χίου καλλιεργείται μία ιδιαίτερη ποικιλία σχίνου, ο μαστιχοφόρος σχίνος (*Pistacia lentiscus* var. *Chia*), από τον οποίο εξάγεται η φυσική ρητίνη ή μαστίχα, το σπουδαιότερο προϊόν του νησιού, το οποίο στηρίζει και την τοπική οικονομία. Η μαστίχα βρίσκει πολλές χρήσεις. Η πιο ευρεία από αυτές είναι ως τσίχλα ή άρωμα για τη ζαχαροπλαστική, ενώ γνωστό είναι και το λικέρ μαστίχας. Το μαστιχέλαιο χρησιμοποιείται επίσης στην επιπλοποιία και στην κατασκευή μουσικών οργάνων. Επίσης στην ιατρική, ορθοδοντική, αρωματοποιία, κλπ. Μάλιστα εργαστηριακά έχει διαπιστωθεί και η συμβολή

του στην αντιμετώπιση συγκεκριμένων μορφών καρκίνου [Loutrari H., et al., 2006]. Στην Κύπρο, οι σπόροι (κόκκοι) του σχίνου, που μοιάζουν με αυτούς του πιπεριού, χρησιμοποιούνται ολόκληροι ως καρύκευμα. Καταγράφεται δε και ως σχίνος. Στο «**Περί τῶν Ἀντιδότην**» κάθε έκτη συνταγή περιέχει μαστίχα.

ΜΕΛΑΝΘΙΟ

μελάνθιον: (*Μελάνθιον το ήμερον* [Γεννάδιος, (1914), 644], *Nigella sativa L.* [Langkavel, (1866), 32], [Berendes, (1902), 315-6]). Το μελάνθιον είναι ετήσιο φυτό της οικογένειας Ranunculaceae . Ο καρπός του χρησιμοποιείται ως καρύκευμα. Το έλαιο του μελάνθιου περιέχει μελανθίνη (=melanthin), νιγκελίνη (=nigilline) και τανίνη και έχει χρησιμοποιηθεί για τη θεραπεία παθήσεων του δέρματος, όπως το έκζεμα. Πολλοί ερευνητές έχουν μελετήσει τη σχέση του με τον καρκίνο,

και εικάζεται, από τα πρώτα αποτελέσματα, ότι έχει αντικαρκινικές ιδιότητες. Η νιγκελόνη (=nigellone), προστατεύει τα πειραματόζωα από την ισταμίνη που προκαλείται από βρογχικούς σπασμούς. Έχει αναφερθεί ότι είναι αποτελεσματικό και στη θεραπεία της οπιοειδούς εξάρτησης. Ενώ έχει επίσης αναφερθεί η μείωση στο σχηματισμό λίθων στα νεφρά. Η μελανθίνη είναι τοξική σε μεγάλες δόσεις και η nigelline είναι παραλυτικό, τόσο αυτού του καρυκεύματος, πρέπει να χρησιμοποιείται με μέτρο [Ali BH., Blunden G., 2003]. Από το μελάνθιο βγαίνει το λεγόμενο μαυροκούκι: τα μαύρα σποράκια του φυτού. Στο «περί τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται στις συνταγές: **κε΄, σοα΄, τοζ΄, τζη΄** και **υλθ΄**. Επίσης διαβάσουμε και τη γραφή νίτζελ στη συνταγή **υλθ΄**. Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως **nigella**, ενώ στις σημειώσεις του αναφέρει ότι πρόκειται για το *μελάνθιον*, γεγονός που επιβεβαιώνει και ο ίδιος ο Νικόλαος Μυρεψός. Άλλωστε και σήμερα, το μελάνθιο φέρει την επιστημονική ονομασία *Nigella*.

ΜΕΛΙΛΩΤΟΣ

μελίλωτον: (*Μελίλωτος ο φαρμακευτικός* [Γεννάδιος, (1914), 647], *Melilotus officinalis L.* [Langkavel, (1866), 2], [Berendes, (1902), 291]). Το μελίλωτον είναι γνωστό και ως το κίτρινο γλυκό τριφύλλι. Και ανήκει στην οικογένεια Fabaceae. Τα λουλούδια και οι σπόροι του μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αρωματική ουσία. Στη χημική βιομηχανία, εξάγεται από το φυτό η δικουμαρόλη που προσφέρει φάρμακα κατά των τρωκτικών [Plesca-Manea L., et al., 2002], [Mislin H., 1971]. Στο «**Περί τῶν Ἀντιδότην**» αναφέρεται στις συνταγές **σοθ΄, σζγ΄** και **υστ΄**.

ΜΕΛΙΣΣΟΧΟΡΤΟ

μελισσοβότανο, μελισσόχορτο, μελισσόφυλλο:

(*Μέλισσα η φαρμακευτική* [Γεννάδιος, (1914), 648], *Melissa officinalis* συνών.: *Melissa altissima* [Langkavel, (1866), 57], [Berendes, (1902), 334]). Το μελισσόχορτο (*Melissa officinalis*), είναι ένα πολυετές βότανο της οικογένειας Lamiaceae. Το άρωμά του προέρχεται από κιτρονελάλη (citronellal 24%), γερανιάλη (geranial 16%), λιναλυλικό οξύ (linalyl 12%) και καρνοφυλλένιο (12%) [Mimica-Dukic N., et al., 2004]. Θεωρείται ότι απομακρύνει το

γήρας και θεραπεύει την ανικανότητα. Πιστεύεται ότι διευκολύνει την απομάκρυνση του ίκτερου μετά την γέννα. Χρησιμοποιείται κατά των δηλητηριωδών τσιμπημάτων. Είναι ευεργετικό στις νευρικές ανωμαλίες και ανακουφίζει από τους πόνους της δυσεντερίας. Καταπλάσματα του μελισσοβότανου είναι κατά των πόνων των αρθρώσεων. Στο χυμό του φυτού αν προστεθεί αλάτι, αυτό αφαιρεί τους καλοήθεις όγκους της σάρκας και του λαιμού. Σαν έγχυμα είναι φυτό διεγερτικό, τονωτικό, εφιδρωτικό, επουλωτικό, κατά των αερίων και του βόμβου των αυτιών. Κατά της ξυνίλας, της δυσπεψίας, του πόνου των αυτιών και των δοντιών, της άσχημης απόπνοιας της αναπνοής και της ασφυξίας. Είναι ένα φυτό με πολύ διαδεδομένη χρήση και εφαρμογή στην φαρμακευτική βιομηχανία. Στο «Περί τῶν Αντιδότην» αναφέρεται στις συνταγές ογ', υί', υιστ' και υιθ'.

ΜΕΛΙΤΖΑΝΑ

Η μελιτζάνα (επιστ. *Solanum melongena* [Langkavel, (1866), 132]) είναι ποώδες, πολυετές φυτό του γένους στρύχνον (*Solanum*) της οικογένειας των στρυχνοειδών (*Solanaceae*) και καλλιεργείται για τον ομώνυμο καρπό της. Η μελιτζάνα έχει μικρή θρεπτική αξία και χαρακτηριστική γεύση. Περιέχει μία πρασινωπή ουσία, τη σολανίνη που μπορεί να προκαλέσει στομαχικές διαταραχές, όταν οι καρποί καταναλωθούν άγουροι ή πολύ ώριμοι. Στο «Περί τῶν Αντιδότην» χρησιμοποιείται στη συνταγή υνη', η ἀγριομελιτζάνα

[Μηλιαράκης Σπ., 1925] -μαζί με άλλα φυτά- για την αντιμετώπιση του πυρετού και την ἄμετρον δίψαν. Βέβαια ο Fuchs [Nicolai Myrsepsi, (1549)] σημειώνει ότι δεν γνωρίζει τι σημαίνει μελιτζάνιον. Και αυτό ίσως να εξηγείται από το γεγονός ότι ήταν ένα νέο φυτό, δεδομένου ότι

ήρθε στην Ευρώπη με τους Άραβες. Στην Ελλάδα έφτασε το 12ο-13ο αιώνα, από την Ιταλία. Η αραβική λέξη al-badinjan, που χαρακτηρίζει το φυτό, μετατράπηκε στη λατινική σε melongena[wikipedia.org].

ΜΕΝΙΓΕΤΑ

μενιγέτα: Σύμφωνα με τον L. Fuchs, πρόκειται για τους κόκκους granum paradise, δηλαδή για τους κόκκους του παραδείσου (ή πιπέρι melegueta ή ξηροί καρποί του παραδείσου). Είναι εγγενή στη Δυτική Αφρική και σχετίζονται με το κάρδαμο. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν πολλές αναφορές για δύο διαφορετικά είδη για τους «κόκκους του παραδείσου», γνωστά και ως ο Melegueta Pepper, που αναφέρεται από τους συγγραφείς (συμπεριλαμβανομένων των βοτανολόγων και γαστρονομικών συγγραφέων): το Aframomum melegueta [Umukoro S., et al., 2008] και το Aframomum granum paradisi, της οικογένειας Zingiberaceae. Οι δεκάδες αναφορές για πιπέρι melegueta το περιγράφουν ως το μπαχαρικό που καλείται Aframomum melegueta. Ο Langkavel [(1866), 101] δεν ήταν βέβαιος για το γένος του. Έτσι το συγχάει ταυτίζοντάς το άλλοτε με το άμωμον, το κάχριον, την καρδαμώμη ή ακόμη και με το καψικόν. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές **κα΄, υξά΄, υξβ΄, υοε΄** και υζε΄.

ΜΗΚΩΝ

μήκων [Berendes, (1902), 397]: (*Μήκων η αγρεμώνη* [Γεννάδιος, (1914), 654-7], *Paraver dubium/agremone* και *Μήκων η ήμερος, Paraver somniferum L.* [Langkavel, (1866), 29]). Αγγειόσπερμο, δικότυλο, ποώδες φυτό η παπαρούνα ανήκει στην τάξη των Μηκωνωδών (Papaverales) και στην οικογένεια Μηκωνοειδών (Papaveraceae). Το πιο σημαντικό είδος του γένους είναι η Μήκων η υπνοφόρος (*Paraver somniferum*) γνωστή με τις ονομασίες παπαρούνα και αφιόνι ή **όπιον** αλλά και **παπάβαρις**, που πρόκειται για τον αποξηραμένο γαλακτώδη χυμό, που προέρχεται από ένα είδος παπαρούνας που ονομάζεται *Paraver Somniferum* [Langkavel, (1866), 29] ή *Μήκων η υπνοφόρος*. Το φυτό καλλιεργείται για τους καρπούς του που από το χυμό τους λαμβάνεται το όπιο και για τα σπόρια του, που δεν έχουν υπνωτικές ιδιότητες, και χρησιμοποιούνται ως μπαχαρικό και ζωοτροφή [Chitty Ja, et al., 2006]. Το πιο γνωστό είδος στην Ελλάδα είναι η κοινή παπαρούνα των αγρών, με την επιστημονική ονομασία Μήκων η ροιάς (*Paraver rhoeas*). Πρόκειται για μικρό λουλούδι με κόκκινα άνθη μαύρα στη βάση τους, που ανθίζουν την άνοιξη, δίνοντας μαζί με τις μαργαρίτες ένα χαρακτηριστικό χρώμα στην Ελληνική ύπαιθρο. Τέλος να

σημειώσουμε ότι κώδεια καλείται η κεφαλή της μήκωνος, η οποία περιέχει το σπέρμα της παπαρούνας. Το όπιο περιέχει περίπου 20 αλκαλοειδή, ενώ μεταξύ αυτών έχει περιεκτικότητα περίπου 10~12% σε μορφίνη, από την οποία εξαρτάται η φαρμακολογική επενέργεια του. Η χημική επεξεργασία της μορφίνης παράγει την ηρωίνη. Περιέχει επίσης κωδεΐνη και άλλα μη ναρκωτικά αλκαλοειδή όπως παπαβερίνη, θηβαΐνη και νοσκαπίνη. Το όπιο και τα παράγωγά του αποτελούν ναρκωτικές ουσίες που πάντα προκαλούν σωματική και ψυχολογική εξάρτηση. Σκευάσματα από όπιο (αφέψημα, σκόνη, εκχύλισμα) χρησιμοποιούνται ως αντιδιαρροϊκά και παυσίπονα φάρμακα. Σχετικά με τη γραφή τεμπαιΐκε, άρα η λέξη είναι η θηβαΐκή, όπως την αναγράφει ο Νικόλαος Μυρεψός, πρόκειται για συνώνυμη λέξη του όπιου. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται ως μήκων στις συνταγές ι', ιθ', νβ', ρλζ', ρνθ', ρξβ', σκαα', σκβ', τί, τκγ', τλθ', τμε', τνγ', υε' και υνστ', ενώ ως όπιο και ως παπάβαρι στο ένα πέμπτο των συνταγών.

ΜΟΥΡΙΑ

μούρα: (*Μορέα η μέλαινα* [Γεννάδιος, (1914), 674-8], *Morus nigra* L. [Langkavel, (1866), 91-2] της οικογένειας Moraceae). Πρόκειται για τη μουριά. Τα βρώσιμα φρούτα είναι σκούρα μοβ, σχεδόν μαύρα, όταν ωριμάσουν με πλούσια γεύση, παρόμοια με την κόκκινη μουριά (*Morus rubra*), σε αντίθεση με τον πιο άνοστο καρπό της λευκής μουριάς (*Morus alba*). Η αντιφλεγμονώδεις δράση της μαύρης μουριάς είναι εργαστηριακά επιβεβαιωμένη [Padilha MM, et al., 2010]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές υιβ' και υιγ', ενώ συναντάμε και τις γραφές μῶρα στη συνταγή ιγ' και μωροτόκοκκα στην κ'.

ΜΥΡΤΟΣ

μύρτος: Η μυρτιά είναι είδος φυτού που ανήκει στο γένος μύρτος [Γεννάδιος, (1914), 687-9] (*Μύρτος η κοινή*, *Myrtus communis* L. [Langkavel, (1866), 18-9]) και στην οικογένεια των Μυρτοειδών (Myrtaceae). Το γένος μύρτος περιλαμβάνει γύρω στα 75 είδη. Χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία, στην παρασκευή καλλυντικών και στη φαρμακευτική. Παράγει αιθέριο έλαιο, το μυρτέλαιο [Messaoud C.,

et al., 2012]. Το ανθεκτικό της ξύλο χρησιμοποιείται στη λεπτοξυλουργική και τα κλαδιά της στην καλαθοπλεκτική. Το φυτό ήταν γνωστό από τα αρχαία χρόνια και το αναφέρει ο Διοσκουρίδης. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότην» βρίσκουμε στις συνταγές: ρστ', ρνγ', ρζζ', υή', υογ' και φδ' τη γραφή μυρτόκοκκα. Πρόκειται για τους κόκκους της μυρτιάς. Άλλες γραφές ή αναφορές που συναντάμε, είναι: μύρσινον ἔλαιον, μυρσίνου ἔλαιον, μύρτα, μυρτίτου, μύρτος, μύρτων μελανῶν, μουρτέα, μουρτόκοκκα στις συνταγές: ιθ', ρδ', ρε', ρνδ', ῥζη', τκα', τκδ', τλε', τμε', υστ', υκθ' και υζβ'

ΜΟΥΣΚΛΙ

μούσκλι: Ο L. Fuchs στο αντίγραφο που είχε στην κατοχή του, αναγραφόταν η λέξη **μόκλιο**. Έτσι του ήταν αδύνατο να ταυτίσει τη λέξη. Εντούτοις στον κώδικα Paris gr.2243 αναγράφεται μούσκλιου > μούσκλι που είναι το βρύο που φυτρώνει σε υγρά και σκιερά μέρη, η λειχήνα, το πολυτρίχι, το μούσκουλο. Ωστόσο εδώ, είναι πιο πιθανό, να αναφέρεται ο Νικόλαος Μυρεψός στο μούσκλο, τον καρπό της μερσηπέας, της μουσμουλιάς, μια και το τελικό

γράμμα είναι αυτό που διακρίνει δύο διαφορετικά φυτά. Η μουσμουλιά ή μεσκουλιά, επιστ. *Εριοβοτρυά η ιαπωνική, Eriobotrya japonica* [Langkavel, (1866), 8] είναι αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό που ανήκει στην οικογένεια των Ροδοειδών (Rosaceae). Από φαρμακευτική άποψη έχει αντιφλεγμονώδες ιδιότητες [Cha DS, et al., 2011]. Πολλοί συγγραφείς κατατάσσουν το γένος *Mespilus* μαζί με το *Crataegus* σε ένα μόνο γένος, με τα ονόματα των ειδών *Crataegus germanica* (L.) Kuntze, και *Crataegus canescens* (JB Phipps).

ΜΟΡΙΓΚΑ

μορίγκα ή **μπέ ἄλμπε:** (*Μορίγκα, Moringa oleifera* [Langkavel, (1866), 1-2]). Είναι το πιο ευρέως καλλιεργούμενο είδος του γένους *Moringa*, το μοναδικό της οικογένειας *Moringaceae*. Το *Moringa* έχει μικροθρεπτικά υγρά, ένα φυσικό ανθελμινθικό (σκοτώνει τα παράσιτα) και ανοσοενισχυτικό (για ενίσχυση ή βελτίωση άλλου φάρμακου) χρησιμοποιείται ως μεταβολικό και ενισχύει την καταπολέμηση των ενδημικών

ασθενειών. Οι ρίζες του όταν ξεραθούν, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως καρύκευμα. Τα φύλλα είναι πολύ θρεπτικά, αποτελώντας μια σημαντική πηγή β-καροτίνης, βιταμίνης C, σιδήρου και καλίου [Anwar F., et al., (2007)]. Στη λαϊκή φαρμακευτική, οι σπόροι του χρησιμοποιούνται ως φάρμακο για τον σεξουαλικό ανδρισμό, για τη θεραπεία της στυτικής δυσλειτουργίας των ανδρών ενώ στις γυναίκες για την παράταση της σεξουαλικής

δραστηριότητας [Price M., (1985)]. Ωστόσο καταγράφεται και η άποψη ότι ίσως να πρόκειται για το Behen rubei, [Roedinger E., Pott AF., (1850), 7:132], το οποίο κάποιιοι το ταυτίζουν με το είδος *Salvia haematodes*, συνών.: *Salvia pratensis*. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στη συνταγή υπ'.

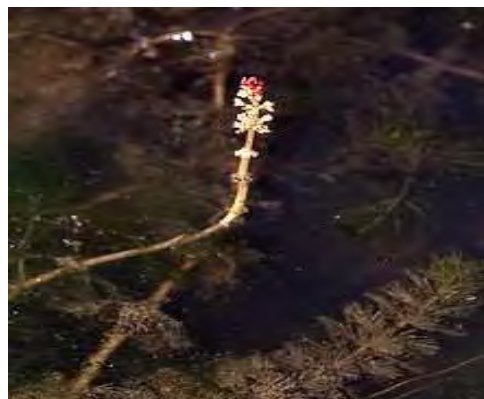
ΜΠΡΟΙΣΚΟΣ

ρούσκος (εδώ μπροίσκος): (επιστ.: Ρούσκος ο κεντρωτός, *Ruscus aculeatus* [Langkavel, (1866), 108]). Είναι ένα χαμηλός και αειθαλής θάμνος της οικογένειας Asparagaceae. Έχει γίνει γνωστός για την ιδιότητά του να ενισχύει τη ροή του αίματος προς τον εγκέφαλο, τα πόδια και τα χέρια [Cappelli R., et al., 1988]. Έχει χρησιμοποιηθεί για να ανακουφίσει τη δυσκοιλιότητα και την κατακράτηση νερού και βελτίωση της κυκλοφορίας. Δεδομένου ότι συσφίγγει τα αιμοφόρα και τριχοειδή αγγεία, χρησιμοποιείται για τη θεραπεία μιας κοινής ασθένειας που είναι γνωστή ως φλεβίτιδα. Χρησιμοποιείται επίσης για τις αιμορροΐδες. Αναφέρεται στις συνταγές **κη'**, **υμα'** και **φα'**.

ΜΥΡΙΟΦΥΛΛΟ

μυριόφυλλον: (*Μυρόφυλλο το σταχυηρόν* [Γεννάδιος, (1914), 684], *Myriophyllum spicatum* L [Langkavel, (1866), 20], [Berendes, (1902), 430]). Είναι είδος του γένους των Μυριόφυλλων της οικογένειας των Haloragaceae. Πρόκειται για υδρόβιο φυτό, που αναπτύσσεται σε στάσιμα ή τρεχούμενα ύδατα. Το χρώμα του λουλουδιού είναι πορτοκαλί-κόκκινο. Δεν αναφέρονται θεραπευτικές ιδιότητες για το συγκεκριμένο φυτό [Stanley RA., (1974)].

ΜΥΡΟΒΑΛΑΝΟ

μυροβάλανα: Ο ίδιος ο Νικόλαος Μυρεψός στη συνταγή **κγ'** αναφέρει τα πέντε μυροβάλανα τα

οποία είναι: *κίτρινο, κέπουλι, ινδικό, περίλικι και έμπλικι*. Στην πραγματικότητα πρόκειται για το φυτό **μυροβάλανο** [Γεννάδιος, (1914):685], του γένους *Terminalia* που ανήκει στην οικογένεια Combretaceae. Τα είδη του είναι:

⊗ η **Μυροβάλανος η βελερική, *Terminalia belerica***, το **περίλικι ή μπερίλικι**, που συμβάλλει στην καταπολέμηση του διαβήτη, της οξειδωσης [Sabu MC, Kuttan R., (2009)] και της διάρροιας [Patwardhan B., et al., (1990)]. Είναι επίσης γνωστό και ως νόθο μυροβάλανο. Ο Νικόλαος Μυρεψός, στο «**Περί τών Αντιδότων**», το αναφέρει μόνο στη συνταγή **κγ'**. Στην παραδοσιακή ιατρική, [Dymock W., Warden C.J.H., Hooper D., (1893):153-4], Hooper: Pharmacographia Indica 1890: «...δύο ποικιλίες του *T. belerica* που βρέθηκαν στην Ινδία, μία με σχεδόν σφαιρικό καρπό, και μία με ωοειδή και πολύ μεγαλύτερα φρούτα.» Ο πολτός των φρούτων (*Beleric myrobalan*) θεωρείται στυπτικός και καθαρτικός και αντιμετωπίζει παθήσεις του λαιμού και του στήθους. Ως συστατικό του *Triphala* (τρία φρούτα), δηλαδή των: έμπλικι (=emblic), μπερίλικι (=beleric) και κεπούλικι (=chebulic), τα μυροβάλανα, εφαρμόζονται σε ένα μεγάλο αριθμό ασθενειών και ο πυρήνας τους χρησιμοποιείται με εξωτερική εφαρμογή στις φλεγμονές.

⊗ η **Μυροβάλανος η Χέβουλη, *Terminalia chebula***, αλλά και η ***Embllica officinalis*** [Langkavel, (1866), 16] συνών.: ***Phyllanthus emblica***, το **κέπουλι**. Είναι ο επιστημονικός όρος για το δέντρο άμλα, ένα δέντρο της οικογένειας των *Phyllanthaceae*. Αντιμετωπίζει, σύμφωνα με εργαστηριακές μελέτες, αποτελεσματικά την υπεργλυκαιμία [Huang YN, et al., (2012)]. Στο «**Περί τών Αντιδότων**» το συναντάται στις συνταγές: **κγ', ρζζ', σιη', υ' και υκ'**.

⊗ **έμπλικι** και **έμπλιτζι** [Poediger E., Pott AF., (1846), 102-3]. Το έμπλικι που αναφέρει ο Νικόλαος Μυρεψός στις συνταγές **κγ', ρπ', ρζζ', σστ', σιη', σιη', υμα'** είναι το ***Embllica officinalis*** [Langkavel, (1866), 16] ή αλλιώς ***Phyllanthus Emblica***. Πρόκειται για το μυροβάλανο, το **ινδικό φραγκοστάφυλο**, (=amla). Είναι ένα φυλλοβόλο δέντρο της οικογένειας *Phyllanthaceae*. Στη λαϊκή ιατρική, θεωρείται ότι ωθεί σε μακροζωία, ενώ ενισχύει την πέψη, αντιμετωπίζει τη δυσκοιλιότητα, μειώνει τον πυρετό, καθαρίζει το αίμα, μειώνει το βήχα, ανακουφίζει το άσθμα, δυναμώνει την καρδιά, ωφελεί τα μάτια, τονώνει την ανάπτυξη των μαλλιών, ζωντανεύει το σώμα και ενίσχυση τη διάνοια. Το ινδικό φραγκοστάφυλο έχει υποβληθεί σε προκαταρκτική έρευνα, γεγονός που αποδεικνύει την *in vitro* αντι-ικη και αντιμικροβιακή του ιδιότητα. Σε πειράματα έχει αποδειχθεί ότι ο φλοιός και τα φρούτα είναι αποτελεσματικά έναντι της φλεγμονής, του καρκίνου, της νεφρικής ανεπάρκειας και του διαβήτη. Σε ανθρώπινες μελέτες αποδείχθηκε η μείωση των επιπέδων της χοληστερόλης στο αίμα σε φυσιολογικά και υπερχοληστερόλαια άτομα [Baliga MS, Dsouza JJ., (2011)], [Poltanov EA., et al., (2009)].

⊗ Άλλες ονομασίες για το φυτό είναι: ινδικό βάλανο, δέντρο άμλα, μυροβαλανόδεντρο ή μυροβάλανο αλλά και **χρυσοβάλανο** (στη συνταγή **υκ'**) και **ξανθοβάλανο** (στη συνταγή **τμβ'**). Οι καρποί του, είναι πρασινοκίτρινοι, σφαιρικοί και σκληροί στην εμφάνιση. Οι καρποί αποκτούν την πλήρη ωρίμανσή τους το φθινόπωρο. Η γεύση τους είναι πικρή.

ΝΑΡΔΟΣΤΑΧΥΣ

ναρδοστάχυς ή απλά **νάρδος** [Liddell HG., Scott R., (1940)]: Είναι η σύντομη ονομασία του φυτού με την επιστημονική ονομασία του *Ναρδοστάχυ ο μεγανθής* [Γεννάδιος, (1914), 692], *Nardostachys grandiflora* ή *Nardostachys jatamansi* [Langkavel, (1866), 83] της οικογένειας Caprifoliaceae, αλλιώς γνωστή και ως “νάρδος ή Ινδική” σύμφωνα με το Διοσκουρίδη [(Kuehn, 1829), I:7] ή ως “νάρδου στάχυς” σύμφωνα με το Γαληνό [(Kuehn, 1821), 12:84]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότην» η **νάρδος** αναφέρεται στις συνταγές: **λβ', λθ', μ', ρση', σιβ',**

υζ', υξστ', υπδ'. Άλλα είδη του Νάρδου είναι η Κελτική, *Valeriana celtica*, η ὄρεινή, *Valeriana Dioscoridis*, η Συριακή, *Cymbopogon Iwarancusa* ή *Valeriana tuberosa* [Langkavel, (1866), 83], ή νάρδου ρίζα ή αλλιώς γνωστή ως *Νάρδος η φαρμακευτική*, *Valeriana officinalis*, συνών.: *Cymbopogon Schoenanthus*) και η *Νάρδος ή άγρία*, αλλιώς γνωστή ως *φουῶ*. Από τη νάρδο εξάγεται και έλαιο [Γεννάδιος, (1914), 691-2]. Το αιθέριο έλαιο του νάρδου χρησιμοποιούνταν ευρέως στην αρχαιότητα. Τα ριζώματά του, όταν συνθλιβούν, και μετά από απόσταξη, εκχυλίζεται το αιθέριο έλαιο που έχει έντονο αρωματικό πορτοκαλί χρώματος, με πολύ παχιά συνοχή. Το έλαιο του νάρδου, ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει ως *ναρδήνου έλαιου*, και χρησιμοποιήθηκε ως άρωμα, ως θυμίαμα, ως ηρεμιστικό και ως φυτικό φάρμακο. Σήμερα το αιθέριο έλαιο ναρδοστάχυ χρησιμοποιείται περιορισμένα λόγω της σπανιότητάς και της υψηλής τιμής του. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως άρωμα, θυμίαμα, ηρεμιστικό και βοτανικό φάρμακο. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιούνταν κατά της ανορεξίας, των στομαχικών προβλημάτων και του έμετου, ενώ εργαστηριακά σήμερα έχει επιβεβαιωθεί η αντιβακτηριακή, αντιοξειδωτική και αντισπασμωδική του ιδιότητα [SalimS., et al., (2003)]. Ως *νάρδος ινδική* αναφέρεται από τον Νικόλαο Μυρεψό στις συνταγές: **ια', ιθ', το'**, ως *νάρδου στάχως*, μόνο στην **σοδ'**, αλλά ως *ναρδοστάχυ* σε κάθε πέμπτη περίπου συνταγή.

νάρδος η συριακή ή στάχος: Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται και ο **στάχος**, σε κάθε πέμπτη και πλέον συνταγή. Πρόκειται για τη συριακή νάρδο, (επιστ.: *Patrinia scabiosaefolia* συνών.: *Cymbopogon Iwarancusa*, οικογένεια Poaceae: *Valeriana tuberosa* [Langkavel, (1866), 83]).

νάρδος κελτική ή τιέλιτιτζε: Ο L. Fuchs αναφέρει ότι ο όρος, που αναφέρεται στη συνταγή **τιδ'**, στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότην», είναι “βάρβαρος” και λόγω της παραφθοράς του δεν καθίσταται δυνατό να αναγνωριστεί η σημασία της. Ωστόσο ο Lutz A. [(1963)] και ο Lehmann [(1927)], αναφέρουν, ότι πρόκειται για την κελτική < celtice, δηλαδή την κελτική νάρδο, (επιστ.: *Valeriana celtica* L.). Η νάρδος η κελτική αναφέρεται στο «περὶ τῶν Ἀντιδότην» στις συνταγές: **ι', ια', ιθ', λη', λθ', τνζ', το', τοζ', υβ', υε', υστ', τμθ', τκστ', σζγ', σοθ', σμ', σζ', ρζδ', ρζα', ρζι',**

ρλζ', ρλστ' και ξα'.

ΝΑΡΘΗΚΑΣ

νάρθηξ: (*Νάρθηξ ο κοινός* [Γεννάδιος, (1914), 693-6], *Ferula communis* L. [Berendes, (1902), 314]). Γνωστός και ως μάραθος ο γίγας. Είναι ένα είδος της οικογένειας Apiaceae του γένους *Ferula*. Παρά το όνομά του, το φυτό δεν είναι το μάραθο, το οποίο ανήκει σε άλλο γένος (*Foeniculum*). Έχει επιβεβαιωθεί η αντιβακτηριακή του ιδιότητα [Maggi F., et al., (2009)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στη συνταγή **τκστ'** ως *ναρθικίου χλωρού*.

ΜΑΚΕΡ

Ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» χρησιμοποιεί πάρα πολύ συχνά, σε πάνω 75 συνταγές, ένα φυτό με το όνομα *μάκερ*. Ο Langkavel, [(1866), 46] το ταυτίζει με το νήριο, που είναι επιστημονικά γνωστό με το όνομα *Holarrhena antidysenterica* (L.) συνών. *Nerium antidysentericum* και *Wrightia antidysenterica* R. Br. της οικογένειας Apocynaceae. Το φυτό είναι γηγενές στην Ινδία. Τα λουλούδια του είναι λευκά, ελαφρώς αρωματικά. Το φυτό αυτό συχνά συγχέεται με ένα άλλο φυτό της ίδιας οικογένειας που ονομάζεται *Wrightia tinctoria*. Χρησιμοποιείται εξωτερικά για να καθαρίζονται οι πληγές με το αφέψημα του και εσωτερικά κατά της διάρροιας και της δυσεντερίας. Επίσης αυξάνει την πέψη και την όρεξη. Μετριάζει το κοιλιακό άλγος. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί υποβοηθητικά στην αντιμετώπιση της παχυσαρκίας. Τέλος είναι χρήσιμο κατά της ουρικής αρθρίτιδας [Tejesvi MV, et al., 2008].

ΝΕΝΟΥΦΑΡΟ

Σχετικά με το άνθος του νενούφαρου πρόκειται ασφαλώς για το νούφαρο, η *Νυμφαία η λευκή*, *Nymphaea* [Langkavel, (1866), 30] *alba* L. Είναι γένος υδρόβιων φυτών με παγκόσμια εξάπλωση. Αριθμεί περίπου 50 είδη και ανήκει στην οικογένεια Nymphaeaceae. Το αρχαίο όνομα του φυτού είναι *Νυμφαία* [Γεννάδιος, (1914), 714-5]. Τα νούφαρα είναι πολύ συνηθισμένο φυτό του Νείλου, όπου αποκαλούνται λωτοί. Στον Νείλο κυριαρχούν το

μπλε και το λευκό νούφαρο. Το μπλε νούφαρο ανοίγει τα άνθη του την ημέρα και τα κλείνει την νύχτα ενώ το λευκό νούφαρο ανοίγει τα άνθη του την νύχτα και τα κλείνει την ημέρα. Γι' αυτό το λόγο οι αρχαίοι Αιγύπτιοι είχαν συνδέσει το φυτό με τον διαχωρισμό των θεοτήτων τους, σε θεότητες του πάνω και του κάτω κόσμου, ενώ συνέδεαν επίσης το φυτό με τις πεποιθήσεις τους για τον θάνατο και την μετά θάνατον ζωή. Έχει διαπιστωθεί εργαστηριακά με πειράματα σε ποντίκια τόσο η αντικαρκινογόνος δράση του [Khan N., Sultana S., 2005], όσο και η αγχολυτική του κατασταλακτική ιδιότητα [Thippeswamy BS., et al., 2011]. Στο «Περι τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές: ῥζθ', σδ', υμε' και υμθ'.

ΞΥΛΑΛΟΗ

Η ξυλαλόη, είναι βότανο. Το κανονικό της όνομα είναι ἀγάλλοχον, ενώ το βοτανικό της είναι *Aquilaria malaccensis* Lamk., συνών.: *Aquilaria agallochum* Lour. [Berendes, (1902), 50]. Κατά την αρχαιότητα, στην Ινδία, την Αίγυπτο και την Αραβία, δινόταν ιδιαίτερη σημασία στο αιθέριο έλαιό της. Αναφέρεται και από τον Διοσκουρίδη [(Kuehn) I:21] στην αντιμετώπιση της αδυναμίας, της καούρας του στομάχου, της δυσεντερίας και των παθήσεων του ήπατος. Λόγω των πολλών και διαφορετικών οσμών, ανάλογα με το είδος της, είναι ακόμη και σήμερα περιζήτητη. Εργαστηριακές μελέτες έδειξαν τις ηρεμιστικές και κατασταλακτικές του ιδιότητες που διαθέτουν τα αιθέρια έλαιά της [Okugawa H., et al., 1983]. Η ξυλαλόη αναφέρεται αρκετά συχνά στο «περι τῶν Ἀντιδότηων». Αναλογικά κάθε δέκατη συνταγή την αναφέρει ως συστατικό της.

ΟΞΑΛΙΣ

Η οξαλίδα, (επιστ. *Rumex acetosa*), αναφέρεται από τον Νίκανδρο στα Θηριακά, [Nic.Th., 840]. Πρόκειται για ένα είδος Λάπαθου, το οξυλάπαθο το μικρό, της οικογένειας Polygonaceae. Φύεται κατά κόρον στο χώμα των κήπων. Χρησιμοποιήθηκε κατά την αρχαιότητα για να εξισορροπει τη βρώση λιπαρών γευμάτων. Αργότερα θεωρούνταν ότι έφθινε τον υψηλό πυρετό. Σε εργαστηριακές μελέτες

αποδείχτηκε η αντικαρκινική και αντιμεταλλαξιγόνα ιδιότητά της [Lee NJ, et al., 2005]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται μόνο στη συνταγή υη'.

ΟΞΥΑΚΑΝΘΟΣ

Ο ὀξύακανθος, που είναι επιστημονικά γνωστός ως *Κράταιγος η οξύακανθα* [Γεννάδιος, (1914), 726,552], *Crataegus oxyacantha* L. [Langkavel, (1866), 8] συνών.: *Crataegus laevigata*, ανήκει στην οικογένεια Rosaceae. Ο κράταιγος αυξάνει τη ροή του αίματος στις στεφανιαίες αρτηρίες και βελτιώνει την κατάσταση ασθενών με καρδιακή ανεπάρκεια. Χρησιμοποιείται για καρδιακές παθήσεις νευρικής προέλευσης και για την υπέρταση. Είναι ρυθμιστικό του καρδιοκυκλοφορικού συστήματος. Εξομαλύνει την λειτουργία της καρδιάς ανάλογα με την περίπτωση (διέγερση ή καταστολή). Μπορεί να χρησιμοποιηθεί μακροπρόθεσμα σε περιπτώσεις καρδιακής ανεπάρκειας ή αδυναμίας. Επίσης σε περιπτώσεις ταχυπαλμίας. Σαν τονωτικό του κυκλοφορικού μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αρτηριοσκλήρωση την υπέρταση και την στηθάγχη. Είναι δε και αντιοξειδωτικό. Δρα στα αγγεία και το μυοκάρδιο. Ισχυροποιεί τον καρδιακό μυ και τον κάνει να δουλεύει καλύτερα. Ρυθμίζει τον καρδιακό ρυθμό σε κανονικές αρρυθμίες και βοηθά στην αντιμετώπιση της υπέρτασης [Crataegus oxyacantha (Hawthorn), Monograph, 2010]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές: ια' και ιβ'.

ΟΠΟΠΑΝΑΞ

Ο ὀποπάναξ (*Ὄποπάναξ ο ανατολικός* [Γεννάδιος, (1914), 727-8], *Oporanax hispidus* [Langkavel, (1866), 40], της οικογένειας Apiaceae, είναι γνωστός ως γλυκό μύρο. Από το φυτό μπορεί να εξαχθεί μια ρητίνη, που μπορεί να καεί ως θυμίαμα και παράγεται μια μυρωδιά, όπως το βάλσαμο ή η λεβάντα. Η ρητίνη χρησιμοποιήθηκε κατά το παρελθόν στη θεραπεία των σπασμών αλλά και ως εμμηνάγωγο, στη θεραπεία του άσθματος, των χρόνιων λοιμώξεων, στην υστερία και την υποχονδρία. Ο οποπάνακας χρησιμοποιείται επίσης για την παραγωγή ορισμένων αρωμάτων. Η λέξη του φυτού είναι σύνθετη από το ὄπος + πανάξ «πανάκεια» (θεραπεία). Στο φυτό ανιχνεύτηκαν διτερπενοειδή, ουσίες που χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό για τις αρωματικές τους ιδιότητες [Gijbels MJ, et al., 1983]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» καταγράφεται και οι έννοιες: πάναξ και ὄξυφοίνιξ (επιστ.: *Ferula Oporanax* [Langkavel, (1866), 40], [Berendes, (1902), 295-6]), που πρόκειται [Γεννάδιος, (1914), 748], [Διοσκουρίδης, (Kuehn, 1829)] για τον οποπάναξ.

ΟΡΕΟΣΕΛΙΝΟ

ὄρεοσέλινον: (επιστ.: *Peucedanum oreoselinum*). Το ορεοσέλινο είναι πολυετές φυτόφυτό της οικογένειας Apiaceae. Στη λαϊκή θεραπευτική χρησιμοποιείται ως διουρητικό. Το φυτό παράγει ένα αιθέριο έλαιο [Karpetanos C, et al., 2008], για το οποίο όμως δεν υπάρχουν αρκετές μελέτες για τις δράσεις, τις ιδιότητες ή την τοξικότητά του. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στη συνταγή ρζ'.

ΟΡΙΓΑΝΟΣ

Η ὀρίγανος η Ἡρακλεωτική, είναι η ρίγανη, επιστημονικά γνωστή ως *Origanum heracleoticum* [Γεννάδιος, (1914), 732], [Langkavel, (1866), 56], συνών.: Ορίγανον το κοινόν, *Origanum vulgare*). Εντάσσεται στην οικογένεια Lamiaceae και είναι αρωματικό φυτό. Χρησιμοποιείται ως καρύκευμα κυρίως στη μαγειρική αλλά και σπανιότερα ως αφέψημα, το οποίο αναφέρεται ως εξαιρετικό κατά του βήχα. Η ρίγανη περιέχει αιθέρια έλαια, όπως τη θυμόλη, την καρβακρόλη και την κυμόλη. Οι θεραπευτικές της ιδιότητες ήταν ήδη γνωστές από την αρχαιότητα. Σήμερα χρησιμοποιείται ελάχιστα ως συστατικό αφεψημάτων. Εξαιτίας της υψηλής περιεκτικότητας σε φαινόλες, η ρίγανη κρίνεται αποτελεσματική στην αρωματοθεραπεία για την αντιμετώπιση των βακτηριδίων. Επειδή ωστόσο μπορεί να ερεθίσει το δέρμα, η χρήση ενδείκνυται να είναι εσωτερική και αφού προηγουμένως έχει αραιωθεί με ένα ήπιο έλαιο, όπως π.χ. το ηλιέλαιο. Τέλος επιβεβαιώθηκε πειραματικά η θετική επίδραση της ρίγανης σε προβλήματα του πεπτικού και του άνω αναπνευστικού συστήματος [Conforti F., et al., 2011]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: β', κστ', πη', ρμα', ρμδ', ρμστ', ρπθ', σκστ', σλα' και υμζ'.

ΟΡΜΙΝΟ

ὄρμινον και **ὄρμινόσπερμα:** (επιστ.: *Salvia horminum* L. [Berendes, (1902), 348], [Langkavel, (1866), 55], συνών.: *Salvia viridis*) Πρόκειται για το φασκόμηλο. Είναι ένα ετήσιο φυτό της οικογένειας Lamiaceae και είναι εγγενές στην περιοχή της Μεσογείου. Ο Carl

Linnaeus περιγράφει δύο είδη, το *S. viridis* και το *S. Hornimum*, όπως και μερικοί σύγχρονοι βοτανολόγοι που πιστεύουν ότι είναι δύο ξεχωριστά είδη [Γεννάδιος, (1914), 734] πράγμα που όμως δεν ισχύει. Το όρμινο έχει κλαδιά, που είναι πολύχρωμα, από ελαφρώς λευκά έως μοβ. Οι σπόροι και τα φύλλα του χρησιμοποιούνται για να αυξήσουν τη ζύμωση στα βαρέλια των ποτών, ενώ έχει επιβεβαιωθεί η αντιβακτηριακή και αντιμικροβιακή του δράση [Ulubelen, A., et al., 2000]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές: ξε', ξζ' και υε'.

ΟΡΟΒΟΣ

ὄροβος, ὄροβίνος, αλεύρι οροβίνου, η γνωστή ρόβη ή ο πικρός βίκος. Η ρόβη καλλιεργείται από την αρχαίους χρόνους στην Ελλάδα. Ο Διοσκουρίδης την αναφέρει για την ιατρική της χρήση και τις επιπτώσεις στην υγεία. Καλλιεργούνταν σε άγονα εδάφη και διακρίνεται για την αντοχή της στην ξηρασία και την προσαρμοστικότητα της σε διαφορετικά κλιματικά περιβάλλοντα, από νησιωτικά έως ορεινά [Γεννάδιος, (1914), 736-7]. Η επιστημονική της ονομασία είναι *Vicia ervilia* [Langkavel, (1866), 4] και ανήκει στην οικογένεια Fabaceae. Αυτό σημαίνει ότι έχει την ικανότητα να δεσμεύει στο ριζικό της σύστημα άζωτο από την ατμόσφαιρα και να βελτιώνει την γονιμότητα του εδάφους. Η ρόβη είναι κτηνοτροφικό φυτό και χρησιμοποιούνταν για τη διατροφή των ζώων είτε σαν καρπός είτε σαν σανός. Επειδή η ρόβη δεν έγινε αντικείμενο εμπορικής σποροπαραγωγής, ώστε να συγχέεται η προέλευση του σπόρου, μπορεί να υποθέσει κάποιος βάσιμα ότι οι τοπικές ποικιλίες, που ακόμα καλλιεργούνται και άλλες που φυλάσσονται σε Τράπεζες Γενετικού Υλικού, περιέχουν όλη την εξέλιξη και την προσαρμογή του είδους από τα αρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Πάντως η καλύτερη προστασία της ρόβης είναι η καλλιέργεια της αφού της επιτρέπει να συνεξελισσεται με τις κλιματικές συνθήκες [Δαλιάνης ΚΔ, 1983], [Καββάδας Δ., 1964], [Παπακώστα-Τασοπούλου Δ., 2005]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές κε', λθ', ξε', ξστ', πζ', ροδ', σκθ', σλβ', σλγ', ρογ', τ', τοζ', υε', υστ'.

ΠΑΙΩΝΙΑ

παιώνια: (*Παιωνία η φαρμακευτική* [Γεννάδιος, (1914), 746-7], *Paeonia officinalis* L.) Η παιώνια (*Paeonia*) είναι γένος ιδιαίτερα όμορφου αγριολούλουδου. Ανήκει στην οικογένεια Paeoniaceae. Στην Ελλάδα συναντώνται συνολικά πέντε διαφορετικά είδη παιώνιας. Από αυτές η πιο διαδεδομένη είναι η παιώνια η αρσενική (*Paeonia mascula*, συνών.: *Paeonia coralline* [Berendes, (1902), 354-5], [Langkavel, (1866), 33]). Η φήμη της παιώνιας

ως θεραπευτικού φυτού διήρκησε ως και τον 19^ο αι. Αναφέρεται ως δραστικό κατά της αρθρίτιδας, των παιδικών και γυναικολογικών ασθενειών. Συγγραφείς [von Bingen H., 2010] του 12^{ου} αι. αναφέρουν ότι δρα κατά του τριταίου και τεταρταίου πυρετού (της ελονοσίας δηλαδή), ενώ συμβάλλει και στην αντιμετώπιση της τρέλας και της επιληψίας. Οι ανωτέρω ιδιότητες επιβεβαιώθηκαν εν μέρει πειραματικά [Wenzel D., Haskell A., 1952]. Στην Ευρώπη οι φαρμακοβιομηχανίες μέχρι πριν λίγα χρόνια εισήγαγαν μεγάλες ποσότητες ριζών παιώνιας, που προέρχονταν από αυτοφυή φυτά. Ως θεραπευτικό φυτό σήμερα πλέον δεν χρησιμοποιείται. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στις συνταγές: **α', πζ', ζ', ρκστ', σκε', σκη', σζβ', τοε', υστ', υξγ' και υξδ'**, ενώ ως γλυκουσίδη [Γεννάδιος, (1914), 227], [Langkavel, (1866), 33], καταγράφεται στη συνταγή **σο'**.

ΠΑΛΙΟΥΡΙ

παλίουρος: (*Παλίουρος ο ακανθώδης* [Γεννάδιος, (1914), 747], *Paliurus australis Gaertn.* [Langkavel, (1866), 14], συνών.: *Paliurus spina-christi*, *P. aculeatus Lam.*, και *Rhamnus paliurus L.*, είναι ένα είδος των Rhamnaceae. Πιθανότατα να ήταν το παλιούρι, το ακάνθινο στεφάνι που χρησιμοποιήθηκε στη Σταύρωση του Χριστού²¹², μολονότι κάτι τέτοιο δεν είναι απόλυτο και τον τίτλο της ακάνθινης στεφάνου διεκδικούν κι άλλα φυτά²¹³. Κατά την αρχαιότητα μετά από απόσταξη, προέκυπτε από το φυτό ένα έλαιο, που αποκαλούνταν νεβεσέλαιο. Χρησίμευε σαν άρωμα και σαν αλοιφή [Brantner A., et al., 1996]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται το παλιούρον σπέρμα στις συνταγές: **τοε' και υκδ'**.

ΠΙΠΕΡΙ

πέπερι (επιστ.: *Piper* [Γεννάδιος, (1914), 756-7]). Το πέπερι είναι αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό. Ανήκει στην τάξη Πιπερωδών και στην οικογένεια των Πιπεροειδών (Piperaceae). Το πιο σημαντικό είδος είναι το **μαύρο πέπερι** (*Piper nigrum* [Langkavel, (1866), 99]). Από τους καρπούς του παράγεται το **λευκό** (*Piper album*). Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*»

²¹² Γι' αυτό κι ένα από τα συνώνυμά του αποκαλείται και ως *Paliurus spina-christi*.

²¹³ Όπως τα *Sarcopoterium spinosum* (L.), *Rhamnus catharticus* L. και *Crataegus spec.*

αναφέρεται σε κάθε δέκατη συνταγή, ενώ απαντάται ως συστατικό και ο **κουμπέπες** (*Piper cubeba*). Από άλλα είδη όπως το **Πέπερι Ρετροφράκτης** και το **πέπερι το μακρού** (*Piper longum*) παρασκευάζονται επίσης διάφορες ποικιλίες πιπεριού. Οι καρποί των ειδών αυτών χρησιμοποιούνται και στη λαϊκή ιατρική κατά διαφόρων παθήσεων. Το πιπέρι είναι ήπιο διεγερτικό, ενώ παρασκευάζεται και φάρμακο κατά του συναχιού. Σε μικρή ποσότητα είναι αγχολυτικό και ηρεμιστικό, ενώ έχει διαπιστωθεί και η αντικαρκινική [Singh A., Rao AR., 1993] και η αντιοξειδωτική του δράση [Oran A., et al., 2004]. Όταν όμως ληφθεί σε μεγάλη ποσότητα προκαλεί βαριάς μορφής μέθη.

ΠΕΠΛΙΣ

πεπλίς: Δεν είναι βέβαιο αν πρόκειται για το είδος **Ευφόρβιον η πεπλίς**, *Euphorbia perlis L.* [Langkavel, (1866), 14], ή για το είδος **Πεπλίς η κοινή**, *Perlis portula*, ετήσιο φυτό κοινό σε ένυδρους τόπους [Γεννάδιος, (1914), 757], χωρίς ωστόσο η επιστημονική έρευνα να έχει μελετήσει τις φαρμακευτικές του ιδιότητες. Αμφότερα τα γένη ανήκουν στην οικογένεια Lythraceae. Στο «περί τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται μόνο στη συνταγή **τμβ'**.

ΠΕΠΟΝΙ

πεπόνι: (**Πέπων ο κοινός**, [Γεννάδιος, (1914), 757-63], *Cucumis melo* [Langkavel, (1866), 25]). Η πεπονιά ανήκει στην οικογένεια των Κολοκυνθοειδών (Cucurbitaceae). Είναι συγγενικό φυτό με την κολοκυθιά, την αγγουριά και την καρπουζιά. Τα πεπόνια είναι από τα πιο διαδεδομένα καλοκαιρινά φρούτα. Μελέτες έδειξαν την αντιοξειδωτική, αντιφλεγμονώδη [Vouldoukis I., et al., (2004)] και αντιπερλιπιδαιμική δράση του [Bidkar JS, et al., (2012)]. Στο «περί τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται στις συνταγές: **λα', ψστ', ρα', ρβ', ρδ', ρε', ρστ', ρβ', ρλγ', ρμβ', ρνε', ροβ', σδ', σι', τιέ', υνη', υρστ', υρζ'.**

ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝ

ΠΕΡΙΣΤΕΡΕΩΝ: (**Ιεροβοτάνη η φαρμακευτική**, *Verbena officinalis L.* [Langkavel, (1866), 60], ή *Lyocopus exaltatus* [Berendes, (1902), 395]). Η περιστερεών, κοινώς γνωστή και ως σταυροβότανο ή γοργόγιαννη, το κατ' εξοχήν ιερό βότανο

[Γεννάδιος, (1914), 764, 431], είναι ένα γένος στην οικογένεια Verbenaceae. Τα φύλλα συνθλιβόμενα αναδίδουν οσμή λεμονιού. Χρησιμοποιείται ευρύτατα για νοσήματα του στομάχου, σταματά τη διάρροια και είναι τονωτικό, αντιπυρετικό και διουρητικό. Συνιστάται, μάλιστα, σε περιπτώσεις νεφρολιθιάσεως. Βοηθά στο αδυνάτισμα, στην αποτοξίνωση και στην αποβολή περιττών υγρών και κυτταρίτιδας. Το αιθέριο έλαιό της, αποτελεί αντικείμενο εμπορικής συναλλαγής [Deepak M., Handa SS., (2000)]. Στο «*περι τῶν Αντιδότων*» αναφέρεται μόνο στη συνταγή **τκστ'**.

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ

πετρέλαιο: (*Κόρις η μομπελλιανή* [Γεννάδιος, (1914), 538-9], *Coris monspeliensis* [Langkavel, (1866), 48-9 και 63]). Είναι ένα βότανο της οικογένειας Primulaceae. Είναι φυτό που κατατάσσεται μεταξύ δεντρολίβανου και θυμαριού, από πλευράς οσμής και θεραπευτικής αξίας. Στο «*Περί τῶν Αντιδότων*» το διαβάζουμε μόνο στη συνταγή **κστ'**, ενώ απαντάται και η συνώνυμη γραφή **σύμφυτο** το **ιουδαϊκό** στη συνταγή **ρκδ'**. Πρόκειται για το

ίδιο φυτό με άλλο όνομα.

ΠΕΥΚΕΔΑΝΟ

Το **πευκέδανον**, επιστημονικά γνωστό ως *Πευκέδανον το φαρμακευτικό* [Γεννάδιος, (1914), 767-8], *Peucedanum officinale* L. [Langkavel, (1866), 39], [Berendes, (1902), 314-5] της οικογένειας Apiaceae, είναι ένα πολυετές φυτό, που φτάνει μέχρι και τα 2μ. Το είδος του φυτού δεν πρέπει να συλλέγεται λόγω της δηλητηριωδών ουσιών που περιέχει. Το πευκέδανον το συναντά κανείς στη λεκάνη της Μεσογείου αλλά και ανατολικότερα ως την Μαύρη Θάλασσα [Karpetanos C., et al., 2008]. Στο «*Περί τῶν Αντιδότων*» το συναντάμε στις συνταγές: **πζ'**, **ρλστ'**, **σκστ'**, **σκη'**, **σζβ'**, **τκστ'**, **τοε'**, **υστ'**, **υνδ'**.

ΠΗΓΑΝΟ

Το **πήγανον** (*Πήγανον*, *Peganum*, συνών.: *Ruta*

graveolens [Langkavel, (1866), 11-2], [Berendes, (1902), 293]) και το πήγανον ἄγριον (*Πήγανον η ἄρμαλα* [Γεννάδιος, (1914), 778], *Peganum harmale*, συνών.: *Ruta chalepensis* L. [Langkavel, (1866), 12]) Έντονα βαρύοσμο αρωματικό, αειθαλές, πολυετές φυτό της οικογένειας Rutaceae. Καλλιεργείται σαν καλλωπιστικό προστατευτικό φυτό των κήπων και ως φαρμακευτικό φυτό. Ο απήγανος περιέχει κυρίως πτητικά έλαια, φλαβονοειδή, αλκαλοειδή και ρουτίνη [Monafeghi A., et al., 2009], [Lamhourri F., et al., 2002]. Στην αρχαία Ελλάδα χρησιμοποιούνταν ως εμμηναγωγό, αμβλωτικό ως αντίδοτο δηλητηρίων, για τη καλύτερευση της όρασης και των επιδημικών νόσων. Ο απήγανος έχει χρησιμοποιηθεί στη λαϊκή ιατρική για τη θεραπεία πολλών άλλων παθήσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανακούφισης από τους σπασμούς και του σπασμοδικού βήχα. Η ρετσίνη που περιέχει το φυτό, χρησιμοποιείται στη θεραπεία αγγειακών παθήσεων. Εργαστηριακά έχει επιβεβαιωθεί η αντιμικροβιακή [Shahverdi AR., et al., 2005], όσο και άλλες προστατευτικές ιδιότητές του [Hamden K., et al., (2008)]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» αναφέρεται σε κάθε δέκατη περίπου συνταγή, ενώ καταγράφεται και το *ἄγριο πήγανον* ως *βησασά* [Nicolai Myrepsi, (Fuchs 1549), 3,5], [Βάσσου Κ., (1895), XII:903-4], [Κοραῆς, Αδ., (1835)], [Langkavel, (1866), 11-2] στις συνταγές β', γ' και ε'.

ΠΙΣΤΑΚΙΑ

πιστακιά: (*Πιστακιά η καρποφόρος ή η γνήσια* [Γεννάδιος, (1914), 783], *Pistacia vera* L. [Langkavel, (1866), 9]). Η φιστικιά είναι δίοικο φυλλοβόλο δέντρο του γένους Πιστακία και της οικογένειας των Ανακαρδιοειδών (Anacardiaceae). Οι καρποί της φιστικιάς σχηματίζουν ολόκληρα τσαμπιά. Τα φιστίκια έχουν μεγάλη θρεπτική αξία, πλούσια σε βιοτίνη, πρωτεΐνες και

ανόργανα άλατα, με αντιοξειδωτικές, αντιμικροβιακές και αντι-μεταλλαξι-γενετικές ιδιότητες [Gentile C., et al., (2007)], [Rajaei A., et al., (2010)]. Καταναλώνονται ψημένα με αλάτι, είτε νωπά ανάλατα. Χρησιμοποιούνται και στη ζαχαροπλαστική. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» γίνεται αναφορά μόνο στη συνταγή ξδ', ενώ στην πζ' μνημονεύονται τα πιστάκια φοινίκων και στην ρβ', τα πιστάκια λεπτοκάρνου.

ΠΟΛΙΟ

πόλιον: Ποώδες πολυετές φαρμακευτικό φυτό, το τεύκριο, *Τεύκριο το πόλιο* [Γεννάδιος, (1914), 798-956], *Teucrium polium* L [Langkavel, (1866), 59], [Berendes, (1902), 293]) είναι γνωστό και με τις ονομασίες αγαπόχορτο, αμάραντος και χορτάρι της Παναγιάς. Ανήκει στην οικογένεια Lamiaceae. Σύμφωνα με την Ελληνική λαϊκή παράδοση εάν βράσει γίνεται ένα ισχυρό βότανο που μπορεί να προκαλέσει τον έρωτα, ενώ το χρησιμοποιούσαν

οι Αρχαίοι Έλληνες ως φάρμακο σε παθήσεις του στομάχου και κατά του πυρετού. Κατά άλλους πάλι είναι εξαιρετικό φάρμακο για διαβητικούς, γεγονός που επιβεβαιώθηκε πειραματικά μόλις πρόσφατα [Ardesani A., et al., (2008)]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» το συναντάμε στις συνταγές: **ιβ΄, ρνγ΄ και υια΄**.

ΠΟΛΥΓΟΝΟ

Το **πολύγονο** [Γεννάδιος, (1914), 799-801] (*Polygonum aviculare* [Langkavel, (1866), 89], [Berendes, (1902), 368]), γνωστό και ως **Πολύγονον ἄρρεν**, ενώ το **Πολύγονον θήλυ** ή **παράλιον**, ονομάζεται *Polygonum maritimum* [Berendes, (1902), 369]. Είναι γένος αγγειόσπερμων δικότυλων φυτών που σύμφωνα με τη σύγχρονη ταξινόμηση ανήκει στην τάξη πολυγονώδη, της οικογένειας των πολυγονιδίων (Polygonaceae). Το πολύγονο

θεραπεύει την αιμόπτυση. Οι σύγχρονοι βοτανολόγοι το χρησιμοποιούν για τη θεραπεία της δυσεντερίας, για τη ρύθμιση της εμμηνορροίας, τις διαταραχές των πνευμόνων, τη βρογχίτιδα, τον ίκτερο, τη χολή και τις πέτρες των νεφρών. Το φυτό είναι στυπτικό, πηκτικό, διουρητικό και αποχρεμπτικό. [Hsu CY., 2006], [Nan JX., et al., 2000]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» το συναντάμε στις συνταγές: **ια΄, ιθ΄, ρνδ΄, ρζζ΄, σοζ΄, τλε΄ και υε΄**.

ΠΟΛΥΠΟΔΙ

πολυπόδιον: (**Πολυπόδιον το κοινόν** [Γεννάδιος, (1914), 802], *Polypodium vulgare L.* [Langkavel, (1866), 127]). Το πολυπόδι είναι μια φτέρη της οικογένειας των Πτεριδώδων (Polygonaceae). Το 1971 βρέθηκε στις ρίζες του φυτού, η σαπωνίνη *osladin* που είναι υπεύθυνη για την γλυκιά γεύση της, καθώς προκαλεί μια γλυκύτητα 500 φορές μεγαλύτερη εκείνης της ζάχαρης [Jizba J., et al., (1971)]. Το αποξηραμένο ριζωμά του, έχει χρησιμοποιηθεί στην παραδοσιακή ιατρική ως καθαρτικό και αντισκωληκικό φάρμακο. Τούτο οφείλεται σε ουσία που περιέχει phytoecdysteroids [Reixach N., et al., 1999]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» είναι συστατικό των συνταγών: **κστ΄, κη΄, κθ΄, λθ΄, ροη΄, σιβ΄, σκζ΄, τλδ΄, τοε΄, υι΄, υκ΄, υμα΄, υμδ΄, υζγ΄, υζστ΄, υζζ΄ και υζθ΄**.

ΠΟΛΥΤΡΙΧΟ

πολύτριχο [Γεννάδιος, (1914), 804]: (επιστ.: *Polytrichum commune*), επίσης γνωστό και ως κοινή βρύα. Είναι ένα είδος βρύων της οικογένειας Polytrichaceae και βρίσκονται σε διάφορες περιοχές με υψηλή υγρασία και βροχοπτώσεις. Αναπτύσσεται κοντά σε βάλτους, σε υγρούς χερσότοπους και σε δάση. Υπάρχουν περίπου 15.000 είδη βρύων. Συνήθως πωλούνται στο εμπόριο για την κάλυψη του εδάφους με τη μορφή χλοοτάπητα. Μόλις πρόσφατα διαπιστώθηκε εργαστηριακά, ότι αντιμετωπίζει μορφές καρκίνου [Cheng X., et al., 2012]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» το βρίσκουμε στις συνταγές: **ζζ'**, **υμστ'** και **υζστ'**.

ΠΟΥΡΑΓΓΙ

πουράγγι και **πουράκιν**: (επιστ.: *Borago officinalis* [Langkavel, (1866), 48] της οικογένειας Boraginaceae). Το μποράγκο προέρχεται από την αραβική λέξη «abu rache», που σημαίνει «ο πατέρας του ιδρώτα», λόγω της ιδιότητάς του να προκαλεί εφίδρωση. Πρόκειται για ένα από τα πιο όμορφα φυτά με γαλάζια ανοιχτόχρωμα άνθη του σε σχήμα αστεριού. Η μυρωδιά τους μοιάζει μ' αυτήν του αγγουριού. Το μποράγκο είναι πλούσιο σε βιταμίνη C και μέταλλα, ιδιαίτερα στο κάλιο. Τονώνει τον οργανισμό, είναι ιδανικό για την καταπολέμηση του στρες και της γρίπης, βοηθάει στην αντιμετώπιση της γαστρίτιδας, μειώνει τον πυρετό και λόγω της περιεκτικότητάς του σε χλωρικό άλας του καλίου είναι εφιδρωτικό και διουρητικό [Gilani AH, et al., (2007)]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» είναι συστατικό των συνταγών: **ρι'**, **σκα'**, **τκβ'**, **υιθ'**, **υμγ'**, **υμδ'**, **υμέ'**, **υμη'**, **υμθ'**, **υνη'**, **υνη'**, **υνη'**, **υζζ'** και **υπε'**.

ΠΡΑΣΟ

πράσον: (επιστ.: *Allium porrum* [Langkavel, (1866), 112]). Το πράσο είναι ποώδες, διετές, ιθαγενές φυτό και ανήκει στο γένος Άλλιο και στην οικογένεια των Λειριοειδών (Liliaceae). Έχει στενή συγγένεια με το κρεμμύδι και είναι ανθεκτικό φυτό με ζωηρή ανάπτυξη. Η καταγωγή του είναι από τη Μέση Ανατολή και από τις χώρες της ανατολικής Μεσογείου και διαδόθηκε στην Ευρώπη. Τόσο το άγριο πράσο γνωστό και ως **αμπελόπρασο** (βλ. λ.), όσο και το ήμερο έχουν πλέον ταυτιστεί και αναφέρονται με ένα και το αυτό όνομα. Το πράσο, εργαστηριακά, επιβεβαιώθηκε ότι έχει υπολιπιδαιμικές

σ | Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the text that you want to appear here. Error! Use
ελ | the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

.
2
4
6

ιδιότητες [Movahedian A., et al., 2006]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότηων» το συναντάται στις συνταγές: **πη΄, υκστ΄** και **ρζα΄**.

ΠΥΡΕΘΡΟ

πύρεθρον: (*Πύρεθρον το κορυμβανθές, Pyrethrum corymbosum* [Γεννάδιος, (1914), 816], *Anthemis pyrethrum* [Langkavel, (1866), 73], [Berendes, (1902), 311], *Anacyclus pyrethrum*). Είναι ένα είδος τσικνίδας, αλλιώς γνωστού και ως ισπανικό χαμομήλι ή η μαργαρίτα του όρους Atlas. Ανήκει στο γένος *Anacyclus* της οικογένειας Asteraceae. Είναι ένα πολυετές βότανο σαν το χαμομήλι. Από άποψη φαρμακευτική, η ρίζα του φυτού έχει οξεία

αποτελεσματικότητα στην ανακούφιση από τον πονόδοντο και την προώθηση της καλής ροής του σάλιου, ενώ είναι δημοφιλές ως καρύκευμα τροφίμων. Προκαλεί θερμότητα, φαγούρα και ερυθρότητα, όταν αλείφεται ή αγγίζει στο δέρμα. Πρόσφατα το πύρεθρο έχει αναφερθεί για την αναβολική δράση του λόγω της αύξησης της τεστοστερόνης [Sharma V., et al., (2012)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει αναλογικά σε κάθε δέκατη συνταγή, ενώ ως **άντιμόνιο** μόνο στις συνταγές **υξδ΄** και **κστ΄**.

ΡΗΘΝ ΤΟ ΠΑΛΑΜΟΣΧΙΔΕΣ

όαιον ποντικόν: (*Ρήον το εμόδειον, *Rheum emodi** [Langkavel, (1866), 90] *W.*, συνών.: *Ρήον το ποντικόν, *Rheum rharonticum** L[Γεννάδιος, (1914), 824]). Πολυετές ποώδες φυτό, με μεγάλα ριζώματα και φύλλα. Το ρήον του γένους Polygonaceae, χρησιμοποιούνταν από παλιά στη λαϊκή ιατρική για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της εμμηνόπαυσης καθώς και ως ήπιο καθαρτικό. Προτιμάται για την αίσθηση φρεσκάδας που προσφέρει όταν καταναλώνεται νωπό, την πικάντικη γεύση του και τις ελάχιστες θερμίδες που διαθέτει. Το φύλλωμά του περιέχει άλλωστε 94,5% γραμμ. νερό, 1,3 γραμμ. Υδατάνθρακες που διανέμονται ομοιόμορφα σε γλυκόζη, φρουκτόζη και σακχαρόζη. Επίσης περιέχονται 0,6 g πρωτεΐνες, 0,1 g έλαια und 3,2 g άλλα στοιχεία. Τμήματα του φυτού βοηθούν στην απομάκρυνση των φθειρών από το τριχωτό της κεφαλής ενώ παρουσιάζουν σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες αντιοξειδωτικές και αντικαρκινικές ιδιότητες [Rajkumar V., et al., 2011]. Στο «*περι τῶν Ἀντιδότην*» ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει αναλογικά σε κάθε δέκα πέντε συνταγές.

ΡΗΘ ΒΑΡΒΑΡΟ

όαιον βάοβαρον: (*Ρήον το παλαμοσχιδές, *Rheum palmatum** [Γεννάδιος, (1914), 824], συνών.: *Rheum rhabarbarum*). Είναι ποώδες πολυετές φυτό της οικογένειας Polygonaceae. Οι ψιλοκομμένες ρίζες του φυτού μπορούν να γίνουν φυσική βαφή μαλλιών, ή να χρησιμοποιηθούν όμοια όπως η χάννα. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιούνται ως επί τω πλείστον οι ρίζες του ρήου ποντικού και όχι του λαχανικού ρήου κυρίως για την αντιμετώπιση του καρκίνου [Wang JB., et al., 2011], [Huang Q., et al., 2007]. Στο «*περι τῶν Ἀντιδότην*» περιέχεται στις συνταγές: **ρ', ρκ', ρκα', ρκε', ρνγ', σί', τξγ', υνη', υζη', ζα', ζβ', ζγ', ζδ', ζε'.**

ΡΕΠΑΝΙ

ραφανίς: (*Raphanus radícula* L. [Langkavel, (1866), 28], συνών.: *Ραφανίς η ήμερος* [Γεννάδιος, (1914), 820-1], *Raphanus sativus var. radícula*). Το ρεπάνι κοινώς γνωστό και ως ραπάνι είναι μονοετές ή διετές φυτό του γένους Ράφανος και ανήκει στην οικογένεια των Κραμβοειδών (Brassicaceae). Η χρήση του ραπανιού, που στην αρχαιότητα ήταν γνωστό ως ραφανίδα, αναφέρεται στη θεραπευτική από

πολλούς αρχαίους συγγραφείς. Το συνιστούσαν σαν ορεκτικό, αντιβηχικό, για τη διάλυση νεφρολίων, χολόλιθων, σαν φάρμακο κατά της υδρωπικίας, του ερυσιπέλατος, της αρθρίτιδας, των ηπατικών παθήσεων, κτλ. Τα ρεπάνια είναι πλούσια σε βιταμίνη C και έχουν πολλές φυτικές ίνες συμβάλλοντας στην κινητικότητα του εντέρου. Η έρευνα απέδειξε τις αντιβιοτικές ιδιότητες του φυτού [Supniewska, JH., Dohnal, B., 1969]. Στο «*περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές **σοά'**, **τξα'** και **τοζ'**.

ΠΙΚΡΟΔΑΦΝΗ

ρόδοδάφνη [Γεννάδιος, (1914), 846, 699-700]. Πρόκειται για το φυτό **νήριον**, ένα είδος δάφνης, την **πικροδάφνη**, με το επιστημονικό όνομα: Πικροδάφνη, Ροδοδάφνη ή Νήριο, (**Νήριο η ροδοδάφνη** [Γεννάδιος, (1914), 699-700], **Nerium oleander** [Langkavel, (1866), 46] της οικογένειας Apocynaceae). Υπάρχουν και ποικιλίες με άσπρα, κίτρινα, μωβ και διπλά [phyto.gr]. Η πικροδάφνη περιέχει την γλυκοσίδη ολεανδρίνη, που επιδρά

ευεργετικά στην καρδιά. Ωστόσο η κατάποσή της προκαλεί πονοκεφάλους, έμετο και κράμπες, γιατί είναι δηλητηριώδης. Η επίδραση του φυτού στον οργανισμό μνημονεύεται ήδη από την αρχαιότητα, ενώ ο χυμός της χρησιμοποιούνταν το Μεσαίωνα κατά των ποντικών και των παρασίτων. Σήμερα σε εργαστηριακές έρευνες έχει αποδειχθεί η αντικαρκινική [Cassileth B., 2010], δερματολογική [Pathak S., et al., et al., 2000] και αντιτοξική του [Bhuvaneshwari L., et al., 2007] ιδιότητα. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές: **ρλστ'**, **ρλζ'**, **τκστ'**.

ΡΟΔΟ

ρόδον [Γεννάδιος, (1914), 832] (Ροδή η εκατοντάφυλλος [Γεννάδιος, (1914), 836], **Rosa** [Langkavel, (1866), 7] **centifolia**, συνών. **R. gallica var. centifolia L.**) και **Rosa centifolia foliacea**) είναι η γνωστή μας τριανταφυλλιά, ενός γένους φυτών που ανήκει στην οικογένεια των Ροδοειδών (Rosaceae). Το τριαντάφυλλο είναι καλλωπιστικό και φυλλοβόλο φυτό. Εκτός από την ομορφιά και τα ευωδιαστά άνθη της, παρέχει και αιθέριο αρωματικό έλαιο εξαιρετικής ποιότητας, που παίρνουμε

απο τα ροδοπέταλά της και που χρησιμεύει στην παρασκευή αρωμάτων [Caissard J.C., et al., 2006]. Επίσης τα πέταλα των τριαντάφυλλων, κυρίως τα ροζ, μπορούν να γίνουν και γλυκό. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει το *ρόδον* σε πάμπολλες συνταγές.

ΡΟΥΣ

ρόυς, ρόοσταγμα, ροῦ μαγαρικόν, σουμάκι, ροῦς ξηρός, ροῦς συριακός (*Ρους ο βυρσοδεψικός* [Γεννάδιος, (1914), 851], *Rhus coriaria* [Langkavel, (1866), 10] της οικογένειας Anacardiaceae). Πρόκειται για το φυτό ροῦς (rhus) ή αλλιώς γνωστό και ως σουμάκι. Από το φυτό σουμάκι, συνήθως χρησιμοποιούμε μόνο τους καρπούς. Οι ξεραμένοι καρποί αλέθονται μέχρι να μετατραπούν σε μια πορφυρή – κοκκινωπή σκόνη και ύστερα αναμιγνύονται με αλάτι, έχοντας αντιοξειδωτικές ιδιότητες [Candan F., Sokmen A., 2004]. Πολλά υποείδη του γένους Rhus, αναπτύσσονται γύρω από τη μεσογειακή λεκάνη. Η βοτανολογική ονομασία του γένους προήλθε από εκλατινισμό της ελληνικής ονομασίας του φυτού, ρους. Το όνομα του είδους, coriaria αναφέρεται στη χρήση του φυτού στη βυρσοδεψία (corium είναι το δέρμα στα λατινικά). Το σουμάκι είναι ένα πολύ δημοφιλές άρτυμα σε συνδυασμό με ένα ξινό αλεύρι, και η χρήση του είναι διαδεδομένη στη Μέση Ανατολή και το Ιράν. Οι καρποί μαγειρεύονται με νερό μέχρι να σχηματιστεί μια πυκνή και πολύ ξινή ουσία, η οποία κατόπιν προστίθεται σε εδέσματα με κρέας ή χορταρικά ή σε σάλτσες για μαρινάρισμα, η μέθοδος αυτή είναι γνωστή από την αρχαιότητα [gourmed.gr]. Στο «περὶ τῶν Ἀντιδότην» αναφέρεται ως ροῦς στις συνταγές: *ι', ρδ', ρη', ρλστ', ρλζ', ρζη', σιζ'* και *τιδ'*, ενώ ως σουμάκι στις συνταγές *ρνη', ρζβ'* και *ρζζ'*.

ΣΑΓΑΠΗΝΟ

σαγαπηνόν: Το σαγαπηνόν, (=Sagapenum) είναι μια ρητίνη που λαμβάνεται από ένα είδος του γένους Ferula, της οικογένειας Apiaceae. Κάποιοι μελετητές πιστεύουν ότι πρόκειται για το το είδος *Νάρθηξ ο περσικός* [Γεννάδιος:854, 695], *Ferula Persica L.* [Langkavel, (1866), 40] και κάποιοι άλλοι *Ferula Scontsiana, DC* [Berendes, (1902), 320]. Το πτητικό του έλαιο είναι πολύ ρευστό, ελαφρύτερο από το νερό, χρώματος ανοιχτό κίτρινο, έχοντας τη χαρακτηριστική μυρωδιά της ρητίνης. Πρόσφατα, εργαστηριακή μελέτη έδειξε, ότι αναστέλλει την εκροή ροδαμίνης σε κυτταρικές σειρές καρκίνου του μαστού [Hanafi-Bojd MY., et al., 2011]. Στο «Περὶ τῶν ἀντιδότην» βρίσκουμε και τη γραφή σεραπίων και θεραπινόν. Το θεραπινόν είναι το σεραπινόν, το οποίο είναι το λατινικό όνομα για το σαγαπηνόν [Nicolai Myrepsi, (Fuchs 1549)], [Krunitz JG., (1777), 138]. Στο «Περὶ τῶν ἀντιδότην», αναφέρεται ως σαγαπηνόν στις συνταγές: *γ', ε', στ', λβ', ξη', σκ', τκστ', τκηη'*,

τοστ', υε', υξστ', υξθ', υπδ', ενώ ως **θεραπινό** στη συνταγή υί' και μάλιστα δύο φορές, τη δεύτερη με την εσφαλμένη γραφή **θεραπικόν**. Από φαρμακευτικής, θεραπευτικής αναφοράς χρησιμοποιείται σχεδόν αποκλειστικά η ρητίνη του.

ΜΑΓΓΥΡΑΝΑ-ΣΑΜΨΥΧΟΝ

σάμψυχον: Είναι αγχειόσπερμο, δικότυλο, πολυετές φυτό, η γνωστή μας ματζουράνα (*Ορίγανον η μαντζουράνα* [Γεννάδιος, (1914), 732-3], λατ. *Origanum majorana* [Langkavel, (1866), 56], [Berendes, (1902), 290]). Ανήκει στην τάξη λαμιώδη και στην οικογένεια χειλανθή (Lamiaceae), είναι δε συγγενικό φυτό με τη ρίγανη. Είναι ιθαγενές των χωρών της Μεσογείου με 6 είδη. Τα φύλλα της χρησιμοποιούνται ως μπαχαρικό, συνήθως στο κρέας και το ψάρι, αλλά και ως αφέψημα. Από τα φύλλα του φυτού λαμβάνεται αιθέριο έλαιο [Karousou R., et al., 2012], που χρησιμοποιείται ως αντισηπτικό και αντισπασμωδικό ενώ έχει χρήσεις και στην αρωματοποιία. Στην Ελλάδα η ματζουράνα είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια όπου την χρησιμοποιούσαν σαν φάρμακο κατά στομαχικών και εντερικών ενοχλήσεων, ενώ σήμερα ερευνάται η επίπτωση της στη λευχαιμία [Abdel-Massih RM., et al., 2010]. Σήμερα καλλιεργείται ως καλλωπιστικό και αρωματικό φυτό σε γλάστρες και κήπους. Ο Νικόλαος Μυρεψός την αναφέρει και ως **μαγγυράναν**, στη συνταγή υπε', αλλά και απλά ως **σάμψυχον** στις συνταγές: ρμζ', υιστ', υιθ', υξζ', ρπε', σκ' και τμζ'.

ΣΑΝΤΑΛΟ

σάνδαλον (*Σάνταλον το λευκόν* [Γεννάδιος, (1914), 858], *Santalum album* [Langkavel, (1866), 87] της οικογένειας Santalaceae). Το σάνδαλον περιλαμβάνει έως και 300 είδη. Το λευκό είδος, έχει χρησιμοποιηθεί, καλλιεργηθεί και διατεθεί για πολλά χρόνια, μια και κάποιοι πολιτισμοί έχουν διαπιστώσει τη μεγάλη του αξία στις αρωματικές [Kim TH., et al., 2005] και τις φαρμακευτικές του ιδιότητες [Ochi, T., et al., 2005]. Η τιμή πώλησης του αιθέριου ελαίου, όπως και του ίδιου του φυτού διατηρούνται ακόμη σε υψηλά επίπεδα. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» το βρίσκουμε στις συνταγές: **ζα', ζβ', ζγ', ρνε', υη', υθ'** και **υν'**, όπως και τη γραφή **τρισάνταλον** στη συνταγή **υμθ'**. Πρόκειται για τα τρία είδη του φυτού σάνδαλον: το *λευκόν/ἄσπρον*, το *έρυθρόν/κόκκινον/ρόυσιον* και το *κίτρινον*.

ΣΑΞΙΦΡΑΓΟ

σαξιφράγον: *Pimpinella saxifraga* L. [Berendes, (1902), 375]. Το σαρξίφαγον, ή σαρξίφραγον και σαξίφραγον γνωστό με την επιστ. ονομασία *Pimpinella saxifraga* [Langkavel, (1866), 37], είναι ένα είδος του γένους *Pimpinella*, της οικογένειας *Apiaceae*. Οι σπόροι και οι ρίζες του σαξίφραγου, αφού συλλεχθούν χρησιμοποιούνται ως δρόγη με το όνομα *Pimpinellae radix*. Ιδιαίτερα η ρίζα του περιέχει 0,4% αιθέρια έλαια και διάφορα κουμαρινοδοειδή, (=Cumarinderivate), μεταξύ των οποίων την πιμπιλίνη (=Pimprillin)

[Niinemets U., 2005]. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται ως αποχρεμπτικό, συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση του αναπνευστικού. Με τη μορφή ζωμού καταπραΰνει το στομάχι και διεγείρει τον ανδρισμό. Στην ποτοποιία χρησιμοποιείται η ρίζα του φυτού ως αρωματικό. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές: β', μδ', μζ', ξα', ρζ', ρζα', ρζβ', σμζ', υκδ', υλε', σκζ', υκε', υκζ', τιε', σιγ', σιδ' και τοε', που αντιμετωπίζουν κυρίως παθήσεις των νεφρών.

ΣΑΤΥΡΙΟ

σατύριον: (*Σατύριον, Satyrium* [Γεννάδιος, (1914), 861-2], *Fritillaria graeca* Boiss [Langkavel, (1866), 103-4], [Berendes, 1902:348], [dioscorides.usal.es]). Η *Fritillaria* είναι ένα γένος από 100 περίπου είδη, βολβωδών φυτών της οικογένειας *Liliaceae*, που είναι εγγενές στην εύκρατες περιοχές του βορείου ημισφαιρίου. Το όνομα είναι λατινικό. Τα περισσότερα είδη έχουν μια μάλλον δυσάρεστη μυρωδιά. Κάποια είδη χρησιμοποιούνται στη

λαϊκή ιατρική για την αντιμετώπιση του βήχα. Τα περισσότερα είδη του γένους *Fritillaria* περιέχουν δηλητηριώδη αλκαλοειδή [Zhang YH., et al., 2008], ενώ ορισμένα μπορούν να αποβούν θανατηφόρα, αν καταποθούν σε μεγάλη ποσότητα. Ωστόσο οι βολβοί κάποιων ειδών είναι βρώσιμοι. Η *Fritillaria* χρησιμοποιείται επίσης ως βότανο στην παραδοσιακή ιατρική. Το είδος *Fritillaria graeca* είναι ένα ενδημικό φυτό στα Βαλκάνια. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές ξδ', ξε', ξζ'.

ΣΑΧΑΡ (ΖΑΧΑΡΗ)

σάχαο = ζάχαρη: (επιστ.: *Saccharum officinarum* [Langkavel, (1866), 123] της οικογένειας *Poaceae*). Ο Αδ. Κοραής, [Ατακτα, 1829] αναφέρει «σάχαρ: τὸ Σάκχαρον, σήμ.: ἡ ζάχαρη». Η ζάχαρη (αραβ. sukkar), είναι οργανική κρυσταλλική, γλυκαντική ουσία που ανήκει στους δισακχαρίτες, παραγόμενη από την επεξεργασία

διαφόρων φυτών. Στους Άραβες είχε κυρίως θεραπευτικές ιδιότητες. Στις Φαρμακοποιίες του 17^{ου} και 18^{ου} αι. δίπλα από τη λέξη ζάχαρη υπάρχει η ερμηνεία *Saccharum officinarum*, γεγονός που παραπέμπει στο ζαχαροκάλαμο. Μελέτες έδειξαν την αντιφλεγμονώδη, αναλγητική [Ledon N., et al., 2003] και ανοσοθεραπευτική δράση της [Awais MM., et al., 2011]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» ο Νικόλαος Μυρεψός την αναφέρει σε κάθε συνταγή, ενώ σημειώνει και τη λέξη πενίδια [Mayhew AL., et al., (2004) 203, 517], στις συνταγές: ρβ', ρνε', ροβ', ροδ', ροζ', υιθ', υμε', ρλγ', ρμθ', υμη', υζθ', υζζ' και φ', η οποία ταυτίζεται με τη ζάχαρη.

ΣΕΛΙΝΟ

σέλινον, αλλά και σελήνη, σέληνον, κηπαϊον, σελινόκοκον. Το σέλινο (επιστ. *Σέλινον το βαρύσομον* [Γεννάδιος, (1914), 862-3], *Apium graveolens* [Langkavel, (1866), 36], [Berendes, 1902:305]) είναι διετές, ιθαγενές φυτό του γένους Σέλινον (*Apium*) της οικογένειας των Σελινοειδών (*Apiaceae*) (συν. Σκιαδοφόρων (*Umbelliferae*)). Είναι γνωστό από τα αρχαία χρόνια όταν χρησιμοποιούνταν στη μαγειρική και

στην ιατρική ως φάρμακο. Είναι έντονα αρωματικό φυτό. Τα σπόρια του είναι αρωματικά, με ίδιο άρωμα με αυτό του φυτού αλλά με πικρότερη και πιο καυστική γεύση. Τα σπόρια του χρησιμοποιούνται ως μπαχαρικό. Το έντονο άρωμα που έχει το σέλινο οφείλεται στο αιθέριο έλαιο, που δίνει στο φυτό ορεκτικές, χωνευτικές και τονωτικές ιδιότητες [Al-Howiriny T., et al., (2010)]. Περιέχει σίδηρο, ασβέστιο, φώσφορο και βιταμίνες C, B1, B2 και K. Θεωρείται ότι έχει αντιελκογόνες και αντιβακτηριακές δραστηριότητες [Baananou S., et al., 2012] και μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε παθήσεις νεφρών, ουροδόχου κύστης και αρθριτικών παθήσεων [Powanda MC., Rainsford KD., 2011]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται σε κάθε δεύτερη συνταγή.

ΣΕΜΠΕΣΘΕΝΗ

σεμπεσθένης, σεμπεστέναις, σεμπεστένε και σεμπεστένες [Langkavel, (1866), 13]. Πρόκειται για τη σεμπεστένη, γνωστή με το επιστημονικό όνομα *Cordia*. Είναι ένα γένος ανθοφόρων φυτών της οικογένειας *Boraginaceae*. Περιλαμβάνει περίπου 300 είδη θάμνων και δέντρων. Πολλά είδη

σεμπεστένης έχουν αρωματικά λουλούδια και φυτεύονται στους κήπους, αν και δεν είναι ιδιαίτερα ανθεκτικά [Menghini, L., et al., 2008]. Ορισμένα από τα τροπικά είδη έχουν βρώσιμα φρούτα. Το ξύλο κάποιων ειδών σεμπεστένης είναι εμπορικά εκμεταλλεύσιμο, ενώ διαπιστώθηκαν και αντικές ιδιότητες [Hayashi K., et al., 1990]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές ρνε', υμγ', υνη' και υζστ'.

ΣΕΝΝΑ

Η σέννα είναι τα φύλλα του φυτού *Κασσία η Σηνναμική, Cassia semna* [Γεννάδιος, (1914), 864] ή ορθότερα *Σέννα η αλεξανδρινή, Senna alexandrina* της οικογένειας Fabaceae. Από τα πανάρχαια χρόνια ήταν γνωστή ως φυσικό καθαρτικό. Χρησιμοποιώντας τη σέννα ως έγχυμα μπορούμε να πάρουμε όλες τις πολύτιμες ουσίες ενός βοτάνου. Εργαστηριακά επιβεβαιώθηκε η αντιφλεγμονώδης και καθαρτική ιδιότητά του [Guarize L., et al., 2012].

Ο Νικόλαος Μυρεψός χρησιμοποιεί τις γραφές: σέννες, σένεσε κλπ. Αναφέρεται σε πάρα πολλές συνταγές: κστ', κζ', λα', λε', ογ', οζ', ρι', ριβ', ρκα', σκα', σου', σπγ', τιε', τκβ', τλη', υκ', υλη', υμβ', υμγ', υμδ', υνθ', υξε', υξστ', υξστ', υξη', υξθ', υοβ', υοε', υπ', υπγ', υπδ', υπε', υπστ', υπζ', υζ', υζγ', υζστ', υζζ', υζθ', φ', φα', φβ', φγ' και φδ'.

ΣΕΣΕΛΙ

σέσελι: (*Σέσελι η Λιβανωτίς* [Γεννάδιος, (1914), 864-5], *Seseli libanotis* [Langkavel, (1866), 38-9]. Είναι ένα γένος από ποώδη πολυετή χνουδωτούς θάμνους της οικογένειας Apiaceae. Τα πέταλα είναι λευκά ή κίτρινα, και οι καρποί ωοειδείς ή ελλειψοειδείς. Χρησιμοποιούνταν στη λαϊκή ιατρική ως αναισθητικό, γεγονός που βεβαιώθηκε πειραματικά [Kupeli, E., et al., 2006]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές α', β', γ', ια', κη', ροθ', σκη', σμζ', σν', σοη', σοθ', σπα', σζ', τιδ', τκε', υστ', υζ', υιθ', υλβ', υμθ', υνστ', φα'.

ΣΕΣΕΜΠΡΙ

σεσέμπριον: (επιστ.: *Nasturtium officinale* [Langkavel, (1866), 26]) Το σεσέμπριον ή αλλιώς και υδροκάρδαμο είναι ταχέως αναπτυσσόμενο, υδρόβιο ή ημι-υδρόβιο, πολυετές φυτό της οικογένειας Brassicaceae. Το νεροκάρδαμο περιέχει σημαντικές ποσότητες σιδήρου, ασβεστίου και φυλλικού οξέος,

εκτός από τις βιταμίνες Α και C. Η καταναλωση του σέσεμπρι ενεργεί στον οργανισμό ως διεγερτικό, αντιοξειδωτικό, διουρητικό, αποχρεμπτικό, χωνευτικό και με αντιαγγειογενετικές ιδιότητες [Yazdanparast R, et al., (2008)]. Επίσης από μελέτες έχει επιβεβαιωθεί ότι συμβάλλει στην άμυνα του καρκίνου του πνεύμονα. Λόγω της υψηλής περιεκτικότητας σε ιώδιο, το νεροκάρδαμο έχει μια επίδραση στην ενίσχυση του θυρεοειδούς αδένα, με αποτέλεσμα να είναι ευεργετική για όσους πάσχουν από υποθυρεοειδισμό. Επιπλέον, το νεροκάρδαμο είναι γνωστό ως αναστολέας του κυτοχρώματος P450 CYP2E1, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε διαφορετικό μεταβολισμό κάποιων φαρμάκων σε ορισμένα άτομα (π.χ., chlorzoxazone). Το νεροκάρδαμο, όντας ημι-υδρόβιο, είναι κατάλληλο για υδροπονική καλλιέργεια, ευδοκμεί καλύτερα στο νερό, που είναι ελαφρώς αλκαλικό. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται στη συνταγή **υιθ'**.

ΣΕΥΤΛΟΝ

σεύτλον: Δημώδης προφορά του τεύτλον (επιστ.: *Beta vulgaris* [Langkavel, (1866), 22]). Τα τεύτλα (*Beta vulgaris*) είναι φυτό της οικογένειας Chenopodiaceae η οποία περιλαμβάνεται πλέον στην οικογένεια των Amaranthaceae. Το τεύτλο είναι γνωστό για τις πολλές καλλιεργούμενες ποικιλίες του, που όλες εμπίπτουν στο υποείδος *Beta vulgaris* subsp. *Vulgaris*. Οι ρίζες και τα φύλλα των τεύτλων χρησιμοποιούνται στη λαϊκή ιατρική για τη θεραπεία μια μεγάλης ποικιλίας παθήσεων. Στην Αρχαία Ρώμη, το παντζάρι χρησιμοποιήθηκε, μεταξύ άλλων ασθενειών, για τη θεραπεία κατά των πυρετών και της δυσκοιλιότητας. Κατά το Μεσαίωνα, το παντζάρι είχε χρησιμοποιηθεί για να θεραπεύσει ασθένειες που σχετίζονται με την πέψη και το αίμα, γεγονός που επιβεβαιώθηκε εργαστηριακά [Karadia GJ, et al., 2011], [Agarwal M., et al., 2006]. Όλα τα μέρη του φυτού περιέχουν το οξαλικό οξύ. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότην», αναφέρεται στη συνταγή **ρκη'**.

ΣΙΚΥΣ ΑΓΡΙΟΣ

σικός ἄγριος: (επιστ.: *Ecballium elaterium* [Langkavel, (1866), 25-6]). Πρόκειται για την πικραγγουριά. Είναι εγγενής στη λεκάνη της Μεσογείου. Είναι το μοναδικό είδος του γένους *Εκβάλλιον*, της οικογένειας των κολοκυνθοειδών (Cucurbitaceae). Τα

χαρακτηριστικά του είναι όμοια με εκείνα της κοινής αγγουριάς. Το φυτό είναι δηλητηριώδες. Η δραστική ουσία είναι η ελατερίνη (=Elaterin), η σύνθεση της οποίας γίνεται στις ρίζες και από εκεί μεταφέρεται στα φύλλα. Γι' αυτό και ο Νικόλαος Μυρεψός προκρίνει ως συστατικό: *σικὺς ἀγρίας τὴν ῥίζαν*. Μετά την κατάποση ακολουθεί διάρροια, κολικοί, έμετος, πονοκέφαλοι, ταχυπαλμία, ερεθισμός εντέρου, ενώ έχουν αναφερθεί και θάνατοι. Ο χυμός του καρπού προκαλεί δερματικές φλεγμονές. Στη λαϊκή ιατρική χρησιμοποιείται ως συστατικό κατά του ίκτερου, ως δραστικό καθαρτικό αλλά και κατά των ηπατικών ασθενειών, γεγονός που βεβαιώθηκε πειραματικά [Agil A., et al., 1999], [Attard E., Attard H., 2008]. Το φάρμακο καλείται **Elaterium album**. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στη συνταγή **υια'**.

ΣΙΛΕΡ

Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*», στις συνταγές **ιββ'**, **πη'**, **σζδ'** και **τιδ'** αναφέρεται το φυτό **σίλερ**. Η λέξη σίλερ είναι λατινική και μεταφράζεται από κάποιους ως είδος ιτιάς, [Plin. 16, 77] και ταυτίζεται πιθανότατα με το *Salix purpurea*, ενώ κάποιοι άλλοι το ταυτίζουν με το *Ευώνυμο το Ευρωπαϊκό, Eonymus Europaeus*, L. [Georges, K.E., 1869], [Graffiot F., 1934] της οικογένειας Celastraceae. Το γεγονός, ότι ο Fuchs αναφέρει το σίλερ ως *siler*, -is, ενώ την ιτιά ως *salix*, -cis, μας ωθεί να θεωρήσουμε πιο πειστική την άποψη ότι εδώ εννοείται το *Ευώνυμο*, κι όχι κάποιο είδος της ιτιάς. Άλλωστε οι φαρμακευτικές του ιδιότητες ως καθαρτικά, εμετικά και ανθελμινθικά ταιριάζουν περισσότερο με την αντιμετώπιση των ασθενειών στις οποίες περιέχεται το σίλερ στο «*περὶ τῶν Ἀντιδότων*» του Νικολάου Μυρεψού. Η βιολογική δράση των εκχυλισμάτων του φυτού είναι αντιβακτηριακή και δρα στον καθαρισμό των ελεύθερων ριζών [Kumarasamy Y, et al., 2003].

ΣΗΣΑΜΟΣ

σήσαμος: (*Σήσαμος η καστανινόσπερμος ή η ινδική* [Γεννάδιος, (1914), 866-9], *Sesamum orientale* L. [Langkavel, (1866), 61] συνών.: *Sesamum indicum*). Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει ως σισάμην στις συνταγές **ξε'**, **ξστ'**, **ση'**, **σλβ'**, **υε'**. Περιλαμβάνει 37 είδη ποωδών φυτών που είναι ιθαγενή της Ασίας και της Αφρικής με σημαντικότερο όλων το *Sesamum Indicum*. Το σουσάμι θεωρείται ως ένα από τα αρχαιότερα ετήσια ελαιοδοτικά καλλιεργούμενα φυτά και η σημασία του στους αρχαίους πολιτισμούς υπήρξε σημαντική. Αναφέρεται τόσο στη Γραμμική Α' ως su-sa-me, όσο και στη Γραμμική Β' ως sa-sa-ma. [Haniotis Ang., 1999, 125-6]. Τα σπέρματα τού σουσαμιού χρησιμοποιούνται ως τροφή του ανθρώπου, ως αρωματικός παράγοντας και για την παραλαβή ελαίου, του

σησαμελαίου. Το κύριο συστατικό των σπερμάτων είναι το μη πτητικό έλαιο. Τέλος το σουσάμι περιέχει βιταμίνες του συμπλέγματος Β, Βιταμίνη Ε, σίδηρο, σελήνιο, πολυακόρεστα λιπαρά οξέα, μηδενική χοληστερόλη και φυσικά αντιοξειδωτικά όπως λιγνάνες [Okwuosa CN., et al., 2011]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές ξε', ξστ', ση', σλβ' και υε'.

ΣΙΟΝ

σίον: (επιστ.: *Sium latifolium*). Πρόκειται για ζιζάνιο ποώδες φυτό. Μολονότι θεωρείται τοξικό, τρώγεται αβλαβώς από τα ζώα. Στη χώρα μας συναντάμε κυρίως τα είδη *Σίον το στενόφυλλον*, *Sium angustifolium* και *Σίον το κομβανθές*, *Sium nodiflorum* [Γεννάδιος, (1914), 876], με αναλγητικές και αντιμυκητιακές ιδιότητες [Larhsini M., et al., (1996)]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται μόνο στη συνταγή υκδ'.

ΣΚΙΛΛΑ

σκίλλα [Langkavel, (1866), 114], (*Σκίλλα η παράλιος* [Γεννάδιος, (1914), 900], *Drimia maritima*, συνών.: *Urginea maritima* (L.) συνών.: *Scilla maritima*). Το φυτό σκίλλα, γνωστό και με τις ονομασίες θαλάσσιο σκιλοκρόμμυδο, κόκκινο σκιλοκρόμμυδο, θαλασσινό κρεμμύδι, ανήκει στην οικογένεια Asparagaceae. Έχει χρησιμοποιηθεί για ιατρικούς σκοπούς, μια και περιέχει γλυκοσίδες που διεγείρουν την καρδιά, ενώ επιδρά ευεργετικά στη διούρηση όταν χορηγείται σε μέτριες δόσεις και προκαλεί τον έμετο και τη δηλητηρίαση σε μεγάλες δόσεις. Ένα μέρος του σκιλοκρόμμυδο χρησιμοποιείται ως συστατικό σε αποχρεμπτικά φάρμακα που αντιμετωπίζουν το βήχα. Το *σκιλλητικόν ὄξος*, ο χυμός του βολβού προκαλεί φλύκταινες όταν έρθει σε επαφή με το δέρμα. Στο παρελθόν, έχει χρησιμοποιηθεί ως εκτριωτικό. Σήμερα έχει αποδειχθεί ότι είναι εξαιρετικά επικίνδυνο και τοξικό [Tuncok Y, et al., 1995]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές μθ', ν', σιβ', σκστ', σκη', τξ', τοζ': 2, 22, υνδ'.

ΣΚΟΛΟΠΕΝΔΡΙΟ

Το σκολοπένδροιον, γνωστό και ως *ἄσπληνον*, *Asplenium ceterach* [Langkavel, (1866), 127], συνών.: *Ceterach officinarum*), είναι ένα είδος φτέρης της οικογενείας

Aspleniaceae. Το άσπληνο έχει χρησιμοποιηθεί και ως διουρητικό, και παρέχεται στον ασθενή με τη μορφή αφεψήματος. Κατά το παρελθόν στο Διοσκουρίδη αναφέρεται το *Σκολπένδριον η Ημιονίτις*, *Scolopendrium Hemionitis*, ενώ ο Θεόφραστος στο *Σκολοπένδριον το κοινό*, *Scolopendrium vulgare*. Αμφότερα θεωρούνταν φαρμακευτικά [Γεννάδιος, (1914), 901], ενώ ως σήμερα κάτι τέτοιο δεν έχει αποδειχθεί εργαστηριακά [Ashenden TW., et al., 1990], [Khlifi S., Robert D., 1987]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές ρί', υμγ' και υμδ'.

ΣΚΟΛΥΜΟΣ

σκόλυβρον: Σύμφωνα με τον L. Fuchs, η ορθή γραφή είναι **σκόλυμος**, ένα φυτό που είναι διουρητικό και αντισπασμωδικό [Kirimer, N., et al., 1997] και αναφέρεται από τον Διοσκουρίδη. Ο σκόλυμος (*Σκόλυμος ο σικτικός* [Γεννάδιος, (1914), 901], *Scolymus maculatus* [Langkavel, (1866), 75]), είναι ετήσιο φυτό της οικογένειας των Asteraceae. Βρίσκεται σε ακαλλιέργητες εκτάσεις, σε εγκαταλελειμμένα χωράφια και τάφρους και κατά μήκος των λιβαδιών. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται μόνο στη συνταγή ρπστ'.

ΣΚΟΡΔΟ

σκόρδον: (*Κρόμμυον το Σκόρδο* [Γεννάδιος, (1914), 569-70], *Allium sativum* [Langkavel, (1866), 113]). Πολυετές, ποώδες, ιθαγενές φυτό το σκόρδο ανήκει στο γένος Άλλιο της οικογένειας Amaryllidaceae και η καταγωγή του είναι από την Ασία. Γνωστό από την αρχαιότητα αφού το χρησιμοποιούσαν στη μαγειρική και για τις φαρμακευτικές του ιδιότητες. Έχει αντιβιοτικές και αποχρεμπτικές ιδιότητες [Meriga B, et al., 2012]. Είναι καλό κατά των σπασμών [Neuhaus-Carlisle K, et al., 1997] και χρησιμοποιείται κατά της αρτηριοσκλήρυνσης [El-Sabban F, Abouazra H., 2008]. Έχει υποτασικές ιδιότητες και είναι καλό για άτομα που έχουν υψηλή πίεση. Έχει έντονη οσμή και χαρακτηριστική καυστική γεύση. Είναι πλούσιο σε βιταμίνες B1, B2, B3 και περιέχει ασβέστιο, σίδηρο, φώσφορο, σελήνιο. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές ρκ', σμ', σπε', τιγ' και υστ'.

ΣΚΟΡΔΙΟΝ

σκόρδιον: (*Τεύκριον το σκόρδιον* [Γεννάδιος, (1914), 956-7], *Teucrium scordium L.* [Langkavel, (1866), 59], [Berendes, 1902:337-8]). Το σκόρδιον είναι είδος της οικογένειας των Lamiales. Αναφέρεται από τον Διοσκουρίδη ως φαρμακευτικό φυτό, ενώ η δυσάρεστη οσμή του αποτρέπει την κατάποσή του ακόμη και στα ζώα

[kew.org]. Τα αιθέρια έλαιά του κάνουν το φυτό αντιφλεγμονώδες [Morteza-SemnaniK., et al., 2007]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές μθ', τοα', τοε' και νε'.

ΠΕΛΕΚΙΝΗ

πελεκίνη: (επιστ.: *Coronilla securidaca* [Langkavel, (1866), 3]) Η πελεκίνη, ανήκει στην οικογένεια Fabaceae. Στο γένος αυτό υπάρχουν φυτά μονοετή, ποώδη, πολυετή και μικροί θάμνοι. Τα άνθη είναι πεταλουδόμορφα και έχουν κίτρινο χρώμα. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται μόνο στις συνταγές σνστ' και νε'.

ΣΚΟΡΠΙΟΥΡΟΣ

σκορπίουρος: Τόσο ο Langkavel [(1866), 49] όσο και ο L. Fuchs το μεταφράζουν ως *Ηλιοτρόπιο το χνοώδης, Heliotropium villosum Desf.* Αν και κάποιοι [Γεννάδιος, (1914), 902], διατυπώνουν την άποψη ότι ο *Σκορπίουρος ο σκωληκοειδής* της οικογένειας Boraginaceae, είναι το Σκορπίουρο, που αναφέρεται από το Διοσκουρίδη εντούτοις το θεωρούν συνώνυμο του ηλιοτροπίου. Το

Ηλιοτρόπιο είναι γένος αγγειόσπερμων δικότυλων φυτών, το οποίο ανήκει στην τάξη πολεμονιάδη, οικογένεια βοραγινίδες (Boraginaceae). Περιλαμβάνει 250 περίπου είδη. Στην Ελλάδα απαντούν 6 είδη, κοινότερα από τα οποία είναι: το *Ηλιοτρόπιο το ευρωπαϊκό, Heliotropium europaeum* [Διοσκουρίδης, (Kuehn, 1829), IV:190], που το συναντάμε σε πετρώδεις και άγονες περιοχές και είναι ιδιαίτερα δηλητηριώδες [Hill BD., et al., 1997] και το *Ηλιοτρόπιο το νπουλο, Heliotropium dolosum* σε παραθαλάσσιες αμμώδεις περιοχές [Pandey VB., et al., 1982]. Τα αρωματικά άνθη του ηλιοτροπίου χρησιμοποιούνται, αφού επεξεργαστούν, ως συστατικό στην αρωματοποιία. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει μόνο στη συνταγή σοθ'.

ΣΤΑΠΙΣ

σταπής, σταφής άγρία: *Delphinium staphisagria L.* [Langkavel, (1866), 32-3], [Γεννάδιος, (1914), 12],

[Berendes, (1902), 639]. Είναι πολυετές φυτό της οικογένειας Ranunculaceae. Όλα τα μέρη του φυτού είναι εξαιρετικά τοξικά και γι' αυτό δεν πρέπει να λαμβάνεται χωρίς τη δέουσα προσοχή και πάντα σε μικρή δοσολογία [Orellana MR, et al., 2009]. Σήμερα συνιστάται η χρήση του μόνο για εξωτερική χρήση και μόνο για την επάλψη αμυχών και πληγών [dailymed.nlm.nih.gov]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει μόνο στη συνταγή **κστ'**, όπου με άλλα βότανα συνθέτει το σκεύασμα που καταπολεμά την επιληψία, την παραλυσία, το τρέμουλο και την παραπληγία.

ΣΤΑΧΥΣ

στάχυς: (επιστ.: *Stachys* [Berendes, (1902), 335], [dioscorides.usa.es]). Ο στάχυς είναι ένα από τα μεγαλύτερα γένη στην ανθοφορία, μεταξύ των φυτών της οικογένειας Lamiaceae. Οι εκτιμήσεις για τον αριθμό των ειδών του γένους ποικίλλουν μεταξύ 300 και 450. Το *Stachys officinalis*, ήταν το σημαντικότερο φαρμακευτικό φυτό κατά το παρελθόν [Γεννάδιος, (1914), 912-3]. Κατά το παρελθόν χρησιμοποιήθηκε ως φυτικό φάρμακο για τη θεραπεία των πληγών, ως αντιβακτηριακό, αντιπυρετικό, αντισηπτικό, αντισπασμωδικό, στυπτικό, ως διαλύων τα αέρια, διουρητικό, αντιπυρετικό, υποτασικό, στομαχικό, στυπτικό, τονωτικό, ανθελμινθικό και επουλωτικό. Η εσωτερική του λήψη γίνεται ως ρόφημα και θεραπεύει τον πυρετό, τη διάρροια, τον στοματικό και λαρυγγικό πόνο, την εσωτερική αιμορραγία και τις αδυναμίες του ήπατος και καρδιάς [Matkowski A., Piotrowska M., 2006]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται μόνο στη συνταγή **υκα'**.

ΣΤΟΙΧΑΣ

στοιχάς: (επιστ.: *Lavandula stoechas L.* [Langkavel, (1866), 53]) Πρόκειται για είδος του φαρμακευτικού φυτού **λαβαντίς** [Δημητράκου, (1966):6703]. Η λεβάντα είναι γένος φυτών που ανήκει στην οικογένεια των Χειλανθών (Labiatae). Κύριο συστατικό του είναι η χημική ένωση οξικό λιναλύλιο. Το αιθέριο έλαιο που περιέχουν τα φύλλα της χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία, στη φαρμακευτική ως τονωτικό και αντικαταρροϊκό και για τη θεραπεία νευρασθενειών [Kokkalou E., 1988]. Έχει επίσης αντισηπτικές ιδιότητες και χρησιμοποιείται στην επούλωση τραυμάτων. Σε μεγάλες δόσεις η λεβάντα δρα ως υπνωτικό και ναρκωτικό [Γεννάδιος, (1914), 915,593], [Gilani AH., et al., 2000]. Οι ιαματικές της ιδιότητες ήταν γνωστές από την αρχαιότητα και αναφέρονται στο Διοσκουρίδη, τον Πλίνιο και το Γαληνό. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές: **υε'**, **υλγ'**, **υλη'**, **υμγ'** και **υνβ'**.

ΣΤΡΟΥΘΙΟ

στρούθιον, ρίζης στρουθίου: (~~επιστ.~~ Σαπωνόφυτον το
φαρμακευτικό [Γεννάδιος, (1914), 859-60]. *Saponaria
officinalis L.*)

Το στρούθιο, επίσης γνωστό και ως σαπωνάρια, είναι ένα γένος με 20 περίπου είδη πολυετών φυτών της οικογένειας Caryophyllaceae. Είναι στενά συνδεδεμένο με εκείνα των *Lychnis* και *Silene*. Το συγκεκριμένο είδος χρησιμοποιούνταν ήδη κατά την αρχαιότητα για το πλύσιμο των βαμβακερών υφασμάτων αλλά και για τον καθαρισμό των ρούχων με ευαίσθητα χρώματα [Soria MR., et al., 1992]. Η

σαπωνάρια καλλιεργείται για τα ελκυστικά λουλούδια της. Τα θρυμματισμένα φύλλα ή οι ρίζες της, έχουν χρησιμοποιηθεί ως σαπούνι μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αι. Επίσης χρησιμοποιείται στη βιομηχανία τροφίμων, ιδίως στην παραγωγή του χαλβά. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές: **μθ', ξ', ξα', ξζ', ρζα'** και **υκδ'**.

ΣΤΥΡΑΞ

στύραξ, στύρακος καλαμήτου, στουράκη,
στούρακος καλαμήτου: (Στύραξ ο φαρμακευτικός,

Styrax officinalis [Langkavel, (1866), 64]). Ο στύρακος είναι γένος που περιλαμβάνει 130 περίπου είδη μεγάλων θάμνων ή μικρών δέντρων. Ανήκει στην οικογένεια Styracaceae. Το αποξηραμένο έκκριμα του φλοιού, η βενζόη ρητίνη, παράγεται από διάφορα είδη στύρακα. Η ρητίνη του στύρακα χρησιμοποιήθηκε και κατά την αρχαιότητα ως συστατικό σε αρώματα, σε φάρμακα και ως αποσμητικό χώρου [Yayla Y., et al., 2002]. Η ρητίνη έχει αντιβακτηριακές ιδιότητες. Σήμερα το βάμμα της βενζόης,

χρησιμοποιείται στις πρώτες βοήθειες για μικροτραυματισμούς, καθώς λειτουργεί ως απολυμαντικό και τοπικό αναισθητικό και φαίνεται να προάγει την επούλωση. Μπορεί επίσης να προστεθεί στο βραστό νερό και να παράξει αέρια τα οποία όταν εισπνέονται έχουν μια κατευναστική επίδραση στους πνεύμονες, βοηθώντας στην αντιμετώπιση του κοινού κρυολογήματος, της βρογχίτιδας ή του άσθματος. Η αντιβιοτική δραστηριότητα της ρητίνης βενζόη βεβαιώνεται λόγω των άφθονων εστέρων του βενζοϊκού οξέος [Akgul YY, Anil H.,

2003]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται περίπου σε κάθε πέμπτη συνταγή²¹⁴.

ΣΥΚΟ

σύκα, συκείου ήμερου, συκίον: (*Συκή η κοινή ή καρική* [Γεννάδιος, (1914), 924-6], *Ficus carica L.* [Langkavel, (1866), 92]). Η συκιά είναι δικοτυλήδονο φυτό που ανήκει στο γένος Συκή και στην οικογένεια Μορροειδή (Moraceae). Είναι δέντρο πολύ κοινό στην Ασία, στη Μέση Ανατολή και στις Μεσογειακές χώρες. Οι καρποί της τρώγονται νωποί ή ξεροί. Το δέντρο ήταν γνωστό

από τους προϊστορικούς χρόνους. Στην αρχαιότητα ήταν ευρέως γνωστή και φημισμένη για την ποιότητά της, η ποικιλία "Βασιλική". Μελέτες έδειξαν τις ευεργετικές του ιδιότητες στην πρόληψη του καρκίνου του στομάχου [Hashemi SA, et al., 2011]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές: **πθ', ρνδ', ρζα', ρζβ', ρζγ', σοα', σξβ', τκστ', τμε', τπστ', υκδ', υκστ', υκη', υκθ'**.

ΣΥΜΦΥΤΟΝ

σύμφυτον: (*Σύμφυτον το φαρμακευτικό* [Γεννάδιος, (1914), 942], *Symphytum officinale L.* [Langkavel, (1866), 48-9]). Το σύμφυτο είναι ένα πολυετές φυτό της οικογένειας Boraginaceae, που φθάνει το πολύ το ένα μέτρο, με ισχυρό πολύκλαδο βλαστό και μεγάλα παχιά, τραχιά λογχοειδή φύλλα. Τα άνθη του είναι λευκού, ρόδινου ή ιώδους χρώματος. Η ρίζα του είναι πλούσια σε θεραπευτικές ουσίες. Το φυτό περιέχει αλαντοΐνη, μία ουσία που διεγείρει την αύξηση και την επούλωση κυρίως των κυττάρων των οστών και των χόνδρων. Περιέχει ακόμα γλίσχρασμα, ταννίνες, αλκαλοειδή και ρητίνες. Ο συνδυασμός των ουσιών αυτών βοηθάει στη θεραπεία των καταγμάτων, επιταχύνοντας τη συγκόλληση, ενώ βοηθά σε αρθρίτιδες, εξογκώματα αρθρώσεων, σε ρευματισμούς και πόνους στα κόκαλα, σε κισσούς και προβλήματα του κυκλοφορικού συστήματος [Stickel F., Seitz HK., 2000]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **ια', ρε', ροβ', ρζζ', τκδ'** και το *σύμφυτον το πετράϊον* που είναι το είδος *Symphytum tuberosum L.*

ΣΦΑΓΝΟ

²¹⁴ Οι συνταγές αυτές είναι: α', β', γ', στ', η', θ', ι', ια', ιβ', ιββ', ιδ', ιστ', ιη', ιθ', κστ', λστ', λζ', ξε', πζ', C', ρα', ρκη', ρλοτ', ρλζ', ρμζ', ρνγ', ρνδ', ρνε', ρνθ', ρξβ', ρξστ', ρξζ', ροα', ρογ', ρπε', ρπζ', ρζη', σα', σγ', σζ', σκγ', σκδ', σκστ', σλβ', σκη', σμδ', σμε', σξζ', σοβ', σογ', σοζ', σοη', σοθ', σπ', σπα', σπβ', σπδ', σζβ', σζγ', τστ', τιδ', τκα', τκγ', τκζ', τλβ', τλε', τλζ', τμα', τμη', τν', τνβ', τνγ', τνδ', τνε', τνη', τξε', τξστ', τοβ', τοε', υστ', υζ', υθ', υλα', υστ', υνθ', υξδ'.

σφάγγον: Πρόκειται για τα βρύα, όπου μερικοί συγγραφείς το αναφέρουν και ως σπλάγγνον, ενώ ο Αέτιος το αναφέρει και ως ύπνον, ενώ ο Διοσκουρίδης [Γεννάδιος, (1914), 943], ο Πλίνιος και ο Μυρεψός ως σφάγγον. Το σφάγγον είναι γένος που περιλαμβάνει μεταξύ 151 και 350 είδη βρύας, που κοινώς ονομάζεται και τύρφη. Ανήκει στην οικογένεια Sphagnaceae. Χρησιμοποιείται ως λίπασμα, που αυξάνει την ικανότητα του εδάφους να κρατήσει νερό και θρεπτικά συστατικά. Τα σφάγγα έχουν χρησιμοποιηθεί για την επούλωση των πληγών. Είναι ιδιαίτερα όξινο, εμποδίζοντας την ανάπτυξη των βακτηρίων και μυκήτων. Ακόμη τα βρύα χρησιμοποιούνται ως εναλλακτική λύση του χλωρίου σε πισίνες, μια και αναστέλλει την ανάπτυξη μικροβίων και μειώνει ή εξαλείφει την ανάγκη χλωρίου σε πισίνες [Mellegard H., et al., 2009]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρεται μόνο στη συνταγή σοθ'.

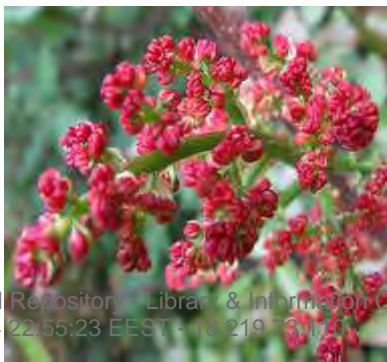
ΣΧΟΙΝΟΣ

σχοίνος και **σχοινάνθη** [Γεννάδιος, (1914), 946,115] (επιστ.: *Cymbopogon schoenanthus*, συνών.: *Andropogon schoenanthus* της οικογένειας Poaceae). Το έλαιό του χρησιμοποιείται για την παρασκευή αρωμάτων και για να καταλαγιάσει το πεπτικό σύστημα επιφέροντας αύξηση της εφίδρωσης. Χρησιμοποιείται επίσης σε προβλήματα αρθρώσεων και μυών, αλλά και για κρυολογήματα, πονοκεφάλους, στομαχόπονους, και ρευματικούς πόνους [Katiki LM., et al., 2011]. Στην αρωματοποιία αποτελεί

συστατικό των σαπουνιών και των απορρυπαντικών. Στο είδος αυτό, αναφέρονται τόσο ο Θεοφραστος, ο Διοσκουρίδης, ο Γαληνός και ο Πλίνιος, όταν μιλούν για **σχοίνο**. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρεται ως **σχοίνου άνθος** στις συνταγές: **ιβ', κστ', κε', λθ', ογ', πζ', ζα', ζγ', ρ', ρε', ριβ', ριζ', ριθ', ρκ', ρκα', ρλ', ρλστ', ρμζ', ροστ', ροθ', ρπε', ρζ', ρ ζα', σια', σιβ', σιγ', σιδ', σιε', σιζ', σιη', σκ', σλ', σμα', σνε', σξη', σοζ', σοη', σου', σπ', σπε', σ ζα', σ ζβ', τβ', τζ', τη', τιγ', τιδ', τκδ', τκη', τλθ', τμζ', τνζ', υα', υβ', υε', υστ', υιδ', υκα', υλγ', υλε', υμγ', φδ'.**

ΤΕΡΕΒΙΝΘΙΝΗ

τερεβινθίνη, τερέβινθος [Γεννάδιος, (1914), 955] και **τερμεντίνη**: (επιστ.: *Pistacia terebinthus L.* [Langkavel, (1866),

9-10]). Η τερέβινθος είναι ένα δένδρο πολύ γνώριμο στην περιοχή της Μεσογείου, για τους νόστιμους και πικάντικους καρπούς του. Συγγενεύει με τη φιστικιά (*Pistacia vera*) και το σχίνο (*Pistacia lentiscus*). Ανήκει στα Ανακαρδιοειδή (*Anacardiaceae*). Από τη Χιώτικη ποικιλία του σχίνου εξάγεται η μαστίχα. Η καταγωγή της είναι μεσογειακή και τη βρίσκουμε από την Ισπανία μέχρι το Λίβανο. Κύριος σκοπός της καλλιέργειάς της είναι η κρεμεντίνη. Αυτή είναι ρητίνη όμοια με το ρετσίνι του πεύκου, από την οποία, μετά από ειδική επεξεργασία (βρασμός), παράγεται η τερεβινθίνη, το γνωστό νέφτι. Στην κρεμεντίνη περιέχονται μεγάλες ποσότητες ταννίνης. Έτσι παράγεται ένα λάδι που χρησιμοποιείται για να σκουραίνει και να γυαλίζει δέρματα [Giner-Larza EM., et al., 2002]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*», αναφέρεται ως **τερεβινθίνη** στις συνταγές: **οα', οβ', σκστ', σκη', σλβ', σλστ', σμα', σοθ', σζβ', σζγ', τιδ', τμα', τνδ', τνζ', τοε'** και ως τερμεντίνη στις συνταγές **πζ', πτζ' και υστ'**.

ΤΕΥΚΡΙΟ

τεύκριον: (*Τεύκριον το ξανθόν* [Γεννάδιος, (1914), 956], *Teucrium flavum* L. [Langkavel, (1866), 59], [Berendes, (1902), 330]). Το τεύκριον είναι γένος πολυετών φυτών, της οικογένειας *Lamiaceae*. Είναι αρωματικά φυτά και απαντώνται κυρίως στις περιοχές της Μεσογείου. Το τεύκριον είναι πλούσιο σε αιθέρια έλαια [Piozzi F., et al., 1997]. Αποτιμώνται ως καλλωπιστικά φυτά και κάποια έχουν μαγειρική και θεραπευτική αξία. Στο «*περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στις συνταγές: **σξα' και υε'**, πάντα όμως σε συνέχεια της λέξης **χαμαίδριον** ή και **χαμαίδριον:** (*Τεύκριον το χαμαίδριον* [Γεννάδιος, (1914), 1025,956], *Teucrium*

lucidum [Berendes, 1902, 330], συνών.: *Chamaedrys lucida*, συνών.: *Teucrium Chamaedrys*). Στην πραγματικότητα πρόκειται για ένα διαφορετικό είδος του γένους **τεύκριον**. Εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός φαίνεται ότι χρησιμοποιεί αυτό το είδος, το **χαμαίδριον**, που αναφέρεται στις ακολουθες συνταγές: **α', ρκδ', ρκζ', ροθ', σκε', σκζ', σκη', σξα', σο', σου', τκη', τξγ', υε', υλστ', υλζ', υνζ'**.

ΤΗΛΙΣ

τήλις: (*Τριγωνίσκος η τήλις* [Γεννάδιος, (1914), 965], *Trigonella foenum-graecum* L. [Langkavel, (1866), 2]). Η τήλις, η κοινώς γνωστή τριγωνέλλα ή τριγωνίσκος ή σανός ή χλόη, είναι το μπαχαρικό που προέρχεται από τους σπόρους του φυτού. Ανήκει στην οικογένεια *Fabaceae*. Υπάρχουν συνολικά γύρω στα 80 είδη τριγωνέλλας. Το είδος *Foenumgraecum* απαντάται μεταξύ άλλων και στην Ελλάδα, γνωστό και ως Τριγωνίσκος. Τα κονιοποιημένα σπέρματά του αποτελούν συστατικό του κάρου. Τα σπέρματά του χρησιμοποιούνται εκτός από τη μαγειρική στην κτηνιατρική και στη λαϊκή θεραπευτική. Σε συνδυασμό με το αιθέριο έλαιο της μέντας ή λεμονιάς, χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση της κακοσμίας του στόματος και της αναπνοής [Σκουρολιάκου Μ., 1999]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **στ', πη', πθ', ρζ', σμθ', σν', σαν', σοη'** και τη γραφή **τύλεως** στις

συνταγές: σνθ' και τξθ'.

ΤΙΘΥΜΑΛΛΟΣ

τιθύμαλλος [Γεννάδιος, (1914), 961] (επιστ.: *Euphorbia Characias* [Langkavel, (1866), 14] ή *Euphorbia rigida* της οικογένειας των Euphorbiaceae). Οι γιατροί χρησιμοποιούσαν τον καρπό και τον χυμό του σαν καθαρτικό και εμετικό. Στις κοιλότητες του δοντιού, πρᾶννει τους πόνους, θεραπεύει τα συρίγγια, τις γάγγραινες, τις κρεατοελιές. Ο Θεόφραστος και ο Διοσκουρίδης ονομάζουν τον σπό του φυτού *Ευφόρβιον ο Ακανθόθαμνος*, *Euphorbia Acanthothamnus* [Γεννάδιος, (1914), 394] ως **ιπποφαές**. Θεωρείται ευεργετικό για νοσήματα που σχετίζονται αιτιολογικά με ελεύθερες ρίζες και οξείδωση λιπών [panaceada.blogspot.com], [Barla A. et al., (2007)]. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*», αναφέρεται στις συνταγές: **τμη'** και **υνδ'**.

ΤΟΥΡΠΕΤΟΝ

Σε ένα δέκατο των συνταγών που καταγράφονται στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων», αναφέρεται το **τούρπετον** και **τροπήτην**²¹⁵. Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως turpeti. Αναζητώντας το φυτό τούρπετον, διαβάζουμε στον Berendes [(1891), 21] για το *Convolvulus turpethum*, που σήμερα μετονομάστηκε σε *Opeculina turpethum*, συν. *Ipomoea turpethum*. Είναι ένα πολυετές και ποώδες είδος, της οικογένειας Convolvulaceae. Φαρμακευτικά χρησιμοποιείται ως ήπιο καθαρτικό.

ΤΡΑΓΑΚΑΝΘΗ

τραγακάνθη: (*Τραγακάνθινο κόμμα* [Γεννάδιος, (1914), 963,156], *Astracantha gummiifera* L. συνων.: *Astragalus gummiifer* της οικογένειας Fabaceae) Πρόκειται για το κόμμα του αστράγαλου, που ονομάζεται και **τραγακάνθινο κόμμα**. Χρησιμοποιείται σε καλλυντικά και προϊόντα προσωπικής φροντίδας, στα μαλλιά, ως τονωτικό αλλά και σε σάλτσες. Είναι ένα αποξηραμένο ρητινώδες έκκριμα που λαμβάνεται

²¹⁵ Στις συνταγές: κη', κθ', λα', λ', λβ', λγ', ρν', ρνα', ρνβ', ρση', ογ', οδ', οε', οστ', οζ', ση', οο', πα', πβ', πγ', πδ', ρκγ', ρκε', σε', ση', σπθ', υί', υκ', υμα', υμβ', υμδ', υνγ', υνε', υνζ', υξε', υξστ', υξθ', υξη', υο', υοβ', υοε', υοθ', υπα', υπβ', υπγ', υπδ', υπε', υπστ', υπζ', υπη', υπθ', υζγ', υζε', υστ'.

από το δέντρο *Astragalus*, που είναι ενδημικά στη Μεσόγειο. Έχει διαπιστωθεί ότι διάφορα είδη του γένους του αστραγάλου έχουν αντικαρκινικές ιδιότητες [Li LK, et al., 2012]. Τα είδη της τραγακάνθης, είναι μονοετή φυτά, με χνούδι. Το γένος ανήκει στην οικογένεια των (Faboidae). Είναι ένα από τα πολυπληθέστερα γένη και περιλαμβάνει 1600 ως 2500 είδη. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές: **λστ', τλθ', τοζ', τπδ', τπη', υιθ', υμε', υξε', υξζ', υξη'**. Ενώ συναντάμε και τις εσφαλμένες γραφές **δραγαγάντην, δραγανέντου, δράγαντι**, που παραπέμπουν στην **τραγακάνθη**.

ΤΡΑΓΟΡΙΓΑΝΗ

τραγορίγανον: (**Θύμβρα η κοινή** [Γεννάδιος, (1914), 964], *Thymus graveolens* [Langkavel, (1866), 56], συν.: *Clinopodium graveolens* (M. Bieb.) Kuntze [bgbm.org]). Ο **ἄκινος** είναι είδος πυκνόφυλλου και πολύ ευωδιαστού βασιλικού [Δημητράκου, (1966), 158]. Ανήκει στην οικογένεια των Lamiaceae). Είναι ενδημικός στη νότια Ευρώπη και τη δυτική Ασία. Μερικά είδη του ἄκινου, έχουν ξυλώδη κορμό, ενώ είναι ιδιαίτερα αρωματικά και περιέχουν αιθέρια έλαια, με αντιβακτηριακές ιδιότητες [Opalchenova G, Obreshkova D., 1999]. Τα άνθη είναι ερμαφρόδιτα και γονιμοποιούνται από τα έντομα. Το φυτό προτιμά το πολύ φως και τα αμμώδη, με πολύ άργιλο, εδάφη. Χρησιμοποιείται ως καρύκευμα. Τα φύλλα του χρησιμοποιούνται ως αρωματική ύλη και λέγεται ότι είναι υποκατάστατο της **θύμβρας** (**Θύμβρα η κηπαία** [Γεννάδιος, (1914), 424-5], *Satureja hortensis*). Έχει δε αφροδισιακές, διεγερτικές και τονωτικές ιδιότητες [pfaf.org]. Ο Νικόλαος Μυρεψός, στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», το αναφέρει μόνο στη συνταγή **σκη'**.

ΤΡΙΒΟΛΟΝ

τρίβολον: (**Τρίβλος χερσαίος ή ακανθώδης, Tribulus terrestris** [Langkavel, (1866), 11], [Berendes, (1902), 373] της οικογένειας Zygophyllaceae). Είναι το γνωστό μας τριβόλι. Το εκχύλισμα του φυτού φέρεται να αυξάνει την τεστοστερόνη στο σώμα και να βελτιώνει την ανδρική σεξουαλική επίδοση [Gauthaman K, et al., 2003] και να βοηθήσει στην τόνωση των μυών [Antonio J, et al., 2000]. Το τριβόλι είναι από τα καλύτερα φυσικά αφροδισιακά, που χρησιμοποιείται εδώ και αιώνες στην παραδοσιακή ιατρική και σε αντίθεση με άλλα φυτικά τονωτικά, δεν προκαλεί αύξηση της αρτηριακής πίεσης. Το τριβόλι χορηγείται και σε γυναίκες. Ταυτόχρονα το τριβόλι βοηθάει στη ρύθμιση του επιπέδου των ορμονών, γι' αυτό και συστήνεται ως αγωγή κατά την περίοδο της εμμηνόπαυσης, αλλά και σε περιπτώσεις προεμμηνορροϊκού συνδρόμου [Spinoza.gr]. Εκτός από φάρμακο κατά της σεξουαλικής δυσλειτουργίας και της ανδρικής στειρότητας, το *tribulus terrestris* βοηθάει στην αντιμετώπιση και άλλων παθήσεων, ιδίως αυτών που αφορούν το ουροποιητικό σύστημα. Ο Νικόλαος Μυρεψός το καταγράφει στις συνταγές **ρε', ρζ', ρζα', σμζ', υκδ', υκη'**, όπου μαζί με άλλα βότανα χρησιμοποιείται για την καταπολέμηση κυρίως των νεφρικών παθήσεων.

ΤΡΙΦΥΛΛΟΝ

τριφύλλον: (επιστ.: *Ψωραλέα το Ασφάλτιον* [Γεννάδιος, (1914), 969,1049], *Bituminaria bituminosa*, συνών.: *Psoralea bituminosa* L. [Langkavel, (1866), 3] της οικογένειας Fabaceae). Το όνομα του είδους δόθηκε λόγω της μυρωδιάς που βγάζει ειδικά όταν τρίψουμε τα φύλλα του [Pistelli L, et al., 2003]. Μόλις πλησιάσουμε κοντά του έρχεται στο μυαλό μας η πίσσα που

χρησιμοποιείται στην ασφαλτόστρωση και της οποίας η λατινική ονομασία δόθηκε στο είδος του φυτού. Στην Ελλάδα είναι γνωστό φυτό από τα αρχαία χρόνια ως Τρίφυλλον. Μ' αυτό τ' όνομα το σημειώνει και ο Νικόλαος Μυρεψός στις συνταγές: **σμα΄, τοε΄, υζ΄**. Πειραματικά βεβαιώθηκε η αντιμικτωτική του επίδραση στα ανθρώπινα λεμφοκύτταρα [Maurich T, et al., 2004]. Σήμερα είναι γνωστό και ως βρωμόχορτο ή χαμοσκίδι [florakristonia.blogspot.com].

ΤΟΡΔΥΛΙΟΝ

τροχηλόσπερμα: Στο χειρόγραφο που είχε στην κατοχή του ο Fuchs είναι γραμμένη η λέξη *τροδήλου*. Ο Fuchs τη διορθώνει σε *τορδύλιον* και το μεταφράζει ως *tordili*. Το τορδύλιο, ή αλλιώς γνωστό ως καυκαλήθρα, ανήκει στην οικογένεια Σελινοειδή (Ariaceae) και έχει κι άλλες ονομασίες όπως: αγριοκουτσουνάδα, μοσχολάχανο. Η καυκαλήθρα, (*Tordylium arulium* [Langkavel, (1866), 41], *Τορδύλιον το ταπεινό* [Γεννάδιος, (1914), 962]) είναι άγριο χόρτο εξαιρετικής ποιότητας, με ευχάριστο άρωμα. Αναζωογονεί το νευρικό σύστημα προλαμβάνει το καρκίνωμα του βρόγχου [Kofinas C, et al., 1998] και είναι ένα αξιόλογο θεραπευτικό κατά της μελαγχολίας [dolo.gr]. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται μόνο στη συνταγή **υε΄**.

ΥΟΣΚΥΑΜΟΣ

ύοσκύαμος: Η επιστημονική ονομασία του βοτάνου είναι *Υοασκίαμος ο μέλας* [Γεννάδιος, (1914), 985], *Hyoscyamus niger* L. [Langkavel, (1866), 51-2], [Berendes, (1902):402]. Ανήκει στην οικογένεια των Σολανιδών (Solanaceae) Ο Υοσκύαμος ο λευκός (*Hyoscyamus albus*) και ο Υοσκύαμος ο χρυσός

(*Hyoscyamus aureus*), έχουν σχεδόν τις ίδιες θεραπευτικές ιδιότητες. Περιέχει πολλά αλκαλοειδή (υοσκυαμίνη, ατροπίνη, σκοπολαμίνη) [Haas LF, 1995]. Όταν αποξηρανθεί, η υοσκυαμίνη μετατρέπεται μερικώς σε ατροπίνη, με ενζυματική δράση (ρακεμάσες). Το φυτό περιέχει ακόμη παρασιτοκτόνες ουσίες και έλαιο. Το βότανο δρα ως καταπραϊντικό, αναλγητικό, αντιπυρετικό, σπασμολυτικό [Begum S, et al., 2010]. Όταν αυξηθεί η δόση καθίσταται ναρκωτικό. Σήμερα ο υοσκύαμος χρησιμοποιείται κυρίως για την αντιμετώπιση των σπασμών, ιδίως του στομάχου και των εντέρων, αλλά και για την ασθένεια Πάρκινσον. Εκτός από αυτά χρησιμοποιείται ως φάρμακο για τις νευραλγίες, νευρικό βήχα, κοκίτη, κατά της ακράτειας των ούρων, των αιμορροΐδων και της κήλης. Χρησιμοποιείται επίσης, για ρευματικούς πόνους, κατά της αρθρίτιδας και των οδυνηρών φλεγμονών του δέρματος και του στήθους. Βοηθά στην αιμόπτυση, την μητρορραγία, τον νυκτερινό ιδρώτα των φυματικών και της παράλυσης της ίριδας. Το έλαιο του υοσκύαμου παρασκευάζεται από τα φύλλα και χρησιμοποιείται για τους πόνους των αυτιών και κατά των ρευματισμών. Τις πολλαπλές του ιδιότητες τις διαπιστώνουμε και στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται σε τουλάχιστον 60 συνταγές²¹⁶.

ΥΠΕΡΙΚΟΝ

ὕπερικόν: (*Υπερικόν το ούλον* [Γεννάδιος, (1914), 986], *Hypericum triquetrifolium Turra* [bgbm.org] συνών.: *Hypericum barbatum* [Berendes, (1902):362-3] συνών.: *Hypericum crispum L.* [Langkavel, (1866), 23], [dioscorides.usal.es]) ή *Υπερικόν το διάτρητον*, *Hypericum perforatum* [Γεννάδιος, (1914), 986]. Το υπερικό είναι γένος φυτών της οικογενείας των Κλουσιοειδών (Clusiaceae), στο οποίο

περιλαμβάνονται περίπου 150 είδη με πλέον διαδεδομένο στην Ελλάδα το *Υπερικόν το ούλον*, για το οποίο συμφωνοί όλοι οι βοτανολόγοι. Το υπερικό υπήρξε αντικείμενο της Ιατρικής από τα αρχαία χρόνια. Οι αρχαίοι Έλληνες το χρησιμοποιούσαν ως διουρητικό, επουλωτικό, εμμηναγωγό και αιμοστατικό. Για τέτοιες χρήσεις το αναφέρει και ο Νικόλαος Μυρεψός στις συνταγές *ξα΄, ρκδ΄, ρκζ΄, ρζδ΄, σιβ΄, σκε΄, σοθ΄, τμβ΄, τξγ΄, υστ΄, υνζ΄*. Πρόσφατα το υπερικό άρχισε να χρησιμοποιείται ως εναλλακτικό σκεύασμα για την ήπια και μέτρια κατάθλιψη. Εξωτερικά χρησιμοποιείται επίσης με τη μορφή βάμματος, αφού εκχυλισθεί το φρέσκο φυτό σε ελαιόλαδο, ως επουλωτικό σε πληγές, ερεθισμούς και εγκαύματα πρώτου βαθμού [Samadi S, et al., 2010]. Εσωτερικά λαμβάνεται ως τσάι (ένα κουταλάκι του γλυκού από τριμμένα ξερά φύλλα και άνθη σε μία κούπα καυτό νερό [Wurglics M, et al., 2006]). Όμως το υπερικό στο δέρμα ορισμένων ατόμων μπορεί να προκαλέσει αντιδράσεις που εκδηλώνονται με δερματικούς ερεθισμούς. Στο σημείο αυτό συμφωνούν οι εργαστηριακές μελέτες ότι πρόκειται για το *Υπερικό το διάτρητον*, το *Hypericum perforatum*, το μόνο από το γένος του υπερικού που έχει ευρεία και διαδεδομένη φαρμακευτική αξία. Συνεπώς προκύπτει μια διχογνωμία μεταξύ βοτανολόγων και φαρμακοποιών.

²¹⁶ Οι συνταγές είναι: β΄, ζ΄, ια΄, Γ΄, τνα΄, τνβ΄, τνγ΄, τκα΄, τκγ΄, τκδ΄, τκε΄, ρστ΄, ρξβ΄, ρξγ΄, ρλζ΄, ρνδ΄, ρογ΄, ροστ΄, ρπζ΄, ρζα΄, ρζγ΄, σζ΄, σκα΄, σκβ΄, σκδ΄, σκθ΄, σλζ΄, σιζ΄, σλη΄, σλθ΄, σοβ΄, σπδ΄, σπστ΄, σπζ΄, σζε΄, σζζ΄, τδ΄, τστ΄, τη΄, τθ΄, τί, τιβ΄, τκζ΄, τλε΄, τλζ΄, τλθ΄, τμθ΄, τν΄, τοστ΄, τξστ΄, τνστ΄, τνε΄, τοζ΄, υε΄, υστ΄, υζ΄, υκη΄, υλα΄, ιθ΄, υνστ΄, φβ΄.

ΥΠΟΚΙΣΤΙΣ

ύποκιστίς: (*Κύτινος η υποκιστίς* [Γεννάδιος, (1914), 589], *Cytinus hypocistis* L.[parasiticplants.siu.edu]), (λύκος της λαδανιάς) Αυτό το χωρίς χλωροφύλλη περιέργο φυτό με τα εκτυφλωτικά του χρώματα παρασιτεί στις ρίζες της λαδανιάς. Τα άνθη του περιέχουν 4 σέπαλα, λευκά ή κίτρινα. Το όνομα υπόκιστος (υποκιστίς) το σημειώνει για πρώτη φορά ο Διοσκουρίδης. Ο κύτινος ανήκει στην οικογένεια Cytinaceae. Οι αρχαίοι χρησιμοποιούσαν για στομαχικές παθήσεις και το χυμό από ένα παράσιτο που βγαίνει στις ρίζες της λαδανιάς γνωστό σήμερα ως «λύκος της λαδανιάς» [Γκόλιου P., 2000]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές **ιβ', τκδ'** και **νε'**.

ΥΣΣΩΠΟΣ

ύσσωπος: Οι μελετητές δεν έχουν κατασταλλάξει σχετικά με το είδος για το οποίο γίνεται αναφορά. Κάποιοι προτείνουν το *Satureja graeca* L. συνών.: *Micromeria graeca* L. και κάποιοι άλλοι το *Υσσωπος ο φαρμακευτικός* [Γεννάδιος, (1914), 989-90], *Hyssopus officinalis* [Langkavel, (1866), 56]. Πάντως και τα δύο είδη ανήκουν στην οικογένεια Lamiaceae. Ως φαρμακευτικό φυτό, ο ύσσωπος έχει καταπραϊντική, μυοχαλαρωτική και αποχρεμπτική ιδιότητα [Lu M, et al., 2002]. Οι χημικές ουσίες του [Wang N, Yang XW., 2010], διεγείρουν το κεντρικό νευρικό σύστημα, ενώ μπορεί να προκαλέσει επιληπτικές αντιδράσεις όταν λαμβάνεται σε υψηλές δόσεις. Επίσης χρησιμοποιείται ως συστατικό στις οφθαλμικές σταγόνες και τα στοματικά διαλύματα. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: **η', μζ', ν', πθ', ρμα', ρμβ', ρμδ', ρπη', ρζ', ρζα', ρζδ', σζ', σκη', σκθ', σλγ', σμγ', σμδ', σμε', τιστ', τεκ', τλη', τμστ', τπη', υιδ', υκζ'**. Η *Μικρομέρια η ελληνική, Micromeria graeca* [Γεννάδιος, (1914), 666], είναι ένα αρωματικό φυτό με πολυάριθμα στελέχη, χωρίς διακλαδώσεις και ανθίζει την άνοιξη. Έχει δε αντιμικροβιακές και αντιοξειδωτικές ιδιότητες [Couladis M, et al., 2003].

ΦΑΚΗ

φακή: *Φακή ο μαγειρικός* [Γεννάδιος, (1914), 991], *Lens*

culinaris [Langkavel, (1866), 4]. Η φακή είναι αγγειόσπερμο, δικότυλο φυτό, που ανήκει στην οικογένεια των Κυαμοειδών (Fabaceae) και στην τάξη των Κυαμωδών. Ήταν γνωστή στους αρχαίους Έλληνες ως φακός ἐσθιόμενος. Οι φακές περιέχουν πολλές θρεπτικές ουσίες και κυρίως σίδηρο. [Zou Y, et al., 2011]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές ρκθ', ρλ', σμγ', τοζ': 17, υστ'.

ΦΙΛΙΠΕΝΔΟΥΛΑ

φιλιπένδουλα:(επιστ.: *Filipendula vulgaris* συνων.: *Spiraea filipendula* L. [Langkavel, (1866), 6]). Η φιλιπένδουλα, είναι γένος 12 ειδών, πολυετών ποώδων ανθοφόρων φυτών, της οικογένειας Rosaceae. Τα είδη της φιλιπένδουλας, θεωρούνταν κατά το παρελθόν ότι ανήκαν στο γένος της σπειραίας (Spiraea). Όμως η γενετική έρευνα έδειξε, ότι έχει μικρή σχέση μ' αυτό το γένος. Η φιλιπένδουλα με το αιθέριο έλαιό της έχει αντιμικροβιακές και αντιμυκητασιακές ιδιότητες [Radulović N, et al., 2007]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στη συνταγή λθ'.

ΦΟΙΝΙΞ

φοίνιξ και **φοινίκια, φοινίκων ὄστὰ** (**Φοίνιξ ο δακτυλοφόρος** [Γεννάδιος, (1914), 1002], *Phoenix dactylifera* [Langkavel, (1866), 117]). Η χουρμαδιά (Phoenix dactylifera, Φοίνιξ ο δακτυλοφόρος) είναι είδος φοίνικα. Ανήκει στην οικογένεια Arecaceae. Οι καρποί της (χουρμάδες) κίτρινου-πορτοκαλιού η πορτοκαλοκόκκινου χρώματος είναι οι μόνοι βρώσιμοι απ' όλα τα είδη χουρμαδιάς που υπάρχουν [Saafi EB, et al., 2011], με αντιοξειδωτικές και και αντιμεταλλαξιογόνες ιδιότητες [Vayalil PK., 2002]. Καρπούς παράγουν μόνο τα θηλυκά δέντρα συνήθως όταν κοντά τους φύονται αρσενικά και βοηθούν τη γονιμοποίηση μέσω της γύρης των ανθών. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει τα:

- **Οξυφοίνικα:** στις συνταγές ι' και κγ'
- **Όστὰ φοίνικα:** κ', κα', τκδ', τια', λη',
- **Σάρκα φοίνικα:** α', λη', πζ', ρα', ρζγ', σθ', σοθ', σζγ', τιδ', τνδ', τπη', υιθ'
- **Φοινίκια:** ζζ', τμε', υμ'
- **Φοίνικες λιπαροί:** σζβ', υκθ'

ΦΟΥ

φου: (**Νάρδος η διοσκορίδειος** [Γεννάδιος, (1914), 691-2],

Valeriana dioscoridis [Langkavel, (1866), 83] συνών.: *Valeriana italica*). Γνωστή και ως βαλεριάνα του Διοσκουρίδη, αλλά και ως Αγριοζαμπούκος και ως *ορεινή νάρδος*. Είναι η πιο συχνή σε εμφάνιση βαλεριάνα στη χώρα μας και ανήκει στην οικογένεια Βαλεριανοειδή (Valerianaceae). Αναφέρεται από την αρχαιότητα, όταν και την χρησιμοποιούσε ως φάρμακο ο Ιπποκράτης. Ακόμη και σήμερα κυκλοφορούν πολλά σκευάσματα της συγκεκριμένης βαλεριάνας στην αγορά ως εμμηναγωγά [Mirabi P, et al., 2011]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές: *α', ια', ιββ', ιγ', ιθ', λθ', ρκα', ρπε', ρζα', ρζδ', σκε', σκζ', σμ', σν', σζη', τξγ', υκδ', υλγ'*.

ΦΥΛΛΟΝ

φύλλον: (*Αινόζωστις η πολυετής* [Γεννάδιος, (1914), 1022,615],

Mercurialis perennis [dioscorides.usal.es], [Berendes, 1902, 346])

Το φύλλο, φυτρώνει σε δασώδεις περιοχές. Είναι μέλος της οικογένειας των ευφόρβιων (Euphorbiaceae), ποώδες, πολυετές με όρθια στελέχη που φέρουν απλά, οδοντωτά φύλλα. Τα άνθη του είναι πράσινα, που ανθίζουν το Μάρτιο και τον Απρίλιο. Το φυτό είναι ιδιαίτερα τοξικό, ενώ η υπακτική της δράση έχει επιβεβαιωθεί εργαστηριακά [Roth L., et al., 2008]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται στις συνταγές *γ', δ', στ', ζ', ιη', ζα', ζγ', ρκη', ρλ', ρλα', ρλζ',*

ρμγ', ρξστ', ροα', ρζ', ρζα', ρζβ', ση', σιγ', σιε', σκθ', σμ', σμζ', σξ', σζβ', σζγ', τ', τιδ', τλθ', τμγ', τμθ', τοστ', τοζ', υ', υα', υβ', υγ', υδ', υε', υιστ', υιθ', υκστ', υλε', υνθ', υξδ', ενώ στις *σιζ', σου', τλδ', τλζ'* αναφέρεται το **φύλλο ινδικό** και στην *υε'* εσφαλμένα υπάρχει η γραφή **έφύλλου**, όπου, όπως παρατηρεί ο Fuchs [Nicolai Myrersi (1549)], πρόκειται για λάθος του αντιγραφέα, ο οποίος αντί για φύλλο, σημείωσε έφύλλου.

ΧΑΛΒΑΝΗ

χαλβάνη [Langkavel, (1866), 40] (επιστ.: *Ferula rubricaulis* [Berendes, (1902):321-2] ή *Νάρθηξ η ναρθηκία* [Γεννάδιος, (1914), 693], *Ferula galbaniflua* [dioscorides.usal.es] *Boiss.*) Η χαλβάνη [Γεννάδιος, (1914), 1025,218] ή το γάλβανο (λατ.: Galbanum), είναι μια αρωματική ρητίνη [Eftekhar F, et al., 2004], προϊόν κυρίως των ειδών: *Ferula*

gummosa (συνών: *F. galbaniflua*) και *Ferula rubricaulis* της οικογένειας Apiaceae. Η χαλβάνη χρησιμοποιήθηκε παλαιότερα και ως ναρκωτικό, ενώ αναφέρεται και ως «πράσινο» θυμίαμα, ιδιαίτερα προσφιλής ως ιερή ουσία, στους αρχαίους Αιγυπτίους. Περιστασιακά χρησιμοποιήθηκε και για την παρασκευή αρωμάτων. Είναι το συστατικό αυτό, δίνει χαρακτηριστική μυρωδιά σε αρώματα με σπασμωλυτικές ιδιότητες [Sadraei H, et al., 2001]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές ζ', θ', ι', κστ', ξε', ξη', ξθ', πζ', ρκη', ρλη', ρνζ', ρνη', ρξ', ρξα', σλστ', σμδ', σξζ', σοβ', σογ', σοε', σοστ', σζη', τιδ', τίζ', τνδ', τνη', τοε', πτζ', υστ', σμα'.

ΧΑΜΑΙΑΚΤΗ

χαμαιιάκτη: (*Ακτή η χαμαιιάκτη* [Γεννάδιος, (1914), 38-9], *Sambucus ebulus* [Langkavel, (1866), 44], [discorides.usal.es]). Η χαμαιιάκτη, είναι θάμνος ή μικρό φυλλοβόλο δέντρο που συναντάμε όχι μόνο στην Ελλάδα, τη νότια και κεντρική Ευρώπη αλλά και στη νοτιοδυτική Ασία. Ανήκει στην οικογένεια Caprifoliaceae. Οι υδροποιητικές και διουρητικές θεραπευτικές ιδιότητες του αφειψήματος των ανθέων του είναι γνωστές από την αρχαιότητα. Σήμερα εργαστηριακά έχει βεβαιωθεί η αλγογόνος και αντιφλεγμονώδης ιδιότητα του ριζώματος του φυτού [Ahmadiani A, et al., 1998]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές λθ' και υη'.

ΧΑΜΑΙΛΕΥΚΗ

χαμαιλεύκη: (*Χαμαιλεύκη η βλεφαριδωτή* [Γεννάδιος, (1914), 1027], συνών.: *Βήχιο το σιτόφυτο* [Γεννάδιος, (1914), 196], *Tussilago farfara* [Langkavel, (1866), 66]). Είναι φυτό της οικογένειας Asteraceae. Έχει χρησιμοποιηθεί στην ιατρική ως αντιβηχικό. Το όνομα "tussilago" από μόνο του σημαίνει "αντιβηχικό". Το φυτό έχει χρησιμοποιηθεί παλαιότερα και για τη θεραπεία όλων των πνευμονικών ασθενειών, όπως του άσθματος κ.α.

Τα τριμμένα λουλούδια του, κατά τη λαϊκή ιατρική, χρησιμοποιήθηκαν για τη θεραπεία των δερματικών παθήσεων. Η ανακάλυψη του τοξικού, και κατ' επέκταση καρκινογόνου, αλκαλοειδούς πυρρολιζιδίνη (=pyrrolizidine) στο φυτό [Hirono I, et al., 1976], έχει ανησυχήσει τους επιστήμονες για ηπατικά προβλήματα [Kim MR, et al., 2006]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές ρξθ', την' και υιθ'.

ΧΑΜΑΙΜΗΛΟ

χαμαίμηλο: (*Χαμαίμηλο το κοινό* [Γεννάδιος, (1914), 1028], *Matricaria chamomilla* [Langkavel, (1866), 74]). Το χαμομήλι

της οικογένειας των Asteraceae, είναι συνώνυμο με το *Chamomilla recutita* L. Περίπου 120 συστατικά έχουν αναγνωριστεί στο χαμομήλι σαν δευτερογενής μεταβολίτες όπως: ημιτερπένες (=sesquiterpenes, α -bisabolol, chamazulene), φλαβονοειδή (apigenin, glycosides), πολυακετυλήνες (=polyacetylenes, Z-ene-nedicycloether), κουμαρίνες (=cumarins, umbelliferone) κ.ά. [Singh O, et al., 2011]. Χρησιμοποιείται σαν ρόφημα, στην αρωματοθεραπεία, στην κοσμετολογία κ.α. Στην φαρμακευτική χρησιμοποιείται γιατί παρουσιάζει αντιφλεγμονώδης, αντισπασμολυτική, αντιβακτηριακή, ηρεμιστική, αντιαλλεργική, αντιοξειδωτική, αντιπυρετική, αντιμικροβιακή δράση [Cemek M, et al., 2008]. Στο «Περί τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές μ', υια', μγ', μζ', ρμε', σκστ' και σκη' ενώ το απόξεμα χαμαιμύλων, στις συνταγές ιζ' και μα'.

ΧΑΜΑΙΠΙΤΥΣ

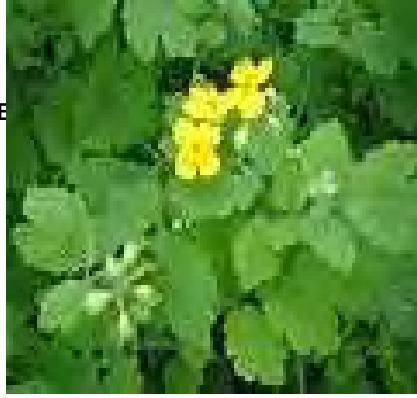
χαμαιπίτυς: (*Άζυγος η εύσμος* [Γεννάδιος, (1914), 1028,18], *Ajuga Iva* [Langkavel, (1866), 59], [Berendes, (1902):363], [discorides.usal.es] και *Άζυγος η χαμαιπίτυς, Ajuga Chamaeripitys*). Η χαμαιπίτυς είναι ένα ετήσιο και πολυετές ποώδες ανθοφόρο χορτόφυτο, της οικογένειας της μέντας (Lamiaceae). Τα περισσότερα είδη κατάγονται από την Ευρώπη, την Ασία, και την Αφρική. Ο βλαστός της φτάνει μεταξύ 5 και 20 εκατ. Το φυτό είναι χνουδωτό και έχει αντιλιπιδαιμικές [El-Hilaly J, 2006] αλλά και τοξικές ιδιότητες [El Hilaly J, et al., 2004]. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές κθ', ρνστ', ρρη', υε' και υλδ', ενώ χρησιμοποιεί και τη λέξη *έξουλα* [Nicolai Myrepsi, (1549), 10] στις συνταγές κθ', ρρη', φγ'.

ΧΕΛΙΔΩΝΑΙΑ

χελιδωνάια: Ο Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] το μεταφράζει ως *Hirundinariae*, το οποίο ουσιαστικά είναι το *βιτζιτόσιτζι* (βλ. λ.). Ωστόσο δεν θα πρέπει να αποκλείσουμε και την εκδοχή να πρόκειται για το *χελιδώνιο το μέγα Chelidonium majus*. Το χελιδώνιο είναι ένα ποώδες πολυετές φυτό, το μόνο είδος στο γένος *Chelidonium*. Ενώ το μεγάλο χελιδώνιο, ανήκει στην οικογένεια της Παπαρούνας (Papaveraceae), το μικρό χελιδώνιο ανήκει στην οικογένεια Νεραγκούλα. Το φυτό είναι τοξικό, δεδομένου ότι περιέχει μια σειρά από αλκαλοειδή ισοκινολίνης. Ωστόσο μπορεί να βρει εφαρμογή σε πολλούς θεραπευτικούς σκοπούς, όταν χρησιμοποιηθεί με τη σωστή δοσολογία. Στον κορμό και τη ρίζα βρίσκεται το κύριο αλκαλοειδές του, που είναι η κοπτισίνη (=coptisine). Έχει χρησιμοποιηθεί παραδοσιακά για τη θεραπεία διαφόρων φλεγμονωδών νοσημάτων όπως η ατοπική δερματίτιδα, αλλά και

τη χολολιθίαση και δυσπεψία. Τέλος το χελιδόνιο είναι εξαιρετικό ίαμα για τις λοιμώξεις της χοληδόχου κύστης και των χολόλιθων. Οι παραπάνω θεραπευτικές εφαρμογές βεβαιώνονται και πειραματικά [Colombo ML, Bosisio E., 1996]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται

στις συνταγές τξγ' και υθ'.

ΨΥΛΛΙΟΝ

ψύλλιον: (*Αρνόγλωσσον το ψύλλιον* [Γεννάδιος, (1914), 1048], *Plantago psyllium* L. [Langkavel, (1866), 86], [Berendes, (1902):363] της οικογένειας Plantaginaceae). Το ψύλλιο το συναντάμε στο «περὶ τῶν Ἀντιδότηων», στις συνταγές ι', λδ' και νε' ως καθαρτικό. Τα τελευταία χρόνια, το ενδιαφέρον για το ψύλλιο, έχει αυξηθεί, λόγω της χρήσης του ως συστατικό στα δημητριακά, μια και διαθέτει πλούσιες φυτικές ίνες, ενώ είναι αποτελεσματικό στη μείωση των επιπέδων της χοληστερόλης στο αίμα. Αρκετές μελέτες που γίνονται με σκοπό τη μείωση της χοληστερόλης, σημειώνουν τη συμμετοχή φυτικές ίνες

όπως το psyllium στη διατροφή [Anderson J., et al., 2000]. Οι φλοιοί των σπόρων του *Plantago psyllium*, είναι χρήσιμοι για τη δυσκοιλιότητα, το σύνδρομο ευερέθιστου εντέρου, ως διαιτητικά συμπληρώματα ινών και της εκκολπωμάτωσης. Πρόσφατες έρευνες έδειξαν επίσης ότι συμβάλλει στη μείωση της χοληστερόλης και ελέγχει το διαβήτη [Hicks VA, et al., 1995]. Αν και η μείωση της χοληστερόλης και της γλυκόζης στο αίμα, με τη χρήση του ψύλλιου που περιέχεται σε τρόφιμα, είναι τεκμηριωμένη [Kritchevsky D, et al., 1995], η επίδραση της μακροχρόνια χρήσης στη διατροφή δεν έχει εκτενώς ερευνηθεί. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις συνταγές σβ', σκα', ι', λδ', υα', νε'.

ΩΚΙΜΟΝ

ὠκιμον: (επιστ.: *Ὠκιμον ο βασιλικός* [Γεννάδιος, (1914), 1050], *Ocimum basilicum* L. [Langkavel, (1866), 53]). Ο βασιλικός είναι αρωματικό, ετήσιο ποώδες φυτό της οικογένειας των χειλανθών Lamiales και της τάξης των σωληνανθών. Η ονομασία "βασιλικός" του αποδόθηκε καθώς, σύμφωνα με θρύλο, φύτρωσε στο σημείο όπου ο Μέγας Κωνσταντίνος και η μητέρα του Αγία Ελένη ανακάλυψαν τον Τίμιο Σταυρό. Ο βασιλικός καλλιεργείται ως καλλωπιστικό φυτό σε γλάστρες και κήπους και τα φύλλα του χρησιμοποιούνται αποξηραμένα ως καρύκευμα και αφέψημα. Περιέχουν αιθέριο έλαιο που κύριο συστατικό του είναι η λιναλοόλη και η μεθυλοχαβικόλη [Grayer RJ, et al., 1996] και χρησιμοποιείται στην αρωματοποιία. Στην Ελλάδα είναι από τα πιο κοινά οικιακά φυτά. Χρησιμοποιείται στη λαϊκή φαρμακευτική ως βότανο καθώς πιστεύεται πως είναι καλό διουρητικό, καταπραΰνει το στομαχόπονο [Rattanachaiakunsopon P, Phumkhachorn P., 2010], το μελάνωμα [Monga J, et al., 2011] και το πονοκέφαλο ενώ στην αρχαιότητα τον χρησιμοποιούσαν ως επίθεμα μετά από δάγκωμα εντόμου, σκορπιού ή και φιδιού. Στο «περὶ τῶν Ἀντιδότηων» αναφέρεται στις

σ
ελ
·
2
7
4

Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 2 to the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that y

συνταγές ρί και ση΄.

3.1.2. Μύκητες

ΑΓΑΡΙΚΟ

Το άγαρικόν με την επιστημονική ονομασία *Laricifomes officinalis*, συνών.: *Boletus laricis* [Berendes, (1902):260-1], συνών.: *Agaricum officinale*, είναι ένας μύκητας, που πρόερχεται από την διάβρωση του ξύλου [Ryvarden L. et al., (1993)], [Γεννάδιος, (1914), 4] της οικογένειας Fomitopsidaceae. Χρησιμοποιήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες για την αντιμετώπιση της φυματίωσης, σύμφωνα με τον Διοσκουρίδη [Kuehn, (1829):3.1] και από κάποιους αυτόχθονες πληθυσμούς της Ασίας για την αντιμετώπιση της ευλογιάς [Stamets P., (2005)]. Πρόσφατες μελέτες έδειξαν την αντι-ική του δράση κατά του τύπου Α του ιού της γρίπης των πτηνών (H5N1) και του ανθρώπου (H3N2) [Terlyakova T.V., et al., (2012)], ενώ χρησιμοποιείται και για την ανακούφιση από τους πόνους που συνδέονται με την αρθρίτιδα [dailymed.nlm.nih.gov]. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται στις συνταγές: κη', ρκδ', ρκζ', ρλα', σια', σιβ', σιδ', σιε', σκε', σμ', σου', τκστ', τλδ', τμβ', τξγ', τοε', τπζ', υ', υε', υστ', υη', υί', υλγ', υλστ', υλη', υμδ', υνζ', υξζ', υοε', υπε', υπθ', υζ', φα', φβ', φγ'.

ΒΡΥΟΝ

βρῦον: Πρόκειται για είδος από λειχήνες. Ωστόσο οι μελετητές δεν συμφωνούν εάν πρόκειται για το είδος *Evernia sp.* [dioscorides.usal.es] ή το *Usnea florida*, αμφότερα της οικογένειας Parmeliaceae. Το βρῦον αναφέρεται μόνο στη συνταγή **σζγ'**. Χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα ως βάση στην αρωματοποιία [wikipedia.org].

3.1.3. Ζώα

αἶγα και αἶγειο γάλα	⇒ <i>Capra aegagrus hircus</i>
άλώπηξ	⇒ αλεπού
άρκίου και άρκτηίτας χολής:	⇒ <i>Ursus arctos</i> .
άσκάλαβος, άσκαλαβώτης και άσκαλαβίτου: είδος σαύρας	⇒ <i>Lacertilia</i>
γής έντερα.	⇒ <i>Lumbricus terrestris</i> ,
έλαφος	⇒ <i>Cervus elaphus</i>
έλέφας	⇒ <i>Elephas maximus</i> και <i>Loxodonta africana</i>
κανθαρίς	⇒ <i>Lytta vesicatoria</i>
καρκίνος ποταμού:	⇒ Αστακός ο ποτάμιος
καρύχον, το καρύχιο	⇒ <i>Carychium</i>
κηκίδιον	⇒ <i>Quercus</i> ⇒ <i>Cynips quercusfolii</i> .
κοράλλιον και κορέλιον και κουράλιν και κουρέλι έρυθρόν:	⇒ <i>Corallium rubrum</i>
κυπρίνος:	⇒ <i>Cyprinus carpio</i>),
λαγώς:	⇒ <i>Lepus timidus</i>).
νήσσα:	⇒ <i>Anas</i> , αλλά και νηδύοσνίσης : ο L. Fuchs το μεταφράζει ως το στομάχι της πάπιας όπως και μύσιος (=νύσιος) αίματος : = ... <i>anatis sanguinis</i> ... anas, -tis = η πάπια.
όνος:	
όνυξ και όνύχου ίνδικου:	⇒ <i>Bolinus brandaris</i> , συνών.: <i>Murex inflatus</i> . ⇒ το όστρακο η πορφύρα
όρνις:	⇒ <i>Gallus gallus domesticus</i>
όστουν τής πορφύρας, τής ρινός και όστουν τής ρινός τής πορφύρας, ή απλά η πορφύρα αλλά και μπλάντε μπεζάντζια > βλάτιον βυζαντινόν = πορφύρα	⇒ <i>Haustellum brandaris</i> συν.: <i>Bolinus brandaris</i> , συν.: <i>Murex brandaris</i> .
όστρεον:	⇒ <i>Ostrea edulis</i>
σηπίας όστράκου :	⇒ <i>Sepia</i>
ταυρίας χολή:	⇒ Ο ταύρος
τέττιξ	⇒ <i>Cicada Plebeia</i>
ύς άγριος:	⇒ <i>Sus scrofa</i>
χελώνα:	⇒ <i>Testudo</i>
χην εδώ χινίου:	⇒ <i>Anser anser</i>

ΑΙΓΑ

αΐγα και αΐγειο γάλα: Η αΐγα, με το επιστημονική ονομασία *Αιξ η κατοικίδιος, Capra aegagrus hircus*, η κοινώς γνωστή γίδα ή η κατσίκια, είναι υποείδος της άγριας κατσίκας. Πρόκειται για ζώο μηρυκαστικό, της οικογένειας των βοοειδών (Bovidae) και της τάξης των αρτιοδάχτυλων. Μαζί με το πρόβατο θεωρείται από τα πρώτα ζώα που εξημερώθηκαν από τους ανθρώπους. Εκτρέφονται για το γάλα, το κρέας και για το τρίχωμά τους. Από το γάλα της αΐγας παράγεται τυρί, βούτυρο, παγωτό και άλλα προϊόντα. Αξίζει να σημειωθεί ότι το κατσικίσιο γάλα μπορεί να αντικαταστήσει το αγελαδινό για όσους είναι αλλεργικοί στο τελευταίο. Ωστόσο, η περιεκτικότητα του κατσικίσιου γάλακτος σε λακτόζη το καθιστά αδύνατο για κατανάλωση από εκείνους που έχουν δυσανεξία στη λακτόζη. Το βούτυρο της κατσίκας είναι λευκό, επειδή οι αΐγες παράγουν γάλα με την κίτρινη ουσία Β- καροτίνη και αυτή μετατρέπεται σε έναν άχρωμο τύπο της βιταμίνης Α. Στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται το *αἷμα τράγου ἐξηραμμένον* στη συνταγή *νγ'* και το *αΐγειο ὑδρόγαλον* στη *τπστ'*.

ΑΣΚΑΛΑΒΟΣ

ἀσκάλαβος, ἀσκαλαβώτης και ἀσκαλαβίτου: Πρόκειται πιθανότατα για είδος σαύρας (*Laudakia*) [www.operone.de], [Νίκανδρος, *Θηριακά*: 484], [Δημητράκου, (1966):1041]. Ο L. Fuchs στο λατινικό κείμενο το μεταφράζει ως *stellionis*, γενική του ουσιαστικού *stellio*, που ουσιαστικά υποδεικνύει το είδος της συγκεκριμένης σαύρας. Η σαύρα *ἀσκάλαβος* ανήκει στην οικογένεια των Αγαμίδων (*Agamidae*), που βρίσκεται σε βραχώδεις οικοτόπους στην Ελλάδα και την ανατολική Μεσόγειο. Αλλάζει χρώμα όταν θέλει να εκφράσει τις διαθέσεις της. Στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στη συνταγή *ξη'*.

ΓΗΣ ΕΝΤΕΡΑ

γῆς ἔντερα. Μ' αυτό το όνομα αναφέρονται τα σκουλίκια. Εδώ πρόκειται για το είδος *Lumbricus terrestris*, το μεγάλο κόκκινο σκουλήκι της οικογένειας Lumbricidae. Στο «*Περί τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρονται στις συνταγές, *τξα'* και *σοα'* που αντιμετωπίζουν τον ίκτερο.

ΕΛΑΦΟΣ

Ο *ἔλαφος*, ή το *ελάφι* (επιστ.: *Cervus elaphus*) είναι ζώο θηλαστικό, μηρυκαστικό και ανήκει στην οικογένεια των ελαφιδών (*Cervidae*) και στο γένος των αρτιοδακτύλων. Είναι όμορφο, λεπτόσωμο, με κοντό καστανόχρωμο μαλακό τρίχωμα. Το κεφάλι του είναι μικρό, με ρύγχος μυτερό. Έχει μεγάλα όμορφα μάτια και λεπτά ευκίνητα πόδια. Το αρσενικό έχει στο κεφάλι του κέρατα μεγάλα με διακλαδώσεις που ανανεώνονται κάθε χρόνο και μοιάζουν με φύλλα πλατιά. Το κρέας του είναι νοστιμότατο και εύπεπτο, ενώ είναι ανεκτίμητο για τους αρρώστους. Επίσης το δέρμα του χρησιμοποιείται για ενδύματα και κάθε λογής δερμάτινα είδη. Τα κέρατά του είναι πολύτιμα για την κατασκευή λαβών διάφορων αντικειμένων (πιρουνιών, μαχαιριών, μπαστουνιών κλπ.) καθώς και για κόλλα και ζελατίνα. Παλιότερα αποτελούσαν μια απ' τις σπουδαιότερες πρώτες ύλες για την παραγωγή αμμωνίας. Στο

«Περὶ τῶν Ἀντιδότων» ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει σε 32 συνταγές²¹⁷, τὸ ὅστον τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, σε μία την **οα'**, το αἰδοῖον του ἐλάφου, και στις **ρέ'**, **τκδ'** και **τπθ'** τα κέρατα του ἐλάφου.

ΜΟΣΧΟΣ

μόσχος: Είναι ουσία με έντονο άρωμα (*moschus moschiferus*) προερχόμενη από ένα θηλαστικό ζώο που μοιάζει με ελάφι. Η ουσία αυτή εκκρίνεται από τους αδένες του ζώου και συγκεκριμένα από ένα μικρό σάκο που βρίσκεται κάτω από το υπογάστριο του. Βεβαίως την ίδια ουσία μπορούμε να βρούμε και από άλλα ζώα αλλά πλέον παρασκευάζεται συνθετικώς. Στην ουσία αυτή η οποία είναι χρώματος καστανού, ελαιώδης (λιπαρή) και αρωματική μπορούμε να βρούμε: χοληστερόλη, λίπος, κήρους (κεριά) με έντονο άρωμα κ.α. Χρησιμοποιείται πάρα πολύ στη αρωματοποιία αλλά και σε καλλυντικά παρασκευάσματα όπως κρέμες, σαπούνια αφρόλουτρα και είδη περιποίησης της αντρικής επιδερμίδας [www.beautymakeup.gr].

ΕΛΕΦΑΣ

ἐλέφας: (επιστ.: *Elephas maximus* και *Loxodonta africana*). Πρόκειται για τον ελέφαντα. Βέβαια ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει το του ἐλέφαντος ὅστον ῥήνισμα, στις συνταγές **α'**, **λη'**, **ζγ'**, **ζδ'**, **τια'**, **τιδ'**, **υιστ'**, **υιθ'**, **υκζ'**, **υμε'**, **υνθ'** και **υπ'**. Ο ελέφαντας είναι το μεγαλύτερο χορτοφάγο θηλαστικό της οικογένειας Elephantidae και ζει στην Ασία και την Αφρική. Χαρακτηριστικό του ελέφαντα εκτός από την προβοσκίδα είναι και οι χαυλιόδοντες του. Στο παρελθόν το κυνήγι του ελέφαντα για τους πολύτιμους χαυλιόδοντες του, το ονομαστό ελεφαντόδοντο, γινόταν σε τόσο μεγάλο βαθμό που το είδος είχε απειληθεί με εξαφάνιση.

ΑΙΘΥΙΑ

ἐφυίας γαστρός: Πιθανότατα, στις συνταγές **ρλστ'** και **ρλζ'** πρόκειται για παραφθορά της λέξης αίθυια [N. Ελεοπούλου, et al., (1942)], (= γλάρος ή κάποιο είδος νεροπούλιού) Κι αυτό γιατί επεξηγηματικά στο κείμενο στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται ότι: ἐφυίας γαστρός,.....ἢ λέγουσι τινές, μέννοιαν ἄλλοι δὲ, πτηνὸν τὸ κατέρχόμενον εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἔστι δὲ, τὸ τοιοῦτον πτηνὸν ὀξύμητον. Με τον όρο αίθυια επιστημονικά κατονομάζεται ένα γένος παπιών, που περιλαμβάνει δώδεκα είδη, μεταξύ των οποίων τα πλέον διαδεδομένα είναι: *Aythya ferina*, Αίθυια η ερυθροκέφαλος, *Aythya nyroca*, Αίθυια η λευκόφθαλμος, *Aythya fuligula*, Αίθυια η μαύρη, *Aythya marila*, Αίθυια η κυανόραμφος.

ΕΧΙΝΟΣ

²¹⁷ κ', κα', κοτ', λα', λδ', λστ', λζ', λη', πζ', ζβ', ζγ', ζδ', σκ', τια', τιδ', υιστ', υιθ', υμε', υμθ', υνα', υνστ', υνθ', υξδ', υξε', υξζ', υξη', υοα', υογ', υοζ', υπ', υπγ', υπε'

ἐχίνος χερσαῖος: (επιστ.: *Erinaceus europaeus*). Πρόκειται για το γνωστό μας σκαντζόχοιρο της οικογένειας Erinaceidae. Ο σκαντζόχοιρος ζει σε δασικές εκτάσεις, σε χωράφια και προαστιακές περιοχές. Είναι νυκτόβια, και όταν φοβάται τυλίγεται με τέτοιο τρόπο ώστε με τα αγκάθια του δημιουργείται μια μπάλα που το προστατεύει από πιθανά αρπακτικά. Είναι παμφάγο, αλλά προτιμά γυμνοσάλιαγκες, γαιοσκώληκες, σκαθάρια και άλλα έντομα. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», αναφέρεται στις συνταγές: ρε' και τκδ'.

ΥΣ

ὕς ἄγριος. Ο αγριόχοιρος ή αγριογούρουνο είναι ο άγριος πρόγονος των εξημερωμένων χοίρων. Είναι είδος δασόβιο της οικογένειας Suidae. Ζει στα πυκνά θαμνώδη δάση πλατύφυλλων, δρυός, καστανιάς και οξιάς. Συχνά όμως μετακινείται για αναζήτηση τροφής σε ελώδης εκτάσεις, σε γεωργικές καλλιέργειες που συνορεύουν με δάση. Ζει κατά μέσο όρο 10 χρόνια. Ο αγριόχοιρος είναι παμφάγο ζώο. Τρέφεται κυρίως με βελανίδια, κάστανα, διάφορα φρούτα και καρπούς, ρίζες και βολβούς τα οποία βγάζει σκάβοντας το έδαφος [Lutz H., (1980)]. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρεται στη συνταγή ῥπε' στον λίθον τὸν εὕρισκόμενον ἐν τῇ κύστη τοῦ ἀγρίου ὑός και στο αἶμα ἀγρίου ὑός.

ΚΑΝΘΑΡΙΔΑ

κανθαρίς: Κολεόπτερο έντομο, που ανήκει στην οικογένεια των μηλοϊδών. Ζει κατά πολυάριθμες ομάδες, κυρίως σε κουφοξυλιές, μελιές και διάφορα άλλα φυτά και τρέφεται από το φύλλωμά τους. Οι κανθαρίδες περιέχουν μία ουσία που λέγεται κανθαριδίνη και χρησιμοποιείται σε μορφή σκόνης ή βάμματος στην ιατρική, η οποία έχει αφροδισιακή δράση. Για το λόγο αυτόν συλλέγονται, αποξηραίνονται και κονιοποιούνται [livepedia.gr]. Η κανθαρίδα είναι το έντομο *Lytta vesicatoria* [Berendes, (1902):497], της οικογένειας Meloidae, όπως ονομάζεται επιστημονικά [www.focusmag.gr]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται μόνο στη συνταγή ξη'. Πρόκειται για συστατικό ενός επιδέσμου, επιθέματος.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ

καρκίνος ποταμού: Μολονότι καρκίνος είναι ο κάβουρας, εδώ στην προκειμένη περίπτωση οι μελετητές συμφωνούν ότι πρόκειται για τον αστακό [Berendes, (1902):156], [dioscorides.usal.es]. Ο Αστακός ο ποτάμιος, *Potamon fluviatile*, είναι γνωστός ως καραβίδα με κόκκινα πόδια, της οικογένειας Potamidae. Το ζώο αυτό έχει χρώμα λαδί ή πράσινο και ζει σε στάσιμα και θολά νερά. Το κρέας της τρώγεται και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως δόλωμα [Δημητράκου, (1966):3636]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» αναφέρεται μόνο στη συνταγή με'.

ΚΑΡΥΧΟ

καρύχου: Ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549):91] αναφέρει ότι δεν είναι σε θέση να κατανοήσει το carychum που αναφέρεται στη συνταγή σπθ' του «Περὶ τῶν Ἀντιδότων», και ως εκ τούτου δεν μπορούσε να το ταυτίσει. Εντούτοις *καρύχιο* [Δημητράκου, (1966):3647] είναι

ένα είδος πολύ μικρών σαλιγκαριών. Είναι ένα χερσαίο γαστερόποδο μαλάκιο του γένους γεφυδροφιλιδών, της οικογένειας *Carychiidae*.

ΚΟΥΡΑΛΙ

κουράλιν ή και **κουρέλι έρυθρόν**: Πρόκειται για το κοράλι της οικογένειας Coralliidae. Κέντρο της παραγωγής του κόκκινου κοραλιού ήταν η Νάπολη της Ιταλίας. Σήμερα τα κοράλια συλλέγονται κυρίως στην Κορσική, τη Σαρδηνία και την Τυνησία. Παλαιότερα ήταν διαδεδομένη η πεποίθηση ότι το κοράλι αντιμετώπιζε την αναιμία, τον κολικό και τον επίμονο βήχα. Στο «*Περί τῶν Αντιδότηων*» αναφέρεται στις συνταγές *α', ιββ', κ', κα', λδ', λστ', πζ', ρδ', ρνε', τκδ', τλε', τπθ', υιθ', υμε', υμθ', υνθ', υξδ', υξζ', υοα', υογ', υπ', υπε', υςβ'*.

ΚΥΠΡΙΝΟΣ

κυπρίνος: *Κυπρίνος ή Γριβάδι, Cyprinus carpio*. Είναι ψάρι αρκετά ανθεκτικό και ζει συνήθως σε λασπώδη πυθμένα. Ο Κυπρίνος είναι το σημαντικότερο μέλος μιας μεγάλης οικογένειας ψαριών του γλυκού νερού, στην οποία έχει δώσει και το όνομα του· οικογένεια Κυπρινιδών (Cyprinidae). Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να δοθεί στα λέπια του Κυπρίνου, αφού εμφανίζεται σε τρεις διαφορετικές παραλλαγές: Ο «κοινός» Κυπρίνος (Common Carp) είναι πλήρως καλυμμένος με κανονικά λέπια, ο Κυπρίνος «Καθρέπτης» (Mirror Carp) έχει μόνο μερικά πολύ μεγάλα λέπια και τέλος, ο Κυπρίνος «Δέρμα» (Leather Carp) έχει ελάχιστα ή και καθόλου λέπια και τα πλευρά του καλύπτονται μόνο με δέρμα.

ΛΑΓΟΣ

λαγώς: (επιστ.: *Lepus timidus*). Ο λαγός ο κοινός (αρχ. ελλ.: «λαγώς», λατ. ονομ.: «Lepus») είναι τρωκτικό, φυτοφάγο θηλαστικό, το οποίο ανήκει στην οικογένεια των λαγιδών (Leporidae).

ΝΗΣΣΑ

νήσσα ἄρρεν, αἵματος ξηροῦ, νίσσου μήτραν: Η γνωστή μας πάπια (Επιστ. ονομ.: Νήσσα, Anas). Είναι η κοινή ονομασία που έχουν πτηνά της οικογένειας των Νησιδών (Anatidae), που ανήκουν στην τάξη των Χηνόμορφων. Αποτελούν υδρόβια κυρίως πτηνά, μικρότερα ως επί το πλείστον σε σύγκριση με τα συγγενικά τους πουλιά, τους κύκνους και τις χήνες. Υπάρχουν περίπου 75 είδη πάπιας, τα οποία ζουν σε όλες τις περιοχές του πλανήτη. Η ήμερη πάπια κατάγεται από την αγριόπαπια, η οποία είναι υδρόβιο και αποδημητικό πουλί. Η οικόσιτη πάπια διατήρησε τις συνήθειες και τα χαρακτηριστικά της αγριόπαπιας. Έτσι, μένει στα λιμναία ύδατα και σε ρυάκια για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Στο «*Περί τῶν*

«*Αντιδότην*» διαβάζουμε και *νηδύοσνίσης*, την οποία ο L. Fuchs το μεταφράζει ως το στομάχι της πάπιας.

ΟΣΤΡΕΟΝ

ὄστρεον: Στρείδι είναι η κοινή ονομασία μερικών εδώδιμων ειδών του γένους οστρέα (*Ostrea*) και γρυφαία. Ανήκουν στην οικογένεια οστρείδες και στην τάξη των δίθυρων ή ελασματοβραγχίων. Το γνωστότερο είδος (επιστ.: *Ostrea edulis*) είναι διαδεδομένο στις ακτές της Μεσογείου, του Ατλαντικού και της Σκανδιναβίας. Για τη θρεπτική του αξία καλλιεργείται σε ειδικά οστρεοτροφεία. Για το λόγο αυτό οι άνθρωποι από πολύ παλιά επεδίωξαν την τεχνητή εκτροφή τους.[603]

ΠΟΡΦΥΡΑ

ὄστοῦν τῆς πορφύρας, τῆς ῥινὸς και ὄστοῦν τῆς ρινὸς τῆς πορφύρας [445]. Η πορφύρα είναι χρωστική ουσία που παράγεται με την επεξεργασία του ὄστρακου (*Haustellum brandaris* συν.: *Bolinus brandaris*, συν.: *Murex brandaris* της οικογένειας Muricidae), η οποία δίνει ανεξίτηλο βαθυκόκκινο χρώμα. Η χρωστική ουσία από το ὄστρακο εκκρίνονταν και παρασκευάζονταν μόνο κατά τη διάρκεια της ημέρας. Το είδος του συγκεκριμένου ὄστρακου χρησιμοποιεί στην κορυφή του, στην απόληξή του ένα οξύ και με την αιχμή του, διακορεύει άλλα ὄστρακα κατασπαράσσοντάς τα. Η πορφύρα ήταν ιδιαίτερα πολύτιμη λόγω της δυσκολίας παρασκευής και της σπανιότητας των οστράκων από τα οποία παράγεται, οπότε η χρήση ενδυμάτων βαμμένων με πορφύρα ήταν από την κλασική αρχαιότητα ένδειξη πλούτου και εξουσίας. Έτσι, με το χρώμα της πορφύρας βάφονταν μεταξύ άλλων ορισμένα ενδύματα βασιλιάδων και αυτοκρατόρων. Γνωστές είναι άλλωστε οι λέξεις πορφυρογέννητος και πορφυρογέννητη, για τα παιδιά που γεννήθηκαν όταν ο πατέρας τους ήταν αυτοκράτορας. Κατά την συνήθεια της εποχής τα νεογέννητα παιδιά των αυτοκρατόρων τα ακουμπούσαν σε ύφασμα πορφυρού χρώματος. Για να βαφεί ένα κιλό ύφασμα απαιτούνταν 200 γραμμάρια πορφυρού χρώματος. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότην*» αναφέρεται και η έννοια *μπλάντε μπεζάντζια* που πρόκειται για το *βλάτιον* το *βυζαντινόν* δηλαδή την πορφύρα, αλλά και ο *όνυξ*, όπως και η γενική *όνύχου Ἰνδικού* που πρόκειται για το ὄστρακο της πορφύρας.

ΠΡΙΝΙΚΟΚΚΑΤΟΝ

πρινικοκκάτον: Είναι το παράσιτο της πρίνου, ο κόκκος ο βαφικός, αλλιώς κρεμέζι, οι κόκκοι, οι κηκίδες της πρίνου, τα πρινοκόκκια, οι δρυοκηκίδες [Δημητράκου, (1966):6055], [Nicolai Myrpesi, (1549):45]. Το κιννάβαρι, όπως ήταν γνωστό στο εμπόριο της Μεσογείου, προέρχεται από ένα έντομο υμενόπτερο, που λέγεται κέρμης. Ο κέρμης, μεγαλώνει σε μια μικρή βελανιδιά (*ilex coccigera*). Κέρμης επίσης είναι η γνωστή χρωστική ουσία, το κοινώς λεγόμενο κρεμέζι, που παράγει το έντομο, κέρμης ο βαφικός. Το κρεμέζι γίνεται από το αυγό, που περνώντας στη φάση της νύφης τρυπάει το κέλυφος και παίρνει σφαιρικό σχήμα. Από το κουκούλι αυτό βγαίνει σε κόκκους η κοκκινωπή σκόνη που ονομάζεται "άλυκο κόκκινο"[475].

ΠΡΟΠΟΛΗ

Η **πρόπολη** είναι ρητινώδης κολλητική ουσία που συλλέγουν οι μέλισσες από διάφορα φυτά, την εμπλουτίζουν με κερί, γύρη, ένζυμα και άλλες ουσίες και τη χρησιμοποιούν για να στεγανοποιήσουν και ν' απολυμάνουν το εσωτερικό της φωλιάς τους. Η πρόπολη περιέχει ρητίνη (50%), κερί (27%), αιθέρια έλαια (10%), γύρη (5%). Η πρόπολη έχει βακτηριοστατικές και βακτηριοκτόνες ιδιότητες. Χρησιμοποιείται για τη θεραπεία τραυμάτων των αναπνευστικών οργάνων, της στοματικής κοιλότητας, και άλλων περιοχών του ανθρώπινου σώματος. Έχουν αντιφλεγμονική δράση στις αρθρώσεις, στο δέρμα και στους βλεννώδεις ιστούς, προστατεύουν τη βιταμίνη C από οξειδώσεις. Έχουν ευεργετική επίδραση στα τριχοειδή αγγεία και παρατείνουν τη δράση της αδρεναλίνης αναστέλλοντας την ο-μεθυλοτρανσφεράση. Αναστέλλουν τη συνάθροιση ερυθροκυττάρων, βελτιώνουν την κυκλοφορία του αίματος στα τριχοειδή αγγεία, έχουν αντιβακτηριακή δράση στα gram θετικά και gram αρνητικά βακτήρια και έχουν αντισηπτική δράση. Παράλληλα την πρόπολη την συναντούμε σε καλλυντικά, λοσιόν κρέμες προσώπου, σαπούνια, σαμπουάν αλλά και οδοντόπαστες [comoutos.gr/].

ΣΟΥΠΙΑ

σηπίας όστρακο: Η σουπιά (επιστ.: *Sepia*, ελλ. σηπία) είναι γένος μαλακίων της τάξης των Σηπιδών Sepiida ομοταξίας των κεφαλοπόδων. Ανήκει στην τάξη των Δεκαπόδων και απαντάται στις εύκρατες και ζεστές θάλασσες. Η κύρια τροφή της είναι μικρά ψάρια αλλά και γαρίδες. Αποτελεί εύγευστο μεζέ. Εκτός από το κρέας της, το όστρακό της χρησιμοποιείται στη χρυσοχοΐα ως καλούπι, για τη λείανση των μετάλλων πριν ελαιοχρωματιστούν και (σε σκόνη) για την παραγωγή οδοντόκρεμας. Το πλέον γνωστό είδος είναι η σηπία η φαρμακευτική (*Sepia officinalis*). Κάτω από το δέρμα της ράχης, η σουπιά έχει το λεγόμενο σουπιοκόκαλο, όπως ονομάζεται το όστρακο του κεφαλοπόδου. Το όστρακο αυτό έχει ασβεστολιθική σύσταση και συγκρατεί ολόκληρο το σώμα, χάρη στο ωοειδές του σχήμα.

ΧΕΛΩΝΑ

χελώνα: Ο Fuchs το μεταφράζει ως testudinis. Η χελώνα (επιστ. ονομ. γένους Testudo) είναι ερπετό. Χαρακτηριστικό τους ο οστέινος θώρακας (Χέλυσ) για να προστατεύεται, την σαρκώδη γλώσσα και την απουσία δοντιών. Υπάρχουν χερσαίες, θαλάσσιες και αμφίβιες χελώνες. Εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*», στη συνταγή **υιθ'** την αναφέρει ως χελώνα ὀρινή και τη χρησιμοποιεί για διάφορες ασθένειες. Οι χερσαίες χελώνες ζουν αποκλειστικά στην ξηρά και υπάρχουν σήμερα περίπου 50 είδη. Τρέφονται κυρίως με φυτά αλλά θεωρείται παμφάγο ζώο. Του χειμερινούς μήνες οι χελώνες πέφτουν σε χειμέρια νάρκη και η γονιμοποίηση τους γίνεται τους θερινούς μήνες, γεννώντας από 2 ως 12 αυγά. Οι χελώνες ζουν 150 χρόνια.

ΧΗΝΙΑ

χινίου: Το ορθό **χηνίου**, ή χήνα. Η χήνα είναι γένος πτηνών (επιστ.: Χην (Anser anser)) που περιλαμβάνει περί τα 15 είδη, τα οποία ζουν σε ψυχρές περιοχές. Ανήκει στην οικογένεια των Νησιδίων (Anatidae), στην οποία υπάγονται και οι κύκνοι, που είναι συνήθως μεγαλύτεροι από τις χήνες και οι πάπιες, οι οποίες είναι μικρότερες από τις χήνες. Υπάγεται στην τάξη Χηνόμορφα. Έχει σταχτί και άσπρο χρώμα, με μακρύ λαιμό. Ζει πάντα κοντά σε λίμνες, έλη και ποτάμια. Έχει εξημερωθεί εδώ και εκατοντάδες χρόνια πριν. Η κατοικίδια χήνα εκτρέφεται για τα αυγά της, το φτέρωμα και κυρίως το νόστιμο κρέας της. Εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός στο «Περί ταῶν ἀντιδότων», στη συνταγή **τοζ'**, αναφέρεται στο στέαρ της χήνας, στο στερεό και συμπαγές λίπος που βρίσκεται κάτω από το δέρμα και μεταξύ των νεφρών.

ΑΡΚΤΙΑ

ἀρκίου χολή και **ἀρκτεία:** Η χολή της αρκούδας, ursini fellis, σύμφωνα με τον L. Fuchs. Η καφέ αρκούδα (Ursus arctos) είναι παμφάγο θηλαστικό ζώο, το γνωστότερο είδος αρκούδας, που μπορεί να φτάσει σε μάζα από 170 μέχρι 300 κιλά. Στην Ελλάδα, η καφέ αρκούδα υπάρχει κυρίως στη δυτική και βορειοδυτική Ελλάδα, ωστόσο ο πληθυσμός της είναι περιορισμένος. Γενικότερα, συναντάται στην Ασία, την Ευρώπη, την Βόρεια Αμερική και τα όρη της βόρειας Αφρικής.

ΟΡΝΙΣ

ὄρνις: Η όρνιθα, ή κοινώς κότα, (αρσενικός: πετεινός ή κόκκορας, ουδέτερο το κοτόπουλο) (επιστ. *Gallus gallus domesticus*) της οικογένειας Phasianidae, είναι ένα εξημερωμένο πτηνό. Είναι ένα από τα πιο κοινά και διαδεδομένα οικόσιτα ζώα. Οι κότες εκτρέφονται κυρίως ως πηγή τροφίμων, για το κρέας τους και τα αυγά τους.

ΤΑΥΡΟΣ

ταυρία χολή: Η αγελάδα είναι το θηλυκό του μηρυκαστικού ζώου *Bos Taurus*, του γένους βους. Ανήκει στην οικογένεια των Βοοειδών (Bovidae) και στην τάξη Αρτιοδάκτυλα. Το αρσενικό λέγεται ταύρος και ο ευνουχισμένος ταύρος που τον προορίζουν για εργασία ή για κρεατοπαραγωγή λέγεται βόδι. Το μικρό της αγελάδας λέγεται μοσχάρι. Μία κοινή, αλλά λανθασμένη, άποψη είναι ότι οι ταύροι ερεθίζονται από το κόκκινο χρώμα. Ωστόσο, τα βοοειδή δε διακρίνουν το κόκκινο από το πράσινο χρώμα.

3.2. Τα ανόργανα συστατικά

3.2.1. Γαίες

ἀομένιος βόλος: ⇒ πηλόχωμα

γῆ: ⇒ χώμα, με φαρμακευτικούς σκοπούς.

γῆ κιμωλία: ⇒ Cimoliae.

γῆ, σελινουσία ⇒ είδος χώματος.

γῆ λημνία, λημνέα σφραγίς και γῆ ἀστέρος και γῆ σαμία. Πρόκειται για αργιλώδες χώμα, που έχει μάλλον προσροφητικές ιδιότητες, όπως ο καολίνης (έωυδρο πυριτικό αργίλιο).

στυπτηρία, στυπτηρία: Ουσίες που επιφέρουν συστολή, στύψη. Εδώ, η λέξη αναφέρεται κυρίως στις γαίες που έχουν αυτή την ιδιότητα λόγω της αυξημένης περιεκτικότητάς τους σε χαλκό. Με το όνομα αυτό είναι γνωστά μια σειρά από ένυδρα διπλά θειικά άλατα μονοσθενών ή τρισθενών μετάλλων. Όταν θερμομανθούν πάνω από τους 91° C μετατρέπονται σε μια ελαφριά, σπογγώδη λευκή μάζα, την "κεκαυμένη στυπτηρία". Χρησιμοποιείται:

στη βαφική σαν πρόστυμμα, στη βυρσοδεψία, στη χαρτοποιία, στην παρασκευή κόλλας,

στη φωτογραφική, σαν αδιαβροχοποιητικό μέσο, στον καθαρισμό του νερού κ.α.

στην ιατρική σαν στυπτικό φάρμακο, αιμοστατικό, απολυμαντικό, για γαργαρισμούς κ.ά.

σουλφαρα και τιβάπυρι ⇒ θειάφι, Sulphur

τίτανος: ⇒ λευκή γαία ίσως ο γύψος, ή ο ασβέστης.

3.2.2. Άλατα – Ορυκτά – Λίθοι – Μέταλλα

ἄργυρος ⇒ μέταλλο

ἀρσενικό: ⇒ χημικό μεταλλοειδές στοιχείο γνωστό και ως σανδράχη

ἀλαβαντινό: ⇒ αλμανδίνης. ⇒ Fe₃2+Al₂(SiO₄)₃.

ἄλας γάγγρινον αλλά και σαλτζέμα:

⇒ ορυκτό άλας γνωστό και με το όνομα αλίτης

άλας άμμωνιακό: ⇒ το χλωριούχο αμμώνιο ή αμμωνιακό άλας.

ήλεκτρον: ⇒ κεχριμπάρι

νίτρον: ⇒ νιτρικό άλας, = νιτρικού καλίου και νατρίο

χρυσός καθαρός: ⇒ μέταλλο.

ινδικόν και ινδικός λίθος: ⇒ ο Ινδικός Αχάτης.

λίθος: το ορυκτό

αίματίτης λίθος: ⇒ αιματίτης

αομένιος λίθος ⇒ αζουρίτης

γαγάτης λίθος ⇒ φαιάνθρακας

γύψος ⇒ αλαβαστρίτης λίθος ή αλάβαστρο, ορυκτό.

ζεφύρου λίθος και ζάμφηρος: ⇒ Το ζαφείρι, η σάπφειρος

ϊασπις λίθος: ⇒ είδος πολύτιμου λίθου.

λάπης λίτση: ⇒ Συνώνυμο του λάπις λάζουλι, του λίθου του λαζουρίου

λαπις λάτζουλι ή ορθότερα **λάπις λάζουλι**, συνώνυμο της λέξης λίθος λαζουρίου.

πράσινος λίθος: Πρόκειται για τον πράσινο χαλαζία

υπόχλωρος λίθος: το ανοιχτόχρωμο σμαραγδι.

χλωρός λίθος: το σμαράγδι.

σμαράγδι λίθος: Με το όνομα σμάραγδος οι αρχαίοι Έλληνες εννοούσαν τους πράσινο λίθους

τηκόλιθος: Αυτός που τήκει, που λιώνει, που διαλύει, που ρευστοποιεί τους λίθους, τις πέτρες των νεφρών²¹⁸. Είναι δε συνώνυμος με τον Ιουδαϊκό λίθο.

συριακός άρρεν και θήλυ **λίθος:** Πρόκειται για τον τηκόλιθο, ένα άγνωστο ορυκτό. Θεωρούνταν ότι διέλυε τους λίθους των νεφρών και της κύστης.

χαλκίτις, χαλκίτης, χαλκήτις: ⇒ Ό,τι περιέχει χαλκό. Ο Χαλκίτις λίθος είναι ο χαλκός ως ορυκτό, ενώ η φράση χαλκίτεος οπτής, σημαίνει την καύση του χαλκού.

μαργαριτάρι: Πολύτιμος λίθος.

μήλτα σινοπιτίδια, μύλτου: Η ορθή γραφή είναι μίλτα σινωπικά. ⇒ το ορυκτο αιματίτης.

μίσσυς ὀπτῆς: σιδηροπυρίτης.

σίδηρος καθαρός μέταλλο

χαλκάνθη: ⇒ Το ορυκτό θειικός χαλκός

σπόδιον και σπόνδιον: υποκοριστικό του σποδός, της σκουριάς, του οξειδίου των μετάλλων. Ωστόσο, στη λατινική χρησιμοποιείται η λέξη και για τη στάχτη ή την αιθάλη μετά από την καύση των οστών.

3.2.3. Υγρά

ύδαρό: Το ρευστό, το νερούλο.

ύδρέλαιο: Νερό αναμεμιγμένο με λάδι.

ύδρογάλα: Γάλα αραιωμένο με λίγο νερό.

ύδρογάρου: ο γάρος παρασκευασμένος με νερό, αραιωμένος με νερό.

ύδρομέλο. Ηδύποτο που προκύπτει από αλκοολική ζύμωση του μελιού.

ύδροροσάτον: Idrorosato , sinonimo d- Idrorodino , e per corruzione Drosato. Acqua di rose. (Από παλαιό ετυμολογικό λεξικό ιταλικό: «Υδροροσάτο» συνώνυμο του «Υδροροδίνου», απαντά επίσης και με τη συντομογραφία «Δροσάτο». Ροδόνερο.)

3.2.4. Οίνοι

ζωμός μπρούσκου: τύπος παραδοσιακού κρασιού.

καρίνο: ⇒ καρίνου ⇒ caroenum ⇒ το πολύ γλυκό κρασί, ο μούστος.

κόνδιτος: (conditum>κόνδιτος) = «κρασί των μπαχαρικών».

τάρταρον: (λ. λατιν.: Tartarum) Πρόκειται για την υποστάθμη του οίνου, το κατακάθι του κρασιού. Ουσιαστικά για κρασί που αποστάζεται αμέσως μετά τον τρύγο, γλεύκος αδιήθητος, το νέο κρασί. Στα ελληνικά χρησιμοποιείται η λέξη τρυξ.

σίκερα, το: Οινοπνευματώδες ποτό που παρασκευάζεται με ζύμωση από σιτάρι και κριθάρι.

σκυβελίτης: Κρασί που αποστάζεται από τα πατημένα σταφύλια και ό,τι αποβάλλεται απ' αυτά.

όξύκραμα και **όξύκρατον**: Το ξινό κρασί αναμεμιγμένο με νερό

όξύμελι και **όξύμελίκρατον**: Ποτό από ξίδι και μέλι

ὄξος: το ξίδι, ὄξοις δρυμαῖου, (acetum acre).

οἶνος: Το κρασί

3.3. Σκευάσματα

άλιτα μωσχάτα: ⇒ σύνθεση διαφόρων βοτάνων

αιμάγγων: ⇒ τίτλος της κέ' συνταγής

άλκάνκαλι: ⇒ τίτλος της κγ' συνταγής

γάλια μωσχάτα: ⇒ άρωμα από μείγμα ελαίου του μόσχου, ζωική άμπρα, καμφορά και έλαιο του Moringa pterygosperma.

δροσάτο ⇒ φαρμακευτικό δροσιστικό παρασκεύασμα.

ήδυχρώου μάγματος: ⇒ το εύοσμον μυρωδικό.

θηριακή άρτίσκος: ⇒ Σκεύασμα σε μικρός άρτος

μέλι: ⇒ θρεπτική ουσία που παράγουν οι μέλισσες.

Μηλόμελο: Μήλα διατηρημένα σε μέλι, για ν' αποκτήσει τη χαρακτηριστική οσμή των μήλων.

Μελίκρατο. Μέλι με γάλα.

Οξύμελο. Μέλι με ξύδι.

Υδρομέλο. Ηδύποτο που προκύπτει από αλκοολική ζύμωση του μελιού.

Οινόμελο. Μέλι με κρασί.

Ροδόμελο: Μέλι από ρόδα, τριαντάφυλλα

μετάξι = ίνα, κλωστή απ' την κάμπια του μεταξοσκώληκα// υπάρχει και το φυτικό, που παράγεται απ' τις ίνες μερικών φυτών που ανήκουν στην οικογένεια των ασκληπιαδιδών ή και των αποκυνιδών.

μπενεδέτα: = μπενεδέτα λασατίβα > benedicta laxativa, (=ευλογημένο υπακτικό). Πρόκειται για υπακτικό που αντιμετωπίζει τη δυσκοιλιότητα.

σμίγμα: ⇒ το μίγμα

ροδόσταγμα αλλά και ροδοζούλαπον: ⇒ το ροδόνερο, το τριανταφυλλόνερο.

ροζάτω νοβέλα: ⇒ νέα τριαντάφυλλα > novella rosa

πρόπολις: ουσία που συλλέγουν οι μέλισσες

οξύγαρον: Άρτυμα από οξύ και γάρο. Γάρος είναι το αλμυρό νερό για την διατήρηση του τυριού ή ψαριών.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ἀγίγαρο: Έτσι ονομάζονται οι ρόγες του σταφυλιού που δεν έχουν κουκούτσι. Γίγαρο καλείται το κουκούτσι του σταφυλιού.

δέσμα χαλδαϊκό: Το χαλδαϊκό δέρμα είναι μια φράση που παραπέμπει στη μαντική τέχνη των Χαλδαιών (συγγενής λαός των Ασσυρίων), όπου ο ερωτών τον μάντη, κοιμόταν τυλιγμένος σε δέρμα μαύρου κριαριού, που θυσίαζε. Τα όνειρα που έβλεπε μαρτυρούσαν το μέλλον του. Εδώ πιθανώς είναι άσχετο με αυτό που εννοεί ο Μυρσεψός, εκτός εάν πράγματι αναφέρεται σε προβιά από κριάρι.

θούθριντζιν > θούθριξ Δυσετυμόλογη λέξη.

λαχᾶ τροχίσκου: Αδιευκρίνιστη έννοια

αίμα των **σφάγιων:** χρησιμοποιείται από τους ανθρώπους και ως τροφή. Σε λαούς που εκτρέφουν ζώα, συνηθίζεται ως σήμερα να πίνουν το φρέσκο αίμα. Επιπλέον, συντηρείται με τη μορφή λουκάνικου ή με την προσθήκη σε τρόφιμα. Το αίμα είναι επίσης η κύρια τροφή κάποιων λεγόμενων αιματοφάγων παρασίτων. Μερικοί από τους μικροοργανισμούς αυτούς, επιβιώνουν από το αίμα του οργανισμού-ξενιστή, όπως το μονοκύτταρο παράσιτο της ελονοσίας, το πλασμώδιο (Plasmodium). Μετά το θάνατο ενός οργανισμού και την κατάρρευση του ανοσοποιητικού συστήματος αρχίζει η σήψη των βακτηριδίων, που σε ένα ζωντανό οργανισμό δεν θα μπορούσαν να αναπαραχθούν. Το αίμα άλλωστε αποτελεί βασικό συστατικό του κρέατος έχοντας 18% πρωτεΐνες και 2% λοιπά υλικά με κυριότερο το σίδηρο [512]. Στο «Περί τῶν ἀντιδότων» αναφέρεται το αίμα τράγου έξηραμμένον, αίμα λαγωῦ, αίμα νίσσου ξηροῦ, κ.λπ. Η επιλογή, εδώ, του αποξηραμένου αίματος, για φαρμακευτικούς σκοπούς γίνεται για την αποφυγή μετάδοσης λοιμωδών ασθενειών και την αξιοποίηση του σιδήρου που περιέχει το αίμα.

αιματίτης λίθος: Είναι ένας ημιπολίτιμος λίθος (Hematite, χημ. τύπος: Fe₂O₃). Ο μεταλλικός γκρι λίθος αναφέρεται ήδη από τα αρχαία χρόνια. Το ελληνικό όνομα του κρυστάλλου αυτού αναφέρεται στη σκόνη του, που έχει το χρώμα του αίματος. Ως φαρμακευτικό ορυκτό ο αιματίτης χρησιμοποιούνταν στην αρχαιότητα για να σταματήσει την αιμορραγία, αλλά και ως αντίδοτο στο δηλητήριο, στις λειτουργίες των νεφρών και πολλές φορές για ήσυχο ύπνο χωρίς εφιάλτες και διαταραχές. Οι αρχαίοι πίστευαν ότι ο Αιματίτης βοηθάει κατά της ζάλης και των πονοκεφάλων καθώς και ότι είναι ένας χαλαρωτικός λίθος που ηρεμεί τα νεύρα και τις ορμόνες ενώ βοηθά τις λειτουργίες του λεπτού έντερου, αυξάνοντας την απορρόφηση του σιδήρου. Ως κόσμημα φοριέται σε δαχτυλίδι στο αριστερό χέρι επειδή λέγεται ότι έτσι αυξάνει την διαίσθησή και αντιμετωπίζει θετικά την αιμορραγία. Επίσης συναντάμε το μαγνητικό αιματίτη που χρησιμοποιείται στην δημιουργία κοσμημάτων για θεραπευτικούς σκοπούς. Είναι ένας λίθος που πιστεύεται ότι υποβοηθά την κυκλοφορία του αίματος και αντιμετωπίζει τις νεφρικές διαταραχές. Ο Νικόλαος Μυρσεψός τον αναφέρει στις συνταγές: ια', ιβ', κ', όλστ', όνγ', όνδ', όζη', τκα', τλε', τπθ', τζ' αλλά και ως αίμοστάσιον λίθον, ως λίθο δηλαδή που καταστέλει την

αιμορραγία στη συνταγή τζθ'.

άλαβαντινό: Είναι το ορυκτό αλμανδίνης. Ο Πλίνιος το ονόμασε carbunculus alabandicus, δηλ. αλαβαντινό ανθράκιο (χημ. τύπος: $Fe_3O_4 \cdot Al_2(SiO_4)_3$). Είναι η πλέον διαδεδομένη ποικιλία γρανάτη με χαρακτηριστικό σκούρο κόκκινο χρώμα. Συνήθως αναφέρεται απλά ως γρανάτης. Παρά το γεγονός ότι μόνο μια μικρή ποσότητα αυτού του μετάλλου είναι κατάλληλο προς χρήση είναι, ωστόσο, ένα δημοφιλές κόσμημα. Ο αλμανδίνης έχει μια λαμπρή λάμψη, αλλά η διαύγειά του συχνά αμαυρώνεται, ακόμη και σε πολύ καθαρές πέτρες, από το υπερβολικό βάθος του χρώματος. Παλαιότερα θεωρούνταν ιδιαίτερα χρήσιμος για την ενίσχυση της καρδιάς, ενώ ενέπνεαν την αγάπη και την αλήθεια. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται μόνο μία φορά στη συνταγή υλγ' που καταπολεμά παθήσεις του αίματος.

άλας γάγγρινον: Πρόκειται για είδος ορυκτού αλατιού που προέρχεται από την πόλη Γάγγρα²¹⁹. Αυτό επιβεβαιώνει τόσο ο Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549):123] όσο και ο Keferstein[545:142]. Αμφότεροι αναφέρουν ότι το ορυκτό άλας είναι το γάγγρινον των ύστερων ελλήνων συγγραφέων. Το αλάτι είναι πολύ διαδεδομένο στη φύση. Βρίσκεται διαλυμένο στις θάλασσες και στο νερό ορισμένων λιμνών. Επίσης, βρίσκεται σε στερεή κατάσταση μέσα στη γη και ονομάζεται ορυκτό αλάτι ή αλίτης (χημ. τύπος NaCl). Είναι ορυκτό ιζηματογενούς προελεύσεως. Σπάνια χρησιμοποιείται ως εδάδιμος. Επειδή κατεβάζει το σημείο πήξης του νερού, χρησιμοποιείται στα παγωμένα οδοστρώματα, για να προκαλέσει τήξη του πάγου. Έχει την ιδιότητα να εμποδίζει την ανάπτυξη μικροοργανισμών, γι' αυτό και χρησιμοποιείται για τη συντήρηση των τροφίμων. Το αλάτι που προέρχεται από τη θάλασσα (ιωδιούχο άλας) θεωρείται ωφελιμότερο από το ορυκτό. Μια μικρή ποσότητα του πρέπει να λαμβάνεται καθημερινά με τις τροφές, εκτός από τις περιπτώσεις παθήσεων των νεφρών και της υπέρτασης. Το ιωδιούχο αλάτι διευκολύνει την πέψη, ανοίγει την όρεξη, συντελεί στην έκκριση των γαστρικών υγρών, εμποδίζει την αιμόπτυση και τις ζυμώσεις στο στομάχι και στα έντερα, αποτρέπει τη δυσκοιλιότητα και βοηθάει τον μεταβολισμό των τροφών που περιέχουν πρωτεΐνες, ενώ δρα και ως καθαρτικό. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*», αναφέρεται στις συνταγές υμα' και υιβ'.

άλιτα μωσχάτα: Το συναντάμε στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» και με τη γραφή "άλητα" αλλά και "άληττα μωσχάτα". Για την διαλεύκανση της έννοιας "άλιτα μωσχάτα" θα πρέπει να σημειώσουμε ότι παραμένει αδιευκρίνιστο τι εννοεί μ' αυτό ο Νικόλαος Μυρεψός. Στη λατινική μετάφραση ο L. Fuchs χρησιμοποιεί το *alypta moschata*[Nicolai Myrepsi, (1549):141], που μόνο στον κώδικα Barocc. 171 και μόνο στη συνταγή α', καταγράφεται, ενώ ο κώδικας Paris gr.2237 αναφέρει "άλιτου μωσχάτα τήν σκευασίαν", που μας μαρτυρεί ότι πιθανότατα πρόκειται για μια σύνθεση διαφόρων βοτάνων. Η πρώτη μνεία γίνεται στο *Antidotarium Nicolai (parvum)*²²⁰, όπου

²¹⁹ Η Γάγγρα (ή τα Γάγγρα), ήταν αρχαία ελληνική πόλη στη περιοχή της Παφλαγονίας. Κατά την Ρωμαϊκή εποχή ονομαζόταν Γερμανικόπολις, ενώ σήμερα αποκαλείται Çankiri.

²²⁰ "Confectio alipte muscate. alipta. i. mixtura vz pueris patientibus asma"

alippta=mixtura, δηλ. ἄλιπτα=σύνθεση, σκευασία, σκεύασμα[170:1075-92]. Η «σκευασία» αυτή αποτελούνταν από: λάδανο, στύρακα calamita²²¹, στύρακα rubea, μόσχο²²², ἄμπρα, καμφορά και ροδόνηρο.

ἄκροαίμων: Λέξη που σημαίνει την απόληξη, την κορυφή ενός φυτού ή κλαδιού. Στο λατινικό κείμενο υπάρχει η μετάφραση *summitates* που σημαίνει: οι ἄκρες. Εμφανίζεται στις συνταγές ῥνδ' και ῥοε'. Στις συνταγές τκα' και τλε' αναγράφεται ἄκρέμβονας, ἄκρεμβόνων που είναι εσφαλμένη γραφή της ίδιας λέξης.

ἄλβε: Αναφέρεται μόνο σε μία συνταγή, την πη'. Είναι λέξη λατινική και σημαίνει λευκό.

αἰμάγων: Εδώ δεν πρόκειται για το φυτό με την επιστ. ονομασία *Raeonia corallina*, αλλά για τον τίτλο της κε' συνταγής στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*».

ἀλκάνκαλι: Πρόκειται για τον τίτλο της κγ' συνταγής στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*». Εδώ ο Fuchs σημειώνει ότι ο Νικόλαος Μυρεψός αντιγράφοντας ἄλλον συγγραφέα, δεν απέδωσε σωστά στην ελληνική γλώσσα, τη λέξη *alcancalon*, που χρησιμοποιούν λατινικοί κώδικες και σημαίνει αγγελοκαλός, από το *bonu nuncio*, δηλαδή ο καλός αγγελιοφόρος [Nicolai Myrepsi, (1549):16a].

ἄλωπηξ και ἄλωπεκα: λέξη αρχαία ελληνική. Ἀλώπηξ ονομάζεται η αλεπού και επίσης ως ιατρικός όρος αλωπεκία καλλείται η φαλάκρα, η τριχόπτωση, η πτώση δηλ. των μαλλιών του ανθρώπου από το τριχωτό τμήμα της κεφαλής.

ἄμμωνιακό ἄλας = το χλωριούχο αμμώνιο ή αμμωνιακό ἄλας, χρησιμοποιείται για τον καθαρισμό των μεταλλικών επιφανειών από τη σκουριά. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: κοτ', ρμδ' και τκ'.

ἄμπρα, ἄμπερ, ἄμπρα, ἄμπραρινώμην = ἄμβαρι το τεφρόν, ἄρωμα παραπλήσιο του μόσχου [Δημητράκου, (1966):338]. Παλαιότερα χρησιμοποιούνταν ως φάρμακο για την αντιμετώπιση της πρόωγη γήρανσης, του τρόμου, της αδυναμίας και της ανίας. Ωστόσο η κύρια χρήση του ήταν η παρασκευή αρωμάτων. Σήμερα έχει αντικατασταθεί από συνθετικές ουσίες και χρησιμοποιείται μόνο σε εξειδικευμένα αρώματα. Η φρέσκια ἄμπραρη έχει αποκρουστική οσμή, η οποία ωστόσο με την πάροδο του χρόνου και αφού έρθει σε επαφή με τον αέρα, το φως και το νερό της θάλασσας αποκτά σταθερή σύσταση και πιο ανεκτή οσμή. Εξαιτίας της σημασίας της στην παρασκευή αρωμάτων, αποτελούσε ως και τον 17ο αι. περίπου, ένα πολύτιμο υλικό, ακριβότερο ακόμη κι από εκείνα των πολύτιμων λίθων· ακόμα και του χρυσού. Στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στις συνταγές: κοτ', λδ', λζ', ογ', πζ', ρθ', ρλδ', ρλε', ρνε', σ', τιδ', υιστ', υιζ', υμε', υμθ', υν', υνα', υξα', υξδ', υξζ', υοα', υοδ', υοζ', υπ', υπε', φδ'. Σήμερα η ἄμπραρη δεν έχει πλέον καμία αξία.

ἄμυλον και ἄμυλλον: Η συσχέτιση του αμύλου με το *Carthamus lanatus* [dioscorides.usal.es], ενός είδους γαϊδουράγκαθου, γνωστού ως μαλλιαρού γαϊδουράγκαθου ή γαϊδουράγκαθο σαφράν, δεν φαίνεται πιθανή. Ορθότερη είναι η ταύτισή του με το καταστατόν, τη γαλακτώδη ουσία του σιταριού [Δημητράκου, (1966):344], το ονομαζόμενο και νισεστέ [Γεννάδιος, (1914), 108-110]. Επιβεβαίωση της άποψης αυτής βρίσκουμε και στο φ. 631r του ίδιου κώδικα όπου στο

²²¹ Πρόκειται για το στύρακα (επιστ.: *Styrax officinalis*)

²²² Musk είναι μια κατηγορία αρωματικών ουσιών που χρησιμοποιούνται συνήθως ως βάση στην αρωματοποιία. Περιλαμβάνουν εκκρίσεις αδένων προερχόμενα από ζώα, όπως: ελάφια μόσχο, κ.α.

κεφάλαιο «Ερμηνεία των βοτανικών λέξεων» και στο σχετικό λήμμα διαβάζουμε: Άμυλον, ἤτοι τὸ κατὰ στατὸν ἐκ τοῦ σίτου σκευαζόμενον. Το άμυλο λοιπόν αποτελεί αποταμιευτικό πολυσακχαρίτη των φυτών. Το τροποποιημένο άμυλο, χρησιμοποιείται για να πήξει ένα τρόφιμο χωρίς να χρειαστεί βράσιμο. Τροφές που περιέχουν άμυλο είναι το ψωμί, το αλεύρι, η πατάτα, το ρύζι, τα μακαρόνια και τα δημητριακά. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές: ρζγ', τνδ' και υκθ'.

άνυδον Αναφέρεται στις συνταγές ρνγ' και υζθ'. Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως άμυλλον (βλ. λ.)

άπύρου, άπειρου, άπειρου = Η ορθή γραφή είναι άπύρου: χωρίς ζέσταμα, κρού.

άπόξεμα. Συνώνυμη της λέξης αφέψημα: το προϊόν από το βράσιμο σε νερό. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει άποξέματα πολλών φυτών, όπως: άψινθίου, καπάρεως, μυριοφύλλου, ξυλοκασίας, πηγάνου, σελίνου, χαμαίμηλων, κ.λπ.

άργυρος, καθαρός. Ο άργυρος ή το ασήμι είναι μέταλλο, μαλακό, λευκό, λαμπερό. Είναι μέταλλο μετάπτωσης και έχει την υψηλότερη ηλεκτρική αγωγιμότητα από κάθε άλλο μέταλλο. Βρίσκεται στην καθαρή μορφή του, ως κράμα με άλλα μέταλλα και ορυκτά. Από παλιά χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή στολιδιών, κοσμημάτων, σκευών τραπεζιού και νομισμάτων. Ο άργυρος είναι συστατικό φυτών και ζώων. Στον οργανισμό σχηματίζει σύμπλοκες ενώσεις με τα λευκώματα (με τη γλομπουλίνη του αίματος, την αιμογλομπίνη κ.α.). Στην καθημερινή ιατρική πράξη, πιο συχνά χρησιμοποιείται ο νιτρικός άργυρος και ο κολλοειδής άργυρος. Σε περιπτώσεις μικρών πληγών, αμυχών και εγκαυμάτων βρίσκει εφαρμογή το βακτηριολογικό χαρτί (πορώδες χαρτί, διαποτισμένο με νιτρικό και χλωριούχο άργυρο). Ο Νικόλαος Μυρεψός τον αναφέρει στη συνταγή λη', ενώ η τιδ' τιτλοφορείται ως άργυροφορά.

άρμενίου λίθος και άρμενιος βόλος: Η χρήση του όρου αυτού γίνεται στις συνταγές: ια', ιβ', κ', κα', ρδ', ρε', ρστ', ρί, ριγ', ρνγ', ρξγ', ρζη', σλβ', τπθ', υκ', υογ', υζβ' ενώ σήμερα αναφέρεται σπάνια μ' αυτό το όνομα. Αντ' αυτού χρησιμοποιείται η λέξη Αζουρίτης. Ο αζουρίτης είναι ορυκτό του χαλκού σε μπλε χρώμα. Συνήθως το συναντάμε μαζί με άλλα χαλκούχα ορυκτά, από τα οποία και σχηματίζεται υπό την οξειδωτική επίδραση του νερού και του αέρα. Με τον αζουρίτη μοιάζει πολύ στο χρώμα, αλλά δεν πρέπει να συγχέεται, ο ημιπολύτιμος λίθος λάπις λάζουλι ή λαζουρίτης. Ο αζουρίτης ήταν γνωστός από την αρχαιότητα και ο Πλίνιος ο Πρεσβύτερος τον αναφέρει με το όνομα «κυανός». Από χημική άποψη, ο αζουρίτης είναι βασικός ανθρακικός χαλκός, με μοριακό χημικό τύπο Cu_2CO_3 . Θεωρείται ότι ενδυναμώνει το συκώτι, τη σπλήνα και την καρδιά, ενώ προσφέρει χαλάρωση και ηρεμία. Ανακουφίζει τη φλεγμονή του δερματικού ιστού, την αρθρίτιδα, τους κολικούς της χολής και της πέτρας και διευκολύνει την απορρόφηση του φωσφόρου, του χαλκού και του μαγνησίου από τον οργανισμό.

Το άρσενικόν, είναι χημικό μεταλλοειδές στοιχείο, άοσμο, χωρίς ιδιαίτερη γεύση, γεγονός που καθιστά την ανίχνευση του πολύ δύσκολη. Είναι απο τα πιο επικίνδυνα δηλητήρια και, μπορεί να σκοτώσει ακαριαία τον άνθρωπο. Αντίθετα, η συνεχής μακροχρόνια έκθεση στο

αρσενικό προκαλεί αργό θάνατο και άλλες ασθένειες όπως καρκίνο, διαβήτη, ασθένειες του ήπατος, πεπτικά προβλήματα και πάχυνση του δέρματος. Στο νευρολογικό σύστημα μπορεί να προκαλέσει απώλεια ακοής και απώλεια της αίσθησης των μελών. Μνεΐα του γίνεται κατά τον 4ο αιώνα π.Χ. όπου ο Αριστοτέλης αναφέρει μία ουσία με το όνομα "σανδαράχη" που προφανώς πρόκειται για το ορυκτό που καλείται "ερυθρή σανδαράχη". Τόσο, όμως, ο Διοσκουρίδης όσο και ο Πλίνιος ο πρεσβύτερος αναφέρουν τον 1ο αιώνα μ.Χ. ομοίως μια χρυσίζουσα ουσία, που πολύ πιθανόν να πρόκειται για την κίτρινη σανδαράχη. Το βρίσκουμε ενωμένο με ορυκτά κυρίως θειούχα, αρσενικούχα. Το μεγαλύτερο, όμως, μέρος αυτού που διακινείται στο εμπόριο προέρχεται ως υποπροϊόν από τη κατεργασία μεταλλευμάτων κυρίως του χαλκού, του μολύβδου, του κοβαλτίου και του χρυσού. Ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει στις συνταγές σπζ' και σζζ'.

ἀοτίσκος: φαρμακευτικό δισκίο, παστίλια [Δημητράκου, (1966):998], [627Διοσκουρίδης, (Kühn) 1829, II,203]

ἄρυπος: αυτός που δεν έχει ρύπους, ο μη ρυπαρός, ο καθαρός.

ἄρουωνία ῥίζα: από το ἄρύω = αντλώ, είναι η ρίζα που έχει αντληθεί, έχει βγεί από τη γη.

ἄσε ἄμμωνιακόν: πρόκειται για δυσετυμολογη έννοια. Το ἄσε, που αναφέρεται στη συνταγή σιβ', δεν καταγράφεται στον κώδικα Paris gr.2237, (μολονότι υπάρχει κενό πριν από τη λέξη ἄμμωνιακόν), ούτε στους Barocc.171, Esc.Rev.83 και το λατινικό κείμενο. Αντίθετα αναφέρεται στον Paris gr.2243, στον Athens EBE1478 και στον Paris gr.2238. Όσον αφορά τώρα την έννοια που κρύβεται, πίσω από τη λέξη αυτή και υπό την προϋπόθεση ότι αυτή είναι ελληνική, πιθανότατα να πρόκειται για την προστακτική του ρήματος, ἄω, που σημαίνει χάνω την διαύγεια [Δημητράκου, (1966):2].

ἀστέρος, σαμίου: είναι είδος της Σαμίας γης (βλ. λ.) που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα στην ιατρική και στη φαρμακευτική θεραπεία.

ἄχειράδαν μικρῶν τη λέξη ἄχειράδαν ο Fuchs τη μεταφράζει ως δόση. Συνεπώς εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρεται σε μια μικρή δόση του αδιάντου, του capilis - veneris.

βούλβακα: Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως βοοειδή κοπριά

βούτυρον: Αναφέρεται στη συνταγή τοζ' στην ενότητα κα'. Το βούτυρο είναι κίτρινη ή λευκή λιπαρή ουσία που παρασκευάζεται από γάλα ή γάλα κορυφής (δηλαδή το περισσότερο λιπαρό μέρος του γάλακτος μετά την διαδικασία διαχωρισμού που λέγεται αποκορύφωση) ή μίγμα τους με βουτυροποίηση (απόδοση). Με την βουτυροποίηση επιτυγχάνεται η συνένωση των λιποσφαιρίων σε ένα στερεό γαλάκτωμα (στο γάλα τα λιποσφαίρια είναι σε μεγαλύτερες αποστάσεις και μη συνδεδεμένα). Το γαλάκτωμα αυτό εμπεριέχει εκτός από λιποσφαίρια και νερό, τυρόπηγμα, γαλακτοζάχαρο, και ανόργανα άλατα. Το χρώμα τού βούτυρου οφείλεται στο καροτένιο και άλλες λιποδιαλυτές χρωστικές που περιλαμβάνονται στο λίπος. Το γάλα που χρησιμοποιείται ως πρώτη ύλη, μπορεί να είναι αγελαδινό, πρόβειο, κατσικίσιο, αιγοπρόβειο ή σπανιότερα βουβαλίσιο ή και από γάλα καμήλας. Το βούτυρο χρησιμοποιείται ως φαγητό και ως μαγειρικό λίπος.

γαγάτης λίθος, φαιάνθρακας. Είναι είδος μαύρου ορυκτού άνθρακα με μεγάλη σκληρότητα. Κατά την αρχαιότητα χρησιμοποιούνταν ως φάρμακο σε υποκαπνισμούς σε

υστερικούς σπασμούς και σε αλοιφές κατά της ποδάγρας, αλλά και ως φυλαχτό, ενώ σήμερα βρίσκει εφαρμογή και στην κοσμηματοποιία.

γάγγρινον ἄλας Ο L. Fuchs το μεταφράσει ως salem fossilem δηλαδή ορυκτό άλας, χωρίς να γνωρίζουμε για πιο ακριβώς πρόκειται.

γάλα: Είναι θρεπτικό υγρό που εκκρίνεται από τους μαστούς της γυναίκας και των θηλυκών μαστοφόρων ζώων μετά τον τοκετό [Δημητράκου, (1966):1538].

γάλια μωσχάτα: Πρόκειται για άρωμα που κατασκευάζεται από το μείγμα του ελαίου του μόσχου, τη ζωική άμπρα, την καμφορά και το έλαιο του φυτού *Moringa pterygosperma*.

γῆ: Στην πραγματικότητα πρόκειται για χρώμα, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ιατρικούς ή και φαρμακευτικούς σκοπούς. Η αξία της είναι ότι προσφέρει συντηρητικές, υποθερμικές και σφραγιστικές ιδιότητες. Κάθε «γῆ» είναι διαφορετική, μια και η σύνθεσή της από τόπο σε τόπο διαφέρει και απαιτεί διαφορετική προεργασία, ενώ παρέχει διαφορετικά αποτελέσματα ίασης.

γίγαοτα βλ. λ. ἀγίγαοτο

γῆ σαμία βλ. λ. σαμία γῆ, γῆς ἀστέρος

γῆ κιμωλία [24grammata.com]: Η «κιμωλία γῆ» οφείλει το όνομά της στη νήσο Κίμωλο από όπου εξορυσσόταν ήδη από την αρχαιότητα και μέχρι τον 19ο αιώνα. Η φυσική αυτή πρώτη ύλη καθόρισε σημαντικά την ιστορία του νησιού που κυκλοφόρησε δικό της νόμισμα τον 3ο π.Χ. αιώνα. Σημαντική αναφορά υπάρχει από τον Πλίνιο, ο οποίος με βάση το χρώμα περιγράφει δύο τύπους «κιμωλίας γης» (Cimoliae): τη λευκή και αυτή που έχει ιώδη χροιά. Και οι δύο τύποι αποτελούσαν, σημαντικές πρώτες ύλες στην παρασκευή φαρμάκων για ασθένειες όπως οι όγκοι, τα οιδήματα και οι φλεγμονές στους αδένες, καθώς και τα πρηξίματα. Μία ακόμη εφαρμογή της «κιμωλίας γης» που αναφέρει ο Πλίνιος αφορά στην υφαντουργία, δηλαδή στην κατασκευή ενδυμάτων (vestibus), και συγκεκριμένα στη λεύκανση των μάλλινων νημάτων. Η χρήση αυτή πιθανώς να χρονολογείται από τη Μινωική Εποχή, με βάση τα αρχαιολογικά ευρήματα. Η «κιμωλία γῆ» χρησιμοποιήθηκε και ως απορρυπαντικό (σαπούνι).

γῆ, σελινουσία [Διοσκουρίδης, (Kühn) 1829] 627, [Γαληνός, (Kühn), 1821]: Εννοιολογικά προκύπτει ότι πρόκειται για είδος χρώματος, με φαρμακευτικές ιδιότητες. Η λέξη σελινουσία, είναι πιθανότατα σύνθετη από το σελήνη και ουσία. Είδος χρώματος που να παραπέμπει ή να συνδέεται με την έννοια της σελήνης είναι ο σελινίτης, ένας άλλος χαρακτηρισμός για τη γύψο ήδη από το Γαληνό και το Διοσκουρίδη. Κατά την αρχαιότητα οι άνθρωποι είχαν την πεποίθηση ότι ορισμένοι διαφανείς κρυστάλλοι ήταν κερωμένοι και εξασθενίζαν με την πανσέληνο. Μετά τον 15ο αιώνα, η λέξη "σεληνιώδες" παρέπεμπε στην ποικιλία της γύψου που εμφανίζεται σε διαφανείς κρυστάλλους ή στην κρυσταλλική του μάζα.

γλήχων: βλ. λ. βλήχων

γλυκάνισον: βλ. λ. άνισον

γύψος [dioscorides.usal.es]: Η γύψος, ή αλαβαστρίτης λίθος ή αλάβαστρο, είναι ορυκτό του ασβεστίου. Η γύψος όταν ψηθεί και ανακατευτεί με το νερό γίνεται σκληρή και συμπαγής. Χρησιμοποιήθηκε από τους αρχαίους χρόνους στην οικοδομική, στην κατασκευή εκμαγείων, στα υφάσματα, στην κατεργασία του οίνου και στη ζωγραφική. φαίνεται πως χρησιμοποιείτο επίσης στην αρχαιότητα και ως φάρμακο για τους στομαχικούς πόνους, ανακατεμένος με κηρωτή. Τα παλαιότερα ίχνη γυψοκονιάματος είναι 9.000 έτη παλαιά, και βρέθηκαν στην Μικρά Ασία και τη Συρία. Επίσης είναι γνωστό ότι 5.000 έτη πριν, οι Αιγύπτιοι έκαιγαν τη γύψο με φωτιά στο εξωτερικό περιβάλλον και ύστερα την έτριβαν σε σκόνη, την οποία στη συνέχεια ενυδάτωναν και την χρησιμοποιούσαν για τη συγκόλληση τμημάτων των μνημείων. Επίσης, χρησιμοποιούσαν τη γύψο για να κατασκευάζουν εκμαγεία, χρησιμοποιώντας ως πρότυπο το ίδιο το ανθρώπινο σώμα. Στην αρχαία Ελλάδα εκτός από την κατασκευή αγαλματιδίων η γύψος στη διάφανη μορφή της (σεληνίτης) χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή εκμαγείων σε αντίγραφα ελληνικών αγαλμάτων.

δροσάτο: Είναι ένα φαρμακευτικό δροσιστικό παρασκεύασμα από αφέψημα σιροπιού ρόδων²²³. Ωστόσο φαίνεται ότι η λέξη δροσάτον, είτε με την πάροδο του χρόνου είτε λόγω σύγχυσης, ταυτίστηκε με τη λέξη αφέψημα, δηλ. με το βρασμένο κατέργασμα φυτικών μερών σε νερό²²⁴. Γι' αυτό κι έχουμε όχι μόνο δροσάτο των ρόδων, όπως στις συνταγές ρίγ', ρλδ', ρλε', ρμζ', ρνε' αλλά και δροσάτον σκυλιτικόν, στην τξε', δροσάτον των ίων στις σβ', ποτ', ρμθ', υζθ', δροσάτον άλεξανδρινού στην υνη', δροσάτου της χαμαιλεύκης στις ρξθ' και τνη', δροσάτου των μουρτων στην υζβ', και δροσάτου λασατίβου στην υζη'.

έλιγμα: η περιστροφή, συστροφή, το τύλιγμα.

έλικες άμπέλων: Οι έλικες του αμπελιού, είναι από τα βασικά χαρακτηριστικά διακριτικά του, που το βοηθούν να αναρριχηθεί.

έν **βαλανίω:** Στα λατινικά υπάρχει η μετάφραση ...in balneo data..., ενώ στο Λεξικό του Δημητράκου σημειώνεται το βαλάνιον [Δημητράκου, (1966):1319], τόσο ως αφέψημα από βαλανίδια, όσο και ως υπόθετο καθαρτικό. Στο «περι τών Αντιδότηων», αναφέρεται στις συνταγές μάλ', μβ', ρπη', σοα', τνγ', τξάλ', υα', άλλοτε με τη μεν κι άλλοτε με τη δε σημασία. Ωστόσο βαλανείο, (με γραφή «ει») καλούνταν κατά την αρχαιότητα, το δημόσιο ή ιδιωτικό λουτρό. Τα ιδιωτικά, τα εκμεταλλεύονταν ιδιώτες και δημόσια βαλανεία, ήταν ιδιοκτησία της πόλης. Στα δημόσια, ειδικοί υπάλληλοι, οι βαλανείς, περιποιούνταν τους λουόμενους. Τα τελειότερα βαλανεία ήταν τα ατμόλουτρα (χαμάμ).

έντεριώνη: Ο L. Fuchs[Nicolai Myrpsi, (1549)], το ερμηνεύει ως το εσωτερικό ενός πράγματος. Εδώ πρόκειται για το κυλινδρικό εσωτερικό μαλακό περιεχόμενο των επιμήκων βλαστών ορισμένων φυτών, κυρίως των δικοτυλήδωνων, όπου αποθηκεύονται θρεπτικά συστατικά [Γεννάδιος, (1914), 304-5]. Όμως στο φ. 632ν του κώδικα Paris gr.2243 σημειώνεται

²²³ Δημητράκου 4, 2117

²²⁴ Δημητράκου 3, 1233

ερμηνευτικά, ότι: Έντεριόνιον, ήτοι τῆς κολοκυνθίδος τὸ σπέρμα:- Στη συνταγή υί', αυτή η ταύτιση είναι ευκρινής. Δε συμβαίνει ωστόσο το ίδιο στις συνταγές σζε' και κκστ', όπου θα πρέπει να γίνει αναγωγή στην πρώτη ερμηνεία.

ἐρέβινθος (επιστ. Cicer arietinum L. [Langkavel B., 1866, 3]). Είναι το γνωστό μας ρεβίθι [Γεννάδιος, (1914), 307-8]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότων» ο Νικόλαος Μυρεψός δεν το χρησιμοποιεί ως συστατικό σε συνταγή, αλλά το μνημονεύει όταν θελει ν' αναφερθεί στο μέγεθος του παρασκευαζόμενου σκευάσματος.

ἐρίβη: Ο L. Fuchs διορθώνει το ἐρίβης σε ἐρείκης [Nicolai Myrepsi, (1549)]. Ωστόσο δεν μπορούμε να πούμε κάτι τέτοιο με βεβαιότητα. Να σημειώσουμε τέλος ότι δεν υπάρχει ελληνική λέξη ἐρίβη, όπως καταγράφεται στη συνταγή τοζ' και σ' όλους τους διασωθέντες κώδικες του Δυναμερόν του Νικολάου Μυρεψού.

ζαμφήρου: Πρόκειται σύμφωνα με τον L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)], για εσφαλμένη γραφή του ζαφειριού. Το ζαφείρι (σάπφειρος, αγγλ. Sapphire) είναι ποικιλία του κορουνδίου (οξείδιο του αργιλίου), φυσική ή συνθετική και ανήκει στους πολύτιμους λίθους. Είναι σκληρό ορυκτό, δεδομένου ότι το κορούνδιο είναι το δεύτερο σκληρότερο ορυκτό μετά το διαμάντι (σκληρότητα 9 στην κλίμακα Mohs). Το χρώμα του ποικίλει ανάλογα με την γωνία υπό την οποία παρατηρείται και οφείλεται σε παρουσία μικρών ποσοτήτων σιδήρου και τιτανίου. Συνήθως είναι από ανοικτό έως σκούρο γαλάζιο και μερικές φορές ιώδες. Γενικά, τα ζαφείρια που έχουν την μεγαλύτερη εμπορική αξία είναι αυτά που εναλλάσσονται τις αποχρώσεις του γαλάζιου. Εκτός από κοσμήματα χρησιμοποιούνται και στην κατασκευή σφραγίδων, βάσεων κοσμημάτων και σε ορισμένα οπτικά όργανα.

ζουλάπι: Λέξη αραβική χρησιμοποιούμενη ήδη από τον 7ο αι. και σημαίνει ρευστό φαρμακευτικό παρασκεύασμα, φτιαγμένο από νερό και αποστάγματα λουλουδιών, ζάχαρη ή μέλι, που χρησιμοποιείται ως μαλακτικό και ηρεμιστικό ή για να διαλύονται σ' αυτό άλλα φάρμακα. <αραβ. ḡulāb <περσ. Gulāb [Δημητράκου, (1966)].

ζωμός μπρούσκου: Ασυνήθιστος τύπος παραδοσιακού κρασιού, που ιστορικά ανάγεται στην εποχή της βενετσιάνικης κυριαρχίας, από τον 12ο μέχρι και τα μέσα του 16ου αιώνα. Το μπρούσκο κρασί, ο Νικόλαος Μυρεψός το αναφέρει μία και μόνο φορά στη συνταγή ρπε', μπορεί να είναι λευκό (από την ποικιλία Ασύρτικο), κόκκινο (από τη Μανδηλαριά) ή ροζέ (μίγμα). Λέγεται μπρούσκο από την ιταλική λέξη brusco, που σημαίνει τραχύς, δριμύς. Πρόκειται, ουσιαστικά, για ένα κρασί, με 16-17 αλκοολικούς βαθμούς και αρκετά τανικό, αφού κατά την παραγωγή του τα σταφύλια, μετά τη σύνθλιψη τους, υφίστανται μακροχρόνια ζύμωση, με τους φλοιούς και τα στελέχη [comoutos.gr].

ήδυχρώου μάγματος: Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως hedychroi magmatis. Η λέξη ήδυχρων βέβαια, σημαίνει αυτόν που έχει γλυκό, ευχάριστο χρώμα. Κατά συνεκδοχή μπορεί να ονομαστεί και το εύοσμον [Δημητράκου, (1966):3235]. Ο Διοσκουρίδης το χρησιμοποιεί με την έννοια του

μυρωδικού [Διοσκουρίδης, (Kühn) 1829, I,58]. Στο «*περι τῶν Ἀντιδότων*» αναφέρεται στη συνταγή ρλζ'.

ήλεκτρον: Το κεχριμπάρι (αρχ. ελλ. ήλεκτρον) είναι απολιθωμένο ρετσίνι το οποία χρησιμοποιείται για την κατασκευή διακοσμητικών αντικειμένων. Παρ' όλο που δεν είναι ορυκτό, μερικές φορές θεωρείται και χρησιμοποιείται ως πολύτιμος λίθος. Το ημι-απολιθωμένο ρετσίνι ή το σχεδόν απολιθωμένο κεχριμπάρι καλείται κοπάλη. Ορισμένα τεμάχια κεχριμπαριού φέρουν έγκλειστα στο εσωτερικό τους έντομα. Το χρώμα, η ζεστασιά και οι ηλεκτρικές του ιδιότητες έχουν χαρίσει στο κεχριμπάρι φήμη προστατευτικής και μαγικής ουσίας. Έτσι δεν εκπλήσσει το γεγονός ότι χιλιάδες χρόνια τώρα καίγεται σαν λιβάνι κατά τη διάρκεια πνευματικών και θρησκευτικών τελετών. Όταν καεί, το κεχριμπάρι απελευθερώνει ευωδιαστό άρωμα πεύκου. Εξαιτίας την οργανικής του φύσης, το χρώμα του κεχριμπαριού συχνά ποικίλλει, ανάλογα με τον τύπο της ξένης ύλης που σκεπάστηκε με τον χυμό μετά από την έκκριση του φυτού: Μπορεί να είναι κίτρινο ή να έχει τον χρυσό τόνο ή το χρώμα του μελιού με το οποίο είμαστε εξοικειωμένοι, αλλά και κόκκινο, μπλε και πράσινο ενώ μπορεί επίσης να είναι αδιαφανές. Το πραγματικό κεχριμπάρι είναι απαλό και ζεστό στο άγγιγμα, σε αντίθεση με το πλαστικό που είναι σκληρό και κρύο. Το κεχριμπάρι δεν είναι ορυκτό. Τα τρία στοιχεία Άνθρακας, Οξυγόνο και υδρογόνο συμμετέχουν στην χημική του σύσταση με τις ακόλουθες αναλογίες: 67-87% Άνθρακας, 15% Οξυγόνο, 8.5-11% Υδρογόνο. Το Θείο απαντά σε μικρότερες ποσότητες, 0.26% ως 0.34%, μαζί με 0.5% ανόργανη ύλη. Κάποια τεμάχια κεχριμπαριού φθορίζουν. Τα χρώματα που δημιουργούνται από τον φθορισμό είναι το μπλε και το κίτρινο. Γενικά κοιτάσματα με μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε θείο εμφανίζουν το φαινόμενο του φθορισμού.

Θείον: Το χημικό στοιχείο θείο ή θειάφι είναι το με σύμβολο S (από το λατινικό του όνομα sulphur). Είναι ένα πολυσθενές αμέταλλο. Στη στοιχειακή του μορφή είναι ένα έντονα κίτρινο κρυσταλλικό στερεό. Στη φύση μπορεί να βρεθεί τόσο στη στοιχειακή του μορφή, όσο και με τη μορφή θειούχων και θειικών ορυκτών. Είναι ένα από τα σημαντικά στοιχεία της ζωής και βρίσκεται σε δυο από τα πρωτεϊνικά αμινοξέα, την κυστεΐνη και τη μεθειονίνη. Χρησιμοποιείται στην παραγωγή θειούχων λιπασμάτων, μαύρης πυρίτιδας, σπέρτων, εντομοκτόνων, ζιζανιοκτόνων, ελαστικών και μεγάλου αριθμού άλλων παραγώγων. Στην προ-κλασική Ελλάδα, το θείο χρησιμοποιούνταν ως απολυμαντικό, (στα πλαίσια της πρόληψης μολυσματικών ασθενειών, όπως η πανούκλα) αλλά και στην αποθήκευση κρασιού και φαρμάκων, όπως αναφέρεται στην Οδύσσεια [495].

Θηριακή [Γεννάδιος, (1914), 421] άρτίσκος: Άρτίσκος είναι ο μικρός άρτος, αλλά στη φαρμακευτική ορολογία σημαίνει το φαρμακευτικό δισκίο, την παστίλλια. Η "θηριακή" ήταν φάρμακο σύνθετο, από πολλές ουσίες και δίδονταν ως αντίδοτο στα δήγματα δηλητηριωδών ζώων, ερπετών, φιδιών, τα αποκαλούμενα "θηρία", εξ ου και η ονομασία του φαρμάκου αυτού. Η αρχική της σύνθεση έγινε από τον Μιθριδάτη, βασιλιά του Πόντου (1ος αι. π.Χ.), για τον οποίο ο Γαληνός σημειώνει ότι καθημερινώς ελάμβανε την θηριακή, για να προφυλαχθεί από θανάσιμη δηλητηρίαση [473]. Σχετικά με τα συστατικά της οι απόψεις δίστανται, αν και κάποιοι πιστεύουν ότι η σύνθεση της προέρχεται από σώμα φιδιών [586:III,16]. Στο *Περί τῶν Ἀντιδότων* αναφέρεται στις συνταγές υί' και υνθ'.

ΐασπις Λίθος: Ο ίασπις είναι είδος πολύτιμου λίθου. Είναι μία αδιάφανη ποικιλία χαλαζία,

σε αποχρώσεις κίτρινο-κόκκινο –καφέ .Το χρώμα αυτό οφείλεται σε διάφορα οξειδία του σιδήρου. Συχνά εμφανίζει ραβδώσεις ή στίγματα. Είναι συγγενής του ορυκτού χαλκηδόνιο. Η λέξη ίασπις είναι ελληνική· αναφέρεται στον Θεόφραστο και στην Βίβλο. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει μία φορά τον ίασπη στη συνταγή τζθ'. Το ενδιαφέρον σε αυτό το ορυκτό είναι τα νερά και οι ραβδώσεις που υπάρχουν στην επιφάνειά του· δημιουργούν ενίοτε εντυπωσιακά σχήματα που θυμίζουν ψυχεδελικούς πίνακες.

ινδικόν, και ινδικός λίθος: Ο φυσικός ημιπολύτιμος λίθος Ινδικός Αχάτης είναι ένας λίθος που περιλαμβάνει πολλές και όμορφες αποχρώσεις του πράσινου. Ο αχάτης είναι ένας λίθος που είναι γνωστός από την αρχαιότητα. Θεωρείται λίθος προστασίας και θεραπείας. Μοιάζει σαν να συγκεντρώνει και να αντανakλά όλα τα χρώματα και τις θετικές ενέργειες των ημιπολύτιμων λίθων[472].

ισχάς: Πρόκειται για το ξερό σύκο, γνωστό και ως ασκάδι[Γεννάδιος, (1914), 444]

κάντεον: Πρόκειται ουσιαστικά για την κρυσταλλική, την καραμελομένη ζάχαρη [Nicolai Myrepsi, (1549):21], τη γνωστή μας σήμερα καραμέλα. Η λέξη είναι αραβικός όρος για την κρυσταλλική ζάχαρη, προερχόμενη ίσως από την περσική qand και qandi (=ζάχαρη από ζαχαροκάλαμο).

κακκαβαία (κακκάβη): είδος χύτρας ή χάλκινου λέβητα. Δοχείο για το μαγείρεμα του κρέατος, των λαχανικών, κλπ. Τοποθετούνταν απευθείας στη φωτιά ή σε τρίποδο.

καρόνο: Στην πραγματικότητα η γραφή πρέπει να είναι καροίνου [Nicolai Myrepsi, (1549)], προερχόμενη της λατινικής λέξης caroenum που σημαίνει το πολύ γλυκό κρασί, ο μούστος, που χρησιμοποιείται στο μαγείρεμα. Ο μούστος μετά από βράσιμο, μειώνεται μέχρι και το ένα τρίτο του, για να αναμιχθεί στη συνέχεια με μέλι.

κάρονον: Το καρύδι, ο καρπός της καρυδιάς. Παλαιότερα το κάρονον ήταν γενικά ο καρπός με σκληρό περίβλημα και σε ορισμένες περιοχές έλεγαν ποντιακά κάρονα τα πικραμύγδαλα, ηρακλεώτικα κάρονα τα φουντούκια, ινδικά κάρονα τις καρύδες, κ.λπ.[495].

καστόρι και καστόριον: Πρόκειται για φαρμακευτικό έκκριμα αδένων που βρίσκεται γύρω από τα γεννητικά όργανα του κάστορα, και χρησιμοποιούνταν για την αντιμετώπιση του τρόμου και των σπασμών [Δημητράκου, (1966):3655]. Στο «Περὶ τῶν Ἀντιδότηων» χρησιμοποιείται αρκετά συχνά, ουσιαστικά σε κάθε έκτη συνταγή²²⁵. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με το καστορέλαιο, που εξάγεται από το φυτό Ρίκινος ο Κοινός (*Ricinus communis*).

κηκίδιον, (=από το κηκίς): Αρχικά σήμαινε ό,τι πηγάζει εκ των έσω, (από το ρ. κηκίω), ό,τι

---

²²⁵ Οι συνταγές είναι: α', β', γ', ε', η', ια', ιβ', ιζ', ιθ', κοστ', ζ', ρ', ρε', ρκη', ρλοστ', ρλζ' ρλη', ρνδ', ρνθ', ρεα', ρεβ', ρπζ', ρζα', σιβ', σκα', σκβ', σκδ', σκστ', σκη', σμδ', σξζ', σογ', σοδ', σοε', σοστ', σοη', σου', σπδ', σπε', σζη', τ', τβ', τε', τστ', τζ', τι', τιδ', τιε', τίζ', τκα', τκγ', τκδ', τκστ', τκζ', τλε', τλζ', τμθ', τνβ', τν', τνε', τνθ', τεβ', τεε', τεστ', τοβ', τοστ', τπζ', τζη', υε', υστ', υζ', υί', υλα', υλθ', υμζ'

δημιουργεί επιφύσεις που αναπτύσσονται στα φύλλα, τους βλαστούς, τα άνθη ή τους καρπούς [622Γεννάδιος, (1914), 504]. Αργότερα ονομάστηκε έτσι το «βαλανιδόμηλο», δηλαδή η προεξοχή, το οίδημα, το “μήλο” που σχηματίζεται στο κάτω μέρος των φύλλων ή στο φλοιό της βαλανιδιάς(επιστ.: Δρυς, *Quercus* [Langkavel B., 1866, 95]), από συγκεκριμένα έντομα (*Cynips quercusfolii*) μετά από διάτρηση ή φάγωμα των φύλλων. Ο χυμός που περιέχεται σ' αυτό το οίδημα, την προεξοχή ή το “βαλανιδόμηλο”, χρησίμευε παλαιότερα ως βαφή ή ως μελάνι[481], [Δημητράκου, (1966):3886].

κιννάβαρι (=Cinnabaris). Ο κόκκινος θειούχος υδράργυρος, χρησιμοποιήθηκε ήδη από την προ-Μυκηναϊκή Εποχή του Χαλκού γύρω στο 2000 π.Χ. ως χρώμα βαφής. Δεδομένου ότι αποτελεί μία από τις λίγες φυσικές ενώσεις του υδραργύρου, η ιστορία του είναι στενά συνδεδεμένη με εκείνη του υδραργύρου. Η ελληνική λέξη κιννάβαρι, προφανώς προέρχεται από την αραβική λέξη *Apar* (κόκκινη σκόνη), η οποία με τη σειρά της είναι ινδικής ή περσικής προέλευσης. Ο λατινικός όρος για το κιννάβαρι ήταν “μίνιο”. Το κιννάβαρι ήταν μια ακριβή χρωστική ουσία που χρησιμοποιήθηκε στη ζωγραφική και ήταν συχνά νοθευμένη με την προσθήκη μίνιου ή οξειδίου του μολύβδου. Το κιννάβαρι είναι εξαιρετικά δύσκολο να διαλυθεί στο νερό και διαλύεται με πολύ αργούς ρυθμούς ακόμη και σε πυκνά ανόργανα οξέα.

κοδιμέντα: Λατινική λέξη που έχει περάσει στο λεξιλόγιο πολλών δυτικοευρωπαϊκών γλωσσών: *condiment* > κονδιμέντα. Στην ελληνική γλώσσα αντιστοιχεί με το καρύκευμα, την προσθήκη στις τροφές. Το καρύκευμα είναι μια εδώδιμη ουσία, που προστίθεται στα τρόφιμα για να προσδώσουν ιδιαίτερη γεύση, ή να την ενισχύσουν. Εντύπωση ωστόσο προκαλεί που ο Langkavel (37), αναφέρει ως συνώνυμη λέξη του πετροσέλιου, το «κοδιμέντον» και το «κουνδούμέντον», κατατάσσοντάς τες στο είδος *Apium petroselinum*.

κομπίων: Ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] δεν μπόρεσε να ταυτίσει το είδος ή το γένος του φυτού, στο οποίο αναφέρεται ο Νικόλαος Μυρεψός, μια και η συγκεκριμένη λέξη (*campestris*>κάμπιον) είναι επιθετικός προσδιορισμός πολλών φυτών. Ίσως να πρόκειται για κάποιο κόκκινο είδος, αλλά άγνωστο για πιο ακριβώς.

κόνδιτος: Η λέξη κόνδιτος αναφέρεται πάντα στο κρασί και προσδιορίζει πιο συγκεκριμένα το πικάντικο. Είναι λατινικός όρος (*conditum*>κόνδιτος) και μεταφράζεται κατά προσέγγιση «κρασί των μπαχαρικών». Περιλαμβάνει τα ακόλουθα συστατικά: κρασί, μέλι, πιπέρι, μαστίχα, δάφνη, σαφράν, σπόρους χουρμαδιάς, και σπόρους χουρμαδιάς εμποτισμένους σε κρασί[499:27].

κόρουμβος: το πιο ακριανό σημείο, η κορωνίδα, το ανώτατο σημείο. Στη βοτανολογία είναι το είδος της ανθοταξίας στην οποία οι ποδίσκοι καταλήγουν στο ίδιο ανώτερο επίπεδο

κρυστάλλιν: (ορθή γραφή κρύσταλλο). Οι κρύσταλλοι, δηλαδή οι ημιπολίτιμοι λίθοι, είναι ένα πολύ σημαντικό μέσω χαλάρωσης και αυτοθεραπείας από αρχαιοτάτων χρόνων. Τότε πιστευαν ότι αν φοράς ένα κρύσταλλο, αυτός προκαλεί τις ιδιότητες που έχει. Έτσι αναπτύχθηκε και η κρυσταλλοθεραπεία, που συγκαταλέγεται στις πιο δημοφιλείς σύγχρονες μεθόδους εναλλακτικής θεραπείας. Αρκετοί χρησιμοποιούν κατά τη διάρκεια μιας θεραπείας το λεγόμενο «εκκρεμές», για να μετρήσουν το ποσοστό ενέργειας και συμβατότητας του κρυστάλλου με τον ασθενή. Ισχυρίζονται, μάλιστα, πως κάθε κρύσταλλος έχει την ιδιότητα να λειτουργεί ως υπολογιστής, «αποθηκεύοντας» τις οδηγίες του θεραπευτή.

κρέμβονας (το ορθό κρέμων): το κλωνάρι που κρέμεται βλ. και λ. άκραιμών

κουαμβόρουμ τροχίσκος: Ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] αναφέρει ότι η λέξη έχει παραφθαρεί τόσο που καθίσταται αδύνατη η αναγνώρισή της. Ο Νικ. Μυρεψός την αναφέρει σε δύο συνταγές: την τιδ' και υξδ'.

λάπις λάτζουλι ή ορθότερα λάπις λάζουλι συνώνυμο της λέξης λίθος λαζούριο ενώ απαντάται και ως λάπης λίτζη. Πολύτιμο ορυκτό πυριτικό άλας με γαλάζιο χρώμα. Ο λαζουρίτης είναι χημικά η πιο σύνθετη ορυκτή χρωστική. Πρόκειται για ένα σύνθετο θειικό-πυριτικό άλας του νατρίου-ασβεστίου, στο οποίο τα άτομα του πυριτίου αντικαθίστανται στο πλέγμα από άτομα θείου. Ο αζουρίτης, ακόμα και στην καλύτερή του ποιότητα, εμπεριέχει κρυστάλλους ασβεστίτη ή σιδηροπυρίτη (FeS₂), οι οποίοι αλλοιώνουν το χρώμα του. Για το διαχωρισμό των μπλε κόκκων του λαζουρίτη από τους άλλους δεν αρκεί η απλή έκπλυση αλλά αρκετά περίπλοκες διαδικασίες που ήταν άγνωστες στην Ευρώπη πριν από το 13ο αιώνα. Οι διαδικασίες είναι πιθανότατα αραβικής προέλευσης και συνίσταται στην ανάμιξη της σκόνης αζουρίτη με ζύμη από κερί, λάδι και ρητίνη και πλάσιμο της ζύμης αυτής μέσα σε νερό ή αλυσίβα, ώσπου να ελευθερωθούν οι μπλε κόκκοι. Ο διαχωρισμός επιτυγχάνεται τελικά, μάλλον λόγω της διαφορετικής απορρόφησης των λιπαρών ουσιών από τον λαζουρίτη. Λόγω της σύνθεσης του, το λάπις λάζουλι είναι υλικό που μπορεί να αντιδράσει με απρόβλεπτο τρόπο κατά την κοπή του. Μόλις κοπεί, όμως, γυαλίζεται εύκολα. Εξαιτίας της υψηλής τιμής που έχουν τα καλύτερα δείγματα, κυκλοφορούν πολλές απομιμήσεις. Υπάρχει επίσης τεχνητό λάπις λάζουλι, με χημική σύνθεση παρόμοια με την φυσική. Επίσης, του αποδίδονται πολυάριθμες ιδιότητες, όπως ότι ενισχύει τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους, φέρνει την αγάπη και εγγυάται την ευτυχία [http://archaeometrygr.blogspot.gr/2007/05/ultramarine.html].

λίθος: Είναι ορυκτά τα οποία παρουσιάζουν μια ιδιαίτερη ομορφιά. Έχουν την ίδια χημική σύσταση με τα κοινά ορυκτά, λόγω όμως των συνθηκών δημιουργίας τους έχουν κάποια σπάνια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που τους κάνουν περιζήτητους, όπως τη διαφάνεια και το χρώμα. Όταν ένα ορυκτό έχει αυτά τα χαρακτηριστικά, ή ακόμη αν εμφανίζει κάποια ενδιαφέροντα οπτικά φαινόμενα, τότε έμπειροι τεχνίτες αναλαμβάνουν να τα επεξεργαστούν με συγκεκριμένους τρόπους ώστε να αυξήσουν την λάμψη του, και να αναδείξουν την ομορφιά του. Οι πολύτιμοι λίθοι χρησιμοποιούνται σε διακοσμητικές εφαρμογές και κυρίως στην κοσμηματοποιία. Στους πολύτιμους λίθους εκτός από τα ορυκτά συμπεριλαμβάνονται και κάποια οργανικά υλικά (που δημιουργούνται από ζωντανούς οργανισμούς), όπως μαργαριτάρι, κεχριμπάρι και κοράλλι.

λίθος ζεφύρου (ορθότερα ζαφειρίου): Η λέξη ζαφείρι προέρχεται από την αρχαιοελληνική λέξη σάπφειρος. Σε κάποιες περιπτώσεις στα αρχαία κείμενα, η λέξη σάπφειρος, δεν αφορά την μπλε ποιότητα, αλλά αφορά άλλες μπλε πέτρες, και συνήθως το λάπις λάζουλι. Δεδομένου πως την εποχή εκείνη δεν γνώριζαν το διαμάντι, το ζαφείρι ήταν η πέτρα που χάραζε όλες τις άλλες.

Σημαιολογικά δηλαδή, η λέξη «σπιρ», έχει την ίδια έννοια με την λέξη αδάμας. Και οι δύο εννοούν το πιο σκληρό υλικό που υπάρχει. Το ζαφείρι, έχει σκληρότητα 9. Όπως όλες οι πέτρες έτσι και τα ζαφείρια επιδέχονται κάποιες επεξεργασίες για την ανάδειξη της ποιότητας τους. Τα συνθετικά ζαφείρια εκτός από υποκατάστατα των αληθινών, χρησιμοποιούνται αντί για κρύσταλλα, σε συσκευές υψηλών απαιτήσεων, όπως στα ακριβά ρολόγια. Στην περίπτωση αυτή, το συνθετικό ζαφείρι είναι προτιμητέο σε σχέση με το γυαλί, γιατί εξαιτίας της μεγάλης σκληρότητας του δεν χαράζεται. Κάποια ζαφείρια μπορεί να παρουσιάζουν το φαινόμενο του Αλεξανδρίτη, δηλαδή να αλλάζει το χρώμα τους αναλόγως με το είδος και τη γωνία πρόσπτωσης του φωτός.

λίθος πράσινος: Πρόκειται για τον πράσινο χαλαζία ή αλλιώς τον πρασεόλιθο (Green Quartz ή Prasiolite). Ο πράσινος χαλαζίας ή πρασεόλιθος είναι μια πράσινη μορφή χαλαζία σπάνια στην φύση. Το όνομα του προέρχεται από τις λέξεις "πράσσο" και "λίθος", υποδηλώνοντας το πράσινο χρώμα του.

λίθος συριακός άρρενος και θήλεως: Πρόκειται για τον τηκόλιθο [Διοσκουρίδης (Kuehn 1829),IV:601-2], ένα άγνωστο ορυκτό. Θεωρούνταν ότι διέλυε τους λίθους των νεφρών και της κύστης [<http://www.iama.gr>].

λίθος του υπόχλωρου: Πρόκειται για ένα πιο ανοιχτόχρωμο ορυκτό από εκείνου του σμαραγδιού.

λίθος χλωροῦ: Πρόκειται για το σμαράγδι. Η ονομασία "σμάραγδος" δεν αναφέρεται μόνο στο σμαράγδι, αλλά και σε πολλά άλλα πράσινα ορυκτά, όπως είναι ο μαλαχίτης και ο πράσινος ίασπις. Σε κάποιες περιπτώσεις με το όνομα αυτό αναφέρεται και το ορυκτό βήρουλλος, ή ακόμη και πράσινοι αδιαφανείς κρύσταλλοι χαλαζία. Αποκαλείται και χλωρός λίθος [488].

λημνία γῆ και λημνέα σφραγίς. Η Λημνία γη ήταν φάρμακο με ευρύτατη διάδοση για πολλούς αιώνες, από την αρχαιότητα μέχρι το 19ο αιώνα. Η εξόρυξη της «Λημνίας γης» γίνονταν από τους ιερείς του Ηφαίστου, μία συγκεκριμένη μέρα του χρόνου, στις 6 Μαΐου. Ο Διοσκουρίδης αναφέρει και απομιμήσεις της γης, γι' αυτό και είχε καθιερωθεί να σφραγίζεται η Λημνία γη. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος αποκαλούνταν και Λημνία σφραγίς. Η Λημνία γη αναφέρεται ως υλικό με ποικίλες φαρμακευτικές ιδιότητες. Θεωρούνταν πως είχε αιμοστατική δράση, θεράπευε τη δυσεντερία, ανακούφιζε το έλκος στομάχου, εξουδετέρωνε το δηλητήριο των φιδιών και ως αλοιφή ήταν κατάλληλη για τις φλεγμονές των οφθαλμών. Υπήρξε το πρώτο τυποποιημένο φάρμακο στην ιστορία της ιατρικής. Αναλύσεις τόσο του παρελθόντος όσο και σύγχρονες αποκαλύπτουν πως η Λημνία γη αποτελείται κυρίως από πυριτική άργιλο και αλουμίνα. Περιέχει επίσης υψηλό ποσοστό οξειδίων του σιδήρου (4-6%) που της δίνουν χαρακτηριστικό καστανέρυθρο χρώμα. Η απόχρωσή της ονομάζεται «μέτριο κοκκινωπό καφέ» και έχει ορισθεί ως το νούμερο 43 του παγκόσμιου άτλαντα χρωμάτων με την ονομασία Terra Lemnia[495].

λύγγου: Πρόκειται για το λόξυγγα (=λύγξ-γου) [Δημητράκου, (1966):4392].

λώμα: Το άκρο του υφάσματος, το κρόσσι, η ούγια, το σειρήτι.

μανίπουλ: Πρόκειται για λατινική λέξη που σημαίνει δεμάτι.

μαργαριτάρι: Πολύτιμος λίθος που σχηματίζεται μέσα στα όστρακα ορισμένων στρειδιών,

με γυαλιστερή και συνήθως σφαιρική εμφάνιση. Αν μέσα σε ένα μαργαριτοφόρο όστρακο, εισβάλλει ένα ξένο σώμα π.χ. ένα παράσιτο ή κάποιο πετραδάκι, το όστρακο που δεν έχει την δυνατότητα να το αποβάλλει, αντιδρά ως εξής; εκκρίνει μάργαρο γύρω από τον εισβολέα με σκοπό να τον εξουδετερώσει. Το όστρακο κατά την διάρκεια των 6 ή 7 χρόνων ζωής του, περιβάλλει με επάλληλα στρώματα μάργαρου το σκουπιδάκι, μέχρι που σχηματίζεται γύρω από αυτό, ένα πανέμορφο μαργαριτάρι. Τα φυσικά μαργαριτάρια δημιουργούνται τυχαία μέσα σ' ένα μαργαριτοφόρο όστρακο. Ο άνθρωπος δεν συμμετέχει στη φάση της δημιουργίας του, αλλά όταν το μαργαριτάρι έχει ένα ικανοποιητικό μέγεθος, τότε το συλλέγει. Άρα το φυσικό μαργαριτάρι, έχει τυχαίο σχήμα και χρώμα. Τα πιο περιζήτητα και ακριβά είναι αυτά που έχουν συμμετρίες κυρίως τα σφαιρικά, όσο το δυνατόν μεγάλο μέγεθος, και ομοιόμορφη ιριδίζουσα λάμψη. Αυτά βέβαια είναι πολύ σπάνια. Από μία ποσότητα 3 τόνων μαργαριτοφόρων οστράκων θα ξεχωρίσουμε 3-4 εξαιρετικής ποιότητας μαργαριτάρια. Τα φυσικά μαργαριτάρια σήμερα είναι δυσεύρετα, και αυτά που υπάρχουν βρίσκονται σε μουσεία και σε συλλογές κροίσων, καθότι ένα τέτοιο κολιέ κοστίζει εκατοντάδες χιλιάδες Ευρώ. Η βιομηχανία των κοσμημάτων χρησιμοποιεί σήμερα, αποκλειστικά τα καλλιεργημένα μαργαριτάρια.

μέλι: Μέλι είναι η γλυκιά ρευστή θρεπτική ουσία που παράγουν οι μέλισσες. Είναι ένα αρωματικό, ιξώδες, γλυκό υλικό που προέρχεται από το νέκταρ των φυτών, το οποίο μαζεύουν οι μέλισσες και το μεταβάλλουν για την τροφή τους σε ένα πυκνότερο υγρό και τελικά το αποθηκεύουν στις κηρήθρες τους. Οι μέλισσες συλλέγουν νέκταρ από τα λουλούδια ή φυσικούς χυμούς και το αποθέτουν στην κυψέλη τους. Εκεί χάνει υγρασία και φτάνει στη συνηθισμένη υγρασία του μελιού, από 14-18%. Το μέλι περιέχει κατά 77-78% σάκχαρα (κυρίως φρουκτόζη και γλυκόζη) και λόγω της σχετικά χαμηλής του υγρασίας, δεν ευνοεί την ανάπτυξη μικροοργανισμών. Αποτελείται από δύο απλά σάκχαρα, την δεξτρόζη και την λεβουλόζη. Σήμερα αναγνωρίζεται η θεραπευτική του αξία στην καθ' ἑξιν δυσκοιλιότητα, στις καρδιοπάθειες, αναιμία, αδενοπάθεια και στις περιπτώσεις κατάπτωσης και αδυναμίας του οργανισμού. Δρα κατά της κοπώσεως, ευκολύνει την αφομοίωση του ασβεστίου, δραστηριοποιεί την οστεοποίηση. Γιατρεύει ή ανακουφίζει τις εσωτερικές διαταραχές, τα έλκη του στομάχου, την αϋπνία, τους πονόλαιμους, μερικές καρδιακές παθήσεις και γενικά έχει ευεργετική επίδραση και στην καρδιά, αυξάνει τις αιμογλοβίνες του αίματος και τη μυϊκή δύναμη, κ.α. Σε εξωτερική χρήση θεραπεύει τα εγκαύματα, τις πληγές και τις ρινοφαρυγγικές παθήσεις. Το μέλι χρησιμοποιήθηκε ανέκαθεν και με τις παρακάτω μορφές-σκευασίες:

Μηλόμελο. Μήλα διατηρημένα σε μέλι, για ν' αποκτήσει τη χαρακτηριστική οσμή των μήλων.

Μελίκρατο. Μέλι με γάλα.

Οξύμελο. Μέλι με ξύδι. Για την αντιμετώπιση του πυρετού.

Υδρομέλο. Ηδύποτο που προκύπτει από αλκοολική ζύμωση του μελιού.

Οινόμελο. Μέλι με κρασί. Αναφέρεται ότι ο Δημόκριτος έζησε μέχρι τα βαθιά γεράματα γιατί κατανάλωνε οινόμελο με άρτο.

Το **μετάξι** είναι μία από τις πολυτιμότερες υφαντικές ίνες ζωικής προέλευσης, που βγαίνει απ' την κάμπια του μεταξοσκώληκα, όταν φτιάχνει το κουκούλι, για να περάσει μια ορισμένη φάση στη μεταμόρφωσή της. Ο μεταξοσκώληκας κατασκευάζει την ίνα αυτή απ' το έκκριμα των αδένων του, που όταν έρχεται σ' επαφή με τον αέρα, στερεοποιείται και παίρνει τη μορφή συνεχούς και πολύ λεπτής ίνας. Το ακατέργαστο μετάξι, αρκετά υγροσκοπικό, αποτελείται από φιδροΐνη κατά 60-70% και κατά 20-22% από σερικίνη. Εκτός όμως απ' το ζωικό μετάξι υπάρχει και το φυτικό, που παράγεται απ' τις ίνες μερικών φυτών που ανήκουν στην οικογένεια των ασκληπιαδιδών ή και των αποκυνιδών.

μπαλαξίου: Ο L. Fuchs, στο αντίγραφο του χειρογράφου του, διαβάζει τη λέξη “απελαξίου”, και δεν μπορεί να ταυτίσει αυτόν το λίθο σε πιο είδος αναφέρεται.

μπενεδέτα: Σύμφωνα με κάποια ερμηνευτικά λεξικά του 19ου αιώνα η μπενεδέτα λασατίβα > benedicta laxativa, (=ευλογημένο υπακτικό) αποτελούσε σκεύασμα υπακτικό που αντιμετώπιζε τη δυσκοιλιότητα. Άλλοι σημειώνουν ότι αποτελούνταν από τούρπετο, σκαμμωναία (βλ. λ. διαγρύδη) και ευφόρβιο (βλ. λ.) με την προσθήκη διάφορων αρωματικών φυτών [Hooper, R., (1829)], και άλλοι ότι χρησιμοποιούνταν μόνο η σέννα [Feng X, et al., 2011]. Ωστόσο με την ονομασία Carduus Benedictus χαρακτηρίζεται και ένα είδος γαϊδουράγκαθου, του γένους Carduus, ενώ Cardonnacum, αποκαλείται ένα μέρος γεμάτο με αγκάθια και τριβόλια.

μπροέμ: αποκαλείται το φαγητό ή ποτό που έχει υποστεί ζύμωση.

μήλτα σινοπιτίδια: Η ορθή γραφή είναι μίλτα σινωπικά. Μίλτος είναι η παραλλαγή του ορुकτού αιματίτη [Δημητράκου, (1966), 4697], [Διοσκουρίδης, (Kühn 1829), V,96]. Υπάρχει μίλτος η Λημνεία, η Αιγυπτιακή, η Ισπανική, ενώ η καλύτερη, η ποιοτικότερη ήταν η Καππαδοκική που από τους Ρωμαίους, αποκαλούνταν rubrica Sinopica, από τους Έλληνες μίλτος Σινωπική, από την ομώνυμη πόλη της Παφλαγονίας [592].

μίσυως όπτης: Σύμφωνα με τον L. Fuchs, το μίδυον είναι ένα είδος βελανιδιάς, γνωστό ήδη από τον Θεόφραστο. Ωστόσο ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει μίσυως όπτης. Ενδεχομένως, πάντα κατά τον L. Fuchs, να πρόκειται για είδος μεταλλεύματος χαλκού²²⁶. Σύμφωνα με νεότερους μελετητές πρόκειται για το σιδηροπυρίτη, ο οποίος χρησιμοποιούνταν στη λαϊκή ιατρική ως καθαρτικό, στην παρασκευή εμπλάστρων, στις γυναικολογικές παθήσεις με τη συνοδεία οίνου και στην οφθαλμολογία [iama.gr]. Άλλη γραφή που συναντάμε είναι μύσσιος, ενώ το μίσυ του Θεόφραστου, είναι ένα είδος Ύδνου [Γεννάδιος, (1914), 667]

μύρο: Κάθε ευωδιαστό αρωματικό έλαιο, φυσικό ή τεχνητό [Δημητράκου, (1966), 4819].

μύσιος αίματος: Παρά το γεγονός, ότι το μίσυως όπτης αναφέρεται στο σιδηροπυρίτη, εδώ η ακόλουθη λέξη του μύσιος είναι το αίμα. Ως εκ τούτου δεν πρόκειται για το ίδιο είδος, στοιχείο.

²²⁶ Συμπληρωματικά ο Wecker, J.J., [Antidotarium speciale, (1588), 21-2], σημειώνει: “...assumendum natione Cyprium, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur et stellae modo splendet...” ...εξάγεται στην Κύπρο, είναι σαν το χρυσό, σκληρό, και μιμείται το χρώμα του χρυσού και των άστρων... Το γεγονός αυτό συγκλίνει στην άποψη, ότι ήδη από τον 16ο αι. όταν αναφερόταν στο μύσι επρόκειτο για τον σιδηροπυρίτη.

Ο L. Fuchs μεταφράζει το συγκεκριμένο είδος ως ...anatis sanguinis... Δεδομένου ότι anas, -tis στα λατινικά σημαίνει πάπια, ίσως εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός να εννοεί το αίμα της πάπιας.

μύστρον: πρόκειται για μονάδα μέτρησης, συνώνυμο με το κοχλιάριο

νίτρον: Το νίτρο, ή νίτρον αποτελεί την κοινή ονομασία των νιτρικών αλάτων, των αλκαλίων και των γαιαλκαλίων, κυρίως όμως του νιτρικού καλίου και του νιτρικού νατρίου που βρίσκονται ιδίως το δεύτερο σε σημαντικές ποσότητες στη φύση. Σπουδαιότερο είναι το νιτρικό νάτριο που απαντάται κυρίως στη Χιλή εξ ου και λεγόμενο "νίτρο της Χιλής". Το καθαυτό όμως νίτρο που είναι το νιτρικό κάλιο απαντάται στη φύση σε μορφή καθαρών κυρίως κρυστάλλων και χρησιμοποιείται ως λίπασμα και στη παραγωγή της πυρίτιδας. Το πρόθεμα νίτρο αποτελεί και το πρώτο συνθετικό των νιτροπαραγώγων. Ακόμη, η λέξη νίτρο, χρησιμοποιείται καταχρηστικά για το υποξείδιο του αζώτου (N₂O), στην τεχνητή ορολογία των παράνομων (συνήθως) αγώνων αυτοκινήτων: Μικρή ποσότητα του αερίου αποθηκεύεται υπό συμπίεση και τροφοδοτεί για λίγο τον κινητήρα. Αυτό αυξάνει προσωρινά την απόδοση (ώσπου να τελειώσει το μικρό απόθεμα), επειδή αποτελεί καλύτερο οξειδωτικό από τον κοινό ατμοσφαιρικό αέρα.

ξέστιον: (ορθή γραφή ξέστης) Μέτρο για υγρά και στερεά αντικείμενα. Το sextarius των Ρωμαίων.

ξήριον: στεγνό θεραπευτικό βότανο, αποξηραμένη σκόνη [www.operone.de].

ξύλοκοκκα: Μέτρο βάρους. (βλ. σχετικό κεφάλαιο)

ξύλοτζουνίπερι: Είναι μια σύνθετη λέξη αποτελούμενη από το ξύλο και τη λατινική λέξη τζουνίπερι, Juniperi δηλαδή ο ἄρκευθος (βλ.λ.). Αν την ανασυνθέταμε στα ελληνικά θα λεγόταν ξυλόαρκευθος. Ωστόσο εδώ εννοείται το περίβλημα ή καλύτερα το εξωτερικό κομμάτι του κορμού του δέντρου που έχει μια ευωδιαστή οσμή, τα προιονίδια του οποίου χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση δερματικών εξανθημάτων, αρθρίτιδας, υδρωπικίας, στηθάγχης, διούρησης και αμοκάθαρσης. [www.buecher.heilpflanzen-welt.de]

οίνος: Το κρασί είναι ένα αλκοολούχο ποτό προϊόν της ζύμωσης των σταφυλιών ή του χυμού τους (μούστος). Ποτά παρεμφερή του κρασιού παράγονται επίσης από άλλα φρούτα ή άνθη ή σπόρους, αλλά η λέξη κρασί από μόνη της σημαίνει πάντα κρασί από σταφύλια. Το κρασί είναι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για διάφορους λόγους. Είναι αφενός ένα δημοφιλές ποτό που συνοδεύει και ενισχύει ένα ευρύ φάσμα ευρωπαϊκών και μεσογειακών γεύσεων, από τις πιο απλές και παραδοσιακές ως τις πιο σύνθετες και αφετέρου αποτελεί σημαντικό γεωργικό προϊόν που αντικατοπτρίζει την ποικιλία του εδάφους και το κλίμα ενός τόπου. Οι Αρχαίοι Έλληνες έπιναν το κρασί αναμειγνύοντας το με νερό, σε αναλογία συνήθως 1:3 (ένα μέρος οίνου προς τρία μέρη νερού). Διέθεταν ειδικά σκεύη τόσο για την ανάμειξη (κρατήρες) όσο και για την ψύξη του. Η πόση κρασιού που δεν είχε αναμειχθεί με νερό ("άκρατος οίνος") θεωρείτο βαρβαρότητα και συνηθιζόταν μόνο από αρρώστους ή κατά τη διάρκεια ταξιδιών ως τονωτικό. Διαδεδομένη ήταν

ακόμα η κατανάλωση κρασιού με μέλι καθώς και η χρήση μυρωδικών. Η προσθήκη αφίνθου στο κρασί ήταν επίσης γνωστή μέθοδος όπως και η προσθήκη ρητίνης. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει πολλές ποικιλίες και είδη οίνου²²⁷, που συνόδευαν τις φαρμακευτικές του συνταγές, όπως: οίνος εὐκρατος²²⁸, οίνος ἄκρατος²²⁹, οίνος εὐώδης²³⁰, οίνος κόνδιτος²³¹, οίνος λευκός²³², οίνος ἐρυθρός²³³, οίνος παλαιός²³⁴, οίνος σκυβελίτης²³⁵, οίνος αἰγύπτιος, οίνος γλυκός κρητικός²³⁶, οίνος τεθλασσόμενος²³⁷, οίνος ράσπε²³⁸, ὀμφάκιον και ὀμφακίτης²³⁹, κρασί που προέρχεται από άγουρα σταφύλια και ήταν για τους σκλάβους.

ὄξος: Πρόκειται για το ξίδι, ενώ η φράση ὄξοις δρυμαίου, (acetum acre), σημαίνει το δυνατό οξύ, που ήταν μια συνηθισμένη προσθήκη των γευμάτων κατά την ρωμαϊκή και βυζαντινή εποχή.

ὄξύγαρον: Ἄρτυμα από οξύ και γάρο. Γάρος είναι το αλμυρό νερό για την διατήρηση του τυριού ή ψαριών [Δημητράκου, (1966), 5170,1559].

ὄξύκραμα και ὄξύκρατον: Το ξινό κρασί αναμεμιγμένο με νερό [Δημητράκου, (1966), 5171].

ὄξύμελι και **ὄξυμελίκρατον:** Ποτό από ξίδι και μέλι [Δημητράκου, (1966), 5172].

ὄσπρια: Ὄσπρια [Γεννάδιος, 742] ονομάζονται τα φυτά και οι καρποί μιας ολόκληρης οικογένειας φυτών, που ανήκουν στην οικογένεια των Χεδρωπών (Leguminosae) ή άλλως Κυαμιδών (Fabaceae). Τα ὄσπρια χρησιμοποιούνται άμεσα για τη διατροφή του ανθρώπου, ενώ πολλά από αυτά χρησιμοποιούνται για τη διατροφή των ζώων. Ανάμεσα στα ὄσπρια, που καταναλώνει άμεσα ο άνθρωπος, ανήκουν τα φασόλια, οι φακές, τα ρεβίθια, τα κουκκιά, τα μπιζέλια, τα φιστίκια, η σόγια, τα χαρούπια το τριφίλι και άλλα. Στην κατηγορία των ὄσπριων, που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή διάφορων καταναλωτικών προϊόντων, την πρώτη και βασική θέση κατέχει η σόγια. Από τη σόγια παρασκευάζονται σήμερα πάνω από 120 διαφορετικά καταναλώσιμα από τον άνθρωπο προϊόντα μεταξύ των οποίων κρέας, τυρί, γάλα, κακάο, βούτυρο κλπ. Στην τρίτη κατηγορία ανήκουν ο βίκος, τα λαθούρια, μερικά είδη λούπινων κλπ. Το βασικό χαρακτηριστικό των ὄσπριων είναι ότι περιέχουν μεγάλο ποσοστό από πρωτεΐνες (γι αυτό και ονομάζονται "το κρέας του φτωχού"), που αποτελούν βασικό συστατικό της ανθρώπινης διατροφής. Η σόγια και τα φιστίκια περιέχουν ακόμη και λάδι. Τα ὄσπρια είναι γνωστή τροφή των ανθρώπων από τα πολύ παλιά χρόνια. Οι πρωτεΐνες που περιέχουν μερικά, όπως είναι η σόγια, τα φασόλια κλπ. μπορούν να υποκαταστήσουν ως ένα βαθμό τις ζωικές πρωτεΐνες, που

²²⁷ Ο οίνος αναφέρεται χωρίς άλλο προσδιορισμό στις συνταγές: μγ', ογ', οε', πγ', ριβ', ριη', ρκγ', ρκδ', ρλστ', ρμβ', ρση', ροθ', ρπα', σζ', σκ', σλη', σζστ', υα', υπγ'.

²²⁸ ριδ'

²²⁹ ρλ', σκαα'

²³⁰ ρλζ', τκθ'

²³¹ ρπη', ρπθ'

²³² β', πε', ρλθ', ρμγ'

²³³ υζβ', ρμδ'

²³⁴ ρζ', ρλθ', τκε'

²³⁵ ρμγ'

²³⁶ ρπζ'

²³⁷ τοζ'

²³⁸ φε'

²³⁹ ρε', ρνδ'

είναι απαραίτητες για τη διατροφή του ανθρώπου. Παράλληλα, περιέχουν μεγάλο ποσοστό κυτταρίνης που τα κάνουν να είναι δύσπεπτα, και τελείως ακατάλληλη τροφή για όσους υποφέρουν από διάφορες στομαχικές ανωμαλίες.

ὄπος: το γαλακτώδες υγρό που ρέει από φυτό ή καρπό όταν αυτό χαράσσεται.

ὄπτος: ο ψημένος

χλιάνας: Το ορθό χλιαίνω, που σημαίνει θερμαίνω, ζεσταίνω.

ποντικός [Γεννάδιος, 804]: Η λέξη ποντικός όταν αναφέρεται σε φυτά παραπέμπει:

α. άλλοτε στο κάρυον ποντικόν (βλ. λ.) που είναι το λεπτοκάρυον, το φουντούκι,

β. άλλοτε στο ρέον ποντικόν που είναι το φυτό ρήον,(βλ. λ.) το ραβέντι, και

γ. άλλοτε στη ρίζα οπότε πρόκειται για τη γλυκύριζα βλ. λ. (επιστ.: *Glycyrrhiza glandulifera*).

πορφύρα: *Murex brandaris*, βλ. λ. ὄστουν τῆς πορφύρας, τῆς ῥινός και ὄστουν τῆς ρινός τῆς πορφύρας

ρίζας τὰς πέντε: Εδώ ο Νικόλαος Μυρεψός κάνει αναφορά στις ρίζες των πέντε μυροβάλλων ειδών

ροδόσταγμα: Πρόκειται για το ροδόνηρο, το τριανταφυλλόνηρο. Ο Νικόλαος Μυρεψός αναφέρει και ζωμόν τῶν ῥόδων, που θα πρέπει ουσιαστικά να ταυτιστεί με το ροδόσταγμα.

ροζάτω νοβέλα: Μολονότι πρόκειται για τίτλο Αντίδοτου φαρμάκου, η λέξεις είναι λατινικές και σημαίνουν: πρόσφατα ανθισμένα, νεάνθιστα, νέα τριαντάφυλλα > *novella rosa*

ροάν: Πρόκειται για τη ροδιά (βλ. λ. βαλαύστιον)

ροϊδάριον [Δημητράκου, (1966):6426]: Είναι η αλοιφή που περιέχει ἄγχουσα (βλ.λ.)

ροϊδίου τὸ ἄνθος: Είναι το λουλούδι της μικρῆς ροδιάς [Δημητράκου, (1966):6426]. (βλ.λ. βαλαύστιον). Αναφέρεται στη συνταγή τκοστ'

ρόμπιε: (επιστ.: *Rubia tinctorum* [Langkavel B., 1866, 45]) βλ. λ. ἐρυθρόδανον

σάβανον: Η οθόνη, ένα κομμάτι λινού υφάσματος.

σαλτζέμα: Όπως αναφέρει επεξηγηματικά ο Νικόλαος Μυρεψός στο «*Περὶ τῶν Ἀντιδότηων*» σαλτζέμα, ἦτοι γάγγρινον ἄλας (βλ. λ.)

Σαμία γῆ και σαμίον ἄστέρος: ἰατρικὸ μίγμα, ὁμοιο με την ἱερᾶ τριαδικῆ

σίκερα, το: (ουσιαστικὸ ἀκλίτο) Οἰνοπνευματώδες ποτό που παρασκευάζεται με ζύμωση ἀπὸ σιτάρι και κριθάρι.

σκυβελίτης: Κρασί που αποστάζεται ἀπὸ τα πατημένα σταφύλια και ὅτι αποβάλλεται ἀπ'

αυτά.

σμαράγδου λίθου: Με το όνομα σμάραγδος οι αρχαίοι Έλληνες εννοούσαν τους πολύτιμους πράσινους λίθους (βλ. λ.).

σουκορόζαρω: Ο L. Fuchs, σημειώνει ότι ο Νικόλαος γράφει σουκορόζαρω, αντί του ορθού: σούκαρι ροζάτου λαξατίβου (=sacchari rosati laxativi). Πρόκειται ουσιαστικά για το σάχαρ, τη γνωστή μας ζάχαρη, το ζαχαροκάλαμο.

σούλφαρα: Ο L. Fuchs, σημειώνει ότι πρόκειται για τη λατινική λέξη sulfura, γραμμένη με ελληνικά γράμματα, λέξη που παραπέμπει στο θειάφι. Επίσης το τιπάπυρι που αναφέρεται από τον Νικόλαο, είναι το πυρακτωμένο, το στη φωτιά καιόμενο, θειάφι, αλλά επειδή δεν είναι ειδικός γνώστης της λατινικής, δεν το αντιλαμβάνεται. Ακόμη στις συνταγές..... σημειώνεται και η γραφή σούλφου ζυγΐαν αντί του ορθού σούλφουρις βίβι.

σπόδιον και σπόνδιον: Είναι υποκοριστικό της λέξης σποδός, δηλαδή της σκουριάς, του οξειδίου των μετάλλων. Ωστόσο, στη λατινική χρησιμοποιείται η λέξη και για τη στάχτη ή την αιθάλη, που λαμβάνεται ως προϊόν ή ως υπόλειμμα καύσης και παραπέμπει στην καύση των οστών. Η αιθάλη των οστών χρησίμευσε ως λίπασμα αλλά και ως γιατρικό, με αναφορές ήδη από τον Ιπποκράτη ως και τη Σχολή του Σαλέρνο, για την αντιμετώπιση της χρόνιας διάρροιας και της αιμορροΐδας.

σπόροις τοϊς δ': Όπως διευκρινίζει ο ίδιος ο Νικόλαος Μυρεψός πρόκειται για σπόρους από: πεπόνι, άγγουρι, κολοκύνθη και σαρακινό (=καρπούζι).

στυπτηρία: Ουσίες που επιφέρουν συστολή, στύψη. Εδώ, η λέξη αναφέρεται κυρίως στις γαίες που έχουν αυτή την ιδιότητα λόγω της αυξημένης περιεκτικότητάς τους σε χαλκό [Δημητράκου, (1966):6739-40].

συκάμινος: Άλλη ονομασία για τη μουριά. Ο Νικόλαος Μυρεψός χρησιμοποιεί και τη λέξη μόρρα (βλ. λ.), που είναι ο λατινικός όρος του δέντρου, morus.

συνό πητίδια: Ο L. Fuchs το μεταφράζει ως rubrice sinopice.

συρεπουλον: Ο L. Fuchs, σημειώνει ότι η ορθή γραφή είναι έρφυλο. Και αυτή η λέξη είναι μεταγραμμένη στα ελληνικά από το λατινικό serpylli.

τάρινα: Στον κώδικα Paris gr.2237 αναφέρεται τάρια α' > σιτάρια α' Συνεπώς εδώ πρόκειται για εσφαλμένη αντιγραφή.

τάρταρον: (λ. λατιν.: Tartarum) Πρόκειται για την υποστάθμη του οίνου, το καθίζημα, το κατακάθι του κρασιού. Ουσιαστικά πρόκειται για κρασί που αποστάζεται αμέσως μετά τον τρύγο, γλεύκος αδιάθητος, το νέο κρασί. Στα ελληνικά χρησιμοποιείται η λέξη τρυξ [Δημητράκου, (1966):14].

τηκόλιθος: Αυτός που τήκει, που λιώνει, που διαλύει, που ρευστοποιεί τους λίθους, τις πέτρες των νεφρών [Δημητράκου, (1966):7193]. Είναι δε συνώνυμος με τον Ιουδαϊκό λίθο [KEL]. Η σύστασή του αγνοείται[471].

τίτανος: Δεν είναι ευκρινές, από τις αναφορές των συγγραφέων σε ποια λευκή γαία

αναφέρονται [Δημητράκου, (1966):7219]. Πιθανότατα να πρόκειται για το γύψο, ή τον ασβέστη.

τυχοδαίμονα: Λέξη δυσερμήνευτη. Μάλιστα ούτε ο Fuchs ήταν σε θέση να κατανοήσει.

τῶν θ' εἰδῶν: Πρόκειται για τον τίτλο της συνθ' συνταγής. Τα συστατικά της οποίας είναι εννέα.

τῶν κη' ἰδῶν: Πρόκειται για τον τίτλο της σζγ' συνταγής, της οποίας τα συστατικά είναι 28.

τέττιξ: (επιστ.: Cicada Plebeia) το τζιτζίκι

τετράγγουρον: (επιστ.: Cucumis sativus). Πρόκειται για το αγγούρι. Στο "Περὶ τῶν Ἀντιδότην" αναφέρεται στις συνταγές ζα' και τιε'.

τετράγκαθον: Το ορθό είναι τραγάκανθον (βλ. λ.)

ύδαρό: Το ρευστό, το νερούλο.

ύδρέλαιο: Νερό αναμειγμένο με λάδι.

ύδρογάλα: Γάλα αραιωμένο με λίγο νερό.

ύδρογάρου: ο γάρρος παρασκευασμένος με νερό, αραιωμένος με νερό [Δημητράκου, (1966):7367].

φάλιον: Το ορθό φύλλιον

φενούλη: Ο Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] μεταφράζει τη λέξη ως foeniculum, που στην ουσία πρόκειται για το μάραθο (βλ.λ.). Anethum foeniculum : συνών.: Foeniculum vulgare Mill.

φίλλον: το ορθό φύλλον.

φίστουκε: Αναφέρεται στη συνταγή ρνγ'. Το ορθό είναι φίστουλα [Nicolai Myrepsi, (1549):58], όπως το διαβάζει ο Fuchs στο δικό του χφ. Είναι δηλαδή η κασία φίστουλα, η κασία η σύριγγος (βλ.λ.).

φόλιον: Ο Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] δεν διευκρινίζει για πιο φυτό πρόκειται. Πιθανότατα να είναι συνώνυμο του φολιόρου (βλ.λ.).

φολιόρου: Και για τη λέξη αυτή ισχύει ότι και για την αριλάουρι (βλ. λ.). Και αυτή τη λέξη ο L. Fuchs [Nicolai Myrepsi, (1549)] δεν μπορεί να την ταυτίσει.

χαλκάνθη: Είναι ορυκτό. Ο θεικός χαλκός είναι χημική ένωση - άλας - του δισθενούς χαλκού (Cu) με χημικό τύπο CuSO₄. Χαρακτηρίζεται άνυδρος, σε αντίθεση με την ένυδρη μορφή του, που είναι περισσότερο γνωστή ως γαλαζόπετρα. Ο άνυδρος θεικός χαλκός απαντάται στη φύση ως ορυκτό χαλκοκυανίτης ή υδροκυανίτης. Η δε ένυδρη μορφή του απαντάται στη φύση σε ευμεγέθεις λαμπρούς κυανούς κρυστάλλους ως ορυκτό με το όνομα χαλκάνθη ή χαλκανθίτης.

Συνηθέστερη παραγωγή του άνυδρου χαλκού γίνεται από την ένυδρη μορφή του που προέρχεται ως προϊόν επεξεργασίας (αντίδρασης) μονοξειδίου χαλκού, (CuO), και θειικού οξέος και στη συνέχεια κρυσταλλώνεται. Στην Ελλάδα η παραγωγή του είναι πολύ περιορισμένη.

χαλκήτεως οπτής: η καύση του μεταλλεύματος χαλκού

χαλκίτις, χαλκίτης, χαλκήτις: Ό,τι περιέχει χαλκό. Χαλκίτις λίθος είναι ο χαλκός ως άλας, ως ορυκτό. (βλ. και χαλκίτεος οπτής).

χρυσός: Το χημικό στοιχείο χρυσός (στα λατινικά Aurum) είναι μέταλλο. Είναι μαλακό, πολύ ελατό και όλκιμο μέταλλο, μπορεί δηλαδή να γίνει (με κατεργασία) πάρα πολύ λεπτά φύλλα και λεπτά σύρματα. Θεωρείται το κατ' εξοχήν «ευγενές» μέταλλο, πράγμα που από χημική άποψη σημαίνει ότι έχει μεγάλη χημική αδράνεια, π.χ. δεν σκουριάζει (οξειδωση) και δεν προσβάλλεται από ισχυρά οξέα, με εξαίρεση το βασιλικό ύδωρ. Είναι, μαζί με τον χαλκό τα μοναδικά έγχρωμα μέταλλα.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Ammonius	75	Αΐλιος Προμώτος	38, 117
Antidotarium "magnus" Nicolai	75	αίμα83, 116, 122, 124, 125, 131, 163, 166, 172, 178, 207, 226, 246, 264, 280, 294	
Antidotarium "parvum" Nicolai	74	αΐμα	92, 95, 123, 268, 270, 280
Antidotarium magnus	20, 33, 37, 78	αΐμα άνάγων	57
Antidotarium magnus Nicolai	74	αΐμάγωγον	282
Antidotarium Nicolai	32, 73, 77, 281, 329	αμόπτηση.....	121
Arnoletum Balth.	76	αΐμοπτοΐκοΐς	106, 107
Augsburg	75	αΐμοπτυκΐ	106
Choulant Ludwig	75, 76	αΐμοπτυκΐοΐς	104, 106, 107
Dispensarium ad aromatorios.....	74	αμόπτυση	124
Fuchs Leonhart .. 14, 32, 33, 35, 39, 41, 75, 77, 84, 85, 87, 150, 156, 157, 158, 163, 166, 169, 174, 177, 182, 190, 198, 204, 205, 206, 215, 220, 222, 224, 227, 248, 250, 267, 268, 271, 272, 281, 283, 284, 286, 287, 290, 293, 294, 297, 298, 346		αμορραγΐα	121, 124, 125, 149, 251, 280
Liber de compositione medicamentor	73, 75	αμορραγΐα	107
Lutz Adolf	75	αμορραγΐα ρΐνoς	107, 125
Nicolai Alexandrini	32, 75	αμορραγοΐντας.....	107
Nicolai Myrepsi Alexandrini	32, 76	αμορροΐδες	14, 121, 130, 181, 213, 225
Nicolai Praepositi	32	αΐχεοδΐγμα	133
Occo Adolf	75	άκακΐα	135, 148
άβρότονο	135	κομμΐδην άραβΐκoν	135
άγαρΐκoν	135	άκαλύφη	135, 149
άγγoΐρι	135, 145, 297	κνΐδη.....	135, 149
άγΐγαρτον	280	άκάνθη.....	135, 149
Άγιο Όρος.....	22, 31, 39, 40, 46	άκΐνος	
Άγιοσ Βασΐλειοσ	29	τραγορΐγανον.....	256
άγνοσ.....	135, 145	άκορον.....	135, 150
άγρΐέλαιον.....	135, 146	άκραΐμων.....	282, 290
άγρωσΐσ	135, 146	άκρΐμορΐκοΐσ	Βλέπε ?λμορΐκη
άγχοσασα.....	135, 147, 296	άκρων	
άδΐαντον.....	135, 147	πόνοΐ	121
Αδρΐανoς	50, 117	ακτοΐάριοσ	28, 29, 30, 36, 37, 50
Αέτΐοσ o Αμΐδΐνοσ.....	33, 41, 117, 253	άλαβαντΐνο	275, 281
Αθΐνα.....	22, 31, 39, 40, 44, 119, 348, 349	άλασ	
		γάγγρΐνον.....	281, 284
		άλθε.....	72, 282
		άλγηδών	122, 127, 133

Αλεξάνδρεια.....	30, 35, 37	ἄρκευθος.....	136, 157, 294
Αλέξιος Κομνηνός.....	29	ἄρμενιαικό.....	136, 158
άλθαία.....	135, 151	ἄρμοδάκτυλον.....	136, 157
άλμυρική.....	150	ἄρμωνιακόν.....	Βλέπε βερίκοκο
άλότη.....	135, 152	ἄρνόγλωσσο.....	158, 205, 264
άλυπία.....	151, Βλέπε, Βλέπε	ἄρνόγλωσσο.....	158
τούρπετον.....	143, 255	ἄρνόγλωσσον.....	136
ἀμβλυωπία.....	104, 132	ἄρον.....	136, 159
ἄμμι.....	135, 152	ἄρσενικόν.....	283
ἀμμωνιακόν.....	135, 153	ἄρτεμισία.....	136, 159
ἀμπελόπρασο.....	135	ἄρτηριακοῖς.....	125
ἀμπελόπρασον.....	153, 238	αρτηρίες.....	121, 125, 229
ἀμύγδαλο.....	135	αρχίατρος.....	31, 34
ἀμύγδαλον.....	154	Αρχιγένης.....	49, 50, 116, 117
ἀμφημερινός.....	14, 121, 130	αρωματοποιός.....	37
ἀμώμη.....	135, 154	ἄσαρον.....	136, 160
αναισθησία.....	14, 122, 126	ἄσαφίτιδα.....	160
ἀνακάρδιον.....	135, 155	ασθένεια.....	13, 66, 73, 78, 113, 114, 115, 120, 121, 122,
Ανάταλος ο ἑπαρχος.....	50	123, 124, 126, 127, 129, 131, 132, 133, 151, 153, 165,	
Ἄναταλος ο ἑπαρχος.....	117	166, 167, 193, 211, 224, 226, 232, 246, 247, 258, 263,	
Ανατολική Ορθόδοξη Εκκλησία.....	37	273, 280, 283, 285, 288	
ἀναφορητικοῖς.....	125	ἀσθμα.....	121, 123, 145, 214, 226
ἀναφορικοῖς.....	125	ἀσθματικοῖς.....	91, 93, 97, 106
ἀνδράχνη.....	135, 148	ἀσπάλαθος.....	136
Ανδρόνικος Β' Παλαιολόγος.....	25, 27	ἀσπάραγος.....	136, 161
ἄνηθος.....	135, 155	ἄσπληνον.....	143, 248
ἄνισον.....	135, 156, 285	ἄσταφίς.....	136, 161
αντίγραφο.....	20, 31, 33, 38, 46, 84, 224, 293	ἄσφαλτος.....	136, 162
αντιδοτάριο.....	20, 32, 33, 38, 73, 77, 78	ἄσφόδελος.....	136, 162
Αντιδοτάριο Μεγάλο.....	75	ατροφία.....	14, 121, 126
ἀντίδοτος.....	30, 35, 50, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95,	ἀτροφία.....	126, 127
96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107,			
108, 109, 110, 111, 112			
ἀντιμόνιον.....	142	Ἄτταλος Γ'.....	120
Αντώνιος Ἐπαρχος.....	44	Αυτοκράτειρα Ειρήνη.....	30
ἀπόβρεγμα.....	115	Αυτοκρατορία της Νίκαιας.....	23, 25, 30
ἀπόζεμα.....	115, 194, 263, 283	Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας.....	25
Ἀπολλώνιος.....	117	ἄφθαστον.....	136
ἀποπληκτικοῖς.....	126	ἄφθαστος.....	163
ἀποπληξία.....	14, 121, 126, 155	ἠριγέρων.....	163
ἀπόσταγμα.....	115, 175	κόρταλον.....	136, 163
ἀπόστημα ἔνδον.....	122, 133	ἀφρίζων.....	128
Ἀπόστολος Πέτρος.....	121	Αφρικανός Κωνσταντῖνος.....	77
ἄργυρος.....	275, 283	αφροδίσιο.....	121, 132
αρθρητικά.....	14, 121, 127	αφτιά.....	121
ἀρθρητικός.....	91, 105, 111, 112, 127	ἀψιθιά.....	136, 159, 163
αρίθμηση.....	40, 42, 46, 51, 53, 60, 61, 63, 64, 75, 76, 85,	βάκανον.....	104, 136, 163
113			
αριλόρου.....	156	βαλάνιον.....	286
αριστολογία.....	157	βαλαύστιον.....	Βλέπε ?οδι?, Βλέπε ?οδι?
ἀριστολογία.....	135	βαλασμήτα.....	136
		βαλασαμόδεντρο.....	Βλέπε βάλασαμον, Βλέπε βάλασαμον,
		Βλέπε βάλασαμον	
		βάλασαμον.....	136, 165

βαλσάμου έλαιον	165	γάλα.....	175, 206, 267, 268, 278, 284, 293, 296
καρποβάλσαμον.....	165	γαλαγγά	137
όποβάλσαμον.....	165	γαλαγγά	90, 172
βαμβάκι.....	137, 166	Γαληνός.....	38, 49, 116, 117, 118, 119, 165, 171, 190, 215, 227, 251, 254, 285, 288, 348
βαρδάνη.....	137, 166	γαρύφαλο	138
Βασιλεία.....	14, 20, 39, 76	άντόφαλιν.....	138
Βασίλειο της Θεσσαλονίκης	23	καρεόφυλλα.....	138
Βασιλεύουσα		γεντιανή.....	138, 173, 174
Κωνσταντινούπολη.....	27	Γεώργιος Ακροπολίτης.....	28, 29, 30
Βασιλιάς της Σικελίας.....	36, 37	γῆ 275, 285	
Βατικανό	39, 40	κιμωλία.....	275, 285
βάτος	137, 167	<u>λημνία</u>	292
βδέλλιον.....	Βλέπε βάλσαμον	σαμία	275, 285
Βενετία.....	39, 40, 73	Σαμία.....	285, 297
βέρβερις.....	111, 137	σελινουσία.....	275, 285
βερενίκη.....	137, 168	<u>γήναρον</u>	285
βερνικαρίου	Βλέπε βερενίκη, Βλέπε βερενίκη	γιατρός.....	28, 29, 30, 31, 36, 37, 38, 41, 50, 75, 116, 117, 120, 122, 255
Βερολίνο	39, 40, 48	γλήχων.....	Βλέπε βλήχων, Βλέπε βλήχων
Βεσπασιανός.....	121	γλυκάνισον"Βλέπεἄνισον	135, 285
βετόνικα.....	Βλέπε βεττονίκη	γλυκοκάλαμον.....	198
βετονίκη.....	168	γλυκύρριζα.....	138, 174
βεττονίκη.....	137	γογγύλη	137, 171
βησασά	Βλέπε πήγανον, Βλέπε πήγανον	Γουιέλμος Βιλλεαρδουίνος.....	26
βήχας	91, 121, 123, 151, 153, 159, 167, 168, 169, 171, 174, 178, 179, 181, 182, 202, 206, 213, 219, 226, 231, 235, 243, 248, 258	γύψος	276, 285
βηχικός.....	95, 98, 99, 101, 105, 110, 123, 124	γύψος	275, 285
Βιέννη	38, 39, 40, 48	δαγρύδη.....	138, Βλέπε σκαμμωνία
βιόλα.....	Βλέπε ?ον	δαμιονιών (=δαμιονισμένος)	128
ΐον.....	169	δαμάσκηνο.....	138
βιτζιτόσιτζι.....	137, 169, 264	δαμασόνιον.....	138
βλήχων.....	137, 170, 285	δαῦκος.....	138, 176
βότανο .14, 39, 73, 83, 113, 114, 124, 129, 131, 148, 151, 158, 160, 181, 182, 183, 187, 188, 203, 211, 217, 221, 234, 236, 238, 243, 250, 257, 258, 265, 294		δαφνέλαιο	Βλέπε δάφνη, Βλέπε δάφνη
βότρυς.....	137, 170	δάφνη.....	138, 156, 176, 177, 290
βούγλωσσον.....	137, 170	δάφνις	138, 177
Βουλγαρική Αυτοκρατορία.....	25	δαφνόκοκκα.....	138, 177
βουινάδα.....	137	δενδρολίβανον.....	138, 177
γογγύλη.....	171	δέρμα	
βούτυρον.....	284	χαλδαϊκό.....	280, 286
βούφθαλμον.....	137, 171	Δεσποτάτο της Ηπείρου.....	25
βραδυπέπτοις.....	94, 104, 128	Δεσποτάτο του Μοριά.....	26
βράθυς.....	137, 172	δήγμα	118, 122, 133, 161, 288
βρῦον.....	137, 266	Δημήτριος Χλωμός	44
βρυωνία.....	137, 172	διαβήτης 14, 125, 152, 167, 173, 184, 203, 225, 226, 264, 283	
Βυζαντινή Αυτοκρατορία ..23, 24, 25, 26, 29, 34, 36, 343, 348		διαγρύδη.....	Βλέπε δαγρύδη, Βλέπε σκαμμωνία, Βλέπε σκαμμωνία, Βλέπε δαγρύδη
Βυζαντινή περίοδος.....	14, 25, 26, 29, 34, 38, 117	διάρροια	121, 128, 167, 189, 234, 246, 251
Βυζαντινό Ναυτικό.....	27	διαφορητικός.....	122, 133
βυκίο.....	115	δίκαμο	138, 179

Διοσκουρίδης	20, 117, 129, 161, 196, 204, 209, 217, 226, 248, 249, 250, 251, 261, 266, 285
διούρηση	132
δόντια	121
δόση	115, 116, 258, 284
δοσολογία	13, 20, 47, 113, 114, 116, 250, 264
Δουκάτο των Αθηνών	24
δραγγαία	90, 91, 109, 112, 115
δρακόντια	159, 178
δρακόντιον	138, 178
δραχμή	116, 117
δροσάτο	278, 286
δροσιοβότανο	
βετονίκη	168
δροσιοβότανον	Βλέπε βεττονίκη
βετονίκη	168
βεττονίκη	169
Δυναμερόν	13, 14, 19, 20, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 71, 72, 76, 83, 85, 113, 114, 117, 122, 167, 287
δυσεντερικοίς	59, 88, 92, 94, 108, 111, 112, 128, 129
δυσκοιλιότητα	121, 129, 167, 189, 225, 226, 264, 281, 293
δυσουρία	90, 96, 98, 121, 131, 132, 145
δύσπνοια	121, 123
δυσπνοιικοίς	102, 105
δυσπνοιικός	105, 123
δωρόνικο	
μάμια	217
εΐλαφισ	Βλέπε βαρδάνη, Βλέπε βαρδάνη
έκτικος	124
έλελίσφακον	138, 180
έλένιο	142
έλένιον	180
ελεφαντίαση	14, 121, 133
ελιά	146
έλιγμα	63, 95, 286
έλλέβορος	138, 179
ελληνικά	20, 37, 38, 39, 42, 60, 71, 77, 154, 156, 162, 169, 181, 184, 194, 198, 203, 260, 281, 282, 284, 286, 288, 289, 290, 342, 348
Ελληνιστική περίοδος	117
έμμηνα	132
έμπνευματωμένοις	128
έμπνευμάτωσις	98, 128, 131
έμπυικός	95, 99, 105
έντερα	121, 128, 129, 281
έντεριώνη	286
έξάγιον	116, 117
Έπαρχος Αντώνιος	44, 75, 84
έπίθυμον	138, 181
έπιληπτικός	101, 110, 125
επιληψία	14, 121, 155, 250
έπιληψία	165, 180, 211, 232
έπισημασία	122, 133
έρέβινθος	138, 286
έρμοδάκτυλος	138, 181
έρπυλλος	138, 182
έρυθρόδανον	138, 182, 297
έρύσιμον	183
Εσδρά	116
εϋζωμον	138, 183
εϋπατόριον	183
εϋφόρβιον	138, 184
εϋώνυμο	247
έχιον	138
ζαμφήρου	Βλέπε ζαφείρι
ζαφείρι	276, 291
ζάχαρη	115, 130, 243, 287, 289, 297
ζέδοαρ	140, 185
ήνιτταίο	185
ζιγγίβερι	138, 185
ζουλάπι	287
ζοχός	186
ζωμός	115
ζωμός	
μπροϋσκος	277, 287
ζώο	83, 113, 116, 118, 134, 200, 232, 283, 284, 288, 296
ηγούμενος	29
ήδύσομος	139, 187
ήλεκτρον	275, 287
ήλιοτρόπιο	250
ημικρανία	126
ήμιτριταίος	13, 121, 130
ήπαρ	121, 131
ήπατική	99, 100, 152
ήπατικοίς	93, 100, 102, 106, 109, 110, 112, 131
ήπατικός	131
ήρύγγιον	139, 187
θειον	288
Θεοδώρητος	97, 98, 107
Θεόδωρος Α΄ Λάσκαρης	25, 27
Θεόδωρος Β΄ Λάσκαρης	30
θέρμος	139, 188
Θεσσαλία	24, 28
θηριακή	288
θλάσπι	139, 188
Θράκη	24, 27, 28
θρίδαξ	139, 188
θρύμβη	139, 189
θύμβρα	139, 189, 256
θύμος	190

θώρακας.....	123, 129	καρύον	
Ιανός Λάσκαρις.....	46, 84	μυρεψικόν.....	139, 196
ιατρική.....	28, 30, 39, 44, 50, 77, 114, 117, 120, 122, 148, 153, 157, 159, 160, 162, 164, 172, 173, 178, 184, 186, 189, 203, 208, 212, 216, 218, 219, 225, 226, 227, 231, 233, 235, 237, 239, 243, 244, 245, 246, 257, 262, 270, 275, 283, 284, 294	κάρυον	
ιατρός.....	29, 50, 83	βασιλικόν.....	116
ίκερος.....	129, 192, 216, 236, 268	ποντικόν.....	116
ΐντυβον.....	139, 190	κάρυον	
ΐον.....	137	βασιλικόν.....	195
Ιουλιάνιος.....	118	ποντικόν.....	139, 196
Ίπποκράτης.....	50, 116, 179, 208, 215, 261, 297	κασσία	
Ίπποκράτης.....	106, 108	αρωματική.....	139, 197
ΐπποσέλιον.....	139, 191	κιννάμωμο.....	197, 198, 244
ΐρις.....	139, 191	κιννάμωμον.....	139, 197, 199
ισχύο.....	121	μαλάβαθρον.....	139, 199
Ιταλία.....	36, 77	σύριγξ.....	197
ΐτέα.....	139, 191	φίστουλα.....	197, 298
Ιωάννης Β' Κομνηνός.....	29	κάστανο.....	139, 199
Ιωάννης Γ' Βατάτζης.....	28, 30, 31, 34, 36, 50	καστόρι.....	124, 139, 289
Ιωάννης Γ' Βατάτζης.....	26, 27, 29	κατάθλιψη.....	14, 122, 125, 214
Ιωάννης Γ' Βατάτζης.....	51	Καταλανική Εταιρεία.....	27
Ιωάννης Δαμασκηνός.....	120	καταρροή.....	121, 123, 150
Ιωάννης Ζωναράς.....	29	καταρροϊζομένοις.....	97
Ιωάννης ο Ακουάριος.....	35	καταρροϊκός.....	123
Ιωάννης ο Χρυσόστομος.....	29	καχεξία.....	14, 121, 129
καθαρτική.....	94, 96, 103, 105, 110, 111, 112	κάχρυς.....	139, 199, 222
καθημερινός.....	14, 121, 130	κέγχρος.....	139, 200
κάκαμπρι.....	Βλέπε βεττονίκη	κεδρίς.....	139, 200
βεττονίκη.....	169, 186	κελτίς.....	216
καλαμίνθη.....	139, 192	κενταύριον.....	139, 200
κάλαμος άρωματικός.....	Βλέπε ?κορον	κερασιά.....	139, 201
καμφορά.....	139, 160, 164, 192, 278, 281, 285	κέστρον.....	Βλέπε βεττονίκη
κανναβιναία.....	139	βετονίκη.....	168
καπνίτης.....	193	κεφαλαγία.....	121, 126, 165
κάππαρις.....	193	κεφαλαλγικός.....	115
κάππαρις.....	139, 193	κεχριμπάρι.....	Βλέπε ?λεκτρον
κάρδαμο.....	154, 194, 222	κισσός.....	139, 202
κάρδαμον.....	139, 194	κίτρον.....	139, 202
κάρδαμον.....	194	κιχώριο.....	190
καρδάμωμον.....	139	κνήκος.....	140, 202
καρδία.....	110, 121, 125, 269	κοιλία.....	121, 129
καρδιακοΐς.....	103, 108, 111, 125	κοιλιακοΐς.....	88, 94, 103, 129
καρκίνος.....	122, 133, 207, 220, 283	κοκκοδάφνη.....	Βλέπε δάφνη, Βλέπε δάφνη
Κάρολος των Ανδεγαυών (Ανζού).....	26	κοκκοκνίδη	
Κάρολος των Ανδρεγαυών (Ανζού).....	27	Χαμαιλέων.....	140, 203
κάρος.....	195	κόκκος.....	116, 117, 141, 222, 273
καρότο.....	Βλέπε δα?κος, Βλέπε δα?κος, Βλέπε δα?κος,	κολιάνδρον.....	140, 203
καρπησία.....	Βλέπε δα?κος	κολικός.....	121, 129, 179
		κολικός.....	129, 131
		κολοκύνθη.....	140, 189, 203, 297
		κόνυζα.....	140, 204
		κορόμηλον.....	140, 205
		κορονόπους.....	140

κορωνόπους.....	205	κώδικας 2237 (του Παρισιού) ...	22, 31, 39, 40, 41, 42, 48, 49, 52, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 84, 85, 87, 281, 284, 297
άρνόγλωσσον.....	205	κώδικας 2238 (του Παρισιού)....	22, 29, 31, 40, 41, 45, 46, 52, 57, 59, 60, 62, 63, 64, 76, 84, 85, 87, 284
Κοσμάς Κάμηλος	31, 43	κώδικας 2243 (του Παρισιού)...	22, 29, 31, 37, 39, 40, 41, 43, 44, 48, 52, 53, 60, 61, 67, 69, 71, 77, 83, 84, 85, 87, 113, 148, 174, 195, 224, 284, 286, 345
κόστος.....	Βλέπε βαλσαμῆτα, Βλέπε βαλσαμῆτα	κώδικας 83 (του Εσκοριάλ). 22, 31, 37, 40, 41, 45, 52, 77, 84, 85, 87, 91, 226, 227, 284, 318, 338	
κουκιά.....	115, 140, 209	κωλικοῖς.....	30, 102, 129
κουκουνάρι.....	140	κώμα	14, 122, 126
κουρέλι		κώνειον	140, 212
ρουσέλι.....	267, 271	Κωνσταντῖνος Αφρικανός	77
κούρκουμα.....	93, 140, 206	Κωνσταντῖνος, ὁ βασιλεῦς.....	118
κοχλιάριον	116	Κωνσταντινούπολη 23, 25, 26, 28, 35, 36, 37, 40, 77, 348	
κράμβη	137, Βλέπε γογγύλη, Βλέπε γογγύλη	λάδανον.....	140, 213
γογγύλη	171	λαουριόλε.....	Βλέπε βεττονική
κρασὶ ...	115, 150, 161, 178, 277, 278, 287, 289, 290, 293, 295, 298	λάπαθον	140, 213
κρεμμύδι.....	140, 209, 238, 248	λάρυγγας	121, 133
κριθάρι	116	λατινικά.....	13, 23, 26, 33, 35, 37, 39, 71, 73, 76, 77, 156, 174, 188, 198, 215, 247, 257, 277, 281, 282, 289, 292, 294, 297
κριθῆ.....	140, 207	Λατινική Αυτοκρατορία.....	23, 24
κρίθμον.....	140, 208	λέβητας	115, 289
κριθόκοκκος.....	116	λειεντερικοῖς.....	112
κρίνος	207	Λέων δρογγάριος	118
σούσινον εὐζωμον	140	ληξοπύρετος	105
σούσινον εὐζωμον	208	λιβάνι	140, 214, 287
κροκολύκην		λίγγαβις.....	132, 140, 214
λύκιον.....	Βλέπε , Βλέπε	λιγυστικόν.....	140, 213
κρόκος	124, 140, 208	λιθαργικός	122, 126
κύαθος.....	116	λιθιῶντας.....	131, 132
κυάμος αιγυπτιακός	115	λίθος.....	83, 113, 131, 132, 276, 280, 283, 285, 287, 288, 290, 291, 292, 299
κυδωνιά.....	140, 209, 210	γαγάτης	276, 284
κύμνο.....	140, 195	ζαφεῖρι.....	287
κυνάρα.....	201	ζεφύρου> ζαφεῖρι	291
κυνόγλωσσον.....	140, 211	ἴασπις.....	288, 292
κυπαῖα	140, 211	Ἰνδικός.....	276, 288
κυπάρισσος.....	140	λάπις λάζουλι	290
κυρηναϊκός ὄπδος	Βλέπε ?μμωνιακ?ν	πράσινος	291
κύρος.....	36, 50	σμαράγδου.....	297
κύστη.....	89, 121, 132	συριακός	291
κυφαῖον	140, 212	ὑπόχλωρος	291
κώδικας . 13, 19, 20, 29, 31, 35, 37, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 76, 77, 83, 84, 85, 113, 114, 156, 166, 174, 190, 195, 224, 281, 282, 286, 287, 297, 348		χλωρός	291
κώδικας 1478 (της Αθήνας). 22, 40, 41, 47, 52, 73, 84, 85, 87, 284		λιθόσπερμον.....	215
κώδικας 171 (της Οξφόρδης)	22, 31, 37, 40, 41, 46, 52, 77, 84, 85, 87, 95, 281, 284, 319	λινέλαιο	
κώδικας 192 (της Μεγίστης Λαύρας)....	22, 31, 37, 40, 41, 45, 46, 52, 60, 84, 85, 87, 96, 323	λίνο	215
κώδικας 2149 (του Παρισιού)	29, 31, 37, 40, 41, 46	λίνο	215
		λινόσπορον	

λίνο.....	140, 215	Μεσόγειος.....	50, 83, 117, 151, 175, 180, 216, 231, 235, 238, 242, 246, 254, 272
λυποθυμία	14, 121, 126	Μεσούα ο νεότερος.....	29, 50
λίτρα	116, 117, 131	μετάξι	169, 181, 278, 293
λογχίτις.....	140, 216	μέτρο .	47, 72, 73, 113, 114, 116, 117, 188, 195, 201, 209, 220, 253
Λονδίνο	39, 40	μήκων	
λοπάδα.....	115	κώδεια	141, 222
Λυόν.....	39	παπάβαρις	141, 222
λυπείριος.....	122, 125	μήκων	222
λυποθυμία	108, 109, 110, 111	μηλόμελο	278, 293
λύσσα.....	14, 121, 131	μήον.....	140, 216
λωτός		μήρα (=μύρρα)	Βλέπε βάλσαμον
κελίτις	140, 216	Μητρόπολη της Σάμου	40
Medicamentorum opus.....	39, 76	Μιθριδάτης.....	118
μάγιστρος.....	36	Μικρά Ασία	13, 25, 27, 120, 161, 285
μάγιστρος Ιωάννης	30, 35, 36	μικρογραφία	44
μάγμα		μίλτος	
ήδύχρων.....	278, 287	σινοπιτίδια.....	293
Μαδρίτη.....	38, 39, 40	μίσυως όπτης.....	276, 294
Εσκοριάλ.....	13, 31, 37, 38, 40, 45	Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος	26
μαιευτική	50	Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος	26, 35
μαίνος	126	Μιχαήλ Η' Παλαιολόγος	26, 27, 50
μαίον		Μιχαήλ Σύγκελος.....	50, 118
μήον.....	140, 216	Μιχαήλ Ψελλός.....	117
Μακεδονία	24, 28	μοναστήρι.....	26, 28, 29
μάλαξη.....	115	Μονή Cassino	77
μαλάχη.....	140, 217	Μονή Παντοκράτορα.....	29
μανδραγόρας	141, 218	Μονή των Μαγγάνων	29
μανία.....	122, 126	μορίγκα.....	224
μάραθρον.....	141, 218	μόρρα	
μαργαριτάρι	276, 291, 292	μουριά.....	141, 223, 297
μαρρούβιο.....	219	μοσχάτα	
μαρρούβιον.....	141, 219	άλιτα.....	278, 281
πράσιον.....	141, 219	γάλια	278, 284
μαστίχα	141, 219, 254, 290	μούσκι.....	141, 224
Μεγίστη Λαύρα	13, 22, 31, 40, 46, 48	μπάρτζε ουρσίμα.....	Βλέπε βέρβερικ, Βλέπε βέρβερικ
μελαγχολία.....	14, 121, 125, 147, 155	μπενεδέτα.....	109, 278, 293
μελαγχολικοί.....	92, 96, 109, 110, 111, 112, 124, 125	μπενεδέτα λασατίβα	278, 293
μελάνθιον.....	141, 220	μπρέμ	293
μελάνθιον		μύρο	230, 294
νίτζελ	220	μυροβάλανο.....	141, 225, 226
μέλι.....	278, 292	έμπλικι.....	226
μέλι.....	115, 147, 171, 180, 277, 278, 287, 289, 290, 292, 293, 295	κέπουλι.....	141, 225, 226
μελίκρατο.....	278, 293	μπερίλικι.....	225
μελίλωτον.....	141, 220	περίλικι.....	141, 225
μελισσόχορτο		χρυσοβάλανο	226
μελισσοβότανο.....	13, 141, 221	μυροποιός.....	37
μελισσόφυλλο	141, 221	μυρόφυλλον.....	141, 225
μελιτζάνα	141, 221	μυρτόκοκκα	
μενιγέτα	141, 222	μυρτιά	141, 223
μεντράστω.....	Βλέπε δαΐκος, Βλέπε δαΐκος		

Μυστράς.....	26	οἶνος.....	277, 295
νάπυ	137	οισοφάγος.....	121, 128
γογγύλη.....	171	όξαλις.....	229
νάρθηξ.....	141, 227	όξος.....	248, 277, 295
νεύρα.....	122, 126, 127, 213, 280	όξυάκανθος.....	141, 229
νευρικός.....	126	όξύγαρον.....	278, 295
νεφρά.....	121, 131, 151, 220	όξύκραμα	277, 295
νεφρητική.....	96, 97, 108, 109	οξύκρατον.....	115
νεφρητικοίς.....	89, 99, 100, 110, 131	όξύμελι	277, 295
νεφροίς.....	89, 131	οξύμελο.....	115, 278, 293
νεφροπάθεια.....	115	όξυφοίνιξ.....	261
Νίκαια της Βιθυνίας.....	13, 25, 28, 29, 30, 35, 37	Οξφόρδη.....	13, 22, 31, 36, 37, 39, 40, 45
Νικήτας Χωνιάτης.....	28	όπιον.....	222
Νικηφόρος Βλεμμύδης.....	28	τεμπαΐκε.....	141, 223
Νικόλαος Μυρεψός1, 3, 13, 19, 20, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 48, 51, 52, 75, 76, 77, 83, 116, 117, 118, 119, 121, 146, 149, 150, 151, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 178, 181, 182, 183, 186, 188, 189, 192, 197, 198, 200, 201, 203, 215, 216, 217, 220, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 238, 239, 240, 242, 243, 245, 246, 247, 250, 253, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 263, 269, 270, 273, 274, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 290, 294, 295, 296, 297		οπισθοτονία.....	121, 126
Νικόλαος ό άκτουάριος.....	30	όπισθοτονία.....	106, 126
Νικόλαος ό ιατρός.....	30, 37	όποβάλασαμον.....	Βλέπε βάλασαμον
ό έπονομαζόμενος καί Μυρεψός.....	31, 41	όποπάναξ.....	141, 230
Νικόλαος ο Μυροποιοός.....	37	όπος.....	153, 296
Νικόλαος Πρεπόζιτος.....	74, 75	όπτός.....	296
Νικόλαος του Σαλέρνο.....	32, 33	όργανα	
Νικόλαος ό ιατρός.....	30	γεννητικά.....	121, 146
νίτρον.....	275, 294	Ορειβάσιος.....	117
νοσηλευτικό ίδρυμα.....	29	όρεοσέλινον.....	141, 230
νοσοκομείο.....	29, 77	Ορθόδοξη Ανατολική Εκκλησία.....	27
νούφαρο.....	228	όρθοπνοιά.....	121, 172
ξενώνας.....	29	όρθοπνοιαν.....	104
ξέστιον.....	294	όρθοπνοιικός.....	105, 123
ξήριον.....	294	όρίγανος.....	141, 230
ξυλαλόη.....	141, 229	όρμινον.....	141, 231
ξυλοβάλασαμον.....	Βλέπε βάλασαμον, Βλέπε βάλασαμον, Βλέπε βάλασαμον	όροβίνος.....	141
ξυλοκασία.....	115, 283	όροβος.....	141, 231
ξυλοκιναμώνη.....	139, 199	Όσιος Μιχαήλ.....	35, 50
ξυλόκοκκο.....	116, 294	όσπρια.....	295
ξυλοτζουνίπερι.....	136, 294	ούγγιά.....	116, 117
όβολός.....	116	ούλκή.....	116
όδονταλγία.....	133	οφθαλμίατρος.....	29
όζόστομος.....	133	όφθαλμοί	
Οθωμανοί.....	27	μάτια.....	121, 226, 268
οινόμελο.....	115, 278, 293	όφθαλμός	
		πόνος.....	61, 62, 104, 132
		ρέυματιζόμενος.....	132
		φλεγμονή.....	132
		πάθηγη	
		γυναικολογική.....	121, 132, 294
		πάθος	
		έντός.....	122, 133
		ουρανίσκου.....	133
		πάν.....	122, 133
		παιώνια.....	141, 232
		γλυκυσίδη.....	141, 232

παλίουρος	141, 232	<i>Θηριακῶν ἀντιδότων σκευασία</i>	54, 61
Πάπας Νικόλαος	30, 31, 34, 50	<i>Θυμαμάτων</i>	54, 61
πάπας Νικόλαος ο Α΄	34	<i>Ίερῶν σκευασιῶν</i>	54
Πάπας Νικόλαος ο Β΄	34	<i>Ίερῶν σκευασιῶν</i>	62
Πάπας Νικόλαος ο Γ΄	34	<i>Καθαρτικῶν</i>	63
παρ' ἴσθμια	133	<i>Καθαρτικῶν διὰ χρησμάτων</i>	54, 63
παραλυσία	121, 128, 250	<i>Καθαρτικῶν ελιγμάτων</i>	54, 63
παραλυτικοῖς	128	<i>Καθαρτικῶν ὑδραγωγῶν</i>	54, 63
παραλυτικός	102, 128	<i>Καταπλασμάτων</i>	54, 63
παραπληκτικός	128	<i>Καταπλασμάτων και Καθαρτικῶν ὑδραγωγῶν</i>	63
παρασκευή συνταγῆς	114, 115, 272	<i>Κεφαλαλγίας</i>	63
Παρίσι	22, 31, 36, 38, 39, 40, 44, 53, 348	<i>Κηρωτῶν σκευασιῶν</i>	54, 63
πελεκίνη	141, 249	<i>Κηρωτῶν σκευασμάτων</i>	64
Πελοπόννησος	24, 36	<i>Κοκκίων</i>	29, 35, 54, 64
πεντάνευρον... Βλέπε ῥινόγλωσσον, Βλέπε ῥινόγλωσσον		<i>Κολλουρίων</i>	30, 54, 62
πέπερι	141, 233	<i>Κρανιακῶν πασμάτων</i>	54, 63
κουμπέπες	140, 233	<i>Κυδωνάτων σκευασία</i>	63
πεπλῖς	141, 233	<i>Κυφέων</i>	63
πεπόνι	142, 145, 204, 234, 297	<i>Κωλικοῖς</i>	63
πεπτική	103, 110	<i>Κωλικῶν ἐνεμάτων</i>	60
<i>περὶ</i>		<i>Κωλικῶν καταπλασμάτων</i>	54, 63
<i>Ἀλατίων</i>	31, 34, 53, 56, 57	<i>Ληξοπυρέτων</i>	55
<i>Ἀλειμμάτων</i>	48, 53, 56, 57	<i>Ληξοπύρετων</i>	64
<i>Ἀλωπεκίας</i>	66	<i>Μαρκιάτων σκευασιῶν</i>	55, 64
<i>Ἀντιδότων</i>	189, 210	<i>μόρων και Διαχρήστων</i>	58
<i>Ἀντιδότων</i> ... 19, 30, 42, 45, 46, 53, 56, 57, 83, 84, 113,		<i>Νάρδου</i>	55, 65
116, 117, 122, 123, 134, 145, 146, 147, 148, 149,		<i>Νάρδου σκευασιῶν</i>	55, 65
152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 161, 162,		<i>Νεύρων</i>	65
163, 165, 168, 170, 173, 174, 176, 177, 178, 179,		<i>Νεφρῶν</i>	65
180, 181, 183, 184, 186, 187, 188		<i>Ξηρίων σκευασιῶν</i>	55, 65
<i>Ἀπὸ μέλιτος σκευασιῶν</i>	48, 53, 56	<i>Ὄξυμέλιτος</i>	66
<i>Ἀποφλεγματικῶν</i>	57	<i>Ὄξυμέλιτος σκευασιῶν</i>	55, 66
<i>Ἄρτηριακῶν</i>	57	<i>Ὄξυπορίων</i>	66
<i>Βαλάνων</i>	53, 57	<i>Ὄξυπόριων/ Ὄστέου καταπότια</i>	66
<i>Βηχικῶν</i>	53, 57	<i>Οὐλῶν</i>	66
<i>Γυναικείων καθαρτικῶν</i>	53, 57	<i>Πεσῶν</i>	30, 55, 66
<i>Διὰ μόρρων</i>	53, 58	<i>Προπόματος</i>	66
<i>δια Χρησμάτων</i>	63	<i>Πυριῶν</i>	66
<i>Δροσάτων</i>	53, 58	<i>Ῥοδομέλιτος σκευασιῶν</i>	55, 67
<i>Ἐδρικῶν</i>	53, 59	<i>Σάπων</i>	67
<i>Ἐλαιῶν</i>	54, 60	<i>Σατηριακῶν ἐντατικῶν</i>	55, 67
<i>Ἐλιγμάτων</i>	53, 59	<i>Σμιγμάτων</i>	46
<i>Ἐλμίνθων</i>	54, 59	<i>Τροχίσκων</i>	51, 55, 68
<i>Ἐμπλάστρων</i>	30, 35, 53, 59	<i>Υδάτων διαφόρων</i>	55, 69
<i>Ἐνεμάτων</i>	30, 54, 60	<i>Ὑπνοτικῶν</i>	55, 68, 69
<i>Ἐπιθεμάτων</i>	53, 59	<i>Ὑπνοτικῶν ἐπιθεμάτων</i>	55, 68
<i>Ἐρρινων</i>	54, 59	<i>Ὑπογλωττίων</i>	55, 68, 69
<i>Ζμιγμάτων</i>	54, 60	<i>Φακοῖς και νεφέλας ἐν προσώπου</i>	69
<i>Ζουλαπίων</i>	54, 61	<i>Φθηρῶν και ἐτέρων σκευασιῶν</i>	55, 69
<i>Ζσμιγμάτων</i>	45, 46	<i>Χειλῶν κατερρόγοτων</i>	56, 70
<i>Ἡπατικῶν σκευασιῶν</i>	54, 61	<i>Ψώρας ἀλειμμάτων</i>	56, 70

Ἰατρικῶν θεραπειῶν	56, 71	Πραξαγόρος.....	119
Περὶ		πράσσο.....	142, 238
Κοκκίων	30	Πριγκιπάτο της Αχαΐας	24
περὶ Λειχίνων	52, 64	Πρόκλος.....	116, 119
περὶ Ληξοπύρετων	52, 64	πρωκτός.....	121, 128, 132
περὶ τῶν Ἀντιδότων ...	145, 147, 148, 149, 150, 158, 160, 173, 174, 183, 185, 186, 190, 191, 193, 197, 198, 199, 205, 209, 213, 215, 223, 227, 229, 233, 243, 244, 246, 247, 248, 249, 260, 262, 264, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 281, 282	πτηράνη	115
περίθαλψη.....	28, 29	Πτολεμαῖος ο Σοφιστής.....	108
περιστερεῶν	142, 234	Πυθαγόρας	118
ἱεροβότανο	234	πύρεθρον.....	142, 238
πετρέλαιο	142, 234	ἀντιμόνιο.....	238
σύμφυτο το ἰουδαϊκό	234	πυρέτοις.....	91, 97, 130
Πέτρος Ἄμπανο	36, 37	πυρετός .	13, 121, 130, 150, 163, 168, 170, 204, 213, 226, 238, 251
πετροσέλινο	142, 217	πυρετός	
μαϊντανό.....	217	ἀ(μ)φημερινός.....	130
μακεδονήσι.....	142, 217	ἀπλός.....	14, 121, 130
σέλερις	142, 217	διπλό.....	14, 121, 130
σίνων.....	142, 217	διπλός συνεχής.....	130
πευκέδανον	142, 235	ἡμιτριταῖος.....	130
πέψη.....	121, 163, 173, 206, 226, 228, 246, 281	καθημερινός.....	130
πήγανο.....	124, 137, 235	καυσώδης.....	14, 121, 130
πήγανον.....	142, 235	περιοδικός.....	14, 121, 130
πηξίδα.....	115	τεταρταῖος.....	130
πικρίς.....	142, 186	τριταῖος.....	130
πιμπινέλλα.....	142, 156	χρόνιο	14, 121, 130
πιστακιά.....	235	ῥαῖον (=ῥῆον)	
πλευρά.....	121, 271	βάρβαρον.....	142, 239
πλευρητικός.....	101, 103, 105, 106, 124	ποντικόν.....	142, 239
πλεύρισις	121	ραφανίς.....	142, 239
πλευρίτις.....	124	ῥεῦμα πᾶν	122, 133
πνεύμονες.....	121, 124, 151, 160, 207, 252	ῥευματιζομένοις	127
πνευμονικοῖς.....	122	ῥευματιζόμενος	127, 132
ποδάγρα	14, 121, 127, 284	ῥευματικός	127
ποδαγρικός.....	127	ῥευματισμός.....	178, 179, 187, 213, 253
ποδαλγική.....	90, 127, 174	ὄφθαλμοῦ	127
ποδαλγική.....	93, 99, 127	ρευματολογία.....	121
ποδαλγικοῖς	91, 93, 99, 105, 110, 111, 112, 127	Ρηγίνος Νικόλαος.....	75
πόλιον.....	142, 236	ῥόαν	Βλέπε ῥοδι?, Βλέπε ῥοδι?
πολύγονο	142, 236	Ρογήρος του Φλορ.....	27
πολυπόδιον.....	142, 237	ροδέλαιο	115
πολυτρίχη	142	ροδοδάφνη	
πολύτριχο	237	νήριον	142, 240
πόνος		ρόδον	142, 240
ὀδόντων.....	133	ροδόσταγμα.....	115
ποντικός	296	ροδόσταγμα	278, 296
Πόντος.....	25	ῥοῦς	142, 241
πορφύρα.....	267, 296	ροῦσκος.....	225
πουράγγι.....	237	ρόφημα	115, 192, 251, 263
		Ρωμαϊκή περίοδος	117
		σαβίνα.....	137, 172
		σαγαπηνό	241

σαγαπηνόν	142, 241	σπόδιον.....	167, 277, 297
σακελισμός.....	115	στάγιον	116
Σάμος	39	σταθμά	47, 113, 114, 116, 117
σάμψυχον	142, 242	σταπίς.....	143, 250
σάνδαλον	142, 242	στατήρας.....	116
σαξιφράγον	142, 242	Σταυροφόροι.....	23, 28
σαπωνάρια		σταφυλινάρια.....	Βλέπε δα?κος, Βλέπε δα?κος
στρούθιον	251	σταφυλίνος . Βλέπε δα?κος, Βλέπε δα?κος, Βλέπε δα?κος	
σαρκός κατάλυσιν.....	122	στάχυς.....	143, 227, 250
σαρκός κατάλυσις.....	133	στήθος	121, 123
σατύριον	142, 243	στοιχάς.....	143, 251
σάχαρ.....	142, 243, 297	Στοιχείον ἄλφα	31, 34, 45, 48, 50, 51
σέλινον.....	142, 244	Στοιχείον Ἄλφα	83
σεμπεσθένη.....	142	Στοιχείον βῆτα	51
σεμπεστένη	244	Στοιχείον γάμμα	51
σέννα	139, 198, 244, 293	Στοιχείον Γάμμα	42
σεραπίων	142, 241	Στοιχείον Ζήτα	45, 46
σέσελι	142, 245	Στοιχείον Κάππα	35
σεσέμπριον	142, 245	Στοιχείον Λάμπδα	52
σήσαμος.....	142, 247	Στοιχείον Σίγμα	45, 46
σίδιον.....	Βλέπε ροδι?, Βλέπε ροδι?	στόμα.....	121, 124, 133, 202
σίκερα	277, 297	στομάχι.....	121, 128, 129, 243, 267, 272, 281
σικός ἄγριος	246	στομαχικοῖς.....	93, 97, 99, 101, 110, 128
σίλερ	142	στομαχικόν.....	97, 108
σίλφιον.....	153	στόμαχος.....	57, 92, 93, 97, 101, 102, 112, 128, 145, 147, 151, 165, 175, 178, 179, 187, 215, 234, 236, 252, 258, 292, 293
σίον	247	στραγγουρία	62, 89, 90, 121, 131, 132
σιτάρι	116, 282	στρατιώτης.....	143
σιτόκοκκος	116	στρόβιλος.....	Βλέπε κουκουάρι
σκεύος.....	115	στρούθιον	143, 251
σκίλλα	143, 248	στρούθιον	251
σκολοπένδριον	143, 248	στροφουμένοις	129
σκόλυμος.....	143, 201, 248	στυπηρία	275, 297
σκόρδιον	143, 249	σύραξ	143, 252
σκόρδιον	249	σύγγραμμα.....	30, 44, 74, 78
σκόρδο	143, 153, 249	σύγκελος.....	35, 50
σκορπιοειδές.....	143	συγκοπή.....	110
σκορπίουρος	250	σुकάμιнос	108, 141, 297
σκοτοματικοῖς.....	126	σύκο.....	143, 252
σκοτωματική	121, 126	σύμφυτον.....	143, 253
σκόπουλο	117	συνταγή . 13, 19, 20, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 84, 85, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 123, 124, 125, 127, 130, 131, 132, 134, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198,	
σκόπουλον	73, 116		
σκυβελίτης	277, 295, 297		
σμίρνα.....	Βλέπε βάλαμον		
Σουλτανάτο του Ικονίου	25		
σοῦλφαρα	275, 297		
σουμάκι.....	42, 131, 142, 241		
σουσάμι	142		
σπλάχων πάθη	121		
σπλήνα.....	121, 129, 131, 151, 204, 283		
σπληνικοῖς.....	131		
σπληνικός.....	131		

199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 295, 296, 297, 298	υδρόμελο 115, 278, 293
συνταγολόγιο..... 13, 38, 78	ύδροπικοῖς..... 99, 101
συστατικό συνταγής .. 13, 20, 83, 113, 124, 130, 134, 146, 147, 160, 166, 182, 184, 190, 208, 214, 253, 263, 275, 286, 288, 290, 298	ὕδρωπικία 14, 121, 129
σφάγγον..... 143, 253	ὕοσκύαμος 143, 258
σχοινάνθη	ὕπερικόν..... 143, 258
σχοῖνος 143, 253	ὕπερικόν..... 165
σχοῖνος 143, 253	ὕπνοποιόν 126
Σχολή του Σαλέρνο 32	ὕποκιστῖς 143, 259
Σωκράτης 95, 119	ὕσσωπος..... 143, 259
σώμα	ὕσσωψ..... 104
κακόχροια 122	ὕστερη Βυζαντινὴ εποχὴ 38
νέκρωσις..... 122	ὕστερη βυζαντινὴ περίοδο 29, 44
ψυχρότητα..... 122	υστερία..... 122, 126, 230
ταμαρίντη ..... Βλέπε δαμάσκηνο	φακὴ..... 143, 260
τάρταρον..... 277, 298	φαρμακευτικὴ συλλογὴ..... 33
τερεβινθίνη..... 143, 254	φαρμακευτικὴ συνταγὴ..... 13, 29, 37, 52
τεταρταίους 59, 95, 96, 97, 99	φαρμακευτικὸ σύγγραμμα 28
τεταρταίος 13, 121, 130	φάρμακο..... 113, 114, 115, 118, 146, 147, 149, 153, 156, 161, 163, 173, 179, 184, 187, 189, 192, 196, 197, 204, 213, 217, 218, 224, 227, 233, 236, 237, 240, 242, 244, 246, 251, 257, 258, 261, 275, 282, 284, 285, 288, 292, 296
τέττιξ..... 267, 298	φαρμακολογία..... 50, 114, 117, 175
τεύκριον..... 143, 254	φαρμακολόγος..... 83, 116
τεύτλον 142, 246	φάρμακον..... 128
τηκόλιθος..... 276, 298	Φαρμακοποιΐα..... 73
τῆλις 143, 255	φαρμακοποιός..... 44, 115
τιθύμαλλος 143, 255	φάρυγγας 121, 133
τίτανος..... 275, 298	φενούλη 141, 298
τορδύλιον 143, 257	φθησικός 89, 91, 95, 98, 101, 104, 105, 106, 124
τραγακάνθη 143, 256	φθοροποιᾶν ὕλην 122, 133
τραγορίγανον..... 143, 256	Φιλάνος..... 101, 119
Τραλλιανὸς Ἀλέξανδρος 117	φιλιπένδουλα 143, 260
τρέμουλο 14, 122, 126, 250	Φιλοξένιος..... 120
τρίβολον 143, 257	Φίλων ο Αλεξανδρεὺς 121
τριταίους..... 95, 99	φλέγμα 123, 124, 127, 128
τριταίος..... 13, 121, 130	φλεγματικοῖς 110, 124
τρίφυλλον 143, 257	φλεγμονή..... 132, 133
τριψίδιν	φλέμα..... 121
κασσία κιννάμωμον..... 199	φοίνιξ 143, 260
τρόμος 122, 126	φόλιον..... 298
τροχίσκος..... 68, 115, 290	φολιόρου..... 156
ὕδαρό 277, 298	φοῦ 131, 143, 227, 261
ὕδρέλαιο..... 277, 298	Φραγκίσκος Α' (της Γαλλίας)..... 44, 75
ὕδρὸγαλα..... 277, 298	φύλλον 143, 261
ὕδρὸγαρος..... 277, 298	φυματίωση 121, 124, 172, 181
	φυτό..... 13, 14, 20, 21, 42, 72, 73, 83, 113, 114, 115, 123, 124, 134, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187,

188, 189, 190, 191, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 270, 273, 278, 282, 283, 286, 289, 290, 292, 293, 295, 296, 298, 348	χαμαίμηλο..... 143, 238, 263
Φώτιος πατριάρχης 117	χαμαπίτις 143, 263
χαλβάνη 143, 262	χειρόγραφα.....28, 77
χαλκάνθη..... 276, 299	χειρουργική..... 50
χαλκίτις 276, 299	χειρουργός..... 29
χαμαιάκτη 143, 262	χελιδωναία..... 137, 263, 264
χαμαίδρυς .....Βλέπε τεύκριον, Βλέπε τεύκριον, Βλέπε τεύκριον, Βλέπε τεύκριον, Βλέπε τεύκριον	χολέρα 14, 121, 129
χαμαιεύκη 143, 262	χορήγηση συνταγής..... 114
	χορήγηση φαρμάκου..... 114
	Χρύσιππος ο Σολεύς 120
	χρυσός 276, 299
	χυλός 115, 158
	χυμός ψυχρός 122, 133
	ψύλλιον 144, 264
	ώκιμον 144, 264
	ώταλγία 132

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΡΘΡΑ

1. -, Acacia gum (Gum Arabic): a nutritional fibre; metabolism and calorific value. *Food Addit Contam.* 1998
2. -, Urtica dioica; Urtica urens (nettle), Monograph, *Altern Med Rev.* 2007 Sep;12(3):280-4.
3. Abdel-Massih RM, Fares R, Bazzi S, El-Chami N, Baydoun E., The apoptotic and anti-proliferative activity of Origanum majorana extracts on human leukemic cell line, *Leuk Res.* 2010 Aug;34(8):1052-6.
4. Abdul-Ghani AS, Amin R., Effect of aqueous extract of Commiphora opobalsamum on blood pressure and heart rate in rats, *J Ethnopharmacol.* 1997 Aug;57(3):219-22.
5. Acute, subacute toxicity and mutagenic effects of anacardic acids from cashew (Anacardium occidentale Linn.) in mice, *J Ethnopharmacol.* 2011
6. Adaramoye OA, Odunewu AO, Farombi EO., Hepatoprotective effect of Curcuma longa L. in D-galactosamine induced liver injury in mice: evidence of antioxidant activity, *Afr J Med Med Sci.* 2010 Dec;39 Suppl:27-34.
7. Adhami VM, Khan N, Mukhtar H., Cancer chemoprevention by pomegranate: laboratory and clinical evidence, *Nutr Cancer.* 2009;61(6):811-5.
8. Agarwal M, Srivastava VK, Saxena KK, Kumar A., Hepatoprotective activity of Beta vulgaris against CCl4-induced hepatic injury in rats, *Fitoterapia.* 2006 Feb;77(2):91-3.
9. Agil A, Miró M, Jimenez J, Aneiros J, Caracuel MD, García-Granados A, Navarro MC., Isolation of anti-hepatotoxic principle form the juice of Ecballium elaterium. *Planta Med.* 1999 Oct;65(7):673-5.
10. Agnihotri S, Wakode S., Antimicrobial activity of essential oil and various extracts of fruits of greater cardamom, *Indian J Pharm Sci.* 2010 Sep;72(5):657-9.
11. Ahmadiani A, Fereidoni M, Semnianian S, Kamalinejad M, Saremi S., Antinociceptive and anti-inflammatory effects of Sambucus ebulus rhizome extract in rats, *J Ethnopharmacol.* 1998 Jul;61(3):229-35.
12. Ahmed B, Khan S, Masood MH, Siddique AH., Anti-hepatotoxic activity of cichotyboside, a sesquiterpene glycoside from the seeds of Cichorium intybus, *J Asian Nat Prod Res.* 2008 Mar-Apr;10(3-4):223-31

13. Akgul YY, Anil H., Benzofuran from seeds of *Styrax officinalis*, *Fitoterapia*. 2003 Dec;74(7-8):743-5
14. Albert-Puleo M., The obstetrical use in ancient and early modern times of *Convolvulus scammonia* or Scammony: another non-fungal source of ergot alkaloids?, *J Ethnopharmacol*. 1979 Apr;1(2):193-5
15. Al-Howiriny T, Alsheikh A, Alqasoumi S, Al-Yahya M, ElTahir K, Rafatullah S., Gastric antiulcer, antisecretory and cytoprotective properties of celery (*Apium graveolens*) in rats, *Pharm Biol*. 2010 Jul;48(7):786-93.
16. Al-Howiriny T, Al-Sohaibani M, Al-Said M, Al-Yahya M, El-Tahir K, Rafatullah S., Effect of *Commiphora opobalsamum* (L.) Engl. (Balessan) on experimental gastric ulcers and secretion in rats, *J Ethnopharmacol*. 2005 Apr 26;98(3):287-94.
17. Al-Howiriny TA, Al-Sohaibani MO, Al-Said MS, Al-Yahya MA, El-Tahir KH, Rafatullah S., Hepatoprotective properties of *Commiphora opobalsamum* ("Balessan"), a traditional medicinal plant of Saudi Arabia, *Drugs Exp Clin Res*. 2004;30(5-6):213-20.
18. Ali BH, Blunden G., Pharmacological and toxicological properties of *Nigella sativa*, *Phytother Res*. 2003 Apr;17(4):299-305.
19. Alonso R, Cadavid I, Calleja JM., A preliminary study of hypoglycemic activity of *Rubus fruticosus*, *Planta Med*. 1980;Suppl:102-6
20. Alpsoy L, Sahin H, Karaman S., Anti-oxidative and anti-genotoxic effects of methanolic extract of *Mentha pulegium* on human lymphocyte culture, *Toxicol Ind Health*. 2011 Aug;27(7):647-54
21. Alqasoumi S, Al-Sohaibani M, Al-Howiriny T, Al-Yahya M, Rafatullah S. Rocket "Eruca sativa": a salad herb with potential gastric anti-ulcer activity, *World J Gastroenterol*. 2009 Apr 28;15(16):1958-65
22. Altioek D, Altioek E, Tihminlioglu F., Physical, antibacterial and antioxidant properties of chitosan films incorporated with thyme oil for potential wound healing applications, *J Mater Sci Mater Med*. 2010 Jul;21(7):2227-36
23. Amarowicz R, Dykes GA, Pegg RB., Antibacterial activity of tannin constituents from *Phaseolus vulgaris*, *Fagopyrum esculentum*, *Corylus avellana* and *Juglans nigra*, *Fitoterapia*. 2008 Apr;79(3):217-9.
24. Amiel E, Ofir R, Dudai N, Soloway E, Rabinsky T, Rachmilevitch S., β -Caryophyllene, a Compound Isolated from the Biblical Balm of Gilead (*Commiphora gileadensis*), Is a Selective Apoptosis Inducer for Tumor Cell Lines, *Evid Based Complement Alternat Med*. 2012;2012:872394.
25. Ammon HP, Wahl MA., Pharmacology of *Curcuma longa*, *Planta Med*. 1991 Feb;57(1):1-7.
26. Anastasaki T, Demetzos C, Perdetzoglou D, Gazouli M, Loukis A, Harvala C., Analysis of labdane-type diterpenes from *Cistus creticus* (subsp. *creticus* and subsp. *eriocephalus*), by GC and GC-MS, *Planta Med*. 1999 Dec;65(8):735-9.
27. Antonio J, Uelmen J, Rodriguez R, Earnest C., The effects of *Tribulus terrestris* on body composition and exercise performance in resistance-trained males, *Int J Sport Nutr Exerc Metab*. 2000 Jun;10(2):208-15
28. Anwar F, Latif S, Ashraf M, Gilani AH., *Moringa oleifera*: a food plant with multiple medicinal uses, *Phytother Res*. 2007 Jan;21(1):17-25. Review

29. Ardestani A, Yazdanparast R, Jamshidi Sh., Therapeutic effects of Teucrium polium extract on oxidative stress in pancreas of streptozotocin-induced diabetic rats, *J Med Food*. 2008 Sep;11(3):525-32.
30. Artemis P Simopoulos, Omega-3 Fatty Acids and Antioxidants in Edible Wild Plants. 2004. *Biol Res* 37: 263-277, 2004
31. Arunachalam Muthuraman and Nirmal Singh, *Attenuating effect of Acorus calamus extract in chronic constriction injury induced neuropathic pain in rats: an evidence of anti-oxidative, anti-inflammatory, neuroprotective and calcium inhibitory effects*, *BMC Complement Altern Med*. 2011; 11: 24.
32. Ashenden TW, Bell SA, Rafarel CR., Effects of nitrogen dioxide pollution on the growth of three fern species, *Environ Pollut*. 1990;66(4):301-8
33. Attard E, Attard H., Antitrypsin activity of extracts from Ecballium elaterium seeds, *Fitoterapia*. 2008 Apr;79(3):226-8
34. Awais MM, Akhtar M, Muhammad F, ul Haq A, Anwar MI., Immunotherapeutic effects of some sugar cane (*Saccharum officinarum* L.) extracts against coccidiosis in industrial broiler chickens, *Exp Parasitol*. 2011 Jun;128(2):104-10
35. Awe EO, Adeloye A, Idowu T, Olajide OA, Makinde J., Antinociceptive effect of *Russelia equisetiformis* leave extracts: identification of its active constituents, *Phytomedicine*. 2008 Apr;15(4):301-5. Epub 2007 Aug 6
36. Awe EO, Makinde JM, Olajide OA, Wakeel OK., Evaluation of the anti-inflammatory and analgesic properties of the extract of *Russelia equisetiformis* (Schlecht & Cham) *Scrophulariaceae*, *Inflammopharmacology*. 2004;12(4):399-405
37. Baananou S, Bouftira I, Mahmoud A, Boukef K, Marongiu B, Boughattas NA., Antiulcerogenic and antibacterial activities of *Apium graveolens* essential oil and extract, *Nat Prod Res*. 2012 Aug 30
38. Bachmann E, Weber E, Post M, Zbinden G., Biochemical effects of gum arabic, gum tragacanth, methylcellulose and carboxymethylcellulose-Na in rat heart and liver., *Pharmacology*. 1978;17(1):39-49.
39. Baliga MS, Dsouza JJ., Amla (*Emblica officinalis* Gaertn), a wonder berry in the treatment and prevention of cancer, *Eur J Cancer Prev*. 2011 May;20(3):225-39.
40. Barla A, Oztürk M, Kültür S, Oksüz S., Screening of antioxidant activity of three *Euphorbia* species from Turkey, *Fitoterapia*. 2007 Sep;78(6):423-5
41. Basch E, Ulbricht C, Hammerness P, Vora M., Marshmallow (*Althaea officinalis* L.) monograph, *J Herb Pharmacother*. 2003;3(3):71-81.
42. Baumann IC, Glatzel H, Muth HW., Studies on the effects of wormwood (*Artemisia absinthium* L.) on bile and pancreatic juice secretion in man, *Z Allgemeinmed*. 1975 Jun 20;51(17):784-91
43. Begum S, Saxena B, Goyal M, Ranjan R, Joshi VB, Rao ChV, Krishnamurthy S, Sahai M., Study of anti-inflammatory, analgesic and antipyretic activities of seeds of *Hyoscyamus niger* and isolation of a new coumarinolignan, *Fitoterapia*. 2010 Apr;81(3):178-84

44. Bello R., Moreno L., Primo-Yufera Ed. and Esplugues J., (2002), *Globularia alypum* L. Extracts Reduced Histamine and Serotonin Contraction *in vitro*, *Phytother. Res.* **16**, 389–392
45. Bergendorff O, Sterner O., Spasmolytic flavonols from *Artemisia abrotanum*, *Planta Med.* 1995 Aug;61(4):370-1
46. Bernstein EF, Lee J, Brown DB, et al., "Glycolic acid treatment increases type I collagen mRNA and hyaluronic acid content of human skin" *Dermatol Surg.* 2001;27:429-433
47. Bhuvaneshwari L, Arthy E, Anitha C, Dhanabalan K, Meena M., Phytochemical analysis & Antibacterial activity of *Nerium oleander*, *Anc Sci Life.* 2007 Apr;26(4):24-8
48. Bidkar JS, Ghanwat DD, Bhujbal MD, Dama GY., Anti-hyperlipidemic activity of *Cucumis melo* fruit peel extracts in high cholesterol diet induced hyperlipidemia in rats, *J Complement Integr Med.* 2012 Sep 24;9(1):Article 22
49. Bird AR, Jackson M, King RA, Davies DA, Usher S, Topping DL., A novel high-amylose barley cultivar (*Hordeum vulgare* var. Himalaya 292) lowers plasma cholesterol and alters indices of large-bowel fermentation in pigs, *Br J Nutr.* 2004 Oct;92(4):607-15.
50. Boga C, Forlani L, Calienni R, Hindley T, Hochkoeppler A, Tozzi S, Zanna N., On the antibacterial activity of roots of *Capparis spinosa* L., *Nat Prod Res.* 2011 Feb;25(4):417-21
51. Boskabady MH, Aslani MR., Relaxant effect of *Crocus sativus* (saffron) on guinea-pig tracheal chains and its possible mechanisms, *J Pharm Pharmacol.* 2006 Oct;58(10):1385-90
52. Boudjelal A, Henchiri C, Siracusa L, Sari M, Ruberto G., Compositional analysis and *in vivo* anti-diabetic activity of wild Algerian *Marrubium vulgare* L. infusion, *Fitoterapia.* 2012 Mar;83(2):286-92.
53. Bozin B, Mimica-Dukic N, Samojlik I, Jovin E., Antimicrobial and antioxidant properties of rosemary and sage (*Rosmarinus officinalis* L. and *Salvia officinalis* L., Lamiaceae) essential oils, *J Agric Food Chem.* 2007 Sep 19;55(19):7879-85.
54. Brantner A, Males Z, Pepeljnjak S, Antolić A., Antimicrobial activity of *Paliurus spina-christi* Mill. (Christ's thorn), *J Ethnopharmacol.* 1996 Jun;52(2):119-22
55. Caissard JC, Bergougnoux V, Martin M, Mauriat M, Baudino S., Chemical and histochemical analysis of 'Quatre Saisons Blanc Mousseux', a Moss Rose of the *Rosa x damascena* group., *Ann Bot.* 2006 Feb;97(2):231-8
56. Candan F, Sökmen A., Effects of *Rhus coriaria* L (Anacardiaceae) on lipid peroxidation and free radical scavenging activity, *Phytother Res.* 2004 Jan;18(1):84-6.
57. Cappelli R, Nicora M, Di Perri T., Use of extract of *Ruscus aculeatus* in venous disease in the lower limbs., *Drugs Exp Clin Res.* 1988;14(4):277-83.
58. Carile A., Per una storia dell'Impero Latino di Costantinopoli. (1204–1261), *Il mondo medievale - Sezione di storia bizantina e slava* Bologna, Pàtron 1978, (6), ZDB-ID 759762-9.
59. Carmichael, A.; Carmichael, (2008). "Can *Vitex Agnus Castus* be Used for the Treatment of Mastalgia? What is the Current Evidence?". Evidence-based complementary and alternative medicine : *eCAM* 5 (3): 247–250
60. Carrasco FR, Schmidt G, Romero AL, Sartoretto JL, Caparroz-Assef SM, Bersani-Amado CA, Cuman RK., Immunomodulatory activity of *Zingiber officinale* Roscoe, *Salvia officinalis* L. and *Syzygium aromaticum* L. essential oils: evidence for humor- and cell-mediated responses, *J Pharm Pharmacol.* 2009 Jul;61(7):961-7.

61. Cassileth B., Oleander (*Nerium oleander*), *Oncology* (Williston Park). 2010 Nov 30;24(13):1240
62. Cemek M, Kağa S, Simşek N, Büyükokuroğlu ME, Konuk M., Antihyperglycemic and antioxidative potential of *Matricaria chamomilla* L. in streptozotocin-induced diabetic rats, *J Nat Med*. 2008 Jul;62(3):284-93
63. Cha DS, Eun JS, Jeon H., Anti-inflammatory and antinociceptive properties of the leaves of *Eriobotrya japonica*, *J Ethnopharmacol*. 2011 Mar 24;134(2):305-12
64. Chaabane F, Boubaker J, Loussaif A, Neffati A, Kilani-Jaziri S, Ghedira K, Chekir-Ghedira L., Antioxidant, genotoxic and antigenotoxic activities of daphne gnidium leaf extracts., *BMC Complement Altern Med*. 2012 Sep 13;12:153
65. Chan YS, Cheng LN, Wu JH, Chan E, Kwan YW, Lee SM, Leung GP, Yu PH, Chan SW, A review of the pharmacological effects of *Arctium lappa* (burdock), *Inflammopharmacology*. 2011 Oct;19(5):245-54. Epub 2010 Oct 28.
66. Chan YY, Li CH, Shen YC, Wu TS., Anti-inflammatory principles from the stem and root barks of *Citrus medica*., *Chem Pharm Bull (Tokyo)*. 2010 Jan;58(1):61-5.
67. Chanda S, Dudhatra S, Kaneria M., Antioxidative and antibacterial effects of seeds and fruit rind of nutraceutical plants belonging to the Fabaceae family, *Food Funct*. 2010 Dec;1(3):308-15
68. Characterization of alkyl phenols in cashew (*Anacardium occidentale*) products and assay of their antioxidant capacity, [*Food Chem Toxicol*. 2006]
69. Chen S, Vieira A., A meta-analysis of medicinal plants to assess the evidence for toxicity, *Interdiscip Toxicol*. 2010 Jun;3(2):82-5.
70. Cheng X, Xiao Y, Wang X, Wang P, Li H, Yan H, Liu Q., Anti-tumor and pro-apoptotic activity of ethanolic extract and its various fractions from *Polytrichum commune* L.ex Hedw in L1210 cells, *J Ethnopharmacol*. 2012 Aug 30;143(1):49-56
71. Cheung S, Tai J., Anti-proliferative and antioxidant properties of rosemary *Rosmarinus officinalis*, *Oncol Rep*. 2007 Jun;17(6):1525-31.
72. Chidambara Murthy KN, Singh RP, Jayaprakasha GK., Antioxidant activities of grape (*Vitis vinifera*) pomace extracts, *J Agric Food Chem*. 2002 Oct 9;50(21):5909-14.
73. Chinou I, Demetzos C, Harvala C, Roussakis C, Verbist JF., Cytotoxic and antibacterial labdane-type diterpenes from the aerial parts of *Cistus incanus* subsp. *Creticus*, *Planta Med*. 1994 Feb;60(1):34-6
74. Chinou I, Liolios C, Moreau D, Roussakis C., Cytotoxic activity of *Origanum dictamnus*, *Fitoterapia* 2007 Jul;78(5):342-4
75. Chithra, V.; Leelamma, S. (1997). "Hypolipidemic effect of coriander seeds (*Coriandrum sativum*): Mechanism of action". *Plant Foods for Human Nutrition* 51 (2): 167–171
76. Chitty JA, Allen RS, Larkin PJ., Opium Poppy (*Papaver somniferum*), *Methods Mol Biol*. 2006;344:383-91.
77. Colombo ML, Bosisio E., Pharmacological activities of *Chelidonium majus* L. (*Papaveraceae*). *Pharmacol Res*. 1996 Feb;33(2):127-34.
78. Committee on Herbal Medicinal Products (HMPC), 25 November 2010, EMA/HMPC/144006/2009, Community herbal monograph on *Vitex agnus-castus* L., fructus

79. Conforti F, Marrelli M, Menichini F, Tundis R, Statti GA, Solimene U, Menichini F., Chemical composition and protective effect of oregano (*Origanum heracleoticum* L.) ethanolic extract on oxidative damage and on inhibition of NO in LPS-stimulated RAW 264.7 macrophages, *J Enzyme Inhib Med Chem.* 2011 Jun;26(3):404-11
80. Correia HS, Batista MT, Dinis TC., The activity of an extract and fraction of *Agrimonia eupatoria* L. against reactive species, *Biofactors.* 2007;29(2-3):91-104.
81. Couladis M, Tzakou O, Verykokidou E, Harvala C., Screening of some Greek aromatic plants for antioxidant activity, *Phytother Res.* 2003 Feb;17(2):194-5
82. *Crataegus oxyacantha* (Hawthorn). Monograph, *Altern Med Rev.* 2010 Jul;15(2):164-7. Review
83. Czarnetzki BM, Thiele T, Rosenbach T., Immunoreactive leukotrienes in nettle plants (*Urtica urens*), *Int Arch Allergy Appl Immunol.* 1990;91(1):43-6.
84. Daniele C, Thompson Coon J, Pittler MH, Ernst E., *Vitex agnus castus*: a systematic review of adverse events *Drug Saf.* 2005;28(4):319-32
85. Dat AD, Poon F, Pham KB, Doust J., *Aloe vera* for treating acute and chronic wounds, *Cochrane Database Syst Rev.* 2012 Feb 15;2:CD008762
86. David Nicolle, John F. Haldon, Stephen R. Turnbull: *The Fall of Constantinople.* Osprey, Oxford 2007.,
87. Dawakhana, H (2007). "Coriander: Cure from the Kitchen"...
88. de Pascual-T J, González MS, Vicente S, Bellido IS., Flavonoids from *Chenopodium botrys*, *Planta Med.* 1981 Apr;41(4):389-91.
89. Deepak M, Handa SS., Antiinflammatory activity and chemical composition of extracts of *Verbena officinalis*, *Phytother Res.* 2000 Sep;14(6):463-5
90. Deriu A, Zanetti S, Sechi LA, Marongiu B, Piras A, Porcedda S, Tuveri E., Antimicrobial activity of *Inula helenium* L. essential oil against Gram-positive and Gram-negative bacteria and *Candida* spp., *Int J Antimicrob Agents.* 2008 Jun;31(6):588-90
91. Dhuley JN., Anti-oxidant effects of cinnamon (*Cinnamomum verum*) bark and greater cardamom (*Amomum subulatum*) seeds in rats fed high fat diet, *Indian J Exp Biol.* 1999 Mar;37(3):238-42.
92. Dorez M. L., Antoine Eparque. Recherches sur le commerce des manuscrits grecs en Italie au XVIe siècle, *Mélanges d'archéologie et d'histoire*, 1893, (13); 13 pp. 281-364
93. Dourado F, Barros A, Mota M, Coimbra MA, Gama FM., Anatomy and cell wall polysaccharides of almond (*Prunus dulcis* D. A. Webb) seeds, *J Agric Food Chem.* 2004 Mar 10;52(5):1364-70.
94. Drogoudi PD, Vemmos S, Pantelidis G, Petri E, Tzoutzoukou C, Karayiannis I., Physical characters and antioxidant, sugar, and mineral nutrient contents in fruit from 29 apricot (*Prunus armeniaca* L.) cultivars and hybrids, *J Agric Food Chem.* 2008 Nov 26;56(22):10754-60.
95. Duraipandiyar V, Ignacimuthu S., Antibacterial and antifungal activity of *Cassia fistula* L.: an ethnomedicinal plant, *J Ethnopharmacol.* 2007 Jul 25;112(3):590-4
96. E. Roediger – A.F. Pott, *Kurdische Studien, Zeitschrift fuer die Kunde des Morgenlandes*, Βόννη 1846, σ. 102-3

97. Ebrahimzadeh MA, Nabavi SM, Nabavi SF, Bahramian F, Bekhradnia AR., Antioxidant and free radical scavenging activity of *H. officinalis* L. var. *angustifolius*, *V. odorata*, *B. hyrcana* and *C. speciosum*., *Pak J Pharm Sci*. 2010 Jan;23(1):29-34.
98. Effects of gum arabic (*Acacia senegal*) on water and electrolyte balance in healthy mice, [J Ren Nutr. 2008]
99. Eftekhari F, Yousefzadi M, Borhani K., Antibacterial activity of the essential oil from *Ferula gummosa* seed, *Fitoterapia*. 2004 Dec;75(7-8):758-9
100. El Hilaly J, Israili ZH, Lyoussi B., Acute and chronic toxicological studies of *Ajuga reptans* in experimental animals, *J Ethnopharmacol*. 2004 Mar;91(1):43-50.
101. El SN, Karakaya S., Radical scavenging and iron-chelating activities of some greens used as traditional dishes in Mediterranean diet, *Int J Food Sci Nutr*. 2004 Feb;55(1):67-74
102. El-Hilaly J, Tahraoui A, Israili ZH, Lyoussi B., Hypolipidemic effects of acute and sub-chronic administration of an aqueous extract of *Ajuga reptans* L. whole plant in normal and diabetic rats, *J Ethnopharmacol*. 2006 May 24;105(3):441-8.
103. El-Sabban F, Abouazra H., Effect of garlic on atherosclerosis and its factors, *East Mediterr Health J*. 2008 Jan-Feb;14(1):195-205. Review.
104. El-Seedi HR., Antimicrobial arylcoumarins from *Asphodelus microcarpus*, *J Nat Prod*. 2007 Jan;70(1):118-20.
105. Elzaawely AA, Xuan TD, Tawata S., Antioxidant and antibacterial activities of *Rumex japonicus* HOUTT. Aerial parts, *Biol Pharm Bull*. 2005 Dec;28(12):2225-30
106. Emamghoreishi M, Khasaki M, Aazam MF (2005). "Coriandrum sativum: evaluation of its anxiolytic effect in the elevated plus-maze". *Journal of Ethnopharmacology* 96 (3): 365–370 2....
107. Emami SA, Asili J, Mohagheghi Z, Hassanzadeh MK., Antioxidant activity of leaves and fruits of Iranian conifers, *Evid Based Complement Alternat Med*. 2007 Sep;4(3):313-9
108. Erbil H, Sezer E, Tastan B, et al. "Efficacy and safety of serial glycolic acid peels and a topical regimen in the treatment of recalcitrant melasma" *J Dermatol*. Jan, 2007; 34(1):25-30
109. Erdelmeier CA, Sticher O., Coumarin Derivatives from *Eryngium campestre*, *Planta Med*. 1985 Oct;51(5):407-9.
110. Erichsen-Brown, Charlotte (1989). *Medicinal and Other Uses of North American Plants: A Historical Survey with Special Reference to the Eastern Indian Tribes*. Dover Publications, [ISBN 9780486259512](https://www.doverpublications.com/9780486259512)
111. Ernst E., *Aristolochia*, a herbal treatment to die for?, *Maturitas*. 2012 Jun 26.
112. Estienne-François Geoffroy, *Tractatus de Materia Medica*, Venetia (Nicolaus Pezzana) 1756
113. Faria A, Calhau C., The bioactivity of pomegranate: impact on health and disease, *Crit Rev Food Sci Nutr*. 2011 Aug;51(7):626-34.
114. Fattouch S, Caboni P, Coroneo V, Tuberoso CI, Angioni A, Dessi S, Marzouki N, Cabras P., Antimicrobial activity of Tunisian quince (*Cydonia oblonga* Miller) pulp and peel polyphenolic extracts., *J Agric Food Chem*. 2007 Feb 7;55(3):963-9.
115. Feily A, Namazi MR., *Aloe vera* in dermatology: a brief review, *G Ital Dermatol Venereol*. 2009 Feb;144(1):85-91.

116. Feng X, Lu J, Xin H, Zhang L, Wang Y, Tang K., Anti-arthritis active fraction of *Capparis spinosa* L. fruits and its chemical constituents, *Yakugaku Zasshi*. 2011 Mar;131(3):423-9.
117. Filipowicz N, Kamiński M, Kurlenda J, Asztemborska M, Ochocka JR., Antibacterial and antifungal activity of juniper berry oil and its selected components, *Phytother Res*. 2003 Mar;17(3):227-31.
118. Fine, John Van Antwerp (1994), *The Late Medieval Balkans: A Critical Survey from the Late Twelfth Century to the Ottoman Conquest*, University of Michigan Press, ISBN 978-0472082605,
119. Fiore C, Eisenhut M, Krausse R, Ragazzi E, Pellati D, Armanini D, Bielenberg J., Antiviral effects of *Glycyrrhiza* species, *Phytother Res*. 2008 Feb;22(2):141-8.
120. Frantz, Alison *The Middle Ages in the Athenian Agora.*, ASCSA, 1961., σ. 32, ISBN 0876616074
121. Gardner, Alice. *The Lascarides of Nicaea. The Story of an Empire in Exile*. London, 1912.,
122. Gauthaman K, Ganesan AP, Prasad RN., Sexual effects of puncturevine (*Tribulus terrestris*) extract (protodioscin): an evaluation using a rat model, *J Altern Complement Med*. 2003 Apr;9(2):257-65
123. Geanakoplos, Deno John (1959), *Emperor Michael Palaeologus and the West, 1258–1282: A Study in Byzantine-Latin Relations*, Harvard University Press,
124. Gentile C, Tesoriere L, Butera D, Fazzari M, Monastero M, Allegra M, Livrea MA., Antioxidant activity of Sicilian pistachio (*Pistacia vera* L. var. Bronte) nut extract and its bioactive components, *J Agric Food Chem*. 2007 Feb 7;55(3):643-8.
125. Gerlach SL, Rathinakumar R, Chakravarty G, Göransson U, Wimley WC, Darwin SP, Mondal D., Anticancer and chemosensitizing abilities of cycloviolacin 02 from *Viola odorata* and psyle cyclotides from *Psychotria leptothyrsa*, *Biopolymers* 2010;94(5):617-25.
126. Giaccio M., Crocetin from saffron: an active component of an ancient spice., *Crit Rev Food Sci Nutr*. 2004;44(3):155-72
127. Gijbels MJ, Bos R, Scheffer JJ, Svendsen AB., Phthalides in Roots of *Opopanax chironium*, *Planta Med*. 1983 Jan;47(1):3-6.
128. Gilani AH, Aziz N, Khan MA, Shaheen F, Jabeen Q, Siddiqui BS, Herzig JW., Ethnopharmacological evaluation of the anticonvulsant, sedative and antispasmodic activities of *Lavandula stoechas* L., *J Ethnopharmacol*. 2000 Jul;71(1-2):161-7.
129. Gilani AH, Bashir S, Khan AU., Pharmacological basis for the use of *Borago officinalis* in gastrointestinal, respiratory and cardiovascular disorders, *J Ethnopharmacol*. 2007 Dec 3;114(3):393-9
130. Gilani AU, Shah AJ, Ahmad M, Shaheen F., Antispasmodic effect of *Acorus calamus* Linn. is mediated through calcium channel blockade, *Phytother Res*. 2006 Dec;20(12):1080-4.
131. Giner-Larza EM, Máñez S, Giner RM, Recio MC, Prieto JM, Cerdá-Nicolás M, Ríos JL., Anti-inflammatory triterpenes from *Pistacia terebinthus* galls, *Planta Med*. 2002 Apr;68(4):311-5.
132. Giweli A, Džamić AM, Soković M, Ristić MS, Marin PD., Antimicrobial and antioxidant activities of essential oils of *Satureja thymbra* growing wild in Libya, *Molecules*. 2012 Apr 26;17(5):4836-50
133. Göckeritz D., The etheric oil of *Chrysanthemum balsamita* L. var. *balsamita*, *Pharmazie*. 1968 Sep 9;23(9):515-8.

134. Gossell-Williams M, Davis A, O'Connor N., Inhibition of testosterone-induced hyperplasia of the prostate of sprague-dawley rats by pumpkin seed oil., *J Med Food*. 2006 Summer;9(2):284-6.
135. Goyal RK, Singh J, Lal H., Asparagus racemosus--an update., *Indian J Med Sci*. 2003 Sep; 57(9): 408-14.
136. Gracza L., The Active Substances of Asarum europaeum, *Planta Med*. 1983 Jul;48(7):153-7.
137. Gray, A. M.; Flatt, P. R. (2007). "Insulin-releasing and insulin-like activity of the traditional anti-diabetic plant *Coriandrum sativum* (coriander)". *British Journal of Nutrition* 81 (3): 203
138. Grayer RJ, Kite GC, Goldstone FJ, Bryan SE, Paton A, Putievsky E., Intraspecific taxonomy and essential oil chemotypes in sweet basil, *Ocimum basilicum*. *Phytochemistry* 1996 Nov;43(5):1033-9.
139. Guarize L, Costa JC, Dutra LB, Mendes RF, Lima IV, Scio E., Anti-inflammatory, laxative and intestinal motility effects of *Senna macranthera* leaves, *Nat Prod Res*. 2012;26(4):331-43
140. Gundidza M, Kufa A., Skin irritant and tumour promoting extract from the latex of *Euphorbia bougheii*, *Cent Afr J Med*. 1993 Mar;39(3):56-60.
141. Gupta MB, Palit TK, Singh N, Bhargava KP, Pharmacological studies to isolate the active constituents from *Cyperus rotundus* possessing anti-inflammatory, anti-pyretic and analgesic activities, *Indian J Med Res*. 1971 Jan;59(1):76-82
142. Guri A, Kefalas P, Roussis V., Antioxidant potential of six pine species, *Phytother Res*. 2006 Apr;20(4):263-6
143. H. Sourgens, H. Winterhoff, H. G. Gumbinger, F. H. Kemper, Antihormonal Effects of Plant Extracts TSH- and Prolactin-Suppressing Properties of *Lithospermum officinale* and other Plants, *Planta Med* 1982; 45(6): 78-86
144. Haas C., *Silphium* from Cyrenaica, an extinct medicinal plant, *Bull Acad Natl Med*. 2008 Jan;192(1):153-60.
145. Haas LF., *Hyoscyamus niger* (henbane), *J Neurol Neurosurg Psychiatry*. 1995 Aug;59(2):114
146. Haas LF., *Thymus serpyllum* (wild thyme)., *J Neurol Neurosurg Psychiatry*. 1996 Feb;60(2):224.
147. Habib SH, Makpol S, Abdul Hamid NA, Das S, Ngah WZ, Yusof YA., Ginger extract (*Zingiber officinale*) has anti-cancer and anti-inflammatory effects on ethionine-induced hepatoma rats, *Clinics (Sao Paulo)*. 2008 Dec;63(6):807-13.
148. Haider S, Batool Z, Tabassum S, Perveen T, Saleem S, Naqvi F, Javed H, Haleem DJ., Effects of walnuts (*Juglans regia*) on learning and memory functions, *Plant Foods Hum Nutr*. 2011 Nov;66(4):335-40.
149. Haider S, Nazreen S, Alam MM, Gupta A, Hamid H, Alam MS., Anti-inflammatory and antinociceptive activities of ethanolic extract and its various fractions from *Adiantum capillus veneris* Linn., *J Ethnopharmacol*. 2011 Dec 8;138(3):741-7
150. Hajimahmoodi M, Shams-Ardakani M, Saniee P, Siavoshi F, Mehrabani M, Hosseinzadeh H, Foroumadi P, Safavi M, Khanavi M, Akbarzadeh T, Shafiee A, Foroumadi A., In vitro antibacterial activity of some Iranian medicinal plant extracts against *Helicobacter pylori*, *Nat Prod Res*. 2011 Jul;25(11):1059-66.

- 151.Hamden K, Masmoudi H, Ellouz F, ElFeki A, Carreau S., Protective effects of Peganum harmala extracts on thiourea-induced diseases in adult male rat, *J Environ Biol.* 2008 Jan;29(1):73-7.
- 152.Hanafi-Bojd MY, Iranshahi M, Mosaffa F, Tehrani SO, Kalalinia F, Behravan J., Farnesiferol A from *Ferula persica* and galbanic acid from *Ferula szowitsiana* inhibit P-glycoprotein-mediated rhodamine efflux in breast cancer cell lines, *Planta Med.* 2011 Sep;77(14):1590-3.
- 153.Harvala C, Menounos P, Argyriadou N., Essential Oil from *Origanum dictamnus*, *Planta Med.* 1987 Feb;53(1):107-9.
- 154.Hashemi SA, Abediankenari S, Ghasemi M, Azadbakht M, Yousefzadeh Y, Dehpour AA., The Effect of Fig Tree Latex (*Ficus carica*) on Stomach Cancer Line, *Iran Red Crescent Med J.* 2011 Apr;13(4):272-5
- 155.Hayashi K, Hayashi T, Morita N, Niwayama S., Antiviral activity of an extract of *Cordia salicifolia* on herpes simplex virus type 1, *Planta Med.* 1990 Oct;56(5):439-43.
- 156.He XY, Effects of *Alisma plantago L* on hyperlipemia, atherosclerosis and fatty liver, *Zhong Xi Yi Jie He Za Zhi.* 1981 Oct;1(2):114-7
- 157.Heeba GH, Abd-Elghany ML., Effect of combined administration of ginger (*Zingiber officinale* Roscoe) and atorvastatin on the liver of rats, *Phytomedicine.* 2010 Dec 1;17(14):1076-81.
- 158.Held, F.K., (Borna – Leipzig 1916), Nicolaus Salernitanus und Nikolaus Myrepsos
- 159.Hentschel C, Dressler S, Hahn EG, [Fumaria officinalis (fumitory)--clinical applications], *Fortschr. Med.* 1995 Jul 10;113(19):291-2
- 160.Hermansson J, Sandberg F., Alkaloids of *Fumaria officinalis*, *Acta Pharm Suec.* 1973 Dec;10(6):520-2
- 161.Hicks VA, Chen SC, Kritchevsky D., The cholesterol-lowering properties of a psyllium-based breakfast cereal in hamsters, *Artery.* 1995;21(6):352-61
- 162.Hill BD, Gaul KL, Noble JW., Poisoning of feedlot cattle by seeds of *Heliotropium europaeum*, *Aust Vet J.* 1997 May;75(5):360-1
- 163.Hirono I, Mori H, Culvenor CC., Carcinogenic activity of coltsfoot, *Tussilago farfara L.* *Gann.* 1976 Feb;67(1):125-9.
- 164.Hosseinzadeh H, Zarei H, Taghiabadi E., Antinociceptive, anti-inflammatory and acute toxicity effects of *juglans regia L.* Leaves in mice, *Iran Red Crescent Med J.* 2011 Jan;13(1):27-33
- 165.Hsu CY., Antioxidant activity of extract from *Polygonum aviculare L.*, *Biol Res.* 2006;39(2):281-8.
- 166.<http://www.kloster-lorsch.de/index.html>
- 167.Huang Q, Lu G, Shen HM, Chung MC, Ong CN., Anti-cancer properties of anthraquinones from rhubarb, *Med Res Rev.* 2007 Sep;27(5):609-30
- 168.Huang S, et al, The genome of the cucumber, *Cucumis sativus L.*, *Nat Genet.* 2009 Dec;41(12):1275-81
- 169.Huang YN, Zhao DD, Gao B, Zhong K, Zhu RX, Zhang Y, Xie WJ, Jia LR, Gao H., Anti-Hyperglycemic Effect of Chebulagic Acid from the Fruits of *Terminalia chebula Retz*, *Int J Mol Sci.* 2012;13(5):6320-33
- 170.Husemann Th., *Ladanum und Laudanum, ein Beitrag zur Geschichte der Arzneimittel, Archiv der Pharmazie, 1889; 227 (23),*

171. Iacobellis NS, Lo Cantore P, Capasso F, Senatore F., Antibacterial activity of Cuminum cyminum L. and Carum carvi L. essential oils, *J Agric Food Chem.* 2005 Jan 12;53(1):57-61.
172. Iauk L, Lo Bue AM, Milazzo I, Rapisarda A, Blandino G., Antibacterial activity of medicinal plant extracts against periodontopathic bacteria, *Phytother Res.* 2003 Jun;17(6):599-604.
173. Imanshahidi M, Hosseinzadeh H., Pharmacological and therapeutic effects of Berberis vulgaris and its active constituent, berberine, *Phytother Res.* 2008 Aug;22(8):999-1012.
174. Jafri MA, Farah, Javed K, Singh S., Evaluation of the gastric antiulcerogenic effect of large cardamom (fruits of Amomum subulatum Roxb), *J Ethnopharmacol.* 2001 May;75(2-3):89-94.
175. Jamal A, Javed K, Aslam M, Jafri MA., Gastroprotective effect of cardamom, Elettaria cardamomum Maton. fruits in rats, *J Ethnopharmacol.* 2006 Jan 16;103(2):149-53
176. James W Anderson, Lisa D Allgood, Ann Lawrence, Linda A Altringer, George R Jerdack, David A Hengehold, and Jorge G Morel, Cholesterol-lowering effects of psyllium intake adjunctive to diet therapy in men and women with hypercholesterolemia: meta-analysis of 8 controlled trials^{1,2}, *Am J Clin Nutr.* 2000 Feb;71(2):472-9
177. Jana S, Shekhawat GS., Anethum graveolens: An Indian traditional medicinal herb and spice, *Pharmacogn Rev.* 2010 Jul;4(8):179-84.
178. Jayaprakasam B, Seeram NP, Nair MG., Anticancer and antiinflammatory activities of cucurbitacins from Cucurbita andreana, *Cancer Lett.* 2003 Jan 10;189(1):11-6.
179. Jessie SW, Krishnakantha TP, Inhibition of human platelet aggregation and membrane lipid peroxidation by food spice, saffron, *Mol Cell Biochem.* 2005 Oct;278(1-2):59-63
180. Jin G, Li J, Piao H., Chemical constituents of ledebouriella seseloides Wolff., *Zhongguo Zhong Yao Za Zhi* Jan 1992;17(1):38-40, 64
181. Jizba J, Dolejs L, Herout V, Sorm F, Fehlhaber HW, Snatzke G, Tschesche R, Wulff G., Polypodosaponin, a new type of saponin from Polypodium vulgare L., *Chem Ber.* 1971;104(3):837-46
182. Jurenka JS., Therapeutic applications of pomegranate (Punica granatum L.), *Altern Med Rev.* 2008 Jun;13(2):128-44.
183. Kai H, Baba M, Okuyama T., Inhibitory effect of Cucumis sativus on melanin production in melanoma B16 cells by downregulation of tyrosinase expression., *Planta Med.* 2008 Dec;74(15):1785-8
184. Kaithwas G, Mukherjee A, Chaurasia AK, Majumdar DK., Anti-inflammatory, analgesic and antipyretic activities of Linum usitatissimum L. (flaxseed/linseed) fixed oil., *Indian J Exp Biol.* 2011 Dec;49(12):932-8.
185. Kapadia GJ, Azuine MA, Rao GS, Arai T, Iida A, Tokuda H., Cytotoxic effect of the red beetroot (Beta vulgaris L.) extract compared to doxorubicin (Adriamycin) in the human prostate (PC-3) and breast (MCF-7) cancer cell lines, *Anticancer Agents Med Chem.* 2011 Mar;11(3):280-4.
186. Kapetanios C, Karioti A, Bojović S, Marin P, Veljić M, Skaltsa H., Chemical and principal-component analyses of the essential oils of Apioideae taxa (Apiaceae) from central Balkan, *Chem Biodivers.* 2008 Jan;5(1):101-19

187. Karousou R, Efstathiou C, Lazari D., Chemical Diversity of Wild Growing *Origanum majorana* in Cyprus, *Chem Biodivers.* 2012 Oct;9(10):2210-7
188. Karthikeyan S, Gobianand K., Antiulcer activity of ethanol leaf extract of *Cassia fistula*, *Pharm Biol.* 2010 Aug;48(8):869-77
189. Katiki LM, Chagas AC, Bizzo HR, Ferreira JF, Amarante AF., Anthelmintic activity of *Cymbopogon martinii*, *Cymbopogon schoenanthus* and *Mentha piperita* essential oils evaluated in four different in vitro tests, *Vet Parasitol.* 2011 Dec 29;183(1-2):103-8
190. Kaushik D, Yadav J, Kaushik P, Sacher D, Rani R., Current pharmacological and phytochemical studies of the plant *Alpinia galangal*, *Zhong Xi Yi Jie He Xue Bao.* 2011 Oct;9(10):1061-5.
191. Kayano S, Kikuzaki H, Fukutsuka N, Mitani T, Nakatani N., Antioxidant activity of prune (*Prunus domestica* L.) constituents and a new synergist, *J Agric Food Chem.* 2002 Jun 19;50(13):3708-12.
192. Kayano S, Kikuzaki H, Yamada NF, Aoki A, Kasamatsu K, Yamasaki Y, Ikami T, Suzuki T, Mitani T, Nakatani N., Antioxidant properties of prunes (*Prunus domestica* L.) and their constituents, *Biofactors.* 2004;21(1-4):309-13.
193. Keil G., Zur Datierung des 'Antidotarium Nicolai', *Sudhoffs Archiv*, 1978, 62:190-6
194. Khan MA, Islam MT., Analgesic and cytotoxic activity of *Acorus calamus* L., *Kigelia pinnata* L., *Mangifera indica* L. and *Tabernaemontana divaricata* L., *J Pharm Bioallied Sci.* 2012 Apr;4(2):149-54.
195. Khan N, Sultana S., Anticarcinogenic effect of *Nymphaea alba* against oxidative damage, hyperproliferative response and renal carcinogenesis in Wistar rats, *Mol Cell Biochem.* 2005 Mar; 271(1-2):1-11
196. Khan SA., The role of pomegranate (*Punica granatum* L.) in colon cancer, *Pak J Pharm Sci.* 2009 Jul;22(3):346-8.
197. Khlifi S, Robert D., Structural organization of the sperm chromatin in a fern (*Scolopendrium vulgare*) studied by spreading methods, *Gamete Res.* 1987 May;17(1):21-33
198. Kilani S, Ledauphin J, Bouhleb I, Ben Sghaier M, Boubaker J, Skandrani I, Mosrati R, Ghedira K, Barillier D, Chekir-Ghedira L., Comparative study of *Cyperus rotundus* essential oil by a modified GC/MS analysis method. Evaluation of its antioxidant, cytotoxic, and apoptotic effects, *Chem Biodivers.* 2008 May;5(5):729-42.
199. Kim BY, Cui ZG, Lee SR, Kim SJ, Kang HK, Lee YK, Park DB., Effects of *Asparagus officinalis* extracts on liver cell toxicity and ethanol metabolism, *J Food Sci.* 2009 Sep;74(7):H204-8.
200. Kim MR, Lee JY, Lee HH, Aryal DK, Kim YG, Kim SK, Woo ER, Kang KW., Antioxidative effects of quercetin-glycosides isolated from the flower buds of *Tussilago farfara* L. *Food Chem Toxicol.* 2006 Aug;44(8):1299-307
201. Kim TH, Ito H, Hayashi K, Hasegawa T, Machiguchi T, Yoshida T., Aromatic constituents from the heartwood of *Santalum album* L. *Chem Pharm Bull (Tokyo).* 2005 Jun;53(6):641-4.
202. Kimata H., Anaphylaxis by poinsettia in infants with atopic eczema, *Allergy.* 2007 Jan;62(1):91-2.

203. Kirimer N, Tunalier Z, Başer KH, Cingi I., Antispasmodic and spasmogenic effects of *Scolymus hispanicus* and taraxasteryl acetate on isolated ileum preparations, *Planta Med.* 1997 Dec;63(6):556-8
204. Knecht KT, Nguyen H, Aufer AD, Kinder DH., Effects of extracts of lupine seed on blood glucose levels in glucose resistant mice: antihyperglycemic effects of *Lupinus albus* (white lupine, Egypt) and *Lupinus caudatus* (tailcup lupine, Mesa Verde National Park), *J Herb Pharmacother.* 2006;6(3-4):89-104.
205. Kobayashi A, Hachiya A, Ohuchi A, Kitahara T, Takema Y., Inhibitory mechanism of an extract of *Althaea officinalis* L. on endothelin-1-induced melanocyte activation, *Biol Pharm Bull.* 2002 Feb;25(2):229-34.
206. Koelewijn HP., Variation in restorer genes and primary sexual investment in gynodioecious *Plantago coronopus*: the trade-off between male and female function, *Proc Biol Sci.* 2003 Sep 22;270(1527):1939-45.
207. Kofinas C, Chinou I, Loukis A, Harvala C, Roussakis C, Maillard M, Hostettmann K., Cytotoxic coumarins from the aerial parts of *Tordylium apulum* and their effects on a non-small-cell bronchial carcinoma line, *Planta Med.* 1998 Mar;64(2):174-6
208. Kokkalou E., The Constituents of the Essential Oil from *Lavandula stoechas* Growing Wild in Greece, *Planta Med.* 1988 Feb;54(1):58-9.
209. Konoshima T, Konishi T, Takasaki M, Yamazoe K, Tokuda H., Anti-tumor-promoting activity of the diterpene from *Excoecaria agallocha*. II, *Biol Pharm Bull.* 2001 Dec;24(12):1440-2
210. Kostova I., *Fraxinus ornus* L., *Fitoterapia* 2001 Jun;72(5):471-80. Review
211. Kramer A., Scheidt K., Die Handschriften des 'Antidotarius magnus', *Sudhoffs Archiv*, 1999; 83:109-116
212. Kritchevsky D, Tepper SA, Klurfeld DM., Influence of psyllium preparations on plasma and liver lipids of cholesterol-fed rats, *Artery* 1995;21(6):303-11.
213. Ksouri R, Falleh H, Megdiche W, Trabelsi N, Mhamdi B, Chaieb K, Bakrouf A, Magné C, Abdelly C., Antioxidant and antimicrobial activities of the edible medicinal halophyte *Tamarix gallica* L. and related polyphenolic constituents, *Food Chem Toxicol.* 2009 Aug;47(8):2083-91.
214. Kubo, I.; Fujita, K. I.; Kubo, A.; Nihei, K. I.; Ogura, T. (2004). "Antibacterial Activity of Coriander Volatile Compounds against *Salmonella choleraesuis*". *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 52 (11): 3329–3332.
215. Kumar R, Sharma B, Tomar NR, Roy P, Gupta AK, Kumar A., In vivo evaluation of hypoglycemic activity of *Aloe* spp. and identification of its mode of action on GLUT-4 gene expression in vitro, *Appl Biochem Biotechnol.* 2011 Aug;164(8):1246-56.
216. Kumar S, Kumar D, Manjusha, Saroha K, Singh N, Vashishta B., Antioxidant and free radical scavenging potential of *Citrullus colocynthis* (L.) Schrad. methanolic fruit extract, *Acta Pharm.* 2008 Jun;58(2):215-20.
217. Kumari K, Augusti KT., Antidiabetic and antioxidant effects of S-methyl cysteine sulfoxide isolated from onions (*Allium cepa* Linn) as compared to standard drugs in alloxan diabetic rats. *Indian J Exp Biol.* 2002 Sep;40(9):1005-9

- 218.Küpelı E, Tosun A, Yesilada E., Anti-inflammatory and antinociceptive activities of Seseli L. species (Apiaceae) growing in Turkey, *J Ethnopharmacol.* 2006 Apr 6;104(3):310-4
- 219.Kuroda K, Takagi K., Studies on capsella bursa pastoris. II. Diuretic, anti-inflammatory and anti-ulcer action of ethanol extracts of the herb, *Arch Int Pharmacodyn Ther.* 1969 Apr;178(2):392-9
- 220.Küskü-Kiraz Z, Mehmetçik G, Dogru-Abbasoglu S, Uysal M., Artichoke leaf extract reduces oxidative stress and lipoprotein dyshomeostasis in rats fed on high cholesterol diet., *Phytother Res.* 2010 Apr;24(4):565-70
- 221.Kwon DH, Kwon HY, Kim HJ, Chang EJ, Kim MB, Yoon SK, Song EY, Yoon DY, Lee YH, Choi IS, Choi YK., Inhibition of hepatitis B virus by an aqueous extract of Agrimonia eupatoria L., *Phytother Res.* 2005 Apr;19(4):355-8.
- 222.Lachenmeier DW, Walch SG., The choice of thujone as drug for diabetes, *Nat Prod Res.* 2011 Dec;25(20):1890-2
- 223.Lai EY, Chyau CC, Mau JL, Chen CC, Lai YJ, Shih CF, Lin LL., Antimicrobial activity and cytotoxicity of the essential oil of Curcuma zedoaria, *Am J Chin Med.* 2004;32(2):281-90.
- 224.Lamchouri F, Settaf A, Cherrah Y, El Hamidi M, Tligui N, Lyoussi B, Hassar M., Experimental toxicity of Peganum harmala seeds, *Ann Pharm Fr.* 2002 Mar;60(2):123-9.
- 225.Larhsini M, Lazrek HB, Amarouch H, Jana M., Investigation of antifungal and analgesic activities of extracts from Sium nodiflorum, *J Ethnopharmacol.* 1996 Aug;53(2):105-10
- 226.Ledón N, Casacó A, Rodríguez V, Cruz J, González R, Tolón Z, Cano M, Rojas E., Anti-inflammatory and analgesic effects of a mixture of fatty acids isolated and purified from sugar cane wax oil, *Planta Med.* 2003 Apr;69(4):367-9
- 227.Lee B, Jung JH, Kim HS., Assessment of red onion on antioxidant activity in rat, *Food Chem Toxicol.* 2012 Aug 10
- 228.Lee NJ, Choi JH, Koo BS, Ryu SY, Han YH, Lee SI, LeeDU, Antimutagenicity and cytotoxicity of the constituents from the aerial parts, *Biol. Pharm Bull.*, 2005 Nov;28(11):2158-61.
- 229.Lee HJ, Hyun EA, Yoon WJ, Kim BH, Rhee MH, Kang HK, Cho JY, Yoo ES., In vitro anti-inflammatory and anti-oxidative effects of Cinnamomum camphora extracts, *J Ethnopharmacol.* 2006 Jan 16;103(2):208-16.
- 230.Lehmann H., (1927), "Zu Nicolaus Myrepsus", *Archiv für Geschichte der Medizin*, 17: 299-306
- 231.Lei ZH, Jin ZX, Ma YL, Tai BS, Kong Q, Yahara S, Nohara T., Cardiac glycosides from erysimum cheiranthoides, *Phytochemistry* 1998 Nov 20;49(6):1801-1803.
- 232.Li LK, Kuang WJ, Huang YF, Xie HH, Chen G, Zhou QC, Wang BR, Wan LH., Anti-tumor effects of Astragalus on hepatocellular carcinoma in vivo, *Indian J Pharmacol.* 2012 Jan;44(1):78-81.
- 233.Li Y, Ni ZY, Zhu MC, Dong M, Wang SM, Shi QW, Zhang ML, Wang YF, Huo CH, Kiyota H, Cong B., Antitumour activities of sesquiterpene lactones from Inula helenium and Inula japonica, *Z Naturforsch C.* 2012 Jul-Aug;67(7-8):375-80.
- 234.Lobo R, Prabhu KS, Shirwaikar A, Shirwaikar A., Curcuma zedoaria Rosc. (white turmeric): a review of its chemical, pharmacological and ethnomedicinal properties, *J Pharm Pharmacol.* 2009 Jan;61(1):13-21.

235. López TA, Cid MS, Bianchini ML., Biochemistry of hemlock (*Conium maculatum* L.) alkaloids and their acute and chronic toxicity in livestock. A review, *Toxicon*. 1999 Jun;37(6):841-65.
236. Loutrari H, Magkouta S, Pyriochou A, Koika V, Kolisis FN, Papapetropoulos A, Roussos C., Mastic oil from *Pistacia lentiscus* var. *chia* inhibits growth and survival of human K562 leukemia cells and attenuates angiogenesis, *Nutr Cancer* 2006;55(1):86-93.
237. Lu M, Battinelli L, Daniele C, Melchioni C, Salvatore G, Mazzanti G., Muscle relaxing activity of *Hyssopus officinalis* essential oil on isolated intestinal preparations, *Planta Med*. 2002 Mar;68(3):213-6
238. Lupattelli G, Marchesi S, Lombardini R, Roscini AR, Trinca F, Gemelli F, Vaudo G, Mannarino E., Artichoke juice improves endothelial function in hyperlipemia, *Life Sci*. 2004 Dec 31;76(7):775-82
239. Lutz, A., "Das Dynameron des sog. Nikolaos Myrepsos und das Antidotarium Nicolai", *Die Vorträge der Hauptversammlung der Internationalen Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie*, (Stuttgart 1963), 57-73
240. Lutz, A., "Der verschollene frühsalernitanische Antidotarius magnus in einer Basler Handschrift aus dem 12. Jahrhundert und das Antidotarium Nicolai", *Die Vorträge der Hauptversammlung der Internationalen Gesellschaft für Geschichte der Pharmazie*, (Stuttgart 1960), 97-133
241. Ma JP, Tan CH, Zhu DY., Glycosidic constituents from *Carpesium cernuum* L., *J Asian Nat Prod Res*. 2008 May-Jun;10(5-6):565-9
242. Mac Kinney, L.C., "Dynamidia", *Isis*, 1936, Feb.;24(2):400-414
243. Maggi F, Cecchini C, Cresci A, Coman MM, Tirillini B, Sagratini G, Papa F., Chemical composition and antimicrobial activity of the essential oil from *Ferula glauca* L. (*F. communis* L. subsp. *glauca*) growing in Marche (central Italy), *Fitoterapia*. 2009 Jan;80(1):68-72
244. Mahasiripanth T, Hokputsa S, Niruthisard S, Bhattarakosol P, Patumraj S., Effects of *Acanthus ebracteatus* Vahl on tumor angiogenesis and on tumor growth in nude mice implanted with cervical cancer, *Cancer Manag Res*. 2012;4:269-79.
245. Mahboubi M, Haghi G., Antimicrobial activity and chemical composition of *Mentha pulegium* L. essential oil, *J Ethnopharmacol*. 2008 Sep 26;119(2):325-7
246. Majumder P, Mondal HA, Das S., Insecticidal activity of *Arum maculatum* tuber lectin and its binding to the glycosylated insect gut receptors, *J Agric Food Chem*. 2005 Aug 24;53(17):6725-9.
247. Maksimović ZA, Dorđević S, Mraović M., Antimicrobial activity of *Chenopodium botrys* essential oil, *Fitoterapia*. 2005 Jan;76(1):112-4.
248. Maleki-Dizaji N, Fathiazad F, Garjani A., Antinociceptive properties of extracts and two flavonoids isolated from leaves of *Danae racemosa*, *Arch Pharm Res*. 2007 Dec;30(12):1536-42.
249. Marino M, Bersani C, Comi G., Antimicrobial activity of the essential oils of *Thymus vulgaris* L. measured using a bioimpedometric method., *J Food Prot*. 1999 Sep;62(9):1017-23.
250. Marongiu B, Piras A, Porcedda S, Falconieri D, Frau MA, Maxia A, Gonçalves MJ, Cavaleiro C, Salgueiro L., Antifungal activity and chemical composition of essential oils from *Smyrniolum olusatrum* L. (Apiaceae) from Italy and Portugal, *Nat Prod Res*. 2012;26(11):993-1003

251. Marongiu B, Piras A, Porcedda S, Falconieri D, Maxia A, Gonçalves MJ, Cavaleiro C, Salgueiro L., Chemical composition and biological assays of essential oils of *Calamintha nepeta* (L.) Savi subsp. *nepeta* (Lamiaceae), *Nat Prod Res.* 2010 Nov;24(18):1734-42.
252. Masurovsky B., A Study of the Effects of Cucurbita Pepo Seeds on Kidney Excretion, *Proc Natl Acad Sci U S A.* 1922 Mar;8(3):39-43
253. Matkowski A, Piotrowska M., Antioxidant and free radical scavenging activities of some medicinal plants from the Lamiaceae., *Fitoterapia.* 2006 Jul;77(5):346-53.
254. Matkowski A, Piotrowska M., Antioxidant and free radical scavenging activities of some medicinal plants from the Lamiaceae, *Fitoterapia.* 2006 Jul;77(5):346-53.
255. Matsuda H, Nakashima S, Abdel-Halim OB, Morikawa T, Yoshikawa M., Cucurbitane-type triterpenes with anti-proliferative effects on U937 cells from an egyptian natural medicine, *Bryonia cretica*: structures of new triterpene glycosides, bryoniaosides A and B, *Chem Pharm Bull (Tokyo).* 2010 May;58(5):747-51.
256. Maurich T, Pistelli L, Turchi G., Anti-clastogenic activity of two structurally related pterocarpan purified from *Bituminaria bituminosa* in cultured human lymphocytes, *Mutat Res.* 2004 Jul 11;561(1-2):75-81.
257. McKay DL, Blumberg JB., A review of the bioactivity and potential health benefits of peppermint tea (*Mentha piperita* L.), *Phytother Res.* 2006 Aug;20(8):619-33.
258. Mellegård H, Stalheim T, Hormazabal V, Granum PE, Hardy SP., Antibacterial activity of sphagnum acid and other phenolic compounds found in *Sphagnum papillosum* against food-borne bacteria, *Lett Appl Microbiol.* 2009 Jul;49(1):85-90
259. Menghini L, Epifano F, Leporini L, Pagiotti R, Tirillini B., Phytochemical investigation on leaf extract of *Cordia salicifolia* Cham, *J Med Food.* 2008 Mar;11(1):193-4.
260. Meot-Duros L, Magné C., Antioxidant activity and phenol content of *Crithmum maritimum* L. leaves., *Plant Physiol Biochem.* 2009 Jan;47(1):37-41
261. Meriga B, Mopuri R, MuraliKrishna T., Insecticidal, antimicrobial and antioxidant activities of bulb extracts of *Allium sativum*, *Asian Pac J Trop Med.* 2012 May;5(5):391-5.
262. Messaoud C, Laabidi A, Boussaid M., *Myrtus communis* L. Infusions: The Effect of Infusion Time on Phytochemical Composition, Antioxidant, and Antimicrobial Activities. *J Food Sci.* 2012 Sep;77(9):C941-7
263. Metwally AM, Saleh MR, Amer MM., Isolation of two flavonoidal principles from *Urospermum picroides*., *Planta Med.* 1973 Feb;23(1):94-8.
264. Militello M, Settanni L, Aleo A, Mammìna C, Moschetti G, Giammanco GM, Blázquez MA, Carrubba A., Chemical composition and antibacterial potential of *Artemisia arborescens* L. essential oil, *Curr Microbiol.* 2011 Apr;62(4):1274-81.
265. Mimica-Dukic N, Bozin B, Sokovic M, Simin N., Antimicrobial and antioxidant activities of *Melissa officinalis* L. (Lamiaceae) essential oil, *J Agric Food Chem.* 2004 May 5;52(9):2485-9.
266. Mirabi P, Dolatian M, Mojab F, Majd HA., Effects of valerian on the severity and systemic manifestations of dysmenorrhea, *Int J Gynaecol Obstet.* 2011 Dec;115(3):285-8
267. Miski M, Mabry TJ., New daucane esters from *Ferula tingitana*, *J Nat Prod.* 1986 Jul-Aug;49(4):657-60.

268. Miski M, Ulubelen A., Sesquiterpene-coumarin ethers of *Ferula tingitana*, *J Nat Prod.* 1985 Mar-Apr;48(2):326-7
269. Mislin H., Effect of coumarin from *Melilotus officinalis* on the function of the lymphatic vessel, *Arzneimittelforschung.* 1971 Jun;21(6):852-3.
270. Mölleken U, Sinnwell V, Kubeczka KH., Essential oil composition of *Smyrniololus sativus*, *Phytochemistry.* 1998 Nov 20;49(6):1709-1714
271. Monga J, Sharma M, Tailor N, Ganesh N., Antimelanoma and radioprotective activity of alcoholic aqueous extract of different species of *Ocimum* in C(57)BL mice, *Pharm Biol.* 2011 Apr;49(4):428-36.
272. Morteza-Semnani K, Saeedi M, Akbarzadeh M., Essential oil composition of *Teucrium scordium* L., *Acta Pharm.* 2007 Dec;57(4):499-504
273. Movafeghi A, Abedini M, Fathiazad F, Aliasgharpour M, Omidi Y., Floral nectar composition of *Peganum harmala* L., *Nat Prod Res.* 2009;23(3):301-8.
274. Movahedian A, Sadeghi H, Ghannadi A, Gharavi M, Azarpajoo S., Hypolipidemic activity of *Allium porrum* L. in cholesterol-fed rabbits, *J Med Food.* 2006 Spring;9(1):98-101
275. Mukherjee P.K., Kumar V., Mal M., Houghton P.J. "Acorus calamus: Scientific validation of ayurvedic tradition from natural resources" *Pharmaceutical Biology* 2007 45:8
276. Nair SC, Pannikar B, Panikkar KR., Antitumour activity of saffron (*Crocus sativus*), *Cancer Lett.* 1991 May 1;57(2):109-14.
277. Nair V, Dai Z, Khan M, Ciolino HP., Pomegranate extract induces cell cycle arrest and alters cellular phenotype of human pancreatic cancer cells, *Anticancer Res.* 2011 Sep;31(9):2699-704.
278. Nan JX, Park EJ, Kim HJ, Ko G, Sohn DH., Antifibrotic effects of the methanol extract of *Polygonum aviculare* in fibrotic rats induced by bile duct ligation and scission, *Biol Pharm Bull.* 2000 Feb;23(2):240-3.
279. Narasimhan B, Dhake AS., Antibacterial principles from *Myristica fragrans* seeds, *J Med Food.* 2006 Fall;9(3):395-9.
280. Nastasijević B, Lazarević-Pašti T, Dimitrijević-Branković S, Pašti I, Vujačić A, Joksić G, Vasić V., Inhibition of myeloperoxidase and antioxidative activity of *Gentiana lutea* extracts., *J Pharm Biomed Anal.* 2012 Jul;66:191-6
281. Neuhaus-Carlisle K, Vierling W, Wagner H., Screening of plant extracts and plant constituents for calcium-channel blocking activity, *Phytomedicine.* 1997 Mar;4(1):67-71.
282. Ngubane PS, Masola B, Musabayane CT., The effects of *Syzygium aromaticum*-derived oleanolic acid on glycogenic enzymes in streptozotocin-induced diabetic rats, *Ren Fail.* 2011;33(4):434-9.
283. Nieschulz O, Schmersahl P., On choleric agents from *Artemisia abrotanum* L., *Arzneimittelforschung.* 1968 Oct;18(10):1330-6
284. Niinemets U., Key plant structural and allocation traits depend on relative age in the perennial herb *Pimpinella saxifraga*, *Ann Bot.* 2005 Aug;96(2):323-30
285. Noda N, Kogetsu H, Kawasaki T, Miyahara K., Scammonins I and II, the resin glycosides of *radix scammoniae* from *Convolvulus scammonia*, *Phytochemistry.* 1990;29(11):3565-9.

- 286.Noda N, Kogetsu H, Kawasaki T, Miyahara K., Scammonins VII and VIII, two resin glycosides from *Convolvulus scammonia*., *Phytochemistry*. 1992 Aug;31(8):2761-6
- 287.Ochi T, Shibata H, Higuti T, Kodama KH, Kusumi T, Takaishi Y., Anti-Helicobacter pylori compounds from *Santalum album*, *J Nat Prod*. 2005 Jun;68(6):819-24.
- 288.Okano Y, Abe Y, Masaki H, et al. "Biological effects of glycolic acid on dermal matrix metabolism mediated by dermal fibroblasts and epidermal keratinocytes" *Exp Dermatol*. 2003;12 Suppl 2:57-63
- 289.Okwuosa CN, Okoi-Ewa R, Achukwu PU, Onuba AC, Azubuike NC., Gastro-protective effect of crude hexane leaf extract of *Sesamum Indicum* in Rabbits, *Niger J Physiol Sci*. 2011 Nov 23;26(1):49-54
- 290.Okugawa H, Ueda R, Matsumoto K, Kawanishi K, Kato A., Effects of agarwood extracts on the central nervous system in mice, *Planta Med*. 1993 Feb;59(1):32-6.
- 291.Olajuyigbe OO, Afolayan AJ., Pharmacological Assessment of the Medicinal Potential of *Acacia mearnsii* De Wild.: Antimicrobial and Toxicity Activities., *Int J Mol Sci*. 2012;13(4):4255-67
- 292.Oliveira I, Sousa A, Morais JS, Ferreira IC, Bento A, Estevinho L, Pereira JA., Chemical composition, and antioxidant and antimicrobial activities of three hazelnut (*Corylus avellana* L.) cultivars, *Food Chem Toxicol*. 2008 May;46(5):1801-7
- 293.Oliver, W. & Leus, K. (2008). *Sus scrofa*. 2008 IUCN Red List of Threatened Species. *IUCN* 2008
- 294.Omara EA, Nada SA, Farrag AR, Sharaf WM, El-Toumy SA., Therapeutic effect of *Acacia nilotica* pods extract on streptozotocin induced diabetic nephropathy in rat., *Phytomedicine*. 2012
- 295.Opalchenova G, Obreshkova D., Antibacterial action of extracts of *Clinopodium vulgare* L. curative plant, *Drug Dev Ind Pharm*. 1999 Mar;25(3):323-8
- 296.Orav A, Stulova I, Kailas T, Müürisepp M., Effect of storage on the essential oil composition of *Piper nigrum* L. fruits of different ripening states, *J Agric Food Chem*. 2004 May 5;52(9):2582-6
- 297.Orellana MR, López-Pujol J, Blanché C, Rovira AM, Bosch M., Genetic diversity in *Delphinium staphisagria* (Ranunculaceae), a rare Mediterranean dysploid larkspur with medicinal uses, *Genetica*. 2009 Mar;135(2):221-32
- 298.Ozbek H, Uğraş S, Dülger H, Bayram I, Tuncer I, Oztürk G, Oztürk A., Hepatoprotective effect of *Foeniculum vulgare* essential oil, *Fitoterapia*. 2003 Apr;74(3):317-9.
- 299.Paaver U, Orav A, Arak E, Mäeorg U, Raal A., Phytochemical analysis of the essential oil of *Thymus serpyllum* L. growing wild in Estonia, *Nat Prod Res*. 2008 Jan 20;22(2):108-15
- 300.Padilha MM, Vilela FC, Rocha CQ, Dias MJ, Soncini R, dos Santos MH, Alves-da-Silva G, Giusti-Paiva A., Antiinflammatory properties of *Morus nigra* leaves, *Phytother Res*. 2010 Oct;24(10):1496-500
- 301.Palá-Paúl J, García-Jiménez R, Pérez-Alonso MJ, Velasco-Negueruela A, Sanz J., Essential oil composition of the leaves and stems of *Meum athamanticum* Jacq., from Spain, *J Chromatogr A*. 2004 May 21;1036(2):245-7
- 302.Pandey VB, Singh JP, Rao YV, Acharya SB., Isolation and Pharmacological Action of Heliotrine, the Major Alkaloid of *Heliotropium indicum* Seeds, *Planta Med*. 1982 Aug;45(8):229-33

303. Papandreou MA, Kanakis CD, Polissiou MG, Efthimiopoulos S, Cordopatis P, Margarity M, Lamari FN., Inhibitory activity on amyloid-beta aggregation and antioxidant properties of *Crocus sativus* stigmas extract and its crocin constituents, *J Agric Food Chem.* 2006 Nov 15;54(23):8762-8.
304. Pasero G, Marson P., A short history of anti-rheumatic therapy. II. Aspirin, *Reumatismo.* 2010 Apr-Jun;62(2):148-56.
305. Pathak S, Multani AS, Narayan S, Kumar V, Newman RA., Anvirzel, an extract of *Nerium oleander*, induces cell death in human but not murine cancer cells, *Anticancer Drugs.* 2000 Jul;11(6):455-63
306. Patwardhan B, Bhutani KK, Patki PS, Dange SV, Gore DV, Borole DI, Shirolkar RB, Paranjpe PV., Clinical evaluation of terminalia bellerica in diarrhoea, *Anc Sci Life.* 1990 Oct;10(2):94-7
307. Paulsen E, Christensen LP, Andersen KE., Dermatitis from common ivy (*Hedera helix* L. subsp. *helix*) in Europe: past, present, and future., *Contact Dermatitis.* 2010 Apr;62(4):201-9
308. Petrovic J, Stanojkovic A, Comic Lj, Curcic S., Antibacterial activity of *Cichorium intybus*, *Fitoterapia.* 2004 Dec;75(7-8):737-9
309. Piaru SP, Mahmud R, Abdul Majid AM, Mahmoud Nassar ZD., Antioxidant and antiangiogenic activities of the essential oils of *Myristica fragrans* and *Morinda citrifolia*, *Asian Pac J Trop Med.* 2012 Apr;5(4):294-8.
310. Piccillo GA, Miele L, Mondati E, Moro PA, Musco A, Forgione A, Gasbarrini G, Grieco A., Anticholinergic syndrome due to 'Devil's herb': when risks come from the ancient time, *Int J Clin Pract.* 2006 Apr;60(4):492-4
311. Pieroni A, Giusti ME, de Pasquale C, Lenzarini C, Censorii E, González-Tejero MR, Sánchez-Rojas CP, Ramiro-Gutiérrez JM, Skoula M, Johnson C, Sarpaki A, Della A, Paraskeva-Hadjichambi D, Hadjichambis A, Hmamouchi M, El-Jorhi S, El-Demerdash M, El-Zayat M, Al-Shahaby O, Houmani Z, Scherazed M., Circum-Mediterranean cultural heritage and medicinal plant uses in traditional animal healthcare: a field survey in eight selected areas within the RUBIA project, *J Ethnobiol Ethnomed.* 2006 Mar 24;2:16
312. Pillai NR, Lillykuty L., Anti - diarrhoeal potential of *myristica fragrans* seed extracts *Anc Sci Life.* 1991 Jul;11(1-2):74-7.
313. Piozzi F, Bruno M, Ciriminna R, Fazio C, Vassallo N, Arnold NA, de la Torre MC, Rodriguez B., Putative hepatotoxic neoclerodane diterpenoids from *Teucrium* species, *Planta Med.* 1997 Oct;63(5):483-4.
314. Pirbalouti AG, Azizi S, Koochpayeh A, Hamedi B., Wound healing activity of *Malva sylvestris* and *Punica granatum* in alloxan-induced diabetic rats, *Acta Pol Pharm.* 2010 Sep-Oct;67(5):511-6
315. Pistelli L, Noccioli C, Appendino G, Bianchi F, Sterner O, Ballero M., Pterocarpanes from *Bituminaria morisiana* and *Bituminaria bituminosa*, *Phytochemistry.* 2003 Sep;64(2):595-8.
316. Pleșca-Manea L, Pârveu AE, Pârveu M, Taămaș M, Buia R, Puia M., Effects of *Melilotus officinalis* on acute inflammation, *Phytother Res.* 2002 Jun;16(4):316-9.

- 317.Poltanov EA, Shikov AN, Dorman HJ, Pozharitskaya ON, Makarov VG, Tikhonov VP, Hiltunen R., Chemical and antioxidant evaluation of Indian gooseberry (*Emblica officinalis* Gaertn., syn. *Phyllanthus emblica* L.) supplements, *Phytother Res.* 2009 Sep;23(9):1309-15
- 318.Polymeni R, Spanakis E, Argiropoulos A, Rhizopoulou S., Aspects on the relief of living surfaces using atomic force microscopy allow "art" to imitate nature, *Integr Zool.* 2010 Sep;5(3):218-25
- 319.Powanda MC, Rainsford KD., A toxicological investigation of a celery seed extract having anti-inflammatory activity, *Inflammopharmacology.* 2011 Aug;19(4):227-33
- 320.Price, Martin L., The Moringa Tree, *Echo Technical Note*, 1985
- 321.Pushparaj PN, Low HK, Manikandan J, Tan BK, Tan CH., Anti-diabetic effects of *Cichorium intybus* in streptozotocin-induced diabetic rats, *J Ethnopharmacol.* 2007 May 4;111(2):430-4
- 322.Qnais EY, Abdulla FA, Kaddumi EG, Abdalla SS., Antidiarrheal activity of *Laurus nobilis* L. leaf extract in rats, *J Med Food.* 2012 Jan;15(1):51-7
- 323.Qureshi S, Shah AH, Ageel AM., Toxicity studies on *Alpinia galanga* and *Curcuma longa*, *Planta Med.* 1992 Apr;58(2):124-7.
- 324.Radulović N, Misić M, Aleksić J, Doković D, Palić R, Stojanović G., Antimicrobial synergism and antagonism of salicylaldehyde in *Filipendula vulgaris* essential oil, *Fitoterapia.* 2007 Dec;78(7-8):565-70
- 325.Rafi MM, Bai NS, Chi-Tang-Ho, Rosen RT, White E, Perez D, Dipaola RS., A sesquiterpenelactone from *Inula britannica* induces anti-tumor effects dependent on Bcl-2 phosphorylation, *Anticancer Res.* 2005 Jan-Feb;25(1A):313-8.
- 326.Rajaei A, Barzegar M, Mobarez AM, Sahari MA, Esfahani ZH., Antioxidant, anti-microbial and antimutagenicity activities of pistachio (*Pistachia vera*) green hull extract, *Food Chem Toxicol.* 2010 Jan;48(1):107-12
- 327.Rajkumar V, Guha G, Ashok Kumar R., Antioxidant and Anti-Cancer Potentials of *Rheum emodi* Rhizome Extracts, *Evid Based Complement Alternat Med.* 2011;2011:697986.
- 328.Ramadan G, Al-Kahtani MA, El-Sayed WM., Anti-inflammatory and anti-oxidant properties of *Curcuma longa* (turmeric) versus *Zingiber officinale* (ginger) rhizomes in rat adjuvant-induced arthritis, *Inflammation.* 2011 Aug;34(4):291-301.
- 329.Ramos C, Teixeira B, Batista I, Matos O, Serrano C, Neng NR, Nogueira JM, Nunes ML, Marques A., Antioxidant and antibacterial activity of essential oil and extracts of bay laurel *Laurus nobilis* Linnaeus (Lauraceae) from Portugal, *Nat Prod Res.* 2012;26(6):518-29.
- 330.Rasheed A, Shama SN, Joy JM, Reddy BS, Roja C., Report: Formulation and evaluation of herbal anti-acne moisturizer, *Pak J Pharm Sci.* 2012 Oct;25(4):867-70
- 331.Rattanachaiakunsopon P, Phumkhachorn P., Antimicrobial activity of basil (*Ocimum basilicum*) oil against *Salmonella enteritidis* in vitro and in food, *Biosci Biotechnol Biochem.* 2010;74(6):1200-4
- 332.Raval ND, Pandya TN., Pharmacognostic study of *Lepidium sativum* Linn (Chandrashura), *Ayu.* 2011 Jan;32(1):116-9.
- 333.Reixach N, Lafont R, Camps F, Casas J., Biotransformations of putative phytoecdysteroid biosynthetic precursors in tissue cultures of *Polypodium vulgare*, *Eur J Biochem.* 1999 Dec;266(2):608-15

334. Rezanka T, Rezanka P, Sigler K., Glycosides of aryl-naphthalene lignans from *Acanthus mollis* having axial chirality, *Phytochemistry*, 2009 May;70(8):1049-54
335. Roediger, E., Pott A.F., Kurdische Studien, 7.1:91-166, *Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*, (Bonn, H.B. König, 1846)
336. Ryvarden, L.; Gilbertson, R.L., European polypores. *Synopsis Fungorum*, 1993, 1;(6): 262
337. Saab AM, Tundis R, Loizzo MR, Lampronti I, Borgatti M, Gambari R, Menichini F, Esseily F, Menichini F., Antioxidant and antiproliferative activity of *Laurus nobilis* L. (Lauraceae) leaves and seeds essential oils against K562 human chronic myelogenous leukaemia cells, *Nat Prod Res*. 2012 Sep;26(18):1741-5.
338. Saafi EB, Louedi M, Elfeki A, Zakhama A, Najjar MF, Hammami M, Achour L., Protective effect of date palm fruit extract (*Phoenix dactylifera* L.) on dimethoate induced-oxidative stress in rat liver, *Exp Toxicol Pathol*. 2011 Jul;63(5):433-41
339. Sabu MC, Kuttan R., Antidiabetic and antioxidant activity of *Terminalia bellerica*. Roxb., *Indian J Exp Biol*. 2009 Apr;47(4):270-5.
340. Sadraei H, Asghari GR, Hajhashemi V, Kolagar A, Ebrahimi M., Spasmolytic activity of essential oil and various extracts of *Ferula gummosa* Boiss. on ileum contractions, *Phytomedicine*. 2001 Sep;8(5):370-6
341. Saglik S, Alpınar K, Imre S., Fatty acid composition of *Dracunculus vulgaris* Schott (Araceae) seed oil from Turkey, *J Pharm Pharm Sci*. 2002 Sep-Dec;5(3):231-3.
342. Saïdana D, Mahjoub MA, Boussaada O, Chriaa J, Cheraïf I, Daami M, Mighri Z, Helal AN., Chemical composition and antimicrobial activity of volatile compounds of *Tamarix boveana* (Tamaricaceae), *Microbiol Res*. 2008;163(4):445-55.
343. Sakhno LA., Fatty acid composition variability of rapeseed oil: classical selection and biotechnology, *Tsitol Genet*. 2010 Nov-Dec;44(6):70-80
344. Salem N, Msaada K, Hamdaoui G, Limam F, Marzouk B., Variation in phenolic composition and antioxidant activity during flower development of safflower (*Carthamus tinctorius* L.), *J Agric Food Chem*. 2011 May 11;59(9):4455-63
345. Salim S, Ahmad M, Zafar KS, Ahmad AS, Islam F., Protective effect of *Nardostachys jatamansi* in rat cerebral ischemia, *Pharmacol Biochem Behav*. 2003 Jan;74(2):481-6.
346. Samaan K, Hossein Am., The existence in *Ammi visnaga* of a cardiac depressant principle visammin and a cardiac stimulant glycoside khellinin, *J Egypt Med Assoc*. 1950;33(12):953-60
347. Samadi S, Khadivzadeh T, Emami A, Moosavi NS, Tafaghodi M, Behnam HR., The effect of *Hypericum perforatum* on the wound healing and scar of caesarean, *J Altern Complement Med*. 2010 Jan;16(1):113-7
348. Samuelson AB., The traditional uses, chemical constituents and biological activities of *Plantago major* L. A review., *J Ethnopharmacol*. 2000 Jul;71(1-2):1-21.
349. San Feliciano A, Gordaliza M, Miguel del Corral JM, Castro MA, García-Grávalos MD, Ruiz-Lázaro P., Antineoplastic and antiviral activities of some cyclolignans, *Planta Med*. 1993 Jun;59(3):246-9.

- 350.Santosh Kumar Singh, Prashant Kumar Rai, Dolly Jaiswal, Geeta Watal. "Evidence-based Critical Evaluation of Glycemic Potential of *Cynodon dactylon*". *Complementary and Alternative Medicine*, May 17, 2007. ISSN 1741-427X.
- 351.Savikin K, Menković N, Zdunić G, Stević T, Radanović D, Janković T., Antimicrobial activity of *Gentiana lutea* L. extracts, *Z Naturforsch C*. 2009 May-Jun;64(5-6):339-42.
- 352.Sayyah M, Hadidi N, Kamalinejad M., Analgesic and anti-inflammatory activity of *Lactuca sativa* seed extract in rats, *J Ethnopharmacol*. 2004 Jun;92(2-3):325-9
- 353.Schellenberg, R. (20 January 2001). "Treatment for the premenstrual syndrome with agnus castus fruit extract: prospective, randomised, placebo controlled study". *British Medical Journal* 322 (7279): 134–7
- 354.Schinkovitz A, Stavri M, Gibbons S, Bucar F., Antimycobacterial polyacetylenes from *Levisticum officinale*, *Phytother Res*. 2008 May;22(5):681-4
- 355.Sertel S, Eichhorn T, Plinkert PK, Efferth T., Anticancer activity of *Salvia officinalis* essential oil against HNSCC cell line (UMSCC1), *HNO*. 2011 Dec;59(12):1203-8.
- 356.Shahverdi AR, Monsef-Esfahani HR, Nickavar B, Bitarafan L, Khodae S, Khoshakhlagh N., Antimicrobial activity and main chemical composition of two smoke condensates from *Peganum harmala* seeds, *Z Naturforsch C*. 2005 Sep-Oct;60(9-10):707-10
- 357.Sharma V, Boonen J, Spiegeleer BD, Dixit VK., Androgenic and Spermatogenic Activity of Alkylamide-Rich Ethanol Solution Extract of *Anacyclus pyrethrum* DC., *Phytother Res*. 2012 Apr 4
- 358.Shebaby WN, El-Sibai M, Smith KB, Karam MC, Mroueh M, Daher CF., The Antioxidant and Anticancer Effects of Wild Carrot oil Extract, *Phytother Res*. 2012 Jul 20.
- 359.Shen T, Wan W, Yuan H, Kong F, Guo H, Fan P, Lou H., Secondary metabolites from *Commiphora opobalsamum* and their antiproliferative effect on human prostate cancer cells, *Phytochemistry*. 2007 May;68(9):1331-7
- 360.Shin YW, Bae EA, Lee B, Lee SH, Kim JA, Kim YS, Kim DH., In vitro and in vivo antiallergic effects of *Glycyrrhiza glabra* and its components, *Planta Med*. 2007 Mar;73(3):257-61
- 361.Shojaii A, Abdollahi Fard M., Review of Pharmacological Properties and Chemical Constituents of *Pimpinella anisum*, *ISRN Pharm*. 2012;2012:510795.
- 362.Sienkiewicz M, Łysakowska M, Ciećwierz J, Denys P, Kowalczyk E., Antibacterial activity of thyme and lavender essential oils, *Med Chem*. 2011 Nov;7(6):674-89
- 363.Silva BM, Andrade PB, Valentão P, Ferreres F, Seabra RM, Ferreira MA., Quince (*Cydonia oblonga* Miller) fruit (pulp, peel, and seed) and Jam: antioxidant activity, *J Agric Food Chem*. 2004 Jul 28;52(15):4705-12.
- 364.Singh A, Rao AR., Evaluation of the modulatory influence of black pepper (*Piper nigrum*, L.) on the hepatic detoxication system, *Cancer Lett*. 1993 Aug 16;72(1-2):5-9
- 365.Singh M, Singh N, Khare PB, Rawat AK., Antimicrobial activity of some important *Adiantum* species used traditionally in indigenous systems of medicine., *J Ethnopharmacol*. 2008 Jan 17;115(2):327-9
366. Singh O, Khanam Z, Misra N, Srivastava MK., Chamomile (*Matricaria chamomilla* L.): An overview, *Pharmacogn Rev*. 2011 Jan;5(9):82-95.

367. Skaltsa HD, Demetzos C, Lazari D, Sokovic M., Essential oil analysis and antimicrobial activity of eight *Stachys* species from Greece., *Phytochemistry*. 2003 Oct;64(3):743-52.
368. Smiechowska A, Bartoszek A, Namieśnik J., Cancer chemopreventive agents: glucosinolates and their decomposition products in white cabbage (*Brassica oleracea* var. *capitata*), *Postepy Hig Med Dosw (Online)*. 2008 Apr 2;62:125-40.
369. Song QH, Kobayashi T, Iijima K, Hong T, Cyong JC., Hepatoprotective effects of *Inula britannica* on hepatic injury in mice, *Phytother Res*. 2000 May;14(3):180-6.
370. Soria MR, Benatti L, Nitti G, Ceriotti A, Solinas M, Lappi DA, Lorenzetti R., Studies on ribosome-inactivating proteins from *Saponaria officinalis*, *Targeted Diagn Ther*. 1992;7:193-212
371. Srivastava S, Singh P, Jha KK, Mishra G, Srivastava S, Khosa RL., Antiinflammatory, Analgesic and Antipyretic Activities of Aerial Parts of *Costus speciosus* Koen., *Indian J Pharm Sci*. 2013 Jan;75(1):83-8
372. Stamatis G, Kyriazopoulos P, Golegou S, Basayiannis A, Skaltsas S, Skaltsa H., In vitro anti-*Helicobacter pylori* activity of Greek herbal medicines, *J Ethnopharmacol*. 2003 Oct;88(2-3):175-9
373. Stamets, P. "Medicinal Polypores of the Forests of North America: Screening for Novel Antiviral Activity". *International Journal of Medicinal Mushrooms* 2005, 7: 362
374. Staniforth V, Wang SY, Shyur LF, Yang NS, Shikonins, phytocompounds from *Lithospermum erythrorhizon*, inhibit the transcriptional activation of human tumor necrosis factor alpha promoter in vivo, *J Biol Chem*. 2004 Feb 13;279(7):5877-85
375. Stanley RA., Toxicity of heavy metals and salts to Eurasian watermilfoil (*Myriophyllum spicatum* L.), *Arch Environ Contam Toxicol*. 1974;2(4):331-41
376. Stefanova Z, Neychev H, Ivanovska N, Kostova I., Effect of a total extract from *Fraxinus ornus* stem bark and esculin on zymosan- and carrageenan-induced paw oedema in mice, *J Ethnopharmacol*. 1995 May;46(2):101-6.
377. Stickel F, Seitz HK., The efficacy and safety of comfrey, *Public Health Nutr*. 2000 Dec;3(4A):501-8
378. Stöckel K, Stöcklin W, Reichstein T., The glycosides of *Vincetoxicum hirundinaria* Medikus. I. Isolation and cleavage product (glycosides and aglycones), *Helv Chim Acta*. 1969;52(5):1175-202
379. Suhail MM, Wu W, Cao A, Mondalek FG, Fung KM, Shih PT, Fang YT, Woolley C, Young G, Lin HK., *Boswellia sacra* essential oil induces tumor cell-specific apoptosis and suppresses tumor aggressiveness in cultured human breast cancer cells, *BMC Complement Altern Med*. 2011 Dec 15;11:129
380. Sultanova N, Makhmoo T, Abilov ZA, Parween Z, Omurkamzinova VB, ur-Rahman A, Choudhary ML., Antioxidant and antimicrobial activities of *Tamarix ramosissima*, *J Ethnopharmacol*. 2001 Dec;78(2-3):201-5.
381. Süntar I, Tumen I, Ustün O, Keleş H, Akkol EK, Appraisal on the wound healing and anti-inflammatory activities of the essential oils obtained from the cones and needles of *Pinus* species by in vivo and in vitro experimental models, *J Ethnopharmacol*. 2012 Jan 31;139(2):533-40
382. Supniewska JH, Dohnal B., Biological effect of n-nitrosodiethylamine on the development of *Raphanus sativus* L. var. *radicula* DC, cv. *Saxa*, *Bull Acad Pol Sci Biol*. 1969;17(2):115-20

- 383.Sutovska M, Capek P, Franova S, Joskova M, Sutovsky J, Marcinek J, Kalman M., Antitussive activity of *Althaea officinalis* L. polysaccharide rhamnogalacturonan and its changes in guinea pigs with ovalbumine-induced airways inflammation., *Bratisl Lek Listy*. 2011;112(12):670-5.
- 384.Takaki I, Bersani-Amado LE, Vendruscolo A, Sartoretto SM, Diniz SP, Bersani-Amado CA, Cuman RK., Anti-inflammatory and antinociceptive effects of *Rosmarinus officinalis* L. essential oil in experimental animal models, *J Med Food*. 2008 Dec;11(4):741-6.
- 385.Tedong L, Madiraju P, Martineau LC, Vallerand D, Arnason JT, Desire DD, Lavoie L, Kamtchouing P, Haddad PS., Hydro-ethanolic extract of cashew tree (*Anacardium occidentale*) nut and its principal compound, anacardic acid, stimulate glucose uptake in C2C12 muscle cells., *Mol Nutr Food Res*. 2010 Dec;54(12):1753-62.
- 386.Tejesvi MV, Kini KR, Prakash HS, Subbiah V, Shetty HS., Antioxidant, antihypertensive, and antibacterial properties of endophytic *Pestalotiopsis* species from medicinal plants, *Can J Microbiol*. 2008 Sep;54(9):769-80
- 387.Teplyakova TV, Psurtseva NV, Kosogova TA, Mazurkova NA, Khanin VA, Vlasenko VA., Antiviral activity of polyporoid mushrooms (higher Basidiomycetes) from Altai Mountains (Russia)., *Int J Med Mushrooms*. 2012;14(1):37-45
- 388.Terencio MC, Sanz MJ, Payá M., A hypotensive procyanidin-glycoside from *Rhamnus lycioides* ssp. *lycioides*. *J Ethnopharmacol*. 1990 Sep;30(2):205-14.
- 389.The effect of acacia gum and a water-soluble dietary fiber mixture on blood lipids in humans, *J Am Coll Nutr*. 1993
- 390.Thippeswamy BS, Mishra B, Veerapur VP, Gupta G., Anxiolytic activity of *Nymphaea alba* Linn. in mice as experimental models of anxiety, *Indian J Pharmacol*. 2011 Feb; 43(1):50-5.
- 391.Toroglu S., In vitro antimicrobial activity and antagonistic effect of essential oils from plant species, *J Environ Biol*. 2007 Jul;28(3):551-9.
- 392.Tripathi P, Kumar R, Sharma AK, Mishra A, Gupta R., *Pistia stratiotes* (Jalkumbhi), *Pharmacogn Rev*. 2010 Jul;4(8):153-60
- 393.Tsoukatou M, Tsitsimpikou C, Vagias C, Roussis V., Chemical intra-Mediterranean variation and insecticidal activity of *Crithmum maritimum*., *Z Naturforsch C*. 2001 Mar-Apr;56(3-4):211-5
- 394.Tuncok Y, Kozan O, Cavdar C, Guven H, Fowler J., *Urginea maritima* (squill) toxicity, *J Toxicol Clin Toxicol*. 1995;33(1):83-6
- 395.Tunmann P, Janka R., Chemistry and pharmacology of *Potentilla anserina*; basic constituents, *Arzneimittelforschung*. 1955 Jan;5(1):20-4.
- 396.Tzen J, Cao Y, Laurent P, Ratnayake C, Huang A., Lipids, Proteins, and Structure of Seed Oil Bodies from Diverse Species, *Plant Physiol*. 1993 Jan;101(1):267-276.
- 397.Ulubelen A, Oksüz S, Kolak U, Bozok-Johansson C, Celik C, Voelter W., Antibacterial diterpenes from the roots of *Salvia viridis*, *Planta Med*. 2000 Jun;66(5):458-62
- 398.Umukoro S, Ashorobi BR., Further pharmacological studies on aqueous seed extract of *Aframomum melegueta* in rats, *J Ethnopharmacol*. 2008 Feb 12;115(3):489-93
- 399.Ushimaru T, Kanematsu S, Katayama M, Tsuji H., Antioxidative enzymes in seedlings of *Nelumbo nucifera* germinated under water., *Physiol Plant*. 2001 May;112(1):39-46.

400. Vachálková A, Eisenreichová E, Haladová M, Mucaji P, Józová B, Novotný L., Potential carcinogenic and inhibitory activity of compounds isolated from *Lilium candidum* L., *Neoplasma*. 2000;47(5):313-8.
401. Vachalkova A., Novotny L., Nejedlikova M., Suchy V., Potential carcinogenicity of homoisoflavanoids and flavonoids from *Resina sanguinis draconis* (*Dracaena cinnabari* Balf.), *Neoplasma*., 1995; 42(6):313-6,
402. Vassilios P. Papageorgiou, Andreana N. Assimopoulou, Elias A. Couladouros, David Hepworth, and K. C. Nicolaou, The Chemistry and Biology of Alkannin, Shikonin, and Related Naphthazarin Natural Products, *Angew. Chem. Int. Ed.* 1999; 38:270 – 300
403. Vayalil PK., Antioxidant and antimutagenic properties of aqueous extract of date fruit (*Phoenix dactylifera* L. *Arecaceae*), *J Agric Food Chem.* 2002 Jan 30;50(3):610-7
404. Villar A, Terencio MC, Paya M., Hypotensive effect of *Rhamnus lycioides* extracts, *J Ethnopharmacol.* 1986 Jun;16(2-3):269-73.
405. Vouldoukis I, Lacan D, Kamate C, Coste P, Calenda A, Mazier D, Conti M, Dugas B., Antioxidant and anti-inflammatory properties of a *Cucumis melo* LC. extract rich in superoxide dismutase activity, *J Ethnopharmacol.* 2004 Sep;94(1):67-75
406. W. Foerster, *Zeitschrift für romanische Philologie* (ZrP). Volume 32, Issue 3, Pages 338–348, ISSN (Online) 1865-9063, ISSN (Print) 0049-8661.
407. Wachinger M, Samtleben R, Gerhäuser C, Wagner H, Erfle V., Bryodin, a single-chain ribosome-inactivating protein, selectively inhibits the growth of HIV-1-infected cells and reduces HIV-1 production., *Res Exp Med (Berl)*. 1993;193(1):1-12.
408. Walter MH, Strack D., Carotenoids and their cleavage products: biosynthesis and functions, *Nat Prod Rep.* 2011 Apr;28(4):663-92
409. Wanasundara JP., Proteins of Brassicaceae oilseeds and their potential as a plant protein source, *Crit Rev Food Sci Nutr.* 2011 Aug;51(7):635-77
410. Wang CC, Chen LG, Yang LL., Antitumor activity of four macrocyclic ellagitannins from *Cuphea hyssopifolia*, *Cancer Lett.* 1999 Jun 1;140(1-2):195-200
411. Wang JB, Zhao HP, Zhao YL, Jin C, Liu DJ, Kong WJ, Fang F, Zhang L, Wang HJ, Xiao XH., Hepatotoxicity or hepatoprotection? Pattern recognition for the paradoxical effect of the Chinese herb *Rheum palmatum* L. in treating rat liver injury. *PLoS One.* 2011;6(9):e24498.
412. Wang N, Yang XW., Two new flavonoid glycosides from the whole herbs of *Hyssopus officinalis*, *J Asian Nat Prod Res.* 2010 Dec;12(12):1044-50
413. Wang Y, Chen X, Zhang Y, Chen X., Antioxidant activities and major anthocyanins of *Myrobalan plum* (*Prunus cerasifera* Ehrh.), *J Food Sci.* 2012 Apr;77(4):C388-93.
414. Wangenstein, H.; Samuelson, A. B.; Malterud, K. E. (2004). "Antioxidant activity in extracts from coriander". *Food Chemistry* 88 (2): 293.
415. Wenzel D., Haskell A., Pharmacological actions of *Paeonia officinalis*, *J Am Pharm Assoc Am Pharm Assoc.* 1952 Mar;41(3):162-4
416. Westendorf J, Poginsky B, Marquardt H, Groth G, Marquardt H., The genotoxicity of lucidin, a natural component of *Rubia tinctorum* L., and lucidinethylether, a component of ethanolic *Rubia* extracts, *Cell Biol Toxicol.* 1988 Jun;4(2):225-39.

417. Wissner W, Kating H., Studies on the hellebrin content in subterranean organs of Helleborus species, *Planta Med.* 1971 Dec;20(4):344-9.
418. Wollenweber E, Stevens JF, Klimo K, Knauft J, Frank N, Gerhäuser C., Cancer chemopreventive in vitro activities of isoflavones isolated from *Iris germanica*, *Planta Med.* 2003 Jan;69(1):15-20.
419. Wurglics M, Schubert-Zsilavecz M., Hypericum perforatum: a 'modern' herbal antidepressant: pharmacokinetics of active ingredients, *Clin Pharmacokinet.* 2006;45(5):449-68.
420. Wuttke W; Jarry H, Christoffel V, Spengler B, Seidlová-Wuttke D. "Chaste tree (*Vitex agnus-castus*)--pharmacology and clinical indications". *Exp Clin Endocrinol Diabetes* May 2003; 10 (4): 348-57
421. Xia DZ, Yu XF, Zhu ZY, Zou ZD., Antioxidant and antibacterial activity of six edible wild plants (*Sonchus* spp.) in China., *Nat Prod Res.* 2011 Dec;25(20):1893-901
422. Yarmolinsky L, Zaccai M, Ben-Shabat S, Mills D, Huleihel M., Antiviral activity of ethanol extracts of *Ficus benjamina* and *Lilium candidum* in vitro., *N Biotechnol.* 2009 Dec 31;26(6):307-13.
423. Yarnell E., Botanical medicines for the urinary tract, *World J Urol.* 2002 Nov;20(5):285-93
424. Yayla Y, Alankuş-Calışkan O, Anil H, Bates RB, Stessman CC, Kane VV., Saponins from *Styrax officinalis*, *Fitoterapia.* 2002 Jul;73(4):320-6
425. Yazdanparast R, Bahramikia S, Ardestani A., *Nasturtium officinale* reduces oxidative stress and enhances antioxidant capacity in hypercholesterolaemic rats, *Chem Biol Interact.* 2008 Apr 15;172(3):176-84.
426. Ye MX, Li Y, Yin H, Zhang J., Curcumin: updated molecular mechanisms and intervention targets in human lung cancer., *Int J Mol Sci.* 2012;13(3):3959-78
427. Yousofi A, Daneshmandi S, Soleimani N, Bagheri K, Karimi MH., Immunomodulatory effect of Parsley (*Petroselinum crispum*) essential oil on immune cells: mitogen-activated splenocytes and peritoneal macrophages, *Immunopharmacol Immunotoxicol.* 2012 Apr;34(2):303-8
428. Yuan H, Zhu M, Guo W, Jin L, Chen W, Brunk UT, Zhao M., Mustard seeds (*Sinapis Alba* Linn) attenuate azoxymethane-induced colon carcinogenesis, *Redox Rep.* 2011;16(1):38-44.
429. Zehrmann N, Zidorn C, Ganzera M., Analysis of rare flavonoid C-glycosides in *Celtis australis* L. by micellar electrokinetic chromatography, *J Pharm Biomed Anal.* 2010 Apr 6;51(5):1165-8
430. Zhang YH, Yang XL, Zhang P, Zhou XF, Ruan HL, Pi HF, Wu JZ, Sun HD., Cytotoxic alkaloids from the bulbs of *Fritillaria hupehensis*, *Chem Biodivers.* 2008 Feb;5(2):259-66
431. Zheng D, Hrazdina G., Molecular and biochemical characterization of benzalacetone synthase and chalcone synthase genes and their proteins from raspberry (*Rubus idaeus* L.), *Arch Biochem Biophys.* 2008 Feb 15;470(2):139-45.
432. Zhou H, Jian R, Kang J, Huang X, Li Y, Zhuang C, Yang F, Zhang L, Fan X, Wu T, Wu X., Anti-inflammatory effects of caper (*Capparis spinosa* L.) fruit aqueous extract and the isolation of main phytochemicals, *J Agric Food Chem.* 2010 Dec 22;58(24):12717-21.
433. Zhou HL, Deng YM, Xie QM., The modulatory effects of the volatile oil of ginger on the cellular immune response in vitro and in vivo in mice, *J Ethnopharmacol.* 2006 Apr 21;105(1-2):301-5

434. Zhou K, Raffoul JJ., Potential anticancer properties of grape antioxidants, *J Oncol.* 2012;2012:803294
435. Zlatanov MD, Antova GA, Angelova-Romova MJ, Teneva OT., Lipid composition of *Castanea sativa* Mill. and *Aesculus hippocastanum* fruit oils, *J Sci Food Agric.* 2012 Sep 14.
436. Zou Y, Chang SK, Gu Y, Qian SY., Antioxidant activity and phenolic compositions of lentil (*Lens culinaris* var. Morton) extract and its fractions, *J Agric Food Chem.* 2011 Mar 23;59(6):2268-76
437. Kumarasamy Y, Cox PJ, Jaspars M, Nahar L, Wilcock CC, Sarker SD., Biological activity of *Euonymus europaeus*, *Fitoterapia.* 2003 Apr;74(3):305-7.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- 438.<http://anthoiamata.blogspot.com/2008/01/chicory-cichorium-intybus.html>
- 439.<http://archaeometrygr.blogspot.com/2007/05/ultramarine.html>
- 440.<http://aromaticplantkilkis.blogspot.com/>
- 441.<http://bagatzounis.com/index.php/en/2011-09-15-07-00-24>
- 442.<http://buecher.heilpflanzen-welt.de/Hahnemann-Apothekerlexikon/k/krammetwacholder.htm>
- 443.<http://dailymed.nlm.nih.gov/dailymed>
- 444.<http://de.inforapid.org/index.php5?search=Christliche%20Wissenschaftler%20im%20Orient>
- 445.<http://ducange.enc.sorbonne.fr/BLATTA>
- 446.http://en.wikipedia.org/wiki/Nicholas_Farnham
- 447.<http://en.wikipedia.org/wiki/Othonna>
- 448.<http://florakristonia.blogspot.com/>
- 449.<http://florakristonia.blogspot.com/2011/04/doronicum-orientale-hoffm.html>
- 450.<http://fmg.ac/Projects/MedLands/LATIN-LORDSHIPS-IN-GREECE.htm>,
- 451.<http://laspistasteria.wordpress.com/2010/02/11/cichorium-intybus/>
- 452.http://panaceada.blogspot.com/2008_03_01_archive.html
- 453.<http://ww2.bgbm.org/EuroPlusMed/>
- 454.<http://www.24grammata.com/?p=13186>,
- 455.<http://www.arkadiko-meli.gr/default.asp?contentID=536>
- 456.<http://www.beautymakeup.gr/2009/09/μύσχος-musk-ambrette/>
- 457.<http://www.catalogueoflife.org/>
- 458.http://www.comoutos.gr/dictionary_wine.htm
- 459.<http://www.diaita-express.com/>
- 460.http://www.dimokratism.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6056%3A2010-08-03-10-18-06&
- 461.<http://dioscorides.usal.es>
- 462.<http://www.dolo.gr/>
- 463.http://www.dwdekamhnes.gr/files/votana/files/marrouvbio_omorfia.htm
- 464.<http://www.e-flowershop.gr/>
- 465.<http://www.focusmag.gr>
- 466.<http://www.ftiaxno.gr>
- 467.<http://www.gourmed.gr/glossary/SOYMAKI-12060.htm>
- 468.<http://www.herb.gr/>
- 469.http://www.holism.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=260&Itemid=82&lang=el
- 470.<http://www.homeopathy.gr>
- 471.<http://www.iama.gr/>
- 472.<http://www.iridonousa.gr/>
- 473.<http://www.karaberopoulos.gr/karaberopoulos/ergasies/84.asp>
- 474.<http://www.kew.org/>

- 475.<http://www.labroskatsonis.gr/SYNERGASIES/proiontaViotias.htm>
- 476.<http://www.livepedia.gr>
- 477.<http://www.livepedia.gr/index.php/Ακτουάριος>
- 478.<http://www.mani.org.gr/hlorida/13aspalathros/asp.htm>
- 479.<http://www.mednutrition.gr>
- 480.<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12809367>
- 481.<http://www.openlibrary.info/index.php/term/.../.xhtml>
- 482.<http://www.operone.de/griech/alphabet.html>, Wörterbuch altgriechisch-deutsch
- 483.<http://www.operone.de/griech/wad038.html>
- 484.<http://www.parasiticplants.siu.edu/>
- 485.<http://www.pfaf.org/>
- 486.<http://www.pharmawiki.ch/wiki/index.php?wiki=Asafoetida>
- 487.<http://www.phyto.gr>
- 488.<http://www.protovoulia.org/morfotiko-periexomeno/thematikes/smaragdos>
- 489.http://www.qantara-med.org/qantara4/public/show_document.php?do_id=1447&lang=en
- 490.<http://www.rodiki.gr/article.php?id=96358&catid=1&subcatid=37>
- 491.<http://www.spinoza.gr/>
- 492.<http://www.stratos-theodosiou.gr/viewlist.php?idcategory=16>, *Στα χρόνια του Βυζαντίου*
- 493.<http://www.supa.gr/forums/f134/therapeutika-votana-sti-mageiriki-7535.html>
- 494.http://www.valentine.gr/hitchhiking_plants_gr.php
- 495.<http://www.wikipedia.org> την αγγλική, τη γερμανική την ελληνική, τη γαλλική, την ισπανική και την ιταλική της έκδοση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

496. -, A history of the Crusades, Cambridge: Cambridge University Press,
497. Aelius Promotus, Sibylle Ihm, Der Traktat Peri tōn iobolōn thērion kai dēlētērion pharmakōn des sog. Aelius Promotus, *Serta graeca: Beiträge zur Erforschung griechischer Texte*, Vol. 4, (Ludwig Reichert Dr.), 1995
498. Angold, M. A Byzantine Government in Exile. Government and Society under the Lascarides of Nicaea (1204–1261). Oxford, 1975.
499. Apici Caeli (Marcus Gavius Apicius), *De Re Coquinaria*, Lugduni, Apud seb. Gryphium 1541
500. Arnaldi de Villanova *Opera medica omnia*, vol. 2; vol. 5
501. Ballester, L.G., *Practical Medicine from Salerno to the Black Death*, (Cambridge Univ.) 1994
502. Berendes J., *Des Pedanios Dioskurides aus Anazarbos Arzneimittellehre*, Stuttgart, Ferd. Enke, 1902
503. Bloch, H., *Monte Cassino in the Middle Ages*, vol.2, Cambridge, (Harvard Univ. Press), 1986
504. Bon A.: La Morée franque. Rescherches historiques et archeologiques sur la Principaute d' Achaie (1205-1430), Paris, (de Boccard), 1969
505. Bryer, Anthony The Empire of Trebizond and the Pontos. London, Variorum Reprints. (1980). ISBN 9780860780625.
506. Burnett Ch., Jacquart D. (eds.), *Constantine the African and Alī Ibn Al-Abbās Al-Magūsī: The Pantegni and Related Texts*. Leiden: Brill, 1995. ISBN 9004100148
507. Choulant Ludwig, *Handbuch der Bücherkunde für die ältere Medicin*, Leipzig (L. Voss), 1841
508. Coombs, E. M., et al., Eds. Biological Control of Invasive Plants in the United States. Corvallis: Oregon (State University Press), 2004.
509. Crismani Daria, Elio Promoto alessandrino, *Manuale della salute*, (Hellenica 9), Alessandria 2002
510. Jireček C., Car Joannes Asen II
511. Cuba, J., *Kreuterbuch von natürlichen Nutz und gründlichem Gebrauch der Kreutter, Baum, Gesteud und Früchten, für nemlich Teutscher Lande*, Chr. Egenolffen, 1550
512. Davidson, Al., *The Oxford Companion to Food*. 2nd edition, Oxford University Press, Oxford 2006, ISBN 0-19-280681-5
513. Devi S.A., Ganjewala, D., "Antioxidant Activities of Methanolic Extracts of Sweet-Flag (*Acorus calamus*) Leaves and Rhizomes Journal of Herbs, Spices & Medicinal Plants Volume 17, Issue 1, 2011
514. Diehl, Charles, *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας: Μεγαλείο και Παράκμη*, Αθήνα, (Ηλιάδη), vol. A, ISBN 960-87191-1-9
515. Donald E. Queller: The Fourth Crusade. The Conquest of Constantinople 1201–1204. University of Pennsylvania Press, Philadelphia 1977, ISBN 0-812-27730-9.
516. Donald M. Nicol, (μετάφραση Σπάθης Κομνηνός) *Οι τελευταίοι αιώνες του Βυζαντίου 1261-1453*, εκδόσεις Παπαδήμα, 1996, ISBN 960-206-366-1,
517. Donald M. Nicol. Byzantium and Venice: A Study in Diplomatic and Cultural Relations. Cambridge University Press, Cambridge. 1988. ISBN 0-521-42894-7,

518. Donald MacGillivray N., *The Despotate of Epiros 1267–1479*, A Contribution to the History of Greece in the Middle Ages, Cambridge (University Press), 2010, ISBN 978-0-521130899,
519. Donald MacGillivray, N., *The Last Centuries of Byzantium, 1261–1453*, Cambridge, U.K., (Cambridge University Press, 1993), ISBN 0521439914
520. Dorez, Leon, *Antoine Eparque: recherches sur le commerce des manuscrits grecs en Italie au XVIe siècle*, Rome, (Philippe Cuggiani) 1893
521. Dorveaux Paul, Nicolaus, *Antidotarium Nicolai*, BiblioBazaar, 2010, ISBN 9781146557177
522. Ecker, Gerhard, *Bulgarien. Kunstdenkmäler aus vier Jahrtausenden von den Thrakern bis zur Gegenwart*, Köln, (DuMont Buchverlag), 1984
523. Edward Gibbon. *The history of the decline and fall of the Roman empire*, with notes by Dean Milman and M. Guizot. John Murray, London. 1855
524. Fabricius, Jo. Alb. *Bibliotheca Graecae*, Hamburg (T.H. Felgineri) 1746, vol.13
525. Fine, J.V.A. Jr., *The Late Medieval Balkans*. (Ann Arbor), 1987.,
526. Finlay, G., *A History of Greece from its Conquest....* Oxford: Clarendon Press, 1877. (vol. III, History of Greece from its Conquest by the Crusaders to its Conquest by the Turks);
527. Finlay, G., *The history of Greece: From Its Conquest by the Crusaders to Its Conquest by the Turks, and of the Empire of Trebizond 1204-1461*, William Blackwood and Sons, Edinburgh. 1851.,
528. Friend J., *Opera Omnia medica*, Parisiis, (G. Caveller) 1735
529. Givens JA, Reeds KM, Touwaide A, *Visualizing medieval medicine and natural history, 1200–1550*. Aldershot, UK(Ashgate) 2006
530. Haberstumpf, Walter, *Dinastie europeee nel Mediterraneo orientale. I Monferrato e i Savoia nei secoli XII–XV*, Torino (1995),
531. Haller A., *Biblioteca botanica*, vol.1(1771)
532. Haniotis Ang., *From Minoan farmers to Roman Traders*, Stuttgart, Fr. Steiner Verlag, 1999
533. Housley, N., *The later crusades, 1274-1580*, From Lyons to Alcazar. Oxford (Oxford University Press), 1992. ISBN 0-19-822136-3,
534. Hunger, H., Kresten, O.: *Katalog der griechischen Handschriften der Österreichischen Nationalbibliothek*, 2: Codices juridici, codices medici. – Wien, (Hollinek), 1969. - (Museion N.F. 4, Bd. 1, T. 2)
535. Hunt, T., *Anglo-Norman medicine*, Τόμος 2, Cambridge 1994, ISBN: 0859914011
536. Hunt, T., *Popular medicine in thirteenth-century England: introduction and texts* (Cambridge 1990)
537. Planchon, J.-E., *Des Hermodactes au point de vue botanique et pharmaceutique*, Paris 1856
538. Jacobi, D. The Latin empire of Constantinople and the Frankish states in Greece, in Abulafia, David, *The New Cambridge Medieval History*, 1198–1300, Cambridge University Press, (1999), pp. 525–542, ISBN 978-0-521-36289-X,
539. Jacoby D., *La féodalité en Grèce médiévale: les «Assises de Romanie», sources, application et diffusion*, La Haye, 1971
540. Jacoby D., *Les archontes grecs et la féodalité en Morée franque*, TM. 1967.
541. Fallmerayer, J.P., *Geschichte des Kaiserthums Trapezunt*, Munchen, 1827–1848

542. Tennent, J. E., *The History of Modern Greece, from Its Conquest by the Romans B.C. 146, to the Present Time*, London (Henry Colburn), 1845,
543. Jaspert, N., *Die Kreuzzüge*, Darmstadt, (Wiss. Buchges.), 2003, ISBN 3534151291,
544. Kazhdan, Al., *Oxford Dictionary of Byzantium*. Oxford University Press. (1991). ISBN 978-0-19-504652-6
545. Keferstein Chr., *Mineralogia polyglotta*, Halle, (Anton), 1849
546. Sonnedecker, Glenn, *Kremers and Urdang's History of pharmacy*, (Reprint by American Institute of the History of Pharmacy), USA 1986
547. Külzer A., *Die Eroberung von Konstantinopel im Jahre 1204 in der Erinnerung der Byzantiner, Quarta Crociata*. Venezia 2006
548. L. Roth et al.: *Giftpflanzen - Pflanzengifte - Giftpflanzen von A-Z, Notfallhilfe, Allergische und Phototoxische Reaktionen*, Nikol-Verlag, 2008
549. Langdon, J.S., *Byzantium's Last Imperial Offensive in Asia Minor: The Documentary Evidence for and Hagiographical Lore About John III Ducas Vatatzes' Crusade Against the Turks, 1222 or 1225 to 1231*. New Rochelle, N.Y., (A.D. Caratzas), 1992.,
550. Langkavel B., *Botanik der spaeteren Griechen*, Berlin, (F. Berggold), 1866
551. Lascaris, Theodori Ducae, *Epistulae CCXVII*, Nicolaus Festa, Firenze 1898
552. Liddell, HG, Scott, R., *A Greek-English Lexicon*, Oxford, (Clarendon Press) 1940
553. Lilie, R.-J. *Byzanz und die Kreuzzüge*. Stuttgart (Kohlhammer), 2004, ISBN 3-17-017033-3,
554. Lilie, Ralph-Joh., *Byzanz. Das zweite Rom*. Berlin 2003
555. Longnon J.: *L'Empire Latin de Constantinople et la Principauté de Morée*. P., 1949.,
556. Lonitzer, Ad., *Naturalis historiae opus novum*, Frankfurt/Main, 1551-1555
557. Loudon, Irvine, *Western Medicine: An Illustrated History*, (Oxford University Press.)
558. Lutz H., *Die Wildsauern*. Hamburg (Verlag Paul Parey), 1980, ISBN 3-490-06612-X
559. Maestri, Rob., *Bonifacio di Monferrato ed i suoi rapporti in Oriente con la Repubblica di Venezia*. Torino, 2005
560. Magnus Alb., *De vegetabilibus*, VI :II,3, Lugdunum, 1651
561. Maleczek, W., *Petrus Capuanus. Kardinal, Legat am Vierten Kreuzzug*, Wien (Theologe) 1988
562. Mayhew, A. L., Skeat, W.W., *A Concise dictionary of Middle English*, London 2004
563. Meyer-Steineg Th., Sudhoff Karl, *Geschichte der Medizin im Ueberblick mit Abbildungen*, Jena, (Verlag von Gustav Fischer), 1921
564. Meyer Ernst, *Geschichte der Botanik*, III, Königsberg, 1856
565. Michael Rogers McVaugh, *Medicine Before the Plague: Practitioners and Their Patients in the Crown* (Cambridge University Press), 1993, ISBN 0521412358
566. Michell R., Forbes N., *The Chronicle of Novgorod 1016-1471*, London, (Offices of the Society), 1914
567. Miller, W., *The Latins in the Levant, a History of Frankish Greece (1204-1566)*, New York, E.P. Dutton and Company (1908)
568. Miller, W., *Trebizond: The Last Greek Empire*, (1926; repr. Chicago: Argonaut Publishers, 1968),
569. Mondrain B., «*Nicolas Myrepe et une collection de manuscrits médicaux dans la première moitié du XIVe siècle. À propos d'une miniature célèbre du Parisinus gr. 2243*», *I Testi medici greci: tradizione e ecdotica*, Atti del III convegno internazionale, Naples, 1999

570. Mondrain B., *Une nouvelle liste des manuscrits grecs mis en vente par Antoine Éparque et acquis par la ville d'Augsbourg en 1544*, Localización: *Scriptorium: revue internationale des études relatives aux manuscrits*, ISSN 0036-9772, Vol. 44, N° 1, 1990
571. Müller-Wiener W., *Burgen der Kreuzritter im Heiligen Land, auf Zypern und in der Agäis*, München; B., 1966
572. Newman B., *Voice of the living light: Hildegard of Bingen and her world*, Berkeley (University of California Press), 1998
573. Nicandrea, *Theriaca et Alexipharmaca*, επιμ. Schn. Otto, Lipsiae (B.G. Teubner) 1856
574. Nicolai Myrepsi Alexandrini, *De Compositione Medicamentorum*, επιμέλεια L. Fuchs, Basilae, 1549
575. Norwich, J. J., (1998), *A Short History of Byzantium*, London, Viking, ISBN 0-00-686175-X.,
576. Norwich, J.J. (1995), *Byzantium*, Vol. III-The Decline and Fall, Harvard University Press., London
577. Osswald, Brendan, "The Ethnic Composition of Medieval Epirus", *Imaging frontiers, contesting identities*, Pisa, (University Press 2007) pp. 125–154, ISBN 978-88-8492-466-7,
578. Ostrogorsky G., *Byzantinische Geschichte 324 bis 1453*. München (C. H. Beck), 2006, ISBN 3-406-39759-X.,
579. Ostrogorsky G., *History of the Byzantine State*. New Brunswick, N.J: Rutgers University Press, 1969.
580. Penco, Gr., *Storia del monachesimo in Italia: dalle origini alla fine del Medioevo* Από τον/την σελίδα 420, για johannes aflacius
581. Phillips, J., *The Fourth Crusade and the sack of Constantinople*. New York, (Viking), 2004, ISBN 978-0-670-03350-8.
582. Platte Ad., Dr. Schefers H., *Das Lorscher Arzneibuch*, Staatsbibliothek Bamberg, Cod.med. 1
583. Pioreschi Pl., *A History of Medicine: Medieval Medicine*, (Omaha, 2003), vol.5
584. Rößlin, Euch., *Kreuterbuch von natürlichem Nutz*, Frankfurt/Main, (Lonicer Adam) 1550
585. Runkel S.: *Der Vierte Kreuzzug – Der Verlauf sowie die Rolle des Papstes Innocenz III*. Universität Konstanz 2005,
586. Ryff, W.H.: *Neue ausgerüste deutsche Apoteck*, Strasburg-Brandenburg, (Nicolaus Agerius) 1602
587. Scarborough, J., *Symposium on Byzantine Medicine*, N. 38, Washington, DC, (Dumbarton Oaks Research Library and Collection), 1985
588. Setton, K.M., *A History of the Crusades*. Madison (University of Wisconsin Press) 2006, ISBN 0-299-04844-6.,
589. Setton, K.M., *Athens in the Middle Ages., Variorum*, 1975, ISBN 0902089846,
590. Setton, K.M., *Catalan Domination of Athens 1311–1380. Variorum*, 1975., ISBN 0902089773,
591. Setton, K.M., *The Papacy and the Levant, 1204–1571: Volume I, The Thirteenth and Fourteenth Centuries*, (DIANE Publishing, 1976), ISBN 978-0-87169-114-0
592. Smith, W., *Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, London (1870)
593. Sollbach, Gerhard E.(1998), *Chroniken des Vierten Kreuzzugs (1202–1204)*. Die Augenzeugenberichte von Geoffroy de Villehardouin und Robert de Clari, Pfaffenweiler, ISBN 3-8255-0159-0,

594. Steven R., *Die Eroberung von Konstantinopel*, München 1966, ISBN 3-406-02528-5.
595. Steven R., *Mistra. Byzantine capital of the Peloponnese*. London (Thames Hudson) 1980, ISBN 0-500-25071-5,
596. Streit L., *Venedig und die Wendung des vierten Kreuzzuges gegen Konstantinopel*. Anklam 1887
597. W. Studemund & L. Cohn; C. De Boor, *Die Handschriften-Verzeichnisse der Königlichen Bibliothek zu Berlin*, Bd XI: Verzeichnis der griechischen Handschriften, I-II, (Berlin, A. Asher & Co, 1890, 1897), Teil I: Codices ex Bibliotheca Meermanniana, Phillippici Graeci
598. T.G. Tutin et al., *Flora Europaea*, Vol. 3: Diapensiaceae to Myoporaceae. Cambridge University Press, 1972. ISBN 978-0-521-08489-5
599. Taton, R., *A general history of the sciences*, (Basic Books), 1963,
600. Topping P.: *Studies on Latin Greece, A. D. 1205 – 1715*. L., 1977.,
601. Tschirch A., *Handbuch der Pharmakognosie*, Leipzig, Tauchnitz 1909
602. Völkel, M., *Humanismus und Renaissance in Augsburg*, Von Augsburg nach Paris, von Oporin zu Cramoisy, Die reichsstädtische Byzantinistik und die europäische Respublica litteraria in der Frühen Neuzeit, Edited by Müller, Gernot Michael, Berlin, New York (DE GRUYTER) 2010, pp. 293–308, ISBN: 978-3-11-023125-0.
603. von Bingen, H., *Physica*, Berlin 2010
604. von Fischer-Benzon, R., *Altdeutsche Gartenflora*, Kiel-Leipzig 1984
605. von Löhneysen, W., *Mistra. Griechenlands Schicksal im Mittelalter*. Morea unter Franken, Byzantinern und Osmanen. München (Prestel) 1977, ISBN 3-7913-0405-4.,
606. von Villehardouin, G., *Die Eroberung von Konstantinopel durch die Kreuzfahrer im Jahre 1204*, Leipzig 1915
607. Wallis, F., *Medieval Medicine*, ISBN 978-1-4426-0169-7
608. Wecker, J.J., *Antidotarium speciale*, Basileae, (Eusebium Episcopium & Nicolai frat. haeredes), 1588
609. Wilpert, P., Eckert, W. P., *Antike und Orient im Mittelalter*
610. Wolff, R.L., *The later crusades 1189 – 1311*, (University of Wisconsin Press), (Fine, J.V., Antwerp 1994)
611. Wynn S.G., Fougère, B.: *Veterinary herbal medicine*, Elsevier Health Sciences, 2007
612. Sarton, Georg (1975). *Εισαγωγή στην Ιστορία της Επιστήμης: Από τον Όμηρο ως τον Omar Khayyam*. (R. E. Krieger Pub. Σιτά), ISBN 9780882751726
613. Forbes, R.J. (Brill 1970). *Μια σύντομη ιστορία στην τέχνη της απόσταξης από τις αρχές μέχρι το θάνατο του Cellier Blumenthal*, ISBN 9789004006171
614. Jacob Brucker, *Historia*, Lipsiae 1734

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- 615.Ακεστορίδης, Γ. Η μυρεψική δια των αιώνων, *Ιλισσός*, Αθήνα, 1871, Τόμ. 3, Αρ. 17
- 616.Ακροπολίτης, Γεώργ., *Χρονική συγγραφή*, Αθήνα, Εκδόσεις Κανάκη, 2003 [Κείμενα Βυζαντινής Ιστοριογραφίας, 12]
- 617.Βασιλίου, Α.Α., (Μτφ.: Δημοσθένη Σαβράμη) *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, τ. 2, Αθήνα, (ΠΑΠΥΡΟΣ), 1971
- 618.Βακαλόπουλος, Απ., *Νέα ελληνική ιστορία 1204-1985*, Θεσσαλονίκη 1985, ISBN: 9780002880268
- 619.Βάσσης Κασσιανός, *Γεωπονικόν*, τόμ. ΙΙΙ, βιβλ. ΧΙΙ, Κεφ. Ε
- 620.Βολανάκης, Ιω., *Αρτεμισία η αφινθιά*, Εφημ. *Ροδιακή*, 1-3-2011
- 621.Γαληνός, *Περί Κράσεως και Δυνάμεως των Απλών Φαρμάκων*, Lipsiae, 1821, (D. Carolvs Gottlom Kühn)
- 622.Γεννάδιος Π., *Λεξικόν Φυτολογικόν*, Αθήνα, (Παρ. Λεώνη) 1914
- 623.Γερούλιος, Στ., Διοσκουρίδης, ο θεμελιωτής της Φαρμακολογίας, *Καθημερινή* 2004-09-26
- 624.Γκόλιου, Ρ., *200 BOTANA & οι θεραπευτικές τους ιδιότητες*. Φαρμακευτικά αρωματικά καλλωπιστικά καλλυντικά αφροδισιακά, Εκδόσεις ΜΑΛΛΙΑΡΗΣ παιδεία,
- 625.Δαλιάνης Κ. Δ., *Ψυχανθή για καρπό και σανό*. Αθήνα (1983)
- 626.Δημητράκου, Δ., *Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης*, Αθήναι, Εκδόσεις Δομή, 1966
- 627.Διοσκουρίδης, *Περί ύλης ιατρικής*, Lipsiae, (D. Carolvs Gottlom Kühn) 1829
- 628.Ζιάγκος Ν.Γ., *Φεουδαρχική Ηπειρος και Δεσποτάτο της Ελλάδας*. Συμβολή στον Νέο Ελληνισμό, Αθήνα 1974
- 629.Καββάδας Δ., *Φυτολογικό Λεξικό*, Τόμος 7 – Αθήνα, Εκδόσεις Πήγασος (1964)
- 630.Κοραής Αδ., *Ατακτα*, 5: Παρίσι 1835
- 631.Λάμπρου Α., *Αθηναίοι Βιβλιογράφοι και κτήτορες κωδίκων*, Αθήναι 1902
- 632.Λωρέντης Νικόλαος, *Λεξικόν τῶν ἀρχαίων μυθολογικῶν, ἱστορικῶν και γεωγραφικῶν κύριων ὀνομάτων*, Βιέννη (Αντ. Μπένκου)1837
- 633.Μηλιαράκης, Σπ., *Τα δημῶση ὀνόματα των φυτῶν*, Αθήναι, Ιω. Κολλάρος, 1925
- 634.Μητσιού Α., *Untersuchungen zur Wirtschaft und Ideologie im „Nizänischen Reich“*, Wien 2006
- 635.Μπάλκε, Σάσκια: Τα «ζιζάνια» φυτά, *ΟΙΚΟ Καθημερινής*, Αθήνα (09-07-2007), (07-02-2007)
- 636.Νίκανδρος, *Θηριακά*
- 637.Νικηφορου Ξ. Ελεοπουλου, Καλλιρροης Ν. Ελεοπουλου, *Εκλογαι εκ της Ομηρου Οδυσσειας, Δια την Ε' ταξιν των Γυμνασιων νεου τυπου*, Οργανισμος Εκδοσεως Σχολικων Βιβλιων, Εν Αθηναις, 1942
- 638.Παπακώστα-Τασοπούλου Δ. Ψυχανθή (Καρποδοτικά-Χορτοδοτικά) *Ειδική Γεωργία* (Τεύχος Β'). Σύγχρονη Παιδεία, Θεσσαλονίκη (2005).
- 639.Παπαρηγόπουλος Κ., *Ιστορία του ελληνικού έθνους*, Αθήναι, 1887, τ. 4 και 5.,
- 640.Πύρρου Διον. του Θετταλού, *Φαρμακοποιία Γενική*, Κωνσταντινούπολη 1818
- 641.Σκουρολιάκου Μαρία, *Βιταμίνες, ιχνοστοιχεία, συμπληρώματα διατροφής και δρόγες*, Β', Αθήνα 2005
- 642.Χωνιάτης, Νικήτας, *Χρονική Διήγησις*, Βόννη, Immanuel Bekker, 1835
- 643.Επαρχικόν Βιβλίον, 10. 2, έκδ. J. Koder, Βιέννη 1991

Error! Use the Home tab to apply Επικεφαλίδα 3 to the text that you want to appear here.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΦΑΡΜΑΚΟΛΟΓΙΑΣ

Διευθυντής: Καθηγητής Νίκος Σακελλαρίδης

"Η συμβολή του Νικολάου Μυρεψού στην προώθηση και την τεκμηρίωση της βοτανολογίας και της φαρμακευτικής κατά την ύστερη βυζαντινή εποχή"

Διδακτορική Διατριβή

ΗΛΙΑΣ ΑΠ. ΒΑΛΙΑΚΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

Υποβλήθηκε για την εκπλήρωση μέρους των απαιτήσεων για την απόκτηση του Διδακτορικού Διπλώματος
Λάρισα 2014

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΥΡΕΨΟΥ ΤΟ ΜΕΓΑ
ΔΥΝΑΜΕΡΟΝ

ὁ περιέχει ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν ὕλην καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς μυρεψικῆς
τέχνης, ἐν βιβλίοις κδ' κατ' ἀλφαβήτου:

A

† ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΥΡΕΨΟΥ ΤΟ ΜΕΓΑ
ΔΥΝΑΜΕΡΟΝ.

ὁ περιέχῃ ἐν ἑαυτῷ πᾶσι τὰ ἔκλεκτα καὶ καλά οὐκ
τῆς μυρεψικῆς λέξεως, ἀλλὰ τῆς βιβλικῆς
καὶ κατὰ ἀφ᾽ ἑαυτῆς.

2243. Nicolai Myrepsi de compositione medicamentorum
libri XXIV, alphabet. (41 v°); — Anonymi collectio medica,
alphabet. : Ἀλέκτες κληρικῶν καὶ λαϊκῶν γούρου... (404); — Dios-
coridis collectio medica, alphabet. : Περὶ ἰσχυρῶν... (863); —
Anonymi collectio alphabet. τῶν ἀντιδότων. Ἄντι ἰσχυρῶν
ουσιμας... (626); — Lexicon botanicum (631); — Orisani
fragmentum de mensuris et ponderibus (640); — Riccolagion,
ex Evangelio (643); — De diebus faustis et infaustis (648 v°);
— Aristotelis opusculum de diebus faustis et infaustis (680 v°);
— Anonymi opusculum de xii. mensibus et zodiaci signis et de
vii. planetis (654 v°); — procedunt deum zodiaci signa (685 v°
et 686 v°); — Methodus Paschalis inveniendi (688).

2243.

Copied in 1730 per Cosmas Cambras. Paris, 634 fol. Petit, (Possibl.-
Reg. 2703, 2 M).

[11ν]

Νικολάου Μυρεψοῦ

Ἀρχὴ σὺν Θεῷ ἀγίῳ τῶν ἀντιδότων τοῦ πρώτου στοιχείου τοῦ ἄλφα:-

ΑΡΧΗ ΣΥΝ ΘΕΩ ΑΓΙΩ

ΤΟΥ ΔΥΝΑΜΕΡΟΥ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΦΑ

ΠΟΙΗΜΑ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΥΡΕΨΟΥ

5 α' Ἀντίδοτος ὠραία ἀλεξανδρίνα.

Ἀντίδοτος, ὠραία ἀλεξανδρίνα

ποιεῖ εἰς ῥεῦμα κεφαλῆς· πραῦνει

γὰρ τὸν πόνον αὐτῆς εὐθύς ὀφθαλ

μῶν, δάκρυα ἴστησι ὀδόντων πό

10 νων ἰάται. οὐ μόνον πινομένη,

ἀλλὰ καὶ ἐπιτιθεμένη. ἐπιληψίαις

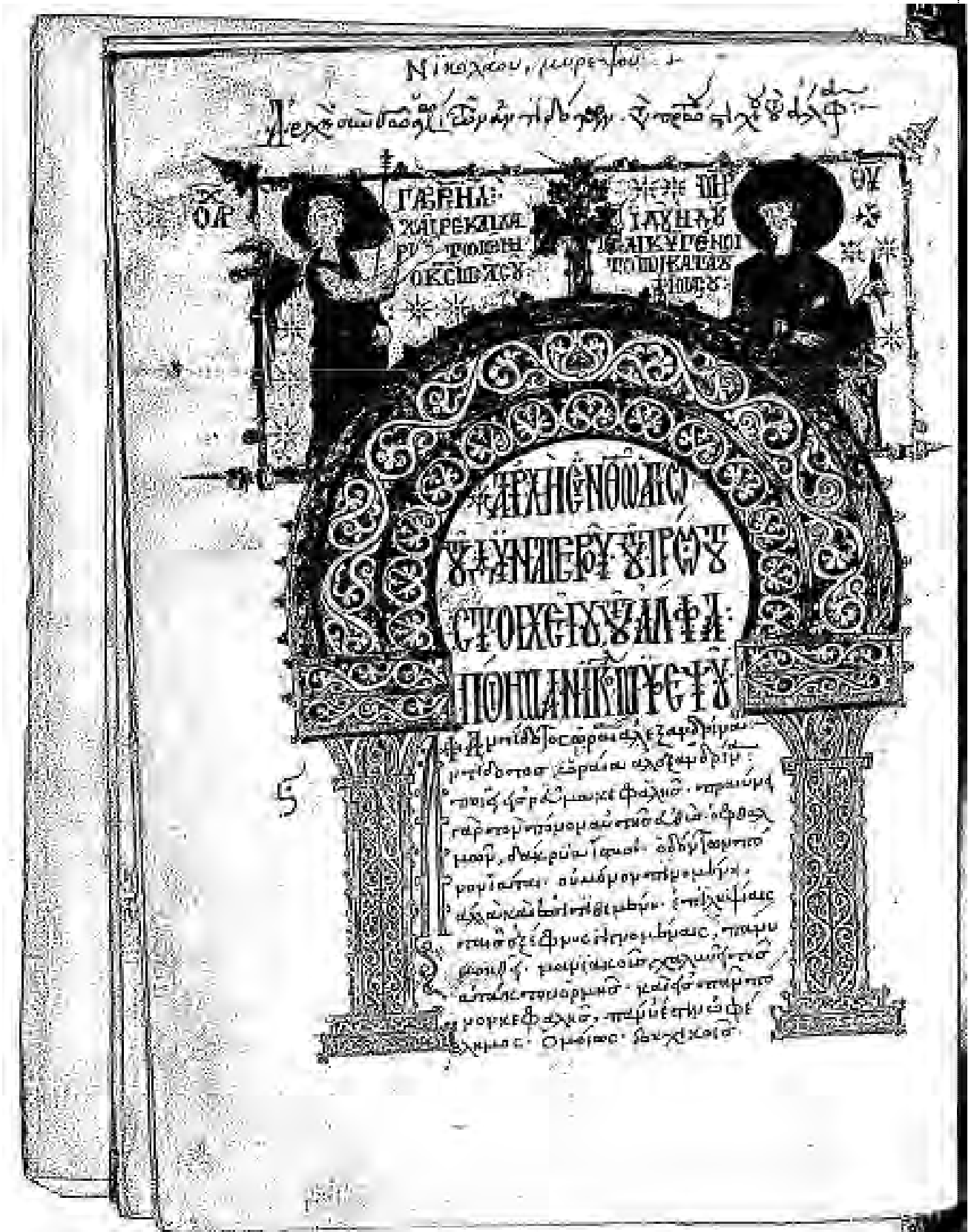
ταῖς ἐξ αἴφνης γιγνιμέναις, πάνυ

βοηθεῖ μανιακοῖς χαλκῦει τῆς

ἀτάκτου ὀρμῆς καὶ εἰς πᾶν πό

15 νον κεφαλῆς, πάνυ ἔστιν ὠφέ

λημος. Ὁμοίως βηχικοῖς

[12r]

φθησικοῖς πνεῦμα κἀρδίας διάφορεῖ καὶ καρδιακοῖς
 αἷμα ἐμοῦντας δι' ἀναγωγῆς ὑπὲρ διαβροθῆ, θαυμαστῶς βο
 ἤθει. Ποιεῖ δὲ καὶ εἰς παραλυτικοῖς καὶ εἰς πάθη σπλάχνων καὶ
 πλευρῶν καὶ λίθοις θρύπτει στραγγουρίαν καὶ δυσουρίαν λύει
 5 καὶ πᾶν πᾶθος τῆς μήτρας. Ὁμοίως καθημερινοῖς τριταίοις
 καὶ τεταρταίοις, πρὸ τῆς ἐπίσημασίας λαμβανομένη, βοηθεῖ
 ὥστις δ' ἂν τὴν ἀντίδοτον ταῦτην λαμβάνει κατὰ συνήθειαν πᾶν
 τα δὲ, οὔτε ἀποπληξίαν οὔτε κωλικὸν πᾶθος ἐνοχλεῖ αὐτὸν
 ποτέ. σκευάζετε δὲ ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος οὕτως: Ἐχει
 10 Ἄσσαρι καρποβάλαμον ὑοσκίαμον ἀνὰ δράμας β' καὶ ἥμισυ,
 γαρόφαλα ὄπιον σμύρνην κύππεριν ἀνὰ δράμας β' βάλαμον,
 κινάμωνον φόλιον τζετουάριον κικύμπριν κόστον κουράλιν
 κασίαν ἐφόρβιον τετράγκαθον λίβανον στύρακος καλαμήτου,
 ἐλελίσφακον μαίου σέσελη νάππην σασίφρουγα ἄνηθον
 15 ἄνισσον ἀνὰ δράμ α' ξυλαλόην ραῖου ποντικοῦ ἄλιτα
 μοσχάτα καστόριν στάχος γαλαγκᾶν ὀποπάνακα ἀνὰ κάρδιον
 μαστίχην θεῖου ἀπύρου ὦμου παιωνία ἱριγγίου φοινίκων
 σάρκας ἐρμοδάκτυλον ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ ῥόδα θύμος,
 ἀκόρου γλήχωνος ἀριστολογχίας μακράς ζιντζιάνα
 20 ἦτοι λέξις ἰταλιᾶ ἔστιν δὲ, ρίζα ἐρυθρᾶ μανδραγόρας τοῦ
 φλίου τῆς ρίζης χαμαίδριον φοῦ ἄμεως δαφνόκοκκα
 δαύκου μακροπέπεριν λευκοπέπεριν ξυλοβάλαμον
 καρναβάδιν ἄμωνον μακιδωνισίου σπέρμα λιβιστικοῦ σπέρμα
 πηγάνου σπέρμα σίνωνος ἀνὰ δράμας, ἥμισυ χρυσοῦ καθαροῦ
 25 ἀσυμίου καθαροῦ μαργαριτάριν ἀτρύπητον, τὸ ὅστοῦν τὸ ἔμ
 προσθεν τῆς ρῖνός τῆς πορφύρας, τὸ ὅστοῦν τῆς καρδίας τοῦ
 ἐλάφου ἀνὰ σιταρόκοκκα ἰδ', λίθου ζεφύρου σμαράλδου
 καὶ ἰάσπεος, ἀνὰ δράμ α', λεπτοκάρανα, δράμ β', πυρέθρου
 ὅστοῦν ἐλέφαντος ρίνησμα, καλάμου ἀρωματικοῦ ἀνὰ σιταρόκοκκα θ',
 30 μέλιτος ἢ σαχάριτος, τὸ ἀρκοῦν. ἢ δόσις ἐξ' αὐτοῦ τοῖς χρίζουσι,
 καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἔστι δὲ πᾶν ὀφέλιμος ἢ τοιαύτη
 ἀντίδοτος, πρὸς τὰ προειρημένα πάθη.

[12ν]

β' Αντίδοτος ἢ ἀδριάνιος, ποιεῖ γὰρ εἰς ἀπελπισμένοις πρὸς
 τὰ τῶν ἰοβόλων δῆγματα, εἰς ἐπιληπτικοῖς, μελαγχολικοῖς,
 σκοτοματικοῖς, κεφαλαλγικοῖς, εἰς ψύχραν στομάχου καὶ πόνον
 5 σπληνικοῖς ὀπισθοτονικοῖς, πλευρητικοῖς καὶ πυρέττοντας
 καὶ πρὸς γυναικεῖα πάθη, νεφρῶν πόνοις διαλύει καὶ λι
 θειοῦντας ἐν τῇ κύστη στραγγουριούσιν, τοῖς μὲν σκοτοματικοῖς,
 δίδου μετ' οἴνου λευκοῦ, μελαγχολικοῖς, μετὰ ἀποβράσματος
 10 κόστου, κεφαλαλγικοῖς μετὰ χληαροῦ ὕδατος, ἥπατικοῖς
 μετὰ ἀποζεύματος, εὐπατορίου, σπληνικοῖς μετὰ ἀποζέ
 ματος, καππάρεος, νεφρητικοῖς μετὰ ἀποζέματος ξυλο
 κασίας, στραγγουριούσιν, μετὰ ἀποζέματος, μυριοφύλλου
 καὶ σπέρμα πέπονος καὶ τετραγκούρου. καυλοῦ τρώσιν, μετὰ
 15 ἀποζεύματος σαρξιφάγου, καὶ σπόρον κύτρου χλωροῦ
 κωλικοῖς, μετ' οἴνου θερμοῦ. Ἔχει κύμινον ἢ καστόριν περὶ
 ὀδικῶν πυρετῶν πρὸ τῆς ἐπισημασίας, μετὰ ἀποζέματος
 [.....] ταύτης δὲ τῆς ἀντιδότου
 τὴν δύναμιν πολλοὶ τῶν σοφῶν ἐφεῦρον. λέγουσι δὲ καὶ
 20 τοῦτο, ὅτι ἐάν ἀλέκτωρ πληγῇ ὑπὸ ἰοβόλου ὄφεος, ἐπίθεις
 εἰς τὸ στόμα ἐκ τῆς ἀντιδότου ταύτης μετὰ χληαροῦ καὶ
 παρὰ χοῆμα ἀνίσταται καὶ σκευᾶσας καλῶς, δίδου. Ἔχει
ἽΟπιον δράμας γ', ξυλοκάσια, ὑοασκύαμον ἀνά δράμας β'
 καὶ σκρόπουλα β' καὶ ἥμισυ, ἐφόρβιον, λευκοπέπεριν ἀνά δράμας β',
 25 σιταρόκοκκα στ', σέσελιν, σελίνου, σπέρμα ἀνά δράμας α',
 σκρόπουλον ἥμισυ, σιταρόκοκκα β', φύλιον, ὀρίγαλιν, τετράγκαθ<ον>
 ἀνά δράμαν α', ὀποβάλαμον, στύρακος καλαμίτου, ζιτζί
 βεριν, ξυλοβάλαμον, κύππερι, καρποβάλαμον,
 μακηδονησίου σπέρμα σίνωνο<ς> ἀνά δράμ<ας> α', παρασιταρό
 30 κοκκα στ', μαράθου σπέρμα σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα η',
 καλαμίου ἀρωματικοῦ σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα β',
 κινάμωνον, στάχος, κρόκον, κόστον, ῥαίου ποντικοῦ, πυρέθρ<ου>
 ἀκόρου δαύκου κριτικοῦ ἀνίσσου ἀνά δράμας, σιταρόκοκκα στ',
 καστόριν δράμας ἥμισυ, σεραπίωνι, σμύρνα, ῥόδα, καρδάμμ<ον>,

[13r]

ἄμωμον, βησασᾶ, σπέρμα, ἄμεως, ἀνά σκρόπουλα, σιταρόκοκκα δ',
 κασία φίστουλα σκρόπουλα α', ἐλελίσφακον, δράμα β', και μέλιτος
 ἢ σαχάριτος το αρκοῦν. χρῶ. [... ..] Ἄλλη ὁμοῖα ἔχ<ει>

γ' Καλάμου ἀρωματικῶ, ζετουάριον κόστου, ῥαίου ποντικῶ,

5 δαῦκου κριτικῶ, ἀνίσσου, ἀκόρου, κιναμώμου, ναρδοστάχιν,
 κρόκου, ἀνά ουγγίας στ', ἐφόρβιον, πιπέρεον λευκῶ, ἀνά ουγγία α',
 ῥόδα, ἀμώμην, βησασᾶ σπέρμα, καρδαμώμην, σαγαπινῶ,
 μήρα, ἄμεως, ἀνά ουγγία δ', ξυλοκασίας, ουγγία β', σέσελι, σελίνου
 σπέρμα, ἀνά λήτρα α', ξυλοβάλαμον, πετροσέλινον, μακεδωνίσιν,
 10 στύρακος καλαμήτου, ζιντζίβεριν, ἀνά ουγγία α', καστόριν ουγγία α',
 ὑοσκιάμου σπέρμ, ουγγία γ', κύππεριν ουγγία θ', σπέρμ μαράθου, ουγγ<ία> η' κασία
 ουγγ γ' καὶ ἥμισυ, φύλλου ουγγ ι', πυρέθρου ουγγ στ', ὀπίου θηβαϊκῶ, ουγγ λ', ἀρι
 στολόχιν μακρᾶν, και στραγγύλου, ἀνά ουγγ α', και μέλιτος ἢ σαχάριτος
 τὸ αρκοῦν. ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς τῆς ἀντιδότου, κάρου ποντικῶ τὸ μέγεθ
 15 μετ' εὐκράτου, ὁ δὲ λαμβάνων ταύτην τὴν ἡμέραν ἐν ἡ μέλλει
 λάβειν αὐτὴν μη πίων ὕδωρ, χρῶ. Ἄλλη ἀδριάνιος ἢ μικρὴ ἔχ<ει>

δ' Ποιεῖ εἰς κεφαλαλγικοῖς, σκοτοματικοῖς ἐπιληπτικοῖς, μεθ' ὑ

δρομέλιτος εἰς πόνον ὀδόντων ἐπιτιθεμένη ἐνεργεῖ θώρακο
 πληγᾶς καθαίρει, φθησικοῖς καταροϊζομένοις μετὰ χλιαροῦ ὕ
 20 δατος, ὠφελεῖ ἡπατικοῖς ἰκτερικοῖς χωρὶς πυρετοῦ μεθ' ὕδρο
 μέλιτος, ἐνεργεῖ εἰς πόνου πλευρῶν ὅπερ ὀνομάζουσιν οἱ ἰτταλοὶ
 λατοῦρα, μεθ' ὕδρομέλιτος, ὠφελεῖ πάντα τὰ πάθη τῶν νε
 φρῶν μετὰ χλιαροῦ ὕδατος, διδομένη καθαίρει καυλοῦ πάθη<η>
 μετ' ἀποζέματος σελίνου, ῥίπτει καὶ διασκορπίζει περι
 25 δικᾶ ρῦγει, μετὰ ἀφεψίματος δακρύου κισσοῦ πρὸ τῆς ἐπι
 σημασίας διδομένη ὠφελεῖ ἰοβόλων θηρίων καὶ ἐρπετῶν
 πληγᾶς ἐπιτιθεμένη ἰάται μετὰ ὕδρομέλιτος, δέχεται δὲ

Λευκοπέπεριν ουγγ β', κιναμώμην ουγγ γ', κρόκον οὐλκὰς

β' καὶ ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον, ὀποῦ βαλσάμου, φύλλου, κασία φίστουλα, ἐφόρβιου,
 πυρέθρου, ῥόδων, δαύκου κριτικῶ σελίνου σπέρμα ἀργίου πηγάνου

[13ν]

σπέρμα, πετροσέλινου σπέρμα, ἀνά οὐλκῆς, ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, στάχος
οὐλκῆς ἥμισυ, μέλιτος ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ε' Ἄλλη ἀδριάνιος ῥωμαϊκῆ πάνυ ἐπαινετῆ διδομένη προς
ἥπατικοῖς μεθ' ὕδρομέλιτος δισπνοϊκοῖς μετ' οἶνομέλιτος,
5 σπληνικοῖς μετὰ ὀξυκράτου ὀπισθοτονικοῖς πλευρητικοῖς
πυρετούσι καὶ προς γυναικία πάθη, μετὰ ὕδατος χλιαροῦ
ἰσχιαδικοῖς καὶ νεφρητικοῖς μετὰ καρίνου δίδου. Ἐχ<ει>:-

Πετροσελίνου ἐφορβίου ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ὑοσκιάμου, ουγγ α' καὶ ἥμισυ,
βησασά σπέρμα, ναρδοστάχυ, καστορίου, σελίνου σπέρμα,
10 ἀνά ἐξάγια ἥμισυ, ὀποπάνακος, ουγγ α', κρόκον ἀμώμου, ἀνά ἐξάγ ἥμισυ,
ρόδων ξηρῶν, πυρέθρου, ὀποῦβαλσάμου, σμύρνης, κόστου,
ρέου ποντικοῦ, κασίας, δαῦκου, σαγαπινοῦ ζιντζίβεριν,
ἀνά ἐξάγ ἥμισυ' μέλιτος ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
καλῶς, δίδου ἐξ αὐτῆς, τοῖς χρίζουσι, κάρου ποντικοῦ, τὸ μέγεθος.

15 **στ'** Ἄλλη ἀδριάνιος ποιοῦσα προς πάντα ἐπαγγέλλεται τεθεραπευ
κέναι καθῶς ὑποτέτακται. Δέχεται ὑοσκιάμου πέπεριν
ἀνά ξυλοκόκκων κ', ὀπίου ξυλόκοκκα ι', κρόκον ξυλόκοκκα ε',
ἐφόρβιον, ναρδοστάχυ ἀνά ξυλοκόκκου α', σαγαπινού ξυλόκοκκα β',
κόστου, ρέου, δαύκου κριτικού ἀνά ξυλοκόκκου α', πετροσελίνου
20 μακεδωνικοῦ, ξυλόκοκκα β', πηγάνου σπέρμα, σελίνου σπέρμα, ἀμώμ<ην>,
καστώριν' φύλλου, ἀνά ξυλοκόκκου α', ὀποῦ βαλσάμου, κοκκο
βαλσάμου, ἀνά ξυλοκόκκων β', πυρέθρου, στύρακος, σμύρνης,
κασιάς· ρόδων ξηρῶν, ἀνίσσου, καρῶου, ἀνά ξυλοκόκκου α',
κυπέρου ξυλόκοκκα β', μέλιτος ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν.
25 ἡ δώσις ἐξ αὐτῆς τῆς ἀντιδότου· τοῖς μὲν, κοιλιακοῖς, κυάμου
αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, νεφρητικοῖς μετ' ὕδατος θερμοῦ κυ
άθοις γ', στομαχικοῖς, λιθιῶσιν καὶ στραγγουριῶσιν δίδου με
τ' ὕδατος θερμοῦ κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, τοῖς δὲ ὀξέως
30 πυρέττουσι ἄκρως, βοηθεῖ διδομένη, πρὸ τῆς τροφῆς·
κοιλιακοῖς καὶ ὕδροπικοῖς, κυάμου τὸ μέγεθος αἰγυπτίου

[14r]

μετ' ὕδατος θερμοῦ ὀρθοπνοϊκοῖς μετ' ὀξυκράτου χληαροῦ κυάθου > γ'
 δυσεντερικοῖς δίδου κατά πιεῖν, σπληνικοῖς μετ' ὀξυκράτου,
 ἰσχυαδικοῖς μετ' οἴνου γλυκαίου κριτικοῦ κυάθους ι', παραλυ-
 τικοῖς κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος· τοῖς δὲ ασθενεστέροις,
 5 πρὸς δύναμιν δίδεται, τοῖς δὲ τὰ ὑποχόνδρια φλεγμαί-
 νουσι καὶ ἐμπνευματουμένοις καὶ νισσομένοις μετ' ὕδατος
 θερμοῦ, κυάθ γ', ὑστερικαῖς γυναιξὶ διδομένη μετ' ὕδρομέ-
 λιτος ἢ τήλεος ἀφέψημα· καθαίρει δὲ καὶ τὰ ἔνδον ἀποστή-
 ματα καὶ ἀπουλῆ, βοηθεῖ δὲ καὶ ἀπεγνωσμένοις φθησι-
 10 κοῖς διδομένη, μετ' ὕδρομέλιτος· αἰχεόδύκτοις μετ' οἰνομέ-
 λητος κυάθ γ', φαλαγγιόδύκτοις καὶ τοῖς ὑπὸ ἀράχνεις δυχθῆ
 σιν ὁμοίως πινομένη μετ' ὀξυμέλιτος κυάθου γ', τοῖς δὲ θα-
 νάσιμα πεποκῶσι, δίδου μετὰ πτησάνης·, χρῶ:-

ζ' Ἄλλη ἀδριάνιος ποιούσα πρὸς πᾶν πᾶθος· δέχεται· θριδάκου
 15 σπέρμα· ὑοσκυάμου σπέρμα· ὀπίου, ἀνά ουγγίας ἡμισυ', ἀνίσσου·
 σελίνου· καὶ μαράθρου σπέρμα ἀνά οὐγγ α' καὶ μέλιτος ἢ σαχά-
 ριτος, τὸ ἀρκούν. τὰ ξηρᾶ κόψας καὶ σίσας, σκεύαζε καὶ δίδου:-

η' Ἀντίδοτος ἢ ἀχάριστος· ποιεῖ δὲ πρὸς τὰς δυσπέπτοις κοιλίας
 καὶ ὀξυζούσας· ὥστε αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑγιάζειν. Ἐνεργεῖ δὲ με-
 20 λαγχολικοῖς, καὶ μαινομένοις· ὀρθοπνοϊκοῖς, δυσπνοϊκοῖς
 πλευρητικοῖς, κοιλιακοῖς, πρὸς βήχαν ἰσχυρόν καὶ πυρές-
 σουσι· σπασμῶδεσι· τριταῖοις· ἀφημερινοῖς, καὶ τεταρ-
 ταῖοις· βοηθεῖ δὲ, καὶ τοῖς ὑπὸ θηρίων δυχθεῖσι, πληγαῖς
 25 θανασίμοις, πρὸς πινομένη· καὶ ἐπιτιθεμένη· πρὸς ἀρ-
 θρητικοῖς, καὶ δυσσοουρῶντας δίδου νήστης, μετὰ ὀξυμέ-
 λιτος κεκραμμένου· ἢ τελεῖα δόσις αὐτῆς, ὅσον οὐλκῆ α',
 τοῖς δὲ ἀσθενέσιν οὐλκῆς α', ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς γυναιξὶν
 καὶ πρὸς ῥοῦν θαυμάσιον καὶ κωλικοῖς ὥστε ἄλλην δύναμιν
 30 μὴ εἶναι τοιαύτην. Πρὸ τοῦ δὲ λαβεῖν τὸν μισθόν μὴ πότιζε
 ὑγιάζοντας γὰρ ἐν τάχει καὶ λοιπὸν ἀχαριστοῦσιν, καὶ διὰ
 τοῦτο, ἀχάριστος λέγεται· σκευάζεται δὲ οὕτως:- Ἐχ<ει>

[14ν]

Ἀβροτόνου οὐλκὴν μίαν, ὀριγάνου, καστορίου ὑσσώπου ἀνά
 οὐλκὴν α', πεπέρεως λευκοῦ, σμύρνης στρογλύτιδος ἰρεως
 ἱριλλικῆς, ὀπίου, κενταυρίου, σκύλης οπτῆς, κρόκου, κόστου,
 στύρακος καλαμήτου, φύλλου ναρδοστάχυν, ζιντζίβεριν, χαλ
 5 βάνην, ἀνά οὐλκῆς ἥμισυ καὶ ἓνα τέταρτον, κασίας οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, αμωνιακόν
 οὐλκῆς, ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, ἐλεβόρου φύλλα, οὐλκῆς ἥμισυ, μέλητος ἢ σαχά
 ριτος, τὸ ἀρκοῦν. ἀναλάμβανε ταύτην ὡς κωλικὴν ἢ ἀνίκητος:-

Θ' Ἄλλη ἀχάριστος ἀντίδοτος· ταύτην ἀριστεὰς ὁ ῥόδιος, ἀποθνίς
 κων ἀριστομάχῳ κατέλεγεν· ποιεῖ δὲ, μηδέποτε πεσόντας
 10 καὶ στομαχικοῖς, ὥστε παρὰ χρῆμα, ὑγιεῖς ἀποδοῦναι πρὸς
 τε πόνοις πλευρῶν, ἰσχύων κύστεως, νεφρῶν πρὸς ρύγ
 ματα καὶ σπᾶσματα, καὶ πρὸς τοῖς αἵμα ἀνάγωντας
 καὶ βήπτοντας καὶ φθίνοντας καὶ δυσπνοοῦντας
 δυσεντερικοῖς, κοιλιακοῖς, καὶ πρὸς στροφομένους
 15 πρὸς τε τὸν τῆς ὑστέρας ἀλγιδῶνα καὶ πρὸς τὰ ὑστερο
 βόλων δύγματα Πάντα τὰ ἀρωματικᾶ ἀναλαβῶν
 ἔχε κεκωμένα καὶ σεσεισμένα καλῶς. Τὸ μέλι δὲ καὶ τὴν χαλ
 βάνη ἐψίσας, ἀναλάμβανε, τὰ δὲ λοιπᾶ μῆξας ἐπιμελῶς
 κατάθου ἐν ἀργυρῶ ἢ κασιτήρῳ σκεύη. Χρῶ δὲ τὴν δόσιν
 20 κυάμου Αἰγυπτίου τὸ μέγεθος ἐξ' αὐτῆς καὶ δίδου ἐν με
 λικράτῳ κυάθοις β', ἔστω δὲ ὁ κύαθος ὡῦ μέτρον τὸ μέγεθος.
 μετὰγγίσας δὲ τὸ φάρμακον σὺν μελικράτῳ διείθησον, εἶτα
 τῷ μικρῷ δακτύλῳ ὄξοις ὅσον δεκάκις ἐπίσταξον. Ἐχ<ει>

Κιναμώμου ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ σμύρνης, οὐλκῆς ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, κρόκου
 25 ἐξάγια ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον,
 πέπεριν, κάστοριν, κόστου, χαλβάνης, ὀπίου, στύρακος,
 ναρδοστάχιν, ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ ξέστ, το ἓν τέταρτον· πέ
 περιν, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον· μῆξας ταῦτα πάντα σκευάσας, δίδου:-

ι' Ἄλλη σκευασία τῆς ἀχαρίστου ὡς ἡ προ ταῦτης, πάνυ καλλῆ
 30 ὠφελῆ. [... ..]
 [... ..] Ἐχει..

[15r]

Κόστου χαλβάνης σελίνου σπέρμα ὄξυφοινίκου ὑσώπου
 λινοσπόρου ἀνά δράμ α' στάχος κοράλην κρόκου ξυλοβαλ
 5 σάμου κασία φίστουλα, ξυλοκασία, καλάμου ἀρωματικοῦ,
 ῥέου ποντικοῦ, σμύρνης, στύρακος, καλαμήτου, ὀποπά
 νακα, βδέλλιον, ἀμωνιακόν, λίβανον, κίκι δ', νάρδου
 κελτικῆς, ἀβροτόνου, ἀκόρου, ἄσσαρι, ῥοῦ συριακοῦ,
 σκύλης, δάφνης φύλλα, πυρέθρου, ἀμώνου, ἀνίσσου, ψί
 10 λλεον, ὠκίμου σπέρμα, δαῦκου λιβιστικοῦ μαράθρου
 σπέρμα, μήκωνος, τριπέπεριν ἀνά σκρόπουλα β',
 ἐλαίνιον σκρόπουλα, α', ἐλεβόρου μέλανος, ζιντζίβεριν
 ἀνά σκρόπουλον α', μέλιτος Αττικού τὸ ἀρκοῦν ἢ σαχάριτος, χρῶ.

ια' Ἀντίδοτος ἢ ἀθανασία, δόκιμος πρὸς τε δυσεντερικοῖς,
 κοιλιακοῖς, καὶ πρὸς ῥοῦν γυναικεῖον, πάνυ ὠφέλιμος· Ἐχ<ει>
 15 Κινάμων, κασία φίστουλα καθαρισμένην ἀνά δράμας β',
 σκρόπουλ β', κρόκου, σχίνου ἄνθος, στύρακος καλαμήτου,
 φοῦ, σέσελιν, ὑοσκιάμου σπέρμα, σελίνου σπέρμα, δαύ
 κου κριτικοῦ, ἀνίσσου, ὀπίου ἀνά δράμαν α', σκρόπουλ α',
 20 δροσιοβότανον δράμας β', σκρόπουλα β', αἱματίτου λίθου
 σκρόπουλα δ', σιταρόκοκκα ε', βόλου ἀρμενίου, χυλοῦ ἀρνο
 γλώσσου λιμνεῖας σφραγίδος, δρακόντιον αἷμα, κόστου,
 συμφίτου, κορέλιν, στάχος, φόλιον, καστορίου, σμύρνης,
 ἐλαινίου ἤτοι ἔνουλα ἀσσάρου ἀκόρου μανδραγόρου πολὺ,
 25 πεπέρεος λευκοῦ καὶ μακροῦ πετροσελίνου ἀνά σκρόπουλα α',
 σιταρόκοκκα ε', νάρδου Ἰνδικοῦ, νάρδου κελτικῆς, μαίου
 λιβάνου μίκωνος σπέρμα, χυλὸν ἀκακίας, καὶ χυλὸν ὑπὸ
 κιστίδος μορτόκοκκα, μωραίας, ἄορος καρπὸς σίδια,
 κινάμων, κικκίδος, ἀνά σκρόπουλα α', σιταρόκοκκα δ',
 30 κωδίας λευκῆς τὸ σπέρμα, πεντανεῦρου καὶ ῥόδων, ἀνά σκρό
 πουλ β', σιταρόκοκκα τρία, ὄξυακάνθου χυλοῦ, καὶ τοῦ
 σπέρματος, ἀνά σκρόπουλα δ', σιταρόκοκκα β', πολυγόνου

15

Κόπου· χαλβάς· σελίνου σπέρμα· ὄξυφροσίνου· ὑσέσπου
 λιμοσπόρου· ἀπ' δραμῶν· τῆχος· καρδάμ· κρόκου· ζύζουβλ
 σπίνου· κασιόφρου· ζύζουκασίου· καλάρου· ἀρωματιστῶ
 ρέου σπυρίκου· σμύρνης· σφύρακος χαλαμύτου· ὀπποπώ
 ματου· κιδέλιου· ἀμύριανου· λίβαφου· κικί· μάρδου
 κεχτικῶ· ἀβροτόμου· αἰόρου· ἀσπρι· θάουρίανου·
 σκίλλου· δάφνης φύλλ· σπυρίθρου αἰμόνι· ἀψίσου· ψί
 λλον· ἀψίμου σπέρμα· δάου· λιβηδικού· μαράθρου
 σπέρμα· μίκαρος· τριπέπερι· ἀψισκρόπαιλαβ·
Πλάμιον· σκερόπυ· ἀρ· ἐλεβόρου μέλας· ζιμπίβερν
 ἀψισκρόπαιλαβ· μέλιτος ἀπτικού· δάου· ἀψισκρόπαιλαβ·
 ἡπίδοτος· καθαρσία· δάου· σπυρίθρου σπυρίθρου
 καλάρου· καίτηρος· ῥομύ· ἰακίμου· σπυρίθρου· ἀψισκρόπαιλαβ·
Κιμάριον· κασιόφρου· καθαρσία· ἀψισκρόπαιλαβ·
 σκερόπυ· κρόκου· χιουάνθου· σφύρακος χαλαμύτου·
 φου· ὄσσερι· ὑσέσπου σπέρμα· σελίνου σπέρμα· δάου
 καυκεπτικῶ· ἀψίσου· ὀπίου· ἀπ' δραμῶν· σκερόπυ·
 ἄρωματιστῶ· δραμῶν· σκερόπυ· ἀψισκρόπαιλαβ·
 σκερόπυ· σκερόπυ· βόλου ἀμύριανου· χιουάνθου
 ἄου· λιμπίου σφύρακος· δάου· ἰακίμου· κασιόφρου·
 σμύρνης· καρδάμ· τῆχος· φάου· καπυρίου· σμύρνης·
 ἐλαίου· ἰακίμου· ἀσπρι· αἰόρου· μαράθρου· ὀππο
 πωπερὸν· ἀψισκρόπαιλαβ· πύρα· ἀψισκρόπαιλαβ·
 σκερόπυ· μάρδου ἰακίμου· μάρδου κεχτικῶ· μάρ
 δου· μίκαρος· σπέρμα· χιουάνθου· καλάρου·
 κασιόφρου· μαράθρου· μαράθρου· ἀρωματιστῶ· σκερόπυ·
 χιουάνθου· κικί· ἀψισκρόπαιλαβ· σκερόπυ·
 κασιόφρου· ἀσπρι· σπυρίθρου· ἀρωματιστῶ· ἀψισκρόπαιλαβ·
 ὀπίου· σκερόπυ· ὄξυφροσίνου· κασιόφρου
 σπέρμα· ἀψισκρόπαιλαβ· σκερόπυ· πολυόου·

15

60

[15ν]

πεντανεύρου καὶ πενταφύλλου χυλὸν καὶ μέλιτος καὶ κυ
 δωνίων τὸ σπέρμα, ἢ δόσις ὅσον δράμας τρεῖς ἢ οὐγγίας ἡμισυ'
 μετὰ ζωμοῦ πεντανεῦρου καὶ τῆς βοτάνης τῆς ἐπιλε
 5 γομένης ἰταλία γλώσσει, βύργα, μπασαρηῆς, ὁ ἀκάνθης
 γρικηστῆ δὲ, [... ..] ἢ τῆς ἐπιλεγόμενης ἐτέρας βοτάνης
 σαγκινάριν, ἰταλίας γλώσσεις γρικιστῆ δὲ [.....]
 δίδου ταῦτα, μετὰ τῶν τοιοῦτων εἰρημένων ζωμ<ῶν>, θαρ<ῶν>:-

ιβ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἀθανασία, ποιεῖ πρὸς ὀφροδῆκτοις
 10 καὶ εἰς ἀπόστημαν, ἐν τῷ στομάχῳ, στομαχικοῖς καὶ ἀπεπτοῦ
 σιν αἷμα, ἐμοῦντας, αἷμα ἀπὸ τῶν ἐντός φερομένων,
 εἴτε ἄνω εἴτε κάτω, εἴτε ἐκ τοῦ πνεύμωνος, εἴτε ἐκ τοῦ στήθους,
 εἴτε ἐκ τῶν ἔσωθεν πλαγείων ἢ ἐκ τοῦ ἥπατος. Ὁμοίως καὶ εἰς
 τοῖς ἀνάγωντας αἷμα μετὰ βηχὸς καὶ ὄντινος ἢ κύστις, κτᾶ
 15 ται τί πᾶθος· ὁμοίως εἰς χολερικοῖς καὶ εἰς δυσεντερικοῖς
 καὶ εἰς πνηγμὸν μήτρας καὶ εἰς ῥοῦν, αἵματος γυναικίου, ἀμέ
 τρως φερώμενον, θαυμαστῶς, ἐνεργεῖ καὶ εἰς φαλαγκιοδῆ
 κτοις κεφαλαλοῦντας εἰς πόνον ὀφθαλμῶν καὶ φάρυγγος
 ὀδονταλοῦντας πρὸς αἱμορραγίαν ἐκ ῥινός, ποδαλγικοῖς
 20 κατὰ ῥωικοῖς καὶ εἰς φάρμακόν τι πιόντας, λαμβάνου
 σιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἀντιδότου, μετὰ μέλιτος καὶ ἐλαίου εἰς
 ἔσωτίου πόνον λιωθεῖς μετὰ χυλοῦ περδικίας καὶ δροσάτου
 ὁμοίως εἰς ἀφημερινὸν τριταῖον καὶ τεταρταῖον πρὸ
 τῆς ἐπισημασίας διδομένη μετὰ χλιαροῦ ὕδατος ἢ οἴνου
 25 ὁμοίως καὶ τοῖς μὴ κρατοῦντας τὴν τροφήν ἐν τῷ στο
 μάχῳ, ἀλλ' ἐμοῦντας ἔχει δὲ οὕτως:-

Μώρα στάχος πετροσελίνου ἄσαρον στύρακος καλαμήνθ<ου>
 ὕσκιαμον σχοίνου ἀνθος, σπέρμα σελίνου, σίλερ φοῦ ἀνά
 ἐξάγ α', κινάμωμου κασία φίστουλα ἀνά ἐξάγ α', κρόκον
 30 ὀπίου ἀνά ἐξάγ ἡμισυ· καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

ιββ' Ἄλλη θαυμαστῆ ἀθανασία πρὸς τε δυσεντερικοῖς ὁμοίως
 ἔστιν δὲ αὕτη πάνυ θαυμαστῆ καὶ ἀναγκαία, πρὸς ῥοῦν γυ
 ναικίον, ἐνεργεῖ δέχεται κινάμωμον, κασία φίστουλα

[16r]

ἀνά δράμας, τρεῖς σιταρόκοκκα ζ' κρόκον, σχίνου ἄνθος στύ
 ρακος καλαμήτου φοῦ σεσέλαιος ὑοσκιάμου σελίνου
 σπέρμα δαύκου ἀνίσσου ὄπιον, ἀνά δράμαν α' σιταρό
 κοκκα, γ' στάχος φύλιον καστόριν σμύρνα λίθου αἶμα
 5 τίτου δρακόντιον αἶμα κουράλιν ἐρυθρὸν αἶμα ἀνθρώπου
 τεθνεώτος, τὸ ἐπονομαζόμενον παρ' ἰττάλοις, μούμια,
 βόλου ἀρμενίου σιμφύτου ἐλενίου ἄκορον ἄσαρι μαν
 δραγόρου τῆς ῥίζης, φλοιοῦ πόλιον, δάφνης φύλλα μαῖου
 πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ πετροσελίνου σπέρμα, ἀνά δράμ ἡμισυ',
 10 σπόρον πεντανεῦρου, καὶ μουρτέας ῥόδα, ἀνά σκρόπουλα γ'
 σιταρόκοκκα δ' χυλὸν ὑποκιστίδος καὶ ἀκακίας ὀξυακάνθ<ου>
 σπέρμα καὶ χυλοῦ, ἀνά οὐγγ β' χυλὸν πεντανεῦρου οὐγγ γ', με
 λιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου:-

ιγ' Ἄλλη ἀθανασία μικρὴ· ποιεῖ εἰς στόμαχον γέμοντα ἀκαθαρσίαν·
 15 εἰς ὄζοστόμοις· ἐμπυϊκοῖς· αἰμοπτοῖκοῖς· ἥπατικοῖς, πάννυ
 ἔστιν ὠφέλιμος σπληνικοῖς, πλευρητικοῖς, νεφρητικοῖς,
 κωλικοῖς δὲ λίαν ἐνεργεῖ λυσοδῆκτοις ὑπὸ ἐτέρων κυνῶν δηχθέν
 τας ὥστε οὐ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ κτήνεσιν, ὠφελεῖ ἔχ<ει>
 Κρόκον στάχος κόστον λευκὸν μῶρα ἄορα φοῦ ἀμώμην
 20 δαῦκου πετροσελίνου ἀνά οὐγγ α', πέπεριν μέλαν, οὐλκὴν α',
 μέλιτος ἀττικοῦ, τὸ ἀρκοῦν ἢ σάχαρ ἢ δόσις καρύου μυρε
 ψικοῦ τὸ μέγεθος πυρέττουσιν μετὰ χλυαροῦ ὕδατος τοῖς
 δὲ μὴ πυρέττουσιν μετ' οἴνου· χρῶ.

ιδ' Ἄλλη ἀθανασία, πρὸς πλευριτικοῖς καὶ ἀνώδυνος ἔχει κασίας
 25 ναρδοστάχην, ἀμώμου κρόκου ὀπίου στύρακος κόστου
 σμύρνης ἀνά οὐλκὴν α', μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν ἢ σάχαρ
 ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος δίδου νήστης:-

ιε' Ἄλλη ἀθανασία ἀρμόζουσα ἐπὶ πάντων, ὡς ἡ πρὸ ταύτης· ἔχ<ει>
 30 Κιναμώμου κασίας ἀνά οὐλκᾶς στ' κρόκου, σμύρνης,
 ἀνά οὐλκᾶς δ', κόστου νάρδου συριακοῦ, ἀκόρου μαῖου
 ἀσάρου πετροσελίνου σπέρμα, πέπεριν λευκὸν δαῦκου
 κριτικοῦ σίνωνος, ἀνά οὐλκᾶς β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ

[16ν]

τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος,
μετὰ κριτικοῦ ἢ μελικράτου ἢ οἰνομέλιτος· χρῶ:-

ιστ' Ἄλλη ἀθανασία ποιουσα πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς πάθη καὶ
ύγιαίνουσα ἀσυγκρίτως ἔχ<ει> στύρακος κασίας σμύρνης
5 ναρδοστάχ<ιν> ὀπίου κρόκου ἀνὰ οὐγγ ἡμισυ'· μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σα
χάριτος, τὸ ἀρκοῦν χρῶ.

ιζ' Ἄλλη ἀθανασία καθολικωτέρα πρὸς πᾶσαν νευρικῆν δι
άθεσιν ἐν δὲ τοῖς κατὰ μέρος στομαχικοῖς κοιλιακοῖς καὶ
πρὸς πᾶσας δυσεντερικᾶς διαθέσεις καὶ ὑστερικᾶς πνηγᾶς
10 ἐπιληψίας κωλικᾶς διαθέσεις αἰμοπτοϊκοῖς καὶ πρὸς
τὰς ἐν τῇ κύστει διαθέσεις, θαυμαστῶς ἐνεργεῖ, ἔχ<ει> σμύρνης
κασίας καστορίου ναρδοστάχιν, ἀνὰ δράμας δ', κρόκου ὀπίου
ἀνὰ δράμας στ', ἀνίσου σελίνου σπέρμα, ἀνὰ δράμας η', ἀναλά
μβανε μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ σκευάζε:-
15 ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς μετὰ ὕδατος κυάθους β', πρωὶ ἐφ' ὧν ἐστὶν
εὐτεγνωμένα πάθη ἐπὶ δὲ τῶν ρευματιζομένων, μετὰ ἀπὸ
ζέματος χαμαιμύλων· χρῶ:-

ιη' Ἄλλη ἀθανασία πάνυ ἐπαινετῆ, ἔχει κόστου οὐγγ α'. κασίας· τίλλεος
φύλλου· ναρδοστάχιν· εὐπατόριον· γλυκορίζης· κρόκου· στύρακος
20 ἀνὰ οὐγγ α'. μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν, ἢ σάχαρ· δίδου:-

ιθ' Ἄλλη ἀθανασία, κρεῖτονα· φάρμακον ἐπὶ τεταγμένον·, πρὸς
τὰ θανάσιμα φάρμακα· καὶ πρὸς πᾶσαν φθοροποιᾶν
ὑλὴν· ποιεῖ στομαχικοῖς καὶ ἀποζυμοῦσης τὴν τροφήν, καὶ
ἀπεπτοῦσιν ποιεῖ αἰμοπτοϊκοῖς ἐμπυϊκοῖς βήσσουσι
25 χρονίως ὡς αὐτῶς σπληνικοῖς ἥπατικοῖς νεφρητι
κοῖς χολερικοῖς καὶ ἐμοῦντας τὴν τροφήν, δυσεντερι
κοῖς ποιεῖ δὲ καὶ γυναιξί ταῖς ὑστερικῶς πνηγομέναις καὶ
πρὸς τὰς ἀμέτρους ἐκρῦσεις τοῦ αἵματος ποιεῖ κεφαλαλ
γικοῖς καὶ πρὸς ὠταλγίαν καὶ πρὸς πᾶσαν ὀφθαλμίαν
30 καὶ παρισθμίων φλεγμονᾶς καὶ μύλας βιβρωσκομένας
ὁμοίως ἀρθρητικοῖς, ποδαλγικοῖς ἐπέχει δὲ καὶ τὰ κατὰ μη
νια τῶν γυναικῶν ἀμέτρως φερόμενα καὶ πρὸς τὰς ἐκ

94

ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ὄψιν, κίον μου αἰσθητοῦ ὁμιλέθας
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.

95

Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.

96

Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.

10

Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.
Πλάσμα κίον ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ. ἰσχυροῦ ἰσχυροῦ.

[17r]

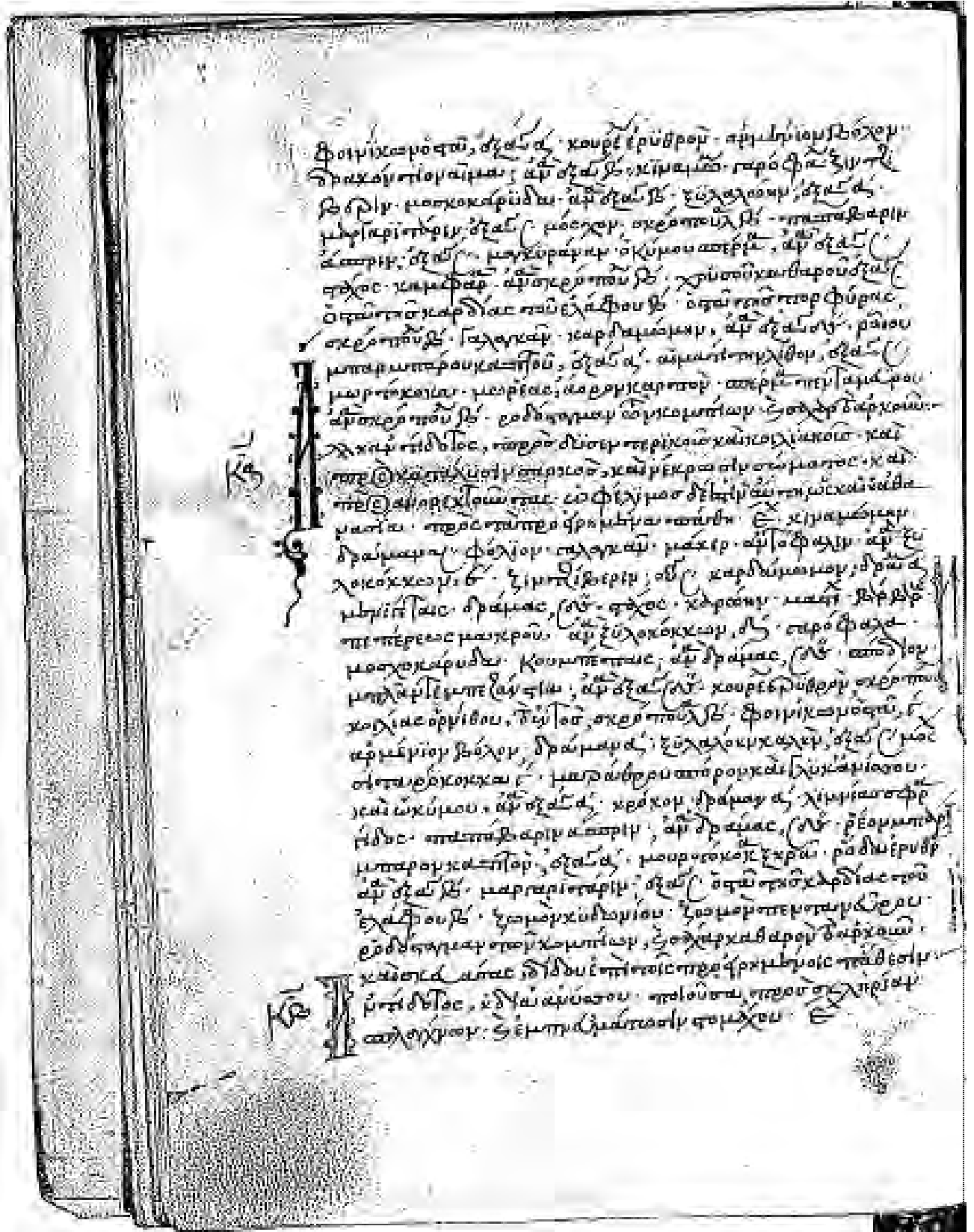
μυκτῆρων αἰμορῶραγίας καὶ πρὸς κατάρροις δίδοται δὲ τὸ
 φάρμακον τοῦτον οὕτως ἐπεὶ μὲν τῶν φάρμακα εἰληφό
 των θανασίμων, ἢ δόσις καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος με
 τὰ μελικράτου, κυάθοις γ' καὶ ἐλαίου κύαθον α', ἐπὶ δὲ
 5 τῶν ἰοβόλων, μετ' οἴνου ἀκράτου κυάθοις γ', πρὸς δὲ πᾶν
 ῥεῦμα, μετὰ πολυγόνου ἢ μύρτων ἀφέψημα, τὰς δὲ περὶ
 τὴν κύστην ἢ νεφροῖς διαθέσεις, μετὰ γλυκέως ἢ σκυβε
 λίτου κεκραμμένου, τὰς δὲ τῶν καταμηνύων αἰμέτροις
 ἐκρῦσεις μετὰ ζωμοῦ πεντανεῦρου ἢ οἴνου μυρτίτου
 10 πινόμενον καὶ ἐπιτιθέμενον ὡς πεσῶ, πρὸς δὲ τὰς
 τῶν παρισθμίων φλεγμονᾶς ὕδρομέλιτι λυθειῖσα καὶ πο
 θεῖσα, πρὸς δὲ μυλαλγίας εἰς τὰ βρώματα ἐντεθειῖσα
 πρὸς δὲ τοῖς κατὰ περιόδων πυρετοῖς καὶ μάλιστα μετὰ
 15 ρύγοις τοῖς τε τριταίοις τεταρταίοις καὶ ἀφημερινούς
 προ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπίσημασίας διδομένη μετ' εὐκράτου
 τοῖς δὲ μὴ κατέχουσι τὴν τροφήν, μετὰ ῥόδων χυλοῦ. Ἔχει.
 Νάρδου ἰνδικῆς, νάρδου κελτικῆς σμύρνης κόστου πε
 τροσελίνου μακαιδονικοῦ, ἀνὰ δράμας δ', μαΐου ἀκόρου,
 ἀσσάρου φοῦ, λιμνίας σφραγίδος μανδραγόρας φλοιοῦ
 20 πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ καστορίου μήκωνος σπέρμα
 ἀνὰ δράμας δ' κρόκου ὀπίου στύρακος ἀνίσσου δαῦκου κρι
 τικοῦ σελίνου σπέρμα καὶ ὕοσκιάμου σεσέλαιον ἀνὰ δρᾶ
 μας Γ', ἀκακίας κασίας κιναμώμου ἀνὰ δράμας ἰβ' με
 λιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν, ἢ σάχαρ τὸ ὄπιον δὲ καὶ τὸν στύρακα
 25 βρέχε γλυκὴ κριτικῶ ἢ οἶνομέλιτι τὸν δὲ κρόκον οἴνω
 λύε πρῶτον καὶ καθ' ἐξῆς ἀναλάμβανε καὶ δίδου ὡς προ
 ειρήκαμεν ἄνωθεν ἔστιν δὲ πᾶν ἐπαινετῆ.

κ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ μόσχου· πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλι
 ακοῖς καὶ πρὸς ταινισμὸν κοιλίας καὶ πρὸς κατάλισιν
 30 σαρκός, καὶ νέκρωσιν σώματος καὶ ἀδυναμίαν· καὶ
 ἀνορεξίαν στομάχου· καὶ ψυχρότητα· Ἔχει ῥόδα ἐρυθρᾶ
 ἐξάγ α'·κρόκου, ἐξάγ α', λιμνίας σφραγίδος ἐξάγ α', λιμνία
 μαστίχην· ἀνὰ, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον· μαράθρου σπόρον ἐξάγ ἥμισυ'

[17ν]

φοινίκων ὄστᾱ, ἐξάγ α', κουρέλιν ἐρυθρὸν ἀρμένιον βόλον
 δρακόντιον αἶμα ἀνὰ ἐξάγια β', κιναμώμην, γαρόφαλα ζιντζί
 βεριν μοσκοκάρυδα ἀνὰ ἐξάγια β', ξυλαλώην, ἐξάγιον α',
 μαργαριτάριν, ἐξάγ ἥμισυ, μόσχον σκρόπουλα β', παπάβαριν
 5 ἄσπριν ἐξάγια α', μαγκυράναν ὀκύμου σπέρμα, ἀνὰ ἐξάγια ἥμισυ',
 στάχος καμφαρᾱ ἀνὰ σκρόπουλα β', χρυσοῦ καθαροῦ ἐξάγια ἥμισυ',
 ὄστᾱ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου β', ὄστᾱ τῆς πορφύρας,
 σκρόπουλα β', γαλαγκᾱν καρδαμώμην ἀνὰ ἐξάγια ο', ῥαῖου
 μπαρμπάρου καπτοῦ, ἐξάγιον α', αἱματίτην λίθον ἐξάγια ἥμισυ',
 10 μωρτόκοκα μωρῆας, ἄορον καρποῦ σπέρμα πεντανεῦρου
 ἀνὰ σκρόπουλα β', ῥοδόσταγμα τῶν κομπίων καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.
κα' Ἄλλη ἀντίδοτος πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς καὶ
 πρὸς κατάλυσιν σαρκὸς, καὶ νέκρωσιν σώματος καὶ
 πρὸς ἀνορεκτοῦντας, ὠφέλιμος δὲ ἐστὶν αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἄθα
 15 νασία· πρὸς τὰ προειρημένα πάθη· ἔχει κιναμώμην
 δράμαν α' καὶ ἥμισυ φύλιον γαλαγκᾱν μάκερ ἀντόφαλιν, ἀνὰ ξυ
 λοκόκκων, ε' ζιντζίβερν, οὐγγίας ρ' καρδάμμων, δράμαν α',
 μενιγέταις δράμας ρστ', στάχος καρῶν μαστίχην βέρβερν
 πεπέρεως μακροῦ, ἀνὰ ξυλοκόκκων δ', γαρόφαλα,
 20 μοσχοκάρυδα κουμπέταις ἀνὰ δράμας ρστ', σπόδιον
 μπλᾱντεμπεζάνστια, ἀνὰ ἐξάγια ρστ' κουρέλιν ἐρυθρὸν σκρόπουλον α',
 κοιλίας ὀρνίθου τὸ ἐντὸς σκρόπουλα β', φοινίκων ὄστᾱ γ'
 ἀρμένιον βόλον, δράμαν α', ξυλαλόην καλήν, ἐξάγια ρ' μόσχος
 σιταρόκοκκα γ', μαράθρου σπόρον καὶ γλυκανιάτου
 25 καὶ ὠκύμου ἀνὰ ἐξάγιον α', κρόκον δράμαν α', λιμνίας σφρα
 γίδος παπάβαριν ἄσπριν, ἀνὰ δράμας ρστ' ῥέον μπάρ
 μπαρον καπτὸν ἐξάγιον α' μουρτόκοκκα ξηρᾱ, ῥόδα ἐρυθρᾱ
 ἀνὰ ἐξάγια β', μαργαριτάριν ἐξάγια ρ', ὄστᾱ τῆς καρδίας τοῦ
 ἐλάφου β', ζωμὸν κυδωνίου, ζωμὸν πεντανεῦρου
 30 ῥοδόσταγμα τῶν κομπίων, καὶ σάχαρ καθαρὸν τὸ ἀρκοῦν
 καὶ σκευάσας δίδου ἐπὶ τοῖς προειρημένοις πάθεσιν.
κβ' Ἀντίδοτος ἡ διὰ ἀνύσσου ποιουσα, πρὸς σκληρίαν
 σπλάγχων καὶ ἐμπνευμάτωσιν στομάχου. Ἔχει

φοιρικός, ὄλα α' κουρέ κρύθρου - ἀμυγδαλίαν βόλον
 δρακόντιον αἷμα, ἀφ' ὄλα β' κίματις - γὰρ φάξιπτι
 β' ρην - μοσχοκαρύδα, ἀφ' ὄλα β' - ζυχαλοῦν, ὄλα α'
 μαργαρίτην, ὄλα β' - μόσχον, σκερπούλα β' - πικραβαρην
 ασπρη, ὄλα β' - μακρόρακον, ὄκυμου ασπρη, ἀφ' ὄλα β'
 φάκος - καρφάρ - ἀνισερύπου β' - χρυσού καθαρού ὄλα β'
 ὄφαιττα καρδίας πού ελάφου β' - ὄφαιττα σπυροφύρας
 σκερπούλα β' - γαλακάρ - καρδιακόμην, ἀφ' ὄλα α' - ραίου
 μπαρπαρου κασπίου, ὄλα α' - αἷματι - πυλίθου, ὄλα β'
 μαρτακόλια - μαρτιά, ἰσορρικήσπορ - ασπρη - πενταμάρου
 ἀνισερύπου β' - ροδιόφυων ὀμολομίστων, ἰσορρικήσπορ -
 καὶ ἰσπίδος, πικροδύστην - πικροκίον καὶ κίον - καὶ
 πικροκίον καὶ ἰσπίδος, καὶ κέρωσιν ὀμολομίστων - καὶ
 πικροκίον καὶ ἰσπίδος - ἐπιφύμιον δὲ ἰσπίδος καὶ ἰσπίδος
 μαρτιά - πικροκίον καὶ ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος
 δρακόντιον - φάξιπτι - σαλακάρ - μακρ - ἀφ' ὄλα β' - ἀφ' ἰσπίδος
 λειοκόκκων β' - ζιμπτίθου β' - καρδιακόμην, ὄλα α'
 κηρίστας - δρακόντιον, ὄλα β' - φάκος - κάρου - μαρτιά - β' β' β'
 πικροκίον καὶ ἰσπίδος - ἀφ' ἰσπίδος καὶ ἰσπίδος - ἀφ' ἰσπίδος
 μοσχοκαρύδα - κουμπέπια, ἀφ' ὄλα β' - ἀφ' ἰσπίδος
 μαρτιά - ἰσπίδος - ἀφ' ὄλα β' - κουρέ κρύθρου - σκερπούλα
 καρδίας ὀμολομίστων, ὄλα β' - σκερπούλα β' - φοιρικός, ὄλα β'
 ἀμυγδαλίαν βόλον, δρακόντιον, ζυχαλοῦν καὶ ἰσπίδος
 ὄλα β' - μαρτιά - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος
 καὶ ὄκυμου - ἀφ' ὄλα α' - κέρωσιν - δρακόντιον, ἰσπίδος
 ἰσπίδος - πικραβαρην ασπρη, ἀφ' ὄλα β' - ἰσπίδος
 μπαρπαρου κασπίου, ὄλα α' - μοσχοκόκκων - ροδιόφυων
 ἀφ' ὄλα β' - μαργαρίτην, ὄλα β' - ὄφαιττα καρδίας πού
 ελάφου β' - ζιμπτίθου - ἰσορρικήσπορ - ἰσορρικήσπορ
 ροδιόφυων ὀμολομίστων, ἰσορρικήσπορ - ἰσορρικήσπορ
 καὶ ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος
 ἰσπίδος, ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος
 ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος - ἰσπίδος

Κβ

Κβ

[18r]

Ἄνισσου οὐγγίας δ' κινάμωμου καρναβάδην γλίχωνος θύμου
 ἄμεως μαράθρου σπέρμα ἀνὰ οὐγγίας β' κυμίνου καρδαμώμου
 κουμπέπες κυκήμπριν στάχος γαλαγκᾶν ξυλοκάσιαν πε
 5 πέρεως μακροῦ καὶ μέλανος ἀνὰ οὐγγία α', μέλιτος ἀττικοῦ
 τὸ ἀρκοῦν ἢ σαχάριτος καὶ σκευάσας δίδου. Χρῶ:-
 κγ' Ἀντίδοτος ἢ ἀλκάνκαλι, ἐπ' ὄνομαζομένη, γλῶσση ἠτταλία
 πρὸς πυρετοῖς καὶ καυσώδεις πρὸς τριταίοις ἀπλοῖς
 καὶ δυπλοῖς καὶ συνεχεῖς πυρετοῖς, δίδοτε πρὸς πάν
 10 τα πυρετόν καυσώδει καὶ πρὸς λιπήριαν καὶ ἡμιτρι
 ταίοις καὶ ἀπλῶς εἰς πᾶσαν πυρεκτικὴν διάθεσιν· ἔχει
 Μυροβάλανον κύτρινον μυροβάλανον κιέπουλιν
 μυροβάλανον ἰνδικὸν ἀνὰ δράμας ζ', ἀνδράχνης σπέρμα ια',
 ἀνὰ οὐγγίας ἡμισυ' μυροβάλανον περίλιρικι καὶ ἔμπλιτζι, ἀνὰ
 15 δράμ α', σιταρόκοκκα δὲ ἑπτὰ μαστίχην, δράμα μίαν, σκρό
 πουλον α', τὸ ὄξυ φοίνικον, ουγγία γ', ἄνθος μένου φάρου, τῆς
 ἐπονομαζομένης ἀγριοκολοκύνθης μπρέμ, ἐρυθροῦ τὸ
 ἐπιλεγόμενον, ἀρμοδάκτυλον ἀνὰ δράμας β', σιταρό
 20 κοκκα τέσσερα, κασία φύστουλα κεκαθαρισμένη, οὐγγίας δ',
 εἶτα λάβε ἰα οὐγγία ρ', καὶ ὕδωρ λήτρα β', καὶ βράσον ταῦτα
 καλῶς εἰς ἀποτρίψωσιν εἶτα ,σακέλισον τοῦτο καὶ λα
 βῶν τὸ τοιοῦτον ὕδωρ ἐπίθες ἐν αὐτῷ τὴν κασία
 φύστουλα καὶ τὸ ὄξυφοίνικον καὶ μαλάξας καὶ σακε
 25 λίσας ὅλλα καλῶς ἔασον. Εἶτα λάβε ἕτερον ὕδωρ καὶ
 ἐπίθες σὺν αὐτῷ, σάχαρ λήτρα αρ', καὶ βράσον ὡς μέλιτος
 πάχος. Εἶτα λάβε τὸ ὕδωρ τὸ πρῶν σακελισθὲν τοῦ ὀ
 ξυφοϊνίκου καὶ τῆς κασία φύστουλας καὶ βράσον αὐτὰ
 ὁμοῦ τὰ ἀμφότερα, ὡς μέλιτος πάχος γενέσθαι. εἶτα
 30 μετὰ τοῦτο, ἔχετε τριμμένα καλῶς, τὰ ἀνωθεν εἰρη
 μένα ἴδη καὶ ἐπίβαλλε καὶ δίδου πρὸς τὴν δύναμιν
 τοῖς χρίζουσι, μετὰ ὕδατος χλιαροῦ, ὅσον δράμας γ',
 ἢ δὲ βοῦλη, δίδου σκρόπουλα β' ἢ γ', ἐκ τῆς ἀντιδότου
 ταῦτης μετὰ ἀποβρέγματος, ῥαΐου μπαρμπάρου
 χλιαροῦ ἢ μεθ' ὕδροροσάτου, καὶ δίδου νήστης χρῶ.

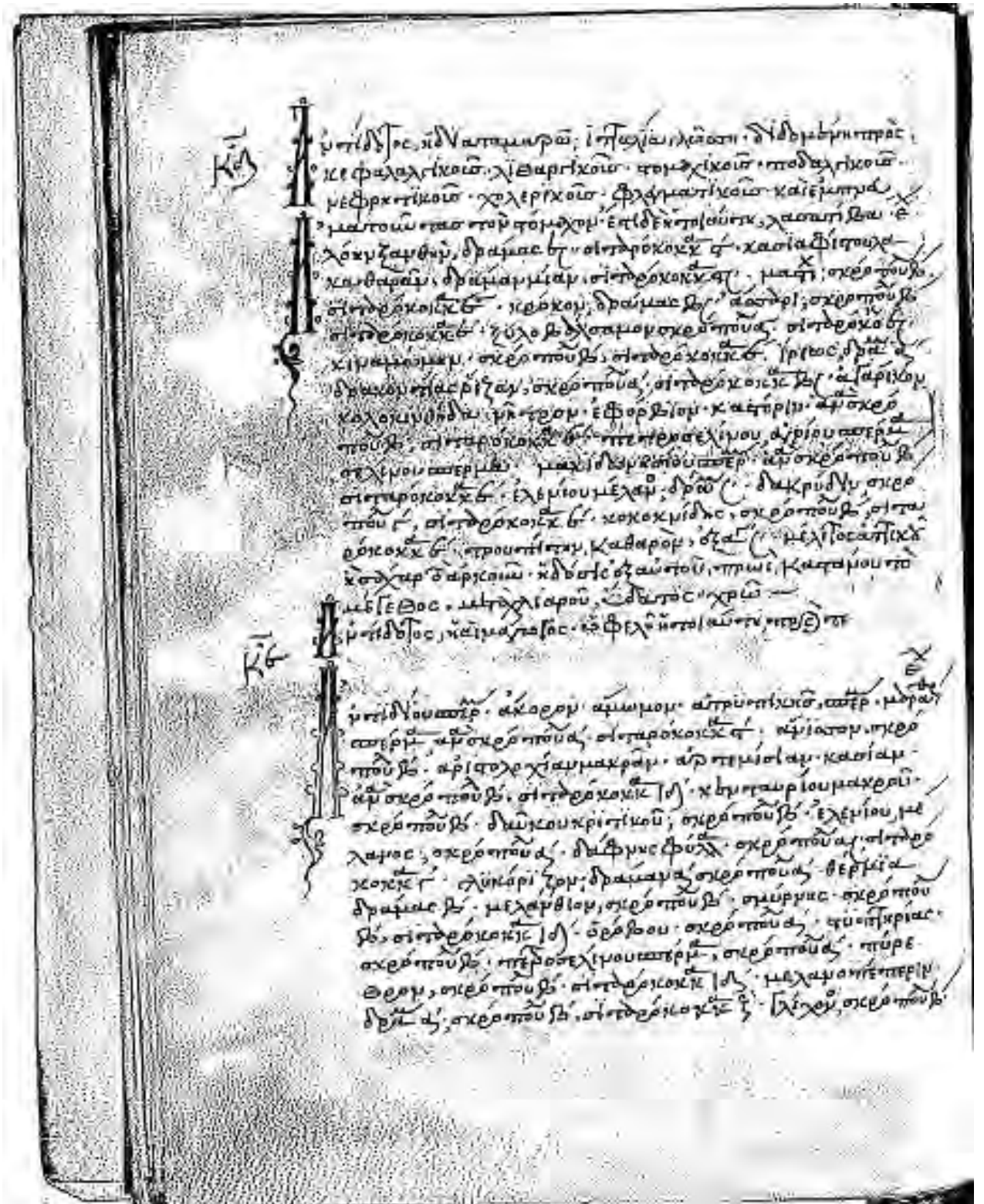

[18ν]

κδ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ ταμαρῶ, ἰτταλία γλῶσση. Διδομένη πρὸς
κεφαλαλγικοῖς, λιθαργικοῖς, στομαχικοῖς, ποδαλγικοῖς,
νεφρητικοῖς, χολερικοῖς, φλεγματικοῖς καὶ ἔμπνευ
ματουῦντας τὸν στόμαχον ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη, λασατίβα Ἐχει
5 Ἀλόην ξανθὴν, δράμας ερ', σιταρόκοκκα στ', κασία φίστουλα
καθαρᾶν, δράμαν μίαν, σιταρόκοκκα στρ', μαστίχην, σκρόπουλα β',
σιταρόκοκκα ε', κρόκον δράμας βρ', ἄσσαρι, σκρόπουλα β'.
σιταρόκοκκα ε', ξυλοβάλσαμον, σκρόπουλα α', σιταρόκοκκα ε' καὶ ἥμισυ,
κιναμώμην σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ε', ἴρεως δράμαν α',
10 δρακοντίας ῥίζαν, σκρόπουλον α', σιταρόκοκκα βρ', ἀγαρίκον
κολοκινθήδα, νῆτρον, ἐφόρβιον, κάστοριν ἀνὰ σκρό
πουλ β', σιταρόκοκκα ε', πετροσελίνου, ἀγρίου σπέρμα
σελίνου σπέρμα μακιδωνησίου σπέρμα ἀνὰ σκρόπουλα β',
σιταρόκοκκα ε', ἐλενίου μέλανος, δράμας ρ', δακρυδίν, σκρό
15 πουλ γ', σιταρόκοκκα ε', κοκοκνίδης, σκρόπουλα β', σιτα
ρόκοκκα ε', τρουπίτην, καθαρὸν, ἐξάγια ρ' μέλιτος ἀττικοῦ
ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, πρῶι καστάνου τὸ
μέγεθος, μετὰ χλιαροῦ ὕδατος χρῶ.

κε' Ἀντίδοτος ἢ αἰμάγωγος ὠφελῆ ἢ τοιαύτη, πρὸς τε [.....]
20 [.....]
[.....] ἔχ<ει>
Ἀντιδίου σπέρμα ἄκορον ἄμωμον ἀτρυπικῆς, σπέρμα, μαράθου
σπέρμα, ἀνὰ σκρόπουλον α', σιταρόκοκκα στ', ἄνισσον, σκρό
πουλα β', ἀριστολοχίαν μακρᾶν, ἀρτεμίσιαν κασίαν
25 ἀνὰ σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ιδ', κενταυρίου μακροῦ,
σκρόπουλα β', δαῦκου κριτικοῦ, σκρόπουλα β', ἐλενίου, με
λανος, σκρόπουλον α', δάφνης φύλλα σκρόπουλα αρ', σιταρό
κοκκα γ', γλυκόριζον δράμαν α', σκρόπουλον α', θέρμια
δράμας β', μελάνθιον, σκρόπουλα β', σμύρνης σκρόπουλ
30 β', σιταρόκοκκα ιδ', ὀρόβου σκρόπουλον α', στυπτηρίας
σκρόπουλ β', πετροσελίνου σπέρμα, σκρόπουλον α' πύρε
θρον, σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ιδ', μελανοπέπεριν
δράμ α', σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ζ', γλίχονος, σκρόπουλα β',

Κβ

ὑπερδύτος, κδ Νάπαμιρῶν, ιη Περὶ γὰρ λέγουσι· διδρυμὸν ἵππας,
 κε φελαγίκοιο, χι θαργίκοιο, κομδρικόιο, ποδαγίκοιο,
 μέφρκοτικόιο, χολεργίκοιο, φραγματίκοιο, καίεμπα,
 ματοῦ ἴσαστορ πομάχοι, ἐπίδεντρίαιον, χασιπιβῶν, ε
 λακζαμθῶν, δραμας βγ, σιταροκοκίε γ, κασιὰ Φίτουα,
 καθαραί, δραμαρμίαν, σιταροκοκίε γ, ματῆ, σκερπούβ,
 σιταροκοκίε β, κροκαί, δραμας βγ, ασσῶρι, σκερπούβ,
 σιταροκοκίε β, ἔυλο β, χασιμοσκερπούβ, σιταροκοκίε
 χιραμιομῆν, σκερπούβ, σιταροκοκίε β, ἱρικός, δραμ
 δραμιουσιαν ρίζαν, σκερπούβ, σιταροκοκίε β, ἀταρικόμ
 καλοκινθῶν, ἔυλο, ἔφορβίον, καίεμπα, ἀφσέο
 σπούβ, σιταροκοκίε β, πτεροσελίμου ἀφρίου σπέρμ
 σελίμου σπέρμ, μαχίον, κροκίον, σκερπούβ
 σιταροκοκίε β, ἐλμίου μέλας, δραμ, δακρυδύ, σκερ
 πούβ, σιταροκοκίε β, κοκοκρίδος, σκερπούβ, σιτα
 ρόκοκίε β, στρουπίστην, καθαροῦ, δραμ, μέλιτος αἰθίκα
 κσχαρ σαρκίω, κδ υἱὸς ἀγῶντος, πηλῆ, καταμουτο
 μεβθεος, μετὰ λιαροῦ, ἔδυτος, χρω

Κβ

ὑπερδύτος, κβ μαμασας, κβ φελῆ ἵππο, κβ ἵππο, κβ
 ὑπερδύτος, ἀλασῶν ἀμμιμον, ἀτρυπίκοιο, σπέρ, μδρα
 σπέρμ, ἀφσέο σπούβ, σιταροκοκίε γ, κβ ἵππο, σκερ
 πούβ, ἀφσέο χι ἀμμάχοι, ἀφσέο μίαν, κασιὰ μ
 ἀφσέο σπούβ, σιταροκοκίε γ, χι βηταυρίου μαχρῶν,
 σκερπούβ, δωκουκρίτικοιο, σκερπούβ, ἐλερίου με
 λας, σκερπούβ, δαφνῆς φύλλ, σκερπούβ, σιταρο
 κοκίε γ, ἀνκάριον, δραμαρμίαν, σκερπούβ, θερμῆ α
 δραμας β, μελαμβίου, σκερπούβ, σμύρνης, σκερπού
 β, σιταροκοκίε γ, ὄρεθου, σκερπούβ, κροκίον,
 σκερπούβ, πτεροσελίμου σπέρμ, σκερπούβ, πύρε
 θεον, σκερπούβ, σιταροκοκίε γ, μελαμπασιπέρμ
 δραμ, σκερπούβ, σιταροκοκίε γ, ἄλχοι, σκερπούβ

[19r]

σιταρόκοκκα ιδ', πεωνία σκρόπουλον α', σιταρόκοκκα ιζ'
 κύπερι, σκρόπουλα β', πιγάνου σπέρμα, σκρόπουλα β' σιταρόκο
 κκα ιδ' στάχος, σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ιδ', σμύρνης, σκ
 ρόπουλ β', σχοίνου ἄνθος, σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ιδ',
 5 ἐλελίσφακον, σελίνου σπέρμα ἀνά σκρόπουλον α', σιταρόκοκκα
 ιδ', γαρόφαλα, σκρόπουλα β', καπάρεως ρίζης, κύμινον
 ἀνά δράμ α', μέλιτος ἀττικουῦ ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν:-

κστ' Ἄντιδοτος ἢ διὰ καστορίου ὠφελεῖ, πρὸς τε σκοτωματικοῖς,
 ἐπιληπτικοῖς, ἀποπληκτικοῖς, παραλυτικοῖς, τρομικοῖς
 10 καὶ παραπληκτικοῖς. Ἡ δόσις καρῦου ποντικῶν τὸ μέγεθος,
 μετὰ ἀποζέματος ἀψινθίου, ἐλελίσφακου, ἀδιάντου,
 μακιδωνησίου καὶ γρανασόλης. Ἔχει δὲ οὗτος, καστόριν μυρο
 βάλανον, ἀνά δράμας γ', ἀλόη ξανθή, δράμας α', σκορδοράσαριν
 το λεγόμενον ἡττάλη, ἀσαφίτιδα σμύρνην ἐφόρβιον
 15 ἀνά δράμαν α', σιταρόκοκκα ζ', φύλιον ἀντιμόνιον ἥτοι
 [.....] πύρεθρον, γλυκόριζον, τετράγκαθον, καλάμου
 ἀροματικῶν, νίτρου, χαλβάνην σέναις σχοίνου ἄνθος,
 στάχος ὀπωπάνακα ραίω ποντικῶν σεραπίωνα, στύρακος
 20 καλαμήτου κικίμπριν, κινάμωνον, ἀνά δράμαν α', σιταρόκοκκα β',
 ἀγριοσταφίδας σπέρμα δαῦκου μαράθου καὶ πετροσελίνου καὶ σε
 λίνου σπέρμα πλατυκύμινον μέλανθον σίμωνος πετρελαίου
 ἢ μύρον τοῦ ἀγίου βαρβάρου, στύρακος ἐρυθροῦ, δρακόντι
 25 ον αἶμα, λίβανον ἀγαρικὸν ἄλας, ἀρμωνιακὸν τζετουά
 ριον ἄνισσον, ἀνά δράμας ἕν τρίτον, σιταρόκοκκα ζ', θρύμβην ὑσσωπ<ον>
 χαμαῖδρονος γλίχωνα ὀρίγανον βάλαμον βαλσαμίταν εἷ τις
 ἐστίν, ὁ μακρότατος ἄγριος ἡδίοσμος ὠκίμου σπέρμα μπαρ
 30 τζεουρσίμα, ἥτοι [.....] βέρβερης, δίκταμνον ἀριστολογχίαν
 μακρῶν πιγάνου σπέρμα ἀριστολογχίας, στρογγυλῆς κρᾶ
 μβης, ἀγρίας ζωμόν, ἄσσαρον ἐλελίσφακον ῥόδα βδέλιον
 ἀνά σιταρόκοκκα ιζ', ἄμπαρ σιταρόκοκκα ι'. τὸ ὄστοῦν τῆς
 καρδίας τοῦ ἐλάφου δράμας γ'. Τὸ ὄστοῦν τῆς ῥινὸς τῆς πορ
 φύρας, δράμαν α', ἐπίθυμον πολυπόδιον κεκαθαυμένον
 ὀποβάλαμον ἀνά σιταρόκοκκα, ιγ', λαουριόλε ἥτοι

[19ν]

κάκαμπρι ἦτοι, δροσιοβότανον ἀνὰ σιταρόκοκκα, ια' ἀνὰ
 κάρδιον σαβίνα ζεντζιάνε μανδραγόρας φύλλα ἀνὰ ξυλο
 κόκκων, β', μετάξιν κεκαυμένον σιταρόκοκκα, ιβ', πευκέδα
 νον, ἀψίνθιον, ἀνὰ σιταρόκοκκα ζ' ἴρεως, σιταρόκοκκα γ', με
 5 λιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, σκευάσας δίδου.

κζ' Ἀντίδοτος πρὸς ῥίγον, διὰ πείρας. Ἔχει καραιοφύλλου, πεπέ
 ρεως γῆς σαμίας, σέναις στάχος ἀνὰ οὐλκὴν α', ἐν οἴνω μαλά
 ξας, δίδου πρὸ τῆς ἐπισημασίας, σκευάσας χρῶ.

κη' Ἀντίδοτος ἢ κάλλιστος τέμνουσα χυμοῖς παντοίοις, ὠφελει
 10 καὶ τοῖς ὀχλουμένοις ὑπὸ ἀγχολώσεως, λεπτύνει δὲ καὶ τὸ
 φλέγμα ἔστι δὲ, καὶ πνευμάτων διαλυτικῆ καὶ κινουῖσα
 τὰς ὀρέξης, ἄγει δὲ, καὶ ἔμμηνα γυναιξὶν καὶ νουνεχῆ τὸν
 ἀν<θροπ>ον, ἀπεργάζεται καὶ ὀξυδορκίαν καὶ σαρκὸς θρέψιν ποιεῖ. Ἔχει:
 15 Τούρπετον, οὐγγ γ', ῥόδα ἴα, ἀνὰ οὐγγία α', γαλαγκᾶν μάκερ γρανα
 σόλε, μαστίχην λίβανον καρδάμων, μυροβάλανον, ἰν
 δικὸν ἄμεως ἀνὰ δράμας ρ', ἀσπαράγγου σπέρμα καὶ μπροῖσκου
 ἀνὰ οὐγγ α', σκαμωναίαν, οὐγγ α', δράμ β'. γαρόφαλα στάχος, κικί
 μπριν, κρόκον, κασίφρυγα, πεπέρεως μακροῦ ἀμώμου
 20 πετροσελίνου σπέρμα σαλτζέμε ἔστι δὲ, εἶδος λίθου κιναμώμου
 ἀνὰ δράμας β', ἀρμοδάκτυλον, ἦτοι κάστανον, ἔλλεβόρου με
 λανος, ἀνὰ οὐγγ β', πολυπόδιον καθαρὸν, οὐγγία α', ζωμὸν, ἐμπούλου
 λήτρ α', μαράθρου σπέρμ, ἄσσαρι, ἀνὰ οὐγγ α' ὀποπάνακα, κολο
 κύνθιδα ἀνὰ δράμαν α', ἀριστολογχίαν στρογγυλὴν τετράγκανθον
 ἀνὰ οὐγγ β', ἴρεως οὐγγ α', κύμινον σέσελιν ἀνὰ οὐγγ α', ἀνὰ κάρδ<ιον>
 25 οὐγγ β', ἀγαρικοῦ οὐγγ α', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δό
 σις, ἐξ αὐτῆς πρωί νήστης, ἐξάγια γ', ἢ γρ', πρὸς δύναμιν.

κθ' Ἄλλη, ὡς ἢ πρὸ τοῦτου ἀντίδοτος, ἐνεργεῖ ὁμοίως ἔχει
 30 τούρπετον, δράμας ι', δακρύδιον ἀρμοδάκτυλον, ἦτοι κά
 στανον ῥόδα ἔζουλα, ἦτοι χαμαιπίτυος πολυπόδιον, καθαρ<ου>
 ἀνὰ δράμ στ'. γαρόφαλα στάχος κικίμπριν, κρόκον σασί
 φρυγα, πεπέρεως μακροῦ ἀμώμου σελίνου σπέρμα, σαλ
 τζέμε γαλαγκᾶν πετροσελίνον, μάκερ, καρναβάδιον
 μαράθρου σπέρμ ἀσπαράγγου καὶ μπροῦσκου σπέρμα. γρανασόλε
 ἀνὰ δράμαν α', λιβάνην μαστίχην ἄμεως λάπις λίτζι εἶδος λίθου.

[20r]

μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, ὡς ἡ προ ταῦτης.

λ' Ἄλλη ὁμοίως πάνυ καλλή. Ἔχει ζιντζίβεριν, ουγγίας β', μυροβά
 λανον ξανθόν, ουγγίας γ', ἐμβλικιν ουγγία α' σίνωνο γλίχωνος καρδα
 μώμου κιναμώμου, ἀνά ουγγία α', καρεοφύλλου πεπέρεως κοινού,
 5 ἀνά ουγγ' ἓν τέταρτον· κρόκον, ἐξάγιον α' τρουπήτην, ουγγ' ἡμισυ σκαμωναίαν,
 ουγγ' ἡμισυ· μέλιτος αττικού ἢ σαχάρ το αρκοῦν ἢ δόσις, ὡς ἡ προ
 ταύτης, ὁμοίως προῖ νήστης.

λα' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ραΐου μπαρμπάρου ἐστίν δε ωφέλιμος πάνυ
 ὡς ἡ προ ταύτης ἔχει σάνταλον λευκόν ουγγίας ἡμισυ σάνταλον
 ἐρυθρόν, ουγγ' ἡμισυ και ἓν τέτροτον, σπόδιον, ουγγ' ἓν τέταρτον, μάκερ ἐξάγ α'
 μαστίχην κρόκου

10 στάχος ξυλαλόην καρδάμωνον ἄσσαρι, γάλια μοσχάτα,
 βέρβερις, τουρπικήν, γαρόφαλα, ἀνά ουγγία α', μαράθου σπόρον,
 ὠκίμου σπόρον, κιναμώμου, ἀληθινοῦ, ἀνά ουγγ' ἡμισυ· καμφορᾶ
 δράμ' ἡμισυ· τὸ ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, γ', δραγάγαντι
 15 κομίδην, αραβικόν, ἀνά ουγγίας semis, ραΐου μπαρμπάρου, ἐξάγ γ'
 ἀνίσσου σπόρον αντιδίου, ανδράχλης σπόροις, πεπωνίου
 ἀγγουρίου και σαρακινού, καθαροῖς, ἀνά οὐγγ' ἡμισυ, ῥόδα ουγγ' α'
 σέναις ουγγίας α', δακρῦδιν ουγγίαν β', ἐξάγ, α' καὶ ἡμισυ, σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμα
 τὸ ἀρκοῦν σκευάσας, χρῶ.

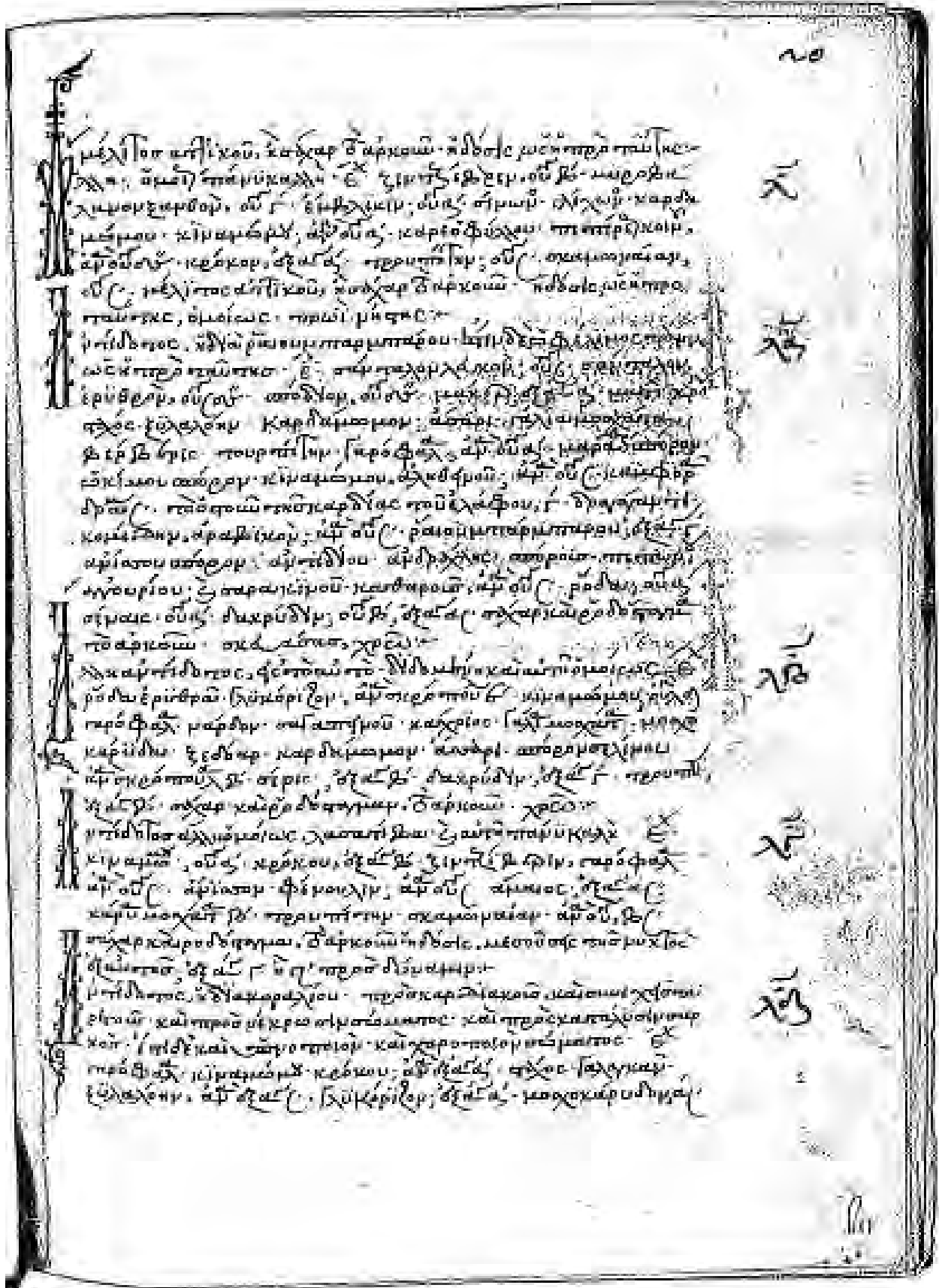
λβ' Ἄλλη ἀντίδοτος, εἰς ταὸ αὐτὸ διδομένη καὶ αὐτῇ ὁμοίως ἔχει
 ῥόδα ἐρυθρᾶ· γλυκόριζον·, ἀνά σκρόπουλα ε', κιναμώμου οὐλκῆς δ',
 20 γαρόφαλα νάρδον σαγαπεινοῦ κάχριος γάλια μοσχάτα μοσχο
 κάρυδα· ζεδάαρ· καρδάμωνον· ἄσσαρι· σπόρον σελίνου·
 ἀνά σκρόπουλα β', σέρις ἐξάγια β', δακρῦδιν ἐξάγια γ', τρουπίτην,
 ἐξάγ β', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν. χρῶ.

λγ' Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως, λασατίβα καὶ αὐτῇ πάνυ καλή· ἔχει
 25 κιναμώμου, ουγγ' α'· κρόκου, ἐξάγ β', ζιντζίβεριν, γαρόφαλα
 ἀνά ουγγ' ἡμισυ· ἀνίσσον· φένουлин, ἀνά ουγγ' ἡμισυ', ἄμαιος, ἐξάγ α' καὶ ἡμισυ
 κάρυα μοσχάτα β', τρουπίτην σκαμωναίαν ἀνά ουγγ', β' και ἡμισυ·
 σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμα, το αρκοῦν ἢ δόσις, μεσοῦσεις τῆς νυκτὸς
 ἐξ αὐτῆς, ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἡμισυ, πρὸς δύναμιν.

30 **λδ'** Ἀντίδοτος ἢ διὰ κοραλίου. Πρὸς καρδιακοῖς, καὶ συνεχεῖς που
 ρετοῖς καὶ πρὸς νέκρωσιν σώματος καὶ πρὸς κατάλυσιν σαρ
 κὸς ἔστι δὲ καὶ ὑπνοποιὸν καὶ χαροποιὸν σώματος. ἔχει
 γαρόφαλα, κιναμώμου, κρόκου, ἀνά ἐξάγιον α', στάχος, γαλαγκᾶν,

Ξυλαλόην, ἀνά ἐξάγ ἡμισυ', γλυκόριζον, ἐξάγ α', μοσχοκάρυδον, α' καὶ ἡμισυ

[20ν]

μαργαριτάριν, εξάγ ἥμισυ', κικίμπριν, ἐξάγ ἥμισυ' κουρέλιν ἐρυθρόν, εξάγ α',
 ἄμπαρ, εξάγ ἕν τέταρτον, πλάντεμπεζάντζια, εξάγ ἕν τέταρτον· μόσχον,
 5 σιταρόκοκκα β', ὠκίμου σπόρον, εξάγ ἕν τέταρτον· καφαρᾶν πα
 πάβαριν, ἄσπριν, ανά δραμ ἕν τέταρτον· τρισάνταλον· δράμας ἥμισυ',
 κάντεον, ουγγ ἥμισυ', τὸ ὄστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, β' σπόδιον
 ἐξάγ ἕν τέταρτον· ψίλλεον, δράμας ἥμισυ' ροδόσταγμαν και σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

λε' Ἄλλη ἀντίδοτος ὁμοία, πάνυ επαινετῆ καὶ ὠφέλιμος σωμα

τικῆ λασατίβα καλή. Ἔχει καναμώμου, ουγγ ἥμισυ', κρόκον, εξάγ α' και ἥμισυ
 10 κικίμπριν, ουγγ ἥμισυ, γαρόφαλα, ἐξάγια β' ἄνισσον μάραθρον

ἀνά ἐξάγ α' και ἥμισυ, ἄμαιος, εξάγ ἥμισυ και ἕν τέταρτον ἀμώμου, δράμας β' κάρυα
 μοσχάτα β' τουρητήη, ουγγίας α και ἥμισυ', μόσχον, σιταρόκοκκα β' σέναις
 ουγγ ἥμισυ', ἐπίθυμον, ουγγ ἕν τέταρτον· σκαμωναία ουγγ ἥμισυ ἕν τέταρτον·
 σάνταλον ἐρυθρόν

ουγγ ἕν τέταρτον· ραίω μπαρμπάρω, ουγγ ἥμισυ και ἕν τέταρτον· κουμπεπε, ουγγ
 ἥμισυ και ἕν τέταρτον, ερμοδάκτυλον

ουγγίας ἥμισυ', μυροβάλανον κύτρινον, εξάγ β', σάχαρ το αρκοῦν
 15 σκευάσας δίδου μεσοῦσης τῆς νυκτός εξάγια γ' ἢ γ' και ἥμισυ· πρὸς
 δύναμιν· ὕστερον δίδου, ὕδωρ χλιαρόν ἐπὶ ροφήν πυρές
 σουσιν ἀπυρέτοις δὲ, μετ' οἴνου, χρῶ.

λστ' Ἀντίδοτος, η δια μαργαριτῶν ὠφελεῖ, εἰς ψυχρᾶ ὅλου τοῦ σώματος,

καρδιακοῖς λειποθυμοῦντας εἰς γυναῖκας ἐγκυμονοῦσας
 20 πρὸς ὕστερικᾶς πνήξις προς καρδίας συγκοπήν και εἰς ἀδυ
 ναμίαν πλίστην τοῦ σώματος πάνυ βοηθεῖ δέχεται:

Γαρόφαλα κιναμώμου στάχος γαλαγκᾶν ξυλαλόην γλυ
 κόριζον τροχίσκον τον δια ρόδων και τῶν διάβιν τας

δε τοῦτων σκευασίας, ζητη εν τοῖς τροχίσκοις, ανά δραμας α' και ἥμισυ,

μοσχοκάρυδα μάκερ ἀλιτα, μοσχάτα ζήτη δε και ταύτη,
 25 ἕν τοῖς τῶν γαλίων μοσχάτων τας σκευασίας, τζετουάριν

ράιου μπαρμπάρου στύρακος καλαμήτου, ανά δραμ α'

μαργαριτάριν τρουπιμένον και ατρύπητον κικίμπριν

τὸ ὄστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου· ἐλεφαντίνου ὄσταιου

ρίνηςμαν. Τὸ ὄστουν τῆς ῥίνος τῆς πορφύρας ανά δραμ ἥμισυ'

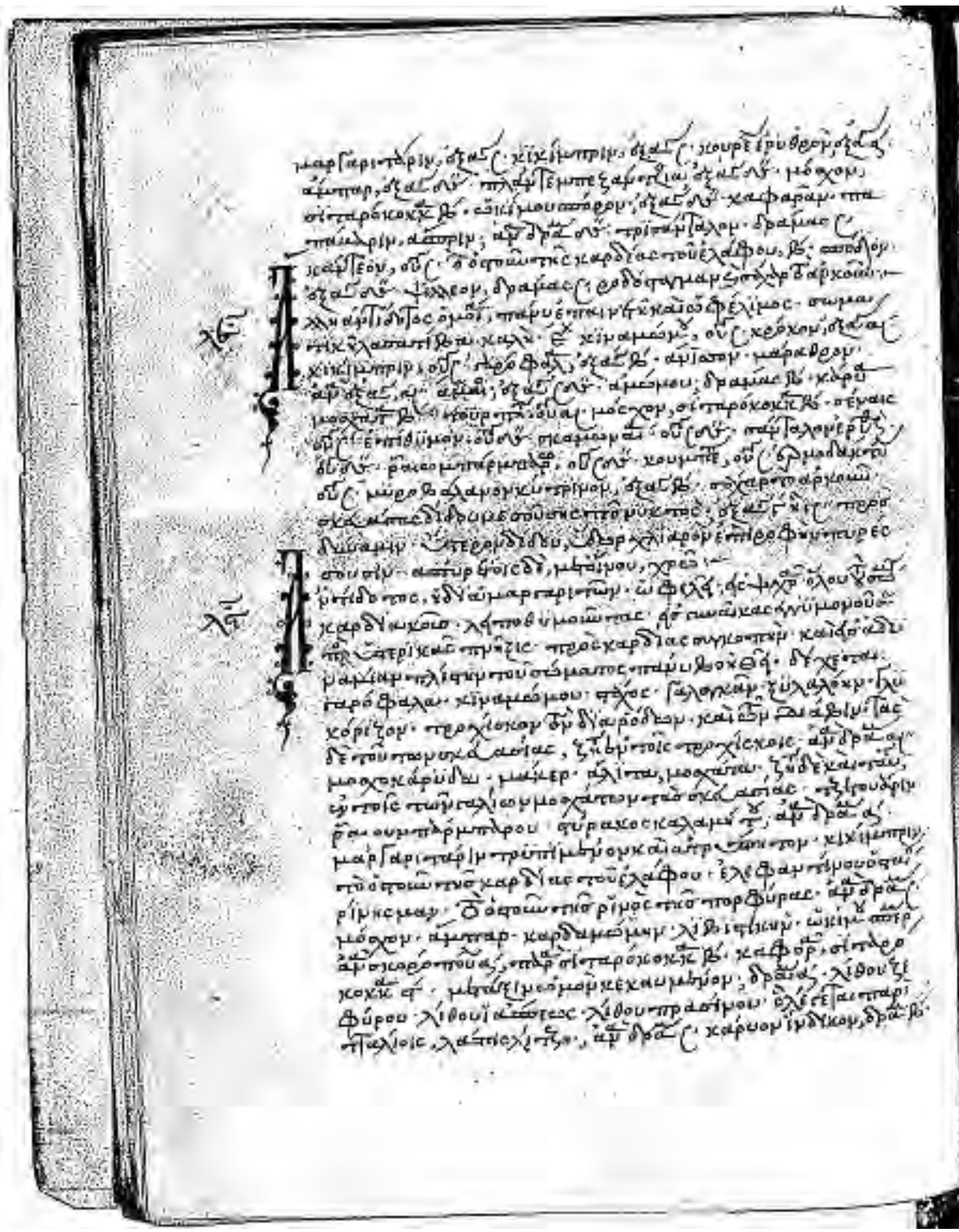
30 μόσχον· ἄμπαρ· καρδαμώμην· λιβιστικὴν· ὠκίμου σπέρμ

ἀνά σκρόπουλ α', παρά σιταρόκοκκα β' καφορᾶ, σιταρό

κοκκα στ', μετὰξιν ὠμόν κεκαυμένον, δράμαν α' λίθου ζε

φύρου λίθου ἰάσπεως, λίθου πρασίνου ὃ λέγεται παρ' ἰ

35 τταλίοις, λάπισλίτζη, ανά δραμας ρ' κάρυον ἰνδικόν, δράμας β',

α

β

[21r]

τραγακάνθην, κουρέλιν ἐρυθρόν, ανά δράμας α' ἥμισυ· ἀνὰ κάρδιον·
τζουνίπεριν ἀνά δράμας, χρυσοῦ καθαροῦ, ἐξάγιο α'· σάχαρ
καὶ ῥοδόσταγμαν, το ἀρκούν σκευάσας καλῶς, δίδου.

5 **λζ'** Ἄλλη ἢ διὰ μαργαριτῶν γαλινοῦ, πικηλωτέρα, ὡς ἢ προ ταύτης ἔχει.

Μαργαριτάριν ἀτρύπητον πύρεθρον ἀνά δράμας α' κικίμπριν

μόσχον ἀνά δράμας δ' τζετουάριον πετροσελίνου ξυλοκα

σίαν καρδαμώμην μοσχοκάρυδα μάκερ ἀνά δράμας β' κίνα

μώμην δράμας ε' μπεάλμπε, ροῦμπιε τὰ ἐπιλεγόμενα

10 οἶμαι, ἀρμοδάκτυλα μακρᾶ πεπέρεως μέλανος, καὶ μακροῦ,

ἀνά δράμας γ' ξυλαλόην γαρόφαλα στάχος γλυκόριζον γαλαγκᾶ

ἀνά δράμας αρ', χρυσοῦ καθαροῦ ῥίνισμα, ἐξάγιο α', ἄμπαρ, ξυλόκοκκα δ'

γάλια μοσχάτα, δράμαν α', στύρακος καλαμήτου, ῥαῖου, μπαρμπάρου

ἀνά δράμαν α', τὸ ὄστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, δράμ ἥμισυ' βέρβερις

15 ξυλόκοκκα, ι' μετάξιν ὠμὸν κεκαυμένον, ξυλόκοκκα στ'

μαργαριτάριν τρυπημένον, δράμας αρ' τὸ ὄστουν τῆς πορ

φύρας, ξυλόκοκκα ς', λυβιστικοῦ σεσέλαιος ὠκίμου σπέρμ

ἀνά σιταρόκοκκα ις' λίθου ἰάσπεως λίθου ζεφύρου λίθου

πρασίνου ὃ λέγεται παρ' ἰττάλοις, λάπιλίτζι, σάχαρ τὸ ἀρ

20 κοῦν καὶ ῥοδόσταγμα, ἔστιν δὲ οὔτον, εἰς ἀτωνίαν στομάχου

καὶ εἰς ἀπεπτούντας καὶ πρὸς τὰς ἐκκλύσεις τοῦ σώματος

καὶ τῆς καρδίας καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου.

λη' Ἀντίδοτος ἢ διὰ καμαρῶ ποιούσα, πρὸς φθητικοῖς,

βηχικοῖς, στομαχικοῖς καὶ εἰς πάσαν ἀδυναμίαν σώματος

25 πρὸς ἀτονίαν καὶ ἀδυναμίαν νεφρῶν. πάνυ γὰρ ἐνδυ

ναμοῖ ἀφανὲς δὲ ποιεῖ, καὶ τὰ ἀφροδήσια. ἔχει

Γαρόφαλον το μέγα το ἐπονομαζόμενον ἰττάλια γλῶσσα

ἀντόφαλι, κικίμπριν ἀνά δράμας ε', σκρόπουλα α', σιταρό

30 κοκκα ιστ', κίναμώμη γαρόφαλι το μικρό, ἀνά δράμας δ', σκρόπουλον α'

σιταρόκοκκα ιστ' φοινίκων σάρκας, δράμας δ' σκρόπουλ α'

σιταρόκοκκα ιστ', γαλαγκᾶν στάχος τζετουάριον κόστου πυρέθρου

κουράλιν ἐρυθρόν τεράγκανθον ῥαῖου ποντικοῦ στάχος κελ

τικοῦ ἀνά κάρδιον φοινίκων ὄστᾶ καρποβάλαμον

ἄνισσον τζουνίπεριν, ἀνά δράμαν α', σκρόπουλα β' σιταρόκοκκα

35 η'

[21ν]

μαργαριτάριν τρυπημένον και ατρύπητον ανά εξαγίον ρ', μόσχον
 σιταρόκοκκα τρία μπλᾶνντεμπενζάνστια ἀνά σκρόπουλα β' τρι
 πέπεριν, ἀνά δράμαν α' σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα η', χρυσοῦ
 5 καθαροῦ, ἀργυροῦ καθαροῦ τὸ ὄστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου
 ἀνά σκρόπουλα β' και ἥμισυ, μόσχον ἐλέφαντος ὄστου ῥίνισμαν ....
 ἀνά σκρόπουλο α', σιταρόκοκκα ζ', ἡ δόσις ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσι
 δράμ γ', μετ' οἴνου. σκεύαζε δὲ ταύτην μετὰ ῥοδοστάγματος και
 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν. Ἔστι δὲ πάνυ θαυμαστῆ ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος.

- 10 **ΛΘ'** Ἀντίδοτος ἢ διὰ κιναμώμου πρὸς στραγγουρίαν και λιθιῶντας
 και πρὸς πάντα τα ἐν τῇ κύστη πάθη ὥστε και τοῖς λίθοις
 θρύπτει και αφανίζει ὀνίνεσι δὲ, και πρὸς στραγγουρίαν
 εἰ δὲ και βουῦλει ὑπακτικόν ποιεῖσαι κοιλίας την τοιαύτην
 15 ἀντίδοτον, ὅσον βούλη μετὰ δακρύδη, σκρόπουλα β' καθαίρει
 γὰρ ἀλείπως εἰς πάντα τὰ πρὸ εἰρημένα ὡς αὐτως και τὸν
 στόμαχον. Δέχεται δε φύλιον σχοίνου ἄνθος κύπεριν ἄσσαρι
 ἐφόρβιον θύμου πετροσελίνου μακιδονησίου ἀνίθου
 γρανασόλε λάπις, λίτζη εἶδος λίθου ἀνά σκρόπουλα β' και ἥμισυ·
 20 κιναμώμου καλάμου, ἀρωματικοῦ πολυπόδιν φιλιπέν
 δουλα μελανοπέπεριν λιβιστικοῦ σπέρμα κνίδης σπέρμα
 κύτρου σπέρμα σασίφρυγα μπαρδάνε ἦτοι [.....] κισοῦ, τὸ
 σπέρμα, ἀνά σκρόπουλα β' γαλαγκᾶν νάρδου τζετουάριν βε
 τόνικα φοῦ μαῖου ἀσπαράγγου καρδαμώμου σελίνου
 σπέρμ μαράθρου σίνιπι ερυθρόν και μέλανον ὀρόβην ἐρυθρόν
 25 και λευκόν, ἀνά δράμας ἥμισυ' γαρόφαλα ζιντζίβεριν ξυλοκασία κόστου
 πυρέθρου στάχου κελτικῆς μυροβάλανον λίβανον λευκοπέ
 περιν καρποβάλαμον καρναβάδην κύμινον δαφνό
 κοκκα σεσέλαιον, ἀνά σκρόπουλον α', νάρδου, γλήχωνος ἔλαιον, χα
 30 μαιᾶκτης, μουσίνου ελαίου, ἀνά δράμας ιε' μέλιτος αττικοῦ το
 ἀρκοῦν, ἢ σάχαρ ἢ δόσις, μετ' οἴνου ερυθροῦ πρῶϊ, νήστης.
- μ'** Ἀντίδοτος ἢ δι' ἀκόρου ὠφελεῖ, πρὸς δυσουρίαν, και λιθιῶντας
 Διὰ πειρας ὥστε ἐὰν θέλεις δοκιμᾶσαι, ἀνάλυσον εκ τῆς
 τοιαύτης σκευασίας, μεθ' ὕδατος και βάλλε εἰς φυάλην
 και λίθον συν αὐτῆς και σφράγισον ἐπὶ ἡμέρας πέντε ἔπειτα
 35 ἀποσκεπᾶσας, εὐρίσεις τον λίθον συντριβέντα· ἔχει

[22r]

Ἀκόρου αἰαυρικοῦ, ἀνά ουλκᾶς γ' σελίνου σπέρμα, ουλκᾶς στ' νάρδου
 ουλκᾶς ε' πετροσελίνου, μακαιδωνικοῦ κασίας πυρέθρου
 ἀνά ουλκᾶς, ιβ' και ἥμισυ· μέλιτος αττικοῦ ἢ σαχάριτος το αρκοῦν ἢ
 5 δόσις γράμματα δ' μετ' οἴνου και ὕδατος βεβρασμένου μετά
 χαμαιμήλων και στάχοις ἔστι δε πάνυ θαυμαστῆ· χρῶ.

μα' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τοῦ τραγίου αἵματος ὠφελεῖ, προς νεφρούς
 και λιθιόντας και στραγγουριόντας ἐνωμένοις, αὐθίροοντας
 λίθοις ἀποκαθείστησι λύει δε, και τοῖς ἐν τῇ κύστη, παντοίοις
 10 λίθοις δοθῆσα εν βαλανίῳ ποιεῖ δε και προς τας τοῦ κώ
 λου παρέσεις ἀρμόζει δε, και τοῖς κατά αναισθησίαν, αφρο
 διαζούσοις πάνυ καλὸν τὸ τοιοῦτον. Ἔχει

Αἵματος τραγιού ξηροῦ ουλκῆν α' σίνωνος σῦριακοῦ, ουλκᾶς β'
 πεπεραίου κοινοῦ ουλκᾶς ε' πετροσελίνου σμύρνης δαῦ
 15 κου, κριτικοῦ ἀκόρου ραίου, ἀνά ουλκᾶς β', πεπεραίου
 μακροῦ, ουλκῆς ρ' κυμίνου ινδικοῦ λυβιστικοῦ, ἀνά ουλκῆν, α',
 τετίγοις, ξηροῖς, ἄνευ τῶν ποδῶν και τῶν πτερῶν, ουλκῆς ἥμισυ
 χαμαιμήλων το ἄνθος, ουλκῆς, ἥμισυ και ἐν τέταρτον· καρῶου σπέρμαν μαίου
 20 ἀραβικοῦ, ἀνά ουλκᾶς β' ναρδοστάχιν, ουλκῆν α' κόψας και
 σίσας πάντα, αναλάμβανε μέλιτος ἢ σαχάριτος τὸ αρκοῦν και
 δίδου ἐν βαλανεῖῳ, μετά ὕδατος θερμοῦ, ουλκᾶς β' ἔστι
 δε θαυμαστῆ, προς τα προ ειρημένα πάθη, ἢ τοιαύτη, οὔτος
 δὲ οφείλει λαμβάνειν, τὸ τοῦ τράγου αἷμα ὅταν ἄρξητε περκα
 25 ζειν ἢ σταφυλῆ, λαβῶν λοπάδα καινεῖν, πλήρωσον αὐτῆν
 ὕδατος και ἀπόζεσον, ὥστε το γεῶδες αὐτῆς ἅπαν ἀπὸ
 βαλεῖν ἐν τῷ ὕδατι και ρίψας το ὕδωρ, ἀπόθου την λο
 πάδα, εἶτα λαβῶν τον τράγον σφάξον· και ἐμβαλεῖν
 θέλησον ἐκ τοῦ αἵματος εις τὴν λοπάδα τὸ μέσον ὥστε
 30 μήτε το πρῶτον μήτε το ὕστερον λαβεῖν θελήσεις, ἀλλὰ τὸ
 μέσον τοῦτων τοῦ τε πρῶτου και τοῦ ὕστερου και ἔα
 στον παγεῖναι. κατάπεμπε δὲ το αἷμα λεπτᾶ, μέσον εν τῇ
 λοπαῖδη σκεπάσας δε δυκτίου πυκτοῦ ἢ ὀθονίου ἀρεοῦ
 τίθει εν ὑπερώῳ τόπῳ ὥστε και υπό τοῦ ἡλίου και τῆς
 35 σελίνης κατὰ λάμπεσθαι και ξηράνας καλῶς φύλαττε
 ὥστε μὴ καταιωνηθῆ εἶτα λαβῶν τοῦτο ἐκ τῆς λοπάδος
 το αἷμα, και λιώσας καλῶς ἔχε ἐν πυξίδη και λαβῶν

[22ν]

ἐξ αὐτοῦ, σκεύαζε τὴν ἀντίδοτον, ἔστι δε δόκιμον και μόνο
 τοῦτο δίδοναι, ἐπὶ τῶν νεφρητικῶν παθῶν και στραγγουρι
 5 ὄντων και δυσουριόντων ἀλλὰ και λιθιόντων ὅσον κοχλιαρίου
 τὸ μέγεθος μετὰ γλυκέως κρητικῆς και ἀποζέματος, χαμαι
 μήλων, προσείκη δὲ, ακμαῖον εἶναι τῇ ἡλικία, τον σφαττόμε
 νον τράγον, ὡς εἶναι ὁ τοιοῦτος, περί το τέταρτον ἔτος φύλλα
 δὲ τοῦ μαράθρου και κυσὸν πρό βαλλεῖν δεῖ τῷ τράγῳ πρός
 10 τροφήν και ἀλλάτινα διούρητικᾶ· εἰ και δόξει σοι, και οἶνω δί
 δου πίνειν τῷ εἰρημένῳ τράγῳ.

μβ' Ἄλλον δόκιμον· ρεφάνου σπέρμα ἀδιάντον κρούου μελανῆς δαμάσκινα
 στάχος κώψας καλλῶς, βραῖσον μετὰ ὕδατος και δίδου πί
 νειν ἐν βαλανίῳ.

μγ' Ἄλλον πάνυ ὠφέλιμον χαμαιμήλων τὸ
 πορφουρῶν ἄνθος ἀποβράσας, δίδου ὁμοίως πίνειν μετ' οἶνου ἀ
 15 πυρέτοις ἢ ὡς ἔλιγμα ποιήσας, μετὰ μέλιτος δίδου ἐσθίειν
 πρό τροφῆς. Ἔστι γὰρ πάνυ θαυμαστὸν τὸ τοιοῦτον.

μδ' Κονδίτον νεφρητικὸν σαρξιφάγου βετονίκης ἀσάρου λινό
 σπερμ πετροσελίνου ἀνά ἐξάγια β' κόστου φύλλα, ἐξάγιον α' τρίψον
 20 ἐπιμελῶς και βαλῶν ἀπὸ τοῦ ξηρίου εἰς κονδίτον δίδου ποι
 εῖν, πρό μιᾶς ὥρας ἀρίστου θρύπτει γὰρ τὸ τοιοῦτον τοῖς λίθοις
 θαυμαστῶς και ἀπουρεῖσθαι ποιεῖν ὡς μὴ κέτι συγχωρεῖν, συνί
 στασθαι λίθον. Ἄλλον εἰς λίθοις

με' Λαβῶν τυχοδαίμονα και καρκίνοις ποταμίοις καῦσον ἐν χύτρα
 και ἐξ αὐτὸν, ὅσον οὐγγία α', δίδου ποιεῖν. ἄλλον δόκιμον.

μστ' Τέττιγας ξηροῖς ἄνευ τῶν ποδῶν και τῶν πτερῶν κόψας τρίψας
 ἐπιμελῶς, και εἰς οἰνόμελι ἢ κονδίτο, λειώσας δίδου ἐν καλαμείῳ.

μζ' Ἄλλον πρός νεφροῖς διὰ πεῖρας. Ἔχει ῥαῖου σαρξιφάγου ἴρεως
 ἰλληρικῆς πλατεῖας σεσέλαιο δυκτάμνου ὑσσώπου βετονίκη
 30 ὀποπάνακα σύμφιτα δαύκου ελλεβόρου λευκοῦ ἀνά οὐγγία α'
 κόψας σίσας ἀναλάμβανε μέλιτος δίδου κοχλιάριον α' μετὰ
 ἀποζέματος χαμαιμήλου και ἐψέματος.

μη' Ἀντίδοτος πρός δυσουρίαν· λινόσπερμα ουλκᾶς ρ' στροβήλου ουλκᾶς ε'
 κρόκον, ουλκῆν α' ἀμηγδάλων πικρῶν, οὐλκῆν αρ' κόψας και σί
 35 σας, ἀναλάμβανε μέλιτι ἢ δόσις, ουλκᾶς β' ὡς τὸ πρό τοῦτου.

μθ' Ἄλλη πρός λιθιόντας τούτο ἐχρήσατο ἀνάταλος ὁ ἑπαρχος δια
 πεῖρας στρουθίου ρίζης, ουλκᾶς ε' σκίλλης ὀπωπάνακος

[23r]

σκορδίου, ανά ουλκᾶς ε' καπάρεος ρίζης, ουλκῆν α' οἴνου αναλαβῶν ἀνάπλασσε καὶ ποίει τροχίσκον ἄγοντας, ανά ουλκῆν α' καὶ δίδου σὺν οἴνω, λειῶν ἐξ αὐτοῦ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν.

5 **ν'** Ἀντίδοτος πρὸς τοῖς ἐν τῇ κύστη λίθοις ὁ ἐχρήσατο οὐεσπασιανὸς· νάρδου συριακοῦ ὑσώπου, ανά ουλκῆν α' πετροσελίνου οὐλκῆν α' καὶ ἡμισυ· πηγάνου χλωροῦ ἐλεβώρου μέλανος, ἀνά οὐλκῆν α' σκίλλης ὀπτῆς ἀβροτίνου, ἀνά οὐλκῆν ρ' ἀκακίας ουλκῆν α' τὴν σκίλλαν ὀπτῆσας, λύε μετὰ τοῦ πηγάνου· εἶτα πρόσβαλλε, ὅπο

10 βάσαλμον τοῖς ἴσον πρὸς τὴν ἀνάληψιν τῶν ξηρῶν καὶ δίδου μεθ' ὕδατος, ουλκῆν α' καὶ οὕτως σκευάσας δίδου.

να' Ἄλλη πρὸς λιθιῶντας καὶ νεφρητικοῖς, δια πείρας· ἔχει λινόσπερμα πέπεριν πετροσελίνου ἀνίσσου ἀνά, ουγγία ρ' ταῦτα κόψας καὶ σείσας καλῶς ἀναλάμβανε μέλιτι καὶ δίδου κοχλιάριον α'

15 ἐν ὕδατι θερμῷ· ἔστι δὲ θαυμαστῆ, ἡ τοιαύτη.

νβ' Ἄλλη θαυμαστῆ ὥστε ἀπορίπτη τοῖς ἐν τῇ κύστη λίθοις· ἔχει κασίας οὐλκᾶς β' λινόσπερμα, ουλκῆν αρ' σμύρνης οὐλκῆς ρ' πεπέρεως λευκῆς οὐλκῆν α' λίθου συριακοῦ ἄρρενος καὶ θυλίας, ἀνά οὐλκῆν ἡμισυ· σταφυλίνου σπέρμα ἰσρεως ἰλλυρικῆς ἀνά ουλκῆν αρ' μήκωνος λευκοῦ σπέρμα

20 ναρδοστάχιν, ἀνά ουλκῆν α' ἀμυγδάλων πικρῶν εὐζώμου σπέρμα ἀσάρου, ἀνά ουλκῆν, ρ' ὁμοῦ ταῦτα πάντα κόψας καὶ σείσας ἀνά λάμβανε μέλιτι καὶ δίδου καθ' ἡμέραν, κοχλιάριον α' μετὰ γλυκέως ἔστιν δὲ πολλᾶ ωφέλημος ἡ τοιαύτη.

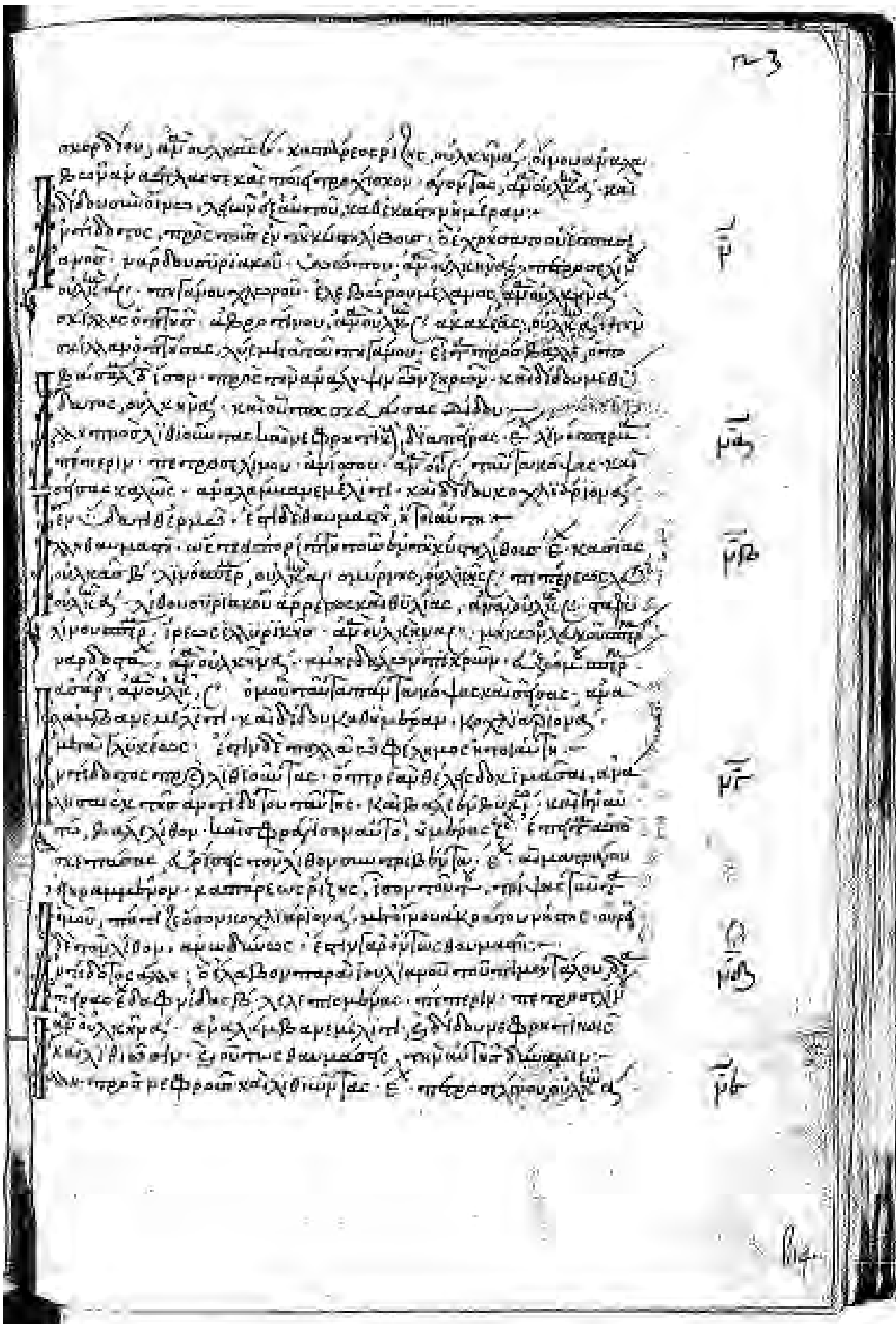
νγ' Ἀντίδοτος πρὸς λιθιῶντας ὅπερ εἴαν θέλεις δοκιμᾶσαι, ἀνά

25 λυσαι ἐκ τῆς ἀντιδότου ταύτης καὶ βάλε ἐν βυκίῳ καὶ ἐν αὐτῷ, βάλε λίθον καὶ σφράγισον αὐτὸ ἡμέρας ζ' ἔπειτα ἀποσκεπάσας, εὐρίσεις τὸν λίθον συντριβέντα ἔχει αἷμα τράγου ἐξηραμμένον καπάρεως ρίζης, ἴσον τοῦτου τρίψας ταῦτα ὁμοῦ, πότιζε ὅσον κοχλιάριον α', μετ' οἴνου ἀκράτου νήστης οὐρεῖ

30 δὲ τὸν λίθον, ἀνωδύνως ἔστιν γὰρ ὄντως θαυμαστῆ:-

νδ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ὃ ἔλαβον παρὰ ἰουλιανοῦ τοῦ πιμεντάλου, δια πείρας· ἔχει δαφνίδας β' λελεπισμένας πέπεριν πετροσελίνου ἀνά οὐλκῆν α' ἀναλάμβανε μέλιτι, καὶ δίδου νεφρητικοῖς καὶ λιθιῶσιν καὶ οὕτως θαυμάσεις, τὴν αὐτῆς δύναμιν.

35 **νε'** Ἄλλη πρὸς νεφροῖς καὶ λιθιῶντας· ἔχει πετροσελίνου οὐλκῆν α'

23
σπορδίου, ἀπὸ συλλεκτῶν. χασιπύρεος ρίζης, σιλύβια, σίμου αἴμα,
θεοφάνη ἀπὸ χειρὸς και ποιαί τετραχίτου, ἄγριας, ἀπὸ ἰχθῆος, και
δίδυμοῖσι οἰστρο, χυμὸν ὀρεοῦ, και ἐκατέρωθεν ἕρπονι·
μπίδατος, πρὸς τοῖς ἐν πλάγι χιθῶνι, ὅλιχα σάτυρου οὐισσο,
αἰμα, μαρδθυοῦ ριζαίου, κασώτου, ἀπὸ ἰχθῆος, πύρρασι μ
οὐαί, ἀπὸ σπινθίου χερου, ἐξ ἐκείνου μεσημας ἀπὸ ἰχθῆος
σχύλας οὐιστο, ἀποστίνου, ἀπὸ ἰχθῆος, ἀκακίας, σὺλκας, ἰθῆ
σείλας ἀπὸ τῆσας, χυμὸν ὀρεοῦ σπινθίου, ἐξ ἧσ πρὸς ἄλλο, στο
βωσά, ὁ ἰσπρ, πρὸς τῶν ἀμαχ, ἰθῆος χερου, και δίδυμο β
ρωσ, σὺλκας, και οὔτις σελείσας δίδυ
χὺν πρὸς ἰθῆος ἰθῆος, καὶ μεθερσῆς, Ἰαλοφίας, ἐξ ἰθῆος περι
πέπερι, πέπερσῆσι, ἀπὸ σῶν, ἀπὸ ἰθῆος, πάλκα φασ, και
σῆσας καθῆσ, ἀφαρμακα μελιτι, και δίδυμο χυμὸν ριζο
ἐν ἰθῆος ἰθῆος, ἐξ ἰθῆος μακρῶν, ἰθῆος ἰθῆος
χὺν μακρῶν, ὡς πρὸς ἰθῆος ἰθῆος, ἰθῆος χυμὸν ἰθῆος, ἐξ κασίας
σὺλκας, ἀπὸ ἰθῆος, σὺλκας, ἀπὸ ἰθῆος, σὺλκας, πῆπερσας
ἰθῆος, χυμὸν ριζαίου ἀπρὸς καθῆσ, ἀπὸ ἰθῆος, σπινθ
ιου οὐιστο, ἰθῆος ἰθῆος, ἀπὸ ἰθῆος, μακρῶν χυμὸν ἰθῆος
μαρδθῶν, ἀπὸ ἰθῆος, ἀπὸ ἰθῆος, ἀπὸ ἰθῆος, ἀπὸ ἰθῆος
σῶν, ἀπὸ ἰθῆος, ὀρεοῦ σῶν, πάλκα φασ, και σῆσας, ἀπὸ
ἰθῆος ἀπὸ μελιτι, και δίδυμο καὶ ἰθῆος, και ἰθῆος
ἰθῆος, ἰθῆος, ἐξ ἰθῆος σῶν, ἰθῆος ἰθῆος, ἰθῆος
μπίδατος πρὸς ἰθῆος ἰθῆος, ὅππρ φαρμακῶν ἰθῆος, ἀπὸ
ἰθῆος ἐξ ἰθῆος ἀπὸ ἰθῆος, και ἰθῆος ἰθῆος, και ἰθῆος
ἰθῆος, ἀπὸ ἰθῆος, και ἰθῆος ἰθῆος, ἰθῆος, ἐξ ἰθῆος ἀπὸ
ἰθῆος, ἐξ ἰθῆος πρὸς ἰθῆος ἰθῆος, ἐξ ἰθῆος ἰθῆος
ἰθῆος, πῆπερι, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος
ἰθῆος, πῆπερι, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος
ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος
ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος
ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος
ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος, ἰθῆος

μβ
μδ
με
μς
μϛ
μϜ
μϝ
μϞ
μϟ

[23ν]

πεπέρεως, οὐλκᾶς β' μαράθρου σπέρμα, ουλκᾶς γ'· σελίνου
σπέρμ, ουλκᾶς δ'· κόψας ταῦτα πάντα καὶ σείσας λεπτῶ κοσχίνῳ
δίδου τῷ πάσχοντι κοχλιάρια γ' εἰς κονδίτ<ον> ἐὰν δὲ πυρέττει, εἰς ὕδωρ χλιαρόν.

5 **νστ'** Ἄλλη ὁμοία ἔχει κυπέρου δαφνίδων πετροσελίνου, ἴσα δίδου
μετ' οἴνου κοχλιάριον α' ἀπυρέττοις, πυρέσσουσι εἰς ὕδωρ χλιαρόν.

νζ' Ἄλλη πρὸς λιθίωντας πάνυ ἀγαθῆ ἔχει λαβῶν λαγῶν ζῶντα
σφάξον καὶ βάλει το αἷμα αὐτοῦ, εἰς κύθραν κενὴν καὶ ἐκδείρας
τὸ δέρμα αὐτοῦ ὀλόκληρον, βάλει εἰς κύθραν σὺν τῷ αἵματι καὶ
10 πηλῷ χρῆσας, καὶ πομάσας ἄνωθεν καῦσον ἕως οὗ τεφροθῆ
τὸ δέρμα σὺν τῷ αἵματι. Εἶτα ἀπὸ πομάσας, λάβει τὴν σποδὸν, τοῦ
τε δέρματος καὶ τοῦ αἵματος καὶ λιώσας, δίδου κοχλιάριον α',
μετὰ οἴνου ἀκράτου χλιαροῦ. Ἔστιν δὲ θαυμαστῆ.

νη' Ἄλλη ὁμοίως, πρὸς λιθιοῦντας θαυμαστῆ καὶ μὴ ἀπιστήσεις τούτου ἔχει
15 λαβῶν ἀλώπεκαν ζῶσαν, σφάξας καὶ λαβῶν τὸ αἷμα αὐτῆς
ναιαρόν δίδου πιεῖν ὅσον μικροῦ ποτηρίου ἥμισυ ποιεῖ γὰρ
τὸν πάσχοντα οὐρίσαι αὐθίωρον τὸν λίθον.

νθ' Ἄλλη ὁμοίως, πρὸς δυσουρίαν καὶ στραγγουρίαν, θαυμαστόν· ἔχει
20 στρουθίον τὸ ἐπονομαζόμενον στηλιπιπίδα, καῦσον ὀλό
κληρον καὶ λαβῶν τὴν τέφραν τρίψας ὑψηλᾶ, δίδου πιεῖν
μετ' οἴνου ἀκράτου, ἢ δὲ ποσώτης τῆς τέφρας, κοχλιάριον α', εἰ
δὲ βούλη, μίξον μετὰ τῶν τεττίγων τῶν προειρημένων τὸ
ἄλευρον ὅσον χοχλιαρίου ἐν τέταρτον καὶ δίδου μετ' οἴνου νήστης.

ξ' Ἄλλη θαυμαστῆ ὁμοίως ἔχει κράμβης σπέρμα καπάρεως ρίζης
25 στρουθίου ρίζης ἀνὰ ἐξάγιον α' τρίψας πάντα ὁμοῦ, δεῦσον
μετὰ ὄξοις καὶ ποιήσον σφαιρία καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος
καὶ δίδου ἀπειρέτοις, μετ' οἴνου πυρέττοισι δὲ, μετ' ὕδατος
χλιαροῦ εἰ δι' ἀπιστεῖς τοῦ φαρμάκου τὴν δύναμιν, βάλει
εἰς λίθον σὺν αὐτῆς ἐν βικεῖω, καὶ συντριβήσεται ὁ λίθος.

ξα' Ἄλλη γαλινού πάνυ αναγκαῖα, πρὸς στραγγουρίαν καὶ δυσουρίαν
καὶ λιθίωντας ἔστι δε πάνυ θαυμαστῆ, ἡ τοιαύτη ἔχει δαμα
30 σωνίου, δράμας γ' δαῦκου σπέρμα, καὶ τῆς ρίζης ἀνά δράμας στ'
στρουθίου ρίζης καπάρεως ρίζης, φλοιὸν, ἀνά δράμας στ' κασία
δράμας ϸ'· κινάβρεως, δράμας στ'· νάρδου κελτικῆς, ἴρεως ἰλλυ
35 ρικῆς ἀσάρου ἀκόρου μαράθρου σπέρμα· πετροσελίνου καὶ
δαμώμου ναρδοστάχιν κύπεριν κόστον σαρξιφάγου σπέρμα

[24r]

σταφυλιναρίων, ἀγρίων σπέρμα σελίνου σπέρμα σμύρνης στρογλύτιδος
 ἀνά δράμ δ' κέστρου, δράμας η' κρόκου, δράμας γ' σεσέλαιο· ζιντζίβεριν
 πεπέρεως λευκοῦ, ἀνά δράμας δ' πεπέρεως μέλανος, δράμας ι' πάνακος
 5 ρίζης, δράμας δ' λίθου ἄρρενος συριακοῦ και θύλεως, ἀνά δράμας ιστ'
 ὑπερικοῦ σμυρνίου σπέρμα σουσίνου ευζώμου σπέρμα, ἀνά δράμας ιστ'
 μέλιτος αττικοῦ ἀπαφρισμένου ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις
 καρούου ποντικοῦ το μέγεθος, μετὰ ευκράτου, κιάθοις β'.

ξβ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ γαλαγκᾶ ὠφελεῖ πρὸς στομαχικοῖς σπλη
 10 νικοῖς, και ἀπεπτοῦντας ομοίως, σιελισμὸν στομάχου και
 τοῖς την τροφήν, ἀποξύνοντας ομοίως πρὸς καχεκτικοῖς
 ὑδροπικοῖς και εἰς ψυχρότητα, ὅλου τοῦ σώματος. Ἔχει

καραιόφυλλου ζιντζιβέρεως κιναμώμου γαλαγκᾶν, ἀνά οὐγγ ἡμισυ'
 καρδαμώμου ξυλαλῶν μοσχοκάρυδα καρποβάλαμον
 15 φόλιον, ἀνά δράμας β' μακροπέπεριν μάκερ' πεπέρεως
 μέλανος· ἀνίσσου μαράθρου μαστήχην στάχος, ἀνά δράμαν α' μόσχον
 σιταρόκοκκα γ' και σάχαρ το ἀρκοῦν και σκευάσας καλῶς δίδου.

ξγ' Ἀντίδοτος η δι' ἀνθὸς ὠφελεῖ πρὸς καρδιακοῖς ελεφαντι
 20 ὦντας πρὸς λιποθυμίας και συγκοπήν καρδίας και πρὸς
 καταροϊζωμένους και ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς πᾶσαν ἀδυναμίαν
 τοῦ τε σώματος και τῆς καρδίας πάνυ βοηθεῖ θαυμαστῶς. Ἔχει:-
 Δενδρολιβάνου, ἄνθος, ουγγία α' ῥόδα ἰα γλυκόρριζον ἀνά δράμας στ'
 γαρόφαλα στάχος μοσχοκάρυδα γαλαγκᾶν κιναμώμου, ζιν
 25 τζίβεριν μάκερ' ξυλαλόης ἀνίσσου καρδαμώμου ἀνίθου
 ἀνά σκρόπουλ α' και μέλιτος αττικοῦ, ἢ σαχάριτος το ἀρκοῦν
 και σκευάσας, δίδου ἀπυρέτοις μετ' οἴνου πυρέττοισι, μεθ' ὕδατος:-

ξδ' Ἀντίδοτος η δια σατήριος ποιούσα πρὸς παιδοποιίαν· και
 30 πρὸς πλεονασμὸν ἀφροδησίων, και ἀτωνίαν νεφρῶν και
 τοῖς μὴ δυναμένοις ἀφροδησιάζειν ἐξῆς δὲ, και ἡδονὰς
 ποιεῖ πάνυ γαρ ἔστιν ὠφέλημος εἰς τὰ τοιαύτα· Ἔχει:-
 Σατήριον χλωρόν δαῦκου ἡμέρου, ρίζαν κάρουον ἰνδικόν πι
 στάκια ιριγγίου ρίζαν στροβύλου σπέρμα, ἀνά δράμας ιβ' ζιντζίβεριν
 ἄνισσον σίνιπι λευκόν λίγγαβις σπέρμα, ἀνά δράμας ε' κιναμώμου
 35 στικῆ κρομμύδου σπέρμα, ἀνά δράμας βρ' μόσχον σιταρόκοκκα ξ' το δὲ γε
 σατήριον το δαῦκον και τοῦ ιριγγίου την ρίζαν, βράσον μεθ' ὕ
 δατος εἶτα ἀποστήψας καλῶς, κόψας τα ἰδηλίαν και ἐπί
 θες εν τῷ μέλιτι εἶτα, τα πιστάκια και τα κωκωνάρια

[24ν]

κεκαθαρισμένα καὶ βρᾶσας ὁμοῦ μετὰ μέλιτος ταῦτα, ὅστε
 ρον ἐπίθες τὰ μυρεψικᾶ καὶ μετὰ το ἐκβαλεῖν τον λεύιτα ἐκ
 τοῦ πυρὸς καὶ δεῦσας καλῶς τα μυρεψικᾶ μετὰ τοῦ μέλιτος
 5 ἐπίθες τὸν μόσχον μετὰ τοῦ μέλιτος λελιωμένον καὶ μαλά
 ξας πάλιν ταῦτα καλῶς ἀπόθου ἐν ἀγκείῳ ἐπὶ δε τῆς
 χροῖας, δίδου μετ' οἴνου παλαιοῦ ἢ κονδίτου ἀπερχωμένου
 ἐσπέρας εἰς ὕπνον καὶ οὕτως σκευάσας καλῶς χρῶ.

ξε' Ἄλλη ἡ δια σατήριος ἐνττατικῶν, σεραπίωνος ἡ λεγόμενη χο
 10 ρηγὸς· Ἔστιν δὲ, ἐξαίρετος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἔστι δε το εὔρεμα
 ταύτης τῆς αντιδότου ὡς φησί, Φίλωνος ἰατρός πρὸς βα
 σιλέα Ἄτταλον ευρεθὲν ὑπὸ Σεραπίωνος ἐν τῇ λεγομένη
 ἀπολεί διφθέρα· ἐχρησάμην δε καὶ ἐγὼ ἐπὶ Μενελάῳ Ἄνδρο
 15 μάχῳ καὶ Μελαγκαλάμῳ πρεσβυτέρων ὄντων καὶ ἀσθενούν
 των καὶ ἐπετεύχθη ἔστιν δε ἡ σκευασία αὐτῆς, οὕτως ἔχει·
 Σατήρου δράμας δ' στίγκου δράμας γ'· σισάμου ἀπλήτου, δράμας β'
 ορόβου λευκοῦ πεφογμένου, δράμας στ' κυμίνου ἀνίσσου
 σελίνου σπέρμα, ἀνά δράμαν α', κρομμύδου σπέρμα ἰριγγίου ρίζαν, ἀνά
 20 δράμας β'· ἐγκεφάλων στρογλήτων ἤτοι σποργήτων το μυελὸν
 δράμας β'· δαύκου σπέρμα, λινοσπόρου πεφογμένου στύρακος
 χαλβάνην λιβάνου ἄρενος, ἀνά δράμας β' πεπεραίου μαράθρου
 σπέρμα ζιντζίβερ· τετράγκαθον ναρδοστάχιν ορμίνου ἀνά δράμαν α'
 κρόκον κνίδης σπέρμα, ἀνά δράμας ρ' ἀμυγδάλων πικρῶν καὶ
 25 γλυκαίων ἀνά δράμας β' σικύου ἐλληνικοῦ σπέρμα καὶ στροβήλων
 ἀνά δράμας στ' καὶ μέλιτος αττικοῦ, ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκούν ἢ δό
 σις ἐξ αὐτοῦ, ἀπερχόμενον ἐσπέρας εἰς ὕπνον, οὐλκᾶς δ'· πρὸ
 δεῖπνου καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον, ἐν οἴνῳ αὐστηρῶ· ἢ κονδίτω
 εἰ δὲ καὶ πυρῶσει το σῶμα πολλᾶ, λαβῶν γ' κλόνοις πιγάνου
 30 δίδου ἐν τυλεῖξαι τὸ αἰδεῖον, ὁ πάσχων καὶ ἐν τῇ οὐρίθρα
 δίδου βαλεῖν φύλλα τρία πιγάνου καὶ παῦσεται.

ξστ' Ἄλλη λεγομένη χορηγὸς, ἀντίδοτος πρὸς τὰ προειρημένα· ἔχει
 Πεπέρεως ζιντζίβεριν τετράγκαθον ναρδοστάχιν λιβάνου ἄρ
 35 ρενος, ἀνά δράμαν α' σελίνου σπέρμα, δράμας γ' ἀνίσσου κυμίνου
 ὀρόβου λευκοῦ, πεφογμένου κνίδης σπέρμα σικύου σπέρμαν
 ἀνά δράμ στ' σισάμου ἀπλήτου ἀμυγδάλων πικρῶν, ἀνά
 δράμ ιε' ἰριγγίου ρίζαν δράμας η' κρομμυδίου σπέρμα, δράμας δ'
 ἀμύγδαλα γλυκαία στροβήλων σπέρμα, οὐγγία α' μέλιτος αττικοῦ

[25r]

ἢ σάχαρ το ἀρκοῦν ἢ δόσις πρὸ δεῖπνου, ουλκὴν α' μετὰ κονδίτου χρῶ.

5 **ξζ'** Ἄλλη ἢ διὰ σατήριος, περσιατικῆ ὡς ἢ πρὸ τοῦτου· ἔχει θούθριντζιν
 στροβήλου σπέρμ· πρᾶσσον σπέρμ· γογγύλ σπέρμ· κρομμύδ σπέρμ· λινοσπό
 ρου ὀρμίνου πυρέθρου δαῦκου ἰριγγίου ῥίζαν ζιντζίβεριν
 σατήρου εὐζώμου σπέρμα πεπερέου λευκοῦ καρδαμώμου ἀκόρου
 ἐφορβίου ἐγγεφάλου μιαλὸν, στρουθίου στρογλήτιδος καὶ τῶν ὀν
 αὐτοῦ, ἀνά ουλκᾶς β' καὶ μέλιτος αττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν·
 ἢ δόσις, ουλκὴν α' ἐξ' αὐτοῦ μετὰ κονδίτου, χρῶ.

10 **ξη'** Ἄλλη ἐντατικῆ ἐπιτιθεμένη εἰς τὸν πόδα δὲ τὸν δεξιὸν ἢ τὸν ἀρι
 στερόν καὶ εἰς τοῖς νεφροῖς, εἰς δέρμα τρυφερόν· ἔχει:-
 Ἄσκαλαβίτου σαγαπεινοῦ ἀνά δράμαν α' σίνιππι χαλβάνην ἀνά
 δράμ β'· κυπρίνου ἐλαίου, οὐγγίας ε'· μυροβάλανον, μολυβδαί
 νης, ἀνά οὐγγ α' ψιμήθου ουγγίας ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον· σμύρνης πρόπολις οποβάλ
 15 σαμου· ἐφόρβιον· ὀποπάνακα πεπέρεος μέλανος, ἀνά δραμ α'
 ὀποῦ κυριναϊκοῦ κανθαρίδων, ἀνά δραμ β' στίγκη δράμ α'
 μέλιτος αττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ.

ξθ' Ἄλειμμα ἐντατικὸν ἀλειφόμενον τὸ αἰδοῖον καὶ ὑπόταυρον ἔχει:-
 ὀποπάνακα δαφνέλαιον, ἀνά ουγγίας ρ' ἐφορβίου χαλβάνου
 ἀνά ουλκᾶς ἥμισυ· εὐζώμου σπέρμ, ἐξάγιον ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον ὀποβάλαμ,
 20 ουλκῆς, ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον
 λύου καὶ μίξας τὰ ἀμφώτερα καλῶς χρῶ.

ο' Ἄλλη ὁμοίως ὡς ἢ πρὸ ταύτης, πάνυ θαυμαστῆ μη κατὰ φρό
 νη δὲ αὐτῆς ἔστι γὰρ δόκιμος· ἔχει εὐζώμου σπέρμα καὶ ἀνίθου, ἀνά
 ουλκὴν α' τρίψας δίδου μετὰ κονδίτου:-

οα' Ἄλλη σκευασία, εἰς τὸ αὐτὸ πάνυ ἀγαθῆ· ἔχει πεπεραίου στροβήλου
 25 σπέρμ πετροσελίνου· αἰδοίου ἐλάφου, ρινίματα τερεβινθύ
 νης τρίψας πάντα, σμίξον ἴσα μετὰ μέλιτος, καὶ δίδου χρῶ.

οβ' Ἄλλη πρὸς τα τοιαῦτα, ἀναγκαῖα ἔχει τερεβινθύνης ὠμῶν κωναρίων, ἀνά
 ουγγίας ρ'· εὐζώμου σπέρμα ουλκᾶς ..... καὶ μέλιτος αττικοῦ τὸ ἀρκοῦν ἢ
 δόσις, ουλκᾶς β' μετὰ σίκερα χρῶ.

30 **ογ'** Ἀντίδοτος ἢ δι' ἐρμοδακτύλου, λασατίβα πρὸς βασι
 λεῖς καὶ ἐπάρχοις καὶ πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ αθροϊτικοῖς
 καὶ πρὸς πᾶσαν νόσον, ἔστιν ωφέλειαν τοῦ σώματος ἐν ἣ ἐ
 θεραπεύθησαν ἐξ' αὐτῆς, πολλά νοσήματα καὶ δια τοῦ
 το ἐκλίθη παρὰ πολλῶν ἰατρῶν ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος ὑγία. ἔχει:-
 35 Γαρόφαλα νοῦκι μοσχάτα μάκερ ξυλαλόην γαλαγκᾶν

25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

[25ν]

κικίμπριν ξυλοκινάμωνον φύλιον ἂν τό φάλι καρδάμω
 στάχος, ἀνά δράμαν α' καρποβάλαμον ἀνισσον μάραθρον ἀνιθον
 καρναβάδην ἄμαιος γρανασόλε μαγκυράναν μελισσό
 5 χορτον ωκίμου σπόρον μουρτόκοκκα φύλλα κύτρου, ἀνά
 δράμ α' τρισάνταλον ἀνα δράμας ρ' γλυκόριζον στουράκην καλαμύτου
 πεπέρεως μακροῦ σχοίνου ἄνθος κρόκον, δράμῆμισυ καὶ ἓν τέταρτον· ἴα,
 δράμ α' παπάβαριν ἀσπριν δράμαν α', μαρουλίου, αντιδίου κα',
 10 ἀνδράχνης τον σπόρον, ἀνά δράμας β' σέναις, ουγγία α' ἐπίθυμον
 ουγγῆμισυ καὶ ἓν τέταρτον· ταῦτα πάντα τρίψας ψηλᾶ· βραῖσον μετὰ ὕδατος
 εἶτα σακέλισον καὶ λαβῶν τὸ τοιοῦτον ὕδωρ, θές σάχαρ
 λήτρα γ' καὶ βράσας καλῶς, ἕως συστάσεως· εἶτα πάλιν θές
 ἐν αὐτῷ μόσχον ἄμπαρ μαργαριτάρην, ἀνά σκρόπουλα β'
 15 δακρίδην ουγγίας β' τρουπήτην ουγγ α' καὶ ἥμισυ ῥαίου μπαρμπάρου
 καλοῦ, ουγγ α' ἐρμοδάκτυλον ουγγ α' καὶ ἥμισυ ἀριστολογχίαν μα
 κρᾶν καὶ στρογγυλὴν, ἀνά ουγγία ρ' ταῦτα πάντα κόψας καὶ σεί
 σας καλῶς, ἕως συστάσεως λατουαρίου καὶ μαλάξας κα
 λῶς ἐν τῷ λέβητι, χύσον ἐν τῷ μαρμάρω καὶ ἕασον ψυχραν
 20 θῆναι εἶτα λάβε αὐτῷ καὶ ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ὑελίνῳ
 ἐπί δε τῆς χροῖας, δίδου ἐξ αὐτοῦ τὸ μεσονύκτιον ὅσον
 ἐξάγια β' καὶ ἥμισυ ἢ γ' πρὸς δύναμιν καὶ εἰ μὲν ἀπυρέτοις ἐστίν
 δίδου οἶνον ποτήριον ἐν μετὰ ὕδατος εἰ δὲ πυρέττουσιν
 δίδου ὕδωρ χλιαρὸν ἐπὶ ῥοφῆν χρῶ.

οδ' Ἀντίδοτος ἄλλη ποδαλγικῆ κατά πάντα πεπειραμένη ἐν ἣ
 25 ἐθεραπεύθη κλέαρχος ἐξ' αὐτῆς τῆς αντιδότου καὶ ἄλλοι
 ἕτεροι πολλοῖ, χάριτι θεοῦ· Ἔχει δαφνόκοκκα, καθαρισμένα
 ουγγ α' σμύρνης στρογγυλίδος, ουγγίας ρ' ἀριστολογχίας μακράς
 καὶ στρογγυλῆς, ἀνά ουγγία α' ῥαίου ποντικοῦ ουγγίας ρ' ναρδοστάχιν
 30 φίλλου ἀμώμου κόστου ἀνά ουγγ ἓν τέταρτον· βετονίκης, ἐξάγιον α' ἀκόρου
 γεντιανῆς, ἀνά ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον· ἐρμοδάκτυλον, οὔγγ ἥμισυ' τρουπήτην
 καθαροῦ, οὔγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον· διαγρίδην, ουγγ ἥμισυ' ὁμοῦ κόψας καὶ σίσας
 καλῶς, βάλε ἐν βυκίῳ ὑελίνῳ καὶ πόμασον καλῶς
 ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου ἐξ αὐτῆς, ὅσον κοχλιάριον α'
 35 μετ' ευκράτου ἐν μεσονυκτίῳ ἐν μὲν τοῖς ἀπυρέτοις, δίδου
 μετ' οἴνου ἐν δὲ τοῖς πυρέσσουσιν, μετ' ὕδατος χλιαροῦ
 φυλασσόμενον δὲ ἕστω ὁ θέλων αὐτὴν λαβεῖν, ἀπὸ πᾶσης ψυχρότητος.

[26r]

οε' Ἀντίδοτος ἦτοι δραγγαία διδομένη προς ἥπατος ἔμφρα
 ξιν και επί τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος και επί τῶν μεσαρα
 ἱκῶν φλευῶν διδομένη δε μεσοῦσης τῆς νυκτός, ἐξ' αὐτῆς
 5 ἐξάγ α' ἢ α' και ἥμισυ προς δύναμιν. ὕστερον δε, δίδου ἐπὶ ῥοφήν ἄνωθεν
 ἀπυρέτοις οἶνον πυρέσσουσιν δὲ, ὕδωρ χλιαρόν. Ἔχει

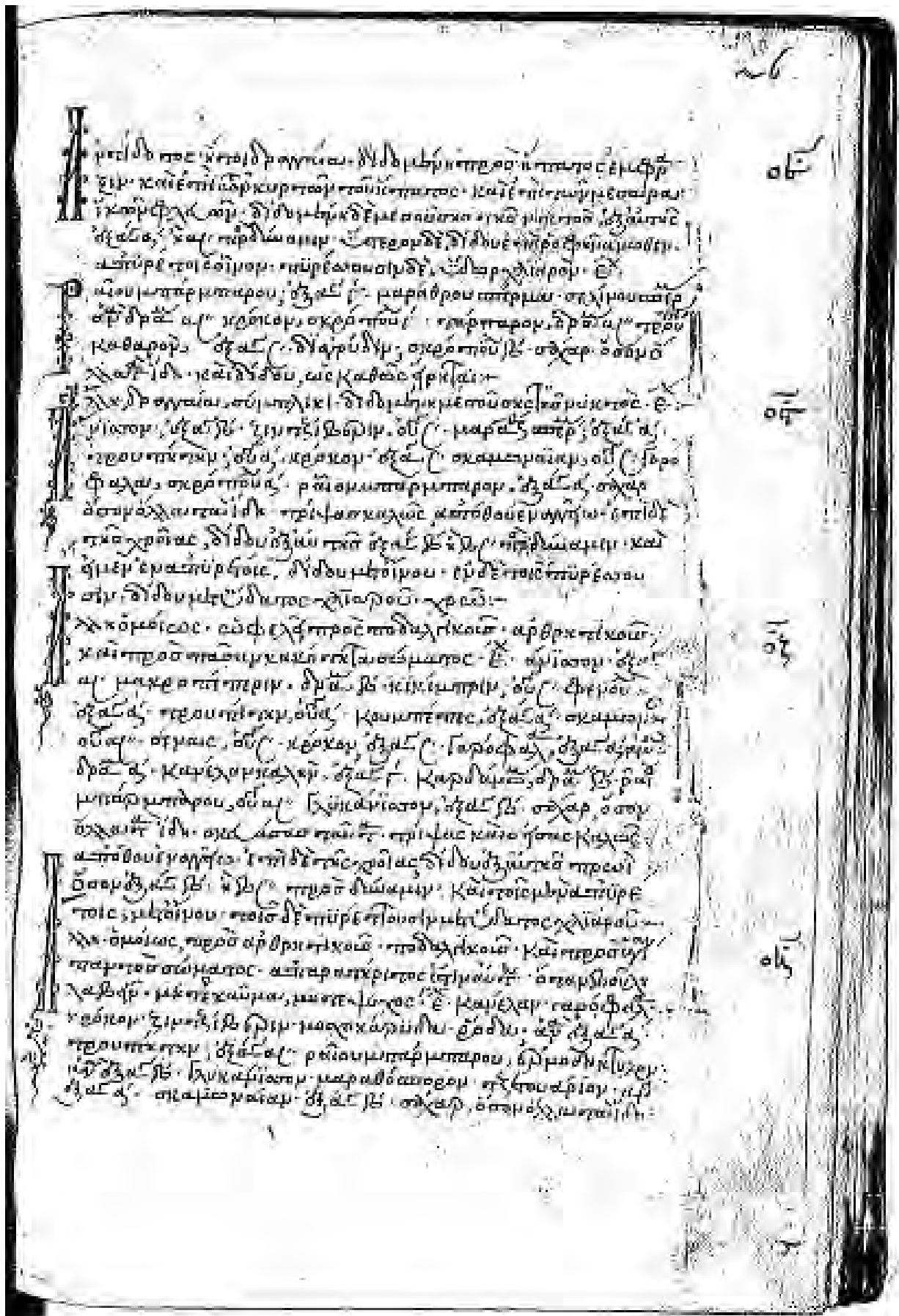
Ραῖου μπάρμπαρου, ἐξάγια γ' μαράθρου σπέρμα σελίνου σπέρμα
 ἀνά δραμ α' και ἥμισυ κρόκον, σκρόπουλ γ' τάρταρον, δραμ α' και ἥμισυ' τρουπίτην
 καθαρόν, ἐξάγια ρ' διαγρόδην σκρόπουλα β' σάχαρ ὅσον ὁ
 10 ἄλλα τὰ ἴδη και δίδου, ὡς καθῶς εἴρηται.

οστ' Ἄλλη δραγγαία, σύμπλικι διδομένη μεσοῦσης τῆς νυκτός· ἔχει
 Ἄνισσον, ἐξάγια β' ζιντζίβεριν, ουγγίας ρ'· μαράθρου σπέρμα, ἐξάγ α',
 τρουπήτην, οὔγγ α' κρόκον ἐξάγ ἥμισυ' σκαμωναίαν, ουγγ ἥμισυ' γαρὸ
 15 φαλα, σκρόπουλον α' ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγιον α'· σάχαρ
 ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη τρίψας καλῶς ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ
 τῆς χροῖας, δίδου ἐξ αὐτῆς ἐξάγια β' ἢ βρ' πρὸς δύναμιν, και
 εἰ μὲν ἐν ἀπυρέτοις, δίδου μετ' οἶνου ἐν δὲ τοῖς πυρέσσου
 σιν, δίδου μετ' ὕδατος χλιαροῦ χρῶ.

οζ' Ἄλλη ὁμοίως ωφελεῖ προς ποδαλγικοῖς ἀρθρητικοῖς
 20 και πρὸς πᾶσαν κακότητα σώματος· ἔχειν ἄνισσον ἐξάγια
 α' και ἥμισυ' μακροπέπεριν, δράμας β' κικίμπριν, ουγγ ἥμισυ' φενούλη
 ἐξάγιον α' τρουπίτην, ουγγία α' κουμπέπες ἐξάγιον α' σκαμωμαίαν
 οὔγγ α' και ἥμισυ σέναις, ουγγ ἥμισυ' κρόκον, ἐξάγια ἥμισυ γαρόφαλα, ἐξάγ α'
 ἀμώμου
 δράμαν α'· κανέλαν καλήν, ἐξάγια γ' καρδάμωμον, δράμας β' ραῖου
 μπάρμπαρου, ουγγία αρ' γλυκάνισσον, ἐξάγια β'· σάχαρ, ὅσον
 25 ὄλλα τὰ ἴδη σκευάσας ταῦτα. τρίψας και σείσας καλῶς
 ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ· ἐπὶ δὲ τῆς χροῖας, δίδου ἐξ αὐτῆς πρῶτ'
 ὅσον ἐξάγια β' ἢ βρ' πρὸς δύναμιν και τοῖς μεν ἀπυρέ
 τοις, μετ' οἶνου τοῖς δὲ πυρέττουσιν μετ' ὕδατος χλιαροῦ.

οη' Ἄλλη ὁμοίως προς ἀρθρητικοῖς ποδαλγικοῖς και προς ὑγίαν
 30 παντὸς σώματος ἀπαρατήριτος ἔστιν αὕτη ὅταν βούλη
 λαβεῖν μήτε καῦμα, μήτε ψύχος· ἔχει κανέλαν· γαρόφαλα·
 κρόκον· ζιντζίβεριν· μοσχοκάρυδα ῥόδα ἀνά ἐξάγιον α'
 τρουπήτην, ἐξάγια αρ' ραῖου μπάρμπαρου, ἐρμοδάκτυλον
 ἀνά ἐξάγ β'· γλυκάνισσον μαραθόσπορον· τζετουάριον ἀνά
 35 ἐξάγ α'· σκαμωμαίαν ἐξάγια β'· σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη

Αντιδότην πρὸς ἄλλοις ἀρρηκτοῖς. διδου μὲν πρὸς ἑστῶτα εὐμάρ-
 ζην. καὶ ἐπὶ ἀρκυρτοῦ γαίης ἡμέτερος. καὶ ἐπὶ τῶν μὲν ἐσῶτα
 ἰκνοῦ φρένας. διδου μὲν καὶ ἐπὶ σαύματι καὶ φησὶ τὰς ἐξ αὐτῶν
 ἀλάς. καὶ τὰ πάλαι αἴμα. ἔστω οὖν διδου ἐπὶ τῶν φησὶ μαθεῖν.
 αὐτῶν ἐπὶ εὐνοῖαν. ἡμῶν ἐπὶ σὺν δὲ. ἔστω οὖν χλιαροῦ.

Βαίου μὲν πρὸς κίτου. ἔστω ἔ. μαρὰ θρῶν ἀπὸ τῶν. στήθους αὐτοῦ
 ἀρδρᾶ αἰ. κροῖον, σκρόπῳ. ἑστῶταρον. ἀρδρᾶ. ἑστῶ
 καθαροῦ. ἔστω ἔ. διὰ ρύδην, σκρόπῳ. ἔ. σάχαρ. ὅσον ὁ
 χαλκῖδ. καὶ διδου, ὡς καθὼς φησὶται.

Γλαδρὸν γαίης, σὺν πηκτι. διδου μὲν κρέσπῳ σκετῶν κίτου. ἔ.
 ρίονον. ἔστω ἔ. ἐπὶ τῶν ἑστῶτα. ἔ. μαρὰ θρῶν ἀπὸ τῶν. ἔστω ἔ.
 ἑστῶταρον. ἔστω ἔ. κροῖον. ἔ. σκαμνωταῖον. ἔ. ἑστῶ
 φάλα. σκρόπῳ. ἔ. ῥίονον μὲν πρὸς κίτου. ἔ. ἔ. σάχαρ
 ὅσον ἑστῶταρον. ἔ. τριπλοσ κίτου. ἀπὸ θρῶν ἡμῶν. ἔ. σπῆδ
 πῶσ χρόνις, διδου ἑστῶταρον. ἔ. ἔ. ἔ. ἑστῶταρον. καὶ
 ἔ. ἑστῶταρον. διδου μὲν οὖν. ἔ. ἔ. ἑστῶταρον.

Διδου μὲν ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.

Εκὸς κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 αἰ. μακροσπῆρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.

Ζαπὸ θρῶν ἡμῶν. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 ὅσον ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 τοῖς μὲν οὖν τοῖς ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ οὖν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.
 καὶ πρὸς τῶν κίτου. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον. ἔ. ἑστῶταρον.

26

οβ

116

103

οβ

[26ν]

σκευάσας ταῦτα καλῶς, δίδου ὡς καὶ ἐν τῇ πρὸ ταῦτης.

οο' Ἄλλη δραγγαῖα πρὸς τὰ τοιαῦτα, πᾶνυ καλῆ ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἔχει

5 Τρουπήτην καλὸν, δράμας β' σκαμωναίαν, σκρόπουλα β' ἔρμο
δάκτυλον, δράμας β' ζιντζίβεριν, ἐξάγιον α' κρόκον γαρὸ
φαλα, ἀνά σκρόπουλα β' γλυκάνισσον, σκρόπουλα β' σάχαρ
καθαρόν, οὐγγία α'· σκευάσας καλῶς, δίδου, ὡς πρὸ ταῦτης.

οθ' Ἄλλη πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς καὶ νεφρητικοῖς
καὶ ἡπατικοῖς· ἔχει ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγιον α' μαράθρου

10 σπέρμ· γλυκάνισσον, ἀνά δράμας ρ'· τάρταρον δράμαν α'· τρουπήτην
ἐξάγ α'· κρόκον· σκαμωναίαν, ἀνά σκρόπουλα β' σάχαρ ὅ
σον ὄλλα τὰ ἴδη καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου μεσοῦσης τῆς
νυκτὸς, ὅσον ἐξάγια β' ἢ βρ'· πρὸς δύναμιν πᾶνυ καλῆ χρῶ.

π' Ἄλλη δραγγαῖα λασατίβα πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς

15 καὶ πρὸς πᾶσαν νεφρηκῆν διάθεσιν· ἔχει ἔνουλαν ὑψηλὴν
καλὴν ἔρμοδάκτυλον ἀνά ἐξάγια β' τρουπήτην ἐξάγια β' ἥμισυ'
σκαμωναίαν ὠμὴν, οὐγγ ἥμισυ' ἄνισσον γαρὸφαλα ζιντζίβεριν
μάκερ κουμπέπες, ἀνά ἐξάγιον α' μαστίχην καθαρόν, δράμαν α'
κρόκον, ἐξάγια ρ' τάρταρον ἐξάγιον α' ραῖου μπαρμπάρου
20 ἐξάγ β' σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς πρωῖ
ὅσον ἐξάγια β' ἥμισυ ἢ γ' πρὸς δύναμιν χρῶ.

πα' Ἀντίδοτος λασατίβα, πρὸς τὰ πρὸ εἰρημένα πάθη καὶ πρὸς

25 χωλερικοῖς, καὶ φλεγματικοῖς ὁμοίως, καὶ πρὸς ἡπατικοῖς ἔχει
διαγρῦδην ἐξάγια δ' τρουπήτην ἐξάγ γ' γαρὸφαλα, δράμ β'
ζιντζίβεριν ἐξάγια α' ἥμισυ', γλυκάνισσον, ἐξάγιον α' κρόκον,
ἐξάγ α' ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγια γ' μάκερ, ἐξάγια ἥμισυ' ἔρ
μοδάκτυλον, ἐξάγια β' σαχάρ το αρκοῦν και ῥοδόσταγμαν
καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγκεῖω· ἐπὶ δὲ τῆς χροῖας
30 δίδου τὸ μεσονύκτιον ὅσον ἐξ αὐτοῦ, ἐξάγια β' ἥμισυ' ἢ γ', πρὸς
δύναμιν καὶ εἰ μὲν ἀπυρέτοις ἐστὶν, δίδου μετ' οἴνου, ἐν δὲ
τοῖς πυρέσσουσιν, μετ' ὕδατος χλιαροῦ χρῶ.

πβ' Δραγγαῖα ἄλλη λασατίβα ὡς ἢ πρὸ ταῦτης ἔστιν δὲ πᾶνυ

35 ὠφέλημος, πρὸς τὰ προειρημένα πάθη. ἔχει διαγρῦδην
ἐξάγ δ' τρουπήτην καλὸν, οὐγγίας ρ' γαρὸφαλα κρόκον ἀνά δράμ α'
ζιντζίβεριν μακροπέπεριν μάκερ, ἀνά δράμαν α' καὶ

Α σιελίασιε ταιταπακαχίε Νιδουίσεκαίε, ^ε επρωταυσε ^ε
Β ροσκαταλαίε προστατοι αίστα, παρμικαχί, ^ε εσέπρωστα ^ε
Γ ροσκαταλαίε, δρᾶ β, σχαμωμάσιν, σκρόπυ β, εδμο
Δ φαλα, αφισεσπύ β, γυκαφισον, σκρόπυ β, σκρό
Ε καθαρρόυ α, σιελίασιεκαχίε, διδου κασπρωταυσε ^ε
Σ α, προσποδαλικάω και εφθρητικω, καινεφθρητικω
Ζ και επηπτικω, ε, ροιουμαρμπαρον, δζα β, μακρ ^ε
Η αστερ, γυκαφισον, αφδρα ε, σκρόπυ β, δρᾶ ε, προυπ ^ε
Θ δζα ε, κροσον, σχαμωμάσιν, αφισεσπύ β, σκρό, ο ^ε
Ι σκρόχαι γαι δ, καισεα λίσσεκαχίε, διδου μεσοσσε ^ε
Κ ρικτος, οσρ δζα β, ε β, προσδωαμιν, παρμικαχί, χρι ^ε
Λ κηδραγαίε λασατρίβα, προσποδαλικάω, και εφθρητικω ^ε
Μ και επηπτικω, καινεφθρητικω, και εφθρητικω, και επηπτικω ^ε
Ν και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Ξ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Ο και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Π και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Ρ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Σ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Τ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Υ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Φ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Χ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Ψ και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε
Ω και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω, και επηπτικω ^ε

[27r]

γλυκάνισσον· ἐξάγιον α'· ἐρμοδάκτυλον, ἐξάγια β'· μοσχοκάρυδον α'·
μαράθρου σπόρον·, ἐξάγιον α'· ῥαϊον μπάρμπαρον ἐξάγια β'·
σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη καὶ σκευάσας, δίδου πρῶι νήστης
ἐξ αὐτῆς, ὅσον ἐξάγια β' ἢ βρ' πρὸς δύναμιν χρῶ.

5 **πγ'** Δρογγαία ἄλλη, πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθροητικοῖς καὶ πρὸς
πᾶσαν νεφρητικὴν διάθεσιν καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν· ἔχει
Τρουπήτην, δράμας γ' ἡμισυ' ζιντζίβεριν, δράμας β', σκρόπουλα β'· τζε
τουάριον· δράμας β' γλυκάνισσον μαράθρου σπέρμα, ἀνά σκρόπουλα β'
10 γαρόφαλα ι' διαγρῦδιν, σκρόπουλα γ' κρόκον σκρόπουλα β'
ῥαϊον μπάρμπαρον ἐξάγιον α' ἐρμοδάκτυλον, δράμαν α' σάχαρ
ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη· τρίψας πάντα, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ
τῆς χροῖας, δίδου ἐξ αὐτῆς ὅσον ἐξάγια αρ' ἢ β' πρὸς δύναμιν
ἀπυρέτοις, δίδου ὕστερον ἐπίροφην, οἶνον πυρέσσουσιν
15 δὲ, ὕδωρ χλιαρὸν χρῶ.

πδ' Ἄλλη δρογγαία, ἰσχυροτέρα τῶν πρὸ εἰρημένων· ἔχει ῥαϊον
ἐξάγ α', τρουπήτην, ἐξάγια β' τάρταρον, δράμαν α'· διαγρῦδιν
σκρόπουλ δ' ζιντζίβεριν, ἐξάγια ρ' κρόκον σκρόπουλα β'
γαρόφαλα, ιε' τζετουάριον, δράμαν α' γλυκάνισσον μαράθρου
20 σπέρμα, ἀνά σκρόπουλα β'· μοσχοκάρυδον α'· ἐρμοδάκτυλον,
ἐξάγ α' μάκερ, σκορόπουλα β, σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη
καὶ σκευάσας καλῶς δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσι, με
σονύκτιον ὅσον ἐξάγια α' ἡμισυ ἢ β' πρὸς δύναμιν καὶ ἐν μὲν
τοῖς ἀπυρέτοις, δίδου μετ' οἶνου ἐν δὲ τοῖς πυρέσσουσιν,
25 μετ' ὕδατος χλιαροῦ· χρῶ:-

πε' Σκευασία δρογγαίας ἄλλης ὠφελῆ δὲ, πρὸς κακόχροϊαν
προσώπου τὴν ἐν θερμότητος τοῦ ἥπατος γινωμένην
πάνυ δόκιμος καὶ ἐπωφελεῖς· ἔχει λαβῶν ἡλιοτροπίου φύλλα
ξηρᾶ, οὐγγία α' κρόκου καλοῦ, ἐξάγιον α' ῥαίου μπάρμπαρου,
30 ἐξάγ α'· τάρταρον, δράμ α'· γλυκάνισσον, ἐξάγια β' σάχαρ
καθαρὸν ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη τὸ δυπλοῦν τρίψας ταῦτα
πάντα ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ· ἐπὶ δὲ τοῖς χροίζουσιν, δίδου
ἐξ αὐτῆς ἕως ἡμέρας πέντε· καθ' ἣν ἡμέραν πρῶι νήστης
ὅσον ἐξάγ α' ὕστερον δίδου ἄνωθεν τοῦτου ἐπίροφην
35 τὸν λαμβάνοντα οἶνον λευκὸν καθαρὸν καὶ οὕτως δίδου:-

Πύκαρίσσην· ὄζα α' ἑρμολιεύου, ὄζα β'· μοσχαρίσι
 μαράσ· ἀπόρην· ὄζα α'· ραίου μπαρμπάρου, ὄζα β'
 σάρα, ὄσον ἄλλω πάλιν· καί σὺ· ἄσασ· δίδου πρῶτον
 ὄζα α' τῆσ· ὄσον ὄζα β'· ἕβ'· πρὸς δὲ ἄμιν· χρεῖ·
 ρογαίω α'· πρὸς πάλιν ἰσοῦ καὶ ἑρμολιεύου· καὶ πρὸ
 πρῶτον ρεφρὸν κὺ δ' ἄσασ· καὶ πρὸς πρῶτον καί μιν· ἕ
 πρῶτον πάλιν ὄζα α'· ἑρμολιεύου, ὄζα β'· σκαρὸ πού β'· ἑρ
 τειάριον· ὄζα β'· ἑρμολιεύου· μαράσ· ἀπόρην· ἀφ' ἑρ
 τειάριον· ὄζα β'· ἑρμολιεύου· σκαρὸ πού β'· ἑρμολιεύου
 ραίου μπαρμπάρου· ὄζα α'· ἑρμολιεύου· ὄζα β'· σάρα
 ὄσον ἄλλω πάλιν· τριφασταύ· ἀπόρην ἑρμολιεύου· ἐπί δ'
 τριφασταύ, δίδου ὄζα α' τῆσ· ὄσον ὄζα α'· ἕβ' πρὸς δὲ ἄ
 ἀπόρην ἑρμολιεύου· δίδου ἑρμολιεύου· πύρεσσιν
 β'· ἑρμολιεύου· χρεῖ·
 καὶ ρογαίω· ἑρμολιεύου· ἀπόρην ἑρμολιεύου· ἕ· ραίου
 ὄζα α'· πρῶτον πάλιν· ὄζα β'· πύρεσσιν· ὄζα α'· δίδου
 σκαρὸ πού β'· ἑρμολιεύου· ὄζα β'· ἑρμολιεύου· σκαρὸ πού β'
 ἑρμολιεύου· ἑρμολιεύου· ὄζα α'· ἑρμολιεύου· μαράσ
 ἀπόρην· ἀφ' ἑρμολιεύου· μοσχαρίσι· ἑρμολιεύου·
 ὄζα α'· μαράσ· ἀπόρην· ὄζα β'· σάρα· ὄσον ἄλλω πάλιν·
 καὶ σὺ· ἄσασ· καί σὺ· δίδου ὄζα α' τῆσ· ἑρμολιεύου· ἕ
 σκαρὸ πού β'· ὄσον ὄζα α'· ἕβ' πρὸς δὲ ἄμιν· καὶ πρῶ
 τῶν ἀπόρην ἑρμολιεύου· δίδου ἑρμολιεύου· ἐπί δ' ὄζα α' τῆσ·
 ἑρμολιεύου· χρεῖ·
 καὶ σάρα ἑρμολιεύου· ὄζα α'· σάρα· ἑρμολιεύου· πρὸς καὶ ἑρμολιεύου
 πρῶτον πάλιν· ἑρμολιεύου· ὄζα α' τῆσ· ἑρμολιεύου· ἕρμολιεύου
 πρῶτον πάλιν· καὶ πρὸς πρῶτον· ἕ· ἑρμολιεύου· πρῶτον πάλιν
 ἑρμολιεύου· ὄζα α'· ἑρμολιεύου· ὄζα β'· ραίου μπαρμπάρου,
 ὄζα α'· πύρεσσιν· ὄζα β'· ἑρμολιεύου· ὄζα β'· σάρα
 καὶ σάρα· ὄσον ἄλλω πάλιν· ἑρμολιεύου· τριφασταύ·
 πρῶτον πάλιν· ἀπόρην ἑρμολιεύου· ἐπί δ' ὄζα α' τῆσ· ἑρμολιεύου·
 ὄζα α' τῆσ· ἑρμολιεύου· πρῶτον πάλιν· καὶ πρῶτον πάλιν πρῶτον πάλιν
 ὄσον ὄζα α'· ἑρμολιεύου· δίδου ἑρμολιεύου· πρῶτον πάλιν
 ἑρμολιεύου· ὄζα α' τῆσ· ἑρμολιεύου· καὶ πρῶτον πάλιν πρῶτον πάλιν·

7

π

π

π

[27ν]

πστ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ δαμασκηνῶν πρὸς πυρετοῖς ὀξῦς, καὶ καυ
 σώδης· τοῖς καὶ ἐπονομαζομενοῖς παρ' ἰταλίων, ἀκούτια
 πυρετῶν· καὶ εἰς ἅπαντας πυρετοῖς, ὀνήνισιν, ἢ τοιαύτη
 5 ἀντίδοτος τοῖς τετριταίοις, συνεχεῖς· ἐκτικοῖς μαρᾶς
 μῶδης· ληπειρίοις ἐπονομαζομένοις καύσοις καὶ ἀπλοῖς
 εἰς πᾶσαν πυρεκτικῆν διάθεσιν ἔχει δαμάσκιναῖο, βρά
 σον ἐν ὕδατι ἕως ἀποτριπθῆι τὸ ὕδωρ εἶτα ἔξελε ἀπὸ
 10 τοῦ πυρὸς καὶ μαλάξας καὶ τρίψας μετὰ τῆς χειρὸς καλῶς
 ὡς τὸ πᾶν τῆς σαρκὸς τοῦτων διαλύσαι συν τῷ ὕδατι
 καὶ τὰ ὅστ' ἄ μόνον φανεῖναι καὶ τὸ λέμμα· εἶτα σακέλισον
 ἐν ἀραιῷ κοσκίνῳ καὶ ἔασον τὸν τοιοῦτον ζωμὸν καὶ
 λαβῶν ἕτερον ὕδωρ, ἐπίθες ἰα ουγγίας ρ' καὶ σάχαρ λήτρα β' καὶ
 15 ποίησον ὡς δροσάτον· καὶ βρᾶσον ὡς μέλιτος πάχος· καὶ
 ἐκβαλῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, σακέλισον εἶτα λάβε ἐκ τοῦ
 πρώην σακελισθέντος χυλοποιουμένου ὕδατος τῶν δα
 μασκήνων, λήτρα α' καὶ μήξον μετὰ τοῦ δροσάτου τῶν ἰων
 καὶ πᾶλιν βρᾶσον ὁμοῦ ὥστε γενέσθαι μέλιτος πάχος, ἀμ
 20 φώτερα εἶτα ἐκβάλας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἔασον καὶ λάβε
 ὀξυφοίνικος, ουγγ α' γλυκοκάλαμον καθαρισμένον, ουγγ α'
 καὶ μάλαξον μετὰ ὕδατος θερμοῦ ἑτέρου καὶ μαλάξας
 καλῶς, σακέλισον καὶ πᾶλιν τὸν αὐτὸν ζωμὸν ἐπίθες ἐν
 τῷ λέβητι· ἔνθα ἐστὶν τῶν δαμασκίνων ὁ χυλός, καὶ τὸ
 ἰοδροσάτον· καὶ δεῦσας καλῶς ὁμοῦ, πάλιν ἐπίθες ἐν θερ
 25 μόσποδι· καὶ ἀπάραντος βρᾶσιν α', ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς
 μάλαξον μετὰ κοχλυαρίου καλῶς· εἶτα ἐπίθες, σάντα
 λον ἐρυθρὸν, καὶ λευκὸν καλῶς τετριμμένα καὶ σεσησμένα
 σπόδιον ῥαίου μπαρμπάρου, ἀνὰ δράμας γ' ῥόδα ἰα ἀν
 30 δράχλης σπέρμα· ἀντιδίου βέρβερις χυλὸν γλυκορίζου
 τετράγκανθον, ἀνὰ δράμας β' πεπωνίου αγγουρίου καλο
 κύνθης καὶ σαρακινου τοῖς σπόροις κεκαθαρμένοις ἀνὰ δράμ
 β' καὶ ὁμοῦ πάντα τρίψας καὶ κοσκινήσας καλῶς, ἐπίθες
 ἐν τῷ λέβητι καὶ μαλάξας ὁμοῦ πάντα καὶ χλιάνας, ἀπό
 35 θες ἐν ἀγγεῖῳ καὶ δίδου δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ὅσον καστάνου
 τὸ μέγεθος πρῶι μεσημέριν, καὶ εσπέρας εἰ δὲ βουλή ποιῆσαι τὴν
 τοιαύτην ἀντίδοτον ὑπατικὸν κοιλίας ἐπίθες δακρῦδιν φύ
 λαττε δὲ ὅτι ἐὰν ποιήσεις ὑπακτικὸν κοιλίας, μὴ δίδεις τὸ
 τοιοῦτον, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰδ' οὐκ ἔχει δακρῦδιν, δίδου πάντοτε διηνεκῶς.

[28r]

πζ' Αντίδοτος, ἢ διὰ πράσιος πρὸς φθησικοῖς βηχικοῖς κατὰ
 ροῖζομένοις κατάρσις τοῖς ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον φερομένοις
 5 ὁμοίως, πρὸς ἀμβλιωπίαν, καὶ πᾶθος οὐρανίσκου καὶ πρὸ
 σηπεδῶνας ἐν τῷ στόματι καὶ ἀπλῶς εἶπειν, εἰς πᾶν πᾶθος
 βηχικὸν· δέχεται πράσιον χλωρὸν πράσινον δράμας ε' ἥμισυ
 τετράγκαθον στροβύλων σπέρμα κεκαθαρμένον ἀμύγδαλα
 10 πιστάκια φοινίκων σάρκας ἰσχαδίων ἀσταπιδῶν ἀνά δράμας γ' ἥμισυ
 κιναμώμου γαρόφαλα μοσχοκάρυδα μάκερ ξυλαλώην
 γαλαγγᾶν στάχος κικύμπριν τζετουάριον γλυκόριζον ραίου
 ποντικοῦ ἀνά κάρδιον στύρακος καλαμήτου μαστίχην σμύρνην
 χαλβάνην τερμεντίνην ἴρεως ἀριστολογχίας, στρογγυλῆς
 15 καππάρεως τῆς ῥίζης ζεντιάνης μελανοπέπεριν, ἄνισσον
 μάραθρον ἄνιθον σελίνου σπέρμα, σίνωνος σασίφρυγα
 ἀνά δράμ β' ἐρμοδάκτυλον, καστάνου ὀριγάνου πευκεδάνου
 σχοίνου ἄνθος, καρδαμώμη, λευκοπέπεριν καρναβάδην
 λιβιστικοῦ βιτζιτόσιτζι, εἶδος χόρτου ἀνά δράμας α" ἥμισυ σιτα
 20 ρόκοκκον α" ἥμισυ γλήχωνος βαλσάμου, αβροτόνου κόστου
 πυρέθρου, θρύμβου ὠκίμου παιωνία αμώμου ορόβου
 ἀνά εξάγ α' σιταρόκοκκα β' ξυλοβάλασαμον ξυλοκασίαν κου
 ρέλλην ἐλεφαντίνου ὄστου, ρίνισμαν καρποβάλασαμον
 δαῦκου κριτικοῦ ἀνά δράμ. ρ' μόσχον ἄμπαριν τὸ ὄστουν
 25 τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου ἀνά δράμ ιδ' μέλιτος, λίτρα δ' εἶτα
 λάβε το πρᾶσιον κωνάτρα ἀνά δράμας γ' ἥμισυ καὶ ἀπὸ τῆς ριτίνης τοῦ
 στροβύλου δράμας αρ' οἴνου παλαιοῦ, ουγγίας γ' καὶ βράσον πάντα
 ὁμοῦ σὺν τῶν ἰσχάδων ἀσταφίδων ἄνευ τῶν γηγάρτων
 μετὰ τοῦ οἴνου ἕως οὗ ἀφανισθῆ ὁ οἶνος· εἶτα, κοπάνι
 30 σον ἀμφώτερα, καὶ μίξον καὶ ἐπίθες τὴν τερμεντίναν
 σὺν τοῦ μέλιτος. Εἶθ οὔτος, βράσον πάντα καλῶς καὶ
 ὀπότεν μέλλεις ἐκ καλεῖν ἐκ τοῦ πυρὸς, ἐπίθες πάντα
 καὶ δεῦσον καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χροίας, δίδου.

πη' Ἄλλη ἢ διὰ πράσεος ἢ μεγάλη λέγουσι γὰρ τίμες ὅτι ταύτην
 ἐποίησεν ὁ ἀπόστολος τοῦ κυρίου πέτρος πρὸς ὑγίαν παν
 35 τὸς ἀν<θρώπου>, μικροῦ τὲ καὶ μεγάλου· ἐνεργῆ γὰρ, εἰς αἷμα καὶ
 φλέγμα· κατέρχόμενον ἐν τῷ θώρακι καὶ ποιῶν πόνον·
 εὐθέως γὰρ ὑγιαίνει ὁ πίνον αὐτῆν· ὁμοίως εἰς βηχαν παλαιὸν
 καὶ νέον· εἰς ψυχρότητα στίθου· εἰς ἀπεψίαν στομάχου, καὶ

[28ν]

καὶ ἐμπνευμάτωσιν· ἦπαρ καὶ σπλῆναν ὑγιαίνει· ἀπεπτοῖσι
καὶ ἀσθματικοῖς· καὶ ὀπισθοτονικοῖς· καὶ ἰκτεροκοῖς· καρδι
ακοῖς ἔσω πυριῶσιν· ἦγουν, ἀναστενάζοντας, ἔκ τινος ἀρρώστιας
5 συχνῶς· ἢ βαρέως δυσεντερικοῖς καὶ λειεντερικοῖς καὶ εἰς
πᾶσαν ἀρρώστιαν ὠφελεῖ ἐξαιρέτως δὲ, εἰς αἰμοπτοῖκοῖς
καὶ εἰς ψύχραν στομάχου καὶ εἰς πυρέσσοντας καθημερινοῖς
τριταίοις καὶ τεταρταίοις λίθοις τῆς κύστεως θρύπτει·

καὶ τοῖς μετὰ βίας οὐροῦσιν. ὠφέλιμος ἔστιν φωνὴν καθέρει
10 καὶ εἰς τοῖς ἐξ ἀσθενοιοῦντας λαμβανόμενον, δύναμιν πα
ρέχει· καὶ εἰ τίναις αἶμα πληστον ἐξέβαλον καὶ ὀλίγο θύμησαν,
λαμβανόμενον πρωῖ καὶ ἑσπέρας· ὅσον κοχλιάριον α'· ἴσθη
σιν καὶ ἐνδυναμεῖ· ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος, ἔχει

Ἦσσωπον· συρεποῦλου τήλεως, ἀνὰ ἐξάγια α'· τη πρασίου, ημέ
15 ρου καὶ ἀγρίου· μαράβου, ἄλβε, μαρούβου· ἄγριον, γλήχωνα,
ὀρίγανον· καλάμινθον· στροβύλου σπέρμα κεκαθαρμένον ἰσχά
δων σάρκας φοικίκων σίλερ ἀνὰ ἐξάγια γ' ἴρεως, ἐξάγια δ'
ταῦτα τὰ βότανα, χρῆ εἶναι χλωρᾶ καὶ λιώσας ἰσχυρὸς αὐτᾶ
καὶ βαλῶν ὕδωρ λήτρης βρ' καὶ βρᾶσον ἕως οὐ μῆνη λήτρα α', οὐγγ η'
20 καὶ μετὰ ταῦτα σακέλισον, ἐν ὀθωνίῳ καὶ λάβε τὴν α' λήτρα τὸ
ὑδωρ· καὶ τᾶς ς' οὐγγίης καὶ μῆξον ἕτεραν μίαν λήτρα μέλιτος, καὶ οὐγγίης η'
καὶ πάλιν βρᾶσον μετὰ τοῦ μέλιτος, ἕως οὐ μῆνη μόνον
τὸ μέλι· καὶ εὐθέως, ἐπίθες τὰ ἴδη ταῦτα· γλυκόριζον τετρά
κανθου ἀνὰ ἐξάγια δ'· καρσοφύλλου στάχος κινναμώμου ραῖου
25 ἰνδικοῦ· ζεδόαρ· γαλαγγᾶν, ἀνὰ ἐξάγια γ'· γάλια μοσχάτα, ἐξάγια ἡμισυ'· χρῶ:-

πθ' Ἄλλη ἀντίδοτος· ἢ λεγωμένη μικρῇ· πάνυ καλῇ καὶ ὠφέλιμος·
ποιεῖ εἰς βηχία θαυμαστὸν καὶ εἰς τοῖς βήχοντας ἐκ τοῦ πνεῦμονος
καὶ αὐτὸν τὸν πνεῦμονα· ἔστιν δὲ ἀνετῆ, θαυμαστῶς· ἔχει δὲ·

Ἦρεως, ἐξάγια δ'· πράσιον γλήχωνα· καλάμιν θ· σύκα ξηρᾶ, ἀνὰ
30 ἐξάγια γ'· ὕσσωπου νούδαιοι σύλερ, ἀνὰ ἐξάγια β' τήλεως,
ἐξάγια δ', ταῦτα πάντα βρᾶσον εἰς ὑδωρ, ἕως ἡμισευθῆ καὶ
σακέλισον ἐν ὀθωνίῳ πλήν, ἀπόβρεξον αὐτᾶ, μίαν νύκταν
ἐν τῷ ὕδατι καὶ μετὰ τοῦτο βρᾶσαι καὶ σακελίσαι, βάλε
μέλι, ὅσον ὑδωρ τὸ σακελισθὲν καὶ πάλιν βρᾶσον ἕως οὐ
35 μῆνει τὸ ὑδωρ μόνον καὶ δίδου νήστης, κοχλιάριον α', ἢ β'· χρῶ:-

ς' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ λιβάνου, πάνυ καλῇ καὶ ὠφέλιμος ποι
οῦσα πρὸς κινναγχοῖς ἀσθματικοῖς νεφρητικοῖς·

[29r]

στραγγουριῶσιν καὶ εἰς ὅλλα τὰ πάθη τοῦ σώματος δέχεται:

Καστορίου ὀπίου ὑοσκιάμου, ἀνὰ δράμας δ', ξυλοκασίαν παι

ωνίαν στύρακος πεπέρεως μακροῦ φάλιον κρόκον λιβά

5

νου ἀρσενικοῦ, ἀνὰ δράμαν β' ῥαίου ποντικοῦ ἀμώμου ἀνὰ

δράμ α', σκρόπουλα β', σμύρνην, δράμαν αρ', ἐφόρβιον λευκοπέ

περιν, ἀνὰ δράμαν βρ' καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

ἢ δόσις, μετ' οἴνου θερμοῦ, λευκοῦ ὀφείλη δὲ ὁ τοιοῦτος οἶνος

βραῖσαι, μετὰ λιβάνου καὶ ἐλισφάκου· χρῶ:-

10

Γα' Ἀντίδοτος ἢ διὰ ῥοδῶν, ἢ μεγάλη ὄντως θαυμαστῇ, καὶ ἐπαινετῇ

ἐνεργῇ γὰρ πάνυ, εἰς θέρμην στομάχου ἐξαιρέτως δὲ τοῦ ἥπατος

τίς τὲ σπληνὸς καὶ τοῦ πνεῦμονος καὶ ἀπλῶς εἰς πᾶσαν θέρ

μην τοῦ σώματος, παντὸς ὠφελεῖ καρδιακοῖς διαφορητι

κοῖς καὶ εἰς πᾶσαν λυποθυμίαν τοῦ σώματος, τὴν ἐκ θερ

15

μότητος γινομένην πάνυ ἐνεργεῖ· δέχεται:-

Ρόδα, ουγγ ι' σάνδαλον λευκὸν καὶ ροῦσιον σπόδιον ῥαίου βαρ

βάρου χυλὸν γλυκορίζου μαστίχην τραγάνθου ξυλαλόης κίνα

μώμου καρεόφυλλου στάχος γάλια μοσχάτα σχοίνου ἄνθος

ξυλοβάλαμον καρποβάλαμον καρδαμώμην σπέρμα ὦ

20

κίμου φύλλου μαράθρου σπέρμα τετραγγοῦρου πεπονίου κολοκύνθου

καὶ σαρακινου, ἀνὰ οὐγγ α', καφορᾶν σκρόπουλα α' ... τζιταρίου

στίμαν καὶ ζουλάπην τῶν ῥοδῶν τὸ ἀρκοῦν σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

δίδοται δὲ τὸ παρὸν, πρωί, μεσημέριν, καὶ ἑσπέραν, μετ' ὕδατος ψυχροῦ:-

25

Γβ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ ῥοδῶν ἀμπαττῆ τοῦ ἡγουμένου· ἐνεργεστάτη λίου

εἰς τὰ πρὸ εἰρημένα πάθη, αὐτῆς εἰς τὲ πυρετοῖς ὀξεις καὶ καυσώ

δης καρδιακοῖς τὲ καὶ κοιλιακοῖς, πάνυ βοηθεῖ ὁμοίως καὶ

πρὸς λυποθυμίας καρδίας ὡς ἢ πρὸ ταῦτης, ἔχει

Σάνδαλον λευκὸν καὶ ροῦσιον, ἀνὰ δράμ β' ἥμισυ τετράγκαθον κωμίδου,

ἀραβικὸν σπόδιον, ἀνὰ σκρόπουλ β', ἄσαρι μαστίχην στάχος

30

καρδαμώμην κρόκον ξυλαλόην γαρόφαλα γάλια μοσχάτα

ἄνισσον μάραθρον κινάμωμον χυλὸν γλυκορίζου ῥαίου

βαρβάρου ὠκίμου σπέρμα βέρβεριν ἀντιδίου σπέρμα καὶ ἀν

δράχνης σπόροις, πεπονίου ἀγγουρίου κολοκύνθου καὶ σαρα

κινου, ἀνὰ σκρόπουλα α', μαργαριτάρην τὸ ὄστοῦν τῆς καρδίας

35

τοῦ ἐλάφου, ἀνὰ σκρόπουλα ρ' ῥόδα κάντεον, ἀνὰ οὐγγίαν α', δράμ γ'

κορέλιν κρυστάλιν μαρουλίου σπέρμα κοδίας λευκῆς σπέρμα·

29
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995
 1000

[29ν]

μανδράγωρα, ἀνά σκρόπουλα α', καφορᾶν, σιταρόκοκκα ζ' μόσχος
σιταρόκοκκα, γ' καὶ ἥμισυ, ζουλάπην τῶν ῥόδων καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρ
κοῦν σάχαρ, ὅσον χροῖα δέει ἢ δόσις, μεσούσης τῆς ἡμέρας
5 ἐξ αὐτῆς μετὰ ῥοδοστάγματος· χρῶ:

Ζγ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥοδῶν· πλεῖστα γὰρ βοηθεῖ εἰς ἀσθμα
τικοῖς· ἀρτηριακοῖς· δισπνοϊκοῖς βηχικοῖς τὲ, καὶ εἰς
πάντα τὰ πάθη τὰ βλάπτοντα τὸ στήθος καὶ τὸν πνευμονα
τὰ συμβαίνοντα ἀπὸ ψύχοις στόμαχον ἀδυνατοῦντα, ἐνδυ
10 ναμεῖ ὑδροπικοῖς καὶ σπληνικοῖς ὠφελεῖ καὶ ἀδυνάτοις νε
φροῖς ἐνδυναμεῖ· ψυχρανθέντα τὲ αὐτοῖς, θερμαίνει καὶ ἀ
φροδύσια, ἐρεθίζει θαυμαστῶς· δέχεται:-

Ευλοκασίαν κιναμώμου, ἀληθινοῦ ναρδοστάχην ῥαΐου βαρβάρου
σχοίνου ἄνθος πεπέρεως λευκοῦ ἀσάρου καρδαμώμου, μικροῦ
15 καὶ μεγάλου καρεοφύλλου κρόκου ξυλαλόης κιναμώμου, πα
χαίως ξυλοβαλσάμου σάνδαλον λευκὸν καὶ ροῦσιον· γάλια
μοσχάτα μοσχοκάρυδα μαστίχην ἄνισσου γλυκορίζου ἀνά δράμας β'
μαργαριτάρην τρυπημένον, καὶ ἀτρύπητον· καμφορᾶν φύλλον
ἀνάκαρδίου βερβέρης μάκερ ἀνά ουγγ α'· ῥίνις στέατος ἐλέφαντου
20 ὅστᾳ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου ὠκίμου σπέρμα, ἀνά δράμ α' σπο
δίων μόσχον ἀνά δράμ ρ' ῥόδα κάντιον ἀνά δράμ γ'· ζουλάπην
τῶν ῥόδων καὶ σάχαρ τὸ σάχαρ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου μετὰ
ῥοδοστάγματος, πρῶτ' ἡμέρας, καὶ ἐσπέραςν χρῶ:-

Ζδ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥόδων πάνυ ὠφέλημος εἰς τὰ προειρημένα
25 ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἀντίδοτος δέχεται:-

Μαστίχην κρόκον ξυλαλόην στάχος ἀνά ἐξάγια α', σάνταλον λευκὸν
καὶ ροῦσιον ἀνά ἐξάγια ρ' σπόδιον· ἐξάγια ... καρδάμμον· ἄσαρι γάλια
μοσχάτα βέρβεριν καρεοφύλλου, ἀνά ἐξάγια α' μετάξιν
ὠμὸν κεκαυμένον, ἐξάγια ρ' σπέρμα μάρραθρον καὶ ὠκίμου κιναμώ
30 μου ἀληθινοῦ, ἀνά ἐξάγια ρ... τὸ ὅστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου
καμφορᾶν ἀνά δράμ ρ' μαργαριτάρην τρυπημένον καὶ ἀτρύπητον
ἐξάγ ἥμισυ' τετράγκανθον κομήδην, ἀραβικὸν, ἀνά ἐξάγια α' ἐλέ
φαντος ὅστοῦν, ῥίνισμαν χρυσοῦ καθαροῦ, ἀνά ἐξάγια α' λίθου ἰ
ἀσπεως καὶ ζαφήρου, ἀνά ἐξάγια ρ' κρυστάλου κουρέλιν κάντε
35 κρυστάλιν τὸ εὐρισκώμενον, ἐν τοῖς στωῖς παρὰ τοῦ ὕδατος
πεπηγῶς, ἀνά ἐξάγια α' τὸ ὅστοῦν τῆς ῥίνος τῆς πορφύρας
ἐξάγια ἥμισυ· ῥαΐου βάρβαρου, ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ· ἄνισσου· σπέρμα ἀντιδίου

μαρμαριῶν, ἀνδροποιῶν, καθαρῶν, σιπαράκου ἕκτος
σίταρ ὀκτώ, ἰ, ζουλαῖον τῶν ῥόδων καὶ ῥόδα παρμαριῶν
κροῦ, στήθ, ῥομαχραῖα δὲ ἰδὼσε, μετὰ σκεπτεῖν ἔμβρα

Αζώνε τῆσ μὲν ῥόδων ἕκτος, χρῆσθε:-
κροῦ ἀντιδότου, ἰδὼ ῥόδων, πλιῖ φαιερῶν θῆσ ῥομαριῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, δὲ σπυρῖασιῶν, βυρῖασιῶν ἕκτος, καὶ ἴσ
μαριῶν, παρμαριῶν, ῥομαριῶν, ταπῶν ῥόδασι καὶ ῥομαριῶν
ῥομαριῶν, βύρασιῶν, ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, βύρασιῶν
ῥομαριῶν, ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν

ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν

Αζώνε τῆσ μὲν ῥόδων ἕκτος, χρῆσθε:-
κροῦ ἀντιδότου, ἰδὼ ῥόδων, παρμαριῶν ἕκτος, ἀντιρῖασιῶν

ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν
ῥομαριῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν, ἀντιρῖασιῶν

Handwritten marginal note in the left margin.

Handwritten marginal note in the left margin.

[30r]

ἀνδράχνης πεπονίου ἀγκουρίου κολοκύθης σαρακινουῦ
καὶ μαρουλίου, ἀνὰ ἑξάγ α' ῥόδα, ἑξάγ γ' μάκερ, ἑξάγια ρ' ζου
λάπην τῶν ῥόδων σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμα, τὸ ἀρκοῦν καὶ σκε
5 βάσας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ καὶ δίδου, ὡς πρὸ ταύτης:-

Ζε' Ἀντίδοτος ἢ διὰ πενηδίων ὠφελεῖ, βηχικοῖς πλευρητικοῖς
περὶ πνευμονικοῖς τραχύτητι φάρυγγος πρὸς βράχωσιν
καὶ εἰς φωνὴν ἀποκεκομένην, καὶ βραχόδη δέχεται·

Στροβύλων καρπὸν ἀμυγδάλων κεκαθαρωμένων σπέρμα κωδίας

10 λευκῆς, ἀνὰ δράμα β', σκρόπουλα α', κίναμώμου γαρόφαλα
χυλὸν γλυκορίζου τετράγκανθου ζιντζίβεριν κωμήδιν ἀρα
βικὸν ἄμιδον σπόροις, πεπονίου ἀγκουρίου κολοκύθης
καὶ σαρακινουῦ, ἀνὰ δράμ α' καφορᾶν σκρόπουλον α' δροσάτα

15 τῶν ἴων, τὸ ἀρκοῦν εἶτα θές ὕδωρ, λήτρα α' ἢ τὸ ἀρκοῦν
καὶ βράσας ταῦτα εἰς ἀποτρίτωσιν, σακέλισον καὶ λαβῶν
τὸ τοιοῦτον ἀπόζεμα, ἐπίθες σάχαρ λήτρα α' ἢ τὸ ἀρκοῦν

καὶ βράσας ὡς μέλιτος πάχος καὶ μετὰ τοῦτο, ἔχετε τρίμμα
καλῶς τὰ εἰρημένα ἅπαντα ἄνωθεν ἴδη καὶ ἐπίθες καὶ

20 μαλάξας καλῶς, ἐπίθες καὶ πενίδια δράμας στ' καὶ ἥμισυ σὺν αὐτῶ
καὶ μαλάξας καλῶς, ἐπίβαλε ἐν ὀλμῶ· καὶ κόψας καλῶς καὶ
κοπάνισας ἕως πηγεῖ, ἄρας ἀπὸ τοῦ ὀλμοῦ· ἐπίθες ἐν ἀγγεῖῳ
καὶ δίδου ὡς πρὸ λέλεκται· χρῶ:-

Ζστ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τετραγκάνθου ὠφελουῖσα, εἰς βάρους στῆθους βη
25 χικοῖς πλευρητικοῖς περιπνευμονικοῖς σπληνικοῖς καὶ

εἰς δίψαν ἄμετρον, φερομένην ἀπὸ τοῦ πνεύμονος, διὰ πλί

στιν θερμότητα διακρατοῦμενον καὶ κατὰ βραχὺ διαλυό

μενον· καὶ εἰς βράχωσιν φωνῆς, πάνυ ἔστιν ἐπαινετῆ, πρὸ ταύτης ἔχει

Τετράγκανθον, λευκὸν οὐγγ β'· κομήδιν ἀραβικὸν, οὐγγ α'· δράμ β' ἄμι

30 δον, οὐγγ ρ' γλυκορίζον δράμ β' πενιδ , οὐγγ γ'· σπόροις πεπονίου

ἀγκουρίου κολοκύνθ, καὶ σαρακινουῦ, ἀνὰ δράμ β' κνίδης σπέρμ

παπάβαριν ἄσπριν, ἀνὰ δράμ γ' καφορᾶν, σκρόπου' ρ' σάχαρ

καὶ ὕδωρ τὸ ἀρκοῦν· σκευάσας δίδου· χρῶ:-

Ζζ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ τετράγκανθον, ἐπὶ ψυχρᾶς διαθέσεις· ἔστιν καλῶς ἔχει:-

35 **Τετράγκαθ** λήτρ ἥμισυ· ὕσσωπον οὐγγ ἥμισυ· τήλεως, δράμ ἥμισυ· ἀμύγδαλα

κουκουνάρια, καθαρᾶ, ἀνὰ οὐγγ ρ' κίναμώμην, οὐγγ α' ἄμιδον·

ζιντζίβεριν γλυκορίζον καὶ τὸ χυλὸν αὐτοῦ κουμπέπες, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ·

[30ν]

μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν· ἀπόβρασμένον τὸ
 σάχαρ μετ' ὕδατος· ἔχων ἐν τῇ ἐψίσει ταῦτα ζίζινφα συ
 μπεστέναις κριθάριον φοινίκια πεμπιμέλε οὐγκλακαβαλίνα πο
 5 λυτρίχην γλυκόριζον ὕσσωπον εἶτα συγκέρασον ἐξαυτοῦ
 τοῦ ἀποζέματος, μετὰ τῶν ἄνωθεν ἰδῶν· καὶ σκευάσας τὴν
 ἀντίδοτον ταύτην, δίδου, ἐπὶ τῆς προεἰρημένης:-

Ζη' Ἀντίδοτος ἢ διὰ κυμίνου ποιούσα εἰς ψυχρότητα στῆθου·
 στομαχοῦ καὶ εἰς ἐμνευματουμένοις ὡσαύτως κωλικοῖς
 10 τεταρταικοῖς καὶ εἰς πεῦσιν συνεργεῖ στομάχου· Ἔχει·
Κυμίνου κοινοῦ, δράμ η' σκρόπουλα α', βρέξον αὐτὸν νυχθήμερον
 ἐν ὄξυ· εἶτα ξύρανον ἐν σκιᾷ εἶτα θές κινάμωμου γαρόφαλα
 ἀνὰ δράμ β', σκρόπουλ ε' γαλαγκᾶν θρύμβην καλαμύνθην
 ζιντζήβερην μελανοπέπεριν, ἀνὰ δράμ α', σκρόπουλ β'
 15 ἄμεως λιβιστικοῦ, ἀνὰ δράμ α', σιταρόκοκκα ιη' μακροπέπεριν
 στάχος μοσχοκάρυδα ἀνὰ σκρόπουλα β' καὶ ἥμισυ· μέλιτος ἀττικοῦ,
 ἢ σαχάριτος, τὸ ἀρκοῦν καὶ οὕτως σκευάσας, δίδου:-

Ζθ' Ἄλλη ἢ διὰ κυμίνου ἢ μεγάλη· ἐνεργεστάτη, εἰς ἀπεψίαν στο
 μάχου· καὶ ἐμπνευματουμένοις τὸν στόμαχον καὶ τὰ σπλάχνα
 20 ὁμοίως, καὶ πρὸς ἐπεχομένην κοιλίαν· ταύτην δὲ τὴν ἀντίδο
 τον, καὶ τιμές τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, δι' ὅσπολίτην ἐκάλεσαν· Ἔχει:-
Κυμίνου αἰθιωπικοῦ, καὶ κυμίνου κοινοῦ, ἀνὰ ἐξάγια α' εἶτα
 ξύρανον τὸν κύμινον καλῶς καὶ λιώσας καὶ κοσχινίσας
 εἰθ οὕτως θές ἐν αὐτῶ· γαλαγγᾶν ναρδοστάχην ἄμωμον·
 25 κρόκον· ζιντζίβερην· καρδόφυλλον· πεπεραιου κοινοῦ·
 καὶ λευκοῦ· κινάμωμου ἀληθινοῦ· μαστίχαν· μάκερ· κάρουα
 βασιλικᾶ· ξυλαλόην· μοσχοκάρυδα· καρδαμώμην σίνονος
 μαράθρου σπέρμα κασίας σελίνου σπέρμα κύπεριν καρποβαλ
 σάμου φύλλα ἀνὰ δράμ αρ' πεπέρεως μακροῦ, ἐξάγ α' ἥμισυ,
 30 πιγάνου φύλλα, ἐξάγια β' νίτρον, ἐξάγια α'· ταῦτα πάντα
 λειώσας καὶ κοσκινήσας καλῶς, ἔνωσον μετὰ μέλιτος ἀττι
 κοῦ ἀπαφρισμένου ἢ μετὰ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν καὶ δί
 δου ἐξ αὐτῆς τοῖς χροίζουσι, πρωῖ καὶ ἐσπέαν· ἔστιν δὲ θαυμαστή:-

ζ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ διὰ καστορίου ὠφελεῖ ὡς καὶ ἡ πρὸ γεγρα
 35 μμένη αὕτη· Ἔχει· ἄσαρι ἄνισσον σελίνου σπέρμα, ἀνὰ δράμ β' σκρόπουλα β',
 σχοίνου ἄνθος· μύρα· μελανοπέπεριν,

μέλιτος αἰθίου, κοχαρίτος τοῦ ἀρχαίου. ἀποίρας μύρου τοῦ
σαχάρμη δαίτος. ἐχέου μύρου ἐπιστάτου. ζιζυφῶ. συ-
μπτερέμας κέρη. φοιρική. πεμπιπέχε. οὐκλακαβαχμαί. πο-
λύτρηχμη. γλυχορίτου. εἰσατάστου. φητασινερασουόζαυ
τοῦ ἀποζέματος, μύρου ἀφροθβιδίου. καὶ σκαλασιστικῆ

Α μπίδοτος κιδάκι μύρου. πηίουσι φητασινερασουόζαυ
φομαχου. καὶ φητασινερασουόζαυ. καὶ σκαλασιστικῆ
πεπαιχκοῦ. καὶ φητασινερασουόζαυ. ἔ-
ουμουκοῦ. δρῶ. ἰαχρόπαια. φροζομαίτου. μύρου κερου

Κ εἰσῆ. φητασινερασουόζαυ. εἰσῆ. θεοκίμας. γαροφαρι-
αῖ. δρῶ. β. σκαλασιστικῆ. τελαχά. φητασινερασουόζαυ. καὶ σκαλασιστικῆ.
ζιζυφῶ. βόρην. μέλαροπέπεριν. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ.
μύρου. χιβιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. μύρου. π. β.
φῆτος. μοχοκαρίδι. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. μέλιτος αἰθίου.

Α κοχαρίτος, τοῦ ἀρχαίου. καὶ οὐκλασικῆ. δίδου.
μύρου κιδάκι μύρου κιδάκι. ἐμπίδοτος φητασινερασουόζαυ
μαχου. καὶ ἐμπίδοτος μύρου κιδάκι μύρου κιδάκι. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ.
μοῦ. καὶ πεπαιχκοῦ. πεπαιχκοῦ. κιδάκι. πηίουσι φητασινερασουόζαυ.
τοῦ ἀποζέματος, μύρου ἀφροθβιδίου. δίδου. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ.

Κ οῦ μύρου ἀφροθβιδίου, καὶ κιδάκι μύρου κιδάκι. ἀφδρῶ. α. εἰσῆ.
ζιζυφῶ. βόρην. καρεόφυλλου. πεπαιχκοῦ.
καὶ χαλκῆ. κιδάκι μύρου κιδάκι. μύρου. καρεόφυλλου. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ.
μαρδῶ. φητασινερασουόζαυ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.

Α λη ἀμπίδοτος, κιδάκι μύρου κιδάκι. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ.
μύρου κιδάκι. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.
σκαλασιστικῆ. ἀφδρῶ. α. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ. σκαλασιστικῆ.

45

50

51

[31r]

ἀνά δραμ β' καὶ ἥμισυ· ῥαῖον βάρβαρον κρόκον ἀριστολογχίαν στρο
γγυλὴν, ἀνά δραμα α', σκρόπουλα β' κόστου, δραμ αϑ' κινάμων
ξυλοκασίαν ἀνά δραμ α' σκρόπουλ α' μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σά
5 χαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ· ἐπειδὲ
τῆς χροΐας, δίδου μετὰ ἀποζέματος κάρεως· κόστου·
κιναμώνου, καὶ ξυλοκασίας χρῶ:-

ρα' Ἀντίδοτος ἢ διὰ ἴρεως ὠφελεῖ εἰς γαργαρεῶνα οἱ δοκοῦντες,

ὡς βελώνην ἔνδον διατιτραῖσθαι καὶ εἰς φωνὴν ἀφανίζω

10 μένην, παντὸς ὡς αὐτῶς ἀσθματικοῖς καὶ δισπνοικοῖς· Ἐχει

Ἰρεως οὐγγ α', γλήχωνα ὕσσωπον γλυκόριζον ἀνά δραμ στ' τε

τραγάκathon, ἄμιδον κιναμώνην ζιντζίβερην πεπέραιως

ἀμύγδαλα στροβύλου σπέρμα, ἀνά δραμ γ' ἰσχάδια ἄνευ τῶν γη

γάρτων φοινίκων σάρκας σταφήδων λυπαρῶν, ἄνευ

15 τῶν γηγάρτων, ἀνά δραμ γ' καὶ ἥμισυ· στύρακος ἐρυθροῦ καλοῦ, δραμ β'

σκρόπουλ α', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν ἢ δό

σις μετὰ ἀποζέματος ἰσχάδων μελόχου σπόρον ὕσσωπον

καὶ φοινίκων σάρκας· μετ' οἴνου ζεστοῦ, δίδου ἐσπέραν· χρῶ:-

ρβ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ τετράγκαθον, ὡς ἢ πρὸ ταῦτης ὠφελεῖ

20 βηχικοῖς φθησικοῖς, καὶ ἀρτυριακοῖς, θαυμαστῶς Ἐχει

Τετράγκανθον λευκὸν λήτρα ρ' γλυκόριζον, οὐλκᾶς γ' ἄμιδον οὐλκᾶς α'

πενίδια, οὐγγ γ', σπόροις, πεπονίου ἀγγουρίου κολονύνθου, καὶ

σαρακινῶ, ἀνά οὐγγ γ', κεκαθαρμένης στροβύλου σπέρμα λεπτοκά

25 ρυα· πιστάκια, ἀμύγδαλα καὶ ταῦτα καθαρᾶ, ἀνά οὐγγ β', κρόκου ξυλόκοκκα

στ', σάχαρ, λήτρα β' καὶ σκευάσας καλῶς ὡς ἢ πρὸ ταῦτης, δίδου τοῖς

χροΐζουσιν, πρὶ καὶ ἐσπέραν· χρῶ:-

ργ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καλαμυθίου θαυμαστῆ ὠφελεῖ εἰς ψυχρότητα

στίθοις καὶ βήχοντας ὁμοίως εἰς ψυχρὰν στομάχου, καὶ ἀνορεξίαν·

30 δισπεπτοῦντας καὶ τοῖς ταχέως τὸν στόμαχον, ἐμπνευματοῦν

τας ἢ δόσις, πρὸ τοῦ ἀρίστου καὶ μετὰ τοῦ ἀρίστου ἐξ αὐτοῦ

καὶ τῆ ἐσπέρα ὁμοίως ἀπερχόμενον εἰς ὕπνον ὅσον καρύου πον

τικῶ τὸ μέγεθος, μετ' οἴνου καλοῦ. Ἐχει

Καλαμύνθην γλήχωνα σεσέλειο μελανοπέπεριν πετροσελίνου

ἀνά δραμας γ', σκρόπουλα β', λιβιστικοῦ, δραμας β', σκρόπουλα α',

35 σελίνου σπέρμαν, σκρόπουλα α', ἄμαιο θύμου ἀνίσσου

[31ν]

κιναμώνου ζιτζιβέρεως ἀνὰ σκρόπουλα β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου χρῶ:-

ρδ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κοδίων ὠφελεῖ εἰς πᾶσαν κοιλιακῆν διάθεσιν

5 δυσεντερικοῖς πυρέσσουσιν, δίδου μετ' ὕδατος ὀμβρίου ἀπὸ βρασμένον δὲ, μετὰ σποδίου ροῦ μαγαρικοῦ μύρτων, καὶ ῥοδοστάγματος εἰ δὲ ἀπυρέτοις, με τοῖνου χλυαροῦ· Ἔχει Παπάβαριν ἄσπριν μῆτε χλωρᾶν, μῆτε ξηρᾶν ὀλοκλήροις σὺν τοῦ ἔξωθεν λέματος κεφάλια γ' ῥόδα, ἐρυθρᾶ δράμας

10 β' ἥμισυ κρόκον ἀκακίαν γλυκόριζον, ἀνὰ δράμ α', βόλον ἀρμένιον, οὐγγ ἥμισυ, κιναμώνην σύμφιτον ὑπὸ κιστίδος βαλαύστια ἀνὰ δράμ α', μύρτων τὸν καρπὸν οὐγγ α', κορέλιν κόκκινον καὶ ἄσπρον ῥοῦμ αγαρικοῦ δρακοντίου αἵματος ῥοῦ συριακοῦ, ἀνὰ σκρόπουλ ... , ἀνδράχνης σπέρμα, δράμ ἥμισυ λαβῶν δὲ,

15 τὰς κεφαλᾶς τὰς εἰρημένας τῶν κοδίων, βρᾶσον ἐπὶ ὕδατος ὀμβρίου ἕως τῆς ἡμισίας τοῦ ὕδατος πρὸ βρεχε δὲ τὰς εἰρημένας κωδίας ἐν τῷ ὕδατι τὸ μέλλον μετ' αὐτῶν βρασθῆναι· εἶτα, βρᾶσον ὡς εἴρηκα, εἰθ' οὕτως σακέλισον· καὶ ἐπίβαλε ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, μέλι

20 μύρτιτον λήτρα ἥμισυ καὶ ἀναδεῦσας καλῶς βρᾶσον ὡς μελιτος πάχος εἶτα ἐπίβαλε τετριμμένα τὰ ἄνωθεν εἰρημένα ἴδη καὶ ἀναδεύσας καὶ μαλάξας πάντα καλῶς ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χροῖας δίδου ὡς προεἰρηκα.

ρε' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἐκλογὴ ἐπονομαζομένη ὠφελεῖ πρὸς

25 δισεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς, ὡς ἢ πρὸ ταῦτης ἔχει Βαλαύστια, οὐγγ α'· μάκερ, οὐγγ α' ἥμισυ, ὄμφακίων ὕσκιάμου σπέρμα ἀνὰ οὐγγ α', κέρατος ἐλάφου, οὐγγ ἥμισυ· ὀπίου, οὐγγ β'· βάτου καρπὸν μύρτων μελανῶν, ἀνὰ οὐγγ α', σμύρνης στρογλήτιδος λυκίου ἰνδικοῦ, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, κοράλιν σιδίων σχοίνου ἄνθη

30 ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ κρόκου, οὐγγ α', λιμνέας σφραγίδος οὐγγ α' ἥμισυ ἀρνογλόσσου χυλὸν ἀκακίας λάδανον, ἀνὰ οὐγγ α', μαλάθρου σπέρμ ἀνίσσου ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, στυπτυρίας λιβανίου, ἀνὰ οὐγγ α', ροῦμ αγαρικοῦ οὐγγ ἥμισυ γῆ σάμιας, κοιλίας περιστερᾶς τὸ ἔνδον καὶ κοιλίας ἀλεκτῶρου ἀσταφίδων, ἄ

35 νευ τῶν γηγάρτων ῥόδων ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, κώμεος οὐγγ α', χαλκηταιος κυσσίρεως ὀπτῆς, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ χυλὸν ὑποκυστίδος οὐγγ α', λαγωῦ πιτύας ἐχίνων σάρκα νησσίας μήτραν φοινί

ρδ

κίμαζομου. ζιζλι βδρεως. αφ σκερ πουβ. μελι τοσαττικ.
Ακοχαρ δ αρμοιω. και σια ασια χαλωσ διδου. χρω.
 ρτιδ τοσ, κδ ναικο διου. ωφελη ρε πασαρ κοιχακκν δυαθεου.
 δυσημ περιωσ ππρεατουση, διδου μετ υδατοσ αρμοβριου. απι
 βρασμορδε. μετ ασοδτου ρουμασρικου. μωρτωρ, και ρα
 δο φαματοσ. ε δε αστυρε τοις, μετ του χλωρου. ε

Παπαβαρην αλαριν. με τε χλωραρ, με τε κρηαρ. ολοκ κρω
 σω του αζεσθ βυ λεματοσ. ρε φαχιαρ. ροδω, ερυθρω, δρα
 ρω. κροκου. ακαγιαρ. χυκοριου, αφ δ ραυα. βοχομαρ με
 ριδω. ουρ. ζιναμεσ κρ. συμφιστομ. αποκικιδωσ. βαχαιωτι
 αφ δ ραυα. μωρτωρ τορ χαρ πορ. ουα. κορε λιμκοκκιομ
 ασσορ. ρουμασρικου. δρακο μετ του αιματοσ. ρουσυρι
 αιλου. αφ σκερ πορ με. αυδ ραυα κωσπερ. δραυ. λεφωρδε.
 τασ κεφ αλασ. τασ αρκ μετ ρασ τωρ κωδωρ, βρασμορ και
 υδατοσ ομμριου. εωσ τοσ κωμισιασ του υδατοσ. περ
 βρεχε δε τασ αρκ μετ ρασ χωδισα βρ. τω υδατι το μελλωμ
 μετ αυτωρ βρασθηται. ειται, βρασμορ εσ αρκω. εθου
 τωσ σακελισομ. και επιωσ λεραυ τοσ εδ υδατι, μελι
 μωρ τιτωρ χλωα. και αφ αδασασ χαλεσ. βρασμορ με
 λι τοσ παχοσ. εστω επιωσ λε. τε στρομ μετ ρα ται αφ εσθερ αρκ
 μετ ραυα. και αφ αδασασ. και μαχαλιασ. και ταυ και χαλωσ
 αποθου βραγγωσ. επι δε τωσ χρωιασ διδου εωσ περ αρκ.

ρε

Αρτιδ τοσ αλλε, κδ ναιλο μεσ πορ μοζομ βνι. ωφελη προσ
 δυσημ περιωσ και οι χιακοι, ωσ προ τω τωτικσ. ε
 αλαισια. ουα. μακ βρ. ουα. ομφ ακιωρ. λεσ κωμουσ περ
 αφ ουα. κερατοσ ελαφου. ουρ. απτιου, ουβ. βυατουκαρ
 πορ. μωρτωρ μελομωμ, αφ ουα. σμωρ κωσ αρροχιωσ.
 λυκιοιμ δ λκου, αφ ουρ. κοραλιν. σιδωμ. ρομου αφθα.
 ροδωμ κρηωμ. αφ ουρ. κροκου, ουα. λιμπεασ σφραγιδωσ
 ουα. αρμοσασου χλωρ. αμακιασ. χωδωρ, αφ ω ουα.
 μαλαθρουσ περ. αφισου. αφ ουρ. τυπηυριασ. χιβαφου.
 αφ ουα. ρουμασρικου. ουρ. τωσ αμιασ. και χιασ περ
 τερασ το βυδου. και κοιχιασ αλεκτωρ. αφ αφιδωρ.
 μα τωρ μωρ πορ. ροδωμ. αφ ουρ. κωμωσ ουα. χαλκω
 σταμοσ. κωσ περ εωσ περ τοσ, αφ ουρ. χλωρ. αποκικιδωσ. ουα.
 χαλωσ υπτιωσ. εχλησμοσ αρκωσ. κωσιασ μετ ρα. φορι

[32r]

κων ὅστᾱ ὄστρέων κεκαυμένων οἰνάνθης βοτάνης μύ
σεως συμφύτου ῥίζης ἀσφάλτου, ἰουδαϊκοῦ ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ,
ἀμώμου δαῦκου κριτικοῦ σπέρμα, ἀνὰ οὐγγ α', βόλου ἀρμενίου
5 πετροσελίνου ἄμεως καστόριν τριβόλου σπέρμα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ,
ῥαῖον, οὐγγ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ ῥοδόσταγμα τῶν κομπίων καὶ
σάχαρ, τὸ ἀρκοῦν καὶ σκαυάσας δίδου:-

ῥστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ σπερμάτων πρὸς κοιλιακοῖς καὶ δυ
σεντερικοῖς, θαυμαστῇ ἔχει ἄμεως ὑοσκιάμου ὀπίου
10 ἀνίσσου ἀνὰ σιταρόκοκκα στ' μαράθρου σπέρμα, σιταρόκοκκα ζ'
σελίνου σπέρμα, σιταρόκοκκα ε', συμφύτου, σιταρόκοκκα δ',
σιδίων βαλαυστίων ἀνὰ σιταρόκοκκα, γ' ἥμισυ, μάκερ σιταρό
κοκκον α', ξυλαλόην, σιταρόκοκκα β' ἥμισυ, λιμνίας σφραγίδος
ἀρμενίου βόλου, ἀνὰ σιταρόκοκκα β' μυρτόκοκκα, σιταρό
15 κοκκα θ' μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν, τὸ ἀρκοῦν:-

ῥζ' Ἄλλη, πρὸς τὰ τοιαῦτα πρὸς αἶμα ἀπὸ τῶν ἐντὸς φερο
μένων, στέλλει ἔχει χαμάιδριον εἰς οἶνον παλεὸν στύφον βρά
20 σας ἕως ἀπὸ τριτόσεως, δίδου πιεῖν νήστεις ἡμέρας γ' διὰ
πεῖρας γὰρ ἐστὶν δίδου γὰρ τοῦτο, πρῶϊ:-

ῥη' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ μύλων καὶ κηδονίων πρὸς δυσεντερικοῖς
πάνυ θαυμαστῇ ἔχει κηδονίων καὶ μύλων τὸν ζωμὸν λα
βῶν, ἔμβαλε σάχαρ τὸ ἴσον καὶ βράσας ἕως συστάσεως
μέλιτος, εἶτα ἐπίθες κεκομμένα καὶ σεσεισμένα κα
25 λῶς ταῦτα μάκερ, ἐξάγια γ' ἥμισυ, μαστίχην ξυλαλώην χυλὸν
ἀκακίας, καὶ χυλὸν ὑποκυστίδος, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ μοσχοκάρυδον
κιναμώμου ῥῶδα ἀνὰ ἐξάγια δ' γάλια μοσχάτα σιταρόκοκκον α',
κολιανδρον, ταρία β' ροῦμ ἀγαρικοῦ καὶ ῥοῦ βυρσοδεψικοῦ
ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, κάκαμπριν, ἐξάγια α' ἥμισυ, μόσχον, ξυλόκοκκα β' καὶ ῥοδό
σταγμαν τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου πρῶϊ καὶ ἐσπέραν:-

ῥθ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ λίθου ζεμφύρου ὠφελῆ, πρὸς μελαγχολικοῖς
καὶ συγκοπτομένοις πρὸ τε λυποθυμίας καὶ πρὸς πᾶ
σαν καρδιακὴν διάθεσιν καὶ πρὸς μανιώδες καὶ κατὰ
30 λυσιν σαρκὸς καὶ κακοχρόοις ἐκμελαγχολικοῦ χυμοῦ ἔχει
Λάπισ λίτζε τοῦτέστιν, λίθου λαζαρίου οὐγγ α', ἄμπαριν ὁμοίως
οὐγγ ἥμισυ ξυλαλόην ὁμὴν κανέλαν τὴν λεπτοτάτην, ἀνὰ δρᾶμ γ',
35 μόσχον, ἐξάγια α', μαργαριτάρην, ἐξάγια β', χρυσοῦ καθαροῦ,
εξάγ α', μετάξιν πρινοκοκάτον, λήτρα ἥμισυ, μύλων γλυκαίων
τὸν ζωμὸν καὶ ῥοδόσταγμαν βράσον τὸ μετάξιν μετὰ τοῦ

32

ἄλφα ἰσχυρῶν ὄφρα ἐκκεκαμμένον· οἰνοπνεῦμα βοτάνης· μέλι
 στέας· σύμφυτον ῥίζης· ἀσφραγίου, ἰουδαϊκοῦ· ἀψύχου
 ἀμύγδαλου· δάουκου ῥιζοῦ ἰσχυρῶν· ἀψύχου· βόλου ἀμύγδα
 πετρεοπέλιμου· ἀμύγδα· καστορίον· τρίβοχου ἰσχυρῶν· ἀψύχου
 ῥαίου, οὐδὲ μέλιτος ἀπὸ ἰσχυρῶν· κροδδοσθηματῶν ῥιζοῦ ἰσχυρῶν
 σόχαρ, σταυρικοῦ· καίσιον ἀσασδίδου·
 ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, κροδδοσθηματῶν· προσκοιλιακοῦ καὶ δι
 στυμπερικοῦ, θαυμαστῆ· ἔξ· ἀμύγδα· ἰσχυρῶν· ὀπίου·
 ἀψύχου· ἀψύχου ῥιζοῦ ἰσχυρῶν· μαρμαρίνου· σίταροκοκκί
 σίλιμου ἰσχυρῶν, σίταροκοκκί· σίμφυτον, σίταροκοκκί
 σίλιμου ἰσχυρῶν· βαλαμπίου· ἀψύχου ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, σίταρο
 κοκκίον· ζύλαχον, σίταροκοκκίον· ῥιζοῦ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἀρμενίου ἰσχυρῶν, ἀψύχου ῥιζοῦ ἰσχυρῶν· μωροκοκκί· σίταρο
 κοκκίον· μέλιτος ἀπὸ ἰσχυρῶν· κροδδοσθηματῶν ῥιζοῦ ἰσχυρῶν·
 ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, πρεσπυτοῦ ἰσχυρῶν· προσκοιλιακοῦ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν, ἀψύχου· ἔξ· χαμῆδριον· ῥιζοῦ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν·
 σασ εἰς ἀπὸ τρίτο στέας· δίδου πᾶν ῥιζοῦ ἰσχυρῶν· ἔμβρα· ῥιζοῦ
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· δίδου ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν·
 ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, κροδδοσθηματῶν ἰσχυρῶν· προσκοιλιακοῦ ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν θαυμαστῆ· ἔξ· κροδδοσθηματῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν, ἔμβρα ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· καίσιον ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 μέλιτος, εἰς τὴν ἐπίθεον ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν καὶ σίταροκοκκί
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· μαρμαρίνον· ἔξ· ἰσχυρῶν· ζύλαχον· χύλον
 ἀκακίας, καὶ χύλον ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἀψύχου ἰσχυρῶν
 κροδδοσθηματῶν ἰσχυρῶν· ἀψύχου ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ῥιζοῦ ἰσχυρῶν· ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἀψύχου ἰσχυρῶν· κακῆ ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν, ζύλαχον ἰσχυρῶν· καίσιον
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· σασ εἰς ἀπὸ τρίτο ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν·
 ῥιζοῦ ἰσχυρῶν, κροδδοσθηματῶν ἰσχυρῶν· σόφελον, προσκοιλιακοῦ
 καίσιον ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· προσκοιλιακοῦ ἰσχυρῶν· καὶ προσκοιλιακοῦ
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· καὶ προσκοιλιακοῦ ἰσχυρῶν· καὶ κακῆ
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· καὶ κακῆ ἰσχυρῶν· εἰς μέλοσ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· ἔξ·
 ἰσχυρῶν, χύλον· τούτου ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, οὐδὲ· ἀψύχου ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν· ζύλαχον ἰσχυρῶν, καμῆλα ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἀψύχου ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· μαρμαρίνον ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· χρυσοῦ καθαροῦ,
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν
 ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν· ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν

ρε
 ρε
 ρε +
 ρε

[32ν]

ρόδοστάγματος, καὶ τοῦ ζωμοῦ τῶν μύλων ἕως ἐρρυθρόν
 γένηται εἰθούτως, ἔξελε τὸ μετάξιν καὶ ἔμβαλε τὴν ἄμπριν
 καὶ μετὰ τοῦτων τὰ ἑτέρα ἴδη εἰθούτως πᾶλιν, ἔμβαλε
 5 σὺν αὐτῷ, λίθου μπαλάζι ζεφύρου μαργαριτάριν, τρυ
 πημένον καὶ ἀτρύπητον ἀνὰ ἑξάγ ἥμισυ καὶ τρίψας ταῦτα
 ὑψηλᾶ ὡς χνοῶδες, ἔμβαλε ἐν αὐτῷ καὶ ταράξας καλῶς
 ἐπίχεε ἐν μαρμάρῳ καὶ ἔασον αὐτῷ, ἐφικανὴν ὥραν
 καὶ λαβῶν αὐτῷ, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χροΐας δίδου:-

10 **ῥι'** Ἀντίδοτος ἢ διὰ σέναις πρὸς μελαγχολικοῖς, καὶ μανιῶ
 δεσ καὶ μηδέποτε χαροπιᾶν ἔχοντες τὴν φύσιν ἐκ
 πλεονεκτοῦντος, τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ καὶ ἀπλεῖ
 πρὸς τεταρταίοις καὶ πρὸς πᾶν πάθος τὸ γενόμε
 νον ἀπὸ μελαγχολικοῦ χυμοῦ πάνυ καλὸν ἔχει
 15 **Σέναις** λευτοκάρυα, ἀνὰ οὐγγ β', μετάξιν κεκαυμένον, δράμ α',
 βόλον ἀρμένιον λάπις λίτζι ἀνὰ δράμ α', κίναμώμου οὐγγ ἥμισυ,
 γαρόφαλα γαλαγκᾶν πέπεριν στάχος ὠκιμον ζιντζί
 βερὶν φύλιον καρδάμωμον κρόκον, τζετουάριον
 20 πουραγίου τὸ ἄνθος δενδρολιβάνου ἄνθος πεπέραιου
 μακροῦ, ἀνὰ δράμ α', μαργαριτάριν χρυσοῦ καθαροῦ,
 ἀνὰ ἑξάγ α'. Ξυλαλόην καλήν, ἑξάγ κ'. τὰ ὅσα τῆς καρδίας
 τοῦ ἐλάφου, δ'. κουρέλιν ἐριθρόν, ἑξάγ α', βέρβεριν·
 ἑξάγ ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον· μάκερ ἑξάγ ἥμισυ, μόσχον σιταρόκοκκα β',
 25 σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμα τὸ ἀρκοῦν δίδου, μετ' ὕδατος ἔχων ἐν τῇ
 ἐψήσει, σέναις σκολοπένδριον μυρίγγου κλόνοις καὶ
 καππᾶρεως ρίζης καὶ οὕτως δίδου χρω:-

ῥια' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ κυδωνίων· ὠφελεῖ εἰς ἀτονίαν στομάχου
 καὶ μὴ τὴν τροφήν καλῶς πέττοντας καὶ ἐμπνευμα
 30 τουμένοις καὶ εἰς κακόχροϊαν σώματος βοηθεῖ δὲ θαν
 μαστῶς καὶ ἐπὶ ἀνορεκτοῦντας κατέψυγμένοις καὶ
 δισπεπτοῦντας ἔστιν δὲ πάνυ θαυμαστῇ, ἢ τοιαύτῃ ἔχει
Κυδωνίων σάρκας, καθαρισμένας, λήτρα α', ἥμισυ, ἔμβαλε ἐν με
 λιτι καθαρῷ, λήτρα β', βράσον, ἕως συστάσεως εἶτα
 λαβῶν ἐξ αὐτοῦ, ἐπίθεσ ἐν μαρμάρῳ πρὸς δοκιμὴν
 35 καὶ ἔστιν καλὸν εἰς πῆξιν εἶτα ἐπίβαλε, κίναμώμην,
 ἑξάγ δ' ἥμισυ, κικύμπριν, ἑξάγια γ', πέπεριν γαλαγγᾶν ἀνὰ ἑξάγ
 α' ἥμισυ, γαρόφαλα μοσχοκάρυδα ἀνὰ ἑξάγια α' ἥμισυ, στάχος,
 ξυλαλόην μάκερ καρδαμώμην ἀνὰ δράμ α', τζετουάριον,

ροδοσταγματος, και του ζωμου των μιλων. εως ερυθρου
 τελεται. εθου πως, εζελε το μηαριμ. και εμβασε τα αμπα
 και μηα του τρομ τω ετρου ιδη. εθου πως παλιμ, εμβασε
 στω αυτω, χθουμ πααζι, ξεφουρου μαρταρισταριμ, σπυ
 σπημ ηιορ και ατρ, σποντορ. αμ δε αλ, και τριφασ ταυτα
 ιψηλαις, εως εθου δεσ, εμβασε ερω αυτω, και ταρταζα καλας
 εστιν, εε θυμαρμαρω, και ε ασου αυτω, εφισκαμ ηιοραμ
 και λαβου αυτω, απο θου εμνησας. και δε το χρυσαδ, α
 ρηδοτος ιδη, αετρουα. προσ μελοχολικου, και μαριεσ
 δεσ, και μηδε ηπο τε χαροπια, εχοντες τρυφουοιν, εχ
 τη εσθρικταυωστας, του μελοχολικου χυμου. και απδ
 προσ τεταρταυωσ, και προσ ταρταυωσ, το ενομε
 νομα απο μελοχολικου χυμου. σπαμικαλορ, ε

ρι

Π ερωαε λατοκαρυα, αιουβ, μηατρη και μβιον, δρα α
 βοχου αρμυριοι, λαπιε λιτι, αι, δρα α, κίραμω, ου
 γαροφαλω, γαλοναμ, επεπεριμ, εθου, ωκιμωρ, ζιμωζι
 βεριμ, φολογ, καρδαμωμορ, κροκομ, πλετουαριου
 ππουρακιου, ταυωσ, δευδροχίβαμου αυθου, επεπεριμ
 μακρο, αμ δρα α, μαρταρισταριμ, χρυσουκαθου
 αραισδα, ζυλαλορ, καλας, δε αλ, τα σαυτωσ καρ
 του ελαφου, ε, κουρελι, ερυθρου, εθαα, βοδβεριμ,
 εθαα, μακερ, εθαα, μοςχορ, σιπαροκοις, β, εθαα
 καιροδοσταγματος, αρκου, ε, του, μη, εθαα, εχ, ημερτα
 εψισ, στρωαε, σιλοσπευδριου, μηριγου, χουμοσ, και
 καιππερεσρι, ηε, καιου, τωσ, διδου, χρωσ,

ριβ

Π ρηδοτος, ιδη, ακυδουριωρ, ωφελε, εθου, ατορια, αρμομα
 και μηατρη, στροφικα, εως, επε, ηγομ, τωα, και εμπαρμα
 του μβιον, και εθου, και εθου, χροια, σωματος, βοιθα, δε θα
 ματρω, και επε, αφορε, κοτωωστας, και πε, φημ, βιου, ε
 διο, πε, ηθου, ωστας, εθου, δε, ταμ, βαμ, ματι, ητοι, αλτι, εθου,

Π υδρομωσ αρχαε, καθαριε, μβιαε, χηδαν, εμβασε, εμμε
 λιτι, καθαρεσ, χηδαν, βρασσορ, εως, ου, ταυ, εως, εθου
 λαβου, δε, αυτου, επε, θεσ, θυμαρμαρω, προσ, δο, κίμωρ
 εθου, εθου, καλορ, εθου, πηυ, ην, εθου, επε, βαλε, κίραμωμ, η
 εθου, δε, κίραμωμ, ην, ιδη, αλ, επε, πε, περιμ, γαλοναμ, αραι
 εθου, γαροφαλω, μοςχοκαρυδα, αραισδα, εθου, εθου
 ζυλαλορ, μακερ, καρδαμωμορ, αμ δρα α, εθου, εθου, βριμ

[33r]

δράμας ἥμισυ, μαλάξας ἀμφώτερα μετὰ τοῦ μέλιτος καὶ τῆς
σαρκὸς τῶν κυδωνίων, χύσον ἐν μαρμάρῳ πρὸς ἀλείψας
τὸ μάρμαρον, ῥοδόσταγμαν μοσχισμένον, εἰ δὲ βοῦλη, ποιῆσαι
5 ὑπακτικὸν κοιλίας, ἐπίθες δακρῦδι ὅσον ἐξάγ α' ἥμισυ καὶ συγ
κόψας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τοῖς χρίζουσιν, δίδου μετὰ
οἴνου καλοῦ ἔστιν γὰρ πάνυ ὠφέλιμον χρῶ:-

ῥιβ' Ἀντίδοτος, ἡ διὰ μῆλων θαυμαστῆ ὄντως καὶ ἐπαινετῆ ἔχει
Μήλων παφλαγονικῶν, σάρκας ὑγιῆς, ἔψε καλῶς καὶ περικα
10 θάρας καὶ τρίψας πάλιν μετὰ μέλιτος ἀπαφρισμένου
ἔψε μιᾶς λήτρας οὔσης τῆς τῶν μῆλων σαρκὸς δύο δὲ τοῦ με
λιτος ἔμβαλε δὲ, ῥοδόσταγμα εἰ στήν ἔψησιν καὶ ὅταν τὰ τῆς
ἐψησεως καλῶς ἔχει, πρόσβαλε κινάμωμου καλοῦ κα
15 ραιοφύλλου ἀνὰ ἐξάγ γ', σχοίνου ἄνθος σέναις, ἀνὰ ἐξάγ α',
ἀνίσσου, ἐξάγ ἥμισυ, ῥόδα, ἐξάγι β', ξυλοκινάμωμην, ἐξάγ γ',
στάχος, ἐξάγ α', ὅτε δὲ παστελωθῆ, ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ
χλιαροῦ γινομένου, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ εἰ δὲ καὶ βοῦλη ποιῆ
20 σαι ὑπακτικὸν κοιλίας ἔμβαλε, δακρῦδιν, οὐγγ γ', καὶ δί
δου, τοῖς χρίζουσιν ἐξαυτοῦ μετ' οἴνου τινὲς δὲ, ἀντὶ τοῦ
μέλιτος, σάχαρ ἐμβάλουσιν ἢ δόσις, κατὰ δύναμιν:-

ῥιγ' Ἀντίδοτος, ἡ διὰ παπαβάρεως πρὸς δυσεντερικοῖς
καταροϊκοῖς βηχικοῖς φθησικοῖς στομαχικοῖς οἷς
μηδέποτε τὴν τροφὴν πέττοντας ἀλλὰ καὶ ἐμοῦντας
πάνυ καλὴ καὶ ὠφέλημος, ἡ τοιαυτὴ ἀντίδοτος ἔχει
25 **Κοδείας** λευκῆς, δράμ ω', μάκερ ἀκακία, ἀνὰ δράμ ζ' ἥμισυ, γαρὸ
φαλα, κρόκον, βόλον ἀρμένιον ἀνὰ δράμ ε', κινάμωμον
δρακόντιον αἶμα ἀρνογλώσσου σπέρμα, ἀνὰ δράμ δ' ἥμισυ, δροσάτα
τῶν ῥόδον, τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, χρῶ:-

ῥιδ' Ἀντίδοτος, ἡ διὰ τριῶν πεπέρεων ὠφελῆι, πρὸς κατάψυ
30 γέντα στόμαχον καὶ ὀξυρεγμίας πρὸς τεταρταίοις καὶ πα
ραθέντας πρὸς ἥπατικοῖς, καὶ ἐμπνευματώσεις πρὸς
βήχοντας ἡ δὲ δόσις τοῦτου, κάρου ποντικῶ τοῦ μεγεθος
μετ' οἴνου εὐκράτου ἔχει τριπέπεριν, ἀνὰ οὐγγ α', κικύμπριν
θύμου σελίνου σπέρμα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ἀνίσσου οὐγγ ἥμισυ καὶ μέλιτος,
35 ἀπτικῶ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς χρῶ:-

ῥιε' Ἀντίδοτος ἄλλη διὰ τριπεπέρεων ἔστιν δὲ θαυμαστῆ καὶ καλῆ,

δρακίνας, μεγάλας ἀμφώτεραι μετὰ τοῦ μελίτος καὶ τῆς
σάρκατος, τῶν κιδωρίων, χύσων ἢ μαρμαροῦ. προσάχθας
στομαρμαροῦ, ῥοδόταν μαρμαροῦ ἢ μέρον ἢ δέ βουχ ποιῆσαι
ὑπαιτίχου κοίχιασ, ἐπίθεσ. δακρυῖ. ὄσομ ἀλά κιδωρίων
κιδωρίων, ἀποθου ἐρωγῶ. ἐπίθεσ τοῖς χρίλουσιν, διδου μετὰ
οἰμοῦ καλοῦ. ἐπίθ γὰρ πάμωσ φέλιμον χρῶ -
Αντιδότος, κιδωρίων, θαυμαστὸν ἴσος καὶ ἐπαινετὸν. ἔ
κχωρ παφλαγοκωρί, σάρκατος ἴσος, ἔφαλας. καὶ περὶ κα
θαρας. καὶ τριπασ πάλιν μετὰ μελίτος καὶ παφρις μεθου
ἔφε, μίαν χύσων σῆσ τῶν μετὰ σαρκατος. αὐτοδὲ τοῦ με
λίτος. ἐμβολεδὲ, ῥοδόταν μαρμαροῦ ἢ κιδωρίων. καὶ ὁ παρτοῦ
ἐφαστος. καλεῶ ἔφα, προσβαλε. κιδωρίων καλοῦ. κα
ραϊόφύχου. ἀφθαστ. ῥοίμου ἄθος. σῆμας; ἀφθαστ.
ἀμίουσ. ἔφατ. ῥοδά, ὄθα, ἔφα. ζυχοκιδωρίων, ὄθατ.
αθλας, ὄθατ. ὄθιδε πατεχάθι, ἄρα ἀπο τοῦ πύρρο. ἔ
χρί αὐτοῦ ἐρωγῶ, ἀποθου ἐρωγῶ. ἢ δέ κιδωρίων ποιῆ
σαι. ὑπαιτίχου κοίχιασ. ἔμμαχε, δακρυδίν, ὄθτ. καὶ δι
δου, τοῖς χρίλουσιν ὄθαι τοῦ μετῶμου. τίνεσδε, ἀμύτι
Βμελίτος, σαχάρ ἐμβολουσιν. κιδωρίων, κατὰ δὴ ἄμιν.
κατὰ ῥοίχου. βυχίχου. φθκοίχου. τομαίχου. τοῖσ.
μὴδ ἐποτε τῶν τερφκῶν πῆσθοντασ. ἀλλὰ καὶ ἐμοῦ τασ.
παρὶ καλοῦ καὶ φέλιμος. ἢ τοῖσ τῶν ἀντιδότων. ἔ
Γοθάσ χαλκῶ, δρασ. μακρ. ακαίαι, ἀφθασ. ἔφαρο
φθα, κροκον. βόλομαρμαροῦ. ἀφθασ. κιδωρίων
δρακοντίου αἵμα. ἀρροχάτου ἄστρ, ἀφθασ. δρασ.
ἐδρ ῥοδον, ὄθαρχου. κιδωρίων ἄσασ, χρῶ.
Δαντιδότος, κιδωρίων, πεπερεων. ὠφελῆ, προσκαταφῶ
τεντω σῆμασ. καὶ ὄθρ ἔμας. προστετάρτασ, καὶ σῆ
θου. προσπατῆχοῖσ. καὶ ἐμπράματι ὄθασ. προσ
Εἀμύτι. κιδωρίων, καρύου πορτίχου τὸ μῆθος.
μετὰ βουχάτου. ἔ. τρίπεπεριν, ἀφθασ. κιδωρίων
θύμου σελίνου ἄστρ, ἀφθασ. ἀμίουσ. ὄθτ. καὶ μελίτος.
Στατῆχοῦ, ἄσχαρ ὄθαρχου. καὶ ὄθα ἄσασ καλεῶ χρῶ.
Αντιδότος ἄλλῃ δὴ ἀντιπεπερεων. ἐπίθεσ θαυμαστὸν καλῶ.

ρίθ

ρίθ

ρίθ

ρίθ

[33v]

τριπέπεριν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ ξυλαλόην γαλαγγᾶν, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ κρόκον
 κινάμωμου καρδαμώμου ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ στάχος ἐξάγ ἓν τέταρτον
 καλάμου, ἀρωματικοῦ ἐξάγ α', κόστου ἐξάγ ἥμισυ, κικίμπριν
 5 ἐξάγ α' ἥμισυ, μυρσυνόκοκκα, ἐξάγια ἥμισυ..., γαρόφαλα ἐξάγ ἥμισυ, κασι
 ἄλινε, ἐξάγ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ῥιστ' Ἄλλη πάνυ θαυμαστῆ καὶ δόκιμος, πρὸς τὰς πρόειρημένας ἔχει

Τριπέπεριν ἀνὰ οὐλκῆν, α ... ζιντζίβεριν, οὐλκην ... ἐπίθυμα
 ἄνισσον, ἀνὰ ξυλοκόκκου α' ἥμισυ πετροσελίνου σπέρμα σε
 10 σέλαιος ὕσσωπον λιβυστικοῦ ἑλενίου ἀνὰ οὐλκῆν α' καὶ ἓν τρίτον,
 ἄμεος κασίας ναρδοστάχιν, ἀνὰ οὐλκῆν α' καὶ ἓν τρίτον καὶ δαῦκου
 σπέρμα οὐλκῆν α ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 καὶ σκευάσας, δίδου τοῖς χροίζουσιν ἐξάγια ..., ὅσον ἐξάγ α'

ῥιζ' Ἄλλη ἀντίδοτος γαλινού, ἢ διὰ κούρκουμα ὠφελεῖ πρὸ

σπληνικοῖς στομαχικοῖς ἥπατικοῖς ὑδροπικοῖς καὶ
 15 καχέκτικοῖς πάνυ καλῆ ἔχει ἄσαρ κρόκον πετρο
 σελίνου δαῦκου ἀνίσσου σελίνου σπέρμα ἀνὰ δράμ δ',
 ῥαῖου μπαρμπάρου στάχος, ἀνὰ δράμ στ', κόστου ἀλεξανδρινού
 σμύρνης κασίας σχοίνου ἄνθος ἐρυθροδάνου ῥίζης
 20 καρποβάλαμον ἐλαίου βαλσάμου ἀψινθίαν ζωμόν
 εὐπατορίου ἀνὰ δράμ β' ἥμισυ, τετραγκαθον, δράμ α', καὶ μέλιτος
 ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου:-

ῥιη' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ κούρκουμα ὠφελεῖ, ὡς τὰ προει

ρημένα τοῦτου ἐξ αἰρέτως δὲ, πρὸς ὑδροπικοῖς στο
 25 μαχικοῖς καὶ ἀλγοῦντας τὸν στόμαχον, καὶ ἀτροφοῦντας ἔχει
 κρόκον στάχος κινάμωμον ἄσαρι ξυλοκασίαν, ἀνὰ δράμ γ'
 κόστου ἀλεξανδρινού σχοίνου ἄνθος σμύρνης ἀνὰ δράμ α' ἥμισυ,
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σαχάριτος τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς
 οὐγγ ἥμισυ ἢ δράμ β', μετ' οἴνου καὶ ὕδατος ἔχων δὲ, τὸ τοιοῦτον
 30 ὕδωρ ἐν τῇ ἐψίσει ταῦτα μαράθρου σπέρμα καὶ τῆς ῥίζης μυ
 ρίγγου κλόνοις ἔμβαλε καὶ ἐν τῷ τοιοῦτῳ ὕδατι, σίδη
 ρον στόμωμα, πεπυρωμένον πλιστάκις καὶ οὕτως λαβῶν
 συγκέρνα τὸν οἶνον καὶ δίδου πίνειν χρῶ:-

ῥιθ' Ἀντίδοτος ἑτέρα, διὰ κούρκουμα ὠφελεῖ δὲ καὶ αὐτῇ

35 ὡς τὰς προγεγραμμένας ἔχει κρόκον στάχος κινάμωμον
 ἄσαρι κασίαν, ἀνὰ δράμ γ', κόστου σχοίνου ἄνθος σμύρνης

[34r]

ανά δραμ α' ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ῥκ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κούρκουμα ὠφελεῖ καὶ αὐτῇ, ὡς τὰς
 προεῖρημένας ἔχει κρόκον ἄσσαρι πετροσελίνου δαῦκου
 5 ἀνίσσου σελίνου σπέρμα ῥαίου βάρβαρου στάχος, ἀνά δραμ στ',
 κόστου, σμύρνης ξυλοκασίας σχοίνου ἄνθος ἐρυθροδάνου
 καρποβαλάμου ζωμόν ἀψινθέας εὐπατόριον, ἀνά δραμ
 β', καλάμου ἀρωματικοῦ κιναμώμου ἀνά δραμ α' ἥμισυ βαλ
 σάμου ἐλαίου, δραμ ἥμισυ σκολοπένδιον σκόρδου ἀγρίου χυλὸν
 10 γλυκορίζου, ἀνά δραμ β' ἥμισυ, τετράγκανθον, δραμ β', σάχαρ τὸ ἀρ
 κοῦν καὶ σκευάσας καλῶς ὡς τὰς προεῖρημένας δίδου:-

ῥκα' Ἀντίδοτος ἢ διὰ λάκκα ὠφελεῖ ἡπατικοῖς σπληνικοῖς
 καχεκτικοῖς ὑδροπικοῖς νεφρητικοῖς καὶ πρὸς ἐμ
 πνευμάτωσιν, στομάχου καὶ σπλάχνων ὡς αὐτως ὠνή
 15 νεσι δὲ, καὶ πρὸς ἐμφράξης ἡπατος καὶ σπληνὸς ἔχει
 Λάκκα, τῶν καφαίων δραμ ιε' στάχος κόστον καρπο
 βάλαμον ξυλοβάλαμον ξυλοκασία κιναμώμου
 ἀκόρου κρόκου ἄσσαρου σχοίνου ἄνθος σέναις ῥαίου
 βαρβάρου μαστίχην ἀριστολοχίαν, μακρῶν καὶ στρογγυλῆν
 20 ἀνά δραμ θ', ζεντζιάνε σελίνου σπέρμα μαράθρου ἀνίσσου πο
 λίου γαρροφύλλου κυμίνου εὐπατορίου ἀψίνθιον φοῦ
 μοσχοκάρυδον καρδαμώμου γάλια μοσχάτα κουμπέπες
 ἀνά δραμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου ἢ σαχά
 ριτος τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις αὐτῆς, ὡς τὸ διὰ κούρκουμα:-

ῥκβ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ φιληδόνου ὠφελεῖ εἰς θερμότητα στομάχου
 καὶ ἐμπνευμάτωσιν καὶ εἰς σκληρίαν ἡπατος τὸ τοιοῦτον
 λέγεται εἶναι ποίημα, Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ ἔχει
 Ζιντζίβεριν τριπέπεριν στάχος ξυλοκασίαν καρποβάλ
 30 σαμον πύρεθρον καρδαμώμην, τὸ μέγα γαρόφαλα μα
 στίχην ἄμεως, ἀνά δραμ β', σέληνον ἀνίσσον ἠδύοσμον ἀνά
 δραμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ῥκγ' Ἄλλη ἀντίδοτος, δι' ἐρμοδακτύλου ὠφελεῖ ποδαλγικοῖς, ἀπὸ
 ψυχροῖς χυμοῖς, γινομένοις ἔχει ζωμόν μαράθρου λαβῶν, λήτρα β',
 τῶν ῥιζῶν καὶ μέλιτος ἀπαφρισμένου, λήτρα α', βράσον,
 35 ὡς μέλιτος πάχος εἶτα ἐπίθες ἐρμοδακτύλου καστάνου
 καὶ τρουπήτου καθαροῦ, ἀνά οὐγγ α', καὶ σκευάσας καλῶς ταῦτα,

[34ν]

ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου λευτοκαρίου τὸ μέγεθος μετ' οἴνου νήστης: χρῶ:-

ὀκδ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ δι' ἐρμοδακτύλου ὠφελεῖ πρὸς ποδαλ

5 γικοῖς καὶ ἀρθροητικοῖς, κρεῖττον γὰρ ἐστὶ, ἢ τοιαῦτη, τῇ πρώτῃ Ἐρμοδάκτυλον δραμ α', κυμίνου αἰθιώπικου κολοκυνθίδου ἀνὰ δρᾶμ ι', χαμαίνδρους, δραμ θ', κενταυρίου, δραμ η', ἀριστολογχίας, γεντιανῆς ἀνὰ δραμ στ', ὑπερικοῦ, δραμ ε', πετροσελίνου, δραμ δ', σιμφύτου ἰουδαϊκοῦ δραμ γ',
10 ἀγαρικόν, δραμ β', μαῖου δραμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, οὐλκῆ α', μετ' οἴνου πρῶν νήστης :-

ὀκε' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ δι' ἐρμοδακτύλου, ὡς τὰς προειρημένας, ἔχει

Ἐρμοδάκτυλον γαλαγκᾶν πύρεθρον ζιντζίβεριν ζεδοᾶρ ἀνίσσου γεντιανῆς ἀριστολογχίαν, ἀνὰ οὐλκᾶς δ', τρου
15 πήτην δραμ β' ἥμισυ, δι' ἀγρῦδην, σκρόπουλα γ', ῥαῖου βαρβάρου ἐξάγ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

ὀκστ' Ἀντίδοτος ἄλλη ποδαλγικῆ, κατὰ πάντα πεπειραμένη

λαμβανομένη ἐπὶ ἐνιαυτὸν, ἐκάστῳ δόσις γράμματα β', ἔχει
Γεντιανῆς, οὐγγ β', παιωνίας δαφνίδος πεπερέου κοινου
20 ἀριστολογχίαν μακρᾶν, ἀνὰ οὐγγ α', σμύρνης, οὐλκᾶς δ', πηγάνου ἀγρίου σπέρμα, οὐγγ α', κινάρας ἀγρίας πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, οὐλκᾶς δ', πεπερέου λευκοῦ καπάρεως ῥίζης φλοιοῦ γλυκορίζου κνίκου σπέρμα, ἀνὰ οὐγγ β', τὰ ξηρὰ κόψας καὶ σίσας, ἀναλάμβανε μέλιτος
25 ἀττικοῦ. ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου ὡς βούλη:-

ὀκζ' Ἄλλη, ποδαλγικῆ ἀντίδοτος ἢ λεγομένη πρόκλου διδομένη

ἢ τοιαῦτη, δι' ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀπαρατηρίτως ἔχει
Χαμαίνδρους, σκρόπουλα θ', κενταυρίου, σκρόπουλα η', ἀριστο
30 λογχίας, σκρόπουλα ζ', γεντιανῆς, σκρόπουλα στ', ὑπερικοῦ, σκρόπουλα ε', πετροσελίνου, σκρόπουλα δ', ῥαῖον ποντικοῦ ἀμίλλου, ἀνὰ σκρόπουλα α', ἀγαρικοῦ, σκρόπουλα β', μέλιτος, οὐλκῆς ἥμισυ ἀναλάμβανε τὸ μέλιν καὶ μαλάξας, ποιήσον τροχίσκον καὶ δίδου συγκεραστὸν πρὸ ὥρας μιᾶς:-

ὀκη' Ἄλλη ποδαλγικῆ, ποιούσα πρὸς πάντα τὰ ρευματιζόμενα

35 μέρη λαμβανόμενον ἀπ' τῆς πρώτης μαρτ..., ἐν ἡμέρας μ', ἔχει Στύρακος καλαμήτου πετροσελίνου, μακαιδωνικοῦ

PKB

PKB

PKB

PKB

PKB

[35r]

ναρδοστάχην χαλβάνην σμύρνης καστορίου ὀπίου,
 ἀνά δραμ ἥμισυ, κασίας, δραμ ι', φύλλου κόστου πεπέρεως λευκοῦ
 ἀνά δραμ γ' ἥμισυ, κρόκου, τάρια στ', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ
 5 ἀρκοῦν ἢ δόσις, καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' εὐκράτου
 νήστης φυλακταίων δέσοι ἵνα ὁ μέλλων λαμβάνειν τὴν τοι
 αὐτὴν ἀντίδοτος, ἔστιν εὐπεπτος χρῆ δὲ ἀπέχειν ἀπὸ
 τῆς πρῶτης ἡμέρας ἐν ἡ μέλλῃ ἄρξεται λαμβάνειν τὴν
 10 τοιαύτην ἀντίδοτον, βοΐων κρεῶν σεύτλων τροφῶν
 μοχθηρῶν καὶ πᾶσης κακοχύμου τροφῆς ἀπέχειν
 καὶ ἀφροδησιῶν ἔστιν δὲ ὠφέλιμος πάνυ καὶ δόκιμος:-

ῥκθ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ποδαλγικοῖς ἢ λεγομένη κλίμαξ ἔχει:

Σμύρνης στρογλύτιδος φύλλα δαφνίδων, λελεπισμένη
 κόστου ἀμώμου γεντιανῆς, ἀνά δραμ β', ναρδοστάχιν
 15 ἀριστολοχίαν στρογγυλὴν, ἀνά δραμ α', ἢ δόσις, κοχλυάριον α',
 τεθλιμμένον καὶ σεσεισμένον καλῶς δίδου μετ' εὐκράτου,
 οὐλκᾶς γ', παρὰ φύλαττε δὲ, ὡς καὶ τὸ πρῶτον καὶ τοῦ
 ἐστιᾶσαι φακὴν ἢ ἄλλης μοχθηρᾶς τροφῆς, χρῶ:-

ῥλ' Ἄλλη ἀντίδοτος ποδαγρικῆ, περιβόητος ἢ ἔλαβον

ἐν Ἐφέσῳ τῆς Ἀσίας καὶ δοκιμᾶσας αὐτὴν, εὖρον ἀψευστ... ἔχει
 20 Γεντιανῆς οὐλκᾶς β', ἀριστολοχίαν στρογγυλὴν, οὐλκὴν α',
 σμύρνης στρογλύτιδος δαφνίδων λελεπισμένων κόστου
 ἀμώμου φύλλου, ἀνά οὐλκῆν α', ναρδοστάχην, οὐλκῆς ἥμισυ,
 ἀριστολοχίας μακρᾶς, οὐλκῆν α', εὐπέπτου δέοντως τοῦ
 25 μέλλοντος λαβεῖν τὴν τοιαύτην ἀντίδοτον, δίδου ἐ
 ξ' αὐτῆς, νήστης κοχλιαρίου τὸ μέγεθος τοῖς διαλείμμας
 ἀπέχθεσθαι δεῖτὸν λαμβάνον τα ταύτην, φακῆς οἴνου
 ἀκράτου πολλοῦ μέλιτος κρέων βοίων, καὶ λοιπῶν κακο
 30 χύμων ἐπεὶ δὲ γοῦν ὁ ρευματιμὸς οὐδεμίαν αἴσθησιν
 παρέχει ἀλγηδόνας ἔπαρμα δὲ κατὰ τ[ρον] τόπων τῶν εἰῶ
 θότων ρευματίζεσθαι γίνεται κατὰ τὴν τοῦ ρεῦματος,
 χρῆ ἀρμόζεσθαι ποιότητα. Καὶ εἰμὲν θερμὸν εἶη τὸ ρεῦμα,
 κηρωτῆ μετὰ ῥοδίνου καὶ χυλοῦ σεῦτλου ἐπίθεσ εἰ δυο μῆ,
 35 χρῶ τὸ ἐναντίον δηλαδὴ ὡς φησὶν ἱπποκράτης τὰ
 ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα χρῶ:-

35

μαρδοσάκην· χαλθάρην· σμίρνην· κασορίου· ὀπίου·
 ἀφιδρά· κασίου δρά· φύλλου· κούρου· πεπτερεωσάχ
 ἀφιδρά· γα· χροίκου· τῆρι α· μέλιτος αττιίου· κοχλάρτου
 αρισίου· κδδός· καρίου πορτικού· τομέθεος· μετή κρατ
 νήης· φύλλου ταϊουδίου· ἱσμέλλω λαμβάρην στήτος
 αὐτκραγτιδίου· ἐστρὶ ἀπεπίος· χρυδέα· πεχημα πῶ
 ττὸ πρεωτικὴ μέρας· ἑκκέλλα κάρηκται χαμβάρην τρυ
 τοία· τετραφτιδίου· βοίου κρέων· σάλα· τρυφών
 μολκρών· καί παύση· κακοχίμου τρυφῶ· ἀπεχά
 καία φροδοσίον· ἔστρ δὲ ἑφελίμος παυσιδοκίμος·
 ἡ πὸ δότος ἀλλ· ποδαγρική· κελουβή κημα· β· ἑ
 μύρνη· προχύτιδος· φύλλου ἀφιδίου λελετισμέν
 κούρου· ἀμεσίου· ἑπταρμία· ἀφιδρά· β· μαρδοσα
 αριστολογιαν φροτύκην· ἀφιδρά· α· κδδός· κοχλάρτου
 πηθλιμύου ἐσεσθεμβριονκαχί· διδουμῶν κρατῶ
 ουκασί· παραφυλαπέδε· ὡς καὶ τὸ πρῶτον· καὶ τοῦ
 ἐστρὶ σίμ φανκ· καὶ κελουβή κημα πρὸ φῶ· χρῶ
 λακάρτιδος· ποδαγρική· περὶ βόκιος· κηλασθῶ
 ἐνεφροστατικό· ασιαν· καὶ ὡς κημασασα· τὴν ἀροκάμεδ·
 ἑπταρμία σουκασί· β· αριστολογιαν φροτύκην· αὐκία·
 σμίρνη· προχύτιδος· ἀφιδίου· λελετισμέν· κού
 ἀμεσίου· φύλλου· ἀφιδίου· μαρδοσάκην· ουκασί·
 αριστολογίασ μακράς· αὐκία· ἀπὸ πηθουδέου τῶς· τοῦ
 μέλλοντος λαβήν· τήν το· αὐτὴν ἀφτιδίου· δὲ δὲ ε
 ξαύς· κήης· κοχλάρτου· τομέθεος· σπὶο δὲ ἀγμῶ
 ἀπεχά ταιδίου λαμβάρου· ταϊου τιν· φακκῶ· οἴου
 ἀφιδίου· πολλοῦ· μέλιτος· κρέων βοίων· καὶ λοιπῶν κακο
 χιμῶν· ἐπὶ δέ τῶν ὀράματισμοσ· οὐδέ μὲν ἀναδοκίον
 παρὶ χαλκίδος· ἑπταρμία δὲ καταπῶν το πῶν τῶν φῶ
 ὅσων ῥα ματτι ζεοθαίρην· καὶ τῶν τοῦ ῥα ματτισ
 χηρῶν· ζεοθαί· ποίος· ποσά· καὶ ἄμην θερμῶν· ἡστορὰ
 κρεωτῶ· μετροδίου· καὶ χυλοῦσά· πλουέ πῖθεσ· φδύμῶ
 χρώ τῶν εναγτίου· δηλαδὴ· ὡς φησὶ τῆς πτοκράτις· τὰ
 ἐναγτίαι· εὐμῆναγτίον· ἰαματά· χρῶ·

PKO

PL

3-10

[35ν]

όλα' Ἄλλη ἀντίδοτος ποδαλγικῆ, ἢ διὰ μόσχου παρέχεται
 δέ, ἐπὶ ἡμέρας μ', καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ δὲ τὰς μ',
 ἡμέρας, ἄλλας καὶ δ' ἡμέρας ὑπὲρ μίαν παρέχων τὸν
 5 αὐτὸν σταθμὸν ἔστι δὲ ὠφέλιμος αὐτῇ, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἔχει
 Ἀριστολοχίας στρογγυλῆς, δαφνίδων λελεπισμένων ξηρῶν
 γεντιανῆς ζιτζίβεριν ναρδοστάχην φύλλου ἀμώμου
 ἀγαρικοῦ καρπησίας, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ μόσχου, κέρατα γ' μέλιτος
 10 ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐ
 τῆς, γράμματα γ' πρῶτῃ νήστης μεθ' ὕδατος θερμοῦ χρῶ:-

όλβ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ ῥόδων γαλινοῦ ὠφελῆ, ἥπατικοῖς σπλη
 νικοῖς στομαχικοῖς ἀπεπτοῦντας τοῖς ἀπὸ ψυχρᾶς
 διαθέσεως πάσχοντας δέχεται
 15 Στάχος κρόκον ἄσαρι κόστον σχοίνου ἄνθος κινάμωμον
 σπόδιον ἀψίνθιον ξυλοκασίαν μαστίχην ἀνὰ δράμαν α',
 ῥόδα, ὅσον ὅλα τὰ εἶδη μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

όλγ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ παπαβάρεως ὠφελῆ ἀσθματικοῖς
 περὶ πνευματικοῖς, βηχικοῖς κατάρροϊζομένοις
 ὡς αὐτῶς, καὶ σπληνικοῖς, βοήθει πάνυ ἔχει
 20 Γλυκόριζον τετράγκανθον κομίδην ἀραβικὸν παπὰ
 βαριν λευκῆν πενίδια, ἀνὰ δρᾶμ ιε' ἀμύγδαλα γλυκανα
 καθαρᾶ δραμ ε' ἥμισυ ἄμιδον ἀνδράχνης σπέρμα καὶ κυδο
 νίων, ἀνὰ δρᾶμ γ', σπόροις πεπονίου ἀγγουρίου κολο
 κύνθης καὶ σαρακινοῦ, ἀνὰ δρᾶμ β' σπέρμα μαρουλιου
 25 καὶ ἀλθαίας, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ σάχαρ καὶ δροσάτον τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

όλδ' Ἀντίδοτος, ἢ δια μύλων ποιούσα, πρὸς πᾶσαν ψυ
 χρᾶν διάθεσιν στομάχου καὶ πρὸς ἀνορεκτοῦντας ἔχει
 30 Μήλων γλυκαίων τῶν σαρκῶν, λητρα β' δροσάτον τῶν
 ῥόδων, λήτρα γ', βράσον τὰ μύλα μετὰ τοῦ δροσάτου εἰς
 τάξιν καλὴν εἰθοῦτως, ἐπίθες κινάμωμον οὐγγ α', γὰ
 ρόφαλα οὐγγ ἥμισυ μάκερ κικύμπριν ξυλαλόην γαλαγγάν
 φόλιον ἀνὰ ἐξάγ α' ἥμισυ, ἄμπαρ σκρόπουλα β' μόσχον, σι
 ταρόκοκκα κε' ῥοδόσταγμαν καλὸν τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

όλε' Ἀντίδοτος, ἢ διὰμπρα πρόστε στομαχικοῖς σπληνικοῖς
 35 καρδιακοῖς ὡς αὐτῶς καὶ καχεκτικοῖς φασι δε τι
 νες τῶν παλαιῶν ἠτήρῶν ὅτι ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος,

[36r]

λυσιτελεῖ πρὸς λυποθυμίαν καὶ συγκοπὴν καρδίας ἔχει
Κινάμωμον γαρόφαλα ξυλαλόην μάκερ φόλιον μος
 χοκάριδα κικύμπριν γαλαγγᾶν , ἀνὰ δραμ α' , ἄμπαρ, σκρό
 5 πουλα β' μόσχον , σκρόπουλα β' , δροσάτον τῶν ῥόδων,
 λήτρα β' καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου:-

ῥόστ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ κρόκου, τοῦ ἐσδρα λύσας τῆς ἀντιδό
 του ταύτης μετὰ ἐψήματος, χρίε τὸ μετοπον τῶν ἀλ
 10 γοῦντων τὴν κεφαλὴν δίδου καὶ πότημα ἐξαυτῆς τῶ
 πάσχοντι, κυάμου τὸ μέγεθος καὶ παῦσεις τὴν κεφα
 λαλίαν ὡσαύτως, πρὸς νεφρητικοῖς χρίε δὲ τὸ με
 τοπον καὶ τὴν ῥίναν, καὶ παῦσει φέρη γὰρ, εἰς ὕπνον
 τοῖς δὲ ῥευματιζομένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐψήματι ἀ
 15 ναλύσας, χρίε τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ στήσεις τὸ ῥεῦμα
 πρὸς ὠτίων πόνων καὶ ἐλκόσεις, ὁμοίως μετὰ ἐψήματο
 ἔνσταζε πρὸς ὀδόντων πόνων, αὐτῇ τῇ ἀντιδότῳ
 περίπλασαι πρὸς σταφυλὴν ῥευματιζομένην καὶ
 δίσπνοιαν καὶ ὀρθόπνοιαν μετὰ ὕδατος κράσεως
 20 μιᾶς, κιάμου μέγεθος, εἰς κοίτην δίδου ἔαν δὲ πυρέ
 ττουςιν , εἰς μελίκρατον ὡσαύτως , πρὸς λήγμα σύρι
 γγας δὲ αὐτῇ καθεαυτῇ ἐπιτηθεμένη θεραπεύει πρὸ
 αἱμοπτοῖκοις, καὶ ἀπόστημα ἔχοντας ὡς αὐτῶς χρῶ
 στροφομένοις καὶ κοιλιακοῖς, κυάμου μέγεθος , μετὰ
 25 καρύνου πυρέσσουσι δὲ, μετὰ ψυχροῦ ὕδατος, πίστου
 μέγεθος ἰκτερικοῖς μετὰ ἐψέματος, ἐγχυμάτιζε τὴν
 ῥίναν ἠπατικοῖς, μετὰ εὐκράτου διστοκοῦσας γυ
 ναιξιν , λύε εἰς οἶνον καὶ χρίε τὴν κοιλίαν, καὶ εὐθέως
 τέξεται ταῖς δὲ στεῖραις ἐρεβίνθου μέγεθος ἐντίθη εἰς
 30 τὸν κολπον αὐτῆς ἔνδον καὶ οὕτως ἀνδροκοιτήτῳ,
 καὶ συλλήφεται τοῦτο δὲ, ποιεῖ ἐπὶ τρίτον ὁμοίως
 καὶ πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς, ἐνεργέστατ ἐστὶν ἔχει
Μάμιρα δραμ ἥμισυ ἀμώμου, δραμ στ' σχοίνου ἄνθος σταγ ἥμισυ
 ξυλόκοκκα η' πυρέθρου , ξυλόκοκκα η' κρόκου, δραμ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον
 35 σμύρνης στρογλύτιδος, σταγ ἥμισυ, στύρακος καλαμῆτου , σταγ ἥμισυ,
 ξυλόκοκκα δ' , πετροσελίνου, ξυλόκοκκα στ' τετράγκανθου,
 ξυλόκοκκα δ' , ὑπὸ κυστίδος χυλοῦ, ξυλόκοκκα η' ἴρεως,

36

σχιν

Κύσι τελεῖται προσχύποθυμίαν καὶ αὐγκοτικὴ καρδίας ε
 ιραμωμορ γαροφαλ. ζύλοκοκκ. μακκρ. φολίον. μωσ
 χοκαρύδω. κικίμπριμ. γαλαγγ. ἀνδράα. ἀμπιαρ. σαρ
 πουλαβ. μωσ. σερροποικ. δ. δροσώτορ. ἑνρόδωμ.
 λββ. καὶ σαχαροτο. αρχαιω. καισκα. ασοσ. δίδοι.
Λρετίδοτος. ἔδλακρόκου. τοῦ ἑσδρα. χύσαιτις ἀρτίδο
 τουσταΐτικσ. μὴ πᾶν ἑλμάτωσ, χρίετο μὴ πομ. τῶν ἀ
 γουῶ. τῶν τετρίκε. φαλκρ. διδοικαί. πο. τα. μα. ζ. α. ι. κ. σ. δ.
 παλ. α. χ. ο. τι. χ. ὕ. α. μου. το. με. ἑ. θ. ο. σ. καὶ πᾶσας. τῶν κ. φ. α.
 λα. πα. φ. α. αὐ. τ. ι. σ. π. ρ. ο. μ. ε. φ. ρ. α. τ. ι. κ. ο. σ. χρίε. δ. ο. τ. ο. με.
 το. πο. κ. α. ι. κ. τ. ῥ. ἰ. μ. α. μ. καὶ πᾶσας. φ. ὅ. τ. κ. ἰ. α. ρ. φ. ὅ. ὕ. π. ἠ. ο. μ.
 τοῦ ὀδ. ε. ρ. α. μα. τ. ζ. ο. μ. β. ἰ. ο. τ. α. ὁ. φ. θ. α. χ. ο. μ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 μα. χ. ὕ. σ. α. σ. χρίε. τ. ο. ὀ. φ. θ. α. χ. ο. μ. ο. σ. καὶ φ. ο. σ. α. τ. ὀ. ρ. ὀ. μ. α. ρ.
 πρ. ὀ. ὤ. π. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. κ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ο. ἰ. ω. σ. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 ἑ. μ. φ. α. ζ. ε. πρ. ὀ. ὀ. δ. ο. μ. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. σ. α. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 ὀ. δ. ο. σ. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. σ. α. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 καὶ ὀ. θ. ὀ. π. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. σ. α. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 μ. α. σ. κ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. σ. α. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. σ. α. τ. ῖ. μ. ὀ. μ. ῖ. μ. α. ρ. α. ἑ. λ. κ. ο. σ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α.
 ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ.
Μ ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ.
 ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ.
 ζύλοκοκκ. η. πύρεθρου. ζύλοκοκκ. η. κρόκου. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ. ἀμ. ῖ. α. ρ. α. δ. ρ. α. ὀ.
 σμύρνης. πρ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ.
Ν ζύλοκοκκ. ε. ἡ. π. ε. ρ. ο. σ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ.
 ζύλοκοκκ. ε. ἡ. π. ο. κ. ὕ. α. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ. ἑ. λ. κ. α. π. τ. ἰ. α. ρ. α. τ. ο. μ.

211

[36ν]

ἰλλικῆς, ξυλόκοκκα ι' μαράθρου σπέρμ, δραμ ἥμισυ δαῦκου
 κρητικοῦ, ξυλόκοκκα δ', μήκονος σπέρμ, δραμ ἥμισυ, στάχος, ξυλόκο
 κκα ι' πηγάνου φύλλα ξυλόκοκκα δ', κασίας, δρᾶμ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον ἄμεως
 5 ξυλόκοκκα δ', κόστου, ξυλόκοκκα ε', καρδαμώμου, ξυλόκοκκα η',
 ὀπίου, δραμ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, ἐφορβίου, ξυλόκοκκα η', πεπέρεως κοινού
 δραμ ἥμισυ ἓν τέταρτον, ῥόδων ξηρῶν, σταγ ι', ὀπωπάνακος, σταγ ἓν τέταρτον μαίου,
 ξυλόκοκκα η', λαχᾶ τροχίσκου, ξυλόκοκκα ιστ', κορκολύκην, ξυ
 10 λόκοκκα ι', καρεοφύλλου, ξυλόκοκκα ιστ', ἀνίσσου, ξυλόκοκκα ι',
 φύλλα κήτρων, ξυλόκοκκα η', ἀμωνιακοῦ θυμιάματος, ξυ
 λόκοκκα ι', μελανθίου σπέρμα, ξυλόκοκκα η', θεῖου ἀπύρου καστο
 ρίου πικρίδος βοτάνης, ἀνὰ ξυλόκοκκα η', γῆς κημωλίας,
 ξυλόκοκκα ι', ἐφυίας γαστρος, ξυλόκοκκα η', ἀρτεμήσια,
 ξυλόκοκκα ι', σήνωνος σαρκος, ξυλόκοκκα δ', νηδύοσνίσης,
 15 ξυλόκοκκα δ', ἥδυχρώου μάγματος, ξυλόκοκκα ι', ὠκίμου
 σπέρμα λίθου ἰάσπεως ῥοδοδάφνης φύλλα κινάμωμου
 καὶ ἀνίθου, ἀνὰ ξυλόκοκκα δ', βδελίου, ξυλόκοκκα ιβ', ῥοῦ
 συριακοῦ ῥοῦ μαγαρικοῦ, ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ, ἄσσαρι δραμ α',
 λίθου αἱματίτου, δρᾶμ ἥμισυ λίβανον, ξυλόκοκκα α' καὶ ἥμισυ σίρεος
 20 βοτάνης, ξυλόκοκκα στ', σηπίας ὀστράκου, ξυλόκοκκα η',
 κοραλίων, δρᾶμ ἥμισυ ἓνα τέταρτο ἀρκευθίδων τῶν μεγάλων, δρᾶμ ἥμισυ ἓνα τέταρτο,
 ἀρκευθίδων τῶν μικρῶν, ξυλόκοκκα ι', δρακωντίου
 αἵματος δρᾶμ ἥμισυ, κινάβρεως ζεντιανῆς, ξυλόκοκκα ι',
 πευκεδάνου σελίνου σπέρμα ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ καὶ ἓνα τέταρτο, πεπέρεως
 25 λευκοῦ, ξυλόκοκκα ιβ', μάκερ ξυλόκοκκα ι', ἀρμοδάκ
 τιλον ἀριστολοχίαν λιβυστικοῦ, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, νάρδου κελ
 τικῆς, ξυλόκοκκα ι', καλάμου ἀρωματικοῦ, ξυλόκοκκα δ',
 βαλσάμου δραμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 οἱ ὅποϊ, οἶνω ευδὴ καλῶς βρεχέσθωσαν καὶ σκευά
 30 σας καλῶς, δίδου τοῖς χροίζουσι, καθῶς εἴρηται.

ῥλζ' Ἀντίδοτος τοῦ ἔσδρα ἄλλη. Ὡς ἢ πρὸ ταύτης, ἔχει
 Ἀμώμου, δρᾶμ ιβ', σχοιάνθην, δρᾶμ θ', πυρέθρου κι
 ναμώμου, ἀνὰ δρᾶμ στ' κρόκου δρᾶμ λστ', κασίας,
 δρᾶμ ιβ' σμύρνης στρογλύτιδος, δρᾶμ ια' στύρακος
 35 πρῶτου δρᾶμ ιβ', πετροσελίνου δρᾶμ γ', δαῦκον σπέρμα, δρᾶμ στ',
 τετραγκανον, δρᾶμ λ', χυλὸν ὑποκυστίδος,

[37r]

δράμας θ' ἰρεως ἰλληρικῆς ἀβροτόνου ἀνὰ δράμ ιε',
 μαράθου σπέρμ, δράμ στ', βδέλιον δράμ θ', λίβανον, δράμ ιη',
 5 θεῖου ἀπεῖρου, δράμ ιστ', ὑοσκιάμου λευκοῦ σπέρμα δράμ κζ',
 κασίας, δράμ θ', μήκωνος σπέρμα δράμ λ', ναρδοστάχιν, δράμ ιβ',
 πήγανον ὠκίμου σπέρμα, ἀνὰ δράμ γ', ῥοῦ μαγαρικοῦ ἀσάρου
 καρδαμώμου ἀνίθου σπέρμα, ἀνὰ δράμ στ', ὀπίου δράμ κζ',
 ἐφορβίου, δράμ στ', πεπερέος λευκοῦ δράμ λ', ῥόδων ξη
 10 ρῶν φύλλου ἀνὰ δράμ θ', ὀποβάλαμον, δράμ κδ',
 ἐφυΐας γαστρος, δράμ στ', ἧ λέγουσι τινές, μέννοιαν
 ἄλλοι δὲ, πτηνὸν τὸ κατέρχόμενον εἰς τὸν βυθὸν τῆς θα
 λάσσης ἔστι δὲ, τὸ τοιοῦτον πτηνὸν ὀξύμητον. λαχάνου
 δράμ ιβ', λυκίου ἰνδικοῦ, καραιοφύλλου, ἀνὰ δράμ ιβ',
 κόπρον τὸν εὐρισκόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς ἐφυΐας
 15 δράμ γ', ῥαῖον ποντικὸν δράμ ιβ', μαῖου ἀσθματικοῦ
 ἀνὰ δράμ στ', γῆς κημωλίας, δράμ ιβ', ἀρτεμισίας χυλὸν
 δράμ κ', σέρεος φύλλα δράμ θ', νάρδου κελτικῆς,
 δράμ ιβ', ῥοδοδάφνης, δράμ στ', καστορίου κόστου γεν
 20 τIANῆς, ἀνὰ δράμ ιβ', ἡδυχρώου μάγματος, δράμ θ',
 ἀνίσσου, δράμ στ', σίνωνος, δράμ ιη', ἀμωνιακοῦ θυμι
 άματος, δράμ ιβ', κυτρόφυλλα, δράμ ιβ', μέλιτος ἀττι
 κοῦ ἀπαφρισμένου ἢ σάχαρ καὶ οἴνου εὐῶδοις τὸ
 ἀρκοῦν σκευάζεται δὲ ἢ τοιαῦτη ἀντίδοτος, τῷ τρό
 25 πῳ τοῦτο τὰ ξηρὰ πάντα σὺν τῷ κρόκῳ καὶ τῇ
 κασία καὶ τῷ ἡδυχρώῳ κόπτε καὶ σίθειλεπτῶ κοσ
 κίνῳ βρέχε δὲ ἐν οἴνῳ τὸ ὄπιον ζιντζήβεριν τῇ
 ὑποκυστίδα τὸν χυλὸν, τὸ βδέλιον καὶ τὸ ἀμωνιακόν
 τὴν δὲ τετραγκάνθην, βρέχε κατ' ἡδῖαν μόνην καὶ οὐ
 30 τως σκευᾶσας δίδου ὡς προλέλεκται:-
ῥλη' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἀπλῆ τοῦ ἔσδρα πάνυ καλῆ ἔχει
 ναρδοστάχην, οὐγγ β', σμύρνης, γράμμ α', κρόκον, γράμμ
 α' καὶ ἥμισυ κόστου πεπερέου λευκοῦ χαλβάνην, ἀνὰ γράμμ α',
 βαλσάμου κινάμωμου, ὀπίου μανδραγόρας κα
 35 στορίου, ἀνὰ γράμματα β', ἀμωνιακοῦ δαῦκου κασίας
 ἀνὰ γράμμαν α' καὶ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν δίδου:-

δράμας ςθ. ἰρεωσίχρηκισ· ἀθροιστρού· ἀφδράιβ
 μαράβ, ἀπερ, δράα ς. βδέλιον, δράα ςθ. χιβανομδραιβ
 θφουασιπρου, δράα ςθ. υσοκίαμουχάκουασιρε, δράα κς
 κασίαις, δράα ςθ. μκχωρ, ἀπερ, δράα λ. μαροδρα, δράα ιβ
 πταλαμου· κωίμου ἀπερ, ἀφδράα ς. ρουμαφαρικήου· ασοαρδ
 καρδαιμόμου· ἀφιδουασιρε, ἀφδράα ς. ασιου· δράα κς
 εφορμίου, δράα ς· πεπερεοσχάλου, δράα λ· ροδωμπε
 ρων· φύχου, ἀφδράα ςθ. οπποβαλαμου, δράα κς
 εφ· ιαις λαιρρο, δράα ς· υλεγουσι τιρες, μέμοισαμ
 αλλοιδε, πτακρομοτωκαπερχομδρονήτου βυβουοτσθα
 λαόσκς· εφιδε, στοστοιου του πτακρομοζουμκτομ. λα
 δράα ιβ· χυκίουμδγκου, κάραιοφύχου, ἀφδράα ιβ
 κόπρουστου ροκόμεμρονήτου κωίαι· κς εφ· ιαις·
 δράα ς· ράιομπομτικον, δράα ιβ· μαιουαδμαπική
 ἀφδράα ς· γκόκκμας ιαις, δράα ιβ· αρτεμιοσιαις ς
 δράα κ· σερεοσφύα, δράα ςθ· μαροδουκελιθικς,
 δράα ιβ· ροδδαφης, δράα ς· κιατοριου· κόστου· γεμ
 τιαρκς· ἀφδράα ιβ· κδ· υ· χρωουμαμαπος, δράα ςθ·
 αφιατου, δράα ς· σιμερος, δράα ιβ· αμωριακουβυμι
 αμιατος, δράα ιβ· κωιτροφύα, δράα ιβ· μελιτοσαπι
 καυασιπαφρισμβρου· υσοχαρκαιοιμου· κωδδισατο
 αρικου· σκα· α· ζ· παιδεκστοι· αυτη· αμ· τιδδτος, στο· ρο
 ποσ· του· στο· οτα· κ· ρ· α· παμ· τα· σιω· σ· κ· ρ· ο· κ· α· ι· α· τι
 κασιαι· και· σ· τ· ω· υ· χ· ρ· ο· ο· κ· ο· π· τ· ε· και· σ· τ· β· ε· χ· ε· π· τ· ι· ω· κ· ο· σ·
 κίμς· β· ρ· ε· χ· ε· δ· ε· ρ· ο· ι· ρ· ε· α, στο· ο· σ· τιον· ζιμ· τ· ζι· β· ρ· ημ· σ· τι
 υ· πο· κ· ι· σ· τ· ιδ· υ· του· χυλον, του· δε· λ· ιον· και· στο· αμωριακ
 τικ· ρ· δε· σ· τε· τ· ρ· η· κ· α· ν· θ· ημ· υ· ρ· ε· χ· ε· κα· τι· δ· ναμ· ο· μ· κ· ημ· και· ου·
 πε· ρ· ο· σ· κ· α· α· σ· ας· α· δι· δ· δυ· α· σ· ο· σ· προ· λε· χει· τ· α· ι·
 μ· τ· ι· δ· ο· τ· ο· σ· α· λ· λ· η, α· π· λ· α· του· ε· ο· δ· ρ· α·ι· π· α· μ· υ· κ· α· η·
 μαροδρα· κ· ημ; δ· υ· β· σ· ομ· υ· ρ· ης, Γ· ρ· αμ· α· κ· ε· ρ· ο· κ· ον, Γ· ρ· αμ· μ·
 ας· κο· σ· του· ο· πε· πε· ρ· ε· ου· λ· α· κ· ο· υ· χ· α· λ· β· α· ημ, ἀφ· Γ· ρ· αμ· μ· α·
 υ· α· λ· ο· σ· α· μ· ο· υ· κ· ι· μ· α· μ· ο· μ· ο· υ· ο· σ· τιου· μαμ· δ· ρ· α· γ· α· ρ· ας· κ· α·
 τοριου; ἀφ· Γ· ρ· αμ· μ· α· τ· ι· β· αμωριακου· δ· α· υ· η· του· κ· α· σ· τ· ι·
 α· φ· α· Γ· ρ· αμ· μ· α· ρ· α· μ· ε· λ· ι· τ· ο· σ· α· τ· τ· ι· ο· υ· υ· σ· ο· χ· α· ρ· τ· ο· α· ρ· ι· κ· ο· υ· δ· ι· α· ς·

ΡΑΙΣ

[37ν]

ῥλθ' Ἀντίδοτος ἄλλη τοῦ ἔσδρα ἐνεργοῦσα, πρὸς κεφαλαλ
 γοῦντας νεφρητικοῖς δισπνοϊκοῖς καὶ ὀρθοπνοι
 κοῖς ἔστι πάνυ ὠφέλημος, πρὸς ταῦτα ἔχει

5 **Σμύρνης**, δράμ δ', πυρέθρου κινναμώμου, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ
 ἀρτεμισία τετράγκανθον λίβανον μηδυῖος, ἥτοι ἐθυ
 ας, ἀνὰ δράμ β', ὑποκυστίδος πετροσέλινον, ἀνὰ οὐλκὴν α',
 οἴνου παλαιοῦ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δό
 σις ἐξ αὐτοῦ, κέρατα ιβ', μετ' οἴνου λευκοῦ:-

10 **ῥμ'** Ἀντίδοτος πευτικῆ, ἢ διὰ κυδωνίων ἔχει κυδωνίων
 καθαρισμένων τῶν σαρκῶν λήτρα γ' καὶ ἥμισυ, ζιντζιβερην
 μαστίχην, ἀνὰ δράμ β', καρδάμωνον μέγα καὶ τὸ μικρὸ,
 κινναμώμην, κρόκον, ἀνὰ δράμ δ', γαρόφαλα, δράμ γ', μόσχον
 δράμ ἥμισυ, ξυλαλόην ὠμὴν, γάλια μοσχάτα, ἀνὰ δράμ α', μά
 15 κερ, δράμ α' καὶ ἥμισυ στάχος μοσχοκάρυδα, ἀνὰ δράμ ἥμισυ μέλιτος
 ἀττικοῦ, λήτρα στ' ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ δίδου:-

ῥμα' Ἀντίδοτος ἢ διὰ κυτρίων πρὸς βραδυπέπτοις, καὶ
 ἐμπνευματοῦντας ἔστι δὲ αὕτη, πάνυ καλῆ, ἔχει
Κύτρου τῶν σαρκῶν κεκαθαρμένων, λήτρα α', ὕσσωπον
 20 πῆγανον ὀρίγανην, ἀνὰ δεσμήδιον α', μικρὸν ὄξος, κοτύ
 λας γ', βρέχεεν ὄξυ, νυχθήμερα ε', καὶ ἔψε, εἰς ἀπὸ
 τρίτωσιν καὶ πιασθέντων, ῥύπτε ἀπὸ τοῦ πυρὸς εἰ
 τα, ἐπίβαλε μέλιτος, λήτρα β', καὶ πάλιν ἔψαι, ἕως συ
 στάσεως εἶθ οὕτως, ἐπίβαλε ταῦτα σεσεισμένα καὶ
 25 τετριμμένα καλῶς οἶον ἄσαρι μαΐου πεπέρεου ὕσ
 σώπου ξυλοβαλσάμου, ἀνὰ οὐγγ β', ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, πρωὶ
 καὶ ἑσπέρα, ἔστιν δὲ ἡ τοιαύτη, πάνυ ὠφέλιμος:-

ῥμβ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κυτρίων, πρὸς βράδου πέπτοις
 κρεῖττον δὲ ἐστὶν αὕτη καὶ ἐπαινετώτερα τῆς πρώην ἔχει
 30 **Κύτρων** τῶν σαρκῶν, λήτρα α', λία κεκαμμωμένα καλῶς καὶ
 δύσας ἐν ὀθωνίῳ, ἀπόθλιψον ἐξ αὐτῶν, τὸ πάνυ ὑγρὸν
 εἶτα λαβῶν μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου λήτρα β', ἐπί
 βαλε τα ἀποστιμένα κύτρα ἐν τῷ λεύιτι, σὺν τῷ μέλιτι
 καὶ ἔασον νυχθήμερον· εἶτα, τῇ β' ἡμέρᾳ λαβῶν αὐ
 35 τᾶ, βρᾶσον ἕως συστάσεως καλῆς εἶθ οὕτως, βάλε
 τὰ ἴδη ταῦτα κεκομμένα καὶ σεσεισμένα καλῶς

ρλθ

Αντιδοτοσαλλονταυεσδραι· εμεργουσα, προσκεφαλα
 γουωτασ· μεφρητικωσ· διοπρωικωσ· καιρθοστροι
 καισ· εφίπαρυωφελιμοσ, προσταυτα· εχθ·
Βμυρρα· δραδ· πυρεθρου· κιμαμεμου· αφδρα· αφ·
 αρταμωσ· πετροκαυθου· λιμαρον· κηδισ, και· εθι
 ασ, αφδρα· β· σποκιτιδωσ· πετροσλιθον, αφου· κη
 οϊραυπαλαιου· μελιτοσαπτικου· κοσχαρτοαρκου· κηθ·
Γσιδωαυτου, κερατα· β· μηθου· κηλου·
Δμυτιλοτοσ· παυστικη, κηδω· κηδωριω· ε· κηδωριω
 καθαρισμυ· σρωσαρκεσ· χηθ· ζιμσ· λιβδρη·
Εμασι· κη, αφδρα· β· καρδαμου· με· και· το· μικρ·
 κιμαμε· κη· κησ· αφδρα· δ· γαροφα· αφδρα· ε· κησ·
Σδρα· ε· ζυλα· κη· σρω· γα· και· μο· σα· τα· αφδρα· ε· μω
 κη· δ· αφ· α· γα· κη· μο· σα· κη· ρυ· αφδρα· ε· με· κη· τοσ
Ζαπτικου, χηθ· ε· κοσχαρτοαρκου· και· δι· δου·
Ηαντιδοτοσ· κηδω· κη· τριω· προσ· βρα· δι· πε· πη· τοσ· και
 εμ· πη· μα· το· ω· τη· ε· εφί· δε· α· χ· τε· πα· ρυ· κα· χ· ε·
Θυ· τρω· ε· ρω· σαρκεσ· κη· και· θα· ρη· μ· β· ε· κη· θ· α·
 κη· πα· γο· ο· ρι· φα· κη· αφ· δε· σμ· κη· δου· α· μικρο· ο· κη· σ· και· το
 κη· α· σ· β· ρε· κη· ε· ρο· ζυ· μ· κη· θ· κη· με· ρα· β· και· ε· κη· ε· φ· σ· α· πο
Ιτρι· πο· σ· κη· και· σπ· και· ε· ρ· τε· ρ· ρ· και· ε· α· πο· του· πυ· ρο· σ· ε· ι
 κη· τα· ε· πη· β· α· λε· με· λι· τοσ· χηθ· β· και· πα· λι· ρ· φα· ε· κη· σ· σ· ι
 κη· α· σ· ε· κη· ε· κη· ε· κη· τα· κη· τα· σ· ε· κη· σ· κη· μ· β· ρα· και·
 πε· τρω· μ· β· ρα· και· κη· ε· κη· ο· ιο· κη· σ· ρι· μα· ιο· σ· προσ· πη· ρο· σ· το
Κσω· σ· πο· ζυ· λο· βα· λα· σ· α· μο· αφ· ο· υ· β· κη· δε· σ· ε· κη· α· ι· το· σ· κη· ρω· ι
 και· ε· κη· ε· κη· ε· κη· ρ· δε· κη· το· ι· α· ι· σ· κη· πα· ρυ· ω· φ· ε· λι· μο· σ·
Λαντιδοτοσ· α· λ· κη· κη· δω· κη· κη· τριω· προσ· βρα· δι· πε· πη· τοσ·
Μκρη· φ· το· ρ· δε· ε· κη· ρα· ο· τι· και· ε· πα· ρε· σ· το· ρ· κη· κη· σ· κη· ρω· κη· ε·
Νυ· τρω· ε· ρω· σαρκεσ· κη· θ· α· κη· και· κη· κη· κη· μ· β· ρα· και· κη· ε· και·
Ξδω· σ· α· ε· ρο· θω· ρι· σ· α· πο· θη· το· ρ· ο· κη· α· ι· ε· ρ· το· σ· κη· α· πα· ρυ· ρο· σ·
Οε· ι· το· λ· α· β· ω· ρ· με· λι· τοσ· α· π· τικου· α· πα· φρι· κη· με· ρα· κη· ε· β· ε· πη·
 κη· ε· κη· τα· α· πο· τι· με· ρα· κη· ο· τρω· ε· ρ· ε· κη· κη· σ· κη· σ· ι· σ· κη· κη· ε· κη·
 και· ε· κη· σ· κη· ρω· κη· κη· μ· β· ρο· ρ· κη· τα· κη· β· κη· κη· μ· β· ρα· και· κη· ε· κη· α·
 κη· τα· κη· ρα· σ· κη· ε· κη· σ· κη· α· σ· κη· ε· κη· κη· κη· ε· κη· κη· ε· κη· κη· ε· κη·
 κη· τα· κη· ιδω· κη· τα· κη· κη· κη· κη· κη· κη· και· κη· σ· κη· κη· κη· κη· κη· κη· κη·

ρλθ

ρλθ

ρλθ

[38r]

ζιντζίβεριν κινάμωνον γαρόφαλα, ξυλαλόην, ἀνά
 ἐξάγ β', μοσχοκάρυδα ξυλαβάλαμον ὑσσώπου τῆς
 5 πόας, ἀνά ἐξάγ α καὶ ἥμισυ καλάμου ἀρωματικοῦ, ἐξάγια β', καρ
 ναβάδην ἄνισσον, ἀνά ἐξάγ α καὶ ἥμισυ ἄμαιος κολιάνδρον
 ἀνά ἐξάγ α', κρόκον, ἐξάγ ἥμισυ καὶ τέταρτο, μόσχον, ξυλόκοκκα δ', πρῶ
 τον τὰ μυρεψικᾶ ἔμβαλε εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς
 καὶ μαλάξας, ἔχε τὸν μόσχον τετριμμένον, μετὰ ῥοδο
 στάγματος, ἢ μετ' οἴνου καλοῦ καὶ ἐμβάλας ἐν αὐτῷ, πᾶ
 10 χιν μάλαξον εἰ δὲ καὶ βουῖλει, ἐπίβαλε ἐν αὐτῷ, πεπέ
 ρεως λευκοῦ, οὐγγ ἥμισυ εἶτα ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρει
 ας, δίδου πρῶι καὶ ἐσπέρας μετ' οἴνου καλοῦ χρῶ:-

ῥμγ' Ἀντίδοτος πεπτικῆ, ἢ δια σκυβελίτου ὠφελεῖ δὲ, πρὸς
 15 δισπεψίαν στομάχου, καὶ ἐμπνευματώσεις ὡς αὐτως,
 καὶ πρὸς κωλικοῖς σκυβελίτης δὲ, οἶνος ἐστίν, ἀπὸ
 στάζων ἐκ τῶν πατηθησῶν σταφυλῶν καὶ ἀποβαλόν
 των οἶνον, Ἐχει Οἶνου σκυβελίτου ξεστα ιβ', πηγάνου χυλοῦ,
 ξεστίου ἥμισυ, σίνωνος πεπεραίου ζιντζήβεριν γαρόφαλα,
 20 μοσχοκάρυδα, ἀνά οὐγγ α', μάκερ, ἐξάγ ἥμισυ, πετροσελίνου,
 ἐξάγια γ', μόσχον, σιταρόκοκκα στ', μέλιτος, ξεστίου ἥμισυ, ἐψή
 σας, εἰς σύστασιν τὰ ὑγρᾶ, καὶ ἐπίπασσε τὰ ξηρᾶ καὶ
 σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ καὶ δίδου ἐξ αὐτοῦ
 πρῶι καὶ ἐσπέραν μετ' οἴνου λευκοῦ κοχλιάριον α', ἢ δύο:-

ῥμδ' Ἀντίδοτος, ἄλλαις, ἰαμβλήχου ἰστέον δὲ, ἐπαινετόν ἐστι
 25 τόδε τὸ βοήθημα πάνυ οὐ συγχορεῖ τενέσθαι ἀπεψίαν
 σὺν τόμως δὲ φάναι λυσιτελεῖ πρὸς ἀπέπτοις καὶ δις
 πέπτοις κοιλίας καὶ ὀξυζοῦσας καὶ πρὸς ἀνορεξίαν
 τέμνη δὲ, ψυχροῖς καὶ παχῆς καὶ γλιαχροῖς χυμοῖς, τοῖς ἐν
 τῷ στομάχῳ οὐκ ἔστιν δὲ κρεῖττον τοῦτου, ἐπὶ τῶν ψυ
 30 χροτέρων κράσεων οὐδ' ἀνεῦρεῖς τοῦοτου, ἀρμοδιό
 τερον, πεπτικὸν φάρμακον τῶν ὠμωτέρων χυμῶν
 ὅθεν καὶ κωλικοῖς ὠνίνησι τὴν γαστέρα ἀλύπως κινῶν με
 τρίας, ἔστι δὲ πάνυ θαυμαστὴ καὶ ὠφέλημος αὕτη. Ἐχει
 35 Ἄλως, ἀμωνιακοῦ, λήτρα ἥμισυ ἄλως καππαδοκικκοῦ, οὐγγ γ', πε
 πέρεως ζιντζίβεριν ἀνά οὐγγ α' καὶ ἥμισυ κνίδης σπέρμα, γράμματα θ',
 εὐζώμου σπέρμα, δράμ η', ἄμεως ὑσσώπου, ἀνά γράμματα θ',
 σιλφίου ἐξάγ γ', θύμβου, κορύμβου σελίνου σπέρμα,

[38ν]

φύλλου πετροσελίνου, ἀνά γράμματα θ', ὀρίγανον
 μοσχοκάρυδα ἀνά ἐξάγ γ', μάκερ κρόκον, ἀνά ἐξάγ α',
 κόψας σείσας ταῦτα δίδου κοχλιαρίου τὸ ἥμισυ σὺν οἴνου
 5 ἐρυθροῦ, ῥοφητοῦ ἢ δίδου ἐμβάπτην τὴν τροφὴν
 αὐτοῦ κρεῶν τὲ καὶ ἰχθύων ἢ ἐπίθες ζιντζίβεριν
 γλυκάνισσον καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ δίδου ὡς ἄλφυτα
 ἢ δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρεῖζουσιν, ὡς βοῦλη, χρῶ

ὄμε' Ἄλλαις πολίτου, διαχωρητικῆ καὶ διάλυτικῆ ἀντίδοτος
 10 φλέγματος κεφαλῆς ὑπερώας, διαπνευματικῆ τῶν ἄ
 λλων ἐν στάσεων, λεπτυντικῆ ἔχει Ἀλλῶν πεφρυγμέ
 νων, λαμπροτάτων, οὕγγ οβ', χαμαιμύλων τὸ ἄνθος
 ξηροῦ κεκαυμένου κομίζης λεπτῆς καλαμύνθης ὀρινῆς
 ἠριγγίου ῥίζης, ὀρινῆς ὀρύγανον, ἀνά οὕγγ β', σιλφίου πεπέριν
 15 ἀνά οὕγγ ζ'· κόψας καὶ σείσας, δίδου ὡς βοῦλη:-

ὄμστ' Ἀντίδοτος ἄλας, τὸ δωδεκάθεον πάνυ καλόν· ἔχει
 Ἵσώπου, οὕγγ β', γλήχωνος οὕγγ α' καὶ ἥμισυ κύμινον, οὕγγ α', ἄμεος, οὕγγ
 ἥμισυ, ἄλλῶν πεφρυγμένων, οὕγγ ιε', ὀρίγανον, οὕγγ α', ναρ
 20 δοστάχιν, οὕγγ ἥμισυ, εἰ δὲ καὶ ἐν χειμῶνι, ἔμβαλε καὶ πέπεριν
 οὕγγ ἥμισυ, κόψας ταῦτα πάντα καὶ σείσας, ἀντὶ καθημερι
 νοῦ ἀλῶς, δίδου ἢ ὡς βοῦλη, ὁ τοῦ το δὲ σὺν ἐχῶς χρό
 μενος, ἄνοσος διαμένη, τὸν ἅπαντα χρόνον τῆς ζω
 ῆς αὐτοῦ ἐξαιρέτως δὲ, καὶ κεφαλὴν κουφίζει καὶ ὄξυ
 25 ὀπίαν ἐμποιεῖ καὶ φλέγμα ἐν θώρακι, οὐκ ἔασων ἦστασθε
 πέψιν χρηστὴν ἐργάζεται καὶ ἐκφράττει, τὰς μεσαρα
 ἰκᾶς φλέβας τοῦ ὕπατος καὶ τοῖς νεφροῖς ἐκ καθέρει
 καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐπὶ τοῖς προειρημένοις.

ὄμζ' Ἀντίδοτος πλήρις, ἀρχοντικὸν ὠφελή, εἰς θέρμην στο
 30 μάχου καρδιακοῖς καὶ ἐμοῦντας τὴν τροφὴν, ὁμοίως
 καὶ πνευμονικοῖς καὶ εἴτινες ἀπὸ μακρᾶς ἀσθενίας
 τελείως ἐλέπτυναν καὶ εἰς ἀδυναμίαν πλίστην ἦλθον
 πάνυ γὰρ αὐτοῖς ἐνδυναμεῖ, ἢ τοιαύτη. ἔχει
 Κινάμωμον γαρόφαλλα ξυλαλόην γαλαγγᾶν στάχος μος
 35 χοκάρυδα, κικίμπριν σπόδιον σχοίνου ἄνθος κύπε
 ριν ῥόδα ἰα ἀνά δράμ α', σιταρόκοκκα ιε', φύλλιον γλυ
 κόριζον στύρακος μαστίχην σάμψυχον βαλσαμίτου

[39r]

ὠκίμου καρδαμώμου πεπέρεως μακροῦ μουρτόκοκκα
κύτρου φύλλα, ἀνὰ σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα ε', ἄρμιο
δάκτυλον, λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν κορέλιν μετάξιν κε

5 καυμένον, ἀνὰ σκρόπουλα α', σιταρόκοκκα β' καὶ ἥμισυ μόσχον
σιταρόκοκκα, ζ καὶ ἥμισυ καφορᾶν, σιταρόκοκκα πέντε σάχαρ
καὶ δροσάτον τῶν ῥόδων, τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου:-

ῥμη' Ἀντίδοτος ἄλλον, πλήρης ἀρχοντικὸν τὸ ἀπλοῦν ἔχει

Ῥόδα, οὕγγ δ', κιναμώμου κρόκου, ἀνὰ οὕγγ α' καὶ ἥμισυ γαλαγγᾶν
10 γλυκόριζον λιβιστικοῦ λιβανοτίδος, ἀνὰ οὕγγ α',
καρεὸφύλλου στάχος κόστου ζεδόαρ, ζιντζίβεριν,
πέπεριν καρδαμώμου, ἀνὰ ἐξάγια γ', τιμάρτυρι, οὐλκὴν ἓνα τέταρτο,
μαργαριτάριν, ἐξάγ β', σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ ῥοδόσταγμαν:-

ῥμηθ' Ἀντίδοτος, ἡ διὰ κοδίων ὠφελεῖ πρὸς βηχικὰ πάθη

15 ἔστι δὲ, καὶ ὑπνοσιόν, λισιτελεῖ δὲ καὶ εἰς φωνὴν ἀπὸ
κεκομένην καὶ εἰς βάρους στήθων ἔχει

Χυλὸν γλυκορίζου τετράγκανθον κομίδην ἀραβοκὸν, ἀνὰ
δραμ ι', κωδίας λευκῆς, σπέρμ δραμ κ', ἀμύγδαλα γλυκέα
δράμ ι', ἄμηδον σπέρμα κυδονίου σπέρμα ἀδράχνης ἀνὰ
20 δράμ ε', σπόροις τοῖς τέσσαρας καθαροῖς ἡ πεπονίου
ἀγγουρίου κολοκύνθου καὶ σαρακινοῦ ὁμοίως, μαρουλίου
σπόρον, καὶ ἀλθαίας ἀνὰ δράμ γ', δροσάτον τῶν ἰων
σάχαρ καὶ πενίδια, τὸ ἀρκοῦν σκευάσας, δίδου:-

ῥν' Σκευασία ἀντίδοτος, ἡ δια ῥοδοζουλάπου, καθαρτικῆ

25 ἢ καὶ παρ' ἰτάλοις λεγομένη, σοῦκωροζάρω, λασατίβα ἔχει
Ζουμόν τῶν ῥόδων, τῶν ἐρυθρῶν, λήτρα α', τρισάνταλ
ἀνὰ δράμ γ', σπόδιον, δραμ γ', δακρύδιν, δράμ ι', τρου
πήτην, οὕγγ β', καφορᾶν, δράμ ἓν τρίτον, σάχαρ λήτρα α', ἢ τὸ
ἀρκοῦν σκευάσας δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν
30 ὅσον, ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ' κατὰ δύναμιν πρῶτῃ νήστης ὠφε
λεῖ δὲ τὸ τοιοῦτον, πρὸς τριταῖοις καὶ δῦπλοῖς τρι
ταῖοις καὶ συνέχεις πυρετοῖς καὶ πρὸς χολερικοῖς
καὶ πρὸς τὰς θερμᾶς κράσεις τοῦ ἥπατος τὰς ἐκ
θερμότητος γιγνωμένας πάνυ ἔστιν ὠφέλιμον:-

35

39

ὠκίμου· καρδαμώμου· πεπερεως μακροῦ· μουρτοκο
 κύτρου φύλλα· ἀψοχρόπου β· σίταροκοκκ β· αρμο
 δικτάχου· λιλκοκκαί ερυθροῦ κορέλιμ· μηταζικε
 και μβίμου· ἀψοχρόπου λογα· σίταροκοκκ β· (· μος
 σίταροκοκκα, ξ· καφοραμ, σίταροκοκκ β· περ· σαχαρ
 και δροσατομ σῶμοροδομ, τῶ αρκοῦ· σκα ασια δίδου·
 ἡ μτιδδωτος ἄλλου, πληρίς αρχου· τιχομ· τῶ ατολου· ε·
 ὀδα· ὀδα· χιραμῆμου· κερκου, ἀψοδα· γαλοναμ
 λιλκορίζου· λιβιστικου· λιβανοτιδος· ἀμαϊού α
 καρεσ φύλλου· γαρε· κοττου· ξεδδαρ· ζιμτιββδιν·
 πεπεριμ· καρδαμώμου, ἀψοδα· γ· τιμαρ· τυρι· οὐκίμ
 μαργαριταριμ, ὀδα β· σαχαρ· τῶ αρχου, γροδο· γριμα·
 ἡ μτιδδωτος· ἰδία κοδίων· ὠφέλιμ· προσ βηχικαί παθκ
 ἡ εστιδε, και· τιμο· ποιου· και· τι· χε· θε· και· ὄσ· φουκμαπο
 κεκομβρυκ· και· ὄσ· βαρος· σιθων· ε·
 ἡ μχομ· γλοκορίζου· τετρακαμθου· κομίδη· αραβικου, ἀψ
 δρα· λ· κωδίας· χε· κκσ· ἀπερ· γρά· κ· και· μ· δα· και· χυκε
 δρα· λ· ἀμυδου· ἀπερ· κωδίου· ἀπερ· ἀδρα· και· ἀρα· και
 δρα· β· σπόροσ· τῶ σι· τῶ σαρ· ες· καθαροῦσ· ἡ σπε· τι· μ· δ
 ἡ ἀγουριου· κοχολών· ἡ σπαρ· ἀμ· και· και· ες· μαρουχίου
 σπόρου, και· αλ· θάιας· ἀψοδρα· τῶ δροσατομ· τῶ αμ· και·
 σαχαρ· και· περι· δα, τῶ αρχου· σκα· ασια· δίδου·
 κα· ασια· ἀμ· τιδδωτος· ἰδία· ροδδ· ζου· και· π, καθαροῦσ· και·
 ἡ και· σπαρ· ἡ ταχ· ρε· λε· γο· μέμ, σού· κω· ρο· ζα· ρω· και· σ· ε
 ρου· μο· σ· αμ· ρο· δομ· σῶ· μ· ε· ρυ· θρω· και· ἡ· και· τρι· σ· μ· το·
 ἀψοδρα· γ· σωδ· του· δρα· γ· δαμ· ρύ· διν· δρα· λ· σ· τρου
 π· σι· τιν, οὐ· β· κα· φο· ρα· μ, δρα· μ· σα· χαρ· λ· β· και· το·
 αρκοῦ· σκα· ασια· δίδου· ὄσ· αμ· τῶ σ· τοῖσ· χρι· ζου· σιν·
 ἡ ὄσομ, ὀδα· β· ἡ· γ· και· τῶ δ· ἰω· μ· μ· πρ· ω· ἡ· κ· και· ἡ·
 ἡ δ· ὄσ· το· τοῖσ· του· σ· τ· ομ, σπρ· σ· τρι· τῶ σ· και· δ· ἡ· τῶ σ· τρι
 τῶ σ· και· σ· ὠ· ἡ· χ· σ· τῶ ρ· ε· τῶ σ· και· πρ· σ· ὄσ· χε· ρι· σ·
 και· πρ· σ· το· σ· θερ· μο· σ· γρ· α· σ· σ· τοῦ· ἡ· σ· τῶ σ· και· σ· τ· ε· κ·
 θερ· μο· σ· τῶ σ· ρι· γρ· ω· μ· β· ρ· και· π· ἀμ· ὄσ· τῶ σ· φ· ε· λι· μ· ομ·

ρμλ

ρμγ

ρμδ

ρμ

214

[39ν]

ὄνα' Ἀντίδοτος ἄλλη, ὡς ἢ προ ταῦτης, πικηλωτέρα ὡφε

λῆ δὲ τοιαύτη, ὡς καὶ ἢ πρὸ αὐτῆς κινῆ δὲ ἀνωδύνως
τὴν κοιλίαν ἐστὶ δὲ πάνυ ἐξαίρετος, ὡς ἢ προταῦτης ἔχει

5 Τρισάνταλον σπόδιον ἀνὰ δραμ δ', ῥαίου μπάρμπαρον
δραμ ι', τρουπήτην οὐγγ β' καὶ ἥμισυ σκαμωναίαν, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ ζωμόν
τῶν ῥόδων λήτρα α' καὶ τέταρτο καφορᾶν, δραμ ἥμισυ, σάχαρ λήτρα α' καὶ ἥμισυ
ἢ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου πρῶτὴ νήστης, ὅ
σον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ πρὸς δύναμιν μετ' ὕδατος χλιαροῦ:-

10 **ὄνβ'** Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ δια ῥοδοζουλάπου καθαρτικῆ ἢ καὶ πα

ρ' ἰπτάλοις, σοῦκωρο ζάρω, κατόνομάζεται ἔστι δὲ καθαροῦ
τικὸν ὡφελεῖ ξανθοχωλικῶς εἰς ρευματικῶς πάθη

τὰ ἀπὸ θερμότητος γινώμενα κοινῆ ἀνωδύνως κοι
λίαν ὠνήνισι καὶ εἰς πυρετοῖς ὀξεῖς καὶ καυσώδης ἔχει

15 Ζουμόν τῶν ῥόδων, οὐγγ ἰστ' τρισάνταλον, ἀνὰ δραμ στ',
σπόδιον, δραμ γ', δακρῦδιν, δραμ ιβ', καφορᾶν, σκοροῦ
πουλον α', ῥαῖον μπάρμπαρον, δραμ γ', τρουπήτην, οὐγγ α',
συγκέρασον τοῦτο, μετὰ τοῦ ζουλαπίου τῶν ῥόδων τὸ ἀρ
κοῦν θές καὶ σάχαρ, οὐγγ ἰστ', ἢ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
20 καλῶς δίδου μεσοῦσης τῆς νυκτός, μετ' ὕδατος χλιαροῦ
ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς δύναμιν.

ὄνγ' Ἀντίδοτος πρὸς δυσεντερικῶς, καὶ κοιλιακῶς καὶ της

φέροντας αἷμα, ἀπὸ τῶν ἐντὸς δέχεται

Κινάμωμον, οὐγγ δ', ῥόδα, σιμφύτου ἄνυδον μυρτόκο

25 κκα ἀνὰ οὐγγ γ' καὶ ἥμισυ σουμάκιν βέρβερις βόλον ἀρμένιον

κομίδην ἀραβικὸν ἀκακίας ὑποκυστίδος, ἀνὰ οὐγγ β',

κορέλιν λευκὸν καὶ ῥοῦσιον λίθου αἱματίτου σάντα

30 λον κόκκινον καὶ ἄσπρον, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, μαστίχην λιβάνην τε

τράγκαθον, χυλὸν γλυκὸρίζου σπέρμα κωδίας ἀρτεμησίου

πεντανεῦρου σπέρμα μανδραγόρας, ἀνὰ οὐγγ α', βαλαυστίου

σιδίων κυδωνίων σπέρμα, ἀνὰ οὐγγ α', κόστου, στύρακος καλα

μήτου πόλιον ἀριλόρου φολιόρου λαούρι γαρόφαλλα

κάκαμπριν δρακόντιον αἷμα φίστουκε γαλαγγᾶ, ἀνὰ

35 δραμ γ', δενδρολίβανον, οὐγγ β', ἀνίσσου οὐγγ α', ραίου βαρ

βάρου καπτὸν, ἐξάγ β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

ρμα

ρμα

ρμα

Αντιδότης ἄλφα, ὡς ἐκ προσηγορίας, ἵψια χυτέραι. ὠφί
 λιδ ἐκ τοιαύτη, ὡς καὶ προσηγορίας. χιμή δεῦρον δὲ
 πυκνοχίαν. ἔστι δὲ παρυσζαίρετος, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Πρισπυγγαλίον. ἄρδρα δ'. ραίονι πταιρμιπαρον.
 ἄρδρα δ'. προυπι τει. ὄβ. σακκοραίαν, ὄβ. ζυμο
 ἔτι πρῶτον. χιη. αὐ. καφοραυ, ἄρδρα δ'. σαχ. χη. δα.
 ἕτοι ἀρχοῦ. καὶ σακκοραίαν, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Βουβαν. ἔστι δὲ προσδύαμι. μη. δαυτος χιαρῶ.
 αντιδότης ἄλφα, ὡς ἐκ προσηγορίας. ἵψια χυτέραι. ὠφί
 λιδ ἐκ τοιαύτη, ὡς καὶ προσηγορίας. χιμή δεῦρον δὲ
 πυκνοχίαν. ἔστι δὲ παρυσζαίρετος, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Πρισπυγγαλίον. ἄρδρα δ'. ραίονι πταιρμιπαρον.
 ἄρδρα δ'. προυπι τει. ὄβ. σακκοραίαν, ὄβ. ζυμο
 ἔτι πρῶτον. χιη. αὐ. καφοραυ, ἄρδρα δ'. σαχ. χη. δα.
 ἕτοι ἀρχοῦ. καὶ σακκοραίαν, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Βουβαν. ἔστι δὲ προσδύαμι. μη. δαυτος χιαρῶ.
 αντιδότης ἄλφα, ὡς ἐκ προσηγορίας. ἵψια χυτέραι. ὠφί
 λιδ ἐκ τοιαύτη, ὡς καὶ προσηγορίας. χιμή δεῦρον δὲ
 πυκνοχίαν. ἔστι δὲ παρυσζαίρετος, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Πρισπυγγαλίον. ἄρδρα δ'. ραίονι πταιρμιπαρον.
 ἄρδρα δ'. προυπι τει. ὄβ. σακκοραίαν, ὄβ. ζυμο
 ἔτι πρῶτον. χιη. αὐ. καφοραυ, ἄρδρα δ'. σαχ. χη. δα.
 ἕτοι ἀρχοῦ. καὶ σακκοραίαν, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Βουβαν. ἔστι δὲ προσδύαμι. μη. δαυτος χιαρῶ.
 αντιδότης ἄλφα, ὡς ἐκ προσηγορίας. ἵψια χυτέραι. ὠφί
 λιδ ἐκ τοιαύτη, ὡς καὶ προσηγορίας. χιμή δεῦρον δὲ
 πυκνοχίαν. ἔστι δὲ παρυσζαίρετος, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Πρισπυγγαλίον. ἄρδρα δ'. ραίονι πταιρμιπαρον.
 ἄρδρα δ'. προυπι τει. ὄβ. σακκοραίαν, ὄβ. ζυμο
 ἔτι πρῶτον. χιη. αὐ. καφοραυ, ἄρδρα δ'. σαχ. χη. δα.
 ἕτοι ἀρχοῦ. καὶ σακκοραίαν, ὡς ἐκ προσηγορίας. Ἐ
Βουβαν. ἔστι δὲ προσδύαμι. μη. δαυτος χιαρῶ.

[40r]

ὄνδ' Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς

χρυσίππου σκευασία λίθου αἱματίτου σταγ ἥμισυ λιμνίας
σφραγίδος σταγ α', σαμίου ἀστέρος, σταγ α', θείου ἀπείρου
5 μίσυως ὀπτῆς. ἀνὰ σταγ α', κοραλίου πυροῦ ἀκακίας κι
κίδιν, ομφακίτιδος σιδίων, ἀνὰ σταγ δ', ῥόδων ξηρῶν,
βάτου ἀκραιμῶνας ὑοσκιάμου σπέρμα μίκωνος συκείου
σπέρμα ἡμέρου, ὀπίου σμύρνης λιβανίου ἀνὰ οὐγγ β', αἶμα
10 τος δρακοντίου, οὐγγ α', μίλτου λιμνεΐας ιῆς, σαμίας
στυπτηρίας σχιστῆς χαλκῆ τεως ὀπτῆς, ἀνὰ ἐξάγ β', υλέκ
τρου ἐρυθροῦ χυλοῦ ὑποκυστίδος βαλαυστίων ροῦ συ
ριακοῦ μύρτων ἀπαλῶν πολυγόνου ἠδιόσμου θρί
δακος σπέρμα, καστορίου κρόκου στύρακος, ἀνὰ σταγ β',
καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

15 **ὄνε'** Ἄλλη ἀντίδοτος, εἰς κατάλυσιν σαρκὸς καὶ εἰς ξηρώτη
τα σώματος ὥστε τοῖς λαμβάνοντας ταύτην συχνῶς,
ἐκτικοῖς ποιεῖσαι ἔχει Γλυκόριζον ῥόδα σάχαρ ἀνὰ
δράμ β', οὐγγ β', δραγανέντου κωμίδην ἀραβική, ἀνὰ οὐγγ' ἥμισυ,
σάνδαλον λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν, ἀνὰ δράμ γ', κωδῖαν ἄσ
20 πριν, οὐγγ α', χυλὸν γλυκορίζου ἄμιδον ἀδράχνην καὶ ἀν
τιδίου τὸ σπέρμα, ἀνὰ δράμ β', σπόνδιον γαρόφαλλα, ἀνὰ
σκρόπουλ ζ', μαργαριταρίου, οὐγγ ἥμισυ χρυσοῦ, ἐξάγ α', με
τάξιν, οὐγγ ἥμισυ τὸ ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλαφίου, δ', κου
ρέλιν ἐξάγ β', ἄμπαρ, ἐξάγ ἥμισυ, κιναμώμου, δράμ β', κικίμπριν,
25 στύρακος, ἀνὰ δράμ α', κρόκον, δραμ ἥμισυ πενίδια δραμ θ',
σπόροις τοῖς δ', πεπονίου ἀγγουρίου κολοκυνθίου, καὶ σαρα
κινου, ἀνὰ δράμ β' καὶ ἥμισυ, κυδωνίου σπέρμα, δραμ α' ἥμισυ, ἀμύγδαλα
στροβύλου σπέρμα σεμπεστένε σπέρμα ἀλθαίας ἰα, ἀνὰ
οὐγγ γ', καὶ δροσάτον τῶν ῥόδων, λήτρα στ'.

30 **ὄνστ'** Ἄλλη ἀντίδοτος θαυμαστῆ, πρὸς τριταίοις τεταρταίοις
καὶ ἀφημερινοῖς δέχεται Χαμαιπύτοις, λήτρα α',
ἐπιθύμου λήτρα ἥμισυ, πολυποδίου κιναμώμου πέπεριν
ἀνὰ οὐγγ γ', μαστίχην ζιντζίβερην, τζεουάριν, γαρόφαλλα,
ἀνὰ οὐγγ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἔ
35 στιν δὲ ἢ τοιαύτην ἀντίδοτος, πάνυ ὠφέλιμος:-

[40v]

ὄνζ' Αντίδοτος ὡς ἢ πρὸ ταῦτης ὠφελεῖ πρὸς τριταίοις
τεταρταίοις καὶ ἀφήμερινοῖς ἔχει

5 **Κασίας**, χαλβάνην πεπεραίου λευκοῦ ἀνὰ οὐγγ β', κρό-
κου ἀμώμου ἀνὰ οὐγγ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ
τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, κυάμου τὸ μέγεθος:-

ὄνη' Ἄλλη ἀντίδοτος, ὁμοία πρὸς τριταίοις καὶ τεταρταίοις
καὶ ἀφήμερινοῖς ὡς ἢ πρὸ ταύτης ὠφέλημος ἔχει

10 **Κασίας** χαλβάνην πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ξυλόκοκκα στ',
κρόκον ἄμεως, ξυλόκοκκα γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σά-
χαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, κυάμου τὸ μέγεθος, μετὰ χλυ-
αροῦ ὕδατος πρὸς τὴν ὥραν τῆς ἐπισημασίας, ὥραν
α', ἢ β', καὶ οὕτως δίδου, ὡς προειρήκαμεν:-

15 **ὄνθ'** Ἄλλη ἀντίδοτος, ὡς τὰς προγεγραμμένας ἔχει Μήκωνος
κυπαίου ὀπίου, ἀνὰ οὐγγ α', γλυκόριζον ὑοσκίαμον, ἀνὰ
οὐγγ ἥμισυ, στύρακος κρόκον καστόριν κυάμου, ἀνὰ οὐγγ γ', ἀνίσσου
οὐγγ β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, κυάμου
αἰγυπτίου τὸ μέγεθος μετ' ὕδρομέλιτος:-

ὄξ' Ἄλλη ὁμοίως, εἰς τὰ τοιαῦτα πάθη, πάνυ ὠφέλιμος ἔχει

20 **Κασίας**, οὐλκᾶς γ', κρόκου ἀμώμου χαλβάνην, ἀνὰ
οὐλκῆν α' καὶ ἥμισυ, οἴνου πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ οὐλκᾶς γ', καὶ
μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, πρὸ τῆς
ἐπισημασίας, πρὸ ὠρῶν β', κυάμου τὸ μέγεθος μεθ' ὕ-
δατος θερμοῦ καὶ οὕτως σκεύασας δίδου:-

25 **ὄξα'** Ἄλλον ὁμοιον πρὸς τοῖς αὐτοῖς ἐξόχοις δέχεται

Ὅπου κυριναϊκοῦ, οὐλκᾶς β', θεῖου ἀπειῖρου, οὐλκῆν α',
πεπέρεως, οὐλκᾶς γ', καστόριν, οὐλκᾶς β', ὀπίου, οὐλκῆν α',
χαλβάνην, οὐλκᾶς β', φυράσας ὕδατι, δίδου οὐλκῆς ἥμισυ
ἢ καὶ ὀλιγότερον πρὸ ὠρῶν β', τῆς ἐπισημασίας:-

30 **ὄξβ'** Ἄλλη ὁμοία ἔστι δὲ θαυμαστῆ ἐξαιρέτως παρὰ πάντας ἔχει

Μήκωνος κυπαίου οὐγγ ἥμισυ γλυκορίζης χυλὸν ὑοσκίαμου
ἀνὰ οὐλκῆν α', στύρακος οὐγγ α' καὶ ἥμισυ κρόκου οὐλκᾶς γ', καστο-
ρίου ἀνίσσου μανδραγόρας ρίζης φλοιοῦ, ἀνὰ οὐλκῆς ἥμισυ
γλυκῆν ἀναλαβῶν, ποιήσον τροχίσκοις, ἀνὰ οὐλκῆν α',
35 καὶ δίδου, ἕως ἐπτὰ ἐπὶ σημασιῶν.

ρῖε

Ἄρπιδος τοῦ ἁγίου πρῶτου ἡμερῶν. ὡς φελλὸς πρὸς τριτάτου
τεταρτάτου καὶ ἀφ᾽ ἡμερῶν. Ἐ

ρῖς

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· ἀφ᾽ οὐχῶν· καὶ μέλιτος αἰθίου· κροχάρ
τοῦ ἀρκίου· κροσῶν· ὁμοίως, κυάμου τομέθεος·

ρῖθ

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

ρῖε

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

ρῖθ

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

ρῖε

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

Ἄσσιας· χαλβάνη· πεπερεσσάκου, ἀφ᾽ οὐχῶν· κρο
κου· ἀμῶν· κροχάρ· καὶ μέλιτος αἰθίου, κρο
χάρ τοῦ ἀρκίου· κροσῶν, κυάμου τομέθεος, κροχάρ
αρου· ὁμοίως· πρὸς τῶν ἁγίων ἐπισκοπίας, ἔραμ
αῖ· κρο· καὶ οὐχῶν ὁμοίως, ὡς πρὸς ἄρκαμῶν·

[41r]

ῥξγ' Ἀντίδοτος, πρὸς τοῖς φερομένοις αἶμα ἔστιν δὲ δόκιμος ἔχ<ει>

Γαρόφαλα, μάκερ κορέλιν, ἐρυθρὸν κωδῖαν, ἀνὰ δρᾶμ ι', κι
ναμώμου κρόκου, βόλον ἀρμένιον ὑσκιάμου σπέρμα

5 ἀνὰ δρᾶμ στ', τετράγκανθον δρακόντιον αἶμα ὄπιον
καρδαμώμου σπέρμα ἀνὰ δρᾶμ δ', καφορᾶν, δρᾶμ ἥμισυ καὶ ἐκ
τῆς ἀντιδότου τῆς δια κωδίων, τὸ ἀρκοῦν ἡ δόσις ἐξ αὐ
τῆς τοῖς χρειζουσιν, δρᾶμ γ', πρὸς δύναμιν:-

10 ῥξδ' Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς βηχικοῖς ὀρθοπνοϊκοῖς καὶ πρὸς
τοῖς μὴ δυναμένοις ἀπὸ πτύειν ὡς αὐτῶς καὶ τοῖς μὴ εὐ
κόλως λαλεῖν ἀλλὰ διεσπασμένον ἔχει, τὸ προφωρικὸν ἔχει

15 Ἀμύγδαλα κοκωνάρια κωδῖαν λευκὴν, ἀνὰ δρᾶμ στ', κωμήδι
ἀραβηκὸν τετράγκανθον γλυκόριζον καὶ τὸν χυλὸν αὐτοῦ,
ἀνὰ δρᾶμ γ', ἴρεως, δράμαν α', παινίδια καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ποι
ησον ἀντίδοτον καὶ δίδου ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν καὶ
τὸ σύελον τοῦτου κατὰ πίνειν:-

ῥξε' Ἄλλον πρὸς τὰ τοιαῦτα, πάνυ καλὸν, ἢ εἰς τὰ βηχικᾶ ἔχει
Μαράθρου σπέρμα, καὶ τᾶς κώμας γλήχωνος πεπέρεως
20 ἐλαινίου πετροσελίνου, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ
τὸ ἀρκοῦν καὶ δίδου, ὡς τὸ πρῶ τοῦτου:-

ῥξστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἔλιγμα βηχικὸν, πάνυ καλὸν ἔστι δὲ καὶ ὑ
πνοποιὸν ἔχει Στύρακος κρόκου ναρδοστάην ὀπίου
φύλλου, ἀνὰ δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ, τὸ ἀρκοῦν:-

25 ῥξζ' Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς βηχικοῖς διὰ πείρας πάνυ καλὸν
ἔστι δὲ καὶ πρὸς ὕπνον, πολλᾶ ὠφέλιμον, ἔχει

Γλύχωνος πεπέραιος ἐλαινίου πετροσελίνου μαράθρου
ἀνὰ δρᾶμ α', στύρακος κρόκου ἀνὰ δρᾶμ α', ναρδοστάχιν ὀπίου
φύλλου, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

30 ῥξη' Ἄλλη βηχικῆ ἀντίδοτος, πρὸς ὀρθοπνοϊας ἔχει Ἴρεως,
οὐγγ ἥμισυ πεπεραίου λευκοῦ, οὐλκῆς ἥμισυ σελίνου σπέρμα, οὐγγ β',
μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δί
δου ἀπυρέτοις πᾶσαν ὥραν πυρέσσουσιν δὲ, ἐκ δια
λυμμάτων καὶ οὕτως δίδου, τοῖς χρειζουσιν ἐξ αὐτοῦ.

35 ῥξθ' Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς βηχικοῖς, δια πείρας παιδας τὲ

91

ἄντιδοτος, πρὸς τοῖς φερόμενοις αἵμα· ἐστὶν δὲ δοκίμος ἐ-
 ροφάλα· καΐσερ· κορέλιμ, ἐρυθρόν· κωδίαν, ἀνδρά· γύ-
 μινός μου· κρόικου· βόλον ἀρ· μένιον· ὑοσι· αἰού σπερμ·
 ἀνδρά· γ· τετρακάμθον· δρωσκόντιον αἵμα· ὀπίου·
 καρδαιμίου σπερ· ἀνδρά· δ· καφοράμ, δρᾶ· (καί· ἐκ·
 πρὸ ἀντιδότου· τισὸν διακωδίσσον, τὸ ἀρχοῦν· κδοσι· σόζαν
 πρὸ τοῖς χρᾶ· ζουσίμ, δρᾶ· γ· προσδύαμιν·
 καμτίδοτος, πρὸς βυχίκοις· ὀρθοπρόκοις· καὶ πρὸς
 πρὸς μύδων ἀμεροῖς ἀπὸ τῆς ἴφ· εἰς αἴ· τας καὶ τοῖς μᾶ·
 κόχως λαλᾶμ· ἀλλὰ δὲ σπασ μύρον ἐχθ· ὀπρὸ φωρικόμ· ἔ-
 μύσθαλα· κοκωράρι· κωδί· ἀρχά· κερ, ἀνδρά· γ· χωρμ·
 ἀραβικόν· τετρακάμ· λυκόριον· καὶ τοῦ χύλου αὐτοῦ·
 ἀνδρά· γ· ἱρεως, δρᾶ· α· κίκιμπριμ· ἀψίατον· σπόροις
 ποῖσθ· ἀνδρά· μαρ· α· παμίδαν, καὶ σάχαρ δάρκοιν· ποι-
 κωρ ἀντιδοτομ καὶ δίδου· σπὸν κνρ· γ· παρκαπέχην, ἔ-
 πὸ σύ· ελου· τοῦ· τοῦ κατὰ πν· γ·
 κλον πρὸς τάλτοι αἵται· παμυκαλον· κῆρ· β· β· κ· κ·
 ἀρ· ἄθρου σπερ, καὶ τῶς κώμας· λυ· κωμος· σπεπέρωσ·
 ἔλαιριου· σπετροσελίμου· ἀψού· μέλιτος αἰθῆρικού, κω· χαρ
 τὸ ἀρχοῦν, καὶ δίδου, ὡς τὸ πρὸς τοῦ· τοῦ·
 ἄντιδοτος ἀλλ· ἐλίμα βυχίκομ, παμυκαλον· ἐπίδ· καὶ ὕ-
 πρὸς τοῖον· ἔ· στυράκος· κρόικου· μαρδοσα· ὀπίου·
 φύλλου, ἀνδρά· α· μέλιτος αἰθῆρικού, κω· χαρ, τὰρκοῦ·
 καμτίδοτος, σπερ· βυχίκοις διασπῆρας παμύκαλον·
 ἐπίδ· καὶ πρὸς ὑπνον, ποχ· αἰ· ὠφελίμον· ἔ·
 λυ· κωμος· σπεπέρωσ· ἔλαιριου· σπετροσελίμου· μαρ·
 ἀνδρά· α· στυράκος· κρόικου· ἀνδρά· α· μαρδοσα· ὀπι-
 φύλλου, ἀνδρά· (· μέλιτος αἰθῆρικού, κω· χαρ δάρκοιν·
 κα βυχίκαμτίδοτος, πρὸς ὀρθοπρόκοις· ἔ· ἱ· ἱ· ἱ·
 οὔ· σπεπέρωσ· αἰ· κω, οὐ· κω· σ· σελίνου σπερ, οὔ· β·
 μέλιτος αἰθῆρικού, κω· χαρ τὸ ἀρχοῦν· καὶ σι· α· σπασ, δι-
 δου αἰ· ῥ· ῥ· τοῖς πᾶσαμ· ὠραμ· πύρε· σπασμ· δέ, βῆ· δ· γ· α·
 λυ· μᾶ· ἄτρωμ· καὶ οὔ· τωσ· δίδου, τοῖς χρᾶ· ζουσίμ· σό· αἰ· δ·
 ἔ· ἄντιδοτος ἀλλ· πρὸς βυχίκοις, διασπῆρας· πᾶ· δ· α· σ· τε

ρξγ

ρξδ

ρξε

ρξς

ρξζ

ρξη

ρξθ

210

[41ν]

καὶ γέροντας καὶ ἀκμάζοντας λαβῶν λαγῶν ζῶντα καὶ

ἐκβάλας πάντα τὰ ἐν τόσθια αὐτοῦ, ῥηψον καὶ καῦσον

ἐν χύτρα καὶ ποιήσας ἄλευρον, πότισον τὸν νοσοῦντα

5 μετὰ τοῦ δροσάτου, τῆς χαμαιλευκῆς τῆς ἐπιλεγομένης
ιτταλίης γλῶσσης, οὐγκλα καβαλίνα ἢ λεγομένη σκαμπιούζα.

ῥο' Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς τὰ τοιαῦτα βηχικᾶ πάθη, διὰ πείρας, ἔχει

Γλήχωνα πεπέριαιος ἐλαινίου πετροσελίνου μαράθρου

ἀνὰ δράμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

10 **ῥοα'** ἄλλη ἀντίδοτος ἦτοι ἐλιγμα βηχικὸν καὶ αὐτὸ, πάνυ καλὸν ἔχει

Στύρακος κρόκον ἀνὰ οὐλκῆν α', ναρδοστάχην ὀπίου φύλλου

ἀνὰ οὐλκῆς ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

ῥοβ' ἄλλη ἀντίδοτος ἔκλυτος, σωκράτοις, πρὸς φθησικοῖς ἔχει

Κόστου οὐλκῆν α', ῥαίου ποντικοῦ συμφίτου ἀνὰ ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ κώμαιως

15 τραγακανθον πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ γλυ

κορίζης χυλὸν σπόροις τοῖς δ', ἢ πεπονίου ἀγγουρίου

κολοκύνθης, καὶ σαρακινοῦ πενίδια, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ οἴνου παλαιοῦ

κοτύλης, ἓνα τέταρτον, γλυκαίου, ζεστίου ἓνα τέταρτον, ὕδατος ζεστίου τοῦ τετάρτου, τὸ ἥμισυ.

ῥογ' Ἀντίδοτος ἄλλη βηχικῆ, πάνυ καλῆ, εἰς τὰ προειρημένα ἔχει

20 **Στύρακος** ὀπίου ἀνὰ δράμ β', ὕσκιάμου σπέρμα λευκῆς

ἀνὰ δράμ γ', σμύρνης, δράμ α', ταῦτα ἀναλάμβανε, μέλιτος

ἐφθοῦ δίδου ὑλικοῦ ὀρόβου, εἰς κύτην χρῶ:-

ῥοδ' Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς βηχικοῖς ἐμπυτικοῖς φθησικοῖς

αἷμα ἀνάγοντας, ἀπὸ τῶν ἐντὸς φερομένων, ἔστι δὲ

25 ἢ τοιαύτη, καὶ ὑπνοποιοῦς ἔχει

Ὀρόβου πεφογμένου, δράμ ε', κυμίνου αἰθιοπικοῦ ἀνίς

σου σπέρμα σελίνου σπέρμα, ὀπίου, ἀνὰ δράμ α', πενίδια καὶ

μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ῥοε' Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς τὰ τοιαῦτα βηχικᾶ πάθη, πάνυ θαυμαστὴ ἔχει

30 **Δάφνης**, ἀκράιμωνα χλορῶν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ καὶ τετάρτου πεπέρεως,

ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ μαστίχην, οὐλκῆν α', στροβύλου σπέρμα, πεφρυγμένου

οὐλκῆν α', ὕσωπον, οὐλκᾶς β' γλήχωνος, γράμματα δ',

ἴρεως γράμματα β', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ τοῦ ἀπαφρισμέ

νου μετ' εὐκράτου, χρῶ:-

35 **ῥοστ'** Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ ἐπονομαζομένη, ἀνόδυνος βηχικῆ

ποιεῖ πρὸς βηχικοῖς, πρὸς φαρμαχθέντας

καί τροντας· καὶ ἀκμαζοῦντας· λαδωρλατωρ (ζωῦνται)·
εἰς θάλασσαν παρὰ τὰ ἐν τῷ θιαιαίτου, ρήχον· καὶ καὶ σὸν
ἐρχίτρα· καὶ ποίκαλα ἀλάρομ, πῶ τί σὸν τὸν ῥοσσῶν
μπατοῦ δροσάτου, τῆσ' χαμαί χύσκει· τῆσ' ἐπέχνομε

ρο

Ακμαζοῦντας· πεπεραῖος· ελαμίου· πεπεροσελίμου· μαρῶν
ἀφ' ὁρῶν· καὶ μέλιτος αἰθίου, κοδύχου ἀρκου·

ροσ

Βακμαζοῦντας· κίτροι ἐλίμα βελήκου· καὶ αὐτὸ σπαικαχόν
στύρακ· κρόκον· ἀφού κηκῆ· μαρῶν δ' ἄπ' οὔρου· φύχου
ἀφού κηκῆ· μέλιτος αἰθίου, κοδύχου ἀρκου·

ροσβ

Κακμαζοῦντας· ἐκλύτος, σσάκρατοισ, σπρ φασκίκοισ· Ἐ
κόρην· οὐλίκησ, ραῖου πορτίκου· σὺμφρίτου· ἀφ' ὁρῶν
κωμοικῆσ· στύρακ· πεπερεσάκου, ἀφ' ὁρῶν ἀφ' οὐ
κορίκησ· χύλον· σπόρου τοῦσ'· κίτροι πορτίου· ἀγούριου

ροσγ

Δακμαζοῦντας· ἄλφιον, ξεσίον· ὕδατος· ξεσίον· ὕδατος·
κίτροι αἰθίου· βελήκου, παμυκαχί, ἄσπ' ἀπ' ὁρῶν κηκῆσ· Ἐ
στύρακ· ὀπίου· ἀφ' ὁρῶν β'· ὕδατος ἀμῶν ἀπ' ὁρῶν κηκῆσ·

ροσδ

Εκακμαζοῦντας· ἀπὸ τῶν ἐν τῷ σφραγισμῷ, ἐστίον
κίτροι αἰθίου· καὶ σπαιτοισ· Ἐ
εἰς βουπεφορμῆν, ὁρῶν β'· κίτροι αἰθίου· ἀμῶν
σπαιτοισ· σελήνου σπαιτοισ· ὀπίου· ἀφ' ὁρῶν β'· περὶ δ'· καὶ
μέλιτος αἰθίου, κοδύχου ἀρκου· χρεῖσ·

ροσε

Ζκακμαζοῦντας· περὶ τῶν αὐτῶν βελήκου, παμυκαχί
αφῆκο, ἀφραίμομασ, χλορῶν, ἀφ' ὁρῶν β'· πεπερεσάκου
δ' ἀφ' ὁρῶν β'· μασίχην· οὐλίκησ, σπαιτοισ ἀπ' ὁρῶν κηκῆσ·
οὐλίκησ· ὕδατος· οὐλίκησ β'· ἀκμαζοῦντας, γράμματ' α'
ίρεσ· γράμματ' β'· καὶ μέλιτος αἰθίου τοῦ ἀπ' ὁρῶν κηκῆσ
μου μπά· κρῆσ, τῶν ἀρκου· χρεῖσ·

ροσς

Ηκακμαζοῦντας· ἔσπ' ὁμομαζομῆν, ἀφ' ὁρῶν β' βελήκου·
πορτίου ἀπ' ὁρῶν κηκῆσ, θαυμαστῆ· καὶ περὶ φαρμακείας·

[42r]

πρὸς στομάχου πόνον καὶ λυγμὸν καὶ ψυγμὸν καὶ κατὰ
 ρρουν καὶ δισσουρίαν καὶ ψωρίασιν καὶ κύστιν ἠλκομένην
 νεφρητικοῖς ἥπατικοῖς σπληνικοῖς ὀρθοπνοϊκοῖς
 5 πλευρητικοῖς, κωλικοῖς, ἰκτερικοῖς καὶ τὰ ἐξ ὠμότητος
 γινομένα πάθη ὁμοίως πνευμονικοῖς αἷμα ἀνάγοισιν
 τοῖς δε κυνάγχοικοῖς, ποιεῖ ὁμοίως καὶ τοῖς ἀγρυπνοῦσιν
 ἔστι μέγιστον βοήθημα τινὲς δὲ καλοῦσιν τὴν τοιαύτην,
 ἀντίδοτον, ἢ διὰ τῶν ἡ' εἰδῶν ἔχει:-

10 **Ζιντζίβεριν**, δρᾶμ γ' καὶ τετάρτου ὑοσκιάμου λευκοῦ, δραμ ι', κόστου,
 δρᾶμ γ', κρόκου δρᾶμ β' καὶ ἥμισυ πεπερέου λευκοῦ, δρᾶμ γ' καὶ τετάρτου πε
 τροσελίνου, δρᾶμ β', δαύκου κρητικοῦ, δρᾶμ γ' καὶ τετάρτου ὀπίου
 πεπερέου μακροῦ, ἀνὰ δρᾶμ γ', ἀκόρου, δρᾶμ α', πυρέθρου,
 15 δρᾶμ ἥμισυ, ἀμώμου, δρᾶμ α', ἐφορβίου, δραμ ἥμισυ, σελίνου σπέρμ
 ναρδοστάχιν, ἀνὰ οὐλκῆς ἥμισυ ἄμεως καρδαμώμου ἀνὰ δρᾶμ α',
 σχοίνου ἄνθος, δρᾶμ γ' καὶ ἥμισυ καὶ τέταρτο, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ,
 τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου τοῖς φαρμακευ
 θῶσιν, ὅσον καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος τοῖς δὲ τὰ
 20 λοιπᾶ θανάσιμα, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος τοῖς
 δὲ πνευμονικοῖς ὀρθοπνοϊνοῖς, σπληνικοῖς ἥπατικοῖς,
 πλευρητικοῖς ἰκτερικοῖς, κωλικοῖς, δίδου ὡς αὐτως
 τοῖς δὲ βήσσουσιν Δίδου ὅσον ἐρεβύνθου τὸ μέγεθος
 νεφρητικοῖς δισπνοοῦσιν ἢ αἷμα ἀνάγουσιν, δίδου
 25 καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ἀκλυόμενον ἐν ὕδατι θερ
 μῶ, κυάθοις β', καὶ χρῶ, θαρρῶν ἐν κ<υρι>ῶ.

ῥοζ' Ἄλλη ἀντίδοτος βηχικῆ καὶ δυσεντερικῆ, πάνυ καλῆ ἔχει
 Γεντιάνης πεπερέου κόστου, ἀνὰ δρᾶμ α', σελίνου σπέρμα
 ἀνίσσου ὀπίου κρόκου ἀνὰ δρᾶμ β', καὶ μέλιτος ἀττι
 30 κοῦ ἢ σάχαρ καὶ πενίδια, τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

ῥοη' Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ διὰ μυροβαλάνου καθαρτι
 κὸν κοιλίας πρὸς βασιλεῖς ὑπάρχους καὶ μεγιστάνους
 ἔστιν γὰρ δόκιμον, καὶ ἀκίνδυνον, καὶ ἀτάραχον ὑπακ
 35 τικὸν κοιλίας, ὠνίνησι δὲ, καὶ πρὸς δυσκοιλίαις καὶ
 πρὸς πᾶσαν ἐντέρων, ἐμπνευμάτωσιν δέχεται:

Δακρύδην, δρᾶμ δ' καὶ ἥμισυ κιναμώμου νάρδου σασίφρουγα ἔζου
 35 λα, ἢτοι χαμαιπῦτιος πολυπόδιν καθῶρον, ἀνὰ δρᾶμ β'

[42ν]

γαρόφαλα κικίμπριν καλτικοῦ στάχος πεπέρεος, με
 λανος καὶ μακροῦ καρδαμώμου ἀμώμου, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ,
 μυροβάλανον κύτρινον, οὐγγ ἥμισυ τρουπήτην, οὐγγ α', ραίου
 5 παρμπάρου, ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρ
 κοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, μετ' οἴνου χλια
 ροῦ ἀπυρέτοις εἰ δὲ πυρέτειεν, δίδου μετ' ὕδατος χλια
 ροῦ ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ ἀπερχομένου εἰς ὕπνον, ὅσον
 ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς δύναμιν χρῶ:-

10 **ῥοθ'** Ἀντίδοτος, πρὸς δυσσοῦριαν, καὶ λίθων θρυπτικῶν ὠφελει
 νεφρητικοῖς καὶ πᾶσαν ἀδυναμίαν νεφρῶν ἐνδυναμεῖ
 καὶ τοῖς ἀπὸ νόσου ἀτονησάντων τοῖς νεφροῖς βοηθεῖ
 καὶ διὰ στράγγου οὐροῦσιν ἔστι δὲ καὶ πρὸς πᾶσαν στραγγου
 ρίαν καὶ ἀτονίαν νεφρῶν ἐξαίρετον δέχεται

15 **Στάχος** κικίμπριν ξυλοβάλαμον ἄκορον κινάμωμον
 πευκέδανον μαΐου ρίζαν τριπέπεριν σασίφρυγα
 ἀνὰ δράμ β' καὶ ἥμισυ ὀποῦ βαλσάμου γαρόφαλα κόστου ραίου
 ποντικοῦ γλυκόριζον κύπεριν τετράκανθον σίνωνος
 χαμαΐδρον σελίνου σπέρμα ἄμεως ἀσπαράγγου σπέρμα ὠκίμου
 20 σπέρμα κνήδης σπέρμα , καὶ κύτρου ἀνὰ δράμ α',
 σιταρόκοκκα ιε' φόλιον κρόκον σχοίνου ἄνθος κασίας
 βδέλλυον μαστίχην ἴρεως ἀμώμου λιβιστικοῦ γρα
 νασώλε πετροσέλινον σέσελιν καρδαμώμου ἄνιθον
 ἐφόρβιον λάπις λίτζη, οἶδος λίθου ναρδήνου ἐλαίου,
 25 μυρσίνου ἐλαίου, ἀνὰ σκρόπουλα α', μόσχον, σιταρόκοκκα δ'
 καὶ ῥοδόσταγμαν μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 καὶ σκευάσας καλῶς δίδου μετ' οἴνου χλιαροῦ, ἐσπέραν:-

ῥπ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ μόσχου ὠφελει πρὸς μελαγχολικοῖς
 καὶ μανιώδεις καὶ πρὸς τὸ ποιεῖσαι καρδίαν ἰλαρᾶν καὶ
 30 χαροποιᾶν καὶ εὐφρόσυνον Δέχεται

Κιναμώμην τζετουάρην γαρόφαλα στάχος κύπεριν
 ἄσαρι μαστίχην, ἀνὰ δράμ β' μοσχοκάρυδα καρδα
 μώμου καφορᾶν μάκερ μόσχον, ἀνὰ σκρόπουλα β',
 ῥόδα, δράμ στ', μυροβάλανον, ἔμπλιτζι, δράμ ι'
 35 μέλιτος τῶν ῥόδων τὸ ἀρκοῦν ἢ σάχαρ καὶ οὕτως σκευάσας δίδου:-

ρ̄οθ

ρ̄π

γάρ φαλα· κίκιμπρι· κελτικου· γῆρος· πεπερεος, με
 λαρος και μακρου· καρδιαμομου· αμομου, ἀνδρα α
 μωρ βαλαμορικυτρινον, ούρ· τρουπιτικη, ούρ· ραιδ
 μπαρμπαρου, ὄζα α· ὄζα αρκαϊροδοσφαιματσοφ
 κοω· ἄδδσις ὄζα αὐτου τοιο χριζουσιμ, μετῖμου χλια
 ρου, ἀπῦρε τοις· ἄδδ πῦρε ττφερ, διδδου μητῦδατος χλια
Π ὄζα α β ς· ἄδδ προσδῶαμιν· χρεδ·
 ἡπιδδωτος, πρροδῶασουργιαμ, και λιθεσθρυπιτικων· ὠφε
Π με φρηκτικοις· και πτωσιν ἀδωαμιαμ με φρεδμεδωσιν
 και τοιοσ ἀπο γασσου ἀπομκσφτωμ τοιοσ με φρου· βόκθη
 και δῶα φρου οὔρουσιν· ἐστὶ δὲ και πρροσ πτωσιν φρου
 ριαμ και ἀτοριαμ με φρου ὄζα ἰρετομ· δεχεται
Π τῆος· κίκιμπρι· ζυλο βαλαμομ· αμορον· χιμαμμομ
 πα κεδαμον· μαϊουριζαμ· τριπεπεριμ· σασφρου α
 ἀνδρα β ς· ὄππου μαλασμου· γάρ φαλα· και του ραι
 ομ· ττικου· λυκοριζομ· κῦπεριμ· τετρακαμθου· σινεσ
 χιμαδρουσιν· σελιμουσπερμα· αμωος· ἀσπαρραγου
 σπερ· ὠκιμουσπερ· κριδδς σπερ, και ηῦ· τρου· ἀνδρα α
 σι ταροκοκχ· φολιον· κροκομ· χοιμουαμθος· μεσφ
 βδελλιον· ματιχημ· ἰρεος· αμομου· λιβιστικου· γρα
 μασώλε· πετροσελιμον· σέσελιμ· καρδιαμο· ἀμθου·
 εφορβιον· λαπτις χι· ττικ· οιδεσλιθου· καρδιαμου· ἑλαιου·
 μισομου· ἑλαιου, ἀσπερροπου α· μοσομ· σι ταροκοκχ
Π και ἰεροδοσφαιμαμ· μελιτος απτικου, κοσχαρ τοσφαιμαμ
Π και σκα ασοσκαως· διδδου μητῖμου χλια ρου, ἐσ
 ἡπιδδωτος· ἄδδαιμοεχου· ὠφελῆσ προσ μελαχελικου
Π και μαριωδδης· και πρροσ τοιοσφαιμαμ καρδιαμ· ἰαραμ·
 χαροσ τοιοσφαιμαμ φροσσωμ, δεχεται
Π ἡμαμωμ· ῥιζουαρκη, γάρ φαλα· γῆρος· και περιμ
 ασαρι· ματιχημ· ἀνδρα β· μοσοκαρυδα· καρδι
 μωμου· καθροραμ· μαικερ· μοσομ, ἀσπερροπου α·
 εδδα, δρα· σ· μωρ βαλαμομ, εμπλι· τι· δρα· α·
 μελιτος· εἰν ῥοδωροσφαιμαμ· σφχαρ· και ἰου· ττω
 σια· ασοσ· διδδου·

[43r]

ῥπα' Ἀντίδοτος ἡ λεγομένη μοῦσα ὠφελεῖ πρὸς τεταρταίους
 διδομένη δὲ, πρὸ τῆς ἐπισημασίας μετ' οἴνου, ὅσον λεπτο
 καρούου τὸ μέγεθος ἔστι δὲ, πάνυ ἐπαινετῆ: Ἔχει

5 **Πέπεριν** ἄσπριν, δράμ α', σιταρόκοκκα ιζ', λιβάνην μαστίχην
 σμύρνην, ζεντζιάνε ὑοσκίαμον ἀνὰ δράμ στ', ὀπίου κρόκου
 ἀνὰ δράμ δ', παρὰ σιταρόκοκκα ζ', ἐφόρβιον ἀριστολοχίαν
 μακρῶν, ἀνὰ δράμ α', σκρόπουλον α', μανδραγόραν,
 δράμ α', σκρόπουλα α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

10 **ῥπβ'** Ἀντίδοτος γαλινοῦ, πρὸς τεταρταίους ἢ διὰ πεπερέου, ὄνο
 μαζομένη ἔχει Ὅπου κυριναϊκοῦ πεπερέου σμύρνης
 πηγάνου φύλλα, ἀνὰ δράμ α', τρίψας καὶ λιώσας, ἀναλάμβανε
 καὶ χρῶ, πρὸ τῆς ἐπισημασίας, σὺν ὄξυμέλιτι ἢ δόσις
 ἐξ αὐτῆς, ὀβολοῖς β', ἢ γ', κέραταις γ' σκαυάσας χρῶ:-

15 **ῥπγ'** Ἀντίδοτος, ἡ διόσπολίτου τοῦτο, φιλοσόφων τις, κα
 τέσκεύασεν, διοκλητιανῶ τῶ βασιλεῖ ποιεῖ δὲ πρὸ
 τεταρταίους καὶ πρὸς πάντα πόνον καὶ τὰ ἐνδύ
 ον τὰ πνεύματα εἰς τὰ σπλάγχνα καὶ πρὸς ἀπεψίαν
 καὶ πρὸς τὴν ἐπεχωμένην γαστέρα· καὶ πρὸς πολλῶν
 20 διαθέσεων, ἔστι πάνυ ἐπαινετῆ, καὶ ὠφέλημος ἔχει

Κυμίνου αἰθιοπικοῦ καὶ κοινοῦ βραχέντων ἐν ὄξυ νυχθῆ
 μερον καὶ ξηρανθέντα καὶ φρυγέντα καλῶς, λάβε
 εἶτα θές σὺν αὐτῶ πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ δράμ α', πηγάνου,
 φύλλα ξηραθέντα ἐν σκιᾷ βερνικαρίου ἀνὰ δράμ ἡμισυ
 25 μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
 σκευάσας καλῶς, δίδου τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, κοχλιάρια β'.

ῥπδ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ διόσπολίτου ὠφελεῖ ὡς ἡ πρὸ ταῦτα ἔχει:
 κυμίνου αἰθιοπικοῦ, καὶ κυμίνου κοινοῦ, ἀνὰ ἐξάγ α', εἶτα
 30 ξήρανον τὸν κύμινον καλῶς καὶ λιώσας, κοσκίνησον εἴθ οὔ
 τως ἔμβαλε ἐν αὐτῶ, γαλαγγᾶν ναρδοστάχην ἀμώμου
 κρόκου ζιντζήβερν καραιοφύλλου πεπερέου κοινοῦ
 καὶ λευκοῦ κινάμωμου ἀληθεινοῦ, ἀνὰ ἐξάγ α', φύλλα
 πηγάνου βερνικαρίου, ἀνὰ δράμ α', μαράθρου σπέρμα
 κασίας σελίνου σπέρμα κύπεριν καρποβάλαμον
 35 ἀνὰ ἐξάγ α' καὶ ἡμισυ ταῦτα λιώσας καὶ κοσκινήσας, ἔνωσον
 μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν :-

93

Ἰ ἰτιδδοτος κληρομνημοῦσα· εὐφελῆς πρὸς τὴν Ἰατρῆαίω
 διδδομνικῆ, ἐπὶ τῶν ἐπίσημοσιν αὐτοῦ· ὁσμηλεπο
 καρυοῦ τὸ μανθος· ἐπίδδ, παρμὲ πταιμνῆ·
 ἔπεριρ αὐαριμ, δρᾶ α, σίταροκοχίξ, χιβᾶμ, μασιχ.
 σιῦρμη; ξερτῆιαμῆ· ὑοσκίαμον· ἀφδρᾶ α· ὀπίου· κρο.
 ἀφδρᾶ α, παρσιτδοκοχίξ· ἔφοριον· ἀρίτολοχίαμ
 μακράμ, ἀφδρᾶ α· σκέρπουλονα· μαρδραγοραμ,
 δρᾶ α· σκέρπουα· μέλιτος ἀπτικου, ὑοσχάρτδορκου·
 ἰτιδδοτος (αλίου), πρὸς τὴν Ἰατρῆαίω· κδλαπεπερέου, ὄρο
 μαζομνῆ· ἔ· ὀπυκίριναῖκου· πεπερέου· σιῦρμη
 παγαμου φύλλ· ἀφδρᾶ α· σπρίλασκαχίωσας, ἀφλαμῆδνε
 καίχρω, πρὸς τὴν ἐπίσημοσιν αὐτοῦ, σιῦρμημέλιτι· κδδοσι
 δῆαυτινῶ, ὄβολοσιν, ἡκβραπαίξ· σκαάσας χρω·
 ἰτιδδοτος, κδλοσποχίτου· τούτο, φιλασσοφωρτις, καί
 πτεσκάασερ, δῶλοχκίαμ ὀπιδβασιλῆ· ποιῶδῆ πρ
 τετάρταίω· καί πρὸς τὴν Ἰατρῆαίω· καί ταιέραι
 ορταπιδματαῖα ὄπιδσολοχνα· καί πρὸς αὐτὴν ἰαμ·
 καί πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν κληρομνημοῦσιν αὐτοῦ· καί πρὸς ποχου
 διαθέσεω; ἐπί τῶν ἐπίσημοσιν αὐτοῦ, καί εὐφελῆς
 ἰμῖρου αἰθιοπικου καὶ κοιμου· βροχέρστωρ ἐμοῦ ριχθ
 μβρον· καί τερραβερτιχαι φρύγερτακαλας, λαβε
 ἄταθεσσι αὐτῶ· πεπερέουσκαλου, ἀφδρᾶ α· πταιμ
 φύλλαι τερραβερτιχαι βροχίκαριου, ἀφδρᾶ α·
 μέλιτος ἀπτικου ἀπταφρις μνῆου, ὑοσχάρτδορκου·
 σκαάσας καλῶς· διδδοτοίς χρίζουσι μῶσα, κοχλάριβ·
 ἰτιδδοτος αλλῶ· κδλοσποχίτου· εὐφελῆς πρὸς τῶν ἰατρῶν·
 κῶμῖρου αἰθιοπικου, καὶ κῶμῖρου κοιμου, ἀφδρᾶ α· ἄπ
 ἔνταραμτορ κῶμῖρου καλῶς· καὶ χίωσας, κοσκίρκοσ· ἄθου
 πος ἐμβελῆ ἐραῦτι, γαλοναμ· μαρδραχίχ· ἀμῶμου·
 κροκου· ἔ· τῆ βροχίμ· καραιο φύλλου· πεπερέου κοιμ
 καίχλου· κίραμῶμου ἀλθῆρου, ἀφδρᾶ α· φύλλαι
 παγαμου· βερρικαριου, ἀφδρᾶ α· μαράβρου αἰερί·
 κασίας· σελίμου αἰερί· κῶμῖρου· κάρτο βαλοσαμον·
 ἀφδρᾶ α· ταῦτα χίωσας καὶ κοσκίρκοσ, ἔρωσση
 ἡτῶ μέλιτος ἀπτικου ἀπταφρις μνῆου· ὑοσχάρτδορκου·

ρ ππ

ρ ππ

ρ ππ

ρ ππ

93

[43ν]

ὄπε' Ἀντίδοτος πρὸς καθαρτικὸν νεφρῶν καὶ λιθειόντων καὶ
 πρὸς στραγγουρίαν καὶ δυσσουρίαν σκευάζεται δὲ τοῦτω
 τῷ τρόπῳ ἤγουν λαβῶν γρανασώλαις, ἢ σασίφρυγα
 5 ἢ μετὰ τῆς ἀρτημισίας τὸ ἀπόζεμαν δίδου τὸ παρὸν Ἔχει
Λάπις λίτζη, εἶδος λίθου δράμ δράμ β', σιταρόκοκκα ιε', κρόκον·
 κνίκον· ἀνὰ δράμ α'· σιταρόκοκκα ιε'· κικίμπριν ἐφόρβιον·
 σμύρνον λίβανον λίθον τὸν εὐρισκόμενον ἐν τῇ κύστη τοῦ
 ἀγρίου ὑὸς κύμινον ὑοσκίαμον καρῶου ἀλεξανδρινουῦ
 10 κύτρου σπέρμα, ἀνὰ δράμ α', σιταρόκοκκα στ', στάχος σχοίνου ἄνθος
 κόστου πύρεθρον ξυλοκασία ῥαΐου ποντικοῦ, πρασίου
 ἐλαινίου σαμψύχου γλήχωνος δενδρολίβανον ζεντζι
 ἀνε σασίφρυγα κυσσοῦ χυλὸν κυπαρίσσου δαφνόκοκκα
 πεπέρεως λευκοῦ καὶ μέλανος πηγάνου σπέρμα, τζουνίπαρι
 15 ἀνὰ δράμ ἡμισυ, σιταρόκοκκα δ', βαλσάμου στύρακος καλαμήτου,
 αἶμα ἀγρίου ὑὸς καρδάμου σπέρμα ἄσαρι ἄκορον
 φοῦ μαΐου ἀριστολοχίαν μακρὴν καὶ στρογγυλὴν βετό
 νικα φυλλιπέντουλα πετροσελίνου σίνιππι λευκὸν
 κνήδης σπέρμα, ἀνὰ σκρόπουλα β καὶ ἡμισυ σιταρόκοκκα β' καὶ ἡμισυ, ζωμὸν
 20 ἀσπαράγγου καὶ μπροῦσκου, ἀνὰ σιταρόκοκκα ιε',
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας μετὰ
 τοῦ ἄνωθεν ἀποζέματος, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς
 χροΐας, δίδου ἐξ αὐτῆς, δράμ γ', σὺν οἴνῳ ἐσπέρας, εἰς κύτην.

ὄπστ' Βοήθημαν νεφρητικὸν πάνυ θαυμαστὸν ἔχει

25 **Ἀφθάστου** ρίζης παλιούρου ρίζης καὶ τοῦ καρποῦ ἀσπα
 ράγγου ρίζης· ἀγριέλαιον· δάφνης· ρίζης σελίνου· ρίζης
 ραφάνου ἀγρίης· σπέρματος ἀγρίου καρδάμου· ἀκόρου·
 λιθοσπόρου· σκολύβρου, ἀνὰ δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ
 τὸ ἀρκοῦν, ἢ σάχαρ καὶ σκευάσας δίδου:-

30 **ὄπζ'** Ἄλλον βοήθημαν, εἰς τὸ αὐτὸ πρὸς γυναῖκας ἐκ τίτρωσ
 κοῦσας· ἔστι δὲ καὶ ἀνόδυννον δέχεται:-

Δαύκου κρητικοῦ· οὐλκᾶς β'· σελίνου σπέρμα, οὐγγ β'· στύρα
 κος καὶ ἀνίσσου· ἀνὰ ἐξάγ γ'· καστόριν σμύρνης, ἀνὰ οὐγγ α'·
 ὑοσκίαμου, οὐγγ γ' καὶ ἡμισυ· ὀπίου κρόκου· ἀνὰ οὐγγ ἀνὰ α' ἡμισυ οἴνου γλυκέ
 35 ος αὐστηροῦ, τὸ ἀρκοῦν· βράζε δὲ τὸν οἶνον, πρὸ τοῦ
 τὴν μῆξιν ποιῆσαι, καὶ οὕτως σκεύαζε:-

ρπβ Ἰντιδότησ· προσία βαρτίκομ με φρωκ και λιθόρωτων· εἰ
 προσ φραγουρί αρκαϊδύσουργίαν· σκα ἀξέταϊδε στυγες
 τῶ τρώτωσ· χρωσ· λαβωφ· βρασατολας· κισασιφρύβα·
ρπγ κμτὰ τὸ ἀρ στικμίσιας τὸ ἀπό ζεματ· δν δου· β· παροφ· ε·
ρπδ αςτε λιτὴ κηδδα λίθου· δρὰ β· σίταροκοικ· β· κροκομ·
 κνίκομ· ἀφ δρὰ α· σίταροκοικ· β· κνίκομ πρμ· ε· φορβίαν·
 σμύρομ· λίθασομ· λίθασομ τὸ ἀρ σκόμτρομεμ· τὴ κνίκομ
 ἀγρίου υσσ· κνίκομ· υσσίαμομ· καρσσομαλοζαμδρίκομ·
 κνίτρομσπέρ· ἀφ δρὰ α· σίταροκοικ· ε· φάσ· χοίρου ἀρ
 κόστω· πύρεθρον· ζυλοκασία· ραίου ποροτίκομ· πρ ασίου
 ελαιίου· σμυλίκομ· β· κχωρος· δερδρλίθασομ· ζερνί
 ἀφε· σασίφρύβα· κνίκομ χύλομ· κνίκομ στυ· δαφροκοκ
 πτεπέρεωσ· λακού και μελασ· πκισαμοσπέρ· τζουριτρί
 ἀφ δρὰ α· σίταροκοικ· β· βαλοσμου· σφρακασ καχάμ
 αμμοαγρίου υσσ· καρδιαμοσπέρμα· ασαρ· ἀχορον
 φου· μαίου· ἀρ σκολοχίαμ κνίκομ και φρογγίκομ· βετο
 κνίκομ· φύλλιπέρτουλο· πωετροσελίκομ· σίριππύλοκομ·
 κνίκομ σπέρ· ἀφ σιροσπύλο· σίταροκοικ· β· ζωμομ
 ασπασροκοικ και μπρσισαμ· ἀφ σίταροκοικ· β·
 κνίκομ σασίφρικόμ· κσχαρ τὸ ἀρ κωμ· και σκα ασασ κνί
 στυ ἀρ κωμ ἀπὸ ζεματ· ἀπὸ βοῦεμ γγίς· ἐπιδέ τκο
ρπε χροίασ· δίδου δζαυ τκο· δρὰ γ· σωσίμοσ· ε· σ· φέκνίκομ·
ρπς ροκθκμ κνίκομ φρωκ τὴ κωμ παφύβαμ μασομ· ε·
 φβασουργίκοσ· παλιούρουρίζκοσ και τὸυ καρπιτὸυ· ασασ
 ραγουρίζκοσ· ἀγρίελαιομ· δαφρκοσ· ρίζκοσ σελίκομ· ρίζκοσ
 ραφαμουαγρίκοσ· σπέρματὸσ ἀγρίου καρδιαμομ· ἀχορου·
 λίθασομ σκολύμφομ· ἀφ δρὰ α· κνίκομ σασίφρικόμ
 τὸ ἀρ κωμ· κσχαρ· και σκα ασασ δίδου·
ρπζ κωρβόκθκμ κνίκομ φροκ τὴ κωμ· πρσ στωαίκοσ· β· στίκομ
 κωσασ· κνίκομ και ἀφ οδωμ· δέχεται·
 αὐκομ κνίκομ· οὐκασ· σελίκομ σπέρ· οὐκασ· φάρα
 κωσ και ἀρίασου· ἀφ δρὰ α· κασορίμ· σμύρομ· ἀφ οὐκασ·
 σσοσίαμομ· οὐκασ· σπασου κωμ· ἀφ οὐκασ· οἰρου κνίκομ
 σκασίκομ· τὸ ἀρ κωμ· βραζε δέ τκο οἰμομ· πρσ τὸυ
 σκασίκομ· κνίκομ και οὐκασ· κωσασ·

[44r]

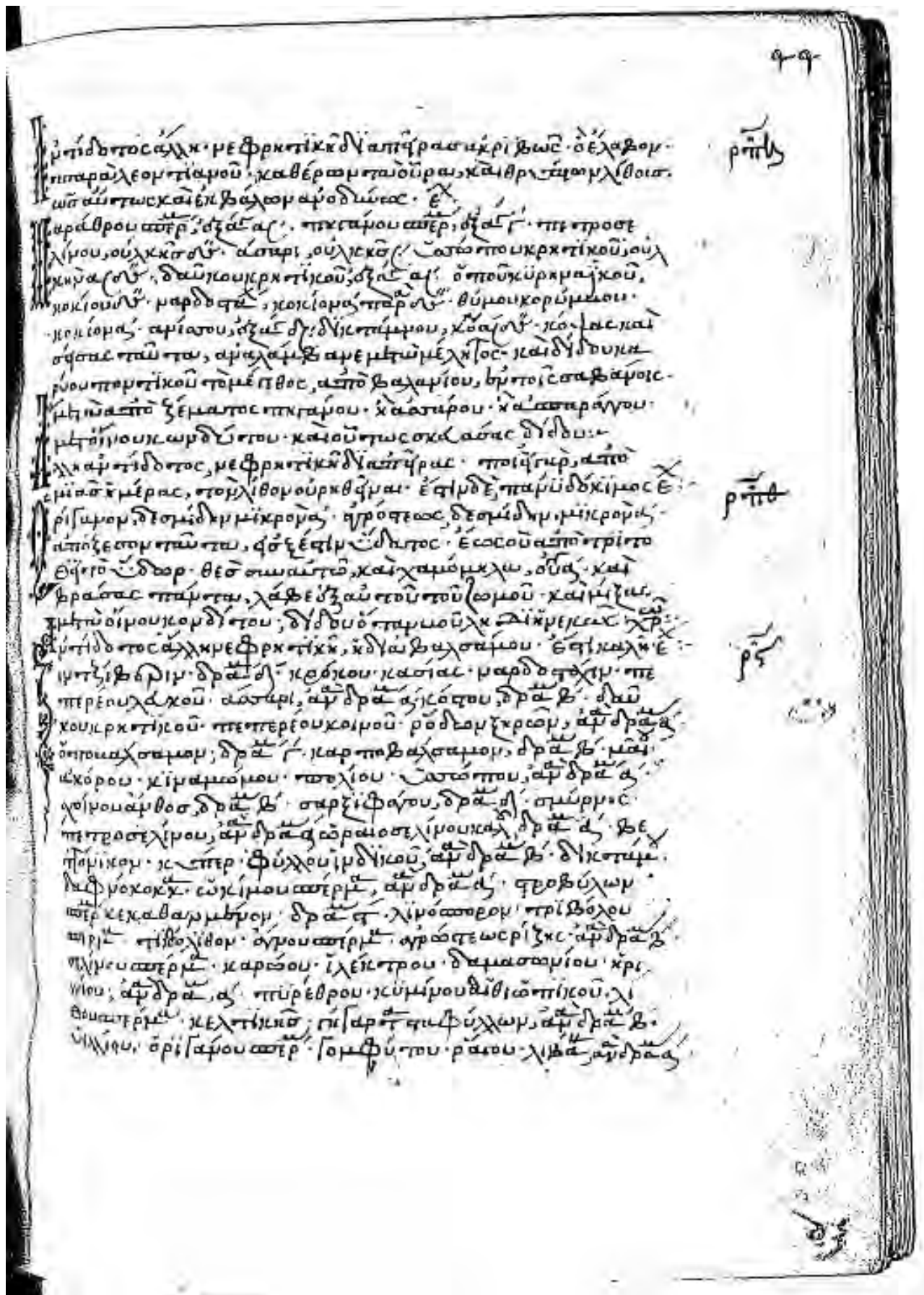
ῥπη Ἐντίδοτος ἄλλη· νεφρητικῆ διὰ πείρας ἀκριβῶς· ὁ ἔλαβον·
παρὰ λεοντιανοῦ καθέρων τὰ οὔρα, καὶ θρύπτων λίθοις·
ὡς αὐτως καὶ ἔκβαλων ἀνοδύνως ἔχει·

5 **Μαράθρου σπέρμα**, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ πηγάνου σπέρμα, ἐξάγ γ'· πετροσε
λίνου, οὐλκῆς τέταρτον· ἄσαρι, οὐλκῆς ἥμισυ· ὑσσώπου κρητικοῦ, οὐλ
κὴν α' ἥμισυ καὶ τέταρτον· δαῦκου κρητικοῦ, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ· ὀποῦ κυρηναϊκοῦ,
κοκίου τέταρτον· ναρδοστάχην, κοκίον α' παρὰ τετάρτου, θύμου κορύμβου·
10 κοκίον α'· ἀνίσσου, ἐξάγ δ' καὶ ἥμισυ· δικτάμνου, κον[νδίτου] α' καὶ ἥμισυ καὶ
τέταρτον· κόψας καὶ
σείσας ταῦτα, ἀναλάμβανε μετὰ μέλητος· καὶ δίδου κα
ρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπὸ βαλανίου, ἐν τοῖς σαβάνοις·
μετὰ ἀπὸ ζέματος πηγάνου· ἢ ἀσσάρου ἢ ἀσπαράγγου·
μετ' οἴνου κωνδύτου· καὶ οὕτως σκευάσας δίδου·-

15 **ῥπθ** Ἄλλη ἐντίδοτος, νεφρητικῆ διὰ πείρας ποιεῖ γὰρ, ἀπὸ
μίας ἡμέρας, τὸν λίθον οὐρηθεῖναι· ἔστιν δὲ, πάνυ δόκιμος ἔχει·
Ῥρίγανον, δεσμίδην μικρὸν α', ἀγρόστεως, δεσμίδην, μικρὸν α',
ἀποζέσον ταῦτα, εἰς ξέστιν ὕδατος ἕως οὗ ἀπὸ τρίτο
θεῖ τὸ ὕδωρ· θές σὺν αὐτῶ, καὶ χαμόμηλα, οὐγγ α', καὶ
20 βράσας πάντα, λάβε ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζωμοῦ καὶ μίξας
μετὰ οἴνου κονδίτου· δίδου ὅταν βοῦλη διήνεκῶς χρῶ·-

ῥς Ἐντίδοτος ἄλλη νεφρητικῆ, ἢ διὰ βαλσάμου ἔστι καλῆ, ἔχει
Ζιντζίβεριν δράμ δ', κρόκου κασίας ναρδοστάχιν πε
περέου λευκοῦ ἄσσαρι, ἀνὰ δράμ α', κόστου, δράμ β', δαῦ
25 κου κρητικοῦ πεπερέου κοινοῦ ῥόδων ξηρῶν, ἀνὰ δράμ α',
ὀποβάλαμον, δράμ γ', καρποβάλαμον δράμ β', μαῖου
ἀκόρου κινάμωμου πολίου ὑσσώπου, ἀνὰ δράμ α',
σχοίνου ἄνθος, δράμ β', σαρξιφάγου, δράμ δ', σμύρνης
πετροσελίνου, ἀνὰ δράμ α', ὠραιοσελίνου καλοῦ, δράμ α', βε
30 ττόνικον κύπερ φύλλου ἰνδικοῦ, ἀνὰ δράμ β', δικτάμου
δαφνόκοκκα ὠκίμου σπέρμα, ἀνὰ δράμ α', στροβύλων
σπέρμα κεκαθαρομένον· δράμ στ', λινόσπορον τριβόλου
σπέρμα τικόλιθον ἄγνου σπέρμα ἀγρώσεως ῥίζης ἀνὰ δράμ β',
σελίνου σπέρμ καρώου ἰλέκτρου δαμασωνίου ἥρι
35 γγίου ἀνὰ δράμ α', πυρέθρου κυμίνου αἰθιωπικοῦ λί
θου σπέρμα κελτικῆς γήγαρτα σταφύλλων, ἀνὰ δράμ β',
ύελλίου, ὀριγάνου σπέρμα γομφύτου ῥαίου λιβάνου, ἀνὰ δράμ α',

[44v]

μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου:-

ῥζα' Ἀντίδοτος ἄλλη. ἢ διὰ τῶν ζ' εἰδῶν νεφρητικῇ θρύπτει τοῖς
ἐν νεφροῖς καὶ κύστη λίθοις οἱ δὲ πίνωντες ἀπ' εὐδομάδα

5 ἐξάγ α', μετ' οἰνομέλιτος, ἐκ νικήσωσι τὸ πάθος σκεύαζε τουτζ :-

Ἀκόρου· φοῦ ναρδοστάχην κασίας κυππέρεως σμύρνης
ὀπίου ραῖον καὶ ἐκ τῶν γ', γενεῶν καστόριν καρποβάλαμον
σχοίνου ἄνθος κρόκον στρουθ ρίζης φλοιοῦ καππάρεως μαράθρου
σπέρμα ζιντζίβεριν πράσσου λινόσπερμα μαΐου σαρξιφάγου,

10 πεπέρεως λευκοῦ βετονίκης κιναμώμου ἀνὰ δράμ α',

ἀνίσσου σελίνου σπέρμα ἀγροκόκην, ἀνὰ δράμ β', καστορίου

δράμ ἡμισυ, δαῦκου κρητικοῦ ὑοσκιάμου σπέρμ, ἀνὰ δράμ α', συ

κίου σπέρμα, δράμ α', κελτικῆς ὀποβάλαμον καρδαμώμου

ἀνὰ τάρια γ' ἴρεος· σεσέλαιος· ἀνὰ δράμ α', εὐζώμου σπέρμα, δράμ ἡμισυ·

15 στροβύλου σπέρμα, κεκαθαρμένον πολίου στάχος ἀγρῶ

στεως, ρίζης· φύλλου ἰνδικοῦ, ἀνὰ δράμ α', ξυλαλόης ὑγρᾶς,

τάρια γ', ὑσσώπου τριβόλου σπέρμα· τικολίθου ἰριγγίου·

λιθοσπόρου δαφνοκόκων ξηρῶν, ἀνὰ δράμ α', καὶ μέλιτος

ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ καλῶς σκευάσας, χρῶ:-

20 **ῥζβ'** Ἄλλον κονδήτον, νεφρητικόν, πάνυ ὠφέλιμον ἔχει

Πεπερέου λευκοῦ βετονίκης ἐρυσίμου σαρξιφάγου

φύλλου ἰνδικοῦ στάχος ραῖου ποντικοῦ πετροσελίνου

λινοσπόρου ἀσάρου πηγάνου ἀγρίου συκίου σπέρμα

ἀνὰ δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ καὶ οἴνου εὐώδοις τὸ ἀρκοῦν:-

25 **ῥζγ'** Ἄλλον βοήθημαν νεφρητικόν, καὶ πρὸς ἐλκομένην κύστην ἔχει

Συκίου σπέρμα στροβύλων σπέρμα ἀμυγδάλων πικρῶν

φοινίκων σάρκας, ἀνὰ δράμ α', τετράκαθου, τάριον α', κρόκον

δράμ α', σμύρνης ὑοσκιάμου σπέρμα, ἰριγγίου ρίζης κω

νίου σπέρμα, μαλάχου ἀγρίου σπέρμα, ἀμύλλου κασίας ναρ

30 δοστάχιν κιναμώμην, ἀνὰ δράμ α', καρύου ποντικοῦ,

δράμ ιβ', μέλιτος ἀττικοῦ, καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

ῥζδ' Ἄλλον πάνυ ὠφέλιμον, νεφρητικόν κονδύτον ἔχει:-

Δαῦκου σπέρμα, δράμ γ', δαμασίνου, δράμ β', ἴρεως ἰλλυρικῆς,

ἀκόρου, μαράθρου σπέρμα σιμφύτου, ἀνὰ δράμ β' νάρδου

35 κελτικῆς πεπέρεως ἀσταφίδος λευκῆς σεσέλαιος φοῦ

ὑπερικοῦ ὑσσώπου εὐζώμου σπέρμα, ἀνὰ δράμ γ',

ρ5α

Μελίτος αἰθίου, καὶ σάχαρ πτόαρχου, σκά αἰσείδου,
 ἡμίδοδοτος ἄλλυ, ἡδία τωρζ, ἡδία τωρ, με φρηκτικῆ, βρύση φη
 ἔρμε φραϊσκαί κί κί θίλοισι, οἶδε πύρωματες ἀπέυδομα
Σαῖ α, μετοίμου μελίτος, ἐκρίκισωσι τὸ παθσο, σκά αζ, ἡδία
 κόρου, φου, γαρδοαχμ, κασίας, κί υπέρρεως, σμύρνης,
 ὀπίου, ραίον, καί εκ τωρ, γερειωρ, κατόριμ, καρπα βαλοα,
 χοίμου αἴθος, κροκωρ, φρούριζες, φλοίου κατπαρεως, μαρ
 ασέρ, ζιμτιβωρην, ππρασου, λιμόσπερ, μαίου, σαρξί φη
 πεπερέωσ λίκου, βετορικός, κίραμωμου, ἀφ δρᾶ, α,
 ἀρίστου, σελίμου αἴτερ, ἀγκόκκμ, ἀφ δρᾶ, β, κατόριου,
 δρᾶ, γ, δαύκου κρητίου, ὑσοκίμου αἴτερ, ἀφ δρᾶ, α, σὺ
 χίου αἴτερ, δρᾶ, α, κελτικῶ, ὀποβαλομορ, καρδιμῶ
 ἀφ τὰρ, γ, ἱρέας, σεσέχαιος, ἀφ δρᾶ, α, ἄξωμου αἴτερ, δρᾶ
 φερβύλου αἴτερμα, κεκαθαρμύρον, ποχίου, τῶος, ἀγρῶ
 τρεως, ρίζες, φύλλου ἰνδχίου, ἀφ δρᾶ, α, ζύχαρος ὑγραῖ,
 τὰρ, γ, ὑσώπου, τριβόλου αἴτερ, τίχοχθου, ἱρίθίου,

ρ5β

Λίθοσπορου, διαφροκόκερ κροωρ, ἀφ δρᾶ, α, καί μελίτος
 αἰθίου, καὶ σάχαρ πτόαρχου, καί καλῶσκά αἰσείδου, χρῶ
 κωρ, κορδύστον, με φρηκτικῶν, παρῦω φέλιμον, ἔξ
Πεπερέου λίκου, βετορικός, βρύσημου, σαρξί φη
Φύλλου ἰνδχίου, τῶος, ραίου πορτίζου, πεπερέωσ
 λίκου αἴτερου, αἴτερου, ππρασου ἀγρίου, σὺχίου αἴτερμα
 ἀφ δρᾶ, α, μελίτος αἰθίου, καί τοίμου αἰθίου δ' ἀρχου,

ρ5γ

Αἰθίου αἴτερμα, φρουίλων αἴτερμα, ἀμύδαλων πίκων,
 φουρικός σαρκας, ἀφ δρᾶ, α, στέραχαμ, σφρίορα, κρο
 δρᾶ, α, σμύρνης, ὑσοκίμου αἴτερμα, ἱρίθου ρίζες, κω
 ρίου αἴτερ, μαχου ἀγρίου αἴτερ, ἀμύλου, κασίας, μαρ
 ἄδοτα, κίραμωμμ, ἀφ δρᾶ, α, καρύου πορτίζου,
 ἀφ δρᾶ, β, μελίτος αἰθίου, καί σάχαρ πτόαρχου,

ρ5δ

Αἰθίου παρῦω φέλιμον, με φρηκτικῶν κορδύστον, ἔξ
 αἴτερου, μαρθερου αἴτερ, σίμφυτου, ἀφ δρᾶ, β, μαρδου
 κελτικῶ, προπερέως, ἀγαφίδος χάχας, σεσέχαιος, φου
 σπέρικου, ὑσώπου, ἄξωμου αἴτερ, ἀφ δρᾶ, γ,

26

[45r]

μέλιτος άττικού, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας χρῶ:-

5 ῥϚε' Ἄλλη ἀντίδοτος νεφροητικῆ καὶ τοῖς περὶ κύστεως, διουρητικῆ ἐκφρακτικῆ,
τῶν πόρρων ποιοῦσα στομαχικοῖς ἥπατικοῖς κινεῖ δὲ καὶ ἔμμηνα καὶ πρὸς
βῆχας καὶ ὀρθοπνοΐας καὶ ἐμπνευματώσεις, πάνυ ὠφέλημος ἔχει

Πεπέρεως, οὐγγ α', ἐλαινίου, οὐγγ β', μαράθρου σπέρμα οὐγγ α' καὶ ἥμισυ ῥαίου
οὐγγ α', δαῦκου ζιντζίβεριν, ἀνά οὐγγ δ', μέλιτος άττικού ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
σκευάσας καλῶς χρῶ:-

10 ῥϚϚ' Ἄλλη ἀντίδοτος νεφροητικῆ, διὰ πείρας ἦν ἐχράτω, κων τον, ὁ βασιλεῦς,
πάνυ ἐπαινετῆ, καὶ ὠφέλιμος ἔχει

Ἐλενίου, ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ πεπέρεως, οὐλκῆν α', πετροσελίνου
μαράθρου σπέρμα, ἀνά ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ κόψας σείσας ἐπιμελῶς, δίδου
πιεῖν τοῖς χρίζουσι, μετὰ κονδύτου, κοχλυάριον, α', Ἄλλο

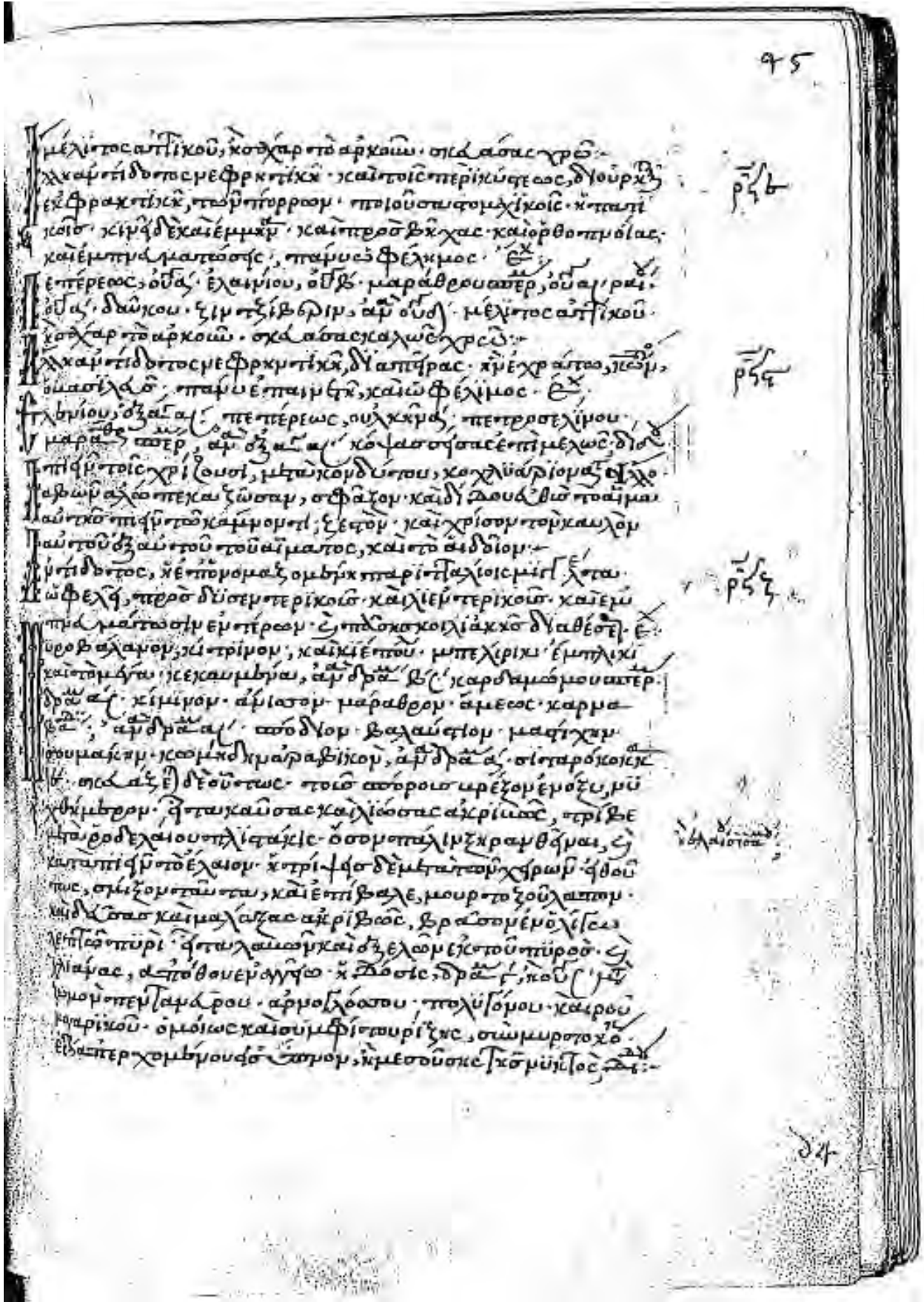
15 ῥϚϚϚ' Λαβῶν ἀλώπεκα ζῶσαν, σφᾶξον καὶ δίδου εὐθύς τὸ αἷμα
αὐτῆς πιεῖν τῷ κάμνοντι, ζεστὸν καὶ χρίσον τὸν καυλὸν
αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος, καὶ τὸ αἰδοῖον:-

ῥϚϚ' Ἀντίδοτος ἢ ἐπονομαζομένη παρ' ἰταλίοις μιγγλέτα
ὠφελεῖ, πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ λιεντερικοῖς καὶ ἐμ
πνευμάτωσιν ἐντέρων καὶ πᾶσης κοιλιακῆς διαθέσεις ἔχει

20 Μυροβάλανον, κίτρινον, καὶ κιέπουλο, μπελίρικι ἔμπλικι
καὶ τὸ μέγα κεκαυμένα, ἀνά δρᾶμ β' καὶ ἥμισυ καρδαμώμου σπέρμα
δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ κίμινον ἄνισσον μάραθρον ἄμεως καρνα
βαδ<ιον>, ἀνά δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ σπόδιον βαλαύστιον μαστίχην

25 σουμάκην κωμήδην ἀραβικὸν, ἀνά δρᾶμ α', σιταρόκοκκα
ιε', σκευάζετε δὲ οὕτως τοῖς σπόροις βρέξον ἐν ὄξύ, νυ
χθήμερον εἶτα καῦσας καὶ λιῶσας ἀκριβῶς, τρίβε
μετὰ ῥοδελαίου πλιστάκις ὅσον πάλιν ξηρανθεῖναι, καὶ
κατὰ πιεῖν τὸ ἔλαιον ἢ τρίψεις δὲ μετὰ τῶν χειρῶν εἰθοῦ
τως, σμίξον ταῦτα, καὶ ἐπίβαλε, μουρτζοῦλαπον

30 καὶ δεῦσας καὶ μαλάξας ἀκριβῶς, βρᾶσον ἐν ὀλίγῳ
λεπτῷ πυρὶ εἶτα λαβῶν καὶ ἐξελῶν ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ
χλιάνας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἢ δόσις, δρᾶμ γ', ἢ οὐγγ ἥμισυ μετ
ζωμὸν πεντανεῦρου ἀρνογλόσσου πολυγόνου καὶ ροῦ
μαγαρικοῦ ὁμοίως καὶ συμφίτου ρίζης, σὺν μυρτόκοκκα
35 ἐσπέραν ἀπερχομένου εἰς ὕπνον, ἢ μεσοῦσης τῆς νυκτὸς δίδου:-

95

Ρ 56

Ρ 57

Ρ 58

ἰσχυροτάτη

54

[45v]

ῥζη' Ἄλλη ἀντίδοτος, ὠφελουσα καὶ αὐτῇ, ὡς τὰς προειρημένας
 ἐπονομαζομένη, τοῦ σαρδακία ἔστι δὲ θαυμαστῇ ταῦτη,
 πρὸς τὰ πρὸ εἰρημένα, τῆς πρὸ τοῦτου ἀντιδότου καὶ πρὸς
 5 ἀτονίαν στομάχου, πάνυ τοῦτο, δύναμιν παρέχει ὁμοίως
 παχὺς ἀνέμοις ἐξ αὐτοῦ τοῦ στομάχου καὶ τῶν ἐντέρων, ἐκ
 διώκη ἴσθησι δὲ, καὶ ῥῦσιν αἵματος κοιλιακοῦ ὀπόθεν ἀνα
 φέρεται εἴ τε ἐκ τῶν παχέων ἐντέρων, εἴ τε ἐκ τῶν λεπτῶν
 ὡς αὐτως, πρὸς ἐσοχάδας σπληνικοῖς
 10 τὲ καὶ πρὸς διαβίτην. Δέχεται:-

Μυροβάλανα, τὰ πέντε κεκαυμένα, ἀνὰ ἐξάγ β', φύλλα
 τῶν ῥόδων μαστίχην καραιόφυλλα μάκερ κιναμώμου
 βδελλίου στάχος Ἰνδικοῦ καρδαμώμην καρύδια ῥαῖον
 15 ῥοῦ συριακοῦ σιδίων βαλαυστίων κάκαμπριν μύρτων
 σπέρμα λίθου, αἱματίτου κομίδην ἀραβικὸν χυλὸν, ἀ
 κακίας καὶ χυλὸν ὑπὸκυστίδος πεντανεύρου σπέρμα
 δενδρολιβάνου ἄνθος κηδωνίου σπέρμα βόλου ἀρμενίου
 σιμφύτου ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ στύρακος καλαμῆτου ἄνισσον σάχαρ
 μαστίχην ἀνὰ οὐγγ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

20 **ῥζθ'** Ἀντίδοτος ἄλλη, εἰς τὰ τοιαῦτα, θαυμαστῇ. Ἔχει δὲ οὕτως:

Μυροβάλανον κύτρινον, καὶ τὸ μέγα τὰς σάρκας τοῦτων
 κεκαυμένας, ἀνὰ δράμ δ', μυροβάλανον μικρὸν, δράμ γ' καὶ ἥμισυ
 ἀνδράχνης σπέρμα ἰα ἀνὰ δ' ἥμισυ σιτάρια γ' καὶ ἥμισυ μαστίχην, δράμ α',
 σκρόπουλα α', τὰμαρίντου, δράμ α' καὶ ἥμισυ νενοῦφαρ, ἀρμο
 25 δάκτυλον ἐρυθρὸν, ῥαῖον βάρβαρον, ἀνὰ δράμ ἥμισυ σιτάρ στ' καὶ ἥμισυ
 κασία φύστουλλα κεκαθαρμένα, οὐγγ β', ποιήσον ἀποζέματος
 μετὰ ἰα εἰθ' οὕτως, δεῦσον μετὰ σάχαρ, οὐγγ θ', εἶτα μαλά
 ξας τὴν κασία φύστουλλα μετὰ τοῦ τοιοῦτου δροσάτου πά
 λιν σύρωσον καὶ βράσας ὡς μέλιτος πάχος, ἄρας ἀπὸ
 30 τοῦ πυρὸς ἔχε τὰ ἄνω εἰρημένα εἶδη καλῶς τετριμμένα
 καὶ σεσεισμένα, καὶ ἐπέβαλε ἐν τοῦτο καὶ μαλάξας, ποιή
 σον ἀντίδοτον, ὡς τῆς πρὸ τοῦτου ἀντιδότου ἢ δό
 σις ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον δράμας γ', ἢ οὐγγ ἥμισυ:-

35 **σ'** Ἄλλη ἀντίδοτος, πάνυ καλῇ καὶ ὠφέλιμος πρὸς ἀσ
 θματικοῖς, καὶ κατάρροϊζομένοις τοῖς ἀλγοῦντας
 νεφροῖς καὶ ἀδυναμίαν καὶ εἰς ψυχρότητα στομάχου

ρ54

Αλλη αντιδότης, ωφελουσαι και αυτη, ωσπις πρην φρην.
 εππομοαζομβρι, του σαρδακίω, ετι δε θαυματη ταυτα
 πρδταπρ φρηνβρα, τκο πρδ τουτου αντιδότηου και πρ
 ατορια φτομαχου, πταμ τουτο, διω αμρ παρεχε, ομοι
 πχλο αφεμοιω δζαυ τουτου φτομαχου, και τωμεν τερων, εκ
 διωκ. ιτασδε και ρυση μαματος κοιχακου. ε ποδερ αφ
 φερεται, εττεκ σταρ πχε ωρην τερων, εττεκ τωρ χη πτω
 ωσ αυτος, πρδ ε σου χαδαε και εζο χαδαε. ασχηκοι
 τε και πρδ δαμίστη. δε χετα

Βυραμα φου, πταπριτε κε και μβια, αφ δζα β. φυλα
 τωρ ροδωρ. μασι χη. καραι οφω. μα κερ. κιναι μω
 βδεχίου. εζο σιρδικου. καρδαιμοκν. καρυδω. ραιον
 ρου σιρτακου. σιδωρ. β αλα τιωρ. χακαμπρη. μωρτω
 ασερμα. χιθου, αιμαγίτου. κομδνραρα βικον. χιχέρη
 και ιασ. και χυλιν. ετοχου ειδος. πρταρδ ρου ασερμα
 εδερδρ οχι βαφου αφθος. και δωρτου ασερμα. βόλου αφμερ
 σιμφύτου. αφ ού. εφρακος και εμ. αφισον. σχαρ
 μασι χη. αφ ούα. και μελιτος αιτήκου. και σαχρδαρκω

ρ50

Γυροβαλαφορκύστρημα και τομω. ταεσαρχασ του τωρ.
 κε και μβιαε, αφ δρα δ. μωρ βαλαγονι κρηρ, δρα ε
 αφδρ οχικε ασερμα. ιω. αφδρα δ. σιπρι η. μασι δρα
 σκροκουα. τωμαριντου, δρα α. γενου φαρ. αρμο
 ρδακίτου λον ρυθρον. ραιον βδε βαρον. αφδρα ε. σιφ
 κασια φιτου χη και καθαρ μβια, οδ β. ποικου ασπ ζε
 μβια. εθουτως, δα σου μετ ασχαρ, ούθ. ετωμαχ
 εσε σπηκασια φιτου χη μετ του τοιουτ δρσάτου. πτα
 λιμυροσση. και υπ ασας εω μελιτος πχος. αφασπι
 του πωεδ. εχετ αφσφρ κμβια εδω και εωτε πριμμερ
 και σσε κμβια, ε ετι βαλεβν τουτο. και μαχάζας, ποικ

φ5

Δσφα αντιδότης, ωσπις πρδ τουτου αντιδότηου, κδδ
 ετι δε θαυματη ταυτα, πρδ τουτου αντιδότηου, και πρ
 ατορια φτομαχου, πταμ τουτο, διω αμρ παρεχε, ομοι
 πχλο αφεμοιω δζαυ τουτου φτομαχου, και τωμεν τερων, εκ
 διωκ. ιτασδε και ρυση μαματος κοιχακου. ε ποδερ αφ
 φερεται, εττεκ σταρ πχε ωρην τερων, εττεκ τωρ χη πτω
 ωσ αυτος, πρδ ε σου χαδαε και εζο χαδαε. ασχηκοι
 τε και πρδ δαμίστη. δε χετα
 υροβαλαφορκύστρημα και τομω. ταεσαρχασ του τωρ.
 κε και μβιαε, αφ δρα δ. μωρ βαλαγονι κρηρ, δρα ε
 αφδρ οχικε ασερμα. ιω. αφδρα δ. σιπρι η. μασι δρα
 σκροκουα. τωμαριντου, δρα α. γενου φαρ. αρμο
 ρδακίτου λον ρυθρον. ραιον βδε βαρον. αφδρα ε. σιφ
 κασια φιτου χη και καθαρ μβια, οδ β. ποικου ασπ ζε
 μβια. εθουτως, δα σου μετ ασχαρ, ούθ. ετωμαχ
 εσε σπηκασια φιτου χη μετ του τοιουτ δρσάτου. πτα
 λιμυροσση. και υπ ασας εω μελιτος πχος. αφασπι
 του πωεδ. εχετ αφσφρ κμβια εδω και εωτε πριμμερ
 και σσε κμβια, ε ετι βαλεβν τουτο. και μαχάζας, ποικ

[46r]

καὶ ἀτονίαν, τοῖς μὴ καλῶς πέτοντας ἔχει οὕτως

Ελαινίου, οὐγγ α', δραμ γ' μαράθρου, οὐγγ α', πεπερέου, δραμ στ',
 κυμίνου, δραμ δ', βέρβεριν, δραμ α', κουμπέπες, δραμ ἥμισυ,
 5 μάκερ, τάρινα, ἄμπαρ, ξυλόκοκκα δ', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ
 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ, ἔστι
 δὲ ἡ τοιαύτη ἀντίδοτος, παρηγορητικῆ, καὶ θεραπευτι
 κῆ ἐγκεφάλου, καρδίας καὶ στομάχου καὶ διὰ τοῦτο, δίδεται:-

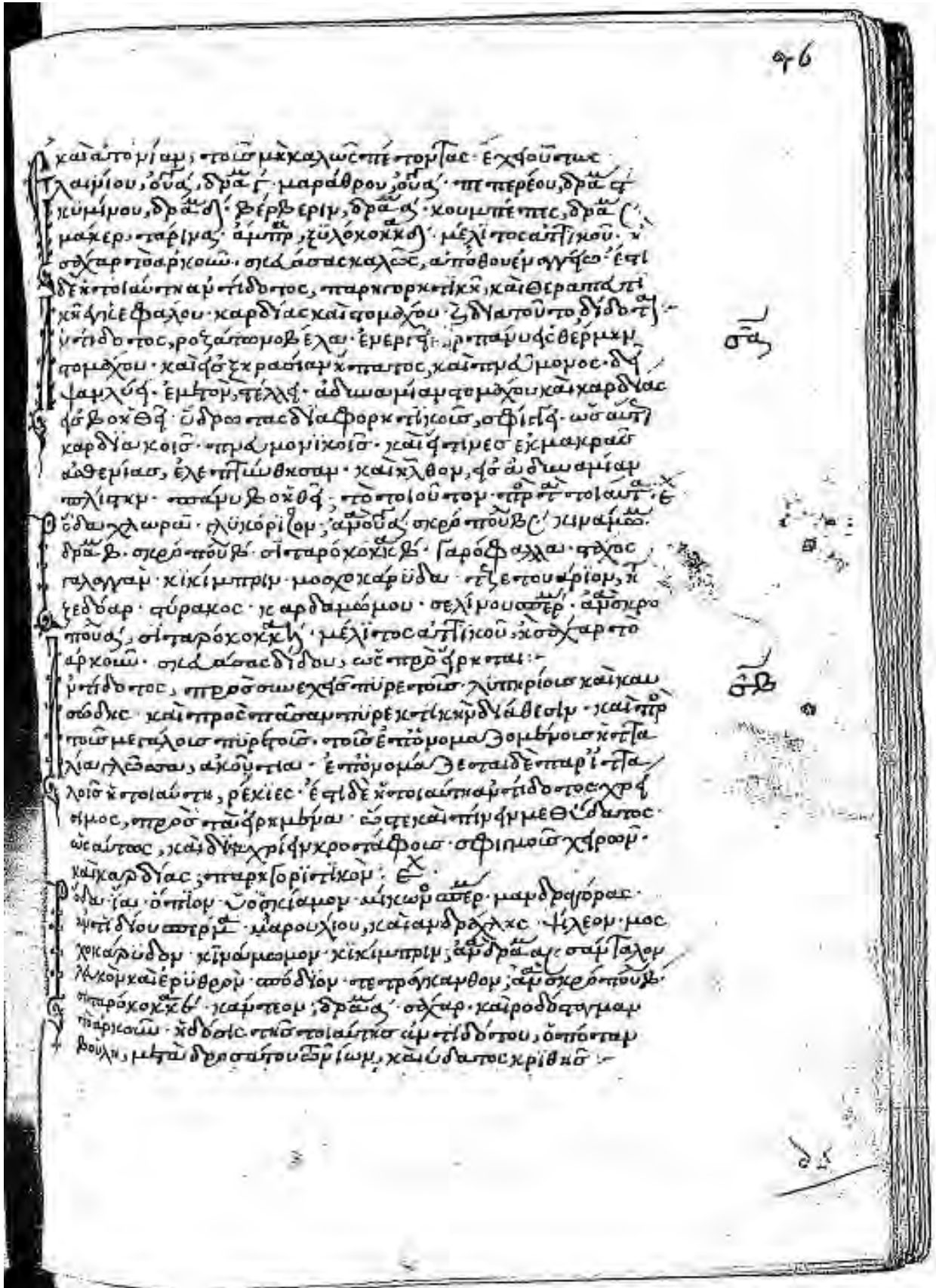
σα' Ἀντίδοτος, ῥοζάτω νοβέλα ἐνεργεῖ γὰρ πάνυ εἰς θέρμη
 10 στομάχου καὶ εἰς ξηρασίαν ἥπατος, καὶ πνεῦμονος δεῖ
 ψαν λύει ἐμετὸν, στέλλει ἀδυναμίαν στομάχου καὶ καρδίας
 εἰς βοήθει ὑδρώτας διαφορητικοῖς, σφίγγει ὡς αὐτως
 καρδιακοῖς πνευμονικοῖς καὶ εἰτινες ἐκ μακρᾶς
 ἀσθενίας, ἐλεπτύνθησαν καὶ ἤλθον, εἰς ἀδυναμίαν
 15 πλίστην πάνυ βοήθει, τὸ τοιοῦτον πρὸ τὰ τοιαύτα, ἔχει

Ῥόδα χλωρᾶ γλυκόριζον, ἀνὰ οὐγγ α', σκρόπουλα ἥμισυ κιναμώμου,
 δραμ β', σκρόπουλα β', σιταρόκοκκα β', γαρόφαλλα στάχος
 γαλαγγάν κικίμπριν μοσχοκάρυδα τζετουάριον, τη
 ζεδόαρ, στύρακος, καρδαμώμου σελίνου σπέρμα, ἀνὰ σκρό
 20 πουλα α', σιταρόκοκκα η', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
 ἀρκοῦν σκευάσας δίδου, ὡς πρὸ εἴρηται:-

σβ' Ἀντίδοτος, πρὸς συνεχεῖς πυρετοῖς λυπηρίοις καὶ καυ
 σώδης καὶ πρὸς πᾶσαν πυρεκτικὴν διάθεσιν καὶ πρὸ
 τοῖς μεγάλοις πυρετοῖς τοῖς ἐπονομαζομένοις ἦττα
 25 λία γλῶσσα, ἀκουτία, ἐπονομάζεται δὲ παρ' ἴττα
 λοῖς ἡ τοιαύτη, ῥέκιες ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἀντίδοτος χρει
 σιμος, πρὸς τὰ εἰρημένα ὥστε καὶ πίνειν μεθ' ὕδατος
 ὡς αὐτως, καὶ διὰ χρίειν κροτάφοις σφιγμοῖς χειρῶν
 καὶ καρδίας, παρηγορητικὸν ἔχει

30 Ῥόδα ἰα ὄπιον ὑοσκίαμον μίκωνος σπέρμα μανδραγόρας,
 ἀντιδίου σπέρμα, μαρουλίου, καὶ ἀνδράχλης ψίλεον μος
 χοκάρυδον κινάμωμον κικίμπριν, ἀνὰ δραμ α' καὶ ἥμισυ σάνταλον
 λευκὸν καὶ ἐρυθρὸν σπόδιον, τετράγκανθον, ἀνὰ σκρόπουλα β',
 σιταρόκοκκα ε', κάντεον, δραμ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν
 35 τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τῆς τοιαύτης ἀντιδότου, ὁπότεν
 βουῆλη, μετὰ δροσάτου τῶν ἰων, καὶ ὕδατος κριθῆς:-

καὶ ἀπορίαν, τοῖς μεκάλως πεποιηται· ἐχθροῦται
 λαίμου, δρᾶ δ'· μαράθρου, δρᾶ δ'· πιπερέου, δρᾶ δ'
 κυμίου, δρᾶ δ'· βέρβεριν, δρᾶ δ'· κουμπέπιε, δρᾶ δ'
 μακέρ, τάρμας, ἀμπρ, χύλοχοκκδ'· μέλιτος αἰτήϊκου· κ'
 σάχαρτο αρκούω· σιδάσας καλός, ἀποθουέρι γγέο· ἐπι
 δέκτο αὐτῆ καρ'τιδότης, παρηγορητικῆ, καὶ θεραπευτι
 κῆ ἀγίε φραχου· καρδίας καὶ στομάχου· ζῆνα του το δίδου
 ἰπιδότης, ροζάτωμο βέλαι· ἐρέριγ· ἀρπαυφθερμεν
 στομάχου· καὶ φθέρρασιαν κ'πατος, καὶ πηλ'μομος· δ'
 φαμύθ· ἐμψον, γέλλθ· ἀδω αμίαρ στομάχου καὶ καρδίας
 φθ'βοθθ· ὕδρω πασδ ναφορητικῶν, σφίσιθ· ὡσ αὐτ'
 καρδιακοῖσ· πηλ'μομικοῖσ· καὶ φθίρεσ εἰμακράσ
 ἀθερίας, ἐλεπιώνθοσαμ· καὶ κλθον, φθ' ἀδω αμίαρ
 παλιαν· παφυ β'οθθ· τοῖσ τοιούτομ· πρ'στ' τοι αὐτ'· ε'
 ὅδω χλωρᾶ· χύλορίθον, ἀφούδ· σερβ'πούβ'· κίμαμω·
 δρᾶ β· σερβ'πούβ'· σίταρόχοκκ'β'· γαρόφ'σχα· φάσ
 γαλογαμ· κικίμπριμ· μοσχ'καρύδω· εἴε του αἰρίου, π'
 γεδ'ωρ· γύρακος· καρδαμόμου· σελίμου αἰτέρ· ἀφίρα
 πούδ, σίταρόχοκκ'θ'· μέλιτος αἰτήϊκου· κ'σάχαρ το
 αρκούω· σιδάσας δίδου, ὡσ πρὸ ῥηκται·
 ἰπιδότης, πρ'σσωεχθ'πύρε τοῖσ· χύπριον καὶ και
 σόδθκ· καὶ πρ'σπ'σασαμ πύρε κ'τ'κ'κ'νδ'άθθον· καὶ πρ'
 πούσ' μέγαλοσ πύρε τοῖσ· τοῖσ ἐπ'νομα ζομβροισ κ'τ'τα
 λια ἄλ'ωσαι, ἀκούγται· ἐπ'νομα ζεσταιδ'επαρ'ίτα
 λιοῖσ ἐπ'νομα, ρεκίεσ· ἐπιδέκτο αὐτῆ καρ'τιδότης κ'χρ'θ'
 ἴμος, πρ'σπ'σ'αφ'κ'μ'β'ναι· ὡσ τε καὶ π'ν'θ'μ'εθ'δ'ατος·
 ὡσ αὐτ'σ, καὶ δ'ν'εχ'ρ'ιθ'κ'ροσταφ'ω σφ'ημοῖσ χ'ίροσ·
 καὶ καρδίας, π'παρ'χοριστικῶν· ε'
 ὅδω· ζαι· ὀπίον· ὕσθιαμον· ἀίχωρ' αἰτέρ· μαρδραγορα·
 ἀφ'ιδίου αἰτέρ· κ'αρουχίου, καὶ ἀμ'δραχ'κ'· φ'ιλεον· μοσ
 χ'καρύδον· κίμαμωμον· κικίμπριμ, ἀφ'δρᾶ α· σ'αφ'ταλον
 γ'κ'κομ καὶ ἐρύθρον· ἀσόδιον· τετράκ'κ'κ'θον, ἀφ'σ'κ'ε'ρ'πούβ'
 σίταρόχοκκ'β'· κάμπεον, δρᾶ δ'· σάχαρ· καίροδ'ωαγμα
 τ'παρ'ισαῖ· κ'δ'οσ'ε'κ'κ'σ'τοιαῖτ'κ'σ' ἀμ'τιδότης, ὀπίονταρ
 βουλη, μετὰ δρ'σ'αῖθου ἐρ'ίωμ, καὶ ὕδατος κ'ρίθ'ω

σα

σβ

δδ

[46ν]

- σγ'** Ἀντίδοτος, ἡ σώτηρα μάννα ὠφελεῖ, εἰς κεφαλῆς βάρος
 εἰς κεφαλαλγίαν ὠταλγίας, ὀδονταλγίας ὀφθαλμίας βη
 χικοῖς περὶ πνευμονικοῖς στομαχικοῖς, καὶ ἐμνεματουμένοις Ἔχει
- 5 **Στύρακος** καλαμήτου, δράμ δ' καὶ ἥμισυ σελίνου σπέρμα, δράμ γ', σκρό
 πουλον α', κόστου σμύρνης ὄπιον πετροσελίνου, μακαι
 δονικοῦ, ἀνά δράμ β', σεσέλαιο, σκρόπουλα β', δράμ β', πέπε
 ριν μαύρον, δράμ β', σκρόπουλα α' καὶ ἥμισυ κιναμώμην στάχος,
 ἀνά δράμας β', σκρόπουλον α', σχοίνου ἄνθος, συριακοῦ·
- 10 ἀνίσσου· ἀνά δράμ β'· καστόριν, δραμ α' καὶ ἥμισυ· ῥαίου ποντικοῦ,
 δράμ α', σκρόπουλον α', κρόκον ἄσσαριν, ἀνά δράμ α', πέπε
 ριν λευκόν, σκρόπουλα β' καὶ ἥμισυ ἐκ τοῦ τροχίσκου τοῦ διόκρου
 τὴν σκευασίαν, δράμ ἥμισυ, ἀμώμου πεπέρεου μακροῦ ἀνά
 σκρόπουλον α', μαῖου ἴρεος, ἀνά δράμ α', ξυλοκασία, σκρό
- 15 πουλα β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-
- σδ'** Ἀντίδοτος, πρὸς στομαχικοῖς ψυχροῖς εἰς πᾶσαν θερμό
 τητα φύσεως καὶ εἰς ὀξεις καὶ καυσώδεις, πυρετοῖς Ἔχει
- Σάνταλον** ἐρυθρόν καὶ λευκόν, ἀνά δράμ α' καὶ ἥμισυ σπόδιον βέρβερης
 ἀνδράχνης καὶ ἀντιδίου, καὶ πεπονίου τοῖς σπόροις γλυ
- 20 κόριζον χυλὸν ῥόδα ἴα νενοῦφαρι, ἀνά δράμ α', ῥοδό
 σταγμαν καὶ σάχαρ, ἀνά λήτρα α', βραῖσον τὸ σάχαρ μετὰ τοῦ
 ῥοδοστάγματος, ὡς μέλιτος πάχος εἶτα, τρίψον, τὰ εἰ
 ρημένα εἶδη, ὑψηλᾶ καὶ ἐπὶ βαλῶν ταῦτα ἔσωθεν καὶ μα
- 25 **σε'** Ἀντίδοτος ἄλλη σκευασία, πρὸς στομαχικὸν θερμὸν ποιεῖ
 πέψιν στομάχου καὶ ἐμπνευμάτωσιν διαλύει δίδου δὲ
 τὸ τοιοῦτον πρὸ τροφῆς νήστης καὶ μετὰ τροφῆς Ἔχει
- Κιναμώμου** ζιντζίβεριν, ἀνά δράμ β', γαρόφαλλα γαλαγγᾶν
 ἀνά δράμ α', μοσχοκάρυδα στάχος ξυλαλόην καρδαμώμου,
- 30 μάκερ, ἀνά δράμ α', εἰ δε βούλη ποιεῖσαι τὸ τοιοῦτον ὑπακ
 τικὸν κοιλίας, ἐπίθεσ διαγρύδην οὐγγ α', καὶ τρουπήτην
 καλὸν, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ εἶτα θὲς σάχαρ λήτρα α', ἢ τὸ ἀρκοῦν, καὶ ῥοδόσταγμα
 ὅσον χρεια δέει καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου τοῖς χρίζου
- 35 **σστ'** Ἀντίδοτος ἡ τρύφερα σαρακίνικος ἐνεργεῖ ἐξαιρέτως
 εἰς μελαγχολικοῖς λίαν καὶ εἰς πᾶθος τῆς κεφαλῆς

σβ

Αντιδότος, ἡσώτραμαρμα, ὠφέλις, ἡσκέφαλο βάρος
 ἡσκέφαλο γίαν, ἡσγαλίαι, ὀδονταλίαι, ὀφθαλμίας, βυ
 χικοί, περιπράμορικοί, φομαχικοί, καί ἐμπράμαρμα
 τύρακο σκαλαμάντου, δρᾶ δ, σελίμου σπέρ, δρᾶ γ, σκρο
 πουλον, κόσου, σμώρκε, ὀπιου, πετροσελίμου, μακα
 δορικοί, ἀφδρᾶ γ, σεσελαί, σκρόπυ β, δρᾶ β, πέπε
 ρημαίον, δρᾶ β, σκρόπυ α, χίραμορμα, φάκος,
 ἀφδραμίας β, σκρόπουλον, σκίρου ἀφθός, σύριακῶ
 ἀρίστου, ἀφδρᾶ β, κασσίρι, δρᾶ α, ράιου πορπηκῶ,
 δρᾶ α, σκρόπυ α, κροκον, ἀσπίρι, ἀφδρᾶ α, πέπε
 ρηλακῶ, σκρόπυ β, εἰς τοῦ στροχίσκου τοῦ δόχρου
 τῆσιν ἀσπίρ, δρᾶ γ, ἀμώμου, πεπερέου μακροῦ, ἀφ
 σκρόπουλον, μάλου ἱρεός, ἀφδρᾶ α, χυλοχάσι, σκρο
 πυ β, μέλιτος ἀπτικῶ, χασχάρ τορκῶ,

σδ

Αντιδότος, πρὸς φομαχικῶ ψυχρῶ, ἡσπάσινθερμα
 τικῶ φύσεως, ἡσὸ ἡσὸ καί καυστῶδε, πυρῆσι. Ἐ
 ἀπταλορδρῆθρον καί λακῶ, ἀφδρᾶ α, ἀσπιδιον, βερβέρ
 ἀφδραμίας, καί ἀπτιδίου, καί πεπορμίου τοῦ ἀσπίρ, ἡ
 κορίζου χυλῶ, ρόδα, ἰα, μερῶ φαρ, ἀφδρᾶ α, ροδ
 σονμα καί σχαρ, ἀφδρᾶ β, βρασῶν τοσχαρματῶ
 ροδδαμάτας, ὠσμέλιτος πᾶκος, ἡσπῆ, τριτόν, τῶ
 ρικῶν, ἡσὸν, ἡσὸν, καί τῶν μαλῶν τῶν τῶ ἡσθερκαίμα
 τῶ α, σπώικον ἀπτιδίου, ἐπὶ τῶ χροῖας δίδου,

σε

Αντιδότος ἀπτιδίου, πρὸς φομαχικῶ θερμῶ, ποι
 ἡσπέψινφομαχῶ, καί ἐμπράμαρμασιν διαλύσ, δίδου
 τῶ τοιοῦτον, σπρόστροφῶ μῆρικ, ἡσκατρεφῶ, ἡ
 χίραμορμου, χίρ, τῶ βερην, ἀφδρᾶ β, γάροφαλλ, γαλαγγ
 ἀφδρᾶ α, μοχοκαρῶ, φάκος, χυλοχόκρ, καρδαμῶ
 μακέρ, ἀφδρᾶ α, ἡσὸ μῶν, ποιῶσιν τοιοῦτον, ἡσπ
 στικῶν κοιλίας, ἐπὶ θεο δὲ ἀγρῶν ὄδα, καί στροπῆκῶ
 καλῶν, ὄδα, ἡσὸν θεοσχαρ, ἡσὸν, ἡσὸν ἀρκῶν, ἡσρῶ
 ὄσον χροῖας δέ, καί σκαάτας καλῶ, δίδου τοῖσ χρίζου,
 σπῆ, πρῶν ἡσπῆ, ὄσον ὄδα β, ἡσπ, πρὸς δὲ ἡσπ, χροῖ

σζ

Αντιδότος ἡσπύφρω σαρακίρικός, βερβέρ, ὄδα ἡσπῆ
 ἡσὸν μελοχολικό, ἡσπ, καί ἡσπῆ πᾶθος τῶ κεφαλο

[47r]

τοῦ τε στομάχου, καὶ τῶν ὑπόχονδρίων ἄτινα ἐκ μελαγ
 χολίας ἢ ἐκ χολῆς ξανθῆς, κεκαυμῆς, ἐξ αὐτῆς συμβαίνει
 τι, πάνυ ὠφέλιμον ἔχει Μυροβάλανον, κύτρινον κα
 5 σία φίστουλα, καθαρισμένη ὀξυφοίνικου ἀνὰ οὖγγ α' καὶ ἥμισυ
 κιέπούλου κεκαθαρμένου μάννα, ἀνὰ δράμ στ', σκρόπουλα β',
 σιτάρια ε', ῥαῖου ἰνδικοῦ ἴα, ἀνὰ οὖγγ ἥμισυ, ἄνισσον, μάρραθρον
 ἀνὰ δράμ β', σιτάρια ιε', στάχος μάκερ, ἀνὰ δράμ α', σιτάρια ζ' καὶ ἥμισυ,
 10 μυροβάλανον μπελίρικι ἔμπλικι ἀνὰ δράμ ἥμισυ σιτάρια δ', εἶτα βράσον ἴα
 χλωρᾶ, οὖγγγ', μεθ' ὕδατος λήτρα β', εἶτα λάβε ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος καὶ
 ἔμβαλε, ὀξυφοίνικα καὶ κασία φίστουλα καὶ μάλαξον καλῶς εἶτα σύρωσον
 καὶ ἐπίθες σάχαρ, λήτρα α' καὶ ἥμισυ οὖγγ β', καὶ βράσον ὡς μέλιτος πάχος
 εἶθ οὕτως ἐπίθες, τὰ ἀναγεγραμμένα εἶδη τετριμμένα καλλῶς καὶ ποιήσας
 ἀντίδοτον, δίδου ὡς πρὸ λέλεκται:-

- 15 **σζ'** Ἀντίδοτος τρύφερα μάννα ὠφελεῖ δὲ. πρὸς γυναικεῖα πάθη
 τὰ ἀπὸ ψυχρότητος γινώμενα ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς γυναικὸς
 μεθ' ὕδατος ἀφέψιμα, γλυκάνισσον αὐ μάρραθρον, ἢ μετ' οἴ
 νου, χλιαροῦ· εἰς δὲ τοῦ στομάχου πάθη μετὰ ἀπόζεματος
 ἀβασκάντου καὶ οἴνου πότιζε νήστις πρὸς δὲ γυναικεῖα
 20 πάθη, λάμβανε ἐκ τῆς ἀντιδότου ταύτης καὶ τὴν ἀρτε
 μησίαν κεκοπανισμένην μετὰ μουσελαίου, καὶ ἐπίθες
 ὥςμοτον τὰς δὲ μὴ συλλαμβανούσας, πότιζε ἀπὸ τῆς
 ἀντιδότου, μετ' οἴνου ἀποβεβρασμένου, μετὰ μανδρα
 γόρας ἐν τῇ ἐμβατῇ τοῦ λουτροῦ, καὶ συλλήψεται εὐθέως
 25 τοῖς μὴ δυναμένοις δὲ ὑπνεῖν ἐν νυκτὶ, δεῦσον μετὰ
 γάλακτος γυναικίου καὶ ποιήσον ὡς κοκκία καὶ δίδου
 ἐξ αὐτοῦ, ἀπερχόμενον εἰς ὕπνον, ὅσον βουλή. ἔχει
 Ὅπιον, δράμ β', κινάμωμου γαρόφαλα, γαλαγγᾶν, στάχος,
 τζετουάριον, κικίμπριν, κόστου, στύρακος, καλαμήτου,
 30 καλάμου ἀρωματικοῦ κύπεριν, ἴρεως, πευκέδανον, ἄκο
 ρον, μανδραγόρας κελτικῆς ῥόδα πεπέριν ἄνισσον,
 σελίνου, πετροσέλινου σπέρμα, καὶ μαράθρου, σίνωνος,
 δαύκου, ὕσσώπου, ὠκίμου, ἀνὰ δράμ α', ὕσκιάμου, δράμ α',
 καὶ σκευάσας, καλῶς μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
 35 ἀρκοῦν, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ καὶ δίδου καθῶς προειρηκάμεν:-
ση' Ἀντίδοτος ἄλλη τρύφερα ἦν Ἰσαὰκ ἐξέθετω ὠφελεῖ πρὸς
 ἀτονίαν στομάχου καὶ ἥπατος καὶ δύναμιν παρέχει

[47ν]

πέψιν τὲ ἐργάζεται σῶμα θερμαίνει εὐχροίαν παρέχει
 ἀνέμοις ἐξοχάδων διαλύει καὶ ἀφροδήσια, ἐρεθίζει, ἔχει
 ἕλαιον, ἀμυγδάλινον, οὐλκᾶς δ' καὶ ἥμισυ, ἀμύγδαλα καθαρᾶ, τρου
 5 πήτην σισάμου ἀνὰ οὐλκῆς, τεταρτον, κινναμώμου καραιόφυλον·
 μυροβάλανον κύτρινον, εἰ δὲ μαῦρα, καὶ κιέπουλι, καὶ ἔμ
 πλικι, μπε ἄλμπι, γαλαγγᾶ, φύλλου μαστίχην κύπεριν,
 ἄνυσσον, πεπερέου μέλανος, καρδαμώμην ἀνὰ οὐλκῆς ἥμισυ,
 10 ῥαῖου μπαρμπάρου, ἠδίοςμον, ὠκιμον, ἀνὰ οὐλκῆς τετάρτου,
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ, τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, καρῦου
 ποντικοῦ τὸ μέγεθος, μετ' ὕδατος χλιαροῦ· χρῶ:-

σθ' Ἀντίδοτος, ἢ τριόφυλλος ὠφελεῖ, εἰς τεταρταίους καὶ ἀ
 φημερικοῖς διδομένη μετ' οἴνου ἐσπέρας. Δέχεται:-

Πέπεριν λευκὸν, οὐγγ ἥμισυ πέπεριν μέλανον κικίμπριν πυρέθρου
 15 ἀνὰ δρᾶμ β', κυμίνου κεκαυμένου, οὐγγ ἥμισυ, μακροπέπεριν·
 πετροσελίνου ἄμεως, δαῦκου σπέρμα, ἀνίσσου, ἐλαίνιον,
 στάχος, κύπεριν, σελίνου σπέρμ, σεσέλαιος κόστου, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ,
 γαρόφαλα δρᾶμ α', σιτάρια ζ καὶ ἥμισυ φοινίκων σάρκας ιβ', πη
 γάνου χλωροῦ φύλλα, οὐγγ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν :-

σι' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ τρισαντάλου ὠφελεῖ, εἰς θέρμην στομάχου,
 ἐπὶ τὲ ἥπατικοῖς, καὶ ὑδροπικοῖς, ὁμοίως καὶ σπληνικοῖς ἔχει:

Τρισάνταλον, ῥόδα, ἀνὰ ἐξάγ β', ῥαῖου βαρβάρου σπό
 20 διον γλυκόριζον ἀνδράχνης σπέρμα, ἀνὰ ἐξάγ α' ἥμισυ, ἄμυδον,
 κομήδιν ἀραβικὸν, τετράγκανθου, σπόροις, πεπονίου
 ἀγγουρίου, κολοκύνθης, καὶ σαραινοῦ, καθαροῖς καὶ ἀντιδίου
 ἀνὰ ἐξάγ α', καφορᾶν, σκρόπουλον α', ἰα, οὐγγ ἥμισυ ῥόδα δὲ, ὅσα
 25 τὰ εἶδη ὅλλα. Δροσάτον τῶν ῥόδων καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, μεσοῦσης τῆς ἡμέρας, μεθ' ὕδατος:-

σια' Ἀντίδοτος ἢ θεοδώρητος ποιῶσα πρὸς κεφαλαλγίαν καὶ
 30 πάθος τοῦ θώρακος καὶ πρὸς ἥπατικοῖς καὶ σπληνικοῖς καὶ μακρονοσοῦντας
 μελαγχολικοῖς τὲ καὶ ὑδροπικοῖς πνευμονικοῖς νεφρητικοῖς, καὶ ποδαλγικοῖς
 καὶ τοῖς ἔχωντας τὴν γλῶτταν δεδεμένην, δέχεται:-

Επίθυμον, δρᾶμ γ', ναρδοστάχιν καραιόφυλλου σχοίνου ἄνθος
 35 ῥαῖου ποντικοῦ, ἀγαρικοῦ βαλσάμου, μυροβάλανον,
 ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ ἀλώης, ξανθῆς, δρᾶμ ἥμισυ κρόκου κασίας, ἀνὰ δρᾶμ β' καὶ ἥμισυ
 μαῖου, δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
 σκευάσας καλῶς, δίδου κονχλιάριον α', τοῦτο δὲ κινεῖ γαστέρα

[48r]

σιβ' Ἄλλη ἢ Θεοδώρητος, ἀντίδοτος ὠφελουῖσα, εἰς τὰ προεἰρημένα
 πάθη ἐξαιρέτως δέ, εἰς εἰμικρανικοῖς καὶ κεφαλαλγικοῖς
 καὶ εἰς ἀναθυμιάσεις, τὰς ἀνερχομένας ἀπὸ τοῦ στόματος,
 5 εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ὠφελεῖ δὲ καὶ εἰς γλῶσσαν παρ' ἐθεῖσαν, καὶ δε
 δεμένην πάνυ δὲ ἔστιν καλῆ καὶ ὠφέλιμος ἢ τοιαύτη ἔχει
 Ἀλόης ἥπατικοῖς, δρᾶμ γ', σιτάρια γ', κιναμώμου καρδαμώμου, ἀκώ
 ρου, ἀνὰ δρᾶμ γ', κρόκον ξυλοκασίαν ῥαῖον ποντικόν, ἀνὰ δρᾶμ β',
 σιτάρια ιε', ἀγαρικόν δρᾶμ β' καὶ ἥμισυ, στάχος, νάρδου, κόστου, μαστίχην
 10 ἄσαρι, σίμφυτον, σκίλλης ἄσε ἀμωνιακόν, βδέλιον, ἔλλε
 βόρου μέλανος ὑπερικοῦ, ἐπίθυμον πολυπόδιν ζωμόν κρᾶ
 μβης, πεπέρεος λευκῆς καὶ μακροῦ, ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ σχοίνου ἄνθος
 ζιντζίβεριν μυροβάλανον κολοκυνθήδα, σμύρνης, σεραπίου,
 ὀπωπάνακα καστόριν, ἀψινθέαν, ἀριστολοχίαν μακροῶν,
 15 πετροσέλινον, ζεντζιάνε, ἀμώμην, ἀνὰ σκρόπουλα β', δα
 κρύδιν πεπερέου μέλανος, ἀνὰ σκρόπουλα α', μέλιτος ἀττικοῦ,
 ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου:-

σιγ' Ἀντίδοτος ἄλλη Θεοδώρητος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἥπατικῆ
 ἐκφρακτικῆ ποιουῖσα πρὸς πολλὰς διαθέσεις ἔστιν δὲ διάπειρ ἔχει
 20 Ναρδοστάχιν, φύλλου κασίας, σύριγγος, κρόκου, καραιόφυλλον,
 σχοίνου, ἄνθος, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', ἀνὰ κάρδιον, δρᾶμ ιβ', ῥαῖου
 ποντικοῦ, δρᾶμ β', ἐπιθύμου σαρξιφάγου, πεπερέου ἀνὰ
 δρᾶμ ιβ', ἀλόης, δρᾶμ κδ', μυροβάλανον, ὀπίου, βαλσάμου,
 ἀνὰ δρᾶμ στ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, ἢ δόσις,
 25 ὡς ἢ πρὸ ταύτης, ἐπὶ τὰ προ εἰρημένα πάθη:-

σιδ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ Θεοδώρητος, πάνυ ὠφέλημος ἔχει
 Ἄγνου καρδίας, δρᾶμ ιη', κασίας, δρᾶμ θ', ναρδοστάχιν, καρρο
 φύλλου, μαῖου, ἀγαρικοῦ, σχοίνου ἄνθος, ῥαῖου ποντικοῦ,
 ἀνὰ δρᾶμ θ', ἐπιθύμου, κρόκου, πεπέρεως, ἀνὰ δρᾶμ ιη',
 30 ἀλόης, δρᾶμ λστ', σαρξιφάγου, μαστίχης, ἴρεως, ἰλλιρικῆς, ἀνὰ δρᾶμ ιη',
 μυροβάλανον, καστανίου, ἀνὰ δρᾶμ θ', μέλιτος ἀττικοῦ,
 ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ,
 ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας δίδου, ὡς ἢ πρὸ τοῦτης λέλεκται χρῶ:-

σιε' Ἀντίδοτος ἢ ἀνακάρδιος, ἢ λεγομένη Θεοδώρητος ποιουῖσα
 35 πρὸς πᾶσαν ἱερᾶν νόσον ὁμοίως καὶ πρὸς ἐπιληπτικοῖς, δαιμο
 νιζομένοις καὶ ἄπαξ ποιουῖσα, κεφαλῆς σκοτοματικοῖς, κεφα
 λαλγικοῖς καὶ τοῖς περὶ θώρακα πάθεσιν, πλευρητικοῖς, δυσπνο
 ἴκοις, περὶ πνευμονικοῖς, καὶ οἷς ἐπόξύνεται ἢ τροφή καὶ οἷς

ἄλλοι θεοδωρητοσ, ἀντιδότησ. ὠφελούσα, ἄστα προφρμῶ
 πᾶθι· δὲ αἰρῆσ δὲ, ἄσ' ἀμικραμικαῖσ· καὶ κεφραλαγίκοῖσ
 καὶ ἄσ' ἀμυθυμιασῶσ, τῶσ ἀφερχομῆρασ ἀπο τοῦ σωματοσ,
 ἄσ' ἀνίεφραχον· ὠφελᾶ δὲ καὶ ἄσ' ἰσῶσ αμπαρῆθῶσ αμ, καὶ δὲ
 δερμῆκμ· παμυδῆ εἰνικαλῆ καὶ ὠφελῆμοσ χῆτοιῶστι· εἰ
 λῶκε ἰπατικῶσ, δρᾶ ἰ, σῆ ἰ· χίναμῶμοσ· καρδαμῶμοσ· ἀμῶ
 ρου; ἀφ' δρᾶ ἰ· κρόκου· ζύλοκᾶσταν· ρᾶιον πομῆτικόν, ἀφ' δρᾶ ἰ
 σῆ ἰ τρῆια, ἰβ'· ἀφ' ἰκον· δρᾶ ἰβ'· τᾶλοσ μᾶρδου· κόστου· μαῖσ
 ἄσ' ἀρῆ· σῆμφύστομ· σῆλλῆσ· ἄσ'· ἀμῶμιαμῶμ· μδχῆμοσ· ἔλλε
 ῶροσ μέλαροσ· ὑπερῆκοῦ· ἐπίθυμοσ· πολυπόδην· ζυμῶμκρ
 ῆμοσ· πεπερέουσ λᾶκῆσ καὶ μακροῦ, ἀφ' δρᾶ ἰ· ὀχοῖμου ἀμθοσ·
 ζυμῆ τῆ βῆρην· μύρροβαλαμον· κολοκῆσθῆδα· σμυρῆκσ· σεραπί
 ὄπτω· πᾶμακα· κατόρην· ἀμῆμθῆσ· ἀρίστολοχῆσ μακρᾶμ
 πεπεροσελίμον· ζερτζῆαμῆ· ἀμῶμκρ; ἀφ' ὀκρόπου β'· δὲ
 χρῦδην· πεπερέουσ μέλαροσ, ἀφ' ὀκρόπου ἀ· μέλιτοσ αἰτῆικοῦ,
 ἰσῶχαρτῶ ἀρχοῦ· καὶ σῆ λᾶσασ καλοσ δῆ δλου·
 ῆπῆ δοτοσ ἀλλοθεοδωρητοσ; ὡσ' ἰπρῶταῶσ τῆσ· ἰπατικῆ·
 ἰεφραχῆτῆσ· ποιούσα πρῶσ πολλᾶσ δι' ἀθέσῶσ· ἐπῆρδῆ δ' ἀνῆρ ἔ
 ἀρδοσᾶ· φύλλου· κασίασ; σῆρῆγοσ· κρόκου· καραιόφύλλου·
 ὀχοῖμου ἀμθοσ· ἀφ' ὀκρᾶσ ἰ· ἀφ' ἰκαρδῆοσ, δρᾶ ἰβ'· ρᾶιον
 πομῆτικοῦ, δρᾶ ἰβ'· ἐπίθυμου· σαρξίφῆσ· πεπερέου· ἀφ'
 δρᾶ ἰβ'· ἀλῶκε, δρᾶ ἰκδ'· μύρροβαλαμον· ὀπῆοσ· βουλοσ
 ἀφ' δρᾶ ἰ· μέλιτοσ αἰτῆικοῦ, ἰσῶχαρτῶ ἀρχοῦ· ἰδδσῆσ,
 ὡσ' ἰπρῶταῶσ τῆσ, ἐπῆ ἰπρῶταῶσ προφρμῆσ ἀπᾶθ·
 ῆπῆ δοτοσ ἀλλοθεοδωρητοσ, πᾶμῶσ φέλεμοσ, εἰ
 ῆου, καρδῆσ, δρᾶ ἰλ'· κασίασ, δρᾶ ἰθ'· μαρδοσᾶ· καρῶ
 φύλλου· μᾶιοσ· ἀφ' ἰκον· ὀχοῖμου ἀμθοσ· ρᾶιον πομῆτικοῦ
 ἀφ' δρᾶ ἰθ'· ἐπίθυμου· κρόκου· πεπερέουσ; ἀφ' δρᾶ ἰλ'
 ἰεκεσ, δρᾶ ἰετ'· σῆρξίφῆσ· μαῖσ· ἰρεωσ ἰλλῆρῆκοσ, ἀφ' δρᾶ ἰλ'
 μύρροβαλαμον· κασᾶμοσ· ἀφ' δρᾶ ἰθ'· μέλιτοσ αἰτῆικοῦ,
 ἰσῶχαρτῶ ἀρχοῦ· καὶ σῆ λᾶσασ καλοσ, ἀπῶθου ἔμῶσ
 ἐπῆ δὲ τῆσ χρῆσ δῆ δλου, ὡσ' ἰπρῶτοῦ τῆσ ἔλεπται χρῶ·
 ῆπῆ δοτοσ ἀφ' ἰκαρδῆοσ, κῆλομῆρθεοδωρητοσ· ποιούσ
 πρῶσ πᾶσ ἀμῆραμῶσσ· ὁμοίωσ καὶ πρῶσ πῆχῆσ τῆσ· δαμο
 ῆσ μῆροσ· καὶ ἀπῆσ ποιούσα, κεφραλῆσ ὀκροστοματικῆ· κεφ
 ἰλλῆκοσ· καὶ ὀτῆσ περὶ θῶρα καπᾶθεσῆμ· πῆλᾶρκτηκοσ· δῆσ πρῶ
 ῆσ· περὶ πρᾶμορῆκοσ· καὶ ὀτῆσ ἐπῶ ζυμῆσ μῆτροφῆ· καὶ ὀτῆσ

σῆβ

σῆγ

σῆδ

σῆε

[48v]

ἡ πονηρᾶ, περὶ τὴν κοιλίαν ἢ τὸν στόμαχον καὶ τοῖς ἐκ μακρονο-
 σίας, δυσἀναληπτοῦσιν, καὶ κακοχροῶσιν, θαυμαστῶς ποιεῖ
 5 καὶ οἷς οἱ τὸ χροῶμα ἐπὶ τὸ ἰκτερωδες τρέπεται καὶ εἰς παρέ-
 γχυσιν ὕδρωπα ἀπὸ τοῦ πνεύμονος φθησικοῖς, νεφρητι-
 κοῖς καὶ τοῖς συνεχῶς ὑπὸ κωλικῶ πάθοις ὀχλουμένοις καὶ
 βαρυνόμενοις τὲ τὸ πᾶν σῶμα, ἀδρόνησι γὰρ τὴν ἕξιν ποι-
 εῖ δὲ καὶ τοῖς ἀτάκτοις ἐγχρονίζουσι νοσήμασι, πυρέττουσι, καὶ
 10 ἐφυδροῦσι, εὐθ[εως], βοῆθει δὲ, διδομένη, ἐν τοῖς διαλίμμα-
 σι, ἀλλὰ καὶ ποδαλγικοῖς, πρὸ τῶν ὀχλήσεων βοῆθει θαυ-
 μαστῶς δὲ ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τῶν γυναικίων παθῶν, ἐφῶν στρα-
 γγουρία, ἢ στραγγοκάθαρσις, αἱ καλούμεναι, ὑστερικαὶ πνη-
 γάδες, οἷς ἀπὸ φθηρίας, ἐγένοντο περὶ τὴν ἕξιν καὶ τὴν κοι-
 15 λίαν, καὶ τὰς ἀναδρομᾶς, τῆς μήτρας καὶ φλεγμονᾶς,
 καὶ τὰς μητρομανίας ἰάται δὲ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς ὕδωρ
 ὅσα ἐάν ἢ χροόμενος, ἐπὶ τεύξεται εἰ δὲ τις αὐτῷ χρᾶται,
 ἕαρος ἢ φθεινοπόρω, ἄπαξ ἢ δις, καρύου ποντικοῦ τὸ με-
 γεθος, λύει πάντα πρῶτὸν δὲ χρεῖ λαμβάνειν τὴν τοιαυτὴν Ἐχει
 20 **Ναρδοστάχην**, φύλλου, καραιόφύλλου κρόκου, κασίας, ἐπὶ
 θύμου σχοίνου ἄνθη, μυροβαλάνου, ἀνὰ δράμ γ', ἀλόης ξανθῆς
 δράμας ιβ', καστάνου, ζιντζίβερν, μαστίχην, ἀνὰ δράμ α', ἴρεως,
 ἰλλικικῆς, δράμ στ', ἀνακάρδιον ἀγαρικὸν, ἀνὰ δράμ α', ἄσαρ,
 δράμ στ', σελίνου σπέρμα, δράμ α', κόστου, δράμ α' καὶ ἥμισυ, πεπερέου,
 25 δράμ γ', μαράθρου χυλοῦ, ἀνὰ δράμ ρη', εἶτα κόπτε τὰ μάραθρα
 ἐν ὀλμῶ καὶ βρέχε ἐν ὄθει, ἡμέρας γ', καὶ ἔψε εὐτόνως καὶ
 σειρώσας ἐπὶ μελῶς, βάλε μέλι ἀπτικοῦ τὸ ἀρκοῦν, ἢ σάχαρ
 καὶ ἔψε ἕως οὗ γένηται πάχος μέλιτος τὰ δὲ εἶδη συγκόψας
 καὶ λιώσας ὁμοῦ εὐτόμως, εἰδ' εὐπόρεις, πλήθος μαράθρου
 30 ἔκθλιβε τὸν χυλὸν, καὶ κρεῖττον ποιήσεις, χροῶ:-
οιστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἀνακάρδιος, ὠφελεῖ ἐπιληπτικοῖς ἀπὸ
 πληκτικοῖς παρὰ πληκτικοῖς τοῖς ἐκ μελαγχολικοῦ χυμοῦ
 καὶ φλέγματος γιγνομένοις ὀνίνησι τὲ θαυμαστῶς, καὶ πρὸς
 τὰ ὑστερικᾶ πάθη τῶν γυναικῶν, δέχεται:-
Ἀλόης ξανθῆς, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ ἴρεως ξυλοκασίας, ἀνὰ δράμ ζ', κικίμπριν
 35 ἀνακάρδιον, καρποβάλαμον, ἀνὰ δράμ δ' καὶ ἥμισυ φόλιον στάχος
 μυροβάλανον μαῖου ἐπιθύμου, ἀνὰ δράμ γ', σκρόπουλον α',
 γαρόφαλα σχοινάνθη ῥαίου ποντικοῦ μαστίχην ἀνὰ δράμ α',
 σιτάρια γ' καὶ ἥμισυ εἶτα λαβῶν μαράθρου ῥίζης τοῦ φλοιοῦ πεπλυμένου

[49r]

λήτρα α', ἐπίθεσ ἐν ὄξει καλῶ ὅσον λήτρα β', καὶ ἕασον ἡμέρας ζ', εἶτα
 βραῖσον καὶ σειρῶσας, ἐπίθεσ ἐν τῷ τοιοῦτῳ ὄξει μέλιτος
 ἀττικοῦ καθαροῦ, λύτρα β', ἢ σάχαρ, τὸ ἀρκοῦν καὶ βράσας, εἰς
 5 σύστασιν μέλιτος καὶ ἐπιβαλῶν τὰ εἶδη τετριμμένα καλῶς,
 καὶ μαλάξας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ καὶ ἐπὶ τῆς χρεῖας δίδου:-

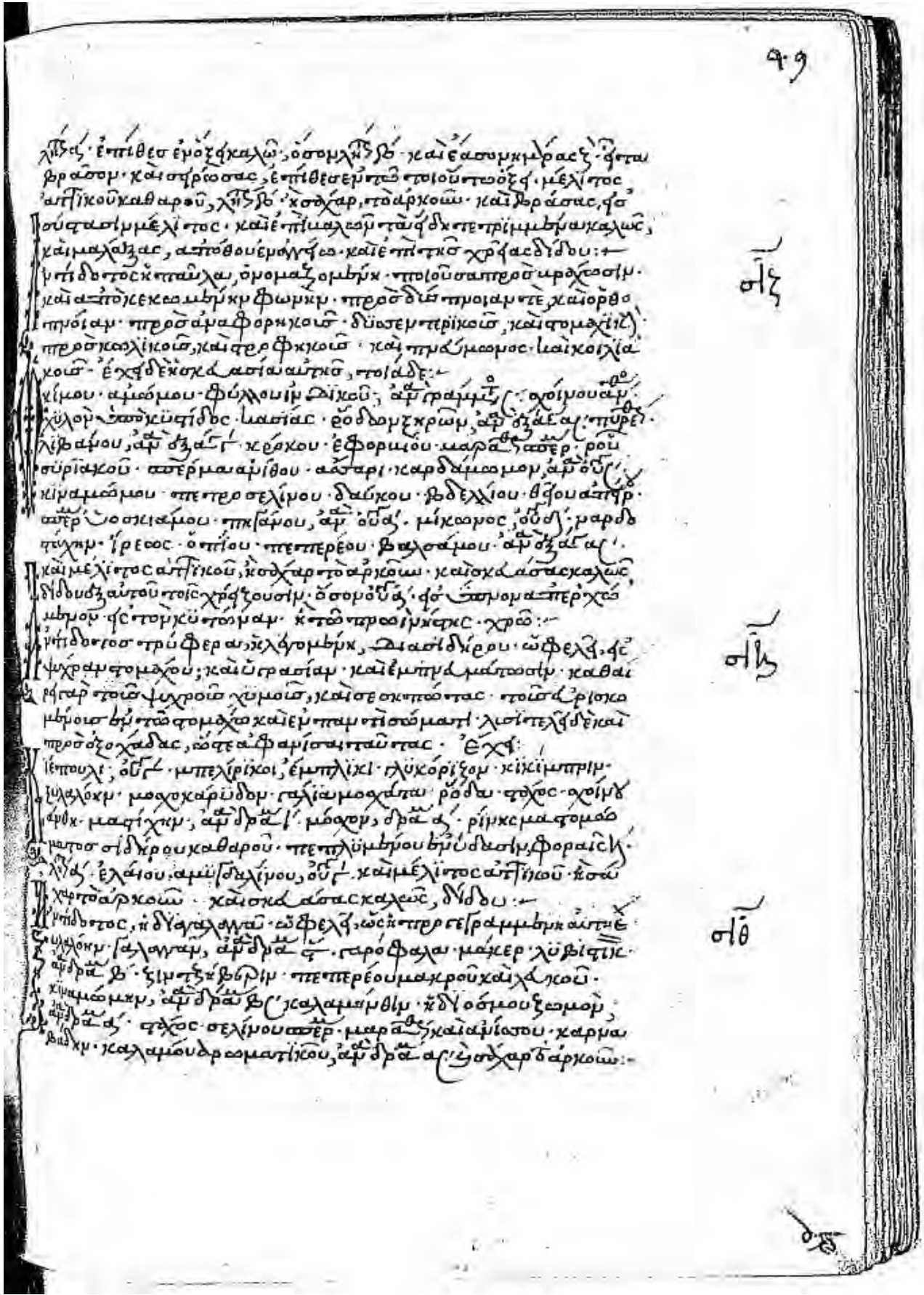
σιζ' Ἀντίδοτος ἢ παῦλα, ὀνομαζομένη ποιοῦσα πρὸς βράχωσιν
 καὶ ἀπὸ κεκωμένην φωνὴν πρὸς δυσπνοιαν τὲ, καὶ ὀρθο
 10 πνοίαν πρὸς ἀναφορηκοῖς δυσσεντερικοῖς, καὶ στομαχικοῖς
 πρὸς κωλικοῖς, καὶ στροφηκοῖς, καὶ πνεύμωνος καὶ κοιλια
 κοῖς ἔχει δὲ ἢ σκευασία αὐτῆς, τοιάδε:-

Ἔκιμου ἀμώμου, φύλλου ἰνδικοῦ, ἀνὰ γράμματα ἥμισυ, σχοίνου ἄνθος,
 χυλὸν ὑποκυστίδος, κασίας, ῥόδων ξηρῶν, ἀνὰ ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ πυρέθρου
 λιβάνου, ἀνὰ ἐξάγια γ', κρόκου, ἐφορβίου, μαράθρου σπέρμ ῥοῦ συριακοῦ,
 15 σπέρμα ἀνίθου, ἄσσαρι, καρδάμωμον, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ κινάμωμου
 πετροσελίνου, δαῦκου, βδελλίου, θεῖου, ἀπείρου σπέρμα, ὑοσκιάμου πηγάνου,
 ἀνὰ οὐγγ α', μίκωνος, οὐγγ δ', ναρδοστάχην ἴρεως ὀπίου, πεπέρεου βαλσάμου
 ἀνὰ ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
 20 καλῶς, δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρεῖζουσιν ὅσον οὐγγ α', εἰς ὕπνον ἀπερχώμενον
 εἰς τὸν κυτῶναν ἢ τῷ πρῶτῳ νήστης, χρῶ:-

σιη' Ἀντίδοτος τρύφερα, ἢ λεγομένη, Διά σιδήρου, ὠφελεῖ, εἰς ψύχραν
 στομάχου, καὶ ὑγρασίαν καὶ ἐμπνευμάτωσιν καθαίρει γὰρ τοῖς ψυχροῖς
 χυμοῖς, καὶ σεσηπώτας τοῖς εὐρισκομένοις ἐν τῷ στομάχῳ καὶ ἐν παντὶ
 σώματι λυσιτελεῖ δὲ καὶ πρὸς ἐξοχάδας, ὥστε ἀφανίσαι ταῦτας, ἔχει:

25 Κιέπουλι, οὐγγ γ', μπελίρικοι, ἔμπλικι γλυκόριζον, κικίμπριν, ξυλαλόην,
 μοσχοκάρυδον, γάλια μοσχάτα, ῥόδα στάχος, σχοίνου ἄνθη, μαστίχην, ἀνὰ
 δράμ ι', μόσχον δράμ α', ῥίνησιν στομώματος σιδήρου καθαροῦ, πεπλυμένου
 ἐν ὕδασιν, φοραῖς η', λήτρα α', ἐλαίου, ἀμυγδαλίνου, οὐγγ γ', καὶ μέλιτος
 30 ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου:-

σιθ' Ἀντίδοτος ἢ διὰ γαλαγγᾶ, ὠφελεῖ, ὡς ἢ προγεγραμμένη αὕτη, ἔχει
 35 Ξυλαλόην γαλαγγᾶν, ἀνὰ δράμ στ', γαρόφαλα μάκερ λυβιστικῆ, ἀνὰ δράμ β',
 ζιντζήβεριν, πεπερέου μακροῦ καὶ λευκοῦ, κινάμωμην, ἀνὰ δράμ β' καὶ ἥμισυ
 καλαμῆνθιν ἠδιόσμου ζωμόν, ἀνὰ δράμ α', στάχος σελίνου σπέρμα μαράθρου
 καὶ ἀνίσσου καρναβάδην καλάμου ἀρωματικοῦ, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ καὶ
 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

[49v]

σκ' Αντίδοτος, ἢ διὰ μόσχου ποιούσα πρὸς πᾶσαν καχεξίαν, διάθεσιν, ἥπατικοῖς στομαχικοῖς σπληνικοῖς, ῥώννυσι δὲ, καὶ τὴν ἕξιν εἰς τροφήν ἄκρον ἀνὰ ζωόπυρεϊ δὲ καὶ τὸ σῶμα, ἢ δόσις ἕξάγ ..., τοῖς χρίζουσιν, μετ' οἴνου, ὅσον καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος Ἔχει

5 Σαμψύχου λιβιστικοῦ θύμου, κορύμβοις ξυλοβάλαμον μαστίχην, μυροβάλανον, ἀνὰ δράμ α', σχοίναν θ', δράμ ἥμισυ, σαγαπηνοῦ, κασίας, καραιόφυλλου πεπέρεως μακροῦ, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, ἀσάρου, ζιντζίβεριν, κιναμώμου καλοῦ, ἀνὰ δράμ α', ῥαΐου γλήχωνος, σελίνου, σπέρμα, πετροσελίνου, δαῦκου κρητικοῦ, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, μαργαριτάρην, δράμ α',
10 βερβερις, δράμ ἥμισυ ὅστεα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου δ', μόσχον ἕξάγ α', ἢ δράμ α', τάρην α', μετάξιν κεκαυμένον, δράμ α' καὶ ἥμισυ καὶ σάχαρ ἢ ροδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν:-

σκα' Αντίδοτος, ἢ διὰ ψιλλίου ὠφελεῖ τοιαύτη, πρὸς πυρετοῖς ὄξυς καὶ καυστόδης, τοῖς ἐπονομαζομένοις, λυπηρίν, πυρέτοῖς καὶ πρὸς θέρμην ἥπατος, καὶ δειψαν ἄμετρον, Ἔχει
15

Βούγλωσσον, πουράκιν σελίνου καὶ ἀντιδίου τοῖς ζωμοῖς ἀνὰ λήτρα β', κοῦσκουντα, σένες, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ καπήλου βένερις, τοῖς ζωμοῖς βραῖσον, ἀπαφρίσας καὶ καθαρίσας καλῶς, ἐπίβαλε ταῦτα τὰς βοτάνας, οἶον κούσκουντον σένες, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, καπήλου βένερις, ἀχειράδαν μιρᾶν α',
20 κάπη, οὐγγ γ', ἄσαρ δράμ δ', στάχος, δράμ β', καὶ ἐπίβαλὼν καὶ μῆξας μετὰ τῶν ζωμῶν, βράσον ἕως ἡμισεύσεως, εἶτα λαβῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ ἐάσας ψυχρανθῆναι, τρίψον καὶ μάλαξον, μετὰ τῆς χειρὸς καλῶς ὥστε πάντα ὁμοῦ, χυλοποιηθεῖναι, εἰθοῦτων πάλιν ἐπίθες ἰα, οὐγγ γ', ἐπὶ θύμου, οὐγγ β', καλοῦ εὐκάρπου καὶ πάλιν βραῖσον, ὡς βραῖσιν α' μικρὴν, εἶτα ἐξελῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς
25 ἐπίβαλε ψίλεον, οὐγγ γ', καὶ πάλιν, δίδου βραῖσιν μίαν μικροτέραν τῆς πρῶτης καὶ ταράξας καὶ ἀναμαλάξας σειρωσον καὶ λαβῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σειρωθέντος ζωμοῦ λήτρα δ', ἐπίθες ἐν ταῦτῳ, σάχαρ λήτρα γ', καὶ βράσον καλῶς εἰς μέλιτος σύστασιν εἶτα ἐξελῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς εἰ δὲ βούλη ποιεῖσαι πλεῖον ὑπακτικὸν κοιλίας, λάβε δακρύδην, οὐγγ γ', καὶ τρίψας καλῶς ὡς χνοῶδες,
30 ἔμβαλε καὶ μαλάξας καλῶς βράσον ὀλίγον εἶτα ἐπίβαλε τροχίσκον, τὸν διὰ ῥόδων ὡς αὐτως, καὶ τροχίσκον τὸν διὰ βέρβερις ο... καὶ τρίψας καὶ μαλάξας ὁμοῦ πάντα ἐν τῷ λεύιτη σὺν

82

σικ

Αντιδοτος, ἰδιωμασίου ποιούσα πρὸς πᾶσαν κλεῖστα βα-
 θεσίμ. κηπατικοῖς. τομαχίκοις. ασημικοῖς. ῥώμισοῖδε. καί τε κρε-
 ζιμφοῖτε φκρ ἀκρον. ἀμαζωό πύρρδε καί τούσσιμα. ἔδδοσι ἐξ ἁ-
 τοῖς χρί ζουσίμ. μετόϊμου. ὄσορκαρύου πορτικουστομέ (εθσο ε-
 αμψόχου λβιτῆου. θύμου, κορύμβου. ζύλοβαλασμου. μαρ-
 μύροβαλαμον; ἀφ δρᾶ α΄. σχοίμα; δρᾶ. σάλαπκου. κασία
 καραιόφύλλου. πεπτερεω μακροῦ, ἀφ δρᾶ. αἰούρου. ζιμτῆ-
 ββρπ. κίραμῶμουκαλού, ἀφ δρᾶ α΄. ράιου. ἴκλ. χωμος. σελῆ-
 σπέρμα. ποτιτροσελίμου. δαύκου κρκτικού. ἀμᾶ δρᾶ. (μαρ-
 γαρῖ τάρπ, δρᾶ α΄. ββρβερικ, δρᾶ. ὄπτε τκοσκαρδίασ τούε
 λάφου δ. μέσορ. ὄζα α΄. ἰδρᾶ α΄. τάρπ α΄. μετακρμικεικα
 μβρον, δρᾶ α΄. καισόκαρ. κροδοτάρμαρ τούσσιμα.

σικβ

Αντιδοτος, ἰδιωμασίου. ὠφέλιχοῖς. πρὸς τούρ τοῖς
 ὄξισ καί κωσούσσιμα. τούσε. ἀπρρομα θομέροισ. κηπαρ-
 πούρετω. ζυπρθερμκρ κῖταστος. ζυδᾶ φαρᾶ μεττρο.

Βρασον, πούρακρ. σελήου καί ἀπτιδίου τοῖς ζωμοῖς.
 ἀπᾶ λββ. κούσσιμα. σῆρεσ, ἀπδύ. καππ βερερικ. τοῖς
 ζωμοῖς. βράσον. ἀπᾶ φρίσασ καί καθαρίσασ καλῶς. ἐπιβ-
 λεταῖ τασ τασ βοταμάς, ὄιορκούσσιμα. σῆρεσ, ἀπδύ.
 καππ βερερικ, ἀφρᾶ δαμκρ α΄. καππ. ὄδγ. ἀσαρρῆ.
 τᾶσ, δρᾶ β. καί ἐπὶ βαλῶρ καί μεζασ μεττῶρ ζωμοῖς.
 βράσον ἕως ἡμισόσσιμα. ἔτα λαβῶρ ἀπὸ τού πύρρο. καί
 αἰσασ ψύχρα θῆμαι, τρῖφορ καί μάλαζορ, μεττῶρ κῖ φροῖ
 καλῶς. ὡς τε παρτωόμου, χύλοποιε φῆμαι. φθού τιε πα-
 ἐπιθεσίμα, ὄδγ. ἐπιθύμου, ὄδβ. καλῶρ κῖ καρπού. καί πα-
 βράσον, ὡς βράσον α΄ κρπρ. ἔτα ἰελέωρ ἀπὸ τού πύρρο.
 ἐπὶ μαλεψίλεορ, ὄδγ. καί τᾶλμ, ὄδ. δουβράσιν μῖ αμκρ
 πέραν τῶ πρῶτοισ. καί ταραλῆς. καί ἀμᾶ μάλαζας πῆρω-
 σορ. καί λαβῶρ ὄξια τού τού σφρωθῆρ τοῖς ζωμοῖς λββ
 ἐπὶ θεσερ τᾶ τῶ, σᾶ φρ λββ. καί βράσον καλῶς. φε με-
 λιτος σούσσιμα. ἔτα ἰελέωρ ἀπὸ τού πύρρο. φδῆ βου.
 ποιόσαι πᾶσορ. τᾶ κητικῶρ κοιλίας. λάβε δακρύ. ἀμ, ὄδγ.
 βράσον ὄξιορ. ἔτα ἐπὶ βλετρω χόισορ, σᾶρ δαφρο δαρ-
 ὡς αἰτωῖς, καί τᾶρ δᾶ σᾶ ὄδορ τερο χόισορ. καί ράιορ βαρβ.
 ἀφ ὄδ α. ὡς αἰτωῖς καί τερο χόισορ. τᾶρ δᾶ ββρβερικ, ὄδγ.
 καί τρῖ. τασ κῖ μάλαζας ὄμοῖς παρ τᾶρ μῖ τῶ λββ. τῶ.

[50r]

τῶν προεϊρημένων, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, δίδου:-

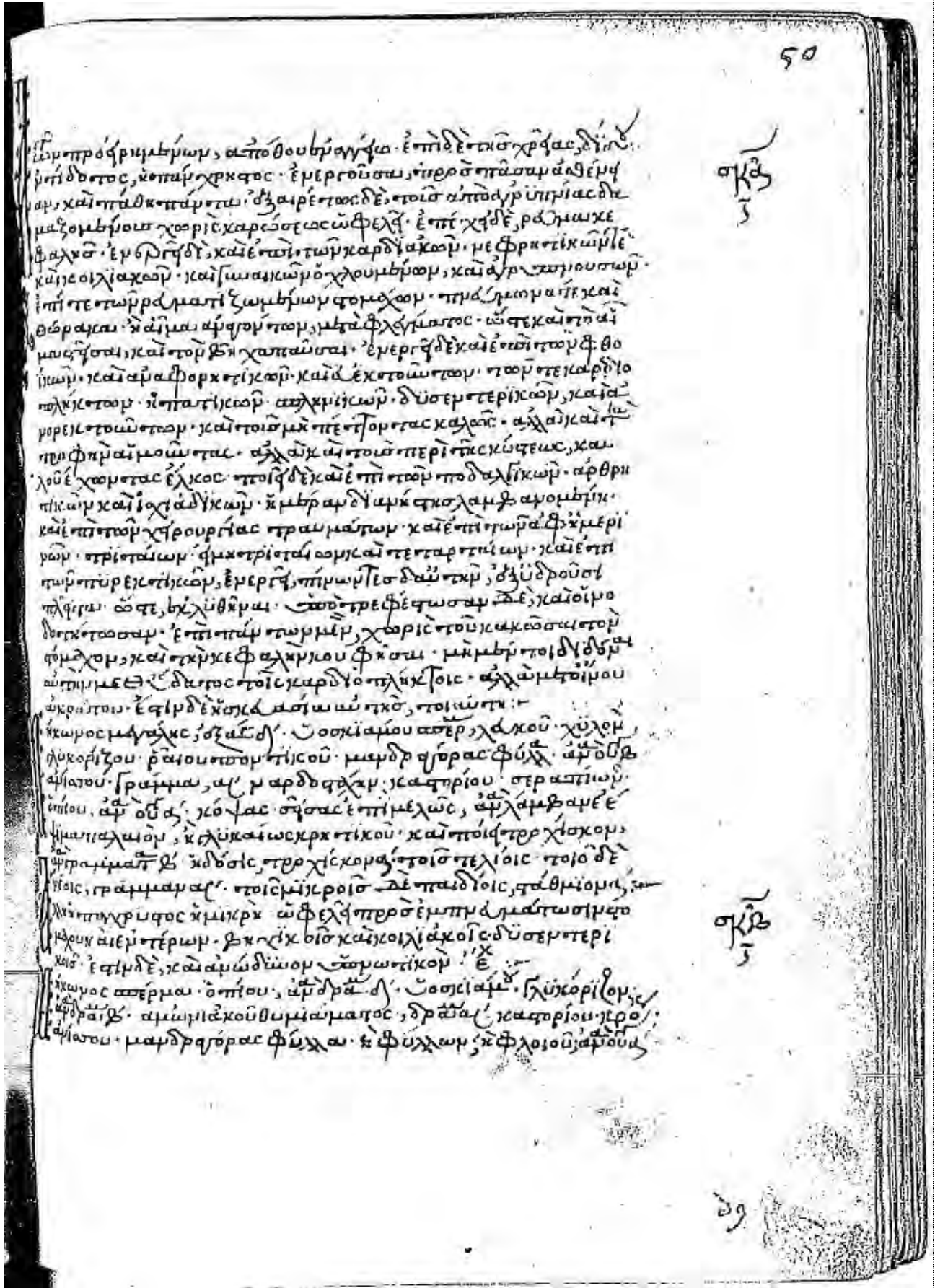
σκα' Ἀντίδοτος ἢ πάνχρηστος ἐνεργοῦσα, πρὸς πᾶσαν ἀσθένειαν, καὶ πάθη πάντα ἐξαιρέτως δὲ, τοῖς ἀπὸ ἀγρυπνίας δαμαζομένοις χωρὶς καρώσεως ὠφελεῖ ἐπέχει δὲ, ῥεῦμα κεφαλῆς ἐνεργεῖ δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν καρδιακῶν νεφρητικῶν τὲ καὶ κοιλιακῶν καὶ γυναικῶν ὀχλουμένων, καὶ ἀγρυπνουσῶν ἐπὶ τὲ τῶν ῥευματιζομένων στομάχων πνεύμωνα τε καὶ θώρακα ἢ αἷμα ἀναγόντων, μετὰ φλέγματος ὥστε καὶ τὸ αἷμα στεῖσαι, καὶ τὸν βῆχα παῦσαι ἐνεργεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φθοικῶν καὶ ἀναφορητικῶν καὶ εὐεκτοῦντων τῶν τε καρδιόπληκτων ἠπατικῶν σπληνικῶν δυσεντερικῶν, καὶ ἀνορεκτοῦντων καὶ τοῖς μὴ πέττοντας καλῶς ἀλλὰ καὶ τὴν τροφὴν αἰμοῦντας ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ τῆς κύστεως, καυλοῦ ἔχοντας ἔλκος ποιεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποδαλικῶν ἀρθροτικῶν καὶ ἰσχιαδικῶν ἡμέραν διὰ νήστης, λαμβανομένη καὶ ἐπὶ τῶν χειρουργίας τραυμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀφημερινῶν τριταίων εἰμητριταίων καὶ τεταρταίων καὶ ἐπὶ τῶν πυρεκτικῶν, ἐνεργεῖ, πίνωντες δαυτήν, ὀξυδροῦσι πλεῖστα ὥστε ἐκλυθῆναι ὑπὸ τρεφέστωσαν δὲ, καὶ οἰνοδοτήτωσαν ἐπὶ πάντων μὲν, χωρὶς τοῦ κακῶσας τὸν στόμαχον, καὶ τὴν κεφαλὴν κουφήσαι μὴ μέντοι δίδοναι αὐτὴν μεθ' ὕδατος τοῖς καρδιοπλήκτοις ἀλλὰ μετ' οἴνου ἀκράτου ἔστιν δὲ ἡ σκευασία αὐτῆς, τοιαῦτη:-

Μήκωνος μεγάλης, ἐξάγ δ', ὑοσκιάμου σπέρμα, λευκοῦ χυλὸν, γλυκορίζου, ῥαῖου ποντικοῦ μανδραγόρας φύλλα ἀνὰ οὐγγβ', ἀνίσσου γράμμα, α καὶ ἥμισυ ναρδοστάχην, καστορίου σεραπίωνος, ὀπίου ἀνὰ οὐγγ α', κόψας σεῖσας ἐπιμελῶς, ἀναλάμβανε ἔψιμα παλαιὸν, ἢ γλυκαίως κρητικοῦ καὶ ποιεῖ τροχίσκον, ἀνὰ γράμματα β', ἢ δόσις, τροχίσκον α', τοῖς τελίοις τοιο δένέοις, γράμμαν α' καὶ ἥμισυ, τοῖς μικροῖς δὲ παιδίοις, στάθμιον α':-

σκβ' Ἄλλη πάγχρυστος ἢ μικρὴ ὠφελεῖ πρὸς ἐμπνευμάτωσιν στομάχου καὶ ἐντέρων βηχικοῖς καὶ κοιλιακοῖς δυσεντερικοῖς ἔστιν δὲ, καὶ ἀνώδυνον ὑπνωτικὸν ἔχει:-

Μήκωνος σπέρμα ὀπίου, ἀνὰ σράμ δ' ὑοσκιάμου γλυκόριζον ἀνὰ δράμ β', ἀμωνιακοῦ θυμιάματος, δράμ α', καὶ ἥμισυ καστορίου κρόκου ἀνίσσου μανδραγόρας φύλλα ἢ φύλλων, ἢ φλοιοῦ, ἀνὰ οὐγγ α',

50

σκι
5

σκι
5

59

[51ν] καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας χρῶ:-

σκγ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ λεγομένη πάγχρηστος πάνυ ἐπαινετῆ ἔχει λαβῶν πεπέρεως, δράμ β', κόστου κρόκου σμύρνης ἀνὰ δράμ ἥμισυ στύρακος δράμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

5 **σκδ'** Ἀντίδοτος, ἢ πανακλαία ποιούσα τοῖς κατὰ περίοδον μετὰ ῥύγοις οχλουμένοις ἀνὰ σκευάζει γὰρ, χρονίοις πυρετοῖς καὶ τὰ λοιπὰ νοσήματα ποιούσα πρὸς βήχας χρονίοις καὶ ἀναφωρικοῖς καὶ φθοισικοῖς καὶ ἐλκομένοις καὶ δυσεντερικοῖς καὶ πρὸς σπασμόν καὶ ῥήγματα χρονίοις ἐμπνευματώσεις πρὸς σπλήνα, καὶ ὕδρωπα καὶ πρὸς νεφρητικοῖς, λίθοις θρύπτει διόρεισμένη γὰρ ἔστι ἔχει δὲ πεπέρεως λευκοῦ, δράμ γ', ὑοσκιάμου σπέρμα, δράμ ιβ',

10 καρδαμώμην, δράμ β', ζιτζίβεριν ὀπίου ἀνὰ δράμ ιβ', ἀριστολοχίαν μακροῶν μανδραγόρας φλοιοῦ, ἐφορβίου θεῖου α', πείρου κόστου ἀνὰ δράμ γ', σελίνου σπέρμα, μαράθρου καὶ ἀνίσσου ἀνὰ τάρια η', καστορίου, ἀνὰ ταρίου α' καὶ ἥμισυ λιβάνην στύρακος κασίας ἀνὰ δράμ ιβ', κρόκον δράμας ι', φύλλα,

15 καραιόφυλλα ἀνὰ δράμ δ', μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος καὶ σκευάσας χρῶ:-

20 **σκε'** Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη καιγυπτία ἢ μεγάλη διδομένη οὕτως ἐπὶ ἐνιαυτῶ ποδαλγικοῖς πινομένη, ἰάται πόνοις χειρῶν καὶ ἄρθρων καὶ κεφαλοῖς στομάχου οφθαλμῶν ἥπατος σπληνὸς νεφρῶν δυσουριόντων, τύλλοις καὶ ἦλοις ἐπὶ παγέντας ἐν ἄρθροις σαρκὸς, λύει. ἔχει:

Ῥαίου ποντικοῦ μαῖου, ἀνὰ δράμ β', ἀγαρικοῦ, ὑπερικοῦ, ἀνὰ δράμ ε', φοῦ , δράμ γ', πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, δράμ δ', γεντιανῆς δράμ στ', ἀριστολοχίαν, δράμ στ', κενταυρίου δράμ η', χαμαίδριον, δράμ δ', ἢ δόσις ἀνδρῶσι, γράμμα α', γυναιξὶ δὲ , γράμματα ἥμισυ, πάντα τὰ εἰρημένα, σμίξον μετὰ μέλητος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ καὶ δίδου τοῖς χρίζουσιν αὐτὴ δὲ ἢ ἀντίδοτος, ὑποτεταγμένη ἔστιν πῶς κατὰ μῆνα δοθῆναι ἡγουν:Μῆνις ἑσπέρα, δόσις, παρὰ γ', ἡμέρας, Μῆνι δεκεμβρίῳ ἢ δόσις, παρὰ δ' ἡμέρας, καὶ πάλιν Μῆνι ἰα ἡτρ., ἢ δόσις, ἡμέραν παρῆμέραν Μῆνι φέρ. Δόσις, παρὰ β' ἡμέρας Μῆνι μαρτίῳ δόσις, παρὰ γ', ἡμέρας Μῆνι μαῖῳ, δόσις παρὰ

25

30

σκι
σκι

καί μελίτος αἰθιχίου, καὶ σαχάρου ἀρκουῶν. σκεδάσας χρῶ-
 αβωῦ πεπερέως, δρᾶ β' ἰότου. κρόκου. σμύρνης. ἀφ' δρᾶ γ'
 γύρωικος. δρᾶ δ'. καί μελίτος αἰθιχίου, καὶ σαχάρου ἀρκουῶν.
 ἴτιδος, ἡπατωκλάϊα. ποιούσαι τοῖς χαλαπερίσδδρμηκῶ
 ῥύτοις ὀχλουμβροῖς. ἀφ' αὐσκά ἀζήγαρ, χρορίσιο πύρετοις
 καὶ τάλωι πύρασμάτω. ποιούσαι πρὸς βόχλας χρορίσιο
 καὶ ἀφ' αὐφορίκοῖς. καὶ φθοίκοῖς. καὶ ἐλχομβροῖς. καὶ δὲ
 στεντερίκοῖς. καὶ πρὸ σπασίω. καὶ ῥιζομάτω. χρορίσιο
 ἐμπρά ματώσας. πρὸ σπῆραι, καὶ ὕδρω πτω. καὶ πρὸς
 μεφρητικῶς, λίθου θρωσῶς. δι' ὄρφου μέρη γάρβη. ἐχθρῶ
 ἐπερέως χάλκου, δρᾶ γ'. ὑοσιάμου σπέρ, δρᾶ β' καρδα
 μούκν. δρᾶ β'. ζιμτῆ βόριμ. ὀπίου. ἀφ' δρᾶ β'. ἀρίσιο
 λοχία μαχράμ. μαυδραγόρας φλοῖου, ἐφορβίου. θῆου α
 πῆρου. ἰότου. ἀφ' δρᾶ γ'. σελίνου σπέρ. μαρᾶ. καὶ ἀφ' ἰοδ
 ἀφ' δρᾶ γ'. καστορίου, ἀφ' ἰταρίου α'. λίθου ἀρκ. γύρωικος
 κασίας, ἀφ' δρᾶ β'. κρόκου. δραμας β'. φῶ. καραιόφῶ
 ἀφ' δρᾶ δ'. μελίτος αἰθιχίου ἀπυφρις μέρου, καὶ σαχάρου
 ἀρκουῶν. καὶ ὁσὶς δ' ζῶι τῆς τοῖς χρίζουσι, ὁσορκαρύου
 πορτιχίου τὸ μέγεθος. καὶ σκεδάσας χρῶ.
 ἴτιδος καὶ ἐλχομβρῶν καὶ ἰπτιῶν κίμαγα. δι' ὕδρου μέρη καὶ
 ἐπιερίαιτος. ποδαγλικῶς πύρομβρῶ, ἰαταί. πύρωιο χι
 ρωῖ καὶ ἀρθρω. καὶ κεφαλάς. τομάχου. ὀφθαλμῶν. ἔ
 πλωτος. σπῆρας. μεφρωῖν. δι' σουριόμοτων, τὴν ἄνω καὶ
 κῆλω. ἐπιπυαγῆτας ἐναρθροῖς σαρκῶς, χυδ. ἐχθρῶ
 αἰου πορτιχίου. μαιου, ἀφ' δρᾶ β'. ἀφ' ἀρκουῶν. σπέρηκῶ ἀφ' ἰοδ
 φου, δρᾶ γ'. πετροσελίμου μακιδονικου, δρᾶ δ'. σερπῆρ
 δρᾶ γ'. ἀφ' ἰοχολοχία, δρᾶ γ'. κβγ. ταυρίου δρᾶ β'. χαμα
 ἰριον, δρᾶ δ'. καὶ ὁσὶς ἀφ' ἰοδ. ἰραῖα. ἰωαιζιδε, ἰραμῆρ
 σπῆρας τῶν φρικμῶν, σμίχορμῆται μελίτος αἰθιχίου. καὶ σαχ
 ἀρκουῶν. καὶ σκεδάσας χαλκῶς, ἀποθου βράγγου. καὶ δι' ὕδου
 τοῖς χρίζουσι. αὐτοῖς δὲ καὶ ἰτιδος, ὁσορκαρύου κέστη.
 πῶσκα τῶν μαυιδθῶν. ἴσω. ἡμίση δ' ὁσὶς, πῶρ γ'. χρί
 χρίδεις ἐμβρῶν ἡ δ' ὁσὶς, πῶρ δ'. ἡμίση, καὶ πῶρ γ'. ἡμίση
 ὁσὶς, κίμαγα παρ' ἡμῶν. ἡμίση δ' ὁσὶς, πῶρ β'. κίμαγα
 ἡμίση δ' ὁσὶς, πῶρ γ'. κίμαγα. ἡμίση δ' ὁσὶς, πῶρ δ'.

σκι

[51Γ] τέσσαρας μέρας Μῆνι ἰουνίῳ δόσις, παρὰ β' ἡμέρας, Μῆνι ἰουλλίῳ, δόσις παρὰ γ' ἡμέρας, Ὡς αὐτως, μῆνι αὐγουῦστῳ δόσις, ἡμέραν πα' ἡμέραν Δεῖ δὲ ἀπέχεσθαι τὸν μέλλοντα λαβεῖν τὴν τοιαύτην ἀντίδοτον, κρεῶν βοῖων καὶ χοιρίων λαγωῶν κράμβων σιναπίου ὤμῶν λαχάνων παντοίων ὕδρογάρου

5 εὐπεπτῶς, λούεσθαι τοῖς πόδας, ἐνθερμῶν ὕδατι, ἀλείφεσθαι δὲ, κρινέλαιον καὶ γαλακτοποτεῖν εὐτάκτως, κατὰ μικρὸν καὶ οὕτως δίδου, καθῶς εἰρήκαμεν:-

σκστ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ λεγομένη μεγάλη αἰγυπτία ἔστι δὲ ἢ σκευασία αὐτῆς τοιάδε ὠνίνησι πάντας, ὡς ἢ πρὸ τοῦτης καὶ πλεῖον ἔχει:-

10 Ζιντζίβεριν ὀπωπάνακος ὀποῦ κυρηναϊκοῦ καρποβαλσάμου, ἀνὰ δράμ α', ἐφόρβιον κρόκου σελίνου ἀνὰ δράμ β', ὕσσωπος, νάπαιος, ἀριστολοχίαν, ἀνὰ δράμ γ', πυρέθρου, ἀνὰ δράμ δ', σεσέλαιος, δράμ ε', χαμαίμηλα ἴρεως ἰτέας, σκίλλης, ἀνὰ δράμ δτ', ὀρίγανον δράμ ζ', θύμου, δράμ η', ναρδοστάχιν δράμ θ', ἀψίνθου δράμ γ', καστορίου, δράμ γ', γεντιανῆς, πρασίου, ἀνὰ δράμ δ',

15 κενταυρίου, δράμ ε', σιμφύτου, δράμ στ', δαφνίδος, κύτρου, φύλλα, ἀνὰ δράμ ζ', ἀγχοῦσης σιλφύου, ἀνὰ δράμ η', ἀμώμου καρδαμώμου, ἀνὰ δράμας θ', κυμίνου αἰθιωπικοῦ κοκοκνίδης χαμαιδάφνης γῆς ἀμίας, ἀνὰ δράμ ι', γῆς ἀστέρος, δράμ ια', λιμνίας σφραγίδος, ἄμηλον ἀνὰ δράμ ιβ', κύπεριν, μαράθρου τερεβινθίνης, ἀνὰ δράμ ιγ', ἰρηγγίου, παιονίας, ἐλενίου βάτου

20 ῥίζων ῥαίου πευκεδάνου, ἀνὰ δράμ ιδ', ἀρτεμισίας, στύρακος, ἀνὰ δράμ ιε', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐπὶ τοῖς προεἰρημένοις:-

σκζ' Ἄλλη ἀντίδοτος ἢ αἰγυπτία ἢ μικρῆ, ἔστι δὲ καὶ , πρὸς τὰς προεἰρημένας ἐξαιρέτως δὲ, πρὸς δυσσορίαν ἔστι δὲ καὶ διουρητικῆ, ἔχει Ῥαίου δράμ γ',

25 πετροσελίνου, δράμ δ', γεντιανῆς φοῦ, κενταυρίου, ἀνὰ δράμ στ', ἀριστολοχίαν στρογγυλῆν, δράμ ζ', χαμαίδρουον, δράμας η', κορνοπόδην, δράμ δ', κινάμωμου δράμ α', ἐρμοδάκτυλον δ', σαρξιφάγου πολυπόδιν, ἀνὰ δράμ δ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

σκη' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ αἰγυπτία ἢ νεῦρον διὰ πειρας, μεγάλως ἐνεργοῦσα, ἐπὶ παντὸς πάθοις ἢ ἐπιλεγομένη, ἰεῤῥᾶ κλήμακα ποιοῦσα, πρὸς πᾶσαν διάθεσιν σπλάγχων ἰάται δὲ καὶ ποδαγρικοῖς ἐπὶ ἐνὶ αὐτῷ, πινωμένη καὶ οὐκ ἐᾶ

30

[52V] ἐπὶ τὰ κύρια μέρη ἐλθεῖν ἀλλὰ ἀναλίσκει τὴν ὕλην, λελυθῶ
 τος, ἀντιπάσχει δὲ, ταῖς τῶν ὠρῶν καὶ ὑδάτων, καὶ ἀέ
 ρων ξενισμοῖς ποιεῖ καὶ αἰμωπτοῖκοις καὶ πλευριτικοῖς
 καὶ περὶ πνευμονικοῖς φθησικοῖς, δυσπνοῖκοῖς, λιθιῶσιν
 5 δισσοוריῶσιν κωλικοῖς δυσεντερικοῖς, μετὰ βοήθηματος
 τὸ δὲ μέγιστον βοήθημα, στομαχικοῖς ἐχρήσαντῳ δ' αὐτὴν
 καὶ ἐπὶ τῶν λιμωτοῦντων καὶ παρ' ἰσθμίων συναγχικοῖς
 σηπεδόνων παντοίων, καὶ ὀδόντων καὶ ἐπὶ τῶν πάνυ
 10 δυσεντερικῶν ἐνίεται δὲ, τῆς ἔδρας καὶ ὑστερικοῖς
 γυναιξίν, ἀντὶ πεσοῦ, πρόστιθέμενον, διὰ πλάδαυ πο
 λλὴν καὶ ὑγρότητα, καὶ τοῖς τὰ περιοδικῶ νοσήματα ἔχον
 καὶ πρὸς πάντα, τὰ ἰόβολα, καὶ πρὸς τὰ δηλητήρια
 καὶ λυσοιδίκοις, ὑπέρφυῶς, ποιεῖ πᾶσι τοῖς ῥευμα
 15 τιζομένοις τὰς δὲ ἀνορεξίας, καὶ ἀπεψίας ἰᾶται καὶ
 μάλιστα τὰς χρονοῖας τὰς ἐν παντὶ χειμονι ρευματισμοῖς καὶ ποδάγρας
 ἐπιληψεῖαις τὲ καὶ μανείαις καὶ παντὶ χρονίῳ πάθῃ, πινομένη κυάμου
 αἰγυπτύου τὸ μέγεθος, εἰς προφυλακὴν τοῖς δὲ ὑπὸ ὄφεων, ἢ κυνὸς λυττόντος
 δηχθήσιν καὶ παντὸς ὑπόπτου δηλητηρίου, δ' διου καρύου ποντικοῦ τὸ
 μέγεθος. Ἔχει
 20 Σμύρνης, σπωπάνακος ὀποῦ κυρηναϊκοῦ, ἀνὰ δρᾶμ ἡμισυ, καρποβαλσάμου,
 ἔφορβίου κρόκου πετροσελίνου, ἀνὰ δρᾶμ α', ὑσώπου κρητικοῦ ἀψινθίου
 ῥαῖου, νάππι, καστόριν, ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἡμισυ ἀριστολόχIAN μακροῶς
 γεντιανῆς, πυρέθρου, πρασίου ξηροῦ, ἀνὰ δρᾶμ β', σέσελι κενταυρίου,
 25 ἀνίσσου, πεπερέου λευκοῦ, ἀνὰ δρᾶμ β', χαμαίμηλα, ξηρᾶ, ἰρέως ἰλληρικῆς,
 σιμφύτου, χαμαίδρου, ἀνὰ δρᾶμ γ', δαφνίδων ξηρῶν, ἰτταίας καρπὸν κύτρου
 τῶν φύλλων σκίλλης ὀπτῆς, ἀνὰ δρᾶμ γ' καὶ ἡμισυ ἀγχοῦσης τραγορίγανον,
 σιλφίου, θύμου, ἀνὰ δρᾶμ η', ἀμώμου ναρδοστάχην κασίας, ἀνὰ δρᾶμ δ' καὶ
 ἡμισυ, κυμίνου ξυλοκασίας κοκοκνίδης, κνίκου, ἀνὰ δρᾶμ ε', χαμαιδάφνης,
 30 βαλαυστίων γῆς, σελινοσι .. ἀστέρος, σαμίου, ἀνὰ δρᾶμ ε' καὶ ἡμισυ, λιμνίας
 σφραγίδος, ἀμήλου, στυπτηρίας στρογγυλῆς, ὀμφακίου, ἀνὰ δρᾶμ στ',
 κυππέρου, σπέρμα, μαράθρου πηγάνου, τερεβυνθήνης, ἀνὰ δρᾶμ στ' καὶ
 ἡμισυ, ἰριγγίου ῥίζης, καὶ βάτου παιωνίας, ποντικὸς, ἐλενίου,

[52r] ἀνά δραμ ζ', πευκεδάνου ἀρτεμησίας στύρακος πρῶτου, ἀνά δραμ ζ και ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας χρῶ:-

σκθ' ἀντίδοτος ἄλλη αἴγυπτία, θαυμαστῆ ποιουσα πρὸ πολλῶν παθῶν ὁδεΐνας, ὁμοίως και εἰς τὰ πρὸ εἰρημένα τῶν ἄλλων Ἔχει

5 **Πεπέρεος** λευκοῦ, ἐξάγ γ', ὀπίου ἐξάγ γ', οὐλκᾶς ἥμισυ ὑοσκιάμου οὐλκῆν, ἀ' και τέταρον, κρόκου, ἐξάγ δ' και ἥμισυ οὐλκῆν ἀ', ὑσσώπου πυρέθρου φύλλου δαῦκου κρητικοῦ, ἀνά οὐλκᾶς ἥμισυ ναρδοστάχην, ἐξάγ γ', οὐλκῆν ἀ', πηγάνου ξηροῦ κασίας, ἀνά γράμματος ἥμισυ και τέταρτον, σελίνου σπέρμα, οὐλκῆς ἥμισυ, ὀπουβάλσαμου, πετροσελίνου, ἀνά οὐλκῆν ἀ', ῥόδων
10 ξηρῶν, γράμματα β' και τέταρτο, μέλιτος εὐθοῦ, κιάθου ἥμισυ, ἢ τὸ ἀρκοῦν ἢ σάχαρ σκευάσας ταῦτα ἐπιμελῶς, ἀπ[ο]θου, ἐν ὑελίνῳ ἀγγεῖῳ και δίδου, ὡς τὴν προεἰρημένην τῆς πρὸ ταύτης ἀντιδότου κυάμου αἴγυπτίου τὸ μέγεθος, ἢ κράσις, κιάθοις γ', κωλικοῖς, μετὰ ψυχροῦ ὕδατος, ἥπατικοῖς, δι' οἴνομέλιτος ἐπιληπτικοῖς, ὁμοίως πυρέττουσι δὲ , δι' ὕδατος νεφρητικοῖς, λιθιοῦσιν και
15 στραγγουριοῦσιν, και δισσουριώσιν μετὰ κονδίτου ἰκτερικοῖς ἀπυρέττοις μετ' οἴνου τοῖς δε ὑπὸ ψύχοις βεβλυμμένοις, πρὸ τῆς ὥρας, δ' διου μετ' οἴνου ἀκράτου τοῖς δόνταλγοῦσιν, ὀρόβου τὸ μέγεθος αἰμοπτωκοῖς σπληνικοῖς, μετ' ὀξυκράτου, δυσπνοϊκοῖς και ὀρθοπνοϊκοῖς, δίδου ὁμοίως στροφουμένοις, μετὰ μελικράτου, ἐμπνευματουμένοις, μετ' εὐκράτου λιγμοῖς και πάντα
20 ψυγμὸν ἀπαλάσσει. ἄγει δὲ και κατὰ μήνια γυναικῶν λαμβανομένη βηχικοῖς δὲ δίδου μετ' εὐκράτου και σκευάσας, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ. χρῶ:-

σλ' Ἀντίδοτος ἡ ἀρωματικῆ καλουμένη ὠφελεῖ, πρὸς κακο στομάχοις εὐστόμαχον, λίαν ἐστίν και ἐπὶ τῶν χρονίων ἐπὶ τὸ στοματῆς γαστρος και αὐτὴν τὴν γαστέρα, διαθέσεων και ἐπὶ ἥπατικῶν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς ἀπυρέττοις,
25 καρῶν ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' οἴνου πυρέσσου δὲ, μετὰ μελικράτου σκευάσας καλῶς ποίει. Ἔχει

Κιναμώμου κασίας, ἀνά ἐξάγ ἀ', κρόκου σχοίνου ἄνθος κόστου, ἀνά ἐξάγ ἥμισυ ἀμώμου, ἐξάγ ε', μαλαβάθρου ναρδου ἀνά ἐξάγ β', ζιντζιβέρεως, ἐξάγ ἀ', πεπέρεως κοινοῦ ἐξάγ γ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν και
30 σκευάσας δίδου, ὡς ἢ πρὸ τοῦτου λέλεκται:-

[52ν]

σλα' Αντίδοτος, ἡ δημοκράτοις, ἀντιφάρμακον δέχεται:

Πιγάνου φύλλα, ἢ τὸ σπέρμα ὀρίγανην κώμαιος, κουκίου ἄλατος, καρίου ταῦτα λία βαλλῶν ἐν ισχάδας μέσων, λαβῶν ἴσθιε ἐγερθῆς ἀπὸ τῆς κλίνης νίστης τὸ τοιοῦτον φεῦξη θάνατον κεκερασμένον ἔστι γὰρ πάνυ θαυμαστὸν, ἀντὶ φάρμακον:-

σλβ' Αντίδοτος ἡ διὰ ὀρόβων ποιεῖ πρὸς βηχικοῖς καὶ συναγχικοῖς, καὶ καταροϊκοῖς καὶ πρὸς βράχωσιν στήθου ἔχει

Πεπέρεως κοινου, δρᾶμ β', τετράκανθον στύρακος τερεβινθύνης λιβάνου ἄρενος γλυκόριζον ὕσσωπον, ἄνισσον ἴρεως ἀμυγδάλων γλυκαίων καθαρῶν ὀρόβου σισάμου καθαρῶ ζιντζίβεριν στροβύλων καθαρῶν κρόκου βόλου ἀρμενίου, ἀνὰ δρᾶμ γ', μέλιτος ἀττικοῦ καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, χρῶ:-

σλγ' Ἄλλη ἀντίδοτος ἡ διὰ ὀρόβων ποιεῖ φθησικοῖς ἀναφορητικοῖς καὶ πρὸς βήχας παντοίας, ἔχει

Πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, ὕσσωπου ξηροῦ πηγάνου χλωροῦ, ἴρεως πεπερέου στροβύλων σπέρμα πεφρυγμένων ὀρόβων ἀχύρων, γλύχωνος μαστίχην κνίδης σπέρμα πεφρυγμένης, ἀνὰ δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δ'ιδίου ἐξ αὐτοῦ, καρίου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ'εὐκράτου ὡς αὐτως ποιεῖ, καὶ πρὸς ἥπατικοῖς καὶ εἰς ἀπόστημα, ἔστι περὶ τῶν ἐντὸς.

σλδ' Αντίδοτος, ἡ διὰ καλαμινθίου ποιούσα πρὸς ἔμμηνα, ἔχει

Ἐλεισφάκου δρᾶμ ἥμισυ καλαμίνθης ὀρινῆς πετροσελίνου γλίχονος, ἀνὰ δρᾶμ β', σελίνου σπέρμα, δρᾶμ δ', θύμου κορύμβου, δρᾶμ α', λιβυστικοῦ, δρᾶμ στ', πεπερέου, δρᾶμ α', ναρδοστάχ, δρᾶμ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

σλε' Αντίδοτος, ἡ φιλοξένιος ποιούσα πρὸς πᾶσαν νόσον κατάροις καὶ περὶ πνευμονικοῖς καὶ εἰς πάντα τὰ πάθη τοῦ σώματος. ἔχει Γεντιάνῆς ἀριστολοχίας μακρὰς καὶ στρογγυλῆς κοκοδάφνης πρασίου σμύρνης ἀνὰ δρᾶμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

σλς' Αντίδοτος ἄλλη ἡ φιλοξένιος κρεῖττον ἔστι, τοῖς προγεγραμμένης ποιεῖ, πρὸς ἐμπυτικοῖς καὶ χρονίοις ρευματιζομένοις καθέρει καὶ πρὸς χρόνια πάθη βηχικὰ, ἔστι πάνυ θαυμαστὸν, καὶ ὠφέλημον. Δέχεται:

σλβ
 Ἰ
Αντιδότης, κδλμοκράτωρ, ἀντιφάρμακον. δέχεται
Ιγάρου Φυλλῶν, κίττου σπέρ. ὀρίγανον. κέωμας. κουκίου ἀλά-
 κάρου. ταύτα χύμα βαλκωφένισχάδας μέστον, λαβώνισθ
 σλβ
Ιεγερθὶς ἀπὸ τῆς κλινικρίας. τοιοῦτον φάρμακον
Ικεκερασιβίου. ἐστὶ γὰρ παυδαυματόν, ἀντιφάρμακον.
Ιμτίδότης, κδλμοκράτωρ. ποιῶσθε πρὸς βελήκοισιν. καὶ σι-
 σάκου. καὶ κατὰ ροίμω. καὶ προσάρχωσι μετὰ τοῦ
 σλβ
Ιεπέρεως κοίμου. δρᾶ β. τετραζέκρον. τυράχος. πτε-
Ιρὺ θύρκε. λίβανου ἀρετός. Λύκοριζον. ὕσσοπον.
Ιαμίστον. ἵρεως. ἀμύγδαλων. γλυκίσκου καθαροῦ. ὀρόβου
Ισισαμου καθαροῦ. ζιμτζίβερν. τροβύλων καθαροῦ.
Ικερκίου. βόλου ἀμύγδιου. ἀφ' δρᾶ γ. μέλιτος ἀπὸ τῆς
 σλγ
Ικαίσαρ τσαρκίω. καίσαρ σάσας, χρῶ.
Ιλλὰ ἀντιδότης κδλμοκράτωρ. ποιῶσθε φθκίκοισιν. ἀντιφάρ-
 ρκτικοῖς. καὶ πρὸς βελήκοισιν παρτοίας. ἐξ
 σλδ
Ιετροσελίμου μαχαδουρίου. ὕσσου ζιμτζίβερν. πικρα-
Ιλῶρου. ἵρεως. πεπερέου. τροβύλων σπέρμα. πεφρῦ-
Ιμβίου. ὀρόβου ἀλγύρου. λυχνόμο. ματίχην. καὶ ζικ-
Ισπέρ. πεφρῦ γέμης. ἀφ' δρᾶ δ. μέλιτος ἀπὸ τῆς
 σλε
Ικίσαρ τσαρκίω. καίσαρ σάσας, χρῶ. δι' αὐτοῦ αὐτοῦ, κέρου
Ιπορτικῶν τομέγε θοσμήτ' ἁράτου. εὐδ' αὐτῶσ ποίγ.
Ιπρὸς κίσαρ τσαρκίω. καίσαρ ἀπόστημα, ἐστὶ περὶ ἐν ἔμωτος.
 σλς
Ιαντιδότης, κδλμοκράτωρ. ποιῶσθε πρὸς ἔμωτος.
Ιλεχισφάκου. δρᾶ γ. καλαμίνθης ὀρίμης. πετροσελίμου
Ιλίχου. ἀφ' δρᾶ β. σελίμου σπέρμα, δρᾶ δ. θύμου
Ιρύμβου, δρᾶ γ. λίβανου, δρᾶ γ. πεπερέου, δρᾶ γ.
Ιμαρδοσά, δρᾶ γ. μέλιτος ἀπὸ τῆς καίσαρ τσαρκίω.
 σλδ
Ιαντιδότης, κδλμοκράτωρ. ποιῶσθε πρὸς πασάρωσιν. κα-
Ισάροισιν. καὶ περὶ πρᾶμορικόσιν. καίσαρ πάλ' αὐτὰ παθῶ-
Ιτου σώματος. ἐξ. Ἰβριτῶν ἀντιφάρμακον μακρᾶς
Ικαὶ προγυλῶ. κολοδάφνης. πρασίου. σμύρνης. ἀφ'
Ιδρᾶ γ. καὶ μέλιτος ἀπὸ τῆς καίσαρ τσαρκίω.
Ιαντιδότης, κδλμοκράτωρ. ποιῶσθε πρὸς ἐμπλήκοισιν. καὶ χρομίοισιν. ῥάμμα-
Ιμβίου. καὶ τῶν ἄλλων ἀντιφάρμακον. καὶ τῶν πρᾶ-
Ιμορῶν καθαροῦ. καὶ πρὸς χρομίοισιν βελήκοισιν. ἐστὶ πρὸς
 σλε
Ιθασματόν. καὶ τὸν φέλεμον. δέχεται.

[53r]

Τερεβίνθίνης, δράμ κ'ναρδοστάχ, δράμ ιστ', σμύρνης στρογλύτιδος χαλβάνης
 ἀνὰ δράμ ζ', ἀριστολοχίας μακρᾶς, δράμ ιβ', καρδαμώμου, δράμ α', ἀμύγδαλα
 πικρᾶ, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκεύαζε ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ,
 5 κιάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος δίδου, μετ' ὕδρομέλιτος.

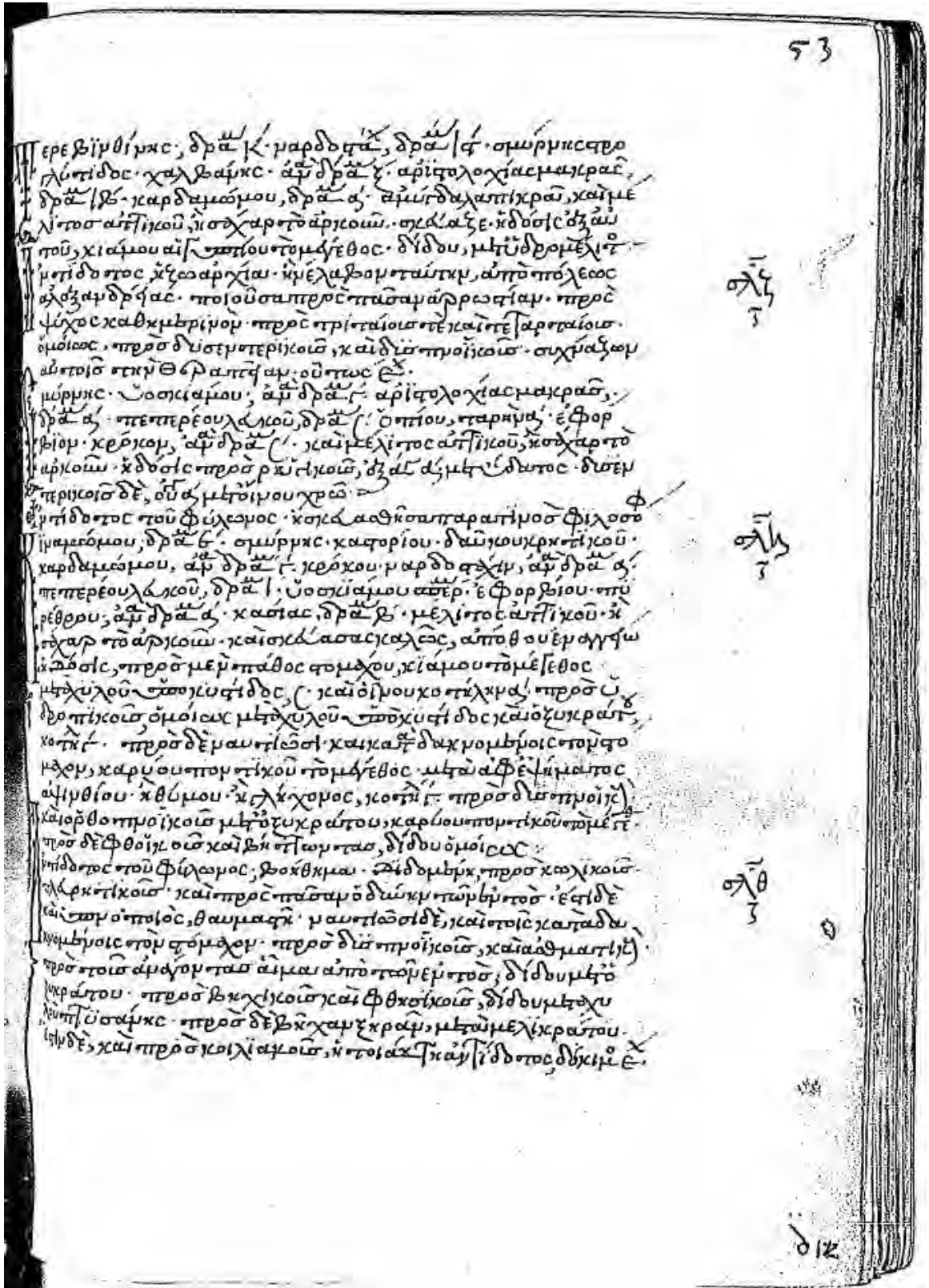
σλζ' Ἀντίδοτος, ἢ ζωαρχία ἦν ἔλαβον ταύτην, ἀπὸ πόλεως ἀλεξανδρείας
 ποιούσα πρὸς πᾶσαν ἀρρωστίαν πρὸς ψύχος καθημερινόν πρὸς τριταίους τὲ
 καὶ τεταρταίους ὁμοίως, πρὸς δυσεντερικοῖς, καὶ δισπνοϊκοῖς συχνάζων αὐτοῖς
 τὴν θεραπείαν οὕτως ἔχει

10 **Σμύρνης** ὕσκιάμου, ἀνὰ δράμ γ', ἀριστολοχίας μακρᾶς, δράμ α', πεπερέου
 λευκοῦ, δράμ ἥμισυ, ὀπίου, ταρήν α', ἐφορβίον κρόκον, ἀνὰ δράμ ἥμισυ καὶ
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις πρὸς ῥυγικοῖς, ἐξάγ α',
 μετ' ὕδατος δυσεντερικοῖς δὲ, οὐγγ α', μετ' οἴνου χρῶ

σλη' Ἀντίδοτος τοῦ Φύλωνος ἢ σκευασθῆσα παρὰ τινὸς φιλοσόφου

15 **Κιναμώμου**, ἀνὰ δράμ γ', κρόκου ναρδοστάχιν, ἀνὰ δράμ α', πεπερέου
 λευκοῦ, δράμ ι', ὕσκιάμου σπέρμ ἐφορβίου πυρέθρου, ἀνὰ δράμ α', κασίας,
 δράμ β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν
 ἀγγεῖῳ ἢ δόσις, πρὸς μὲν πάθος στομάχου, κιάμου τὸ μέγεθος μετὰ χύλου
 ὑποκυστίδος, ἥμισυ καὶ οἴνου κοτήλην α', πρὸς ὕδροπικοῖς, ὁμοίως μετὰ
 20 χυλοῦ ὑποκυστίδος καὶ ὀξυκράτου, κοτήλ γ', πρὸς δὲ ναυτιῶσι καὶ κατὰ
 δακνομένοις τὸν στομαχόν, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετὰ ἀφέψηματος
 ἀψινθίου, ἢ θύμου ἢ γλήχονος, κοτήλ γ', πρὸς δισπνοϊκοῖς καὶ ὀρθοπνοϊκοῖς
 μετ' ὀξυκράτου, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος πρὸς δὲ φθοϊκοῖς καὶ βήττωντας,
 δίδου ὁμοίως.

25 **σλθ'** Ἀντίδοτος τοῦ Φύλωνος, βοήθημα Διδομένη, πρὸς κωλικοῖς πλευρητικοῖς
 καὶ πρὸς πᾶσαν ὀδύνην τῶν ἐντὸς ἔστι δὲ καὶ ὑπνοποιός, θαυμαστὴ ναυτιῶσι
 δὲ, καὶ τοῖς κατὰ δακνομένοις τὸν στόμαχόν πρὸς δισπνοϊκοῖς, καὶ
 ἀσθματικοῖς πρὸς τοῖς ἀνάγοντας αἷμα ἀπὸ τῶν ἐντὸς, δίδου μετ' ὀξυκράτου
 πρὸς βηχικοῖς καὶ φθησικοῖς, δ'ιδίου μετὰ χυλοῦ πτυσάνης πρὸς δ[ε] βήχαν
 30 ξηρᾶν, μετὰ μελικράτου ἔστιν δὲ, καὶ πρὸς κοιλιακοῖς, ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος,
 δόκιμο ἔχει

Περὲ βίρθιρκς, δρᾶ κ· μαρδογα, δρᾶ λ· σμύρνης φρο
 λυτίδος· χαλβαρκς· ἀφ' δρᾶ γ· ἀρίστολοχίας μακρας,
 δρᾶ β· καρδαμώμου, δρᾶ α· ἀμύγδαλα πικρα, καί με
 λιτοσαίτηκου, ἡσάχαρτο ἀρκοῦν· σιράαζε· κδούσι δζαί
 του, χιᾶμου αἶψ· πηλοῦτομάθεος· δίδου, μητρομελίτ
 μητιδωτος ἕξασρχία· ἡμέλαβαρταίντ, ἀπό πτόλεος
 ἀζαυδρῆας· ποιοῦσα πρὸς πῦσα ἀρρωστίαμ· πρὸς
 ψίχρος καθκμβρίου· πρὸς τρίταίσι τε καὶ τετάρταίσι·
 ομοίως· πρὸς δίσυμπερικοῖς, καὶ δισπρωϊκοῖς· σιχράζωμ
 αὐτοῖς σκνθραπτῆμ· οὕτως ε·
 μύρνης· ὕοσιᾶμου, ἀφ' δρᾶ γ· ἀρίστολοχίας μακρας,
 δρᾶ α· πεπερέου λαλου, δρᾶ ς· ὀππίου, ταρηνᾶ· ἐφορ
 βίου· κρόκου, ἀφ' δρᾶ ς· καί μελίτος αἰτήκου, κδούσα
 ἀρκοῦν· κδούσι πρὸς ρυτίκοῖς, δζαί α, μετροδωτος· δισμ
 περικοῖς δέ, οὐα μετροῦρου χρω
 μητιδωτος τοῦ φέλαμος· κσιδασθῆσαι παρατίμοσ φιλσο
 μακόμου, δρᾶ β· σμύρνης· καστορίου· δαύμου κρητικῆου·
 καρδαμώμου, ἀφ' δρᾶ γ· κρόκου· μαρδογαγῆμ, ἀφ' δρᾶ α·
 πεπερέου λαλου, δρᾶ λ· ὕοσιᾶμου αἰτερ· ἐφορβίου· πύ
 ρεθρου, ἀφ' δρᾶ α· κασιᾶς, δρᾶ β· μελίτος αἰτήκου· ἡ
 σάχαρτο ἀρκοῦν· καί σιδασασιχαλκας, ἀποθου ἐραγγῆ
 κδούσι, πρὸς μετροπάθος τομάχου, χιᾶμου τομάθεος
 μητροχου· σποχούσιδδς, καὶ οἰρουχοστέχην, πρὸς ὕ
 δροπικοῖς ομοίως μητροχου· σποχούσιδδς καὶ οἰουκρατ
 κοτίγ· πρὸς δέ μαντιῶσι· καί κατ' δαχρομβροῖς στομά
 χου, καρμουπομτοχίου τομάθεος· μετ' ἀφέλιματος
 αἰθρηίου· κθύμου· κλῆχορος, κοτίγ· πρὸς δισπρωϊκῆ
 καὶ ὀρθοπρωϊκοῖς μητροχουκρατου, καρμουπομτοχίου τομάθε
 οσ δέ φθόνη οὐ καὶ βήστωρτασ, δίδου ομοίως·
 μητιδωτος τοῦ φέλαμος· βοσθημα· δίδου μβρῆ, πρὸς κωχικοῖς
 κληρικτικοῖς· καὶ πρὸς πῦσα ὀδύνκτωρβήτοσ· ἐπίδ
 καὶ σποσποῖος, θαυμαστῆ· μαντιῶσι δέ, καὶ τοῖς καπαδα
 κωμβροῖς στομάχου· πρὸς δισπρωϊκοῖς, καὶ αἰσθηματικῆ
 πρὸς τοῖς ἀρρωστίασ αἶμα ἀπότορεμτοσ, δίδου μετ' ὀ
 κρηάτου· πρὸς βηχικοῖς καὶ φθοσικοῖς, δίδου μετ' ὀ
 κρηάτου ὕοσιᾶμς· πρὸς δέ βήχαμγκραμ, μετ' ὀκρηάτου
 κρηάτου δέ, καὶ πρὸς κωχικοῖς· ἡ τοῖς αἰθρηϊδωτος δδκμῆε·

αλγ

αλγ

αλθ

δικ

[53v]

Κρόκου, δράμ β καὶ ἥμισυ ναρδοστάχ, δράμ β', ἐφορβίου, δράμ γ', πύρεθρου
 δράμ α' καὶ ἥμισυ ὀπίου, δράμ δ', πεπερέου κοινου ὕσκιάμου, ἀνὰ δράμ ι',
 καὶ μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ χρίσις δὲ τοῦτου, μετὰ μήνας στ' ἢ
 5 δόσις ἐξ αὐτοῦ τοῖς χροίζουσιν καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος σκευάσας καλῶς
 χρῶ:-

σμ' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἢ τοῦ φύλωνος ποιούσα πρὸς στομαχικοῖς δισπνοϊκοῖς
 ἥπατικοῖς ρευματιζωμένοις τὸν τε θώρακαν καὶ σταφυλῆν ποιεῖ δὲ ἄκρως,
 πρὸς λιθιοῦντας, θρύπτει γὰρ θεραπεύει δὲ, καὶ ὀρθοπνοῖας καὶ συνάγχην
 10 ἔχει

Φύλλου, οὐλκῆν α', γογύλης σπέρμα αμύγδαλα πικρᾶ πεπέρεος λευκοῦ φοῦ,
 ἀνὰ οὐλκῆν α', κυναμώμου κυμίνου ἀνίσσου μήλτα, συνόπητίδια ἀμωνιακοῦ
 θυμιάματος ἀνὰ οὐλκ β', ῥόδων ξηρῶν πηγάνου ξηροῦ πόλεος, ἀνὰ οὐλκῆν
 α', σκόρδο βοτάνης, σμύρνης δαῦκου κρητικοῦ καὶ σπέρμ ἀγαρικοῦ ἀκόρου,
 15 ἀνὰ οὐλκᾶς β', σελίνου σπέρμ κρόκου κασίας σταφίδος κριτικῆς ἄμεως
 νάρδου κελτικῆς, ἀνὰ οὐλκ β', ὀποῦ βαλσάμου, οὐλκᾶς γ', στροβύλων σπέρμ
 πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, ἀνὰ οὐλκῆν α', μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
 ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ τοῖς χροίζουσιν, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ἐν
 μελικράτῳ, κράσιν α', νεφρητικοῖς δὲ, εἰς κονδίτου δίδου χρῶ:-

σμα' Ἀντίδοτος ἢ λεγομένη ὑγία Ὁ ἔχων τὴν ἀντίδοτον ταύτην ἀφόβως
 πρὸσέρχεται ποιεῖ γὰρ πρὸς πᾶντα ποτιζομένη γὰρ, φυλάττει, ἀπὸ παντὸς
 κακοῦ καὶ πάθους, ἐνεργεῖ δὲ πρὸς τὰ θανάσιμα φάρμακα, πλευρητικοῖς,
 σπληνικοῖς καρδιακοῖς περὶ πνευμονικοῖς δισπνοϊκοῖς βηχικοῖς δυσεντερικοῖς
 εἰλεώδεσιν, στομαχικοῖς ὀφθαλμικοῖς συναγχικοῖς πρὸ ποτιζομένη γὰρ δὺσιν
 25 ἡμέραις ὑγιαίνει ὡς αὐτῶς, ὠφελεῖ, καὶ ποδαλγικοῖς, δέχεται:

Πηγάνου ἀγρίου, πρασίας ξηρᾶς ἀνὰ δράμ β' καὶ ἥμισυ σμύρνης
 στρογλύτιδος, ἀνὰ δράμ γ', κρόκου σχοίνου ἄνθος, πεπέρεως λευκοῦ
 ναρδοστάχην, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, κόστου, ὀποῦπάνακος, γεντιανῆς
 καρδαμώμην χλαβάνην, ἀνὰ δράμ β', καὶ ἥμισυ ἐφόρβιον μανδραγόρας
 30 φλοιοῦ, ἀμωνιακὸν ἠριγγίου ρίζης ῥόδων ξηρῶν, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ,
 καρποβαλσάμου, δαῦκου κρητικοῦ, ἀνὰ δράμ β', εὐπατορίου λιβυστικοῦ
 μαράθρου

Κράκου, δρᾶ βζ γαρδσα, δρᾶ β εφορδίου, δρᾶ γ πυρεθ
 δρᾶ α' ὀππίου, δρᾶ δ' πεπερεουκοιού. Ἰσοχιάμου, ἀπ
 δρᾶ ι' και μελιτος αττιου, κ σαχαρτο αρκωμ. κ χριςτε δε
 τουτου, μετωμυρα σ' κδδσσε δζαυτου τοις χροϊζουσιμ
 καρύου πορ τικου το με ξεθος. σιελ ασσε καχε χρω
Ικχαρτιδα τοσ, κ του φυλωμοσ. ποιουσα προς τομαχικω
 διαπρωικωσ κ πατικωσ. ρα ματι ζωμβρωσ. τορ τεθεω
 ρα καρ και τα φυλκμ. ποιζδε ακρωσ. περολι θιουωσσε. θρω
 πηζ γαρ. θεραπια δε, και ορθοπρωιασ. και ουμογκμ. Ε
 υλλου, ουλικμ, γοιυλεσπερ. αμυτδω λαπικρα. πεπερε
 λακου φου, αφουγκμ, κυραμωσ. κωριμου. αμιατου
 μελτα, σιωσπηκτι αζ. αμιαριακου θυμι αμιατοσ αφουχ β
 εοδαυγκραω. πικραμουγκρου. πωλεωσ. αφουχ β. σιαρ
 βωταμκ, σμυρκσ. δαυκου κρητικου και απερ. αφαιρικου
 ακορου. αφουχασ β. σελιμου απερ. κροκου. κασιασ.
 ταφιδωσ κρητικωσ. αμωωσ. μαρδου μελτικωσ, αφουχ β.
 οπου βαλασμου, ουλιασ γ. αρρ βυλωμαπερ. περροση
 μου μα και δρικου, αφουγκμ, μελιτοσ αττιου, κ σαχαρ
 το αρκωμ. κδδσσε δζαυτου τοις χροϊζουσιμ, καρύου πορ
 τικου το με ξεθος. εμμελικρατωσ, κρασμασ, μεφρητικωσ
 δε. ζσ. κορ αζι τουδ ζδου. χρω.
Ιμτιδα τοσ κ λυγομβρ κ υγια. Οε χειρ τιμ αμ τιδ τορ ταυ
 αφοβωσ προσ βρ χεται. ποιζ γαρ προσ παρ. ποτω ζομενε
 γαρ, φυλακτιζ, απο παρ τοσ κωου και παθωσ. εμερτζδε
 προσ ταθθαμωσιμ φαρμακωσ. πολαρκοτικωσ. ασχηρι
 κοισ. καρδιακοισ. περιτορ αμορμωσ. διαπρωικωσ
 βηχικωσ. δυσερτζερικωσ. ζχεωδωσ, τομαχικωσ. οφθαλ
 μικωσ. σιωαχικωσ. προποτιζομβρωσ καρδωσιμ κ μβρωσ. ω
 ταιμζ. ωδ αωστωσ, εσφελζ. και ποδαχτικωσ. δε χεσται.
Ικλαμου αγριου. πρασιασ κραωσ. απ. αρα. βζ. σμυρκσ περ
 κλυσιδασ, αφ δρᾶ γ. κροκου. αοιρου αμθωσ. πεπερεωσ
 λακου. μαρδωσ χμ, απ δρᾶ α'. κωσ του οπου παμαχ
 γωγτι αμωσ. καρδαμωμμ. χλαβαμωμ, απ δρᾶ βζ. οπ
 δρᾶ β. Ἰσοχιάμου, δρᾶ ι' ατρακοσ και λαμω. δρᾶ βζ.
 εφορδίου. μαυδραγορασ φλοιοσ. αμιαριακου. κρητικου
 ριζωσ. εοδαυγκραω, απ δρᾶ α'. καρποσ βαλασμου. δαυκου
 κρητικου, απ δρᾶ β. απαστοριου. λιβυατικου. μαρδωσ

σημ

σημ

[54r]

σπέρμα, ἀνά δραμ β' τριφύλλου σπέρμα πολίου τερεβυνθίνης ἀνά δραμ β', μέλιτος ἀττικού, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν τοῦτο πάντοτε δοταῖον, ἐπὶ τοῖς προεῖρημένοις χρῶ θαρρῶν ἐν κῶ. ἔστιν γὰρ, Θεοδότιον ἢ δόσις τοῖς χρίχουσιν ἐξ αὐτοῦ, οὐλκὴν α'.

σμβ' Αντίδοτος, ἢ διὰ σάρων ποιούσα πρὸς πᾶν πάθος πρὸς ἥπαρ καὶ σπλήναν ὑδροπικοῖς στομαχικοῖς σπληνικοῖς σκοτοματικοῖς καὶ μανιακοῖς καὶ πρὸς παλαιοῖς πυρετοῖς πρὸς ρύγος τριταίοις τεταρταίοις καὶ ἀφήμερινοῖς, Ἔχει

10 Ἄσσαρι, δραμ γ', ποληποδι, κοτύλι α' καὶ ἥμισυ ἀλυπιάδος δραμ ι', σπόρον της κολοκύνθης, δραμ γ', εὐπατορίου, δραμ γ', ἀλόης, ἥπατικῆς δραμ στ', πεπέρεως, δραμ β', σμύρνης, δραμ β', καὶ μέλιτος ἀττικού, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας χρῶ:-

15 **σμγ'** Αντίδοτος, ἢν καλοῦσι τιναῖς θαυμαστὴν ποιεῖ πρὸς βηχικοῖς ἔχει δὲ οὕτως Φακῆς πεφρυγμένης γλήχωνος ὑσσώπου κρητικοῦ πεπέρεως, ἀνά δραμ δ', καὶ μέλιτος ἀττικού, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας χρῶ ἢ Δόσις κοχλιάρια β' ἢ γ', τοῖς χρίζουσι ἔστιν δὲ τὸ κοχλιάριον, σταθμοῦ, οὐλκὴν α':-

20 σμδ' Αντίδοτος, ἢ πανάρετος πρὸς βηχικοῖς κοιλιακῆς δισεντερικοῖς, καὶ στροφουμένοις δέχεται:-

25 Ἄβροτόνου ὀριγάνου καστορίου σμύρνης στρογλήτιδος, ὀπίου κενταυρίου ὑσσώπου πεπέρεως λευκοῦ σκίλλης ὀπτῆς κρόκου κόστου στύρακος, καλαμῆτου, καλαμυθης, φύλλα, ναρδοστάχην, ἀνά δραμ δ', κασίας δραμ στ', ἀμωνιακοῦ θυμιάματος κικίμπριν, ἀκόρου, χαλβάνην, ἀνά δραμ γ', ἐλεβόρου μέλανου, δραμ β', καὶ μέλιτος ἀττικού, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐπὶ μὲν τῶν ἀνδρῶν, οὐγγ α', γυναιξί δὲ οὐγγ ἥμισυ χρῶ

30 **σμε'** Αντίδοτος, ποδαλγικῆ, ἢ ἔλαβον παρὰ τριβόνου νοταρίου, Ἔχει

Ἐρμοδάκτυλον, δραμ α', ἀνίσσου κυμίνου ζιντζίβεριν, πεπέρεος μακροῦ καὶ λευκοῦ, καὶ μέλανος κόστου κασίας μαστίχην, ἀνά γράμμαν, α' καὶ ἥμισυ καὶ τέταρτον ἀκόρου ἐφορβίου ἀνά γράμματος, ἥμισυ κινοῦ ἀκάνθου, γράμματος τέταρτο, κρόκου γράμματα ἥμισυ καππάρεως ῥίζης, γράμμαν α', ῥαίου ποντικοῦ, γράμματα ἥμισυ, ὑσσώπου γράμμαν α', ναρδοστάχ, γράμματος ἥμισυ καὶ τέταρτον, μαΐου, γράμματος ἥμισυ, μόσχου, κεράτου τέταρτον, στύρακος καλαμύτου, γράμματος τέταρτον, μέλιτος ἀττικού ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, γράμματα δ':

35 **σμοστ'** Ἄλλη ποδαλγικῆ ἔχει Ἴραν κόψας καὶ σείσας καὶ λειώσας εἰς θυϊαν μετ' ὕδατος, ἐπίχρει:-

[54ν]

σμζ' Αντίδοτος ἢ ζινόφυλος διδομένη πρὸ νεφρητικοῖς, καὶ ληθιοῦντας στραγγουρικοῖς, καὶ δυσσοριοῦντας ἔχει:

Κασίας, δράμ α', σαρξιφάγου, δράμ δ', βετονίκης, δράμ β', κυππέρεος πετροσελίνου κόστου τριβόλου ἄγνου, ἀνὰ δράμ β', σελίνου σπέρμα, δράμ β', φύλλου ναρδοστάχ, ἀσσάρου, δυκτάμονου δαφνίδων ὠκίμου σπέρμα, στροβύλων σπέρμα ἀνὰ δράμ α', ζιντζίβεριν δράμ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐν λουτρῶ, κυάμου τὸ μέγεθος μετὰ κονδύτου.

σμη' Αντίδοτος ἡπατικῆ, ἢ καλουμένη φλεβότομος δίδεται γοῦν, πρὸς φθοϊκοῖς, καὶ πυρέττοντας καὶ πλευρητικοῖς ἐνεργῆ, ἔχει Σέσελιν πετροσελίνου πεπέρεως κοινοῦ ἀνὰ δράμ ἥμισυ ἀσσάρου ἀλόης ἡπατικῆς εὐπατορίου ρίζης δράμ γ', κασίας δράμ δ', κρόκου, δράμ ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς τῆς χρίζουσι, κυάμου αἴγυπτίου τὸ μέγεθος μετ' οἴνου αὐστηροῦ πάλι

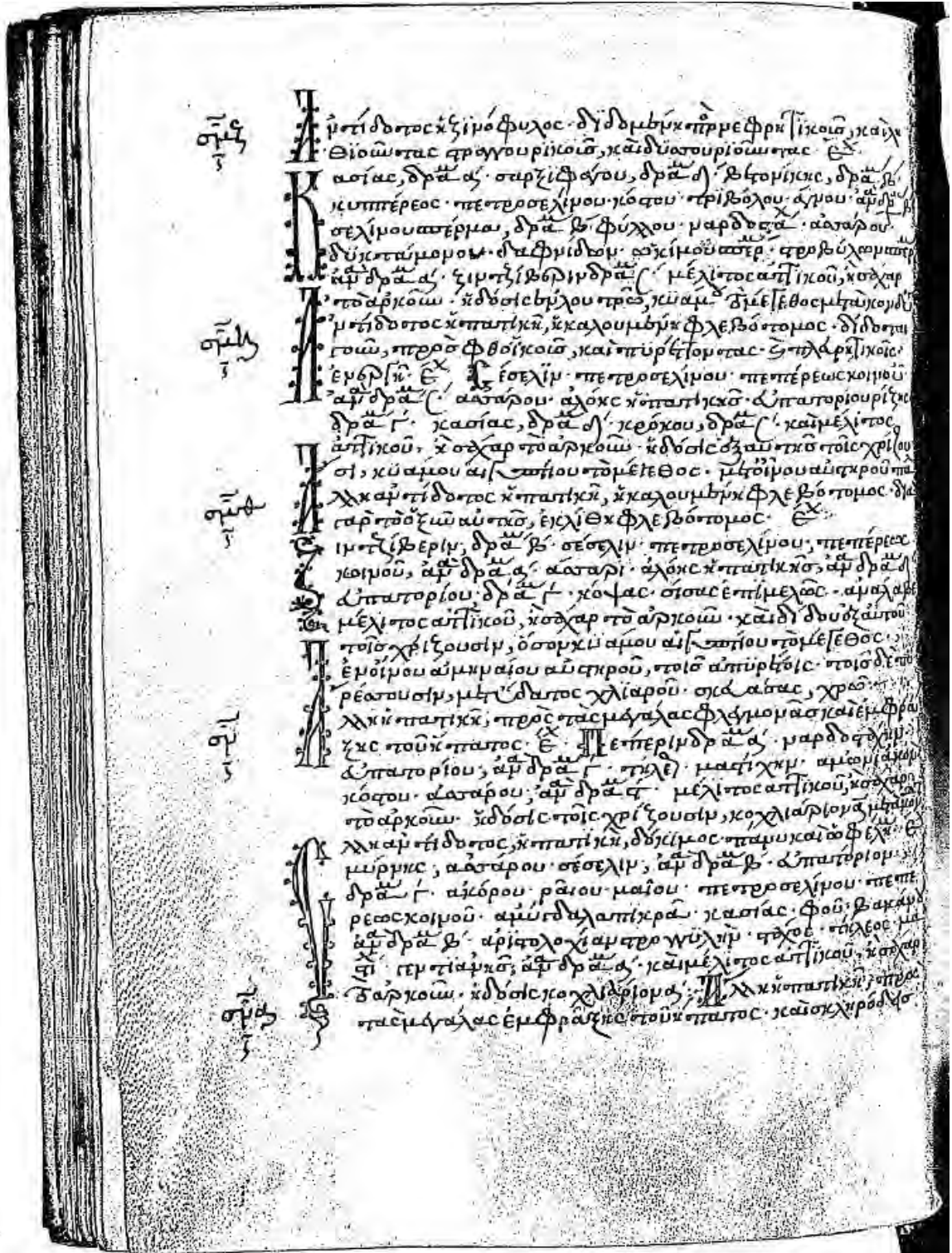
σμηθ' Ἄλλη ἀντίδοτος ἡπατικῆ, ἢ καλουμένη φλεβότομος διὰ γὰρ τὸ ὄξυν αὐτῆς, ἐκλίθη φλεβοτόμος ἔχει

Ζιντζίβεριν, δράμ β', σέσελιν πετροσελίνου, πεπέρεως κοινοῦ, ἀνὰ δράμ α', ἄσσαρι ἀλόης ἡπατικῆς, ἀνὰ δράμ δ', εὐπατορίου, δράμ γ', κόψας σίσας ἐπιμελῶς, ἀνάλαβε μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, ὅσον κυάμου αἴγυπτίου τὸ μέγεθος, ἐν οἴνου ἀμνηαίου αὐστηροῦ, τοῖς ἀπυρέτοις τοῖς δὲ πυρέσσουσιν, μετ' ὕδατος χλιαροῦ σκευάσας, χρῶ:-

σν' Ἄλλη ἡπατικῆ, πρὸς τὰς μεγάλας φλεγμονᾶς καὶ ἐμφράξης τοῦ ἥπατος ἔχει Πέπεριν δράμ α', ναρδοστάχην, εὐπατορίου, ἀνὰ δράμ γ', τήλεος, μαστίχην, ἀμωνιακὸν κόστου ἀσσάρου, ἀνὰ δράμ στ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ ταὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν, κοχλιάριον α', μετὰ κονδύτου

σνν' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἡπατικῆ, δόκιμος πάνυ καὶ ὠφέλημ ἔχει

Σμύρνης, ἀσσάρου σέσελιν, ἀνὰ δράμ β', εὐπατόριον, δράμ γ', ἀκόρου ραῖου μαῖου πετροσελίνου πεπέρεως κοινοῦ ἀμύγδαλα πικρᾶ κασίας φοῦ βακάνου ἀνὰ δράμ β', ἀριστολοχίαν στρογγυλὴν στάχος τήλεος μαστίχ, γεντιανῆς, ἀνὰ δράμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ ταὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις κοχλιάριον α', σνα' Ἄλλη ἡπατικῆ, πρὸς τὰς μεγάλας ἐμφράξης τοῦ ἥπατος καὶ σκληρόδεις

σφ

σφ

σφ

σφ

σφ

Αντιδοτος χιμφοβλος διδμβνικπρρεφριτικοσ καιη
 θιωστας φραγουρικοσ καιδυοτουριουωτας
Κασιας, δρα α' σαρξιδου, δρα δ' βχορικής, δρα β'
 κυππερεος· πετροσελιμου· κοςου· τριβουλου· αγρου· αφδρα
 σελιμουατερμα, δρα β' φυλλου· μαρδοσα· ασαρου·
 δυσταμορου· διαφριδου· σοχιμουατερ· φροβουλεμπαρ
Αφδρα α' ζιμτζιβδρινδρα· μελιτοςαπτικου, κοςχαρ
 τοαρκου· ιδουσεβηλουπρεσ, κιαμ· δεμεθεσομτακορδ
Αντιδοτος κπατικη, κκαλουμβνικφλεβοτομος· διδοται
 τουω, πρροφβοηκοσ, καιπυρβουτας· σπαρτικου·
Αφδρα ε' σεελιν· πετροσελιμου· πεπερεωκομου
 αφδρα ε' ασαρου· αλοκς κπατικησ· απατοριουριε
 δρα γ' κασιας, δρα δ' κροκου, δρα ε' καιμελιτος
 απτικου, κοςχαρ τοαρκου· ιδουσεβηλου· τοις χριου
 σι, κιαμου αβ· σπιδου τομεθεσο· μεθουμουασηρουπα
Αντιδοτος κπατικη, κκαλουμβνικφλεβοτομος· δι
 γαρ τοδωω κω· κω, ειελιθκφλεβοτομος· ε'
Ειμτζιβεριν, δρα β' σεελιν· πετροσελιμου· πεπερεω
 κομου, αφδρα α' ασαρι· αλοκς κπατικησ, αφδρα δ'
 απατοριου· δρα ε' κοςας· σιουσεπιμεχος· αμαλα
 μελιτοςαπτικου, κοςχαρ τοαρκου· καιιδουδουαυτου
 τοις χριουσιν, οσαρκιαμου αβ· σπιδου τομεθεσο·
Αφδρα ε' ερωιρου αμμραίου αβ· σπιδου τοις απυρβου· τοις δε
 ρεατουσιν, μηδωατος χλιαρου· σια αταε, χρεσ
Αντιπατικη, πρροσ ταεμυαλαεφλεμμομασ καιεμφρα
 ζης τουκπατος· ε' πεπεριμδρα α' μαρδοσα·
 απατοριου, αφδρα γ'· τιλε· μασιχην· αμωρι· κιαμ
 κοςου· ασαρου, αφδρα ε'· μελιτοςαπτικου, κοςχαρ
 τοαρκου· ιδουσε τοις χριουσιν, κοχλιαριου· κιαμ
Αντιδοτος κπατικη, δδουμοσ· παμικαιωφελ· ε'
 μυρρικ, ασαρου· σεελιν, αφδρα β'· απατοριου·
 δρα γ'· αμωρου· ραιου· μαίου· πετροσελιμου· πεπε
 ρεωσχομου· αμωγαλαπικρα· κασιας· φου· βακιν
 αφδρα β'· αριστολο· χιαμτρογυλι· φθος· ταλεος· μα
 φι· περτιαμω, αφδρα α'· καιμελιτοςαπτικου, κοςχαρ
 τσαρκου· ιδουσε κοχλιαριου· **Α**ντιπατικη, πρροσ
 ταεμυαλαεεμφραζης τουκπατος· καισχηροδω·

[55r] διαθέσης, διὰ πείρας ἔχει Πεπέρεως κοινουῦ, δράμ α' καὶ ἥμισυ
ναρδοστάχιν, δράμ γ', τήλεος, ἀσσάρι ἀνὰ δράμ β' καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ
σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν, κοχλιάριον α', μετὰ κονδήτου οὕτως
5 ποῖει, ἐφῶν μὴ ἔστιν δισκρατα θερμῆ ἀλλὰ μᾶλλον παχὺν χυμὸν καὶ
γλίσχρον οἱ ταὴν ἔμφραξιν ἐργαζόμενοι:-

σνβ' Πρὸς ἥπατος ἔμφραξιν καὶ σκληρίας δόκιμον, ἔχει Κόστου εὐπατόριν
ἀνὰ οὐλκᾶς β', πεπέρεως κινουῦ, οὐλκὴν α', δίδου ἐπὶ ἡμέρας γ', εἰς οἶνον ...
καλονίτην, κοχλιάρια ζ', ὁ δὲ λαμβάνων τὸ βοηθήν, ἀνὰ κλινέσθω ἐπὶ τὸ
δεξιὸν πλευρὸν, ὅσον ὥρας, ἥμισυ ἔσπερα δ λαμβάν ὁ δὲ λαμβάνων,
10 ἀπέχεσθω ὅσοις βαλανίου ὀσπρίων λαχάνων γογγύλων καὶ ὅσα πνᾶ γενῶσιν
ἐγὼ δὲ πρὸς ἔβαλα καὶ ἄγνου σπέρμα, οὐλκᾶς β', καὶ χαμαϊδῦον, οὐλκὴν α',
χρῶ:-

σνγ' Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς ἥπατος καὶ σπληνός, μεγάλην ἔμφραξιν ὥστε καὶ
σκληρίας μαλάξαι ἔχει Ἀμωνιακοῦ θυμιάματο λιβάνην, ἀνὰ γράμ α', ἢ δόσις
15 μετὰ κονδύτου ἐπὶ ἡμέρας γ', ἐνεργῆ γὰρ πάνυ, εἰς τὰ τοιαῦτα:-

σνδ' Ἄλλη ἥπατικῆ ἔχει

Ἀνίσσου ἀψινθίας πετροσελίνου γεντιανῆς ἀμύγδαλων πικρῶν ἀνὰ δράμ α',
ἢ δόσις, καρούου ποντικῶ τὸ μέγεθος μεθ' ὕδρομέλιτος:-

σνε' Ἡπατικῆ ἄλλη, ἀθανασία καλουμένη, ποιεῖ νεφρητικοῖς, ἰκτερικοῖς κινῆ
20 δὲ καὶ ἰδρώτας, ἔχει

Κινάμωμον ναρδοστάχην ζιντζίβεριν σχοίνου ἄνθος ἀνὰ δράμ α',
ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ' αὐτοῦ τοῖς
χρίζουσιν, ὅσον κῆμου Ἑλινικοῦ τὸ μέγεθος πυρέσσουσι, μετὰ μελικράτου
ἀπυρέτοις δὲ, μετ' οἶνου:-

σνστ' Ἄλλη ἥπατικῆ, ὠφέλιμος πάνυ, ἔχει Πελεκίνης, δράμ α', ναρδοστάχ
κρόκον ῥαῖου μπαρμπάρου κινάμωμου ζιντζίβεριν, ἀνὰ δράμ α', ἀλόης
25 ξανθῆς ξυλοβάλαμον, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, καπνέας χυλὸν καρροφύλου, ἀνὰ
δράμ α', καὶ μέλιτος, ἀττικοῦ, τὸ ἀρκοῦν ἢ σάχαρ χρῶ:-

σνζ' Ἀντίδοτος πρὸς ἥπατικοῖς, πάνυ δόκιμος πεπειραμένοις ἔχει

Βακάνου, δράμ β', πεπέρεως κινουῦ κόστου, ἀνὰ δράμ α', κόψας, σίσας
30 ἐπιμελῶς, δίδου τοῖς χρίζουσιν ἐπὶ ἡμέρας ἐπτὰ πρὸ ἡλίου ἀνατολῆς, σὺν οἶνω
αἰγυπτίῳ ἥτοι ἀμηναίῳ κρασὶν ἀπυρέτοις ἐάν δὲ πυρέσσουσι, εὐκράτω:-

σνη' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἥπατικῆ, πεπειραμένη, πάνυ ἔχει:-

55

Ναθεσκι, διατίτρας. **Ε**πεπρεωσχοιμου, δρα̅ α̅
 υδαρξίμ; δρα̅ ρ̅ . τίχε; ασσורי; ἀφ̅ δρα̅ β̅ . και̅ με̅ χι
 ἄπ̅ρου; , κοχαρ̅ το̅ αρχικω̅ . ἰδουσι̅ το̅ις̅ χρι̅ζουσι̅ , κοχα̅
 ριου̅; . μετα̅ κορδι̅ ρ̅ . οὕτωσ̅ το̅ις̅ , ἐφω̅ρμη̅ ε̅π̅ρ̅ διοκρ
 και̅ θερμη̅ . **Α**λλα̅ μα̅χοι̅ πα̅λω̅ χι̅μορ̅ και̅ ρι̅σ̅ χου̅ . ο̅ι̅ πα̅ρι̅
 βρα̅ ξι̅ν̅ δρα̅ ρ̅ ο̅ι̅μορ̅; . **Π**ροσ̅ ἵππατο̅ς̅ ἐμ̅ φρα̅ζι̅ν̅ . και̅
 ρχ̅ρι̅α̅ς̅ βα̅σι̅μορ̅; . **Ε**ξ̅ ἴσ̅ου̅ ἀπα̅τορ̅ι̅ν̅ . ἀφ̅ οὐ̅ χε̅ ρ̅
 ἐπ̅τε̅ρε̅ω̅σ̅χο̅ι̅μου̅ , οὐ̅ χι̅κρη̅ς̅ . ἰδου̅ε̅π̅τι̅ κ̅με̅ρα̅ς̅ . ὁ̅σ̅ ο̅ι̅ πο̅
 ο̅σ̅ α̅λο̅ρι̅στη̅ν̅ . κοχα̅ ρ̅ια̅ ρ̅ . ὁ̅δε̅ χα̅μ̅βα̅ρ̅ι̅ν̅ δ̅ βα̅σι̅λ̅η̅ ἀνα
 κρη̅ ο̅θ̅ω̅ε̅ π̅τι̅ το̅ δ̅ ξ̅ι̅ορ̅ι̅α̅ ρ̅ου̅ , ο̅σορ̅ ὤρα̅ς̅ . (**Ε**ξ̅ ὁ̅δε̅ χα̅μ̅
 ο̅δε̅ χα̅μ̅βα̅ρ̅ι̅ν̅ , ἀπ̅τε̅ χα̅θε̅ς̅ . ο̅ξ̅ι̅ω̅ . βα̅λα̅μο̅ι̅ . ο̅ασ̅ρι̅σ̅ου̅ .
 ὠρα̅μ̅ . γο̅τι̅ χω̅ρ̅ και̅ ο̅σ̅α̅π̅τρα̅ . τε̅ρω̅σ̅τη̅ν̅ . ἐ̅ξ̅ δ̅ ἴ̅σ̅ορ̅ ρ̅α̅ς̅ βα̅σι̅
 ἴσ̅ορ̅ου̅ ὡ̅τε̅ρ̅ , οὐ̅ χι̅κρη̅ς̅ β̅ . και̅ χα̅μ̅αι̅δ̅ ρ̅ου̅ , οὐ̅ χε̅ . χρε̅ω̅
 ἰπ̅δο̅ ρ̅ο̅σ̅ α̅̅̅ . ἰπ̅ρο̅σ̅ ἵπ̅πατο̅ς̅ ζ̅α̅λο̅κ̅η̅ς̅ , μά̅χα̅ κ̅ρ̅ι̅ ἐμ̅ φρα̅ζι̅ν̅
 ο̅σ̅τι̅ κ̅αι̅ ο̅σ̅τι̅ χ̅ρι̅α̅ς̅ μα̅χα̅ρ̅ι̅ . **Ε**ξ̅ ἴ̅σ̅ου̅ ρ̅α̅θ̅ ο̅ι̅ μ̅α̅ρ̅α̅
 ἰπ̅δ̅ α̅ρ̅κ̅η̅ , ἀφ̅ δρα̅ α̅ . ἰδου̅σι̅ μετα̅ κορδι̅ ρ̅ . ἐπ̅τι̅ κ̅με̅ρα̅ς̅ .
 ἐμ̅ φρα̅ζι̅ν̅ ἀπ̅α̅ρ̅ι̅ , ὁ̅σ̅ τα̅ το̅ι̅α̅ ρ̅α̅ . **Α**λλα̅ ἵπ̅πατι̅ κ̅η̅ ε̅
 ρ̅ι̅σ̅ου̅ . ἀφ̅ ἰπ̅θ̅ια̅ς̅ . πε̅τε̅ρο̅σ̅ε̅χι̅μου̅ . τε̅ρω̅σ̅τη̅ν̅ . ἀμ̅ι̅σ̅ο̅χ̅ου̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ . ἀφ̅ δρα̅ α̅ . ἰδου̅σι̅ , Κα̅ρι̅ου̅ ἰπ̅ορ̅η̅τι̅κοῦ̅ ἡ̅με̅ρ̅ε̅θ̅ο̅ς̅ .
 με̅θ̅ ἰπ̅ορ̅η̅τι̅κο̅ς̅ . **Ε**ξ̅ ἵπ̅πατι̅ κ̅η̅ ἀβα̅ρα̅σι̅α̅ και̅ τοῦ̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ . πο̅ι̅α̅ ἐμ̅ φρα̅ζι̅τι̅κο̅ι̅ς̅ ἴπ̅ . τε̅ρω̅σ̅τη̅ν̅ . κ̅ι̅ρ̅ι̅δ̅ε̅ξ̅ ἰδ̅ω̅σ̅τα̅ς̅ . **Ε**ξ̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ . μα̅ρ̅δο̅σ̅α̅ξ̅η̅ . ζ̅η̅ν̅ τ̅ζ̅ι̅ βα̅ρ̅η̅ν̅ . ο̅α̅ι̅μο̅υ̅ ἀ̅φ̅ο̅ς̅ ἀφ̅
 δρα̅ α̅ . ἀφ̅ χα̅μ̅βα̅ρ̅ι̅ με̅ξ̅ι̅το̅ς̅ ἀπ̅ ἵπ̅ου̅ , κοχα̅ρ̅ το̅ αρχικω̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ α̅̅̅ το̅υ̅ το̅ι̅ς̅ χρι̅ζου̅σ̅η̅ν̅ , ο̅σορ̅ κ̅ι̅α̅μο̅υ̅ ἡ̅μ̅η̅κ̅ου̅ ἡ̅με̅ρ̅ε̅θ̅ο̅ς̅ .
 ἴπ̅ου̅ρ̅ ο̅σ̅ι̅ , με̅τα̅ με̅ξ̅ι̅κ̅ρ̅α̅το̅υ̅ . ἀπ̅ ἴπ̅ου̅ρ̅ ο̅σ̅ι̅ δ̅ ε̅ , με̅τω̅ι̅μο̅υ̅ .
 ἴπ̅ου̅ρ̅ ἵπ̅ατι̅ κ̅η̅ , ἰπ̅ο̅φ̅ε̅χι̅μο̅ς̅ πα̅ρ̅ι̅ . **Ε**ξ̅ ἴπ̅ου̅ρ̅ ο̅σ̅ι̅ δ̅ ε̅ , γ̅α̅ρ
 ἴπ̅ου̅ρ̅ κ̅ρ̅ο̅κ̅η̅ρ̅ ρ̅α̅ι̅ο̅υ̅ πα̅ρ̅ι̅πα̅ρ̅ου̅ κ̅ι̅ρ̅α̅μ̅ε̅μο̅υ̅ . ζ̅η̅ν̅ τ̅ζ̅ι̅
 βα̅ρ̅η̅ν̅ , ἀφ̅ δρα̅ α̅ . ἀλο̅κ̅ε̅ ζα̅ρ̅θ̅κ̅ο̅ς̅ ζ̅η̅λο̅ βα̅λο̅μο̅υ̅ , ἀφ̅ δρα̅ α̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ε̅α̅ς̅ χι̅κρη̅ν̅ καρ̅φ̅ο̅ϕ̅ου̅ ἀφ̅ δρα̅ α̅ . και̅ με̅ξ̅ι̅το̅ς̅ ,
 ἴπ̅ου̅ρ̅ο̅υ̅ , πο̅α̅ρ̅η̅κω̅ . κοχα̅ρ̅ . χρε̅ω̅ .
 ἴπ̅ου̅ρ̅ο̅σ̅ ἰπ̅ρο̅σ̅ ἵπ̅πατι̅ κ̅η̅ , ἴπ̅α̅ρ̅υ̅δ̅η̅κ̅η̅ . πε̅π̅ρα̅μ̅ε̅ ε̅
 ἀφ̅ οὐ̅ , δρα̅ β̅ . ἐπ̅τε̅ρε̅ω̅σ̅χο̅ι̅μου̅ ἴπ̅ου̅ρ̅ο̅σ̅ , ἀφ̅ δρα̅ α̅ . κοχα̅ρ̅
 ο̅σ̅ε̅ τι̅ με̅ξ̅ε̅α̅ς̅ ἰδου̅σι̅ το̅ι̅ς̅ χρι̅ζου̅σ̅η̅ν̅ , ἐπ̅τι̅ κ̅με̅ρα̅ς̅ ἐπ̅τι̅ κ̅
 πα̅ρ̅η̅κ̅ου̅ ἀπα̅το̅ ρ̅α̅ς̅ . ο̅ι̅ω̅ι̅ με̅ξ̅α̅ι̅ τ̅α̅π̅ω̅ . πο̅ι̅α̅ ἴπ̅ου̅ρ̅α̅ς̅
 ἴπ̅ου̅ρ̅ο̅σ̅ . ἀπ̅ ἴπ̅ου̅ρ̅ ο̅σ̅ι̅ . ε̅α̅ρ̅δι̅ ο̅π̅υ̅ρε̅ ο̅σ̅ου̅σ̅η̅ν̅ , ἀ̅φ̅ρα̅τ̅ε̅ω̅ .
 ἴπ̅ου̅ρ̅ο̅σ̅ α̅̅̅ , ἵπ̅πατι̅ κ̅η̅ ; πε̅π̅ρα̅μ̅ε̅ρ̅η̅ , πα̅ρ̅ι̅ . **Ε**ξ̅ :

ση̅ β̅
 ἱ
 ση̅ γ̅
 ἱ
 ση̅ δ̅
 ἱ
 ση̅ ε̅
 ἱ
 ση̅ ς̅
 ἱ
 ση̅ ζ̅
 ἱ
 ση̅ η̅
 ἱ

X

δρ4

[55v]

Κόστου πεπέρεως κίνου, ἀνά κοχλιάρια β', μήξας μετ' οἴνου παλαιουῦ κρᾶσιν κινήσας πίνετω καὶ ἀνακλινέσθω ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρὸν ὁ νοσῶν χρῶ:-

σνθ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ τῶν θ' εἰδῶν, δόκιμος, ἔχει

5 Κόστου, γεντιανῆς, ἀψίνθιον εὐπατόριον ἀμύγδαλα πικρᾶ, ναρδοσταχὴν πεπερέου λευκοῦ, ἀνά δρᾶμ α', τύλεως λύκου ἥπατος, ἀνά δρᾶμ δ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ' αὐτοῦ καρῶν ποντικοῦ τὸ μέγεθος χρῶ:-

σξ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἀραβικὴ ὠφέλιμος, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἔχει

10 Σμύρνης, δρᾶμ δ', κόστου, δρᾶ α', πεπερέου λευκοῦ, φύλλου ἀνά δρᾶμ δ', κόψας καὶ σείσας ταῦτα, δίδου δι' οἶνο μέλιτος καὶ ἀβροτόνον ἐψησας μεθ' ὕδατος πότιζε μετὰ τῆς ἀντιδότου, ἢ ἰσχάδας ἴσα μέλιτος, δίδου φαγεῖν χρῶ:-

σξα' Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, δόκιμος ἢ δι' εὐπατόριον, ἔχει

15 Λυκίου, Ἰνδικοῦ, δρᾶμ α', χαμαΐδρους, τευκρίου, ἀνά δρᾶμ δ', εὐπατόριον, πετροσελίνου ἀνά δρᾶμ στ', ἀμύγδαλα πικρᾶ δρᾶμ β', ἀψίνθιον, δρᾶμ ἥμισυ ἀνίσσου, δρᾶμ δ', γεντιανῆς δρᾶμ η', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς δίδου ὡς ἢ πρὸ ταύτης:-

σξβ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, πάνυ ὠφέλιμος ἔχει

20 Πετροσελίνου ζιντζίβεριν ῥαΐου ποντικοῦ κόστου συκῆς ἀγρίας φύλλα ξηρᾶ ἀνά δρᾶμ α', ἢ δόσις ἐξ' αὐτοῦ κοχλιάριον α', μετ' οἴνου ἀπυρέτοις πυρέττουσιν ὁ ἐ μετῷδατος καὶ σκευάσας καλῶς χρῶ:-

σξγ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ ἥπατικῆ, δόκιμος, παρὰ ἀγάθονος ἔχει

25 Γεντιανῆς, δρᾶμ στ', ἐλενίου ἀψινθίου ναρδοστάχην ἀνά δρᾶμ α', ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, ὡς ἢ πρὸ ταύτης, κοχλυάριον α', ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου πυρέσσουσιν μετ' ὕδατος

σξδ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, ὁμοίως ὡς ἢ πρὸ ταύτης ἔχει

30 Κόστου, δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ, πεπέρεως, ἀψινθίου κώμην, ἀνά γράμμ ἥμισυ δαφνόκοκκον α', κύμινου πεφρυγμένου, καὶ κεκομένου, κοχλιαρίου τέταρτον ταῦτα κόψας καὶ μίξας εἰς ἓν πινέτω ὁ πάσχων ἢ δόσις, κοχλυάριον α', καὶ ἢ μὲν ἀπυρέτοις μετ' οἴνου χλυαροῦ, ἀμηναίου εἰ δὲ πυρέττειεν μεθ' ὕδατος, ἀνακλινέτω δὲ ὁ ταύτην λαβὼν ἐπὶ

[56r] τὸ δεξιὸν πλευρὸν αὐτοῦ, ἐφ' ἱκανὴν ὥραν χρῶ:-

σξε' Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, διὰ πειῖρας ἔχει

Πέπεριν θέρμων πικρῶν κόστου ἀψινθίου κώμην, ἀνὰ δρᾶμ α', κόψας καὶ σίσας, ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ, καὶ δίδου ἐξ' αὐτῆς, ὡς ἢ πρὸ ταῦτης χρῶ:-

σξστ' Ἀντίδοτος ἄλλη ἥπατικῆ, ἢ παντάγαθος ὠφελῆ, πρὸς ἥπατικοῖς νεφρητικοῖς στομαχικοῖς καὶ μάλιστα, τοῖς ρευματιζομένοις καὶ βραδυπέπτοις ὁμοίως πλευρητικοῖς ἰκτερικοῖς, ἵαται δὲ συντόμως ἔχει

Ναρδοστάχην κασίας κρόκου ἀσσάρου, ἀνὰ δρᾶμ ἡμισυ ἀλλόης ξανθῆς, δρᾶμ ιβ', μέλιτος ἀναλάμβανε ἐπιμελῶς καὶ δίδου:-

σξζ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἀχάριστος ποιούσα, πρὸς ἥπατικοῖς, νεφρητικοῖς, κωλικοῖς πλευρητικοῖς καὶ λιμοῦντας καὶ αἷμα ἀνάγοντας καὶ ὄφροδίκτοις καὶ τεταρταίοις καὶ ῥυπαρᾶς σημασίας προδιδομένη καὶ εἰς νύκτα διδομένη ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ἔχει:

Σμύρνης, δρᾶμ γ', στύρακος ὀπίου κρόκου πεπερέου λευκοῦ καὶ μακροῦ κόστου χαλβάνην καστόριν κιναμώμου κασίας ναρδοστάχην, ἀνὰ δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ζεστίον α', σκευάσας καλῶς δίδου ὡς πρὸ εἴπωμεν:-

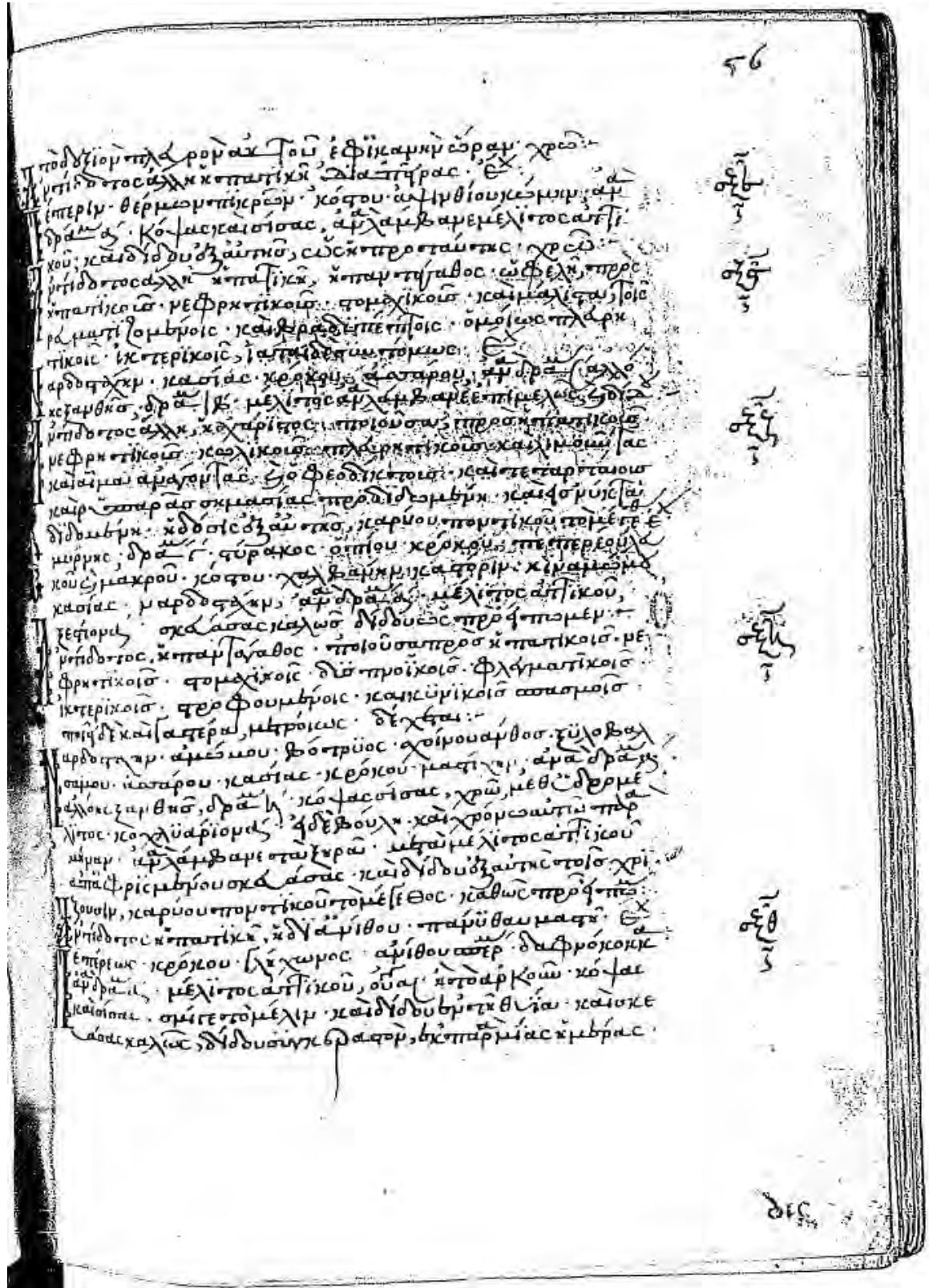
σξη' Ἀντίδοτος, ἢ παντάγαθος ποιούσα πρὸς ἥπατικοῖς νεφρητικοῖς στομαχικοῖς δισπνοϊκοῖς φλεγματικοῖς ἰκτερικοῖς στροφομένοις καὶ κύνικοῖς σπασμοῖς ποιεῖ δὲ καὶ γαστέρα, μετροίως, δέχεται:-

Ναρδοστάχην ἀμώμου βότρουος σχοίνου ἄνθο ξυλοβάλαμου ἀσσάρου κασίας μαστίχην, ἀνὰ δρᾶμ α', ἀλλόης ξανθῆς, δρᾶμ η', κόψας καὶ σίσας, χρῶ, μεθ' ὕδρομέλιτος κοχλυάριον α', εἰ δὲ βούλη καὶ χρόνῳ αὐτῶ παρὰ μῆναν ἀναλάμβανε τὰ ξηρᾶ μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου σκευάσας καὶ δ'ιδίου ἐξ' αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος καθῶς πρὸ εἴπωμεν:-

σξθ' Ἀντίδοτος ἥπατικῆ, ἢ δι' ἀνίθου πάνυ θαυμαστῆ ἔχει

Πεπέρεως κρόκου γλήχωνος ἀνίθου σπέρμα δαφνόκοκκα ἀνὰ δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, οὐγγ α' καὶ ἡμισυ ἢ τὸ ἀρκοῦν κόψας καὶ σίσας, σμίγε τὸ μέλιν καὶ δίδου ἐν τῇ θυῖα καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου συγκεκραστὸν, ἐκ παρὰ μῆρας ἡμέρας,

[56ν]

καὶ ὁ μέλλων λαμβάνειν ταύτην, ἀνακειῖσθω ἐπὶ τὸ δεξιὸν πλευρὸν, ἐπὶ ὥραν
μῖαν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου

Ἀντίδοτος πρὸς ἵκτερον δεδοκιμασμένη, πάνυ καλῆ Ἔχει

5 Ἀγχοῦσης λίας, κοχλύαριου πλήρις, δίδου νήστης μεθ' ὕδρομέλιτος

σο' ὅσα πρὸς ἦπαρ ἀπλᾶ βοηθήματα, πάνυ ἐπαινετᾶ, ἤγουν

Ἄγνου σπέρμα πρὸς ἦπαρ σκηροῦμενον ὠφελῆ καὶ ἔμφραξιν, ἔχωντα
κενταυρίου τοῦ μεγάλου ὁ χυλὸς πινόμενος καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενος,
10 ἀρνογλῶσσου ξηροῦ αἰ ρίζαι καὶ τὰ φύλλα καὶ πολλᾶ μάλλον ὁ καρπὸς
ἀσπαράγγου ρίζα καὶ τὸ σπέρμα δάφνης τῆς ρίζης ὁ φλύδς γλυκύσιδης ἡ ρίζα
ἐν οἴνω εὐῶδη πινωμένη ἐρυθροδάνου ἡ ρίζα εὐπατορίου καὶ θέρμων πικρῶν
τὸ ἀφέψημα πηγάνου καὶ πεπερέου πινόμενα καὶ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενα
πρᾶσιον ἀμύγδαλα δρακοντίου ρίζαν καθέρει τὰ σπλάχνα τοῖς τεπαχίς καὶ
γλίσχροις χυμοῖς λεπτύνει χαμαίδρουον, ἐκ φράττει καὶ πάχος ἐκ τέμνη,
15 ἀμπελόπρασον, ὁμοίως ἀνθέμις τὸ πορφυροῦν ἄνθος πινόμενον, ὑποχόνδρια
ὠφελεῖ καὶ στραγγουρίαν λύει:-

σοα' ὅσα πρὸς ἵκτερον, δεδοκίμασμένα, πάνυ καλᾶ ἤγουν

Γῆς ἔντερα ζ' ἢ θ', καῦσας καὶ λιόσας σὺν τῆς κατέχοῦσης τῆς σαρκὸς αὐτῆς
γῆς, δίδου ποιεῖν μετὰ κονδύτου νήστης ἢ ἀγχοῦσης λίας, κοχλύαριου πλήρις
20 δ' διου μεθ' ὕδρομέλιτος τοῖς δὲ σφόδρα κατέχομενοις, πλεῖον δίδου ἢ συκὴν
ἀγρίαν δ' διου ἀνὰ γαργαρίζειν ἢ ἀναφορᾶν, ταῖς ῥησίν ἐμβάλας ἢ φύλλα
ραφάνου κόψας λιώσας λαβῶν τὸν χυλὸν καὶ προσβάλας οἴνου παλαιοῦ, λύε
εἶτα ἀπαγε τὸν πάσχοντα ἐν βαλανίῳ καὶ ὅταν ὑδρώση, δίδου πιεῖν, ἐπὶ
ἡμέρας δέκα πρωῖ νήστης . ὁμοίως, ἢ μελάνθην λιώσας, βάλε κοχλυάρια γ',
25 μετὰ γλυκέως καὶ δίδου πιεῖν, ἐν βαλανείῳ νήστης, ἡμέρας ι', καὶ οὕτως ποιεῖ,
ἐπὶ τοῖς λελαλημένοις:-

σοβ' Ἀντίδοτος, ἢ εὐχάριστος ἐνεργοῦσα πρὸς πᾶσαν σὺνθεσιν στομάχου καὶ
πρὸς τοῖς μηδέποτε τὴν τροφήν χονεύοντας παρὰ χρῆμα δὲ, ἀπόνοις ποιεῖ,
τοῖς δυσορεκτοῦντας τὸν στόμαχον καὶ πλευρῶν ἐμπνευμάτωσιν καὶ ὁ δῆνας
30 πάβη καὶ βήχας καὶ δύσπνοιας

καὶ ὁ μέλλου λαμβάνει τῶν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπιτοδῶν
 τὰ ἄλλα, καὶ ἐραμίαν καὶ σκῆλας καὶ δίδου
Π ρῆτιδος πρὸς ἰκτεροδεδδικίμας μῆτις, παύκαλι· ε
 γουσκῆς καὶ κοχλαρίου πηχρῆς, δίδου μῆτις μεθ' ὕδρου
 σαπρὸς κτύριον καὶ βοκθῆματα, παύκαλι· ε
Π ρου ἀερμα, πρὸς κτύριον κρούμετρος φεχί, καὶ ἐμ
 φραξίτι, ἔχοντα, κτύριον τοῦ μεγάλου οὐχί· οὐ
 μοκρὸς καὶ ὁθεμεπιτιθεμῆτις ἀρροξῆσου
 ρού αἰρί, καὶ καὶ τὰ φύλλα καὶ πολλαμάχορκαρπος
 ἀποπρογοῦρι, καὶ καὶ τὸ ἀερμα, δαφνικό τῆς ἰκτερο
 φλίος, καὶ καὶ τὰ κτύριον, καὶ ἐνομῶς δὲ δὲ κτύριον
 ἐρυθροδαίου κτύριον, ἀνατορίου, καὶ ἐρυθροδαίου
 πρὸς φεχί, καὶ καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 καὶ ὁθεμεπιτιθεμῆτις πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον
 δὲ καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 χυμῶς καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 φραξίτι, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 ἀφθῆτις, πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 δριάς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
Π σα πρὸς ἰκτεροδεδδικίμας μῆτις, παύκαλι καὶ ἰσῶ
 κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 χουσκῆς πρὸς σαπίοσι τῆς, δίδου ποικίληται κοκκί
 τουμῆτις καὶ κοχλαρίου πηχρῆς, δίδου
 μεθ' ὕδρου μῆτις, πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 ἀμάρφαι, πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 κόψα, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 οἰμου πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 λαπίς, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 πρὸς φεχί, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 ἀφθῆτις, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
Π ρῆτις, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 ρῆτις, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 θεοῦ τοῦ μαχοῦ, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 χορμῶν, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 δὲ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον
 καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον, καὶ τὸ κτύριον

σο
3

σο
3

σο
3

σο
3

σο
3

[57r]

καὶ ὀρθοπνοίας ὡσαύτως σπληνικοῖς ἥπατικοῖς καὶ νεφρητικοῖς ὁμοίως καὶ πρὸς ὑστερικᾶς γυναῖκας καὶ πρὸς τρίταιοις, καὶ τεταρταῖοις δέχεται:

Κιναμώμου στάχος, ἀνὰ δρᾶμ, γ', καρεόφυλλου σμύρνης κρόκου στύρακος
5 ὀπίου χαλβάνην τερεκινθήνης ὑοσκιάμου μίκωνος πύρέθρου ζιντζίβεριν ἀνὰ
δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δ' διου ὡς
πρὸ λέλεκται:-

σογ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ εὐχάριστος ὠνίνησι καὶ αὐτῇ, ὡς ἡ προτέρα ἔχει:

Σμύρνης κασίας κρόκου ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ πεπερέου, σκρόπουλα α' καὶ ἥμισυ
10 κιναμώμου κόστου ἀνὰ δρᾶμ α', χαλβάνην ναρδοστάχην ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ
ἥμισυ ὀπίου καστορίου στύρακος, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ
τὸ ἀρκοῦν:-

σοδ' Ἀντίδοτος, ἢ ἰσόθεος ἐνεργοῦσα, πρὸς φθησικοῖς πνευμωνικοῖς
15 αἰμοπτωτικοῖς στομαχικοῖς ἥπατικοῖς καὶ τοῖς ἀπόστημα ἔχοντας, νεφρητικοῖς,
ισχιαδικοῖς, καὶ πρὸς πάντα τὰ ἐντός καὶ τὰ περιόδικᾶ νοσήματα πρὸς
δυσεντερικοῖς καὶ ὑστερικοῖς πνηγμοῖς γυναικῶν δέχεται:-

Νάρδου στάχος κῖναμώμου βαλσάμου κασίας λευκῆς χυλὸν μανδραγόρας
20 καστορίου ὀπίου ἀνὰ σκρόπουλα β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ' αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, μετ' ὕδατος θερμοῦ, ἐξάγ α':-

σοε' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἰσόθεος ποιεῖ πρὸς πόνον στομάχου ἥπατος
25 πνεύμονος ὀφθαλμῶν αἵματος ἀναγωγᾶς ἀποστάσεις δυσεντερίας εἰλεόδεσιν
νεφρητικοῖς ισχιάδικοῖς δισονοϊκοῖς πλευροῦ πόνον ροῦ γυναικὸς, ἴστησιν καὶ
πνηγμοῖς αὐτῶν ἀπυρέτοις μετ' οἴνου πύρέσσουσι δὲ, μετ' εὐκράτου δίδου
ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα δίδεται δὲ καὶ πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφήν ἢ
30 τοιαύτη ὠφελῆ δὲ, καὶ πρὸς πᾶσαν αἰμορραγίαν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, συνύδατι
ψυχρῶ, τεταρταῖοις δὲ, δίδου πρὸ τῆς ἐπισημασίας ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ τοῖς
χρίζουσιν, κέρατα δέκα σὺν οἴνῳ καὶ πρὸ λουσαμένῳ, Δέχεται:

Ναρδοστάχην, σκρόπουλα δ', μύροβάλανον κόστον πεπερέου λευκοῦ
χαλβάνου, ἀνὰ σκρόπουλα β',

καὶ ὀρθοπρωϊας· ὡς αὐτῶς· ἀσχηρικόω· κηπατικόω
καὶ μεφρικήκοω· ὁμοίως καὶ πρὸς ὑπερικήκοω γυναι
κας· καὶ πρὸς τριταίωσι καὶ τεταρταίωσι· δεχέται
ἱραμεζμου· ἄσχος· ἀφ' ἡρᾶς· καρέο φύλλου· σμύρνης·
κερικού· τύρακος· ὀπίου· χαλβαφύκη· στρεμύθνης·
κοσκιάμου· μήκαρος· πύρεθρου· ζιρτζιβερίν· ἀφ'
ἡρᾶς· μέλιτος αἰθικού· κούχαρ· τοαρκού· καὶ σιδάσας
σας καλῶς· διδύκος· προλεχέται·
ἡπίδοτος αἰθῆ· καὶ χαρίτος· σμυρική καὶ αὐτῆ· ὡς κηπαί
μύρνης· κασίαν· κερικού· ἀφ' ἡρᾶς· ἡπεπερέου· σκερπού
αι· ἱραμεζμου· κούτου· ἀφ' ἡρᾶς· χαλβαφύκη· μαρ
ῖα· ἀφ' ἡρᾶς· ὀπίου· κατορίου· τύρακος· ἀφ'
ἡρᾶς· μέλιτος αἰθικού· κούχαρ· τοαρκού·
ἡπίδοτος· κίσθεος· ἐμερούσαι· πρὸς φθοσικόω·
πράμαρξικόω· αἶμο πηλώσικόω· τομαχικόω· κηπαί
κού· καὶ τοῦ ἀπόφκμαί· ἐχορτας· μεφρικήκοω· ἰσ
χιδέλοω· καὶ πρὸς πηρταίωσι· καὶ τὰ περὶ
ἀκωμροσμάτα· πρὸς δύσερτερικόω· καὶ περὶ
κού πηρτμοῦ ἱσωνικῶν· δεχέται·
ἡρᾶς· ἄσχος· ἱραμεζμου· βαλοσμου· κασίαν· χαλ
βαφύκη· μαρῖα· κατορίου· ὀπίου· ἀφ' ἡρᾶς· σκερπού
μέλιτος αἰθικού· κούχαρ· τοαρκού· καὶ σιδάσας· ἰσ
χιδέλοω· διδύκος αὐτοῦ τοῖς χρίζουσι· μηδύκος· θβρῖ· ἡρᾶς·
ἡπίδοτος αἰθῆ· κίσθεος· ποίος πρὸς πηρτον· τομαχού·
κηπαί· πηρμαρος· ὀφθαλμῶν· αἵματος ἀγασ
τῶ· ἀπὸ τῶ· δύσερτερίας· ἡχε ὀδεσῆ· μεφρική
κού· ἰσχιδέλοω· δύσπρωϊκοῖς· πηρτου· πομον· ρού
γυναικῶν· ἰσχιδέλοω· καὶ πηρτμοῦ αὐτῶν· ἀπύρτοις
μητῆρου· σαύρεσσουσι δὲ· μηδύκος· αὐτοῦ διδύ· ποίος
δὲ· καὶ πρὸς τὰ τῶν αἰσῶν· διδύκος αὐτοῦ καὶ πρὸς τῶ
ἡρᾶς· καὶ μετὰ τῶν φηρῆσιν αὐτῆ· ὡφελῆ δὲ· καὶ πρὸς
πᾶσι αἱμορραγίαι· κούτος αὐτοῦ· σινύδατι· ἡ
χρῶ· τεταρταίωσι δὲ· διδύκος πρὸς τῶν ἐπίσκημασι
κούτος αὐτοῦ· τοῖς χρίζουσι· κούτα δὲ καὶ· σιν
οῖμα· καὶ πρὸς λουσαμῶνας· δεχέται·
ἡρᾶς· σκερπού· μύρο· βαλοσμου· κούτου·
ἡπεπερέου· χαλβαφύκη· χαλβαφύκη· ἀφ' ἡρᾶς· σκερπού· ἡρᾶς· β.

σογ
3

σοδ
3

σοβ
3

διογ

[57ν]

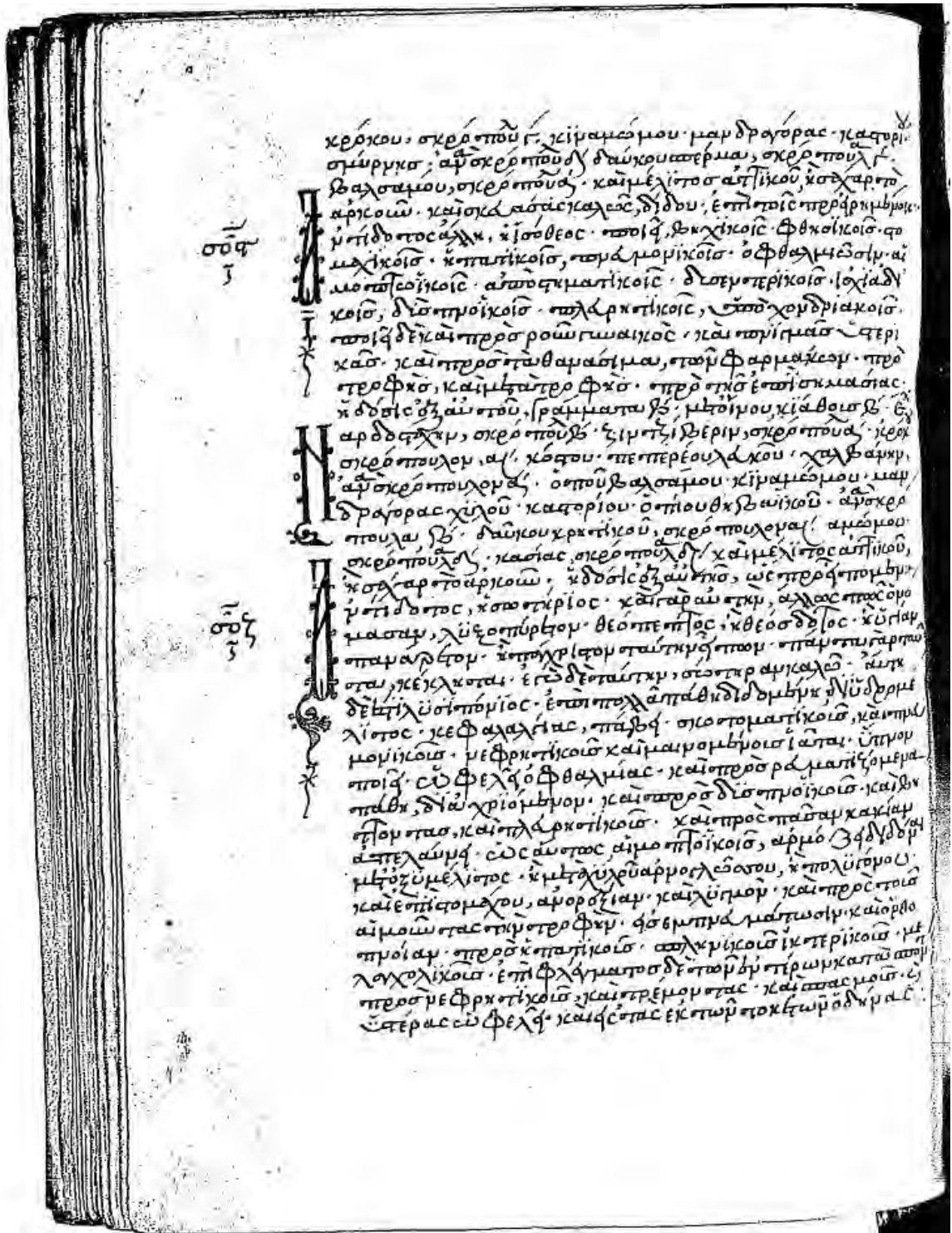
κρόκου, σκρόπουλα γ', κινάμωμου, μανδραγόρας, καστορίου σμύρνης, ἀνά
 σκρόπουλα δ', δαύκου σπέρμα, σκρόπουλα γ', βαλσάμου, σκρόπουλα α', καὶ
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου: ἐπὶ τοῖς
 5 προεῖρημένοις:-

σοστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ ἰσόθεος, ποιεῖ βηχικοῖς φθησικοῖς, στομαχικοῖς
 ἥπατικοῖς, πνευμονικοῖς, ὀφθαλμιῶσιν, αἰμοπτοῖκοις, ἀποστηματοῖς
 δισεντερικοῖς ἰσχιαδικοῖς, δισπνοῖκοις πλευρητικοῖς, ὑπόχονδριακοῖς, ποιεῖ δὲ
 10 καὶ πρὸς ροῦν γυναικός, καὶ πνιγμᾶς ὑστερικᾶς, καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα, τῶν
 φαρμάκων, πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφῆς, πρὸ τῆς ἐπίσημασίας ἢ δόσις ἐξ'
 αὐτοῦ, γράμματα β', μετ' οἴνου, κιάθοις β', Ἔχει

Ναρδοστάχην, σκρόπουλον, α' καὶ ἥμισυ κόστου, πεπερέου λευκοῦ χαλβάνην,
 ἀνά σκρόπουλον α', ὅπου βαλσάμου, κίναμωμου, μανδραγόρας χυλοῦ,
 καστορίου, ὀπίου θηβαϊκοῦ, ἀνά σκρόπουλα β', δαῦκου κρητικοῦ, σκρόπουλον
 15 α' καὶ ἥμισυ ἀμώμου σκρόπουλα δ', κασίας σκρόπουλα δ' καὶ ἥμισυ καὶ
 μέλιτος ἀττικοῦ,

ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, ὡς προεῖπομεν:-

σοζ' Ἀντίδοτος, ἢ σωτήριος καὶ γὰρ αὐτήν, ἄλλως πῶς ὀνόμασαν,
 λῦξοπύρετον, θόπεπτος, ἢ θόδοτος ἢ ὑγίαν πανάρετον, ἢ πάγχριστον ταύτην
 20 εἶπων πάντα γὰρ ταῦτα, κέκληται, ἐγὼ δὲ ταύτην, σῶτηραν καλῶ, αὕτη δὲ
 ἔστι λῦσιπόνιος ἐπὶ πολλᾶ πάθη διδομένη, δι' ὑδρομέλιτος κεφαλαλγίας,
 πάβει σκοτοματικοῖς, καὶ πνευμονικοῖς, νεφρητικοῖς καὶ μαινομένοις ἰᾶται
 ὕπνον ποιεῖ ὠφελεῖ ὀφθαλμίας καὶ πρὸς ρευματιζόμενα πάθη, διὰ χριόμενον
 25 καὶ πρὸς πᾶσαν κακίαν ἀπελαύνει ὡς αὕτως, αἰμοπτοῖκοις, ἀρμόζει δίδοναι
 μετ' ὄξυμέλιτος, ἢ μετὰ χυλοῦ ἀρνογλῶσσου, ἢ πολυγόνου καὶ ἐπὶ στομάχου,
 ἀνορεξίαν καὶ λῦγμὸν καὶ πρὸς τοῖς αἰμοῦντας τὴν τροφήν εἰς
 ἐμπνευμάτωσιν καὶ ὀρθοπνοίαν πρὸς ἥπατικοῖς σπληνικοῖς ἰκτερικοῖς,
 30 μελαγχολικοῖς ἐπὶ φλέγματος δὲ τῶν ἐντέρων κατὰ σπόντ... πρὸς
 νεφρητικοῖς, καὶ τρέμοντας καὶ σπασμοῖς, καὶ ὑστέρας ὠφελεῖ καὶ εἰς τὰς ἐκ
 τῶν τοκετῶν ὀδήνας

σοφ
3

σοφ
3

κροίκου· σκεροπού γ· κίραμεζμου· μαρδραγορας· κατορι
 σμίρμα· ἀφσκεροπού δ· δαύκου αερμα· σκεροπού γ·
 βαλοσαμου· σκεροπού δ· και μελιτος αστικου· κασαρτο
 αριου· και σια κασι καλας· διδου· επι τοις περφορμυροι·
Πηπιδου ααα· υισοθεος· ποιζ· βικηκοις· φθλοκοις· φο
 μαχοις· κπατικοις· πορμαρικοις· οφθαλμιασ· αι
 μοποκοις· ααποεματιχοις· διομπερικοις· ιοχιαδ
 κοις· διοπρικοις· πωλρκοις· εαποχυδριακοις·
 ποιζ· δε και προσροωγωαμιος· και πορλιασ· περι
 κασ· και προστωθαασμα· στωφφαρμακεω· προ
 στροφοκ· και μητατροφοκ· προσποκ· εαποσικασιασ·
 κδοσις· οζ· αι· του· γραμματαβ· μετομου· κιαθιοβ· ε·
Ναρδοααα· σκεροπού β· ζιμτι· βεριμ· σκεροπού· κρο
 σκεροπού· αι· κωτου· πεπερεου· α· και βααμ·
 αφσκεροπού· οπου βαλοσαμου· κίραμεζμου· μαρ
 δραγορας· χιου· κατοριου· οππουθκ· βωιζου· αφσκε
 ρου· δ· δαύκου· κροικου· σκεροπού· αι· αφσκε
 ρου· και σιασ· σκεροπού· δ· και μελιτος· αστικου·
Πηπιδου ααα· υισοθεος· ποιζ· βικηκοις· φθλοκοις· φο
 μαχοις· κπατικοις· πορμαρικοις· οφθαλμιασ· αι
 μοποκοις· ααποεματιχοις· διομπερικοις· ιοχιαδ
 κοις· διοπρικοις· πωλρκοις· εαποχυδριακοις·
 ποιζ· δε και προσροωγωαμιος· και πορλιασ· περι
 κασ· και προστωθαασμα· στωφφαρμακεω· προ
 στροφοκ· και μητατροφοκ· προσποκ· εαποσικασιασ·
 κδοσις· οζ· αι· του· γραμματαβ· μετομου· κιαθιοβ· ε·
 αρδοααα· σκεροπού β· ζιμτι· βεριμ· σκεροπού· κρο
 σκεροπού· αι· κωτου· πεπερεου· α· και βααμ·
 αφσκεροπού· οπου βαλοσαμου· κίραμεζμου· μαρ
 δραγορας· χιου· κατοριου· οππουθκ· βωιζου· αφσκε
 ρου· δ· δαύκου· κροικου· σκεροπού· αι· αφσκε
 ρου· και σιασ· σκεροπού· δ· και μελιτος· αστικου·
 ηπιδου ααα· υισοθεος· ποιζ· βικηκοις· φθλοκοις· φο
 μαχοις· κπατικοις· πορμαρικοις· οφθαλμιασ· αι
 μοποκοις· ααποεματιχοις· διομπερικοις· ιοχιαδ
 κοις· διοπρικοις· πωλρκοις· εαποχυδριακοις·
 ποιζ· δε και προσροωγωαμιος· και πορλιασ· περι
 κασ· και προστωθαασμα· στωφφαρμακεω· προ
 στροφοκ· και μητατροφοκ· προσποκ· εαποσικασιασ·
 κδοσις· οζ· αι· του· γραμματαβ· μετομου· κιαθιοβ· ε·
 αρδοααα· σκεροπού β· ζιμτι· βεριμ· σκεροπού· κρο
 σκεροπού· αι· κωτου· πεπερεου· α· και βααμ·
 αφσκεροπού· οπου βαλοσαμου· κίραμεζμου· μαρ
 δραγορας· χιου· κατοριου· οππουθκ· βωιζου· αφσκε
 ρου· δ· δαύκου· κροικου· σκεροπού· αι· αφσκε
 ρου· και σιασ· σκεροπού· δ· και μελιτος· αστικου·

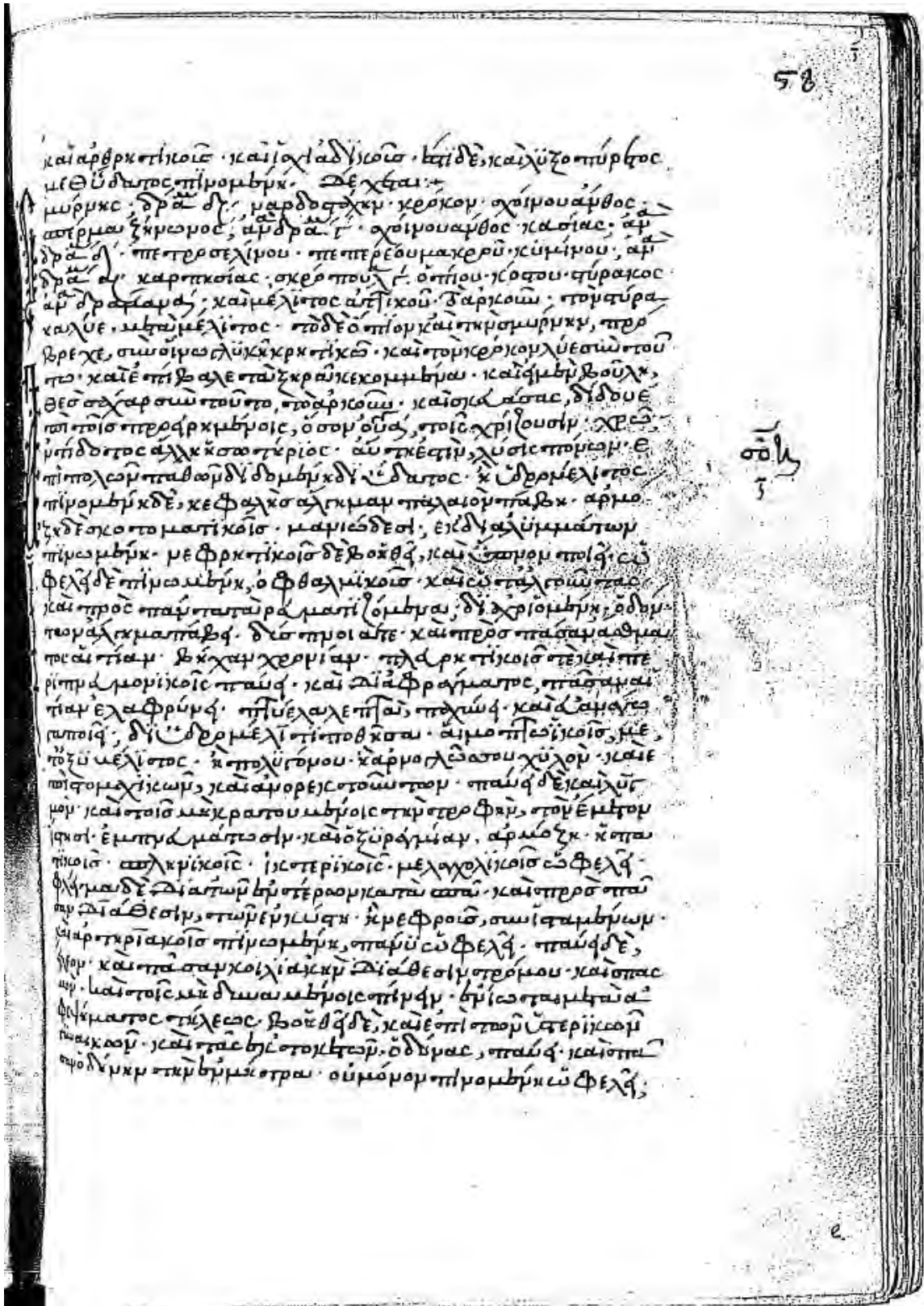
[58r]

καὶ ἀρθροητικοῖς καὶ ἰσχιασικοῖς ἔστι δὲ, καὶ λῦξοπύρετος,
μεθ' ὕδατος, πῖνομένη, Δέχεται:-

5 Σμύρνης, δράμ δ' ἥμισυ, ναρδοστάχην κρόκον σχοίνου ἄνθος σπέρμα,
ζήνωνος, ἀνά δράμ γ', σχοίνου ἄνθος κασίας, ἀνά δράμ δ', πετροσελίνου
πεπερέου μακροῦ κύμινου, ἀνά δράμ α' καὶ ἥμισυ καρπησίας σκρόπουλα γ',
10 ὀπίου κόστου στύρακος ἀνά δράμαν α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν τὸν
στύρακα λύε, μετὰ μέλιτος τὸ δὲ ὄπιον καὶ τὴν σμύρνην, πρόβρεχε, σὺν οἴνω
γλυκῇ κρητικῶ καὶ τὸν κρόκον λύε σὺν τοῦτω καὶ ἐπίβαλε τὰ ξηρὰ κεκομμένα
καὶ εἴ μὲν βουῶλη, θές σάχαρ σὺν τοῦτο, τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἐπὶ τοῖς
προειρημένοις, ὅσον οὐγγ α', τοῖς χρίζουσιν χρῶ:-

15 **σοη'** Ἀντίδοτος ἄλλη ἢ σωτήριος αὕτη ἐστίν, λύσις πόνων ἐπὶ πολῶν παθῶν
δίδομένη δι' ὕδατος ἢ ὑδρομέλιτος πῖνομένη δὲ, κεφαλῆς ἄλγημαν παλαιὸν
πάβη, ἀρμόζη δὲ σκοτοματικοῖς μανιώδεσι, ἐκ διαλύμμάτων πινωμένη
νεφρητικοῖς δὲ βοήθει, καὶ ὕπνον ποιεῖ ὠφελεῖ δὲ πίνωμένη, ὀφθαλμικοῖς καὶ
20 ὠτάλοῦντας καὶ πρὸς πάντα τὰ ρευματιζόμενα, διὰ χρίομένη, ὀδόντων
ἄλγημα πάβει δίσπνοια τε καὶ πρὸς πάσαν ἄσθματος αἰτίαν βήχαν χρονίαν
πλευρητικοῖς τὰ καὶ περὶ πνευμονῖνκοῖς παύει καὶ διὰ φράγματος, πᾶσαν
αἰτίαν ἐλαφρύνει πτύελα λεπτὰ, παχύνει καὶ εὐανάγωγα ποιεῖ, δι' ὑδρομέλιτι
25 πουῆσα αἱμοπτωϊκοῖς, μετ' ὀξύμέλιτος ἢ πολυγόνου ἢ ἀρνογλωσσου χυλὸν
καὶ ἐπὶ στομαχικῶν, καὶ ἀνορεκτοῦντων παύει δὲ καὶ λυγμὸν καὶ τοῖς μὴ
κρατούμενοις τὴν τροφήν, τὸν ἔμετον ἴστησι ἐμπνευμάτωσιν καὶ ὄξυρεγμίαν,
ἀρμόζη ἡπατικοῖς σπληνικοῖς ἰκτερικοῖς μελαγχολικοῖς ὠφελεῖ φλέγμα δὲ διὰ
τῶν ἐντέρων κατὰ σπᾶ καὶ πρὸς πᾶσαν διάθεσιν, ταῶν ἐν κύστη ἢ νεφροῖς,
30 συνίσταμένων καὶ ἀρτηριακοῖς πίνωμένη, πάνυ ὠφελεῖ παύει δὲ, εἴλεον καὶ
πᾶσαν κοιλιακὴν διάθεσιν τρόμου καὶ σπασμὸν καὶ τοῖς μὴ δυναμένοις πίνειν
ἐν ἴωται μετὰ ἀφεψήματος τήλεως βοήθει δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν ὑστερικῶν
γυναικῶν καὶ ταᾶς ἐκ τπκετῶν, ὀδήνας, παύει καὶ πᾶ
σαν ὀδήνην τὴν ἐν μήτρα οὐ μόνον ὠφελεῖ,

και αρθροτικῶς και οχλαδυσῶς και δε και χυζοπύρρος
 μεθ' ὕδατος πύρρος. δεχται
 μύρρος δρᾶ δρ. μαρδοσάκκω κροκον χοίρου ἄθος
 σπυρμα ζικωρος ἀρδρά γ χοίρου ἄθος και σίας ἀρ
 δρᾶ δρ. πετροσεχίμου πεπερεσυμακροῦ και μίμου ἀρ
 ἀρ δρᾶ δρ. καρπικίας σκροπού γ οπίου κροτου γύρακος
 και μελίτος ἀπτικου δαρικωῦ τογαύρα
 καλυε μελιμελίτος τῶδε οπίου και σικωμύρρη προ
 βρεχε σιωσινω δὲ κερκτικῶς και τομικροκωλύεσιω του
 τῶς και ἐπιβαλε τὰ κερκτικωμύρρη και μύρροβουχ
 θεοσάκωσιν τῶτο σπυρμα και σικωσας διδουε
 πατισσπροάρκμύρροισ, οσιν οἶσ, τοις χρίσιν κρε
 μπίδοτος ἀλλ' ἴσω τέριος αὐτκέρη χυσις πομικω
 ἐπιπολωμπαθωδὲ δμύρρη δὲ ὕδατος κ' ὕδρμελίτος
 πύρρος κδε, κεφαλοσάκκωμ παλαιονπαβω αρμο
 κδε σκροτοματικῶς μαρκεδσε, εἰδὲ γαλμμάτων
 πύρρος κδε μεφροτικῶς δε βοσθᾶ και ἴσμου πολίσι
 φελῆ δε πύρρος κδε, οφθαλμικῶς και σπυρμα
 και προς πατισσιν ῥα ματι ῥομύρρη δὲ χρῆσιμύρρη ὀδον
 πορμακωμπαβῶ δισπρωατε και προς πατισσιν ῥα
 ποσιν ῥα ματι χρομύρρη πηδρ κτικῶς σπυρμα
 ῥιπρ κμορῶς παύδ και διάφραγματος πατισσιν
 ῥα ματι ελαφρῶς ῥιπρ ελαφρῶς παύδ και δαμάσ
 πατισσιν δὲ ὕδρμελίτι ποβκωσ αιμοπύρρος κδε
 τῶ μελίτος κ' ποχύρομου καρμακωσιν χυζον και
 ποτισσιν ῥα ματι και ἀμορῆς τομῶσιν παύδ δε και χυ
 ζον και τοις κερκτικωμύρροισ σκροστροφω, στον ἐμφο
 ρισσιν ἐμπυρματισσιν και οζύρρῶσιν αρμοζκ και πα
 τισσιν σπυρμα κικῶς ἰσπερῶς κδε κερκτικῶς κδε φελῆ
 φημα δε διατῶν βήστεροσικωσιν και προς πα
 τισσιν διαθεσιν σπυρμα κικῶς κρεφροσ, σιωσιν ῥα ματι
 και αρτῆριακῶς πύρρος κδε, παύδ κδε φελῆ και σπασ
 κδε και τοις κερκτικωμύρροισ σπυρμα κδε σπασ κδε
 φηματος σπυρμα κδε βοσθᾶ δε και ἐπι σπυρμα κερκτικῶς
 κδε και σπασ κδε σπυρμα κδε ὀδον, παύδ και σπασ
 κδε σπυρμα κδε σπυρμα κδε σπυρμα κδε σπυρμα κδε

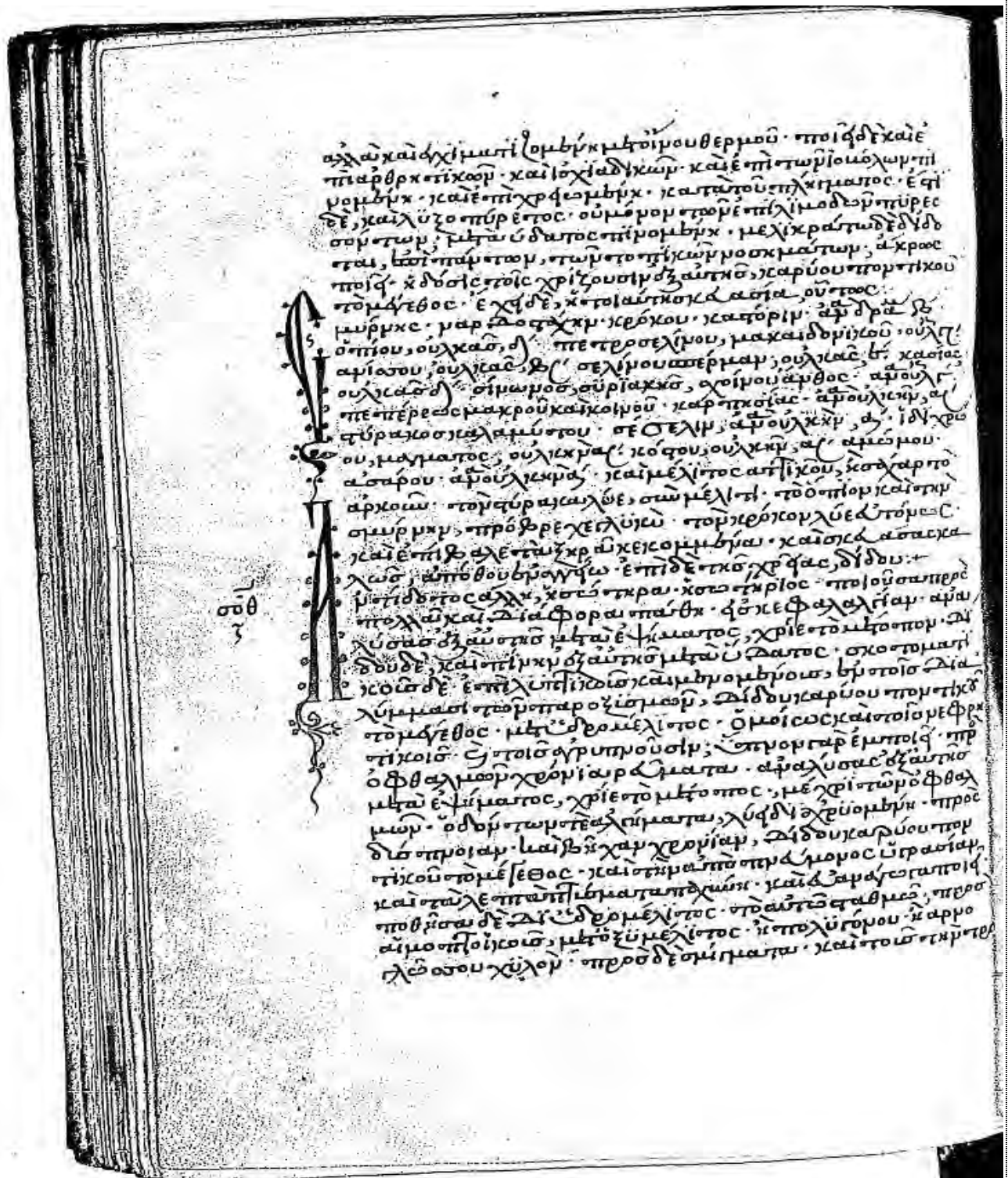
σόλη
 5

[59ν]

ἀλλὰ καὶ ἐγχιματιζομένη μετ' οἴνου θερμοῦ ποιεῖ δὲ καὶ ἐπὶ ἀρθροτικῶν καὶ
 ἰσχιαδικῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων πινομένη καὶ ἐπιχρειωμένη κατὰ τοῦ
 5 πλήγματος ἔστι δὲ, καὶ λυξοπύρετος οὐ μόνον τῶν ἐπιλιμοδῶν πυρεσσόντων,
 μετὰ ὕδατος πινομένη μελικράτῳ δὲ δίδεται, ἐπὶ πάντων, ταῶν τοπικῶν
 νοσημάτων, ἄκρως ποιεῖ ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, καρῦου ποντικοῦ
 ταὸ μέγεθος ἔχει δὲ, ἢ τοιαύτη σκευασία οὕτως:-

Σμύρνης ναρδοστάχην κρόκου καστόριν ἀνά δράμ β', ὀπίου, οὐλκᾶς, δ'
 10 πετροσελίνου, μακαιδονϊκοῦ οὐλκᾶς γ' καὶ ἥμισυ ἀνίσσου, οὐλκᾶς, β' καὶ
 ἥμισυ σελίνου σπέρμαν, οὐλκᾶς, ε', κασίας, οὐλκᾶς δ', σίνωνος, συριακῆς,
 σχοίνου ἄνθος, ἀνά οὐλκᾶς γ', πεπέρεως μακροῦ καὶ κοινοῦ καρπησίας ἀνά
 οὐλκῆν, α' καὶ ἥμισυ στύρακος καλαμύτου σέσελιν, ἀνά οὐλκῆν α', ἰδιχρώου,
 μάγματος, οὐλκῆν α' καὶ ἥμισυ, κόστου, οὐλῆν, α' καὶ ἥμισυ ἀμώμου, ἀσάρου,
 15 ἀνά οὐλκῆν α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ ταὸ ἀρκοῦν τὸν στύρακα λύε,
 σὺν μέλιτι τὸ ὄπιον καὶ τὴν σμύρνην, πρόβρεχε γλυκὺ ταὸν κρόκον λύε
 εὐτόμως καὶ ἐπίβαλε τὰ ξηρᾶ κεκομμένα καὶ σκεύασας καλῶς, ἀπόθου ἐν
 ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρεΐας, δίδου:-

σοθ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ σῶτηρα ἢ σωτήριος ποιούσα πρὸς πολλᾶ καὶ διάφορα
 20 πάθη εἰς κεφαλαλγίαν ἀναλύσας ἐξ' αὐτῆς μετὰ ἐψήματος, χρεῖ τὸ μέτοπον
 δίδου δὲ, καὶ πῖνῃν ἐξ' αὐτῆς μετὰ ὕδατος σκοτοματικοῖς δὲ ἐπιλύπτικοῖς καὶ
 μενομένοις, ἐν τοῖς διαλύμμασι τῶν παροξισμῶν, δίδου καρῦου ποντικοῦ τὸ
 μέγεθος μετ' ὕδρομέλιτος ὁμοίως καὶ τοῖς νεφρητικοῖς καὶ τοῖς ἀγρυπνοῦσιν,
 ὕπνον γὰρ ἐμποιεῖ πρὸ ὀφθαλμῶν χρόνια ρεῦματα ἀναλύσας ἐξ' αὐτῆς μετὰ
 25 ἐψήματος, χρεῖ τὸ μέτοπος, μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν ὀδόντων τὲ ἀλγήματα, λύει
 διαχρῦομένη πρὸς δίσπνοιαν καὶ βῆχαν χρονίαν, δίδου καρῦου ποντικοῦ τὸ
 μέγεθος καὶ τὴν ἀπὸ πνεύμονος ὑγρασίαν, καὶ τὰ λεπτὰ πτίσματα παχύνη
 καὶ εὐανάγωγα ποιεῖ πουῆσα δὲ δι' ὕδρομέλιτος τὸ αὐτῷ σταθμῷ, πρὸς
 αἱμοπτοϊκοῖς, μετ' ὄξυμέλιτος ἢ πολυγόνου ἢ ἀρνογλωσσου χύλὸν πρὸς δὲ
 30 σμίγματα καὶ τοῖς τὴν τρο

σθ
3

ἀλλὰ καὶ ἀχιμπί (οὐ μὲν κ) μῆτοιρου θερμῶ · ποί φάει καὶ
 πιαρβραχίκοον · καὶ ἰοχιανθίων · καὶ ἐπιτωρίου ὀκλίων π
 ρομβίχ · καὶ ἐπιχρωμβίχ · κατὰ τοῦ ἐπιχρωμβίου · ἐπι
 δε, καὶ ὑποπύρετος · οὐ μὲν ποτὸρ ἐπιχρωμβίου πύρε
 σῶν τῶν μῆτω ὕδατος ἐπιρομβίχ · μελιχρατῶν δὲ ἴδου
 ται, ἐπιπάρτων, τῶν τοῦ ἐπιχρῶν ροσκματῶν, ἀκρο
 ποίφ · ἔδουσι τοῖς χρίτου σιρδζαίτις, καρύου πορτικῶ
 τὸ μῆθος · ἐχρῶ δὲ, καὶ τοιαῦτα καὶ ἀσία οὐ τῶς
 μύρκε · μαρδοσάχρ · κρόκου · κατόριμ · ἀφ' ὧν δὲ
 σπῖου, οὐχασ, δ) πετρουσελίμου, μακαϊδριλίου, οὐχ
 αρίασου, οὐχασ, δ) σελιμουσπερμα, οὐχασ, β) κασίας,
 οὐχασ, δ) σιμωρος, σὺριακίς, οὐχίμου ἀρθος · ἀφ' οὗ γ
 πεπερεσ μακροῦ καὶ κοινῶ · καρπιαίας · ἀφ' οὗ κίμ, α)
 τύρακος καὶ ἀμύστου · σεσελμ, ἀφ' οὗ κίμ, δ) ἴδιχρ
 ου, μαματος, οὐχίχρ, κρόκου, οὐχίμ, ἀφ' ἀμύμου
 ἀσάρου · ἀφ' οὗ κίμ, καὶ μελίτος ἀπ' ἴχου, καὶ χαρπῶ
 ἀρκῶν · τὸν τύρακα χῶ, σὺ μέλι τι · τὸ οὐ πορκαί τῶν
 σιμωρμ, πρόβρε χελίμ, τὸν κρόκου χῶ δ' ὅτρες
 καὶ ἐπι β) ἀχίμ κρ ἀχίκομ βίαι · καὶ σὺ ἀσασα
 λῶς, ἀπόθου βρογγίω · ἐπι δε τὸ κρ χρ φας, δ' ἴδου ·
 μῆτω δὲ τὸ σάχρ, καὶ σὺ τκρα · καὶ σὺ τριος · ποί οὐ σιμωρ
 ποχί καὶ διαφοραί πατῆ · φάκε φάχελίαν · ἀφ' οὗ
 χῶ σασ ζαί σκῶ μῆτω ἐψίματος, χρίε τὸ μῆτω πορ · δι
 δου δὲ, καὶ ἐπι κρ ζαί τῶ μῆτω ὕδατος · σκοστοματῶ
 κῶ δὲ ἐπι χῶ τῶ κῶ καὶ μῆτω πορ, β) τοῖς δια
 χῶμασι τῶ πορ οὐζισμορ, δ' ἴδου καρύου πορ τῶ κ
 τὸ μῆθος · μετ' ὧν μελίτος · ὁμοίως καὶ τοῖς οὐρεφρ
 τῶ κῶ · ἐπι τοῖς ἀρῶ τῶ σιμ, ἐπι πορ γὰρ ἐπι ποίφ · πρ
 ὀφθαλμορ χροίαν ῥάματα · ἀφ' οὗ σασ ζαί τῶ
 μῆτω ἐψίματος, χρίε τὸ μῆτω πορ, με χρί τῶν ὀφθα
 μῶν · ὀδὸν τῶ πορ ῥάματα, χῶ δὲ χρῶ οὐ μῆτω · πρ
 δῶ πορ ἰαν · καὶ β) χαρ χροίαν, δ' ἴδου καρύου πορ
 τῶ κῶ τὸ μελίτος · καὶ σῶ τῶ πορ σῶν ὕγρασιαν
 καὶ τῶ ἐπι πῶ τῶ ματα πῶ χῶν · καὶ ἀφ' οὗ σασ ζαί τῶ
 πορ ἰαν δὲ δ' ἴδου μελίτος · τὸ αὐτὸ σῶ μῆτω, πρ
 αἰμοπῶ κῶ, μετ' ὧν μελίτος · ἐπι χῶ γορ · καρ
 ῥῶ σῶν χῶν · πρὸ δεσμίματα · καὶ τῶ σῶ τῶ πορ

[59r]

φὴν ἐμοῦντας ἢ ἀπὸ ξυνοῦντων, δίδου μετὰ κονδύτου ἢ ἀφεψήματος, ἡδιόσμου ἡπατος πόνοις καὶ ἐμπνευματώσεις, δίδου τὸν σταθμὸν μετὰ οἰνομέλιτος σπληνικοῖς μετ' ὄξοις, ἢ ὄξυμέλιτος νεφροηκτικοῖς καὶ
 5 δυσσοροῦντας, μετὰ ἀφεψήματος σελίνου, ἢ πετροσελίνου πρὸς ἔλκωσιν νεφρῶν ἢ κύστεως μετὰ μελικράτου τοῖς δ' ἀπυρέτοις, μετ' αἰγεῖου γάλακτος ὁμοίως, καὶ ἐπὶ τῶν ποδαλγικῶν ἰσχιαδικὸν πάθος μετὰ μελικράτου καὶ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων καὶ αὐτῶν, κυάμου μέγεθος δίδου πρῶτῃ, καὶ εἰς κοίτην ἐπάλειψε δὲ ἐξ' αὐτῆς τῆς ἀντιδότου τὸ δῆγμα ἔστι δὲ καὶ σύγχρισμα, λῦξοπύρετον οὐ
 10 μονον ἐπὶ τῶν καυσοδῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν καταπεριόδων ἀναλύεται δὲ, μετὰ μελικράτου καὶ ἐπὶ τεταρταίων δίδεται, πέψεως γινομένης μετὰ ἀφεψήματος σένες, καὶ χαμαιδύου ἢ σκορπιουῶρου ἔχει:-

Ὅπιου, οὐγγ ἡμισυ καὶ τέταρτον, καστορίου, ἐξάγ α', καρποβαλσάμου, οὐγγ ἡμισυ καὶ τέταρτον σχοίνου ἄνθος, οὐγγ ἡμισυ σφάγνου ἀρκευθίδων
 15 ναρδοστάχην σέσελιν, ἀνὰ ἐξάγ ε', μελίλοτον, ἐξάγ ε' καὶ τέταρτον πεπέρεως κοινοῦ, ἐξάγ β', μαΐου κοδιμέντα, ἀνὰ οὐγγ α', ἐξάγ β', κενταυρίου, οὐγγ α', κίναμώμου σίνωνος ἀνὰ ἐξάγ β', χαμαιπύτιος, λαπάθου, ἀνὰ ἐξάγ ε' καὶ τρίτον κύππεριν ἡρεος ἀσφοδέλλου ἀνὰ ἐξάγ ε' καὶ τρίτον στύρακος ἐξάγ α' καὶ τρίτον κῦπαρίσσου, ἐξάγ α', βράθιος ἐξάγ ε' καὶ ἡμισυ κελτικῆς, ἐξάγ δ'
 20 καὶ τρίτον κόστου ἐξάγ ε' καὶ τρίτον καρεοφύλλου, ἐξάγ δ', φύλλου ἰνδικοῦ, ἐξάγ β', λαδάνου βδελίου, ἀνὰ ἐξάγ γ' καὶ τρίτον κρόκον ἐξάγ γ', ὄνυχων, ἐξάγ γ', καὶ τρίτον ῥόδα, ἐξάγ δ', ἐλενίου, ἐξάγ γ', καὶ τρίτον, ἀγαρικοῦ, ἐξάγ δ', ἰσχάδων σταφίδων ἀνὰ ἐξάγ β', ἀνίσσου ἐξάγ γ', πετροσελίνου, ἐξάγ δ', ὑπερικοῦ γεντιανῆς ἀριστολογίας μακροῦς, ἀνὰ οὐγγ α', φοινίκων σάρκας ἐξάγ ἡμισυ καὶ τέταρον στροβύλων σπέρμα ἐξάγ δ', κασίας ἀμωνιακοῦ ἀνὰ ἐξάγ β' καὶ ἡμισυ καὶ τέταρτον, τερεβινθίνης σελίνου σπέρμαν, ἀνὰ ἐξάγ δ', ἡδυκροῦ μάγματος, ἐξάγ α', σιταρόκοκκα η', ἀσσάρου, ἐξάγ δ', ἀμώμου, ἐξάγ α', χαμαιδύου πεπερέου μακροῦ, ἀνὰ ἐξάγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, δίδου:-

30 **σπ'** Ἀντίδοτος, ἢ φίλανος, ὑδρωπικῆ πεπειραμένη δόκιμος ὁμοίως ποιούσα πρὸς κεφαλὴν στόμαχον καὶ νεφρῆς πινομένη δὲ ἐπὶ ἐνιαυτὸν, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος

[60ν]

καὶ ποδαγρικοῖς ἰάται πίνόμενον ἡμερήσιον εὐκράτον ἢ παρὰ μίαν ἡμέραν ἢ παρὰ β' ἢ παρὰ γ', μὴ καταφρονήσεις γὰρ τὴν εὐτέλειαν δι' ἀπειρας γὰρ ἔστιν Ἔχει:-

5 **Σελίνου** πετροσελίνου, μακεδωνικοῦ στύρακος ἀσσάρου πεπέρεως κοινοῦ σχοίνου ἄνθος, ἀνά δραμ δ', κυππέρεως δραμ β', εὐφόρβιον, δραμ ιβ', κόψας καὶ σείσας ἐπιμελῶς ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν τοῖς δὲ ὑδροπικοῖς δίδου μετ' εὐκράτου, ὅσον γράμματ δ', χρῶ:-

10 **σπα'** Ἀντίδοτος, ἢ πολύευκτος, ἐνεργοῦσα, πρὸς στομαχικοῖς πυρετοῦντας καὶ πρὸς τρίταιοις τεταρταίοις καὶ ἀφημερινοῖς ἔστιν δὲ ἡ σκευασία αὐτῆς, τοιάδε: Ἔχει

Σέσελιν λιβίστικου πεπέρεως κοινοῦ πετροσελίνου σπέρμα καλαμίνθιν, γλήχωνος, ἀνά δραμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς δίδου:-

15 **σπβ'** Ἀντίδοτος, πρὸς ἀφήμερινοῖς διδομένη μεθ' ὕδατος Ἔχει
Ἀλόης ξανθῆς κρόκον ὀπίου θηβαϊκοῦ στύρακος σμύρνης κωδίων πεπέρεως λευκοῦ ταῦτα δὲ τὰ ἴδη, ἀνά δραμ β', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, πρὸ τῆς ἐπὶ σημασίας σκευάσας καλῶς, χρῶ:-

20 **σπγ'** Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς ἀφημερινοῖς, διδομένη μεθ' ὕδατος, Ἔχει
Ἀλόης ξανθῆς κρόκου ὀπίου σμύρνης σένες κωδίων πεπέρεως κοινοῦ, ἀνά δραμ ἥμισυ καὶ μέλιτος σκοιλητικοῦ ἢ σάχαρ:-

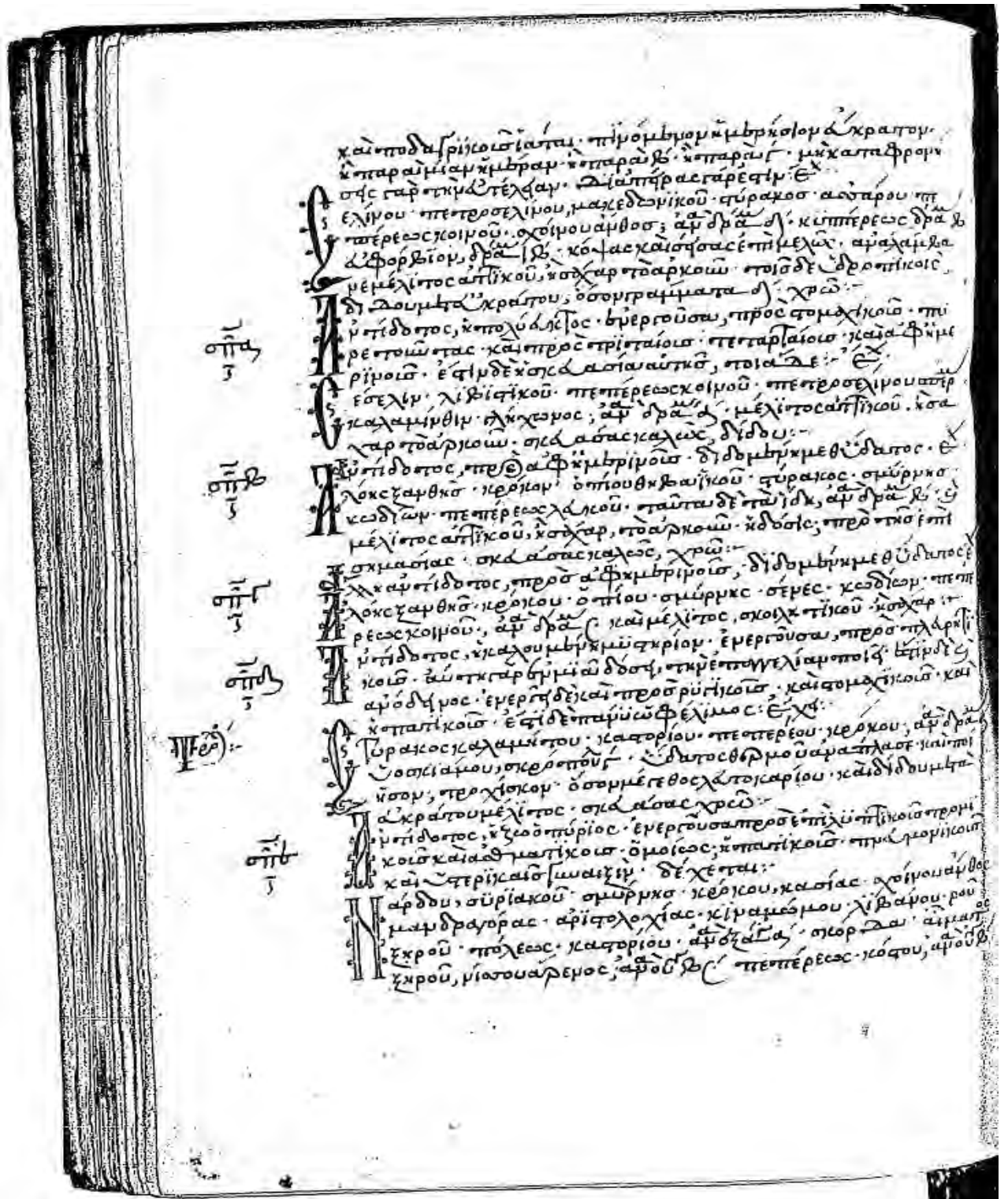
σπδ' Ἀντίδοτος, ἢ καλουμένη μύσθηριον, ἐνεργοῦσα, πρὸς πλευρητικοῖς, αὕτη γὰρ ἐν μιᾷ δόσει, τὴν ἐπαγγελίαν ποεῖ ἔστιν δὲ καὶ ἀνόδεινος ἐνεργεῖ δὲ καὶ πρὸς ρυγίκοις, καὶ στομαχικοῖς καὶ ἥπατικοῖς ἔστι δὲ πάνυ ὠφέλιμος Ἔχει:-

25 **Στύρακος** καλαμήτου καστορίου πεπερέου κρόκου ἀνά δραμ ..... ὑοσκιάμου, σκρόπουλα γ', ὕδατος θερμοῦ ἀνάπλασε καὶ ποιῆσον, τροχίσκον ὅσον μέγεθος λευτοκαρίου καὶ δίδου μετὰ εὐκράτου μέλιτος σκευάσας χρῶ:-

30 **σπε'** Ἀντίδοτος, ἢ ζωόπυριος ἐνεργοῦσα πρὸς ἐπιλύπτικοῖς τρομικοῖς καὶ ἀσθματικοῖς, ὁμοίως, ἥπατικοῖς πνευμονικοῖς καὶ ὑστερικαῖς γυναιξίν δέχεται:-

Νάρδου, σϋρῖακοῦ σμύρνης κρόκου, κασίας σχοίνου ἄνθος μανδραγόρας ἀρίστολοχίας κίναμώμου λιβάνου ροῦ ξηροῦ πόλεως καστορίου ἀνά ἐξάγ α', σκόρδα αἵματος ξηροῦ, νίσσου ἄρενος, ἀνά οὐγγ β' καὶ ἥμισυ πεπέρεως κόστου, ἀνά οὐγγ β',

35

σππ
3

σππ
3

σππ
3

σππ
3

πππ

σππ
3

καὶ ποδὰ φρίκω ἰαταί. πῆρο μὲν ἠμὲν κροῦ ἀκρατον
 ἢ παρὰ μίαν ἠμὲν ἢ παρὰ β'. ἢ παρὰ γ'. μὴ καταφρονῆ
 σφς γὰρ τὴν τέχνην. Διάπρρασε γὰρ ἑστῆ. Ἐ
 εἰρημ. πεπερωσε λιμου, μακεδονικῶν. ἀράχου. αὐτῶν ππ
 πατέρων χοίμου. χοίμου ἀμθος; ἀφ' δρᾶ δ'. κίππερως δρᾶ β'
 ἀφορβίον, δρᾶ β'. κόλασ καὶ σφασέπι μελῶν. ἀναχίμα
 μέλιτος αἰτῆκου, ἰσάχαρ, τσαρκοῦ. τοῖσδε ἰδρῶστικῶς
 διδουμτα κρατῶν, ὅσοι γραμμὰτα δ'. χρῶ:-
 ἢ πῆδοτος, ἰσποχύλιος. βνεργούσω, πρὸς τομαχικῶν. ππ
 ρετομῶστας. καὶ πρὸς σπρίσταιῶν. πετάρταιῶν. καὶ ἀφ' ἡμ
 ρίμοῖσ. ἔστῆ δεκίσεσ ἀσῖα αἰτῆσ, τοῖσδε ἔ:-
 ἔσχαρ, λιβίστικῶν. πεπερωσε χοίμου. πεπερωσε λιμου ἀπρ
 καλαμίνθην. ἀλκωρος; ἀφ' δρᾶ δ'. μέλιτος αἰτῆκου. ἰσά
 χαρ τσαρκοῦ. σκᾶσασ καλῶσ, δίδου:-
 ἢ πῆδοτος, πρὸ ἀφ' ἡμβρίμοῦ. διδουμβρίμεθ' ὕδατος. ἔ:-
 λωκεχαρθῶ. κροῖον. ὀπίου θηβαϊκῶν. σφύρκα. σφύρκα
 κωδίσων. πεπερωσε χαλκῶ. τρᾶτα δὲ πωλῖδκ, ἀφ' δρᾶ β'. ἔ
 μέλιτος αἰτῆκου. ἰσάχαρ, τσαρκοῦ. ἰδούσε, πρὸ τῆσ ἰπ
 σκῆσῖασ. σκᾶσασ καλῶσ, χρῶ:-
 ἢ πῆδοτος, πρὸ ἀφ' ἡμβρίμοῦ, διδουμβρίμεθ' ὕδατος
 λωκεχαρθῶ. κροῖου. ὀπίου. σφύρκα. σφές. κωδίσων. πεπ
 ρερωσε χοίμου, ἀφ' δρᾶ γ'. καὶ μέλιτος, σκῶχ τῆκου. ἰσάχαρ ἰ
 ἢ πῆδοτος, ἰσάχαρ μβρίμῶσ τῆκου. ἐνεργούσω, πρὸς πλάσ
 κῶσ. αἰτῆκαρ βνρίμῶσ δόσ, σκῆρεσ πωγελία μπόσ. ἔστῆ δὲ
 ἀφ' ὀδῆρος. ἐνεργῆ δὲ καὶ πρὸς ρύτῆμοῦ. καὶ τομαχικῶν. καὶ
 ἰσπατικῶν. ἔστῆ δὲ παρὶ ὠφέλιμος. ἔ:-
 ἔσχαρ καλαμίνθου. καστορίου. πεπερωσε μερκοῦ, ἀφ' δρᾶ
 ὄσπια μου, σκῶσποῦσ. ὕδατος θέρμο ὑαράπασ. καὶ ππ
 ἰσων, πρὸ χῆσικον. ὅσοι μέγεθος χλοκαρίου. καὶ διδουμτα
 ἀκρατου μέλιτος. σκᾶσασ χρῶ:-
 ἢ πῆδοτος, ἰσῶσπύριος. ἐνεργούσω πρὸς ἐπιχίπτικῶσ στρομ
 κῶσ καὶ αἰσθητικῶσ. ὁμοίως, ἰσπατικῶσ. πρὸ κροῖου
 καὶ πρὸ κροῖου σφῶσιν. δέχεται:-
 ἢ πῆδοτος, σφύρκα. σφύρκα. κροῖου, κασῖασ. χοίμου ἀμθος
 μαμδραγορᾶσ. ἀρίστολογίασ. κίραμῶσμου. χίβαφου. ρῶσ
 ἔχρου. πωλέσ. καστορίου. ἀφ' ὀδῆσ. σκῶσ. ἀμπα
 ἔχρου, ρῖστου ἀρεμος, ἀφ' ὀδῆσ. πεπερωσε. ἰσῶσ, ἀφ' ὀδῆσ

[60r]

καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς ἀπόθου ἐν βηκίῳ ὑελίνῳ ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, ἐξάγ α', μετ' οἰνομέλιτος τοῖς δὲ πύρεσσοισιν, μετὰ εὐκρατομέλιτος χρῶ:-

5 **σπστ'** Ἀντίδοτος, ἡ μούσα δίδοται δὲ καὶ ἐνεργεῖ θαυμασίως πρὸς ἥπατικοῖς ὑδροπικοῖς νεφρηκοῖς δύσσουριούντας, ἰσχιαδικοῖς, καὶ ῥυγίκοις τετραταῖοις, καὶ ἀρμοπονῖοκῦστα, Ἔχει

10 **Πεπέρεως**, δρᾶμ ἰστ' καὶ ἐν τέταρτον (σκρόπουλα α'), κρόκου ὑοσκιάμου, ἀνὰ ἐξάγ β', λιβάνου ἄρενος γεντιανῆς ἀριστολοχίας στρογγυλῆς ἐφόρβιον, ἀνὰ ἐξάγ α', τριῖψας καὶ σείσας ὁμοῦ, τὸ δὲ ὄπιον λύε μετὰ μέλιτος τοῖς δὲ πύρεσσοισιν, δίδου μετ' εὐκρατομέλιτος εἰ δὲ βουλη ἐπίβαλε καὶ σμύρνην οὐλκῆν α', παρὰ σιτάρ δ', καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, ἐξάγ α', χρῶ:-

15 **σπζ'** Ἀντίδοτος, ἡ περὶ τοῦτου ὀνομαζομένη περσικὴ ὠφελεῖ πρὸς πᾶσαν ἀρρώστιαν ὁμοίως εἰς πόνον κεφαλῆς καὶ ἰκτερικοῖς καὶ σῶμα μύρμικοῦν, καὶ εἰς ῥυνῖκᾶ πύρεττία καὶ ἐμοῦντας ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον, πάνυ καλὴ καὶ ὠφέλιμος Ἔχει

20 **Πεπέρεως** λευκοῦ καρδαμώμου ὑοσκιάμου σπέρμα σμύρνης ἀνὰ δρᾶμ στ', ἀρσενικοῦ ὀπίου θεῖου ἀπείρου ἀνὰ δρᾶμ ε', κρόκον δρᾶμ στ', κόστου ἀριστολοχίας ρίζαν μανδραγόρας τοῦ φλοιοῦ ἐφόρβιον, ἀνὰ δρᾶμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ' αὐτοῦ τοῦ καρῶν ποντικῶν τὸ μέγεθος μετ' εὐκράτου χρῶ:-

25 **σπη'** Ἀντίδοτος τοῦ συγγέλου, ἡ βασιλικὴ ὠφελεῖ, πρὸς κεφαλαλγίαν ἀμβλύωπίαν ἐπόχην γαστρὸς χύμοις λεπτόνουςα στομάχου καὶ ἀρθρητικοῖς, ἰκτερικοῖς καὶ ποδαλγικοῖς καὶ πᾶσαν νόσον θ(εο)ῦ χάριτι, ὑγιάίνει τοῖς λαμβάνοντας αὐτὴν διδομένην ἀπαρατηρίτως μήτε ψύξιν, μήτε καῦμα ἔστι δὲ πάνυ ὠφέλημος: Ἔχει:

30 **Πεπέρεως** κοινοῦ καὶ λευκοῦ, ἀνὰ δρᾶμ α', πολὺπόδιν καθαρὸν δρᾶμ β', ζιντζίβεριν κοινάμωμον ξυλοκοιναμώμου καρῶν, ἀρωματικοῦ, ἀνὰ δρᾶμ β', καρεόφυλλον, δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ κάχρους, δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

35 **σπθ'** Ἀντίδοτος ἄλλη μίχαῆλ τοῦ συγγέλου, ἡ βασιλικὴ ποιούσα ὡς ἡ πρὸ ταύτης πλήν ποιεῖ πρὸς πύρετον ἐκκρίνουσα σπληνικοῖς καὶ τοῖς κατ' /μφραξιν ἥπατικοῖς καὶ εἰς πᾶσαν ψήξιν στομάχου καὶ πρὸς πᾶσαν ὑστερικὴν διάθεσιν καὶ πάθος γυναικῶν, ἐκφράττουσα καὶ πᾶσαν ἐμ

60

καί μελίτος αἰθίου, καὶ χαρ στοάρκου, καὶ σκὰσσας κακῶς
 ἀποθουβρβκικῶς, ἔχειν. κδοσισδζαὶτκό, δζαζ, μηρίμο
 μέλιτος. τοῖσδε πύρεσσουσμ, μητῶ κρ ατομέλιτος. χρ
 ρτιδδτος, κμουσα. Διδδο σταδεκαίερεργθβαυμασίω σ,
 παρθῶ παττικῶ, ἔδρηπτικῶ, μεφρ κκῶ, δύσασυρίωι
 ρα, ἔδρηπτικῶ, καρρῦτικῶ, στεπαρταίω, καί αρμοπορίωι
 ἐππρεως, δρᾶ, ἔχῶ, κροκου, ὑσσίαμου, ἀφδζαζ, β, λιβαν
 ἀρερος, γεττίακο, ἀρίτολοχίας προήλιο, ἐφορβίω, ἀφ
 ἔχῶ, ἔχῶ, τριφασκαίω σασομου, τὸδε ὁπιομυεμῶ μελίτ
 τοῖσδε πύρεσσουσμ, Διδδομῆτα κρ ατομέλιτος. ἔδεβου
 ἔσπῖβ αεκαίωμυρ κροῦχικῶ, παρσῖδ, καί σκὰσσας
 κακῶς, ἀποθουβρβκῶ, κδοσισδζαὶτκό, δζαζ, χρῶ
 ρτιδδτος, κππερίτου του ὁρομαζομῆρε ππερσικκ, ἐφελῆπ
 ππασαμάρρῖσιαν, ὁμοίως, ἔσπνομον κεφρακῶ, καί κστερί
 κωῖ, καί σῶμα μύρ κικῶ, καί ἔσ ρῦτικῶ πύρεπτιω, καί ἐ
 μωῖτας. ἔσπιδε τὸ τοῦτο, παρῦκα κκικαίω φελίμος, ἐ
 ἐππρεως κᾶ κω, καρδαμῶμου, ὑσσίαμου ἀσπρῆ, σμωρ κκ
 ἀφδρᾶ, ἔ, ἀρομῖκοῦ, ὁπτιου, βθουαπῆρου, ἀφδρᾶ, β
 κροκου, δρᾶ, ἔ, κᾶσῶ, ἀρίτολοχίας, ρίζαμυδραγορας
 ἔφλοιοῦ, ἐφορβίω, ἀφδρᾶ, ἔ, καί μελίτος αἰθίου, καὶ χαρ
 στοάρκου, καί σκὰσσας κακῶς, διδδομῆτα του χαρῦου
 ππερσικῶ, τὸμῆθεος, μητῶ κρ ατου, χρῶ.
 ρτιδδτος του σῦνελου, κβασί κκ, ἐφελῆ, ππερσικεφρακ
 ἔχῶ, ἀμβλυοππαρ, ἐπὸ χαρκατῶ, χῦμοῖλε ππύρουσα
 τομῆου, καί ἀρθρ κτικῶ, κστερίκω, καί ποδαρχικῶ,
 καί πασασμ ὁσομ θῶ, χαρίτι, ὕγίαμῶ, τοῖσ λαμβανούτας
 αὐτῶν, διδδομῆτα ἀπαρσπρῖστικ, κκτε φύζην, κκτε
 καῦμα. ἐπιδε, σπαμῦ ἐφελίως.
 ἐππρεως κωῖ κω καί κᾶ κω, ἀφδρᾶ, ἔ, πολῦ σποδρ κκαθᾶρ
 ἔχῶ, β, ζῆροτῖβ βρην, κοίμαμῶμον, ζῦλο κοίμαμῶμον,
 καρῶου, ἀρωματικῶ, ἀφδρᾶ, β, καρῶ φῦχου, δρᾶ, α,
 κᾶρῦος, δρᾶ, ἔ, μελίτος αἰθίου, καὶ χαρ στοάρκου,
 ρτιδδτος, ἀλλ, κβασί του σῦνελου, κβασί κκ, ὁπτιου
 τωῖ κππερ σπᾶτισ, κω κκ σπῶ, ἔ, ππερ σπῦρ βτομῆ κκί κκ
 σπ, κω κκ κικῶ, καί τοῖσ καπτεμφραζῖρ ἔππαττικῶ, ἔ
 ἔσπῖβ αεκαίωμυρ κροῦχικῶ, καί ππερ σπᾶτισ, ἔπερ κκ κδζα
 θισμ, καί σπᾶθος ἑμπακῶν, βεφραπῖτουσα, καί πασασμ

σπῖ
5

ε
σπῖ
5

σπῖ
5

σπῖ
5

66

[61v]

φραξιν καὶ ὄξυρεγμίαν ἀφανίζη καὶ ὄρεξιν ἐμποιεῖ καὶ εὐθυμίαν καὶ εὐχρειαν
 ποιούσα καὶ πρὸς δϋσοδίαν στόματος καὶ πρὸς φόβον καὶ ὑπὸ στολὰς καὶ
 5 ἀδολεσχίας καὶ δισπνοίας καὶ ἀπλῶς, ὑγιεῖ ἀπόκαθιστῶν τὸν ἀν(θρωπ)ον καὶ
 εὐ μνημόνευτον ποιούσα, τοῖς λαμβανομένοις αὐτὴν διδομένη ἀπαρατηρίτως
 ἐν παντὶ καιρῷ βρώσεως καὶ μετὰ βρωσιν μήτε ψύχος, μήτε καῦμα ἢ βρωσιν
 ἢ πόσιν: Ἔχει:

Πεπέρεως κοινου καὶ μακροῦ ζιντζίβεριν κινάμωνον, ξύλοκίναμώμου
 10 πολυποδίου καθαροῦ καρύου ἀρωματικῶ, ἀνὰ δρᾶμ β', καρεόφύλλου
 ναρδοστάχην μαστίχην καρύχου, ἀλύπτιάδος δακρῦδην, ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ
 τρουπήτην, δρᾶμ β', μέλιτος ἀττικῶ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς,
 οὐγγ α', μετ' εὐκράτου ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον, πρὸς δύναμιν μεσοῦσης τῆς
 νύκτος, ἢ ὅποταν βούλη ἀποβλέπων δὲ καὶ τὴν ἔξιν τοῦ ἀν(θρώπου), χρῶ:

σζ' Ἀντίδοτος, ἢ καλουμένη φλευότομος διὰ γὰρ τὸ ὄξυν αὐτῆς, ἐκλίθη
 15 φλευότομος, ἔχει:-

Ζιντζίβεριν, δρᾶμ β', σέσελιν δρᾶμ α', πετροσέλινον, πέπεριν, ἀνὰ δρᾶμ α',
 ἀσσάρου ἀλόης ξανθῆς ἀνὰ δρᾶμ δ', εὐπατορίου, δρᾶμ γ', κόψας καὶ σίσας
 ταῦτα, ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικῶ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς,
 20 δίδου ἐξ' αὐτοῦ κιάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος σὺν οἴνω, ἀμηναίω αὐστηρῷ,
 τοῖς μῆ, πῦρέττουσιν ἐν δὲ τοῖς πῦρέσσουσιν, μεθ' ὕδατος θερμοῦ χρῶ:-

σζα' Ἀντίδοτος ἢ διὰ κρόκου, πρὸς ἥπατικοῖς, πάνυ καλή:-

Κρόκου ναρδοστάχην κασίας, ἀνὰ δρᾶμ δ', κίναμώμου σμύρνης σχοίνου
 25 ἄνθος κόστου ἀνὰ δρᾶμ β', μέλιτος ἀττικῶ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
 δίδου:-

σζβ' Ἀντίδοτος, κύφιου σκευασία, ἢ διὰ τῶν πεντήκοντα ἰδῶν ἐπὶ θυμιωμένη
 30 ἢ τοιαύτη, ἐκδιόκει πᾶν κακοποιὸν, καὶ ἄχρῖον πν(εῦμ)α καὶ ἀπελαύνει πάντα
 τὰ θηρῖα τῆς ἀκρίτου ὀρμῆς καὶ ἀποστρέφει κεφαλαλγούντας, ῥύεται, κατὰ
 πλασθὲν τῷ μετόπῳ ὀφθαλμῶν πόνοις ἀπαλάττει τὲ, ἐπὶ χρειώμενον, ἔξωθεν
 μετ' οἴνου καὶ ὠπταλγούντας, ἰάται ἀνευθεν, μέλιτος καὶ ἐλαίου καὶ ἐντιθὲν
 κροκίδη, πάντα ἐν τῷ στόματι γινώμε

φραζην· και οχυρα ησαν αφαιρα· και οροζι ενμποζι· και
 λουμια· και αχρα ημποζουσα· και προσδισοδιαμη
 ματος· και προσφροβον· και εσδοτασ· και αδθεσ
 χιασ· και ιδιοσπριασ· και απλωσ· υγιθαπποκαθιατη
 στομφομ· και εμκμορατομ· ποζουσα· τοιο λαμβ
 μομβροια αυστην· διδμεν κασπαρ απκριτωσ· βρπαμ
 τι και ρεσ· βρεσσεωσ και μετα βρεσσημ· μετεψυχοσ· με
 τε και ρα· εβρωσ ην ποσσημ· ε

Πεπερεσχομου και μακρου· ζην ηζι βερην· πιναμωμου·
 ζυλοζιραμωμου· πολυποδουκαθαρου· και ρουαρεσ
 ματικου· αφδραβ· και ρεσφυλλου· μαρδοταχμ· μα
 τιχην· και ρυχου· αλυπιαδωσ· διακρυζαμ· αφδραβ
 προποσσημ· δραβ· μελιτοσ αφηηου· ησχαρτοσ αρκου·
 ηδωσ εσζαυτωσ· δυαμια ηρατου· ησχαρτοσ ελατην· ηη
 δυαμην· μεσουασ ηησ ρυητοσ· ησποσταμ βουη· απο
 βλεπωρ δεσ αιτη ηζι ησ του αρου· χρω

Πεπερεσχομου και μακρου· ζην ηζι βερην· πιναμωμου·
 ζυλοζιραμωμου· πολυποδουκαθαρου· και ρουαρεσ
 ματικου· αφδραβ· και ρεσφυλλου· μαρδοταχμ· μα
 τιχην· και ρυχου· αλυπιαδωσ· διακρυζαμ· αφδραβ
 προποσσημ· δραβ· μελιτοσ αφηηου· ησχαρτοσ αρκου·
 ηδωσ εσζαυτωσ· δυαμια ηρατου· ησχαρτοσ ελατην· ηη
 δυαμην· μεσουασ ηησ ρυητοσ· ησποσταμ βουη· απο
 βλεπωρ δεσ αιτη ηζι ησ του αρου· χρω

Πεπερεσχομου και μακρου· ζην ηζι βερην· πιναμωμου·
 ζυλοζιραμωμου· πολυποδουκαθαρου· και ρουαρεσ
 ματικου· αφδραβ· και ρεσφυλλου· μαρδοταχμ· μα
 τιχην· και ρυχου· αλυπιαδωσ· διακρυζαμ· αφδραβ
 προποσσημ· δραβ· μελιτοσ αφηηου· ησχαρτοσ αρκου·
 ηδωσ εσζαυτωσ· δυαμια ηρατου· ησχαρτοσ ελατην· ηη
 δυαμην· μεσουασ ηησ ρυητοσ· ησποσταμ βουη· απο
 βλεπωρ δεσ αιτη ηζι ησ του αρου· χρω

111

112

113

[61r]

να πάθη, θεραπεύει διαλυόμενον καὶ καταχρισθὲν , ἐν ἱκανῶ τῷ χρόνῳ
 βηχικοῖς δὲ, καὶ ὀρθοπνοϊκοῖς καὶ περὶ πνευμονικοῖς καὶ στομαχικοῖς καὶ τοῖς
 5 τὸ αἷμα ἀνάγουσιν, δι' οἰνομέλιτος κεκραμμένου, ὅσον ἀγρίου κῦάμου τὸ
 μέγεθος, διδόμενον ὁμοίως σπληνικοῖς καὶ νεφρητικοῖς καὶ ἥπατικοῖς ὠφελῆ
 πόθεν μετ' ὄξυκράτου, κέρατα γ', ὅπερ λέγουσιν οἱ σαρακῖνοί, τὸ κέρατον,
 στάγιον ἢ κῦάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος ἐντέρων δὲ πόνους καὶ ἰσχιαδικούς
 10 εὐθέως δοθήσα μετὰ θερμοῦ ὕδατος ὁμοίως κῦάμου τὸ μέγεθος, δοθὲν ὠφελῆ
 σελῖνιαζομένοις δὲ ἀπόκαθίστησι, σὺν ἀφρῶ ταῦρου δοθήσα, ὅσον κῦάμου
 τὸ μέγεθος ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου , ἕως ἀνατολῆς σελίνης ἡμέρας λ' ἐνεργεῖ δὲ,
 καὶ εἰς τὴν λιμικὴν νόσον εὐθέως καὶ σὺν ἐχῶς διδομένη καὶ φορουμένη, καὶ
 περὶ ἀπτομένη ἔστι γὰρ αὕτη, φάρμακον καὶ ἀπότροπιῶν παντὸς κακοῦ εἰ δὲ
 15 τις αὐτὴν καθ' ἡμέραν ἀντίλαμβάνει, πᾶν νόσημα, ἀυφοβηθήσεται ἐνεργεῖ δὲ
 καὶ ἐπὶ τῶν λῦσσοδικτῶν καὶ ἐλμῦνθων σελίνης λιγοῦσης ἔστι δὲ , ὄντως
 θαυμαστῆ, ὡς προεῖρηται: Ἐχει:-

Λίθου γαγάτου, οὕγγ α', ἐλενῖου, οὕγγ β', ἀσπαλάθου φλοιοῦ οὕγγ β', ἐξάγ
 β', ρίζαν ἀσφοδέλου οὕγγ β', ἐξάγ β', βράθυο οὕγγ β', ἀρκευθίδων σφέρια,
 λγ' καὶ ἓν τρίτον , βδέλλης πετραϊκῆς οὕγγ β', ἐξάγ β', ἰσχάδων λῦπαρῶν
 20 ἀκέγχρων, οὕγγ η', ἀμ[μω]νῖακοῦ, οὕγγ α', ὄνυχου ἰνδικοῦ σπέρματος
 πηγάνου ἀγρίου κόστου καρύου ἀνὰ κουκία β', καρδαμώμου κυπέρου κρόκου
 ἀνὰ κουκίον, α' ἥμισυ, σπέρμα κῦπαρίσσου, οὕγγ α', λαδάνου, κουκία γ' καὶ
 ἓν τρίτον, στύρακος καλαμῆτου, κουκία, γ' καὶ ἓν τρίτον ἀσσάρου, κουκία β',
 25 νάρδου κελτικῆς ῥόδων ξηρῶν ἀνὰ κουκίον α', σμύρνης στρογλύτιδος ἀνὰ
 οὕγγ β', ἐξάγ β' ἀμώμου, κουκία β', πευκεδάνου, οὕγγ β', σπέρμα λυγαίας ,
 κουκία β', σχοίνου ἄνθος, κουκίον α', στροβήλων σπέρμ, κεκαθαρμένα,
 30 κουκίον α', σταφίδων ἄνευ τῶν γηγάρτων, οὕγγ η', τερεβινθίνης, οὕγγ β',
 φύλλου, κουκίον α', παιωνίας, κουκίου ἓν τρίτον φοινίκων λῦπαρῶν, οὕγγ δ',
 κονίζης ἀροματικῆς, κουκία β', μαστίχην κουκίον α' καὶ ἓνα ὄγδοον, δικτάμου
 κωμένου, κουκία β' ἓνα ὄγδοον, λιβάνου κουκίον α', φλοιοῦ, πίτιος, κουκία α'
 ἓνα ὄγδοον καλάμου ἀρωματικοῦ, οὕγγ β', ἴρεως ἰλυρικῆς, οὕγγ α', ἐξάγ α',
 μουσκλίου

61

μαίπαθκ, θεραπεία δ' Ἰαχίομβρον· καὶ κατόχριστῶν, ἐρ
 ἰκαρῶστο, χροῦκο, φκχίκοισ δέ, καὶ ὀρθοπροτοίκοις· καὶ
 περὶ πρᾶμογίκοισ· καὶ τομαχίκοισ· καὶ τοῖστο αἶμα
 ἀργούσιρ, αἰοῖνο μέλιτος κεκραμμβῶν, ὄσορ αἰρίου
 κὺ αἰμου τόμεγεθος, διδόμετρον· ὁμοίως· σολκρικόισ·
 καὶ ἰεφροτίκοισ· καὶ κῆπατίκοισ· ὡφελῆ· πῶθβῆμῆ
 χυῖρατου, κεραταί· ὅπερ λᾶγουσι μοῖ σαρακίμοι, τὸ κε
 ρατομ, τᾶτομ· κὺ αἰμου αἰγῶπιου τόμεγεθος· ἐρῶτέρων
 δεπόροισ καὶ ἰοχιάδικοισ· ἀθέωσ δδθκωμῆταθερμου
 ἔδατος· ὁμοίως κὺ αἰμου τόμεγεθος, δδθερῶ φελῆ· σε
 χίρῖαξομβροισ δ' ἀπὸ χαθῆρκοῖ, σὺ ἀφρῶ ταῦρου·
 δδθκῶσ, ὄσορ κὺ αἰμου τόμεγεθος· ἀπὸ ἀραποχόκχίου,
 ἔωσ ἀρατολῆσ σελίρκε· ἡμέρα ελ· ἐμερτῶδε, καὶ φετῆλ
 μὲκκρῶσορ· ἀθέωσ κωσιώε, χῶσ διδόμετρον· καὶ φο
 ρουμβῆκ, καὶ περὶ ἀπτομβῆκ· ἐστὶ ἀραῦτα, φαρμακορ·
 καὶ ἀπὸ στρῶπιου, σπαμῶτος κακοῦ· ἡ δ' ἐστὶ αὐτῆκ καθ' ἡμέ
 ρα ἀναστὶ λαμβάνῆ, πᾶρ ῥόσκημ, αὐφουκθῆσεται· ἐμερ
 τῶδε καὶ ἐστὶ τωρ χυῖστο δ' κῆτορ· καὶ ἐλμῶνθερ· σελίρκε
 χιτοῦσιε· ἐστὶ δε, ὄσορ ῥοσθαμῆσῆ, ὡσ προφῆρκοται· ελ·
 ἰθουλαγατου, ὄσα· βλερίου, ὄσβ· ἀσπαλάθου φλοιοῦ·
 ὄσβ· ὄσα· ῥίζα μᾶσφοδέλου, ὄσβ· ὄσα· ῥβράθῶ
 ὄσβ· ἀρκαθίδου, σφῆρι, λῆτ· ῥδελλῆσ πετραήκοσ
 ὄσβ· ὄσα· ἰοχαδερ χίπαρῶν κῆενχῶν, ὄσβ· ἀμσο
 ριαιου, ὄσα· ὄρῦχου ῥδῆκοῦ· σπέρματος πῆγαμου ἀρῆ
 κῆστοῦ, κῆρῦου, ἀρῆκουκί· ῥ· κῆρδαμῶμου κῆτῆρου ῆροκ
 ἀρῆκουκίον, αἰῶ· σπέρκῆ παρῆστοῦ, ὄσα· λαδάρου, κῆουκί
 ῆτ· ῥύρακος κῆλαμῆστοῦ, κῆουκί, ῆτ· ἀσπᾶρου, κῆουκί· ῥβ·
 ῆρδου κῆλοτίκοσ· ῆρδωρ κῆρερ, ἀρῆκουκίονα, σῆμῆρκε·
 πῆρῆστῆ δῶσ· ἀρῆου· ὄσα· ῥβ· ἀμῶμου, κῆουκί· ῥβ· πῆρ
 κῆδῆρου, ὄσβ· σπέρκῆ γῆαιε, κῆουκί· ῥβ· ῥοῖρου ἀρῆσοσ· κῆου
 κίονα, ῥρῆβ κῆου σπῆρ, κῆκαθαρμῆρα, κῆουκίονα, ῥα
 φῆδῆρα μᾶ τῶρ κῆ γᾶρστορ, ὄσβ· πῆρῆβ ῆρθῆρκε, ὄσβ·
 φῆλλου, κῆουκίονα, πῆαροῖα, κῆουκί· ῥ· φοῖρῆκῶρ κῆ
 πῆρῶν, ὄσβ· κῆοῖζ κῆ ἀροματίκοισ, κῆουκί· ῥβ· ματῆκῆρ·
 κῆουκίον, αἰῶ· δῆκῆταμῶμου κῆομβῆρου, κῆουκί· ῥβ· ῆβᾶρου
 κῆουκίονα, φλοιοῦ, σῆπῆτοσ, κῆου αἰῶ· κῆαμῶμου ἀρῶμα
 τῆκοῦ, ὄσβ· ἰρεῶσ ἰλῆρῆκῶσ, ὄσα· ὄσα· ῥβ· μουσῆκῆου·

Ε4

[62ν] κουκία β', καρποβάλαμον, κουκία β', μέλιτος αττικοῦ
καθαροῦ, λήτραι β', ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν οἴνου πρῶτου,
κουκίον α', ὁμοῦ τρίβε τὰ ξηρὰ σὺν τοῖς ὑγροῖς καὶ ἀνα
μαλάττων ταῦτα, λέγων α, ε, νι, ου, ω, χρῶ:-

5 **σζγ'** Σκευασία ἄλλη, κυφαίου ἢ διὰ τῶν κη'ιδῶν ἔστιν δὲ καὶ ταῦτη,
διόρητικὴ κάλλιστος ἔχει:-

Φοινίκων σάρκας στροβήλων σπέρμα, ἀνὰ δρᾶμ δ', ἰσχάδων σάρκας δρᾶμ η',
σταπιδῶν ναρδοστάχην ἀνὰ δρᾶμ α', φύλλου, δρᾶμ ε', ἀρκευθιδῶν, δρᾶμ η',
λιβάνου, δρᾶμ γ', κρόκου κύππερου βράθιος, βρούου, σχοίνου ἄνθος,
10 καρδαμῶμου, ἀμωνιακοῦ, μελίλωτον, ἀνὰ δρᾶμ γ', κύπαρισσου κελτικῆς, ἀνὰ
δρᾶμ β', κασίας δρᾶμ δ', ρόδων δρᾶμ γ', ἀσφοδέλου, δρᾶμ γ', στύρακος, δρᾶμ
ε', ἀρκευθιδῶν μικρῶν, δρᾶμ γ', ἐλενίου, δρᾶμ ε', κόστου δρᾶμ στ',
τερεβινθίνης, δρᾶμ β', ἀσπαλάθου, δρᾶμ ε', βδελλίου, δρᾶμ α', μέλιτος
ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ οἴνου εὐώδοις τὸ ἀρκοῦν

15 **σζδ'** Ἀντίδοτος ἢ κλίμαξ ποιεῖ, εἰς ψύχραν στομάχου βοήθει, ἀπεπτοῦσι πάνυ
γὰρ ἐστὶ διὰ πείρας καὶ οὐ μόνον εἰς ἀνέμοις καὶ ταραχὴν στομάχου ἀλλὰ καὶ
γυναίκεια πάνυ, καθαίρει πάθη καὶ δισπνοϊκοῖς ὠφελεῖ, λαμβανομένη ἔστιν
δὲ, πάνυ καλὴ, πρὸς τὰ τοιαῦτα: ἔχει

Σπορᾶν ἄρου σπορᾶν σελίνου σίλερ πέπεριν ζιντζιβερὶν ἀνὰ δρᾶμ α',
20 ζήνωνος σῦριακοῦ, δρᾶμ β', σπορᾶν μαράθου ῥίζαν ἐλενίου ἀνὰ δρᾶμ γ',
κίναμῶμην δρᾶμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς
δίδου πρῶτ' νήστης καὶ μετὰ δείπνου μετὰ κράμματος ἢ μετ' ὕδατος ποιεῖ δὲ
καὶ ὄρεξιν δίδοται δὲ, καὶ εἰς παντοίας βήχας καὶ εἰς θῦμὸν τὸν κατέρχόμενον
εἰς θώρακα καὶ εἰς πᾶν πᾶθος, τὸ ἐντὸς τοῦ σώματος καὶ εἰς ἀνορεξίαν
25 ἐρεθίζει δὲ καὶ τὰ ἀφροδῆσια:-

σζε' Ἀντίδοτος ἀπολλωνίου ὠφελεῖ, εἰς δισπνοϊκοῖς ὀρθοπνοϊκοῖς καὶ εἰς
βήχαν παλαιὸν εἰς πόνον στήθους καὶ στομάχου, καὶ σπλάγχνων εἰς πᾶσαν
ἀντίδοτον ὑπερβαίνει, ἐν τοῖς τοιοῦτοις πάθεσιν ἐν τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἀνοχεῖν
παρέχει δέχεται:-

30 **Πεπέρεως** λευκοῦ, δρᾶμ ε', κρόκον, δρᾶμ γ', κίναμῶμου, δρᾶμ β', στάχος μῦρα
ὀπίου ἐντεριῶνην τίβάπυρι καρδαμῶμου

σγδ

κου, ^β· καρποβαλαμμο, ^β· μέλιτος αττικού
καθαρού, χίτρασ ^β· κούχαρ ποάρκω· οἴμου πρῶτου,
κουκιορά· οἴμου τρίμετο· χραϊσώ· τοῖς ὕγρας· καιάρα
μελαίτων σταύτα, λέγω· ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
ταύτη, διούρκτι, κέκαχίτος· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
Ποιρκω σαρκας· τροβήλωρ σέρμα; ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
δωμοσρκας; ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
φυχου, ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
κρόκου· χύππερου· βράβιος· βρύου· αοιμου αβθος· καρ
δαμείμου· αμωρίαχου· μελίχελον, ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
σταν· κελτικκῶ· ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
ασφονδελου, ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
κρωρ, ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
Πθίρκε, ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
Πμέλιτος αττικού· κούχαρ ποάρκω· οἴμου δ' εἰδωσ δ' αρ·
μοτίδοτος κίχμαλ· ποίτ, ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
αίλατε πτόουσι· παρύγαρτα· δι' ατπράς· καιούμόμονο
αφείμω και· ταρ· χρομαχου· αλλαι και· σω· αί· χή· παρτι,
καδ· αί· ρ· πα· θ· β· και· ιδ· ο· προ· ι· κο· ο· σ· ε· φ· ε· λ· λ· λαμ· βα· πο
Πμ· τ· κ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
πορα· αν· αρου· απορα· αν· σελμου· σίλερ· πέ· πε· ρι· μ· ζι· μ· τ· η·
βερι· μ· ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
μαρά· βου· ρι· ζα· φ· ε· λε· γι· ου· ^α· ^β· ^γ· ^δ· ^ε· ^{στ}· ^ζ· ^η· ^θ· ^ι· ^κ· ^λ· ^μ· ^ν· ^ξ· ^ο· ^π· ^ρ· ^σ· ^τ· ^υ· ^φ· ^χ· ^ψ· ^ω
και· μέλιτος αττικού· κούχαρ ποάρκω· σκά· ασ· τα· και· λ·
Πιδου· σπρω· ρύ· σ· κ· ε· ζ· μ· η· τ· α· λ· φ· τ· η· ου· μ· η· τ· α· χ· ρ· α· μ· ο· σ· τ· ο·
Πη· μ· η· τ· δ· ω· τ· ο· σ· πο· ι· τ· α· και· ο· ρ· ο· ζ· η· μ· δι· δ· ο· σ· τ· α· ι· δ· ε· και· φ· ε· τ· η· μ·
Πτο· ι· α· ε· β· ε· χ· α· e· και· φ· ο· θυ· μο· ρ· σ· τ· ο· ρ· κα· π· ε· ρ· χ· ο· μ· β· ρ· ο· ρ· φ· ε· ο· ρ· α·
Πκαι· φ· ο· πα· ρ· π· α· θ· ο· s· πο· ε· μ· ο· τ· ο· s· το· υ· σ· ὡ· μ· α· τ· ο· s· και· φ· ο· α· μ·
Πρε· ζ· ι· α· μ· ε· ρ· ε· θ· i· β· φ· δ· ε· και· τα· α· φ· ρ· ο· δ· ο· σ· i· a·
Πμο· τί· δ· ο· τ· ο· s· α· ἴ· πο· χ· ρ· ο· ρ· i· ο· u· ε· φ· ε· λ· λ· φ· ο· δ· i· ο· π· ρ· ο· i· κ· o· i· o·
Πο· ρ· ρ· ο·
Ππ· ρ· o· i· k· o· i· a· και· φ· ο· β· ἴ· χ· η· μ· π· ο· λ· α· i· o· μ· φ· ο· σ· π· ο· ρ· ο· μ· ο· ρ· φ· ο· u· και·
Πτο· μ· α· χ· η· μ· και· α· σ· λ· α· χ· η· μ· φ· ο· σ· π· α· σ· α· μ· α· μ· σ· τ· i· δ· ο· σ· τ· ο· μ·
Πω· τ· η·
Πβ· α· i· ρ· φ· β· ἴ· ο· σ· τ· o· i· ο· u· σ· τ· o· i· κ· α· θ· ε· ο· i· μ· β· ἴ· ο· τ· ρ· i· α· i· ο· u· μ· β· ρ· α· e·
Πα· φ· ο· χ· ἴ· μ· πα· ρ· ε· χ· η· δ· ε· χ· η· i·
Πε· π· ε· ρ· ε· ω· s· λ· α· κ· o· u· δ· ρ· α· β· κ· ρ· ο· ρ· ο· μ· δ· ρ· α· γ· κ· i· ρ· α· μ· ε· o· δ· ρ· α·
Πσ· α· ρ· ο· s· μ· i· ρ· α· ο· π· τ· i· ο· u· β· ἴ· ο· τ· ρ· i· ε· ο· ρ· η· μ· σ· τ· i· β· α· π· ὄ· ρ· i· και· ρ· α· μ· e·

σγδ

σγδ

[62r]

ύοσκιάμου ταῦτα τὰ ἴδη ὅλα , δράμ β' , ἄσσαρι, δράμ α' , καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον καρῦου μύρεψικοῦ τὸ μέγεθος:-

5 **σζστ'** Ἀντίδοτος ἢ μούσα, ἀπολλωνίου ὠφελει, εἰς δῦσπνοϊκοῖς ὀρθοπνοϊκοῖς καὶ βήχαν παλαιὸν καὶ εἰς πάντα τὰ πάθη καὶ εἰς τοῖς πρόσδοκωμένοις, μέχρι τριῶν ἡμερῶν τελευτᾶν, πάνυ ἐνεργεῖ καὶ βήχαν λύει εἰ δὲ καὶ πόνοις σὺμβίεν ἐν τοῖς τοιοῦτοις πάθεσι λαμβανομένη ὅσον λεπροκαρῦου τὸ μέγεθος, διάσκορπίζει αὐτᾶ: Ἔχει

10 **Πεπέρεως** λευκοῦ, κουκία ιστ' καὶ ἐν τέταρτον, κρόκον, ἐξάγ α' , τιμαπρ ἐξάγ β' , μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ὠφελει δὲ τοῦτου, εἰς καθήμερινοῖς τριταίοις καὶ τεταρταίοις, ἐξαιρέτως λαμβανομένη, πρὸ τῆς ἐπισημασίας ὅσον καρῦου ποντικῦ τὸ μέγεθος μετὰ χλύαροῦ οἴνου, χρῶ:-

15 **σζζ'** Ἀντίδοτος ἄλλη , ἢ μούσα ἐνεργουσα πρὸς ἥπατικοῖς, Ἔχει:-
Πεπέρεως κουκία ιστ καὶ ἐν τέταρτον κρόκον ὑοσκιάμου, ἀνὰ ἐξάγ β' , λιων ἀρσενικοῦ γεντιανῆς ἀριστολοχίας στρογγύλης εὐφόρβιον ἀνὰ ἐξάγ α' , τριψας καὶ σίσας ὁμοῦ πάντα τὸ δὲ ὅπιον λύε μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἔμβαλε δὲ καὶ σμύρνην, ἐξάγ ε' , καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου μετ' εὐκράτομέλιτος, πύρέσσουσιν ἠδῖος, ἐξάγ α' , ἀπύρέτοις δὲ μετ' οἴνου ὠφελει δὲ τὸ τοιοῦτον, πρὸς ὑδροπικοῖς νεφρητικοῖς καὶ δισσοουριῶντας, πάνυ:-

20 **σζη'** Ἀντίδοτος τὸ ἄφραστον τὸ τοιοῦτον ὠφελει, εἰς παραλυτικοῖς καὶ εἰς ἀφρίζοντας καὶ δαιμονιοῦντας Ἔχει:-

25 **Σκορδοράσαρον** ἀμωνιακὸν σμύρνης δραγαγάντην ὀποπάνακος σεραπιῶνι καστόριν σῖδηρόστουπον χαλβάνην ἄσφαλτον δρακόντιον αἶμα μώρρα λιβάνου μαστίχην ταῦτα ὅλα, ἀνὰ δράμ α' , τὰ δὲ ἀρωματικᾶ τὰ μὴ τριβώμενα, ἐξάφρισον ἐνποτήριον, μελίζεσθαι καὶ ἐπίθες αὐτᾶ, ἐν αὐτῷ καὶ κύνει ἰσχυρὸς ἐν ὀλμῷ τὰ δὲ ἕτερα ἴδη, τρίψον καὶ κοσκίνησον καὶ μετὰ ταῦτα, θές τα τοιαύτα βότανα οἶον ὑσσωπον βεττόνικα, καναβηναίαν ἐλελίσφακον κυνόγλωσσον πήγανον κνίδην ἔρικαν φοῦ καλαμύνθην μικρὸν βουλβακαν, 30 σουλφαρα τρίψον οἶνυ

62

ὕσκιον· πᾶντα ἰδύου· δρᾶ β· ἀσπίς; δρᾶ α·
 καὶ μέλιτος αἰθίου, ἕσχαρτο ἀρκουῶν· κδοσὶς ἀζαίτησ
 τοῖσ χρίζουσι, ὅσον καρύου μύρεψικου τομάγεθος·
 ἢ τὶ δαστος ἕμουσα, ἀποχωρίου· εὐφελῆ, φσ δισπρο
 κούσ· ὀρθοπνοῖκούσ· καὶ βήχαν παλαιόν· καὶ φσ παμ
 πατάπαβη· καὶ φσ εὐχρωστᾶσ, λεπτρά τικται; καὶ πηλ
 τικρᾶ ἀδύραμια· καὶ φσ τοῖσ περὸ δόχων μύρουσ, με χριστρί
 αὐρ κ μβρῶν τελέταρ; παρὺ βρῆρῆ· καὶ βήχαν λυφ· φδ ε,
 πομοισ σύμβιεν· βρ τοῖσ τοιούτοις πᾶθεσι λαμβανομῆ
 ὅσον λεπτὸ καρύου τομάγεθος, δαστορ τὶ ἕσχαρτα· ε
 ἐπιπέρεσ χαλιού, κούχι τσού· κροῖκον, δζα ε· τριτάκιον
 ἕσχαρτα· σμύρνησ, δζα ε β· ὕσκιον, δζα ε α· τιμά
 ἕσχαρτα· μέλιτος αἰθίου, ἕσχαρτο ἀρκουῶν· αἰφελῆ φδ
 τοῦτο, φσ καθήμβριουσ· τρίτακιον καὶ τεταρτάκιον, ε
 χαρῆσ· λαμβανομῆρ, πρὸ ττικτῆσ πικμασίαισ· ὅσον
 καρύου πορτικου τομάγεθος μετὰ χυαρου οἴνου, χρῆσ
 ἢ τὶ δαστος ἕμουσα· ἐνεργούσασ πρὸσ κηπατικουσ· ε
 ἐπιπέρεσ· κούχι τσού· κροῖκον· ὕσκιον, ἀφ δζα ε β· χ
 ἀσπικου· τριτάκιον· ἀριστολοχίασ πρὸσ κηπατικουσ· ἀφ ὀρβιου
 ἀφ δζα ε α· τρίτακιον· σίσασ ομοῦ παρτα· τοδεόπιον, χε
 μετὰ μέλιτος αἰθίου, ἕσχαρτο ἀρκουῶν· ἐμβάλεδε καὶ
 σμύρνησ, δζα ε β· καὶ σκᾶσασ καλῶσ, διδυμῆτα κρ
 τομάγεθος, πύρεσσιον· κδοσ, δζα ε α· ἀπύρεσσιον ἐμψοῖν
 εὐφελῆ φδ το τοιούτουσ, πρὸσ ὑδροπικουσ· μεφρ κτικουσ·
 καὶ διασφουρίουσ, παρτα·
 ἢ τὶ δαστος ἀφραγον· το τοιούτουσ εὐφελῆ, φσ παρ κηπι
 κούσ· καὶ φσ ἀφρίζουσ καὶ δαιμοριουσ, εδ·
 κροδρᾶσασον· ἀμορῖακον· σμύρνησ· δραγαγῆτκρ· ἀπο
 παρτακον· σεραπίεσι· κατόρι· σιδυρόσασον· χαλβᾶφ
 ἀφ αλτορ· δρακοῦσσιον· αἶμα· μέρρα· χίβαρου· μαγι
 παρταόλα, ἀφ δρᾶ ε· τὶ δε ἀρσενικῆσ ταιμ κτρίβω
 μβρα, δζα φρίσσορ ἐμψοτκρίον, μελίξοδα· καὶ ἐπιθεσ
 ἕσχαρτα, βρ αἰστω· καὶ κωφίχουσ σέμοχμῶ· τᾶδε ἐστραίδν·
 τριφορ κησσιρ κισορ· καὶ μετὰ τᾶσ, θεσ ταιτοι αἶτα
 ἕσχαρτα· οἶον· ἕσχαρτορ· βήτορικᾶ· καρὰ βημάσαι· ἕε
 ἕσχαρτορ· κούρ κωσασον· πικταμον· κηίδκρ· ἕρικαμ· φου
 καὶ κωφ κη κη κη κη· βουλβακαμ· σουλφᾶφ· τριφορου

σζγ
σζδ
σζε
σζς
σζζ

25

[63v]

τὰ βότανα ταῦτα καὶ βάλλε ἐν ἀγγεῖῳ, μετὰ ἀκράτου οἴνου καὶ θές εἰς τὰ ἄστρα, μετὰ σιδήρου, καὶ δὸς τῷ νοσοῦντι.

σζθ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ κωλικὴ ἐκτιθήσα, παρὰ μαγνου ἱατροῦ σοφιστοῦ
πάνυ ὠφέλημος, καὶ θαυμαστῆ, ἔχει

Κύπεριν ζιντζίβεριν ἀνίσσου, ἀνὰ δράμ ἡμισυ, δικτάμνου πετροσελίνου
πεπέρεως, ἀνὰ δράμ α', ναρδοστάχην ἀμωνιακὸν καλαμύνθην, ἀνὰ
σκρόπουλα η', κασίας σύριγγος, δράμ ι', κόψας σείσας, ὕδατι λύε καὶ ποίησον
τροχίσκοις τὸ μέγεθος καρύου ποντικοῦ καὶ ξηράνας ἐν σκιᾷ, δ'ιδίου
ἀπυρέτοις τροχίσκον α', μετὰ κονδύτου πυρέσσουσι δὲ, μεθ' ὕδρομέλιτος
σκευάσας χρῶ:-

τ' Ἀντίδοτος, ἡ δια κρόκου, ὀνομαζομένη ὠφελεῖ πρὸς κωλικοῖς, μετ'
ὄξυκράτου διδομένη, ὅσον κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος δισπνοϊκοῖς μετ'
ὑδατος, ὅσον κυάμοις β', τὸ μέγεθος πρὸς ἥπατικοῖς μετ' οἴνου παλαιοῦ,
κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, πλευρητικοῖς ἐν ὕδρομέλιτι, κυάμοις β',
στομαχικοῖς μετὰ εὐκράτου, κράσιν α', λιθιῶσιν καὶ δυσσοουριούσιν ἐν
ὕδρομέλιτι, κυάμοις β', νεφρητικοῖς, μετ' εὐκράτου ἰκτερικοῖς ἥπατικοῖς, εἰς
μελίκρατον δυσεντερικοῖς, εἰς νύκτα καταπίνειν, ὅσον ὀρόβου τὸ μέγεθος,
σπληνικοῖς σὺν οἴνῳ αὐστηρῷ, κυάμοις β', πλευρητικοῖς πρὸς ἀποστημάτων
ἐντὸς, μεθ' ὕδατος πρὸς στρόφον κοιλίας καὶ ψῆξιν τῆς γαστρὸς, μετ'
εὐκράτου ἢ δόσις, πρὸς τὰ τοιαῦτα ἄνωθεν πάθη, ὡς εἴρηται, ἔχει:-

Κρόκου, δράμ ιε', ὀπίου, δράμ ιγ', εὐφόρβιον, δράμ α', πεπερέου, δράμ δ',
πυρέθρου, δράμ β', ναρδοστάχην, δαῦκου κρητικοῦ σπέρμα, ἀνὰ δράμ δ',
πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, ἀνὰ δράμ β', ὀπουβαλσάμου κασίας φύλλου
ἀμώμου ῥόδων ξηρῶν πηγάνου ξηροῦ, κόστου, στύρακος σελίνου σπέρμα ἀνὰ
δράμ δ', σμύρνης καρδαμώμου, μαράθρου σπέρμα, ἀνὰ δράμ β', καστόριν,
δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκούν σκευάσας δίδου:-

τα' Ἀντίδοτος ἄλλη κωλικὴ, ποιούσα, πρὸς στομάχου πόνον καὶ ψόιας καὶ
βήχας, ἔχει:-

Κυμίνου πεφρυγμένου, δράμ η', πηγάνου φύλλα, δράμ στ', πεπέρεως, δράμ
δ', νίτρον, δράμ β', περοσελίνου μακαιδωνικοῦ, δράμ δ', θύμου, κορύμβου,
δράμ β',

Πταῖβοταραταῦτα· καὶ βαλλέεργαγῆς, μετὰ ἀκράτ
αἴμου· καὶ εὐφῆ· ταῦτα ἄραι, μετὰ σίδηρου, ἔδου δ' ἄρσενου.
ἢ τὶ δόσος ἄλλη, ἡ κοχλική· εἰς τίθεισαι, παρὰ μαχρούϊας
σοφίτου· παρὰ φέλικος, ἑθαίμασι· ἔξ.
ἢ ὑπερίμ· ζιμ· ζιβέριμ· ἀρίσσοι; ἀρδρά· ἑθ' ἰκταίμου·
πεπεροσελίμου· πεπερέως, ἀρδρά· α· γαρδδοχίμ·
ἀμειρομαχου· καὶ ἀμύθχμ; ἀμειροσπύγ· κασίασι· σφίγχο
δρά· ἰ· κόφας· ὄσας, ἑθαίμασι· καὶ πίνισσοι· τροχίσκοι
τομέθεος· καρύου πομπήκοι· καὶ ζιραμ· ἀσείσι· ἰ· δ' ἄ
ἀπύρετοις· τροχίσκοι μετὰ γομ· ἄντου· πύρετουσι
δε, μεθ' ὕδρο μελίτος· σκὰ· ἀσας· χρεῖ·
ἢ τὶ δόσος, καὶ ἀκροσίου, ὄνομα· θομεν· ἑθ' ἰκταίμου
λίκοι, μετὰ ζιραμ· ἰ· δ' ἄρσενου, ὅσον χύαμου ἰ· ἑθ' ἰκταίμου
τομέθεος· διόσπρῳ· ἰ· δ' ἄρσενου, ὅσον χύαμου ἰ· δ'
μέθεος· προσ· ἑθ' ἰκταίμου μετὰ ἰκταίμου, κύαμου ἰ·
γύπτιου τομέθεος· πλά· ρ· ἑθ' ἰκταίμου ἰ· δ' ἄρσενου, κύαμου ἰ·
μοισ· ἑθ' ἰκταίμου· μετὰ ἀκράτου, κρῆσιν· ἑθ' ἰκταίμου
καὶ ὑδροσφίγχοι· ἰ· δ' ἄρσενου ἰ· δ' ἄρσενου, κύαμου ἰ· μεθ' ἰκταίμου
ἰ· δ' ἄρσενου· ἰ· δ' ἄρσενου ἰ· δ' ἄρσενου, ἑθ' ἰκταίμου
δύσεμ· τριχίκοι, ἑθ' ἰκταίμου καὶ παπύρμ, ὅσον ὄσθου τομέ
θεος· σφίγχοι· σφίγχοι· ἀσείσι, κύαμου ἰ· πλά· ρ·
ἑθ' ἰκταίμου, προσ· ἀποκρῆμα· ἰ· δ' ἄρσενου, μεθ' ὕδατος· προσ
πρόφοι· ἰ· δ' ἄρσενου· καὶ φέλικος· ἑθ' ἰκταίμου, μετὰ ἀκράτου
ἰ· δ' ἄρσενου, προσ· ταῦτα ἄραι· ἀρσενου ἰ· δ' ἄρσενου, ἑθ' ἰκταίμου· ἑθ'
εἰκοι, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου
πεπερέου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου, πύρεθρου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· γαρδδοχίμ·
δαίκοι· κρῆσιν· ἰ· δ' ἄρσενου, ἀρδρά· ἰ· δ' ἄρσενου· πεπεροσελίμου· με
καὶ δρῆκοι, ἀρδρά· ἰ· δ' ἄρσενου· ὄσθου· ἑθ' ἰκταίμου· κασίασι· φέλι
ἀμειρομ· ἑθ' ἰκταίμου· ἑθ' ἰκταίμου· ἑθ' ἰκταίμου· ἑθ' ἰκταίμου· ἑθ' ἰκταίμου
κρῆσιν· ἑθ' ἰκταίμου· ἀρδρά· ἰ· δ' ἄρσενου· σφίγχοι· καρδαμύμου
μαρ· ἀρσενου· ἀρδρά· ἰ· δ' ἄρσενου· κασσίασι, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· μελίτος
ἑθ' ἰκταίμου, καὶ χαρ· ἰ· δ' ἄρσενου· σκὰ· ἀσας· ἑθ' ἰκταίμου·
ἢ τὶ δόσος ἄλλη, ἡ κοχλική· ποιοῦσαι, προσ· ἀποκρῆμα· ἰ· δ' ἄρσενου
καὶ φέλικος· καὶ βίχας· ἑθ' ἰκταίμου·
ἢ ἑθ' ἰκταίμου· πεφύ· ἑθ' ἰκταίμου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· ἑθ' ἰκταίμου· φέλικος· δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου
ἢ πεπερέως, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· μίτρον, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· πεπεροσελίμου
ἢ καὶ δρῆκοι, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου· θύμου, κορύμφου, δρᾶ· ἰ· δ' ἄρσενου

115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125

[63r]

ζιντζίβεριν, δράμ δ', μέλιτος άττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἕξ' αὐτῆς ὅσον κοχλιάριον α', μετ' οἰνομέλιτος ἢ ὀξυγάρου, ἔστι γὰρ πάνυ καλὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα:-

5 **τβ'** Αντίδοτος ἄλλη πρὸς κωλικοῖς ἔστι γὰρ διὰ πειρασ, ἀνόδεινος καὶ πρὸς τὰς ἔνδον πνευματώσεις καὶ ἐν διαθέσεις τοῦ ἀφαιδρόμως καὶ βιασμοῖς καὶ εἰς ὀδείνας διδομένης καὶ δι' ἀλυώμενη, σὺν εὐκράτῳ, κυάθοις γ', καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος δέχεται:-

10 **Κασίας** ἀνίσσου ναδροστάχην ζιντζίβεριν πετροσελίνου μακαιδωνικοῦ ὀπίου, ἀνὰ δράμ α', σελίνου σπέρμα δράμ, β', κρόκου καστορίου σχοίνου ἄνθος ἀνὰ δράμ ἡμισυ πεπέρεως λευκοῦ, δράμ α', μέλιτος άττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου τοῖς χρίζουσιν:-

15 **τγ'** Αντίδοτος ἄλλη κωλικῆ θαυμαστῆ καὶ ὠφέλιμος ἔχει Πεπέρεως λευκοῦ θύμου, κωμ.... ἀνὰ οὐγγ ἡμισυ δίδου ἕξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν κοχλιάριον α', μετ' εὐκράτου, νήστης, καὶ εἰς κοίτην

20 **τδ'** Αντίδοτος κωλικῆ ἦν ἔλαβον παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ κώνονος τοῦ καὶ θεοσεβίου ὡς πολλάκις ἔλεγεν εὐδοκημικένας, ὡς διὰ μῖα^ς πώσεως ὑγιεῖν ποιεῖν τὸν λαμβάνοντα ἢ τὸ πολλὸν, δυσὶν, ἢ τρισὶν ἢ δόσις, ὀβολοῖς β', μετὰ ψυχροῦ ὕδατος, κυάθοις γ', βέλτιον δὲ, μετὰ χιῶνος, ἔχει:-

25 **Ῥοσκιάμου** λευκοῦ σπέρμα, πεπέρεως λευκοῦ ἀνὰ δράμ ι', ὀπίου δράμ ζ' δαῦκου κρητικοῦ σπέρμα, δράμ ε', πετροσελίνου μακαιδωνικοῦ, δράμ γ', πύρέθρου, εὐφόρβιον ἀνὰ δράμ, ἡμισυ, ναρδοστάχην κρόκον, ἀνὰ δράμ β', καὶ μέλιτος άττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, χρῶ:-

30 **τε'** Αντίδοτος ἄλλη, ἢ καλουμένη ἀθανασία, ὠφελεῖ δὲ πάνυ πρὸς κωλικοῖς διὰ πειρασ, ἔχει:-

35 **Σελίνου** σπέρμα, δράμ γ καὶ ἡμισυ, ἀνίσσου σπέρμα δράμ α' καὶ ἡμισυ καστόριν πεπέρεως κοινου, ὀπίου ἀνὰ δράμ ἡμισυ σμύρνης δράμ ἡμισυ καὶ ἕν τέταρτον, καὶ μέλιτος άττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἕξ ' αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον καρῦου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος:-

40 **τστ'** Αντίδοτος ἄλλη, κωλικῆ, ἀνώδυνος ἔχει Στύρακος, ἀσσάρου καστορίου ὀπίου Ῥοσκιάμου λευκοῦ, σπέρμα ἀνὰ δράμ ἡμισυ καὶ μέλιτος άττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

45 **τζ'** Αντίδοτος ἄλλη, κωλικῆ ἀνόδεινος σφόδρα καλὴ, ἢ χρῶμαι, διὰ πειρασ, πρὸς τὰς μεγάλας διαθέσεις

35

63

ζιμτζιβεριμ, δρᾶ δ. μέλιτος αἰθίου, ἰσάχαρτο ἀρκου.
 καίσιχα λασα, διδου δζαυτίσ ὀσορκο χλιάρλου, μῆτι
 μομέλιτος· κοζύφαρου· ἐπί γὰρ παύμαλι πρὸς ἑτοιμα-
 ντιδότητος ἀλλη πρὸς κοζυχοῖο· βητάρδια πῆρας, ἀρόδη
 μοε· καὶ πρὸς τὰς ἑνδον πρᾶ ματωσφ καὶ βυ διάθεσφ
 πού ἀφαι δρόρες· καὶ ἰασμοῖσ· καὶ ἰσ ὀδύμασ διδμε
 καὶ δι ἄχυ ἐμβρῆ, σὺ δ κράτα, χυ ἀβου ἴ· καρβου πορ
 πίκου· τομῆθεσ· δέχται·
 κασία· ἀρίστου· μαρδοφάχμ· ζιμτζιβερίν· πετροσελί
 μουμα καί λασορικού· ὀππίου· ἀφδρᾶ α· σελίμου ἀπέρμ·
 δρᾶ β· κρόκου κατόριου· οχίμου ἀμθος· ἀφδρᾶ γ· πε
 πύρεωσ χλίου, δρᾶ δ· μέλιτος αἰθίου, ἰσάχαρτο ἀρκου·
 καίσιχα λασα καλοσ, διδου τοῖσ χρίζουσι·
 ντιδότητος ἀλλη, κοζυχοῖο· θαυμασίω ζεφελίμοε· ἐξ
 ἑπύρεωσ χλίου· θύμου, καὶ· ἀφδρᾶ δ· διδου δζαυτίσ τοῖσ
 χρίζουσι, κοζυχοῖο, μῆτι κράτ, μκακ, ἑφὸ κοίσιπ·
 ντιδότητος κοζυχοῖο· κρέλαβον παρ τοῦ ἀδεφου ἰασμοροε
 πού καὶ θεοσεβίου· ἐσ πολλακίς ἐλένμ· ἄδρ κριμῆ ραι, ἐ
 διάμιασ πῆσσεσ· ὑγιήρ ποίην· τὸν λαμ βαρομτα· κτὸ
 ἰσ ποχῶ, δύσιμ, ἰσ τρίσιμ· κδδ σις, ὀβολοῖσ β· μῆτι μῆ χρῶ
 ἰσ δαποε, χυ ἀβου ἴ· βελπιονδε, μῆτι χιζοροε· ἐξ·
 ὀσιάμου χλίου ἀπέρ· πεπύρεωσ χλίου· ἀφδρᾶ ἴ· ὀππίου·
 δρᾶ ε· δαύκου χριθίου ἀπέρ, δρᾶ ς· πετροσελίμου μα
 καδονίμου, δρᾶ ζ· πύρεωσ· ἀφδρᾶ θ· ἀφδρᾶ ς· μαρδο
 φάχμ· κροκοῖο· ἀφδρᾶ θ· καὶ μέλιτος αἰθίου, ἰσάχαρ
 το ἀρκου· καίσιχα λασα καλοσ, χρεδ·
 ντιδότητος ἀλλη, καζυμβρῆ κα θαμασία· ἰσ φελῆ δέ παρ
 πρὸς κοζυχοῖο διά πῆρας· ἐξ·
 ἑνιμου ἀπέρ· δρᾶ ς· ἀρίστου ἀπέρ, δρᾶ α· κατόριμ· πεπε
 πύρεωσ κοίροῦ· ὀππίου· ἀφδρᾶ ς· σμύρκε, δρᾶ ζ· καὶ
 μέλιτος αἰθίου, ἰσάχαρτο ἀρκου· ἰσάχαρτο ἀρκου·
 χρίζουσι, ὀσορκο καρύου αἰ· ἰσάχαρτο ἀρκου·
 ντιδότητος ἀλλη, κοζυχοῖο, ἀφδρᾶ θ· ἐξ· ἑπύρεωσ ἀσορ·
 κατόριου· ὀππίου· ἰσάχαρτο ἀρκου, χλίου ἀπέρ· ἀφδρᾶ ς·
 καὶ μέλιτος αἰθίου, ἰσάχαρτο ἀρκου·
 ντιδότητος ἀλλη, κοζυχοῖο ἀφδρᾶ θ· σφδρακαχῆ· ἰ
 χρωμαί, διά πῆρας· πρὸς τὰς ἐμῆσ διάθεσφ·

1/3

1/3
1/3
1/3

1/3

1/3

1/3

[64v]

καὶ ἐμπνευματώσεις, τοῦ κώλου καὶ περὶ ὀδύνας διδόμενον εὐκράτῳ, κυάθοις γ', καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, Ἔχει:-

Κασίας ἀνίσσου ναδοστάχην ζιντζίβεριν, πετροσελίνου μακαιδονικοῦ, ὀπίου ἀμὰ δράμ α', σελίνου σπέρμα, δράμ β', κρόκον, καστόριν, σχοίνου ἄνθος, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ, ἀνὰ δράμ ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

τη' ἀντίδοτος ἄλλη κωλική, ὄρκῳ αμετάδοτῳ, πλήν, τοῖς τέκνοις μόνον ποιεῖ γάρ, καὶ χωρὶς ποτοῦ ὄσφρενόμενον Ἔχει:-

Ἀνίσσου, δράμ η', σελίνου σπέρμα, δράμ ιστ', κάστωριν πεπέρεως λευκοῦ σχοίνου ἄνθος ἀνὰ δράμ δ', ζιντζίβεριν, ὀπίου ἀνὰ δράμ η', ναδοστάχην, δράμ ιστ', πετροσελίνου, δράμ ε', στρογγυλὰ κικύδια, δράμ δ', ὑοσκιάμου σπέρμ, δράμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ' αὐτῆς, κοχλιάριον α', μετ' ὕδατος θερμοῦ:-

τθ' Ἀντίδοτος βηχικῆ ἢ δόσις καρούου ποντικοῦ τὸ μέγεθος Ἔχει:-

Βλήχωνος, δράμ α', θρύμβανθύμου ἀνίθου σπέρμα, καὶ σελίνως, νάππιν, ὕσωπον, καρδαμώμην πεπέρεως κοινουῦ ἀνὰ δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἐφθῶ, ἀναλάμβανε,

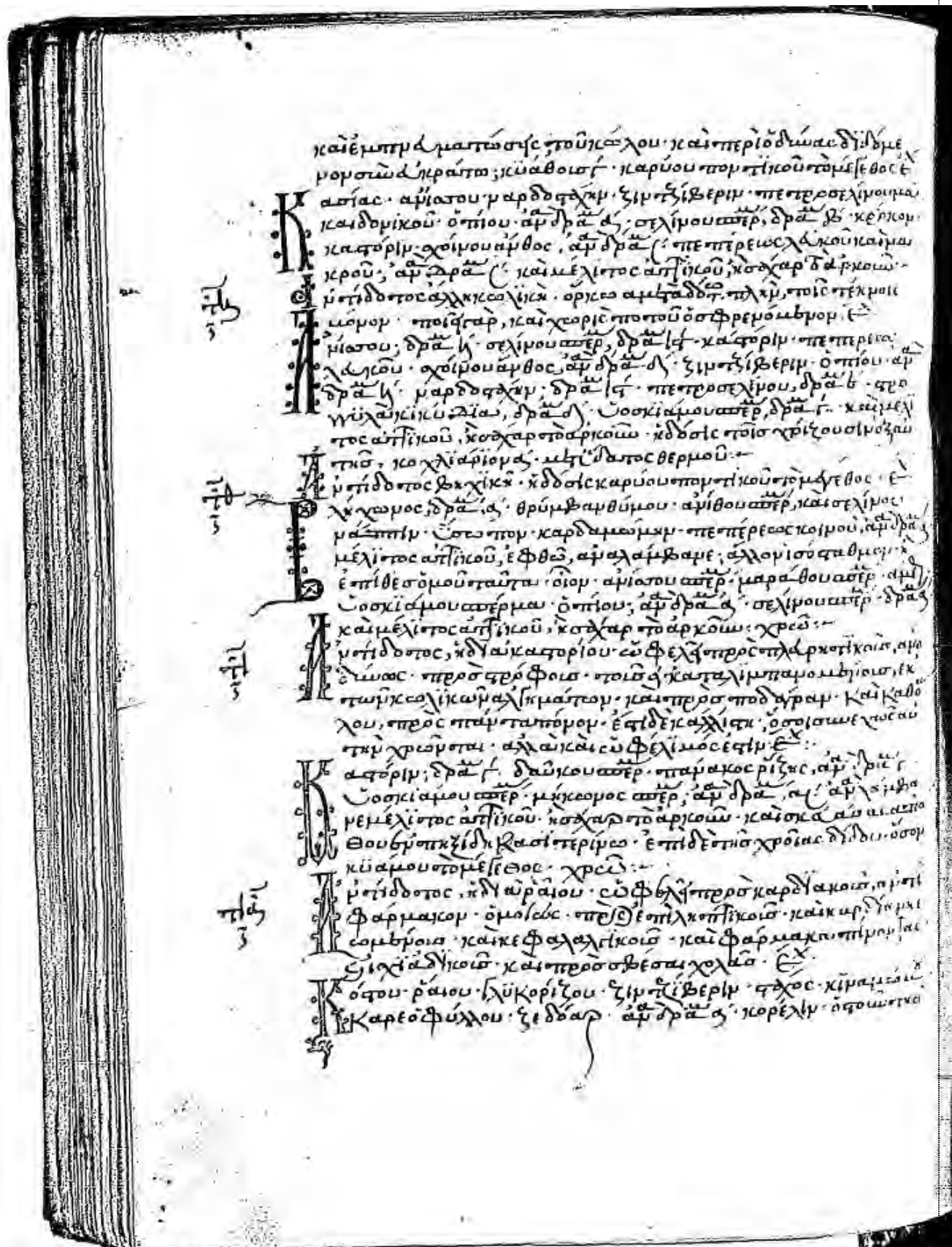
τθθ' ἄλλον ἰσοσταθμ... ἢ ἐπίθες ὁμοῦ ταῦτα οἶον ἀνίσσου σπέρμα, μαράθου σπέρμ ἄμεος, ὑοσκιάμου σπέρμα, ὀπίου, ἀνὰ δράμ α', σελίνου σπέρμ δράμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν χρῶ:-

τι' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ καστορίου ὠφελεῖ πρὸς πλευρητικοῖς, ἀνοδύνως πρὸς στρόφοις, τοῖς εἰ καταλιμπανομένοις, ἐκ τῶν κωλικῶν ἀλγημάτων καὶ πρὸς ποδάγραν καὶ καθόλου, πρὸς πάντα πόνον, ἔστι δὲ καλλίστη, ὅσοι συνεχῶς αὐτὴν χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμος ἐστίν: Ἔχει:-

Καστόριν, δράμ γ', δαῦκου σπέρμ πάνακος ρίζης, ἀνὰ δράμ ..., ὑοσκιάμου σπέρμ, μήκωνος σπέρμ, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, ἀναλάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκεύασας ἀπόθου ἐν πηξίδη κασιτερίνω, ἐπὶ δὲ τῆς χροῖας, δ' διου ὅσον κυάμου τὸ μέγεθος, χρῶ:-

τια' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ραίου ὠφελῖ πρὸς καρδιακοῖς, ἀντὶ φάρμακον ὁμοίως πρὸς ἐπιληπτικοῖς καὶ καρδίαν κευόμενοις καὶ κεφαλαλγικοῖς καὶ φάρμακα πίνον ἱας, καὶ ἰσχιαδικοῖς καὶ πρὸς σβέσαι χολᾶς, Ἔχει:-

Κόστου ραίου γλυκορίζου, ζιντζίβεριν στάχος, κινναμώμου καρεόφύλλου ζεδοάρ ἀνὰ δράμ α', κορέλιν, ὅστοῦν τῆς

καὶ ἐμπνέματα σφίγγου καὶ περὶ ὀδύνας δίδυμι
μορσὴν ἀπράϊτου· κὺάθουστ· καρύου πορτικου ἰταμὲθεος ε

Κασίας· ἀρίστου μαρδοσάκην· ζιμπτίβερην· πεπτεροσχινομια
καϊδορικού· ὀπίου· ἀνδρά· σελιμουσπέρ, δρὰ β· κερικου
κατόρην· χοίμου ἀνθος, ἀνδρά· πεπτεροσχινομια καὶ μα
κρού, ἀνδρά· καὶ μελίτος ἀπθίλου, κούχαρ τούρκου·
μπίδοτος αχχικαχίκα· ορικω ἀμπαδδτ· πάλην, τοῖς τέκνοι
κόρον· ποίσαρ, καὶ χορὶς ποτου ὄσφρενομβρον· ε
μίστου, δρὰ γ· σελιμουσπέρ, δρὰ γ· κατόρην· πεπτερο
σχινομια· χοίμου ἀνθος, ἀνδρά· ζιμπτίβερην· ὀπίου· ἀν
δρά· μαρδοσάκην· δρὰ γ· πεπτεροσχινομια, δρὰ β· φρα
γύλαϊκί κούζια, δρὰ δ· ὑοσκιάμουσπέρ, δρὰ γ· καὶ μελί
τος ἀπθίλου, κούχαρ τούρκου· κούδατε τοῖς χρίτου σιρόζαυ
τῆς· καὶ χάρουα· μετὶ δάτος θερμού·

πλδ

Βμπίδοτος βαχίκα· κούδατε καρύου πορτικου ἰταμὲθεος· ε
λεχωρος, δρὰ α· θρύμβαρθύμου· ἀνθουσπέρ, καὶ σελινομ
μασπέρ· ὑοσπιον· καρδαμουκην· πεπτεροσχινομια, ἀνδρά
μελίτος ἀπθίλου, εφθε, ἀφελάμφαρε, αχχουισόσθαθμεν·
ἐπίθε σόμουσπέρ· ὀιον· ἀρίστουσπέρ· μαρδοσάκην· ἀμ
ὑοσκιάμουσπέρ· ὀπίου, ἀνδρά· σελιμουσπέρ· δρὰ γ
καὶ μελίτος ἀπθίλου, κούχαρ τούρκου· χρεῶ·

πλδ

Κμπίδοτος, κούδατε κατόρην· εφθελίπερὸσπληροστικαῖς ἀμ
δύνας· πρὸσ φροφου· τοῖς γ· κατὰ χιμπαρομβροσ, εκ
πυρκαχίκα· ἀχχικαμάτον· καὶ πρὸσ ποδάραμ· καὶ κούδα
λου, πρὸσ πάλταπτον· ἐπίθε καχίκα· ὄσπρωε χρεῶ
τῆν χρεῶται· ἀλλοκαῖς εφθελίμοσ εφθ·

πλδ

Κατόρην, δρὰ γ· δαύκουσπέρ· σπαρκοσρίθης, ἀνδρά·
ὑοσκιάμουσπέρ· μίκοροςσπέρ, ἀνδρά· ἀνδρά· ἀνδρά·
μελίτος ἀπθίλου, κούχαρ τούρκου· καὶ σκα αὐαίαπο
θουβρόπκζιδι· ρεστίπερ· ἐπίθε τῆς χρεῶσ δίδου· ὄσπ
κὺάμουσπέρ· εφθε· χρεῶ·

πλδ

Κμπίδοτος· κούδατε· εφθελίπερὸσπληροστικαῖς ἀμ
φάρμακον· ὄμολες· πεπτεροσχινομια· καὶ καρδύου
σομβροσ· καὶ κεφαλαχίκα· καὶ φάρμακον· πύρην·
ζιμπτίβερην· καὶ πρὸσ σθεσαι· χρεῶ·

Κόσπου· ραίου· ἑλκωρίλου· ζιμπτίβερην· φάκος· κίραμια
καρφοφύλλου· ζιμδαρ· ἀνδρά· κορέλην· ὄσπρωε

[64r]

καρδίας τοῦ ἐλάφου ὅσπουν ἐλέφαντος ῥίνισμαν ὅστὰ φοινίκων ἀνάκαρδιον
βέρβερις κρόκον ἀνά δρᾶμ α', μετὰξιν ὁμόν κεκαυμένον, δρᾶμ ἥμισυ μάκερ,
δρᾶμ ἓν τέταρτον, τρίψας πάντα ὁμοῦ ποιήσον ἄλευρον, καὶ δίδου διὰ πείρας
5 γὰρ ἔστιν, τοῦτο:-

τιβ' Ἀντίδοτος εἰς ἀρμοπονίαν θαυμαστῆ, ἢ δι' ὀπίου, ὀνομαζομένη, ἔχει:-
Ἔπιον, σμύρνης ὑσοκιάμου σπέρμα, κρόκου, ἀνά δρᾶμ β', λιβάνου ἄρενος,
εὐφόρβιον γεντιανῆς, καρδαμώμου, ἀνά δρᾶμ α', ἢ δόσις, μετ' οἴνου ἀπυρέτοις
10 πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλύαρου:-

τιγ' Ἀντίδοτος ἢ δεσμοτήριος αὐτὴν τὴν ἀντίδοτον, ἐπειράσαμεν ἐκ τοῦ
δεσμοτηρίου, λαβῶντες κακοῦργοις ἐπεδόκαμεν αὐτοῖς, τῶν ἰσχυρῶν
φαρμάκων, μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπεδόκαμεν αὐτοῖς, ἐκ τῆς ἀντιδότου ταύτης, καὶ
οὐδὲν ἤδηκίθησαν καὶ οὐ μόνον πρὸς τὰ θανάσιμα φάρμακα ἐνεργεῖ, ἀλλὰ
καὶ πρὸς ἐπιληπτικοῖς καὶ τοῖς ὑπὸ ἐνοχλήσεως πειραζομένοις καὶ πρὸς
15 δισκινήτοις, καὶ τρέμωντας, καὶ πρὸς τὰς ὑστερικᾶς πνηγὰς ἥπατικοῖς, περὶ
πνευμονικοῖς φθησικοῖς, ἀσθματικοῖς, λιθαργικοῖς, κοιλιακοῖς καὶ πρὸς τὰς
τοῖς ἐν μεταβολαῖς τῶν ὑδάτων, καὶ ἄκρων ἔστιν πάνυ ἐπαινετῆ, πρὸς τὰ
τοιαῦτα, ἔχει:-

Ναρδοστάχην κρόκου, δαῦκου σπέρμα, ἀνά δρᾶμ δ', νισσίου αἵματος σχοίνου
20 ἄνθος, ἀνά σκρόπουλα β', κασίας, δρᾶμ ι', κίναμώμου, δρᾶμ γ', πεπερέου
λευκοῦ, δρᾶμ α', λιβάνου ἄρενος, κέρατον α' καὶ ἥμισυ σκόρδον πολίου Ρόδων
ξηρῶν, ἀνά σκρόπουλα γ', σμύρνης κόστου, ἀνά δρᾶμ δ', καὶ μέλιτος τὸ
ἀρκοῦν ἀττικοῦ ἢ σάχαρ, καὶ σκευάσας δίδου:-

τιδ' Ἀντίδοτος, ἢ ἀργυροφορᾶ, ποιεῖ εἰς κεφαλῆς πάθη πάντοια καὶ εἰς
25 παλαιᾶ καὶ νέα, ὕπνον ἐπάγει δάκρυα στέλει βῆχα παλαιὸν καὶ νέον λύει
ἔμετον αἵματος καὶ χυμὸν ἀναστέλει πάθη στήθους καὶ πνεῦμονος καὶ
σπλάγχχνων οὐ μόνον πινομένη ἀλλὰ καὶ ἀλειφωμένη βοήθει, χωρὶς πᾶσης
ὑποθέσεως βέβαιον δὲ, τῶν νεφρῶν πόνοις κοιλιακοῖς βοήθει, στραγγουρίαν
καὶ δυσσουρίαν, λύει καυλοῖς ἐν νεφροῖς, καὶ κύστεως λύει καὶ θρίβει ῥοὴν
30 αἵματος. ἐκ παντὸς τόπου σφίγγι ἀνέμοις φύσεως, διαφορεῖ ἰδρῶτας φέρει,
βραχιόνων καὶ μηρῶν, λεπτότητα λαμβάνει καὶ ἐνδυναμεῖ λαμβανομένη
συνεχῶς, παραλυτικοῖς, μετὰ χυλοῦ, ἐλελισφάκου, πάνυ βοήθει
λαμβανομένη, ἔχει:-

69

καρδιας του ἑλφου· ὁ τοῦ· ἐλεφαντος ῥιμισμα· ὁ σταφο
 ρικου· ἀπὸ ἀρδίου· βερβερι· κροκου· ἀπὸ δρᾶ α· μηδὲν
 ὁμοιο· ποικισμα ἄλλου· ὁ δίδου· διαπύρας γαρίστη, πουλο
 ῥυτιδοτος, ὁ ἀρμοπορία θωματα· ἔδλ ὁ πίου ὀρομαζοι, ἔ
 πίου· σμύρνης· ὑσκήαμου ἀπὸ κροκου, ἀπὸ δρᾶ β· λιβαίου
 ἀρμος· ἀφορβίου· γερτίαρκο· καρδαμύμου· ἀπὸ δρᾶ α· κδ
 ος, μετῆρου ἀπύρκοις· πύρεατου σιδε, μετῆδατος χυᾶρου·
 ῥυτιδοτος ἔδεσμο τῆριος· αἰτηρ τῆρ ἀπύτιδοτον, ἔπφρασα
 ῥυτιδοτος ἔδεσμο τῆριος· λαβωρτες μακουρτου ἔπεδκαρ
 αἰστοις· ἐρῆχῶρ φαρμακων· μετᾶδε τῶν τῶ· ἔπεδ
 καμῆραῖ τοῖς, ἐκτικῶ ἀπύτιδοτου τῶν τῶ· και οὐδὲν ἔδλ χι
 θουαμ· και οὐ μῆρορ πρὸς σταθμᾶ σίμα φαρμακῶ ἐνερ
 γῆ· ἀλλὰ και πρὸς ἐπιχρηστικῶ· και τοῖς ὑπο ἔροχλ
 σεως ἔπφραζομένοισ· και πρὸς διόχικητοισ, και τρέμων
 τας· και πρὸς τῶς ὑπερικῶ τῆρ κῶ· ἔππατῆκοῖς· σπερι
 πορᾶ μορῆκοῖς· φθοκῆκοῖς· ἀδματῆκοῖς· λιβαρῆκοῖς· και
 λιᾶκοῖς· και πρὸς τῶς τοῖς ἔρμηταβοχῶσ τῶν ὑδατεσ,
 και ἀχρεσ· ἔστῆρ πᾶσι ἔππαρ ῆγ, πρὸς στατοῖ αἰτω ἔ
 ἀρδσ τᾶκρ· κροκου· δαυικου ἀπύρμα; ἀπὸ δρᾶ δ· μῆσιου
 αἵματος· χοῖρου ἀρθος· ἀπὸ κροσποῦρῶ· και σῆας δρᾶ ἔ
 χιμα μῶμου, δρᾶ γ· πτεπερέου χᾶκου, δρᾶ β· λιβαίου
 ἀρμος· κβρατομα; σκροδδρ· ποχίου· ῥοδωμικρῶ, ἀπ
 σκροσποῦ γ· σμύρνης ῥοτου, ἀπὸ δρᾶ δ· και μελιτος το
 ἀρχωῖ, ἀπύρκοῦ· κσδχαρ; και σῆα ἀσασ δίδου·
 ῥυτιδοτος· και ῥιροφωρῶ; πρῆγ ὁ ἰεφρακῶ ἔππαδκαμῶ τοῖ
 και ὁ παλαια και ῥεω· ὑπρὸ ἔππαρ; δακρυτεχῆ; βῆχαι
 πᾶλαιορ και ῥεω· χυῶ· ἔμφορ αἵματος· και χυμορ ἀφᾶτεχῆ
 πᾶθι ἔκθωσ και πᾶρ ῥορ· και σῆα ἄρῶρ ἄπαι· καρδι
 κῶσ βουθῆ; ὀποροισ πᾶγῆκορ και σολακῶρ· οἰμορ
 πᾶρ ῥορ· ἀλλὰ και ἀλφω μῆρ κῶ ἔδ; χορῆσ πᾶσκα
 ὑποθέσεως· βεβαιορ δε; σῶρ ῥεφρῶρ ὀποροισ· και κοχί
 κῶσ βουθῆ; σῶρ ῥορ ἄρ και δνατορ ἄρ, χυῶ· και ῥοῖσ
 ἔρ φροῖς, και κῶτεσ χυῶ και θρῆβῆ; ῥορ ἄρματος, ἔκπαρ
 τῶσ τοσ πᾶσι σφῆγῆ· ἀρῆμοισ φῦσεσ, διαφορῆ· ἰδρῶ τας
 φῆρ ῆ; βραχῆρ ῥορ και ῥορ, χεπῆσ τῶ τᾶρ ῥορ· και ἔρ
 ῥορ ῆ; λαμβαρο μῆρ κῶσ ἔχῶσ, παραχῆσ τῆκοῖ; μετᾶ χῆ,
 ῥορ ῆ; φῆ; ὀρ; πᾶρ βουθῆ; λαμβαρο μῆρ· ἔ;

τῆρ
 τῆρ
 τῆρ
 τῆρ

[64v]

Ὅποι βαλσάμου κιναμώμου γαλαγγᾶ στάχος κόστου όπίου
 φοινίκων σάρκας άνίσσου τα η' ίδη, οὐλκᾶς στ', ό δια κρυ
 5 αμβόρουμ τροχίσκος, οὐγγ ια', σχοίνου άνθος, καρροφύλλου
 πετροσελίνου τὰ γ' ίδη, οὐγγ ε', κρόκον γλυκόριζον ζεδο
 αρ, στύρακος καλαμήτου χαλβάνην σμύρνης λίβανον αρ
 σενικόν πύρεθρον ἄσσαρον πέπεριν λευκόν σέσελιν ζί
 10 νωνος, μακεδονισίου, σελίνου σπέρμα, τὰ ιδ' ίδη, οὐγγ δ',
 ραϊου ποντικοῦ καστόριν μανδραγόρας άνά οὐγγ α', ξυλα
 λόην άντόφαλιν, φύλλου φόλιον κασία, ἀληθεινῆ,
 ανακάρδιον μαστίχην δραγάγαντον, εὐφόρβιον σερα
 πίωνα τερεβινθίνι, αἶμα δρακόντιον τιέλτιτζε, γεν
 15 τιανῆς, ροῦ συριακοῦ πεπερέου μακροῦ καὶ μέλανος
 καρροβαλσάμου κίμινον ἐροῦτζε σίλερις, ἄμωμον
 ἄσφαλτον τὰ κβ' ίδη, οὐγγ β', χρυσοῦ καθαροῦ, ρίνισμα
 ἐξάγ α', βέρβερις, δράμ β', μαργαριτάριν, ἐξάγ β', λίθου
 ἰάσπεως, καὶ ζεφύρου, άνά ἐξάγ ἥμισυ, τὸ όστοῦν τῆς καρδιάς
 20 τοῦ ἐλάφου, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ ἐλέφαντος όστοῦ, ρίνισμαν, ἐξάγ β',
 μάκερ, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρον ἄμπαρι, σκρόπουλα δ', μετάξιν όμὸν κε
 καυμένον, δράμ α', μόσχον, ξυλόκοκκα ι', καμφορᾶν, ξυλό
 κοκκα στ', σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ ροδόσταγμαν ἠ δόσις ἐξ' αὐ
 τῆς τῆς άντιδότου, πρὸς δύναμιν, μετ' οἴνου:-
 25 **τιε'** Αντίδοτος ἠ ἄδρια, ἠ ἐπόνομαζομένη, ὄχησα μεγάλη,
 ποιεῖ εἰς ἀπελπισμένοις, μέχρι θανάτου, δίδοται δὲ ἐ
 πιληπτικοῖς καὶ μελαγχολικοῖς, μετὰ ἀποζέματος κόστου
 σκοτοματικοῖς, μετ' οἴνου λευκοῦ κεφαλαλγικοῖς, μετὰ
 χληροῦ ὕδατος, εἰς ψύχραν στομάχου καὶ πόνον, μετὰ
 30 οἴνου χλιαροῦ ἠ μετὰ ἀπὸ βράσματος, ἀψινθίας ἠπα
 τικοῖς, μετὰ ἀποζέματος εὐπατορίου σπληνικοῖς, μετὰ
 ἀποζέματος καπάρεως νεφρητικοῖς, μετὰ ἀποζέματος
 χύλου κασίας στραγγουριῶσιν μετὰ ἀποζέματος μυρι
 οφύλλου καὶ σπόροις πεπονίου, καὶ τετραγγούρου καυ
 35 λοῦ πᾶθος, μετὰ ἀποβράσματος σαρξιφάγου καὶ σπέρμα
 κύτρου χλωροῦ, κωλικοῖς μετ' οἴνου βρασμένου, μετὰ κυμίνου
 ἠ καστορίου περιοδικοῖς πυρετοῖς, πρὸ τῆς ἐπισημασίας
 μετὰ ἀποζέματος σένες, ἠ πηγάνου ταῦτης δὲ τῆς άντι
 40 δότου τὴν δύναμιν, πολλοῖ τῶν σοφῶν ἐφεῦρων, λέγουσι δὲ καὶ
 τοῦτο, ὅτι ἔαν ἀλέκτωρ πληγῆ ὑπὸ ἰοβόλου ὄφεως, ἐπί
 θες ἐκ τῆς άντιδότου ταύτης, εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀλέκτορος

πού βαλσαμίου· γιραμώμου· γαλαῖ· γάχος· κοπούπτου
 Φοιρήσσομαρκαε· αρίστου· ταῖ ἰδὲ, οὐχιαστέ· ὀδύαχρ
 αμβόρουμ· τροχίσκος, οὐ ἴσ· οχοῖρου ἄμθος· καρφοϋλλῶ
 πετροσελίμου· ταῖ ἰδὲ, οὐβ· κροκον· γλυκὸρίζου· ζεδδ
 αρ· γυραμώμου· χαλβαῖμ· σμύρνης· χίβανωμάρ
 σερμῖου· πύρεθρου· ἀσάρον· πεπεριγλάχου· σεσελίμ· ξι
 μωμοσ· μακεδρονισίου· σελίμου αἰτέρας· ἰδὲ, οὐβ
 ραίου· πορτίχου· κασσίμ· μαρδραγορας· ἀρούα· ζύλα
 λόκρ· ἀυτόφαλιν· φύλλου· φάχου· κασία, ἀλκιδήνι·
 ἀραικάρδιου· μασιχρ· δραγαμωτον· ἀφορβίου· σερ
 πίδαμα· περεβινθίμι· αἰμαδρακόντιου· πεχτιτζε· βερ
 τίαρκ· ρουσίριαχου· πεπερέου μακρὸυ καιμελας·
 καρποβαλσαμίου· χίμυου· ερουῖτε· σίλερις· ἀμωμον
 ἄσφαχτον· ταῖ κβίδακ, οὐβ· χρυσου καθαροῦ, ριμισα
 ὀζάα· βέρβερικ, δραβ· μαργαρίταριν, ὀζάαβ· χίθου
 ιαάσσεως, και ζεφύρου· ἄπ ὀζάα· τῶ σῶμωσιπκαρ δια
 του ελάφου, ὀζάα ἰδὲ, οὐβ φαρτοσῶφου, ριμισμα, ὀζάαβ·
 μαίερ, ὀζάα ἰδὲ, οὐβ ἀρκαρ, σερὸ που λδ, μβαζιμόμορκε
 καιμβρον, δραβ· ἀ· μόχορ, ζύλοκοις καιμφοραρ, ζύλο
 κοις ε· σαχαρτοαρίωμ, καιρ ἀόσμαν· ἰδὲ οἰς ὀζάα
 τῶ σῶμωσιπκαρ δια του, σπεροδύαμν, μητόμου·
 ὑτιδδοτος κ ἀδρια· κέπορομαζομβρκ, ὀχισαμεβαλ·
 ποίφσ ἀπελπισμβρον, μεχρίθαματου· διδδοται δε ε
 πιχκπρῖκοις· και μελοχολικοις, μετὰ ἀπο ζέματος κόφου
 σποστοματικοις, μητόμου χαλιου· κεφαλαχτικοις, μετὰ
 χλαροῦ ὕδατος· ἀφύχραρ σαρραου και πορον, μετὰ
 οἶνου χαλαροῦ· και μετὰ ἀπο βρασματος, ἀμνθία· και πα
 ττικοις, μετὰ ἀπο ζέματος ἀπατορίου· αωλκρῖκοις, μετὰ
 ἀπο ζέματος καταπέρεως· μεφρκηκοις, μετὰ ἀπο ζέματος
 χυλού κασίας· τραγουρίτσιν· μετὰ ἀπο ζέματος μύρι
 οφύλλου· και ἀπορρωσπεπορίου και στετρογωῦρου· και
 λου πάθος, μετὰ ἀπο βρασματος σαρξίφῶγου· και σερτῖ
 κύστρου χερου· κελκοις μητόμου βρασμῖου, μετὰ καιμῖμ·
 και καπορίου· σπεροδύκοις σπυρκοις, σπεροτισεπίσυνασιας·
 μετὰ ἀπο ζέματος σένεο, και τιγαμου· στωτικα δε τῶσ ἀντι
 δδοτου σπνδύαμν, ποχολιτωρ σφωμέ φάρεμ· χέλουστέε
 του σῶ· ὅστι ε ἀμλέμιρ πλάστ· τῶ τῶ βόχου ὀφρασ· ἐπι
 θεσει σῶ ἀντιδδοτου στωτικα, ἄς τῶ σῶ ματου ἀλειςτορος

στδ
 3

[65r]

ἢ εἰς τὸ ὠτίον, καὶ παρὰ χρῆμα ἀνίσταται, μετὰ χλυαροῦ ὕδατος ζητη δὲ τὴν τοῦτης σκευασίαν, ἐν ἀρχῇ τοῦ δὲ βιβλίου, ἐν κεφαλαίῳ β', ἐκεῖσε γὰρ προεγράφη ἡ ταῦτης θεραπεία:-

5 **τιστ'** Ἀντίδοτος, ἡ βηχοανάπαυσις ποεῖ ἡ τοιαῦτη, πρὸς τὰ βηχικᾶ πάθη θαυμασίως, ὡς οὐκ ἄλλη ἔχει:-

Σελίνου σπέρμα μαράθου ὑσσώπου, ἀνὰ οὐγγ α', χυλον γλυκορίζου ἄμεως ἀνὰ οὐγγ ἡμισυ, ὀπίου, οὐγγ β', ἀνίσσου, οὐλκῆς ἡμισυ καὶ ἐν τέταρτον, μέλιτος ἀττικοῦ, ἡ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου:-

10 **τιζ'** Ἀντίδοτος, ἡ ἰσόχριστος ποιεῖ, πρὸς τὰς ψυχρᾶς διαθέσεις τοῦ στομάχου, ἐμπνευματουμένοις καὶ ἀναγόντας, ἐκ τοῦτου, ἀτμοῖς, νοθροῖς, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ἔχει δὲ οὕτως:-

15 **Ναρδοστάχην** σμύρνης κασίας, ἀνὰ δράμ α', κόστου, σκρόπουλα β' καὶ ἡμισυ πεπέρεως λευκοῦ χαλβάνην, ὀπουβαλάμου ἀνὰ δράμ α', σκρόπουλα β' καὶ ἡμισυ κινάμωμην, δράμ α' καὶ ἡμισυ, ἀμώμου δράμ α', σκρόπουλον α', μανδραγόρας φλοιοῦ, δαῦκου κρόκου ἀνὰ δράμ α', καστορίου, δράμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος.

20 **τιη'** Ἀντίδοτος ἡ λεγομένη τοῦ ξηροῦ διό σπολίτου ἡ σκευασία ὠφελεῖ, τὴν βραδέως πέπτουσαν τροφὴν ἐν τῷ στομάχῳ καὶ τάχυ, ποιεῖ πέπτειν καὶ τὰς τῶν ὀξέων χυμῶν ὀξοδῶν ἐν τῷ στομάχῳ γεννῶσαν καὶ καθόλου τοῖς ψυχρὴν διαθέσειν κεκτημένοις ἐν τῷ στομάχῳ, ἔχει:-

Κυμίνου ζιντζιβέρεως πεπέρεως κοινοῦ πηγάνου ἀνὰ δράμ β', νίτρου, δράμ στ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἡ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν

25 **τιθ'** Ἀντίδοτος, τοῦ ὑγροῦ διό σπολίτου ὠφελεῖ δὲ, ὅσα καὶ ὁ ξηρὸν τήμητικότερον δὲ ἔστιν τῶν γλήσχρων καὶ παλαιῶν χυμῶν ἔχει:-

Πεπέρεως κοινοῦ κυμίνου ζιντζιβέρεως πηγάνου ἀνὰ δράμ α', νίτρου δράμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν :-

τκ' Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, δι' ἐμέτων, πάνυ ὠφέλιμος ἔχει

30 Ἄλατος ἀμωνιακοῦ δακρύδην ἀνίσσου πετροσελίνου σπέρμα μαστίχην ταῦτα ὅλα, ἀνὰ δράμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς δίδου:-

τκα' Ἀντίδοτος αἰμοστατικῆ, πρὸς πᾶσαν καὶ οἴαν αἱμορραγίαν ἀπὸ παντοίων καὶ ροῦ γυναικίου, ἔχει

35 **Λιμνεΐας**, σφραγίδος σαμίου ἀστέρος στυπτηρίας, σχιστῆς, θεΐου ἀπείρου χαλκήτεως ὀπτῆς μαΐου ὀπτῆς, ἀνὰ δράμ μ', λίθου αἱματίτου δρακοντίου αἵματος, ἀνὰ δράμ α', ἀκακίας χυλοῦ βερονίκην κορελίου χυλοῦ ὑποκυστίδος, ροῦ συριακοῦ βαλαυστίων, ῥόδων ξηρῶν κικιδίων σίδ

[65v]

πήγανον μύρτων ἀπαλῶν ἠδυόσμου χυλον βάτον ἀκρέμβονας θριδακίνου σπέρμα ὑοσκιάμου σπέρμα σικύου ἡμέρου, κωδίου σπέρμα κρόκου λιβάνου καστορίου σμύρνης, στρογλύτιδος, ὀπίου στύρακος ἀνὰ δράμ ἡμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου:-

5

τκβ' Ἀντίδοτος, ἢ δια κυμίνου πεπτικῆ τέμνουσα χυμοῦ του ἐν στομάχῳ πέψιν ποιεῖ π(ο)να διαφορεῖ στόμαχον δυναμεῖ ὕπνον ἐργάζεται ἔχει δὲ οὕτως:-

10

Ζιντζίβεριν δράμ ἡμισυ κινναμώμην κρόκον πουραγγίου τὸ ἄνθος ἀνὰ δράμ ἡμισυ, δακρύδην, δράμ α', ραῖου μάκερ ἀνὰ δράμ ἡμισυ γαρόφαλα σένες ἀνὰ δράμ ἡμισυ παπάβαριν, ἀνὰ ἐξάγ ..., κολιάντρον, ἄνισσον, σελίνου καὶ μαράθρου τὸ σπέρμα, ἀνὰ δράμ ..., καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου:-

15

τκγ' Ἀντίδοτος γαλινοῦ, ἢ λυσιπόνιος ὠφελεῖ, πρὸς ἀγρυπνοῦσιν ρευματιζομένοις τὴν κεφαλὴν καὶ παρίσθμια, ἐπέχει γὰρ πᾶν ῥεῦμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φερόμενον καὶ ἀναξηρένει ὡς οὐδέτερον ὠφελεῖ καρδιακοῖς νεφρητικοῖς κωλικοῖς δυσεντερικοῖς χωλερικοῖς κοιλιακοῖς καὶ πρὸς πᾶν πᾶθος τοῦ σώματος. ἔχει:-

20

Μήκωνος κυπαίας ὀπίου ἀνὰ δράμ β', ὑοσκιάμου σπέρμα, γλυκορίζης, ἀνὰ δράμ α', κρόκου στύρακος καστορίου ἀνίσσου μανδραγόρου ρίζης φλοιοῦ, ἀνὰ δράμ ἡμισυ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου ἐξ' αὐτῆς, ἐξάγια α', τοῖς χρίζουσιν, μετὰ θερμοῦ ὕδατος:-

25

τκδ' Ἀντίδοτος ἢ καλουμένη ἐκλογῆ ἦτοι βοήθημαν ὠφελεῖ, πρὸς κοιλιακοῖς τοῦτο μάλιστα ἐστὶν ἐπιτίδιον, καὶ τοῖς αἱμοπτωϊκοῖς μετὰ χυλοῦ ἀρνογλώσσου, διδομένη καὶ τοῖς κάτωθεν αἶμα φέρουσιν ὁμοίως. ἔχει:-

30

Βαλαύστια, μάκερ, ἀνὰ δράμ ἡμισυ ὀπίου, δράμ β', βέρβερις, ὑοσκιάμου, βάτου καρπὸν μύρτων μελανῶν ἀνὰ δράμ α', κέρατος ἐλάφου σμύρνης στρογλύτιδος λυκίου ἀνὰ δράμ ἡμισυ, κουραλίου σιδίων ἀνὰ δράμ α', κρόκου σχοίνου ἄνθος ῥόδα λιμνεῖας σφραγίδος, ἀνὰ δράμ ἡμισυ χυλὸν ἀρνογλώσσου καὶ χυλὸν ἀκακίας, λάδανον, ἀνὰ δράμ α', μαράθρου καὶ ἀνίσσου σπέρμα ἀνὰ δράμ ἡμισυ στυπτηρίας λιβάνου ἀνὰ δράμ α', ροῦ μαγαρικοῦ λώτου καρπὸν ἢ ἐπιλεγομένη ἀνὰ κακκαβαία γῆς ἀμίας κοιλίας περιστερῶν κοιλίας, ἀλέκτριόνων σταφίδων, ἀγιγάρτων, ἀνὰ δράμ ἡμισυ

35

πίπτον· μύρω τρωάπαλιν· ἡδύοσμου χύλον· βαπτιστά
κρέμφομας· θρίδακίμου σπέρ· ὕοσιάμου σπέρ· σήκίου κ
μύρου· κροδίου σπέρμα· κρόκου χιθάρου· κατηρίου· σμυρ
νικς, τρωάκτιδες· ὄπτιου· τύρακος· ἀψιδρά· (καί με χύτος
αἰτίου, κ σάχαρ τὸ ἀρκούω· σιδάσας δι' ἰδο·

πκβ

Α μτίδοτος, ἡδία κίμυρου πτεπίκν· πέμμου στυχίμου, ἡ
δύομαχ· πτεψυποία· τῶν διαφορῶ· ἀτομαχορδωαμά·
σπυροβρά· (καί ε' δεύτως·

πκγ

Β ἰντζίβερν· δρᾶ· (κίρα μώμκν· κρόκου· σπουραγίου ἡ
ἀφθόσ· ἀψιδρά· (δακρύδκν, δρᾶ· α· ραίου· μάκερ· ἀψ
δρᾶ· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀψιδρά· (πυπυβαρην, ἀψιδρά·
κρόκου· σπυροβρά· κίρα μώμκν· σελίνου· καί μαρά· (τὸ σπέρ, ἀψιδρά·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·

Γ ῥεφιδότος, ἡδία κίμυρου· χύσι· πομίοις· ὠφέλι· πρὸς ἀρτυρῶ
σπυροβρά· ματι· θομβροίς· κίρα μώμκν· καί παρὶθμια· ε
ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί πτεπίκν· κεφάκν· φερόμβροιν
ἀψιδρά· κρόκου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·

Δ ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·

πκδ

Ε ῥεφιδότος, ἡδία κίμυρου· χύσι· πομίοις· ὠφέλι· πρὸς ἀρτυρῶ
σπυροβρά· ματι· θομβροίς· κίρα μώμκν· καί παρὶθμια· ε
ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί πτεπίκν· κεφάκν· φερόμβροιν
ἀψιδρά· κρόκου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·

γ

Σ αχάγια· μάκερ, ἀψιδρά· (ὄπτιου, δρᾶ· β· βόρβόρι·
ὕοσιάμου· βαπτιστά· σπυροβρά· μύρω τρωάπαλιν· ἀψιδρά·
δρᾶ· α· κέρα τρωάκτιδες· σμυρνικς τρωάκτιδες· χύλου·
ἀψιδρά· (κίρα μώμκν· σιδάσας· ἀψιδρά· α· κρόκου· σπυ
ροβρά· ρόδα· χύλου· σφραγίδος· ἀψιδρά· (κί
ρα μώμκν· καί χύλου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·
κρόκου· ἡδία κίμυρου· ἀψιδρά· (καί τρωάκτιδες· κρόκου· ἀρκούω· ἡδία σάσας δι' ἰδο·

22

[66r]

δεδώρου, ἤτοι ἐρυσίμου κώμεως, ἀνά δράμ α', χαλκίτεος κισσίρεως, ὀστράκου ἐχίνου νίσσου μήτραν ὅσταν φοινίκων, ἀνά δράμ ἡμισυ ὑποκιστήδος, δράμ α', ὀστρέων κεκαυμένων οἰνάνθην μλισσος συμφύτου ρίζης ἀσφάλτου ἰουδαϊκῆς ἀμώμου δαῦκου βόλου πετροσελίνου, ἄμεως καστορίου ραΐου, ἀνά δράμ ἡμισυ τριβόλων, δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς μετὰ ροδοστάγματος καλοῦ. ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρεΐας δίδου ἐξ' αὐτοῦ, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου, πυρέσσουσιν δὲ, μετὰ ὕδατος χλωροῦ, πρῶι καὶ ἀπέρχόμενον εἰς κύτην:-

τκε' Ἀντίδοτος, ἢ πολυέτες, ἢ μεγάλη ὠφελεῖ πρὸς ἀνορεκτοῦντας, καὶ δισπεπτοῦντας καὶ κατέψιγμένοις καὶ τοῖς ταχέως τὸν στόμαχον, ἐμπνευματουμένοις, ἢ δόσις, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ἐξ' αὐτῆς, μετ' ὕδατος πυρέσσουσιν ἀπυρέτους δὲ, μετ' οἴνου καλοῦ καὶ παλαιοῦ ἕως οὗ ὁ πάσχων, ἀπόθεραπευθῆ εἰδ' οὐ μὴ ἔχοντος μετ' οἴνου λαμβάνειν, ἐστιέτωσαν αὐτῶ σταθμῶ τῶ προεἰρημένῳ, ξηρῶ. Δέχεται:-

Ῥαΐου θύμου, ἀνά δράμ α', πεπέρεως κοινῶ, δράμ δ', σμύρνης, δράμ β', ἀνίσσου ὑοσκιάμου, ἀνά δράμ γ', πυρέθρου σκρόπουλα γ', πετροσελίνου γλήχωνος σέσελι καλαμύνθη ἀνά δράμ στ', θύμβρας ἴρεως ἀνά δράμ α', λιβιστικοῦ, ὑσώπου ἀνά δράμ γ', κρόκου, δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν :-

τκστ' Ἀντίδοτος, ἢ δι' ἀκόρου σύντεθεισα ἐκ διαφόρων δυναμερῶν, καὶ ποιητῶν, ὠφελεῖ εἰς πᾶσαν πληγὴν ἰοβόλου καὶ δηλιτηρίου φαρμάκου καὶ ἐπὶ περιοδικῶν τεταρταῖων καὶ ἀφήμερινῶν ἢ δόσις ἐξ' αὐτοῦ, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' οἴνου, ἀπυρέτοις πυρέσσουσι δὲ, μετ' εὐκρατομέλιτος. Ἔχει:-

Ἀκόρου ζεδοᾶρ ἐρυσίμου ἡμιπταίου δέρμα, χαλδαϊκοῦ σιδίου ζογχοῦ τοῦ λεπτοῦ πηγάνου σπέρμα ῥοϊδίου τὸ ἄνθος γογγύλης σπέρμα, ἀνά δράμ γ', ἀγαρικοῦ, καλαμίνθου ἀριστολοχίας μακρᾶς νάρδου κελτικῆς μίλτου, συνοπήτιδος, κώμεως, ἀβροτόνου ἠριγγίου ρίζης σταφυλίνου σπόρου, καστορίου ναρθίκου χλωροῦ, τοῦ ἐντεριῶνι, ῥοδοδάφνης ἄνθος πρασίου χυλὸν σιλφύου, σαγαπηνοῦ ὄποπανακος ὄποῦ, κυριναϊκοῦ, ἴρεως, ἰλλιρικῆς, κρόκου περιστερεῶνος

[66ν]

όρθης όρηγάνου σικίου ήμέρου τὸ σπέρμα πολίου ἀφέψημα, πευκεδάνου, τοῦ
 ὁποῦ καὶ τῆς ρίζης βερονίκης, φύλλα, ἀνὰ δρᾶμ α', κωνίου, δρᾶμ ἥμισυ καὶ
 μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.:

- 5 **τκζ'** Ἀντίδοτος ἢ λεγωμένη παιώνια ὠφελεῖ πρὸς τοῖς ἀποκεφαλῆς, κατάρροις
 καὶ βήχας ἀρτηριακοῖς, κίναγχικοῖς καὶ εἰς πάντα τὰ τοῦ πνεῦμονος πάθη, καὶ
 τοῦ θώρακος πρὸς φθησικοῖς περὶ πνευμονικοῖς, πλευρητικοῖς παρὰ δόξως
 γὰρ τὸν θώρακαν, ἀκίνδυνον ἐργάζεται ἀπὸ τε κατάρρων, καὶ ἐλκώσεων καὶ
 εἰ αἷμα ἀνάγοιεν εἰ δε δόσις, ἐν ὕδατι θερμῷ κέρατα γ', τὰ πολλὰ δὲ καὶ εἰς
 10 κοίτην ἐπὶ δὲ τῶν συναγχικῶν ἀναλύσας οἰνομέλιτι δίδου ἀναγαγαρίζεσθαι
 σὺνεχῶς καὶ πτερῶ διάχριε μετα μέλιτος, δίδου δὲ καὶ ἐπὶ κωλικῶν, καὶ
 νεφρικῶν καὶ δυσουριούντων οἵτινες διέμφραξιν γινόμενον μετὰ τίνων τῶν
 διουρητικῶν ἤγουν σελίνου καὶ τῶν λοιπῶν δίδεται δὲ καὶ ἐπὶ χρόνιων
 πυρετῶν οἷον τεταρταίων ἀφημερινῶν πρὸ δύο ὥρῶν τῆς ἐπίσημασίας, μετ'
 15 εὐκράτου καὶ μεγάλως ὠνίνησι πέψεως, ἐν τοῖς οὔροις φανίσιν δίδεται δὲ καὶ
 πρὸς πάντα τὰ λυμικᾶ καὶ πρὸς τὰ ἐπίδημα νοσήματα, ἐκ τῆς κακίας τοῦ
 ἀέρος γινωμένου ἐν ταῖς ἀρχαῖς χάριν, προφυλακτικὴν δίδεται δὲ καὶ
 ἐπίδυσεντερικῶν, ὁμοίως καὶ εἰς πρὸς φυλακὴν ἔστιν δὲ καὶ ὑπνοποιῶν, καὶ
 ὠφέλιμον ἔχει:-
- 20 **Ἀμώμου**, δρᾶμ α', κρόκον, δρᾶμ β', πεωνίας ρίζης καὶ τὸ
 σπέρμ, ἀνὰ σκρόπουλα γ' καὶ ἥμισυ, πεπέρεως μακροῦ, σκρόπουλ γ',
 πεπέρεως μακροῦ σκρόπουλα γ' καὶ ἥμισυ, φύλλα ἐφορβίου, σκρό
 πουλα γ', ναρδοστάχην, δρᾶμ α', ῥαῖου ποντικοῦ, σκρόπουλα γ' καὶ ἥμισυ,
 κόστου ὀπίου, ἀνὰ δρᾶμ α', πετροσελίνου σπέρμ, δρᾶμ β',
 25 ὕσκιάμου λευκοῦ σπέρμ, σκρόπουλ γ', καὶ ἥμισυ στύρακος πρῶτου,
 σκρόπουλ γ', σμύρνης στρογλύτιδος, πυρέθρου, ἀνὰ σκρό
 πουλ γ' καὶ ἥμισυ, λιβάνου, δρᾶμ α', καστόριν, σκρόπουλα β', καλαμίνθης
 σκρόπουλα γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.
- τκη'** ἀντίδοτος, ἦτοι βοήθημα τὸ πολυετές τὸ μικρὸν, ἔχει:
- 30 **Σχοίνου** ἄνθος, ξυλοβάλαμον, καρφόφυλλον, κινάμωμου,
 στάχος, ἀνίσσου, ἀνὰ δρᾶμ β', κυμίνου, δρᾶμ δ', ξυλοκασίας,
 πεπέρεως κοινοῦ, ὠκίμου, ἀκόρου κυμίνου αἰθιοπικοῦ,
 ἀνὰ δρᾶμ, α', γλήχωνος, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

τῆς
3

Πορθῶ· ὀριγάνου· σὺχίου μέβρου· τὰ ἄσπερ· ποχίου ἀφελῆ
 παλάκεδάνου τὸ ὄππυ και τὸ ῥίγιο· βερονίτικας φύλλων
 ἀψιδρά α· χωρίου, δρᾶ β· και μελίτος αἰθίου, κοδύρα β·
 ἡ τιδδοτος, χερωμβία παισούρια· ὠφελῆ πρὸς τὸν ἀσπ
 κεφαλῶ, καταρροῖς και βιχας ἀρτηριακοῦ· κίμωνιχοῦ
 και ἴσπαρ τὰ τὰ τοῦ πηλάμορος παθι, και τοῦ θώρακος
 παρὸσ φθοσῆχοῦ· περὶ πηλάμοριχοῦ· πηλάρκοτικοῦ
 παρὰ δδξας γαρ τὸν θώρακα, αἰμῆδιω ὀρέγα ζῆται·
 ἀπὸ τε καταρροῶν, και ἐλιώσων· και ἴσμαι ἀνασθιερ
 ἴδε δδξας; βυῦδα τιθερμῆ κέρατ γ· ταποχαιδεῖ και ἴσθαι
 τκρ· ἐπιδε τερσιω ἀχίκοσ μαχύσας ὀμομελίτι· δίδου
 ἀγαγεγαρίεσθαι σῶνεχας· και ππερὸ δίαχρῆ μετμελί
 τος· δίδου δε και ἐπὶ κοσχιχοῦ, και ῥεφρήκοσ· και δὺσ
 οῦρῶστων· οἱ τῖρες δὲ ἐμφραζιμ γιρομβρον· μετὰ τῖρων
 τῶν δὺορκοτῖων· κῖσων· σελήμου ζ· τῶν χοιτῖων· δὲ
 δὺ ταιδε και ἐπὶ χερμικῶν πύρετων ὀιορ· τεταρτακοῦ
 ἀφῆμβρίκοσ· πρὸσ ὀρὸσ ῥωρῆκοσ ἐπίσχυμασας· με
 τὰ κρᾶτου· και μετὰ χας ὀρίκοσ· πῆ ψεας, βῆτοισὸσ
 ροισ φαρίσιν· δίδου ταιδε και πρὸσ παρὸσ τὰ ταχίμῖ και
 και πρὸσ τὰ ἐπιδεμα μοσῖματα, ἐκ τὸσ και ἴας

Παέρως ῥερωμβίου· ὄν ταισ ἀρχαῖς· χαρίμ, πρὸσ φύλλων
 δίδου ταιδε και ἐπὶ δὺσερ τερικῶν· ὀμοίως και ἴσθαι πρὸ
 φύλλων· ἐστὶν δε και πρὸσ τοῖσων; ζῶφελῖμον· ἐ
 μωμοσ; δρᾶ α· κροκοσ, δρᾶ β· ππεσρῖας ρῖζης και δ
 ἄσπερ; ἀψιδρά πούτ γ· ππεππερεως μακροῦ, σκερπτού γ
 ππεππερεως μακροῦ, σκερπτού γ· φύλλων ἀφροβίου, σκερ
 πτού γ· μαρδοσάχην, δρᾶ α· ρᾶίου πορτοίκου, σκερπτού γ
 κοστού· ὀππῖου ἀψιδρά α· ππεππεροσεχίμου ἄσπερ, δρᾶ β·
 ὀσοσίμου χῆκου ἄσπερ, σκερπτού γ· ἀύρακος πρῖστού,
 σκερπτού γ· σμῖρνης ἀρρῆ γλύτιδδε· πύρεθρου; ἀψιδρά
 πούτ γ· χιθᾶρου, δρᾶ α· και τῖρην; σκερπτού β· και χαμῆ
 τσκερπτού γ· και μελίτος αἰθίου, κοδύρα, στοαρκοῦ

τῆς

Πεπτιδδοτος, ἡ τοι βοκθῖμα· τὸσ ποχῦεσ τομῖκοσ· ἐ
 χοῖμου ἀψιδρα· ζύλοσ ἀσάμοσ· και ῥεφύλλον· κίμωνι
 τῶσ· ἀψιδρα β· κίμωνι, δρᾶ α· ζύλοσ και
 ππεππερεως χοιμου· ἐχίμου· ἀκόρου· κίμωνι σαιθῖο πηχῶ
 ἀψιδρά α· ἴχλωσ· μελίτος αἰθίου, κοδύρα, στοαρκοῦ

τκη' Αντίδοτος πλευρητική πάνυ ἐνεργεστάτη λίαν ἔχει:- Γεντιανῆς πηγάνου ἀγρίου σπέρμα, ἀνά δραμ δ', ἀριστολοχίαν στρογγυλήν σαγαπινου ἠλιοτροπίου, πεπέρεως λευκοῦ, ἀνά δραμ β', ὀποπάνακος, δραμ α', χαμαίδρυν δραμ στ', κρόκου δάφνης, ἀνά δραμ δ' καὶ ἡμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου:-

τκθ' Αντίδοτος, τοῦ χυλοῦ τοῦ κυδονάτου, πάνυ καλῆ ἔχει:- Μέλιτος, λήτρας ια', πεπέρεως κοινοῦ, ζιντζιβέρεως, ἀνά οὐγγ ἡμισυ, στάχος, ἐξάγ ε', κιναμώμου, ἐξάγ ε', καρεόφύλλου, ἀνίσσου ἀνά οὐγγ β', κυδωνίων σάρκας, λήτρα στ', καὶ οἴνου εὐώδου, τὸ ἀρκοῦν :-

τλ' ἀντίδοτος, τοῦ διὰ μελικράτου ἢ σκευασία ἔχει:- Μέλιτος, λήτρα στ', κωδίας λευκῆς, καὶ ὕδατος λήτρα ι', βραῖσον καλῶς καὶ ἐπιμελῶς σκευάσας δίδου:-

τλα' Αντίδοτος εἰς πᾶν ῥεῦμα ὀφθαλμῶν καὶ πρὸς ἀμβλυοπίαν ἀσύγκριτος, ἔστι δὲ πάνυ ὠφέλιμος. ἔχει:-

Χυλοῦ πηγάνου, δραμ στ', λυκίου, ἰνδικοῦ ἀλόης ξανθῆς σμύρνης ἀνά σκρόπουλα στ', κρόκου λιβάνου, ἀνά σκρόπουλα δ', ὀπίου δραμ δ', ἀκακίας μελένης, σκρόπουλ ιβ', ὕδατος ὀμβρίου καθαροῦ, σκρόπουλα ε', λιώσας ἀμφώτερα καλῶς, καὶ ἐνώσας ἀπόθου ἐν ὑελίνῳ ἀγγεῖῳ εἰ δὲ καὶ βούλη ποιεῖσαι κρεῖττον, ἀντὶ τοῦ ὕδατος ἴνον ἔμβαλε λευκὸν καὶ δίδου:-

τלב' Αντίδοτος, ἢ διὰ θεῖου ἀπειῖρου ποιεῖ πρὸς τὰ περιώδικᾶ ρύγει οἶον ἀφήμερινῶν , καὶ τεταρταῖων πρὸ β' ὥρῶν τοῦ παρ' ὀξισμοῦ διδομένη μετ' ὀξυκράτου, ὕδαροτέρου ἢ δόσις ἐξ ' αὐτοῦ, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος τοῖς χρίζουσιν δεῖ δὲ τὸν μέλλοντα λαβεῖν τὸ τοιοῦτον, εὐτακτον εἶναι καὶ ἀπέρητον δεῖ δὲ καὶ πέψιν χρηστήν, τοῖς οὔροις φανεῖναι καὶ οὕτως διδόμεναι, τὸ φάρμακον ἔχει:-

Θεῖου ἀπειῖρου καρδαμώμην στύρακος, ἀνά , στάγια β', ὀπίου ἐξάγια β', κόστου ἐξάγ β' καὶ ἡμισυ, λιβιστικοῦ, ἐξάγ α' καὶ ἡμισυ, πηγάνου, ἐξάγ β', κρόκου, στάγιον α', κασίας, στάγια γ', πεπέρεως κοινοῦ, στάγιον α', σμύρνης στάγια β', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου:-

τλγ' ἀντίδοτος, τοῦ δι' ἄθηροῦ, ξηρίου δίδοτε δὲ ἢ τοιαύτην ἀντίδοτος πρὸς τε ἔχει

Στυπτηρίας σανδράχην κύππεριν ἴρεως κρόκου σμύρνης κυδωνίων σπόρον, ἀνά δραμ α', ἀριστολόχιαν ρόδων ἄνθος, ἀνά δραμ α' καὶ ἡμισυ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

τλδ' ἀντίδοτος, ἢ ιουλιάνιος ποιεῖ πρὸς ἐπεχομένην κοιλίαν

[68v]

ὥστε μαλάξαι, ἄνευ ὀδείνης ποιεῖ, καὶ πρὸς μελαγχολικοῖς ἔστι δὲ θαυμαστῇ
καὶ πρὸς

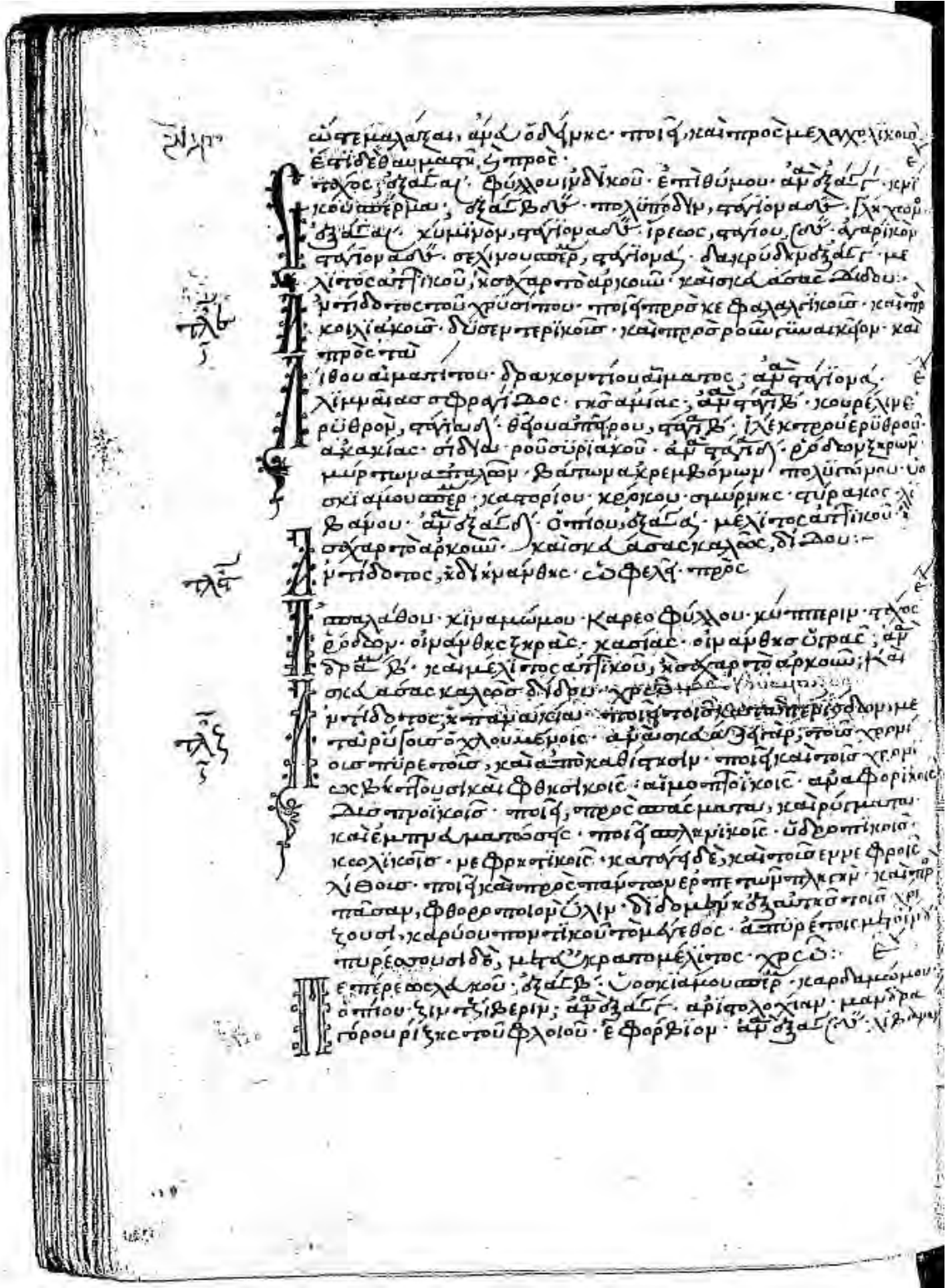
5 **Στάχος**, ἐξάγια α' καὶ ἥμισυ, φύλλου Ἰνδικοῦ ἐπιθύμου ἀνὰ ἐξάγ γ', κνίκου
σπέρμα, ἐξάγ β' καὶ ἓν τέταρτον πολυπόδιον, στάγιον α' καὶ ἓν τέταρτον,
γλήχωνος ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ κύμινον, στάγιον α' καὶ ἓν τέταρτον ἴρεως,
σταγίου, ἴμισυ καὶ ἀγαρικὸν στάγιον α' καὶ ἓν τέταρτον, σελίνου σπέρμα,
στάγιον α', δακρῦδην ἐξάγιον, γ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
σκευάσας δίδου.

10 **τλε'** Ἀντίδοτος τοῦ χρυσίπου ποιεῖ πρὸς κεφαλαλγικοῖς καὶ πρὸς κοιλιακοῖς
δυσεντερικοῖς καὶ πρὸς ροῦν γυναικειῶν καὶ πρὸς τὰ ..... Ἔχει
λίθου αἱματίτου δρακοντίου αἵματος, ἀνὰ στάγιον α', λιμναΐας σφραγίδος
γῆς ἀμίας, ἀνὰ στάγια β', κουρέλιν ἐρυθρὸν, στάγια δ', θεῖου ἀπεΐρου, στάγια
β', ἰλέκτρον ἐρυθροῦ, ἀκακίας, σίδια ροῦ συριακοῦ, ἀνὰ στάγια δ', ῥόδων
15 ξηρῶν μύρτων ἀπαλῶν βάτων ἀκρεμβόνων πολυγώνου ὑοσκιάμου σπέρμ
καστορίου κρόκου σμύρνης στύρακος λιβάνου, ἀνὰ ἐξάγ δ', ὀπίου, ἐξάγ α',
μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου:-

20 **τλστ'** Ἀντίδοτος, ἢ δι' ἠνάνθης ὠφελεῖ πρὸς ..... Ἔχει
Ἀσπαλάθου κινναμώμου καρροφύλλου κύππεριν στάχος ῥόδων οἰνάνθης
ξηρᾶς κασίας οἰνάνθης ὑγρᾶς ἀνὰ δρᾶμ β', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
ἀρκοῦν, καὶ σκευάσας καλῶς δίδου χρῶ:-

25 **τλζ'** Ἀντίδοτος, ἢ πανακία ποιεῖ τοῖς κατὰ περιόδων, μετὰ ῥύγοις ὀχλουμένοις
ἀνὰ σκευάζει γὰρ, τοῖς χρονίοις πυρετοῖς, καὶ ἀποκαθίστησιν ποιεῖ καὶ τοῖς
χρονίως βήττουσι καὶ φθησικοῖς αἰμοπτοϊκοῖς ἀναφορικοῖς δισπνοϊκοῖς ποιεῖ,
πρὸς σπᾶσματα, καὶ ρύγματα καὶ ἐμπνευματώσεις ποιεῖ σπληνικοῖς
ὑδροπικοῖς κωλικοῖς νεφρητικοῖς κατάγει δὲ, καὶ καὶ τοῖς ἐν νεφροῖς λίθοις
ποιεῖ καὶ πρὸς πάντων ἐρπετῶν πληγὴν καὶ πρὸς πᾶσαν, φθοροποιὸν ὕλιν
30 διδομένη ἐξ' αὐτῆς τοῖς χρίζουσι, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀπυρέτοις
μετ' οἴνου πυρέσσουσι δὲ, μετ' εὐκρατομέλιτος χρῶ:- Ἔχει

Πεπέρεως λευκοῦ, ἐξάγ β', ὑοσκιάμου σπέρμα καρδαμώμου ὀπίου ζιντζίβεριν,
ἀνὰ ἐξάγ γ', ἀριστολοχίαν μανδραγόρου ρίζης τοῦ φλοιοῦ, ἐφόρβιον ἀνὰ ἐξάγ
ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον λίβανον

ὡς τε μαλακταί, ἀπό ὀδύνης· ποιῶν καὶ πρὸς μελαγχολικῶν
 ἐστὶ δὲ θυμασι, ἔπρος
Α τῆς ὀδύνης· φύλλου ἰνδικοῦ· ἐπιθύμου· ἀπό δὲ τῆς
 κούσπερμα, δὲ ἀβύ· πολυπόδην, τανίον αἰσῶ· Ἰνδικῶν
 δὲ ἀβύ· χυμῶν, τανίον αἰσῶ· ἰρεως, τανίου· ἰνδικῶν
 τανίον αἰσῶ· σεχίου αἰσῶ, τανίον αἰσῶ· δακρυδερῶν δὲ τῆς
 λιτός αἰσῶ, ἰσὸν ἀρξοῦ· καὶ σὺ δὲ αἰσῶ δίδου·
 ἢ τὶ δὲ τοῦ χρυσοῦ· ποιῶν πρὸς φραγγηκῶν· καὶ πρὸς
 κοιλιακῶν· δὲ σερτερῶν· καὶ πρὸς ῥοῦ γυναικῶν· καὶ
 πρὸς τῶν
Β ἰθου αἰματίου· δρακοντίου αἵματος· ἀπὸ τανίον αἰσῶ·
 λιμῶν αἰσῶ φραγγῶν· γκῶ αἰσῶ· ἀπὸ τανίον αἰσῶ· ἰουρένι
 ρύθρον, τανίον αἰσῶ· θόου αἰσῶ, τανίον αἰσῶ· ἰλέκτρον ἐρυθρῶν
 ἀχακίας· σὶ δὲ ῥουσίον αἰσῶ· ἀπὸ τανίον αἰσῶ· ῥοδον αἰσῶ
 μύρτιον αἰσῶ· ῥοδον αἰσῶ· ῥοδον αἰσῶ· πολυπόδην· ἰσὸν
 σὶ αἰσῶ αἰσῶ· κατῶν· κροῦ· σιμῶν· τανίον αἰσῶ·
 ῥοδον αἰσῶ· ἀπὸ τανίον αἰσῶ· ὀπίου, δὲ ἀβύ· μελίτος αἰσῶ
 σὶ ἀρξοῦ· καὶ σὺ δὲ αἰσῶ καλῶς, δίδου·
Γ ἢ τὶ δὲ τοῦ, ἰδὲ κρῶν· ἐὶ φελέ· πρὸς
Δ ἀπαλάθου· χιραμῶν· κρεοφύλλου· χυμῶν· τῆς
 ῥοδον· οἰανθῶν· κρεοφύλλου· κασίαν· οἰανθῶν ὄσταν· ἀπὸ
 δὲ ἀβύ· καὶ μελίτος αἰσῶ, ἰσὸν ἀρξοῦ· καὶ
 σὶ αἰσῶ καλῶς δίδου· χρῶν· ἰσὸν αἰσῶ
Ε ἢ τὶ δὲ τοῦ, χηραμῶν· ποιῶν τοῖς ἀρξοῦ πρὸς ῥοδον με
 τὰ ῥύθρον· οἰανθῶν· ἀπὸ σὶ αἰσῶ ἀβύ, ὀπίου· χρῶν·
 οἰανθῶν· καὶ ἀπὸ κροῦ· ποιῶν καὶ τοῖς χρῶν
 ὡς βέκτου σὶ καὶ φθιστικῶν· αἰμοπτοῖσιν· ἀρξοῦ
 δὲ σπρῶν· ποιῶν, πρὸς ἀσῶ ματῶν, καὶ ῥοδον αἰσῶ
 καὶ ἐμπρὸ ματῶν· ποιῶν ἀρξοῦ· ὕδρον αἰσῶ
 κροῦ· μεφροτικῶν· κατῶν δὲ, καὶ τοῖς ἐμπρὸ φροῦ
 λίθου· ποιῶν καὶ πρὸς παύσων ἐρσπῶν· πλεῖν· καὶ πρὸς
 πᾶσαν, φθοροποιῶν ὄσταν· δίδου ῥοδον αἰσῶ καὶ πρὸς
 ζουσι, καρῶν· πομπῶν· τὸ μῆθος· ἀπὸ ῥοδον αἰσῶ
 πύρεσιν αἰσῶ, μετὰ κροῦ μελίτος· χρῶν·
ΣΤ ἢ τὶ δὲ τοῦ, ἀβύ· ἰσὸν αἰσῶ· καρῶν αἰσῶ·
 ὀπίου· ζιμῶν· ἰνδικῶν· ἀπὸ τανίον αἰσῶ· ἀρξοῦ· καὶ πρὸς
 γόρου ῥίξου τοῦ φλοῦ· ἐφροῦ· ἀπὸ τανίον αἰσῶ· ἰσὸν αἰσῶ

233
 233
 233

[68r]

ἐξάγ γ', θεῖου ἀπειρου, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ κόστου, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον
κρόκου ἐξάγ ἥμισυ, φύλλου ἰνδικοῦ καρεόφυλλου, ἀνὰ ἐξάγ α', στύρακος
κασίας ἀνὰ ἐξάγ γ', σελίνου σπέρμα μαράθρου, καὶ ἀνίσσου ἀνὰ ἐξάγ β',
5 καστόριν, σιταρόκοκκα η', ναρδοστάχην, ἐξάγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς, δίδου:-

τλη' Αντίδοτος, ἢ διὰ κήτρων τοῖς βραδυπέπτοις σκευασία, Ἐχει

Κήτρου τῆς σαρκὸς, λήτρα α', οὕγγ α', ὑσσώπου πηγάνου ὀρήγανη ἀνὰ
10 δετμηδίου ἑνὸς μικροῦ, ὄξυς κοτύλας γ', βρέξον ἓν ὄξυ νυχθήμερα πέντε καὶ
ἔψε, εἰς ἀπὸ τρίτωνσιν καὶ ἐκ πιασθέντων, ῥίψον τὰ ἴδη τὸ δὲ ὄξος, μῆγνυε
μέλιτος, ξέστ α', καὶ πάλιν ἔψε, ἕως μέλιτος πάχος εἶτα, ἐπίπαττε, σένες
ἀσσάρου μαῖου πεπερέου στάχος ζιντζίβεριν καρεόφυλλου κοιναμώμου
κολιάνδρου ἀνίσσου κάρυα μοσχάτα ἀνὰ οὕγγ α', καὶ μαλάξας καλῶς, δίδου:-

τλθ' Αντίδοτος, ἢ παλὰς ἀγαθὴ ἐστὶν πρὸς συλληψιν, ὡς ἡ τρίφερα μάννα καὶ
15 ἡ τοῦ ἔσδρα, ἀντίδοτος, ὠφελεῖ σφόδρα ἀμβλυοποῦσιν καὶ ρευματιζομένοις
τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ τοκετῶν ὀδύναις ὠταλοῦσιν ἢ δυσικοφῶσιν
ὠφελεῖ καὶ σιομένοις ὀδόντας ἢ βεβρομένοις καὶ κυώνιδων, κκεχαλασμένων
καὶ ρευματιζομένων διὰ χλυωμένη, καὶ διὰ κλυζομένη δισπνοϊκοῖς,
20 ἀσθματικοῖς στομάχου δὲ, πάντα πόνον ἰάται φθησικοῖς αἶμα ἀναγόντος
ἥπατικοῖς ἰκτερικοῖς σπληνικοῖς ὑδροπικοῖς κωλικοῖς κοιλιακοῖς,
δυσεντερικοῖς, ὀπισθοτονικοῖς ἰσχιαδικοῖς, ἀρθροτικοῖς ἐλεφαντιῶσιν
δυστοκοῦσιν γυναιξίν, εὐκοκυῖαν παρέχει στείραις γυναιξίν, ἀρμῶζει
πινωμένη, καὶ πρὸς τιθεμένει, ἄγει γὰρ πρὸς σύλληψιν καὶ πρὸς πᾶσαν
25 ἐρπετοῦ ἰοβόλου πληγὴν καὶ πρὸς τὰ θανάσιμα φάρμακα καὶ παντὸς
δηλητηρίου ἔστιν βοήθημα δέχεται:-

Κασίας σύριγγος, οὕγγ ἓν τέταρτον, ῥόδων ξηρῶν στύρακος καλοῦ, κρόκου
ἀνὰ οὕγγ ἓν τέταρτον σχοίνου ἄνθος, οὐλκᾶς ε', πυρέθρου, οὐλκῆν α',
σμύρνης κόστου ἀνὰ οὐλκᾶς β', δαῦκου κρητικοῦ, οὐλκᾶς ε', καρδαμώμου,
οὐλκῆν α', ὀπίου, οὐλκᾶς ε', ἀσσάρου, οὐλκῆν α', εὐφορβιον, οὐλκῆς ἥμισυ,
30 κώμεως, οὐλκᾶς γ', τραγακάνθου, οὐλκᾶς ε', ὑπόκυστίδος, οὐλκῆν α' καὶ
ἥμισυ, ῥοδὸς συριακοῦ, οὐλκῆν α', ἴρεως ἰλλικικῆς οὐλκᾶς β' καὶ ἥμισυ
βδελλίου, οὐλκῆν α' καὶ ἥμισυ, μήκωνος τὸ σπέρμα, οὐλκῆν α', λιβάνου
ἄρενος, οὐλκᾶς γ',

[68v]

θειου ἀπειρου, πετροσελίνου, ώκίμου σπέρμα, ἀνά οὐλκὴν α', πεπερέου
 λευκοῦ οὐλκᾶς ι', ύοσκιάμου σπέρμα ἀνίσσου μαράθρου σπέρμα φύλλου, ἀνά
 οὐλκὴν α', ναρδοστάχην, οὐλκᾶς, β' καὶ ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
 5 ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, καρύου αἰγυπτίου
 τὸ μέγεθος, ἢ κυάμου, σὺν ύδρομέλιτος.

τμ' Ἀντίδοτος, τοῦ κροκομάγαματος σκευασία ὠφελεῖ,
 πρὸς τὰ .....

..... Ἔχει
 Κρόκου, στάγια ι', σμύρνης, στάγια ε', ρόδων ξηρῶν ἀμύγδαλα καθαρᾶ
 κωμήδην, ἀνά στάγια ε', κόστου στάχος ἀνά στάγιον α', ἐνῶ ὅτι καὶ ἐν τῷ
 κροκινῷ ἐλεῖω, ἑτέρων κροκομάγμα ποιήσον καὶ οἴνου τὸ ἀρκοῦν, σὺν αὐτῷ
 σκευασον

τμα' Ἀντίδοτος, ἡ εὐπνοια ὠφελεῖ .....

..... Ἔχει
 Ναρδοστάχην καρεόφύλλου, πεπέρεως, ἀνά δρᾶμ, α', σμύρνης, κόστου,
 πεπερέου λευκοῦ πυρέθρου, ἀνά δρᾶμ β', μαστίχ, στύρακος τερεβινθύνης,
 ἀνά δρᾶμ α', σκαμωνναῖαν δρᾶμ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 20 σκευάσας, δίδου.

τμβ' Ἀντίδοτος ἦτοι σκευασία, τοῦ μεγάλου ἀποζέματος, ὦ
 φελεῖ, πρὸς τὰ .....

..... Ἔχει

25 Ὑσσώπου, ἐπιθύμου, ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ξανθοβάλανον, α' καὶ ἥμισυ καὶ
 ἐν τέταρτον, καρύων μυριστικῶν, σταγίου ἥμισυ, ἐλεβόρου, ἐξάγ δ' καὶ ἥμισυ
 στάγ' καὶ ἥμισυ, λιβυστικοῦ, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ἀγαρικόν, ἐξάγ γ',
 σκαμωνναῖαν, ἐξάγ δ' καὶ ἥμισυ, μαλάθρου, ἐξάγ γ', ὑπερικοῦ, πολυποδίου,
 χαμαιδρους, πολύου κενταυρίου, γλήχωνος, ἐρπύλλου, ἀλυπίας, καλαμύνθην
 30 ὀριγάνου, πεπλεῖου, ἀνά ἐξάγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
 σκευάσας, δίδου.

τμγ' Ἀντίδοτος ἡ δια βακάνου σκευασία, ὠφελεῖ.....

..... Ἔχει

35 Βακάνου, κόστου φύλλου πεπερέου λευκοῦ, στάχος, κίνα
 μώμου, καρεοφύλλου, ἀνά ἐξάγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ
 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, σκευάσας, δίδου:-

τμδ' Ἀντίδοτος, τοῦ εὐῶδες βληδίου ἡ σκευασία ἔχει

Θῆου ἀπῆρου· πετρου σελίμου· ἐκίμου αἰτέρ, ἀφ' οὐχ
 πεπερέου χάλκου, οὐχ αἰσίου· ὑποσί αἰμου αἰτέρ, ἀφ' οὐχ
 μαράθρου αἰτέρμα· φύλλου, ἀφ' οὐχ κίμα· μαρδοσάχην,
 οὐχ αἰσίου, βρ· καί μέλιτος αἰττικού, κ' οὐχ αρτοαρκου
 καὶ σκάλασε καλῶσ· διδου ὀζαί, τῆσ τοῖσ χρίστου σμ
 καρύου αἰττικού τομέθεσ, κ' οὐχ αἰμου· σιῶυδρου μέ
 μπίδοτος, τοῦ κερκ ομομάτου σκά ασία· εὐφελῆ,
 πρὸς τῶν

Κρόκου, γαῖτ· σμύρνης, ἀφ' οὐχ· ῥόδου κερκῶν· ἀμύδα
 λακαθαρά· κερκίμα· ἀφ' οὐχ αἰτ· γόστου, γάθος ἀφ
 γαῖτου· βρ· ὀζαί, ἐμ τῶ κερκίμου ἔχῶ, ἐπερ κερκ
 μαγματοῖσ κερκ· καὶ οἰμου τῶ ἀρκου, σιῶ αἰτῶ σκά ασιον·
 μπίδοτος, κ' οὐχ αἰσίου· εὐφελῆ

Ναρδοσάχην· κερκ οὐχ φύλλου· πεπερέου, ἀφ' οὐχ αἰσίου· σμ
 κερκ· κερκῶν· πεπερέου χάλκου· πύρεθρου· ἀφ' οὐχ αἰσίου·
 ματῆ· γύρατος· περεβινθώκς, ἀφ' οὐχ αἰσίου· σιαμορῶν
 ῥά β· μέλιτος αἰττικού, κ' οὐχ αρτοαρκου· σκά ασία· εὐ
 μπίδοτος κ' οὐχ αἰσίου, τοῦ μάγου ἀποζέματος· εὐ
 φελῆ, πρὸς τῶν

Ὑασάτου, ἐπίθουμου, ἀφ' οὐχ αἰσίου· χαρβοβαλαμου, ἀφ' οὐχ
 καρύου κερκίμου, γαῖτου· ἔλεβορου, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί
 λιβύστικού, ὀζαί, ἀφ' οὐχ αἰσίου, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί
 ὀζαί, μαλαθρου, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί, ὀζαί
 ὀζαί, πολίου· κερκταυρίου· γλάχου· ἐρπύλλου· ἀφ' οὐχ
 πίας· καλαμίνθην· ὀζαί, ἀφ' οὐχ αἰσίου· πεπλήτου, ἀφ' οὐχ αἰσίου·
 μέλιτος αἰττικού· κ' οὐχ αρτοαρκου· καὶ σκά ασία· εὐφελῆ
 μπίδοτος κ' οὐχ αἰσίου, τοῦ μάγου ἀποζέματος· εὐφελῆ

Πακάρου κερκῶν· φύλλου· πεπερέου χάλκου· γάθος κίμα
 μέμου· κερκ οὐχ φύλλου, ἀφ' οὐχ αἰσίου· μέλιτος αἰττικού·
 κ' οὐχ αρτοαρκου· σκά ασία· εὐφελῆ
 μπίδοτος, τοῦ κερκ ομομάτου σκά ασία· εὐφελῆ

[69r]

Κικίδην, στάγ δ', όπίου, ούγγ β', καὶ τριψας καὶ πλάσας μετὰ ὕδατος, δίδου
κατὰ πότια ὅσον δ'

τμε' Αντίδοτος ἢ διὰ τραγημάτων σκευασία ὠφελεῖ πρὸ τὰ .....(δύο
σειρές κενές).....

Ἀσταφίδος λευκῆς ἐξάγ γ', στροβύλλων πρὸς φάτων σπέρμα συκῆς σπέρμ,
μύρτα ἀμήλου φοινίκια σελίνου σπέρμα ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ μήκωνος
σπέρμ κρόκου ἀνά σταγίου ἓν τέταρτον ζιντζίβεριν, ούγγ ἥμισυ σκευάσας
καλῶς χρῶ:-

τμστ' Αντίδοτος ἢ πολυέτεες ἄλλη, ὠφελεῖ τοῖς λαμβάνοντας, ὡς καὶ τὸ
πολυέτεες τὸ μέγα, τὸ καὶ προγεγραμμένον, ἐν κεφαλαίῳ ..... ὠφελεῖ δὲ
ἐξόχως, τοῖς κατέψιγμένοις ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι θώρακος ρευματιζομένοις, καὶ
πτύοντας πολλὰ καὶ ὀρθοπνοίαν καὶ βήχας ἔχωντας ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς
ὁμοίως, πρὸς κατέψιγμένον στόμαχον καὶ πρὸς τὰς ἐμνευματώσεις αὐτῶν
ἔστι δὲ καὶ εὐπεπτος τέμνουσα δὲ, τοῖς ἐν τοῖς ἀγγεῖοις, παχὺς χυμοῖς ἄγει δὲ
καὶ ἔμμηνα καὶ οὔρα θαυμαστῶς καὶ ἀπλῶς ἐστὶν εἰπεῖν, πολύχριστον ἔστι τὸ
φάρμακον καὶ διὰ τοῦτο, ταῦτης τῆς πρὸς ἡγορίας, ἠξιώθη ἔστι δὲ θαυμαστῆ.
Ἔχει

Πεπέρεως, οὐλκᾶς ιβ', πυρέθρου, οὐλκᾶς β', γλήχωνος ξηροῦ πετροσελίνου
σεσέλεος, ἀνά οὐλκᾶς στ', καλαμύνθης θρύμβου, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνά
οὐλκᾶς η', ἀνίσσου σελίνου σπέρμα, ἀνά οὐλκᾶς δ', λιβιστικοῦ, οὐλκᾶς β',
ύσσώπου οὐλκᾶς δ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου
ἐξ' αὐτοῦ, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος εἰς εὐκρατον καὶ σκευάσας καλῶς,
δίδου:-

τμζ' Αντίδοτος ἄλλη ἢ διὰ σαμφύχου, ὡς ἢ προταύτης, ὠφέλιμος, Ἔχει
Σαμφύχου θυμίαμα λιβιστικοῦ κιμίνου αἰθιοπικοῦ, πηγάνου σπέρμ, πεπέρεως
κοινοῦ, ἀνά στάγιον α' καὶ ἥμισυ, γλήχωνος, σχοίνου ἄνθος, ξυλοβάλαμον,
κιναμάμου, κυμίνου κοινοῦ, ἐπιθύμου σελίνου σπέρμα, ζιντζίβεριν, ὠκίμου,
πεπέρεως λευκοῦ, κασίας, καρεόφύλλου, στάχος, ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ,
μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου:-

τμη' Αντίδοτος, ἢ δι' ὀποῦ τιθημᾶλλου, σωσιακοῦ ἣν ἐχράτω κατὰ καιρὸν
ποιεῖ δὲ, πρὸς ἐμπνευματώσης, βήχας δισεντερίας καὶ πρὸς τὰ ἐντὸς πᾶντα
κεφαλαλγικοῖς μαινομένοις ἐπιληπτικοῖς ποιεῖ δὲ καὶ εἰς κοιλιακὴν διάθεσιν

69
 κίον, φάτις, ὀπίου, οὐδὲ, καὶ τριφασικαὶ πλάσας
 μέτα, δάτος, δίδου καταπόσιον ὄσου, αἰ
 αντιδότης, κδνατραγκματσομοικασία, εὐφελῆ πρτα
 φιδσοχάκκο, ἀλάτ, τερβύχων πρσφάτωρ αἰσέρ
 σιχίου αἰσέρ, μύρτα, ἀμύχου, φοιρίχι, σελίου αἰσέρ, ἀφ
 κλάσ, μκεσος αἰσέρ, κροκου, ἀφ φατίου δ, ζιμτζίβρι
 ριμ, οὐ, σκαάσασκαχῶς χρω, -
 αντιδότης ἢ πολυέστεσ ἀλλκ, εὐφελῆ τοῦ λαμβάνοντασ, εἰ
 καὶ το πολυέστεσ τόμεται, δε, πρρετραμμερον, βυκεφα
 χάισ, εὐφελῆ δὲ ὀσχεσ, τοῦ κατεφιγμένοσ ἀπο
 κεφαλῆσ μέχρθεσ ρακωσ, ραματίζομβροισ, καὶ πηύορ
 κλασ πρκα, καὶ ὀρθοπρσίαν, καὶ βκχασ ἔχωρτασ ρασ
 καὶ κρῶσ, ὀμοίσεσ, πρσκατεφιγμένοσ ὀμοχον, καὶ
 πρσκατεμπρῶ, ματσοσασαῖτωρ, ἐπίδὲ καὶ ἀπεπρσ
 πέμμοσασ δὲ, ποῖσ ἐμτοῖσ ἀγγόισ, πρκα, χυμοῖσ, ἀγγόισ
 ἐμπαρ, καὶ οὐραθαυματσοσ, καὶ ἀπλεσ ἐπρ ἢ πρμ, πο
 λυχρίτην ἐπρ το φάρμακον, καὶ εἰάτουτο, ταυτικεσ τεσ
 πρσ ἡγορίασ, ἢ ζισὸκ, ἐπίδὲ θαυματῶ, εἰ
 ἐπέρεωσ, οὐκασ ρ, πύρεθρου, οὐκασ ρ, ἡχῶρ κρου
 πετροσελίμου, σασέλεσ, ἀφ οὐκασ ρ, καλαμῶθικεσ θρυ
 μβου, ἱρεσσιχυρίκωσ, ἀφ οὐκασ κ, ἀφίασου, σελίου
 αἰσέρμα, ἀφ οὐκασ δ, χιβίτικου, οὐκασ ρ, ἔσποπδ
 οὐκασ δ, μέλιτοσ ἀπρτικου, κσχαρτοάρκωσ, καὶ σκε
 λῆσασ, δίδου δαίτου, καρύου πρπτικου, τόμεσθεσ
 φσάκρατον, καὶ σκαάσασκαχῶσ, δίδου:-
 αντιδότησ ἀλλκ, ἢ δνασ αμύχου, εἰσ ἢ πρσ τῶν τικεσ, εὐφελῆ εἰ
 ἀμύχου, θυμίαμα, χιβίτικου, κίμρου αἰθράπτικου, σπι
 ραφου αἰσέρ, πππέρεσσικοῖμου, ἀφ φατίου δ, ἡχῶρ κρου
 ρου αἰσέρ, ζύχοβαχσάμορ, χίναμῶμου, κυμίουκοῖμου
 ἐπίθουμου, σελίου αἰσέρμα, ζιμτζίβρι, εὐκίμου, πτεπε
 ρεσχακω, κασίασ, καρεόφυλλου, φρῶσ, ἀφ ἀλάτ, με
 λιτοσ ἀπρτικου, κσχαρτοάρκωσ, καὶ σκαάσασ, δίδου:-
 αντιδότησ, ἢ δνασ τοῦ σιθιμάχου, σισσίαρου, κρέχρατσακα
 τσακατορ, ποῖσ δὲ, πρσ ἐμπρῶ ματσοσικε, βκχασ, δισεμ
 πρίασ, καὶ πρσ τῶ ἐμτοσ πρτα, κεφαλεχίκοισ, μαμο
 μβροισ, ἐπίκρπρῶισ, ποῖσ δὲ καὶ ἡσκοιχιακῶ δναθεσιν

πρβ
5

πρβ
5

πρβ
5

πρβ
5

πρβ
5

οικ

[69ν]

καὶ σκληρίαν σπληνὸς ἰκτερικοῖς ὑδροπικοῖς ἐλεφαντιῶσιν τρεῖς τοῦ μηνός,
 διδομένη καὶ τοῖς ὑπὸ πληθόρας, ὀχλουμένοις ἔστιν δὲ καὶ ἰσχιαδικοῖς καὶ
 ἀρθρητικοῖς καὶ εἰς ἕκστασις γίνεται καὶ νάρκη διὰ νυκτὸς ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς
 5 ποδάγραν καὶ κατὰ μήνια, διδομένη, ποιεῖ δὲ λίαν, τοῖς χρονίως ὀφθαλμιῶσιν
 σκωτοματικοῖς ἀσθματικοῖς δισπνοϊκοῖς ὀρθοπνοϊκοῖς καὶ
 ἐμπνευματούμενοις καὶ ἥπατικοῖς ψωριούντας νεφροῖς καὶ κύστεως ὡς
 αὐτῶς, καὶ τοῖς πολὺν χρόνον, βήσσοντας καὶ ἀτροφοῦντας καὶ τοῖς
 10 ὑποχωνδρίων μοχθηρὸν ἔχοντας τοῖς ἐξαρτίας τὲ ὕδωρ ἀνάγουσιν καὶ οἷς
 ψώρα, ἐν νεφροῖς, ἢ κύστη τριταῖοις τὲ καὶ τεταρταῖοις καὶ ἀφημερινοῖς,
 διδομένης πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπίσημασίας τοῖς χρίζουσιν, κυάμου αἰγυπτίου
 τὸ μέγεθος εἰς εὐκρατον, κυάμοις δ', τὸ μέγεθος:-

Κρόκου σμύρνης λιβάνου ἀνὰ οὐλκᾶς β', καρδαμώμην, ὀπίου ἀνὰ οὐλκὴν α',
 θεῖου ἀπεῖρου πυρέθρου ὀποάνακος ρίζης ὀπού, τιθυμέλλου ὀπού,
 15 πευκεδάνου, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', πεπέρεως λευκοῦ, ἀνὰ οὐλκᾶς β', μέλιτος
 ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν :-

τμθ' Αντίδοτος, ἢ πραξαγόρος, ποιούσα, ἐπὶ δισπνοϊκῶν ὀρθοπνοϊκῶν
 νεφρητικῶν λιθηόντων θρύπτει γὰρ τοῖς λίθοις ποιεῖ καὶ πρὸς σπληνικοῖς
 ἐμπυκοῖς ἥπατικοῖς πλευρητικοῖς καὶ ὅσοις ἐντὸς, αἰτιόντι ἔστιν καὶ καθόλου
 20 ἐπὶ βήχοις πᾶσης, ἀνόδυνος ἔστιν, εἰς ὑπερβολὴν ἔχει

Ναρδοστάχην ῥόδων ξηρῶν κόστου νάρδου κελτικῆς καστορίου, ἀνὰ οὐλκᾶς
 β', δαῦκου σπέρμ κασίας ἐφορβίου πυρέθρου πηγάνου σπέρμ καὶ μαράθρου
 καὶ ἵπποσελίνου, ἄμεως, πετροσελίνου μακαϊδονικοῦ σελίνου σπέρμα,
 25 ἀνίσσου, σμύρνης φύλλου, στύρακος, ἀμώμου ὀριγάνου σπέρμα σίνωνος,
 συριακοῦ ἡδυχρῶου μάγματος ἀνὰ οὐλκᾶς στ', κροκομάγματος, οὐλκᾶς δ',
 ὀπίου σεσέλαιος κιναμώμην, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', εἰδ' οὐκ ἔχεις, βάλε κασίας τὸ
 δυπλοῦν πεπέρεως λευκοῦ, οὐλκᾶς η', ὑοσκιάμου σπέρμα, οὐλκᾶς ι',
 ὀποβάλαμον, οὐλκᾶς ζ', ἀνὰ λάμβανε μέλιτος ἀττικοῦ ἀπαφρισμένου ἢ
 30 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μεθ'
 ὕδατος χλιαροῦ ἐπὶ δὲ νεφρητικοῖς

[70r] ἡ λιθιόντων μετὰ πτερέας ἀφέψημαν πρὸς πάντων δὲ τὰς ὀρέξης,
ἀνὰρρώνυσιν καὶ εὐχρῖος ἐστὶν ποιητικῆ ἰκτέρον δὲ, δι' οὖρων λύει
κοιλιακοῖς τὲ , ἀνοδύνως ποιεῖ:-

5 **τν'** Ἀντίδοτος ἡ λεγομένη κλειδίον λίαν ἐνεργὲς πρὸς βήχαν καὶ ὀδύνας
πλευρῶν κατὰ σταλαγμοῖς καταροῖζομένοις καὶ ἐμπνευματουμένοις
στόμαχος ὀξύδας κοιλιακοῖς δυσεντερικοῖς ἕλεον ἥπαρ κόλον αἵματος
ἀναγωγὴν σκορπιοδίκτοις κυνοδίκτοις ἠλκωμένοις φθησικευομένοις, Ἔχει:-

10 Σμύρνης καστορίου, ἀνὰ οὐλκῆς γ', κρόκου ἀνίσσου, δαῦκου κρητικοῦ,
στύρακος ὑοσκιάμου σπέρμα, ἀνὰ οὐλκᾶς β', κόπτε καὶ σείθε εἶτα, ποίει
τροχίσκον χρῶ:-

Ἀντίδοτος ἦν ἐπειράσαμεν, ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου, ἐγράφη ὅπιθεν, ἐν κεφαλαίῳ.

15 **τνα'** Ἀντίδοτος, ἡ διὰ καρδαμώμου ἢ καὶ λυξοπύρετος, ὠφελεῖ πρὸς βήχας
χρονίοις τριταίοις καὶ τεταρταίοις καὶ πρὸς τοῖς ἔνδον πόνοις πάντας
ἐμπνευματώσεις ἐντέρων κώλου καὶ τοῦ στομάχου κώλου ἐπιληπτικοῦ
τριταίοις διδόμενον, μετ' ὑδρομέλιτος ἔχει:-

Καρδαμώμου ζιντζίβεριν λιβάνην, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', θεῖου ἀπειρου κόστου ἀνὰ
οὐλκῆν α' καὶ ἡμισυ ὑοσκιάμου, οὐλκᾶς ε', πεπέρεως λευκοῦ, οὐλκᾶς δ',
ἀνὰλάμβανε μέλιτος ἀπτικοῦ ἀπάφρισμένου, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς
χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, κυάμου τὸ μέγεθος βοήθει δὲ, τοῖς πυρέττους:-

20 **τνβ'** Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ λυξοπύρετος ἦν τινὲς καλοῦσιν ἢ διὰ τοῦ θεῖου, ἔχει:

25 Θεῖου ἀπειρου ὑοσκιάμου σπέρμα κιναμώμην στύρακος, ὀπίου ζιντζίβεριν,
ἀνὰ οὐλκᾶς δ', καστόριν, πηγάνου, φύλλα ἀνὰ οὐλκᾶς ε', κρόκον οὐλκᾶς β',
κασίας, οὐλκᾶς στ', ἀνὰλάμβανε μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις
τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, κάρου ποντικοῦ τὸ μέγεθος πρὸ μιᾶς ὥρας, τοῦ
παρόξιμοῦ δι' ὀξυκράτου, ἢ υδρομέλιτος, κιάθους γ', καὶ κέλευε καθεύδειν
ὑπνον γὰρ ποιεῖ:-

30 **τνγ'** Ἀντίδοτος ἄλλη ὁμοίως , ἡ λυξοπύρετος ἔστιν δὲ καὶ πρὸς παλαιοῖς
βήχας καὶ διαθέσης θεραπεύει δὲ, πλευρητικοῖς δυσπνοϊκοῖς τοῖς χρονίοις δὲ
πυρέσσοντας ἰάται, ἀπολύει δὲ , πᾶσαν περιοδῖαν ποτιζομένη πρὸς ὥρας
ἡμισείας ὁμοίως, καὶ τεταρταῖκοῖς, πρὸ ὥρας μιᾶς τῆς ἐπισημασίας, διδομένη
ὑπάγει δὲ, καὶ πρὸς κατὰ

[71ν] μήνια γυναικῶν ἐν βαλανίῳ διδομένη μετ' οἴνου ἢ οἰνομέλιτος ἔχει:
 Σμύρνης, οὐλκᾶς β', θεῖου ἀπείρου μήκωνος σπέρμα ἀνά οὐκᾶς ....,
 ὑοσκιάμου σπέρμα, οὐλκῆς ἥμισυ καρδαμώμην πεπερεως λευκοῦ ...
 5 στύρακος στακτοῦ, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, ταῦτα κόψας καὶ σεῖσας, ἀνάλαμβανε
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ' αὐτῆς, καρῶν
 ποντικοῦ τὸ μέγεθος, χρῶ:-

τνδ' Ἀντίδοτος ἢ χρύσσαι, ὠφελεῖ φθησικοῖς, ἐμπυκτικοῖς, βηχικοῖς
 ἀπόστασιν ἐνίοις δίδεται τόποις καὶ ἀναπέμπουσιν ἔχει:

Ἀμώμου κρόκου κόστου ὀπίου ἀμύλλου στύρακος, ἀσταφίδας, ἄνευ τῶν
 10 γηγάρτων, ἀνά οὐγγ ἓν τέταρτον πετροσελίνου μακαϊδονικοῦ, ἴρεως
 ἰλλυρικῆς χαλβάνην ἀνά γράμματα γ', φοινίκων σάρκας, τερεβινθίνης, ἀνά
 οὐγγ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ξεστίου ἥμισυ, τὸν στύρακα δὲ τὸ χαλβάνην τὸ
 ὄπιον τὴν ἴρην τῶν φοινίκων τὰς σάρκας, σὺν τῶν σταφίδων, λιάνας σὺν
 15 μέλιτη, αὐθις ἐπιβαλε τὰ ξηρᾶ κεκομένα καὶ λύε ἐπιμελῶς ὁμοῦ καὶ
 ἀνελόμενος χρῶ. ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ' αὐτῆς, κοχλιάριον α', σὺν μέλιτος
 ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

τνε' Ἀντίδοτος, ἢ ἀνόδυνος, ὠφελεῖ, βηχικοῖς, θαυμαστῶς, στομαχικοῖς
 πλευρητικοῖς κοιλιακοῖς δυσεντερικοῖς οἷς καὶ ὀξύδες, ἐπὶ γίνονται ἐν τῇ
 20 κοιλίᾳ κωλικοῖς, ἀγρύπνουσιν καὶ ρευματιζομένοις τὸν θώρακα ἥπατικοῖς καὶ
 περιόδικᾶ, ῥίγεια, πρὸ μιᾶς ὥρας διδομένη καὶ ἐμπνευματώσεις καὶ ὑστερικᾶς
 διαθέσεις ἐγγύω δὲ γυναικὶ μὴ δόσις, ἐπεὶ ἐκ τιτρώσκει. ἔχει:

Ἀσσάρου ὑοσκιάμου σπέρμα καστόριν ὀπίου στύρακος ἀνά δρᾶμ α',
 σκρόπουλα α', σιτάρια η', ἀνάλαμβανε μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν
 25 ποιεῖ δὲ θαυμαστῶς ἢ τοιαύτη, καὶ ἐπίσχιαδικοῖς ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν
 ἐξ' αὐτῆς, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, μετ' εὐκράτου κυάθους, β'

τνστ' Ἀντίδοτος, ἢ σύμφωνος ποιούσα, βηχικοῖς καὶ φθησικοῖς, πάνυ καλὴ
 καὶ ὠφέλιμος ἔχει:-

Καρδαμώμου, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ὑοσκιάμου σπέρμα πεπερεως λευκοῦ, ἀνά
 30 ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ κρόκου, θεῖου ἀπείρου, σμύρνης, ἀνά ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν
 τέταρτον, ὀπίου, οὐλκῆν α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ
 αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, καρῶν ποντικοῦ τὸ μέγεθος μεθ' ὕδατος κυάθους γ'

τνζ' Ἀντίδοτος, ἢ κυφοῖδὲς ποιούσα πρὸς ψυχρᾶς δις

[71r]

κρασίας ἥπατος, πάνυ καλή ἐστὶν Ἔχει:-

Κρόκου κίναμώμου ἀνὰ δράμ α', ζιντζίβερον, δράμ α' καὶ ἥμισυ, βδέλιον δράμ α', ἀσφάλτου, σχοίνου ἄνθος, ἀνὰ δράμ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, κασίας νάρδου, κελτικῆς, ἀνὰ δράμ ἓν τέταρτον, καλάμου, δράμ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, τερεβινθίνης, δράμ δ', σταφίδων σάρκας, δράμ ἥμισυ, οἶνω, σὺν μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, χρῶ:-

τνη' Ἀντίδοτος ἢ διὰ δαφνίδων βηχικῆ Ἔχει:

Δαφνόκοκκα, ι', ἀριστολοχίαν, στρογγυλὴν, οὐλκᾶς γ' καὶ ἓν τρίτον, θείου ἀπείρου, , οὐλκᾶς β', χαμαιλεύκης, οὐλκᾶς β', στύρακος καλαμήτου, χαλβάνην, ἀνὰ ἑξάγ β' καὶ ἓν τέταρτον, τὰ ξηρᾶ πάντα λιῶσας, μάλαξον μετὰ δροσάτου χαμελεύκης καὶ ποιήσας κοκκία, δίδου τοῖς χρίζουσιν ἑξ' αὐτῆς, κοκκία τρία:-

τνθ' Ἀντίδοτος πρὸς ὀρθοπνοϊαν καὶ πλευρητικοῖς δόκιμος Ἔχει:-

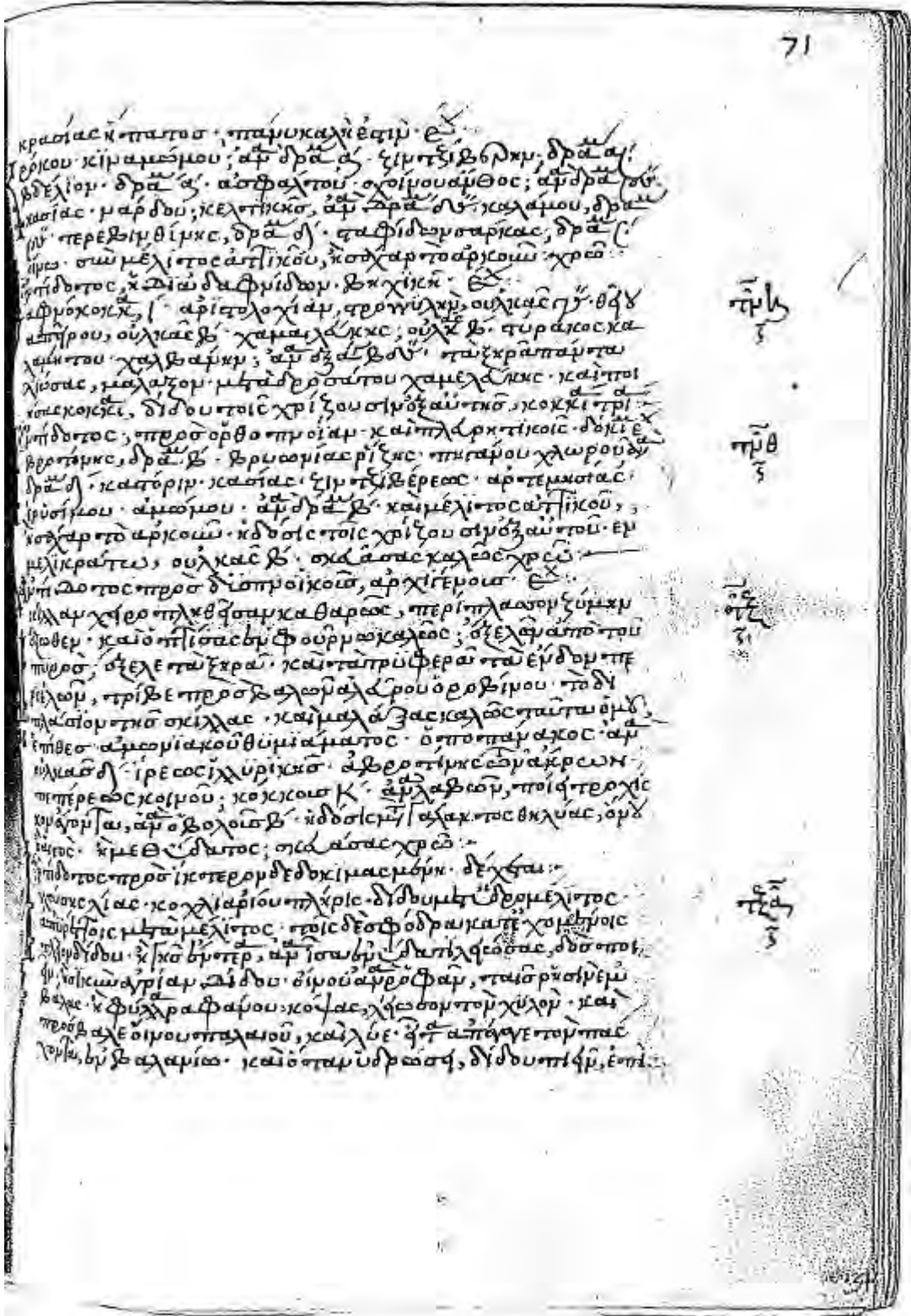
βροτόνης, δράμ β', βρυωνίας ῥίζης πηγάνου χλωροῦ ἀνὰ δράμ δ', καστόριν κασίας, ζιντζιβέρεως ἀρτεμησίας, ἐρυσίμου ἀμώμου, ἀνὰ δράμ β', καὶ μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἑξ' αὐτοῦ, ἐν μελικράτῳ, οὐλκᾶς β', σκευᾶσας καλῶς χρῶ:-

τξ' ἀντίδοτος πρὸς δισπνοϊκοῖς, ἀρχιγένους, Ἔχει:-

Σκίλλαν χειροπληθεῖσαν καθαρῶς, περίπλασσον ζύμην ἔξωθεν καὶ ὀπτίσασεν φοῦρνῳ καλῶς, ἑξελῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἑξελε τὰ ξηρᾶ, καὶ τὰ τρυφερᾶ τὰ ἔνδον περιελῶν, τρίβε πρόσβαλῶν ἀλεῦρου ὀροβίνου, τὸ διπλάσιον τῆς σκίλλας καὶ μαλάξας καλῶς ταῦτα ὁμοῦ, ἐπίθεσ ἀμωνιακοῦ θυμιάματος ὀποπάνακος ἀνὰ οὐλκᾶς δ', ἱρεως ἰλλυρικῆς ἀβροτίνης τῶν ἄκρων, πεπέρεως κοινῶς, κόκκοις κ', ἀναλαβῶν, ποῖει τροχίσκον ἄγοντα, ἀνὰ ὀβολοῖς β', ἢ δόσις μετὰ γάλακτος θηλύας, ὄνου ἢ ..... ἢ μεθ' ὕδατος, σκευᾶσας χρῶ:-

τξα' Ἀντίδοτος πρὸς ἰκτερον δεδοκιμασμένη δέχεται:-

.....ύσης λίας, κοχλιάριου πλήρις δίδου μετ' ὕδρομέλιτος ἀπυρέττοις μετὰ μέλιτος τοῖς δὲ σφόδρα κατέχομένοις πλείον δίδου ἢ γῆς ἔντερα, ἀνὰ ἴσα ἐν ὕδατι λειώσας, δὸς ποιεῖν ἢ σικὺν ἀγρίαν, δίδου οἴνου ἀνὰ ῥοφᾶν, ταῖς ῥησὶν ἔμβαλας ἢ φύλλα ραφάνου, κόψας, λείωσον τὸν χυλὸν καὶ πρόσβαλε οἴνου παλαιοῦ, καὶ λύε εἶτα ἀπάγαγε τὸν πάσχοντα, ἐν βαλανίῳ καὶ ὅταν ὑδρώσει, δίδου πιεῖν, ἐπὶ

κραιοια κ πατισ παμοκαχισιν ε
 ρουκου κίραμεμου; αφ δρα δ ζιπτει βδρη; δρα α
 βδελιου; δρα ε ασφαλτου ολοιμου αθος; αφ δρα ρου
 κισιας μαρδου; κελτικισ; αφ δρα δ κικαμου; δρα
 περεβριθιμικ; δρα δ σαφιδου σαρικας; δρα ρ
 σω μελιτος αττικου; κοχαρ το αρκουω; χρω
 πιδωτος; κιδω διαφριδωρ; βκχινη ε
 αφροκοικη; αφιστολογιαν; αρωνικη; ουλια ε η θδδ
 απηρου; ουλιας β χαμια; χικς; ουλ β τυρακος χα
 χισιας; μαλαζομ; μη αδρ οσατου χαμια; καιτοι
 κικεκοικη; διδου τοις χριζου σινδωνι του; κοχικη; τρι
 πιδωτος; επρο ορθο πνοιαν; και τη λαρητικω; δκιε
 βροττικς; δρα β βρυωριας ριχς; πιγαμου χαωρουδ
 δρα δ κατιοριμ; κισιας; ζιπτει βερεας; αρ τεμκοιας
 ρουσιμου; αμωμου; αφ δρα β και μελιτος αττικου;
 κοχαρ το αρκουω; κδ οσιε τοις χριζου σινδωνι του; εν
 μελικρατω; ουλιας β οια ασιας χαωρ; χρω
 πιδωτος; προσ διοπρικοια; αρχιγερωι ε
 κικαμ; χρεο πλεθ οσαμ; χαθαρω; περι ηλασση; ζιμκ
 ροθεν; και οητισιας β; φουρρω; χαωρ; οελεα; απο του
 πνωρ; οελε; πω; κραι; και τα πρι; φεραι; τα ενδου; πε
 ρι; χωμ; τρι; βε; προσ; β; αλω; α; ρου; ο; ρο; β; ιμου; το; δι
 πλε; κισου; οη; σ; κισιας; και; μα; λα; ζας; και; ω; σ; τα; τα; οη; β
 ε; π; θε; σ; α; μ; ω; ρ; ι; α; κ; ο; θυ; μ; ι; α; μ; α; τ; ο; σ; ο; π; ο; π; α; ρ; α; κ; ο; σ; α; φ
 κ; ι; α; σ; δ; ι; ρ; ε; α; σ; ι; χ; υ; ρ; ι; κ; ο; σ; α; β; ρ; ο; σ; τ; ι; κ; ε; σ; ρ; α; κ; ρ; ω; ν
 π; ι; π; ε; ρ; ε; ω; σ; κ; ο; μ; ο; υ; κ; ο; κ; ι; ω; κ; α; φ; λ; α; β; ω; ρ; π; ο; ι; α; τ; ρ; ο; χ; ι; σ
 κ; ο; ρ; α; σ; τ; α; φ; ο; β; ο; λ; ο; ι; ω; β; κ; ι; δ; ο; σ; ι; κ; η; α; λ; α; κ; ο; τ; ο; β; κ; ι; ω; α; s; α; φ
 κ; ε; ρ; ο; s; κ; ι; μ; ε; θ; α; τ; ο; s; ο; ι; α; α; σ; ι; α; s; χ; ρ; ω; s
 π; ι; δ; ο; τ; ο; s; π; ρ; ο; s; ι; κ; ο; τ; ε; ρ; ο; μ; δ; ε; δ; κ; ι; μ; α; s; μ; ο; ρ; η; δ; ε; χ; α; i;
 κ; ο; κ; ε; λ; ι; α; s; κ; ο; χ; λ; ι; α; ρ; ι; ο; υ; π; η; ρ; ι; e; δ; ι; δ; ο; μ; η; ε; ρ; ο; μ; ε; λ; ι; τ; ο; s
 α; π; ο; ρ; η; τ; ο; i; s; μ; η; τ; α; μ; ε; λ; ι; τ; ο; s; τ; ο; i; s; δ; ε; σ; φ; ο; δ; ρ; α; μ; α; π; η; χ; ο; μ; η; τ; ο; i; s
 κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s;
 φ; η; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s;
 β; ε; λ; α; κ; e; κ; φ; ι; λ; λ; ρ; α; φ; α; ρ; ο; υ; κ; ο; φ; ι; α; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s; κ; ι; κ; ο; β; ο; ρ; η; τ; ο; s;
 π; ρ; ο; s; β; α; λ; ε; ο; ι; ρ; ο; υ; π; α; λ; α; μ; ο; υ; κ; α; i; λ; ο; s; ε; σ; τ; α; π; α; γ; ε; τ; α; ρ; η; α; s
 χ; ο; ρ; η; s; β; β; α; λ; α; ρ; ι; ω; s; και; ο; s; τ; α; ρ; υ; δ; ρ; ω; s; δ; δ; ο; s; π; ι; φ; η; ε; π; ι;

τηλ

τηθ

σ

σ

[71ν]

ἡμέρας δέκα ἢ μελαν... λειώσας, βάλε κοχλιάρια γ', μετὰ γλυκέος, καὶ δίδου
πιεῖν ἐν βαλανεῖῳ νήστης, ἡμέρας ι', χρῶ:-

5 **τξβ'** Ἄλλη ἀντίδοτος, πρὸς δισπνοϊκοῖς ἔχει: Οπωπάνακα δράμ .... Πεπέρεως
Λευκοῦ σμύρνης καστορίου, ἀνά δράμ στ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
ἀρκοῦν χρῶ:-

10 **τξγ'** Ἀντίδοτος, εἰς τὸ παντελές τοῦ πάθους ἀπαλάττεσθαι, ἴαται γὰρ,
ποδαλγικοῖς ἀρθροτικοῖς ἐπιληπτικοῖς κεφαλαλγικοῖς, ὀφθαλμιῶντας
δυσσικωιοῦντας, στομαχικοῖς σπληνικοῖς ἥπατικοῖς νεφροτικοῖς
20 δυσεντερικοῖς, ἰσχιαδικοῖς τοῖς δὲ λιθώδεις πόρροις διαλύει ἴαται δὲ καὶ
κονδηλώματα τοῦτων δὲ τὰς αἰτεῖας, διὰ τῶν οὖρων ἐκκρίνει καὶ αὐτὴν δὲ τὴν
αἴσθησιν μετὰβάλλει τοῦ ἀν(θρώπ)ου, εἰς τελείαν ὑγυεῖαν ἔστιν δὲ, καὶ
μνημονευτικῇ, γίνεται δὲ ὁ λαμβάνων αὐτὴν, ἀνθηρός, ὑπὲρ πάντας
ἀν(θρώπ)οις. Ἔχει:-

15 Ραῖου βαρβάρου, ἀβροτίνου ἀγαρικοῦ, δράμ β', φοῦ, δράμ γ', πετροσελίνου,
μαῖου, δράμ δ', ἰν ἕκαστον, ὑπερικοῦ, δράμ ε', γεντιανῆς, δράμ γ',
ἀριστολοχίας στρογγυλῆς, δράμ ..., κενταυρίου, δράμ η', χαμαῖδριον, δράμ θ',
ἔτεροι δὲ, ἀντὶ τῆς γεντιανῆς, ἐμβάλλουσι χελιδωνέαν ὃ ἐστὶν ουβεριτὸ καὶ
ἐχῆδρον, ταῦτα λαβῶν, κόπτε καὶ σίθε, καὶ βαλῶν ἐν βυκίῳ, σφίξον καὶ
20 πάρεχε τὴν δόσιν σταθμὸν γράμματα β', μετὰ ἐνὸς ἢ β', κοχλιάριων ὕδατος
λάμβανε δὲ αὐτὴν οὕτως:

τξδ' Ἐρμηνῖα, τῶν ἀλεξανδρέων μηνῶν, εἰς ἑλληνικὴν ἐπωνημίαν:
Τυμβῆ τοῦτέστιν Ἰανουάριο μηνί, λάμβανε ἡμέρας ε', καὶ ἄργει α',
Μεχεῖρ τοῦτέστιν Φεβρουάριο, λάμβανε ἡμέρας ε', καὶ ἄργει α',
25 Φαμενώθ τοῦτέστιν μάρ(τιο) μὴν, λάμβανε ἡμέρας ε', καὶ ἄργει α',
Φαρμουθὶ, τοῦτέστιν ἀπρίλλιο, λάμβανε ἡμέρας γ', καὶ ἄργει α',
Παχῶν τοῦτέστιν μᾶϊος μὴν, λάμβανε ἡμέρας γ', καὶ ἄργει α',
Παῦνῖ τοῦτέστιν ἰούνιος, λάμβανε ἡμέρας β', καὶ ἄργει α',
Επιφί, τοῦτέστιν Ἰούλλιος, λάμβανε ἡμέραν α', καὶ ἄργει α',
30 Μεσωρί, τοῦτέστιν αὐγουστος, λάμβανε ἡμέραν α', καὶ ἄργει β',
Θώθ τοῦτέστιν σεπτέμβριο, λάμβανε ἡμέραν α', καὶ ἄργει β',
Φαωφί τοῦτέστιν ὀκτώμβριο, λάμβανε ἡμέρας β', καὶ ἄργει α',
Ἀθῦρ τοῦτέστιν νοέμβριο, λάμβανε ἡμέρας β', καὶ ἄργει α',
Χυὰκ, τοῦτέστιν δεκέμβριο, δίδου ἡμέρας δ', καὶ ἄργει α',
35 Χρῆ δὲ ἀπέχεσθαι τοῦτων τὸν λαμβάνοντα τὴν τοιαῦ

Πήλκρας δὲ χ. κίμελ αὐξήσας, βαλκονχίλι γ. μετὰ γυναι
και δίδουσι φέρμα χαρμώτικα; κίμερας; χρω
Λακ αντίδοτος, πρὸς διασπρόικαι. **Ε**ξ ἡλικωπακ δὲ
πε πέρεις χαλκού σμύρνης Κατορίου, ἀνδρά γ. καί μελ
πος αἰθρικού, κοσμε τὸ ἀρκαίου. χρω
Πήλδωτος, ὅς το παρτελεσ τοῦ παθὸς ἀπαλατρεάται. ἰάται
γὰρ, ποδαλγικού, ἀθροκτικού, ἐπιληκτικῶ, κεφαλαλ
γικού, ὀφθαλμώματος διασπρόικαι, στομαθικού,
καληνγικού, κίπαττικού, μεφρ κτικού, δυσμετρικού,
ισχιάδικού, τοῦδε χι βόδ ἕσσόρου Διαχού, ἰάται δὲ,
κομδ χρωματω, τουτωρδέτας αἰτήας, διασωμορῶ
εἰς κίρμ. καὶ αἰτηρδὲ τήναι στικτῶ μετὰ βαλκόντου ἀμου
τελέφαν ὑγίαν, ἐστίνδ, καί μεμονά τήκ. τήναι δὲ, ὅ
λαμ βαλαρ αἰτηρ, ἀθροκ, ὑπερπαρτασ ἀνω. **Ε**
αίου βαρδ αἰτηρ, ἀθροκτικῶ, ἀγαρικού, δρᾶ β. φού
δρᾶ γ. πιπτεροσεχίου, μαίου, δρᾶ δ. ὅυ εκασον ὑπερπα
δρᾶ ε. γεμπιακ, δρᾶ ς. ἀρίτολο χίασ τερω γ. κ. δρᾶ
κερταρίου, δρᾶ ζ. χαμ αἰθρῶ, δρᾶ θ. ἐπεροδ, ἀ
πτιπκα γερτι ακ, ἐμ βαλλουσι χελιδόραυ, ὅεστῆου βρῆ
καὶ ἕχ ἄρῶ, ταῦται χαβερ, κόπτε και σίθε. καὶ βαλαυ
ἐμ βούκιο σφίζον, καὶ παρεχε τὴν δόση ταθμου γραμματ
μτᾶ ἐμοσ χβ, κων χιλί αἰτῶν ὕδατος. λαμβανε δε αἰτηρ
ούτας.
Γερκία, βραχόλαυ αἰθρῶ μαρεῶν, ὅς ἕχιν κνὲ ποικη
εἰ ὑμφν, του τεστῆ ρι α^μς κνι, λαμβανε κίμερας β. καὶ αἰτῆ
Μεχρ, του τεστῆ ρε, λαμβανε κίμερας β. καὶ αἰτῆ
αμερεσθ. του τεστῆ ρωρμῶν λαμβανε κίμ, ἕσθ, ἕσθ, ἕσθ
αρμουθι. του τεστῆ ραπρι, λαμβανε κίμερας γ. ἕσθ, ἕσθ
δων, του τεστῆ ραροκνῶν λαμβανε κίμερας γ. ἕσθ, ἕσθ
αιρι. του τεστῆ ρουρῶς, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
Πήφι, του τεστῆ ρουχῶς, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
εσωρι. του τεστῆ ραιρῶς, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
ωθ. του τεστῆ ρα^μς, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
Αασοφι. του τεστῆ ρε μρῶν, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
θυρ. του τεστῆ ρε μρῶν, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
Πὺακ του τεστῆ ρε μρῶν, λαμβανε κίμερας β. ἕσθ, ἕσθ
Αρδὲ ἀπέχεσθαι τοῦ στω. στομ λαμβανον τω τεστῆ ραι

μτ

μτ

[72r]

την ἀντίδοτων κονδύτων καὶ παντὸς ἀκράτου κρεῶν δελιγῶϊων καὶ χοιρίων
 βοΐων καὶ τῶν ἐλαίου καὶ γάρου σκευαζομένων γόνδης ὠμῶν λαχάνων,
 5 παντοίων ὑδρογάρου, ἐλαφεῖων κρεῶν δορκαδίων καὶ παντοίων
 μελαγχολικῶν ἰχθύων δὲ ἀπέχεσθαι, τῶν τοιοῦτων σκούμβρων θίνων
 παλαμύδων ἐν γραυλέων καὶ πάντων, ἀλεπίων. Δεῖ δὲ, τῆς ἀπεψίας
 φροντίζειν μὴ γιγνεσθαι τὸν λαμβάνοντα λοόμενος, καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 καὶ χλιαρῶ ἀπὸνιπτέσθως τὰ ἀκρι καὶ ὑδρελαίῳ ἐπαλειφέσθωσαν καὶ
 10 γάλακτι χράσθωσαν, τῷ καιρῷ πᾶσαν τοίνυν τὴν εἰρημλένην παραγγελίαν,
 φυλαττέσθω τὸν λαμβάνοντα τὴν τοιαύτην ἀντίδοτον. ἵνα τοῦ πάθους
 ἀπαλλαγῆ:-

τξε' Ἀντίδοτος, ἡ εὐδῖος ποιούσα πρὸς βηχα, καὶ ὀδύνας πλευρῶν
 κατὰσταλαγμοῖς κατάροις ἐμπνευματώσεις καὶ στομάχου ὀξύτητα ποιεῖ δὲ,
 κωλικοῖς δυσεντερικοῖς ἥπατικοῖς καὶ εἰς κῶλον καὶ αἷματος
 15 ἀναγωγὴν ὠφελεῖ δὲ, σκορπιοπλήκτοις, πάνυ θαυμαστῇ, Ἔχει: Σμύρνης
 καστόριν ἀνὰ δρᾶμ στ', κρόκου ἀνίσσου, δαῦκου κρητικοῦ στύρακος πρωτείου
 ὑοσκιαμου σπέρμα, ἀνὰ δρᾶμ β', δροσάτον σκυλιτικὸν ποιεῖ τροχίσκον καὶ
 δίδου εἰς κοίτην μετ' εὐκράτου, πρὸς δύναμιν:-

τξστ' Ἀντίδοτος, μυστηρίου καλουμένη ποιούσα πλευρητικοῖς ἐν μιᾷ πόσει
 20 πληροῦσα τὴν ἐπαγγελίαν ἔστιν δὲ καὶ ἀνόδυνος καὶ πρὸς τὰ ῥίγει καὶ
 στόμαχον, πάνυ ὠφέλιμον. Ἔχει:-

Στύρακος καστορίου ὑοσκιάμου ὀπίου ἀσσάρου, ἀνὰ δρᾶμ γ', κρόκου, δρᾶμ
 β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

τξζ' Ἀντίδοτος, πρὸς φθησικοῖς, ἀνὰ καθαρτικῇ καὶ ἀνὰ ξηραντικῇ καὶ τῶν
 25 κεχρονικῶτων καὶ ὑγρᾷ ἀναγόντων, Ἔχει:-

Οροβίνου ἀλεῦρου, δρᾶμ δ', ἀριστολοχίας μακρᾶς, δρᾶμ β', ἴρεως, δρᾶμ γ',
 γεντιανῆς καρδαμώμου, ἀνὰ δρᾶμ β', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τ[ο
 ἀρκοῦν:-

τξη' Ἀντίδοτος, πρὸς ἥπαρ κάλλιστος καὶ πρὸς στομαχικὴν, διὰ πειρας ἡ
 30 δόσις κοχλιάριου, δι' ὕδατος θερμοῦ, ἢ ψυχροῦ Ἔχει:-

Ναρδοστάχ κόστου ἀλόης ἀψίνθ, ἀνὰ δρᾶμ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ
 τὸ ἀρκοῦν σκευάσας καλῶς, δίδου:-

τξθ' Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς ἥπατικοῖς, πάνυ θαυμαστῇ, Ἔχει:

[73v]

Πεπέρεως μακροῦ κόστου ἰνδικοῦ τύλεως ἄλευρου εὐπατορίου, ἀνά δραμ δ', πεπέρεως μέλανος, δραμ β', μέλιτος ἀπαφρισμένου ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

5 **το'** Ἀντίδοτος ἀμβροσία, πολύχρηστος, Δέχεται:-

Νάρδου ἰνδικῆς νάρδου κελτικῆς κασίας, ἀνά οὐλκῆς ἥμισυ, κόστου οὐγγ α', ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, κρόκου, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, πεπερέου κοινου, ἐξάγ α', πετροσελίνου, ἐξάγ γ', σμύρνης, ἐξάγ β', κροκομάγατος, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ ξυλοκιναμώμην, ἐξάγ α', ἀμώμου, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ μέλιτος ἀττικοῦ. ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν σκευάσας δίδου:

10

τοα' Ἀντίδοτος ἢ πολύχρηστος ποιοῦσα, πρὸς τὰ θανάσιμα τῶν φαρμάκων καὶ τα ἰοβόλα καὶ πρὸς ὑδροφοβιοῦντας, καὶ πρὸς τύποις ἀφήμερινοῖς τριταίοις, καὶ τεταρταίοις ἥπατικοῖς σπληνικοῖς ἀρθροτικοῖς λιθιῶντας στομαχικοῖς ἐμπνευματουμένοις, Ἔχει:-

15

Σκορδίου ποντικοῦ, δραμ στ', πυρέθρου πεπέρεως λευκοῦ ἀνά δραμ ε', ὀπου κυρηναϊκοῦ, δραμ δ', ὀποβάλαμον δραμ στ', γεντιανῆς, ἀριστολοχίαν, ἀνά δραμ γ' καὶ ἥμισυ, πηγάνου ἀγρίου σπέρμ, δραμ γ', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν πρὸ μιᾶς ὥρας τῆς ἐπισημασίας, ἐν οξυκράτῳ δίδου τοῖς δὲ λοιποῖς μετ' ὕδατος, δίδου κνάθοις γ'.

20

τοβ' Ἀντίδοτος, ἢ ἵπποκράτοις ποιοῦσα πρὸς πάντα πάθη μάλιστα γοῦν, φθησικοῖς, αἰμοπτωϊκοῖς, πλευρητικοῖς

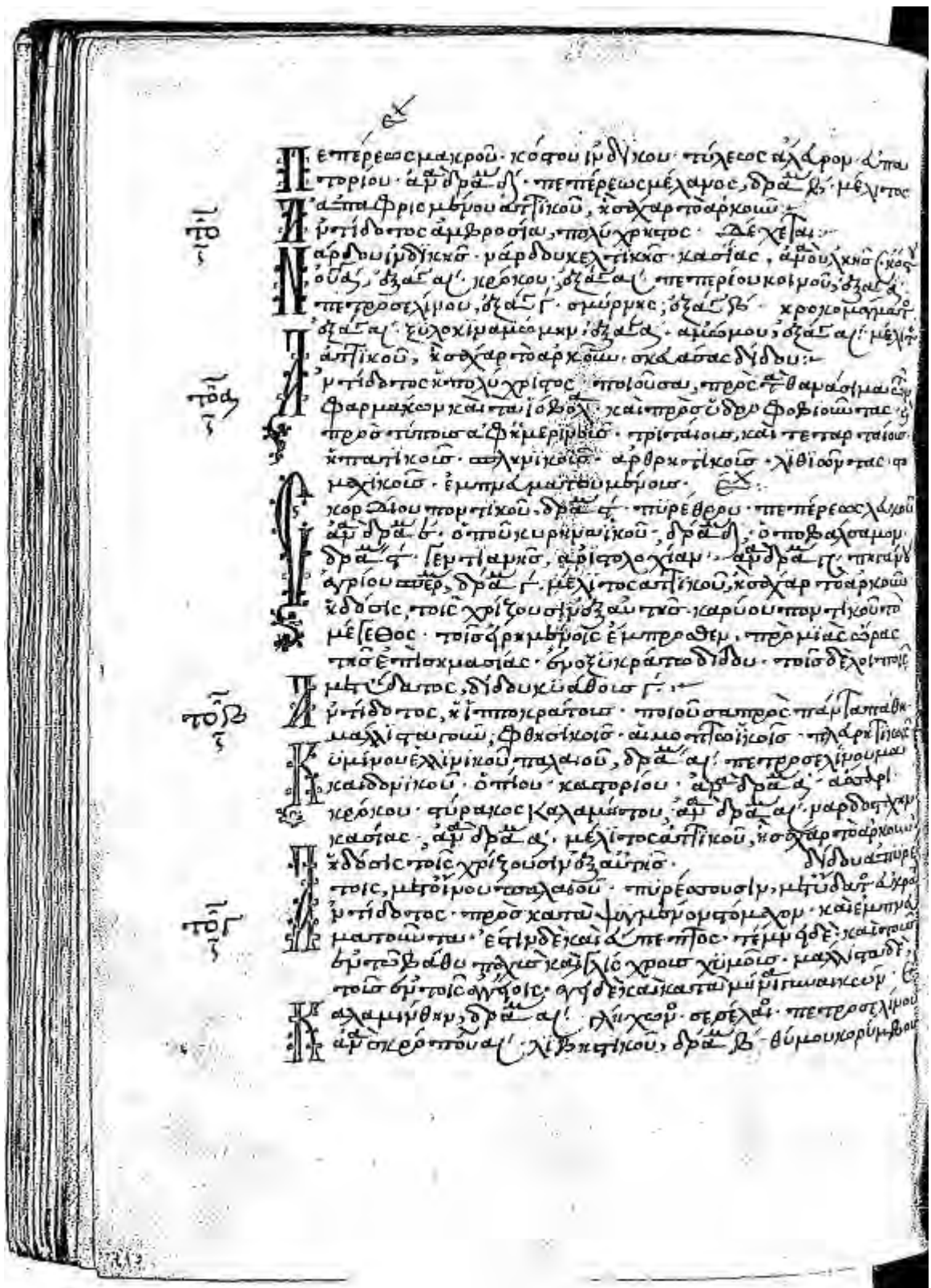
Κυμίνου ἑλληνικοῦ παλαιου, δραμ α' καὶ ἥμισυ, πετροσελίνου μακαιδονικοῦ ὀπίου καστορίου, ἀνά δραμ α', ἄσσαρι, κρόκου, στύρακος καλαμῆτου, ἀνά δραμ α' καὶ ἥμισυ ναρδοστάχην κασίας, ἀνά δραμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ' αὐτῆς, ...δίδου ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου παλαιου πυρέσσουσιν, μετ' ὕδατος, εὐκράτου.

25

τογ' Ἀντίδοτος πρὸς κατὰψυγμένον στόμαχον καὶ ἐμπνευματουῦντα ἔστιν δὲ καὶ εὐπεπτος τέμνει δὲ, καὶ τοῖς ἐν τῷ βάθῳ παχίς καὶ γλῆς χροῖς χυμοῖς. μάλιστα δὲ, τοῖς ἐν τοῖς ἀγγείοις ἀγει δὲ καὶ κατὰ μήνια γυναικῶν Ἔχει:

30

Καλαμίνθην, δραμ α' καὶ ἥμισυ, γλήχωνο, σεσέλαιο, πετροσελίνου ἀνά σκρόπουλα α' καὶ ἥμισυ, λιβηστικοῦ, δραμ β', θύμου κορούμβου

Πεπερεως μακροῦ. κισσου ἰνδικοῦ. τυχως ἀλάρου. ἀπα
τοριου. ἄψιδρά. δ. πεπερεως μέλας, δρᾶ β. μέλιτος

ἀπαφριμβίου ασπίκου, κοσχαρτοαρκου
ἰντιδότος ἀμβροσίου, πολυχριστος. Δέχεται
Νάρδι ἰνδικῷ. νάρδυ κεχρῆτικῷ. κασίαν, ἀψιδρά κισ
σοῦς, δρᾶ α. κισσοῦ, δρᾶ α. πεπερίου κοίμου, δρᾶ α.

πετροσεχίου, δρᾶ γ. σμύρνης, δρᾶ β. χροκομαγιά
δρᾶ α. χυχοιραμίσκου, δρᾶ α. ἀμωμου, δρᾶ α. μέλι
ἀσπίκου, κοσχαρτοαρκου. σκιάσας ὕδρου.

ἰντιδότος ἰποχριστος. ποιούσαι, προσθεβαροσμά
φαρμακω και τα ἰσοβόχ και προσύδρ φοβίουσας
πρὸ τύπου α. φήμεριβίω. τρίταιω, και τεταρταίω.
ἰπαιτικῷ. αλκινικῷ. ἀρβυτικῷ. χθίουσας φ

μαχικῷ. ἐμπράματτουμβίου. ἔξ.
κορδίου πορτικῷ. δρᾶ ε. πυρεθρου. πεπερεως χαλκῷ
ἄψιδρά. β. οπύου κερμαϊκού. δρᾶ δ. οπθαλαμω
δρᾶ ε. ἑρταρῷ, ἀριστολαχίω. ἄψιδρά. γ. πικρῷ

ἀρίουσας, δρᾶ γ. μέλιτος ασπίκου, κοσχαρτοαρκου
ἔδδοσις τοῖς χρίσουσιν ὄζαιτῷ. καρύου πορτικῷ το
μέλιθος. τοῖς ἀρκυμβίω ἐμπροδερ. πρᾶμιας σῶρας
τῷ ἐπισημασίαν. βροξικράτω ὕδρου. τοῖς δέχονται

μη ὕδατος, δίδου κισσοῦ γ.
ἰντιδότος, κίππου κρατῶ. ποιούσαι πρὸς πᾶσι παθή
μαχίταιω, φθασίκοι. ἀμοσσοίκοι. παρᾶ τῶν

ἰντιδότων. ἰπαιτικῷ. παχίου, δρᾶ α. πετροσεχίου και
καυδρῆκου. ὀπίου. κατορίου. ἄψιδρά. α. αασφί
κισσοῦ. σμύρνης. καλαμῆτου, ἄψιδρά. α. νάρδυ κεχρ
κασίαν, ἄψιδρά. α. μέλιτος ασπίκου, κοσχαρτοαρκου

ἔδδοσις τοῖς χρίσουσιν ὄζαιτῷ. ὕδρου σπυρε
τοῖς, μετῶν τοῦ σπυραίου. πυρεσσοῦσιν, μη ὕδατος. ἀλά
ἰντιδότος. προσκατᾶ φημι βρομωτόμαχον. και ἐμπρά
ματτουσιν. ἐπίρδε και ἀπὸ πητος. πᾶσι φθῆ. και τῶν

βρῆτων ἄθου. πᾶσι και ἰσοχρῶ χυμοῖς. μαχίταιω
τοῖς βρῆταισιν ἄθου. ἀψιδρά και κατα μῆρι πωσῆσιν.

Καλαμῆτην, δρᾶ α. ἄλκων. σεσέλι. πετροσεχίου
ἄψιδρά. α. ἰπαιτικῷ, δρᾶ β. θύμου κορυμβίου

Π

Ν

Π

Κ

Κ

[73r]

σελίνου σπέρμα, ἀνά δραμ δ', πεπέρεως κοινουῦ, δραμ στ', καὶ μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:

τοδ' ἄλλη ὁμοίως ἔχει

5 Καρούου, ἄμεως, κολιάνδρου στάχος κιναμώμην κυμίνου γλυκανίσσου μαράθρου σπέρμαν, σελινόκοκον, καρναβάδην ἄνιθον, μακιδωνισίου σπόρον δαῦκου σπόρον, ἀνά δραμ ἥμισυ καὶ μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν τοῖς σπόροις, βρέχε ἐν ὄξυ νυχθήμερον εἶτα ξηράνας, κόπτε καὶ σείθε, λεπτῶ κοσκίνω ὁμοίως, καὶ τὰ ἕτερα καὶ μαλάξας χρῶ ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ' αὐτῆς, οὐγγ ἥμισυ:-

τοε' Ἀντίδοτος, ἢ σπληνότομος, πάνυ καλῆ. ἔχει

15 Παιωνίας ῥίζης κρόκου ῥαίου καλαμύνθην ἐλελισφάκου θλάσπεως ἐπιθύμου κενταυρίου μεγάλου ῥίζης κενταυρίου μικροῦ χυλὸν ἴρεως πηγάνου ἀγρίου σπέρμα πεπέρεως μακροῦ ἀνίσσου ἀνά δραμ γ', λιβιστικοῦ πετροσελίνου σπέρμα σελίνου σπέρμα, σεσέλσαιος, ὀριγάνου, θύμου, τριφύλλου σπέρμα, καρδαμώμου, δαῦκου σπέρμα πεπέρεως λευκοῦ μαίου ἀσσάρου ἀνά δραμ β' ἥμισυ ναρδοστάχην ἀδιάντου ξηροῦ, κασίας πολυπόσην, λιβάνου, χαλβάνην τερεβινθίνης βδελίου ἀμωνιακοῦ, θυμιάματος, ἀνά δραμ β', βράθνος ἐρυθροδάνου ἐλενίου, ἀνά δραμ ιβ', ἀγαρικοῦ, δραμ στ', σκορδίου ξηροῦ, παλιούρου σπέρμα, σαξιφάγου, βεττονίκης κυκλαμηναιᾶς ῥίζαν ξηρὰν λιμνέας σφραγίδος ἀρτίσκων θηριάκων ὅπου πευκεδάνου ὀποβάλαμον, ἀνά δραμ ιβ', στύρακος πρωτείου, δραμ ιη', ἀριστολοχίας, στρογγυλῆς, δραμ ιβ' καὶ ἥμισυ μαστίχιν ἀρυνίας ῥίζαν, ἀνά δραμ ιβ', ὀστών ἐλαφίων κεκαυμένων οὐλκᾶς στ' καὶ ἐν τέταρτον, μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, οὐλκὴν α', μετ' ὕδατος βρασθέντος ἀκριμυρικοίς καὶ καππάρεος ῥίζης φλοιοῦ καὶ ἄγνου σπέρμα, σκευάσας καλῶς χρῶ:-

τοστ' Ἀντίδοτος ἢ ἀδριανὸς ἄλλως πάνυ ὠφέλιμος ἔχει:

30 Ὀπίου, οὐλκᾶς ε', κρόκου, οὐλκᾶς, β' καὶ ἐν τέταρτον εὐφορβίου, οὐλκὴν ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον, ναρδοστάχην, ἀμώμου βότρου, ἀνά οὐλκὴν α', κασίας, οὐλκᾶς ι', φύλλου, οὐλκῆς ἥμισυ, καστορίου, οὐλκᾶς β', ῥόδων ξηρῶν, οὐλκὴν α', πηγάνου ξηροῦ, πυρέθρου, ἀνά οὐλκὴν α', κυππέρεως, οὐλκὴν α' καὶ ἐν τέταρτον, πετροσελίνου μακαί

[74v]

γωνικοῦ δαῦκου κρητικοῦ, ἀνά οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ σελίνου σπέρμα οὐλκῆς, ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον ὀποβαλσάμου, οὐλκὴν α' καὶ ἓν τέταρτον, ὑοσκιάμου σπέρμαν, πεπέρεως λευκοῦ ἀνά οὐλκᾶς ι', σαγαπηνοῦ, κόστου, ἀνά οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, ἀμωνιακόν, οὐλκῆς, ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:

τοζ' ἀντίδοτος ἢ φιλώνιος ἔχει:

Κρόκου, δρᾶμ ε', πυρεθρου, δρᾶμ α', πεπέρεως λευκοῦ, ὑοσκιάμου σπέρμα, ἀνά δρᾶμας κ', εὐφορβίου, δρᾶμ α', ναρδοστάχην, δρᾶμ α' καὶ ἓν τέταρτον ὀπίου, δρᾶμ ι' φύλλου μαράθρου, ἀνά δρᾶμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν κόψας, σείσε λεπτῶ κοσκίνω, ἀνάδουσιν σὺν τῷ μέλιτι ἢ τῷ σαχάρω καὶ χρῶσις δὲ βοήθει πάθεσιν καὶ πῶς δίδεται καθἑκαστον, ὑπόκειται, κεφαλαλγικοῖς, μετὰ γλυκαίως ἡμικυάθου, καὶ τῆς ἀντιδότου, οὐλκὴν α', ἀν ὄξυ καὶ ῥοδίνω χλιάνας, ἔμβρεχε τοῖς κροτάφοις, εἰ δὲ χρόνος εἴη, ὑπόστείλας τὴν τροφήν ἐν τοῖς διαλείμμασιν τῶν παρόξιμῶν, πταρμοῖς ἐρεθίζειν ἵνα διὰ τῶν πταρμῶν, τὰ μὲν ὑγρᾶ κατ' ἐνεχθέντα, αἰτία γένηται ὅπως ὑπὸ τοῦ πταρμοῦ ἐκτιθῶσιν ἐξήρεώμενων τῶν πόρων, καὶ τὴν ἴσω σύμμετρον ποιότητα χρόνῳ ἀνά γαργαρίζεσθαι, οὐλκᾶς β', ἢ τέσσαρες κυάθους ὕδατος, χλιαροῦ, ἀνάδουσιν, εἰ δεήσει παρὰ κατέχειν τὸ φάρμακον ἐν τῷ ἀναγαργαρίζεσθαι ἐπὶ τὰ συρρεῦσαντα ἀπόπτειν, κουφίζει μεγάλ.

α' Ποίει δὲ, καὶ πρὸς ἐπιληπτικοῖς ἡνίκα ἂν σίνιπτι ὕδαρῳ ἀνά γαργαρίζονται εἰ καὶ ὑδρομέλιτι, ἵνα πρὸς ποιηθῶσιν, οἱ ἐπιλαμβανομένοι πόροι ἔπειτα κυάμου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, εἰς νύκτα μετὰ χλιαροῦ ὕδατος δίδοναι τῆς ἀντιδότου λέγεται δὲ, καὶ μανίαν παύειν, ἐπὶ προδοθῆ μελάνθιον ἢ σίνιπτι, πρὸ ἀναγαργαριζόμενον πρωῖ, ἐν νυκτὶ δὲ πιεῖν παύει δὲ καὶ τὰς ἐπιφορᾶς τῶν ὀφθαλμῶν, εἰς νύκτα διδομένη, μετὰ θερμοῦ ὕδατος, πρὸ δειπνήσαντος δίδου Δεύτερον

Ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς ἀρχομένας ὑπὸ χύσεις, μετὰ τετρακάνθου μιγῆσα, καὶ ἀνάληφθεισα, εἰς ριθμόν κολλουρίου, ἔπειτα ἀναλειφομένη, ὠφελεῖν, διαπεπίστευτε σκευάζετε δὲ οὕτως τοῦ φαρμάκου, οὐλκᾶς δ', πρὸ οὐλκᾶς β', τῆς τραγακάνθου, ἢ κώμεως: Τρίτον:

δαρικού· δαίκοιμρατικού, ἀφουγκράσι· σελήμου αἰφ
αὐγκασ, ὅπου βαχισμοῦ, οὐγκράσι· ἕσφι αἰφου
αἰφμασι, ππεπερεσχακού, ἀφουγκράσι· σελήμου αἰφου
κώτου· ἀφουγκράσι, αἰφουγκράσι· ἕσφι αἰφου

το

Kτος αἰφου, κώσαρ τῶ αἰφου· ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου
ροῦ, δρᾶ β· ἡρέθρου, δρᾶ α· ππεπερεσχακού, ἕσφι αἰφου
σκαίμου αἰφου, ἀφουγκράσι· ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου
μέλιτος αἰφου, κώσαρ τῶ αἰφου· κώσαρ, σφάρα· ἕσφι αἰφου
κώσαρ, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
σοισ δὲ ἕσφι αἰφου· καὶ ππεπερεσχακού, ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
κώσαρ, κεφαλαῖοι, μεταξὺ αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, οὐγκράσι· ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου

το

Ποῦ δὲ, καὶ ππεπερεσχακού· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου

Ποῦ δὲ καὶ ππεπερεσχακού· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου
ἀφουγκράσι, ἀφουγκράσι· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου· ἕσφι αἰφου

[74r]

Ποιεῖ δὲ, καὶ πρὸς τοῖς ἐκκαταψύξεως ὠταλγίας ἐν ἰεμμένη μετὰ γλυκέως χλιαροῦ, καὶ ἐν χυματιζομένη, πρὸς δὲ τὰς κωφώσεις, ἄκρως ποιεῖ, μετὰ σκίλλης χυλοῦ, οὐλκᾶς γ', καὶ ραφάνου φλοιοῦ χυλοῦ καὶ τῆς ἀντιδότου, οὐλκὴν α', Τετάρτη Ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς τὰς τῶν ὀδόντων παραυτικά ἐὰν περὶ πλασθεῖ ἢ ἐν τεθεῖ εἰς τὰ βρόματα τῶν ὀδόντων καὶ οἰσειόμενοι δὲ, στερεοῦνται ἐὰν ἡμισυ στυπτηρίας χυλὸν, ἐπὶ μίξεις τῷ φαρμάκῳ καὶ τρίβει αὐτὸς, παρ᾽εκάστα ποιεῖ δὲ, σειόμενων, στυπτηρίας σχιστῆς, λιωθεῖσα μετὰ τοῦ μέλιτος, ἔπειτα, διαχρῶει χρῶ δὲ, καὶ ἀναγαγαρισμῶ:- Πέμπτον:-

Πρὸς φωνῆς ἀπόκοπὴν γλυκὸν οἶνομέλιτι μίσεγε τραγακάνθην οὐλκᾶς ε', τῆς ἀντιδότου, οὐλκᾶς β', ἐν κοιάθοις δ', ἐκάστης δὲ τῆς ἡμέρας, λαμβάνεται κυάμου μέγεθος μικρὸν παρὰ κατέχων καὶ ὡς ἂν εἴ ἀνὰ γαργαριζόμενος, κατὰπινέτω: Ἑκτον

Πρὸς δὲ στομαχικοῖς, μετὰ ὑπόκυστίδος τοῦτο πρὸς μισγομένης καὶ ἐὰν μὲν μὴ πυρέσει, μετὰ ψυχροῦ ὕδατος εἰς νύκτα πρὸς δὲ τοῖς ἀφύδροῦντας, μετ' οἴνου ἢ ὄξυκράτου ψυχροῦ, ἐν κοιάθοις γ', εἰς νύκτα δίδου.

Ἑβδομον

Πρὸς δὲ τοῖς ῥευματιζομένοις τὸν στόμαχον, δρυμὶ ῥεύματι οἷς λέγουσιν φαγαιδενικοῖς εἴωθεν αὐτῷ, πρὸς τὸ ἄπληστον τῆς ὠρέξεως, καλῶς ποιεῖν διδομένοις μετ' ἀφεψήματος θύμου, κυάθοις γ' καὶ ἡμισυ πρωῖ καὶ εἰς νύκτα, κυάμου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, ἀνάθεντος. Ὀγδοον.

Πρὸς δὲ, καὶ πρὸς ἀπέπτοις ἐν ὄξυκράτῳ διδομένη, ἐν κυάθῳ, α', καὶ ἡμισυ ἔπειτα περὶ πάντων διὰ τρίψας παῦσει τὴν ἀπεψίαν:-

Ἐννατον:- Πρὸς δὲ τὰς δισπνοίας καὶ ὀρθοπνοῖας καὶ ἀσθματικοῖς διδομένη μετ' ὄξει σκυλιτικοῦ, κοχλυάρια δ', πινομένη, ῥύεται μετὰ δὲ τὴν πόσιν, περὶ πατεῖτω ἢ τρεχέτω, **καταχίνις**, γυμνασίοις,, χρεισθῶ, ἵνα ἡ δύναμις ἄψεται πρὸ διδοῦσθω δὲ ἡ πόσις, ἐπίσαλίλος πότε γλυκῆ, πότε ὄξει τὸ μέγεθος δὲ τῆς ἀντιδότου, ἔστω κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος:-

Δέκατον:- Πρὸς δὲ αἵματος ἀναφορὰν, μετ' ὄξυκράτου, κυάθοις γ', πρωῖ δίδομαι

[75v]

δὲ , ἥσι φθησικοῖς καὶ βηχικοῖς μετὰ πτησάνοις, παρὰ πλεκομένη, καὶ ῥοφομένη:- Ἐνδέκατον.

Ποιεῖ δὲ καλλῶς καὶ πρὸς ξηρᾶν βήχαν, μετ' ὕδρομέλιτος.

5 ιβ' Ποιεῖ δὲ καὶ πρὸς ὑγρᾶν βήχαν, λεπτᾶ, κατὰ πεινομένη εἰς νύκτα .
Διδομένη κυάμου ποντικῶ τὸ μέγεθος.

ιγ' Πρὸς δὲ τοῖς ἥπατικοῖς, εὐθετεῖ διδομένη κυάμου ποντικῶ τὸ μέγεθος μετ' ὄξυμέλιτος, κυάθοις Δ'

10 ιδ' Πρὸς δὲ τοῖς ἰκτεριοῦντας, μετὰ ἀσσάρου ἀφεψήματος κυάθοις γ', δίδου κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος:-

ιε' Πρὸς δὲ σπληνικοῖς, καππάρεως ῥίζης, δεσμίδην χειροπληθὲν ἀφεψημένον, μετ' ὄξυκράτου ἤγουν τὸ μὲν ὄξος, ξεστίον α', τὸ δὲ ὕδωρ, ξεστίου ἥμισυ, ἕως οὔ, εἰς τὸ τρίτον κατὰ σιτιῆ ἔνθεν δὲ λαμβάνεται, κυάθου α':-

15 ιστ' Πρὸς δὲ τοῖς ὑδροπικοῖς, καταπινέτω αὐτὸ φάρμακον καὶ παρὰ πλέκετω, ἐν τοῖς πρὸς σφαγίμασιν. Δίστετε δὲ, πρὸ τοῦ δεῖπνου.

Ἐπτὰ καὶ δέκατον:-

Πρὸς δὲ τοῖς κωλικοῖς τοῖς μὲν ἀπυρέτοις μετὰ ψυχροῦ ὕδατος δίδου, κυάθοις γ', τοῖς δὲ πυρέσσουσιν, μετ' ἀνιθίνου ὕδατος, κυάθοις γ', κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος, δ' διου εἰς νύκτα:-

20

Ὀκτοκαὶ δέκατον

Πρὸς δὲ τας διάρροϊας τῆς κοιλίας, μετὰ φακοῦ, καὶ ροὸς συριακοῦ, ἐρίβης, κυάθοις γ', κυάμου, τὸ μέγεθος:-

25 ιθ' Πρὸς δὲ τὰ ἐξανθήματα καὶ ψυδράκια, μετὰ μέλιτος, καὶ γάλακτος, ξεστίου α', θαυμασίως δὲ: Εἰκοστὸν:-

Ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκαταλήψει τοῦ θώρακος ἀποστημάτων μετὰ βουτήρου ὅσον μύστρον β', καὶ μέλιτος μύστρου α', καὶ θεῖου ἀπειροῦ λεῖου, οὐλκᾶς β', ἀναδεφθὲν , κυάμου τὸ μέγεθος ἀναλαμβάνόμενον, μετὰ τῶν πρῶτων τῶν περὶ πάντων:-

30 Εἰκοστὸν πρῶτον:

Πρὸς δὲ τοῖς δυσεντερικοῖς, ῥόας, λήτρας, ἥμισυ καταντίσει ἔπειτα σμίγε τὸ φάρμακον κυάθοις γ', εἰς ὑκτα:-

35 κβ' Ποιεῖ δὲ , καὶ ὀπισθοτωνικοῖς διδομένη, μετ' ὕδρομέλιτος θέρμου τὸ μέγεθος πρὸς δὲ τοῖς ἐλεφαντιοῦντας, μετὰ σκίλλης χυλὸν, κοχλιάρια γ', καὶ οἴνου τεθλασσομένου ἀναφθέντος τοῦ φαρμάκου, δίδοναι, κυάθοις δ', κράμματος πρῶϊ, πρὸ περιπάτου, δίδεται δὲ παρὰ

δε, κόνι φθισίκοισι και βουχίκοισι· μη τὴν πικρὰν οὖρον, παρ
 πλεκομῆν, καιρο φομῆν· **Ξ**υδεκατον.
Ποισι δὲ χαλκῶσι και προσ γερὰν βουχίαν, μη τὸν ὄμιχλον
Ποισι δὲ και προσ ὀγραβὸν και χαμ, λεπτά, και πατημένον
 ἰσχυρῶς· **Δ**ιδου μῆν, κίονου, πορτικου το μεθεθος.
Προσ δε τοις ὑπατικοις, **Λ**θεσι δὲ διδου μῆν, κίονου πορ
 τικου το μεθεθος· μη τὸν ὄμιχλον, κίονου **Δ**.
Προσ δε τοις ἰκτεριοωτας, μη τὰ σαταρου ἀφελμασιν
 κίονου **Γ**. διδου κίονου αἰσκαπίου το μεθεθος·
Προσ δε σελήκοις, και παρθεσσι ριζις· δεσι δὲ κίονου
 και φελμασιν, μη τὸν ὄμιχλον· κίονου το μεθε
 θος, ζεσιουα, το δε ἄσπορ, ζεσιουα· εσσοῦ, ζεσιουα
 και παρθεσσι· βυθου δὲ λαμβανῆται, κίονου **Δ**.
Προσ δε τοις ἰκτεριοωτας, και παρθεσσι, ὀφθαλμοῦ· **Δ**ιδου
 και παρθεσσι· ζεσιουα, βυθου το προσ ὀφθαλμοῦ· **Ξ**υδεκατον
 δε, προσ τοῦ ὄμιχλου· **Ξ**υδεκατον
Προσ δε τοις κελυκοις· τοις μὲν ἀπυρετοις μετὰ φάσφου
 ἰσχυρῶς διδου, κίονου **Γ**. τοις δε πυρετοῦσι, μη τὸν
 ὄμιχλον· ἄσπορ, κίονου **Γ**. κίονου αἰσκαπίου το μεθε
 θος, **Δ**ιδου ἰσχυρῶς· **Π**ροσ δε τοις
Προσ δε τοις διαρροιασιν κελυκοις, μη τὰ φασφου, καιρο
 ὀσσυριακου· ἐριθις, κίονου **Γ**. κίονου, ὄμιχλου·
Προσ δε τοις ἀσθμασιν, και φούδρακιν, μη τὸν ὄμιχλον,
 και ἰσχυρῶς, ζεσιουα· θαυμασιν δε· **Ξ**υδεκατον
Προσ και ἐπι τῶν ἀσθμασιν, ἰσχυρῶς θεωρακος ἀποσπαι
 πτον, μη τὸν ὄμιχλον· ὀσσυριακου· και μελιτος
 κίονου, και θουαπῆρου χου, οὐκασιν, ἀσπαι
 φθεν, κίονου το μεθεθος· ἀσπαι φθεν, κίονου, μη
 τὸν ὄμιχλον· ὀσσυριακου· **Ξ**υδεκατον
Προσ δε τοις δυσεντεριοωτας, ἰσχυρῶς, **Ξ**υδεκατον
Προσ δε τοις σιμῆσι φαρμακοῦ κίονου **Γ**. ζεσιουα
Ποισι δε, και ὀσσυριακου· διδου μῆν, μη τὸν ὄμιχλον
 θερμῶν το μεθεθος· ἀσπαι φθεν, ἰσχυρῶς, καιρο
 ὀσσυριακου· και ἰσχυρῶς, καιρο ὀσσυριακου· καιρο
 ὀσσυριακου· ἀσπαι φθεν, ἰσχυρῶς, καιρο ὀσσυριακου·
Ξυδεκατον· προσ τοῦ ὄμιχλου, προσ τοῦ ὄμιχλου, προσ τοῦ ὄμιχλου

12
 13
 14
 15

10

RB

[75r]

μίαν, ἢ πότε μετὰ δείπνου δέ:- Εἰκοστὸν τρίτον:-

5 Πρὸς δὲ τοῖς ἀρθρητικοῖς καὶ ποδαγωγικοῖς, εἰς νύκτα πινόμενον, νάρδου κελτικῆς, ἀφεψήματος, κυάθοις γ', ὅσον κυάμου τὸ μέγεθος:- Εἰκοστὸν τέταρτον:-

Πρὸς δὲ νεφρητικοῖς, μετ' οἰνομέλιτος κυάθοις γ', πρὸς δὲ λιθιούντας, μετ' ὕδατος σελίνου ἀφεψήματος, ξεστίου α', σὺν ὕδατι, ξεστίου ἥμισυ. Εἰκοστὸν πέμπτον:-

10 Πρὸς δὲ στραγγουρίας, μετὰ μαράθρου, ἀφεψήματος, κυάθοις τρεῖς καὶ τοῦ φαρμάκου, κυάμου τὸ μέγεθος, ἐκβάλει δὲ καὶ δευτέρια, ταῖς γυναιξίν ἢ ἐάντικαταλειφθῆ, μετὰ τύλης ἀφέψημα ἀνάλαμβάνεται δέ:Εἰκοστὸν ἕκτον:-

15 Καὶ εἰς πεσῶν, πρὸς τὰς σφοδράς, ψύξεις τῶν γυναικεῖων πρὸςλαμβάνων, στέατος χινίου, οὐλκῆν α', κρύνου μύρου, κυάθου ἥμισυ τοῦ φαρμάκου, οὐλκῆν α', τοῦοτις σμυχθῆσιν, ὠφελῆ ἄγαν πεπίστευται πρὸςτιθεμένη, λύει δὲ, καὶ ψυγμοῖς καὶ πρὸς ἐπισχέσεις αἵματος: Εἰκοστὸν ἑβδομον:-

20 Λέγεται δὲ, καὶ πρὸς τριταῖοις τεταρταῖοις καὶ ἀφήμερινοῖς, πινομένη ῥύεσθαι τὰ ῥύγη δοθῆσα μεθ' ὕδρομέλιτος δίδοται δὲ καὶ πρὸς τῆς λείψεως, κυάθοις γ', καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ποιεῖ δὲ, καὶ πρόστιμα τῶν θηρίων, δηλιτηρίων παρὰ δίδοτε δὲ, ὡς οὐδὲν, φάρμακον διατηρεῖ δὲ, καὶ δισπαθῆς, τὸ σῶμα, λαμβανόμενον πρὸ τῆς ἐξόδου ἐκάστης ἡμέρας λαμβανόμενον, ὀρόβου μέγεθος ἢ ἐρεβύνθου. Χρῶ:-

τοη' Αντίδοτος, αἰμοπτωικῆ, παρὰ μητροδώρου. Ἔχει

25 Κρόκου, δράμ α', κόστου πεπερέου λευκοῦ, ἀνά δράμ ἥμισυ, ῥόδων ξηρῶν δράμ ε', ἀνάλαμβάνανε μέλιτος ἀπτικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἕξ' αὐτῆς, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος χρῶ:-

τοθ' Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωίκοις, θαυμαστῆ. Ἔχει:

κρέμβονας βάτων δεσμηδίου, ἥμισυ μετ' ὄξιοις ἀπότριτοθὲν, καὶ πινόμενον εὐθέως τὰς ἀναγωγᾶς τοῦ αἵματος παύει ἔστι γὰρ, ἐξαίρετον ἴαμα:-

30 **τπ'** Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπτωίκοις καὶ τὰ ἐν ἀπὸ καλύψει ἀποστήματα καὶ τοῖς πύω, ἀνάγοντας, ἔχει:

μίαν, κ' ἴστω μετὰ ἀφ' ἑαυτοῦ δεξιῶν· ἑξήκοντα τρίτον·
 πρὸς δὲ τοῖς ἀρθρῆτικαῖς, καὶ τοῖς ἀρῆκῶν, ἄστυκτα
 πύρομβρον, μαρδουκεχτικῶ, ἀφ' ἑξήματος, κ' ἄ
 θωοι γ'· ὄσον κύαμου τὸ μέγεθος· ἑξήκοντα τέταρτον·
 πρὸς δὲ μεφρῆτικῶν, μετ' ἰσομέλιτος κ' ἄθωοι γ'· πρὸς
 δὲ χιθίου ὄντας, μετ' ἄλλοις σελήμου ἀφ' ἑξήματος, κ' ἴπε
 πρὸς χιρίου, καὶ ἀταροῦ ἀφ' ἑξήματος, ζεστῶν, σὺν
 ἑστῶν, ζεστῶν· ἑξήκοντα πέμπτον·
 πρὸς δὲ φραγούριαν, μετ' ἰσομέλιτος ἀφ' ἑξήματος, κ' ἄ
 πρὸς· καὶ τοῦ φαρμάκου, κύαμου τὸ μέγεθος, ἕξ ἑξή
 δὲ καὶ δάκτυλα, ταῖς γ' αἰγῶν· ἕξ ἑξήκατα ἑξήκοντα, μετ'
 πύκτα ἀφ' ἑξήματι, ἀφ' ἁμβαρεταῖδε· ἑξήκοντα ἕκτον·
 καὶ ἴστω πρὸς, πρὸς τὰς σφοδράς, ψύξεσιν ἰσχυράσιν,
 πρὸς ἁβάρων, γεῖτος χιρίου, οὐκ ἔχον· κρύου μῆρ.
 κύαμου τὸ φαρμάκου, οὐκ ἔχον· τοῖς σμύλκιν
 σμύλκιν, ὡς φέρεται, μετ' ἰσομέλιτος, πρὸς τὴν μετ' ἑξήκατα
 καὶ ἰσομέλιτος, καὶ πρὸς ἐπιπέδου ἀφ' ἑξήματος, ἑξήκοντα ἑβδόμη·
 ἑξήκατα δὲ, καὶ πρὸς τρίταϊο, πρὸς τὰς ἰσχυράς, καὶ ἀφ'
 μερίοις, πύρομβρον, ῥυεθαιταροῦ, ὀρθοῦ μεθ' ὄσον
 μεχίτος· ὄσον δὲ καὶ πρὸς τὸ χιθίου, κ' ἄθωοι γ'·
 κ' ἄρ' ἰστω πύρομβρον τὸ μέγεθος, πρὸς δὲ, καὶ πρὸς τὰ
 πύρομβρον, δεχίτικῶν, παραδιδόσε δὲ, ἄστυδερ,
 φαρμάκων· ὄσον πρὸς δὲ, καὶ δισπάθεσ, ἴστω μῆρ, ἁμ
 βαρομβρον, ὄσον τὸ μέγεθος· κ' ἄρ' ἰστω, χιθίου,
 ἴστω ἴστω, αἰμοπηθῶν, πρὸς τὸν ὄσον· ἑξ
 ἑξήκατα, δρᾶ α'· ὄσον, μετ' ἰσομέλιτος, ἀφ' ἑξήκατα, πρὸ
 ὄσον, δρᾶ β'· ἀφ' ἁμβαρε μεχίτος ἀφ' ἑξήκατα, ὄσον
 χιθίου ἀρῆκῶν· καὶ ὄσον, ὄσον, ὄσον, κ' ἄρ' ἰστω, κ' ἄρ' ἰστω
 αἰμοπηθῶν τὸ μέγεθος· χιθίου·
 πρὸς ὄσον, πρὸς αἰμοπηθῶν, βαμμάτι· ἑξ
 ἁμβαρομβρον, ὄσον, ὄσον, μετ' ἰσομέλιτος, πρὸς τὸ
 ὄσον, καὶ πύρομβρον, ὄσον, ὄσον, ἀφ' ἑξήκατα, ὄσον τὸ
 ὄσον, πρὸς τὸν ὄσον, ὄσον, ὄσον, ὄσον·
 πρὸς ὄσον, πρὸς αἰμοπηθῶν, καὶ τὰ ὄσον, ὄσον, ὄσον,
 ὄσον, ὄσον, ὄσον, καὶ τὸ ὄσον, ὄσον, ὄσον, ὄσον· ἑξ

πὸ θ
 πὸ θ
 πὸ θ
 πὸ θ

δε

[76ν]

Σελίνου σπέρμα, δράμ α' καὶ ἥμισυ δαῦκου, δράμ γ' καὶ ἥμισυ, καστορέϊου, δράμ α', ὀπίου, μελανθίου ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, ἴρεως ἰλλυρικῆς, δράμ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος μετ' εὐκράτου, κυάθοις γ', δόκιμος.

τπα' ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμοπρωϊκοῖς ξηρίων, δόκιμος. Ἔχει:

Αμῆλου, ψημίθην λιβάνου, λιμναῖας σφραγίδος, ἀνὰ δράμ β', τρίψας ταῦτα ὁμοῦ, δίδου κοχλιάριον α', μετὰ μελικράτου.

τπβ' Ἀντίδοτος, ἢ δι ὀπίου πρὸς ὀπισθοτονικοῖς, καὶ πρὸς τὰς συνόλκας τῶν εὐρών. Ἔχει

Ὀπωπάνακο, γράμματα γ', ὀπίου, γράμματα β', λιβάνου, δράμ α', δίδου ἀπυρέτοις σὺν οἴνω, κύαθον α', πυρέσσουσιν, μεθ' ὕδρομέλιτος.

τπγ' ἀντίδοτος, πρὸς πάντα τὰ ἐντὸς δόκιμος ἔχει:

Σπέρμα σελίνου, καὶ μαράθρου, ἀνὰ δράμ γ', πεπερέου, δράμ β', κόστου δράμ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου ἐξ' αὐτοῦ καρύου ποντικοῦ, τὸ μέγεθος, ἀπυρέτοις, μετ' οἰνομέλιτος πυρέσσουσιν δὲ, μετ' εὐκράτου:-

τπδ' Ἀντίδοτος ἦτοι κατὰ πότιον ἀδιψον. Δέχεται:

Μελιλώτου χυλὸν, ἀνδράχνης χυλὸν γλυκορίζου χυλὸν, τραγακάνθης, ἀνὰ δράμ α', σκρόπουλον α', σιταρόκοκκον α', ποιήσον κατὰ πότια καὶ δίδου ὑπὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, ἔστιν γὰρ πρὸς πυρεκτικοῖς, πάνυ καλὸν:-

τπε' ἀντίδοτος λυκτάρην χολαγῶγον. Δέχεται:-

Λαβῶν ἰα ξηρᾶ κόψας καὶ λιώσας, κοσκίνησον αὐτὰ εἶτα, λάβε, ζουλάπην τῶν ἰων, τὸ ἀρκοῦν καὶ σάχαρ σὺν αὐτῶ, λήτρην α', καὶ βραῶσον ὁμοῦ, ὡς μέλιτος ἔχων πάχος, ἢ δόσις ἐξ' αὐτοῦ, πρωῖ, οὐγγ ἥμισυ. χρῶ:-

τπιστ' Ἄλλη ἀντίδοτος χολαγῶγος, ἰσοδύναμος. Ἔχει:

Λαβῶν τὸ αἶγειον ὕδρόγαλα, βραῶσον αὐτὸ, ἐπάνω τῶν ἀνθράκων ἐλαύνων, μετὰ συκεῖου ξύλου καὶ τὸ ἀνερχόμενον ἐξ' αὐτοῦ ἴου τυρῶν λαμβάνων μετὰ κοχλιαρίου, ῥύπτε εἰθ' οὕτως σακελίσας, ἔνωσον μετὰ τοῦ χνοῦς τῶν ἰων καὶ ἔασον τοῦτω, νύκταν μίαν καὶ χλιάνας, πίνε ἀντιποτίου. χρῶ:-

τπζ' Ἀντίδοτος λευκῆ. ἢ λεγομένη, μὴ ἐγκαφετίτιδα. Ἐνεργεῖ, εἰς ἐπιληπτικοῖς ἠδοθὲν μετὰ πρὸς φάτου αἵματος λαγωῦ μελαγχολικῆς μετὰ ἐσθήματος ἀνὰ καρδίου μανιακοῖς, καὶ παραλυτικοῖς μετ' οἴνου ἀπὸ βρα

ελθρου απερμα, δρᾶ αἰ δαυκου, δρᾶ ιζ καστοριου, δρᾶ α
δ οπιου μελαρθιου ἀφ δρᾶ αἰ ἱρεως ἰχωρίκις, δρᾶ β
μελίτος αἰθίου, κοσχαρτο ἀρκου, και σκα ασσε δ γυδου
καρύου πορτικου το μελειςος μετᾶ κρατ, κυάθου γ δου
μτιδ οτος αλλι, προσ αιμο πτωικου, χυρτου, δοκιμος
μλου. φμίθου χιβανου, χιμμαιας φραγδος, ἀφ δρᾶ β
τρικας ταυτα ομου, διδου κοχλι αριονα, μετᾶ μελικρατου
μτιδ οτος κιδ οπιου προσ οπιθιο τορμικω, και προσ
τας σωχασ τορ ευρεση. ε
θ πιν παρ αι, φράμματ γ οπιου, φράμματ β χιβανου δρᾶ β
διδου απιρ τοις σωσινω, χυάθου α, πύρεσου σμ, μεθυδρι
μτιδ οτος, προσ παρ τα τα ει μ το σ δοκιμος. ε
ππερ σελιμου, και μαρ α, ἀφ δρᾶ γ ππερ πειου, δρᾶ β κοσ
δρᾶ α μελίτος αἰθίου, κοσχαρτο ἀρκου, και σκα ασσε
διδου οζαυ του καρουου πορτικου, το μελειςος απιρ τοις
μετοιμο μελιτος πύρεσου σμ δε μετᾶ κρατου
μτιδ οτος κ τοικατα ποτιου α δι φορ. Δε χεται
μελι του χου, ἀφ δρᾶ χε χου, ελκορι ζου χου, π
γακαθης, ἀφ δρᾶ α σκερο πουλου, σιταρο κοικονα
ποικου κατα ποτια και διδου τοδ τεκν ηδ φαρκα
τε χημ εστι γαρ προσ πυρεκ τήκου, παρμυκαλου
μτιδ οτος χυκτηρ ημ χελατοιορ. Δε χεται
αφωρ ια χραι κο φαε και χεσσε, κοσκιμ κοσμαιτα
αυ το, λιτραμα, και βρα σου ομου, εσ μελιτος ε χερ
παρος κιδ ος οζαυ του, προσ ου χεω
κ αμ τιδ οτος χολα γετος, ισοδω αμος. ε χη
αφωρ το αι φορ υδρου χαλ, βρα σου αι στο, επαμ εωρ
αφ θρα κωμ. ελαιωερ, μετᾶ συζαου τουλου και το αφερ
χομ βρου οζαυ του, ιου τυρωρ, χαμ βαμ εμ μετᾶ οχι
αριου, ρε ζητε. αθου στωσ σα κε λισσε, εμεσορ μετᾶ
χροσ στωρ ιεωρ και ε ασου του στω, ρυκ ταμ μια
χλιασας, πιρε αμ τι ποσιου, χρεω
μτιδ ος χαλ, ελκον μβη, μετᾶ κα φε σπιτιδω θηερ β
οσ επι χη πι κωσ, κιδ οθ βη μετᾶ προσ φαιτου αιμα τοσ
λογεου μελο χολικω μετᾶ ε φμα τοσ αμ αικ αρ λίου
μαρ ακοισ, και παρ αι χη τι κωσ, μετοιμου αι πο βρα

Handwritten marginal notes in the left margin, including the word 'κατα' and various symbols.

[76r]

χέντος ἐν αὐτῷ, ἐλελίσφακον καὶ καστόριον τεταρταίζοισιν, σὺν ἀπόβρῆγματι
δενδρολιβάνου ἢ μετὰ ἀφεψήματος πηγάνου ὠφελεῖ δὲ, πρὸς ὑδροπικοῖς
σπληνικοῖς, καὶ νεφρητικοῖς. Ἔχει:

5 Τερμεντίνην ὀπωπάνακος χαλβάνην ἄσσαρι σεραπίωνην ἀνὰ κάρδιον
ἀμωνιακὸν ἄσφαλλον ἀντεμόνιον καστόριν σοῦλφου, ζυγίαν ἀλόην πετροδ,
δακρῦδην ἀγαρικὸν κολοκυνθίδος, βράσθεως, σκόρδιον ταῦτα πάντα, ἀνὰ
δράμ α', δρακόντιον αἶμα, δράμ α', καὶ τὰ μὲν, λείωσον τὰ δὲ, τήξον μετ' ὄξοις
10 ἐν πυρὶ, καὶ ἐνώσας πάντα ὁμοῦ, μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.
καὶ μαλάξας καλῶς, χρῶ:-

τπη' Αντίδοτος, ἢ διὰ ἴρεως ὠφελεῖ, ἀσθματικοῖς, δισπνοϊκοῖς, βραχιῶσιν
φωνῆς ἀποκεκομένης. Ἔχει:

15 Ἴρεως, δράμ ιβ', ὑσώπου γλήχωνος, γλυκορίζου, ἀνὰ δράμ δ', τραγακάνθης
ἀμύγδαλα γλυκαία, στροβήλων σπέρμα, κινναμώμην ζιντζίβεριν, πεπέρεως
κοινοῦ, ἀνὰ δράμ β', φοινίκων σάρκας, ἀσταφίδας ἰσχάδας, ἄνευ τῶν
γηγάρτων, ἀνὰ δράμ β' καὶ ἥμισυ σύρακος δράμ γ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ
σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου πρὸς καὶ ἐσπέρας:-

τπθ' Αντίδοτος, πρὸς αἱμοπτωϊκοῖς πάνυ καλῆ. Ἔχει:

20 Συμφίου ἀφέψημα βόλου ἀρμενίου αἵματος δρακόντιον, κέρατος ἐλάφου,
αἱματίτου λίθου κουραλίου ἐρυθροῦ, σπόδιον σμίξας ταῦτα πάντα, δίδου
πίνειν:-

τς' Αντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἱμοπτωϊκοῖς. Δέχεται:

Αἱματίτην λίθον τρίψας εἰς κυσίριν, δίδου πίνειν τὸ ἀπόστημα αὐτοῦ, μεθ'
ὔδατος, ὁμοίως καὶ ροῦν γυναικεῖον ἴστησιν, σκευάσας. Δίδου:

25 **τςα'** Αντίδοτος, πρὸς αἱμορροοῦντας καὶ πρὸς ροῦν γυναικεῖον, καὶ
αἱμορροΐδας, σταλτικῆ, δια πείρας, ἔχει:

30 Στροβύλων κεκαθαρμένων σπέρμαν, δράμ β', κρόκου δράμ α', ναρδοστάχην,
δράμ ἥμισυ, ἀνίσσου, δράμ α', φοίνικας, βεβρεγμένας εἰς οἶνον στίφων ἢ εἰς
ὀξύκραμα δράμ β', καύσας σεῖσας, ἀναλάμβανε σὺν ταῖς φοίνιξι
λελυουμέναις, καὶ ποιήσας τροχίσκοις στ', δίδου ἓνα μεθ' ὔδατος, τοῖς
χρῖζους, κυάθοις β', χρῶ:-

[77ν]

τCβ' ἀντίδοτος ἄλλη πρὸς αἰμορραγίας, παντοίας ῥηνὸς ἔχει:

Λαγωῦ, ἔρεια, κακαυμένα ὁμοίως καὶ γυναικειᾶς, κεκαυμένας, ἀνὰ δραμ β',
χαλκάνθου, δραμ η', ποιήσον ξηρίον καὶ ἐμφυσῶν ἐπίπασσε:-

5 **τCγ'** Ἀντίδοτος ἄλλη, ὁμοίως, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνὸς. ἔχει:

Κόπρον ὄνου, καῦσας καὶ τρίψας ὡς χνοῶδες, καὶ ὁ ξυλιώσας, ἐπίχρειε τὸ
μετόπον καὶ ἐμφύσα καὶ ξηρίον ἐντὸς τῆς ῥινός. χρῶ:-

10 **τCδ'** Ἀντίδοτος, πρὸς αἰμορραγίας παντοίας, ἐπιτεταγμένον, ἔστι πάνυ
θαυμαστὸν, ἔχει:-

Μύσσιος χαλκάνθου, ἀνὰ δραμ γ', πύτειος φλιουῦ χαλκήτεως μάννης γύψον,
ἀνὰ δραμ β', λύων ταῦτα ὡς χνοῶδες ἐμφυζῶν ἔσωθεν τῆς ῥινός καὶ ἐπὶ
πᾶσων ἔστιν δὲ πάνυ ὠφέλιμον:-

15 **τCε'** Ἀντίδοτος αἰμοστάσιον ἀρχηγένοις, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνὸς, πάνυ
ἐπαινετὸν ἔχει:-

Στυπτηρίας σχιστῆς κικύδην ὀμφακτύτιδος, χαλκήτεως, ἴσα ταῦτα τρίψας καὶ
ποιήσας ξηρίον, ἐμφύσα ἔσωθεν ταῆς ῥηνός. χρῶ:

20 **τCστ'** Ἀντίδοτος θαυμαστὴ πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνὸς.

Λῶμα ποιήσας λευκῶ, δεῦσας ἐκ τοῦ αἵματος περῖαπτε τραχύλω λέγων.
Αἵματος δῦσας στέλλει. Τοῦτο πᾶσαν αἰμορραγίαν στέλλει, τὸν ὑπὸ κάτω
τόπον δεσμούμενον οἶον ῥηνὸς ρεούσης περιδήσον τραχήλου, φλεβὸς κάρπου,
ἔδρας μηροῖς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ποίει ὁμοίως:-

25 **τCζ'** Ἀντίδοτος ἄλλη, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνὸς, ἔχει:

Ροίδαρίου καὶ ὄχρας ἄν εἰς μετ' ὄξοις, ἐν σταζε, εἰς τὸ ἀντικείμενον, οἷς τοῦ
αἰμορραγοῦντος ῥηνὸς, εἰ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων, ἐν σταζε ἐν τοῖς δυσὶν ὠτίοις:-

30 **τCη'** ἀντίδοτος πρὸς αἰμοπτωτικοῖς, πάνυ καλὴ. ἔχει:

Σπέρμα, σελίνου, δραμ γ', δαῦκου, δραμ ζ', καστόριν, δραμ β', ὀπίου
μελάνθην, ἀνὰ, ἀνὰ δραμ γ', ἴρεως ἰλλυρικῆς, δραμ δ', μέλιτος ἀττικῶ, ἢ
σάχαρ τὸ ἀρκούνη, ἢ δόσις καρύου ποντικῶ τὸ μέγεθος, μετ' εὐκράτου, κυάθ
γ'.

35 **τCθ'** Ἐξορκισμὸς, πρὸς αἰμορραγίαν ῥηνὸς, λέγων οὕτως:

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγίου πνεύματος.

α
3

α
3

α
3

α
3

α
3

α
3

α
3

α
3

Αντιδοτος αλφ. προς αιμορραγιασ, παρ τοιας ρηκος ε
αλωου, ερφα, κεκαυμβρα. ομοιος και γλωαιφας, κε
καυμβρας, αβδραβ. χαλκαβου, δραβ. τοικου
αχριου. και εμφυσωρε επιπασαε.

Αντιδοτος αλφ. ομοιος, προς αιμορραγια ρηκος ε
οπρονομου, και σαε και τριφασ εωχροσδες, και ο
κυχισσας, επι χρε τομτοπορ. και εμφυσαι και
αχριου βητος τισριμος. χρω.

Αντιδοτος, προς αιμορραγιασ παρ τοιας, επι πετα
μβρον. ετι παυθαυμασφ. εχφ.

Αντιδοτος, προς αιμορραγιασ, αβδραβ. πυτιφος φλοιου
χαλκιπεος. μαφρας. τυφου. αβδραβ. λυωμτω
τω εωχροσδες. εμφυσωρε σωθερ τισριμος. και
επιπασαε. ετι δε παυ εσφελιμου.

Αντιδοτος, αιμοστασιου αρχιερου, προς αιμορ
ρα ρηκος, παρ επαρετορ. ε.

Αντιδοτος, προς αιμορραγιασ, ομφαχυτιδος. χαλ
κιπεος. ισω τω πατριφας. και τοικου αχριου,
εμφυσαι εσωθερ τισριμος. χρω.

Αντιδοτος θαυμασφ. προς αιμορραγια ρηκος.
εωμπαρ σασαε. και δισαε εστω του αιματος. περι
εστροχολοχελου. αιμα και αιματος δυσαε τελλ
του το πασαρ αιμορραγιασ τελλε. του σωδματω
του πορδεσμου μβρον. οιορ ρηκος ρεουσεσ περιδ
σου τρεχλου. φλεβος καρπου. εδρας. μικροισ. ε
επι παρ αχου, τοικου ομοιος.

Αντιδοτος αλφ. προς αιμορραγια ρηκος. ε
οιδαριου. και οχρας. αβδραβ. βηταβε. εστω παρ
τις μβρονοισ του αιμορραγιασ ρηκος. εδ εδρα
εφωστερωμ, βηταβε ερ τοιο δυσιρωσ τοισ.

Αντιδοτος προς αιμορραγιασ, παρ τοιας, ε
περμα, σελμου. δραβ. δαικου, δραβ. κατοριμ
δραβ. οπιου. μελαβιν, αβδραβ. ιρεωσι χυριμ
δραβ. μελι τοσαττικου, κοδαρ στο αρκοω. η εσασε
καρυου πορ τικου τομγεθος. μετ ηρατου, και ε
ετορ κισμοσ, προς αιμορραγια ρηκος. λεω γου τωσ
εστω ομοιω του προς, και του λου και του αλιου πησ.

Αντιδοτος προς αιμορραγιασ, παρ τοιας, ε
περμα, σελμου. δραβ. δαικου, δραβ. κατοριμ
δραβ. οπιου. μελαβιν, αβδραβ. ιρεωσι χυριμ
δραβ. μελι τοσαττικου, κοδαρ στο αρκοω. η εσασε
καρυου πορ τικου τομγεθος. μετ ηρατου, και ε
ετορ κισμοσ, προς αιμορραγια ρηκος. λεω γου τωσ
εστω ομοιω του προς, και του λου και του αλιου πησ.

Αντιδοτος προς αιμορραγιασ, παρ τοιας, ε
περμα, σελμου. δραβ. δαικου, δραβ. κατοριμ
δραβ. οπιου. μελαβιν, αβδραβ. ιρεωσι χυριμ
δραβ. μελι τοσαττικου, κοδαρ στο αρκοω. η εσασε
καρυου πορ τικου τομγεθος. μετ ηρατου, και ε
ετορ κισμοσ, προς αιμορραγια ρηκος. λεω γου τωσ
εστω ομοιω του προς, και του λου και του αλιου πησ.

Αντιδοτος προς αιμορραγιασ, παρ τοιας, ε
περμα, σελμου. δραβ. δαικου, δραβ. κατοριμ
δραβ. οπιου. μελαβιν, αβδραβ. ιρεωσι χυριμ
δραβ. μελι τοσαττικου, κοδαρ στο αρκοω. η εσασε
καρυου πορ τικου τομγεθος. μετ ηρατου, και ε
ετορ κισμοσ, προς αιμορραγια ρηκος. λεω γου τωσ
εστω ομοιω του προς, και του λου και του αλιου πησ.

Αντιδοτος προς αιμορραγιασ, παρ τοιας, ε
περμα, σελμου. δραβ. δαικου, δραβ. κατοριμ
δραβ. οπιου. μελαβιν, αβδραβ. ιρεωσι χυριμ
δραβ. μελι τοσαττικου, κοδαρ στο αρκοω. η εσασε
καρυου πορ τικου τομγεθος. μετ ηρατου, και ε
ετορ κισμοσ, προς αιμορραγια ρηκος. λεω γου τωσ
εστω ομοιω του προς, και του λου και του αλιου πησ.

[77r]

ἀμήν. ὀφείλη δὲ κρατεῖν ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ μέλλων λέγειν τὸν ὀρκισμόν, λίθου ἰάσπεως ἢ λίθον, αἰμοστάσιον καὶ λέγει οὕτως: Εἰς τὴν κρίσιν τὴν θέλουν ἰδεῖν, οἱ ἀπάβαδοι καὶ οἱ ἀπάπαδες καὶ οἱ τόκον λαμβάνοντες καὶ οἱ στρωσαντες τὸν κν' ἡμῶν ἰν' χν' στεῖσον αἷμα καὶ κρατήσας ἀπὸ τῆς τοῦ κάμνοντος κορυφῆς, τῆς κεφαλῆς τὰ ἔρια, λέγει τοῦτο, γ' εἶτα θές τὸ ἰασπην κατὰ τῆς ῥηνός τῆς ῥεοῦσης τὸ αἷμα καὶ εἶπε, τὸ, πιστεύω εἰς ἓνα θν, πρᾶ παντοκράτορα καὶ τὸ περ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ τὸ, χαῖρε κεχαριτωμένη τὰ ἀμφώτερα, ἕως τέλοις, ἐκ τρίτου. Εἶτα, λέγε πάλιν τοῦτο: Εἰς τὸ μέγα ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου ὁ προφήτης ζαχαρίας, ἐσφάγει ἐν τῷ ναῶ κῦ, ὑπὸ ἀνδρῶν παρανόμων καὶ ἐπάγει τὸ αἷμα αὐτοῦ, ὡς λίθος οὕτως καὶ σὺ αἷμα, παγείθι καὶ στεῖσον εἰς τὸν δούλον τοῦ θεοῦ δόν. Ὀρκίζω σε εἰς τὴν πίστην τῆς βερεωνίκης: αἷμα πλέον μὴ στάξεις, στῶμεν καλῶς στῶμεν μετὰ φόβου ἀμήν:- τοῦτο λέγε τρεῖς:-

Ὀρκισμός, πρὸς πᾶσαν αἰμορράγιαν ὑστέρας ἤγουν ἄμετρον ροῦν, φερόμενον γυναικῶν γράφε ἐν χαρτίῳ τὸν τοιοῦτον ψαλμὸν, πρῶτον σάββατον, πρὶν ὁ ἥλιος ἀνατήλη καὶ δύσον εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα τῆς χειρὸς αὐτῆς, μετὰ τοῦ χαρτίου, ψαλμ ν', τὸ, Ἐλέησον με ὁ θεὸς κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου, ἕως, τὸ ρῦσαι με ἐξ αἱμάτων ὁ θεός. Εἶτα πάλιν γράψον εἰς ἕτερον χαρτὸν τὸ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ῥητὸν ἤγουν Λαλοῦντος τοῦ ἰω, ἰδοὺ ἄρχων τίς πρὸς ἐλθῶν τῷ ἰω, πρὸς ἐκύνει αὐτὸν λέγων ὅτι ἡ θυγάτηρ μου, ἄρτι ἐτελεύτησεν, ἀλλ' ἐλθῶν ἐπέιθες τὴν χεῖρα σου ἐπ' αὐτὴν καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἰμορροοῦσα ὀπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἔλεγε γὰρ ἐν εαυτῇ ὅτι ἔαν ἀψομαι μόνον, τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσωμαι ὁδὲ ἰσ, ἐπίστραφεῖς καὶ ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν. Θάρση θύγατερ ἡ πίστις σου σέσωκεν σε, πορεύου εἰς εἰρήνην. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ δύσον

[78v]

τὸ τοιοῦτον χαρτίον, ἐπὶ τὸν δεξιὸν μηρὸν τῆς γυναικὸς τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τὸ α' σαββάτῳ τῆς καμνοῦσης, πρὶν ἡλίου ἀνατέλλοντος καὶ ἕασον ἕως οὐ ἀπόθεραπευθῆ ἀπὸ τῆς νόσου ὁ κάμνων.

5 υ' Ἀντίδοτος, ἢ θεοδώρητος, ἀνὰ κάρδιος λεγώμ ζητ τὴν θεραπειάν αὐτῆς ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ ἐν κεφαλαίῳ σιε' Ἔχει:

Ἀνακάρδιον, δράμ γ', κρόκου, κασίας, φύλλου, ναρδοστάχην, μαΐου, ἀγαρικοῦ, ραΐου ποντικοῦ, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, καρεόφύλλου, ἐπίθυμον, ἀκόρου, πεπέρεως κοινοῦ, σαρξυφάγου, μαστίχην, ἴρεως, μυροβάλανον, ἀνὰ

10 δράμ γ', ἀλόης, δράμ στ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

υα' Ἀντίδοτος, τοῦ ἀψιθάτου σκευασία, μαλάσσων γαστέρα καὶ χολᾶς, ὑπότάσσοντα καὶ φλέγμα καὶ χυμοῖς ἔχει:

Κόστου, μαστίχην, γράμματα β', φύλλου ῥόδων ξηρῶν ἀλόης ἀνὰ γράμματα α', κρόκον γράμματα, ἥμισυ, ἀψινθείας ραΐου ποντικοῦ, κεράτου, ἐν ὄγδοον, σχοίνου ἄνθος, γράμματα α', μέλιτος, ξεστίου, ἐν τέταρτον, οἴνου καλοῦ, ξεστια β', τὴν μαστίχην καθ' ἑαυτὴν λειώσας καὶ τὴν ἀλόην, τὰ δὲ ἄλλα παντοία ἅμα κόπτε καὶ σμίξας ἅπαντα, ἐπίβαλλε τὸ μέλι καὶ ὀλίγον τρίψας ὅλα μετὰ τοῦ μέλιτος, ἐπίβαλλε τὸν οἶνον καὶ ἀνακέρασον καὶ συνάξας ἐν ἀγγεῖῳ καθαρῷ ἀπὸ θέμενος χρῶ. ἀκράτῳ κρασίν, μίαν νήστης καὶ μετὰ

20 δεῖπνου.

υβ' Ἀντίδοτος ὁμοία, τοῦ ἀψινθάτου σκευασία παρὰ ἀμαζωνίου, ἐπίσκοπου ὠφελει, πρὸς κεφαλαγίαν καὶ ὀξυκωΐαν καὶ ὀφθαλμῶν ρεῦματα. Διὰ συέλων ἔλκυ καὶ τὰ περὶ τὸν θώρακα πάθη ἰάται καὶ σπλήνα καὶ ἥπαρ ὠφελει κοιλίαν τὲ μαλάσσει εἴτε νήστης, ἢ μετὰ τροφήν. Διδόμενον δὲ, κωλικῶν συμπτωμάτων, ἴαμα γίνεται. ἔστιν δὲ, πάνυ ὠφέλιμον. ἔχει:

25 συμπτωμάτων, ἴαμα γίνεται. ἔστιν δὲ, πάνυ ὠφέλιμον. ἔχει:

Κόστου νάρδου κελτικῆς, σχοίνου ἄνθος καρδαμώμου ἀψινθείας, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, φύλλου οὐλκὴν α', ἀμωνιακοῦ θυμιάματος, ἀλόης ἥπατικῆς, μαστίχην, ἀνὰ οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, μέλιτος, ξέστιον α' καὶ ἥμισυ, οἶνον, ξέστια στ', ἢ δόσις, κρᾶσιν α', πρὸς δύναμιν:-

30 υγ' ἀντίδοτος, ἢ ἀψίνθιτος ἥπατικὸν καλὸν, Δέχεται:

Ναρδοστάχην, ἀμώμου, φύλλου, ἀνὰ δράμ στ', ἀλόης ἥπατικῆς, δράμ β', κόστου ἀψινθείας, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, μαστίχην δράμ γ', ῥόδων ξηρῶν, δράμ β', μέλιτος, ξεστίου ἐν τέταρτον,

τοῦ τοιούτου χαρτίου, ἐπιτομὴ δὲ ἵον μικροῦ τῆς ἡμετέρας
τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τὸς σαββαίτων τῶν καμμοῦσις, πρὶν
λίου ἀνατέλλοντος καὶ ἔασον ἕως οὗ ἀποθεράσθῃ

Απὸ τῆς ῥοσοῦ καμμοῦσις
Αντιδότος, ἐθεοδώρητος· ἀφ' ἡκαρδίας λεγούσης τὴν θέρ
πρὸς αὐτὴν· ὄνητος παρὸν τὴν βίβλιν· ἔθηκε φάλαξ· σίβη
ραῖ καρδίου, δρᾶ γ· κροκοῦ· κασίης· φύλλου· μαρδοῦ
μαίου· ἄριου· ραίου· πορτίου· ἀφ' ἡραῖ· καρδίου
φύλλου· ἐπιθύμου· ἀκόρου· πεπερεωςχοῦ· σαρξί
φάου· μασιχῆν· ἱρέως· μίροβαχαρον· ἀφ' ἡραῖ·
Αλόκε· δρᾶ γ· καὶ μέλιτος αἰθίου· κόσχαρτοαρίου
ἰντιδότος· τοῦ αἰθιβαίου σιδήσεια· μαλαστωρ γαστρίων
καὶ χολᾶς· ὑπό τας σποντάς· καὶ φλέγμαι καὶ χιμῶσι
όσπου· μασιχῆν· γράμματ' β· φύλλου· ῥόδου χερῶν·
Καλόκε· ἀφ' ἡραῖ· κροκοῦ· γράμματ' γ· αἰθιβάς
ραίου πορτίου· κερατοῦ, ὡ· χοίρου ἀφθός· γράμματ' γ·
μέλιτος· ζεφίου δ· οἴνου χαλκοῦ· ζεφίου δ· τριμασιχῆν
καθ' αὐτὴν ἡμέρας καὶ τριμῶν· ταῦτα δὲ ἅλα παρτοῖα
ἀμαχόπιε· καὶ σιμῶσις ἀσπυρτάς, ἐπιβαλλετομέλι· καὶ
ὄχιον τριμῶσι καὶ μετὰ τοῦ μέλιτος· ἐπιβαλλετομοῖον
καὶ ἀφ' ἡμερῶν· καὶ σιμῶσις ἐναγῆ καὶ καθαῖ· ἀπὸ

311
312

Αντιδότος ὁμοίον, τοῦ αἰθιβαίου σιδήσεια· παρτοῖα
μαζωρίου, ἐπιτομῆς· ὡφέλιξ, προσκεφαλεῖται
καὶ οἰκωσίαν· καὶ οὐ βαμῶν ῥάματα· διὰ σιμῶσις
ἐχου· καὶ ταπερτορθεοραχαπαθὴ ἰατα· καὶ σιμῶσις
καὶ παρτοῖα· καὶ ἰατα· καὶ σιμῶσις· ἔφε· ῥάκε· κρέ
ταπερτορθεο· διδομῶν δέ, καὶ ἰατωρτοῦ μῆσιων
ἰαμασίον· ἐστὶν δέ, παρτοῖα φέλιμον· ἔφε·
Αντιδότος· μαρδοῦ κεχθίου· χοίρου ἀφθός· καρδαμῶν
αἰθιβάς· ἀφ' οὗ· φύλλου· οὐκῆρας· ἀμῶσις καὶ
θὺμιαματός· ἀλόκε· ἰατα· μασιχῆν· ἀφ' ἡραῖ· καὶ
Αμέλιτος· ζεφίου δ· οἴνου· ζεφίου δ· ἔδοσις, κροκοῦ
προσδωσίον·

313
314

Αντιδότος, καὶ αἰθιβάς· ἰατα· καὶ κροκοῦ· ἀφ' ἡραῖ·
αρδοῦ χερῶν· ἀμῶσις· φύλλου· ἀφ' ἡραῖ· ἀλόκε· ἰατα·
σιμῶσις· δρᾶ β· κόσχαρτοῦ· αἰθιβάς· ἀφ' ἡραῖ· μασι
δρᾶ γ· ῥόδου χερῶν· δρᾶ β· μέλιτος· ζεφίου δ

[78r] οίνου, ξέστιον α', καὶ σκευάσας καλῶς, χρῶ:-

υδ' Αντίδοτος, ἀψίνθατος, διουρητικὸν καὶ τῶν ἐντὸς καθαρικῶν χυμῶν λεπτυντικὸν, σμηκτικὸν ῥωστικὸν στομάχου, ἥπατος καὶ τῶν λοιπῶν δέχεται:-

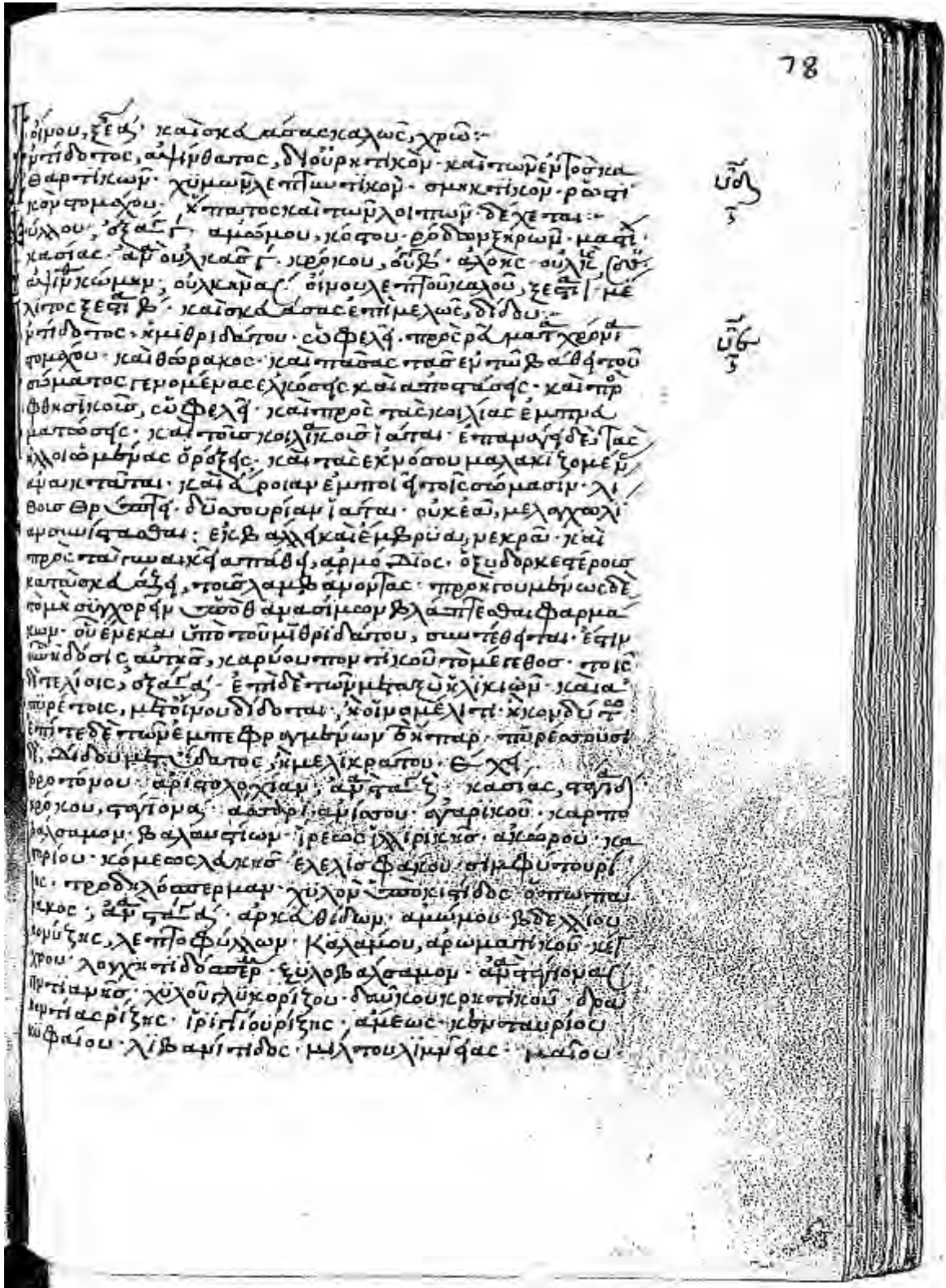
5 Φύλλου, ἐξάγ γ', ἀμώμου, κόστου, ρόδων ξηρῶν, μαστίχην, κασίας ἀνὰ οὐλκᾶς γ', κρόκου, οὐγγ β', ἀλόης οὐλκῆν ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, ἀψίνθου κώμην, οὐλκῆν α' καὶ ἥμισυ, οίνου λεπτοῦ καλοῦ, ξεστια ι', μέλιτος ξέστια β', καὶ σκευάσας ἐπιμελῶς, δίδου:-

10 υε' Αντίδοτος ἢ μιθριδάτου ὠφελεῖ, πρὸς ρεῦματα χρόνια στομάχου καὶ θώρακος καὶ πᾶσας τὰς ἐν τῷ βᾶθει τοῦ σώματος γενομένας ἐλκόσεις καὶ ἀποστάσεις καὶ πρὸς φθησικοῖς, ὠφελεῖ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας ἐμπνευματώσεις καὶ τοῖς κοιλιακοῖς ἰάται ἐπανάγει δὲ , τὰς ἠλλοιωμένας ὀρέξεις καὶ τὰς ἐκ νόσου μαλακιζομένας ἀνακτᾶται καὶ εὐροῖαν ἐμποιεῖ τοῖς σώμασιν λίθοις θρύπτει δυσσοῦριαν ἰάται οὐκ ἐᾶ, μελαγχωλίαν συνίστασθαι: ἐκβάλλει καὶ
15 ἔμβρυα, νεκρᾶ καὶ πρὸς τὰ γυναικεῖα πάθει, ἀρμόδιος, ὄξυδορκεστέροις κατὰσκευάζει, τοῖς λαμβάνοντας προήγουμένως δὲ, τὸ μὴ συγχορεῖν ὑπὸ θανασίμων βλαπτέσθαι φαρμάκων οὗ ἔνεκα ὑπὸ τοῦ μιθριδάτου, συντέθειται, ἔστιν οὖν ἡ δόσις αὐτῆς, καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος τοῖς δὲ τελείοις , ἐξάγ' α', ἐπὶ δὲ τῶν μεταξὺ ἡλικιῶν καὶ ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου δίδεται,
20 ἢ οἴνομέλιτι ἢ κονδύτῳ, ἐπίτε δὲ τῶν ἐμπεφραγμένων τὸ ἥπαρ, πυρέσσουσι δὲ, δίδου μετ' ὕδατος, ἢ μελικράτου, ἔχει:-

Ἀβροτόνου, ἀριστολοχίαν, ἀνὰ στάγ ζ', κασίας, στάγια δ', κρόκου, στάγιον α', ἄσσαρι ἀνίσσου, ἀγαρικοῦ, καρποβάλαμον, βαλαυστίων ἴρεως ἰλλιρικῆς ἀκώρου, καστορίου, κόμεως λευκῆς, ἐλελισφάκου, σιμφύτου ρίζης,
25 τροχηλόσπερμαν χυλὸν ὑποκιστίδος, ὀπωπάνακος, ἀνὰ στάγ α', ἀρκευθίδων, ἀμώμου, βδελλίου, κομύζης, λεπτοφύλλων, καλάμου, ἀρωματικοῦ, κέγχρου, λογχητιδόσπερμα κυλοβάλαμον, ἀνὰ στάγιον α' καὶ ἥμισυ, γεντιανῆς, χυλοῦ γλυκορίζου, δαῦκου κρητικοῦ, δρακοντίας ρίζης, ἱριγγίου ρίζης, ἄμεως κενταυρίου κυφαίου λιβανίτιδος, μίλτου λιμνεΐας, μαΐου,

30

οἶμου, ζεῆς· καὶ σκῆλα καὶ σακελαῶς, χρῖος·
 ῥιτίδωτος, ἀψήθωτος, δούρητικόν· καὶ τὴν ῥιτίδα
 θαρτίκων· χύμαν λεπτὴν τήκων· σμικκίτιον· ροσφι
 κόνιομαλον· κ' ἴππας καὶ τῶν λοιπῶν· δεχέται·
 ὄλλου, ὄλας γ'· ἀμάμου, κίτου· ῥόδου κερῶν· μαστί
 κησας· ἀψήθωτος γ'· κρόκου, ὄβ'· εὐλοκ· σὺλξ (σὺ)
 ἀψήθωτος· οὐκλας· οἶμου λεπτὸν κλάου, ζεῆς ἰ· με
 λιτος ζεῆς β'· καὶ σκῆλα σασεπὶ μελας, διδου·
 ῥιτίδωτος· κίμβριδάτου· σὺφελῆ· πρὸς ῥά ματ' ἑσπῆ
 κόνιομαλον· καὶ θώρακος· καὶ πᾶσας τὰς ἐν τῷ β' ἀθήτου
 σώματος γενομένας ἐχλώσας καὶ ἀποφάσας· καὶ πρ
 οβόκησιον, σὺφελῆ· καὶ πρὸς τὰς κοιλίας ἐμπνῶ
 ματῶσας· καὶ τῶν κοιλίῶν ἰαταί· ἐπαμαρῆθ' ὄλας
 ἄλλοι ὄμβρας ὄραξας· καὶ τὰς ἐχλώσους μαλακίζομεν
 ἀψήθωτος· καὶ ἄροιαν ἐμπνῶσι τοῖς σώμασιν· λι
 θωσθ' ὄλας γ'· δύσασυρίαν ἰαταί· οὐκεία, μελαχολί
 ἀρσιώσασθαι· εἰς β' ἀλλ' καὶ ἐμβρῖα, κερῶν· καὶ
 πρὸς τὰς γυναικ' ἀπαθῆ, ἀρμόδιος· ὄξυδρκετέροισι
 κατὰ σκῆλας γ'· τοῖς λαμβάνουσιν· πρὸς τοὺς ἐμβρῖα
 τὸ μὲν σὺγχορῶν· τὸ σὺθ' ἀμασίμων βλαπτέσθαι φαρμα
 κῶν· οὐκ εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ κίμβριδάτου, σὺμ-τέθεται· ἐστὶν
 ὡιδόσις αὐτῆς, κάρου πρὸς τῆς κούτομεθεθός· τοῖς
 ῥιπέλοισι, ὄλας γ'· ἐπὶ δὲ τῶν μετὰ τὴν ἰατρίαν· καὶ αὐ
 τῶν ῥιπέλοισι, μετ' οἶμου διδόνται· κοῖμα μελίτι· κίμων ὑπ
 ἐπὶ τε δὲ τῶν ἐμπνῶσιν φρουγμῶν δὲ κ' ἴππας· πύρεσσι
 β'· διδου μετὰ ὄλατος, κίμελι κρατοῦ· ἔχ' ἰ
 βροτόμου· ἀριστολογίαν, ἀψήθωτος γ'· καστας, ἀψήθω
 τῶν κού, γὰντορα· ἀσπῆρ, ἀψήθωτος· ἀγαρίκου· κάρπου
 βαλαμμου· βαλαμπίων· ἰρεκός ἰχθίκο· ἀκάρου· κα
 τῆριου· κόμεως λάκκο· ἐλεῖο φακίου· σὺμφυτούρι
 κῶν· προδύρασπέρμαν· χύλον· τῶν κίσιθ' ὄλας γ'· ὄλας γ'·
 ἔχος γ'· ἀψήθωτος γ'· ἀρκαθίδων· ἀμύμου· βδελλίου
 κορύζης, λεπτοφύλλων· Κάλανθου, ἀρωματικῶν· κέ
 λου· λοχχίτιδ' ὄλας γ'· ἐυλοβαλαμμου· ἀψήθωτος γ'
 πρὸς τῆμας· χύλου· λυχορίτου· δαυλίου κερτικῶν· δρῶ
 κερτικῶν ῥιζῶν· ἰρίγιου ῥιζῶν· ἀμέως· κερτικῶν ῥιζῶν
 κῶφαιου· λιθ' ἀψήθωτος γ'· μελοχίμας γ'· κελίου·

78

78

[79ν] ὄπωπάνακος, ὀρμινόσπερμα, ὀρόβου λευκοῦ, πεπερέως κοινουῦ, μάκερ, σαγαπινουῦ, στιχάδος, στροβήλων σπέρμα, πεφρυγμένων, σχοίνου ἄνθος, ἀσταφήδων κρητικῶν τὰς σάρκας, σεσέλαιος, σταφύλης σπέρμα, ψίλλεως σπέρμα, χαμαίδρον, σκορδίου τευκρίου, ὑοσκιάμου, βαλσάμου, σισάμην, πεφρυγμένον, ἀνὰ στάγια β', κασίας συριακοῦ, πολύου χυλὸν ἑλενίου πεπέρεως μελανοῦ, σικύου σπέρμα, τερεβινθίνης, χολῆς, ταυρίας, χολῆς, ἀρκετῆας, χαμαιπύτιον, ἀνὰ στάγ β' καὶ ἥμισυ κυππέρεως κεδρίδων, μαλάθρου σπέρμα, λιβάνην, μύσιος αἵματος, νάρδου συριακοῦ, ὄπωπάνακος ῥίζης πελεκίνου, ἐφύλλου, πετροσελίνου σπέρμα, ὀποῦ, πεῦκης, ἀνὰ στάγια στ', γογγύλων σπέρμαν, στάγια δ', γῆς ἀμίας, σταγίου ἥμισυ, κοριόσπερμα, ἐξάγ ι', σμύρνης, ζιντζίβεριν, ἀνὰ στάγια γ' καὶ ἥμισυ, θλασπιόσπερμα, στάγ δ', κνίκου σπέρμα, στάγ δ', κιναμώμου κόστου, ἀνὰ στάγ γ' καὶ ἥμισυ, μήκωνος σπέρμα, στάγια ε', νάρδου κελτικῆς στάγια δ', ὀποβάλαμον, στάγια β' καὶ ἔν τέταρτον, πολυγόνου, στάγια δ' καὶ ἥμισυ, πεπέρεως λευκοῦ, σταγίου ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν.

υστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ μιθριδάτου, κρεῖττων πάντων πρὸς πάθει, παντοῖα, ψυχρᾶ, γυναικειᾶ καὶ τὰς μὴ συλλαμβανούσας ὁμοίως εἰς μελαγχολίαν καὶ εἰς πᾶν πᾶθος τῆς κεφαλῆς ὠταλγιούντας εἰς ὀφθαλμοῖς δακρυοῦντας, ὀδονταλγιούντας, στόματος φλεγμονὴν καὶ οὐρανίσκου, καὶ εἰς πάθη παντοῖα ὠτίων ὡς ἔμπλαστρον, ἐπιτεθειμένον, καὶ ἐπιχρειόμενον, ὁμοίως, πρὸς θηριόδηκτοις, καὶ τοῖς δηλητηρίω, ποθέντας, μετὰ ἡδύοσμου ζωμόν, πινόμενον καὶ εἰς ἄλλα πάθει παντοῖα τὰ προεἰρημένα, εἰς τὴν προεἰρημένην πρὸ τοῦτης εἰ μιθρουδάτιν, δέχεται δὲ, οὕτως:

Στύρακος, δράμ α', καὶ σκρόπουλα β', γαρόφαλα, στάχος, ξυλοβάλαμον, ὀρόβιν, φακὴν τετράκανθον, μαστίχην, χαλβάνην κωμήδην κέδρου, ἐναῖς ἐστίν, ὀμοῦ, λιβάνου, ἀσφάλτου, καστορίου κώμεως, κισσοῦ, βδέλιον, λιμνεῖας σφραγίδος, μελίλοτον ὄπωπάνακος, λαδάνου, ἀρμωνιάκον, ὄπιον, θεῖου ἀπεῖρου, γλυ

[79γ]κόριζον, νίτρον, ὑποκυστίδος χυλόν, ἀκακίας, ῥόδων, χαμαιδρύου, ὑπερικοῦ, ἀβρωτίνου, παιωνίας, ὑσώπου, ὀριγάνου, ἐλενίου, ξυλοτζουνίπερι, δάφνης, φύλλα, ἀριστολοχίας μακρᾶς, ἐπιθύμου, πευκεδάνου, κενταυρίου, δενδρολιβάνου, ἰριγγος, βαλαυστίου, μύρτων φύλλα, ἀψινθείου, ρεφάνου, σκύλης, καρποῦ, βαλσάμου, ἀνίσσου, κόκκαλιν τοῦ σίτου, ὑοσκιάμου, κυμίνου, μαράθου, καρδαμώμου, σέσελιν, σίνιππιν, ἄμεως σίνωνος, λιβηστικοῦ, πηγάνου σπέρμα, μίκωνος, σπέρμα, σελίνου σπέρμαν, δαῦκου σπέρμαν, γογγύλης σπερμαν, πεπέρεως μακροῦ, ὠκίμου σπέρμα, ἀμώμου, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, ἀκόρου, εἰλάφews, ἢ λεγωμένη ἡτταλίη γλῶσση.....κυκλαμηναϊας ἦτοι κασάμου, φύλλα, ἄγνου σπέρμα, μολίβδου κεκαυμένου, ἀνὰ σκρόπουλα β', βαλσάμου, κινναμώμου, κρόκου, κόστου, σχοίνου ἄνθος, κικύμπριν, φόλιον τερμεντίνης, σμύρνης λίβανον, ξυλοκασία ἀγαρικόν, κελτικῆς, ῥαίου ποντικοῦ, ἴρεως, ἄσσαρι, δυκτάμμου, πρασίου, κολοκυνθίδος, στυχάδος, ἀρτεμησίας, καλαμύνθην σκόρδου ἀγρίου, συμφίτου, χαμαιτύπιος, λευκοπέπεριν, μελανοπέπεριν, πετροσελίνου, ροῦ μαγαρικοῦ, μαλαβάθρου, καρδαμώμου, πενταφύλλου, ἀνὰ σκρόπουλον α', δαφνόκοκκα, σκρόπουλον α', οἴνου παλαιοῦ καλοῦ, οὐγγα', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, τοῖς χρίζουσι, λεπτοκαρούου τὸ μέγεθος, μετ' οἴνου χλιαροῦ, βρασμένου δὲ, μετὰ ἐλελισφάκου:-

υζ' Αντίδοτος ἄλλη ἢ πάγχρηστος, ὠφελῆ καὶ αὐτῆ, ὡς ἢ προγεγραμμένη, ζήτη δὲ τὴν θεραπείαν αὐτῆς, εἰς τὰς προγεγραμμένας παγχρήστοις ἀντιδότοις, ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ, ἐν κεφαλαίῳ, σκβ', ἐπιθεν τοῦτου ἔχει:

Ὅπιον, τὸ καλουμένον παρ' ἰτταλίοις, τεμπαῖκε, ἀνὰ δράμ ε', κρόκον, δράμ β', σκρόπουλον α' καὶ ἥμισυ, σέσελι, δράμ β', καλάμου ἀρωματικοῦ, καστόριν, καρποβαλσάμου, καρδαμώμου, πετροσελίνου, ἀνὰ δράμ α', σκρόπουλον α', κικίμπριν, ξυλοκασία, σεραπίωνος, ὑοσκιάμου, σελίνου σπέρμα, ἀγρίου πηγάνου σπέρμα, μαράθρου σπέρμα, ἀνὰ δράμ β',

[80ν] νάρδου πυρέθρου μαΐου εὐφορβίου, ἀνίσσου, τριφύλλου, δαῦκου κρητικοῦ τοῖς σπόροις, ἀνὰ σκρόπουλον α' καὶ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, ἢ δόσις τοῖς χροίζουσιν ἐξ αὐτῆς, ὅσον λεπτοκαρούου τὸ μέγεθος:-

5 **νη'** Ἀντίδοτος ἦτοι ζουλάπιον, πάνυ ὠφέλιμον, πρὸς δυσενετερικοῖς, ὅπερ πίνεται, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἔχει:-

Ἰα, ἐξάγ β', ἰντύβου σπέρμα, στάγ β', ῥόδα, στάγ γ', μυρσίνων μελανῶν, τὰς κορυφᾶς, ουγγ α', κυδώνιν οὐγγ γ', ροῦ μαγαρικοῦ, οὐγγ β', ὄξαλίδος, στάγια δ', χυλὸν ἀρνογλώσσου, χυλὸν ὑπόκυστίδος, ἀνὰ οὐγγ α', χυλὸν ἀκακίας, οὐγγ β', σπόδιον, ἐξάγ δ', μάκερ, στάγια γ', σάνδαλον, λευκὸν καὶ ροῦσιον, ἀνὰ ἐξάγ δ', ραῖου, ἐξάγ β', κόστου κιναμώμου, ἀνίσσου, ἀνὰ στάγιον α', σάχαριν, λήτρα γ', καὶ λειμνεΐας σφραγίδος, στάγια στ', μυρτόκοκκα, ἔλικες ἀμπέλων, ἀνὰ ἐξάγια β', σίδια, στάγ α', σιμφύτου δρᾶμ γ', ὕδατος ὄμβριου, καὶ ροδόσταγμα τὸ ἀρκοῦν:-

15 **υθ'** Ἀντίδοτος ἦτοι σκευασία, ζουλαπίου τοῦ βασιλικοῦ. Ἔχει:-

Ὑδατος γλυκαίου, λήτρας β', σάχαρ, λήτρα α' καὶ ἥμισυ, ραῖου στάγ β', σάνδαλω, ροῦσιον καὶ λευκᾶ, ἀνὰ ἐξάγ β', χελιδωνᾶϊαν, στάγια β', ὄξοις δρυμαΐου οὐγγίας γ', βράσας καλῶς δίδου.

υι' Ἀντίδοτος ἦτοι ἀπόζεμα, εἰς ἡμιπλήκτοις. Ἔχει:

20 Στυχάδος κορύμβοις δ', καλαμίνθην, μελισσοφύλλου, ὀριγάνου, ὑπερικοῦ, γλήχωνος, ἀνὰ ἐξάγ β', πολυποδίου κεκομμένου, ἐξάγ α', σελίνου ῥίζαν μαράθρου, ῥίζαν καὶ ἀνήθου, ἀνὰ ἐξάγ γ', στάχος, ἐξάγ ἥμισυ, τριψίδιν ἐξαγίου, ἓνα τρίτον, τὰ ἀμφώτερα βραῖσσον μετὰ ὕδατος, λήτρας γ', μέχρις ἂν τὸ ἥμισυ ἀναλοθεῖ. Εἶτα συρῶσας, ἐμβληθέντος, ἐν αὐτῷ, ὄξοις καὶ μέλιτος ὅσον αὐταρκῆς καὶ πάλιν βραῖσας, ποιήσον ὡς δροσάτον καὶ δίδου

25 καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ὅσον οὐγγ στ', καὶ δίδου τοῦτο, ἐνὶ ἐκάστη ἡμέραν, λήτρα ἥμισυ, ἐπὶ ἡμέρας ιβ', μετὰ δὲ ταῦτα δίδου τῷ κάμνοντι, καθάρσιον, ἔχει ἐν τῇ ἀπὸ βροχῆ, τὸ καθάρσιον ταῦτα τὰ ἴδει, ἡγουν:

30 Στυχάδος κέπουλον τὸ μέγα μυροβάλανον, ἀνὰ ἐξάγ α', κολοκυνθίδος, τῆς ἐντεριώνης ἀπόβροχῆν, μετ' ὕδροροσάτο βράσας καὶ συρῶσας καλῶς ταῦτα,

μαρδου· πύρεθρου· μαίου· ἀφορβίου· ἀμύου· τρι
ϕύλλου· δαιχου· κερκτικου· ττοισ απόροισ, ἀφοκροπτι
 α· μέλιτος· ἀπτίλου, κισχαρτο· ἀρκω· κδ· οσι· τοισ· χρι
 του· οισ· ζαι· τισ, όσο· ρε· το· καρύου· το· μέ· λε·θος· +
ϕρτίδοπος· κτι· του· λαστιου· παμ· υ· φ· έ· λι· μο·, π· ρα· σ· ου·
 σε· ρ· τέ· ρ· ι· κ· ω·, ό· πε· ρ· ή· μέ· τ· αι·, δι· ό· λ· κ· τ· ή· σ· κ· μ· β· ρ· α· c· έ·
 α·, ό· ε· α· β·, ρ· η· τ· υ· β· ου· α· π· ε· ρ·, φ· α· β·, ρ· ο· δ· α·, φ· η· τ· ι·, μ· η· ρ· ο·
 μ· η· ρ· μ· ε· λ· α· μ· η· ρ·, φ· τ· α· c· ο· ρ· υ· φ· α· c·, ο· υ· α·, κ· υ· δ· ω· ρ· η· μ·, ο· υ· γ· ρ· ο· υ·
 μ· α· γ· α· ρ· η· κ· ο· υ·, ο· υ· β·, ό· ε· α· λ· ι· δ· ο· c·, φ· η· τ· ι·, χ· υ· λ· ο· η· ρ· ο· η· ρ· ο· υ· c·
 χ· υ· λ· ο· η·, α· σ· κ· η· σ· τ· η· δ· ο· c·, α· φ· ο· υ· α·, χ· υ· λ· ο· η· α· κ· α· κ· ι· α· c·, ο· υ· β·,
 α· σ· κ· ο· υ·, ό· ε· α· β·, μ· α· κ· η· ρ·, φ· η· τ· ι·, σ· α· ρ· δ· α· λ· ο· η·, λ· α· λ· α· ρ· ο· c·,
 ρ· ο· υ· σ· ι· ο· ρ·, α· ρ· ό· ε· α· β·, ρ· α· λ· ο· υ·, ό· ε· α· β·, κ· ο· σ· τ· ο· υ·, κ· η· ρ· α· μ· ο· η·
 α· μ· ι· α· τ· ο· υ·, α· ρ· φ· η· τ· ι· ο· ρ· α·, σ· α· γ· α· ρ· η·, λ· η· γ·, κ· α· λ· η· μ· η· ρ· α· c·
 σ· φ· ρ· α· γ· η· δ· ο· c·, φ· η· τ· ι·, κ· η· ρ· τ· ο· κ· ο· κ· η·, έ· λ· η· κ· ε· c· α· μ· π· ε· χ· ω· ρ·,
 α· ρ· ό· ε· α· β·, σ· ι· δ· α·, φ· η· τ· ι·, σ· η· μ· φ· υ· τ· ο· ρ· α· γ·, υ· δ· α· τ· ο· υ·
 ο· μ· β· ρ· η· τ· ο· υ·, κ· α· η· ρ· α· δ· α· γ· η· μ· α· τ· ο· α· ρ· κ· ω· η· +
ϕρτίδοπος· κ· τ· ο· ι· σ· α· α· σ· ι· α·, ζ· ο· υ· λ· α· σ· τ· ι· ο· υ· (ο· υ· β· ο· α· λ· η· κ· η· c·
 Δ· α· τ· ο· c· ρ· η· γ· α· κ· α· ι· ο· υ·, λ· η· τ· ρ· α· c· β·, σ· α· γ· α· ρ· χ· ε· δ· α·, ρ· α· λ· ο· υ· c· ρ· α· λ· ο· υ· c·
 σ· α· μ· δ· α· λ· α·, ρ· ο· υ· σ· ι· φ· κ· α· λ· α· λ· η·, α· ρ· ό· ε· α· β·, κ· η· λ· η· δ· ω· ρ· η· μ· α· ρ·,
 φ· η· τ· ι· β·, ό· τ· ο· υ· δ· ρ· η· μ· α· ι· ο· υ· ο· υ· γ· ι· α· c·, φ· η· τ· ι· β·, χ· ε· λ· η· δ· ω· ρ· η· μ· α· ρ·,
 ρ· η· τ· ι· δ· ο· π· ο· c· κ· τ· ο· ι· α· τ· ο· ζ· ε· μ· α·, φ· ο· σ· κ· η·, π· λ· η· κ· τ· ο· ι· σ· +
ϕρτίδοπος· κ· τ· ο· ι· α· τ· ο· ζ· ε· μ· α·, φ· ο· σ· κ· η·, π· λ· η· κ· τ· ο· ι· σ· +
 τ· ο· χ· α· δ· ο· c· ο· ρ· υ· μ· β· ο· ι· σ·, κ· α· λ· α· μ· η· ρ· η· ρ·, μ· ε· λ· ι· c· ο· φ· υ· λ· η· ρ· ο·
 ο· ρ· ι· γ· α· ρ· ο· υ·, α· σ· π· ρ· η· κ· ο· υ·, λ· η· χ· η· ρ· ο· c·, α· ρ· ό· ε· α· β·, π· η· λ· ι· π· ο·
 δ· ι· ο· υ· κ· ε· χ· ο· ρ· υ· μ· β· ο· υ·, ό· ε· α· β·, σ· ε· λ· η· ρ· ο· υ· ρ· ι· ζ· α· ρ·, μ· α· ρ· α· β· ρ· ο· υ·
 ρ· ι· ζ· α· ρ· κ· α· ι· α· ρ· κ· η· θ· ο· υ·, α· ρ· ό· ε· α· β·, φ· ο· δ· ο· c·, ό· ε· α· β·, τ· ρ· ι· φ· ι· δ· ο·
 ό· ε· α· β·, φ· α· μ· φ· ο· σ· τ· ε· ρ· α· β· ρ· α· σ· ο· η· μ· η· τ· α·, υ· δ· α· τ· ο· c·
 λ· α· τ· ρ· α· c·, μ· α· χ· ρ· η· c· α· ρ· δ· η· μ· ι· ο· φ· α· μ· α· λ· ο· θ· η·, φ· ο· σ· σ· η· ρ· ω· σ· α· c·
 έ· μ· β· λ· η· θ· ε· ρ· τ· ο· c· ε· ρ· α· ι· σ· τ· ω· ό· τ· ο· ι· σ· κ· α· ι· μ· ε· λ· ι· τ· ο· c·, ό· σ· ο· μ· α· ι· τ· α· ρ·
 κ· ε· σ·, κ· α· ι· η· τ· α· λ· η· μ· β· ρ· α· s· a· c·, σ· π· ο· ι· κ· ο· ρ· ω· c· δ· ρ· ρ· ο· υ· τ· ο· ρ·, κ· α· ι·
 δ· ι· δ· ο· υ· κ· α· θ· ε· κ· α· σ· η· ρ· η· μ· β· ρ· α· ρ·, ό· σ· ο· ρ· ο· υ· c·, κ· α· ι· δ· ο· υ· τ· ο· ρ· η·
 ε· ρ· ι· ε· κ· α· σ· η· μ· ε· ρ·, λ· η· γ·, ε· π· η· μ· ε· ρ· α· c·, β·, μ· η· τ· α· δ· η· τ· α· τ· α· ι·
 δ· ι· δ· ο· υ· τ· ω· κ· α· μ· η· ο· ρ· η·, κ· α· θ· α· ρ· ο· ι· ο· ρ·, ε· σ· η· τ· ι· α· τ· ο· β· ρ· ο· χ· η·,
 τ· ο· κ· α· θ· α· ρ· ο· ι· ο· ρ·, τ· α· υ· τ· α· τ· α· ι·, α· φ·, η· γ· ο· ι· ω·
 τ· υ· χ· α· δ· ο· c·, κ· ε· τ· η· π· ο· υ· λ· ο· η·, τ· ο· μ· ε· γ· α· μ· η· ρ· ο· β· α· λ· α· μ· ο· η·, α· ρ· ό· ε· α· β·,
 κ· ο· λ· ο· η· μ· η· θ· η· δ· ο· c·, σ· η· σ· η· σ· η· ρ· η· μ· ε· ρ· α· σ· τ· ο· β· ρ· ο· χ· η·, μ· η· τ· α· δ· η·
 ρ· ο· σ· α· ι· τ· ο· υ·, β· ρ· α· s· a· c·, κ· α· ι· σ· η· ρ· ε· α· s· a· c· μ· η· λ· ι· c· τ· α· υ· τ· α· +

υ· η·
 υ· η·
 υ· η·

[80r] ἔμβαλλε εἰς τὸ τοιοῦτον ἀπόζεμαν, πάλιν οὐσίαν οἶον ἐρμοδακτύλου, ξυλόκοκκα η', ἀγαρικοῦ ξυλόκοκκα ιε', τρουπήτην, ξυλόκοκκα η', σεραπιώνι, ἢ θεραπινού, καστόριν, ἐφόρβιον, ἀνὰ ξυλόκοκκα β', πολυπόδιον, ἀπὸ βροχὴν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, εἶτα μετὰ τὸ γενέσθαι κατ' ὀλίγον ἢ καθαρσις, λουσθήτως κάμνων ὡς εὐκρασίαν, καὶ εὖ ἔχοντα δοθήτω, ἐκ τῆς ἱερᾶς γαλινού, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ, ἢ καὶ τρία, καὶ μετὰ τοῦτο εἰς εὐκρασία ἀγομένου, δοθήτω θηριακῇ, κατὰ μὲν τὴν α', πόσιν, κοκκία η', καὶ εἰ μὲν δράσει, καθῶς καὶ ὁ παλαιὸς παρὰ κελεύεται, Διελθέτω ἢ ιδ', ἡμέρες καὶ πάλιν δοθήτω ὁμοίως εἰ δὲ καὶ οὐ δράσει τὴν ἐαυτῆς ἐαυτῆς ἐνέργειαν, μετὰ τὴν εὐδόμην ἡμέραν, , 5
δοθήτω, ἄλλα κοκκία ιδ' ἢ ιβ' ἢ δὲ δεήσει τὸ καστόριν ἢ τὸ εὐφόρβιον, , ἐπίθες ἀνὰ ξυλόκοκκα δ', τὸ δὲ θεραπικόν, ξυλόκοκκα δ' καὶ ἥμισυ:

υια' Ἀντίδοτος, ἄλλη ἦτοι ἄλλειμμα εἰς κνίς μονήν. Ἔχει:

Ἀλθαίας ῥίζαν, χαμαιμυλου ξύλα, κενταῦριον, πόλιον, ἀγρίου σικύου ῥίζαν, 15
δυκτάμνου, βοῦφθαλμον, σαρξυφάγου, δενδρολιβάνου, κόστον, καλαμίνθην γλήχωνος, μέλλισόφυλλα, καὶ ἔρπυλον, βρασάτωσαν ὁμοῦ πάντα μεθ' ὕδατος, εἶτα σακελίσας, λαβῶν τίτανον ἀσβεστον, ζεμάτισον αὐτὸν ἐκ τοῦτου τοῦ ἀποζέματος, ὅσον ὁ τίτανος ἔστιν λήτρα γ', καὶ σαρανδάχου, οὐγγ γ', καὶ ἔκτοτε βάλλε γλυκάνισον, κύμινον καρναβάδην, σπέρμα σελίνου, μαράθρου, καὶ ἀνίθου καὶ ἄλειψον ἐν βαλανίῳ, πρὸ τοῦ βραχεῖναι καὶ τρίψον καλῶς καὶ 20
μετὰ ταῦτα, ἀπόπληνον καλῶς, ἀπόζεμα ἴων εἶτα ἔπαρον ὡς μέλι, ἔλειον χαμαιμύλων ἀνίθου καὶ πηγάνου καὶ μαλάξας ὁμοῦ ταῦτα πάντα, ὕστερον ἄλειψε ἐξ' αὐτῶν, τὸν κάμνοντα ἔστιν γὰρ πάνυ πρὸς τὰ προειρημένα καλόν:-

υιβ' Σκευασία θεραπειᾶς συκαμίνων, τοῦτέστιν μόρρων Ἔχει:

...ιβῶν κάρνα βασιλικᾶ καὶ καθαρίσας κοπάνισον καὶ ἔνωσον μετ' αὐτῶν 25
γάγρινον ἄλας καὶ ἐπίθες αὐτὰ, πάνυ τοῦ μόρρου καὶ δῆσον θὲς δὲ τοῦτο ἄνωθεν, καὶ δ' καὶ γ', καὶ τετράκις καὶ εὐθὺς πίπτει, θεοῦ χάριτι τοῦτο ἔστιν ἀναγκαῖον καὶ πάνυ ἐξαιρετόν εἴτε εἰς ἀνοῦ σῶμα, εἴτε εἰς ἀλόγου ζῶου ἔστι δὲ, ἐφεῦρεμα:-

[81v]

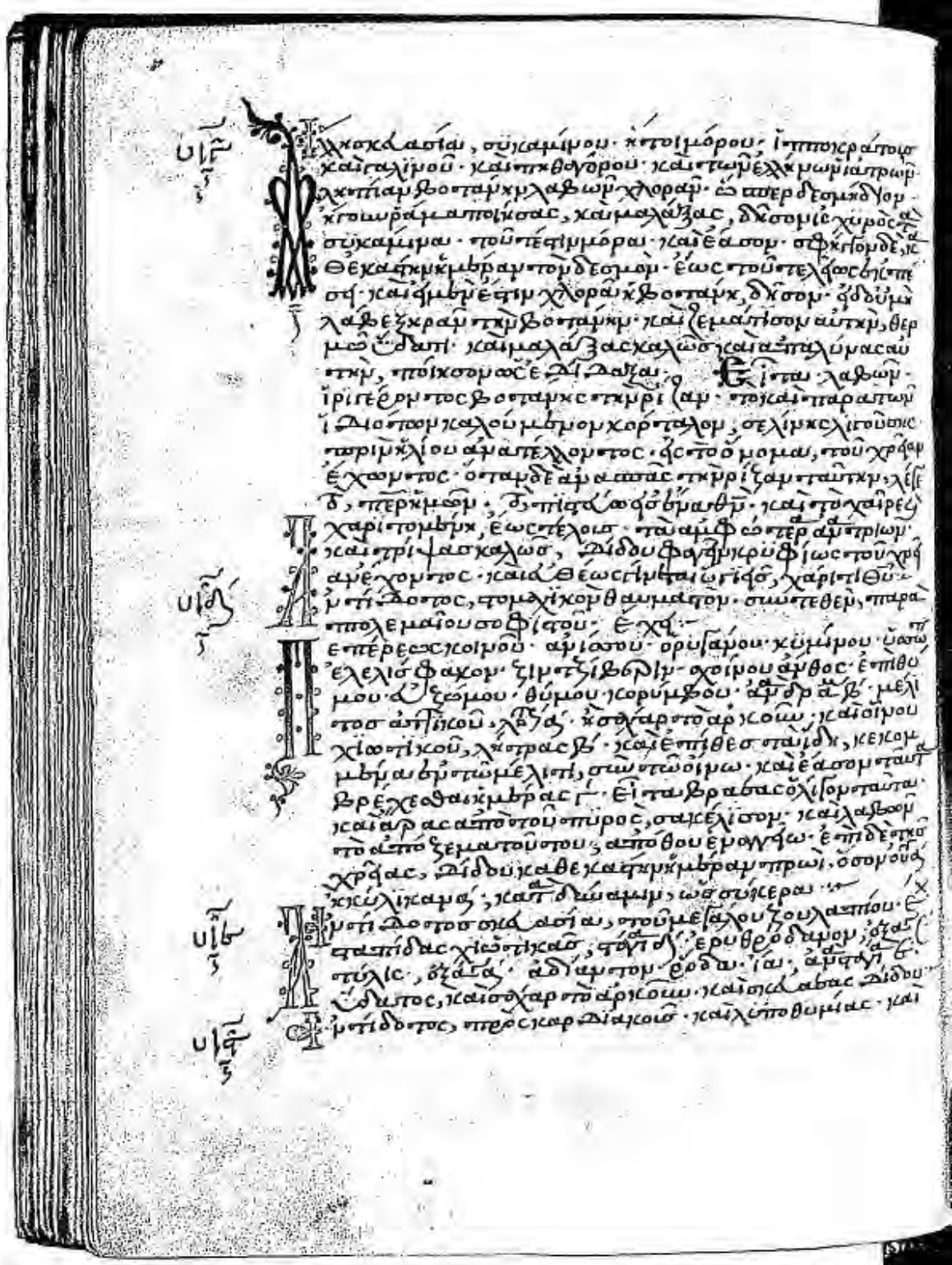
5 υιγ' Ἄλλη σκευασία, συκαμίνου ἤτοι μόρου, ἵπποκράτοις καὶ γαληνοῦ καὶ
 πηθαγόρου καὶ τῶν ἐλλήνων ἰατρῶν Ἀληπίαν βοτάνην λαβῶν χλορᾶν ὥσπερ
 δεσμῆδιον ἤγουν ῥάμα ποιήσας, καὶ μαλάξας, δῆσον ἰσχυρὸς τὰ συκαμίνα
 10 τοῦτέστιν μόρα, καὶ ἕασον σφήγγον δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν δεσμόν ἕως
 τοῦ τελειῶς ἐκ πέσει καὶ εἰ μὲν ἔστιν χλορᾶ ἢ βοτάνη, δῆσον εἰδ' οὐ μὴ λάβε
 ξηρᾶν τὴν βοτάνην καὶ ζεμάτισον αὐτὴν, θερμῶ ὕδατι καὶ μαλάξας καλῶς
 καὶ ἀπαλύνας αὐτὴν, ποιήσον ὡς ἐδίδαξαι. Εἶτα λαβῶν ἰρι γέροντος βοτάνης
 15 τὴν ρίζαν τὸ καὶ παρατῶν ιδιότων καλούμενον κόρταλον, σελίνης λιγοῦσης
 πρὶν ἡλίου ἀνατέλλοντος, εἰς τὸ ὄνομα, τοῦ χρεῖαν ἔχωντος ὅταν δὲ ἀνασπᾶς
 τὴν ρίζαν ταῦτην, λέγε τὸ περ ἡμῶν. τὸ, πιστεύω εἰς ἓνα θν καὶ τὸ χαῖρε καὶ
 χαριτομένη, ἕως τέλοις τὰ ἀμφότερα ἀνὰ τριῶν καὶ τρίψας καλῶς, δίδου
 φαγεῖν κρυφίως τοῦ χρεῖαν ἔχοντος καὶ εὐθέως γίνεται ὑγιεῖς, χάριτι θυ:-

15 υιδ' Ἀντίδοτος, στομαχικὸν θαυμαστὸν συντεθὲν, παρὰ πτολεμαίου σοφίτου.
 Ἔχει:

20 Πεπέρεως κοινῶ ἀνίσσου ὀρυγάνου κυμίνου ὑσσώπου ἐλελίσφακον
 ζιντζίβεριν σχοίνου ἄνθος ἐπὶ θύμου εὐζώμου θύμου κορύμβου ἀνὰ δρᾶμ β',
 μέλιτος ἀττικοῦ, λήτρα α', ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ οἴνου χιωτικοῦ, λήτρας β',
 καὶ ἐπίθες τὰ ἴδη, κεκομένα ἐν τῷ οἴνῳ καὶ ἕασον ταῦτα βρέχεσθαι ἡμέρας γ',
 25 εἶτα βράσας ὀλίγον ταῦτα καὶ ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, σακέλισον καὶ λαβῶν τὸ
 ἀπόζεμα τοῦτου, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου καθεκάστην
 ἡμέραν πρῶτι, ὅσον οὐγγ α', ἢ κύλικαν α', κατὰ δύναμιν, ὡς σύκερα:-

25 υιε' ἀντίδοτος σκευασία, τοῦ μεγάλου ζουλαπίου, Ἔχει: Ἀσταπίδας χῳτικᾶς,
 στάγια δ', ἐρθρόδανον, ἐξάγια ἥμισυ, τύλις, ἐξάγ α', ἀδιάντον ῥόδα ἴα, ἀνὰ
 στάγια ε', ὕδατος, καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου:

υιστ' ἀντίδοτος, πρὸς καρδιακοῖς καὶ λυποθυμίας καὶ

υἱᾶ
5

υἱᾶ
5

υἱᾶ
5

υἱᾶ
5

Αλφα καὶ ασίαι, συκαμίου, κτιομόρου, ἱπποκράτορα
 καὶ γαλήνου, καὶ πικρογόρου, καὶ τῶν ἑλλήνων ἰατρῶν
 ἀπὸ παρθοταρχὸν λαβῶν χλοράν, ὡς ἀπερδὲσιν κίον
 κτιοπράμα ποικίσας, καὶ μαχάλας, δίσκου χιρὸς
 συκαμίαι, τοῦ τε ἀρμόρα, καὶ ἑσσορ, σφικτορδέ, καὶ
 θεκατὸν κίμβραν τοῦ δεσμορ, ἕως τοῦ τελευτῶν δὲ π
 σφ, καὶ κίμβρ ἑστὴν χλοράν χλοταρχ, δίσκου, ὡς δὲ ἄμ
 λαβὴν κρατὸν παρθοταρχ, καὶ ζεματισμοῦ αὐτῶν, θερ
 μῶ ἕδωπ, καὶ μαχάλας καὶ ἰατρῶν ἀπὸ χυμῶν αὐ
 τῶν, ποικίσας ἑσσορ, καὶ λαβῶν
Εἰτα λαβῶν
 ἰριτῆρον τοῦ παρθοταρχῶν τῶν ἰατρῶν, καὶ παρὰ τῶν
 ἰατρῶν καὶ τοῦ κίμβρον καὶ τοῦ χλοτάχου, σελίμ κελίγους
 παρὶ κίβρου ἀπὸ τελευτῶν τοῦ, ὡς τὸ ὁμοίαι, τοῦ χροῦ
 ἔχου τοῦ, ὡς τὰ δεῖνα αὐτῶν τῶν ἰατρῶν, καὶ τῶν χροῦ
 δ, πικρῶν, δ, πικρῶν ὡς ἑσσορ, καὶ τῶν χροῦ
 χαριτομύχ, ἕως τελευτῶν, τῶν ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν
 καὶ τῶν φασκαλῶν, διδου φασκαλῶν φῶς τοῦ χροῦ
 ἀπὸ τῶν τοῦ, καὶ ὡς τῶν τῶν ὡς τῶν, χαριτίδων
 ἰριτῆρον τοῦ, τῶν κίβρου θάυματον, σιωτῆθεν, παρὰ
 τῶν κίβρου τοῦ φῶς τοῦ, ἔχου
Πεπερεσχοίμου, ἀριστοῦ, οὐρίανου, κίμμου, ἕσσορ
 ἔλεγχον φασκῶν, ζιμτῆρ βροῦ, οὐρίανου ἕσσορ, ἐπιθ
 μου ἕσσορ, θύμου ἕσσορ, ἀπὸ τῶν, μελι
 τοῦ ἀπὸ τῶν, ἕσσορ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκίου, καὶ αἰοῦρου
 χροῦ τῶν, χροῦ τῶν, καὶ ἐπιθεσσοῦν, κεκομ
 μῶν ἀπὸ τῶν μελί, σιωτῶν οὐρίαν, καὶ ἑσσορ τῶν
 βρεχέσσορ κίμβρα τ, εἰτα βραβασὸν χροῦ τῶν
 καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν τοῦ πῦρος, σακελισμοῦ, καὶ λαβῶν
 τῶν ἀπὸ τῶν κίμβρου τῶν, ἀπὸ τῶν ἕσσορ, ἐπὶ δὲ τῶν
 χροῦ τῶν, διδου καὶ τῶν κίμβρα ἕσσορ, ὡς ἑσσορ
 κίβρου τῶν, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν, ὡς ἑσσορ
Πεπερεσχοίμου, ἀριστοῦ, οὐρίανου, κίμμου, ἕσσορ
 ἔλεγχον φασκῶν, ζιμτῆρ βροῦ, οὐρίανου ἕσσορ, ἐπιθ
 μου ἕσσορ, θύμου ἕσσορ, ἀπὸ τῶν, μελι
 τοῦ ἀπὸ τῶν, ἕσσορ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκίου, καὶ αἰοῦρου
 χροῦ τῶν, χροῦ τῶν, καὶ ἐπιθεσσοῦν, κεκομ
 μῶν ἀπὸ τῶν μελί, σιωτῶν οὐρίαν, καὶ ἑσσορ τῶν
 βρεχέσσορ κίμβρα τ, εἰτα βραβασὸν χροῦ τῶν
 καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν τοῦ πῦρος, σακελισμοῦ, καὶ λαβῶν
 τῶν ἀπὸ τῶν κίμβρου τῶν, ἀπὸ τῶν ἕσσορ, ἐπὶ δὲ τῶν
 χροῦ τῶν, διδου καὶ τῶν κίμβρα ἕσσορ, ὡς ἑσσορ
 κίβρου τῶν, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν, ὡς ἑσσορ
Πεπερεσχοίμου, ἀριστοῦ, οὐρίανου, κίμμου, ἕσσορ
 ἔλεγχον φασκῶν, ζιμτῆρ βροῦ, οὐρίανου ἕσσορ, ἐπιθ
 μου ἕσσορ, θύμου ἕσσορ, ἀπὸ τῶν, μελι
 τοῦ ἀπὸ τῶν, ἕσσορ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀρκίου, καὶ αἰοῦρου
 χροῦ τῶν, χροῦ τῶν, καὶ ἐπιθεσσοῦν, κεκομ
 μῶν ἀπὸ τῶν μελί, σιωτῶν οὐρίαν, καὶ ἑσσορ τῶν
 βρεχέσσορ κίμβρα τ, εἰτα βραβασὸν χροῦ τῶν
 καὶ ἀπὸ τῶν ἀπὸ τῶν τοῦ πῦρος, σακελισμοῦ, καὶ λαβῶν
 τῶν ἀπὸ τῶν κίμβρου τῶν, ἀπὸ τῶν ἕσσορ, ἐπὶ δὲ τῶν
 χροῦ τῶν, διδου καὶ τῶν κίμβρα ἕσσορ, ὡς ἑσσορ
 κίβρου τῶν, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν, ὡς ἑσσορ

[81γ] συγκοπὴν καὶ ἐγκλήσεως τὰς ἐκ διαρροΐας ἢ αἰμορραγίας ἢ ἐξ ἑτέρας ἄλλης κενώσεως καὶ ἀφανισθήσεις τῆς ἐμφύτου θερμότητος. Ἔχει:

Μαστίχην κινάμωμου ὠκίμου σπέρμα σάμψυχον φύλλου μάκερ γαρόφαλα
 σπόρον, τοῦ μελισσοβοτάνου, σεσεμπρίου τὸ σπέρμα μακροπέπεριν ἀνά δράμ
 5 α' καὶ ἓν τέταρτον μαργαριτάρην, δράμ β', καὶ ἓν τέταρτον, κορέλιν ἐρυθρὸν,
 δροσιόβότανον, ἥτοι βερωνίκην μετάξιν ὠμὸν κεκαυμένον ἐρμολάκτυλον τὸ
 μακρὸν, κόκκοινον καὶ ἄσπρον, φύλιον, ἀνά δράμ ι', τὸ ὄστουν, τῆς καρδίας
 τοῦ ἐλάφου μπλᾶνντεμπεζάνστια, ὄστου ἐλέφαντος ῥήνισμαν ἀνά δράμ γ',
 10 μόσχον ξυλόκοκκα β', βέρβερν, δράμ β', γάλια μοσχάτα, ἄμπαρις, ἀνά δράμ
 ἥμισυ, μοσχοκάρυδα, δράμ γ', ξυλαλόην, στάχος, ἀνά δράμ β' καὶ ἥμισυ,
 χρυσοῦ καθαρῶ, ἐξάγια α', λίθου ζεφύρου λίθου ἰάσπεως, λίθου χλωροῦ τὴν
 ὄψιν, ἀνά ἐξάγ' ἥμισυ κρόκον ξυλοβάλαμον ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ σάχαρ
 καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν, καὶ βραῖσας καλῶς εἰς σύστασιν, χύσον ἐν
 15 μαργάρω καὶ ἕασον, ψυχρανθηναὶ καὶ λαβῶν τὸ τοιοῦτον ἀπόθου ἐν ἀγεῖω,
 ἐπὶ δὲ τῆς χροΐας, δ' διου μετ' οἴνου καλοῦ.

υιζ' ἀντίδοτος ἀλίτου μοσχάτου σκευασία, ἔχει:

Κάρδαμον κάλὸν, οὐγγ γ', στύρακος καλαμύτου, οὐγγ α' καὶ στύρακος
 ἐρυθροῦ, οὐγγ α', ξυλαλόην καλήν, δράμ β', ἀμπερ δράμ α', καφορᾶν,
 20 σκρόπουλ ἥμισυ μόσχον, σκρόπουλ ἥμισυ καὶ ῥοδόσταγμαν κάλὸν τὸ ἀρκοῦν.
 χρῶ:

υη' Ἀντίδοτος ἄλλη σκευασία, γαλιάτου μοσχάτου, ἔχει:

Μαστίχην, οὐγγ β', κωμήδην ἀραβικὸν, οὐγγ α', καφορᾶν, σκρόπουλον α',
 τρίψον αὐτὰ κα]δεῦσον μετὰ ῥοδοστάγματος καλοῦ καὶ σκεύασον ὡς
 25 τροχίσκοις μικροῖς καὶ ζύμωσον αὐτοῖς, μαλάσον μετ' ἐλαίου, τῆς χαμαιᾶκτης,
 ὅσον οὐγγ δ', καθαρῶ τοῦ ἐλαίου, καὶ ἀρύπου, ποιήσον οὕτως ἢ βραῖσον τὸ
 ἔλαιον μετὰ τῶν τοιοῦτων ἰδῶν, ἢ ἔμβαλε κινάμωμον γαρόφαλα,
 μοσχοκάρυδα, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, εἰθ οὕτως δεῦσον μετὰ τῶν πρὸ ῥηθέντων
 ἰδῶν, καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ μαλάξας

[82V] ἀκριβῶς πλάττε τροχίσκοις ὡς ἀνωθεν εἰρήκαμεν καὶ ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ὁ σταθμὸς δὲ τοῦ τροχίσκου ἔστω καὶ μόνον ἐνὸς ἐκάστου, ὅσον δράμ α' καὶ ἥμισυ καὶ βράσας ῥοδόσταγμα μετὰ μόσχου κατάβρεχε τοῖς τροχίσκοις, μετὰ τὴν πλᾶσιν καὶ δίδου:-

5 **υιθ'** Ἀντίδοτος, πρὸς καρδιακοῖς καὶ πρὸς συγκοπὴν καρδίας καὶ λυποθυμίας ἀμέτρου φερομένης ὡς αὐτῶς πρὸς ἀτωνίαν σώματος συγκοπτικῶς γιγνομένης καὶ πρὸς σύντιξιν σαρκὸς καὶ πρὸς βηχικοῖς τὲ καὶ ἐμπυῖκοις καὶ πρὸς τραχύτητα φάρυγγος τὴν ἀπὸ κατάρους, γιγνωμένην. Ἔχει:

10 Κινάμωμον σπόρον ὠκίμου σάμψυχον φύλλου μάκερ, γαρόφαλα κύτρου τῶν φύλλων τῆς σαρκὸς σπέρμα τῆς μελισσοβοτάνης, σπέρμαν, σέσεμπρις, ἀνὰ δράμ ἐν τέταρον, σέσελιν, δράμ α' καὶ ἥμισυ, ἀρμοδάκτυλον, φύλιον ἀνὰ δράμ δ', δεινδρολιβάνου ἄνθος, δράμ γ', ὄστᾶ τῆς καρούου τοῦ ἐλάφου δ', βέρβερις, δράμ β', μαστίχην ῥόδα, ἴα, πουραγγίου τὸ ἄνθος, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ χαμαιλεύκης, τῆς βοτάνης τὸν ζωμὸν, οὐγγ γ', λιβηστικοῦ, σκρόπουλον α', 15 γάλια μοσχάτα, ἥτοι'νες, δράμ α', γλυκόριζον, δράμ γ', μουμπέπες δράμ β', τροχίσκου τὴν σκευασίαν, τοῦ διὰ ῥόδου καὶ τὸν διάβη, δράμ α' καὶ ἥμισυ, ξυλαλόην ὀμήν μοσχοκάρυδα κικύμπριν, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, μόσχον, ξυλόκοκον α' καὶ ἥμισυ, κινάμωμου καλοῦ, δράμ β', σκρόπουλ α' καὶ ἥμισυ, 20 καρούου Ἰνδικοῦ τοῦ μεγάλου τῆς σαρκὸς, δράμ δ', στάχος, δράμ α' καὶ ἥμισυς ζεφύρου λίθου, γαγάτου λίθου, ἰάσπεως λίθου καὶ σμαράγδου λίθου, ἀνὰ ξυλοκόκκων τριῶν κρόκον, ξυλόκοκκα στ', μαργαριτάρην τρυπημένον καὶ ἀτρύπητον, ἀνὰ ξυλόκοκκον α', ξυλοβάλαμον, δράμ γ', μπλάντεμπεζάνστια ἥτοι τὸ ὄστουν τῆς ῥίνος, τὸ ἔμπροσθεν τῆς πορφύρας σιτάρια η', ἐλέφαντος 25 ὄστουν ῥίνησιν, μετὰξιν κεκαυμένον ἀνὰ δράμ α', στύρακος καλαμύτου, δράμ β' καὶ ἥμισυ καὶ σιταρόκοκκα β', ἀνδράχνης τὸ σπέρμα, δράμ α' καὶ ἥμισυ σπόρων τῶν πέντε τῆς σαρκὸς, ταῦτα κεκαθαυμένα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ κουρέλιν ἐρυθρὸν, ἴρεως ἀνὰ ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ χρυσοῦ καθαροῦ ῥίνησιν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, κάρυα ποντικᾶ ι', ἄμυδον, δράμ γ', ἀμύγδαλα πικρᾶ καὶ 30 γλυκαῖα, ἀνὰ κ',

[82r]φοινίκων σάρκας, οὐγγ α'καὶ ἥμισυ πρασίου, δράμ β', φάβάτων ἄλευρον τῆς σαρκὸς καθαρὸν , οὐγγ α'καὶ ἥμισυ βαμπακίου τοῦ σπέρματος τῆς σαρκὸς, ἐξάγ γ', μελόχου σπέρμ καὶ τὸ ἄνθος, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ κνίδης τὸ σπέρμα, οὐγγ ἥμισυ στροβήλων νεαρῶν οὐγγ β', πενίδια καλᾶ, λήτρα ἥμισυ κάντεον, οὐγγ γ', σάχαρ τὸ ἀρκοῦν κόψας ὁμοῦ πάντα, ἐπίβαλε καὶ κομίδην ἀραβικὸν, ἐξάγ β', τραγακάνθου, ἐξάγ γ', μήξας ὁμοῦ πάντα καὶ λιώσας, βραῖσον μετὰ ζωμοῦ ἥτοι ἀποζέματος, χελώνης ὄρινῆς καὶ δ'ιδίου ἐπὶ τοῖς προγεγραμμένοις πάθεσιν, πρῶτ' καὶ εἰς κοίτην , ὅσον οὐγγ τὸ ἥμισυ, ἔστιν γὰρ δόκιμος.

5 υκ' Αντίδοτος, ἡ διὰ χρυσοβαλάνου. ἔχει:

Κέπουλον, οὐγγ β', ξανθοῦ ἰνδικοῦ, σένες σπέρμ ἰντύβου σπέρμα, ὠκίμου σάνταλον κίτρινον, ῥόδα, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ δαμασωνίου βαλαύστιον, ἀνὰ στάγιον α'καὶ ἥμισυ, λίθου ἀρμενίου, στάγιον α', μαστίχην μαράθρου σπέρμα καὶ ἀνίσσου, ἀνὰ στάγ ἥμισυ, θύμου καὶ ἐπιθύμου, ἀνὰ στάγ α'καὶ ἥμισυ, 15 πολυπόδιν ραῖου ἰνδικοῦ, ἀνὰ στάγιον α', ἡδύοσμον κρόκον, ἀνὰ σταγίου ἥμισυ, τρουπήτην βουγλωσσον, ἀνὰ στάγιον α'καὶ ἥμισυ, σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ ῥοδόσταγμαν σκευάσας καλῶς , χρῶ:-

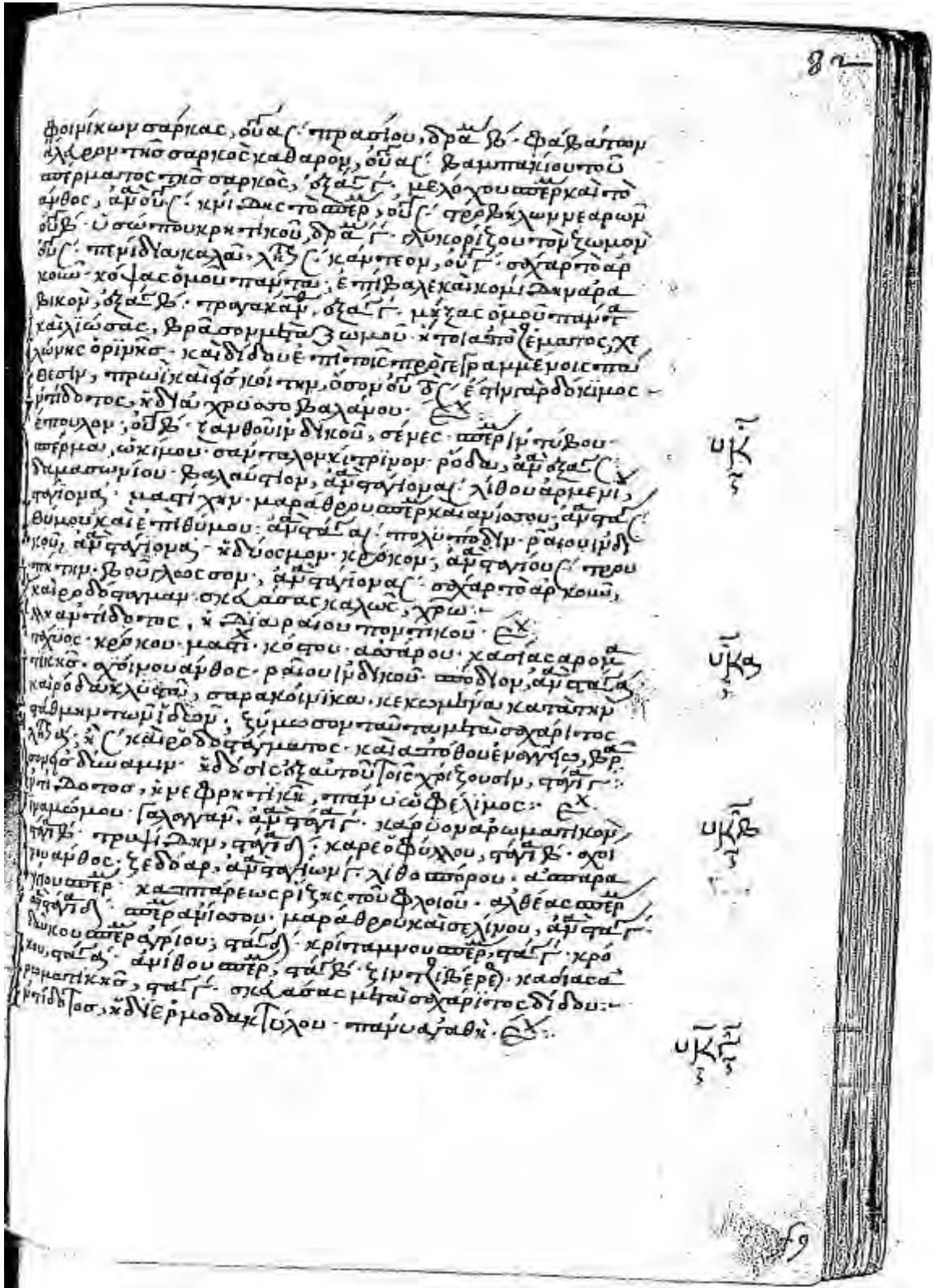
υκα' Ἄλλη ἀντίδοτος, ἡ δια ραῖου ποντικοῦ, ἔχει:-

20 Στάχυος κρόκου μαστίχου, κόστου ἀσσάρου κασίας ἀρωματικῆς, σχοίνου ἄνθος, ραῖου ἰνδικοῦ, σπόδιον, ἀνὰ στάγ α', καὶ ῥόδα κλυστᾶ, σαρακοίνικα κεκομμένα κατὰ τὴν στάθμην τῶν ἰδῶν , ζύμωσον ταῦτα μετὰ σαχάριτος λήτρα α'ἢ ἥμισυ καὶ ῥοδοστάγματος καὶ ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, βράσον εἰς δύναμιν ἢ δόσις ἐξ 'αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, στάγια γ'.

25 υκβ' Κιναμώμου γαλαγγᾶν, ἀνὰ στάγια γ', κάρυον ἀρωματικὸν, στάγια β', ζεδόαρ, ἀνὰ στάγιων γ', λιθοσπόρου, ἀσπαραγγίου σπέρμα, καππάρεως ῥίζης τοῦ φλοιοῦ ἀλθέας σπέρμα ἀνὰ στάγια δ', σπέρμα ἀνίσσου μαράθρου καὶ σελίνου, ἀνὰ στάγ γ', σαῦκου σπερμα ἀγρίου, στάγ δ', κρίταμνου σπέρμα, στάγ γ', κρόκου, στάγ α', ἀνίθου σπέρμ, στάγ β', ζιντζιβέρεος κασίας ἀρωματικῆς, στάγ γ', σκευάσας μετὰ σαχάριτος δίδου:

30 υκγ' Αντίδοτος, ἡ δι' ἐρμοδακτύλου, πάνυ ἀγαθὴ, ἔχει:

φοιμίκων σαρκας, οὐαί πρᾶσιου, δρᾶ β. φραβαίτων
 ἀλλοτριῶσ σαρκας καθαροῦ, οὐαί βαμπαρίου τοῦ
 ἀσπριματος τριῶ σαρκας, δαίτ. μελοχου ἀσπρκαίτο
 ἀμβος, ἀρού. κριδικε το ἀσπρ, οὐτ. σφραχων με αρων
 οὐβ. ὑσώπου κρητικῶ, δρᾶ γ. ἀνιορίζου τριζωμου
 οὐτ. περιδλακαχαι, χδ. κάρτεον, οὐτ. σαχαρτο αρ
 κωμ. χόφας ομου παρτα, ἐπιβαλεκαίκομι δαμᾶρα
 βικον, δαίτ. τραγακαρ, δαίτ. μεζας ομου παρτα
 καίχιάσας, βρασομητα ζωμου. κ τοιασπο ζεματος, χε
 χώνε ορίκω. καιδιδου ἐπι τοις προγεγραμμένοις πα
 θεσιν, πρῶτα καί φλοίτην, ὅσοι οὐ δ. ἐστὶν γὰρ δίδυμος
 ὑπὸ δότος, κ δὲ χρῆστο βαλαμου. ε.
 ἐπουχαρ, οὐβ. τρυβουρ δίκου, σέμεσ. ἀσπρ. ἰν. τυβου
 ἀσπρ. κωκίμου. σαρταλοχίτρινον. ρόδα, ἀφ. δαίτ.
 δυμασινίου. βαλαύτιον, ἀφ. ἀγίονα. λίθου ἀρμενί,
 τριονα. ματίχην. μαρᾶθρου ἀσπρκαί αρίστου, ἀφ. ἀ
 θυμου και ἐπιθυμου. ἀφ. ἀ. α. πολυπόδην. ραίου ἰνδ
 κού, ἀφ. ἀγίονα. κ δὲ οσμον. κρόκου, ἀφ. ἀγίονα. πρου
 πτικη. βουλοσσορ, ἀφ. ἀγίονα. σαχαρτο ἀρχου,
 και ροδδοσσημα. σιάσας καχως, χρω.
 κ ἀρτιδότης, κ δίαρᾶίου πορπηίου. ε.
 πᾶσις. κρόκου. ματί. κότου. ἀσπρ. κασας αρων
 πικῶ. ἀσίου ἀμβος. ραίου ἰνδίκου. ἀσπρ. ἀφ. ἀγίονα
 και ρόδα κλύφα, σαρακόμικα. κεκομητα κατακτη
 φαθμη κτωρ ἰδου. ζυμωσορ ταύτη μετὰ σαχαρίτος
 οὐβ. κ. και ροδδοσσηματος. και ἀσποθου ἑρῶν φε, βρ.
 σφραξ δωαμην. κ δὲ οὐ σὶ αὐτοῦ τοις χρίζουσιν, τῆτ.
 ἰν. δότος, κρεφρικη, παρ ὑσώφελιμος. ε.
 ἰν. ἀσπρ. ἰν. ἀσπρ. ἀφ. ἀγίονα. κάρου ἀρωματικῶ
 τῆτ. τρυβίλην, τῆτ. κάρου φύλλου, τῆτ. β. σοι
 τῶ ἀμβος. ζεδδαρ, ἀφ. ἀγίονα. λίθου ἀσπρ. ἀσπρ.
 ἰν. ἀσπρ. καπταρεωρ ἰν. του φλοίου. ἀλθεας ἀσπρ.
 ἀφ. ἀγίονα. ἀσπρ. ἀρίστου. μαρᾶθρου και σελίνου, ἀφ. ἀγίονα.
 ἰν. ἀσπρ. ἀρίστου, τῆτ. κριταμμου ἀσπρ, τῆτ. κρό
 κου, τῆτ. ἀμίου ἀσπρ, τῆτ. ζινητῆ βέρη. κασας α
 ρωματικῶ, τῆτ. σιάσας μετὰ σαχαρίτος δίδου.
 ἰν. ἰν. ἰν. κ δὲ ἑρμωδακίτου. παμῶ γαθι. ε.

υκ
 3/5
 υκ
 3/5
 υκ
 3/5
 υκ
 3/5

[83v]

Ἐρμοδάκτυλον, οὐγγ α'καὶ ἥμισυ. ἀνίσσου κυμίνου αἰθιωπικοῦ, ἥτοι καρναβάδην ἄμεως ἐπιθύμου πεπέρεως κοινοῦ ζιντζίβεριν, ἀνὰ γράμμαν α'καὶ ἥμισυ θύμου, ἐξάγ α', ἀλιπίου, οὐγγ α', δίδου σὺν εὐκράτῳ μέλιτι.

5 υκδ' ἀντίδοτος, ἢ δια τεττήγων, νεφριτικῆ:- Ἐχει

Λινοσπέρμου ραφανίδος ἰχθύος κεκαυμένου σεσέλαιος, ἀνὰ οὐγγ α', ἄμεως συκίου ἡμέρου σπέρμα, σαρξιφάγου σταφίδων, ἄνευ τῶν γηγάρτων, ἀλθέας σπέρμα φασιν ὄλου λευκοῦ λύγγου ῥοῦ ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ναρδοστάχην μαῖου φοῦ λίθων ἀπὸ σπόγγων, ἀνὰ οὐλκὴν α', παλιούρου σπέρμαν, τὸ ἐντὸς σίων ξηρῶν βάτου ῥίζης ἀγρώστεως ῥίζης πολυποδίου, ἀνὰ οὐλκάς γ', τραγίου αἵματος ξηροῦ, ὡς εἴρηται ἐπὶ τῆς ἀντιδότου τοῦ διὰ τοῦ τραγίου αἵματος ἐν κεφαλαίῳ .....γράμματα στ', τεττήγων ξηρῶν χωρὶς πτερῶν ποδῶν καὶ κεφαλῆς, οὐγγ δ', πεπέρεως λευκοῦ, οὐλκάς στ', μέλιτος ἀττικοῦ ἀπέφθου, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις, καρῦου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, εἰς κονδίτον ἀπόζεμαν, τριβόλου, ἢ σαρξιφάγου, ἢ σίων ἢ ῥίζης ἀσπαράγγου ἢ ἀγρώστεως ἢ μετὰ πενταφύλλου ἢ καὶ στρουθίου τῆς ῥίζης.

15 υκε' ἀντίδοτος, ἢ δια τοῦ λιθοσπέρμου. Ἐχει:

Λιθοσπέρμου βεττονίκης, σαρξιφάγου πετροσελίνου, πεπερέου λευκοῦ, ἀνὰ οὐγγ α', ἴσα μέλιτος δίδου:

20 υκστ' Ἀντίδοτος, ἢ δια πρασοσπέρμου Δέχεται:-

Πεπερέου λευκοῦ, πεπέρεως μέλανος, δαῦκου κριτικοῦ, συκίου ἡμέρου σπέρμα, μαράθρου σπέρμα, πράσου σπέρμα πετροσελίνου, μακαιδωνικοῦ πυρέθρου, φύλλου ζιντζιβέρεως, ἀνὰ οὐγγ α', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

25 υκζ' Ἀντίδοτος, ἢ δια τικολίθων. Ἐχει:

Ναρδοστάχην ὑσσώπου τικολίθου, ἀνὰ γράμματα η', πεπέρεως, γράμματα ιβ', ζιντζιβέρεως, πετροσελίνου, κόστου, σαρξιφάγου, ἀνὰ γράμματα στ', κασίας, σελίνου σπέρμα, ἀνὰ γράμματα γ', κυπέρου, γράμματα στ', ρίνισμα, ἐλέφαντος ὄστοῦ, γράμματα δ', καρδαμώμου ξυλοῦ, γράμματα στ', 30 λιθοσπέρμου, γράμματα δ', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν:-

[83r]

υκη' Αντίδοτος , ή δια τοῦ σπέρματος , ἀγρίας μαλάχης. Ἔχει:-

5 Συκίου ἡμέρου σπέρμα, οὐλκᾶς ιβ', ὑοσκιάμου σπέρμα, οὐλκᾶς στ', κωνίου σπέρμα, οὐλκᾶς στ', όπίου, οὐλκᾶς γ', κασίας σελίνου σπέρμα, ἀνά οὐλκᾶς γ', μαλάχης ἀγρίας σπέρμαν κρόκου, ἀνά οὐλκᾶς γ', ἀμύγδαλα βασιλικᾶ, κάρυα ποντικᾶ, ἢ ἀσσάρου οὐλκᾶς δ', γλυκὺν κριτικῶ, ἀνάλάμβανε καὶ δίδου, τριόβολον ἀπυρέτοις μετὰ ἐψήματος, ὅσον οὐλκᾶς γ', τινὲς δὲ μέλιτι ἀνάλάμβανε.

υκθ' Αντίδοτος, ή δια τραγημάτων νεφρητική. Ἔχει:

10 Σταφήδων λευκῶν, ἄνευ τῶν γηγάρτων, στροβήλων σπέρμα καθαρισμένων προσφάτων , οὐγγ β', συκίου σπέρμα, λελεπισμένου μύρτων, ἐξωσταϊσμένων, ἀμυγδάλων πικρῶν, ἀμύλου, φοινίκων λυπαρῶν σελίνου σπέρμα, ἀνά οὐγγ α', μίκωνος σπέρμα, κρόκου, ἀνά οὐλκῆν α', σμύρνης, οὐλκᾶς β', γλυκὶ πότιζεν νήστης, ὅσον οὐλκῆν α'.

15 **υλ'** Αντίδοτος, ή δια σπερμάτων, ὠφελουῖσα, ὡς ή δι' ἀνίσσου καὶ ή δια κυνίνου δια σπολίτου, Ἔχει:

20 Κυμίνου καρῶου ἄμεως ἀνίσσου, δαῦκου σελίνου, πετροσελίνου, ἀμώμου, σπόροις, ἀνά δράμ α', κινναμώμου, λεβηστικοῦ, ἀνά δράμ α', ζιτζίβεριν, γαλαγγᾶ, καρδαμώμην, γαρεόφαλα, στάχος, φύλιον, ἀνά δράμ ἡμισυ, σέλερις, τῆ ..... σκρόπουλ α', πεπέρεως μακροῦ, σιταρόκοκκα ιε', καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν , τοῖς σπόροις, βρέχε ἐνόξει καὶ σκεύαζε ὡς τὸ δια κυμίνου καὶ δίδου τοῖς χρήζουσιν:-

25 **υλα'** Αντίδοτος , πρὸς γυναικεῖα πάθει τῆς ὑτέρας ὡσαύτως, πρὸς τὰς ἐεν γαστρὶ λαμβάνοντας καὶ ἐκ τιτρωσκοῦ σαοδίμηνα καὶ τρίμηνα, καὶ πλειῶνα Ἔστιν δὲ καὶ ἀνόδιος, Ἔχει:

30 Δαῦκου κριτικοῦ, οὐλκᾶς β', σελίνου σπέρμα, οὐγγ β', στύρακος καλαμύτου ἀνίσσου, ἀνά οὐγγ ἡμισυ, καστόριν, σμύρνης, ἀνά οὐγγ α', ὑοσκιάμου, οὐγγ γ' καὶ ἡμισυ, όπίου κρόκου, ἀνά οὐγγ α' καὶ ἡμισυ, οἴνου γλυκαῖος αὐστηροῦ τὸ ἀρκοῦν, ἀπυρέτοις μετ' οἴνου πυρέσσουσιν, δὲ μετ' ὕδατος χλυαροῦ, ή δὲ καὶ βουῶλλη ἐγχυμάτιζε, ἐξ αὐτῆς, τῆς, διάμυτρεγχύτου μετὰ χυλοῦ, ἀκακίας ἢ ὑποσκυστίδος ἢ περ δικιάδος:-

[84v]

υλβ' Αντίδοτος, ἢ δια καρῶου, αὕτη δὲ ἐπόνομάζεται καὶ διὰ σπερμάτων ὠφελῆ καὶ αὐτῇ, ὅσα καὶ ἢ διὰ καλαμίνθου, πλεῖον δὲ αὕτη ἐστὶν διὰλυτικῆ πνευμάτων καὶ πευτικῆ καὶ λίαν εὐστόμαχος, ἔχειδὲ οὕτως:

5 Καρῶου ἄμεως ξυλαλῆς κολιάνδρον, στάχος, κινάμωμου, γαλαγγᾶ κυμίνου γλυκάνισσον, μαράθρου σπέρμα, σελίνου σπέρμα, ἀνήθου σπέρμα μακίδωνισσίου καὶ δαῦκου τῶν σπερμάτων, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, γαρόφαλα μάκερ, καρδαμώμης, πεπέρεως μακροῦ, σέσελιν, ἀνὰ ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν τοῖς σπόροις, ὀξειβρεχε νυχθημερόν καὶ
10 ἀναλαβῶν σκεύαζε τοῦτο, ὡς τὸ διὰ κυμίνου ἢ τῶ διό σπολιτικῶ φάρμακῶ ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτοῦ, ὅσον οὐγγ ἥμισυ, μετ' οἴνου:-

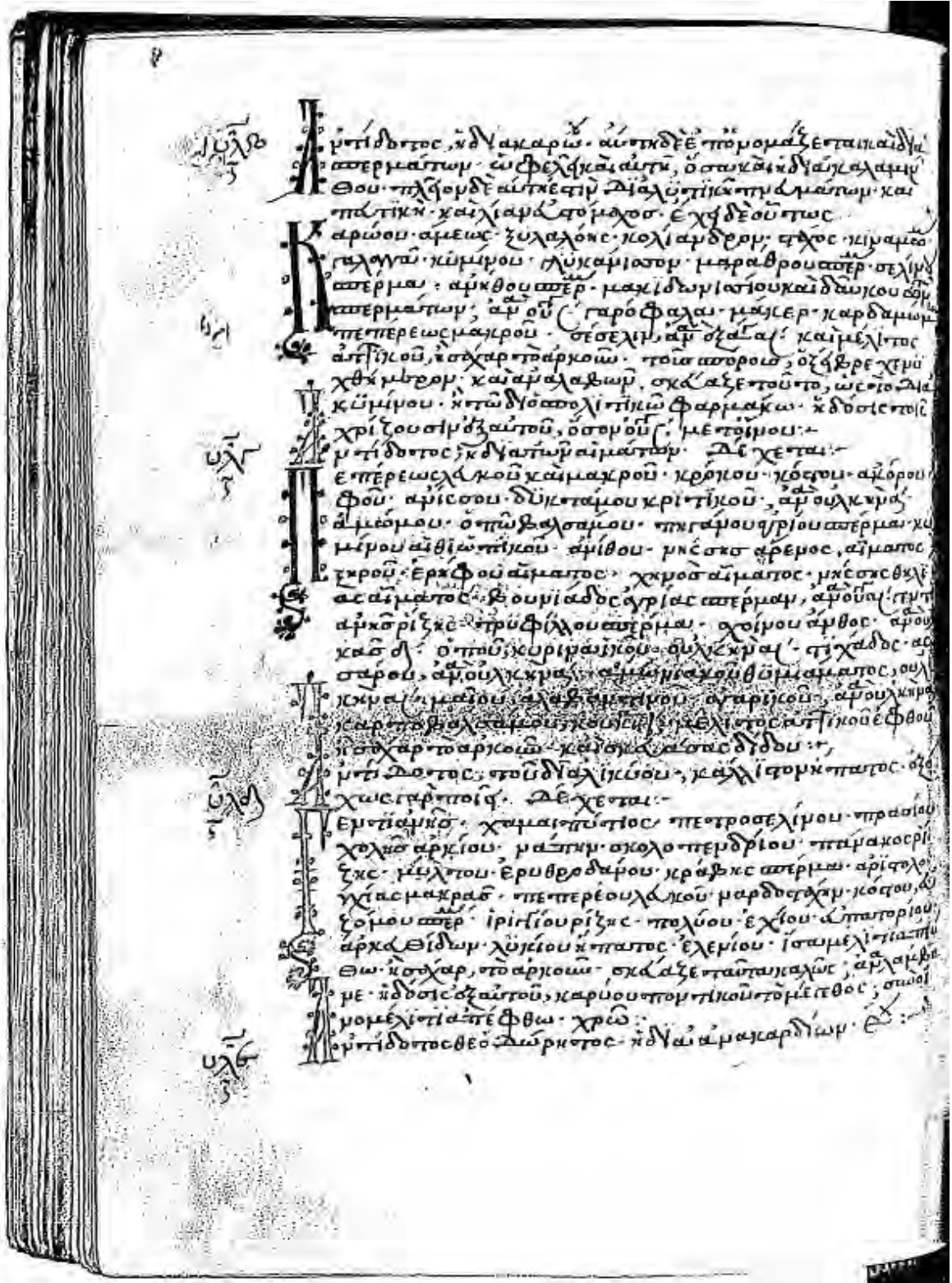
υλγ' Αντίδοτος, ἢ δια τῶν αἱμάτων. Δέχεται:-

Πεπέρεως λευκοῦ καὶ μακροῦ κρόκου κόστου ἀκόρου, φοῦ ἀνίσσου δυκτάμου κριτικοῦ, ἀνὰ οὐλκὴν α', ἀμώμου ὀπῶβαλσάμου πηγάνου ἀγρίου σπέρμα,
15 κυμίνου αἰθιώπικου ἀνίθου νήσσης ἄρενος, αἵματος ξηροῦ, ἐρήφου αἵματος χημὸς αἵματος νήσσης θηλῆας αἵματος βουνιαδος ἀγρίας σπέρμαν, ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, γεντιανῆς ρίζης τρυφίλλου σπέρμα, σχοίνου ἄνθος, ἀνὰ οὐλκᾶς δ', ὀποῦ, κυριναϊκοῦ οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, στιχάδος, ἀσσάρου, ἀνὰ οὐλκὴν α', ἀμωνιακοῦ θυμιάματος, οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, μαῖου, ἀλαβαντινοῦ ἀγαρικοῦ,
20 ἀνὰ οὐλκὴν α', καρποβαλσάμου, κουκία γ', μέλιτος ἀττικοῦ ἐφθοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκεύασας δίδου:-

υλδ' Αντίδοτος, τοῦ διαλικύου, κάλλιστον ἥπατος, ἐξόχως γὰρ ποιεῖ. Δέχεται:

Γεντιανῆς, χαμαιπύτιος πετροσελίνου πρασίου χολῆς ἀρκίου, νάπην σκολοπενδρίου, πάνακος, ρίζης, μύλτου, ἐρυθροδάνου, κράβης σπέρμα,
25 ἀριστολογχίας μακρᾶς, πεπερέου λευκοῦ ναρδοστάχην, κόστου, εὐζόμου σπέρμα, ἱριγγίου ρίζης πολύου, ἐχίου, εὐπατορίου, ἀρκευθίδων λυκίου ἥπατος, ἐλενίου, ἴσα μέλιτι ἀπέφθω, ἢ σάχαρ, τὸ ἀρκοῦν σκεύαζε ταῦτα καλῶς, ἀναλάμβανε ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, κάρου ποντικοῦ τὸ μέγεθος, σὺν οἴνομέλιτι ἀπέφθω. χρῶ:-

30 **υλε'** Αντίδοτος θόδῶρητος ἢ διὰ ἀνακαρδίων. Ἔχει:

153
3

151

152

153

154
3

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον· αὐτὸ καὶ ἐπινομαζέται παιδίον
 σπερματικῶν, ὡς φέρεται αὐτῷ, ὅταν καὶ διὰ τὴν ἀλλοίωσιν
 τοῦ πνεύματος αὐτῆς ἐπινομαζέται Νάκαριον, καὶ
 πάτην, καὶ λιγὰρ τὸ μακρὸν ἐχθρὸν οὕτως·

Καρίου, αμείων, ζυλαχόν, κοιλίαν δρόμον, εὐχὸν περιφρα-
 γμῶν, κύμινον, ἰσχυροῦ, μακροῦ, μακροῦ σπέρματος, σελί-
 σπέρματος, ἀμύου σπέρματος, μακροῦ σπέρματος καὶ δάκρυον σπέρ-
 ματος, ἀμύου σπέρματος, γὰρ φάρα, μακροῦ καρδάμων
 πεπερωσμάτου, σπέρματος, ἀμύου σπέρματος, καὶ μέλιτος
 ἀπὸ τοῦ ἰσχυροῦ τὸ μακρὸν, ποταμοῦ, ὁ δὲ φέρει χερμ-
 χθὸν, καὶ ἀμαλακίαν, σκάλλετο οὕτως, ὡς τοῦ δάκ-
 ρυον, ἢ τῶν ἰσχυροῦ φαρμάκων, ἢ δόσεις τοῦ
 χριστοῦ σπέρματος, ὅσοι οὐκ ἐπινομαζέται·

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀλφειῶν·

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, κροῖον, κροῖον, ἀμύου
 φθῶν, ἀμύου, δάκρυον, κροῖον, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ὅταν φάρα, μακροῦ σπέρματος, καὶ
 μακροῦ σπέρματος, ἀμύου, μακροῦ σπέρματος, ἀμύου
 μακροῦ σπέρματος, ἀμύου, μακροῦ σπέρματος, ἀμύου
 μακροῦ σπέρματος, ἀμύου, μακροῦ σπέρματος, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

Αντιδότης, ἢ Νάκαριον αἱμάτων, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου
 ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου, ἀμύου

[84r]

Ἀνακάρδιον, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, κρόκου κασίας φύλλου
ναρδοστάχην, καρβοφύλλου, μαΐου, ἀγαρικοῦ, σχοίνου ἄνθος, ῥαΐου ἐπιθύμου
ἀνὰ οὐγγ β', ἀκόρου πεπερέου, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, καὶ ἓν τέταρτον, ἀλόης, οὐγγ
5 α', καὶ ἥμισυ σαρξιφάγου, μαστίχην, ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν
τέταρτον, μυροβάλανον, οὐγγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
σκευάσας καλῶς δίδου:-

υλστ' Ἀντίδοτος Θεόδωρητος, ἢ δίχα ἀνακαρδίων. Ἔχει:-

Ἀλόης, οὐλκᾶς ιε', ἀγαρικοῦ, οὐλκᾶς στ', κρόκου, κασίας, ῥαΐου ποντικοῦ,
10 ἀκόρου, κινναμώμου, μαστίχην, ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, κόστου πηγάνου
σπέρμα, πεπερέου λευκοῦ, ἀνὰ οὐλκᾶς β', ξυλοβαλσάμου, ἀσάρου,
χαμαΐδρους μαΐου, ἀνὰ οὐλκῆν α', ναρδοστάχην, οὐλκῆς ἥμισυ καὶ ἓν
τέταρτον, τινὲς κανταῦθα ἐμβάλουσιν, καὶ ἀνὰ κάρδια β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ
15 σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον
οὐλκᾶς β', μετὰ μελικράτου:-

υλζ' Ἀντίδοτος κατὰ λέοντος δρογγαρίου, ἢ διὰ κενταυρίου ὀνομαζομένη ἔστι
γὰρ πάνυ καλῆ. Ἔχει:-

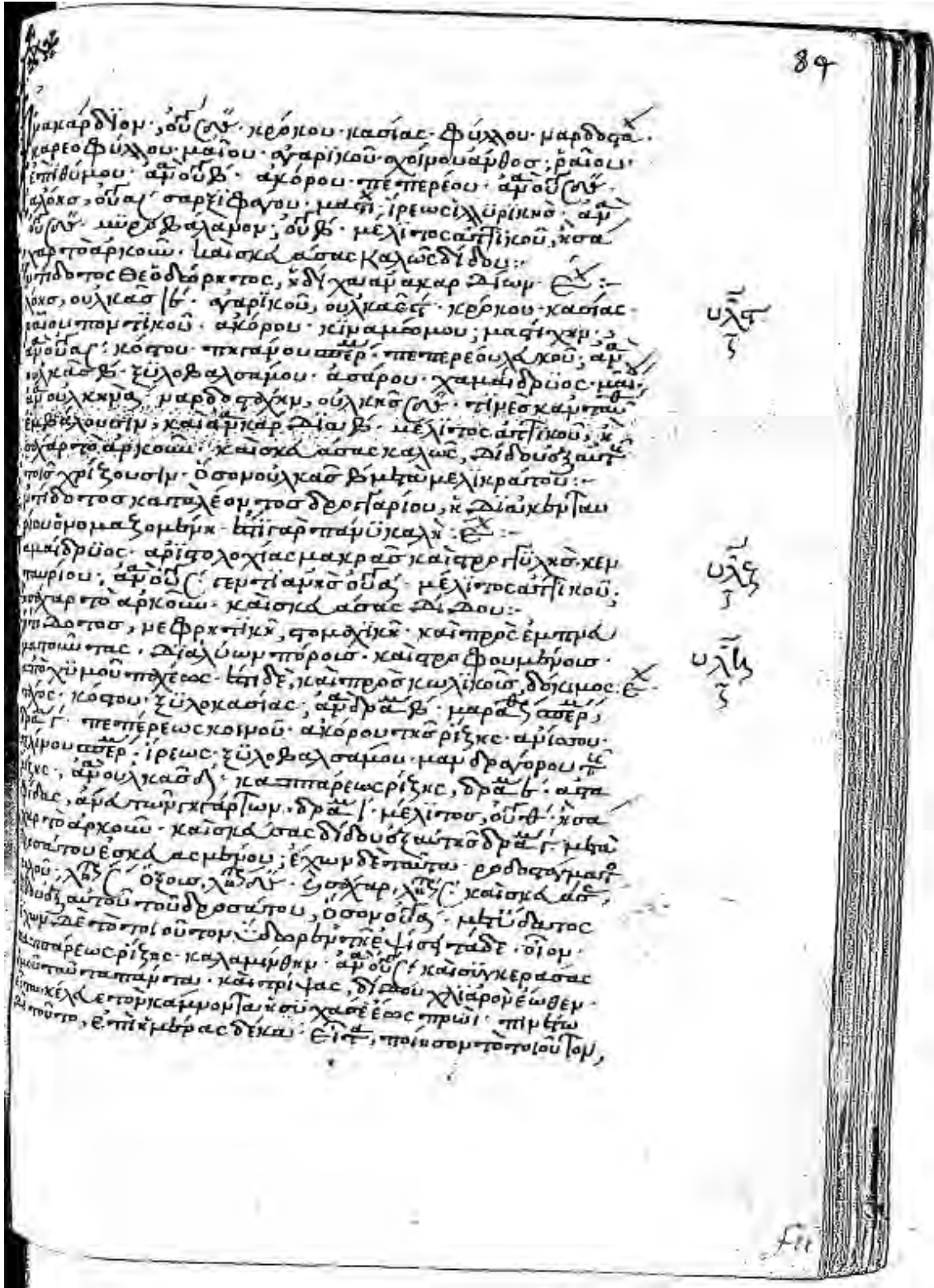
Χαμαΐδρους ἀριστολοχίας μακρᾶς καὶ στρογγυλῆς κενταυρίου, ἀνὰ οὐγγ
ἥμισυ, γεντιανῆς οὐγγ α', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
20 δίδου:-

υλη' Ἀντίδοτος, νεφρητικῆ, στομαχικῆ καὶ πρὸς ἐμπνευματοῦντας. Διαλύων
πόροις καὶ στροφομένους, ἀπὸ χυμοῦ παχέως ἔστι δὲ, καὶ πρὸς κωλικοῖς,
δόκιμος. Ἔχει:

Στάχος, κόστου, ξυλοκασίας, ἀνὰ δράμ β', μαράθρου σπέρμα, δράμ γ',
25 πεπέρεως κοινῶ ἀκόρου τῆς ῥίζης, ἀνίσσου, σελίνου σπέρμα, ἴρεως
ξυλοβαλσάμου μανδραγόρου τῆς ῥίζης, ἀνὰ οὐλκᾶς δ', καππάρεως ῥίζης,
δράμ ε', ἀσταφίδας, ἄνευ τῶν γηγάρτων, δράμ ι', μέλιτος, οὐγγ θ', ἢ σάχαρ τὸ
ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου ἐξ' αὐτῆς δράμ γ', μετὰ δροσάτου ἐσκευασμένου,
ἔχων δὲ ταῦτα ροδοστάγματος καλοῦ, λήτρα ἥμισυ, ὄξους, λήτρα ἓν τέταρτον
30 καὶ σάχαρ, λήτρα ἥμισυ καὶ σκευάσας, ...δου, ἐξ' αὐτοῦ τοῦ δροσάτου, ὅσον
οὐγγ α', μετ' ὕδατος ἔχων δὲ τ[ο τοιοῦτον ὕδωρ ἐν τῇ ἐψήσει τάδε οἶον
καππάρεως ῥίζης καλαμίνθην ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ καὶ συγκεράσας ὁμοῦ ταῦτα
πάντα καὶ τρίψας, δίδου χλιάρων ἔωθεν εἴτα κέλευε τὸν κάμνοντα ἡσυχάσε
ἔως πρωῖ πινέτω δὲ τοῦτο, ἐπὶ ἡμέρας δέκα εἴτα, ποιήσον τὸ τοιοῦτον,

35

[85V] ὕδωρ, ἔχων ταῦτα Ὑσωπον ἀσταφίδος σένες ἐπίθυμον στιχάδος, καρῶου ἀνίσσου, χαμιμήλων καρυδία μοσχάτα βραῖσον μετὰ ὕδατος εἶτα, σύρωσον καὶ λαβῶν ἐξ' αὐτοῦ τοῦ ζωμοῦ, ἔμβαλε ἐναυτῶ ἀγαρικοῦ δράμ α', καὶ ῥοδομέλιτος, οὐγγ α', καὶ μαλάξας, δίδου μεσοῦσης τῆς νυκτὸς ἢ ἀντιροδομέλιτος, ἔμβαλε ὄξοις, σκοιλητικοῦ τὸ ἀρκοῦν. χρῶ:

5 **υλθ'** Αντίδοτος ἢ ἐπονομαζομένη ἰταλία γλώσσα μπαγκαλαορία, πρὸς ἐμπνευματιοῦντας, καὶ στροφουμένοις κωλικοῖς, νεφρητικοῖς. Δέχεται:-

10 Πηγάνου φύλλα, δράμ ι', ἄμεως κυμίνου νιτζελ ἦτοι οἶμαι τὸ μελάνθην, λεβήστικω ὀριγάνου, καρῶου ἀλεξανδρινοῦ ἀμύγδαλα πικρᾶ πεπέρεως μελανοῦ καὶ μακροῦ νεντράστω, ἦτοι δαῦκου, ἀκορι δαφνόκοκκα, καστορίου, ἀνὰ δράμ β', σεραπίνω, δράμ δ', ὀπωπάνακος, δράμ γ', μέλιτος αττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, Δίδου ἐξ αὐτοῦ λεπτοκαρούου τὸ μέγεθος, μετ' οἴνου ἀπυρέτοις πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ, ἔχων δὲ τὸ ὕδωρ ἐν τῇ ἐψήσει τάδε οἶον ῥίζας μαράθου σελίνου μακαιδωνισίου, καὶ ἀσπαράγγου

15 ἄμεως σπέρμα σελίνου, γλυκανίσσου καὶ μαράθρου καὶ βραῖσας, δίδου νήστης πρῶι καὶ ἐσπέρας, εἰ βούλη. χρῶ:-

υμ' Αντίδοτος ἢ δι' ἀδιάντου ὀνομαζομένη, παρὰ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ὠφελεῖ πρὸ βηχικοῖς, καὶ ἐμπυκοῖς ἔστι γὰρ δόκιμος λίαν αὕτη καὶ πρὸς καταροϊζομένοις, ὠφελεῖ κατὰ πάντα. Ἔχει:-

20 Ἀδιάντον δράμ ι', ἀμύγδαλα πικρᾶ καθαρᾶ, δράμ ε', ἴρεως, δράμ γ', καππάρεως τῆς ῥίζης ὀροβίνου ἀλεῦρου, ἀνὰ δράμ β', σελίνου σπέρμα, μαράθρου, ζεντζιάνε, ἀριστολοχίαν, ἀνὰ δράμ ε', μέλιτος αττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτῆς μεσοῦσης τῆς νυκτὸς, ὅσον δράμ γ', μετ' ὕδατος χλιαροῦ, ἔχων δὲ τὸ τοιοῦτον ὕδωρ ἐν τῇ ἐσψήσει τάδε οἶον: Ἰσχάδια ι', φοινίκια ι', τύλην δράμ ε', γλυκόριζον, δράμ ι', ἀδιάντον, δράμ ζ', ῥίζας μαράθρου καὶ σελίνου, ἀκαλύφης σπέρμα, ἀνὰ δράμ

25 ε', ὕσώπου,

ὕδωρ, ἔχωρταύτ. Ὑσσωπομ, ἀγάφι, σέρες, ἐπίθου
μομ, τίχιδος, καρσοῦ, ἀρίσου, χαμαμίχου, καρ
μοχατα, βρασομμεταῦδατος, ἄτα, σύρωσιν, ἔχ
βωρόζαυτοῦ τοῦ ζωμοῦ, ἐμφαξέριαιτώ, ἀγαρικού

Π δρᾶ α. καιροδομέλιτος, οὔα, καιμαλάς, Δίδου με
σουσκ, τισομυκίτος, καιρτιροδομέλιτος, ἐμφαξέ
οζοῦ, σκιοιχ, κητικου, το ἀρικοῦ, χρῶ:
ἤ τιδοτος, κέπομομαζομβριχ, ἴταχιαχῶσ, μπηκε
λαορία, προσέμπρα, ματωῦντας, καιτροφουμέ
μοῦ, καιχλοῦ, μεφρίτηκοῦ, Δεχεται:

1.20

Π κγαρουφύλα, δρᾶ β. ἀμείως, κίμινου, ριτῆ, κτιοῖ
ματομέλαφθν, λεβητικῶ, ὀρίταρου, καιρώου, ἀβ
ζαυδρίου, ἀμύδα, ἴταχια, πέπερεως, μελαμῶ, και
καιμακοῦ, μβντραζα, κτιοδαῦκου, α, ἴορι, δε
φρόκοκ, καιτορίου, ἄφ δρᾶ β. σεραπῆρω, δρᾶ δ.
ὄπω, παφάχος, δρᾶ γ. μελίτος, καιπῆκου, κσοχαρ β
ἀρικοῦ, καισκα, αβας, Δίδου δζαυτοῦ, κέπομαρῶ
τομέθεσο, μετόρου, ἀπύρῆοις, ἴπυρεατοῦ, σιδε, μετ
δατος, χλιαροῦ, ἔχωρδε, το ἔδορβ, τῆ ψισατῆδε,
οῖον, ρίτας, μαράθου, σελίρου, μαχαδομῆσιου, και
α, σαρῶου, ἀμείως, σερμα, σελίρου, ἄνκαριέ
σου, καιμαράθρου, καιβρασας, δι Δουμήτης, κηρωῖ
καιεσ, πέρας, ἄβωχ, χρῶ:

1.21

Π ἤ τιδοτος, κ, Διάδιαμτοῦ ὀμομαζομβριχ, κπαρ
τιρω, ταχαιωρί, κηρωῖ, ἰφελῆ, κηρωῖ, καιεμπρι
κοῖα, ἐστιγάρ, ὀχιμο, σκλιαρῶ, καιπροκατωροῖ
ζομβριω, ἰφελῆ, καιταπαρτα, ἔχ:
διαρτορ, δρᾶ β. ἀμύδα, ἴταχια, καθαρά, δρᾶ β.
ῖρεως, δρᾶ γ. καιπαρεως, τισορῖτης, ροβιρουα
λάρου, ἄφ δρᾶ β. σελίρου, σερμα, μαράθρου,
οξερ, τῆ α, ἀρίστο, χλιαρ, ἄφ δρᾶ β. μελίτος
ἰπυρῆου, κσοχαρ, το ἀρικοῦ, καισκα, αβας, καιχῶσ,
Δίδου δζαυτοῦ, μεσοῦ, σισ, τισομυκίτος, ὄσομδρᾶ γ,
μετῆ, δατος, χλιαροῦ, ἔχωρδε, το τοιοῦτο, ἔδορβ, κη
εψισατῆδε, οῖον, ἴταχια, και, φοιμή, ἴ, ἴταχια, κη
ἀνκαριέ, ζορ, δρᾶ β. ἀδιαρτορ, δρᾶ γ. ρίτας, μαρά
θου, σελίρου, ἀκαχίφης, σερμα, ἄφ δρᾶ β. ὕσσωπ,

[85r] δρᾶμ ι', καλαμύνθιν ἤρεως πρᾶσιον, ἀνὰ δρᾶμ ε', ὕδατος, λήτρα γ', βράσον ταῦτα καλῶς, ἕως οὗ ληφθῆ ἕξ αὐτοῦ μόνον λήτρα α', εἶθ' οὕτως, σκευάσας καλῶς δίδου:-

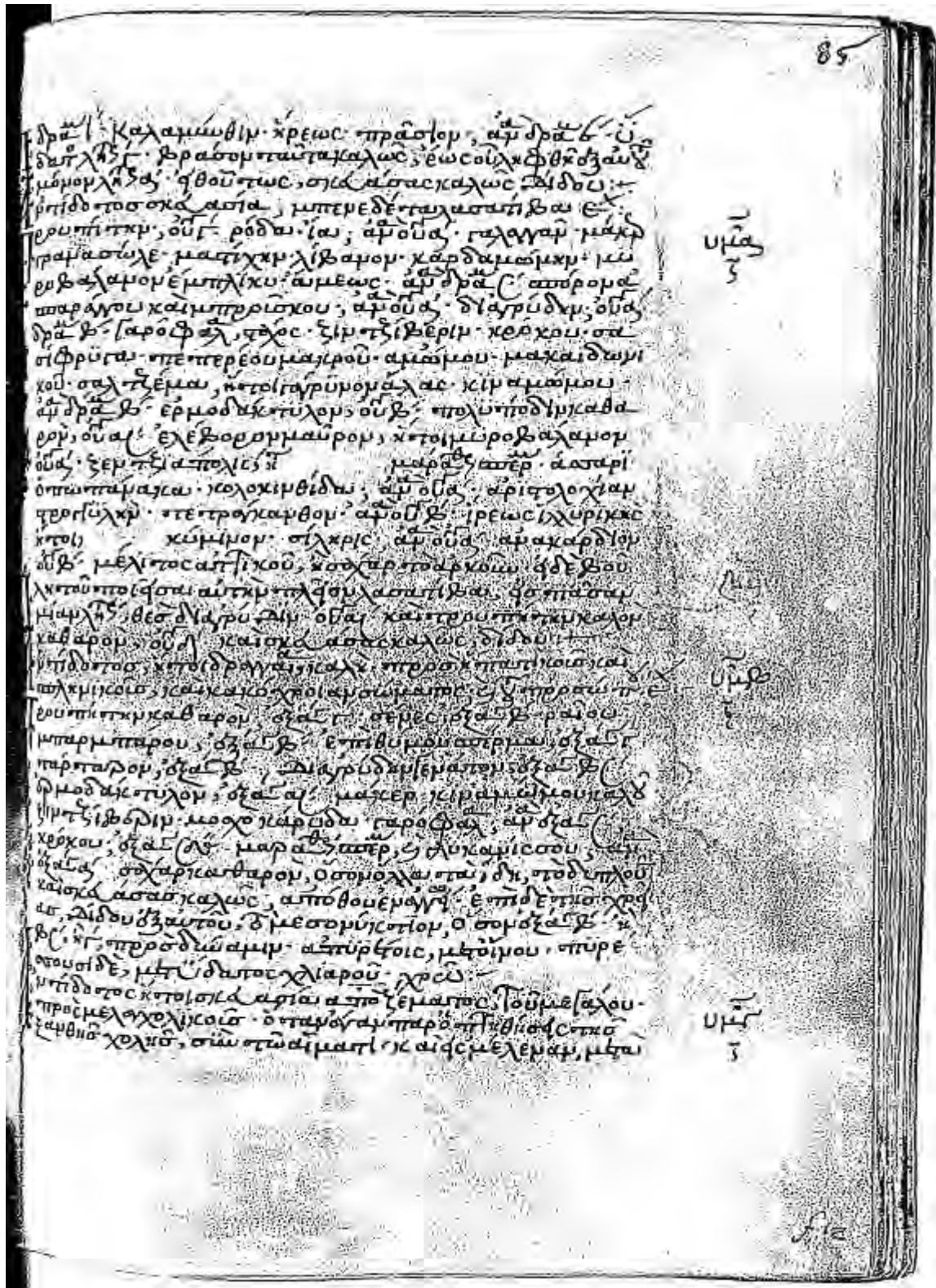
υμα' Ἀντίδοτος σκευασία, μπενεδέτα λασατίβα. Ἔχει:-

5 Τρουπήτην, οὕγγ γ', ρόδα ἴα, ἀνὰ οὕγγ α', γαλαγγᾶν μάκερ γρανασώλε, μαστίχην λίβανον καρδαμώμην μυροβάλανον ἔμπλικυ ἄμεως ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, σπόρον ἀσπαράγγου καὶ μπροϊσκου, ἀνὰ οὕγγ α', δι' ἀγρῦδην, οὕγγ α', δρᾶμ β', γαρόφαλα, στάχος, ζιντζίβερον κρόκου σασίφρουγα πεπερέου μακροῦ, ἀμώμου μακαιδωνικοῦ, σαλτζέμα, ἥτοι γάγρυνον ἄλας κινάμωμου ἀνὰ δρᾶμ
10 β', ἐρμοδάκτυλον, οὕγγ β', πολυπόδιον καθαρὸν, οὕγγ α' καὶ ἥμισυ ἐλέβορον μαῦρον, ἥτοι μυροβάλανον οὕγγ α', ζεντιάπολις, ἥτοι ..... , μαράθρου σπέρμα, ἄσσαρι, ὀπωπάνακα κολοκίνθίδα, ἀνὰ οὕγγ α', ἀριστολοχίαν στρογγυλήν τετράγκανθον ἀνὰ οὕγγ β' ἴρεως ἰλλυρικῆς, ἥτοι, ... Κύμινον σίληρις, ἀνὰ οὕγγ α', ἀνακάρδιον οὕγγ β', μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν , εἰ δὲ βοῦλη τοῦ ποιεῖσαι αὐτὴν πλεῖον λασατίβα, εἰς πᾶσαν μίαν
15 λήτραν, θὲς δι' ἀγρῦδιν οὕγγ α', καὶ τρουπήτην καλὸν καθαρὸν, οὕγγ δ', καὶ σκευάσας καλῶς , δίδου:-

υμβ' Ἀντίδοτος, ἥτοι δραγγαία, καλὴ πρὸς ἥπατικοῖς, καὶ σπληνικοῖς, καὶ κακόχροιαν σώματος, καὶ τοῦ προσώπου. Ἔχει:-

20 Τρουπήτην καθαρὸν, ἐξάγ γ', σένες, ἐξάγ β', ραῖου μπαρμπάρου, ἐξάγ β', ἐπιθύμου σπέρμα, ἐξάγ γ', τάρταρον, ἐξάγ β', δι' ἀγρῦδην γεμάτον, ἐξάγια β' καὶ ἥμισυ, ἐρμοδάκτυλον, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, μάκερ, κινάμωμου καλοῦ, ζιντζίβεριν μοσχοκάρυδα γαρόφαλα, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, κρόκου, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἕν τέταρτον, μαράθρου σπέρμα, καὶ γλυκάνισσου, ἀνὰ ἐξάγ α', σάχαρ καθαρὸν, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη, τὸ δυπλοῦ καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν
25 ἀγγεῖω, ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου ἕξ αὐτοῦ, τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ β', ἢ β' καὶ ἥμισυ, ἢ γ', πρὸς δύναμιν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου, πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ. χρῶ:-

υμγ' Ἀντίδοτος ἥτοι σκευασία ἀποζέματος, τοῦ μεγάλου πρὸς μελαγχολικοῖς ὅταν ἄγαν παρ' ὀπτηθήσεις τῆς ξανθῆς χολῆς, σὺν τῷ αἵματι καὶ εἰς μέλενα, μετὰ
30

[86ν]

πεσοῦσης, ἔστι δὲ πάνυ, ὠφέλημον. Ἔχει:

Ἐπίθυμον, ἐξάγ α', γλυκόριζον, οὐγγ ἥμισυ γυμνόκριθον, οὐγγ α',
 5 μυροβάλανον κύτρινον, ἐξάγ α', σπόροις τοῖς δ', ἀνά οὐγγ α', σπόρον
 μαρουλίου καὶ ἀντιδίου, ἀνά ἐξάγ γ', σκολοπένδριον, ἐξάγ δ', ἄσσαρι σένες
 κοῖσκουντε, ἀνά ἐξάγ α', πουραγγίου ἄνθος, ἐξάγ β', δαμάσκινα κ', κερασία
 λ', σεμπεστέναις, μ', ἀδιάντον, οὐγγ α', σχοίνου ἄνθος, στιχάδος, ἀνά οὐγγ
 ἥμισυ, γλυκάνισσον, μαράθρου σπέρμα, ἀνά ἐξάγ β', ταῦτα βράσας πάντα
 10 μεθ' ὕδατος εἰς ἀπότρίτωσιν εἶτα λάβε ἐξ αὐτοῦ τοῦ ζωμοῦ, οὐγγ ε', εἶτα λάβε,
 γλυκοκάλαμον καθαρὸν οὐγγ α', ραῖου, δράμ α', ὄξυφοίνικον, μάννα, ἀνά
 οὐγγ ἥμισυ, σοῦκορό ζάρω λασατίβω ἐξάγ β', ταῦτα ὅλα μάλαξον, καὶ
 ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας, δίδου ἐξ αὐτῆς μεσοῦσης τῆς νυκτὸς
 ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ, ἢ γ', πρὸς δύναμιν μετ' ὕδατος χλιαροῦ, ἢ τροφή δὲ
 15 αὐτοῦ ἔστω, εὐπεπτος καὶ εὐχυμος, καὶ πάντα ἄφυσά οἶνον δὲ δίδου λεπτὸν
 λευκὸν καὶ ὀλίγον. χρῶ:-

υμδ' Ἀντίδοτος ἄλλη σκευασία ἀποζέματος, πρὸς τὰ μελαγχολικὰ πάθη,
 ἔστι πάλι καλή, ὡς ἢ πρὸ ταύτης:-

Ῥίζας τὰς πέντε ἐπίθυμον ὥσσωπον, ἀνά οὐγγ β', κολιάνδρον, ἐξάγ γ',
 δαμάσκινα κ', κερασία λ', σένες, κοῖσκουντι, ἀνά ἐξάγ γ', ἐρμοδάκτυλον,
 20 ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἰα πουραγγίου τὸ ἄνθος, ἀνά ἐξάγ β', ἀδιάντον, χεραϊάν α',
 σπόροις τοῖς δ', ἀνά οὐγγ β', , ἀγαρικὸν, ἐξάγ β', πολυπόδιον καθαρὸν, οὐγγ
 β', μάννα, οὐγγ α', κασία φίστουλαν κεκαθαρμένην, οὐγγ β', ὄξυφοίνικον,
 οὐγγ α', καππάρεως ῥίζης, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ. ἄγνου σπέρμα, ἐξάγ γ',
 25 τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ α', σάνταλον κύτρινον, οὐγγ ἥμισυ, ἰα, ῥόδα, ἀνά
 ἐξάγ β', γλυκόριζον, οὐγγ α', μαράθρου σπέρμα, οὐγγ ἥμισυ, ἄσσαρι, ἐξάγ β',
 σκολοπένδριον χεραϊάς ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ
 σκευάσας καλῶς, δίδου πιεῖν:-

υμε' Ἀντίδοτος ἢ δι' ἀνθῶν, γαλινοῦ, πρὸς ἀτονίαν σώματος, καὶ λυποθυμίαν
 καὶ συγκοπήν ὡς αὐτῶς καρδιακοῖς διαφορητικοῖς καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν εἰς πᾶσαν
 30 λυποθυμίαν, πάνυ ἐνεργές. Ἔχει:

Δενδρολιβάνου ἄνθος, οὐγγ γ', τὸ ὄστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, βέρβερις,
 ῥόδα, ἰα, ἄνθος πουραγγίου,

[86r] νενουφάρου τὸ ἄνθος, ἀνὰ δράμ γ', μάκερ, ξυλαλόην, καρδάμωνον
 ἀνίσσου ἀνίθου, ἀνὰ δράμ στ', γαρόφαλα, δράμ α', ἄμπαρι, ταρία β', κάρουον
 Ἰνδικον, κιναμώμου στάχος τζετουάριον, ἀνὰ δράμ γ', γαλαγγᾶν κάρουα
 μοσχάτα, ἀνὰ δράμ α', καὶ ἥμισυ, λίθου ζεφύρου, ἐξάγ α', ἰάσπεως λίθου,
 5 λίθου τοῦ ὑποχλώρου, ἀνὰ ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, μαργαριτάριν τρυπημένον καὶ
 ἀτρύπητον ἀνὰ ἐξάγ α', τὸ ὄστοῦν τῆς πορφύρας, τῆς ῥίνος αὐτῆς, ἐξάγια α',
 κρόκου, ξυλόκοκκα γ', τραγακάνθην, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, τρισάνταλον, ἀνὰ
 οὐγγ ἥμισυ, μετάξιν κεκαυμένον, οὐγγ ἓν τέταρτον, ἀνδράχνης σπέρμαν,
 ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ἐλέφαντος ὄστοῦ, ῥίνισμα, οὐγγ ἥμισυ χρυσοῦ καθαροῦ,
 10 ἐξάγ α', κρυστάλιν, κουρέλιν ἐρυθρὸν, ἀνὰ ἐξάγ α', καὶ ἥμισυ, σάχαρ καὶ
 πενίδια καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτῆς, οὐγγ ἥμισυ ἐπὶ τοῖς
 προεἰρημένοις πάθεσι καὶ ἐπὶ λύπη τὲ καὶ φόβῳ καὶ ἑτέροις πλεῖωσι πάθεσι:-

υμστ' Αντίδοτος ἄλλη . ἢ διὰ ἀδιάντου, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ὀνομαζομένη, παρὰ
 τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ἓν κεφάλαιῳ ..... ἐκεῖ εὐρίσεις τὴν τοιαύτης
 15 θεραπείαν. Ἔχει:

Πολυτρίχην, χυλὸν γλυκορίζου ὕσωπον, ἀνὰ δράμ ι', καρῶου σπέρμαν καὶ
 σελίνου ἀμυγδάλων πικρῶν καθαρῶν ἀριστολοχίας κνίδης σπέρμα,
 μαράθρου καὶ σελίνου, ἀνὰ δράμ ε', καλαμίνθης ἴρεως ἀκαλύφης σπέρμ, ἀνὰ
 20 δράμ γ', σπόροις καθαρῶς, τοῖς δ', ἀνὰ ἐξάγ α', , μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ
 ἀρκοῦν ὠφελεῖ δὲ ἢ τοιαύτη, πρὸς βηχικοῖς καὶ δισπνοϊκοῖς ἐμπυτικοῖς, καὶ
 πρὸς κατὰροίζομένους:-

υμζ' Αντίδοτος ἢ ἐπονομαζομένη ἰταλικῆ γλῶσση, μπαγκλαόρια, πρὸς
 ἐμπνευματοῦντας καὶ στροφουμένοις ὠφελεῖ κωλικοῖς τὲ καὶ νεφρητικοῖς ὡς
 αὐτως, καὶ πρὸς ἔμφραξιν σπλάχνων καὶ καχεκτικοῖς, Ἔχει:

Πηγάνου, δράμ ε', ἄμεως θύμου μελαν, λεβήστικον, ὀρίγανον πεπέρεως
 κοινοῦ καὶ μακροῦ ἠδιόσμου, ἀγρίου καστόριον, δαφνόκοκκα, δαύκου σπέρμα,
 25 ἀκόρου, ἀνὰ δράμ α', σεραπίωνος, δράμ β', ὄπωπάνακος, δράμ α' καὶ ἥμισυ,
 μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, ἢ δόσις τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτοῦ, ὅσον
 λεπτοκαρούου, τὸ μέγεθος,

86

ριμοι φάρου το ἀνθοσ· ἀνδρά γ· μακρ· ζυγαρον κερ
 δαμμον· ἀρίστο· ἀνίθου· ἀνδρά α· γαρόφαλα
 δρα α· ἀμπαρι· σταρις· καρύονη· παϊκον· ζιματις
 σταρε· πρετου αρίου· ἀνδρά γ· γαλαγαμ· καρύμοα α·
 ἀνδρά α· λίθου ξεφύρου· δρα α· ἰαππεωσιθου· λι
 θου του· πτοχλωρου· ἀνδρά α· μαργαρι· παρμητρύ
 πημβρον· και ἀπρυσπτον· ἀνδρά α· δοστω· τισπαρ
 φουαε· τισορινοσ· αϊτησ· δρα α· κροκου· ζυλοκοκκ· γ·
 τρακαρβην· δρα α· τρισαμ· ταλον· ἀνδρά γ· μηταρην
 κεκαμιντον· δρα α· ἀνδρά γ· κσπερμα· δρα α·
 ἐφέφαντοσ· οσφου· ριριεμα· ούς· χρυσου· καθαρου·
 δρα α· κρυσταλιν· κουρελιν· ερυθρον· ἀνδρά α· σα
 ρα· και περι· δία· και οσ· δυσαγμα· το αρικωμ· κδ οσ·
 δαυτικσ· ούς· επι· τοισ· προ· φρικμ· τοισ· παθεσ· και
 επι· τακ· τε· και· φόβω· και· ετεροις· πη· λωσ· τοισ· παθεσ·
 μη· τι· δοστωσ· αλλ· και· δια· ἀδια· φτου· ωσ· κ· προ· στα· τικσ·
 ονομα· βομβηκ· παρα· πτω· πα· και· μη· ἀπρω· ερκε
 φαλαίω· εκ· φ· α· ρισ· φσ· τμη· τοισ· αϊτικσ· θερα· πη· αν· ε·
 ού· πρι· χην· χει· τον· λι· κο· ρι· ζου· οσ· οσ· τον· ἀνδρά α·
 και· ρωσ· σπερμα· και· σελι· ρου· αμ· ἰ· δυ· λι· ω· η· η· κω· ρω·
 και· βα· ρω· ἀριστο· λο· χια· κρι· δκ· σπερ· μα· ρα· και· σε
 λι· ρου· ἀνδρά β· και· αμ· βη· κ· ἰρεω· ἀκα· λυ· φκο
 σπερ· ἀνδρά γ· σπο· ροισ· καθα· ροισ· τοισ· ἀνδρά α·
 με· λι· τοισ· αϊ· τικου· η· σσ· χα· ρ· το· α· ρ· κωμ· ω· φε· λ· φ· δε· κ·
 τοισ· αϊ· τικ· σπο· ροσ· β· κ· χι· κωισ· και· διο· σπ· ρο· υ· οισ· επι·
 κωισ· και· προ· σ· και· τα· ροι· σ· ομ· βη· ρωσ·
 μη· τι· δο· τωσ· κ· ε· πο· μο· μα· βομ· βη· ἰ· τα· λικ· κ· γ· λω· σσ· μη· πο· γ·
 και· ορι· προ· σ· επι· πρ· ἀ· μα· το· ω· τα· σ· και· ερ· ρ· φου· με
 νοισ· α· φε· λ· ζω· λι· κωισ· τε· και· με· φρι· στικωισ· ω· σ· αι·
 πως· και· προ· σ· επι· φρα· ζι· ρω· λω· χω· ρω· και· κ· α· χ· κ· ο· η· ε·
 κ· α· ρου· δρα β· αμ· εω· σ· θυ· μου· με· λ· φ· λε· βη· στικω·
 ορι· ρω· προ· σ· πε· πε· ρε· ω· σ· κωι· ρου· και· μα· κρο· υ· η· διο· σ· ρου·
 ορι· ρου· και· το· ριον· δα· φ· ρο· κω· κ· δα· υ· κω· σπερ· α· κω· ρ·
 ἀνδρά α· σε· ρα· σπ· ἰω· μοσ· δρα β· οσ· πω· πα· ρα· κω· σ·
 δρα α· με· λι· τοισ· αϊ· τικου· η· σσ· χα· ρ· το· α· ρ· κωμ· κδ· οσ·
 σισ· τωισ· χρι· ζου· σμ· ο· ζ· α· υ· του· οσ· ο· γ· λε· πτω· και· ρυ· δμ· ε· τε·

υμσ
5

υμσ
5

f13

[87v] μετόϊνου ζεστοῦ εὐκράτου, ἔχει τὸ ὕδωρ ἐν τῇ ἐψήσει τα δὲ ῥίζας μαράθρου σελίνου μακαιδονησίου, ἄμεως, σελίνου σπέρμ, ἀνίσσου καὶ μαράθ σπέρματα, δ'ιδίου νήστης:-

5 υμη' ἀντίδοτος, ἡ δι'ἀνθὸς ὠφελεῖ, βηχικοῖς ἀρτηριακοῖς πάνυ καλὴ καὶ θαυμαστὴ, ἔχει:

Δενδρολιβάνου ἀνθος ῥόδα πουραγγίου ἀνθος βιόλας, ἀνὰ οὐλκᾶς γ', γαρόφαλα καρεόφουλου, κάρουον, ἰνδικόν, γαλαγγᾶν κιναμώμην σμύρνης τζετουάριν, ἀνὰ οὐλκᾶς γ', μάκερ, ξυλαλόην, καρδαμώμην, ἀνίσσον καὶ ἀνιθον, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', τετράγκαθον, οὐγγ α', σάχαρ καὶ πενίδια, τὸ ἀρκοῦν δίδου εἰς τὰς τοιαύτας ἐτίας, πᾶσα πρῶϊ, δηλινὸν καὶ ἐσπέρας ὕστερον, δ'ιδίου ὕδωρ χλιαρὸν, χρῶ:-

10 **υμθ'** Ἀντίδοτος ἡ διὰ ζεφύρου ὠφελεῖ ὡς καὶ ἡ δι' ἀνθῶν προγεγραμμένη. Δέχεται:-

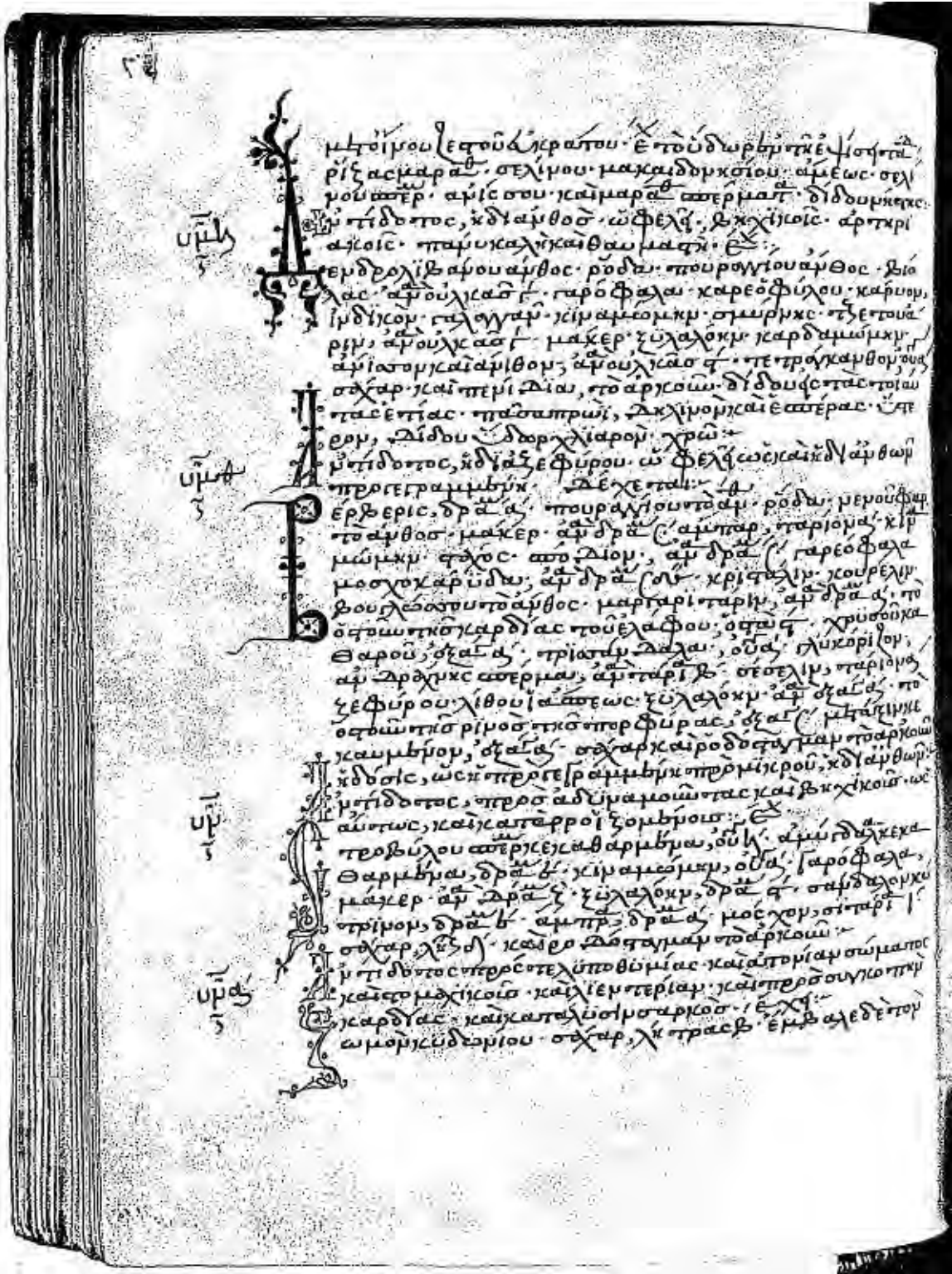
15 Βέρβερις, δράμ α', πουραγγίου τὸ ἀνθος ῥόδα νενοῦφαρ τὸ ἀνθος, μακερ, ἀνὰ δράμ ἡμισυ ἀμπαρ, τάριον α', κιναμώμην, στάχος, σπόδιον, ἀνὰ δράμ ἡμισυ γαρεόφαλα μοσχοκάρυδα, ἀνὰ δράμ ἡμισυ καὶ ἐν τέταρτον, κριστάλιν, κουρέλιν, βουγλώσσου τὸ ἀνθος, μαργαριτάριν, ἀνὰ δράμ α', τὸ ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, ὄστα στ', χρυσοῦ καθαροῦ, ἐξάγ α', τρισσάνδαλ, οὐγγ α', γλυκόριζον, ἀνδράχνης σπέρμα, ἀνὰ τάρια β', σέσελιν, τάριον α', ζεφύρου 20 λίθου ἰάσπεως ξυλαλόην ἀνὰ ἐξάγ α', τὸ ὄστοῦν τῆς ρινὸς τῆς πορφύρας, ἐξάγ ἡμισυ, μετάξιν κεκαυμένον, ἐξάγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν ἡ δόσις, ὡς ἡ προγεγραμμένη πρὸ μικροῦ ἡ δι' ἀνθῶν:-

25 **υν'** Ἀντίδοτος, πρὸς ἀδυναμοῦντας καὶ βηχικοῖς ὡς αὐτως, καὶ καταρροϊζομένοις. ἔχει:-

Στροβύλου σπέρμα κεκαθαρμένα, οὐγγ η', ἀμύγδαλα κεκαθαρμένα, δράμ ε', κιναμώμην, οὐγγ α', γαρόφαλα, μάκερ, ἀνὰ δράμ ζ', ξυλαλόην, δράμ στ', σάνδαλον κύτρινον, δράμ ε', ἀμπρα, δράμ α', μόσχον, σιτάρια ι', σάχαρ, λήτρα δ', καὶ ροδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν:-

30 **υνα'** Ἀντίδοτος πρὸς τε λυποθυμίας καὶ ἀτονίαν σώματος καὶ στομαχικοῖς καὶ λιεντερίαν καὶ πρὸς συγκοπὴν καρδίας καὶ κατάλυσιν σαρκός. ἔχει:

Ζωμὸν κυδωνίου, σάχαρ, λήτρας β', ἔμβαλε δὲ τὸν

υμψ
3

υμψ
3

υμψ
3

υμψ
3

ρίζας μαρά· σελίμου· μακιδονκόσιου· αμέως· σελίμου· σπέρ· αμίσσου· και μαρά· σπέρματ· διδουρικας·
Αντιδοτος, κιδιανθος· ωφελι· λυχιλοισ· αρτηρι·
 αλοισ· παμυκαλικαιθαιματη· ε·
 ερδροχιβ· αρουαμθος· ροδα· πουρογγιου· αμθος· βια·
 λας· αρουχιαστ· γαροφαλα· καρεοφυλου· καρμου·
 ινδισου· γαγγα· κιραμιομκ· σμυρνης· τηετουα·
 ρμη· αρουχιαστ· μακερ· ζυλαχοκ· καρδαμωμκ·
 αριστομικαιαρθου· αρουχιαστ· τετρακαρθου· οσα·
 σαχαρ· και περι· δια· στο· αρκοω· διδουρικας· τοιου·
Πτας· επιας· πασσυπρωι· λυχιμοικαιεσπερας· επ·
 ερη· διδου· εδορ· χιαρου· χρω·
Αντιδοτος, κιδιαζεφυρου· ωφελι· και κιδιανθου·
 προγεραμβη· λα· χε· τα·
Βερβερικ· δρα· α· πουρα· λιο· ντα· αμ· ροδα· μερου· φου·
 το· αμθος· μακερ· απ· δρα· ε· αμπαρ· παρτομα· κλη·
 μωμκ· εδος· απο· διου· απ· δρα· γαρεο· φα·
 μοσχο· καρ· υδα· απ· δρα· ε· κρι· τα· λιν· κου· ρελι·
 βου· λε· ο· στυ· το· αμθος· μαρταρι· ταρη· απ· δρα· ε· το·
 οστω· ντι· καρ· διας· του· ε· λα· φου· ο· στα· ε· χρυ· σου· χα·
 θαρου· ο· στα· ε· τρισ· τα· λα· λα· ο· στα· λυ· κορι· λου·
 απ· δρα· χικ· σπερμα· απ· ταρι· β· ο· στα· ε· λιν· παρτομα·
 ζε· φυ· ρου· λι· θου· ι· α· σπε· ως· ζυ· λα· χοκ· απ· δρα· ε· το·
 οστω· ντι· ο· ρι· μο· σ· το· σ· πο· ρ· φι· ρα· ε· ο· στα· ε· μετα· κιν· με·
 και· μβ· ρου· ο· στα· ε· σα· χαρ· και· ρο· δο· στα· γμα· ρ· στο· αρ· κο· ω·
Πκιδιανθου· ωσπ· προ· γε· ρα· μβ· η· προ· μι· κρου· κιδιανθου·
Αντιδοτος· προ· σ· α· δ· υ· ρα· μο· ω· ν· τα· s· και· β· η· χ· ι· κο· ω·
 αυ· τω· s· και· κα· τα· ρ· ρο· ι· ζο· μβ· ρου· ε·
Βροβι· λου· σπερ· κει· καθα· ρμβ· ρου· ο· ω· αμ· δυ· λα· κε·
 θαρμβ· ρου· δρα· ε· κι· ρα· μω· μκ· ο· στα· γα· ρο· φα· λα·
 μακερ· απ· δρα· ε· ζυ· λα· χοκ· δρα· ε· σα· β· θα· χο· ρ· κ·
 τρι· μο· δρα· β· αμ· πρ· δρα· α· μο· σ· χο· ρ· σι· τα· ρ· ι·
 σα· χαρ· λε· ο· και· ρο· λα· στα· γμα· ρ· στο· αρ· κο· ω·
Παντιδοτος· προ· ε· τε· λε· υ· πο· θι· μ· ια· s· και· α· το· ρ· ι· α· ρ· σι· μα· πο·
 και· το· μα· χι· σι· ο· και· ι· ε· ρ· με· ρ· ια· ρ· και· προ· σ· ο· υ· γι· ο· πη·
Βκαρ· δια· s· και· κα· τα· λυ· σι· ρο· αρ· κο· ω· ε· λα· ε·
 ω· μο· ρ· κ· υ· δ· α· ρ· ι· ο· σα· χαρ· λι· τ· ρα· s· ε· μ· β· α· λε· δε· του·

[87r] ζωμόν, ὅσον ἀρκεῖ καὶ βράσον εἰς σύστασιν εἶτα ἔμβαλε, μακροπέπεριν ζιντζίβεριν κινναμώμην, ἀνὰ δρᾶμ α', γαρόφαλα, ξυλαλόην, ἀνὰ οὐγγ α', μόσχον, σιτάρια κ', τὸ ὅσπουν τοῦ ἐλάφου τῆς καρδίας δ', ἄμπαρ, ἑξάγ ἥμισυ, γάλια μοσχάτα, δρᾶμ ἥμισυ, μπλᾶντεμπεζάντζια, ἑξάγ α', βέρβερις, οὐγγ ἥμισυ τουτέστιν ὄξυ ἀκάνθου σπέρμα σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου:-

5 υνβ' Ἀντίδοτος, ἡ δια μυροβαλάνου πρὸς μελαγχολικὸν πάθος, καὶ ὑπόχονδριακὸν καλούμενον, ἔχει:

10 Μυροβαλάνων, ἐκ τῶν πέντε γενεῶν τὰς δ', ἄνευ τοῦ ξανθοῦ, ἀνὰ οὐγγ' ἥμισυ πολυποδίου πρόσφατου καθαροῦ ἐπιθύμου σπέρμα, ἀνὰ ἑξάγ β', στιχάδος ἀραβικοῦ, ἑξάγ α' καὶ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἑξ' αὐτῆς, ἀπερχομένου εἰς κοίτην, ἐσπέραν, οὐγγ ἥμισυ, ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον κατὰ δύναμιν. χρῶ:-

15 υγγ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἡ διὰ μυροβαλάνου ὠφελεῖ πρὸς φλεγματικοῖς ξανθοχολικοῖς καὶ μελαγχολικοῖς, ἔστιν δὲ καὶ ἀτάραχον τὸ τοιοῦτον. ἔχει:-

20 Μυροβάλανον ξανθὸν καὶ μέλαν ἀνὰ ἑξάγ γ', τρουπήτην, καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, ἄνισσον ἑξάγιον α', ζιντζίβεριν ἑξάγ α' καὶ ἥμισυ ραῖον μπάρμπαρον, ἑξάγιον α', σάχαρ καθαρὸν τὸ ἀρκοῦν ταῦτα ποιήσας ὡς ἀλφητα ἡτοι δραγγαίαν, δίδου ἐαυτοῦ ὅσον ἑξάγ β', ἢ β' καὶ ἥμισυ ἢ τρία, πρὸς δύναμιν. χρῶ:-

υνδ' Ἀντίδοτος, ἡ διὰ θεῖου ὀνομαζομένη, ὠφελεῖ ἐλεφαντιοῦντας καὶ πρὸς ἀκαθαροσίας, παντὸς τοῦ σώματος πάνυ ἐπαινετῆ. ἔχει:-

25 Κρόκου σμύρνης λιβάνου, ἀνὰ οὐλκᾶς β', καρδαμώμου, ὀπίου ἀνὰ οὐγγ ἕν τέταρτον, θεῖου ἀπύρου, ξυλοβαλσάμου, πυρέθρου, ὀπωπάνακος ῥίζης, ὀπου, τιθυμάλλου καλαμύνθην ὀπου πευκεδάνου, ἀνὰ οὐλκᾶς στ', πεπερέου λευκοῦ, οὐλκᾶς β', κάλαμου ἀρωματικοῦ ζιντζιβέρεος, ἀνὰ οὐλκᾶς γ', χυλὸν γλυκορίζου, δρᾶμ β', σκίλλης ὀπτῆς, δρᾶμ β', μέλιτος ἀττικοῦ ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἑξ' αὐτῆς, κυάμου αἰγυπτίου τὸ μέγεθος εἰς εὐκρατον, ἢ δίδου μετὰ ζωμοῦ ἀψινθίου, κιάθοις δ':-

30 υνε' Ἀντίδοτος ἡ βασιλικῆ λεγομένη ὠφελεῖ πρὸς κεφα

ζωμοῦ, ὄσμο ἀρχῆ καὶ βρασμοῦ ὄσμοσι. ἴσταιμι
 ραχε, μακροπέπεριν· ζιμτὴ, βεριμ· χιρ αμωμκρ, ἀρ
 δρᾶ β· γαρ ὄφρα. ζιλολοκμ· ἀπὸ δα· μοσχον, σὶ κ
 ποσπιω τοῦ ελαφου τκο καρδίας δ· ἀμπαρ, δία
 πᾶμοχατ, δρᾶ β· μπλαρ τεμπε γὰρ τῆ, δία β
 βερ βερισ, οὐ β· ποσπε αμωμὸς ἰαχάβου ἀπὸρ· σαφρ
 ρο δόσπιμα το ἀρκου· καισακ ἀσασκαλωδ δ· δου
 μπίδοτος, κ· διαμωρ βελαμου· προσμεγαλοχικόμ
 πάθος, και πούχομ δρῖα κοχκαλοῦ μβρομ· β
 ὄροβ αλαμωμ, βκ τωρ περ τε γερωῦ τας δ· ἀνάτου
 γαθού, ἀπὸ οὐ β· πολὺ πε δίου προσφατοῦ καθαροῦ
 ἐπιθύμου ἀπὸρ· ἀπὸ δα β· τικαδου αραβικου δαλα
 κέλιτος ἀπὸρ, κοσχαρ το ἀρκου· καισακ ἀσασ, δι
 δου δαίτω, ἀπὸρ χο μβροῦ ὄσμο κοίτημ, ἐβ; οὐ β· ἀπὸ
 ἀπὸ ἐλαττορικατὸ δνωαμμ· χρι
 ἴπιδοςτος ἀλλ, ἐδνω μωρ βελαμου ὠφελῆ προσ
 φηλατικου· ζαρθοχοχικόμ και μεγαλοχικόμ· ἔστιν
 δεικνύοντι τὸ ποσπιω τω
 ὄροβ αλαμωμ γαθου και μελαμ· ἀπὸ δα β· τρω πε κίτημ
 καθαροῦ οὐ β· ἀριστομ ὄσμο τωρ, ζιμτὴ βεριμ, δία β
 ρατομ παρμπαρομ, δία β, σαχαρ καθαρομ το ἀρκου
 ἴσταιμι ποικασωσ ἀλφικτω· ἔτσι δρῖα β, δίδου
 ἴσταιμι ὄσμο δα β· κ β; ἔτσι προσ δνωαμμ· χρι
 ἴπιδοςτος, κ· διαμωρ ὄρομαζομ βκ· σὺφελῆ προσ ἔ
 κεφαττοῦ τας· και προ ἀκαθαροῦ, παμτος τοῦ
 ἴσταιμι τας· παμ ἐσται με τι· β
 ἴσταιμι· σμύρκο χιβάρου, ἀμωμ χασ β· καρδαμ
 ἴσταιμι· ἀπὸ δα β· θῶου ἀπύρου· ζιλο βαλομμου· τπω
 ἴσταιμι· ὄπω παμακοσ ρίχ· ὄπω, τίθύμωμμου· και α
 ἴσταιμι· ὄπω πᾶ κεδάμου, ἀμωμ κασ β· πεπεριου
 ἴσταιμι, οὐχασ β· και αμωμ αρωματικου· ζιμτὴ βερε
 ἴσταιμι· ἀμωμ χασ β· χιλομ γυκορίζου, δρᾶ β· σιχκοσ ὄπικ
 ἴσταιμι· δρᾶ β· μέγιστος ἀπτικου· κοσχαρ το ἀρκου· και σκε
 ἴσταιμι· δίδου ὄσμο τωρ, και αμωμ αἶ τω ποσπιω μεγεθος
 ἴσταιμι· ἴσταιμι· κ· δίδου μετὰ ζωμου ἀμωμ βίου, και αμωμ δ
 ἴσταιμι· ἴσταιμι· κ β· ασιχ κηλεγομ βκ· ὠφελῆ τρω κεφα

υμβ
5

υμγ
5

υμδ
5

υμε
5

114

[88v]λαλγικοῖς ἀμβλυώπιαν καὶ ἐπόχην γαστροῦ καὶ χυμοῖς λεπτύνουσα, καὶ
στόμαχον καθερίουσα καὶ ἀρθροτικοῖς ἥπατικοῖς καὶ νεφροτικοῖς καὶ πρὸς
κωλικοῖς καὶ ἔμφραξιν ἐκφράττουσα ὡσαύτως πρὸς ποδαλγικοῖς τὲ καὶ
5 σπληνικοῖς ἔστι δὲ καὶ εἰς πάθη γυναικεία, ὑστερικᾶ, καὶ εἰς πᾶσαν νόσον, χῦ
χάριτι ὠφελούσα ὑγιεῖς ποιεῖ, τοῖς ταύτην λαμβάνοντας διδομένη ἦτοι αὕτη,
ἀπαρατηρήτως ἐν παντὶ καιρῷ μὴ παρατήρει ταύτην, μήτε ψύχος μήτε καῦμα.
Ἔχει: Ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη, λασατίβα:

Πεπέρεως κοινῷ, καὶ μακροῦ, ζιντζίβεριν, κοινάμωμον, ξυλοκιναμώμου, ἀνὰ
οὐγγίας β', καρεόφυλλου στάχος, κάχρουος ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ἥμισυ τρουπήτην,
10 οὐγγίας ἥμισυ ραῖου ἐξάγ β', ἐρμοδάκτυλον, ἐξάγ α', δι ἀγρῦδην οὐγγ ἥμισυ
καὶ ἓν τέταρτον κρόκον, ἐξάγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ
σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ἐξάγ β', ἢ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ',
πρὸς δύναμιν. Δίδου δὲ, ὥραν μεσονυκτίου, ὕστερον δίδου πιεῖν ἀπυρέτοις
οἶνον εἰ δὲ πυρέττειν, δίδου ὕδατος χλιαροῦ:-

15 υνστ' Αντίδοτος, ἡ δια ζιντζιβέρεως ὀνομαζομένη ὠφελεῖ εἰς διαθερμότητα
ὀδυνώμενον τὸ ἥπαρ, Ἔχει:

Νάρδου, συριακοῦ στάχος ζιντζίβεριν, κόστου πετροσελίνου μαῖου, ἀνὰ
οὐγγίαν α', ἀκόρου μανδραγόρας, πεπέρεως λευκοῦ μήκωνος σπέρμαν
κρόκου λιμνεῖας σφραγίδος ἀνὰ οὐγγίαν α', στύρακος ὀπίου ἀνίσσου δαῦκου
20 κρητικοῦ σελίνου τὸ σπέρμα ὑοσκιάμου σέσελι, ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ἥμισυ
κιναμώμου, οὐγγ α', μαργαριτάρ, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ μπλᾶντεμπεζάνστια,
ἐξάγ α', ὄστα, τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, ε' εὐπατόριον παπάβαριν ἄσπριν ῥόδα
ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, γαρόφαλα, ἐξάγ α', ραῖου μπαρμπάρου ἐξάγ β', σάχαρ καὶ
ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, πᾶσα
25 πρῶτ' ὅσον ἐξάγιον α' καὶ ἥμισυ ἢ β', πρὸς δύναμιν καὶ ἔασον ὑπνεῖσαι, μετὰ
τὴν δόσιν δίδου δὲ τὸ τοιοῦτον εἰ βούλει ἡμέρας ι', ὕστερον δὲ εἰ βούλη, δίδου
καθάρσιον. χρῶ:

30 υνζ' Αντίδοτος, ἡ διερμοδακτύλου, ὠφελεῖ πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθροτικοῖς
καὶ εἰς οἴοις πόνοις καὶ

λαλτικοῖς· ἀμβλυώπιαι· καί ἐπὶ χηρῶν γελοῖο· ἔ
 χύμοι ἄλεπύρουσαι, καὶ ἰσμάχορκαθερίουσαι· καὶ
 ἀρθρικτικοῖς· ἕπαιτικοῖς· καὶ μεφροκτικκοῖς· ἔπρὸς
 κωλικοῖς· καὶ ἐμφραζιμἐφραγίτουσαι· ὡσαύτως
 πρὸς ποδαλγικοῖς τε καὶ ἀσληκτικοῖς· βίπιδεκαί φε
 παθῶν ἰαίκαθα, ἕπερκαὶ· καὶ ἕσπασαμύροσιν, χυ
 χαρίτιώφελουσαι· ὕψισ· ποί φ, τοῖς τῶν τετραμ
 βαφορτας· Δίδου μὲν κῆστοι αὐτῆ, ἀσπαρτακρικτικῶς·
 ἐρπιαμ· πικαίρω· μὴ παρατηρήσονται, μὴ τελέχος
 μὴ τεκαῖμαι· **Ε**· χι· φ· φιδεῖται αἰαπ, χασαπιθα
 ἐπέρεως κοίρου, καί μαχρου· ζιμ· τζι· βερην· κοίραμ
 ζυλοκίραμῶμου· ἀφ· οὐ· γί· α· β· καρεὸφύχου· φά
 χος, καχρίος· ἀφ· οὐ· α· τρυπικταν, οὐγί· α· ραίου
 ὄγα· β· ἐρμδακτυλον, ὄγα· α· Διαρῶδιν, οὐ· γ·
 κροκον, ὄγα· α· σαρκαί· ρ· δ· φαρμα· το· ἀρχοῦ·
 καί σκα· α· α· καλῶς, Δίδου ὄγα· τῶ· τοῖς χηρῶν
 σην, ὄγα· β· χ· β· κ· τ· πρὸς δὲ ἡμῶν· Δίδου δὲ, ἔ
 ραμ· μεσο· κ· κ· τοῦ· ἕπερον· Δίδου πῆ· φ· ἀπύρ· φ· οῦ
 οἶμον· ἔδε· πύρε· τ· φ· ερ, δι· δου· ὄγα· το· χ· διαρῶ·
 μ· τῶ· δ· ο· τ· ο· κ· ἔδ· α· ζι· μ· τζι· β· ερ· ε· σ· ο· ρ· ο· μ· α· ζο· μ· β· η· κ·
 ὄ· φ· ε· δ· ι· α· ν· θ· ερ· μ· ὄ· τ· κ· τ· α· μ· ο· Δ· φ· ο· μ· β· η· κ· τ· ο·
Α· ρ· δ· ο· υ· σὺ· ρ· ι· α· κ· οῦ· φ· α· ρ· ο· s· ζι· μ· τζι· β· ερην· κοῦ· τοῦ· πε
 τρο· σελι· μου· μ· αἰ· οῦ· ἀφ· οὐ· γί· α· ρ· α· ἀκόρου· μαρδρα
 γο· ρ· α· s· πε· πε· ρ· ε· ω· s· λ· α· κ· οῦ· μ· κ· ἰ· κ· ω· ρ· ο· s· σ· τ· ρ· α· μ· κ· ε· ρ· α·
 λ· ἰ· μ· ἦ· α· s· ο· φ· ρ· α· γ· ἰ· α· ο· s· ἀφ· οὐ· γί· α· ρ· α· σὺ· ρ· α· μ· ο· s· ὁ· π· τ· οῦ·
 ἀρ· ἰ· σ· οῦ· δ· α· ν· κ· οῦ· κ· ρ· κ· τ· ἰ· κ· οῦ· σελι· μου· το· ἀσπ· ὄ· σ· ο· μ·
 α· μ· οῦ· σ· ε· σ· ε· λ· ἀφ· οὐ· α· κ· ἰ· ρ· α· μ· ὄ· μ· οῦ· οὔ· α· μαρ· γ· α· ρ·
 ὄ· γ· α· α· μ· π· δ· α· φ· τ· ε· μ· π· ε· ἀφ· ἄ· τ· ἰ· ὄ· γ· α· α· ὄ· γ· α· τῶ· σ· κ· α· ρ· δ·
 α· s· τοῦ· ε· λ· α· φ· οῦ· β· ἀπ· α· τ· οῦ· ρ· ἰ· οῦ· σ· π· α· π· α· θ· α· ρ· ἰ· μ· α· σ· ρ· η·
 ρ· ὄ· δ· οῦ· ἀφ· οὐ· γ· γ· α· ρ· ὄ· φ· α· λ· ὄ· γ· α· α· ρ· αἰ· οῦ· μ· π· α· ρ· ἰ· μ· π· α· ρ·
 ὄ· γ· α· β· σ· α· ρ· κ· αἰ· ρ· ὄ· δ· φ· α· ρ· μ· α· τ· ο· ἀ· ρ· κ· οῦ· καί· σ· κ· ε·
 λ· α· s· α· s· Δίδου ὄγα· τῶ· τοῖς χηρῶν σην, πᾶσα πρῶ
Π· ὄ· σ· ο· ρ· ὄ· γ· α· ὄ· ρ· α· ἰ· ἔ· φ· πρὸς δὲ ἡμῶν· καί· ἐ· ἀ· σ· ο· ρ· ἰ· π· τ· ἰ· φ·
 σ· αἰ, μ· ἔ· τ· α· τ· κ· ἰ· δ· ὄ· σ· η· Δίδου δὲ ὄ· γ· α· τῶ· τοῖς χηρῶν
 ἔ· μ· β· ρ· α· s· ἕπερον δὲ ἔ· β· οῦ· κ· Δίδου καθάρσιον· χηρῶν
Α· μ· τῶ· δ· ο· τ· ο· s· κ· ἰ· δ· ἐρ· μ· ο· δ· α· κ· τ· ἰ· λ· οῦ· ὡ· φ· ε· λ· ἔ· πρὸς ποδαλ
 γι· κ· οῖς· καὶ ἀρθρικτικοῖς· καὶ ἔ· σ· ὄ· ἰ· οῖς· πο· ρ· οῖς· καί

υψ

υψ

[88r] εἰς πᾶν τραῦμα καὶ εἰς πᾶσαν ἐργασίαν. Ἐχει:

Ἐρμοδάκτυλον, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ κυμίνου αἰθιώπικου κολοκυνθίδος, οὐγγίας ε', χαμαΐδρον, οὐγγ β' καὶ ἓν τέταρτον κενταυρίου οὐγγίας β', ἀριστολοχίας στρογγυλῆς γεντιανῆς, ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, ὑπερικοῦ, οὐγγίαν ἓν τέταρτον, πετροσελίνου, οὐγγ α', ἀγαρικοῦ μαΐου ἀνὰ ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, τρουπίτην καθαρὸν οὐγγ ἥμισυ, ραΐου μπαρμπάρου, ἐξάγ β', διάγρῦδην γεμάτων, κρόκον ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ σκευάσας καλῶς δίδου ἐξ' αὐτοῦ τὸ μεσονύκτιον, ὅσον οὐλκὴν α', ἢ α' καὶ ἥμισυ πρὸς δύναμιν καὶ ὕστερον δίδου ἀπυρέτοις πίνην ὕδωρ εἰδὲ πυρέττειεν, ὕδατος χλυαροῦ:-

υνη' Ἀντίδοτος, εἰς δίψαν ἄμετρον ζέσιν ἥπατος ὁμοίως, εἰς πυρετοῖς ὄξις καὶ καυσώδης καλεῖται δὲ αὕτη ἢ ἀντίδοτος ἢ δια ραΐου βαρβάρου πάνυ καλὴ ἐστὶν αὕτη, καὶ ὠφέλιμος δέχεται:-

Τρισάνταλον, ἀνὰ οὐγγίας ἥμισυ μαρουλίου σπόρον καὶ ἀντιδίου, ἀνὰ οὐλκᾶς β', ῥόδα ἰα, ἀνὰ ἐξάγ γ', σπόροις τοῖς δ', ἤγουν ἀγκουρίου πεπονίου κολοκύνθης καὶ σαρακινου, ἀνὰ οὐλκᾶς δ', ἄσσαρι, οὐλκὴν α', ραΐου μπαρμπάρου, ἐξάγ α', παπάβαριν λευκὴν, ἐξάγ β', εὐπατόριον οὐλκᾶς γ', πετροσελίνου, οὐλκᾶς β', καφορᾶν, ἐξάγ ἥμισυ, ἀνδράχνης σπέρμ οὐλκᾶς β', γλυκόριζον, δράμ α', αγριομελιτζνίου σπόρον, οὐλκὴν α' καὶ ἥμισυ, ψήλεως ἐξάγ ἥμισυ, πουραγγίου ἄνθος ἐξάγιον α', κάντεον, οὐγγ ἥμισυ κυδονίων σπόρον, ἐξάγ ἥμισυ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, ζύμωσον αὐτᾶ, σὺν ἀποζέματος, σκολοπενδρίου σεμπεστένης, ῥόδα, ἰα, δαμασκίων, ἀντιδίου πουραγγίου ἢ δόσις κατὰ δύναμιν ἐξ' αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον καρύου ποντικοῦ τὸ μέγεθος ὕστερον δίδου πίνειν ὕδωρ ψηλαίου σὺν δροσάτου ἀλεξανδρινου. ἀεὶ χρῶ:-

υνθ' Ἀντίδοτος, ἢ δια σέναις λεγομένη πρὸς ἐλεφαντιοῦντας, πάνυ καλὴ. Ἐχει:

Σένες λεπτοκάρα, ἀνὰ οὐγγ α', ἐλέφαντος ὄστοῦ ῥίνης δράμ γ', μετὰ ξην ὁμὸν κεκαυμένον, δράμ α' καὶ ἥμισυ, βόλου ἀρμέν

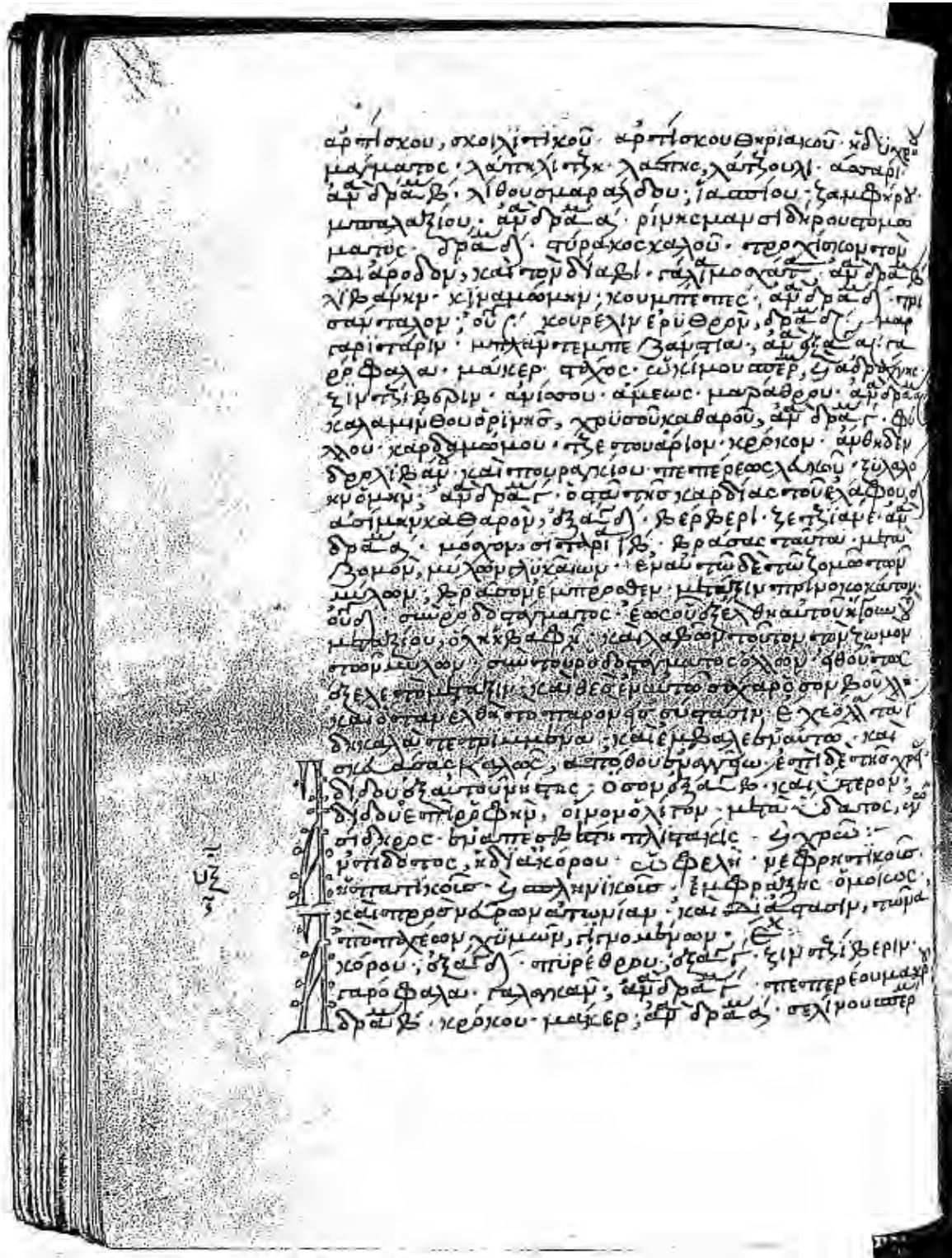

[89ν] ἀρτίσκου, σκοιλιτικοῦ, ἀρτίσκου θηριακοῦ ἠδυχρόου μάγματος
 λάπηλίτζη, λάπηρ, λάτζουλι ἄσσαρι ἀνά δραμ β', λίθου σμαράλδου, ἰασπίου,
 ζαμφήρου, μπαλαξίου ἀνά δραμ α', ρίνησμαν σιδήρου στόματος δραμ δ',
 5 στύρακος καλοῦ, τροχίσκον τὸν διὰ ρόδον, καὶ τὸν διάβι, γάλια μοσχάτα, ἀνά
 δραμ β', λιβάνην κιναμώμην, κουμπέπες, ἀνά δραμ δ', τρισάνταλον, οὐγγ
 ἥμισυ κουρέλιν ἐρυθρὸν, δραμ δ' καὶ ἥμισυ, μαργαριτάριν, μπλάντεμπε
 ζάνστια, ἀνά ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, γαρόφαλα, μάκερ, στάχος ὠκίμου σπέρμα, καὶ
 10 ἀδράχνης, ζιντζίβεριν ἀνίσσου, ἄμεως, μαράθρου, ἀνά δραμ α' καὶ ἥμισυ,
 καλαμίνθου ὀρινῆς, χρυσοῦ καθαροῦ, ἀνά δραμ γ', φύλλου καρδαμώμου,
 τζετουάριον, κρόκον, ἄνθη δεντρολιβάνου, καὶ πουραγκίου, πεπέρεως λευκοῦ,
 ξυλαλόην ὀμήν, ἀνά δραμ γ', ὅστᾱ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, δ' ἀσίμη
 καθαρὸν, ἐξάγ δ', βέρβερι, ζεντζιάνε, ἀνά δραμ α', μόσχον, σιτάρια ιβ',
 βράσας ταῦτα μετὰ ζομόν, μύλων γλυκαῖων, ἐν αὐτῷ, δὲ τῷ ζομῷ τῶν μύλων,
 15 βραῖσον ἔμπροσθεν μετὰξιν πρινοκοκάτον, οὐγγ δ', σὺν ῥοδοστάγματος
 ὄλλων εἰθ οὕτως ἔξελε τὸ μετὰξιν καὶ θές ἐν αὐτῷ σάχαρ ὅσον βούλλη καὶ
 ὅταν ἔλθῃ τὸ παρὸν εἰς σύστασιν, ἔχε ὄλλα τὰ ἴδη καλὰ τετριμμένα, καὶ
 ἔμβαλε ἐν αὐτῷ καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖ...
 δίδου ἐξ αὐτοῦ νήστης, ὅσον ἐξάγ β', καὶ ὕστερον. Δίσου ἐπὶ ῥοφήν, οἶνον
 ὀλίγον μετὰ ὕδατος, ἐν ᾧ σίδηρος, ἐν ἀπεσβέστη πλιστάκις καὶ χρῶ:-

20 υξ' Ἀντίδοτος, ἡ δι ἀκόρου ὠφελὴ νεφρητικοῖς, ἥπατικοῖς καὶ σπληνικοῖς,
 ἐμφράξης ὁμοίως, καὶ πρὸς νεῦρων ἀτωνίαν καὶ διάστασιν, τῶν ἀπὸ παχέων
 χυμῶν, γιγνόμενων. Ἔχει:

Ἀκόρου, ἐξάγ δ', πυρέθρου, ἐξάγ γ', ζιντζίβεριν, γαρόφαλα, γαλαγκᾶν, ἀνά
 25 πεπερέου μακροῦ, δραμ β', κρόκου, μάκερ, ἀνά δραμ α', σελίνου σπέρμαν,

ἀρτίσκου, σκολιχίτικου, ἀρτίσκου θριακίου, κδύκρου
 μαμάτος, χαττιχίτικ, λαττικ, χαττιουχι, ασαρι
 ἀφ δράβ, λίθουσιμαρ αχδου, ιαασίου, ζαμφκρά
 μπαλαζίου, ἀφδρά α, ρίμκεμασι δκρουατομα
 ματος, δρά δ, γύρακος χαλού, τροχισοιστου
 δι αροδου, και τον δναβι, γαλμοχατ, ἀφδρά β
 χιβ αφκ, κίμαμοικη, κουμπεπες, ἀφδρά δ, πρι
 στανταλον, ου ρ, κουρεχιν ερυθρον, δρά δ, μαρ
 γαρισταρι, μηχαρτεμπε βαφτια, ἀφδρά ε, γα
 ροφαλα, μακερ, τλχος, ωκίμου ασερ, ε αδρδρνε
 ζιη τσι βδρι, αβισου, αμεως, μαραδρου, ἀφδρά
 ιακαμθου οριμκ, χρυσου καθαρου, ἀφδρά γ, φ
 χου, καρδμοικου, ηζε στου αβιου, κροικου, αφκδι
 δρολιβα, και ππουρα λειου, ηπεπερεως χαλου, ζυχα
 κροικη, ἀφδρά γ, οσα τηκο καρδια του εαφου, δ
 ασιμκαθαρου, δζα δ, βερ βερι, ζετζιαφ, αι
 δρά ε, μαγορ, σισαρι, β, βρασας στατω, μετα
 βομου, μη χωρ λυκαωρ, εβα ττω δεστω ζομαστωρ
 μηλορ, βρασορ εμπροσθεν, μετα ημ ππριμοχαλου
 αυ, σμωρ δδ σαματος, εωσου δεχ θη αι του κίωμ
 μετα ζιου, οκ κβα φη, και λαβου του του τωρ τωμ
 στωρ μελορ, σμωρ δδ σαματος, εωσου, εθουτας
 δεχεστωρ μετα ημ, και δεσ εματω σαμαρ σωρ βου
 και οστα ελθα στο ππουρα σωσαστη, εχεστωρ
 δικαω περρι μεβρα, και εμβρα εβρατω, και
 σκα ασας κελας, αποθου βραγω, εστι δε σκα χρ
 διδου δ αι του μητας, οσορ δζα β, και κερου
 διδου επερ φκ, σιμορ λιτον, μετα υδατος, η
 σιδχερ, βριαπεσ βετ, πλιταεις, εχρω:-
 οπιδστος, κδύαζορου, εφελη, μεφροτικου,
 οισπαιτικου, εσληνικου, εμφραζης ομοικως,
 και στρογορ ρωμ ατωριαμ, και δα αταση, τωρ
 ποπαχεσορ, χυμωρ, ετμο μβρωρ, ε
 κωρου, δζα δ, σπυρεθρου, δζα γ, ζιη τσι βεριμ,
 γαροφαλα, γαλακω, ἀφδρά γ, ππεσπερ εουμαρ
 δρά β, κροικου, μακερ, ἀφδρά ε, σεχίμου ασερ

11
 12

[89r] καὶ ἀνίσσου, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, μέλιτος ἀττικοῦ, ἢ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, οὐγγ ἥμισυ, μετ' οἴνου εὐκράτου καὶ ὕδατος ἔχων δὲ τὸ τοιοῦτον ὕδωρ ἐν τῇ ἐψίσει αὐτοῦ, ταῦτα ἤγουν ἀκόρου, σελίνου, καὶ μαράθρου τῶν ριζῶν καὶ σκευάσας καλῶς ταῦτα δίδου τοῖς χρίζουσιν:-

5

υξα' Ἀντίδοτος, ἢ δια κιναμώμου, πεπτική καλεῖται δὲ ἡ τοιαύτη παρ' ἰταλίοις, μάνοις ντέοις, γρικιστή δὲ χεῖρ κῦ, ἔστι δὲ πάνυ ἐπαινετὴ. Ἔχει:-

Κιναμώμου, δρᾶμ στ', φύλιον γαλαγγᾶν μάκερ, ἀντόφαλι, γαρόφαλι, ἀνὰ δρᾶμ α', ζιντζίβεριν, οὐγγ γ', καρδάμωμον, δρᾶμ δ', μενιγέταις, δρᾶμ γ', στάχος, καρῶου, μαστίχην, πεπέρεως μακροῦ, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, κάρυα μοσχάτα, κομπέπες, ἀνὰ δρᾶμ γ', μόσχον ξυλόκοκκα στ', ἄμπαριν, δρᾶμ ἥμισυ, κρόκον, ἐξάγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου μετ' οἴνου, μονεμβασιάτικοῦ, ἔστι δὲ πρὸς λυποθυμίας καὶ ἀτωνίαν σώματος, πάνυ καλή:-

10

15

υξβ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κιναμώμου, ὠφελῆ, πρὸς στόμαχον ἀλγοῦντα, καὶ ἐμοῦντας τὴν τροφήν. Ἔχει:-

Κιναμώμην, δρᾶμ στ', τριπέπεριν, ἀνίσσου, κρόκου μαράθρου, σελίνου ἄμεως, φύλιον, γαλαγγᾶν μάκερ, ἀντόφαλιν, ἀνὰ δρᾶμ α', ζιντζίβεριν, οὐγγ ἥμισυ, καρδάμωμον, οὐλκᾶς δ', μενιγέταις, δρᾶμ γ', στάχος καρῶην μαστίχην, ἀνὰ οὐλκῆν α', καλαμίνθην βλήχωναν πετροσελίνου, ἀνὰ οὐλκᾶς, β' καὶ ἥμισυ, ξυλαλόην καλήν, ὠμήν, οὐλκῆν α', σάχαρ λήτρα β', καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν, μόσχον, ξυλόκοκκα γ', καὶ σκευάσας καλῶς δίδου τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτοῦ, νήστης καὶ μετὰ τὴν τροφήν, οὐγγ ἥμισυ, μετ' οἴνου καλοῦ. χρῶ:-

20

25

υξγ' Ἀντίδοτος, ἢ δι' ἀκόρου, ὡς ἢ πρὸ τοῦτης, ἔστιν ὠφέλιμος πάνυ καὶ ἐπαινετὴ. Ἔχει:

Ἀκόρου, ἐρυθροδάνου, ἀνὰ λήτρα β', πυρέθρου, λήτρα ἐν τέταρτον, πεπέρεος,

87

καί αἰσιου· ἀνδρά· μέλιτος αἰθίου, καὶ χαρδ
ἀρκω· καισκά αβάσκαως· δίδου δὲ αἰθίαιστος
χρῖζουστμ, οὐ· μέλιτου ἐκράτου καὶ δατο
ἐχωρδ ἐστο ποιοῦ στου· ἔδωρ βρῖτνέ· φίσαιτου τῶ
κτω· ἀκόρου· σελήμου· και μαρ αβου ἐδρῖ ζῶν· ζ
καί αβάσκαως· ταῦτα δίδου τοις χρῖζουστμ·
ἔτι δότος, καὶ δίαίρι αμώμου, σπεπτήκ· καλῆται
ἔτι τοιαῦτα· σπαρῖ τταχίσις, μαρ αμ βέαισ· γρίσις τ
δ· χάρσι· ἐστὶ δὲ παρὺ παρῖ τη· ἔ·
ἔρι μῶμου; δρᾶ ε· φόλιου· ταλαγᾶν· μακέρ· ἀμ
στο φαλι· παρο φαλι· ἀνδρά α· ζιμ τζι βερῖμ, οὐ β
καρδ αμωμον; δρᾶ δ· μερίγε ταις, δρᾶ γ· γδ
καρῶου· μαστῖ χη· σπεπτερεως μακρου; ἀνδρά
καρῶου· και μπεπτες; ἀνδρά γ· μοσχομ· ζυχο
κοκ· ἀμπαρῖμ; δρᾶ ε· κροισορ; σῆλα· σῆαρ
δρδ σταμα στο ἀρκω· καισκά αβάσκαως· δίδου
μέλιτου, μορεμβασαίθιου, ἐστὶ δὲ προσυποθυμ
καί ατρωρῖ αμ σωματος, παρ σιχαλ·
ἔτι δότος αλλ· καὶ δίαίρι αμωμον· ὠ φελῖ, προς
στομαρ αλκοκῶ τῶ; και ἐμοῦ τας τῶ στο φαλ· ε
ἔρι αμωμον; δρᾶ ε· τριπτεπερῖμ· ἀρῖαιτου βερόκου
μαρ αβου· σελήμου· ἀμείως· φόλιου· ταλαγᾶν· μα
κέρ· ἀμ στο φαλιμ; ἀνδρά α· ζιμ τζι βερῖμ, οὐ β
καρδ αμωμον; οὐκασ· μερίγε ταις, δρᾶ γ· γδ
καρῶου· μαστῖ χη; ἀμωκῆ· παρο φαλ· και ρυ
μοσχομ· και μπεπτες; ἀμ ωκῆ γ· και αμωμον
ταλαγᾶν· σπεπτερεως σελήμου; ἀμ ωκῆ γ· ζυχομ
καρῶου· οὐκῆ· σῆαρ αβ· ζυροδοσῖ
μαρ παρῖ αμω· μασχομ, ζυχοκοκ· καισκά αβάσ
καως· δίδου τοις χρῖζουστμ δὲ αἰθίου, μίσις· ζυμ τ
στομαρ φαλ· οὐ· μέλιτου καλοῦ· χαρδ·
ἔτι δότος, καὶ δίαίριου; σῆα στομαρ τῶ σης· ἐστὶ
ὠ φελῖμοσ· παρὺ και ἐπαρῖ τη· ἔ·
καρῶου· βρῖ βροδαμοῦ; ἀμ ωκῆ γ· σπυρες; χῆδ· σπε

UZα
3

UZβ
3

UZγ
3

810

[90ν] μακροῦ, οὐγγ ἥμισυ κόστου, παιωνίας, γαλαγγᾶν, ἀνὰ οὐγγ ἓν τέταρτον, ζιντζίβεριν, οὐγγ ἥμισυ, γαρόφαλα, δράμ α' καὶ ἥμισυ, μάκερ, κρόκον, ἀνὰ δράμ α', μέλιτος ἄττικου, ἢ σάχαρ τὸ ἄρκοῦν μετὰ δὲ τὴν τελίαν ἐψησιν τοῦτου, ἔμβαλε καὶ στροβήλων σπέρμα καθαρὸν, οὐγγ β', καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ' αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, ὅποταν βουῆλη, οὐγγ α', ἔστι δὲ τὸ τοιοῦτον, καλὸν, δεδωκιμασμένον πρὸς στομαχικοῖς νευρικοῖς τεταρταῖοις καχέκτας καὶ πρὸς πᾶσας καὶ παντοίας ἔμφράξης τῶν σπλάγχνων τῶν ἀπὸ παχέων χυμῶν, γινωμένων καὶ πρὸς πάρεσιν καὶ τρομικοῖς καὶ τοῖς ἐκτρομικοῖς καὶ τοῖς ἐκ κολικῶν νοσημάτων, γινομένων, παρέσεως ἐν τῷ σώματι. χρῶ:-

υξδ' Ἀντίδοτος πρὸς ἐπιληπτικοῖς ἀπόπληκτικοῖς μαινομένοις καὶ τεταρταίζουσιν καλεῖται δὲ ἡ τοιαύτη ἀντίδοτος, ἢ δια ζιντζηβέρεως ἔστι δὲ πάνυ αὐτὴ ἐμπαινετὴ πρὸς τὰ προειρημένα. Ἔχει:-

Ῥόδα, ἐρυθρᾶ, δράμ δ' καὶ ἥμισυ, λάπις, λάτζουλι, λάπις, λίτζε, ἀντιμονίου τῶν λίθων, ἀνὰ δράμ γ', κήτρου τῶν φύλλων, τῆς σαρκὸς, δράμ δ', ἄσσαρι εὐπατόριον, δροσιοβότανον, ἦτοι κάκαμπρι τρισσάνταλον, ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, μαργαριτάρην, ἐξάγ γ', δενδρολιβάνου ἄνθος, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ξυλαλόην ὠμὴν, γαρόφαλα, τζετουᾶριον, γαλαγγᾶν, ζιντζίβεριν, ἀνὰ δράμ α', τροχίσκον, τὸν δια κριαμβόρουμ καὶ ὁ διάροδῶν καὶ τὸν διάβην ἀνὰ δράμ α', ἄλητα μοσχάτα, γάλια μοσχάτα, ἀνὰ δράμ ..... παιωνίας ρίζης, οὐγγ ἥμισυ μαστίχην σπέρμαν τῆς παιωνίας, καὶ ὠκίμου καρδάμωμον κινάμωμον κύπεριν δαῦκου σπέρμα, σελίνου σπέρμα, ἄμεως πετροσελίνου σπέρμα, ἀνὰ δράμ α', ἀνὰ κάρδιον, ἐξάγ α', αἵματος νίσσου, οὐγγ ἥμισυ ραῖου, δράμ β', φύλλου δράμ ἥμισυ, στύρακος καλαμήτου, ἀντόφαλι, ἄκορι, κουρέλιν ἐρυθρὸν, πυρέθρου κρόκου, ἀνὰ δράμ α', ὅστὰ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου δ', ἄμπαριν ὠμὴν, ἐξάγ α', μόσχον, σιταρόκοκκα, ι', μετᾶξιν πρινοκοκάτον, οὐγγ β', ῥοδόσταγμα, καὶ μύλων γλυκαίων τὸν ζομόν, τὸ ἄρκοῦν

[90r] βράσον τὸ μετάξιν, ἕως οὐκ ἐρυθρότητα τοῦ μεταξίου ἐν ἀπελυθῆ, εἰς τὸν ζομὸν τοῦτον, εἰθοῦτως, σκευάζε τὰῦτα, εἰς ἀντίδοτον μετὰ σαχάριτος λήτρα β', ἢ τὸ ἀρκοῦν ἔμβαλε δὲ , καὶ χρυσοῦ καθαροῦ ἐξάγ β', ὕστερον δὲ , ἔμβαλε δὲ καὶ μόσχον, μετὰ ροδοστάγματος ὠφελεῖ δὲ καὶ πρὸς λυποθυμίας, ἢ τοιαύτη, χρῶ:-

υξε' Ἀντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ διὰ ραΐου μπαρμπάρου, ἔχει:

Σάνταλον λευκὸν καὶ ροῦσιον ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ μάκερ, ἐξάγ β', σπόδιον, ξυλόκοκκα στ', μαστίχην, κρόκον, ξυλαλόην, στάχος, καρδαμώμην ἄσσαρι, γάλια μωσχάτα, βερβερι, γαρόφαλα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, διάγρύδην, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, τρουπίτην καθαρὸν, οὐγγ α', μαράθρου σπέρμ, καὶ ὠκίμου, κιναμώμου καλοῦ, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, καφωρᾶν, οὐλκῆς ἥμισυ ὅστᾶ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, β', τραγακάνθην κωμήδην ἀραβικὸν, ραΐου μπαρμπάρου, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ἀνίσσου , ἀντιδίου καὶ ἀνδράχνης, τοῖς σπόροις, σπόροις τοῖς δ', ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ῥόδα, ἐξάγ β', σένες, οὐγγ α', ἐρμοδάκτυλον, οὐγγ ἥμισυ, τάρταρον, οὐγγίαν α', σάχαρ καὶ ροδόσταγμαν τ[ο ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου τοῖς χρείζουσιν ἐξ' αὐτοῦ τοῦ τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', ἢ πρὸς δύναμιν ἀπυρετοῖς, μετ' οἴνου εὐκράτου πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ, ὠφελεῖ δὲ ἢ τοιαύτη, πρὸς τὰ ρευματικᾶ πάθη καὶ πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς, ἐξαιρέτως, χρῶ:-

υξστ' Ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ σένες ὠφελῆ. Πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς καὶ πρὸς πᾶσαν, μερικὴν διάθεσιν . ἔχει:-

Ῥόδα γλυκόριζον ἀνὰ ξυλόκοκκα ε', κιναμώμου, οὐλκᾶς ζ' καὶ ἥμισυ, γαρόφαλα, νάρδου σαγαπινού γάλια μωσχάτα, μωσχοκάρυδα ζιντζίβεριν τζετουάριον, σένες, καρδάμωμον, ἄσσαρι σελίνου σπέρμα, ἀνὰ οὐλκᾶς ἥμισυ, κρόκον, οὐλκῆν α', τρουπήτην ραῖον, διάγρίδην, ἀνὰ ἐξάγ α', σάχαρ τὸ ἀρκοῦν, καὶ ροδόσταγμαν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρείζουσιν, μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν, ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου, πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος, χλιαροῦ, χρῶ:-

υξζ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ σαμψύχου, ὀνομαζομένη ὠφελῆ, πρὸς ἥπατικοῖς χολερικοῖς βρωσιν, μὴ παρὰ τηροῦ, μήτε

[91ν] ψύχος, μήτε καύμα πρὸς βασιλεῖς καὶ ἐπάρχοις, ἐστὶν εὐχρουν γὰρ ποιεῖ τὸν λαμβάνοντα ταύτην καὶ ὑγιεῖ, ἀπεργάζεται οὔτε χαννότηταν ποιεῖ οὔτε θλίψιν, οὔτε στενοχορίαν, ἐὰ γίνεσθαι. Ἔχει:

5 Κιναμώμου μάκερ σάμψυχον τρισάνταλον γλυκόριζον ῥόδα, κουρέλιν ἐρυθρόν, πουραγκίου ἄνθος, καὶ δενδρολιβάνου, ὅστᾱ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου μαργαριτάριν ἄμπαριν, τραγακάνθην ἀνὰ οὐλκὴν α', τρουπήτην ραῖον μπάρμπαρον ἀνὰ δράμ α' καὶ ἥμισυ, σένες ἀγαρικόν, ἀνὰ δράμ β' ἥμισυ, κρόκον δράμ ἓν τέταρτον, ζιντζίβεριν, ἀνὰ δράμ α', μοσχοκάρυδα, β', διαγρύδην οὐγγ β', σάχαρ καὶ ροδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν, μόσχον, ξυλόκοκκα δ', 10 καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτῆς τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ γ' ἢ γ' καὶ ἥμισυ πρὸς δύναμιν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου πυρέσσουσιν δέ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ. χρῶ:-

υξη' Ἀντίδοτος ἄλλη καθαρτικῆ, ἢ δια βέρβερις ὀνομαζομένη ὠφελῆ ὡς ἡ προ τᾶυτης. Ἔχει:

15 Σάνταλον κόκκινον, καὶ ἄσπρον, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, σπόδιον, οὐγγ ἓν τέταρτον, μάκερ, ἐξάγ α', μαστίχην κρόκον, στάχος, ξυλαλόην, καρδαμώμην ἄσσαρι γάλια μοσχάτα, βέρβεριν, τρουπήτην καθαρὸν γαρόφαλα μαράθρου, καὶ ὠκίμου τὸν σπόρον, ἀνὰ οὐγγ α', κιναμώμην, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, καφοράν, δράμ ἓν τέταρτον, ὅστᾱ τῆς καρδίας τοῦ 20 ἐλάφου, δ', τραγακάνθου, κωμήδην ἀραβικόν, ἀνὰ οὐγγ α', ῥαῖου μπαρμπάρου οὐγγ ἥμισυ, ἀνίσσου σπέρμα, ἀντιδίου καὶ ἀνδράχνης, ἀνὰ οὐγγ α', σπόροις τοῖς δ', , καθαροῖς, ἀνὰ οὐγγίαν α', ῥόδα, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ σένες, οὐγγ β', διαγρύδην, οὐγγ β', σάχαρ καὶ ροδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας, δίδου ἐξ' αὐτῆς τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς 25 δύναμιν. χρῶ:-

υξθ' ἀντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ κάχρους ὀνομαζομένη ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη καθαρτικῆ, ὠφελῆ, ὡς ἡ προ ταύτης. Ἔχει:

Ῥόδα γλυκόριζον, ἀνὰ οὐγγ α', κιναμώμου, οὐλκᾶς ε', γαρόφαλα νάρδου κάχρους σαγαπηνοῦ γάλια μοσχάτα μοσχοκάρυδα, τζετουάριον, σένες 30 καρδάμωμον, ἄσσαρι, σελίνου σπέρμα ἀνὰ ξυλόκοκκων, ε', δακρύδην ἐξάγ γ', τρουπήτην, ἐξάγ β', ῥαῖου μπαρμπάρου,

[91Γ] ἑξάγ α'καὶ ἥμισυ, σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἕξ' αὐτῆς τοῖς χρεῖζουσιν τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἑξάγ γ', ἢ γ καὶ ἥμισυ πρὸς δύναμιν, ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου, πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ:-

5 υο' Ἀντίδοτος ἄλλη καθαρτικῆ, ὡς ἢ πρὸ ταύτης ὠφελεῖ θαυμαστῶς, πρὸς ποδαλγικοῖς, ἀρθροητικοῖς καὶ πρὸς πᾶσα ρευματικᾶ νοσήματα. Ἔχει:

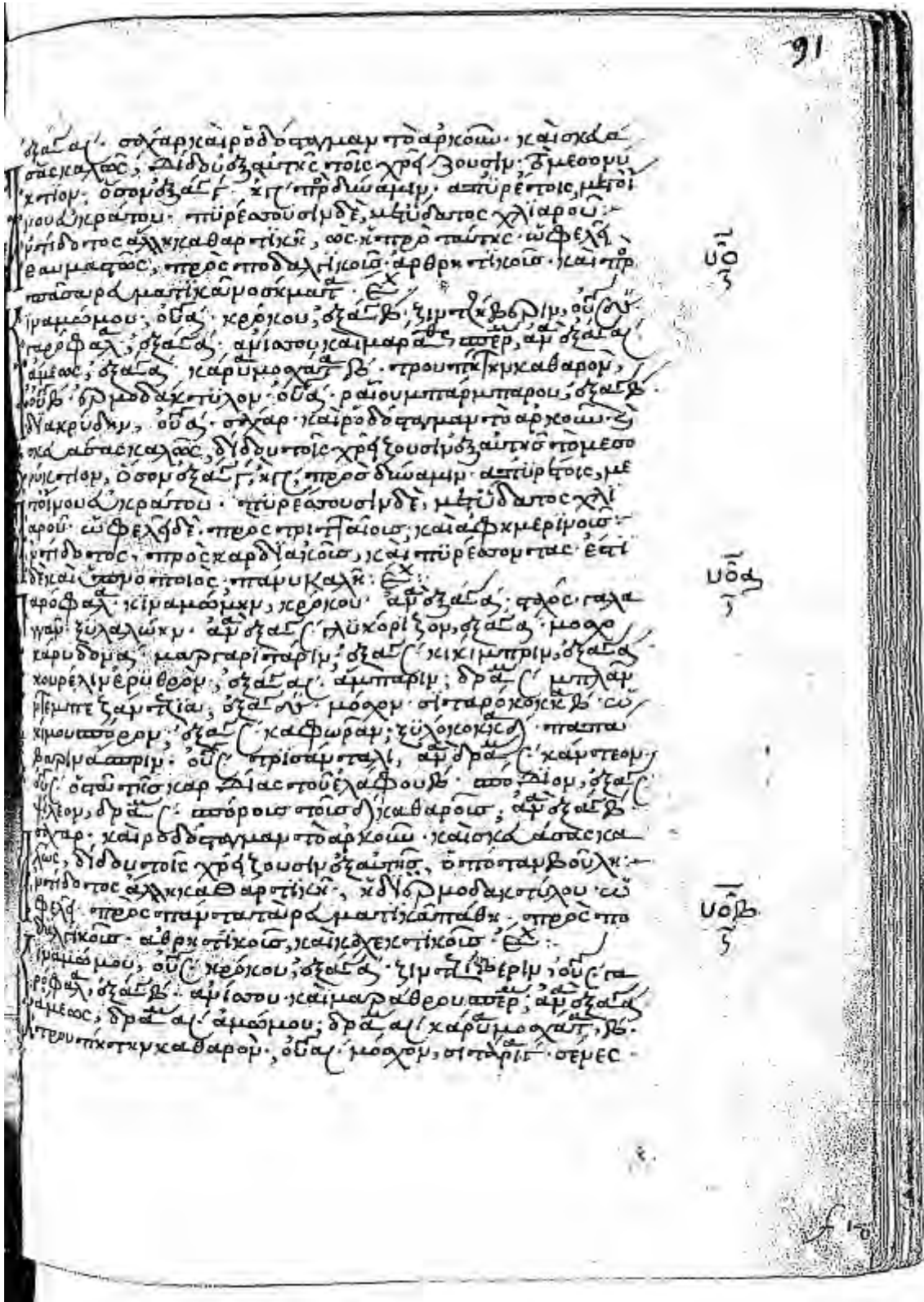
Κιναμώμου, οὐγγ α', κρόκου, ἑξάγ β', ζιντζήβερν, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἕν τέταρτον, γαρόφαλα, ἑξάγ α', ἀνίσσου καὶ μαράθρου σπέρμα, ἀνὰ ἑξάγ α'καὶ ἥμισυ, ἄμεως, ἑξάγ α', κάρυα μοσχάτα β', τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ β',
10 ἐρμοδάκτυλον, οὐγγ α', ῥαῖου μπαρμπάρου, ἑξάγ β', διαγρύδην, οὐγγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου τοῖς χρεῖζουσιν ἕξ αὐτῆς τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἑξάγ γ', ἢ γ'καὶ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ ὠφελεῖ δὲ πρὸς τριτταῖοις, καὶ ἀφημερινοῖς:-

15 υοα' Ἀντίδοτος, πρὸς καρδιακοῖς, καὶ πυρέσσοντας ἔστι δὲ καὶ ὑπνοποιός, πάνυ καλῆ. Ἔχει:

Γαρόφαλα, κιναμώμην, κρόκου, ἀνὰ ἑξάγ α', στάχος, γαλαγγᾶν, ξυλαλώην ἀνὰ ἑξάγ ἥμισυ, γλυκόριζον, ἑξάγ α', ἑξάγ α', μοσχοκάρυδον α', μαργαριτάρην, ἑξάγ ἥμισυ κικίμπριν, ἑξάγ α', κουρέλιν ἐρυθρὸν, ἑξάγ α'καὶ ἥμισυ, ἄμπαριν, δράμ ἥμισυ, μπλᾶν ντεμπεζάντζια, ἑξάγ ἕν τέταρτον, μόσχον
20 σιταρόκοκκα β', ὠκίμου σπόρον, ἑξάγ ἥμισυ, καφωρᾶν, ξυλόκοκκα δ', παπάβαριν ἄσπριν, οὐγγ ἥμισυ, τρισάνταλι, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, κάντεον, οὐγγ ἥμισυ, ὄστᾶ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου β', σπόδιον, ἑξάγ ἥμισυ, ψίλεον, δράμ ἥμισυ, σπόροις τοῖς δ', καθαροῖς, ἀνὰ ἑξάγ β', σάχαρ καὶ ροδόσταγμαν τὸ
25 ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς δίδου τοῖς χρεῖζουσιν ἕξ αὐτῆς, ὅποταν βουλή:-

υοβ' Ἀντίδοτος ἄλλη καθαρτικῆ, ἢ διέρμοδακτύλου ὠφελεῖ πρὸς πάντα ρευματικᾶ πάθη πρὸς ποδαλγικοῖς ἀρθροητικοῖς, καὶ καχεκτικοῖς. Ἔχει:

Κιναμώμου, οὐγγ ἥμισυ, κρόκου, ἑξάγ α', ζιντζίβερν, οὐγγ ἥμισυ, γαρόφαλα, ἑξάγ β', ἀνίσσου καὶ μαράθρου σπέρμ, ἀνὰ ἑξάγ α', ἄμεως, δράμ α' ἥμισυ, ἄμώμου, δράμ α'καὶ ἥμισυ, κάρυα μοσχάτα, β', τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ
30 α'καὶ ἥμισυ, μόσχον, σιτάρια γ', σένες

ἄλφα· σαχάρκαιροδδταγματτο αρκοιω· και σκα
 σακεκαλας, διδου τοις χρῆζουσιν ὄζαιτησ· διμεσορυ
 χτιον· ὀσομ ὄζατ· κτ' πρὸ δῶαμιν· απύρετοις, μετὶ
 μουδκρατου· πύρεστούσινδε, μετὶ δατος χλιαρου·
 μετὶ δ τοσ ἀλλικαθαρτικῆ, ὡς κ' πρὸ ταύτις· ὠφελῆ,
 θαυμασῶσ· πρὸσ ποδαχτικῶσ· αρθριτικῶσ· και πρ
 πασάρα ματιζαπαθῆ·
 ἱραμῶμου, ὄζα· κροικου, ὄζατ· β· ζιμπτιζβερνι, ὄζατ·
 παρφαλ, ὄζατ· β· ἀμῶμου και μαρῶσ· απερ, ἀμ ὄζατ· α
 ἀμῶσ, ὄζατ· α· και ρυμοχατ· β· τρουπτικη καθαρου,
 ὄζατ· β· ὀρμωδακτιχου· ὄζατ· ραιουμπταριπαρου, ὄζατ· β·
 Ἰνακρυδην, ὄζατ· σαχαρ· καιροδδταγματτο αρκοιω· ζ
 σακαλασεκαλας, διδου τοις χρῆζουσιν ὄζαιτησ τομεσο
 ρυχτιον, ὀσομ ὄζατ· γ· κτ' πρὸσ δῶαμιν· απύρετοις, με
 τὶ μουδκρατου· πύρεστούσινδε, μετὶ δατος χλι
 αρου· ὠφελῆδε· πρὸσ τριηταίωσ, και ἀφκμερίνωσ·
 μετὶ δ τοσ, πρὸσ καρδιαίωσ, και πύρεστούσιν· ἐστὶ
 ὀζατ· απὸσ τοις· παρυκαλῆ·
 παρφαλ· και ραμῶμιν, κροικου· ἀμ ὄζατ· α· φλοσ· γαλα
 γαπ· ζυγαλῶν· ἀμ ὄζατ· γ· γλυκοριζου, ὄζατ· α· μοσ
 και ρυδου· μαργαριταρι, ὄζατ· β· και κμπτριμ, ὄζατ· β·
 κουρελιμεριθου, ὄζατ· α· ἀμπαριμ, δρῶτ· κμπτρα
 κμπτρε ζαμτιζα, ὄζατ· α· μοσ· σιταροχοκεβ· ὠ
 κμουσασου, ὄζατ· β· καθαρωσ· ζυχομοκίσα· πασπα
 βαριμασπιμ· ὄζατ· σπρίσπιταλ, ἀμ δρῶτ· και ρουτεου·
 ὄζατ· ὀζατ· τρισ και ραλασ του ελαφουβ· σποταίου, ὄζατ·
 φηου, δρῶτ· σπόρουσ τοις καθαρωσ· ἀμ ὄζατ· β·
 σαχαρ· καιροδδταγματτο αρκοιω· και σκα σακεκα
 λασ, διδου τοις χρῆζουσιν ὄζαιτησ, ὀπποταμβουκ·
 μετὶ δ τοσ ἀλλικαθαρτικῆ, κδ ὀρμωδακτιχου· ὠ
 φελῆ· πρὸσ σπαρταπαρά ματιζαπαθῆ, πρὸσ πο
 δαχτικῶσ· αρθριτικῶσ, και μεχεριστικῶσ·
 ἱραμῶμου, ὄζατ· κροικου, ὄζατ· α· ζιμπτιζβερνι· ὄζατ·
 παρφαλ, ὄζατ· β· ἀμῶμου και μαρῶσ· απερ, ἀμ ὄζατ· α
 ἀμῶσ, δρῶτ· α· ἀμῶμου, δρῶτ· α· και ρυμοχατ· β·
 τρουπτικη καθαρου, ὄζατ· β· μοσ· σιταριε· σμεσ·

υοβ
3

υοβ
3

υοβ
3

f 10

[92ν] οὐγγ ἥμισυ, ἐπίθυμον, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, διάγρῦδην, οὐγγ
 α' καὶ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, σάνταλον κόκκινον, οὐγγ ἓν τέταρτον, ῥαῖου
 μπαρμπάρου, οὐγγ ἥμισυ κουμπέπες, οὐγγ ἥμισυ ἐρμολάκτυλον, οὐγγ ἥμισυ
 5 καὶ ἓν τέταρτον, μυροβάλανον κύτρινον, ἐξάγ β', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ
 ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ' αὐτῆς τὸ μεσονύκτιον ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ
 καὶ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου πυρέσσουσιν μετ'
 οἴνου χλιαροῦ. χρῶ:

υογ' Ἀντίδοτος ἄλλη, πάνυ καλῆ, πρὸς δυσεντερικοῖς καὶ λιέντερικοῖς, καὶ
 κοιλιακοῖς. Ἔχει:-

10 Κιναμώμην, δράμ α' καὶ ἥμισυ, γαρόφαλα, γαλαγγᾶν, μάκερ, ἀντόφαλι, ἀνὰ
 ξυλόκοκκα ε', ζιτζίβεριν, οὐγγ ἥμισυ, καρδαμώμην οὐλκῆν α', μενιγέταις,
 οὐλκῆς ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, στάχος, καρῶου, μαστίχην, βέρβεριν, πεπέρεως
 μακροῦ, ἀνὰ ξυλόκοκκα γ', κάρυα μοσχάτα, κουμπέπες, ἀνὰ ἐξάγ ἐρβεριν,
 15 πεπέρεως, σπόδιον, ἐξάγ α', μπλᾶντεμπεζάνστια, οὐλκῆν α', κουρέλιν,
 σκρόπουλον α', κοιλίας, τὸ ὑμένα, τοῦ ἀλεκτρίωνος, τὸ ἔνδοθεν τῆς κοιλίας,
 γ', φοινίκων ὄστᾶ γ', ...βόλον ἀρμένιον, δράμ α', ξυλαλόην, ἐξάγ ἥμισυ,
 μόσχον, σιτάρια γ', μαράθρου καὶ ἀνίσσου σπέρμ, ὠκίμου σπέρμ κρόκον, ἀνὰ
 20 ἐξάγ α', λιμνεῖας σφραγίδος κωδῖαν λευκῆν, ἀνὰ δράμ α', ῥαῖου, κεκαυμένου,
 ἐξάγ α', μυρτόκοκκα ῥόδα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ὄστᾶ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, δ',
 ζομόν κηδονίων, καὶ ῥοδόσταγμαν καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας τοῦτο,
 δίσου ἐξ αὐτοῦ, ὁπόταν βούλη. Χρῶ:-

υοδ' ἀντίδοτος, πρὸς μελγχολικοῖς καὶ συγκοπτομένοις πρὸς τε λυποθυμίαν
 καὶ πρὸς πᾶσαν καρδιακὴν διάθεσιν πάνυ ἐπαινετῆ: Ἔχει:

25 Λάπις λίτζε τοῦτέστιν, λίθου λαζουρίου, οὐγγ ἥμισυ, λάπις λάτζουλι,
 τοῦτέστιν λίθου γερανέου ἄμπαρ ὠμῆν, ἀνὰ οὐγγ ἓν τέταρτον, ξυλαλόην
 ὠμῆν, κιναμώμου καλοῦ, ἀνὰ οὐλκᾶς γ', μόσχον, ἐξάγ ἓν τέταρτον,
 μαργαριτάριν, ἐξάγ α', χρυσοῦ καθαροῦ, ἐξάγ ἥμισυ, μετάξιν πρινοκοκκάτον
 οὐγγ γ' βρασμένον, μετὰ ζομόν, τῶν μύλων τῶν γλυκαίων καὶ ῥοδόσταγμαν
 30 καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν,
 ὁπόταν βούλη, ἔστιν δὲ θαυμαστὸν: χρῶ:

οὐκ ἐπίθυμον, οὐκ ἄν· δὴ ἀγρὺ δὴν, οὐκ ἄν· σαρκοταγῶν
 χοκκίμον, οὐκ ἄν· ραίου μπαρταραου, οὐκ ἄν· κομπε πτε
 οὐκ ἄν· ἄρμωδαχτύχον, οὐκ ἄν· μίροβαλαμονκὸ τρίνον
 ἄλφ· σαχαρκαίροδο φαγματοαριώω· καισακἀ
 σασειαλῶς, διδου δὴ αὐτῆς τρῆμοσὺν κστίον· ὁσσοδῶ
 γ· κτ· προσδωαμν· ἀπύρεστοις, μετόμου ἀκράτ
 πύρεσασοσμηταίμου χλῆραου· χρω·
 μτῆδοτος ἀκκ, παρῆκακκ· πτροσ διουστέρησιω· και
 χιερ· τερίκοισ, και κοιλιακῶς· ἔχ·
 ἰραμῶμκκ, δρᾶ· αἰ· γαρο φαλ· λαγοναμ· μακερ· ἀμ
 τῶ φαλι, ἀρξυλοκοκκ· ζιμτῆ βερην, οὐκ ἄν· χαρδαμ
 ουλικῶς· μερίεττακ; ουλκῶ· οὐκ ἄν· ἀχῶς· και ρῶου·
 μασι· χκκ· φερβδρην· πτεπερεως μακροῦ, ἀρξυλοκο
 κκ, γ· καιρῶμοχατ· καιμπε πτεσ· ἀρξαλ· ἀποδου·
 ἄλφ· ἀ· μπαρτεμπεζαμτῆ· ουλκκ· και κουρελιμ· ἀκρ
 πτουα· καιλιας, στωμδρα, ττω αχειστρίωμος, ττωμ
 δδδβρ· τκκοιλιας, γ· φοιμηκωμοφατ· βόλον
 ἀρμῶνιον, δρᾶ· ζύλακκ, ἄλφ· μοσχομ, σι· τῆρ· γ·
 μαρᾶ· και αρίατου ἀπῆρ· ωίμου ἀπῆρ· ιερῶμον, ἀμ
 ἄλφ· χιμῶασοφραγίδος, καιδανκλκκ, ἀρ
 δρᾶ· ραίου, καικαμῶνιου, ἄλφ· μίροτοκοκκ· ρο
 δου, ἀρ· οὐκ ἄν· ὁ φα· τῶ καρδιασ του ελαφου, ἄλφ· ζο
 μομκκδρῆσιν· καιροδο φαγμα· καισαχαρ στο αρκω
 καισακἀ ασασ του στο, διδου δὴ αὐτῆς, ὁποσταμ βούλ· χρ
 μτῆδοτος, πτροσ μελαχολικῶς· και σινλοπτιωμ
 μοισ· πτροσ ἐλίποθύμιαμ· και πτροσ πιασαμ καιρ
 αμῶνδγαθεσιν· σαπαμ ἐπαμῆτῆ· ἔσ;
 ἀπτελι· πτε· ττωστέτηρ, λιθουλαζουριου, οὐκ ἄν· λαπτε
 λατῆουλι, ττωστέτηρ λιθουγεραμῶ· ἀμπαρῶμκκ,
 ἄλφ· οὐκ ἄν· ζύλακκ· σῶμκκ· καιρᾶμῶμουκαλου· ἀρ
 ουλικῶς· μοσχομ, ἄλφ· ἀν· μαρ· ἀρισταρην, ἄλφ·
 χρῆσουκαθαρου, ἄλφ· ἄν· μεταμῆμ ππρῆσιν καισασ
 οὐκ ἄν· βραεμῶν, μεταζομομ, ττωμ μῆλωρ ττωμ
 καισιν· καιροδο φαγμα· ζοσαχαρ στο αρκω· και
 σιδά ασασ καιλῶς, διδου δὴ αὐτῆς ττωσ τοις· χρι· βου
 σην, ὁποσταμ βούλ· ἔστηρ δὲ θωμαστω· χρω·

υογ
3

υοδ
3

[92r]

υοε' Αντίδοτος ἄλλη καθαρικῆ δόκιμος, ὡς τὰς ἑτέρας: Ἔχει:

Κιναμώμου, δρᾶμ α', κρόκου οὐλκὴν α', κικύμπριν, δρᾶμ ἥμισυ, γαρόφαλα,
 5 δρᾶμ α', μαράθρου καὶ γλυκανίσσου τὸ σπέρμαν, ἀνὰ οὐλκὴν α', ἄμεως, δρᾶμ
 α', κάρυα μοσχάτα, β', τρουπήτην, οὐγγ ἥμισυ, σένες ἐξάγ β', ἀγαρικόν, ἐξάγ
 α' καὶ ἥμισυ, ῥαῖου, ἐξάγ β', μόσχον, ξυλόκοκκα ι', δαγρῦδην, οὐγγ α', μάκερ,
 δρᾶμ α', ῥόδα, ἐξάγ α', ἐρμοδάκτυλον δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ, ἀριστολογχίας
 στρογγυλῆς, δρᾶμ β', ῥοδόσταγμαν καὶ σάχαρ τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ,
 τοῖς χρείζουσιν, ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ μεσονύκτιον δίδου: χρῶ:-

10 υοστ' Αντίδοτος πρὸς βηχικοῖς καὶ κατάροϊκοῖς καὶ πρὸς ἀδυναμίαν σώματος
 πάνυ καλῆ. Ἔχει:

Στροβήλων σπέρμα, κεκαθαρμένον, οὐγγ η', ἀμύγδαλα καθαρισμένα, δρᾶμ
 ε', κιναμώμην, οὐγγ α', γαρόφαλα, μάκερ, ἀνὰ δρᾶμ ζ', ξυλαλόην, δρᾶμ στ',
 15 σάνταλον κύτρινον, δρᾶμ ε', ἀμπαρινώμην, οὐγγ α', σουσάμιον
 καθαρισμένον, οὐγγ α', κνίδης σπέρμ, οὐγγ ἥμισυ, βαμπακίου σπέρμαν, οὐγγ
 ἥμισυ, καθαρὸν μόσχον, ξυλόκοκκα γ', σάχαρ καὶ ροδόσταγμαν, τὸ ἀρκοῦν
 καὶ δίδου πάντοτε, ὅποταν βουῶλη τοῖς χρείζουσιν:-

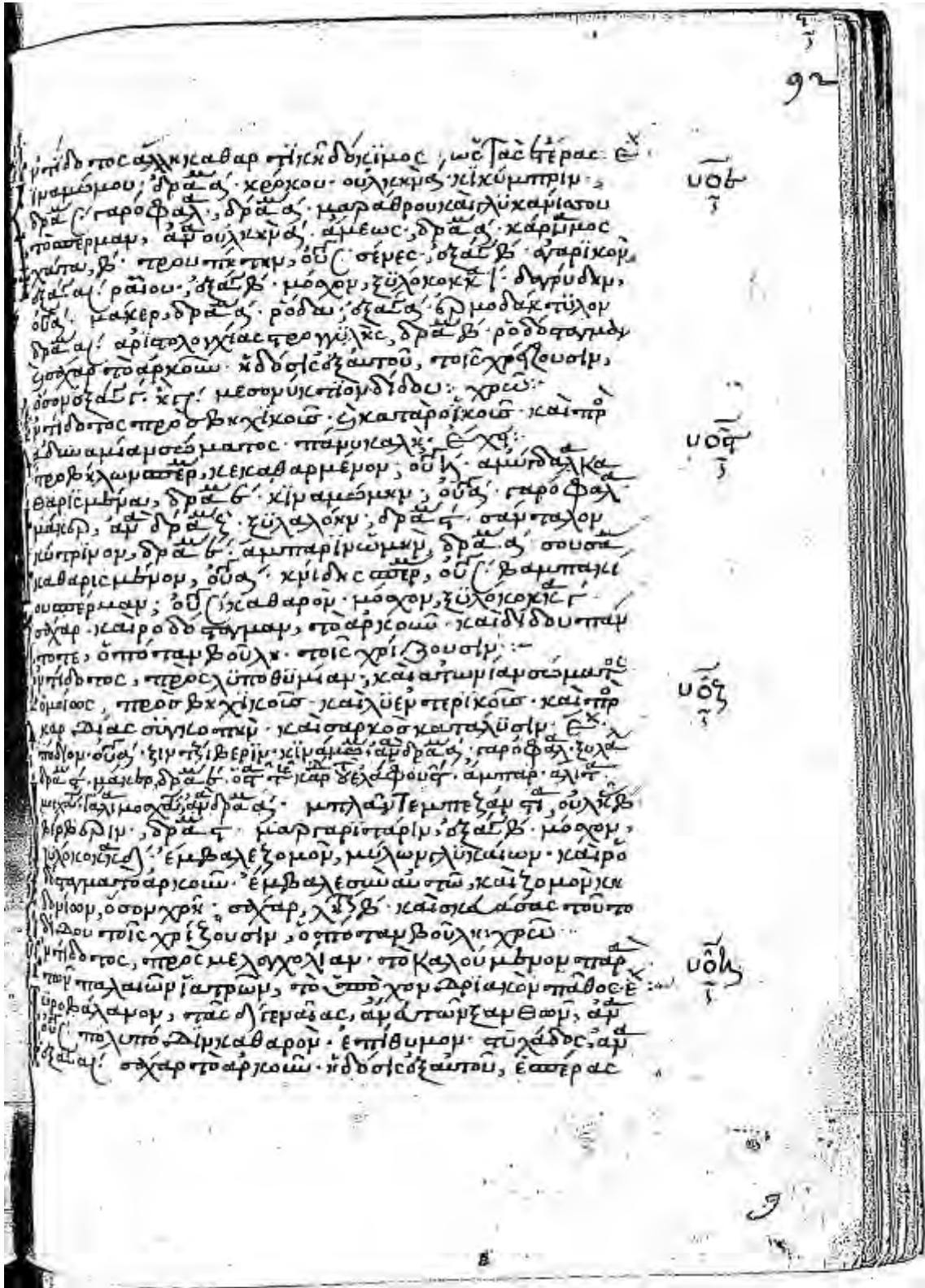
20 υοζ' Αντίδοτος, πρὸς λυποθυμίαν, καὶ ἀτωνίαν σώματος ὁμοίως, πρὸς
 βηχικοῖς καὶ λυεντερικοῖς καὶ πρὸς καρδίας συγκοπὴν καὶ σαρκὸς κατάλυσιν.
 Ἔχει:

Σπόδιον οὐγγ α', ζιντζίβεριν κινάμωμον, ἀνὰ δρᾶμ α', γαρόφαλα ξυλαλόην
 δρᾶμ στ', μάκερ, δρᾶμ ε', ὅστα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου στ', ἄμπαρ ἄλιτα
 μοσχάτα, γάλια μοσχάτα, ἀνὰ δρᾶμ α', μπλᾶντεμπεζάνστια, οὐλκᾶς β',
 25 βέρβεριν, δρᾶμ στ', μαργαριτάρην ἐξάγ β', μόσχον, ξυλόκοκκα δ', ἔμβαλε σὺν
 αὐτῷ, καὶ ζομόν κηδονίων, ὅσον χρῆ. Σάχαρ, λήτρα β', καὶ σκευάσας τοῦτο
 δίδου τοῖς χρείζουσιν, ὅποταν βουῶλη: χρῶ:

υοη' Αντίδοτος πρὸς μελαγχολγίαν τὸ καλούμενον παρὰ τῶν παλαιῶν
 ἰατρῶν, τὸ ὑπόχονδριακὸν πᾶθος. Ἔχει:

30 Μυροβάλανον, τᾶς δ', γεναῖας, ἄνευ τῶν ξανθῶν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ,
 πολυπόδιον καθαρὸν ἐπιθυμον στυχάδος, ἀνὰ ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, σάχαρ τὸ
 ἀρκοῦν ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ, ἐσπέρας

[93V] ὅσον οὐγγ ἥμισυ ἢ πλεῖον ἢ ἔλαττον, πρὸς δύναμιν. χρῶ:

υοθ' Αντίδοτος ἄλλη ὁμοῖα, ὡς ἢ πρὸ ταύτης. Ἔχει:

Μυροβάλανον ξανθόν, καὶ μέλαν, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, τρουπήτην καλὸν, ἐξάγ δ',
 5 ἄνισσον, ἐξάγ α', ζιντζίβεριν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, ῥαῖου, ἐξάγ α', σάχαρ τὸ
 ἀρκοῦν δίδου δὲ τοῦτο, πρὸς μελαγχολικοῖς, ξανθοχολικοῖς, καὶ φλεγματικοῖς
 καὶ καθέρει τοῦτο, ἀταράχως καὶ ἀνοδύνως τὸ παρὸν ἔλυγμα. χρῶ:-

υπ' Αντίδοτος πρὸς καρδιακοῖς συγκοπτομένοις καὶ πρὸς σύντυξιν σώματος
 πάνυ καλῆ. Ἔχει:

Λάπισλίτζε λαπισλάτζουλι, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, ξυλαλόην μπλᾶνντεμπεζάνστια,
 10 ἀνά οὐλκὴν α', γάλια μοσχάτα, ἄληττα μοσχάτα, ἀνά οὐλκᾶς γ', τροχίσκον,
 τὸν διάροδον, καὶ τον διάβην, ἀνά οὐλκᾶς γ', ἄμπαριν ἐξάγ α', μάκερ
 γαρόφαλα μοσχοκάρυδα ζιντζίβεριν, ἀνά οὐλκᾶς δ', κιναμώμην σένες, ἀνά
 δράμ μόσχον, οὐλκῆς ἥμισυ, στάχος γαλαγγᾶν μπὲ ἄλμπε, ρόμπιε, ἀνά
 15 οὐγγίας ἥμισυ τὸ ὅστουν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου δ', ἐλέφαντος ὅστου
 ρήνισμαν κάρυον ἴνδικον, γλυκόριζον, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, κουρέλιν ἐρυθρὸν,
 δράμ γ', βραῖσον ταῦτα μετὰ τον ζομόν τῶν μύλων τῶν γλυκῶν ἔμβαλε
 κύτρων τῶν φύλλων τῶν σαρκῶν, οὐγγ ἥμισυ, μετάξιν πρινικοκκάτον, οὐγγ
 20 γ', μαργαριτάριν, ἐξάγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν, τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
 τοῦτο καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ καὶ δίδου ἐξ αὐτοῦ ὅποταν βουῶλη ὅσον οὐγγ
 ἐν τέταρτον, ἢ οὐγγ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν.

υπα' Αντίδοτος, πρὸς ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθρητικοῖς, κατὰ πάντα πεπειραμένη
 δόκιμος δὲ τοῦτο χάριν τοῦ θυ καὶ ἔχει ἐν ἀληθείᾳ, οὔτη πάντα. Ἔχει:

Δαφνόκοκκα, οὐγγ α', σμύρνης, οὐγγ ἥμισυ, ἀριστολογχίας μακρᾶς καὶ
 25 στρογγυλῆς, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, ῥαῖου ἐξάγ α', τρουπήτην σκαμωναῖαν
 ζιντζίβεριν, ἀνά οὐγγ ἥμισυ, ἐρμοδάκτυλον τάρταρον, ἀνά οὐγγ α', κρόκον,
 ἐξάγ ..... γαρόφαλα, μάκερ, ἀνά ἐξάγ β', μόσχον, ξυλόκοκκα ... μοσχοκάρυδα
 β', γλυκάνισσον, ἐξάγ α', σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας
 καλῶς,

Πόσο δὲ ἐπιπλοῦν κέλευται, προσδίδωμι χρῶ-
 μτιδότης ἀλλομοίαι, ὡς κ' ἐπιπλοῦντες ἐ-
 ὑροβαλαμορ, ἀμφοτέρωθεν, ἀπὸ οὗ τρουπικῶ
 καλὸν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν,
 αὐτοῦ, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν,
 τοῦ προσμελαχολικού, χαρτοχολικού καὶ φαρ-
 μακικού, καὶ καθ' ἑρῆ τουτο, ἀπαρῆτος, καὶ ἀπο-
 δίδωσι, τὸ παρὸν ἐλύγμαι, χρῶ-
Πόσο δὲ ἐπιπλοῦν κέλευται, προσδίδωμι χρῶ-
 μτιδότης ἀλλομοίαι, ὡς κ' ἐπιπλοῦντες ἐ-
 ὑροβαλαμορ, ἀμφοτέρωθεν, ἀπὸ οὗ τρουπικῶ
 καλὸν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν,
 αὐτοῦ, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν, ὅσα δ' ἀμφοτέρωθεν,
 τοῦ προσμελαχολικού, χαρτοχολικού καὶ φαρ-
 μακικού, καὶ καθ' ἑρῆ τουτο, ἀπαρῆτος, καὶ ἀπο-
 δίδωσι, τὸ παρὸν ἐλύγμαι, χρῶ-

υῖα

υῖα

υῖα

[93r] δίδου ἐξ αὐτοῦ τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ πρὸς δύναμιν. χρῶ:

υπβ' Ἀντίδοτος λασατίβα πρὸς πάντας ἀνθρώποις καὶ πρὸς ποδαλγικοῖς, καὶ ἀρθροητικοῖς, ἔχει:

5 Ἐρμοδάκτυλον, τρουπήτην, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ ζιντζίβεριν γαλαγγᾶν στάχος κινάμωμον, κρόκον, γαρόφαλα, ἀνὰ ἐξάγ β', γλυκάνισσον, οὐγγ ἥμισυ ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ β', σκαμοναῖας, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν, τὸ ἀρκοῦν. Δίδου ἐξ αὐτοῦ πρωῖ νήστης, ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ, ἀπυρέτοις μετ' οἴνου. Πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ:-

10 υπγ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥαῖου μπαρμπάρου διδομένη τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις, ἔστι δὲ καθαρτικῆ. ἔχει:

Σάνταλον λευκὸν, καὶ ρουσίον, ἀνὰ ἐξάγ γ', μάκερ, ἐξάγ α', σπόδιον ἐξάγ β', μαστίχην κρόκον, ξυλαλόην καλήν, στάχος καρδαμώμην, ἄσσαρι, γάλια μοσχάτα, βέρβερις, γαρόφαλα, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, σκαμωναῖαν, οὐγγ β', 15 τρουπήτην, οὐγγ α', μαράθρου σπόρον, καὶ ὠκίμου κιναμώμου ἀληθινοῦ, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, καφορᾶν, ἐξάγ ἥμισυ, ὅστᾳ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, β', δράγαντι κωμήδην, ἀραβικὸν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ, ἐξάγ γ', ἀνίσσου, ἀντιδίου, καὶ ἀνδράχνης, τοῖς σπόροις, σπόροις τοῖς δ', ἀνὰ ἐξάγ β', ῥόδα ἐξάγ α', σένες, οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, ἔρμοδάκτυλον, οὐγγ ἥμισυ 20 σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου καὶ μόσχον, σκρόπουλ, α', ἢ δόσις ἐξ αὐτοῦ τοῖς χριζουσιν, μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ β καὶ ἥμισυ, ἢ γ', πρὸς δύναμιν, ὕστερον δίδου ἀπυρέτοις ἐπίροφην, οἴνου εὐκράτου εἰ δε πυρέττειν, οἴνου χλιαροῦ ὠφελει δὲ, πρὸς χωλερικοῖς, καὶ φλεγματικοῖς χρῶ:-

25 υπδ' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ σένες καθαρτικῆ ὠφελει, ποδαλγικοῖς ἀρθροητικοῖς, καὶ χωλερικοῖς. ἔχει:

Ῥόδα ἐρυθρᾶ, γλυκόριζον, ἀνὰ ξυλόκοκκων ε', κιναμώμου οὐλκᾶς στ', γαρόφαλα, νάρδου σαγαπινου, γάλια μοσχάτα, μοσχοκάρυδα ζεδῶαρ, καρδάμωμον, ἄσσαρι, σπόρον σελίνου, ἀνὰ δράμ β', κρόκον, ἐξάγ ἥμισυ, 30 σένες, ἐξάγ β', τρουπήτην καθαρὸν, ἐξάγ γ', ῥαῖον μπαρμπάρου, ἐξάγ α', διαγρούδην, ἐξάγ β', ῥόδα ἐρυθρᾶ, ἐξάγ ἥμισυ, ταῦτα πάντα

[94v] τριΐψας καὶ κοσκινήσας καλῶς, δεῦσον μετὰ σαχάριτος καὶ ροδοστάγματος τὸ ἀρκοῦν θές δὲ καὶ μόσχον, σιταρόκοκκα γ', καὶ σκευάσας καλῶς, δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν τὸ μεσονύκτιον, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς δύναμιν ἀπυρετοῖς, μετ' οἴνου εὐκράτου πυρέσσουσιν δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ. χρῶ:

5

υπε' Αντίδοτος καθαρτικῆ, ἢ διὰ κοραλίου ὠφελειῖ ἥπατικοῖς χολερικοῖς εἰς τριτταίοις, καὶ εἰς πάντα τὰ ρευματικῆ πάθη. Ἔχει:

Κιναμώμην μάκερ μαγγυράναν, σάνταλον κόκκινον καὶ ἄσπρον γλυκόριζον καθαρισμένον ῥόδα ἐρυθρῆ, κουράλιν κόκκινον πουραγκίου ἄνθος, ὅστῃ τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου, μαργαριτάρην, ἄμπαρ, δραγάγαντην, ἀνὰ δρᾶμ α', τρουπήτην, ἐξάγ α', ῥαῖον σένες, ἀγαρικὸν, ἀνὰ δρᾶμ α', σκαμωναῖαν γενάτην, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, σάχαρ καὶ ῥοδόσταγμαν τὸ ἀρκοῦν ἢ δόσις τοῖς χρεῖζουσιν, ἐξ αὐτοῦ, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ, ἢ γ', τὸ κατὰ δύναμιν, τῆς φύσεως:-

10

υποτ' Αντίδοτος πάνυ ἐπαινετῆ, ἢ δια κρόκου διδομένη ἐξ αὐτῆς τὸ πρωῖ νήστης ὅσον ἐξάγ β' ἢ β' καὶ ἥμισυ ὡσάν χρεῖα δὲ εἰ τοῦ σώματος κατὰ τὴν δύναμιν. Ἔχει:

15

Γλυκάνισον φενοῦλην, ἀνὰ ἐξάγ α', ζιντζίβεριν σένες, ἀνὰ ἐξάγ γ', κρόκον γαρόφαλα, τρουπήτην ῥαῖον ἀνὰ ἐξάγ β', κανέλαν, ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ, κάρυα μοσχάτα, ἐξάγ α', διάγρῦδην ὀπτὸν, ἐξάγ γ', σάχαρ τὸ ἀρκοῦν . σκευάσας δίδου:-

20

υπζ' Αντίδοτος ἄλλη ἐπαινετῆ πρὸς ἥπατος ἔμφραξιν καὶ σπληνός, διδομένη ἐξ αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον ἐξάγ β', ἢ β' καὶ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν, δ' διου δὲ τὸ τοιοῦτον, πρωῖ νήστης ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ. Ἔχει:

25

Μυροβάλανον τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, τρουπήτην, ἐξάγ α', πεπέρεως κοινοῦ, μάκερ, κιναμώμην, κικίμπριν, γαρόφαλα, κάρυα μοσχάτα, σχοινάνθη, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, σένες, ἐξάγ α', μαράθρου σπέρμα, γλυκάνισσον, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, κρόκον, δρᾶμ α', ῥαῖου, ἐξάγ β', ἥριγγίου σπέρμα, ἐξάγ ἥμισυ, ἐπίθύμου σπέρμα, ἐξάγ α',

30

τριφασ· καὶ ἰσοσκίρκασιε καλῶς, δὲ ἰσομῆτα σὺ χαριετις
 καίροδ δὲ ἀνματος ἐτο ἀρκοῖω· Ἔσο δὲ χαίμοσχομ, σίτα
 ροχοίετ; καίσιε δὲ σιε καλῶς; δίδου δὲ αὐ τοῦ στοῖο
Π χρίζουσιμ· ἐτομτορὺκτιον, ὅσομ ὄζαε. β(ϛ) κ(γ) πρὸ
 δῶαμμ· ἀπύρτῶις, μῆτοῖμου δὲ ἰρᾶτου· πύρτασουσιμ
 ὀδε, μῆ ὕδατος χλῖαροῦ· χρω·
Α ἴπιδε στο καθαρτικῆ, κ(ϛ) δῖα κ(ο) ραχ· ὠ φελῆ, κ(π) τω
 τῆκῶ· χαλῆρῖκοῖς· ἄε τριπῆλοῖς; καί εἶσο πῆμτατῶ
 ρά μαθηκᾶποδθι· Ἐ χ(α)
Κ ἰρμῖομκμ· μακ(ρ)· μαγῶραμμ· σᾶμ(β) α(ο)μ κ(ο) κ(ι) μ(ο)
 καὶ α(ο)σσομ· ἰ(ο) κ(ο) ρῖ ζ(ο)μ καθαρῖε μ(β)ρομ· ρ(ο) δ(ι) ε(ϛ) ρ(ι) τ(η)
 κ(ο)υρᾶ κ(ι) κ(ο) κ(ι) ρ(ο)μ· π(ο)υρᾶ κ(ι) ο(υ) ἀρ(θ)οσ· ὁ σ(α) τ(η) σ(α) κ(α) ρ(ο)
 δῖα ε(ϛ) τοῦ ε(λ) ἄ φ(ο)υ· μαρταρῖ τ(α) ρ(κ)μ· ἀμ(π) α(ρ)· δ(ρ) ἄ(α) φ(α)
 ἀμ(δ) ρ(α) α· τ(ρ)ου π(α) τ(κ)μ; ὄζα(α) α· ρ(α) ἰομ· σ(ε) ρ(ε)ς· ἀ(γ) α(ρ)
 κ(ο)μ· ἀμ(δ) ρ(α) β· κ(ε) ρ(ο) κ(ο)μ· ζ(η) μ(η) β(η) τ(η)μ· μ(ο) σ(ο) κ(α) ρ(ι) δ(α)
 ἀμ(δ) ρ(α) α· σ(α) κ(α) μ(ο) ρ(α) ἰ α(ρ) γ(ε) ν(α) τ(η)μ, ὄζα(α) α· σ(α) κ(α) ρ(α) ἰ α(ρ) δ(ο)
 τ(α) μ(α) μ(τ) ὀ ἀρ(κ)οῖω· κ(δ) ὀ σ(ι) ε(ϛ) τοῖς χ(ρ) ἄ ζ(ο) σ(ι) μ(τ) ὄζα(ι) τ(ο)ῦ, ὀ
 σομ ὄζα(ε) β(ϛ) κ(γ)· τ(ο) κ(α) τ(α) δ(ῶ) α(μ) μ(τ) ἰ σ(ο) φ(ῦ) σ(τ) α(ε)
 μ(τ) ἰ δ(ο) τ(ο)ς π(α) α(ρ) μ(ε) π(α) μ(η) τ(η), κ(ϛ) δῖα κ(ε) ρ(ο) ζ(ο)ῦ· δ(ι) δ(ο) μ(η) κ(η)
 δ(α) ὠ τ(η) σ(ο) τ(ο) π(ρ) ὠ ἰ μ(ε) κ(ε) κ(ε) ὀ σομ ὄζα(ε) β(ϛ) κ(γ) ὠ σομ χ(ε) δ(ε)
 δ(ε) ἄ τ(ο)ῦ σ(ῶ) μ(α) τ(ο)ς κ(α) τ(α) τ(η) μ(τ) δ(ῶ) α(μ) μ(τ)· Ἐ χ(α)
Π λ(ι) κ(α) μ(ι) α(ρ) μ(τ)· φ(ε) μ(ο) ἰ κ(η)μ, ἀμ(δ) ὄζα(α) α· ζ(η) μ(η) β(η) δ(η) μ(τ)· σ(η) ρ(ε)ς
 ἀμ(δ) ὄζα(α) γ(ι) κ(ε) ρ(ο) κ(ο)μ· γα(ρ) ὀ φ(α) λ(α)ι· τ(ρ)ου π(η) τ(η) μ(τ) μ(τ) ρ(α) ἰ ο(υ)
 ἀμ(δ) ὄζα(ε) β(ϛ)· κ(α) ρ(ε) λ(α) μ(τ) ὄζα(ε) β(ϛ) κ(α) ρ(ι) μ(ο) σ(α) τ(η) ὄζα(ε) α
Ε δ(α) ρ(υ) δ(η) ρ(ο) π(ο)μ, ὄζα(α) γ(ι)· σ(α) κ(α) ρ(ο) τ(ο) ἀρ(κ)οῖω· σ(ι) δ(α) σ(α) μ(ε) δ(η)
Π μ(ο) τ(ι) δ(ο) τ(ο)ς ἀ(λ) λ(ε) π(α) μ(η) τ(η)μ, π(ρ)ο σ(ῶ) π(α) τ(ο)ς ἔ μ(φ) ρ(α) τ(η)μ·
Α καὶ α(ο) κ(ρ)ος· δ(ι) δ(ο) μ(η) κ(η) ὄζα(ι) τ(ο)ς τοῖς χ(ρ) ἰ ζ(ο) σ(ι) μ(τ), ὀ σομ
 ὄζα(ε) β(ϛ) κ(γ) πρὸς δ(ῶ) α(μ) μ(τ)· δ(ι) δ(ο) ὠ δ(ε) τ(ο) στοῖο ὠ τ(η)μ,
 π(ρ) ὠ ἰ μ(η) κ(ε) κ(ε) ἀπύρτῶις, μῆτοῖμου δὲ ἰρᾶτου· πύρτασου
 σ(ι) δ(ε), μῆ ὕδατος χλῖαροῦ· Ἐ χ(α)
Π ἰ ρ(ο) β(α) χ(α) μ(ο) ρ(ο) τ(ο) μ(η) γ(α) ζ(ο) τ(ο) μ(ι) κ(ρ)ομ; ἀμ(δ) ὄζα(ε) (τ) ρ(ο) ἰ π(η)
 ὄζα(α) α· π(ε) π(ε) ρ(ε) ω σ(ο) ἰ μ(ο) μ(α) κ(ε) ρ· κ(η) μ(α) μ(ο) ρ(ε) κ(η)μ· κ(η) κ(ι)
 μ(π) ρ(η)μ· γα(ρ) ὀ φ(α) λ(α)ι· κ(α) ρ(ι) α(μ) μ(ο) σ(α) τ(η)μ· σ(ο) ἰ μ(α) μ(η) κ(η)μ, ἀμ(δ)
 ὄζα(ε) α· σ(ε) ρ(ε)ς, ὄζα(α) α· μ(α) ρ(α) β(η) ρ(ο) μ(α) μ(ε) ρ(μ) α(μ) σ(η) κ(α) μ(ι)
 α(ο) μ(τ) ἀμ(δ) ὄζα(ε) α· κ(ε) ρ(ο) κ(ο)μ, δ(ρ) ἄ(α) α· ρ(α) ἰ ο(υ); ὄζα(ε) β(ϛ) κ(γ) ἰ ρ(ι)
 η(ῶ) ὠ α(ρ) ἔ ρ(μ) α(μ), ὄζα(ε) α· ἐ π(ι) θ(ῦ) μ(ο) α(σ) τ(η) μ(α), ὄζα(ε) α·

υπὸ 3

υπὸ 5

υπὸ 7

[94r] διαγρύδιν, ἐξάγ β', ἐρμοδάκτυλον, ἐξάγ α', καρδαμώμην ἐξάγ ἥμισυ, σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας δίδου:-

υπη' Ἀντίδοτος, ἦτοι δραγμαία, ὠφελει, εἰς ποδαλγικοῖς ἀρθροτικοῖς καὶ εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν τῶν νεῦρων. Ἔχει:

5 Τρουπήτην, ἐρμοδάκτυλον, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, σπόρον σελίνου καὶ μαράθρου, ἀνὰ ἐξάγ α', σκαμωνέαν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, κρόκον ζιντζίβεριν, γλυκάνισσον, ἀνὰ ἐξάγ β', σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη ἢ δόσις ἐξ' αὐτῆς τοῖς χρίζουσιν, ὅσον ἐξάγ β' ἢ β' καὶ ἥμισυ, πρὸς δύναμιν καὶ δίδου τὸ μεσονύκτιον ἀπυρέτοις, δίδου ἐπίροφην, οἴνου εὐκράτου ἄνωθεν πυρέσσουσιν, δὲ μετ' ὕδατος χλιαροῦ.
10 χρῶ:-

υπθ' Ἀντίδοτος, ἦτοι δραγμαία, πικιλωτέρα ὠφελει ποδαλγικοῖς καὶ ἀρθροτικοῖς καὶ εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν τῶν νεύρων. Ἔχει:-

15 Τρουπήτην, ἐξάγ α', ἀγαρικὸν, δράμ ἥμισυ, ἐρμοδάκτυλον, δράμ α', ζιντζίβεριν, δράμ ἥμισυ, ἀνίσσου καὶ μαράθρου τοῖς σπόροις, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, ῥαῖον ἐξάγ α', κανέλαν κικίμπριν, γαρόφαλα, κρόκον, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, σάχαρ, ὅσον ὄλα τὰ ἴδη, δ' διου καὶ ταύτην, ὡς τὴν ἄνωθεν γεγραμμένη:-

υζ' Ἀντίδοτος ἦτοι δραγμαία, ὠφελει, πρὸς ἥπατικοῖς, σπληνικοῖς καὶ κακοχρώοις, διδιμένη ἐν μεσονυκτίῳ, τοῖς χρίζουσιν ἐξ αὐτῆς, ὅσον ἐξάγ β' ἢ γ' Ἔχει:

20 Γλυκάνισσον, ἐξάγ α', ζιντζίβεριν, ἐξάγ γ', μαράθρου σπόρον, ἐξάγ α', γαρόφαλα, ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, σένες, ἐξάγ γ', ἀγαρικὸν, ἐξάγ α', τροπήτην, οὐγγ ἥμισυ, ῥαῖου, ἐξάγ β', κανέλαν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, κάρνα μοσχάτα β', διαγρύδιν, ἐξάγ γ', κρόκον, ἐξάγ α', σάχαρ, ὅσον ὄλλα τὰ ἴδη, καὶ σκευάσας δίδου τοῖς χρεῖζουσιν ἐξ αὐτοῦ, ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς
25 δύναμιν. Δίδου μεσονύκτιον, ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου εὐκράτου, πυρέσσουσιν, μετ' ὕδατος:-

υζα' Ἀντίδοτος, πρὸς ἀπεψίαν στομάχου καὶ ἐμπνευματώσεις καὶ κατάροις, τοῖς ἀπὸ ψυχρότητος γινομένης καλεῖται δὲ ἡ τοιαύτη ἀντίδοτος, χειρ κυ:παρ ιταλίους δὲ, μάνοις, ντέοις. Ἔχει:

30 Κιναμώμην, δράμ γ', φύλιον γαλαγγᾶν, μάκερ ἀντόφαλι, ἀνὰ δράμ ἥμισυ, ζιντζίβεριν καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, καρδάμωμον, δράμ β', μενιγέταις, δράμ α' καὶ ἥμισυ, μαστίχην στάχος

[95ν] καρὸν πεπέρεως μακροῦ, ἀνὰ δρᾶμ ἥμι συ, γαρόφαλα μοσχοκάρυδα, κουμπέπες, ἀνὰ δρᾶμ α' καὶ ἥμισυ, μόσχον σιταρόκοκκα τρία, κρόκον, ἑξάγ α', ῥόδα ἐρυθρᾶ, ἑξάγ ἥμισυ, γλυκάνισσον, μαραθόσπορον, ἀνὰ ἑξάγ β', πεπέρεως λευκοῦ, οὐγγ ἥμισυ, τρίψας πάντα καὶ κοσκινήσας καλῶς θές σάχαρ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς . Δίδου ἐπὶ τοῖς πρὸ εἰρημένοις ἕξ αὐτοῦ, πρὸ τροφῆς, καὶ μετὰ τροφῆς. ἢ ὁπόταν βουλεῖ:-

υζβ' Ἀντίδοτος, πρὸς δυσεντερικοῖς λυεντερικοῖς καὶ πρὸς ἢ πατήρα δυσεντερίαν, καὶ πρὸς πᾶσαν, ἐκ ῥύσιν σαρκὸς, καὶ ἀδυναμεῖαν πλίστην. Ἔχει:

Λαβῶν οἶνον ἐρυθρὸν καλὸν, καὶ βραῖσας μετὰ μύρτων καὶ σουμακίου καὶ μαστιχίου εἰς ἀπὸ τρίτωσιν εἶτα λαβῶν τὸν τοιοῦτον οἴνου, σύρωσον καὶ πᾶλιν θές ῥοδόσταγμαν καλὸν τῶν κομπίων, ὅσον ὁ οἶνος καὶ εἰς μίξον σὺν τοῦ οἴνου τοῦ συρομένου καὶ θές ἐν αὐτῷ, ῥόδα ἐρυθρᾶ ξηρᾶ. Καὶ ἡδίωσον καὶ ζομὸν κυδονίων καὶ σάχαρ ὅσον ἕξ ἀρκεῖ. Καὶ βράσον ἕως συστάσεως εἶτα ἔξελε ἀπὸ τοῦ πυρὸς καὶ μαλάξας καλῶς , ἔχε τετριμμένα καλῶς, τὰ τοιαῦτα ἴδη. Ἦγουν κάκαμπριν, ἥτοι δροσιοβότανον, ἑξάγ ... σπόδιον, ἑξάγ ἥμισυ, μάκερ, δρᾶμ ἕν τέταρτον, κανέλαν γαρόφαλα, ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, κικίμπριν, κρόκον καλὸν, κουρέλιν ἐρυθρὸν, ἀνὰ δρᾶμ ἕν τέταρτον, ἀρμένιον βόλον, λιμνίας σχιστῆς, δρακόντιον αἶμα ἀνὰ δρᾶμ ἥμισυ, καὶ μαλάξας ὅλλα καλῶς ποίησον λατουάρην καὶ δίδου ἕξ αὐτοῦ, κατὰ πρῶτῃ νήστης, ὅσον ἑξάγ α', ἢ β', πρὸς δύναμιν. Ἐν μὲν τοῖς ἀπυρέτοις, δίδου μετ' οἴνου εὐκράτου. εἰ δὲ πυρέττειεν, δίδου δροσάτον τῶν μοῦρτων ἢ ῥοδοσάχαρ, μετ' ὕδατος ὀμβρίου καὶ ἕασον, ὑπνῶσαι ὀλίγον. χρῶ.

υζγ' Ἀντίδοτος, ἥτοι δραγγαία, πάνυ καλὴ πρὸς ἥπατικοῖς καὶ σπληνικοῖς καὶ εἰς κακόχρειαν σώματος, καὶ τοῦ προσώπου, χάριτι τοῦ θυ, ὑγιαίνει. Ἔχει:

Τρουπήτην ἑξάγ γ', σένες ραῖον μπάρμπαρον, ἐπίθυμον τάρταρον, ἀνὰ ἑξάγ πολυπόδιον, οὐγγ ἥμισυ, δαγρύδην

καροχ· επεπερεωσμηαχρου· αφδρα· (ταροφαχ· μας
 χοκαρυδα· κουμπετες· αφδρα· α· μοσχο· σιτ
 ροικοικ· τρι· κροκοι· δαα· ροδιερυθραι· δαα·
 γλυκαρισου· παραβοσπορου· αφδρα· β· επεπερε
 ωσχαλιου· δα· (τρι· φασ· παρ· τ· και· σο· κη· κω· σα· χα· λω·
 θεο· σα· χα· ρ· το· αρ· κω· ω· ε· ι· τα· θεο· σι· μο· κη· αι· ρο· δο· σα·
 μα· ρ· το· αρ· κω· ω· και· σο· κη· α· σα· ε· κ· α· λω· ε· . α· ιδ· δου· επε· πε·
 επε· αρ· κη· β· ρο· ι· ο· ι· ο· δ· α· ι· του· , επε· προ· φ· κ· α· , και· με· τα·
 επε· προ· φ· κ· α· . το· πα· τα· ρ· βου· λα·
 μη· τι· δο· τος· , επρο· δυ· σε· μ· πε· ρι· κω· ω· . χυ· ε· ρ· τε· ρι· κω· ω·
 και· επρο· δυ· σε· η· πα· τι· ρα· δυ· σι· με· ρι· α· μ· και· επρο· δυ· σε·
 σα· ρ· , εκ· ρυ· σι· με· σα· ρι· κω· ω· , και· α· δι· να· μι· σα· ρ· η· η· λι· α· κη·
 α· β· ο· ο· ι· μο· ρ· ε· ρυ· θε· ρυ· χα· λω· , και· β· ρα· σα· ε· με· τα· μ· η· ρ·
 η· τω· ρ· και· σο· μα· ρι· ο· υ· και· μα· ρι· χι· ο· υ· . α· σ· α· πο· τρι·
 τω· ρ· . ε· ι· τα· λα· β· ο· μ· πο· ρ· το· ι· ο· υ· πο· ρο· ι· μο· ρ· , σι· ρε· σα· μ·
 και· πα· λι· ρ· θεο· ρο· δο· σα· μα· κη· χα· λω· , πο· υ· κω· ι· κω· μ· πι· ο· υ· , ο·
 σο· ρο· ο· ι· μο· ρ· , και· α· σ· μι· ζο· ρο· σι· ο· υ· το· ι· ο· υ· το· ι· ο· σι· ρο· με· ρ·
 και· θεο· ε· ρ· α· τω· , ρο· δι· ε· ρυ· θε· ρω· χ· ρα· ι· , και· ε· δυ· σι· α· μ· ρ·
 και· το· μο· ρ· κη· δυ· ρι· ο· ρ· , και· σο· χα· ρο· σο· ρο· α· ρ· κη· , και· β· ρ·
 σο· ρε· σα· ε· σι· τα· σα· ε· σα· . ε· ι· τα· α· ζε· λε· α· το· το· υ· πυ· ρο· ε· , και·
 μα· χα· λω· α· σα· χα· λω· ε· , ε· χε· τε· τε· ρι· μ· β· ρα· ι· κα· λω· ε· , τα· το· ι· α· μ·
 στα· ι· α· ι· , και· κα· κη· μ· πρι· η· , το· ι· ο· δυ· ρο· σι· ο· β· ο· σα· ρο· υ· , δα·
 α· πο· δυ· ο· , δα· α· ρ· , μα· κη· ρ· , δ· ρα· α· ρ· , και· ε· λα· ρ· , τα· ρο· φ· α·
 αφδρα· (· και· η· μ· πρι· η· , κρο· κω· κη· χα· λω· , κου· ρε· χι· με· ρυ· θε· ρω·
 αφδρα· α· ρ· , αρ· κη· β· ρι· ο· υ· β· ο· λω· , λι· μ· νι· α· σα· χι· α· ι· ε· , δ· ρα·
 κω· η· το· ρα· ι· μα· αφδρα· (· και· μα· χα· λω· α· σα· χα· λω· ε·
 πο· ι· η· σο· ρ· α· το· υ· αρ· κη· , και· δι· δου· δα· ι· του· , και· επρω· η· κη·
 ο· σο· ρο· α· ρ· α· , η· β· επρο· δυ· α· μ· η· ρ· . η· με· νο· το· ι· ο· α· τι· ρε·
 το· ι· ο· , δι· δου· με· το· ι· ο· υ· α· η· ρα· το· υ· . ε· ι· δε· ο· πυ· ρ· ε· τ· ε· ρ· , δι· δου·
 ε· ρο· σα· το· ρ· σι· ρω· μ· ο· υ· ρ· η· τω· ρ· . η· ρο· δυ· σο· χα· ρ· , με· τα· δα· το· ρ·
 ο· μ· β· ρι· ο· υ· , και· ε· α· σο· ρ· , ε· ρο· ρο· σα· ι· ο· λι· γω· , χ· ρω· .
 μη· τι· δο· τος· , η· το· ι· ο· δυ· ρο· α· ι· , πα· μ· η· και· η· . επρο· δυ· σε· η· πα· τι· κω· ω·
 και· α· σ· α· χη· ρι· ο· ω· . και· α· σ· κη· ο· χ· ρη· α· μο· σω· μα· το· ρ· , και· το· υ·
 πα· ρο· σι· ο· το· υ· χα· ρι· τι· το· υ· θ· υ· υ· γι· α· μ· η· . ε· χ·
 ρου· σι· κη· ρη· δα· α· ρ· . σι· γε· ρ· ρα· ι· ο· ρη· μ· πα· ρη· μ· πα· ρο· ρ· . ε· π· η· θ· ω·
 στα· ρο· τε· ρο· ρ· . αφδρα· β· . πο· χυ· το· δυ· ρο· ο· υ· (· δα· ρυ· θε· ρω·

υββ

υββ

[95r] ἐξάγ γ', ἐρμολόκτυλον, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ, μάκερ, κινάμωμην, ζιντζίβεριν
μοσχοκάρυδα, γαρόφαλα, ἀνὰ ἐξάγ ἥμισυ, κρόκον ἐξάγ α', μαράθρου
σπόρον, γλυκάνισσον, ἀνὰ ἐξάγ α', σάχαρ ὅσον ὅλλα τὰ ἴδη, τὸ δυπλοῦν καὶ
5 σκευάσας ὅλα καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ, ἐπὶ δὲ τῷ πρῶτῳ, δίδου ἐξ αὐτῆς
νήστης ὅσον ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ ἢ γ', πρὸς δύναμιν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου
εὐκράτου πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλιαροῦ, χρῶ:-

υζδ' Ἀντίδοτος ἦτοι σκευασία, τοῦ λεγομένου, ἄιουγα, βίτα, λατινηστή,
Γρικηστή, νερόν τῆς ζωῆς καὶ σαρακινιστή, μπε μπελαχαέ, σκευάζεται δὲ,
10 τοῦτο τῷ τρόπῳ ἡγουν ἢ σκευασία αὐτοῦ ὠφελεῖ, εἰς ψυχρᾶς διαθέσεις πᾶσας
τοῖς τε παραλυτικοῖς στομαχικοῖς τρομικοῖς καχεκτικοῖς, ὑδροπικοῖς εἰς
ἀπεψίαν στομάχου, καὶ ἐμπνευματώσεις καὶ εἰς πᾶσαν ἀσθένειαν, καὶ
ψυχρότητα τοῦ στομάχου καὶ τοῦ σώματος ὁμοίως εἰς τὰ ρευματικᾶ πάθη
ἡγουν ποδαλγικοῖς ἀρθρητικοῖς, καὶ εἰς πάντα τὰ νευρικᾶ πάθη τὰ ἀπεψίας
καὶ ὑγρασίας πολῆς, πρὸς γινόμενα. Ἔχει:

15 Οἴνου καλοῦ, ἐρυθροῦ, ἢ ρασπέ, λαβῶν ὅσον κανάτια στ', καὶ σὺν αὐτῷ θὲς
τετριμμένας καὶ σεσεισμένας, ἐν ὑψηλῷ κοσκίνῳ, ταῦτας ἡγουν γαλαγγᾶν,
οὕγγ β', μακροπέπεριν, λευκοπέπεριν, ἀνὰ οὕγγ α', ἐλελίσφακον, οὕγγ α' καὶ
ἥμισυ, ζιντζίβεριν, κανέλαν καλήν, ἀνὰ οὕγγ α' καὶ ἥμισυ, κρόκον, ἐξάγ β',
γαρόφαλα, ἐξάγ α', ταῦτα πάντα, θὲς σὺν τῷ οἴνῳ, ἐν τῷ ἀργαλίῳ, καὶ
20 βρᾶσας ταῦτα ὁμοῦ πάντα καλῶς ὥστε, ἐν ἐμείεν, ἀπὸ τὰ στ', κανάτια, τοῦ
οἴνου, κανατίου ἥμισυ, καὶ ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, δίδου ἐξ
αὐτοῦ μετ' οἴνου, ὅσον οὕγγ ἥμισυ, τῷ πρῶτῳ νήστης ἔστιν δὲ ὠφέλιμον πρὸς
τὰ προεῖρημένα, πάνυ καλὸν. χάριτι τοῦ θεοῦ:-

υζε' Ἀντίδοτος ἦτοι σκευασία, λασατίβα πρὸς τε μελαγχολικοῖς κακοχρώοις,
25 καὶ μανιῶδεσιν καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν σώματος καὶ σπληνὸς τὰ ἀπὸ
μελαγχολικοῦ γινόμενα πάθη. Δόκιμον. Ἔχει:-

Τρίφεραν, σαρακίνικον, ἐξάγ α', διὰ γαλαγγᾶν ἐξάγ ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον,
σοῦκωροζάρῳ, λασατίβῳ, ἐξάγ α',

[96ν] τρουπήτην καθαρὸν, δράμ α', ζιντζίβερν, σκρόπουλον α',
 ἐρμοδάκτυλον, δράμ α', ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ β', τρίψας ταῦτα καλῶς. καὶ
 μαλάξας ποιήσον, ὡς κηδονάτον καὶ ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρεῖας,
 λαβῶν ἐξ αὐτοῦ ὅσον ἐξάγ γ' ἢ γ' καὶ ἥμισυπρὸς δύναμιν διάλυσον αὐτὸν, μετ'
 5 ὕδατος χλυαροῦ τὸ ἀρκοῦν καὶ δίδου μεσοῦσης τῆς νυκτὸς, ὕστερον δὲ, δίδου
 ἀπὸ πλύνειν τὸ στόμα αὐτοῦ, μετ' ὕδατος καὶ ὄξοις καὶ οὕτως σκευάσας
 καλῶς, χρω:-

υζστ' Αντίδοτος ἢ διὰ καθολικὴ ὀνομαζομένη ὀφελῆ πρὸς ποδαλγικοῖς
 ἀρθρητικοῖς ἥπατικοῖς σπληνικοῖς ὁμοίως, πρὸς τριταίοις τεταρταίοις, καὶ
 10 ἀφημερινοῖς ὡς αὐτῶς πρὸς κεφαλαλγικοῖς καὶ πρὸς πυρετοῖς ὄξις καὶ
 καυσώδης καὶ πρὸς πᾶσαν νόσον τοῦ σώματος, ἔστιν ὀφέλημα καὶ θαυμαστὴ
 λαμβανομένη δὲ αὐτῇ μὴ παρατήρ... μήτε ψῦχος, μήτε καῦμα ἀλλὰ χάριτι τοῦ
 θεοῦ, ἔστιν ἤτοι αὕτη ἐπόφελές, πρὸς τὰ προεἰρημένα ἄνωθεν πάνυ
 θαυμαστὴ καὶ ἔνδοξος ἔχει:

15 Πολυπόδην καθαρὸν καὶ ἔγκαιρον οὐγγ α' καὶ ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον, σένες,
 ἴα, ἀνίσσου σπέρμα, καὶ μαράθρου, ρίζαν καπάρεος, ἀνὰ οὐγγ α' καὶ ....
 Κορόμηλα, ψηκτὰ, κ' κεράσια λ., σεμπεσθένης μ' ἐπιθύμου καθαροῦ, οὐγγ
 ἥμισυ, ῥόδα ἐρυθρᾶ, οὐγγ α', τρισάναταλον, ἀνὰ οὐγγ ἐν τέταρτον μυρίγγου
 κλίνοις, οὐγγ β', γλυκόριζον καθαρὸν, οὐγγ α', σπόροις πεπονίου, ἀγκουρίου,
 20 κολοκύνθην, καὶ σαρακινοῦ, ἀνὰ οὐγγ α', πολυτρίχην, μανίκουλ... ἥμισυ,
 τρουπ... Καλὸν καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, ταῦτα πάντα ὀλμοκοπήσας καὶ ἔμβαλε
 ἐν τῷ λεύιτι καὶ συν αὐτῷ, ὕδατος, λήτρα ε', καὶ βράσας ταῦτα πάντα καλῶς
 εἰς σύστασιν δροσάτα... μαλθακῶ πυρὶ ἕως οὗ ἐν ἀπελειφθῇ ἐξ αὐτοῦ τοῦ
 ζωμοῦ, λήτρα, λήτρα β', εἶτα σύρωσον, καὶ λαβῶν τὸν τοιοῦτον ζωμὸν
 25 καθαρὸν, ἐπίστρεψον ἐν τῷ λεύιτι καὶ ἕασον ..ραν ἐφ' ἱκανήν. Εἶτα πάλιν
 λαβῶν σένες καλὸν καὶ κασία φίστουλαν, καθαρ... ταμαρίντην, ἀνὰ οὐγγ α',
 πολυπόδην καθαρὸν, καὶ ἔγκαιρον, οὐγγ α' ἥμισυ, ραῖον μπάρμπαρον, καλὸν,
 καὶ καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, γλυκόριζον καλὸν καὶ καθαρὸν,

υ49

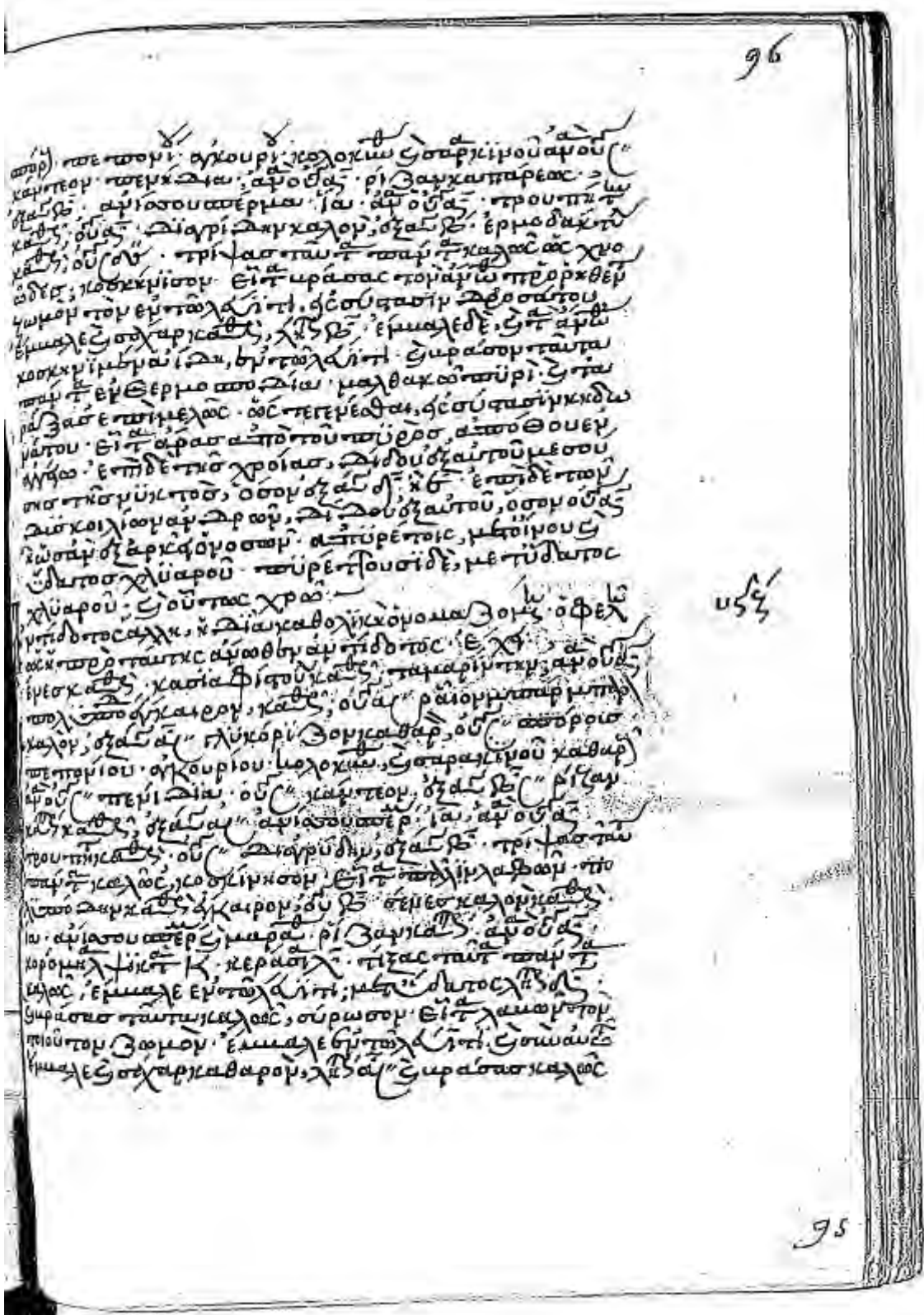
προυπὶ τῆς καθάρου, δρᾶς ἰντᾶ ἰβερν.
 σφρόπουλοφ. ἔρμολαίχτυλον, δρᾶς
 ραιονμπαρμπαρον, δρᾶς β. πρίλασ τᾶτ
 καλός. ἑμαλαζασ, ποσικου, ὄσ κδ οράτου
 καὶ ἀποθου ἐράνηω. ἐπιδῆτικ χόφασ, χῶ
 βορῶ αἰτου. ὄσορ δρᾶς γ. κτ. προσδωῶ
 διάχουσρατου. μηδᾶτος χῶ αρουτο
 ἀρχου. καὶ διδου μεσοσχε τῆς μῆκτος
 ἔπερρδε. διδου ἀποπλήρημ τῶσ μαλαι
 του, μηδᾶτος καὶ ὄξω. καὶ οὔτος σιὰ
 σποκαλός, χρῶ
Κ ἰπιδου σ. κ. διὰ καθολικὸν ὄνομα βρομέκ. ὄ
 φελῆ προσποδαχτικῶσ. ἀφροτικῶσ. κηπι
 κῶσ. σολκρικῶσ. ὁμοίωσ. προσπρίταιοσ. π
 ταρταιοσ, ἑαφκμερίνοσ. ὄσ αἰτας. προσπλε
 φαλαχικῶσ. ἑπρος σῦρε τῶσ ὄξω ἑκα σῶδου
 ἑπρος σῶσασμνοσ ὀσῶματος. ἐπρὸ φέλιμ
 καὶ θαυμαστικῶσ μαμαομένκδᾶτι. μηδᾶτος
 κῆτε ψῆχοσ, μηδᾶτος. ἀλλὰ χαρίτῆ του θῦ, ἐπ
 κτο, αἰτεσ τῶσ φελῶ, προσπᾶ προσφκ μένω ἀπ
 σῶσῶσ μαμαστικῶσ καὶ ἐν δόξωσ. ἐχῶ
Κ οχῶσδκχῶσ, ἑαφκμεροσ. οὔσ. ὄσ μεσο. ἑα
 σουσῶσῶσ, ἑμαραθροσ. ρίτῶσ κηπαρῆ. ἀπ
 ἰσορῶσ κηψῶσ. ἑαφκμεροσ. σῶσῶσ δῆρεσ κῶ. ἐπ
 θῶσ μαμαστικῶσ, οὔσ. ὄσ ῥοδῶσ ἐρῶσ, οὔσ. σπρίσπ ταχ
 ἀπ οὔσ. μῦρίνοσ κηλοσ, οὔσ. ὄσ κηκορί ζοκῶσ
 οὔσ. σῶσῶσ σπῶσῶσ οὔσ. ὄσ κηκορί ζοκῶσ, ἑα
 κῶσ ἀπ οὔσ. πολλῶσ τριχῶσ, μαρῶσ. ἑα
 κηκορί ζοκῶσ, οὔσ. ὄσ τᾶτ πᾶσ ὄμοιοσ κησῶσ κα
 ἐμαλαε ἐν τῶσ λῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου
 κησῶσ τᾶτ πᾶσ κησῶσ ὄσ αἰτου κησῶσ
 μαθακῶσ πῆρι. ἐαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 ζοκῶσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 ζοκῶσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 ραφῶσ κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 κησῶσ κησῶσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 κησῶσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ
 κησῶσ, ὄσ αἰτου κησῶσ. ἑαφκμεροσ, ὄσ αἰτου κησῶσ

[96r] σπόροις πεπονίου ἀγκουρίου κολοκύνθης καὶ σαρακινού ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, κάντεον πενήδια, ἀνὰ οὐγγ α', ρίζαν καπάρεως, ἐξάγ β', ἀνίσσου σπέρμα, ἴα ἀνὰ οὐγγ α', τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ α', διαγρῦδην καλὸν, ἐξάγ β', ἐρμοδάκτυλον καθαρὸν οὐγγ ἥμισυ καὶ ἓν τέταρτον, τρίψας ταῦτα πάντα
 5 καλῶς ὡς χο[δες, κοσκήνισον εἶτα βράσας τὸν ἄνωθεν πρόρηθέντος ζωνὸν τὸν ἐν τῷ λεύιτι, εἰς σύστασιν δροσάτου ἔμβαλε καὶ σάχαρ καθαρὸν, λήτρα β', ἔμβαλε δὲ, καὶ τὰ ἄνωθεν κοσκηνημένα ὠΐδη, ἐν τῷ λεύιτι καὶ βράσον ταῦτα πάντα ἐν θερμο σποδίῳ μαλθακῷ πυρὶ καὶ ταράξας ἐπιμελῶς ὡς τε γενέσθαι, εἰς σύστασιν κηδωνάτου, εἶτα ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ
 10 τῆς χροίας, δίδου ἐξ αὐτοῦ μεσουσης τῆς νυκτὸς, ὅσον ἐξάγ δ', ἢ ε', ἐπὶ δὲ τῶν δισκοιλίῳ ἀνδρῶν, δίδου ἐξ αὐτοῦ, ὅσον οὐγγ α', ἢ ὡσᾶν ἐξ ἀρκεῖ ὄνοςῶν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου καὶ ὕδατος χλυαροῦ ὑρέττουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλυαροῦ καὶ οὕτως χρῶ:-

υζζ' Αντίδοτος ἄλλη, ἢ διὰ καθολικὴ ὀνομαζομένη ὀφελει ὡς ἢ πρὸ ταύτης
 15 ἄνωθεν ἀντίδοτος. Ἔχει:-

Σένες καθαρῆ, κασία φίστουλα καθαρῆ, ταμαρίνην, ἀνὰ οὐγγ α', πολυπόην ἔγκαιρον, καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, ῥαῖον μπάρμπαρον καλὸν, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ γλυκόριζον καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, σπόροις πεπονίου ἀγκουρίου κολοκύνθης, καὶ σαρακινού καθαρῶ, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ πενήδια, οὐγγ ἥμισυ κάντεον, ἐξάγ β' καὶ ἥμισυ, ρίζαν καπάρεως καθαρῶ, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ ἀνίσσου σπέρμα, ἴα, ἀνὰ οὐγγ α', τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ ἥμισυ, διαγρῦδην, ἐξάγ β', τρίψας ταῦτα πάντα καλῶς, κοσκίνησον εἶτα πάλιν λαβῶν πολυπόδην καθαρὸν ἔγκαιρον, οὐγγ β', σένες καλὸν καθαρὸν ἴα ἀνίσσου σπέρμα καὶ μαράθρου ρίζαν καπάρεως, ἀνὰ οὐγγ α', κορόμηλα ψικτὰ κ', κεράσια λ', τίξας ταῦτα
 20 πάντα καλῶς, ἔμβαλε ἐν τῷ λεύιτι, μετ' ὕδατος λήτρα δ', καὶ βράσας ταῦτα καλῶς, σύρωσον εἶτα λαβῶν τὸν τοιοῦτον ζωμὸν ἔμβαλε ἐν τῷ λεύιτι καὶ σὺν αὐτῷ ἔμβαλε καὶ σάχαρ καθαρὸν, λήτρα α' καὶ ἥμισυ καὶ βράσας καλῶς

(α) πρεπωρι, αγκουρι, μοχοκω, σαφριμουαμου
 καμπερι, περκατω, αφοδα, ρι, ζαυκαπαρεας, ε
 οδα, αφιστουαπερμα, ια, αφουα, τρουπι
 καθε, ουα, διαρι, ληχαλον, οδα, ε, ερμδακτυ
 καθε, ουα, τρι, φασ, ται, παρ, χαλα, ας, χρο
 οδα, ε, μο, κρι, σον, ει, τ, υρα, σασ, τον, αμ, ιω, πρ, ορ, κθε
 υμω, τον, ερ, τω, χα, λι, τι, ε, σ, ο, φ, α, σ, ι, ρ, ε, ρ, ο, σ, α, ι, ο, υ
 ερ, μα, λε, ε, σ, ο, χα, ρ, ι, κα, θε, ρ, χ, ε, ε, ε, ρ, μα, λε, ε, ε, τ, ε, α, ρ, ι
 κοσ, κρι, μ, β, ρ, α, ι, α, ι, ε, ε, ρ, τω, χα, λι, τι, ε, υ, ρ, α, σ, ο, ρ, τ, α, τ, α
 παρ, ε, ε, ρ, μ, ο, α, σ, ο, δ, ι, α, μ, α, θ, α, κ, ο, σ, ο, υ, ρ, ι, ε, τ, α
 ρ, ε, ζ, α, σ, ε, π, α, μ, ε, λ, α, σ, ο, σ, π, ε, γ, ε, μ, ε, θ, α, ε, ε, σ, ο, φ, α, σ, ι, ρ, κ, κ, ι, ω
 μ, α, τ, ο, υ, ει, τ, ε, ρ, α, σ, α, π, ο, τ, ο, υ, π, α, ρ, ο, σ, α, π, ο, θ, ο, υ, ε, ρ,
 α, γ, γ, α, ε, π, η, δ, ε, τ, ι, ο, χ, ρ, ο, ι, α, σ, α, δ, ι, δ, ο, υ, ο, ζ, α, ι, τ, ο, υ, μ, ε, σ, ο, υ
 σ, ι, ο, σ, τ, ι, ο, ρ, υ, κ, τ, ο, σ, ο, σ, ο, μ, ο, ζ, α, λ, ο, ε, ε, β, ε, π, η, δ, ε, τ, ο, υ
 α, ι, ο, κ, ο, ι, χ, ι, ο, μ, α, ρ, α, ρ, ο, υ, α, ι, δ, ο, υ, ο, ζ, α, ι, τ, ο, υ, ο, σ, ο, μ, ο, ζ, α, λ,
 ε, ω, σ, α, μ, ο, ζ, ε, ρ, ι, κ, α, θ, ο, ρ, ο, σ, α, ρ, α, π, υ, ρ, ε, τ, ο, ι, ε, μ, ε, τ, ο, ι, μ, ο, υ, ε,
 ε, δ, ι, τ, ο, σ, χ, λ, ι, α, ρ, ο, υ, π, α, ρ, ε, τ, ο, υ, σ, ι, δ, ε, μ, ε, τ, υ, δ, α, τ, ο, σ
 χ, λ, ι, α, ρ, ο, υ, ε, ο, υ, τ, α, σ, χ, ρ, α, σ,
 μ, η, τ, ι, δ, ο, τ, ο, σ, α, λ, λ, κ, ι, ε, δ, ι, α, λ, α, κ, α, θ, ο, λ, ι, κ, ο, ρ, ο, μ, α, ζ, ο, κ, ι, ο, φ, ε, λ,
 α, σ, κ, π, ρ, ο, τ, α, τ, ι, κ, α, α, φ, ο, θ, η, ρ, α, μ, η, τ, ι, δ, ο, τ, ο, σ, ε, χ, ι, ε, α,
 ε, ρ, ε, σ, κ, α, θε, ρ, κ, α, σ, ι, α, φ, ι, σ, τ, ο, υ, κ, α, θε, ρ, τ, α, μ, α, ρ, ι, μ, η, κ, η, α, μ, ο, ν, α,
 π, ο, λ, ι, σ, τ, ο, α, ρ, ι, α, ε, ρ, ο, υ, κ, α, θε, ρ, ο, υ, α, ρ, α, ι, ο, ρ, η, κ, α, ρ, μ, η, τ, η,
 κ, α, λ, ο, ρ, ο, ζ, α, λ, ο, α, γ, λ, υ, κ, ο, ρ, ι, ζ, ο, ρ, κ, α, θ, α, ρ, ο, υ, α, σ, ο, ρ, ο, ι, ο,
 π, ε, τ, η, ρ, ι, ο, υ, α, γ, κ, ο, υ, ρ, ι, ο, υ, μ, ο, χ, ο, κ, ι, ω, ε, σ, α, ρ, α, μ, η, μ, ο, υ, κ, α, θ, α, ρ,
 ε, ρ, ο, υ, ε, π, ε, ρ, ι, δ, ι, α, ο, υ, ε, κ, α, μ, π, τ, ο, ρ, ο, ζ, α, λ, ο, ε, ρ, ι, ζ, α, μ,
 κ, α, λ, α, θε, ρ, ο, ζ, α, λ, ο, α, αφιστουαπερμα, ια, αφουα
 τρουπι, καθε, ουα, διαρι, λη, οδα, ε, τρι, φασ, ται
 παρ, ε, χα, λω, σ, κ, ο, σ, κ, ρ, ι, σ, ο, μ, ει, τ, π, ο, λ, ι, μ, η, λ, α, β, α, ρ, η, π, ο
 τ, ο, α, μ, η, κ, α, θε, ρ, α, κ, α, ι, ρ, ο, υ, ο, ε, σ, η, μ, ο, κ, α, λ, ο, ρ, η, μ, α, θ, α,
 ι, α, αφιστουαπερμα, ρι, ζαυκα, αφουα
 κορομη, χ, ι, κ, ι, κ, κ, κ, ε, ρ, α, σ, ι, χ, τ, ι, ζ, α, σ, τ, α, ι, τ, παρ, ε,
 ε, λ, α, ρ, ο, ε, ρ, μ, α, λε, ε, ρ, τω, χα, λι, τι, μ, ε, τ, ο, α, ι, τ, ο, σ, χ, λ, ι, α, ρ, ο, υ,
 ε, υ, ρ, α, σ, ο, ρ, τ, α, τ, α, μ, α, θ, α, ε, σ, ο, ρ, ω, σ, ο, ρ, ει, τ, λ, α, μ, α, ρ, ο, τ, ο, ρ,
 π, ρ, ο, υ, τ, ο, ρ, ζ, ο, μ, ο, υ, ε, ρ, μ, α, λε, ε, ρ, τω, χα, λι, τι, ε, ο, ι, ω, α, ι, ε,
 ε, ρ, μ, α, λε, ε, σ, ο, χα, ρ, ι, κ, α, θ, α, ρ, ο, υ, χ, ε, ε, ε, ε, υ, ρ, α, σ, ο, ρ, κ, α, λ, ω, σ

υεε

96

95

[97ν] εἰς σύστασιν δροσάτου, δεῦσον σὺν αὐτῶ, καὶ τὰς ἄνωθεν σπέστιες καὶ ταράξας καὶ μαλάξας πάντα καλῶς, ποιήσον ὡς κηδονάτον καὶ ἄρας ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ ἐπὶ δὲ τῆς χροῖας, δίδου ἐξ αὐτοῦ μεσοῦσης τῆς νυκτὸς, ἐξάγ ε', μετ' οἴνου καὶ ὕδατος χλυαροῦ ἀπυρέτοις, πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλυαροῦ ἢ δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρίζουσιν, ὅσον ἐξ ἀρκεῖ ὁ νοσῶν καὶ οὕτως χρῶ:-

υζη' Ἀντίδοτος, ἢ διὰ ῥαίου βαρβάρου ὀνομαζομένη ἔστιν δὲ, λασατίβα ἢ τοιαύτη μουστοῦρα, ὠφελεῖ δὲ, πρὸς χωλερικοῖς, κεφαλαλγικοῖς ἢπατικοῖς σπληνικοῖς πρὸς κακοχρόοις πρὸς ποδαλγικοῖς, καὶ ἀρθρητικοῖς ἐξαιρέτως δὲ, πρὸς δυσσοῦριαν καὶ νεφρητικοῖς καλεῖται δὲ ἢ τοιαύτη ἀντίδοτος παρὰ τῶν σοφῶν ἰατρῶν ὑπία. Ἔχει:

Κηδονάτον, λασατίβον σοῦκωρόζαρω λασατίβον, ἀνὰ οὐγγ β', τρύφεραν, σαρακίνικον, οὐγγ γ', ῥαῖον μπάρμπαρον καλόν, ἐξάγ δ', διὰ γαλλγᾶν οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, διάγρῦδην καλόν, οὐγγ ἥμισυ τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, ἐρμοδάκτυλον καθαρὸν, οὐγγ α', τάρταρον καλόν, οὐγγ ἥμισυ, τὰ ξηρὰ πάντα τρίψας ὡς χνοῶδες, καὶ δεῦσας ὅλα ὁμοῦ, μάλαξον αὐτὰ μετὰ δροσάτον λασατίβου, ἢ μετὰ ζωμόν τῶν ῥόδων, ὡς τε ποιεῖσαι αὐτὰ, ὡς κηδονάτου κατὰ σκευὴν, καὶ σκευάσας πάντα ταῦτα καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγεῖῳ, ἐπὶ δὲ τοῖς χροῖας δίδου ἐξ αὐτῆς μεσοῦσεις τῆς νυκτὸς ὅσον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ ἢ δ' ἢ ὡσάν ἐξ ἀρκεῖ ὁ νοσῶν ἀπυρέτοις, μετ' οἴνου πυρέσσουσι δὲ, μετ' ὕδατος χλυαροῦ καὶ ὀφείλη ὑπάγειν τὸ ἐξάγ α', ὁ μ...λλον λαβεῖν τὸ τοιοῦτον, ἢ κοιλία αὐτοῦ φοραῖς δ.. φυλασσεσθω δὲ ὁ μέλλον λαμβάνειν τὸ τοιοῦτον ἀπὸ πάσεις δροσῖας, καὶ μανίας καὶ οὕτως χρῶ:-

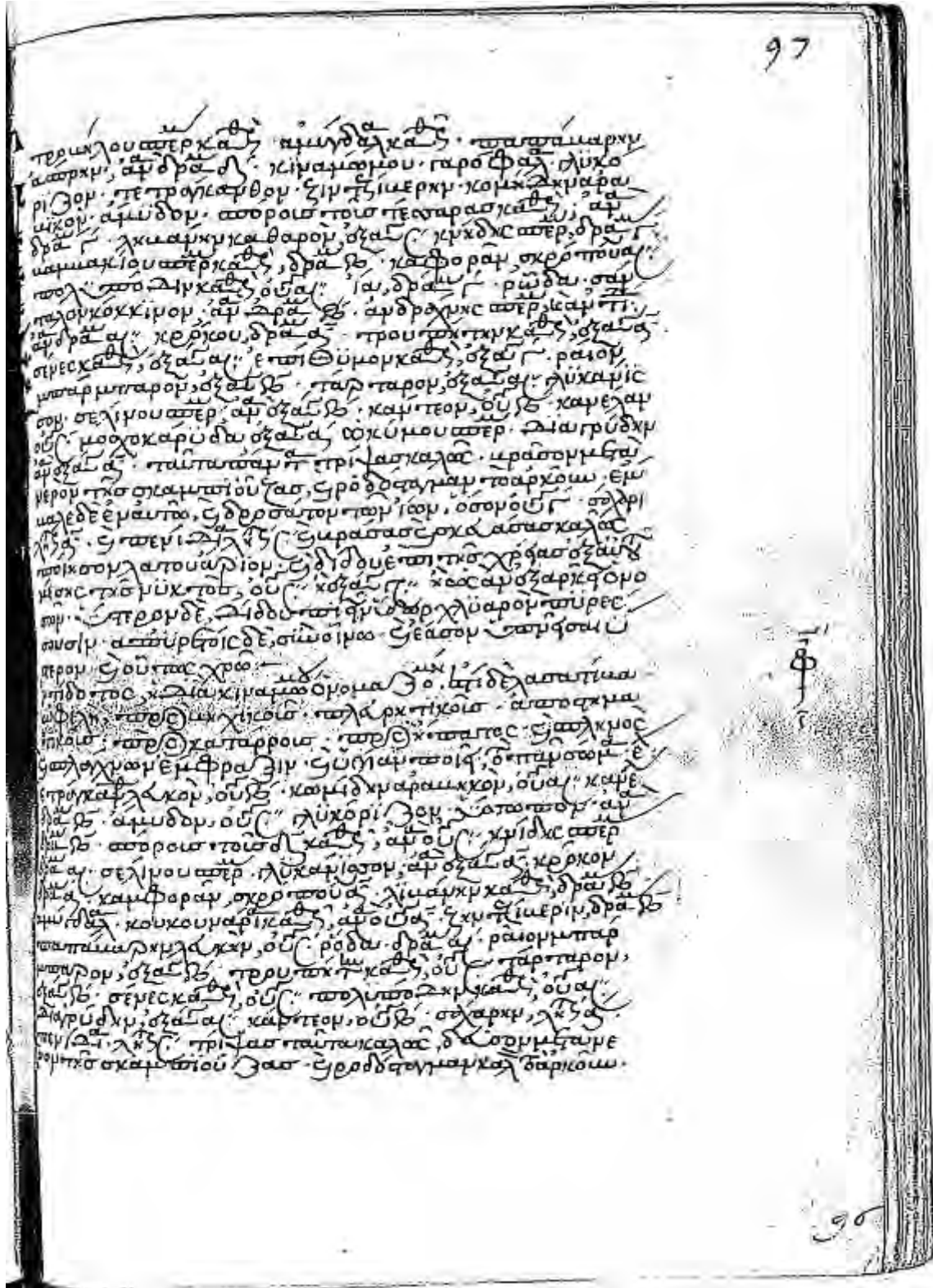
υζθ' Ἀντίδοτος ἢ δια σένες, ὀνομαζομένη ἔστιν δὲ ἢ τοιαύτη καθαρτικῆ ὠφελεῖ πρὸς βηχικοῖς πλευρητικοῖς ἀποστηματικοῖς κατάρροϊζομένοις πρὸς ἢπατικοῖς σπληνικοῖς καὶ πρὸς σκληρίαν σπλάγχχνων καθέρει δὲ τὸ πᾶν σῶμα καὶ τὸν θώρακα ἔστιν δόκιμος :

Στροβήλου σπέρμαν καθαρὸν, ἀμύγδαλα καθαρᾶ, παπάβαρην ἄσπρην, ἀνὰ
 δράμ δ', κιναμώμου, γαρόφαλα, γλυκόριζον, τετράγκανθον ζιντζίβερην
 κομήδην ἀραβικὸν ἄνυδον σπόροις τοῖς τέσσαρας καθαρὰ, ἀνὰ δράμ γ',
 5 λιβάνην καθαρὸν, ἐξάγ ἥμισυ, κνήδης σπέρμαν, δράμ γ', βαμβακίου
 σπέρμαν καθαρὸν, δράμ β', καφορᾶν, σκρόπουλα α'καὶ ἥμισυ, πολυπόδι
 καθαρὸν οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, ἴα, δράμ γ', ῥώδα σάνταλον κόκκινον, ἀνὰ δράμ
 β', ἀνδράχνης σπέρμαν, ...ἀντίδοτος: ἀνὰ δράμ α'καὶ ἥμισυ κροῦκου, δράμ α',
 τρουπήτην καθαρὸν, ἐξάγ α', σένες καθαρὸν, ἐξάγ α'καὶ ἥμισυ ἐπίθυμον
 10 καθαρὸν, ἐξάγ γ', ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ β', τάρταρον, ἐξάγ α' καὶ ἥμισυ,
 γλυκάνισσον, σελίνου σπέρμαν, ἀνὰ ἐξάγ β', κάντεον οὐγγ β', κανέλαν οὐγγ
 ἥμισυ, μοσχοκάρυδα, ἐξάγ α', ὠκύμου σπέρμαν διαγρῦδην ἀνὰ ἐξάγ α', ταῦτα
 πάντα τρίψας καλῶς βραῖσον μετὰ μερὸν τῆς σκαμπιούζας, καὶ ῥοδόσταγμαν
 τὸ ἀρκοῦν ἔμβαλε δὲ ἐν αὐτῷ, καὶ δροσάτον τῶν ἰῶν, ὅσον οὐγγ γ', σάχαρι
 15 λήττρα α', καὶ πενίδια λήττρα ἥμισυ καὶ βράσας καὶ σκευάσας καλῶς ποιήσον
 λατουάριον καὶ δίδου ἐπὶ τῆς χρείας ἐξ αὐτοῦ μέσης τῆς νυκτός, οὐγγ ἥμισυ ἢ
 ἐξάγ γ'καὶ ἥμισυ ἢ ὡσὰν ἐξαρκεῖ ὁ νοσῶν ὕστερον δὲ, δίδου πιεῖν ὕδωρ
 χλυαρὸν πυρέσσουσιν ἀπυρετοῖς δὲ, σὺν οἴνω, καὶ ἔασον ὑπνεῖσαι ὕστερον
 καὶ οὕτως, χρῶ:-

20 φ' Αντίδοτος, ἢ διὰ κιναμώμου ὀνομαζομένη ἔστι δὲ λασατίβα ὠφελή, πρὸς
 βηχικοῖς πλευρητικοῖς, ἀποστηματικοῖς πρὸς κατάρροις πρὸς ἥπατος καὶ
 σπληνὸς σπλάγχων ἔμφραξιν καὶ ὑγίαν ποιεῖ τὸ πᾶν σῶμα ἔχει:

Τετράγκανθον λευκὸν, οὐγγ β', κωμίδην ἀραβικὸν, οὐγγ α'καὶ ἥμισυ
 κανέλαν δράμ β', ἄμυδον, οὐγγ ἥμισυ, γλυκόριζον, ὕσσωπον ἀνὰ δράμ β',
 σπόροις τοῖς δ', καθαροῖς, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, κνήδης σπέρμαν δράμ α'καὶ ἥμισυ,
 25 σελίνου σπέρμαν, γλυκάνισσον, ἀνὰ ἐξάγ α', κρόκον δράμ α', καμφορᾶν,
 σκρόπουλον α', λιβάνην καθαρὸν, δράμ β', ἀμύγδαλα κουκουνάρια καθαρᾶ,
 ἀνὰ οὐγγ α', ζηντζίβεριν, δράμ β', παπάβαρην λευκὴν, οὐγγ ἥμισυ, ῥόδα δράμ
 α'καὶ ἥμισυ, ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ β', τρουπήτην καθαρὴν οὐγγ' ἥμισυ,
 τάρταρον, ἐξάγ β', σένες καθαρὴν, οὐγγ ἥμισυ, πολυπόδην καθαρὸν, οὐγγ
 30 α'καὶ ἥμισυ, διαγρῦδην, ἐξάγ α'καὶ ἥμισυ, κάντεον, οὐγγ β', σάχαρην, λήττρα
 α', πενίδια λήττρα ἥμισυ, τρίψας ταῦτα καλῶς, δεῦσον μετὰ νερὸς τῆς
 σκαμπιούζας καὶ ῥοδόσταγμαν καλὸν τὸ ἀρκοῦν

[98v] καὶ σκευάσας καλῶς, βάσον πάντα εἰς σύστασιν καὶ ποιήσας λατουάριον δίδου ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς χρείας τὸ μεσονύκτιον, ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ ἀπυρέτοις μετ' οἴνου, πυρέσσουσιν δὲ μετ' ὕδατος καὶ ἕασον ὑπνεῖσαι καὶ οὕτως χρῶ:-

5 φα' Αντίδοτος μπενεδέτας λασατίβας ὡς ἡ προ ταύτης, ἔχει:

Ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ γ', τρουπήτην, σάχαριν, ἀνὰ δράμ κ', διαγρύδην, δράμ ι', ῥώδα, ἐρμοδάκτυλον, ἀνὰ οὐγγ α', γαρόφαλα, στάχος, ζηντζίβερην, κρόκον, σασύφρουγα πεπεραίου μακροῦ, ἀμώμου σέσελι, σελίνου σπέρμα, ἀνὰ δράμ β', ἐπίθυμον, οὐγγ α', πολυπόδην, οὐγγ α' καὶ ἥμισυ, ἀγαρικόν, οὐγγ ἥμισυ, σένες, ἐξάγ γ', καρναβάδην, πηγάνου σπέρμ καὶ μπροίσκου, γρανασόλε, ἀνὰ δράμ β', τρίψας ταῦτα καλῶς, δεῦσον μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς, ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, δίδου ἐξ αὐτῆς πρωῖνήστης μετ' ὕδατος χλυαροῦ, ἐξάγ γ' ἢ γ' καὶ ἥμισυ καὶ οὕτως, χρῶ:-

15 φβ' Αντίδοτος, μπενεδέτας σύμπληκῆς πάνυ καλῆ. ἔχει:

Τρουπήτην σάχαριν, ἀνὰ δράμ ι', πολυπόδην καθαρὸν, φόλιον, ἀνὰ δράμ στ', καρδαμώμην στάχος, βληχόνην, καλαμύνθην σασιφρουγα, γαρόφαλα, ἰοσκυάμου σπέρμα, ἀνὰ δράμ δ', πεπεραίου μακροῦ καὶ λευκοῦ, ἀνὰ δράμ ... ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ β', ἀμώμου, κιναμώμου ἐρμοδάκτυλον, ἀνὰ οὐγγ α', ἐπίθυμον, ἀγαρικόν, σένες ἀνὰ οὐγγ α', τρίψας ταῦτα πάντα καλῶς δεῦσον μετὰ μέλιτος ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, δίδου ἐξ' αὐτῆς πρωῖνήστης, ὥσον ἐξάγ γ' καὶ ἥμισυ ἢ δ', μετ' ὕδατος χλυαροῦ καὶ οὕτως χρῶ, πρὸς δύναμιν:-

φγ' Αντίδοτος, ἐτέρας μπενεδέτας σύμπληκῆ, θαυμαστή.

25 Ἐρμοδάκτυλον ἥρεως, ἀνὰ οὐγγ δ', ἔζουλα, οὐγγ β' καὶ ἥμισυ, τρουπήτην, οὐγγ ἥμισυ ραῖον μπάρμπαρον, ἐξάγ α', γαρόφαλα κηκύμπριν, κιναμώμην γαλαγγᾶν ψηλὸν, καρῶη, κώστον, ἀνὰ οὐγγ α', στάχος, τζετουάριον, καρδαμώμην, γλυκάνισσον, σελίνου σπέρμ, κρόκον, ὠκίμου σπέρμαν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, σεραπίωνι, οὐγγ α', διαγρύδην, οὐγγ ἥμισυ, ἐπίθυμον, οὐγγ α', σένες, ἀγαρικόν, ἀνὰ οὐγγ ἥμισυ, σάχαρ,

30

[98r] λήτρα ἥμισυ, καὶ μέλιτος ἀττικοῦ καθαροῦ τὸ ἀρκοῦν καὶ σκευάσας καλῶς ὡς ἡ πρὸ ταύτης ἀπόθου ἐν ἀγγείῳ, ἐπὶ δὲ τῆς χρεΐας, δίδου ἐξ' αὐτῆς πρῶτῃ νήστης, ἐξάγ γ' καὶ ἥμισυ ἢ δ', μετ' ὕδατος χλυαροῦ τὸ ἀρκοῦν, καὶ οὕτως χρῶ:-

5 φδ' Ἀντίδοτος λασατίβα ἢ ἐπονομαζομένη ριάλε ἀρμένηγος, γρηκησιτὶ δὲ ἢ διαμυροβαλάνου, ὄφελή ἐπὶ τριταίοις τεταρταίοις, ἀφήμερινοῖς, ἐπὶ διπλοῖς τριταίοις ἐπὶ συνεχεῖς πυρέτοις καὶ καυσώδεις, ὄφελή ὑπατικοῖς σπληνικῆς κολικοῖς, καὶ ἐπὶ γυναικίων παντοίων παθῶν ἐνοχλουμένων ἄκρως βοηθεῖ ὁμοίως ἐπὶ ποδαλγικοῖς ἀρθρητικοῖς καὶ καταροῖζομένοις καὶ εἰς διακράτησιν
10 παντοίων νεύρων καὶ εἰς ἀποστηματικούς παντοίους, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπιπαντὶ νοσήματι ἐστὶν ὄφελημον καὶ ἐπιτήδιον, δεδομένον ἐν παντὶ καιρῷ τὸ τοιοῦτον καὶ ἐπὶ παντὶ νοσήματι ὄφελει δὲ καὶ πρὸς μελαγχολικὸν πάθος τὸ τοιοῦτων ὁμοίως καὶ πρὸς φλεγματικούς πάνυ ἐστὶν ἐπαινετὸν καὶ δόκιμον καθαίρει δὲ ταῦτα πάντα χάριτη τοῦ θεοῦ ποιεῖ δὲ τοῖς λαμβάνοντας ἐξ αὐτοῦ
15 πάντας χαροποιοῖς καὶ ἰλαροῖς ἀπόπ... τὸς σαθοῦ καὶ μοχθηροῦ χυμοῦ. Καλεῖται δὲ καὶ πάρατιν σοφῶν ἰατρῶν το τοιοῦτων ὑγιητὸν ἔχει δὲ οὕτως:-

Γαρόφαλα νούκη μοσχάτα, ξυλαλόην γαλαγκὰν κινάμομον, φύλιον ἀντόφαλιν, καρδάμων, στάχος, κικύμπριν, καρποβάλαμον, ἀνίσσου μαράθρου καὶ ἀνίθου σπέρμαν, κιμήνου, ἄμεως, μελισόλης, μαγκυράνας,
20 βαλσαμήτα, ὠκίμου σπέρμα, μυρτόκοκκα, φύλα κίτρου, γλυκόριζα, στούρακος καλαμήτου, μακροπέπεριν, σχοίνου ἄνθος, κρόκον, ῥόδα ἐρυθρὰ, ἴα, ἀνὰ δράμας δύο, μαρουλλίου, ἀντιδίου, καὶ ἀνδράχνης σπέρμαν, ἀνὰ δράμας ε', μυροβάλανον, ἔκτ... ε' γενεῶν ἄνευ τοῦ ξανθοῦ, ἀνὰ δράμας δύο, παπάβαριν ἄσπριν τρίψας ταῦτα πάντα καλῶς

25

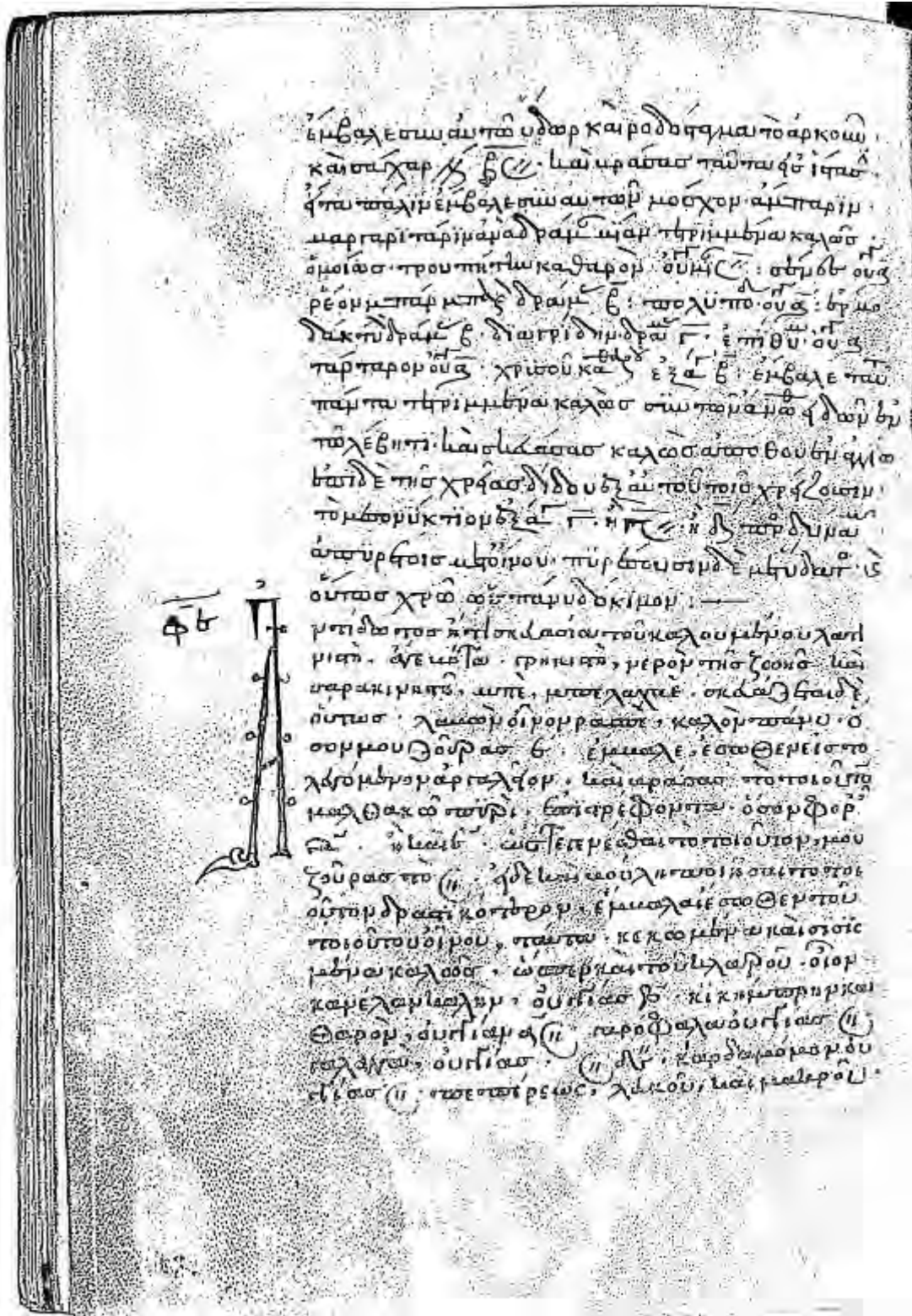

Φ δ

πρὸς ἡμέλιτος αἰθίου καὶ ποταρκοῦ, ἔσχα λασα
 καὶ ἄσ κτωροπαίτης ἀποθουεράγχο, ἐπὶ δε
 πκο χρῆσ, διδδύσταικισ ποροίρηκας, ὄσα εἰρη
 μετ' ὄδατος χηναροῦ ποταρκοῦ, ἔσχατος χρῆσ
 ἡπιδύπο λασα τήβα, ἢ ἐπορομα ζομβύη ρίαλε αρηδύη
 γρ κκατ' δέ· ἢ δ' ἀμυρομαλαίου, ὄφελ' ἵσσι τρίταιοισ' ἡπαρ τήδου
 ἀφ' ἡμβρίοισ'· ἐπὶ δ' ἰπλοισ' τρίταιοισ'· βῆσι σωχῆς πορβή
 κωκαμσάδης, ὄφελ' ἵσσι τριταίοισ'· αὐληρικήσ· κολικοῖσ'
 κωκιστ' ἰγυμακίωμ τωμ τοῖωμ· τωσῶν βροχλομ βήσων
 ἀκρῶσ μακθῆ, ὁμοῖωσ βῆσι ποδαγρικήσ, ἀρβρίτικῆ
 ἔκαστι ποροῖ ζομβύησ, καί εἰς δ' ἀκρῶτησ τωμ τοῖ
 κῶρων, ἔσχα ἀποσηματικῶσ τωμ τοῖωσ, ἀλλὰ ἢ εἰς
 ἐπὶ τωμ τήροσηματ' ἐπὶ ὄφελ' ἵσσι βῆσι τήδου
 ἡδ' ἡμβροβή τωμ τήκαρῶ το τοιοῦτομ, ἔβῆσι τωμ
 τήροσηματ'· ὄφελ' εἰς τωρσ μελαχολικῶσ τωμ
 ἴωσ το τοιοῦτομ, ὁμοῖωσ ἔσχα φλῆμαρ τήκοῖσ'
 τωμ εἰρη ἔσχα τωμ εἰρη ἔδοκίησ, καὶ εἰρη εἰς τωμ
 τωμ τωμ χαρίτη τοῦ θυ, τωμ εἰρη εἰς τωμ λαμβανῶν τωμ
 ἡ αἰ τοῦ τωμ τωσ χαροποιοῖσ καὶ ἰαροῖσ, ἀσπῆ
 πεσθροῦ ἔσχα χηροῦ χύμομ, καὶ εἰρη εἰς τωμ τωμ
 τωμ τωμ ἰατρῶμ το τοιοῦτομ ἡμῶμ, ἔσχα εἰς οὔτωσ·
 ἀροφα, μουκίμοσχῆσ, ζύλαχον, γαλακῆσ, κίμα
 ἡσ, φολίον, ἀμτο φαλῆμ, καρδάμο, φαλ, κίκυμ, πρ
 ἡσ τωμ βαλαμομ, ἀμῶσ, μαρθεροῦ, ἔσχα ἡσ οὔτωσ
 ἡμῶμ, ἀμῶσ, μβλίσολησ, μακίραμασ, μαλαμῆσ
 ἡμῶμ, ἀμῶσ, μῆρτοκοκκ, φυλακίτρου, γλυκορί
 τωμ, καλαμῆ, μαμρο τωμ εἰρη, σχοίμου ἀρβῶσ, κροκομ
 ἡμῶμ, ἐρι θρῶ, ἰα, ἀμδραμασ, δ' ἡσ, μαροῦ, ἀμ τήδου
 ἡμῶμ, ἀμδραμῆσ, ἀμδραμασ, ἔσχα μῆροβαλακῆσ
 ἡμῶμ, ἀμῶμ, ἀμῶμ τοῦ ζαμ θοῦ, ἀμδραμασ, δ' ἡσ, τωμ
 τωμ τωμ ἀμῶμ, τριψασ τωμ τωμ τωμ τωμ κῶσ.

97

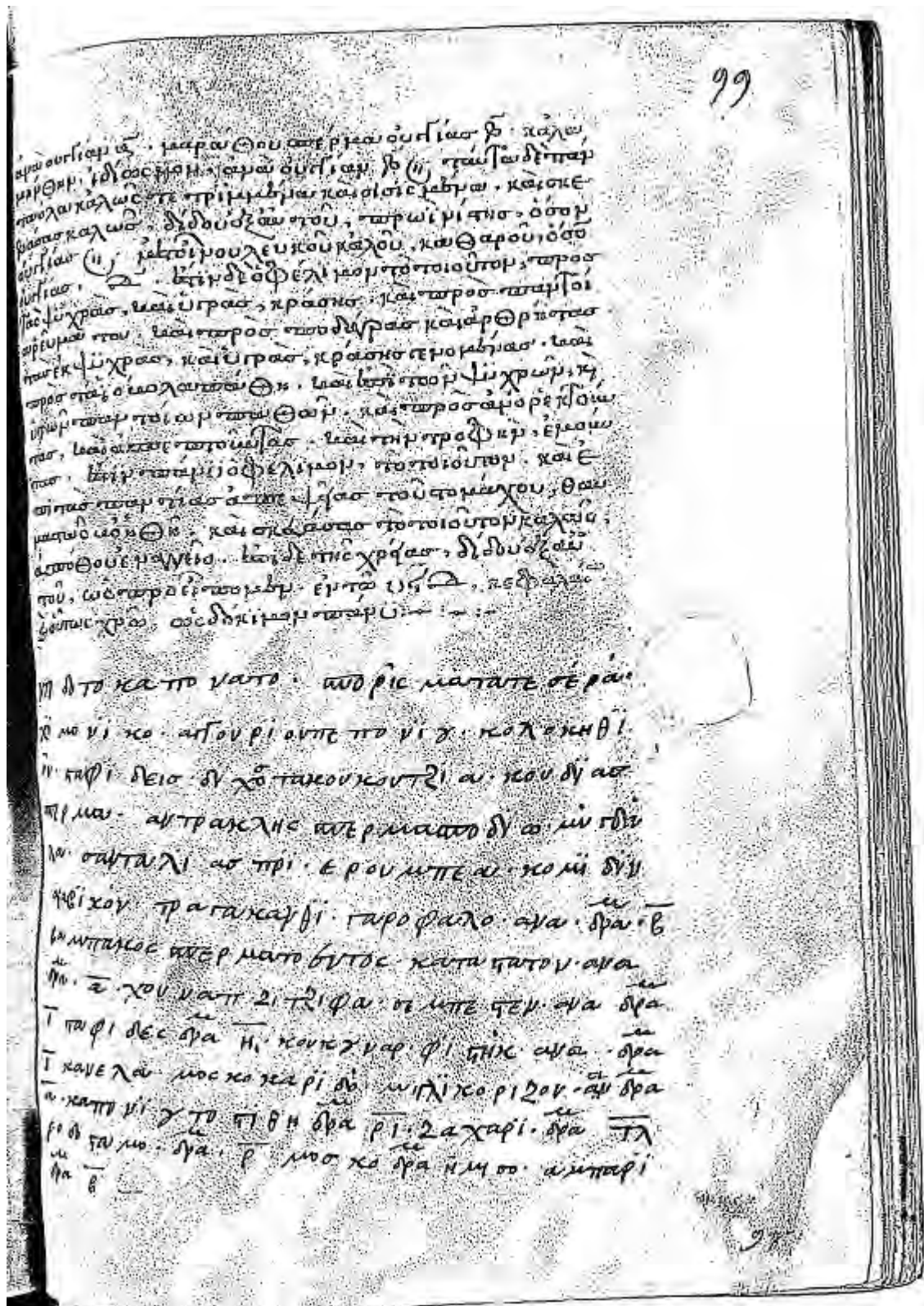
[98ν] ἔμβαλε σὺν αὐτῷ ὕδωρ καὶ ροδόσταγμα τὸ ἀρκοῦν.
καὶ σάχαρ ..... β καὶ ἥμισυ, καὶ βράσας ταῦτα εἰς ἴστασον,
εἶτα πάλιν ἔμβαλε σὺν αὐτῶν μόσχον, ἄμπαριν,
μαργαριτάρην, ἀνὰ δράμαν μίαν τετριμμένα καλῶς
5 ὁμοίως τρουπήτην καθαρὸν, οὐγγ μίαν καὶ ἥμισυ, σένεσε, οὐγγ α',
ρέον μπάρμπαρον, δράμ β', πολυπόδιον οὐγγ α', ἔρμο
δάκτυλον, δράμ β', διαγρίδην δράμ γ', ἐπίθυμου, οὐγγ α',
τάρταρον, οὐγγ α', χρισοῦ καθαροῦ, ἐξάγ β', ἔμβαλε ταῦτα,
πάντα τετριμμένα καλῶς σὺν τῶν ἄνωθεν εἰδῶν ἐν
10 τῷ λέβητι καὶ σκευάσας καλῶς ἀπόθου ἐν ἀγγίῳ
ἐπὶ δὲ τῆς χρείας δίδου ἐξ αὐτοῦ τοῖς χρειζουσιν
τὸ μεσονύκτιον ἐξάγ γ', ἢ γ' καὶ ἥμισυ ἢ δ', πρὸς δύναμιν
ἀπυρέτοις μετ' οἴνου πυρέσσουσιν δὲ μετ' ὕδατος καὶ
οὕτως χρῶ:- ὡς πάνυ δόκιμον:-
15 **φε'** Αντίδωτος ἦτοι σκευασία τοῦ καλουμένου λατι
νιστή, ἄγεμήτα γρηκιστή, νερὸν τῆς ζωῆς καὶ
σαρακινηστή, μπὲ, μπελαχαῆ. Σκευάζεται δὲ,
οὕτως λαβὼν οἶνον ρασπὲ, καλὸν πάνυ ὁ
20 σον μουζοῦρας ε', ἔμβαλε, ἔσωθεν εἰς τὸ
λεγόμενον ἀργαλεῖον καὶ βράσας τὸ τοιοῦτω
μαλθακῷ πυρὶ, ἐπιστρέφοντα ὅσον φορ ...
δ' ἢ καὶ ε' ὥστε γενέσθαι τὸ τοιοῦτον, μου
ζοῦρας τὸ ἥμισυ εἰδὲ καὶ βούλη ποιῆσαι τὸ τοι
25 οῦτον δραστικότερον, ἔμβαλαι ἔσωθεν τοῦ
τοιοῦτου οἴνου, ταῦτα κεκωμένα καὶ σιςις
μένα καλῶς, ὥσπερ καὶ τοῦ βλαροῦ οἶον
κανέλαν καλὴν, οὐγγίας β', κικήμπρην κα
θαρόν, οὐγγίαν α' καὶ ἥμισυ, γαρὸφαλα οὐγγίας ἥμισυ,
γαλαγγὰ, οὐγγίας ἥμισυ καὶ ἐν τέταρτον, καρδαμόμου
30 οὐγγίας ἥμισυ, πεπέρεως, λευκοῦ, καὶ μακροῦ,

[99r]

ἀνὰ οὐγγίαν α', μαράθου σπέρμα οὐγγίας β', κολω
κύνθην ιδίωσμον, ἀνὰ οὐγγίαν β' καὶ ἥμισυ ταύτα δὲ πάν
τα ὅλα καλῶς τετριμμένα καὶ σισισμένα καὶ σκε
5 υάσας καλῶς, δίδου ἕξ αὐτοῦ, πρωῖ νίστης, ὅσον
οὐγγίας ἥμισυ, μετ' οἴνου λευκοῦ καλοῦ, καθαροῦ, ὅσον
οὐγγίας δ', ἔστιν δὲ ὀφέλιμων τὸ τοιοῦτον, πρὸς
τὰς ψυχρὰς, καὶ ὑγρὰς, κράσης καὶ πρὸς παντοῖ
α ῥεῦματα καὶ πρὸς ποδάγρας καὶ ἀρθρήτας
10 τὰς ψυχρὰς, καὶ ὑγρὰς, κράσης γενομένας καὶ
πρὸς τὰ ἰοβόλα πάθη, καὶ ἐπὶ τῶν ψυχρῶν καὶ
ὑγρῶν παντοίων παθῶν καὶ πρὸς ἀνορεκτοῦν
τας καὶ ἀσπεπτοῦντας καὶ τὴν τροφήν, ἐμοῦν
τας ἔστιν πάνυ ὀφέλιμον, τὸ τοιοῦτον καὶ ἐ
15 πὶ τὰς παντίας ἀπεψείας τοῦ στομάχου, θαυ
μαστῶς βόηθη καὶ σκευάσας τὸ τοιοῦτον καλῶς,
ἀπόθου ἐν ἀγγεῖο. Ἐπὶ δὲ τῆς χρείας, δίδου ἕξ αὐ
τοῦ, ὡς προεῖπωμεν ἐν τῷ Ὑστ δ' κεφάλαιω
καὶ οὕτως χρῶ, ὡς δόκιμον πάνυ:-

20

99

μαρουσίου α . μαρουσίου ουσίου β . καλε
μαροθρι . ιδιόσφρα . μαρουσίου β (ι) τριαιδπαρ
στολαι καλωσ τε τριμβρω και οισις μεβρω . και σε
βαστα καλωσ . διδυζαντου . παρλι ρι τιο . οσογ
ουτλια . (ι) μετοιμου λεικου καλου . και θαρου ιδοσ
ουτλια . (ι) βτηνδρόφελιμοστο τοιούτου . παροσ
λας φιχρασ . και υγρασ . κρασσο . και παροσ παρτοι
σρεμω του . και παροσ ποδυρασ και αρθροσ
και εκ φιχρασ . και υγρασ . κρασσο γερομεβρασ . και
παροσ στα . ομολωπαθ . και βτη πορ λιχρωρ . κ
υρωρ παρ ποι αρ παθωρ . και παροσ αμορε κωσ
πασ . και ακου τοτοιωσ . και την τροφει . ερωσ
πασ . βτην πορ οφελιμο . τοτοιούτου . και ε
σηπασ παρ οισ α απε φρασ του πομελου . θα
ματω ουσ θη . και σκα σασ τοτοιούτου κωσ
ασου ουσ μαγιο . και δε τις χρασ . διδυζαν
του . ωσ παροσ πομεβρ . ερωσ υγρ . και βρασ
ουτλιας χρασ . ωσ δε κωσ παρ οισ .

πυθ το καπνο νατο . πυθ ρικ μαπατε σε ραι
κο νο νι κο . αττου ρι οντε πυ νι γ . κο λ κ η θ ι
πυθ ρι δεισ αν χο τακου κούτ ζι α . και δυ ασ
πυθ ρι μα . αντρα κλησ κερ ματο δυ ω μιν γου
και σαρτα λι ασ πρι . ε ρου μπε α . κο μι δυ
κθει κον τραγα καρ θι . γαρο φαλο ανα . δρα . θ
και μπα κωσ κερ ματο βυτ οσ . κατα πατον ανα
πυθ ρι α . χου νατ ζι τ ζι φα . σε μπε γεμ ανα δυα
πυθ ρι δεσ ανα η . κονκ χαρ φι η ης ανα . δρα
και νε λα . μος κο καρ ρι ος . και η κο ρι ζον . αν δρα
και παρ νι γ το πι θ η δρα ρι . ζα χα ρι . δρα τλ
φο δε αν μο . δρα ρ . μος κο δρα η μ σο . αμπα ρι
πυθ ρι θ

27

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ

ἀβάσκαντο.....	113	αἷμα.....	95, 151
ἀβροτίνης.....	176	αἷμα τράγου ἐξηραμμένον.....	43
ἀβροτίνου.....	42, 176	αίματίτης λίθου.....	188
ἀβρότονο.....	12, 13, 83, 131, 163, 193	αίματίτου λίθου.....	18, 82, 91, 92, 109, 160, 166, 188
ἀβροτόνον.....	135	αἵματος δρακόντιον.....	188
ἀβρωτίνου.....	194	αἵματος λαγωῦ.....	187
ἀγαρικό.....	39	αἵματος νίσσου.....	222
ἀγαρικὸ.....	27, 30, 31	αἵματος ξηροῦ, νίσσου ἄρενος.....	145
αγαρικόν.....	67	αίμορραγία.....	189
ἀγαρικόν.....	76	αίμοστάσιον λίθου.....	189, 190
ρούμ.....	68	ἀκακία.....	67, 72
ἀγαρικόν.....	115, 116, 117, 166, 169, 187, 195, 212, 224, 228, 232, 234, 241, 242	χυλὸς.....	14, 23
ἀγαρικοῦ.....	69, 77, 79, 123, 130, 144, 163, 176, 181, 191, 193, 197, 207, 208, 209, 218	ἀκακίας.....	42, 91, 166
αγγούρι.....	62, 90	χυλὸς.....	69
ἀγγούρι.....	33, 55, 60, 63, 66, 79, 93, 97, 115	ἀκακίας μελένης.....	165
ἀγιάρτων.....	162	ἀκακίας χυλὸς.....	18, 68, 92, 160, 161, 194, 196, 206
ἀγκουρίου.....	62, 219, 237, 238	ἀκαλύφης.....	210, 214
ἄγνον.....	105, 132, 134, 181, 195, 212	ἀκάνθη.....	16
ἄγνου.....	138	ἀκάνθου κινουῦ.....	132
ἀγριέλαιον.....	104	ἀκόρου.....	214
ἀγριοκολοκύνθη.....	26	ἀκορι.....	209
αγριομελιτζίνιου.....	219	ἄκορι.....	223
ἀγριοσταφίδας.....	29	ἄκορον3, 13, 14, 18, 19, 22, 28, 38, 39, 50, 100, 103, 113, 116	
ἀγρίου ὕδς, αἷμα.....	103	ἀκόρου.....	207
ἀγροκόκην.....	106	ἀκόρου6, 39, 44, 48, 75, 98, 104, 105, 106, 107, 130, 131, 132, 133, 162, 163, 164, 191, 195, 208, 218, 220, 221, 222	
ἀγρόστεως.....	105	ἀκόρου, τῆς ῥίζης.....	209
ἀγρύδην.....	76, 210, 211, 217	ἀκραιμῶνας.....	92, 98
ἀγρώσεως ῥίζης.....	105	ἀκραιμῶνας χλορῶν.....	98
ἀγρώστεως.....	107, 204	ἀκρέμβονας.....	160
ἀγρώστεως ῥίζης.....	204	ἀκρεμβόνων.....	166
ἀγχοῦσης.....	124, 125, 138	ἀκριμυρικοίς.....	181
ἀδιάντον.....	210	ἀκῶρου.....	193
ἀδιάντον.....	40, 199, 210, 212	ἀλαβαντινοῦ.....	207
ἀδιάντου.....	29, 181, 210, 213	ἄλας.....	30, 88
ἀδράχνην.....	93	ἀλβε.....	58
ἀδράχνης.....	90, 220	ἀλγιδόν.....	12
ἀθηροῦ, ξηρίου.....	166	ἀλεῦρου ὄροβίνου.....	176
αἴγειον.....	187	ἀληπία βοτάνη.....	198
αἰγείου γάλακτος.....	143	ἄλητα μοσχάτα.....	222
αἰδοίου ελάφου, ρινίματα.....	49	ἄλητα μοσχάτα.....	230
αἰθιωπικοῦ λίθου.....	106	ἀλθαία.....	198
		ἀλθαίας.....	93

ἀλθαίαις	79, 90	ἀμύγδαλα γλυκαία	47, 188
ἀλθείας	203, 204	αμύγδαλα πικρᾶ	210
ἀλίπιον	203	αμύγδαλα πικρᾶ	129
ἄλιτα μοσχάτα	3, 229	αμυγδάλων πικρῶν	47
άλιτα, μοσχάτα	35	ἀμυγδάλων πικρῶν	134
ἀλκάνκαλι	26	ἄμυδον	115, 202, 240
ἀλλόης ξανθῆς	137	ἀμύλλου	107, 174
ἀλόη...27, 29, 115, 116, 117, 133, 178, 187, 191, 192, 208		ἀμύλου	205
ἥπατικοῖς	116	ἀμώμην	6, 19, 116
ξανθῆ	115, 118, 145	ἄμωμον	4, 8, 13, 19, 28, 32, 34, 51, 57, 64, 158, 181
ἀλόη ξανθῆ	147	ἄμωμον	6
ἀλόης	116, 118, 145, 208	ἀμώμου31, 50, 59, 68, 78, 79, 81, 83, 94, 98, 99, 100, 102, 112,	
ἀλόης ἥπατικῆς	132	118, 124, 125, 126, 137, 140, 142, 144, 149, 152, 159, 162, 163,	
ἀλόης ξανθῆς	145, 165	172, 174, 175, 179, 192, 193, 195, 205, 207, 211, 227, 241, 242	
ἀλόης ξανθῆς	117, 135	ἀμωνιακόν	12, 84
ἀλόης, ἥπατικῆς	131	ἀμωνιακόν	13, 116, 130, 133, 151, 152, 181, 187
ἀλός	87	ἀμωνιακοῦ82, 84, 87, 122, 130, 131, 144, 150, 176, 181, 192,	
ἀλός καππαδοκικκοῦ	87	207	
ἀλυπιάδος	131	Ἄμωνιακοῦ	134
ἀλύπιάδος	147	ἀμωνιακοῦ ἄλατος	160
ἀλυπίας	169	ἀμωνιακοῦ θυμιάματος82, 84, 122, 130, 131, 176, 192, 207	
ἄλυτα μοσχάτου	200	ἀν τό φάλι	49
ἀλώπεκα	108	ἀνάκαρδια	208
ἄμαιοι	33, 34, 49, 66, 86	ἀνάκαρδιον	35
ἄμεος	73, 88, 155	ἀνάκαρδιον	118, 187, 191, 208, 211
ἄμεως 4, 6, 26, 31, 32, 64, 68, 75, 81, 87, 94, 98, 100, 108,		ἀνάκαρδιον	116, 117, 156
114, 130, 159, 162, 172, 180, 193, 195, 203, 204, 205,		ἀνακάρδιος	117, 118, 191
206, 209, 210, 214, 220, 221, 222, 226, 227, 228, 243		ἀνακάρδιου	61
ἀμηγδάλων πικρῶν	41	ἀνδράχλη	33
ἄμηδον	90	ἀνδράχλης	55, 111
ἄμηλον	124, 186	ἀνδράχνη26, 60, 62, 67, 79, 110, 112, 115, 186, 202, 213, 215,	
ἀμήλου	125, 170	219, 223, 225, 231, 240, 243	
ἄμιδον	62, 63, 65, 66, 79, 93	ἀνδράχνης	49
ἀμίλλου	77	ἀνηθος	49, 215
ἀμνίακοῦ	148	ἀνηθος3, 38, 48, 82, 83, 118, 137, 155, 197, 198, 203, 206, 207,	
ἄμου	116	213, 243	
ἄμπαρ	35	ἀνθέμις τὸ πορφυροῦν	138
ἄμπαρ.30, 34, 36, 50, 80, 93, 110, 215, 216, 228, 229, 232		ἀνθράκων	187
ἄμπαρι	158, 213	ἄνιθον	56, 100, 180
ἄμπαριν	57, 69, 221, 223, 224, 226, 230, 243	ἀνίθου	45
ἄμπαρινώμην	229	ἀνίθου	137
ἄμπαρις	200	ἄνισον	10, 26, 155
ἀμπελόπρασον	138	ἄνισος	25
ἀμπερ	200	ἀνίσσον	114, 188
ἄμπρα	215	ἄνισσον3, 8, 13, 14, 22, 28, 30, 33, 34, 37, 46, 49, 51, 52, 56, 60,	
ἀμύγδαλα	240	61, 65, 73, 75, 86, 108, 109, 113, 114, 127, 134, 160, 215, 216,	
ἀμύγδαλα ..42, 47, 56, 62, 63, 65, 66, 79, 90, 93, 95, 107,		230	
114, 127, 128, 133, 135, 136, 138, 169, 188, 202, 205,		ἀνίσσου	45, 47, 142
209, 214, 215, 229, 239		ἀνίσσου6, 18, 42, 46, 62, 66, 68, 72, 73, 74, 75, 76, 82, 84, 92,	
		94, 95, 98, 99, 104, 106, 119, 121, 122, 125, 130, 132, 136, 144,	

152, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 167, 168, 170, 172, 178, 180, 193, 195, 196, 199, 202, 203, 205, 206, 207, 209, 213, 214, 218, 220, 221, 223, 225, 226, 227, 231, 234, 237, 238, 243	
ἀντεμόνιον.....	187
ἀντίδιον	28, 33, 49, 55, 60, 93, 111, 112, 115, 120, 212, 219, 223, 225, 231, 243
ἀντιμόνιον, βλ. πύρεθρον	29
ἀντιμονίου	222
ἀντόφαλι βλ. γαρόφαλο, βλ. γαρόφαλο, βλ. γαρόφαλο, βλ. γαρόφαλο, βλ. γαρόφαλο	
ἀντόφαλιν.....	24, 157, 221, 243
ἄνυδον.....	91, 240
ἀπείρου.....	119, 146, 160, 173, 175
ἀπεΐρου.....	83, 95, 165, 166, 167, 168, 171, 173, 175, 184, 194
ἀπόζεμα	102, 197, 198, 199, 204
ἀπόζεμα ἀψινθίου	29
ἀποζέματος	40, 41, 103, 105, 110, 158, 169, 198, 202, 211, 212, 219
ἀποζέματος καπάρεως.....	158
ἀποζέματος μυριοφύλλου	158
ἀπύρου	3, 82, 217
ἀργυρός	
καθαρός.....	37
ἀρθρητικοί.....	224
ἀριλόρου.....	92
ἀριστολογίας μακρᾶς.....	144
ἀριστολογία.....	3, 50
στρογγυλή.....	30
ἀριστολόγια.....	65, 76
μακρᾶ.....	30
ἀριστολογίαν μακρᾶν και στρογγυλήν	50
ἀριστολογίας.....	56, 76, 207, 228, 230
ἀριστολογία...28, 31, 75, 78, 82, 101, 116, 122, 123, 124, 133, 167, 175, 179, 210, 211	
ἀριστολογία μακρᾶ.....	6
ἀριστολογία στρογγυλήν.....	164
ἀριστολογίαν.....	193
ἀριστολόγίαν.....	6, 125, 166
ἀριστολογίαν μακρὴν και στρογγυλήν.....	103
ἀριστολογίαν στρογγυλήν.....	78
ἀριστολογίας ...77, 78, 128, 146, 151, 163, 177, 178, 181, 194, 208, 214, 218	
ἀρίστολογίας	145, 146
ἀρίστολογίας ρίζαν.....	146
ἀριστολογίας στρογγυλῆς	79
ἀρκευθίδων.....	82, 143, 148, 149, 193, 207
ἀρκευθίδων μικρῶν	150
ἀρκευσθίδων.....	82
ἀρμένιον	
βόλος.....	69
ἀρμένιον βόλον.....	24, 235
ἀρμένιος	
βόλος.....	67, 70, 72, 91, 95, 227
ἀρμενίου	
βόλος.....	68
ἀρμενίου λίθος.....	202
ἀρμοδάκτυλα	
μακρᾶ.....	36
ἀρμοδάκτυλον.....	26, 82, 89, 201, Βλέπε κάστανο
ἀρμοδάκτυλον ἐρυθρὸν	110
ἀρμοδακτύλου.....	75
ἀρμονιακὸ.....	30
ἀρμωνιακὸν	194
ἀρνόγλωσσον.....	68, 109
χυλὸς.....	14
ἀρνογλώσσου σπέρμα.....	72
ἀρνογλώσσου χυλὸν	141, 143
ἀρνογλώσσου χυλὸς.....	161, 196
ἄρου.....	150
ἀρσενικοῦ.....	59, 146, 151
ἀρτεμίσια.....	82
ἀρτεμισίας	125, 175, 195
ἀρτεμισίου	91
ἀρτεμισία	85
ἀρτεμισία	28
ἀρτεμισίας	84, 124
ἀρτεμισίας χυλὸν.....	84
ἀρτημισίας.....	102
ἀρτίσκου θηριακοῦ	219
ἀρτίσκου, σκοιλιτικοῦ.....	219
ἀρτίσκων	181
ἀρύπτου	200
ἀρυωνίας ρίζαν	181
ἀρωματικᾶ	12, 151
ἄσαρ.....	73, 117, 120
ἄσαρι	18, 60, 61, 65, 73, 74, 79, 86, 101, 103, 104, 116
ἄσαρον	16
ἄσαφίτιδα = βλ. σκορδοράσαριν.....	29
ἄσε ἀμωνιακὸν.....	116
ἄσήμι καθαρό.....	4
ἄσίμην	220
ἄσκαλαβίτου	48
ἄσπαλάθου	148, 150, 167
ἄσπαράγγιον	203
ἄσπαραγγος	31, 32, 38, 103, 104, 105, 138, 210
ἄσπαραγγος ρίζης	204
ἄσπαράγγου	100

ἄσάρι	3, 134	βαλάνιον	40, 138, 198
ἄσσαρι 13, 27, 31, 33, 38, 74, 82, 105, 118, 131, 133, 150, 179, 187, 193, 195, 211, 212, 219, 222, 223, 224, 225, 231, 232		βαλανίου	104, 134
ἄσσαριν	112	βαλαύστια	67, 69, 92, 109, 125, 160, 161, 193
ἄσσαρον ... 14, 19, 22, 30, 41, 42, 44, 61, 75, 83, 105, 107, 120, 132, 133, 137, 142, 144, 147, 149, 154, 157, 167, 168, 178, 181, 184, 203, 205, 207, 208		βαλαύστιον	91, 108, 195, 202
ἄσσάρου	174	βαλσαμήτα	243
ἄσταπιδῶν	56	βαλσαμίτα	30
ἄσταπίς χῶτικᾶς	199	βαλσαμίτου	89
ἄσταφήδας	174	βάλσαμον	3, 30, 115, 116, 195
ἄσταφήδων	193	βαλσάμου 57, 73, 74, 83, 84, 100, 103, 105, 119, 130, 139, 140, 157, 193, 195	
ἄσταφίδας	188, 209	βαλσάμου ἐλαίου	74
ἄσταφίδες	68	βαμβακίου	202, 229, 240
ἄσταφίδος	108, 209	βάτον	160
ἄσταφίδος λευκῆς	170	βάτος	166, 186
ἄσταφίδων	57	καρπός	68, 92, 124, 125, 161
ἄστέρος, σαμίου	125	ρίζης	204
ἄσφαλτον	151, 158, 187	βδέλιον	175
ἄσφαλτος	68, 162, 175, 194	βδελίου	82, 144, 181
ἄσφοδέλλου	143	βδέλλης πετραϊκῆς	148
ἄσφοδέλου	148, 150	βδέλλιον 13, 30, 83, 84, 109, 116, 119, 150, 168, 193, 194	
ἄτροπικῆ	28	βδέλλιον	100
ἄφῆψημα πηγάνου	138	βένερις	120
ἄφῆψηματος ἀψινθίου	129	βερβερι	223
ἄφῆψηματος σελίνου	143	βέρβερι	220
ἄφῆψηματος σένες	143	βέρβεριν	60, 61, 110, 200, 225, 227, 229
ἄφῆψηματος, ἡδιόσμου	143	βέρβερις	24, 30, 36, 112
ἄφημερινοῖς	145	βέρβερις 33, 55, 61, 91, 121, 156, 158, 161, 201, 213, 215, 216, 225, 231	
ἄφθᾶστου ῥίζης	104	βερενίκη	199
ἄχειράδαν μιρᾶν	120	βερεωνίκης	190
ἄψινθ*	178	βερνικαρίου, σκιᾶ	102
ἄψινθατος	191, 192	βερονίκην	160
ἄψινθάτου	191	βερονίκης	163
ἄψινθέας ζωμόν	74	βετόνικα	38, 103
ἄψινθια	191, 192	βετονίκη	41, 50, 106, 107, 132
ἄψινθιαν ζωμόν	73	βεττόνικα	151
ἄψινθίας	134, 158	βεττονίκη	181, 204
ἄψινθιο	30, 75, 79, 135, 136	βεττόνικον	105
ἄψινθιον	195	βησασά	8
ἄψινθίου	125, 136	βησασᾶ	6
ἄψινθίου ζωμός	217	βηχικοῖς	131, 214
ἄψινθίτος	192	βιόλας ἄνθος	214
ἄψινθος	116	βιτζιτόσιτζι	57
ἄψινθου	123, 192	βληδίου	170
ἄψινθου κώμη	192	βληχόνην	241
ἄωρος	15	βλήχωναν	221
βακάνου	133, 170	βλήχωνος	155
		βοΐων κρεῶν	77
		βόλος ἀρμένιος	25, 235

βόλος ἀρμενίου	14	γαρόφαλον	118
βόλου ἀρμέν	219	γεντιανή50, 76, 77, 78, 79, 84, 123, 124, 125, 130, 133, 134, 135, 136, 144, 151, 157, 177, 179, 193, 207, 218	
βόλου ἀρμενίου	18, 109, 127, 188	γεντιανής	208
βοτάνι.....	16, 68, 130, 198, 201	γεντιανής	76, 78, 136, 164, 207
βότρυς.....	137, 181	γεντιάνης	99, 128, 156, 178
βούγλωσσον	120, 203	γεντιανής	146
βουγλώσσου τὸ ἄνθος.....	215	γήγαρτα	106
βοῦλβακαν.....	152	γηγάτρων.....	57, 65, 68, 149, 174, 188, 204, 205, 209
βουριάδος ἀγρίας.....	207	γῆς ἀμίας	124, 161, 166, 194
βουτήρου.....	184	γῆς ἀστέρος	124
βοῦφθαλμον.....	198	γῆς ἔντερα ζ' ἢ θ'	138
βράθιος.....	143, 149	γῆς κημωλίας	82, 84
βράθυο	148	γῆς, σελινοσι.....	125
βράθυος.....	181	γλήχονος.....	129
βράσθεως	187	γλήχων.....	3, 58, 65, 66, 188
βροτόνης	175	γλήχωνα.....	97
βρύου	149	γλήχωνο.....	180
βρουωνίας ῥίζης.....	175	γλήχωνος38, 57, 88, 96, 98, 103, 120, 131, 137, 144, 162, 164, 166, 169, 170, 171, 197, 198	
γαγάτος λίθος	201	γλήχωνος ἔλαιον, ...	38
γάγρινον ἄλας.....	198	γλίχων.....	26, 28, 30, 32, 127
γαλαγγά.....	244	γλυκανίατος	25
γαλαγγᾶ.....	92, 114, 119, 157, 206	γλυκάνισον.....	198, 233
γαλαγγάν	80	γλυκάνισσον51, 52, 53, 54, 88, 113, 206, 212, 231, 233, 234, 235, 236, 240, 242	
γαλαγγάν	111, 237	γλυκανίσσου.....	180, 210, 228
γαλαγγᾶν ..56, 58, 64, 71, 72, 80, 89, 102, 112, 113, 119, 203, 210, 213, 214, 221, 222, 226, 227, 230, 231, 234, 236, 242		γλυκάνισσου.....	211
γαλαγκᾶ.....	24	γλυκοκάλαμον	55, 212
γαλαγκᾶ.....	31, 32, 36, 45	γλυκόριζα	20, 243
γαλαγκᾶν.....	243	γλυκορίζης.....	95, 161
γαλαγκᾶν 3, 24, 26, 34, 35, 37, 38, 45, 49, 64, 70, 76, 220		γλυκορίζης χυλὸν	97
γαλακτοποτεῖν εὐτάκτως	123	γλυκόριζο28, 29, 33, 34, 35, 36, 49, 56, 58, 63, 64, 65, 66, 67, 89, 94, 96, 100, 111, 115, 119, 122, 127, 157, 201, 210, 212, 215, 219, 224, 226, 230, 232, 237, 238, 240	
γάλακτος.....	113, 176, 184	γλυκόριζον.....	79, 93, 194
γαλγγᾶν.....	239	γλυκορίζου59, 60, 61, 62, 76, 93, 121, 156, 159, 186, 188, 193, 214	
γάλια μοσχάτα.....	33, 36, 58, 59, 60, 61, 69, 75, 85, 119, 200, 201, 216, 219, 222, 223, 224, 225, 229, 230, 231, 232	γλυκορίζου χυλὸν	55, 74, 217
γαλιάτου μοσχάτου	200	γλυκόριζου χυλὸν	112
γαρεόφαλα	206, 215	γλυκόριζον.....	45
γαρεοφύλλου.....	75	γλυκὸκύσιδης	138
γαρόφαλα 3, 24, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 45, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 60, 62, 64, 70, 71, 72, 73, 75, 80, 85, 86, 87, 95, 99, 100, 101, 113, 114, 119, 160, 194, 199, 200, 201, 206, 210, 211, 213, 214, 215, 216, 218, 220, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 241, 242, 243		γλύχωνος	96, 127
γαρόφαλα	244	γογγύλης.....	47, 163, 195
γαρόφαλλα.....	89, 92, 93, 111, 112	γογγύλων.....	134, 194
γαρόφαλο.....	37	γογύλης.....	129
μικρὸ	37, 221	γράμματα.....	98, 121, 204
		γρανασόλε	31, 32, 38, 49, 241
		γρανασόλης.....	29

γρυνασώλαις.....	102	διὰ ῥόδων.....	59, 60, 79
γρυνασώλε.....	210	διὰ τῶν ἰη' εἰδῶν.....	98
γρυνασώλε.....	100	διάβη.....	201
γυμνόκριθον.....	212	διαγρίδη.....	50, 224
γυναικῶν τα κατὰ μήνια.....	180	διαγρίδην.....	243
γύψον.....	189	διαγρῦδη.....	54, 233, 234
δαγρῦδην.....	228, 236	διαγρῦδην51, 53, 112, 218, 223, 224, 225, 226, 227, 232, 233, 238, 239, 240, 241, 242	
δακρίδην.....	50	διὰγρῦδην.....	241
δακρῦδη.....	38	δικτάμμου.....	104
δακρῦδην.....	99, 121, 147, 160, 166, 187, 225	δικτάμνου.....	152
δακρῦδι.....	28, 32, 33, 56, 71, 72, 90, 91, 116	δίκταμον.....	30, 41, 195, 198
δαμασίνου.....	107	δικτάμου.....	105, 149
δαμάσκινα.....	40, 212	δισπνοϊκοῖς.....	214
δαμασκίων.....	55, 219	δραγαγάντην.....	151
δαμασόνιον.....	44, 106, 202	δραγάγαντην.....	232
δαῦκον.....	46, 83	δραγάγαντι.....	33
δαῦκος.....	8, 28, 29, 39, 114, 180, 181, 186	δραγάγαντον.....	157
κρητικὸς.....	7, 14, 19, 28	δραγαγάντου.....	93
κρητικοῦ.....	22	δράγαντι.....	231
λιβιστικοῦ.....	13	δρακόντια ῥίζα.....	27
δαύκου.....	4, 6, 8, 18, 41, 46, 98, 114, 140, 214	δρακοντίας ῥίζης.....	193
δαῦκου....	19, 44, 45, 48, 57, 73, 74, 81, 84, 104, 105, 106, 107, 108, 119, 120, 126, 130, 140, 152, 155, 156, 159, 162, 168, 172, 178, 180, 190, 193, 195, 196, 204, 205, 206, 209, 218, 222	δρακόντιον αἷμα.....	72, 157, 187
δαῦκου κρητικοῦ.....	104	τιέλιτιζε ;.....	157
δαῦκου κρητικοῦ.....	6, 154	δρακόντιον αἷμα.....	14, 18, 24, 30, 67, 92, 95, 235
δαῦκου κριτικοῦ.....	57, 68, 204	δρακοντίου αἵματος.....	92, 160, 166
δαφνέλαιον.....	48	δρακοντίου ῥίζαν.....	138
δάφνη.....	18, 104, 138, 164, 194	δρακωντίου αἵματος.....	82
φύλλα.....	13, 28	δράμ57, 65, 70, 72, 73, 74, 75, 90, 97, 99, 101, 102, 104, 106, 113, 120, 127, 131, 133, 137, 142, 145, 148, 151, 154, 167, 176, 179, 180, 187, 199, 201, 212, 219, 225, 226, 227, 229, 230, 233, 234, 235, 239, 240, 243	
δάφνης.....	98	δράμας.....	5, 13, 26, 47, 122, 243
δαφνίδας.....	43	δρυσάτα τῶν ῥόδων.....	72
δαφνίδος.....	76, 124	δρυσάτον16, 55, 79, 80, 93, 110, 111, 197, 209, 235, 238, 240	
δαφνίδων.....	43, 78, 79, 125, 132, 175	δρυσάτον σκυλιτικόν.....	178
δαφνίδων ξηρῶν.....	125	δρυσάτον τῶν ἰων.....	90
δαφνόκοκκα.4, 38, 50, 103, 105, 137, 175, 195, 209, 214, 230		δρυσάτον τῶν ῥόδων.....	80, 89, 93
δεδώρου = ἐρυσίμου.....	162	δρυσάτου ἀλεξανδρινοῦ.....	219
δενδρολίβανον.....	92, 103, 187	δρυσάτου τῶν ἰων.....	111
δενδρολιβάνου.....	70, 109, 195, 198, 201, 222, 224	δρυσάτου χαμελεύκης.....	175
δενδρολιβάνου ἄνθος.....	214	δρυσάτου, τῆς χαμαιεῦκης.....	97
δενδρολιβάνου ἄνθος.....	213	δρυσιοβότανον.....	14, 30, 199, 235
δενδρολιβάνου, ἄνθος.....	45	δρυσιοβότανον = κάκαμπρι τρισάνταλον.....	222
δεντρολιβάνου ἄνθη.....	220	δυκτάμμου.....	132
δι' ἀγρῦδιν.....	211	δυκτάμου.....	207
δι' ἄνθων.....	213	ἐγγεφάλου μιᾶλόν.....	48
δια κρουαμβόρουμ τροχίσκος.....	157	εγκεφάλων στρογλήτων ἤτοι σπορηγῆτων το μυελόν.....	46
διὰ ῥόδου.....	201		

ἔζουλα.....βλ. χαμαιπίτυς, Βλέπε χαμαιπίτυς, Βλέπε χαμαιπίτυς	ερμοδάκτυλον.....50
ἐκ τῶν γ' γενεῶν.....106	ἐρμοδάκτυλον49, 52, 53, 54, 56, 75, 76, 124, 197, 199, 203, 211, 212, 217, 218, 223, 226, 227, 228, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243
ἐλαίνιον.....14, 96, 97, 103, 108, 114	ἐρμοδάκτυλον.....3, 31, 34, 76, 132
ἐλαινίου.....110	ερμοδακτύλου.....76
ἔλαιον.....16, 22, 38, 73, 74, 100, 109, 148, 200, 201	ἐροῦτζε.....158
ἀμυγδάλινον.....114	ἐρπύλλου.....169
ἐλαίου βαλσάμου.....73	ἔρπυλον.....198
ἐλαίου, ἀμυγδαλίνου.....119	ἐρυθροδάνου.....74
ἐλέβορον.....12, 14, 131, 169	ἐρυθροδάνου.....73, 138, 181, 207, 222
ἐλέβορον μαῦρον, ἦτοι μυροβάλανον.....211	ἐρυσίμου.....107, 162, 175
ἐλεβώρου μέλανος.....42	εὐζόμου.....207
ἐλελίσφακον.....3, 6, 29, 30, 151, 187, 199, 236	εὐζωμον.....42, 48, 49, 87, 106, 108, 199
ἐλελισφάκου.....193	ευζώμου.....48
ἐλελισφάκου.....29, 127, 157, 180, 195	εὐκρατομέλιτος.....146, 162, 167
ἐλένιον 18, 28, 73, 124, 125, 136, 144, 181, 193, 194, 207	εὐκράτομέλιτος.....151
ἐλενίου.....108	εὐκράτον.....22
ἐλενίου.....148, 150	εὐκράτου72, 77, 78, 81, 126, 127, 140, 144, 146, 147, 153, 163, 174, 178, 186, 214, 223, 224, 227, 234, 235
ἐλέφαντος ὀστοῦ ρήνισμαν.....230	εὐκράτου μέλιτος.....145
ἐλέφαντος ὀστοῦ, ῥίνισμα.....213	εὐπατόριν.....134
ἐλέφαντος ὀστοῦ, ῥίνισμαν.....158	εὐπατόριον.....20, 74, 133, 135, 136, 218, 219, 222
ἐλέφαντος ὀστοῦν ῥίνισμα.....202	εὐπατορίου73, 75, 130, 131, 132, 133, 138, 147, 158, 179, 207
ἔλιγμα.....41, 96	εὐπατορίου ἀπόζεμα.....5
ἔλικες ἀμπέλων.....196	εὐφορβιον.....168
ἐλλέβορον	εὐφόρβιον144, 151, 152, 154, 156, 157, 181, 182, 196, 197
μέλαν.....31, 116	ἐφορβιον.....128
ελλεβόρου λευκοῦ.....41	ἐφόρβιον3, 5, 6, 7, 8, 27, 29, 38, 48, 59, 100, 101, 103, 123, 130, 146, 167, 197
ἔμπλικι.....108, 113, 114, 119	εφορβίου.....48
ἔμπλικιν.....32	ἐφορβίου.....81, 83, 98, 118, 122, 125, 129, 132, 164, 172
ἔμπλικυ.....210	ἐφυίας γαστρος.....83
ἔμπλιτζι.....26, 101	ἐφυίας γαστρος.....82
ἐν βαλανίῳ.....176	ἐφυίας γαστρος, ἢ λέγουσι τινες, μέννοιαν ἄλλοι δὲ, πτηνὸν τὸ κατέρχόμενον εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης ἔστι δὲ, τὸ τοιοῦτον πτηνὸν ὀξύμητον.....83
ἐντεριώνην.....150	ἐφύλλου.....193
ἐξάγιον.....53, 58, 69, 200	ἐχίνου.....162
ἐπίθυμα.....73	ἐχίου.....207
ἐπίθυμον.....30, 34, 49, 93, 115, 116, 117, 118, 166, 171, 180, 191, 194, 202, 203, 209, 211, 212, 216, 227, 236, 237, 240, 241, 242	ζαμφήρου.....219
ἐπίθυμον.....229	ζεδοαρ.....157
ἐπίθυμου.....243	ζεδοάρ.....76, 156, 163
ἐπίθύμου.....233	ζεδοαρ.....33, 58, 89, 111, 203
ἐπίθύμου.....117	ζεδώα.....232
ἐπίθύμου.....169	ζεντζιάνε.....75, 101, 116, 210, 220
ἐρβεριν.....227	ζεντιανε.....103
ἐρέβυνθον.....99, 185	ζεντιανῆς.....82
ἐρήφου αἵματος.....207	ζεντιάνης.....56
ἐρθρόδανον.....199	
ἐρίβης.....184	
ἐρισίμου.....163	

ζεντιάπολις, ἦτοι	211	ἡμιτταίου.....	163
ζετουάριον	6	ἥπατικοῖς.....	127
ζεφύρου.....	70, 158, 200, 201, 215	ἥρεος.....	143
ζεφύρου λίθου	4, 213	ἥρεως	
ζηντζίβερην	241	ἴρεως.....	210, 242
ζηντζίβεριν	241	ἥριγγίου.....	88, 106, 130, 233
ζήνωνος.....	141, 150	ἥριγγίου ρίζης.....	163
ζήνωνος σύρῳακοῦ	150	θεῖον	184
ζιγγίβερι.....	12, 32, 33	θεῖου3, 82, 83, 95, 119, 122, 146, 160, 165, 166, 167, 168, 171, 173, 175, 194, 217	
ζιγγίβεριν.....	5, 6, 8, 14, 24	θεῖου ἀπειρίου	175
ζιντζηβέρεως	222	θεῖου ἀπειρίου.....	92
ζιντζιάννα.....	3	θεραπευτικόν	197
ζιντζίβερ.....	47	θεραπινόν	197
ζιντζιβέρεος	203, 217	θέρμια.....	28
ζιντζίβερην	53, 85, 93, 175, 240	θέρμος	184
ζιντζίβερι.....	67	θερμού.....	139, 148
ζιντζίβεριν ...24, 38, 44, 45, 46, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 62, 63, 64, 65, 70, 73, 75, 76, 79, 84, 86, 87, 89, 98, 102, 105, 106, 108, 112, 116, 117, 119, 120, 122, 123, 126, 127, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 146, 147, 152, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 165, 167, 168, 170, 171, 173, 175, 188, 194, 199, 203, 204, 205, 206, 211, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 224, 226, 227, 229, 230, 231, 233, 234, 236, 237		θέρμων	136, 138
ζιντζίβεριν	150	θηριακή.....	197
ζιντζίβεριν.....	210	θηριακῶν ἀρτίσκων.....	181
ζίνωνος.....	157	θλασπίοσπερμα	194
ζογχοῦ τοῦ λεπτοῦ.....	163	θοῦθριντζιν.....	47
ζομόν κηδονίων.....	228	θριδακίνου	160
ζουλάπην	59, 60, 187	θριδακος.....	92
ζουλάπιον	196, 199	θριδαξ.....	10
ζουλαπίου τῶν ῥόδων.....	91	θρύμβανθύμου	155
Ζουμόν τῶν ῥόδων.....	90, 91	θρύμβη	30, 64
ζωμόν ἀσπαράγγου.....	103	θρύμβου	57, 170
ζωμόν μπουσκου.....	103	θύμβου	87
ζωμόν τῶν ῥόδων.....	90	θύμβρας	162
ἡ διὰ τῶν ζ' εἰδῶν.....	106	θυμιάμα.....	171
ἡδίοσμον	235	θυμιάματο.....	134
ἡδίοσμου	92, 119, 214	θυμιάματος.....	181
ἡδίοσμου ζωμόν	119	θύμος3, 26, 38, 66, 72, 104, 120, 123, 125, 127, 129, 153, 180, 183, 199, 202, 203, 214	
ἡδίοσμου, ἀγρίου.....	214	ἴα 26, 31, 49, 55, 89, 93, 110, 111, 112, 113, 115, 120, 196, 199, 210, 212, 213, 219, 238, 240, 243	
ἡδύοσμον	75, 114, 203	ἴα 55, 187, 201, 219, 237, 238	
ἡδύοσμος		ἴα σπέρμα.....	110
ἄγριος.....	30	ἴας	156
ἡδύοσμου χυλον.....	160	ιάσπεως λίθου	82, 190, 200, 201, 213, 215
ἡδυχοοῦ μάγματος	144, 219	ιάσπηγ	190
ἡδυχωῶ	84	ιάσπίου	219
ἡδυχωῶν μάγματος.....	82, 84	ἴασπις	
ἡδυχωῶν μάγματος.....	172	λίθος.....	4
ἡλιοτρόπιον	54, 164	ἰδιχωῶν, μάγματος.....	142
		ἰλέκτρον	106
		ἰλέκτρον ἐρυθροῦ.....	166
		ἰμισυος.....	162

Ἴντυβον	196, 202	καλαμίνθη	197, 198, 209, 221
ἰοδροσάτον	55	καλαμίνθην	180
ἰοσκυάμου	241	καλαμίνθης	127, 214
ἰου τυρῶν	187	καλαμίνθιν	144
ἰπποσελίνου	172	καλάμινθον	58
ἴρεος	106, 112	καλαμίνθου	206, 220
ἴρεως	58, 65, 96	καλαμίου ἀρωματικοῦ	5
Ἰρεως	188	κάλαμον ἀρωματικόν	13
ἴρεως ἰλληρικῆς	83	καλάμος	
ἴρέως ἰλληρικῆς	125	ἀρωματικοῦ	38
ἴρεως ἰλλυρικῆς	168	καλάμου ⁴ , 13, 29, 38, 72, 74, 82, 86, 119, 149, 175, 193, 196	
ἴρεως ἰλλυρικῆς	44	καλάμου ἀρωματικοῦ	29
ἴρεως ἰλλυρικῆς	107	καλάμου ἀρωματικοῦ ⁴ , 6, 72, 74, 82, 86, 113, 119, 149, 193,	
ἴρεως ἰλλυρικῆς	170, 176	196, 217	
ἴρεως ἰλλυρικῆς	174	καλαμύνθη	66
ἴρεως ἰλυρικῆς	149	καλαμύνθην	64, 152, 169, 180, 195, 217, 241
ἴρεως, ἰλλυρικῆς	117	καλαμύνθης	88, 162, 170
ἴρεως, ἰλλυρικῆς	117	καλαμύνθιν	210
ἰρηγγίου	124	καλαμύτου	49, 132, 142, 200, 206
ἰρι 198		καλαμύτου στύρακος	202
ἰριγγίου	48, 107, 125	καλοκύνθη	55
ἰριγγίου	3, 193, 207	καλονίτην	134
ἰριγγίου ρίζαν	46	καλτικοῦ	99
ἰριγγίου ῥίζαν	47	καμφορά	33
ἴριγγος	195	καμφορᾶ ²⁴ , 35, 59, 60, 61, 62, 63, 90, 95, 101, 115, 158, 200,	
ἴρις 27, 30, 31, 41, 42, 56, 58, 65, 81, 96, 98, 100, 113, 118,		219, 231, 240	
119, 123, 127, 162, 163, 166, 178, 180, 186, 188, 190,		καμφορᾶν	34
191, 193, 195, 202, 208, 209, 210, 211, 214		καναβηναίαν	151
ἰλλυρικῆ	12	κανέλα	51, 52, 69, 233, 234, 235, 236, 240, 244
ἰσχάδας	127	κανθαρίδων	48
ἰσχάδας	135, 188	κάντεον	34, 60, 111, 202, 219, 226, 238, 240, 241
ἰσχάδια	210	κάντιον	61
ἰσχαδίων	56	καπάρεος ρίζαν	237
ἰσχαδίων	144, 149	καπάρεος ρίζης	42
ἰσχαδίων λύπαρῶν ἀκέγχρων	148	καπάρεως ρίζαν	238
ἰτέας	123	καπάρεως ρίζαν	238
ἰτταίας καρπὸν	125	καπάρεως ρίζης	29, 44
ἰχθύος	204	καπάρεως ρίζης	43, 76
ἰων	55, 63, 187, 198, 240	κάπη	120
κοκοκνίδη	28	καπήλου	120
καθαρτικῶν χυμῶν	192	καπήλου	120
κάθρον	32	καπνέας	135
κάκαμπρι	<i>Βλέπε</i> δροσιοβότανον	καππάρεος	5, 181
κάκαμπρι τρισάνταλον	222	καππάρεως	56, 106, 132, 184, 203, 209, 210, 212
κάκαμπριν	69, 92, 109, 235	καππάρεως ρίζης	209
κακκαβαία	161	καπτὸν	24, 25, 92
καλαμίνθης	164	καραιόφυλλα	109, 122
καλαμίνθιν	119	καραιοφύλλου	31, 45, 71, 84, 102
καλαμίνθου	163	καρδαμίν	244

κάρδαμον	200	ινδικόν	35
καρδάμου	103, 104	ινδικόν ρίζα.....	45
καρδάμω.....	49	ποντικῶ	8
καρδαμώμη.....	36	κάρυον ἀρωματικόν.....	203
καρδαμώμην...6, 24, 35, 56, 59, 60, 64, 71, 75, 109, 114, 122, 130, 155, 165, 171, 174, 206, 210, 215, 223, 225, 227, 231, 233, 241, 242		κάρυον ἰνδικον	213
καρδαμώμης.....	206	κάρυον ἰνδικόν	201
καρδάμιον...6, 24, 26, 31, 32, 33, 38, 44, 45, 48, 51, 61, 70, 72, 75, 81, 83, 85, 89, 95, 98, 99, 100, 101, 106, 108, 111, 112, 116, 118, 124, 128, 146, 149, 153, 156, 167, 168, 173, 178, 180, 191, 195, 196, 205, 213, 217, 220, 221, 222, 224, 225, 232, 234, 243		κάρυον ἰνδικον	230
καρδαμώμου.....	173, 174	κάρυον ποντικόν45, 66, 77, 99, 104, 107, 114, 117, 120, 122, 125, 127, 129, 130, 135, 137, 142, 143, 152, 153, 154, 155, 159, 162, 165, 167, 171, 172, 174, 175, 179, 219	
καρδαμῶμου.....	150	κάρυον ποντικῶ	7
καρδίας4, 24, 25, 30, 33, 34, 57, 60, 61, 62, 116, 120, 156, 158, 200, 201, 213, 215, 216, 218, 220, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 232		κάρυον, ἰνδικόν	214
κάρδιο	31	καρύου.....	149
κάρδιον.....	3, 30, 37, 56, 157, 222	καρύου ποντικῶ	4
καρεόφιλον.....	114	καρύου ἀρωματικῶ	147
καρεόφυλλο..32, 58, 61, 82, 116, 143, 157, 167, 170, 208		καρύου ποντικῶ	134, 146, 151
καρεόφυλλον.59, 115, 116, 117, 120, 147, 156, 164, 165, 167, 168, 169, 171, 191, 217		κάρυον ποντικῶ	72, 173
καρεόφύλλου.....	89	καρύχου.....	147
καρεόφυλλου.....	139	καρύων μυριστικῶν	169
καρεόφύλου.....	214	καρώη	242
καρίνο.....	8	καρώην	24, 221
καρίου.....	127	καρώου 8, 39, 103, 106, 147, 205, 206, 209, 214, 221, 227	
καρκίνους ποταμίους	41	καρώου ἀλεξανδρινῶ	209
καρνάβαδ*.....	108	κασάμου	195
καρναβάδη.....	26	κασία6, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 20, 23, 26, 27, 39, 44, 84, 113, 115, 116, 157, 181, 212, 237, 238	
καρναβάδην.....	38, 49, 56, 86, 119, 180, 198, 203, 241	κασία φίστουλα.....	6, 7, 13, 14, 16, 17, 26, 27, 113, 238
καρναβάδι.....	32	κασία φίστουλαν.....	212, 237
καρναβάδιν.....	4	κασία φίστουλλα.....	110
καρόη.....	234	κασιάλινε	73
καρούου.....	180	κασίαν	3, 28, 74
καρπησίας.....	79, 141, 142	κασίας6, 42, 65, 73, 77, 81, 83, 84, 94, 100, 102, 105, 106, 107, 117, 118, 120, 122, 125, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 165, 167, 168, 171, 172, 173, 175, 179, 181, 191, 192, 193, 203, 205, 208	
καρποβάλαμον .. 3, 5, 37, 38, 45, 49, 57, 59, 65, 73, 74, 75, 102, 105, 106, 118, 123, 125, 130, 143, 149, 158, 193, 196, 207, 243		κασίας σύριγγος.....	152, 168
κάρυα βασιλικᾶ.....	198	κασίας, σύριγγος.....	116
κάρυα μοσχάτα ... 168, 213, 221, 226, 227, 228, 233, 234		κάστανο.....	28, 56, 75, 117
κάρυα ποντικᾶ	202, 205	κάστανον	117
καρυδια μοσχάτα.....	209	καστόρι.....	8, 9, 10, 11, 12, 13
καρύνου.....	81	καστόριν3, 5, 6, 13, 18, 27, 29, 68, 94, 95, 104, 106, 116, 125, 137, 142, 151, 153, 154, 155, 157, 164, 167, 173, 174, 175, 178, 187, 190, 196, 197, 206	
καρύον		καστόριν.....	155
μυρσικόν.....	19	καστόριον.....	8, 12, 14, 20, 22, 29, 59, 186, 187, 214
ποντικόν	19, 22	καστορίου65, 77, 82, 84, 92, 95, 106, 121, 122, 123, 131, 139, 140, 143, 145, 153, 154, 155, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 166, 172, 176, 178, 179, 181, 193, 194, 209	
κάρυον.....	33, 34	καφουράν.....	91

καφωρᾶν	223, 226	220, 221, 225, 226, 227, 229, 230, 232, 233, 234, 236, 242
κάχριον	33	κινάμων3, 6, 14, 17, 19, 23, 26, 29, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 60,
κάχρως	147, 217, 225	61, 65, 72, 73, 74, 79, 80, 86, 89, 91, 100, 111, 112, 113, 116,
κέγχρου	193	126, 128, 134, 139, 147, 200, 201, 203, 221, 222, 224, 226, 227,
κεδριδίων	193	228, 229, 231
κέδρου	194	κίναμώμου6, 13, 31, 33, 45, 46, 56, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 67, 69,
κελτικῆς	106, 113, 143, 195	70, 71, 72, 74, 75, 82, 83, 84, 85, 89, 93, 95, 99, 102, 105, 106,
κενταύριον ...	12, 28, 76, 77, 123, 124, 125, 131, 138, 143,	109, 111, 114, 118, 120, 124, 134, 137, 139, 140, 156, 157, 164,
	169, 177, 180, 193, 195, 208, 218	165, 167, 170, 171, 175, 194, 195, 196, 199, 201, 206, 208,
κενταῦριον	198	211, 213, 218, 221, 223, 224, 225, 228, 231, 232, 240, 242
κέπουλον	197, 202	κίναμώμου .....
κερασία	212	139, 140, 143, 145, 148, 150
κεράσια	237, 238	κινάνωμον .....
κέρατος ἐλάφου	67, 161, 188	16
κεράτου	191	κινάρας ἀγρίας .....
κέστρου	44	76
κεφαλαλγίαν	191	κισσίρεως .....
κηδονάτον	237, 239	162
Κηδονάτον	239	κισσοῦ .....
κηδονάτου	239	194
κηδωνίου σπέρμα	109	κισσοῦ δάκρυ .....
κηκύμπριν	242	7
κήτρου	167, 222	κίτρο
κήτρων	82, 167	σπόρος .....
κιάμου Ἑλινικοῦ	134	5
κιέπουλι	114, 119	κίτρον .....
κιέπουλιν	26	5, 38, 49, 89, 100, 103, 124, 125, 158, 201
κιέπουλο	108	κίτρον φύλα .....
κιεπούλου	113	243
κικήμπρην	244	κνήδης .....
κίκι	13	100, 103, 240
κικίδην	170	κνίδη .....
κικίδιν	92	38, 63
κικιδίων	160	κνίδης .....
κικίμπριν 26, 29, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 49, 51, 72, 89, 93,		47, 87, 127, 202, 214, 229, 240
99, 100, 103, 111, 113, 114, 118, 119, 131, 196, 226,		κνίκου .....
233, 234, 235		76, 125, 166, 194
κικκίδος	15	κοδείας λευκῆς .....
κικύδην	189	72
κικύδια	155	κοδία .....
κικύμπριν	3, 56, 71, 72, 80, 195, 201, 228, 243	60
κιμήνου	243	κοδιμένα .....
κίμινον	108, 158	143
κίμινου αἰθιοπικοῦ	171	κοδίων .....
κίναβάρεως	44, 82	67, 89
κινάμομον	243	κοιλία .....
κίναμώμη	36, 37	112, 227
κίναμώμη7, 15, 24, 27, 63, 65, 67, 71, 85, 101, 107, 112,		ἄλεκτῶρου .....
119, 150, 159, 160, 172, 173, 180, 188, 214, 215, 216,		68
		περιστερᾶς .....
		68
		κοιλία ἀλεκτριόνων .....
		161
		κοιλία περιστερῶν .....
		161
		κοιλιακοῖς .....
		161
		κοινάμωμον .....
		147, 217
		κοιναμώμου .....
		168
		κοῖσκουντε .....
		212
		κοῖσκουντι .....
		212
		κόκκαλιν τοῦ σίτου .....
		195
		κοκοβάλαμον .....
		8
		κοκοδάφνης .....
		128
		κοκοκνίδη .....
		124, 125
		κοκωνάρια .....
		95
		κολιάνδρον .....
		69, 86, 206, 212
		κολιάνδρου .....
		168, 180
		κολιάντρον .....
		160
		κολοκίνθίδα .....
		211
		κολοκύνθη ..
		59, 60, 62, 63, 79, 90, 97, 115, 131, 219, 238
		κολοκυνθήδα .....
		116
		κολοκύνθην .....
		237

κολοκυνθίδος.....	187, 195, 197, 218	κουκίου ἄλατος	127
κολοκυνθίδου	76	κουκουνάρια	63, 241
κολοκυνθίου	93	κουμπέπες...25, 26, 34, 51, 53, 63, 75, 110, 220, 227, 235	
κολοκυνθίς.....	27	κουράλιν.....	3, 18, 37, 232
κολονύνθη	66	κουραλίου	161, 188
κολωκύνθην ιδίωσμον.....	244	κουραλίου ἐρυθροῦ	188
κόμειως λευκῆς	193	κουρέλι	
κομήδην ἀραβικόν	240	ἐρυθρόν.....	35
κομήδι.....	63	κουρέλιν25, 34, 62, 93, 166, 202, 213, 215, 220, 223, 224, 226, 227, 230, 235	
ἀραβικόν.....	115	ἐρυθρόν.....	24
κομίδη		κούρκουμα	73, 74
ἀραβικόν.....	33	κουσκουντα.....	120
κομίδην ἀραβικόν	79, 91, 109, 202	κουσκουντον.....	120
κομίδην ἀραβοκόν	89	κοχλιάρια	131
κομίζης λεπτής.....	88	κοχλιάριον	41, 42, 131, 153
κομπέπες.....	221	κράβης.....	207
κομπίων	24, 25, 68, 235	κράμβη	30, 44, 116
κομύζης	193	ἄγρια.....	30
κονδίτο	41	κράμβων.....	123
κονδίτον	41, 204	κράμματος	150
κόνδιτος.....	46, 47, 48, 105, 126, 130	κρασίν ἀμηνάω.....	135
κονδύτου	108, 132, 133, 134, 138, 143, 152	κρέμβονας.....	186
κονίζης ἀροματικῆς.....	149	κρεῶν βοϊῶν.....	123
κόπρον ὄνου	189	κρεῶν χοιρίων.....	123, 177
κόπρον τὸν εὐρισκόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς ἐφυΐας84		κριαμβόρουμ.....	222
κοράλιν.....	68	κριθῆς ὕδατος.....	111
κοραλίου	33, 92, 232	κρινέλαιον.....	123
κοραλίων.....	82	κριστάλιν	215
κορέλιν	14, 60, 67, 89, 95, 156, 199	κρίταμνου.....	203
κορέλιν λευκὸν καὶ ῥοῦσιον	91	κροκινῶ ἐλεῖω.....	169
κορελίου	160	κροκομάγμα	169
κοριόσπερμα.....	194	κροκομάγματος.....	169, 172, 179
κορκολύκην	81	κρόκον6, 27, 31, 41, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 59, 60, 61, 64, 65, 67, 70, 72, 73, 74, 79, 84, 85, 86, 88, 93, 94, 97, 100, 106, 107, 112, 122, 128, 134, 141, 142, 144, 145, 146, 150, 151, 154, 156, 157, 160, 163, 173, 191, 196, 200, 201, 203, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 228, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 241, 242, 243	
κορνοπόδην	124	κρόκον ἄσσαριν.....	112
κορόμηλα.....	237, 238	κρόκος6, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 32, 33, 34, 61, 66, 68, 115, 116, 117, 181, 188	
κόρταλον.....	199	κρόκου13, 44, 54, 75, 77, 80, 81, 83, 89, 92, 94, 95, 96, 98, 99, 101, 102, 104, 105, 116, 117, 118, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 137, 139, 140, 142, 145, 146, 148, 149, 152, 153, 156, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 174, 175, 178, 179, 180, 182, 185, 191, 192, 193, 195, 203, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 213, 217, 218, 220, 221, 223, 226, 227, 228, 233	
κόρυμβος.....	87, 104, 120, 127, 153, 180, 197, 199	κρόκου	240
κόσπον	3, 6, 8, 12, 14, 19, 44, 75, 79, 140, 198		
κόστος.....	13, 19, 20, 22, 37, 38, 114, 116, 185, 186		
κόστου 6, 13, 41, 50, 57, 65, 72, 74, 77, 78, 81, 84, 89, 91, 97, 98, 99, 100, 103, 105, 111, 113, 117, 122, 126, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 153, 156, 157, 158, 159, 164, 165, 167, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 178, 179, 181, 191, 192, 194, 195, 196, 203, 205, 207, 208, 209, 218, 222			
κόστου ἀλεξανδρίνου.....	73		
κόστου ἀπόβρασμα.....	5		
κουκία.....	151, 207		
κουκίαα.....	149		

κρομμυδίου	47	κύππερι	5
κρομμύδου	46, 47	κύππεριν	3, 6, 143, 166, 167, 222
κρύνου	185	κυππέρου	125, 205
κρυστάλιν	60, 62, 213	κύππερου	149
κύαμον		κυπρίνου	48
αἰγυπτιακόν.....	9	κυρηναϊκοῦ	104
αἰγύπτιον.....	20	κυριναϊκοῦ	48, 95, 101, 163
αἰγυπτίου.....	9, 10, 12	κυσὸν	40
κυάμου 9, 12, 20, 80, 94, 99, 125, 126, 132, 133, 143, 152, 155, 169, 171, 173, 174, 182, 183, 184, 185, 217		κυσσοῦ.....	103
κυάμου αἰγυπτίου.....	94	κύστεως πόνος	143
κυάμου αἰγυπτίου.....	99, 126, 133, 171, 217	κύτρινον	26, 34, 99, 110, 113, 114, 212, 215, 227, 229
κυδονίου	90	κύτρου	85
κυδονίων	79, 85, 219	κυτρόφυλλα.....	84
κυδονίων ζομόν.....	235	κύτρων.....	86
κυδωίων.....	71	κύτρων τῶν φύλλων τῶν σαρκῶν.....	230
κυδῶνι	16, 69, 71, 85, 91, 165, 166, 228, 229	κυφαίου	193
ζωμός	25	κωδία	15, 67, 90, 91
κυδῶνιν	196	κωδῖαν	93, 95, 228
κυδωνίου	93	κωδῖαν λευκῆν.....	95, 228
κυδωνίου ζωμός	216	κωδίας λευκῆς	165
κυδωνίων.....	71	κωδίου	160
κυκλαμινόν.....	181, 195	κωδίων.....	95, 145
κυλοβάλαμον	193	κωκωνάρια.....	46
κύμινο.....	64, 153, 159, 179, 205	κωμ.....	153
κύμινον. 5, 26, 29, 31, 38, 39, 46, 47, 64, 75, 88, 102, 103, 106, 110, 114, 125, 129, 132, 158, 159, 160, 164, 166, 180, 195, 198, 199, 203, 206, 207, 209, 211, 218		κώμαιος.....	127
πλατὺ.....	30	κώμαιως	97
κύμινον αἰθιοπικόν.....	164	κώμεως.....	162, 163, 168, 182, 194
κύμινου.....	136, 141	κώμη.....	68
κύμινου αἰθιοπικοῦ.....	102	κωμήδην.....	169, 194, 200, 223, 225, 231
κύμινου αἰθιοπικοῦ.....	97	κωμήδην ἀραβικόν	200
κύμινου αἰθιῶπικοῦ	76	κωμήδην ἀραβικόν	108
κύμινου αἰθιωπικοῦ	124	κωμήδην, ἀραβικόν	231
κύμινου κοινοῦ	171	κωμήδι.....	62
κυναμώμου	129	κωμήδι ἀραβικόν.....	96
κυνόγλωσσον	151	κώμην.....	136
κυπαίας	161	κωμίδην ἀραβικόν	240
κυπαίου	94, 95	κωμίδην ἀραβική	93
κύπαρῖσσο.....	143	κώμον	60
κύπαρῖσσοу κελτικῆς	150	κωναρίων	49
κύπαρῖσσοу σπέρμα	149	κωνίου	107, 163, 205
κύπερ.....	105	κώστον	242
κύπερι.....	8	Λαγωῦ ἔρεια	189
κύπεριν.. 38, 44, 65, 89, 100, 101, 102, 113, 114, 124, 152		λαγῶν.....	123
κυπέρου	43, 149	λάδανον	68, 161
κυππέρεος.....	132	λαδάνου	144, 149, 194
κυππέρεως	106, 144, 181, 193	λάκκα, τῶν καφαίων	75
		λαούρι.....	92
		λαουριόλε βλ. κάκαμπρι.....	30
		λαπάθου.....	143

λάπηλίτζη.....	219	λιβάνου ἄρρενος	168
λάπης λάτζουλι.....	219	λιβάνου ἄρρενος	146
λάπης λάτζουλι.....	222, 228	λιβάνου ἄρρενος	47
λάπης λάτζουλι = λίθος γερανέου	228	λιβηστικόν	180, 195, 201
λάπης λίτζε.....	69, 222, 228	λιβιστικήν	35
λάπης λίτζε = λίθου λαζουρίου	228	λιβιστικόν.....	38
λάπης λίτζε τουτέστιν, λίθου λαζαρίου	69	λιβιστικού4, 57, 64, 66, 89, 100, 120, 162, 165, 170, 171, 180	
λάπης λίτζη	38	λιβίστικοῦ.....	144
λάπης λίτζη, εἶδος λίθου.....	103	λιβυστικοῦ.....	73, 82, 127, 130, 169
λάπης λίτζη, οἶδος λίθου.....	100	λίγγαβις	46
λάπης λίτζι . Βλέπε λίθος, βλ. λίθος πράσινος, Βλέπε λίθος		λίθοις	41, 42, 104, 122, 192
λαπισλάτζουλι	230	λίθον, τὸν εὐρισκόμενον ἐν τῇ κύστη τοῦ ἀγρίου ὑδός	
λάπισλίτζε	230	.....	103
λάπισλίτζη.....	35	λίθος	
λαχᾶ τροχίσκου.....	81	αἱματίτης	24
λαχάνον	134	λίθος	
λαχάνου	83	αἱματίτης	14
λαχάνων ὠμῶν	123	λίθος	
λεβήστικον.....	214	ζεφύρου	35
λεβήστικω.....	209	λίθος	
λεπτοκάρυα	4, 219	ιάσπεως	35
λεπτοκάρυον.....	66	λίθος	
πιστάκια.....	46, 56, 66	πράσινος	βλ. λάπης λίτζι
λεπτοφύλλων.....	193	λίθος	
λευκοπέπεριν	4, 5, 7, 38, 56, 59, 195, 236	ιάσπεως.....	36
λευτοκαρίου.....	76, 145	λίθος	
λευτοκάρυα.....	70	ζεφύρου	36
ληβάνην	240	λίθος	
λημνέα σφραγίς.....	68, 181	πράσινος	36
λημνεῖα σφραγίς.....	14	λίθος	37
λημνεῖας σφραγίδος	196	λίθος	39
λημνία		λίθος	39
σφραγίδος.....	25	λίθος	41
λημνίας		λίθος	43
σφραγίδος.....	22, 23	λίθος	43
λημνίας σφραγίδος.....	69, 166, 186	λίθος	43
λιβάνην	91, 101, 122, 173, 193, 219, 240	λίθος	43
λιβάνην	134	λίθος	44
λιβάνι	14, 32	λίθος	
στυπυρία.....	68	ιάσπεως.....	62
λιβανίου	92	λίθος	103
λιβανίτιδος.....	193	λίθος	105
λίβανον .. 3, 13, 30, 31, 38, 82, 83, 85, 103, 157, 167, 186,		λίθος	
195, 210		ιάσπεως.....	158
λίβανον μηδυῖος, ἦτοι ἐθυσίας	85	λίθος	190
λιβανοτίδος.....	89	λιθόσπερμα.....	204, 205
λιβάνου47, 58, 59, 106, 118, 127, 149, 151, 156, 157, 160,		λιθόσπορον	104, 107, 203
161, 164, 165, 166, 171, 181, 186, 194, 217		λίθου ἄρρενος συριακοῦ και θύλεως.....	44
λιβάνου	145, 146	λίθου γαγάτου.....	148

λίθου μπαλάζι.....	70	μακερ.....	215
λίθου συριακοῦ ἄρρενος καὶ θυλίας.....	42	μάκερ24, 31, 32, 35, 36, 45, 49, 53, 54, 56, 61, 62, 67, 69, 70, 71, 72, 80, 82, 85, 87, 88, 95, 101, 109, 110, 112, 113, 119, 156, 158, 160, 161, 193, 196, 199, 201, 206, 210, 211, 213, 215, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236	
λίθου τοῦ ὑποχλώρου.....	213	μακηδονησίου.....	5
λίθου χλωροῦ.....	200	μακιδωνισίου.....	4, 180
λίθων ἀπὸ σπόγγων.....	204	μακιδωνισίου.....	206
λιμνεΐας ἡς.....	92	μακροπέπεριν.....	4, 45, 51, 53, 64, 199, 216, 236, 243
λιμνεΐας σφραγίδος.....	161, 194, 218, 228	μαλαβάθρου.....	126, 195
λιμνεΐας, σφραγίδος.....	160	μαλάθρου.....	68, 169, 193
λιμνίας σφραγίδος.....	92, 124, 125	μαλάχη.....	205
λιμνίας σχιστῆς.....	235	μαλάχου ἀγρίου.....	107
λινόσπερμα.....	41, 42, 106	μάμιρα.....	81
λινόσπερμον.....	204	μανδραγόραν.....	101
λινόσπορον.....	105	μανδραγόρας4, 14, 18, 22, 30, 60, 91, 95, 111, 113, 121, 122, 130, 139, 140, 145, 146, 157, 159, 161, 167, 218	
λινόσπορος.....	13, 46, 48, 107	μανδραγόρας χυλοῦ.....	140
λίτρα.....	6, 71, 85, 93, 112, 149, 223, 238	μανδραγόρου τῆς ῥίζης.....	209
λογχητιδόσπερμα.....	193	μανδραγώρας.....	84
λυβιστικῆ.....	119	μανίκουλ.....	237
λυβιστικὸν.....	36, 39	μάννα.....	111, 113, 168, 212
λυγαίας σπέρμα.....	149	μάραβον.....	58
λύγγου.....	204	μαράθ*.....	214
Λύκιον		μάραθον.....	10
Ἰνδικόν.....	68	μαραθόσπορον.....	52, 235
λυκίου.....	68, 84, 161, 165, 207	μαράθου5, 6, 28, 29, 33, 83, 150, 155, 159, 195, 210, 221, 234, 244	
Ἰνδικοῦ.....	84, 136, 165	μαράθου ῥίζας.....	210
λύκου ἥπατος.....	135	μάραθρο.....	31, 32
λυποθυμίας.....	223	μάραθρον13, 23, 25, 26, 34, 38, 40, 43, 44, 45, 47, 49, 51, 52, 53, 54, 56, 59, 60, 62, 65, 68, 74, 75, 81, 96, 97, 102, 106, 107, 108, 110, 113, 114, 118, 119, 122, 124, 125, 130, 153, 161, 167, 168, 172, 180, 182, 185, 186, 196, 197, 198, 202, 203, 204, 206, 209, 210, 211, 212, 214, 220, 221, 223, 225, 226, 227, 228, 231, 233, 234, 236, 237, 238, 243	
λώμα λευκόν.....	189	μαράθρου.....	96, 104
λώτου καρπὸν.....	161	μαράθρου ζωμόν.....	75
μαγγυράναν.....	232	μαράθρου χυλοῦ.....	118
μαγκυράνα.....	24, 49, 243	μαργαριτάρ.....	218
μαῖον.....	14	μαργαριτάρην.....	199, 232
μαῖον.....	19, 38, 115, 116	μαργαριτάρι.....	36
μαῖου.....	3, 39, 81, 181	μαργαριτάριν4, 24, 25, 34, 35, 36, 37, 50, 60, 61, 62, 69, 70, 89, 120, 158, 201, 213, 215, 220, 222, 224, 226, 228, 229, 230, 243	
μαῖου... 18, 22, 76, 100, 103, 105, 106, 112, 118, 123, 132, 133, 143, 160, 167, 177, 191, 193, 196, 204, 207, 208, 218		μαργαριτάριν ἀτρύπητον.....	4
μαῖου.....	86	μαργαριταρίου.....	93
μαῖου ἀσθματικοῦ.....	84	μαρούβον.....	58
μακαίγωνικοῦ.....	181	μαρουλι.....	49, 60, 62, 90, 111, 212, 219
μακαϊδονησίου.....	214	μαρουλιου.....	79
μακαϊδονικοῦ...22, 76, 111, 123, 127, 130, 152, 154, 172, 174, 179			
μακαϊδονικοῦ.....	142		
μακαϊδωνικοῦ.....	39, 77, 153, 204, 211		
μακαϊδωνισίου.....	210		
μακεδονήσι.....	6, 27, 29, 38		
μακεδονικὸν.....	8		
μακεδονισίου.....	157		
μακεδωνικοῦ.....	144		

μαρουλλίου.....	243	μελόχου.....	66, 202
μασίχην.....	108	μενιγέταις.....	24, 221, 227, 234
μασίχ*.....	133, 169	μετάξην ὁμὸν.....	219
μασίχα.....	24, 27, 31, 32, 116, 117, 118	μετάξι.....	30, 35, 36
μασίχην .. 3, 23, 26, 45, 53, 56, 59, 60, 61, 69, 75, 79, 85, 89, 91, 93, 98, 100, 101, 109, 110, 114, 117, 119, 120, 127, 132, 133, 137, 147, 149, 151, 157, 160, 191, 192, 194, 199, 200, 201, 202, 208, 210, 221, 222, 223, 225, 227, 231, 234		μετάξιν61, 70, 89, 93, 120, 156, 158, 199, 202, 213, 215, 220, 223, 228, 230	
Μασίχην.....	61	μήκωνος.....	81
μασίχιν.....	181	μήκων14, 22, 42, 83, 92, 111, 119, 139, 155, 168, 170, 173, 194, 195, 205, 218	
μαστιχίου.....	235	μήκωνος.....	94, 95, 121, 122, 161
μασίχου.....	203	μήκωνος Λευκοῦ.....	42
μελαγχολικοῖς.....	211	μήλο.....	69, 70, 79, 220, 223, 228, 230
μελάνθην ὄπιον.....	138, 190, 209	μήλτα.....	130
μελάνθιον.....	28, 182	μήλων.....	71
μελανθίου.....	82, 186	μήλων γλυκαίων.....	79
μέλανθον.....	30	μήλων παφλαγονικῶν.....	71
μέλητος.....	104, 123	μήρα.....	6
μέλι 4, 6, 7, 8, 10, 12, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 27, 29, 32, 58, 67, 69, 114, 115, 116, 117, 118, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 191		μίλτου.....	92, 163, 193
ἀττικῆς.. 13, 14, 26, 28, 30, 31, 38, 39, 68, 69, 155, 174		μίλτου λιμνεΐας.....	193
μελίκρατο.....	12	μίσυως ὀπτῆς.....	92
μελίκρατον.....	20, 22, 80, 152	μολυβδαίνης.....	48
μελικράτου.....	126, 129, 134, 143, 165, 186, 193, 208	μόλυβδος.....	195
μελικράτω.....	130, 142, 175	μόρρα.....	198
μελίλοτον.....	143, 194	μόρρον.....	198
μελίλωτον.....	150	μορτόκοκκα.....	15
μελίλωτος.....	186	μοσχοκάρυδα24, 25, 33, 35, 36, 45, 52, 56, 61, 64, 71, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 101, 111, 112, 200, 201, 211, 215, 224, 225, 230, 231, 232, 235, 236, 240	
μελισόλης.....	243	μοσχοκάρυδον.....	34, 53, 54, 69, 75, 111, 119, 226
μελισσοβοτάνης.....	201	μόσχος23, 24, 25, 34, 35, 36, 37, 45, 46, 50, 57, 60, 61, 69, 70, 78, 79, 80, 85, 86, 87, 100, 101, 119, 120, 132, 158, 200, 201, 215, 216, 220, 221, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 235, 243	
μελισσοβότανον.....	199	μουμπέπες.....	201
μελισσόφυλλον.....	197, 198	μουρτέα.....	18
μελισσόχορτον.....	49	μουρτόκοκκα.....	25, 49, 89
μέλιτι.....	41, 42, 43, 46, 71, 142, 182, 203, 205, 207	μουσίνου ελαίου.....	38
μέλιτος ... 13, 14, 16, 27, 32, 40, 41, 45, 46, 47, 48, 49, 55, 57, 58, 59, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 83, 84, 85, 86, 87, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 187, 188, 190, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 199, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 216, 217, 220, 222, 241, 242		μπαλαξίου.....	219
μέλιτος ἀττικοῦ.....	150	μπαρ τζεουρσίμα, ἦτοι.....	30
μέλιτος αττικοῦ.....	147	μπαρδάνε.....	38
μέλιτος ἀττικοῦ.....	135, 145, 146, 147, 148, 150, 151	μπὲ ἄλμπε.....	230
		μπὲ ἄλμπε ροῦμπιε.....	36
		μπὲ ἄλμπι.....	114
		μπελίρικα.....	108, 113
		μπελίρικοι.....	119
		μπλᾶνντεμπεζάντζια.....	226
		μπλᾶνντεμπενζάνστια.....	37
		μπλᾶντεμπε ζάνστια.....	220

μπλάντεμπεζάνστια.....	25, 200, 201, 218, 227, 229, 230
μπλάντεμπεζάντζια.....	216
μπρέμ.....	26
μπροϊσκου.....	241
μπροϊσκου.....	31, 210
μύλτου.....	207
μύρα.....	16
μῦρα.....	150
μυρίγγου κλίνοις.....	237
μυριοφύλλου.....	5
μυροβάλανα, τὰ πέντε.....	109
μυροβάλανο.....	26
ἰνδικόν.....	26
μυροβάλανον.....	26, 29, 31, 32, 34, 38, 48, 99, 101, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 191, 197, 208, 210, 212, 216, 227, 229, 230, 233, 243
μῦροβάλανον.....	140
μυροβάλανον κύτρινον.....	110
μυροβάλανον μικρόν.....	110
μυροβάλανον, κίτρινον.....	108
μυροβαλάνου.....	99, 117, 216
μυροβαλάνων	
ἐκ τῶν πέντε γενεῶν τὰς δ', ἄνευ τοῦ ξανθοῦ.....	216
μύρον	
τοῦ ἁγίου βαρβάρου.....	30
μύρου.....	185
μυρσίνου ἐλαίου.....	100
μυρσίνων μελανῶν τὰς κορυφᾶς.....	196
μυρσυνόκοκκα.....	73
μύρτα.....	170
μυρτίτου.....	22
μυρτόκοκκα.....	69, 91, 109, 196, 228, 243
μύρτος.....	67, 68, 92, 109, 160, 166, 195, 205, 235
ἀφέψημα.....	22
μύρτων μελανῶν.....	161
μύσιος αἵματος.....	193
μύσσιος.....	189
μύστρου.....	184
μύστρου μέλι.....	184
μύστρων.....	184
μῶρα.....	19
μωραία.....	15
μωρέας.....	24
μωρτόκοκκα.....	24
ναδροστάχην.....	153
νάπαιος.....	123
νάπην.....	207
νάπην.....	3
νάπι.....	125
νάπιπιν.....	155
ναρδήνου ἐλαίου.....	100
νάρδος.....	38, 39, 42, 44, 82, 84, 99, 107, 116, 130, 163, 172, 179, 185, 191, 193, 194, 196, 224, 225, 232
ἰνδικῆς.....	22
ἰνδικοῦ.....	14
κελτικῆς.....	13, 14, 22, 185
σαγαπεινοῦ.....	33
συριακοῦ.....	19
ναρδοστάην.....	96
ναρδοστάχ*.....	128, 129, 132, 134, 178
ναρδοσταχὴν.....	135
ναρδοστάχιν.....	13, 39, 42, 44, 47, 50, 73, 78, 83, 88, 96, 98, 105, 107, 115, 123, 128, 133
ναρδοστάχυ.....	6, 8, 12, 19, 20, 61, 64, 77, 78, 79, 84, 97, 102, 104, 106, 116, 117, 119, 121, 125, 126, 130, 131, 133, 134, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 147, 148, 149, 152, 154, 155, 156, 159, 164, 167, 168, 169, 172, 179, 181, 182, 188, 191, 192, 204, 205, 207, 208
ναρδου.....	126
νάρδου ἰνδικῆς.....	179
νάρδου κελτικῆς.....	44, 82, 84, 108, 130, 163, 172, 179, 191, 194
νάρδου κελτικῆς.....	149
νάρδου κελτικῆς.....	191
νάρδου συριακοῦ.....	42, 193
νάρδου, κελτικῆς.....	175
νάρδου, συριακοῦ.....	218
νάρδου, συριακοῦ.....	145
ναρθίου χλωροῦ.....	163
νεαρπων.....	202
νενοῦφαρ.....	110, 215
νενοῦφαρ τὸ ἄνθος.....	215
νενοῦφαρι.....	112
νενοφάρου τὸ ἄνθος.....	213
νεντράστω, ἦτοι δαῦκου.....	209
νεφροῖς.....	41
νεφρῶν πόνος.....	143
νηδύοσνίσης.....	82
νήσσης ἄρενος, αἵματος ξηροῦ.....	207
νισίου αἵματος.....	156
νίσσου μήτραν.....	162
νιτζελ ἦτοι οἶμαι τὸ μελάνθην.....	209
νίτρο.....	27
νίτρον.....	65, 153, 194
νίτρον.....	29, 159
νούκη μοσχάτα.....	243
νοῦκι μοσχάτα.....	49
ξανθοβάλανον.....	169
ξέστιον.....	174

ξηρίον	189	οἶνω αἶγυπτίῳ.....	135
ξήριον	189	οἶνω γλυκῆ κρητικῶ.....	141
ξυλαβάλσαμον.....	86	οἶνω ευῶδη.....	83
ξυλαλόη ... 24, 25, 33, 35, 36, 45, 56, 59, 61, 69, 107, 206, 226		οἶνω εὐῶδη.....	138
ξυλαλόη 3, 34, 49, 60, 61, 69, 71, 72, 80, 85, 86, 89, 112, 119, 157, 200, 201, 213, 215, 216, 220, 221, 222, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 243		ὀμφακίου.....	125
ξυλοβάλσαμον ... 4, 5, 6, 13, 27, 59, 61, 75, 86, 100, 120, 135, 164, 171, 194, 200, 201, 208, 209, 217		ομφακίτιδος	92
ξυλοβάλσαμου	137	ὀμφακίτιδος	189
ξυλοκασία 13, 36, 38, 57, 59, 61, 65, 73, 75, 79, 103, 112, 116, 118, 195, 196		ὀνύχου ἰνδικοῦ.....	149
ξυλοκάσια.....	5, 26	ὀνύχων	144
ξυλοκασίας	5, 6, 65, 74, 125, 164, 209	ὀξαλίσ	196
ξυλοκιναμώμην.....	179	ὀξέως	9
ξυλοκινάωμην.....	72	ὄξις.....	44, 143, 186, 187, 189, 197
ξυλοκινάωμον.....	49	ὄξις.....	134, 209
ξυλοκινάωμου.....	217	ὄξις δρυμαῖου.....	197
ξυλοκοιναμώμου.....	147	ὄξος μικρόν	85
ξυλόκοκκα	36, 69, 81, 86, 201, 213, 221, 227	ὄξυ.....	12
ξυλοτζουλίπερι.....	194	ὄξυ ἀκάνθου	216
οἶνάνθην	162	ὄξυ ἀκάνθος	18
οἶνάνθης	68, 167	ὄξυ ακάνθου χυλός.....	15
οἶνο μέλιτος	135	ὄξυ γάρου.....	153
οἶνόμελι.....	41	ὄξυ κράμα	188
οἶνομέλιτος	106, 143, 146, 148, 153, 163, 173	ὄξυ κράτον	126, 129, 148, 152, 165, 183, 184
οἶνομέλιτος	126	ὄξυ κράτου	173, 183
οἶνόμελον.....	10, 20, 23, 183, 185, 186	ὄξυ κωϊᾶν	191
οἶνον	134, 188, 191, 192, 220	ὄξυ μέλιτος	143
οἶνος ..16, 19, 22, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 66, 71, 72, 74, 76, 78, 84, 85, 86, 87, 97, 100, 101, 104, 120, 126, 128, 129, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 148, 149, 151, 152, 156, 158, 162, 167, 169, 173, 176, 180, 183, 184, 187, 191, 192, 195, 199, 200, 206, 207, 210, 211, 214, 221, 223, 224, 225, 227, 231, 232, 234, 235, 236, 238, 239, 241, 243, 244		ὄξυ μέλιτος	141
οἶνος εὐκράτος	226, 233	ὄξυ μέλιτος	143
οἶνος εὐκράτου	220	ὄξυ μέλον.....	10, 11, 184
οἶνου	236	ὄξυ φοίνικα	113
οἶνου ἀκράτου	43, 44, 121, 126	ὄξυ φοίνικον	212
οἶνου ἐρυθροῦ.....	88	ὄξυ φοίνικον	212
οἶνου εὐώδοις.....	107, 150	ὄξυ φοίνικου	113
οἶνου εὐώδου	165	ὄξυ φοίνιξ	13, 26, 27
οἶνου κονδίτου.....	105	ὄπιον 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 23, 67, 68, 95, 111, 113, 116, 119, 121, 126, 128, 129, 137, 139, 140, 141, 142, 145, 146, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 182, 186, 190, 196, 205, 206, 217, 218	
οἶνου κωνδύτου	105, 106	ὄπιον.....	84, 111, 141, 142, 146, 151, 174, 194
οἶνου λευκοῦ.....	85, 87	ὄπιου 59, 77, 81, 83, 84, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 104, 106, 122, 131, 143, 181	
οἶνου παλαιοῦ	46, 57	ὄπιου θηβαϊκοῦ	6, 140, 145
οἶνου σκυβελίτου	87	ὀποβάλσαμον	48
		ὀποβάλσαμον	48
		ὀποβάλσαμον	8, 30, 83, 105, 106
		ὀποβάλσαμον	5, 7, 8, 172, 179, 181, 194
		ὀποβαλσάμου	181
		ὀποβάσαλμον	42
		ὀποπάνακα	48

ὄποπάνακα.....	3, 41, 48	ὄστα	
ὄποπανακος.....	163	φοινίκων.....	37
ὄποπάνακος.....	151, 164, 171, 176	ὄστα ἐλαφίων.....	181
ὄποπάναξ.....	13, 31, 186	ὄστα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	223
ὄποπάναξ.....	8, 193	ὄστα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	223
ὄπου βαλσάμου.....	140	ὄστα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου ⁶¹	218, 220, 224, 225, 226, 228, 229, 231, 232
ὄπου κυρηναϊκοῦ.....	123, 125, 179	ὄστα τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	201
ὄπου πευκεδάνου.....	181	ὄστα φοινίκων.....	162
ὄπου, κυριναϊκοῦ.....	207	ὄστοῦ ἐλέφαντος ῥήνισμαν.....	200
ὄπουβαλσάμου.....	126	ὄστοῦ ἐλέφαντος ρίνης.....	219
ὄπουβαλσάμου.....	152, 159	ὄστοῦ ἐλέφαντος ρίνισμα.....	205
ὄπουπάνακος.....	130	ὄστοῦν	
ὄπτῆς.....	68, 125, 217	ἐλέφαντος ῥίνισμαν.....	37
ὄπτὸν.....	233	τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	33, 35
ὄπῶβαλσάμου.....	207	τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	30, 34, 36, 37
οπωπάνακα.....	176	τῆς πορφύρας.....	36
ὄπωπάνακα.....	211	τῆς ῥινὸς ελεφαντίνου.....	35
οπωπάνακος.....	125	τῆς ρινὸς τῆς πορφύρας.....	35
ὄπωπάνακος.....	41, 81, 123	τῆς ῥινὸς τῆς πορφύρας.....	30
ὄπωπάνακος.....	193, 194, 209, 214, 217	ὄστοῦν ἐλέφαντος ῥίνισμαν.....	156
ὄπωπάναξ.....	29, 116	ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλαφίου.....	93
ὄπωπάναξ.....	187, 193	ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	4, 57, 60, 62
ὀρήγανη.....	167	ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου ¹⁵⁶	158, 213, 215, 230
ὀρηγάνου.....	163	ὄστοῦν τῆς πορφύρας, τῆς ῥινὸς.....	213
ὀρίγαλιν.....	5	ὄστοῦν τῆς ρινὸς τῆς πορφύρας.....	215
ὀρίγανην.....	85	ὄστοῦν τῆς ρινὸς τῆς πορφύρας.....	4
ὀρίγανην.....	127	ὄστοῦν τοῦ ἐλάφου τῆς καρδίας.....	216
ὀρίγανον... 12, 30, 56, 58, 87, 88, 105, 106, 169, 180, 197, 199, 209		ὄστράκου.....	162
ὀρίγανον.....	123, 214	ὄστρέων κεκαυμένων.....	68, 162
ὀριγάνου.....	131, 172, 194	ουγγίας.....	32, 57
ὀρμινόσπερμα.....	193	οὐλκῆ ¹²	78, 94, 95, 97, 131, 168, 173, 192, 205, 207, 208, 219, 224, 230
ορμίνου.....	47, 48	ὀρθαλαμῶν πόνος.....	191
ὄρνις		παινίδια.....	96
κοιλία.....	25	παιονίας.....	124
ὀρόβη.....	38	παιωνία.....	3, 28, 57, 59, 76, 125, 194, 222
ὀρόβιν.....	194	παιωνίας.....	149
ὀροβίνου ἀλεῦρου.....	178	παιωνίας ῥίζης.....	180
ὀρόβον.....	97, 127, 185, 193	παλιούρου.....	181, 204
ὀρόβου.....	28, 47, 97, 126	παλιούρου ῥίζης.....	104
ορόβου λευκοῦ.....	46	πάνακος.....	155, 207
ὀρόβου λευκοῦ.....	47	πάνακος ῥίζης.....	44
ὀρόβων.....	127	παπαβάρεως.....	72, 79
ὀρόβων.....	127	παπάβαρην ἄσπρην.....	239
ὀρύγανον.....	88	παπάβαρην λευκὴν.....	241
ὄσπρίων.....	134	παπάβαρι.....	63, 67
ὄστα		παπάβαριν λευκὴν.....	79
τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου.....	24, 25	παπάβαρις.....	24, 25, 34, 49, 160, 218, 219, 226, 243
τῆς πορφύρας.....	24		

πελεκίνης.....	134	μακρόν.....	114
πελεκίνου.....	193	μελανό.....	28
πενήδια.....	238	μέλανον.....	114
πενίδια 66, 79, 90, 93, 97, 98, 99, 202, 213, 215, 238, 240, 241		πέπεριν ἄσπριν.....	101
πεντάνευρον.....	15, 16, 18, 22, 24, 25, 91, 109	πέπεριν λευκόν.....	48, 76, 84, 98, 105, 112, 125, 128, 135, 137, 140, 156, 168, 169, 170, 185, 204, 207, 208, 217
πεντανεύρου.....	16, 109	πέπεριν μαύρον.....	111
πενταφύλλου χυλός.....	16, 195, 204	πέπεριν μελανό.....	38, 56, 64, 65, 66, 195
πεπέραιος.....	96, 97	πέπερις.....	24
πεπεραίου.....	39, 47, 48, 87, 94, 241	πεπλείου.....	169
πεπεραίου λευκού 3, 94, 96, 98, 102, 119, 121, 122, 126, 132, 146, 150, 151, 153, 154, 158, 164, 167, 174, 176, 207, 241, 244		πεπόνις 5, 33, 59, 60, 62, 63, 66, 79, 90, 93, 97, 112, 115, 158, 219, 237, 238	
πεπεραίου μακροῦ.....	39, 241	πεπωνίου.....	55
πεπέρεος λευκοῦ.....	83, 129	περίλιρικι.....	26
πεπέρεος μέλανος.....	48	περιστερεώνας.....	163
πεπέρεος, μέλανος.....	99	περοσελίνου.....	153
πεπέρεου.....	86, 112, 119	πετρελαίου.....	30
πεπερέου λευκοῦ.....	107, 204	πετροδ*.....	187
πεπέρεως μακροῦ.....	234	πετροσέλινο.....	29, 32, 39, 114
πεπέρεως 18, 26, 31, 42, 43, 44, 45, 47, 49, 59, 61, 65, 77, 81, 86, 87, 89, 94, 95, 96, 97, 98, 102, 103, 106, 108, 120, 122, 126, 127, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 159, 164, 167, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 178, 179, 180, 188, 191, 195, 199, 203, 204, 205, 206, 207, 209, 214, 217, 220, 221, 227, 233, 235, 244		μακαϊδονικό,.....	22
βλ. υογ'.....	12, 22	πετροσέλινο 6, 7, 8, 14, 16, 19, 27, 36, 38, 39, 85, 100, 116, 147	
μακροῦ 14, 18, 22, 24, 26, 28, 31, 32, 36, 49, 59, 65, 70, 89, 98, 99, 112, 116, 119, 120, 132, 137, 141, 142, 144, 147, 154, 158, 164, 178, 180, 195, 206, 207, 209, 211, 214, 217, 220, 221, 222, 227, 244		πετροσελίνου 8, 31, 41, 42, 43, 44, 49, 66, 68, 73, 74, 76, 77, 81, 83, 87, 96, 97, 98, 103, 104, 105, 107, 108, 111, 119, 120, 123, 124, 125, 126, 127, 130, 132, 133, 134, 136, 141, 142, 143, 144, 152, 153, 154, 155, 157, 160, 162, 164, 168, 170, 172, 174, 176, 179, 180, 181, 194, 195, 196, 204, 205, 207, 218, 219, 221, 222	
πεπερέως κοινοῦ.....	193	πετροσέλινο.....	18, 28, 114
πεπέρεως κοινοῦ.....	162, 164, 165	πετροσελίνου βόλου.....	162
πεπέρεως λευκοῦ 18, 44, 61, 77, 82, 86, 94, 97, 102, 103, 106, 130, 131, 145, 153, 154, 155, 159, 164, 171, 172, 173, 174, 179, 180, 181, 182, 194, 204, 218, 220, 235		πετροσελίνου ὀρινης.....	127
πεπέρεως μέλανος.....	44, 103, 204	πευκέδανο.....	30, 100, 113
πεπέρεως μελανοῦ.....	193	πευκεδάνου.....	56, 82, 124, 125, 149, 163, 171, 181, 195
πέπερι.....	31, 32	πευκεδάνου ὀποῦ.....	217
μέλαν.....	114, 116	πεῦκης, ὀποῦ.....	194
μελανό.....	36	πεωνίας ρίζης.....	163
πεπέριν.....	88, 114	πήγανον.....	8, 29, 30, 47, 65, 83, 85, 114, 152, 160, 187
πέπεριν 8, 13, 19, 42, 43, 48, 65, 70, 71, 76, 84, 88, 89, 93, 98, 99, 101, 102, 105, 110, 114, 116, 117, 119, 125, 127, 128, 129, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 144, 145, 147, 150, 152, 156, 157, 158, 167, 168, 169, 170, 179, 185, 186, 204, 207, 208, 211, 220		πηγάνου 4, 42, 76, 81, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 119, 125, 126, 127, 130, 149, 152, 153, 158, 159, 163, 165, 167, 171, 172, 173, 175, 179, 180, 181, 195, 198, 207, 208, 209, 214, 241	
κοινόν.....	39	πηγάνου ἀγρίου.....	164, 196
λευκή.....	116	πηγάνου χυλοῦ.....	87
λευκόν.....	12, 14, 22, 114	πηγάνου χυλοῦ.....	165
		πιγάνου.....	127
		πιγάνου κλόνοις.....	47
		πικρίδος βοτάνης.....	82
		πιπέρεον λευκοῦ.....	6
		πιπέριον	
		ἄγριον.....	7
		πίτιος φλοιοῦ.....	149
		πλάντεμπεζάντζια.....	34
		ποδαλγικοῖς.....	75, 224

πόλεος	130	βάρβαρον.....	32, 34, 35, 36, 115
πόλεως	145	Ἰνδικόν	113
ποληποδι.....	131	Ἰνδικού	58, 109, 178, 202, 203
πόλι.....	18, 92, 198	μπάρμπαρον	24, 25, 27, 114
πόλιον.....	14	μπάρμπαρου.....	33
πολίου.....	75, 105, 107, 130, 157, 163	ποντικόν.....	116, 117, 118
πολίου ἀφέψημα	163	ποντικοῦ	13, 37
πολύγονον	22	ῥαῖον βάρβαρον.....	65, 110
πολυγόνου	15, 92, 109, 141, 194	ραῖον μπάρμπαρον	240
πολυγόνου	141, 143	ραῖον μπάρμπαρον	242
πολυγώνου	166	ραῖον μπάρμπαρον .51, 52, 216, 224, 231, 236, 237, 242	
πόλυον.....	169, 193, 207	ῥαῖον μπαρμπαρον	232, 241
πολυπόδην.....	237, 238, 241	ῥαῖον μπάρμπαρον	53, 54, 91, 238, 239, 241
πολυπόδιν	30, 31, 32, 38, 99, 116, 124, 166, 197, 203, 211, 212, 229, 236, 240, 243	ῥαῖον ποντικόν	84, 115, 116
πολύποδιν	146	ῥαῖον ποντικοῦ	77
πολυπόδιον.....	93, 169, 197, 204, 216	ραῖου58, 92, 157, 160, 191, 196, 203, 211, 212, 217, 222, 223	
πολύποδιου.....	147	ῥαῖου	124
πολυπόδη ἔγκαιρον	238	ῥαῖου3, 24, 27, 36, 37, 41, 50, 51, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 73, 75, 76, 97, 103, 106, 107, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 125, 133, 134, 136, 156, 162, 164, 180, 195, 208, 219, 223, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 233, 234	
πολυπόσην.....	181	θύμου.....	162
πολυτρίχην	64, 214, 237	ραῖου βαρβάρου.....	92, 176
ποντικός	125	ῥαῖου βαρβάρου.....	239
πορφύρα.....	62, 202	ῥαῖου βαρβάρου.....	59, 60, 61, 75, 76, 219
πουραγγίου.....	160, 201, 212, 213, 214, 219	ῥαῖου βάρβαρου.....	74
πουραγγίου τὸ ἄνθος	160, 201, 212, 215	ῥαῖου ἐπίθυμον	208
πουραγγίου τὸ ἄνθος.....	70	ῥαῖου μπάρμπαρον	90
πουραγκίου.....	220, 224, 232	ραῖου μπαρμπαρου	218, 219
πουράκιν	120	ραῖου μπάρμπαρου	52
πρασίας	130	ῥαῖου μπαρμπαρου	50, 55, 100
πράσιον	56, 58, 103, 123, 125, 128, 163, 195, 202, 207	ῥαῖου μπαρμπαρου .53, 73, 134, 223, 225, 226, 227, 231	
πράσου	204	ῥαῖου μπάρμπαρου	51, 54
πρᾶσσον.....	47	ραῖου ποντικοῦ	100
πρινικοκκάτον		ῥαῖου ποντικοῦ.....	6, 56, 112, 123, 132
βλ. μετάξιν πρινικοκκάτον	230	ῥαῖου ποντικοῦ3, 50, 59, 97, 103, 107, 121, 136, 157, 164, 191, 195, 203, 208	
πρινικοκκάτον	70, 220, 223	ῥαῖω ποντικοῦ	29
πρόπολις	48	ρακάνου	135
πύρεθρον 4, 8, 13, 28, 29, 36, 37, 38, 39, 75, 76, 103, 114, 157		ραφανίδος	204
πυρεθρου.....	182	ραφάνου	138, 176, 182
πυρέθρου.. 6, 7, 48, 57, 81, 83, 85, 98, 106, 118, 123, 125, 126, 129, 162, 164, 168, 169, 170, 171, 172, 179, 181, 196, 204, 217, 220, 222, 223		ῥαφάνου ἀγρίης.....	104
πύρεθρου.....	129	ῥέον	
πύρέθρου.....	139, 152, 154	ποντικοῦ	8
πυρετὸς	158	ῥέον μπάρμπαρον.....	243
πυροῦ.....	92	ρεφάνου	40, 195
πύτειος φλιουῶ	189	ῥίζα ἐρυθρᾶ.....	4
ῥαῖον	6, 39, 50, 53, 54, 55, 56, 65, 68, 91, 99, 106, 108, 109, 110, 112, 124, 132, 156, 232, 233, 234, 238	ῥίζαν ἐλενίου.....	150
		ῥίζαν ξηρὰν κυκλαμνηναίας	181
		ῥίζας τὰς πέντε	212

ρίνησμα στομάματος	119	ρούσυ ρινικοῦ	92
ρίνησμαν σιδήρου στόματος.....	219	ρώδα.....	241
ρίνις στέατος ἐλέφαντος.....	61	ρώδα.....	240
ρίνισμα ὀστοῦν ἐλέφαντος	4	σαβάνοις	104
ρόαν	184	σαβίνα ζεντζιάνε	30
ροβίνου ἀλεῦρου	210	σαγαπεινοῦ.....	48
ρόδα	224	σαγαπηνοῦ	120, 163, 181, 225
ρόδα ...3, 6, 8, 18, 22, 23, 25, 30, 31, 32, 33, 45, 52, 55, 59, 60, 61, 62, 67, 72, 79, 89, 91, 93, 101, 111, 112, 113, 115, 119, 144, 161, 185, 196, 199, 201, 202, 203, 210, 212, 213, 214, 215, 218, 219, 222, 223, 224, 225, 228, 231, 232, 235, 237, 241, 243		σαγαπινόν.....	8
ζουλάπην	61, 62	σαγαπινού.....	6, 164, 193, 224, 232
ξηρά	8	σαλτζέμα, ἤτοι γάγρυνον ἄλας	211
ρόδοδάφνης	82, 84, 163	σαλτζέμε	31, 32
ρόδοδάφνης ἄνθος.....	163	σαμία γῆ 31	
ρόδοζουλάπου	90, 91	σαμία γῆ.....	68
ρόδομέλιτος	209	σαμίας	92
ροδόσταγμα.....	33, 196, 243	σαμίου ἀστέρος	92, 160
ρόδόσταγμα.....	24, 25, 33, 35, 36, 37, 62, 68, 70, 71, 112, 201, 223	σάμψυχον.....	89, 199, 201, 224
ροδόσταγμαν.34, 120, 158, 215, 221, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 241		σαμψύχου.....	103, 120, 171, 224
ρόδόσταγμαν...53, 60, 61, 67, 69, 70, 71, 80, 86, 89, 100, 111, 112, 200, 203, 213, 215, 216, 217, 218, 220, 221, 225, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 235, 240		σάνδαλον	59, 61, 196, 215
ροδοστάγματος	162, 209, 223, 232	σάνδαλον λευκόν καὶ ἐρυθρόν.....	93
ρόδων.....	150, 166, 192	σάνδαλον λευκόν καὶ ῥοῦσιον.....	196
ρόδων.....	7, 15, 60, 61, 68, 80, 81, 83, 89, 91, 92, 93, 101, 105, 109, 118, 121, 126, 130, 149, 152, 160, 166, 167, 172, 181, 191, 192, 194, 239	σανδράχην.....	166
ρόδων ξηρῶν.....	169	σάνταλον	34, 55, 61, 212, 227, 229, 232
ρόδων ξηρῶν.....	157, 168	ἐρυθρό.....	32
ροζάτωνοβέλα.....	110	Λευκὸ.....	32
ροϊδάριον.....	189	σάνταλον ἐρυθρόν καὶ λευκόν.....	112
ροϊδίου τὸ ἄνθος.....	163	σάνταλον κίτρινον	202
ρόμπιε.....	230	σάνταλον κόκκινον.....	225, 240
ροδὸς συριακοῦ	184	σάνταλον κόκκινον καὶ ἄσπρον.....	91, 232
ροδὸς συριακοῦ	168	σάνταλον λευκόν καὶ ἐρυθρόν	111
ροοστάγματος	112	σάνταλον λευκόν καὶ ῥοῦσιον.....	223
ροῦ	13, 67, 69, 82, 109, 118, 157, 204	σάνταλον λευκόν, καὶ ροῦσιον.....	231
συριακοῦ.....	13	σαξιφάγου	181
ροῦ μαγαρικοῦ.....	67, 109, 161, 195, 196	σαραιόν	115
ροῦ μαγαρικοῦ.....	82, 83	σαρακίνικον.....	237, 239
ροῦ ξηροῦ	145	σαρακινό33, 55, 59, 60, 62, 63, 66, 79, 90, 93, 97, 219, 237, 238	
ροῦ συριακόν	67, 82, 109, 157	σαρανδάχου	198
ροῦ συριακοῦ	160, 166	σαρξιφάγου5, 41, 44, 105, 106, 107, 116, 117, 124, 132, 158, 204, 205, 208	
ροῦ συριακοῦ	118	σαρξυφάγου	191, 198
ροῦν		σασίφρυγα	241
γυναικειῶν.....	14	σασίφρυγα	3, 32, 38, 56, 99, 100, 102, 103, 211
		σασύφρυγα	241
		σατήριον χλωρόν	45
		σάτηρον.....	48
		σατήρου.....	46
		σαῦκου.....	203
		σάχαρ35, 45, 47, 48, 49, 51, 52, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 83, 84, 85, 88,	

89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 139, 140, 141, 142, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 188, 190, 191, 194, 195, 196, 199, 200, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 239, 242, 243	
σάχαρην.....	241
σάχαρι 4, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 185, 186, 187	
σάχαριν.....	196, 241
σαχάριτος.. 6, 40, 45, 47, 64, 65, 66, 74, 75, 203, 223, 232	
σέλερις.....	206
σελήνη.....	199
σέλινο.....	7, 27, 30, 39
σελινόκοκον.....	180
σέλινον7, 8, 10, 14, 16, 18, 20, 22, 29, 32, 33, 38, 68, 114, 186	
σελίνου. 5, 6, 13, 43, 44, 46, 47, 51, 56, 65, 66, 72, 73, 74, 75, 82, 87, 96, 98, 99, 100, 102, 104, 106, 111, 114, 117, 119, 120, 122, 123, 126, 127, 130, 132, 142, 144, 150, 153, 154, 155, 157, 159, 161, 163, 166, 167, 170, 171, 172, 180, 181, 185, 190, 195, 196, 197, 198, 203, 205, 206, 209, 210, 214, 218, 220, 221, 222, 224, 225, 232, 233, 240, 241, 242	
σελίνως.....	155
σεμπεσθένες.....	237
σεμπεστέναις.....	212
σεμπεστένε.....	93
σεμπεστένες.....	219
σέναις.....	70
σένες 29, 31, 33, 34, 49, 51, 70, 71, 75, 120, 145, 158, 160, 167, 202, 209, 211, 212, 219, 223, 224, 225, 227, 228, 230, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242	
σένεσε.....	243
σεραπίνω.....	209
σεραπίον.....	116
σεραπίων.....	46, 121, 151, 187, 196, 197, 214
σεραπίωνα.....	29, 157
σεραπίωνι.....	6, 242
σέρεος φύλλα.....	84
σέρις.....	33
σεσέλαιον..... 18, 22, 36, 38, 41, 44, 66, 73, 106, 108, 111, 114, 123, 172, 180, 193, 204	
σεσέλεος.....	170
σέσελη.....	3
σέσελι.....	6, 125, 162, 196, 218, 241
σέσελιν5, 14, 31, 100, 132, 133, 142, 143, 144, 147, 157, 195, 201, 206, 215	
σεσέμπριον.....	199
σέσεμπρις.....	201
σεύτλων.....	77
σήνωνος.....	82
σηπίας ὀστράκου.....	82
σίδ*.....	160
σίδηρόστουπον.....	151
σιδήρου καθαρῷ.....	119
σίδα.....	15, 69, 166, 196
σιδίου χαλδαϊκῷ.....	163
σιδίων.....	68, 91, 92, 109, 161
σίκερα.....	49
σικύου.....	47, 160, 193
σικύου ἀγρίου ρίζαν.....	198
σίλερ.....	16, 58, 150
σίλερις.....	158
σίληρις.....	211
σιλφίου.....	87, 88, 125
σιλφύου.....	124
σιμφύτου ἰουδαϊκῷ.....	76
σίμων.....	19
σίμωνος.....	30
σιναπίου.....	123
σίνιπι.....	38
σίνιπι.....	46, 48, 103, 182
σίνιπιτιν.....	195
σίνων.....	5
συριακὸ.....	39
σίνωνος.....	4, 56, 84, 87, 100, 114, 143, 195
σίνωνος, συριακῆς.....	142
σίνωνος, συριακῷ.....	172
σίρεος βοτάνης.....	82
σισάμην.....	193
σίσαμον.....	46, 47, 114, 127
σισάμου ἀπλίτου.....	47
σιταρόκοκκα.....	34, 70, 87, 100, 206, 235
σίων.....	204
σκαμοναίας.....	231
σκαμωναία.....	51, 52
σκαμωναία.....	31, 32, 33, 34, 51, 52, 90, 169
σκαμωναϊαν.....	169, 230, 231, 232
σκαμωναϊαν γενάτην.....	232
σκαμωνέαν.....	233
σκίλλαν.....	42, 176
σκίλλης.....	41, 42, 116, 123, 125, 131, 182, 184, 217
σκολοπένδιον.....	74

σκολοπένδριον	71, 212	σουσίνου ευζώμου.....	45
σκολοπενδρίου	207, 219	σπόδιον.....	25, 32, 34, 55, 59, 60, 61, 79, 89, 90, 91, 108, 111, 112, 115, 188, 196, 203, 215, 223, 225, 226, 227, 229, 231, 235
σκολύβρου	104	σπόνδιον.....	93
σκόρδα.....	145	σπόροις τοῖς δ' ..	93, 97, 212, 219, 223, 225, 226, 231, 240
σκόρδιον.....	187	σπόρων τῶν πέντε τῆς σαρκός.....	202
σκορδίου.....	42, 181, 193	στάγιον.....	169, 194, 203
σκορδίου ποντικῶν.....	179	σταπίδων.....	149
σκόρδο.....	130	σταφήδες.....	65
σκόρδον.....	157	σταφίδων.....	205
σκορδοράσαριν.....	29	σταφίδος κριτικῆς.....	130
σκορδοράσαρον.....	151	σταφίδων.....	144, 149, 161, 174, 175, 204
σκόρδου ἀγρίου.....	74, 195	σταφύλης.....	193
σκορπιουῦρου.....	143	σταφυλιναρίων, ἀγρίων.....	44
σκόρπουλα.....	111, 139, 174, 180	σταφυλίνου.....	42, 163
σκόρπουλον.....	195	σταφυλίνου σπόρου.....	163
σκυβελίτης.....	22	σταφύλλων γηγάρτα.....	106
σκυβελίτης δὲ, οἶνος ἐστίν, ἀποστάζων ἐκ τῶν πατηθῆσῶν σταφυλῶν καὶ ἀποβαλόντων οἶνον.....	87	στάχος.....	3, 6, 7, 13, 14, 16, 18, 19, 24, 26, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 45, 49, 56, 58, 59, 60, 61, 64, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 79, 81, 85, 89, 99, 100, 101, 103, 107, 109, 111, 112, 113, 114, 116, 118, 119, 120, 133, 139, 150, 156, 157, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 171, 180, 194, 197, 200, 201, 206, 209, 210, 213, 215, 217, 220, 221, 223, 225, 226, 227, 230, 231, 234, 241, 242, 243
σκυβελίτου.....	86	κελτικῆς.....	38
σκύλη.....	12, 13, 195	κελτικῶν.....	37
σκυλιτικοῦ ὄξους.....	183	Στάχυος.....	203
σμαράγδου λίθου.....	201	στέατος.....	185
σμαράλδου.....	219	στίγκη.....	46, 48
σμαράλδου λίθου.....	4	στιχάδος.....	193, 207, 209, 212, 216
σμήρνης.....	73	στόμαχος.....	129, 180
σμίγματα.....	143	στουράκιον.....	49
σμύρνα.....	6, 18	στούρακος καλαμήτου.....	243
σμύρνη 8, 12, 13, 14, 19, 20, 22, 28, 29, 39, 42, 44, 48, 50, 68, 74, 76, 77, 78, 81, 84, 92, 97, 101, 104, 105, 106, 107, 111, 116, 122, 128, 130, 131, 139, 140, 145, 146, 148, 149, 151, 153, 154, 156, 157, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 179, 194, 195, 205, 206, 214, 217, 230		στροβήλου.....	41, 47, 49, 239
σμύρνην.....	3, 29, 56, 59, 101, 141, 142, 146, 151	στροβήλων.....	47, 149, 188, 193, 202, 205, 222, 229
σμύρνης.....	78, 85, 125, 128, 133, 135, 137, 139, 141, 142, 172, 173, 178	στροβίλος.....	46, 57, 58, 65, 66, 93, 98, 107
σμυρνίου.....	45	στροβίλων.....	47
σμύρνις.....	159	στροβύλων.....	170
σμύρνον.....	103	στροβύλου.....	215
σοῦκορό ζάρω.....	212	στροβύλων.....	56, 62, 105, 107, 127, 130, 132, 144, 188
σοῦκωροζάρω.....	237	στρογλήτις.....	48, 68, 131
σοῦκωρόζάρω.....	239	στρογλύτιδος.....	12, 44, 50, 78, 81, 128, 130, 149, 160, 161, 164
σοῦλφαρα.....	152	στρουθ* ρίζης.....	106
σοῦλφου.....	187	στρούθιον τὸ ἐπονομαζόμενον στηλιπιτίδα.....	44
σουμάκη.....	108	στρουθίου.....	41, 48, 204
σουμάκιν.....	91	στρουθίου ρίζης.....	44
σουμακίου.....	235	στρουθίου ρίζης.....	44
σουσάμιον.....	229	στυπτηρία.....	28, 92, 125, 160, 161, 183
		στυπτηρίας.....	166, 189
		στυπτηρίας σχιστῆς.....	189

στυπυρίας.....	68, 182	σχοίνου	
στύρακος 3, 5, 6, 12, 13, 14, 18, 29, 35, 36, 46, 56, 65, 77, 81, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 103, 104, 109, 111, 113, 122, 124, 125, 127, 131, 132, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 149, 150, 153, 154, 157, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 181, 194, 200, 202, 206, 218, 219, 223		ἄνθος	116
στύρακος ἐρυθροῦ.....	200	σχοίνου ἄνθο.....	137
στύρακος καλαμήτου ..3, 56, 81, 92, 103, 109, 111, 149, 157, 175, 179, 223		σχοίνου ἄνθος49, 56, 59, 65, 71, 73, 74, 75, 79, 81, 89, 99, 100, 103, 105, 106, 115, 118, 126, 130, 134, 141, 142, 143, 144, 145, 148, 149, 153, 154, 155, 156, 157, 161, 164, 168, 171, 175, 191, 193, 195, 199, 203, 207, 208, 212, 243	
στύρακος καλαμίτου	5	τὰ γ' ἴδη.....	157
στυρακος καλοῦ	168	τα η' ἴδη.....	157
στύρακος πρῶτου.....	83	τὰ κβ' ἴδη.....	158
στύρακος, καλαμήτου	113	ταμαρίντην	237, 238
στύραξ.....	8, 13, 16, 19, 20, 22, 59	τάμαριντου	110
ἐρυθροῦ.....	30	τάρινα.....	110
καλαμήτου	14	τάραρον51, 52, 53, 54, 211, 223, 231, 236, 239, 240, 241, 243	
καλαμήτου	12	τεθνεώτος ἀνθρώπου αἷμα.....	18
καλαμήτου	18	τεμπαῖκε = ὄπιον.....	196
καλαμήτου	29	τερεβινθίνης	124, 149, 150, 174, 175, 181, 193
στύραξ καλαμήτου	6, 35, 36	τερεβινθίνης	128
στυχάδος.....	195, 229	τερεβινθίνι.....	157
στυχάς.....	197	τερεβινθίνη.....	49, 127, 144, 169
σύκα.....	58	τερεβυνθήνης.....	125
σुकάμινος	198	τερεβυνθίνης.....	130
σुकείου ἡμέρου	92	τερεκινθήνης.....	139
σुकείου ξύλου.....	187	τερμεντίνη	56
σुकὴν ἀγρίαν.....	138	τερμεντίνην	187
σुकῆς ἀγρίας	136	τετίγοις, ξηροῖς.....	39
σुकίον.....	107, 205	τετράγουρον.....	59, 158
σुकίου.....	106, 107, 163, 204, 205	τετραγκαθον	73
σुकῖου.....	170	τετράγκαθον	3, 5, 29, 47, 56, 60, 63, 65, 66, 91, 215
σुकίου ἡμέρου	204	τετραγκάνθην	84
Συμφίου ἀφέψημα.....	188	τετράγκανθο	62, 63, 81, 115
σύμφιτον	67	τετράγκανθον31, 55, 62, 63, 66, 74, 79, 85, 89, 95, 96, 111, 211, 240	
σύμφιτου	97, 109, 195	τετράγκανον.....	83
σύμφυτον	14, 18, 68, 91, 107, 109, 116, 123, 125, 193, 196	τετραγκοῦρου.....	5
σύμφυτος	68, 162	τετράκαθου.....	107
συνόπητιδια.....	130	τετράκανθο.....	58
συνοπήτιδος.....	163	τετράκανθον.....	100, 127, 194
σύρακος.....	188	τεττήγων.....	204
συρεπουλον	58	Τέττιγας ξηροῖς	41
σφάγνου.....	143	τεττήγων	44, 204
σχιστῆς χαλκῆ τεως ὀπτῆς	92	τεττήγων ξηρῶν.....	204
σχοινάνθη.....	118	τευκρίου	136, 193
σχοινάνθην.....	83, 233	τζεκουάριον	30
σχοῖνος	61	τζεουάριον	93
ἄνθη.....	68, 117, 119	τζετουάριον.....	101
ἄνθος	14, 16, 18, 29, 38, 116	τζετουάριον3, 35, 36, 37, 38, 52, 54, 56, 59, 70, 71, 111, 113, 213, 214, 220, 224, 225, 242	
		τζετουάριον	222

τζουνίπαρι	103	τρουπήτην	50, 51, 52, 53, 54, 76, 90, 91, 99, 112, 114, 147, 197, 203, 210, 211, 212, 217, 224, 225, 226, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243
τζουνίπερι	35, 37	τρουπήτου	75
τήλεος	10, 133	τρουπίκην	51
τήλεως	58, 63, 142	τρουπίτη	28, 33, 51, 218, 223
τήλι		τροχηλόσπερμαν	193
ἀφέψημα	10	τροχίσκοις	95, 188
τίβάπυρι	150	τροχίσκον τον δια ρόδων	35
τιθυμάλλου ὀποῦ	217	τροχίσκος	35, 81, 112, 201
τιθυμέλλου	171	τροχίσκου τοῦ δίοκρου	112
τικόλιθον ἄγνου	105	τρυφεραν	239
τικόλιθος	107, 205	τρυφίλλου	207
τικολίθων	204	τύλεως	135, 178
τίλης ἀφέψημα	185	τύλην	210
τίλιο	20	τύλις	199
τιμάρτυρι	89	τυχοδαίμονα	41
τίτανος	198	τῶν θ' εἰδῶν	135
τίτανος ἄσβεστος	198	τῶν κη' ἰδῶν	149
τὸ μέγα	75, 108, 110, 170, 190, 197, 233	ὑδαροτέρου	165
τὸ ὄστοῦν τῆς καρδίας τοῦ ἐλάφου	200	ὑδατος	40, 42, 70, 97, 132, 136, 139, 145, 148, 150, 155, 161, 162, 165, 170, 176, 180, 193, 198, 206, 210, 211, 224, 235, 243
τὸ ὄστοῦν τῆς ῥίνος	202	ὑδατος ὄμβριου	196
τούρπετον	31, 32	ὑδατος ὄμβριου καθαρῶ	165
τουρπίκην	33	ὑδατος χλιαροῦ	100, 211, 223, 225
τουρπίτη	34	ὑδρελαίω	177
τραγακάνθη	35, 183, 213, 223, 224	ὑδρογάλα	187
τραγακάνθης	186, 188	ὑδρογάρου	123, 177
τραγακάνθων	97	υδρομέλιτος	173
τραγακάνθου	168, 182, 202, 225	υδρομέλιτος	128, 134, 137, 138, 140, 141, 142, 152, 169, 173, 176, 185
τραγάνθος	59	ὑδρομέλον	7, 10, 22, 182, 183, 184, 186
τραγίον		ὑδροροσάτο	27, 197
αἷμα	39	ὑδωρ	171, 215, 243
τραγίου αἵματος	39, 204	υλέκτρον	92
τραγορίγανον	125	ὑμένες, τοῦ ἀλεκτριῶνος	227
τριβόλον	68, 105, 107, 132, 204	ὑοασκιάμον	5
τριβόλων	162	ὑοσκίαμον	3, 6, 8, 14, 16, 18, 22, 67, 94, 101, 103, 111
τριόβολον	205	ὑοσκιάμου	122
τριόφυλλος	114	ὑοσκιαμου	178
τριπέπεριν	14, 37, 72, 73, 75, 100, 221	ὑοσκιάμου	59, 68, 83, 92, 95, 97, 98, 104, 106, 107, 114, 119, 121, 122, 126, 128, 129, 139, 145, 146, 150, 151, 154, 155, 156, 160, 161, 162, 164, 166, 167, 168, 172, 173, 174, 178, 181, 182, 193, 195, 196, 205, 206, 218
τρισάνταλον	237	ὑοσκιάμου λευκοῦ	83, 154
τρισάνταλ	90	ὑοσκύαμον	10
τρισάνταλι	226	ὑπερικόν	45, 76, 77, 108, 116, 123, 144, 169, 177, 194, 197, 218
τρισάνταλον	34, 49, 90, 91, 115, 213, 220, 224	ὑπὸ κυστίδος	81
τρισάνδαλ	215	ὑποκιστήδος	162
τρισάνταλον	219		
τρίφεραν	237		
τρίφυλλον	130, 180, 196		
τριψίδιν	197		
τροπήτην	234		
τρουπήτη	32		

ὑποκιστίδος χυλὸν.....	193	φύλλου6, 12, 59, 61, 77, 78, 79, 83, 87, 96, 97, 105, 107, 114,	
ὑποκιστίδος χυλός.....	67	116, 117, 118, 126, 132, 135, 143, 149, 152, 157, 166, 167, 168,	
ὑποκιστίς		170, 172, 181, 182, 191, 192, 199, 201, 204, 208, 220, 222	
χυλὸν.....	18	Ἰνδικοῦ.....	105, 107, 118, 144, 166, 167
χυλός.....	15	φύλλου Ἰνδηκοῦ.....	107
ὑποκουστίδα τὸν χυλὸν.....	84	φύλλων.....	122, 125, 201, 222, 230
ὑποκουστίδος.....	68, 85, 91, 92, 160, 194	χαλβάνη12, 13, 29, 47, 48, 56, 77, 84, 94, 95, 128, 131, 137, 139,	
χυλός.....	69	140, 151, 157, 159, 174, 175, 181, 187, 194	
ὑποκουστίδος χυλός.....	196	χαλβάνην.....	139
ὑποκουστίς.....	168, 183	χαλβάνου.....	48, 140
ὑποσκυστίδος.....	206	χαλκάνθου.....	189
ὑποχόνδρια.....	138	χαλικήτεως.....	160, 189
ὑσσόπου.....	132	χαλικήτεως μάννης.....	189
ὑσσώπος. 12, 13, 30, 41, 42, 58, 63, 64, 65, 66, 73, 85, 86,		χαλκίτεος.....	162
87, 104, 105, 107, 108, 114, 123, 125, 126, 127, 131,		χαμαι ἄκ της.....	38
151, 159, 162, 167, 170, 188, 194, 199, 205, 210, 240		χαμαιαἴκτης.....	200
ὑσσώπου.....	88, 169	χαμαιδάφνης.....	124, 125
ὑσσώπου τῆς πῶας.....	86	χαμαίδριον.....	4, 123, 177
ὑσωπον.....	98, 155, 209, 214	χαμαίδριον.....	100, 124, 138, 164, 193, 194, 218
φαβάτων ἄλευρον τῆς σαρκός.....	202	χαμαιδριος.....	169
φακὴν.....	78, 194	χαμαίδριος.....	76, 125, 136, 144, 208
φακοῦ.....	184	χαμαίδριος.....	30
φάλιον.....	59	χαμαίδριον.....	134
φάρμακον.....	12, 20, 22, 127, 184	χαμαιδύου.....	143
φενούλη.....	51	χαμαιεύκτην.....	175, 201
φενούλην.....	233	χαμαίμηλα.....	20, 88, 123, 125, 198
φένουλι.....	33	χαμαίμηλα, ξηρᾶ.....	125
φιλιπένδουλα.....	38	χαμαίμηλο.....	39, 40
φίλλου.....	50	χαμαιμήλου.....	41
φίστουκε.....	92	χαμαίμυλον.....	198
φλοιοῦ 18, 76, 95, 106, 122, 130, 146, 148, 159, 161, 167,		χαμαίνδριος.....	77
181, 182, 203		χαμαιπίτυς.....	32
φοινίκες.....	114	χαμαιπύτιον.....	193
φοινίκια.....	64, 170, 210	χαμαιπύτιος.....	143, 207
φοινίκων. 3, 24, 56, 65, 107, 144, 149, 157, 174, 188, 202,		χαμαιπύτιος.....	99
205, 227		χαμαιπύτιος.....	93
φοινίκων ὄστα.....	156	χαμαιτύπιος.....	195
φοίνιξ.....	25, 37, 58, 66, 188	χαμιμήλων.....	209
φόλιον.....	3, 5, 14, 18, 24, 29, 38, 45, 49, 70, 80, 100, 118,	χαμόμηλα.....	105
157, 195, 200, 201, 206, 221, 234, 241, 243		χελιδωνάϊαν.....	197
φολιόρου.....	92	χελιδωνέαν.....	177
φόλλιον.....	89	χελώνης.....	202
φοῦ...4, 14, 16, 18, 19, 22, 38, 75, 103, 106, 108, 123, 124,		χημὸς αἵματος νήσσης θηλίας.....	207
129, 133, 152, 176, 204, 207		χινίου.....	185
φύλλα 18, 40, 41, 47, 49, 54, 65, 78, 82, 89, 101, 102, 109,		χλαβάνην.....	130
121, 122, 124, 127, 131, 136, 138, 153, 163, 164, 173,		χλιάνας.....	182, 187
176, 194, 209		χολῆς ἀρκίου.....	207
φυλλιπέντουλα.....	103	χολῆς, ἀρκετῆας.....	193
φύλλο.....	20, 30, 115	χολῆς, ταυρίας.....	193
φύλλον.....	7, 8, 12, 129, 192, 195		

χριστού καθαρῶ	243
χρυσοβάλανον.....	202
χρυσός	
καθαρός	35, 36, 37
καθαροῦ.....	24
χρυσού καθαρῶ62, 69, 70, 158, 200, 213, 215, 220, 223, 228	
χρῦσου καθαρῶ	4
χρυσού καθαρῶ ρίνησμα.....	202
χρυσσοῦ.....	93
χυλὸν γλυκορίζου	89, 93
χυλὸν γλυκορίζου	91
χῦλὸν καρεοφύλου	135
χυλὸν κυπαρίσσου	103
χυλὸν σιλφύου	163
χυλὸν ὑποκυστίδος	83, 118
χυλὸν ὑπόκυστίδος	109
χυλὸν, ἀ', κακίας.....	109
χυλοῦ ἀρνογλώσσου	141, 161
χυλοῦ σεῦτλου.....	78
χυλοῦ τοῦ κυδονάτου	164
χυλοῦ ὑποκυστίδος	92, 129
χῦλοῦ ὑποκυστίδος	129
χυμοῖς.....	75, 119, 138, 170, 180, 191
ψήλεως	219
ψηλὸν	242
ψημίθην.....	186
ψίλεον.....	111, 120, 226
ψίλλεον.....	13, 34
ψίλλεως	193
ψιμήθου.....	48
ῶᾱ μέλιν.....	198
ῶκίμον.....	35, 49
ῶκμον.. 25, 30, 33, 34, 36, 57, 59, 60, 61, 62, 83, 89, 114, 118, 243	
ῶκμον 13, 70, 82, 100, 105, 164, 168, 171, 195, 199, 201, 202, 220, 222, 223, 225, 226, 227, 231, 242	
ῶκίμου.....	132
ῶκύμου	24
ῶκύμου	240
ῶδὸν.....	12
ῶραισελίνου καλοῦ.....	105
ῶσσωπον.....	212
ῶχραν	189